

ZEGERI BERNARDI

VAN-ESPEN

PRESBYTERI, JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS,

ET SACR. CANONUM IN ACADEMIA LOVANIENSI PROFESSORIS

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM

CÆTERAQUE SCRIPTA OMNIA

Decem Tomis comprehensa.

OPUS NATIVÆ INTEGRITATI SUMMO STUDIO RESTITUTUM
Episcopis, eorum Vicariis, & Officialibus Ecclesiasticis, ac Laicis Judicibus, Advocatis, Patronis, Parochis, Confessariis, tum Sac. Theologiæ tum Jurisprudentiæ Novi studiosis utilissimum, & apprime necessarium.

EDITIO RECENTISSIMA

Omnibus aliis longe præstantior, & nitidior, pluribus Tractatibus hactenus ineditis, Litteris, & Monumentis passim suo loco positis, præsertim vero selectis Adnotationibus

CLARISS. DOCT. THEOLOGI, ET CANONISTÆ

JOANNIS PETRI GIBERT

NUPERRIME AUCTA ET ILLUSTRATA.

TOMUS NONUS.

VENETIIS. MDCCLXXXII.
EX TYPOGRAPHIA [illegible]
[illegible]
SUPERIORUM [illegible] AC PRIVILEGIO.

ZEGERI BERNARDI
VAN-ESPEN
PRESBYTERI, JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS
ET SACR. CANONUM IN ACADEMIA LOVANIENSI PROFESSORIS

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM
CÆTERAQUE SCRIPTA OMNIA

Decem Tomis comprehensa.

OPUS NATIVÆ INTEGRITATI SUMMO STUDIO RESTITUTUM
Episcopis, eorum Vicariis, & Officialibus Ecclesiasticis, ac Laicis Judicibus, Advocatis, Patronis, Parochis, Confessariis, tam Sac. Theologiæ quam Jurisprudentiæ Viris studiosis utilissimum, & apprime necessarium.

EDITIO RECENTISSIMA

Omnibus anteactis longe præstantior, & nitidior, plurimis Tractatibus hactenus ineditis, Litteris, & Monumentis passim suo loco positis, præsertim vero selectis Adnotationibus

CLARISS. DOCT. THEOLOGI, ET CANONISTÆ

JOANNIS PETRI GIBERT

NUPERRIME AUCTA ET ILLUSTRATA.

TOMUS NONUS.

VENETIIS, MDCCLXXXII.
EX TYPOGRAPHIA JOANNIS GATTI,

IN VICO S. RAPHAELIS ARCHANGELI,
SUPERIORUM APPROBATIONE, AC PRIVILEGIIS.

INDEX
CAPITUM ET PARAGRAPHORUM
VARIORUM OPUSCULORUM
SIVE
TRACTATUUM
Quæ in hoc Nono Volumine continentur.

TRACTATUS DE CENSURIS.

DISSERTATIO CANONICA

CAPUT II.

Expenduntur Leges Principum Christianorum, quæ extant in Codice Justinianæo & Theodosiano, quibus terminos & formam Asylo Templorum præscribunt,

CAPUT III.

Reflexiones in Canones relatos in Decreto Gratiani, *Causa 17. Quæst. 4.*

CAPUT IV.

Quæ loca gaudeant Immunitate sive Asylo?

CAPUT V.

Quinam Asylo seu Immunitate non gaudeant?

CAPUT VI.

De Judice hujus Immunitatis.

CAPUT VII.

De Extractione Rei ex loco Immunitatis.

CAPUT VIII.

Quid de hac Immunitate Ecclesiarum habeant Concordatum vulgo Brabantinum, necnon prætensum Concordatum vulgo Hannoniæ?

CAPUT IX.

De Bulla Gregorii XIV.

CONCORDIA.

Immunitatis Ecclesiasticæ & Juris Regii adversus Certamen Immunitatis, &c. a D. Petro Govarts R.S.M. in Magno suo Concilio Mechliniæ Conciliario Ecclesiastico, & ejusdem Diœcesis Vicario Generali, institutum.

Ubi una ostenditur, coram quibus juxta mores Belgii Materiæ Ecclesiasticæ citra violationem Immunitatis sint tractandæ.

CAPUT PRIMUM.

An Theologi Belgæ in materia morum & doctrinæ declinent Judices Ecclesiasticos, & ad Tribunalia laica in hac materia confugiant?

CAPUT II.

An Theologi ob recursum in materia possessorii ad Tribunalia Regia, recte accusentur de violata Immunitate Ecclesiastica?

CAPUT III.

An Theologi recte accusentur de violata Jurisdictione Ecclesiastica in Causis Criminalibus.

APPENDIX MONUMENTORUM

Ad hanc Concordiam pertinentium.

TRA-

TRACTATUS
DE PROMULGATIONE
LEGUM ECCLESIASTICARUM

Ac speciatim Bullarum & Rescriptorum Curiæ Romanæ, ubi & de Placito Regio, quod ante eorum publicationem & executionem in provinciis requiritur.

PARS PRIMA
DE PUBLICATIONE LEGUM.

CAPUT PRIMUM.

Ostenditur ad rationem Legis requiri ejusdem publicationem.

CAPUT II.

Forma promulgationis per Provincias etiam servanda in promulgatione Legum Ecclesiasticarum.

CAPUT III.

De forma publicationis hodie Romæ usitatæ, ejusque effectu.

PARS SECUNDA
DE PLACITO REGIO

Super publicatione & executione Decretorum & Litterarum Curiæ Romanæ; ejus antiquitate, fundamento & scopo.

CAPUT PRIMUM.

De inveterato usu Placiti Regii.

CAPUT II.

De Scopo Placiti Regii.

CAPUT III.

Quo titulo Principi hoc Jus Placiti competat?

PARS TERTIA

Usus Placiti adstruitur respectu Legum generalium externum Ecclesiæ Regimen concernentium.

CAPUT PRIMUM.

Hic usus probatur ex scopo ipsius Placiti, conditione ipsarum Legum generalium, necnon plurium earumdem non receptione.

CAPUT II.

Usus Placiti super Decretis generalibus Disciplinam Ecclesiæ concernentibus probatur ex iis, quæ contigerunt in receptione & publicatione Concilii Tridentini.

PARS QUARTA

De Usu Placiti Regii super Decretis, quibus Libri proscribuntur.

CAPUT PRIMUM.

Osteuditur scopum Placiti Regii etiam obtinere quoad Decreta Romana, quibus lectio Librorum interdicitur.

CAPUT II.

Adstruitur usus Placiti super Decretis, quibus libri proscribuntur, ex iis quæ contigerunt in publicatione & receptione Indicis librorum prohibitorum vulgo Tridentini.

CAPUT III.

Adstruitur usus Placiti ex iis, quæ contigerunt occasione proscriptionis Libri, cui titulus: *Augustinus Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis.*

CAPUV IV.

Adstruitur idem usus Placiti ex iis, quæ contigerunt occasione Decreti S. Officii de 6. Septembris 1657. quo Libri quidam proscribebantur.

CAPUT V.

Idem Placiti usus adstruitur ex Actis occasione Decretorum de 17. Januarii 1691. & 20. Aprilis 1668. respective per Consilium Brabantiæ, & Parlamentum Mechliniense.

CAPUT VI.

Adstruitur idem usus Placiti in Regno Galliæ super Decretis Romanis, quibus Libri proscribuntur.

PARS QUINTA

De Usu Placiti Regii super Bullis Dogmaticis.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur quodnam censeatur Decretum dogmaticum, & quæ auctoritas circa Decreta dogmatica Principibus competere possit.

CAPUT II.

Ostenditur unde contingere queat, ut publicatio & executio Decretorum dogmaticorum in Jura publica impingat.

CAPUT III.

Discutitur opinio Francisci Zypæi de hoc usu Placiti Regii.

APPENDIX MONUMENTORUM.

Quorum in hoc Tractatu mentio occurrit.

De-

ÆQUITAS SENTENTIÆ
PARLAMENTI MECHLINIENSIS

RESPONSIO EPISTOLARIS.

ELENCHUS

Eorum, quæ in Nono Volumine continentur.

ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN
OPUSCULA
SEU
VARII TRACTATUS.

MONITUM EDITORIS.

Post jam expletum Jus Ecclesiasticum Universum in tribus partibus a D. Van-Espen tributum, quod primis quatuor Voluminibus hujus recentis editionis continetur, & non mediocrem locum occupat, perplurima alia subsequuntur ejusdem Auctoris Opuscula, suo ordine, in quantum fieri potuit, disposita, & statim sequentibus aliis Tomis complectuntur, eumdem rerum ordinem, eamdemque methodum, ac divisionem ipsam, quam Gallicana tenuit editio, utpote emendatior, uberior, profusiorque, uti in Præfatione Primo Volumini affixa satis superque præmonuimus, accurate exactaque servando. Hanc nostram recentem, elegantioremque editionem a plerisque mendis, quæ jam aliis omnibus usque nunc editis, vel typographi incuria, vel ejus, cui revidendi cura erat demandata, oscitantia, scatebant, castigatam, emendatamque, ea, qua licuit, diligentia, reddidimus. Elenchum cujusque Tractatus, vel Opusculi, ac materiarum occurrentium pro legentium bono unicuique Volumini præfigere curavimus, utque statim quidquid volumen illud complectitur, pateat, & initio quisquis inspiciat. In hac insuper omnium Operum præfati Espenii collectione novum Tractatum, qui inscribitur *Responsio Epistolaris de numero Episcoporum ad validam ordinationem Episcopi requisito &c.* in nulla alia usque nunc edita, quod scitur, occurrens, atque extremæ hujus IX. Tomi parti insertus, communi bono excudere curam omnem adhibuimus. Opuscula igitur seu varii Tractatus, qui hic continentur, & prioribus aliis jam antea typis datis succedunt, hunc in fronte sequentem præferunt titulum:

Tractatus Historico-Canonicus de Censuris Ecclesiasticis &c.
Dissertatio Canonica de Intercessione Episcoporum pro reis &c.
Concordia Immunitatis Ecclesiasticæ, & Juris Regii &c.
Tractatus de Promulgatione Legum Ecclesiasticarum, ac speciatim Bullarum, & Rescriptorum Curiæ Romanæ &c.
Instructio Pastoralis Eminentissimi Cardinalis Bissy Episcopi Meldensis &c.
Æquitas Sententiæ Parlamenti Mechliniensis in causa D. Van-Espen &c.
Tractatus de Recursu ad Principem &c.
Responsio Epistolaris de numero Episcoporum ad validam ordinationem Episcopi requisito &c.

Suum locum, in quantum licuit, singulis Opusculis assignavimus, prout eorum argumentum, vel compositionis chronologicus ordo permisit: in editione Operum, quæ sigillatim fuerunt elucubrata, difficile est accuratam habere rationem materiæ simul & annorum scriptionis, quamvis hæc duo sint magni momenti, ut olim testatus est Horatius:

Ordinis hæc virtus erit, & venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat jam nunc debentia dici.

Horat. *de Art. Poet. vers.* 42.

TRACTATUS
HISTORICO-CANONICUS
DE
CENSURIS ECCLESIASTICIS
IN QUO

Pristina Disciplina a recentiore secernitur: Et quo spiritu in Censuris infligendis procedendum: Nec non qualiter timendæ ac observandæ Censuræ.

PRÆFATIO.

Cum multus esset sermo de Censuris, præsertim occasione eorum, quæ agebantur in Belgio Confœderato, non inutile judicavi, hanc Censurarum materiam penitus examinare. Eam quidem apud plerosque Scholasticos, & Decretalium Commentatores fuse tractatam reperi, quin & plures de ea speciales Tractatus conscriptos.

At observavi, a plerisque eorum vel non satis animadversum, vel non sat dilucide expositum, quin in hac materia Censurarum habuerit pristina Ecclesiæ disciplina, & quid recentior, sive quæ in hac materia successu temporis varietas intervenerit.

Qui enim vel solam loquendi phrasim attenderit, fateri debebit, multo aliter de Excommunicatione Veteres quam Recentiores esse loquutos.

Per Excommunicationem quippe simpliciter positam Veteres nequaquam intelligebant Excommunicationem *majorem* sive *Anathema*, sed potius medicinam, qua pœnitentes a Communione Eucharistica, vel a consortio Fidelium ad tempus removebantur; cum tandem recentiore jure inductum sit, per Excommunicationem intelligi *majorem* sive mortalem, qua mediante Excomunicatus rescinditur a Corpore Ecclesiæ tamquam *Ethnicus & Publicanus*.

Quam differentiam vocis *Excommunicatio* non advertentes, in pluribus a genuino Canonum sensu deviarunt.

Adhæc distinctio illius inter Clavem Jurisdictionis & Ordinis, recentioris est disciplinæ, antiquis ignota.

Unde ab una eademque Clave & potestate ligandi & solvendi procedebat inflictio Censurarum, a quo procedebat impositio pœnitentiæ, & absolutio a peccatis in Foro pœnitentiali.

Ignotum quoque fuit pluribus sæculis discrimen inter Tribunal Ecclesiasticum Fori contentiosi, & Fori pœnitentialis, quod etiam in hac Censurarum materia tandem invaluit.

Cumque antiquitus una eademque persona absolveret a Censuris & peccatis, hæcque absolutio quoad utrumque Forum tam contentiosum sive externum, quam pœnitentiale sive internum, suum plenum sortiebatur effectum, simpliciter absolutus a Censuris, habebatur absolutus in utroque Foro.

At sensim introducto utriusque Fori discrimine, diversæ utrique quoque Tribunali personæ propositæ fuere; atque inflictio Censurarum ad Forum externum sive contentiosum Tribunal, personasque eidem præpositas relata fuit; impositio vero pœnitentiæ ad Forum internum sive pœnitentiale, & Sacerdotes huic Tribunali addictos.

Hinc ulterius invaluit, ut nonnunquam auctoritas infligendi Censuras, & ab his absolvendi competat illis, quibus nulla est auctoritas in Foro interno & pœnitentiali; econtra sæpius auctoritas competat alicui in Foro pœnitentiali, cui nulla est in Foro externo sive judiciali.

Quare & tandem necesse fuit, ut absolutus a Censuris in uno Foro debeat recurrere pro abso-

absolutione ad eum, cui est auctoritas absolvendi in altero Foro: quæ omnia pristinis sæculis fuere incognita.

Præterea postquam Censurarum inflictio affixa fuit Tribunali Fori externi sive contentiosi, etiam necesse fuit, ut in Censurarum inflictione ordo judicialis Fori observaretur, adeo ut defectus hujus ordinis nullitatem inflictionis Censurarum operaretur.

Si præterea attendamus hodiernas Censurarum famosas tres species, Excommunicationis, Suspensionis, & interdicti; nescio num ante sæculum duodecimum reperietur, duas posteriores pro Censuris fuisse reputatas, atque a cæteris pœnis Ecclesiasticis hoc ex capite fuisse separatas.

Speciem Excommunicationis hodie notissimam, & nimium frequentem, quæ dicitur *latæ sententiæ*, esse recentioris disciplinæ indubitatum est: neque ulla hujus Excommunicationis formula in pristinis Canonibus occurrit.

Excommunicationem, quæ hodie *minor* vocatur, & sola passiva Sacramentorum participatione privans, pro specie Censuræ, recentioris esse instituti nemo ignorat; licet antiquitus nonnullæ fuerint Excommunicationes, quæ *minores* vere dici possent, non tamen inter species Censuræ censebantur.

Effectum Excommunicationis, signanter quoad evitationem Excommunicati pro temporum & locorum diversitate, varium fuisse compertum est.

Hæc aliaque pristinam inter & recentiorem disciplinam in hac materia discrimina annotare animus fuit; atque tam veterem, quam recentiorem disciplinam proponere atque una annotare, quod hæc veteris disciplinæ & recentioris confusio, sive non sufficiens, & dilucida utriusque distinctio occasionem dederit recentioribus Scholasticis & Decretalium Commentatoribus a genuino Canonum sensu aberrandi.

Nec tantum pristina Ecclesiæ disciplina discrepat a recentiore; sed quorumdam particularium locorum consuetudo, & inveterati mores quædam specialia in hac materia observanda præscribunt; uti de Belgio in Tractatu ostenditur.

Hoc tamen prænotandum, quod tametsi notabilis in hac materia circa varia puncta successu temporis contigerit mutatio, eam omnem mutationem & varietatem unice spectare disciplinam; adeo ut de omnibus illis dici possit, quod de varia disciplina, quæ corrigit circa necessitatem evitandi Excommunicatum dixit Christianus Lupus: *Omnis hæc res non est dogmatis, sed disciplinæ? adeoque per Ecclesiam potest disponi varie, atque mutari.*

At ipsa auctoritas ligandi & solvendi a Christo Ecclesiæ concessa semper mansit invariata; uti unus idemque spiritus Ecclesiæ in Censuris infligendis ab exordio Ecclesiæ usque modo fuit, & usque ad consummationem sæculi mansurus est immutabilis.

Nec enim hodie aliud intendit Ecclesia per inflictionem Censuræ, nisi quod Christus & Apostoli intenderunt; cum eodem semper spiritu Ecclesia animetur & regatur.

Quo spiritu si & modo procedant Prælati in usu Censurarum, ac notanter Excommunicationis, reperient verissime dictum a Synodo Tridentina, *Sess.* 25. *cap.* 3. *De Reformatione*, quod *gladius Excommunicationis nervus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris, modo sobrie magnaque cum circumspectione exerceatur*: uti in decursu hujus Tractatus demonstrabitur.

TRACTATUS HISTORICO-CANONICUS DE CENSURIS ECCLESIATICIS AC NOTANTER DE EXCOMMUNICATIONE.

CAPUT PRIMUM.

De varia ſpecie Excommunicationis.

§. I.

De variis Excommunicationibus, quæ ad Cenſuram Eccleſiaſticam referri non poſſunt.

XCOMMUNICATIO idem ſonat, quod *extra communionem*, & Excommunicatus dicitur, quaſi *extra communionem factus*, ſive ſegregatus a communione.

Sicuti ergo varia eſt ſpecies communionis, qua homines inter ſe communicant, ſive ut membra ejuſdem Communitatis ſibi juncti ſunt, & quaſi inter ſe colligantur, ita varia pro varietate talis communionis poteſt dici Excommunicatio; prout nimirum ab hac vel illa ſpecie commnionis ſeparat.

Communio hæc, qua homines mutuo ſibi communicant, & inter ſe colligantur, in primis alia eſt civilis & politica, alia vero Eccleſiaſtica.

Civilis conſiſtit in externis actionibus & exercitiis, quæ ad humanam ſocietatem pertinent, ut ſunt mutuæ inter ſe confabulationes, commercia, mutuæ ſalutationes, communis menſa, aliaque ſimilia externa, quibus civilis & politica communio & ſocietas intertinetur.

Eccleſiaſtica vero ſive ſacra Communio conſiſtit in actionibus & exercitiis externis Religionis, quibus homines, tamquam unius Religionis, Eccleſiaſticæ Societatis membra inter ſe communicant, & exterius colligantur.

Hujuſmodi externæ actiones ſeu exercitia ſunt, exempli gratia, uſus externus eorumdem Sacramentorum, aſſiſtentia, ſeu præſentia externa in publicis Religionis officiis & exercitiis, quibus ipſa externa ſocietas membrorum ejuſdem Religionis intertinetur, & ſibi unita manet.

Quamvis autem civilis communicatio per actiones mere civiles, videatur plane civilis & politica, atque omnibus hominibus etiam Ethnicis & Publicanis communis; adeoque non videatur ad hanc materiam Excommunicationis, ut ſolis Fidelibus propriam, pertinere; nihilominus in quantum inter Fideles intercedit, & ad finem ſpiritualem ordinari poteſt, etiam ad hanc Excommunicationem referri valet; ſive per Excommunicationem, ut eſt Cenſura Eccleſiaſtica extra hanc civilem communionem poſſunt Fideles ſegregari, uti infra oſtendetur.

Igitur ut ſunt variæ ſpecies Communionis Eccleſiaſticæ, ſic & varia dici poteſt Excommunicatio, pro varietate communionis, a qua quis ſegregatur.

Hac ratione ſegregatio ſive excluſio a participatione Euchariſtiæ, vel publicis officiis, omnibus, vel aliquibus, quæ olim pro varietate graduum pœnitentialium, pœnitentibus in pœnitentiam imponebatur, Excommunicatio dici poteſt, & ſæpius a Patribus dicta fuit; utpote, qua mediante, Pœnitentes extra communionem cum reliquis Fidelibus in participatione Euchariſtiæ, aut aliorum Sacrorum exercitio ponebantur.

Unde & recte advertit Morinus De Pœnitentia *lib. 6. cap.* 25. quod hæ Pœnitentium ſegregationes merito dici queant fuiſſe *minores* Excommunicationes. Quin & obſervat Suarez De Cenſuris *Diſputat.* 24. *ſect.* 1. *num.* 6. „ Interdum vocari „ Excommunicationem in antiquis Canonibus ſolam privatio„ nem Euchariſtiæ, cujus uſus per antonomaſiam dicitur Com„ munio.

Creditque Suarezius, de hac ſegregatione ſive Excommunicatione loqui Concilium Meldenſe apud Gratianum *Cauſ.* 11. *Quæſt.* 3. *Can.* 41. ubi ſtatuitur, ut „ Nemo Epiſcoporum „ quemlibet ſine certa & manifeſta peccati cauſa Communione „ privet Eccleſiaſtica.

Et ſane, cum ibidem Concilium manifeſte hanc ſegregationem a Communione Eccleſiaſtica diſtinguat ab Anathemate, nullatenus poteſt hæc ſegregatio accipi pro Excommunicatione majore, prout hæc hodie ſumitur.

Certum enim eſt, omnem illam Excommunicationem, quæ Fidelem abſcindit a corpore Eccleſiæ, & tamquam *Ethnicum & Publicanum* habendum pronuntiat, olim ab Anathemate non fuiſſe diſtinctam: ſed omnem Excommunicationem, quæ hodie *major* vocatur, dictam fuiſſe Anathemate, ut infra probabitur.

Occurrit & alia ſpecies Excommunicationis veteribus notiſſima, qua Epiſcopus ſine legitima cauſa non accedens ad Conventum ſive Synodum Epiſcoporum, ſegregatur ſeu privatur communione ſuorum Fratrum ſeu Coepiſcoporum, juheturque *Eccleſiæ ſuæ communione eſſe contentus*, uti ex Concilio Carthaginenſi V. refertur *Can.* 10. *diſt.* 18. apud Gratianum.

Et Concilium Arelatenſe ibidem *Can.* 14. relatum, hunc Epiſcopum pronuntiat *alienum* a Fratrum *communione*. Ac denique Synodus Tarraconenſis ibidem *Can.* 15. hunc Epiſcopum *uſque ad futurum Concilium cunctorum Epiſcoporum charitatis communione privat: ſicut* (ait) *Statuta Patrum ſanxerunt.*

Similis Excommunicationis ſive ſegregationis meminit S. Auguſtinus, *Epiſt.* 209. *novæ Edit.* ad Cœleſtinum Papam, ſcribens de Victore Epiſcopo Provinciæ Cæſarienſi; cui, relicto eidem ſuo Epiſcopatu, in pœnam *nuſquam niſi in Diœceſi ejus ab aliquo communicatur Epiſcopo.*

Quin hæc ſegregatio a communione cæterorum Epiſcoporum potuerit dici quædam *Excommunicatio*, dubium non eſt; quandoquidem revera hic Epiſcopus per hanc ſegregationem privaretur, ſive poneretur *extra communionem*, quam Epiſcopi ejuſdem Provinciæ inter ſe habebant; atque ita reſpectu eorum erat quaſi Excommunicatus; ſive extra communionem poſitus.

Cujus Excommunicationis effectus erant, quod Epiſcopus ſic a communione ſegregatus, a cæteris Epiſcopis nulla viſitationis officia reciperet, nec viciſſim Epiſcopi ab illo. Secundo, Sacra ſolemnia in aliorum Diœceſi obire non ſinebatur. Tertio, mutuo litterarum formatarum ſive Commendatarum commercio interdicebatur. Denique ad Concilia,

aliosque

aliosque Eccleſiaſticos conventus ſimul cum cæteris Epiſcopis conveniebat, & omni in illis jure ſuffragii & auctoritate cenſebatur ſpoliatus. Plura de his videri poſſunt apud Paſchaſium Queſnellum in Notis ad *Epiſtolam* 60. S. Leonis, & Morinum ibidem citatum.

Tametſi hæc ſegregatio ſano ſenſu potuerit dici *Excommunicatio*, & pro tali apud veteres fuerit habita; nihilominus certum eſt, quod haberi non potuerit pro Excommunicatione, ut eſt Cenſura ſeparans Excommunicatum *a Corpore Eccleſiæ*: quandoquidem hujuſmodi Epiſcopo permitteretur communio ſuæ Eccleſiæ, ſive communicare cum Clero & populo ſuæ Diœceſis, cui permittebatur tamquam proprius Epiſcopus præeſſe.

Itaque hæc ſegregatio, quæ & ad certum tempus Pro varietate culpæ reſtringebatur, juxta hodiernam phraſim & diſciplinam non tam erit Cenſura; quam quædam pœna canonica.

Hoc & recte notavit Stephanus Quaranta in Summa Bullarii, verbo *Concilio Provinciali*, *quæſt.* 18. *Et ideo* (ait) *trina monitio in ea non requiritur*; *ſecus in Excommunicatione*, *quæ eſt Cenſura Eccleſiaſtica*. De qua differentia latius infra, ubi de Canonica monitione agitur.

Frequens quoque occurrit mentio Excommunicationis in Regulis Monachorum, ac notanter in Regula S. Benedicti, qua pro qualitate culparum, Monachi ad tempus, in totum, vel parte privabantur, & ſegregabantur a communione cæterorum Monachorum.

Et quidem *cap.* 24. hujus Regulæ præcipitur. *Secundum modum culpæ, Excommunicationis vel diſciplinæ menſura debet extendi, qui culparum modus in Abbatis pendeat judicio*.

Deinde ſubjungitur: *Si quis tamen Frater in levioribus culpis invenitur, a menſæ participatione privetur*.

Evidens eſt ex iſto contextu, & titulo capitis, qui eſt, *Qualis debeat eſſe modus Excommunicationis*, hanc a menſæ communis participatione privationem, a Benedicto habitam fuiſſe pro *Excommunicatione*, non ſecus ac illa, qua Monachus, *qui gravioris culpæ noxa tenetur*, *ſuſpenditur a menſa ſimul & ab Oratorio*, prout *cap.* 25. præſcribitur: vel qua Monachus contumax aut inobediens, nec poſt trinam monitionem ſe corrigens, Excommunicationi ſubjacere mandatur, *cap.* 23.

Licet enim ſeparationes hæ pro gravitate culparum a communione cæterorum Monachorum, & communi converſatione, & exercitiis communibus extenderentur, & plus minuſve Monachum a cæterorum conſortio ſepararent; nihilominus, omnes hæ ſeparationes duntaxat reputatæ ſunt, & reputari potuerunt tamquam pœnæ Monaſticæ, nequaquam vero pro Cenſuris Eccleſiaſticis a Clavium poteſtate procedentibus (*a*).

Unde & videmus, has Excommunicationes infligi pro culpis levioribus præteritis, nulla exiſtente in corrigendo contumacia: cum tamen Cenſura infligi nequeat, niſi contumaci & ſe corrigere nolenti, uti recte notat Joſephus Mege Monachus Benedictinus Congregationis S. Mauri in Commentario ad *cap.* 23. Regulæ S. Benedicti, qui pluribus argumentis ibidem evincit, has Monachales ſeparationes nequaquam ad Cenſuras Eccleſiaſticas relatas fuiſſe; tametſi fateatur, eas in aliquibus quamdam cum Cenſuris conformitatem habuiſſe, & ſimpliciter fuiſſe dictas Excommunicationes: eo quod revera Monachos *extra communionem* cum cæteris Monachis in totum vel pro parte ſepararent. Quod & notavit Suarezius De Cenſuris *diſp.* 24. *ſect.* 1. *num.* 6. „In Regula S. Benedicti „(ait) multa leguntur de Excommunicationibus Regularibus „(ut ita dicam) quæ in pœnam Monachis imponebantur, „quæ Cenſuræ non erant, ſed prohibitiones & ſeparationes „quædam.

Itaque hæ & ſimiles ſeparationes olim etiam Excommunicationes dictæ fuere, tametſi eſſent ſimplices pœnæ Canonicæ, quæ etiam ab iis, qui uſum Clavium nullum habebant, imponi poterant, & a Cenſura Eccleſiaſtica in multis differebant, uti in decurſu hujus Tractatus notabitur.

§. II.

De Excommunicatione minore prout hodie accipitur, & (quando Excommunicatio ſimpliciter poſita cœperit ſumi pro majore)

QUAMVIS olim pleræque prohibitiones & ſeparationes a communione in pœnam culpæ, vel in ſatisfactionem delicti impoſitæ, dictæ & habitæ fuerint pro Excommunicatione, & Excommunicationes *minores* dici potuerint; hodie tamen ex recentiori diſciplina & phraſi loquendi, nulla ſeparatio ſeu prohibitio a Communione habetur & reputatur pro Excommunicatione, niſi ſit ſpecies Cenſuræ Eccleſiaſticæ.

Hinc Victoria, aliique nonnulli Scholaſtici tametſi fateantur, quod omnes illæ ſeparationes, de quibus §. præcedenti, *poterant vocari Excommunicationes minores*; *nunc autem* (ait Victoria) *una tantum eſt Excommunicatio minor*, *quæ privat uſu paſſivo Sacramentorum*.

Similiter Suarezius *diſp.* 24. *ſect.* 1. *num.* 7. quamvis non obſcure fateatur, olim plures fuiſſe ſpecies Excommunicationis *minoris*, obſervat tamen: *Nunc certum eſt*, *nullam eſſe propriam cenſuram*, *quæ privet receptione unius Sacramenti*, *niſi omnibus ſimul privando*: quæ eſt hodierna Excommunicatio *minor*, ſpecies Cenſuræ Eccleſiaſticæ.

Hæc enim Excommunicatio minor definiri ſolet: *Cenſura privans paſſiva Sacramentorum participatione*.

Quæ definitio deſumpta eſt ex *cap. penult. De Sentent. Excommunicat.* ubi declaratur, quod minor Excommunicatio a *perceptione Sacramentorum* ſeparet, major a Fidelium communione.

Et in *cap. fin. De Clerico excomm. miniſt.* ſupponitur minore Excommunicatione ligatus, a participatione Sacramentorum excluſus. Declaratur enim ejus electio irritanda, *pro eo quod ad ſuſceptionem eorum eligitur*, *a quorum perceptione a SS. Patribus eſt privatus*.

Hæc Excommunicatio incurritur de jure ob communicationem peccaminoſam cum Excommunicato majore Excommunicatione, uti expreſſe ſupponitur in *cap.* 3. *De Sentent. Excommunicat. in* 6. Notatque Suarezius *diſp.* 24. *ſect.* 3. *numero* 2. poſt Navarrum hunc eſſe unicum caſum, quo de jure hæc Excommunicatio incurritur: „Quia (ait) reliqui nec ſunt „in uſu, nec in eis intervenit propria Excommunicatio mi„nor.

Obſervat præterea *num.* 1. quod etſi nihil obſtare videatur, quin hæc Excommunicatio ab homine ferri queat; tamen „ra„ro ac fere nunquam Judices Eccleſiaſtici utantur hac Cenſura „in ſententiis ab homine ferendis.

Notandum præterea, hujus Excommunicationis *minoris* ob participationem cum Excommunicato, nullam apud veteres mentionem fieri.

Et licet veriſimiliter circa tempora Gregorii VII. aliqua invaleſcere cœperint, quæ huic Excommunicationi introducendæ occaſionem dederint (uti infra oſtendetur, ubi de effectu Excommunicationis agetur) tamen non reperitur ullum hujus Cenſuræ mentionem expreſſam feciſſe, ante Gregorium IX. qui eſt Auctor utriuſque Decretalis præcitatæ *in cap. penult. De Sententia Excomm.* & *in cap. fin. de Clerico excommunicationis miniſt.*

Recte proinde notat Morinus De Adminiſt. Pœnit. *lib.* 6. *cap.* 25. *num.* 13. tametſi veteribus notæ fuerint plures Excommunicationes *minores*, hanc tamen ſpeciem Cenſuræ ignotam fuiſſe, eamque eſſe recentioris inſtituti, *licet a multis annis* (ait) *penitus prope obſoletam*.

Et Chriſtianus Lupus tomo 1. Scholiorum in Canones *pag.* 491. obſervat, quod *antiquitus nulla eſſet Excommunicatio minor*, ſcilicet quæ contrahetur ob participationem cum Excommunicato: „Sed quivis (ait) Excommunicato communicans incur„rebat idem penitus vinculum, quomodo nunc communicans „in crimine.

Monetque Vir eruditus Franciſcus Florens in Notis ad Paratitla Decretalium Alexandri Caſſanæi, *tit. de Sentent. Excommunicat. Minor Excommunicatio recens eſt*, *nec locum habet in Gallia*. Sed nec in Belgio ejus uſus apparet.

Aſt Excommunicatio, quæ hodie *major* appellatur, veteribus notiſſima fuit, & unica pene ſpecies Cenſuræ reputata a poteſtate Clavium dependens, & proprie a Chriſto *Matth.* 18. intellecta, hodie quoque ab omnibus pro cenſura agnoſcitur, & prima inter ſpecies Cenſuræ reputatur: de qua potiſſimum & hoc Tractatu agendum.

Hæc eſt illa Cenſura, qua mediante quis auctoritate Clavium ab Eccleſia reſcinditur, & tamquam *Ethnicus & Publicanus* habendus declaratur.

Et quidem adeo vulgaris cœpit eſſe hæc Excommunicatio, ut tandem invaluerit, nomine Excommunicationis ſimpliciter poſitæ intelligi hanc Excommunicationem *majorem*: quod præſertim receptum fuit, poſtquam prodiit moderna Decretalium Collectio auctoritate Gregorii IX. qui in ſua Decretali relata in citato *cap. penult. tit. De Sent. Excomm.* declaravit: „Si quem ſub hac forma verborum *illum excommunico*, vel „ſimili a Judice ſuo excommunicari contingat, eum non tan„tum non minori, quæ a perceptione Sacramentorum, ſed „etiam *majori Excommunicatione* (quæ a communione Fide„lium ſeparat) eſſe ligatum.

Hinc uno conſenſu concluſere Decretalium Commentatores, & hos ſequuti Theologi Scholaſtici, nomine Excommunicationis intelligi Excommunicationem *majorem*.

Dubium non eſt, hanc Excommunicationis interpretationem eſſe recentioris ævi: quandoquidem apud veteres paſſim Excommunicatio ſimpliciter expreſſa, pro ſeparatione a Communione Euchariſtica, vel alia particulari acciperetur, non autem pro Excommunicatione majore, qua quis a communione Fidelium, ſive corpore Eccleſiæ tamquam *Ethnicus & Publicanus* ſeparatur, quæ antiquitus *Anathema*, vel Excommunicatio *mortalis* vocari conſuevit, uti §. *ſequenti* notabitur.

Id recte obſervavit Emmanuel Gonzales in Academia Salmaticenſi Canonum Profeſſor, notis ad citatum Capitulum penultimum; notans, quo Gregorius IX. hic *novam* ediderit Conſtitutionem: „Nam (ait) cum olim Excommunicatio ſim„pliciter prolata de minore acciperetur *Can. Engeltrudam* „*Cauſ.* 3. *quæſt.* 4. *Can. Cum Excommunicatio Cauſ.* 11. *quæſt.* 3. „tamen ipſe *noviter* ſtatuit, ut ſi ſimpliciter proferatur Ex„communicatio, intelligatur *de majori*, quæ Fidelium com„munione privat, & magis timetur.

Ad hanc diverſam Excommunicationis nomenclaturam non ſatis reflectentes recentiores Canonum Interpretes, in multis a genuino Canonum ſenſu deflexerunt, & novas eorum Interpretationes produxerunt, quæ ſenſim communiter receptæ, occaſionem dederunt novam & antiquis igno-

(*a*) Excommunicatio hujus generis legitur quoque in prima parte Conſtitutionum, quas ſequuntur Canonici Regulares Congregationis Gallicanæ.

ignotam disciplinam introducendi; uti in decursu hujus Tractatus videbitur.

§. III.

De Anathemate.

VOx *Anathema* proprie est vox Græca. & in Sacris Litteris usurpatur pro voce Hebræa *Horma*, quam Vulgatus Interpres exposuit per *Anathema*, Numer. *cap. 21. vers. 3.* & Judicum *cap. 1. vers. 17.*

Descendit autem vox Hebræa radice *Haram*, hoc est, *occidit, delevit, exterminavit*. Igitur *Anathema* proprie & secundum usum Juudæorum, est res, quæ execratione & ruina digna est: & verbum *Anathematizare*, est rem abolere, & diris devovere.

Sic in libro Numero *cap. 12.* Urbes Chananæorum, quæ traditæ sunt Filiis Israel, ut delerentur, dicuntur *Anathematizatæ*.

Et in libro Josue *cap. 6. vers. 16.* de Civitate Jerichontina, quam mandaverat funditus deleri cum omnibus, quæ in ea inveniebantur, dicitur: *Sit Civitas hæc Anathema, & omnia quæ in ea sunt.*

Similiter in libro Judicum *cap. 1. vers. 17.* de hac ipsa Civitate legitur: *Vocatumque est nomen Urbis Horma, id est, Anathema*; quia scilicet funditus deleta erat.

Igitur *Anathematizare* apud Judæos sonabat idem quod penitus delere.

Dicere autem, *Anathema sit*, idem sonat, atque *diris devoveri*, seu optare ut penitus deleatur.

Hac significatione accipitur & in Novo Testamento. De Petro *Marci 14. vers. 71.* legitur: *Ille autem cœpit anathematizare & jurare, quia nescio hominem istum, quem dicitis*: hoc est, cœpit seipsum diris devovere.

Et vox *Anathema* sæpius sumitur pro re execranda vel execrabili. Sic Paulus ad Rom. 9. *vers. 3.* dicens: *Cupiebam Anathema esse pro fratribus meis*, nihil dicere voluit, quam quod desideraſſet diris devoveri pro fratribus suis. Et quod dicitur 1. *Cor. cap. 16. vers. 22.* *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit Anathema*; idem sonat, quod in execratione sit omnibus, & deleatur de Libro viventium. Et ad Galatas 1. *vers. 8.* *Licet nos aut Angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, Anathema sit*; idem est, ac si diceret, *maledictus, execrabilis sit.*

Cum igitur ab Ecclesia tamquam Ethnici & Publicani rescindebantur, & Satanæ in interitum carnis tradebantur, eo nomine ab omnibus quasi execrabiles & maledicti reputandi essent, a quibus & se separare deberent; idcirco Episcopi in eos, quos hac Excommunicatione majore plectendos censebant, hac voce *Anathema* usi sunt.

Hac proinde ratione Anathema in Ecclesia jam pridem pro Excommunicatione majore recepta fuit.

Et quidem, cum per omnem & solam Excommunicationem *majorem* quis tamquam Ethnicus & Publicanus ab Ecclesia rejiciatur & abscindatur, etiam a Patribus omnis hæc & sola ab Ecclesia separatio & expulsio *Anathema* dicta fuit.

Ulterius, quia per eam Excommunicatus tamquam *Ethnicus & Publicanus* quasi de Libro vitæ eradebatur, & Satanæ tradebatur, atque ita in mortem æternam traditus censebatur, idcirco & hæc Excommunicatio non tantum *Anathema*, sed & *mortalis* appellabatur.

Excommunicatio vero, qua nonnulli in pœnam alicujus culpæ a Communione Eucharistica, aut ab ingressu Ecclesiæ, vel a consortio Fidelium ad tempus in totum, vel pro parte separabantur, nequaquam dicebatur *Anathema*, aut *mortalis*: eo quod hac Excommunicatione percussi, non tamquam Ethnici & Publicani a corpore Ecclesiæ essent rescissi & in mortem traditi, sed solum tamquam ægri & sauciati ad tempus sequestrati, & operibus pœnitentiæ subjecti; quos etiam non ut Ethnicos & Publicanos a sua cura abjiciebat, sed ut filios suos Ecclesia fovebat, & curabat: nec a cæteris Fidelibus tamquam maledicti & execrabiles reputabantur; sed ut ægri & sauciati, qui remedia curationis & a Pastoribus tamquam spiritualibus Medicis sibi applicata libenter susciperent, & vulnerum suorum curationem desiderarent.

Unde similis Excommunicatio passim dicebatur *medicinalis*, ad distinctionem *majoris*, quæ *mortalis* appellabatur.

Hujus distinctionis meminit S. Augustinus, *serm. 257. num. 10.* in ult. edit. Benedictorum dicens: „ Nos vero quemquam a „ Communione prohibere non possumus, quamvis hæc prohi„ bitio nondum *mortalis* sit, sed *medicinalis*, nisi aut sponte „ confessum, aut in aliquo sive sæculari, sive Ecclesiastico ju„ dicio nominatum atque convictum “. Et in *Libro post Collationem* contra Donatistas, ait: „ Neque a populo Dei sepa„ ramus, quos vel degradando, vel *excommunicando* ad humi„ liorem pœnitentiæ locum redigimus.

Evidens hinc est, separationem Pœnitentium ab Eucharistia, aut ingressu Ecclesiæ, & consortio Fidelium, dictam fuisse ab Augustino *Excommunicationem*, sed *medicinalem*, non autem *mortalem*, qua Excommunicatus a *populo Dei* separatur, sive ab Ecclesia rescinditur.

Quod autem solus ille, qui per Excommunicationem *mortalem* ab Ecclesia abscindebatur, *Anathematizatus*, vel Anathema diceretur, fusius exponit S. Chrysostomus *Hom. 16. in Epist. S. Pauli ad Romanos*, in illa verba: *Optarem ego ipse Anathema esse a Christo.* „ Quid igitur est Anathema? Audi (ait) „ ipsum ita loquentem: *Si quis non amat Dominum nostrum* „ *Jesum Christum*; *is Anathema sit*: hoc est ab omnium com„ mercio segregetur, alienus ab omnibus sit. Nam quemadmo„ dum *Anathema*, donumque id quod Deo oblatum dedicatur, „ nemo est qui temere manibus contingere audeat, neque ad „ id propius accedere; sic & eum, qui ab Ecclesia separatur, „ ab omnibus abscinditur, ac tamquam longissime abducens, „ hoc nomine, a contrario scilicet appellat, magno cum ter„ rore omnibus interminatus, ab eo ut separentur, ac pedem „ referant.

Agnoverunt & hoc recentiores Theologi; atque inter alios Suarezius *Disp. 8. sect. 2.* postquam modo supra expresso exposuisset vocem *Anathema*, concludit *num. 5.* „ Atque hinc „ tandem in usu Ecclesiæ *Anathematizari* quis dicitur, cum „ ab Ecclesia separatur, & sic separatus vocatur *Anathema*, „ tamquam ab Ecclesia maledictus, & aliis Fidelibus execra„ bilis.

Itaque ignota fuit veteribus duplex species Excommunicationis *majoris*: una scilicet quæ simpliciter Excommunicatio *major*; & altera quæ *Anathema* diceretur, prout hæc hodie a Theologis a Canonistis distingui solet; & expresse notatur in moderno Pontificali Romano sub titulo, *Ordo Excommunicandi*, ubi exprimitur triplex species Excommunicationis; videlicet, *minor*, *major*, & *Anathema*.

Huic distinctioni inducendæ occasionem dedisse apparet nova illa interpretatio vocis, *Excommunicatio*, quæ occasione Decretalis Gregorii IX. *in cap. penult. de Sent. Excom.* invaluit: nimirum quod Excommunicatio simpliciter expressa intelligenda sit de Excommunicatione *majore*, qua quis a Corpore Ecclesiæ tamquam *Ethnicus & Publicanus* rescinditur.

Hac quippe significatione vocis, *Excommunicatio*, recepta; cœperunt passim Canonistæ, & hos sequuti Theologi vocem, *Excommunicatio*, ubi in antiquis Canonibus apud Gratianum occurrebat, accipere pro Excommunicatione *majori*; idque frequentius contra verum & genuinum Canonum illorum sensum.

Cum autem interdum in hisce Canonibus diceretur post Excommunicationem, excommunicatum, si rebellis & contumax maneret, *Anathemate* feriendum: ipsique supponerent, conformiter ad recentem jam introductam vocis illius interpretationem, in Canonibus illis sermonem fuisse de Excommunicatione *majore*, cœperunt *Anathema* distinguere ab Excommunicatione *majore*: aut ut minus crediderunt per *Anathema* primam Censuram sive Excommunicationem intendi, eamque aliquatenus simplici Excommunicatione *majore* a Judice inflicta, esse graviorem; ne alias videretur unus idemque peccator ob continuatam suam contumaciam una eademque Censura bis feriendus.

At si seposita hac recentiori interpretatione vocis, *Excommunicatio*, reflexissent, vocem hanc simpliciter positam, *antiquitus* non significasse Excommunicationem majorem, sive *mortalem*, sed duntaxat minorem seu *medicinalem*, facile vidissent, ad hanc distinctionem Anathematis & Excommunicationis majoris non esse confugiendum.

Nihil enim evidentius, quam quod hi, qui post Excommunicationem medicinalem non corrigebantur, tandem per Excommunicationem *mortalem*, sive *Anathema*, tamquam incurabiles & desperati rescinderentur.

Cum igitur in quibusdam Canonibus apud Gratianum Excommunicatio distingui videtur ab *Anathemate*, vox *Excommunicatio* nequaquam accipienda pro Excommunicatione, quæ hodie *major* dicitur, sed pro separatione aliqua a Communione Eucharistica, vel a societate Fidelium in pœnitentiam, seu pœnam commissi delicti impositam, quæ *medicinalis* dicebatur: nec Excommunicatum a corpore Ecclesiæ auctoritate Clavium separabat: quod per Excommunicationem fiebat, quam veteres Excommunicationem *mortalem* & *Anathema* dicebant.

Hoc sensu Canonem *Engeltrudam Caus. 3. quæst. 3.* exposuit ipse Gratianus. Cum hic dicatur *Engeltrudam non solum Excommunicatione, quæ a fraterna societate separat, sed etiam Anathemate, quod ab ipso Christi corpore (quod est Ecclesia) recidit, crebro percussam esse*, subjungit hanc conclusionem: „ Unde datur intelligi, quod *Anathematizati* intelligendi sunt, „ non simpliciter a fraterna societate, sed & a *corpore* Christi „ (quod est Ecclesia) omnino separati “. Nequaquam obscu„ rum est Gratianum accepisse *Anathema* pro omni Excommunicatione, quæ a corpore Ecclesiæ separat; Excommunicationem vero simpliciter positam pro ea, quæ a societate fraterna separat.

Eodem sensu accipiendus Canon *Nemo Episcoporum Caus. 11. quæst. 3.* præcipiens, ut „ nemo Episcoporum quemlibet sine „ certa & manifesta peccati causa Communione privet Eccle„ siastica. Sub Anathemate autem sine conscientia Archiepisco„ pi aut Coepiscoporum nullum præsumat ponere, nisi unde „ Canonica docet auctoritas.

In priore enim parte, Canon agit non simpliciter de separatione a communione Fidelium, sive corpore Ecclesiæ, sed de separatione a *Communione Ecclesiastica*, quæ in pœnitentiam, seu pœnam pœnitentibus pro commisso delicto imponebatur; quæ etsi medicinalis tantum esset, non poterat tamen imponi, nisi vel sponte confesso, aut in judicio aliquo convicto, uti ex Augustino mox audivimus.

Quod autem per *Anathema* intellexerit omnem Excommunicationem *majorem*, probat subjecta ratio: *Quia* (ait) *Anathema est æternæ mortis damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non poterit corrigi.*

Difficultatem majorem habere videtur, quod refertur in

Cap. 10.

Cap. 10. tit. De Judiciis; quod Clericus pro crimine aliquo primum depositus, si incorrigibilis fuerit, *Excommunicetur*, deinde contumacia crescente, *Anathematis* mucrone feriri debeat.

Hic passim per Excommunicationem Canonistæ intellexerunt, *majorem*; eamque ab *Anathemate* distinxerunt, uti novissime post alios notavit & distinxit Prosper Fagnanus: *Quia* (ait hic *num. 22.*) *Excommunicationis* verbo, *major Excommunicatio intelligitur*.

Deinde *num. 23.* monet hoc intelligi *de majori Excommunicatione, quæ fertur sine solemnitate, Anathema vero illa quæ fertur cum solemnitate*.

Quis fuerit hujus Decretalis Auctor, incertum est. In ultima quidem Decretalium Collectione, qua hodie utimur, inscribitur Cœlestino III. At Cujacius, eumque sequutus Gonzales, eam Clementi III. adscribendam arbitrantur.

Cum autem uterque hic Pontifex sederit sub finem sæculi XII. (*a*) non parum jam tum collapsa veterum disciplina, exigui ponderis est argumentum, quod pro veterum phrasi & disciplina ex hac Decretali eruitur.

Præterea incertum est, cum Clerico deposito & incorrigibili infligenda sit Excommunicatio *major* sive *mortalis*, an non potius *medicinalis*, qua Clericus non tantum ab Officiis Clericalibus, & communione Clericis propria interdicitur, sed & ea communione laica & societate Fidelium in *pœnitentiam* segregatur: quæ simpliciter Excommunicatio dici olim consueverat; tametsi per eam a corpore Ecclesiæ non rescinderetur, quod demum per Excommunicationem *mortalem* sive *Anathema* fiebat.

Cæterum fatentur passim Recentiores, qui hac etiam distinctione utuntur, eam non nisi accidentalem dici posse: sive Excommunicationem majorem & Anathema non differre, nisi penes minorem majoremque solemnitatem in pronuntiatione adhiberi solitam.

Et quidem supra vidimus, quod Fagnanus adhibita distinctione inter Excommunicationem *majorem* & *Anathema* mox monuerit, Excommunicationem *majorem* intelligi, quæ fertur *sine solemnitate*; *Anathema* vero illam, quæ fertur *cum solemnitate*.

Et Emanuel Gonzales in notis ad citatum Capitulum 10 *litt. L.* notat: „ quod Execratio *solemniter* in Ecclesia facta „ dicitur *Anathema*: & ipsius Excommunicati *Anathematismus*, est veluti Auxesis & aggregatio detestationis contra Excommunicatum contumacem; Excommunicationem præcedentem auget non *substantia* segregationis, sed horrore majorum „ execrationum.

Et Suarezius citata *sect. 2.* postquam probavit, non posse dici duas esse species Excommunicationis *majoris* in *substantia* distinctas, rursus monendo addendum censuit, „ *Anathema* substantialiter non differre ab Excommunicatione *majori*, atque „ adeo omnem hujusmodi Excommunicationem esse quodam „ Anathema.

Ipsum quoque Pontificale Romanum sufficienter insinuat, Excommunicationem *majorem*, & *Anathema* non differre, nisi penes solemnitatem promulgationis majorem vel minorem.

Interim vix dici potest, quantum in hac Censurarum materia, notanter Excommunicationis, a sensu Patrum & spiritu Ecclesiæ recessum sit occasione novæ illius interpretationis vocis, *Excommunicatio*, & distinctionis inter Excommunicationem *majorem* simplicem & *Anathema*.

Ubicumque enim in Canonibus & Patrum Regulis occurrit vox *Excommunicatio*; idque pro culpis sæpe sat levibus, eam acceperunt Recentiores, juxta phrasim receptam, de Excommunicatione *majore*, atque hinc proclives facti sunt Judices, ut hanc Censuram pro levioribus etiam causis impenderent; non advertens; Canones non de hac, sed de minore quadam segregatione seu Excommunicatione, secundum modum illius temporis, esse accipiendos.

Ubi vero Canones agunt de moderatione & prudentia in Excommunicatione servanda, necnon de gravitate & attrocitate delicti, atque de contumacia ac rebellione in Excommunicando, aliisque ab Episcopis, aliisque Prælatis expendendis, priusquam ad Excommunicationem, tamquam ultimum & severissimum remedium reccurrant; hæc omnia tamquam ad *Anathema* magis quam ad Excommunicationem *majorem* simplicem spectare existimarunt: cum tamen ea ex sensu Patrum, & mente Ecclesiæ ad omnem Excommunicationem *majorem* pertinere certum sit; uti & in decursu de singulis speciatim notabitur, & una in quibus a veteri disciplina, & vero Canonum sensu recessum sit.

§. IV.

De Excommunicatione legis, seu juris & hominis.

NOTISSIMA est hodie divisio Excommunicationis in eam, quæ est ab homine, & eam, quæ est a lege.

Excommunicatio dicitur ab homine, quando a Judice per sententiam fertur in certam personam, ob contumaciam in delicto.

Dicitur Excommunicatio juris sive a jure, quando Superior ferendo legem stabilem & permanentem, pœnam Excommunicationis in transgressorem annectit.

Et quidem hæc Excommunicatio subinde dicitur *ferendæ*, subinde *latæ sententiæ*.

Ferendæ quidem, quando Legislator duntaxat vult, ut transgressor per Judicem excommunicetur; & sic transgressor per solam transgressionem non incurrit Excommunicationem, sed demum postquam Judex de transgressione cognovit, & sententiam Excommunicationis in ipsum pronuntiavit; ideoque dicitur *ferendæ sententiæ*, quia prærequirit Judicis sententiam.

Excommunicatio *latæ sententiæ* dicitur, quæ *ipso facto*, sive ipsa legis transgressione, per ipsam legem sive vi legis infertur: ita ut ipse transgressor Excommunicatione ligetur hoc ipso, quo legem transgressus est, tametsi Judex de transgressione non cognoverit, multo minus sententiam protulerit; & sic ultra ipsam transgressionem legis, nullum Judicis factum requiritur: atque idcirco vocatur Excommunicatio *Canonis* vel *Juris*, quia immediate vi Canonis vel Juris, absque ulteriori hominis facto infligitur.

Quantumvis hæc Excommunicationis species apud modernos Auctores sit vulgatissima, & in praxi frequentissima, certum tamen est, eam pluribus sæculis in Ecclesia plane fuisse ignotam.

Ignota quippe fuit veteribus Excommunicatio Canonis sive *juris*, quæ hodie vocatur *latæ sententiæ*, prout supra descripta est.

Si enim pervolvantur Canones novem ut minus sæculorum, quibus Ecclesia stetit, non creditur reperiendus Canon, qui contineat hanc similemve formulam: Qui hoc, illudve fecerit, vel non fecerit, sit *ipso facto*, seu *ipso jure excommunicatus*: aut ipso jure, seu facto *Excommunicationem incurrat*: vel *sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ*: quæ sunt ordinariæ formulæ, quibus Excommunicatio *latæ* sententiæ exprimitur.

Quin & si integrum Gratiani Decretum, sæculo demum duodecimo compositum pervolvatur, nescio num vel unum Excommunicationis *latæ*, sententiæ exemplum reperietur.

Dicitur quidem in famoso illo Canone SI QUIS SUADENTE DIABOLO, *Caus. 17. Quæst. 4.* quod „ si quis suadente diabolo „ hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel „ Monachum violentas manus injecerit, *Anathematis vinculo* „ *subjaceat*."

Sed utrum hæc formula sit *latæ*, an duntaxat *ferendæ* sententiæ, non est expeditum.

Uti enim notat Glossographus ad *Cap. 2* ※ *De foro competenti*, hæc formula: *Sit sequestratus, sive excommunicatus*, non significat nisi Excommunicationem *ferendæ* sententiæ.

Rursus ad *Cap. unicum* ※ *De Sagitariis*, asserit, quod per hanc formulam, sub *Anathemate prohibemus*, non importetur Excommunicatio *latæ* sententiæ, sed *ferendæ*; hancque Excommunicationem generaliter intelligi, ubi per legem aliquid prohibetur *sub Anathemate*.

Non sine fundamento proinde nonnulli existimant, Excommunicationem, de qua in Canone *Si quis suadente diabolo*, potius ex interpretatione Doctorum, quam mente Auctoris pro Excomunicatione *latæ* sententiæ tandem fuisse habitam & receptam.

Adhæc notandum, hunc Canonem referri ex Concilio Lateranensi, quod demum sub medium circiter sæculi XII. sub Innocentio II. celebratum est, ideoque pro antiquitate hujus Excommunicationis hinc nihil erui posse.

Illud scimus, quod licet hæ Excommunicationes *latæ* sententiæ serius innotuerint, tamen eas semel receptas, labentibus sæculis mirum in modum fuisse multiplicatas.

Et quidem si Navarro credimus in suo Manuali *cap. 27. num. 49.* ad annum usque 1398. quo promulgatus est *Sextus* Decretalium, vix inveniebantur 36. *casus* Excommunicationis *latæ* sententiæ, qui ad minus in 26. redigi possunt.

„ Per solum Sextum Decretalium (ait Navarrus) introducti „ sunt 32. casus latæ sententiæ, & per solas Clementinas 50. „ per Bullam *Cœnæ*, per Extravagantes impressas, per Constitutiones Synodales, & Provinciales, & per visitationes & „ renovationes Sæcularium & Regularium *pene innumeræ*."

Quantopere adhuc postea usus harum Excommunicationum excreverit, scitur: quandoquidem vix ulla Bulla, aut Rescriptum Romæ prodeat, cui non sit Excommunicatio latæ sententiæ inserta.

§. V.

Validitas & affectus Excommunicationis Juris sive Canonis dependet a validitate & obligatione Legis.

OSTENSUM est præcedenti §. quod Excommunicatio *Legis* sive Canonis dicatur illa, quæ innexa est Legi sive Canoni eo pacto, ut incurratur vel infligatur ob transgressionem Legis vel Canonis; uniceque tendat hæc Excommunicatio, ut puniantur transgressores Legis vel Canonis, ejusque pœnæ comminatione ad observantiam Legis incitentur, aut a transgressione efficacius avocentur.

Cum non possit esse obligatio adimplendi Legem, aut peccatum seu culpa in Legis transgressione, si ipsa Lex ab initio fuerit invalida, sive non obligatoria, vel vim obligandi successu temporis amiserit, non potest quoque incurri Excommunicatio, quæ est pœna gravissima, ob transgressionem istius Legis.

Hinc uno consensu concludunt tam Theologi, quam Canonistæ, Censuram Juris seu Canones dependere validitate, & efficacia Legis, hacque deficiente, etiam Censuram eidem ipso facto evanescere.

Quare Suarezius de Censuris *disp. 4. sect. 6.* inquirens, quæ requirantur ad validitatem Censuræ, dicit *n. 4.* „ Quod attinet ad Censuram latam *per Legem*, sit prima Regula & in„ dubitata: Quotiescumque lex, vel propter iniquitatem nulla est,

(*a*) Clemens III. obiit an. 1191. & Cœlestinus III. an. 1198.

„ eſt, vel propter aliam cauſam actu non obligat, Cenſura per talem lata *nulla* eſt, ſeu de facto non incurritur .... Quia ſi Lex nulla eſt vel non obligat, prorſus auferetur materia Cenſuræ & omnis coactionis : quia ſi Lex non obligat, nec contumacia, nec inobedientia, vel peccatum in traſgreſſione intervenire poteſt : ablata autem materia Cenſuræ, nulla poteſt eſſe Cenſura. "

Quæ autem requirantur ad juſtitiam Legis, ejuſque vim obligandi exponunt paſſim Scholaſtici in Tractatu *De Legibus*. Hoc autem hic notat ſpecialiter Suarez, *nu. 9.* „ Ut Cenſura lata per legem valida ſit, non ſatis, eſſe legem eſſe honeſtam, & juſtam quoad id, quod præcipit, vel prohibet, ſed etiam quoad proportionem Cenſuræ cum materia talis præcepti .... Nam ſi pro re levi gravem pœnam imponat, quoad eam partem injuſta erit. Atque ita in præſenti, ſi materia præcepti levis ſit, ita ut ejus tranſgreſſio non excedat culpam venialem, & illi adjungatur Cenſura major, ſeu gravis, valida non erit, quia non habet materiam ſufficientem, in qua fundetur. "

Quapropter & ibidem improbat uſum Excommunicationum, quæ adjunguntur *levioribus præceptis*, non ut veræ Cenſuræ, ſed ut comminatoriæ, & ad terrorem ; „ Quia (ait) ſinceram non continent veritatem, & poſſunt occaſionem præbere indoctis ad peccandum graviter ex conſcientia erronea ". Quam gravis cauſa requiratur ad Excommunicationem, infra dicemus.

§. VI.

Ut Lex Pontificia, atque annexa Cenſura ubique obliget, non ſufficit publicatio Romæ facta.

OSTENSUM eſt præcedenti §. obligationem & effectum Excommunicationis *Juris* ſive *Canonis* dependere a validitate & obligatione Legis.

Porro indubitatum eſt, legem, licet conceptam & ſcriptam, manere ſine efficacia obligationis, ante *pubblicationem*.

Et quidem cum Lex, quæ ut commune præceptum, omnibus ſubditis in commune fertur, ita promulgari ſive proponi debeat, ut promulgationis innoteſcere univerſo populo poſſit.

Hinc apud Romanos jam olim in uſu fuit, ut poſtquam rogatæ & ſcriptæ eſſent Leges, non tantum promulgarentur, ſed & æri inciſæ publice affigerentur : promulgatio hæc vero tam accurate peragebatur, ut tribus vicibus repetenda eſſet.

Adhæc cum infinita ſit morum varietas, & unaquæque pene Provincia ſuis particularibus ſtatutis, conſuetudinibus, legibuſque, & privilegiis regatur, difficile eſt, Legem generalem a Principe ſupremo latam omnibus Provinciis & populis convenire, & interdum non impingere in publica commoda. Cui rei vix aliter occurri poteſt, quam ſi de his, quæ incidunt, admoneant Legislatorem ii, quibus particularem per Provincias promulgationem Princeps delegavit ; qui deinde Legem temperet, ut e re eſſe viderit.

Hinc ab antiquo, tam in ſæculari, quam in Eccleſiaſtico regimine Legum generalium promulgatio facta legitur per ſingulas Provincias & Diœceſes, ac ſingulis per Provincias inferioribus Magiſtratibus commiſſa; qui eas ritu apud ipſas uſitato & recepto populis proponerent, & inſinuarent : & ſi quid durius, aut Patriæ moribus contrarium occurreret; Principem & Legislatorem reddere poſſent certiorem.

Hunc morem inſecutus Juſtinianus Imperator in *Novella 66.* declaravit, ſuas leges demum in *Provinciis* obligare, ex quo *diſcretæ* (ſive ut Græca lectio habet, *evulgatæ*) *per Metropolitas palam factæ ſunt* : mandatque ſuo per Orientem ſacrorum Prætoriorum Præfecto, quæ in præſenti Novella conſtituit, *Præceptis omnibus faciat manifeſta : & qui in maxima Civitate, & qui foris habitant, quatenus omnibus fiant palam, quæ a nobis pro omnium cautela ſancita ſunt.*

Eamdem promulgandi normam ſervari voluit circa legem, qua præſcribit *Novella 6.* modum, *qua oporteat Epiſcopos, & reliquos Clericos ad Ordinationem adduci*, præcipiens in Epilogo : *ut Sanctiſſimi Patriarchæ utriuſcujuſque Diœceſis hæc proponant in Eccleſiis ſub ſe conſtitutis, & manifeſta faciant Metropolitis, quæ a nobis conſtituta ſunt : illi rurſus conſtitutis ſub ſe Epiſcopis manifeſta faciant, illorum vero ſinguli in propria Eccleſia proponant, ut nullus noſtræ Reipublicæ ignoret, quæ a nobis ad honorem & augmentum magni Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti diſpoſita ſunt.*

Normam a Juſtiniano præſcriptam ſequutus eſt S. Gregorius, ſcribens ad Mauritium Imperatorem, *lib. 2. ind. 11. Epiſt. 62.* ſe legem ejus, qua vetuit milites ad Monachiſmum impoſterum admitti, per *diverſas terrarum partes tranſmitti feciſſe*, ſcilicet ipſe quidem Metropolitanos in Patriarchatu Romano conſtitutos, ut hi ulterius Epiſcopis inferioribus inſinuarent.

Eumdem promulgandi modum quoad ſuas leges etiam in Conciliis conditas, Eccleſiam ſervaſſe videmus. Ita legimus Concilium Arelatenſe, Canones ſuos ad Silveſtrum Romanum Pontificem, per Diœceſes Romanas promulgandos tranſmiſiſſe. *Placuit etiam* (ait Concilium) *a te, qui majores Diœceſas tenes, per te potiſſimum inſinuari.*

In eamdem ſententiam ad Julium Papam ſcripſit Synodus Sardicenſis : *Tua autem excellens prudentia diſponere debet, ut per tua ſcripta, qui in Sicilia, & Sardinia, & in Italia ſunt Fratres noſtri, quæ acta ſunt, & quæ definita ſunt, cognoſcant.*

His inſiſtens Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. Conſtitutionem ſuam de Medicis relatam in *Cap. 13. titul. De pœnit. & remiſ.* non obligare decernit, *quam poſtquam per Prælatos locorum fuerit publicata.*

Hujus publicationis neceſſitatem per Provincias tam in legibus Civilibus, quam Eccleſiaſticis, etiam a Pontifice emanantibus, paſſim meliores Canoniſtæ, & eruditiores Interpretes agnoſcunt.

Huic conſonat inveteratus uſus Belgii, nullas Eccleſiaſticas etiam Pontificias Leges ſive Bullas pro lege obligante agnoſcens, niſi poſtquam per Provincias & Diœceſes fuerint more ſolito publicatæ, & populo intimatæ.

Quare hic in Belgio, ut paradoxa & moribus noſtris adverſa exſufflatur quorumdam Ultramontanorum jam recenter nata opinio, novam legem Romæ editam, & in acie Campi Floræ fixam, omnes ubique Fideles tam in Belgio, quam in aliis Regnis & Provinciis obſtringere, ſine ulla per Provincias publicatione.

Neque Belgas, alioſque populos movet clauſula novis Conſtitutionibus Papalibus inſeri ſolita, *publicationem Romæ factam eamdem vim habituram, ac ſi in ſingulis* Provinciis particulatim *facta eſſet*, *cum derogatione* contrariarum conſuetudinum quarumcumque.

Hæc enim clauſula, uti plures aliæ Bullis & Diplomatibus Romanis inſeri ſolitæ, in Belgio, & cæteris pleriſque Ciſmontanis Provinciis habetur pro clauſula *meri ſtili*, nullam vim contra inveteratos mores exerens.

Extatque in Regno Neapolitano pragmatica Conſtitutio edita 30. Auguſti 1561. qua expreſſe cautum eſt, clauſulam illam pro non ſcripta habendam.

Neque hæ ſimileſve clauſulæ præſumuntur a conſulta Pontificia voluntate & intentione procedere : utpote qui non creditur, unica ſimili clauſula velle invertere inveteratos populi mores ; ſed potius procedere creditur a quibuſdam Curiæ Romanæ Miniſtris, quorum zelus ab antiquo ſervet pro Curiæ hujus dignitate tuenda, & auctoritate amplificanda, uti etiam ſuo tempore notavit S. Bernardus *lib. 4. Conſideratione cap. 2.*

Præterea abſonum plane eſt, & a fine inſtituti Eccleſiaſtici regiminis omnino abhorrens, quod quidam prætendant, Pontificem ex amplitudine poteſtatis ſibi a Chriſto datæ, poſſe Legis ſuæ obligationes ubique populos obſtringere, ſola Romæ facta publicatione ; & tamen nequeant Principes ſæculares per ſuas leges, populos ſuos obſtringere, niſi particulari per Provincias publicatione ; etſi maxime velint, una *inſinuatione* in urbe Metropoli facta defungi ; eo quod non intelligatur populos tam immoderatam & effuſam poteſtatem in Principem contuliſſe, ut e longinquo plures populos moribus diſpares, uno Programmate queat obligare.

Sane ſi hæc obſtringendi ratio æquo durior videatur, atque ob id non intelligatur comprehenſa generali collatione ſupremæ Dignitatis Regiæ ; qua ſpecie dicemus, eam mitiſſimæ auctoritatis inſtitutione (quæ *paſcendi* vocabulo Apoſtolorum Principi eſt collata) eſſe comprehenſam ?

Nonne omnem Dominatum, & quod Dominatum ſpirat, a Regimine Apoſtolico abeſſe oportere apertiſſime indicavit hujus Regiminis Inſtitutor ? Apoſtolis dicens *Luc. cap. 22. verſ. 25. Reges gentium dominantur eorum ; & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur : vos autem non ſic.* Ad quæ verba reflectens Bernardus *lib. 2. De Conſid. ad Eugenium Patrem cap. 6.* ait : *Planum eſt, Apoſtolis interdicitur Dominatus. I. ergo tu, & tibi uſurpare aude, aut dominans Apoſtolatum, aut Apoſtolicus Dominatum.*

Si ergo omnem Dominatum ab Apoſtolico Regimine abeſſe voluit Chriſtus, plane corruat neceſſe eſt dogma, quod Imperium Sacerdotale abſolutius, magiſque deſpoticum reddit, Regimine Regio ; & plus rigoris ineſſe vult Eccleſiaſticis, quam Civilibus legibus.

Si ergo nequidem Principes ſæculi, ſive Reges Gentium, poſſint aut velint ſubiectum ſibi populum legibus ſuis obſtrictum, priuſquam per Provincias fuerint rite popolo notificatæ ; quia durum nimium videretur, populum, una in Urbe principali facta publicatione, velle Legibus obſtringere : quanto minus id Apoſtolorum Succeſſoribus licebit, qui omnem vel ſpeciem duri regiminis & dominatus in ſuis Legibus evitare tenentur ?

Unde de Statutis Eccleſiaſticis loquens Cardinalis Cuſanus *lib. 2. De Concord. cap. 9. 10. & 11.* ait : Ad validitatem Statuti „ tria ſunt neceſſaria ; poteſtas in ſtatuente, *publicatio* Statuti, & ejuſdem approbatio per uſum.

Deinde ſubjungit Cuſanus : „ Unde videmus innumera Apoſtolica Statuta, etiam a Principibus, poſtquam edita fuerint, non fuiſſe recepta.

Quod indefinite ſine enumeratione loci hic aſſerit Cuſanus, id de Belgio noſtro veriſſime affirmari poteſt. Nam videmus ex Bullis & Statutis Pontificum, quæ hodiernum magnum Bullarium conſtituunt, plurima hic in Belgio, defectu conſuetæ per Provincias publicationis & acceptationis, nullum uſum aut vim obligandi obtinere.

Et per conſequens, nec Cenſuras illis adjectas, ob defectum materiæ ſive non obligationis ipſarum Legum, ullam vim habere.

§. VII.

Bullarum Romanarum in Belgio, aliiſque Provinciis publicatio non admittitur, ſine prævio Placeto Regio.

VETUSTISSIMA notiſſimaque eſt Belgii recepta conſuetudo, ac probata praxis, ut Bullæ ac Diplomata Romana hic executionem habere nequeant, quin nec publicari, nec populo pro-

proponi, nisi prius recognita, discussa & probata sint eorum calculo, qui Jurisdictioni Vice-Regiæ præsunt per Provincias: quam approbationem hic hodie litteras *Placiti* vel *Placet* vocamus.

De hoc Belgii usu etiam exteri Scriptores meminere, atque præ ceteris Ludovicus Guicciardinus Descriptione Belgii ait: *Quod res Ecclesiasticas attinet, easdem fere habet cum Pontifice maximo Princeps in hac ditione sua conventiones, quas in Regno suo Rex Galliarum .... nec Beneficium ullum, aut gratiam potest conferre, nec expedire in hanc terram Diplomata, aut quid aliud tale, quod effectum sortiatur, absque Principis quidem, vel Consiliorum ejus Placeto atque consensu.*

Extant hanc in rem Principum nostrorum Edicta, atque inter alia Philippi cognomento *Boni* de 3. Januarij 1447. in quo conqueritur de frequentia Ecclesiasticorum Decretorum, quibus subditos suos supra modum affirmat vexatos fuisse; idque, ait, evenisse ex eo quod, qui Mandatis Ecclesiasticis uti voluerunt, non audierint Juridicos nostros & Magistratus, & ea exhibuerint; atque expositis causis, cur ea Mandata obtinuerint, permissionem & consensum non impetraverint, *sicut* (ait) *præteritis temporibus, & ab antiquo solitum fuit fieri.*

Nihil ergo novi hoc Edicto inducitur; *sed quod præteritis temporibus, & ab antiquo solitum fuit fieri*, voluit, & quod neglectum fuerat, in usum revocatur.

Ad eumdem usum stabiliendum prodiit Edictum Maximiliani & Philippi Archi-Ducum de 12. Septembris 1485. Item, alterum ab Archi-Duce Austriæ Philippo de 20. Maji 1497. Ac tandem Pragmatica Sanctio Philippi II. Hispaniarum Regis, anno 1754 habita prius consultatione Consiliorum Belgii, tam Supremorum, quam Provincialium, qua diserte vetuit, ne quis ullius argumenti Bullas, aut Diplomata, ex Urbe Roma aut a Legatis Pontificiis per Belgium executioni mandare ausit, nisi prius litteris *Placiti* comprobata fuerint, vel in sanctiore Consilio, vel supremo Barbantiæ Consilio; idque sub pœna quod perdet effectum similium litterarum, & missionis in exilium extra has Provincias, & correctionis exemplaris: de qua Sanctione vide Tractatum, cui titulus, *Jus Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem*, pag. 17. edit. 1665. Et Hubertum Loyens in Tractatu *De Curia Brabantiæ*, cap. 29. *titulo De Litteris Placiti.*

Porro scopus hujus Placiti non est, legitimas Pontificias Provisiones, aut Leges & Ordinationes rejicere, aut earum executioni obicem obiicere; sed unice præcavere, ne subreptitie, vel obreptitie, vel etiam per fraudes obtentas Provisiones, jura Regia aut Vasallorum violentur; aut per Leges alias forsan in se æquas, Provinciarum receptis, inveteratisque consuetudinibus, juribus ac privilegiis, (a) summa nonnunquam *Reipublicæ, seu Ecclesiasticæ perturbatione*, contraveniatur.

Unde de praxi Hispaniarum, qua solet Litterarum Apostolicarum executio quandoque differri ac suspendi Regii Prætorii Decreto & auctoritate, loquens Didacus Covarruvias *pract. quæst. cap. 35. num. 6.* rationem subjungit: „ Ut maximus Christi Vicarius interim certior fiat, quot & quantis afficiantur incommodis & gravaminibus Respublicæ istæ propter multa, quæ ab ipso falsis precibus & suggestionibus impetrantur, quæ minime Sanctissimus Pontifex foret concessurus; si per sinceram justamque narrationem certo sciret, quid spirituali Ecclesiastico, & temporali hujus Regni & Principatus recto Regimini sit conducibilius.

Adhæc, cum certum sit, ipsique Pontifices ultro fateantur, se non nosse omnium Provinciarum particularia jura & consuetudines, præterea indubitatum sit multa uni Provinciæ prodesse, quæ alteri obessent; nihil rationi justitiæque conformius, quam ut non tantum specialia Rescripta aut Mandata, sed & Leges generales expendantur ab iis, qui singulis Provinciis præsunt, ut quid hic & nunc conveniant, propius ipsi expendat; & si eas ob speciales circumstantias hic & nunc promulgandas aut executioni mandandas non judicent, earum executio suspendatur.

Hoc ex capite plures etiam generales Leges, & in illis contentæ Censuræ, tametsi Romæ solemniter promulgatæ, ac sæpius renovatæ, hic in Belgio receptæ hactenus non sunt, aut vim ullam hactenus obtinuerunt. Exempli causa, famosa illa, & annis singulis Romæ solemniter publicari solita, Bulla *Cœna Domini* continens viginti casus Excommunicationis *latæ* sententiæ, nunquam hic ob defectum *Placeti* Regii executioni mandari, aut publicari potuit.

Cum non tantum Romanis Pontificibus, sed & Conciliis Generalibus ignota esse queant particularia singularum Provinciarum jura & consuetudines; sciaturque facile contingere posse, ut Leges de se quidem justæ non omnibus Provinciis tamen quadrent; quin nec subinde sine summa perturbatione, ob contrarios inveteratos populorum mores, introduci possent, etiam Conciliorum Decreta & Leges, exteriorem Ecclesiæ disciplinam spectantia, expenduntur & examinantur ab iis, qui Jurisdictioni in illis præsunt, priusquam per Provincias promulgentur: ut si quid forsan in illis occurrat, inveteratis juribus & moribus contrarium, eorum executio tantisper sistatur, aut ita temperetur, ut incommodis ex præcipiti & indefinita Legum publicatione oriundis occurratur.

Exemplum hujus moris habemus in publicatione novissimi Generalis Concilii Tridentini.

Hoc Concilium Tridentini finem acceperat 10. Decembris 1563. Pius IV. tum Pontifex Romanus, edita & publicata Bulla, quæ incipit, *Benedictus Deus*, 26. Januari 1564. universa hujus Concilii Decreta tam fidem, quam *reformationem* spectantia, confirmavit, & *ab omnibus Christi Fidelibus suscipienda esse, ac servanda decrevit, sicut harum quoque litterarum tenore* (ait) *ad clariorem notitiam confirmamus, & suscipi, observarique decernimus.*

Subsecuta est altera ejusdem Pontificis Bulla edita & publicata Romæ 20. Julii ejusdem anni, quæ incipit, *Sicut ad sacrorum*, qua declarat hujus Concilii „ Decreta omnia ad reformationem, jusque positivum duntaxat spectantia, a kalendis Maji proxime præteriti omnes obligare cœpisse; neque post eam diem excusationem cujusquam, quod ea ignoraverit, admittendam, *atque ita* (ait) *Apostolica auctoritate declaramus ac definimus, & ab omnibus judicari debere mandamus atque statuimus.*

Cum autem hic in Belgio nulla specialis horum Decretorum publicatio facta hactenus esset, nequaquam his Decretis, etiam post iteratas has Bullas, se obstrictum ullus in Belgio existimabat.

Quin & post editam & Romæ publicatam postremam Bullam, tandem 23. Julii ejusdem anni in litteris ad Margaretam Parmensem tunc Belgium pro Philippo II. Rege Hispaniarum moderantem (quæ & Archiepiscopum Cameracensem consuluerat, super modo publicandi Decreta Concilii) respondit Archiepiscopus, quod re communicata cum Capitulo Metropolitanæ Ecclesiæ, & abditis in Consilium Theologis & Canonum peritis, celebrationem Synodi Provincialis super receptione Concilii, & Decretorum per singulas Ecclesiarum Parochias, esse quidem modos Juri consentaneos, & ante hac in re simili usitatos; sed magnis difficultatibus fore implicatos, nisi Regia auctoritate Decreta Concilii prius probentur & admittantur.

Hic supponit Archiepiscopus formam publicandi Decreta etiam Concilii Generalis, *per singulas Parochias*, esse Juri consentaneam, & antehac in Belgio usitatam.

Præterea evidens est, Archiepiscopum, aliosque in consilium ab eo adhibitos, citra scrupulum supposuisse & existimasse Decreta Concilii Tridentini sola & Romæ facta publicatione Belgas obstringere non posse, ante factam per Provincias publicationem.

Margareta Parmensis, acceptis hisce Archiepiscopi Cameracensis litteris, præsagiens ex tumultibus in Belgio excitari cœptis, quot difficultatibus receptio & publicatio Concilii Tridentini esset obnoxia, uti narrat Famianus Strada *De Bello Belgico*, prius explorare voluit, non tantum judicium Episcoporum Belgii, sed & Consiliorum Regiorum, ac Magistratuum præcipuarum Civitatum super hac publicatione.

Litterarum eum in finem datarum summa erat, ut Decreta reformationis hujus Concilii quatocyus expenderent: atque deliberarent de modo, quo hæc Decreta executioni mandari possent, quo eorum uberior fructus sperari queat; una monens, ut in hoc examine attenderent quoque ad prærogativas & jura suæ Majestatis, suorumque Vasallorum, necnon ad jura, privilegia, ac consuetudines Ecclesiarum, & singularum Provinciarum.

His litteris receptis, Consilia & Magistratus sine mora demandarunt horum Decretorum examen suis respective Fiscalibus, aliisque de Corpore suo Deputatis, qui plura in his Decretis annotarunt, quæ videbantur præjudicium adferre posse prærogativis & Juribus Regiis suorum Vasallorum, necnon contrariari inveteratis harum Provinciarum moribus, & consuetudinibus, quæ sine notabili perturbatione & periculo tumultum popularium interverti non possent: & consequenter publicationem dictorum Decretorum non esse permittendam; nisi quoad hosce annotatos articulos adferretur ea modificatio, qua prædicta jura & privilegia, atque consuetudines salva & intacta manerent.

Hac Consiliorum ac Magistratuum resolutione recepta, necnon litteris Philippi II. Regis Catholici, quibus publicationem Concilii Tridentini vehementer urgebat, Margareta hanc publicationem Episcopis injunxit, datis litteris 17. Julii 1565. inserta hac clausula: *Mentem Regis esse, ne propter promulgationem hanc, licet illimitate & sine restrictione factam, quidquam immutetur aut innovetur circa Regalia Jura, privilegia suæ Majestatis, aut suorum Vasallorum, Statuumque suorum, & Subjectorum, speciatim circa laicalem, jus Patronatus laicis indultum, seu jus Nominationum, cognitionem causarum, materiæ possessoriæ Beneficiorum, Decimarum possessarum, aut prætensarum per laicos, super intendentiam & administrationem Hospitalium, aliorumque piorum locorum: Non, inquit, ad contraveniendum dicto Concilio, sed ut executio accommodetur naturæ cujuslibet Provinciæ.*

Eadem clausula inserta erat litteris datis 24. Julii 1565. ad Senatus Regios & Magistratus super executione Concilii Tridentini.

Litterarum exemplar ad Episcopos extat *parte* 3. Edictorum Flandriæ *lib.* 6. *Rub.* 1. Et exemplar litterarum ad Senatos Regios *eadem parte* 3. *lib.* 1. *Rub.* 2.

Si notæ a Consiliis Regiis, & Civitatum Magistratibus conferantur cum materiis in hac clausula expressis, patebit ad oculum, clausulam illam ad illas notas dirigi, atque Re-

(a) Consule, quæ D. Van-Espen inferius scripsit in suo Tractatu de promulgatione Legum Ecclesiasticarum, ac speciatim Bullarum, &c. *part*, 2. *cap*. 1. 2. *&c.*

Regem earum rationem in executione Concilii haberi voluisse.

Unde & Bertrandus Loth in Resolutionibus Belgicis *tract.* 2. *art.* 9. relatis annotationibus Consilii Arthesiæ, mox subjungit: *Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Arthesia.*

Similiter Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 32. volens exprimere, quæ per dictam clausulam Rex voluit reservata, retulit servato ordine Sessionum & Capitum Concilii Tridentini, quid ad singula a Consiliis Belgicis fuerit observatum; haud dubitans, quin hæc essent, quæ Rex per dictam clausulam reservata voluerit; quod & quotidiana praxis confirmat.

Nequaquam proinde existimabant Belgæ, se Decretis Concilii Tridentini adstrigi, priusquam per Provincias more in Belgio usitato essent publicata, & populo per suos Pastores intimata: tametsi Romæ eorum publicatio jam plusquam ab anno facta sciretur; quin Bullam esse ibidem publicatam, qua declarabatur, hæc Decreta sine ulteriore publicatione universos Fideles obstringere.

Quin nec post publicationem dictorum Decretorum hæc recepta creduntur, nisi salva prædicta modificatione; eo quod non putetur publicatio a Principe placetata, nisi sub hac expressa modificatione: nec consequenter publicatio horum Decretorum hic esse facta, nisi sub hac limitatione saltem tacite subintellecta (a).

Absit autem, ut Ecclesia, aut Pontifices eodem spiritu animati, hæc Principum jura convellere, aut subditos suis legibus obstringere velint, dum subditis, nisi violatis Principum juribus, & Principibus quodammodo ribellando, eas servandi & executioni mandandi facultas non datur.

Uti enim recte advertit & expressit Auctor Tractatus De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ *lib.* 2. *cap.* 3. „ Solemne est „ Ecclesiæ, ut in gubernandis Fidelibus, Divinum regimen imitetur, nec solum a fine usque in finem attingat fortiter, sed etiam disponat omnia suaviter. Itaque honoris „ Principibus debiti meminit, illorum jura servat illæsa, ordinem & dignitatem Episcoporum veneratur, populorum „ studia & usus attendit, omniaque ita ponderat, ut consensum & obedientiam potius obtineat, quam extorqueat, amore alliciat, quam timore impellat: nec infirmitati solum, sed interdum malitiæ cedit in iis, quæ cum Religionis periculo non sunt conjuncta.

CAPUT II.

De auctoritate ferendi Censuras præsertim Excommunicationis.

§. I.

Potestas excommunicandi radicaliter est penes Ecclesiam.

POTESTATEM excommunicandi dependere ab auctoritate Clavium dubitare non sinit contextus Evangelicus Matthæi *cap.* 18.

Postquam enim Christus dixit Petro, quod si peccator tertio correptus de suo peccato, Ecclesiam non audierit, *sit tibi tamquam Ethnicus & Publicanus*, mox subjungit: *Amen dico vobis, quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlo, &c.* quo patenter significavit, auctoritatem abscindendi peccatorem a corpore Ecclesiæ tamquam Ethnicum & Publicanum, esse appendicem auctoritatis ligandi & solvendi, a Christo prædictis verbis expressæ.

Licet autem hæc verba per Christum dicta tunc sint ad Petrum, tamen ea præcipue & principaliter ad Ecclesiam per Petrum repræsentatam directa fuisse, communis est Patrum sententia.

Sanctus Augustinus *lib.* 1. *contra Adversarium legis cap.* 17. sine hæsitatione scribit, Christum *Claves dedisse Ecclesiæ*; quodque Petrus, *quando Claves accepit, Ecclesiam repræsentavit.* Et ex eodem Doctore, *Tractatu* 20. *in Joannem*, refertur apud Gratianum *Caus.* 24. *quæst.* 1. *can.* 6. *Petrus quando Claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit.*

Et latius id exponens *Tractatu* 124. *in Joannem*, tandem concludit: „ *Ecclesia ergo, quæ fundatur in Christo, Claves Regni Cœlorum ab eo accepit in Petro, id est, potestatem ligandi solvendique peccata. Quod est enim per proprietatem in Christo Ecclesia, hoc est per significationem Petrus in petra, qua significatione significatur Christus petra, Petrus Ecclesia.*

Propterea & Synodus Tridentina *Sess.* 14. De Sacram. Pœnit. *can.* 15. pronuntiat, *Claves Ecclesiæ esse datas*, non tantum ad solvendum, sed etiam ad ligandum.

(a) In Belgio & Hispaniis quamvis Concilii Tridentini acceptatio reverens admodum fuerit, eam tamen non probavit summus Pontifex, quia in ea acceptatione mentio auctoritatis Regiæ duntaxat facta est; nullus vero occurrit apex auctoritatis Hapostolicæ. Id enim testatur Thuanus *lib.* 36. *num.* 39. cui consentit Hadriani *lib.* 18. *pag.* 1273. his verbis. *Il Pontifice per conto del Concilio non era ben disposto inverso quel Re, ed anche poi nelli Editti pubblicatisi ne' suoi stati, che vi si osservassero le deliberazioni del Concilio, nel comandarsi a' Cardinali a' Vescovi, ed altri Prelati non vi si faceva menzione del Pontefice, ma tutto per comandamento del Re di Spagna.*

Licet ergo usus & exercitium Clavium sit penes Episcopos, aliosque Ecclesiæ Ministros, ipsa tamen Clavium potestas radicaliter & primario residet in Ecclesia.

Reflectit Jansenius Gandensis *cap.* 27. in Concordiam Evangelicam, quod, dum Christus post binam monitionem voluit peccatores contumaces deferri apud Ecclesiam. *Hoc est* (*ait*) *Fidelium congregationem, in qua vivit uterque, ut multitudinis, & eorum, qui multitudini præsunt, auctoritate & reverentia vel metu emendentur.*

Notatque ibidem Jansenius: *quod in primitiva Ecclesia, secundum hoc Christi præceptum, denunciarentur peccatores post unam & alteram correptionem* toti Ecclesiæ *alicujus loci, hoc est, Christianis, legitime cum suo Episcopo aut Presbytero congregatis; ibique, si impœnitentes perpistebant, omnium consensu & approbatione excommunicarentur ab Episcopo.*

„ Unde Paulus (pergit Jansenius) incestuosum Corinthium „ tradens Satanæ, dicit se id facere cum *congregatis* secum „ secundum spiritum Corinthiis ". Ergo (inquit) „ absens „ corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens, „ eum qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu „ Christi, *congregatis Vobis* & meo spiritu cum virtute Do„ mini nostri Jesu Christi, tradere hujusmodi hominem Sa„ tanæ.

Eamdem doctrinam etiam post Apostolos aliquamdiu perseverasse in Ecclesia testatur Tertullianus in *Apologetico cap.* 39. Describens enim communes Christianorum Conventus, & quæ in his tractarentur, ait: In his etiam quosdam *a communicatione orationis, & conventus, & omnis sancti commercii relegari.*

Hujus quoque disciplinæ non obscura extant argumenta in Epistolis sancti Cypriani. In his enim videmus, quod non tamen Presbyterorum & Diaconorum, sed & Fidelium laicorum consilium & consensum in casu lapsorum, ubi de his recipiendis, aut rejiciendis tractabatur, expetitum tellerur.

Similiter sub idem tempus Clerus Romanus in litteris ad sanctum Cyprianum, in eadem causa lapsorum significat, in ea etiam Plebis consilium & consensum expetendum esse. *Collatione* (*ait*) *Consiliorum cum Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Confessoribus pariter ac stantibus* Laicis *facta, tractare rationem* „ &c.

Et sane cum agatur de rescindendo membro aliquo a corpore seu congregatione, nihil æquius, quam ipsius corporis, sive congregationis consilium adhiberi.

Indubitatum quoque est, promptius exactiusque a Fidelibus tamquam *Ethnicum & Publicanum* evitandum, & ab ejus communione abstinendum, si illum etiam ipsi a corpore & congregatione rejiciendum judicaverint.

Majori quoque rubore, & salutari confusione afficiendum Excommunicatum, dum sententiam suam noverit ab ipsa multitudine sive *Ecclesia esse probatam.*

Quantumvis autem labentibus seculis exercitium Clavium, atque ab his dependens auctoritas excommunicandi, transiverit ad solos Ecclesiæ Ministros, & Ecclesiasticos Judices, ut nec multitudinis sive Ecclesiæ particularis consilium, aut consensus expetatur (ut infra dicetur); nihilominus ipsa Clavium potestas principaliter remanet, & permansura est penes Ecclesiam, cui a Christo in persona Petri & Apostolorum data est, cujus nomine & vice eam exercent ejus Ministri

Quare & penes Ecclesiam auctoritas est, & semper fuit, leges præscribere, quibus in exercitio & usu Clavium, tam in foro pœnitentiali sive interno, quam in foro contentioso seu externo sui Ministri utantur.

§. II.

Auctoritas ligandi & solvendi per Censuras, olim procedebat ab eodem actu, a quo absolutio aut ligamen in foro pœnitentiali.

AUCTORITATEM peccatorem ligandi ut *Ethnicum & Publicanum*, atque ut talem rescindendi a corpore Ecclesiæ, dependere a potestate Clavium, non secus atque auctoritatem solvendi & ligandi peccatorem in foro pœnitentiali, indubitatum est.

Cumque utraque potestas ex intentione Christi, & mente Ecclesiæ collimet in salutem & conversionem peccatoris, necnon in ædificationem aut purgationem ipsius Ecclesiæ; non mirum quod eodem Clavium actu jam pridem uterentur Episcopi & Sacerdotes in excommunicandis peccatoribus obduratis & rebellibus, quo utebantur in reconciliandis, aut ligandis pœnitentibus in foro pœnitentiali.

Verum est, quod ligamen peccatoris in foro pœnitentiali fieri queat secreto & privatim, etiam pro peccatis occultis: ligamen vero per Excommunicationem fieri nequeat, nisi *publice* pro peccatis *publicis* & scandalosis (uti infra ostendetur); sed discrimen hoc non nisi accidentale est: in effectum enim est eadem auctoritas Clavium, a qua utrumque ligamen procedit.

Unde notat Morinus *lib.* 1. *De Administ. Sacram. Pœnitent. cap.* 10. *num.* 1. quod partem illam fori „ Ecclesiastici, quæ „ peccata omnia, eorumque medelas spectat, maxima cum „ auctoritate & indissoluta & individua fori utriusque inter„ ni jurisdictione, annis centum supra mille administra„ rint Episcopi, eorumque Vicarii . . . . Nec erat alius, „ qui Excommunicationem, alius qui peccata solveret, ad „ quem soluta Excommunicatione peccator esset remitten„ dus: nec aliud erat Tribunal, in quo Excommunicandus „ vel Excommunicatus judicabatur, aliud in quo pœ-

„ nitens Excommunicatione solute, sed unus & idem homo, „ Episcopus scilicet, vel Præses id præstabat, vel si antiquissi- „ ma tempora respicias, id præstabat Episcopus Presbyteris „ assessoribus cinctus “. Hæc Morinus.

Plurimis in hujus probationem antiquorum testimoniis adductis, ait *num.* 11. „ Nihil a se inventum, quod probet, ante sæculum duodecimum forum externum ab interno fuisse sepa- „ ratum, aut Judicem peculiarem Excommunicationis solven- „ dæ, alium culpæ eluendæ destinatum fuisse“. Monet quidem Morinus, quod sæculo sexto cœperit *publicarum* peccatorum confessio, & pœnitentia, absolutio ad Episcopos, eorumque Delegatos pertinere; *occultorum* autem ad quoslibet Presbyteros; sed tamen ad idem forum referebantur, atque ad eumdem actum Clavium pertinebant; quemadmodum absolutio a peccatis Pontifici aut Episcopo reservatis procedit ab eodem actu Clavium, quo absolutio a non reservatis per quosvis Confessarios impensa.

Agnoscit quoque ibidem Morinus *num.* 13. quod absolutio ab Excommunicatione fuerit etiam primitus diversa a sacramentali peccatorum absolutione; quin & illa hanc frequenter præcederet. Immo notat ibidem Morinus, quod Excommunicatus censeretur ab Excommunicatione solutus, dum ab Episcopis ad Pœnitentiam sive inter pœnitentes admittebatur. *Nam cum essent* (*ait*) *omni prorsus communione privati; ad aliqualem communionem admittuntur, & pro iis preces certæ concipiuntur... Formula absolutionis ab ista Excommunicatione nulla alia legitur, quam ipsa pœnitentiæ impositionis formula, nec aliam opinor fuisse. Recipere ad pœnitentiam ipsis erat, Excommunicationem illam solvere. Itaque absolutionis vicem gerebant preces illæ, & Benedictiones, quibus pœnitentia imponebatur.*

Sed ex praxi illorum temporum (*inquit Morinus*) *ad idem forum omnia pertinent, atque ut præparationes ad promerendam a peccatis absolutionem usurpabantur, vinculoque necessario ex Ecclesiæ mente cum absolutione Sacramentali ab iisdem Judicibus accipienda connectebuntur.*

Fatetur quoque Morinus ibid. *num.* 11. in Excommunicatione, aliaque simili pœnitentiali criminum publicorum vindicta, „ „ multa judicialia tantum & cæremonialia adhibita fuisse, quæ „ indirecte & per accidens, non ex natura, ad Sacramentum „ Pœnitentiæ referebantur. Immo (ait) videtur necessarium: „ cum pœnitentiæ publicæ non instituerentur solum ut Deo „ satisfieret, sed etiam ut Ecclesia Reorum pœnitentiis ædifi- „ caretur: verum Antiqui ad unum & idem Tribunal utraque „ revocabant.

§. III.

Quo tempore forum judiciale a foro interno cœperit totaliter separari, & auctoritas excommunicandi ad judiciale transferri?

SÆculo duodecimo, decrescente antiquarum Pœnitentiarum Canonicarum usu, cœpit judicialis Episcoporum auctoritas in causis civilibus mirum in modum crescere, uti notat Morinus *De Administr. Sacram. Pœnitent. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 8.

Observatum est, eo circiter tempore leges civiles, legumque formulas in forum Ecclesiasticum intrasse, atque Episcopos tum per se, tum per suos Delegatos seu Vicarios sive Officiales, cœpisse causas tractare, juxta formulas judiciales fori Civilis.

„ Cum autem (ait) Morinus) Theologiæ Scholasticæ funda- „ menta eodem tempore jacerentur, brevique Scholas omnes „ occupasset, forum *pœnitentiale* in praxi separari cœptum est „ a *judiciali*, & in varias personas transferri; ne Episcopi, „ eorumque Vicarii negotiorum tam Ecclesiasticorum, quam „ laicorum mole opprimerentur.

Et licet forum pœnitentiale sive Sacramentale, auctoritate, virtute, & Spiritus sancti communicatione multum prævaleret, & dignius esset judiciali sive contentioso, nihilominus hoc judiciale & minus dignum tandem „ primario alicui Presbyte- „ ro cæteris dominaturo delegatum est, prioris sive pœni- „ tentialis exercitium inferioribus & vilioribus Presbyteris de- „ mandatum “: uti recte observat Morinus ibidem.

„ Ille igitur (pergit Morinus) primarius Presbyter Episcopi „ Vicarius (qui hodie Officialis dicitur) civiles omnes crimi- „ nalesque Clericorum causas, necnon laicorum plerasque ju- „ dicavit, sed cum Juris formulis, strepituque & tumultu fo- „ rensi, Censurasque Ecclesiasticas pro prudentia sua solus „ pronuntiavit, vel a Jure illatas solus declaravit & execu- „ tus est.

Quinimmo hic primarius Presbyter sive Vicarius Episcopi judiciali Tribunali præpositus, soli sibi absolutionem a Censuris attribuit „ quam culpæ & peccatorum expunctricem esse noluit „ (ait Morinus) ne forum suum judiciale & externum cum „ pœnitentiali confunderet; neve, quod necessum fuisset, lon- „ gas & multiformes secretas omnium peccatorum confessionis „ ambages audiendo, defatigetur.

Hac tandem Fori judicialis a pœnitentiali separatione inducta; & cum una persuasum esset ac receptum, Forum illud judiciale neque rationem Sacramenti, neque remissionem culpæ in foro interno sive coram Deo attingere, sed duntaxat ligamen, vel absolutionem in foro *externo* respicere: visum fuit Theologis Scholasticis, & recentioribus Canonistis, quod ad forum hoc spectantia, atque inter cætera auctoritas excommunicandi, spectarent quidem ad actum Clavium; sed omnino distinctum ab actu Clavium, quo utuntur Presbyteri in foro *pœnitentiali* ad solvendum vel ligandum peccatores in foro illo *interno* & coram Deo.

Ulterius existimarunt, actum illum Clavium Fori judicialis specialis spectare ad ea, quæ jurisdictionis sunt: actum Fori pœnitentialis, ad ea, quæ sunt Ordinis.

Hinc concluserunt, ea quæ ad Forum judiciale referuntur, ut est auctoritas ferendi Censuras, posse competere etiam non Presbytero, uti inter alios quoque docuit S. Thomas *in IV. dist.* 18. *quæst.* 2. dicens: „ quod quamvis non Sacerdos non possit „ ligare, & solvere in foro *interno*, possit tamen habere ju- „ risdictionem in foro *contentioso*: & ideo possit Censuras fer- „ re; & licet non habeat Clavem Ordinis, habere possit Cla- „ vem jurisdictionis.

Immo cum jam receptum esset pro exercitio spectantium ad forum *judiciale*, vel *clavem jurisdictionis*, non requiri clavem Ordinis, & hoc exercitium ad hanc clavem non pertinere, tandem dicere cœperunt, & in praxi receptum est, ad forum judiciale Ecclesiasticum spectantia *simplici Clerico* posse competere, modo jurisdictionem in foro externo vigore alicujus Officii aut Dignitatis obtineat.

Notavit Morinus citato libro 1. *cap.* 9. *num.* 7. quod ex hac fori utriusque separatione „ Judices laici occasionem arripuerint „ jurisdictionem Ecclesiasticam sibi vendicandi, ac semel vendicatam confidenter retinendi. Quid, inquiunt? Quod *simplex* „ *Clericus* sibi tribuit, nobis Clericis, & Judicibus Regiis convenire non poterit?

At majorem magisque deplorandum abusum in usu Censurarum, & notanter Excommunicationis hinc invaluisse compertum est.

Nimis quippe notorium, quod a tempore, quo hæc Censuras infligendi potestas ad Officiales, aliosque inferiores Judices devoluta est, hæc non raro ab his in Dominatum, & turpem quæstum, juriumque suorum amplificatione impensa fuerit. Ut non immerito dixerit supra citatus Morinus, quod potestas ferendi Censuras cum foro judiciali delegata sit primario Presbytero *cæteris dominaturo*: & in decursu hujus Tractatus amplius patebit.

§. IV.

Quibus juxta modernam disciplinam competat Auctoritas ferendi Censuras?

OBSERVATUM est §. præcedenti, quod tandem labente sæculo duodecimo cœperit forum internum & pœnitentiale totaliter separari a foro Judiciali & contentioso: atque ad hoc forum tandem devoluta sit auctoritas ferendi Censuras.

Duplex quoque Clavis litigandi & solvendi sub id tempus distingui cœpit, scilicet Jurisdictionis altera, & altera Ordinis.

Ad Clavem *Jurisdictionis* relata sunt omnia ad forum *judiciale* pertinentia: ad Clavem autem Ordinis omnia ad forum *pœnitentiale* & internum spectantia.

Cum igitur Ecclesiastica Jurisdictio, & internum Ecclesiæ regimen præcipue & principaliter sit penes Episcopos, etiam semper fuit, & etiamnum hodie primario residet potestas ferendi Censuras tamquam ab hac Jurisdictione dependens, penes Episcopos.

Et quia hæc potestas necessaria est ad Pastorale munus exercendum, quod Episcopis vi sui muneris competit: ideo ex *proprio jure* & officio hanc potestatem habent, sicut & potestatem judicandi & puniendi, &c. ait Suarezius De Censuris *disp.* 2. *sect.* 2. *num.* 6.

Cum autem Regimen & Jurisdictio Episcoporum solum extendatur in eorum subditos, sed ad cujusque Episcopi Diœcesim, sequitur, quod nec hæc Episcoporum auctoritas ultra queat se extendere.

Præterea quia electus Episcopus post obtentam confirmationem, & introductionem in possessionem, habet omnia, quæ Jurisdictionis sunt, etiam ante consecrationem, receptum quoque est, & in praxi usitatum, quod sic confirmato Episcopo, licet nondum consecrato competat *Clavis jurisdictionis*, & vi illius auctoritas excommunicandi, aliasque ferendi Censuras: quod antiquitus, nondum inducta Fori judicialis a pœnitentiali separatione, inauditum erat; ut scilicet is, qui nondum Ordinem Episcopalem esset adeptus, potuisset vigore Clavium aliquem solvere aut ligare (*a*).

Quin hac fori separatione, & distinctione utriusque Clavis introductis, invaluit opinio, quam praxis recepit, quod Censuræ inflictio non dependeat ab *Ordine*: quin nec Ordo etiam

Sacer-

(a) Ex separata Jurisdictione a potestate absolvendi natum quoque est illud privilegium, quo nonnullæ Abbatiæ utuntur, ut nominent Presbyteros, qui possent in eorum Monasteriis confessiones excipere, & Dei verbum annuntiare. Hoc privilegium Abbatissæ Pontis Ebraldi dedit Honorius III. anno 1224. cum hunc Ordinem ab Episcoporum jurisdictione exemit. Eamdem quoque prærogativam sibi vindicarunt, atque etiamnum arrogant complures Abbatissæ in Germania, in Belgio, in Lotharingia. Inde profecto manavit formula, quæ in solemni Abbatissarum Benedictione dicitur, his verbis: „ Accipe gregis Domini maternam providentiam & ani- „ marum procurationem ... Accipe plenam & liberam potestatem regendi „ hoc Monasterium & Congregationem ejus, & omnia quæ ad illius regi- „ men interius & exterius, *spiritualiter* & temporaliter pertinere “. Hæc illa est formula, quæ in Benedictione Abbatissarum Fontis Ebraldi, Nivelli, &c. pronuntiatur: nihil mirum quod illæ in suorum Ordinum Sacerdotes sibi vindicent jurisdictionem etiam spiritualem, quos ad domos sui Ordinis regendarum animarum causa dirigunt.

Sacerdotalis ad eam sufficiat; sed necessaria sit jurisdictio in foro *externo* sive *judiciali*.

Ex hac dependentia potestatis ferendi Censuras a Clave Jurisdictionis, concluserunt Scholastici & Jurisperiti, quod sicuti hæc jurisdictio quibusdam competit jure ordinario, aliis vero jure duntaxat delegato: eodem quoque jure competat auctoritas ferendi Censuras. Ulterius, quemadmodum illa potest acquiri consuetudine aut præscriptione, ita & hæc, ut latius deducunt Scholastici, ac inter alios Suarezius De Censuris *disp.* 2. *sect.* & 3. quæ omnia demum post separationem utriusque fori simul cum Theologia Scholastica invaluerunt.

Una igitur est tam Theologorum, quam Canonistarum opinio etiam praxi comprobata, quod non tantum Episcopis, sed & inferioribus Judicibus, sive jure ordinario, sive delegato, variis titulis competere queat auctoritas excommunicandi.

Attamen advertens in sacris Canonibus hanc auctoritatem præcipue asseri Episcopis; atque Episcopos, assistente etiam sibi Clero, eam auctoritatem plerumque exercuisse, cœperunt Canonistæ distinguere duas species Excommunicationis *majoris*: unam simplicem; & alteram *solemnem*, quam *Anathema* dixerunt, uti supra ostensum.

Hac distinctione inducta, una dicere cœperunt, Excommunicationem quidem *majorem* simplicem competere Judicibus inferioribus: sed *solemnem* reservatam esse Episcopis; & eo modo Canones cum recepta tandem opinione praxi conciliari posse crediderunt.

Hanc reservationem solemnis Excommunicationis notavit Glossographus ad *cap.* 7. §. *Inferiora*, *verbo Archidiaconatum tit. De Elect.* Postquam enim dixerat, Archidiaconum, *qui habet inquirere & visitare Parochiam suam*, *posse excommunicare & suspendere*: ac deinde sibi in contrarium objecisset *Canonem*, *Visis*, *Caus.* 16. *quæst.* 2. & *Canonem*, *Corripiantur*, *caus.* 24. *quæst.* 3. ubi dicitur, *quod Anathema sit mucro Episcopi*: pro solutione & conciliatione subjungit: *Archidiaconi vel alii Prælati non possunt excommunicare cum solemnitate illa, de qua traditur Caus.* 11. *q.* 3. *Canon. Debent*, *& Canon. Cum Aliquis*, *ut Capitula illa intelligantur & loquantur de illa solemnitate*.

Hanc solutionem amplexi sunt passim Scholastici, & in praxi invaluit; redditque rationem reservationis Suarezius *disp.* 18. *sect.* 4. *n.* 10. „ Quia hujusmodi solemnitas non frequenter, sed „ raro & in gravissimis causis adhibenda est: ideo soli Princi-„ pes Ecclesiæ ea utuntur, ad quos hujusmodi causæ spectant"; non reflectens, ex sensu Patrum, ac intentione Ecclesiæ omnem Excommunicationem majorem non frequenter, & non nisi in gravissimis causis adhibendam esse.

Quæ sit solemnitas in Excommunicatione illa solemni adhibenda, & quando hæc invaluerit, infra exponetur.

§. V.

Utrum auctoritas aliqua circa Censuras competat Principibus laicis?

INDUBITATUM est, Auctoritatem & usum Clavium, atque ab his dependentem potestatem ligandi & solvendi, ipsi Ecclesiæ, ejusque Ministris a Christo fuisse datam, uti supra exposuimus: neque penes laicos etiam Principes, hanc potestatem Clavium, ejusque exercitium esse, aut unquam fuisse.

Attamen nec illud negari potest, quod Ecclesia ipsos Principes sæculi semper habuerit tamquam suos protectores & defensores, quibus non tantum Reipublicæ, sed & ipsius Ecclesiæ tranquillitas & pax conservanda incumberet; adeo quidem ut ipsis non tantum de Republica, sed etiam de Ecclesia Deo ratio reddenda sit.

Hoc Regum & Principum officium dilucide & terminis sat urgentibus eis ob oculos posuit Concilium Parisiense ex quatuor Provinciarum, scilicet Rhemensis, Senonicæ, Turonicæ, & Rothomagensis Episcopis, anno 829. celebratum, *lib.* 2. *c.* 2. „ Principes sæculi (ait) nonnunquam intra Ecclesiam potestatis „ adeptæ culmina tenent, ut per eamdem potestatem, discipli-„ nam Ecclesiasticam muniant. Cæterum intra Ecclesiam pote-„ states necessariæ non essent, nisi ut quando non prævalet Sa-„ cerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet „ per disciplinæ terrorem. Sæpe per Regnum terrenum Cœleste „ Regnum proficit: ut qui intra Ecclesiam positi, contra Fi-„ dem & disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore Principum conte-„ rantur; ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ utilitas exer-„ cere non prævalet, cervicibus superborum potestas Principa-„ lis imponant, & ut venerationem mereatur, virtutem pote-„ stas impertiat. Cognoscant Principes sæculi Deo debere se „ reddere rationem propter Ecclesiam, quam a Christo tuen-„ dam suscipiunt: nam sive augeantur pax & disciplina Eccle-„ siæ per fideles Principes, sive solvantur, ille ab eis ratio-„ nem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam cre-„ didit.

Si igitur Principes sæculi videant, Judices Ecclesiasticos auctoritatem hanc ligandi & solvendi, sive ferendi Censuras, non impendere juxta regulas Evangelicas & Ecclesiasticas Sanctiones; sed sub prætextu & pallio hujus potestatis, Ecclesiam & Rempublicam turbare, subditosque opprimere: indubie officii eorum erit, auctoritate & potestate sibi a Deo data, Judicum illorum audaciam & violentiam comprimere; ipsamque disciplinam sacris Canonibus expressam, & quam integram ipsa Ecclesia sua auctoritate conservare non prævalet, *cervicibus superborum sua potestate Principali imponere*, uti loquitur jam citatum Concilium.

Hac auctoritate utens Justinianus Imperator, *Novella* 123. *cap.* 11. „ Omnibus Episcopis, & Presbyteris interdicit segrega-„ re aliquem a sacra Communione, antequam causa monstre-„ tur, propter quam sanctæ Regulæ hoc fieri jubeant. Si quis „ autem (ait) præter hoc a sancta Communione aliquem segre-„ gaverit, ille quidem, qui injuste segregatus est, solutus Ex-„ communicatione a majore Sacerdote sanctam mereatur Com-„ munionem. Qui vero aliquem a sancta Communione segre-„ gare præsumpserit, modis omnibus a Sacerdote, sub quo „ constitutus est, separabitur a Communione, quanto tempore „ ille perspexerit; ut quod injuste fecit, juste sustineat".

Quanti pretii autem fuerint apud Romanam Ecclesiam Novellæ Justiniani, scitur.

Et quidem S. Gregorius Joannem Defensorem euntem in Hispaniam instruens, quid in causa sibi delegata sequi deberet, eum remittit ad hanc Novellam 123. Justiniani, *lib.* 2. *Epist.* 57.

Hincmarus Rhemensis in Opusculo 50. Capitulorum *cap.* 17. scribit: „ Sed & leges Romanæ ab Imperatore Justiniano pro-„ mulgatæ, *quas probat Ecclesia*, decernunt de Episcoporum si-„ ve Metropolitani sui auctoritate, profectione &c.

S. Ivo Episcopus Carnutensis de hac Novellarum aprobatione testatur *Epist.* 280. scribens: „ Dicunt instituta legum Novella-„ rum, quas commendat & servat *Romana Ecclesia &c.*

Nec tantum Novellæ in generali, sed & speciatim hoc Decretum circa modum ferendæ Excommunicationis seu separationis a sacra Communione, probatum fuisse legitur.

Joannes VIII. Papa monens Episcopos, ne quem non probata causa excommunicent, hoc Decretum urget, ipsisque ob oculos ponit: „ Scitote (ait) quemadmodum in centesimo Capi-„ tulo Concilii Africani legitur, similiter in *secundo Novella-„ rum Justiniani libro*, ut nemo Episcopus aut Presbyter ali-„ quem excommunicet, antequam causa probetur.

Citatum Concilium Parisiense auctoritatem hujus Decreti adducit, dicens: „ De illicita Excommunicatione *Lex Justiniani „ Imperatoris Catholici*, quam (ait) probat & laudat Catholi-„ ca Ecclesia, decrevit, ut nemo Episcopus" &c. Apud Gratianum *Caus.* 24. *quæst.* 3. *Can.* 6. Quin & Gratianus integrum hoc Decretum pro Canone retulit *Caus.* 2. *quæst.* 1. *Canon.* 11. *tamquam de lib. Constitutionum*.

Nulli proinde vel incidit, Justinianum Imperatorem *Catholicum* limites suæ auctoritatis excessisse, aut potestati Ecclesiæ in usu Clavium vel in minimo derogasse; quia modum, qui in ferenda Excommunicatione servari deberet, præscripsit, seu potius præcepit, ut Episcopi & Presbyteri hac potestate contra normam Evangelicam & sacras Sanctiones non abuterentur.

Quare etiam sanctissimi Principes usi sunt hac sua auctoritate comprimendi injustas Censuras, in destructionem potius, quam in ædificationem Ecclesiæ & Reipublicæ vergentes.

Atque inter alios de S. Ludovico IX. Galliarum Rege legitur, ipsum sub medium sæculi decimitertii edidisse, quod nemo suorum Vasallorum imposterum teneretur respondere coram Judice Ecclesiastico ob hanc negatam coram ipsis responsionem, *ipsos excommunicarent*, *jubentur levare Excommunicationem per apprehensionem ipsorum temporalium*.

De eodem S. Rege legitur apud Pithæos in Probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 36. *nu.* 3. Cum Archiepiscopus Rhemensis excommunicasset Cives Rhemenses ob pretensas injurias sibi & suis per dictos Cives illatas, Ludovicus delegavit duos viros, nimirum Abbatem Sancti Dionysii in Francia, & Præpositum S. Audomari, & præcepit, ut *absolverentur* dicti „ Cives a dicto Archiepiscopo in forma Ecclesiæ: & emenda-„ bunt injurias eidem Archiepiscopo illatas, de quibus isti duo „ Viri videbunt emendandum esse, & de Emendis (ait) sive „ pro Excommunicationibus, sive pro injuriis dicto Archiepisco-„ po & suis factis, non poterit aliquid lavari, *nisi de consilio „ & assensu dictorum duorum Virorum a nobis electorum*, qui „ assistent eidem Archiepiscopo, quando inquirit, sive judica-„ bit *de Excommunicationibus*. Et si quæ Excommunicationes „ inventæ fuerint *injustæ*, pro illis prorsus nulla fiet Emenda, „ aut aliquid servabitur".

Licet ergo sanctus Princeps probe nosceret, sibi Clavium auctoritatem earumque exercitium non esse concredita, sui tamen officii esse non dubitavit, potestate sua Regia providere, ne per Censuras subditi sui injuste vexarentur; modusque a Canonibus in ferendis Censuris ab Ecclesia præscriptus servaretur.

Eadem auctoritate plures Principes Catholici usi leguntur, ad procurandam publicam Ecclesiæ & Reipublicæ tranquillitatem, quæ per Censuras leviter & injuste inflictas non parum turbari solet (a).

Et quidem Censuras, quibus Judices & Ecclesiastici suam adversus Judices Regios & sæculares jurisdictionem tueri & manutenere prætendunt, nimium funestos effectus frequenter habere experientia docet: hasque Censuras potius ad destructionem, quam ad ædificationem Ecclesiæ esse, magisque in scandalum Fidelium, quam in eorum profectum aut salutem cedere compertum est.

Ut non immerito de Censuris hisce dici queat; quod de Censuris ad conservationem temporalium impensis jam pridem dixit pius ac doctus Gersonius, quod pariant „ confusionem „ magnam in Ecclesia, vilipensionem vel contemptum Evan-„ gelicæ hujus Censuræ suæ, quæ est Excommunicationis „ gladius extreme formidabilis: denique laqueos animabus multorum magis quam salutem spiritualem induxerint, vel inducant.

Ad præveniendas similes in Republica & Ecclesia turbatio-

(a) Quid hac de re in Galliis observari debeat, legitur in Edicto, quod dedit Ludovicus XIV. anno 1695.

tiones, & præcavenda scandala, jam pridem Principes Catholici inhibuerunt, ne judices Ecclesiastici in conflictu Jurisdictionis, aut ad tuendam suam jurisdictionem, vel immunitatem, contra Judices Regios, eam prætense violantes per Censuras procedant: sed si credant, quod Judices laici jurisdictionem aut immunitatem Ecclesiasticam violaverint, ad ipsum Principem recursus habeatur, ut hic sua auctoritate quæstionem exortam decidat; atque ita turbationes & scandala ex simili conflictu oriri consueta, ipse sua auctoritate comprimat aut præveniat.

Hac de re extat pro his Provinciis Edictum Caroli V. Imperatoris & Belgarum Principis de 4. Octobris 1540. relatum *parte* 1. *Edictorum Flandriæ lib.* 3. *Rub.* 1. quo interdicitur Judicibus Ecclesiasticis, ne per Censuras aut Monitoriales procedant contra Officiarios Regios, aut Judices sæculares occasione eorum, quæ Officium ipsorum spectant; sed procedere debeant per *Requisitoriales*, post quarum intimationem (si dicti Officiarii vel Judices judicent his Requisitorialibus non obtemperandum) teneantur dicti Officiales & Judices causam saltem per mensem suspendere, ut interea Judices Ecclesiastici, eorumque Promotores & Officiarii queant Judicem Superiorem dictorum Judicum laicorum informare, & justitiam obtinere.

Rationem edendi hoc Edictum præmisit, *ad præcavendas quæstiones & contentiones quotidie exsurgentes inter Ecclesiasticos, & sæculares Judices, & præcavenda scandala inde nascentia.*

Arthesiani Regii Magistratus in sua ad Decretum Concilii Tridentini *Sess.* 25. *cap.* 3. *De Reformat.* Annotatione, postquam monuerant Judices laicos semper arrestasse bona temporalia Judicum Ecclesiasticorum, ad impediendum eorum Censuras, addiderunt: *Neque possunt dicti Ecclesiastici uti ipsis Censuris & Excommunicationibus contra Judices laicos, ita prohibente Edicto, & ordinatione Regia.*

Ita legitur apud Bertrandum Loth in Resolutionibus Belgicis *Tract.* 2. *art.* 9. *num.* 16.

Non dubium quin ad hoc Caroli V. Edictum reflectant hic Arthesiani.

Eumdem pene procedendi modum super conflictu Jurisdictionis teneri voluit Philippus II. in Edicto suo ad Synodum Cameracensem anni 1586. decernens *art.* 16. ut si Episcopi prætendant per Judices laicos violatam suam Jurisdictionem, recurrat pro remedio ad *Principem*, seu *Consilium ejus privatum*, ut hunc Jurisdictionis conflictum, inter Judicem Ecclesiasticum & laicum decidat.

Et per Concordatum inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem conventum est *tit.* 29. *art.* 9. quod, si super articulis Concordati difficultas oriatur inter Justitiarios Principum: „ talis difficultas terminari & sedari debeat mutuis communica„ *tionibus vel litteris, ita quod una Jurisdictio aliam non tur*„ bet aut impediat.

Hic sat aperte Censurarum inflictio excluditur.

Unde indubie ad hoc Concordatum reflexit Zypæus, dum dixit in Jure novo *tit. De sent. Excommunicat. num.* 6. *Quod Edicta nostrorum Principum, aut Concordata non aliter exerceri Censuras vetent quam contra Officiarios Regios*: satis insinuans, quod contra hos exerceri per Edicta & Concordata vetentur.

Quam religiose id jam pridem ad hæc usque tempora in Gallia observatum, & Regiis Ordinationibus confirmatum sit, ostenditur apud Pithœos in Probationibus Libertatum Ecclesiæ-Gallicanæ *cap.* 5. ac una ibidem referuntur plura Parlamentorum Arresta, quibus Judices Ecclesiastici, etiam Episcopi condemnantur ob Censuras in Magistratus Regios in his, quæ ad eorum Officium spectant, latas; easque revocare jussi sunt.

Recitatque Petrus Pithœus in Commentario ad Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, anno 1619. Ludovicum XIII. Regem Galliæ in conformitatem Ordinationum suorum Prædecessorum & Indultorum Papalium, inhibuisse omnibus Prælatis, & Judicibus Ecclesiasticis uti quacumque Censura contra suos Judices & Officiarios, occasione eorum, quæ egerunt ex Officio suo, sub pœna apprehensionis ipsorum temporalium, & quod procedetur contra ipsos tamquam infractores Ordinationum Regiarum. Et in casu, quo dicti Judices Ecclesiastici se gravatos reperirent per prædictos judices Regios, querelas suas apud Supremas Regis Curias proponent: quod si gravatos se reputent a Supremis Curiis, recurrent ad ipsum Regem in suo Consilio, ut ibi ipsis provideatur, ut justum & rationabile erit.

Hunc a Principibus præscriptum modum sopiendi controversias super conflictu jurisdictionis inter judices Ecclesiasticos & laicos, & vetitum usum Censurarum contra Officiarios Regios obtentu violatæ Jurisdictionis, aut immunitatis Ecclesiasticæ, pluribus probat Petrus De Marca Archiepiscopus Parisiensis *lib.* 4. *De Concordia Sacerdotii & Imperii cap.* 21. qui *num.* 5. „ non inficias id, quin potestati Ecclesiasticæ liberum sit per „ *Decretales* summorum Pontificum, fines suos Excommunica„ tionibus vel Interdictis tueri, unde crebris contentionibus „ sæpissime fœdata est Respublica Christiana. Illud contendo „ (ait) Regiis Constitutionibus præscriptum ordinem, quem „ sequi oporteat ad dissidia avertenda.

Præterea notat, prædictum Edictum Regium de anno 1629. *ad Postulationem Ecclesiæ Gallicanæ* latum esse. „ Eos mores „ induerunt (inquit) Episcopi nostri ducentis & amplius ab„ hinc annis, ut Libello Causarum Ecclesiasticarum avocatio„ nem a Curiis peterent; non autem jura sua *Censuris* sibi „ vendicarent, quemadmodum docuerunt Joannes Galli, & „ Guido Pape.

Pergit De Marca ostendere, ordinem hunc præscriptum æquissima ratione uti. In primis, quia uti observavit „ Optatus Milevitanus, *Ecclesia est in Imperio*. id est, per Imperii „ Provincias sparsa, ex civibus constat, & sub patrocinio Re„ gum degit; ideoque in his contentionibus tutiora & æquiora „ consilia amplectenda sunt Episcopis, quæ ad pacem cum Im„ perio retinendam vergant.

„ Ratio quoque, cujus in Principe auctoritas duci potest „ (ait De Marca *num.* 7.) ex officio & munere Principis, „ qui cum constitutus sit a Deo, ut Ecclesiam foveat, ejus„ que tranquillitati prospiciat, quodammodo videtur arbitri„ um componendarum hujus generis contentionum in se su„ scepisse.

Unde & jam pridem similes controversias suæ cognitioni reservasse Principes legimus: ac in primis exemplum suppeditat *Novella* 123. *cap.* 21. Justiniani. Si enim judicio criminali adversus Clericum instituto controversæ emergeret inter Civilem Judicem, & Episcopum *ad Nos (ait Justinianus) negotium tam ab Episcopo, quam a Judice referatur, ut Nos hoc agnoscentes, quæ Nobis videntur, jubeamus.*

Sic legimus quoque in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 3. *cap.* 77. *Ut Episcopi, Abbates, Comites, & Potentiores quique, si causam inter se habuerint, & se pacificare noluerint, ad nostram (scilicet Principis) jubeantur venire præsentiam: neque illorum contentio alibi dijudicetur, ne propter hoc pauperum, & minus potentium justitiæ remaneant.*

Igitur Principum proprium officium est, contentiones, & publica dissidia in Republica & Ecclesia exorta sua Regali auctoritate compescere, & efficaciter comprimere & decidere: quod Ecclesia gladio materiali non utens, sua auctoritate facere nequit.

Itaque apparet, quod Episcopi aliique Prælati auctoritatem Principibus eorumque Ministris prætextu tuendæ Jurisdictionis & Immunitatis Ecclesiasticæ disputare non debeant; præsertim quia non de Fidei, aut essentiali Religionis Catholicæ articulo agitur, sed de puncto disciplinæ; in qua ad vitandas contentiones & præcavenda dissidia, scandalorum & multorum malorum scaturigines, dispensative similia multa saltem tolerari & dissimulari possunt.

Sane Episcopi aliique Judices Ecclesiastici, qui adeo facile ex zelo, ut præterunt, tuendæ Jurisdictionis & Immunitatis Ecclesiasticæ, ad Censuras prosiliunt, merito expenderent, quam exigua exinde profectus spiritualis spes affulgeat, & e contrario quanta scandalorum & malorum scaturigo metuenda sit.

Hæc si æqua lance inter se librarent, viderent consultius esse, in his zelum temperare, quam rigorem impendendo, Ecclesiam & Rempublicam turbationibus, scandalis, sine ullo animarum profectu replere.

Nec dubium hinc factum, quod ab his cum Principibus, eorumve Magistratibus disceptatoribus, sanctissimi & pro Ecclesia zelosissimi Pontifices & Episcopi, florentissimis Ecclesiæ sæculis abstinuerint. Nec enim igitur, hos ad suam jurisdictionem tuendam Excommunicationibus aut Censuris contra Principes, vel eorum Officiarios decertasse: immo nec id primis Ecclesiæ octo vel novem sæculis ab ullo sancto Pontifice, aut Episcopo tentatum scitur.

C A P U T III.

De Contumacia & Monitionibus Canonicis, quæ instructionem Censurarum præcedere debent.

§. I.

De Contumacia; quæ Censuram præcedere debet.

NEMINEM virtute Clavium a corpore Ecclesiæ tamquam *Ethnicum & Publicanum* esse rescindendum, tametsi enormis criminis reum, nisi in suo crimine contumax & Ecclesiæ rebellis fuerit convictus evidenter evincit Textus Evangelicus, quo hæc potestas Clavium Petro, & in ipso Ecclesiæ a Christo data fuit.

Voluit enim Christus, ut peccator primo privatim, ac deinde adhibito uno alterove teste, de suo peccato admoneatur sive corripiatur: ac dein si his correptionibus non permotus in suo peccato perseveret, tum vult denuntiari Ecclesiæ: ut per ipsam corripiatur; Quod si autem *Ecclesiam* corripientem *non audierit*, tum demum subjungit: *Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*. Matth. cap. 18. vers. 17.

Evidens proinde est ex verbis Christi, ad Excommunicationem non esse procedendum, nisi constiterit de contumacia in peccato, sive obedientia erga Ecclesiam corripientem; quod etiam passim notant Scholastici, observatque Suarezius *disp.* 4. *sect.* 5. *num.* 9. Quod „ conditionalis hæc: *Si Ecclesiam non audierit*, „ indicet *adæquatam* causam talis pœnæ seu Censuræ: ita ut „ possimus (ait) ex illa inferre nunquam nos posse obligari ad „ habendum tamquam *Ethnicum & Publicanum*, donec Eccle„ siam non audierit: quia Christus solum sub ea conditione id „ præcepit seu permisit.

Notandum deinde, Censuram non infligi per modum *pœnæ* in meram vindictam, sive punitionem delicti *commissi*; sed per modum medicinæ, ad præcavenda peccata in futurum, vel ipsius Excommunicandi, vel aliorum, qui occasione peccati, in quo hæret Excommunicatus, corrumperentur.

Ecclesia quippe per hanc Censuram primario intendit curare pecca-

peccatorem à peccato commiſſo, necnon eum educere e ſtatu, in quo pertinaciter hæret ratione peccati: atque hac ratione Cenſura dicitur ſpecialiter pœna medicinalis *in Cap.* 1. *De ſentent. Excommunicat. in VI.*

Itaque priuſquam Cenſura feratur, Judici conſtare debet, quod peccator in ſuo peccato perſiſtat; neque Eccleſiam corripientem audire velit, recedendo a peccato, & Eccleſiæ obediendo.

Unde recte advertit Suarezius citata *diſp.* 4. *ſect.* 5. *num.* 11. quod „ ſi peccatum ſemel commiſſum tale eſt, ut omnino „ tranſeat, nec relinquet vel obligationem aliquam ſatisfaciendi, „ vel quaſi continuationem moralem ipſius peccati, nunquam „ Eccleſia ratione illius ferat Cenſuram.

Itaque Cenſura infligitur quidem ob delictum commiſſum, at non utcumque, ſed ut habens adjunctam contumaciam; quæ contumacia *quaſi formaliter conſummat cauſam Cenſuræ*, ut Suarezius ibidem *numero* 18.

Et uti recte notavit magnus ille Univerſitatis Pariſienſis Cancellarius Joannes Gerſonius *De Vita Spirituali lect.* 4. *concl.* 14. „ Dum enim ſemper eſt paratus audire Eccleſiam, cur habebitur „ tamquam *Ethnicus & Publicanus*? Cur ab eo reſcindetur? „ Unde & expediens eſſet (pergit Gerſonius) nullam Excom„municationis ferri ſententiam, niſi *pro manifeſta contumacia*, „ qua ſe monſtrat aliquis audire Eccleſiam non paratum.

§. II.

De Monitione Canonica, ſive de Monitorialibus, quæ Cenſuram præcedere debent.

CHRISTUM demum poſt trinam monitionem, ſive correptionem permiſiſſe peccatorem Eccleſiam audire renuentem reſcindi ab Eccleſia, & haberi tamquam *Ethnicum & Publicanum*, §. præcedenti oſtentum eſt.

Verum quidem eſt, has trinas monitiones, de quibus Chriſtus, non eſſe monitiones publicas & judiciales, ſed duas ſaltem priores duntaxat correptiones privatas & fraternas: nihilominus exemplo ſui Magiſtri noluit Eccleſia quemquam, quantumvis *publice* denuntiatum, Cenſura feriri, niſi poſt denuntiationem factam trina monitio fuerit præmiſſa; & tertio monitus, Eccleſiam, ſive ejus Miniſtrum vice ſua monentem, non audierit, atque ita in ſua contumacia perſtiterit. Unde (ait ad hunc textum Evangelicum Janſenius Gandenſis in Concordiam Evangelicam *cap.* 72.) „ & hunc morem ſervat Eccleſia, ut denuntia„tum non excommunicet, niſi poſt binam aut ternam publi„cam monitionem, cum ſcilicet declaratus fuerit contumax & „ præfractus.

Hunc morem etiam primis ſæculis ab Eccleſia ſervatum reperimus.

Synodus OEcumenica Epheſina in relatione ad Imperatores de depoſitione Neſtorii, poſtquam expoſuit, Neſtorium *ſecundo* vocatum renuiſſe ſe Synodo ſiſtere, ſubjunxit: *Porro autem cum Canones præſcribant, tertio quoque contumacem eſſe admonendum, miſſis iterum ad illum Epiſcopis, durum & immorigerum eumdem invenimus.* Extat hæc relatio *tom.* 3. *Concilior. General. col.* 570. Similiter in Concilio Chalcedonenſi, Dioſcorus, ante prolatam in ipſum Excommunicationem, *ter* vocatus dicitur, idque *ſecundum ſacros Canones*. Ergo non dubium, morem præmittendæ trinæ monitionis, ut quis contumax in ordine ad excommunicationem judicetur, ad nos ex traditione Apoſtolica in citatis Chriſti verbis fundata, dimanaſſe. Recteque advertit Suarezius *diſp.* 3. *ſect.* 9. „ Quod Jura, quæ de illo jure *trinæ* mo„nitionis loquuntur, non ſignificent, ſe illud de novo ſtatue„re; ſed illud ſupponere, ut *perpetuo* in Eccleſia obſervatum.

Legitur apud Gratianum *Cauſ.* 16. *quæſt.* 7. *Can.* 5. ſub nomine Concilii Rothomagenſis, ut „ Decimas ſolvere nolentes „ *ſecundum Domini noſtri præceptum* admoneantur ſemel, & „ ſecundo, & tertio; qui ſi non ſe emendaverint, *Anathema„tis* vinculo feriantur”. Hic evidenter ſupponitur praxim præ„mittendi trinam monitionem in *præcepto Chriſti* fundari.

Quapropter licet in multis, in hac Cenſurarum materia deflexerit recentior diſciplina a primævis Patrum Regulis & praxi, nihilominus hanc praxim præmittendi Canonicas has monitiones conſtanter ſervavit, & ſervandam præſcripſit, non tantum ut verbis Chriſti, ſed etiam materno Eccleſiæ in filios affectui plane conformem: utpote quæ non vult quempiam filiorum perire; nec peccatores e ſinu ſuo materno ejici patitur, niſi poſtquam vocem ejus audire renuunt; & ipſos in peccatis obduratos, omnino contumaces novit.

Et quia hæc Monitio *tertio* facienda, ſacris Canonibus jampridem fuit expreſſa, ſenſim invaluit, ut ſimpliciter monitio *Canonica*, vel *competens* fuerit dicta.

Unde ubi Innocentius IV. in *cap.* 5. *ſentent. Excommunicat. in VI.* mandat Archiepiſcopo Rhemenſi, ejuſque ſuffraganeis, „ ut „ nec in ſpecie, nec in genere pro culpis & offenſis præ„teritis vel præſentibus Excommunicationis ſententias abſque „ *competenti monitione* præmiſſa promulgent; & ſi contra præ„ſumpſerint, injuſtas noverint eſſe illas ” : ipſum de *trina* hac monitione loqui, uno conſenſu notant Interpretes.

Ex hac Decretali pateſcit quoque, cenſuras latas, non præmiſſa *competenti monitione*, injuſtas eſſe: hoc eſt, quod tamquam tales ob ſolam hanc omiſſionem ſint habendæ a Judice.

Proinde non tantum ut injuſtam reputanda eſt in foro interno, ſed præcipue in foro externo: adeo ut invalida ſit habenda, nulliuſque effectus, uti communiter docent etiam recentio„res Interpretes. „ Quia (ait Suarezius *diſp.* 4. *ſect.* 7. *num.* „ 5.) ſi nulla monitio præmiſſa ſit, nec contumacia præcedere „ poteſt, & conſequenter nec vera & ſufficiens cauſa Cenſuræ. „ Et ideo talis Cenſura ſemper ex nulla eſt defectu cauſæ.

§. III.

De intervallo temporis, quod intercedere debet inter monitiones; & forma in his ſervanda.

SICUTI Chriſtus non determinavit intervalla temporum, quæ inter correptiones fraternas, & monitionem Eccleſiæ intercedere debent, ut peccator tamquam contumax, & Eccleſiam non audiens reſcindendus ſit, ita nec leguntur hæc temporum intervalla per Eccleſiam fixa aut determinata fuiſſe.

Unice enim Eccleſia intendit, ne præcipitanter ad reſciſſionem peccatorum procedatur; ſed quantum poſſibile eſt, laboretur potius, ut membrum corporis ſui per peccatum ſancitum ſanetur & integrum ſervetur.

Itaque monitiones cum eo temporum intervallo præmittendas judicavit, ut, ſi interea peccator ſic monitus non ſe emendaverit, monitiſque non paruerit, de ejus in peccato contumacia dubitari prudenter nequeat.

Quod autem ex Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. in *cap.* 9. *De ſentent. Excomm. in VI.* permittitur Judici, ut ſubinde pro tribus monitionibus una utatur, recentioris eſt diſciplinæ, deſumptumque, ut apparet, ex Jure Civili, quo Judici permittitur in *l.* 72. *ff. de Judiciis*, uti uno Edicto *peremptorio* citatoriali pro pluribus.

Formam ſimilis monitionis ſive citationis refert Gloſſa ad citatum *Capitulum* 9. ubi & notantur, quod ſive tres, ſive una pro tribus fiat, ſemper tamen quædam temporis intervalla debeant dari Reo; atque una illa monitio ita concipi, ut tribus æquivaleat in ordine ad convincendum Reum de contumacia: notatque Suarezius De Cenſuris *diſp.* 3. *ſect.* 11. *num.* 7. quod, quando fit una monitio pro tribus, oporteat hoc ita explicare ei, qui admonetur, ut intelligat, terminum ſibi tunc præfixum, eſſe ultimum ad parendum, poſt quem ſtatim ſit Cenſura feriendus.

Et quidem ex præſcripto moderni Pontificalis Romani proteſtatur Prælatus excommunicans: *Monuimus excommunicandum Canonice primo, ſecundo, tertio, etiam quarto ad ejus malitiam convincendam, ipſum ad emendationem, ſatisfactionem, & pœnitentiam invitantes, & paterno affectu corripientes.*

Monitiones has eſſe faciendas expreſſo nomine ejus, qui monetur, una eſt Doctorum ſententia, & clare expreſſa in citato *cap.* 9. ubi declaratur: *Ita demum eſſe monitionem Canonicam in hoc caſu, ſi aliis ſervatis, eos, qui monentur, Exprimat Nominatim.*

Illud quoque conſuetudine & uſu invaluit, ut monitiones fiant ſub expreſſa comminatione talis Cenſuræ, puta excommunicationis, ut monet Suarezius citato *num.* 7.

Requiritur præterea, monitionem hanc fieri auctoritate & nomine ipſius Judicis. „ Ratio manifeſta eſt (ait Suarezius dicta „ *ſect.* 11. *num.* 1.) quia admonitio talis eſſe debet, ut ſi quis „ non pareat, contumax & inobediens exiſtat: quod eſſe non „ poteſt, niſi admonitio auctoritate Superioris facta ſit.

Ex præſcripto Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. *Cap.* 48. *tit. De ſentent Excommunicat*, *admonitio fieri debet perſonis præſentibus idoneis, per quas (ſi neceſſe fuerit) poſſit probari monitio.*

Verum eam teſtium præſentiam hodie neceſſariam non eſſe, monet Dominus Du-Caſſe Archidiaconus & Officialis Diœceſis Condomenſis, in ſua praxi Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, *tom.* 1. *cap.* 11. *num.* 3. ſub finem: *Quia (ait) hæ monitiones fiunt in ſcriptis, vigore mandati Superioris, quod intimatur parti ope„ra Apparitoris Curiæ*, „ qui relicta ipſi parti copia, de facta „ monitione per ſuam relationem ad calcem originalis appoſitam, „ ſufficienter conſtare facit.

§. IV.

Difficultas circa Cenſuras latæ ſententiæ *ob non præmiſſam monitionem Canonicam.*

EXcommunicationes non ferendas niſi in peccatores inobedientes & contumaces, vidimus ſupra §. 1. eumque in finem præmittendam trinam monitionem Canonicam & competentem, e qua de ejus contumacia, & erga Eccleſiam inobedientia conſtare queat, notavimus §. 2.

Hæc autem quoad Cenſuras ab homine ſeu Judice per ſententiam infligendas, difficultatem non patiuntur. At difficultas non exigua eſt, qua ratione contumacia, & præmonitio ſufficiens, ad ſenſum Textus Evangelici, & mentem Eccleſiæ haberi queat in Cenſuris, quæ *Juris* ſeu *Canonis* dicuntur, præſertim *latæ ſententiæ*: utpote quæ nullo Judicis interveniente *ſpeciali* Decreto, ſed ſola Legis vel Canonis tranſgreſſione, nulla ſpeciali monitione præcedente, *ipſo facto* incurruntur; ubi nulla vel in ſpeciem contumacia in peccato, ſeu Legis tranſgreſſione apparet: eo quod nunquam de peccato, ſive Legis prævaricatione fuerit monitus vel correptus, neque unquam hactenus oſtenderit, quod Eccleſiam monentem audire noluerit.

Vidit hanc difficultatem jam pridem ſupra citatus Joannes Gerſonius *De vita ſpirituali animæ lect.* 4. *Coroll.* 4. ubi poſtquam pro regula propoſuit, nullum excommunicandum *niſi contumacem*, & Eccleſiam audire renuentem, ſubjungit: „ Cæte„rum dum aliquis ex ignorantia quamquam vitioſa, non ta„men *contumaci* facit aliquem actum, pro quo eſt ſtatuta „ ſententia Excommunicationis *latæ ſententiæ* ab aliquo Præla-

„ latorum, videant juristæ & Judices, si talis possit dici *ipso* „ *facto* excommunicatus: cum semper sit & fuerit promptus „ stare correctioni Ecclesiæ super suo delicto, prout supponi„ tur; quia non ex contemptu Clavium & jurisdictionis Eccle„ siæ, sed aliunde motus malum fecit: *Non enim qualibet in„ obdientia contumacia reputatur.*

Videns autem Gersonius, hæc non consistere cum illis, quas de effectu Excommunicationis *latæ sententiæ* passim traderent Scholastici, sibi objicit: *Quid operantur tunc Excommunicationes Latæ Sententiæ per Canones?* Respondet: *Sicut accepi a Præceptore meo, eas tantummodo operari, ut absque processu alio* judicandi, *aut nova constitutione possit Judex statim, probato facto, vel confessato, ferre juris sententiam, & eadem publicare: non sic ubi Canones essent solum ferendæ sententiæ, quin monitiones, & processus secundum terminos Juris prærequirerentur multiplices.*

Ejusdem cum Gersonio sententiæ fuit Godescalchus Rosemundus in Universitate Lovaniensi Theologiæ Professor, & primus Collegii Hadriani VI. Præses, in libro cui titulus, *Confessionale*: monetque, *valde inconsultum & periculosum esse*, quod Episcopi in suis statutis, cæteri quoque judices tam faciles sint in multiplicandis Censuris: *Unde (ait) expediens esset, ut etiam inquit Gerson, ut omnes Constitutiones, Sententiæ in Excommunicationis Latæ sententiæ in jure vel statutis contentæ, quarum usus nullus est, aut plus obest quam prodest, expressa revocatione cassarentur in Provinciis & Diœcesibus, & in Ecclesia Universali.*

Quidquid sit de Gersonii & Godescalchi solutione, illud supra *Capite* 1. §. 4. notavimus, has juris Excommunicationes & Censuras pluribus sæculis in Ecclesia fuisse ignoratas; posterioribus autem sæculis admodum multiplicatas: adeo ut tandem invaluerit, vix ullum, præcipue e Curia Romana, prodire Decretum, cui non sit annexa Excommunicatio *ipso facto* incurrenda: idque non raro etiam in Decretis ad solam rerum aut jurium temporalium conservationem tendentibus.

Contra hanc praxim acerbiori stylo suo tempore insurrexit Gersonius loco supra citato, scribens, quod *hæc facientes moliuntur jugum imponere gravissimum super cervices hominum. Nam (ait) qui pro solis incommodis temporalibus evitandis, aut commodis politicis conservandis, æternam vult infligere mortem, cui, quæso, similis erit? Illi nimirum, qui volens muscam abigere a fronte vicini, eam securi percutiens vicinum stolidus excerebravit.*

Ex hac indubie Excommunicationum nimia frequentia, invaluit hodierna formula absolutionis ab Excommunicatione, Sacramentali Absolutioni præmitti solita: *Absolvo te ab omni vinculo Excommunicationis, & suspensionis, ac interdicti in quantum possum & indiges.* Item claulula de stylo Curiæ Romanæ omnibus passim Bullis & Litteris inseri solita: *Te ab Excommunicationis vinculo, quod incurristi, absolventes, vel absolutum fore censentes ad effectum harum litterarum consequendum, & non alias.*

Cum enim tam essent frequentes Excommunicationes, aliæque Censuræ *ipso facto* ex alicujus legis aut Decreti transgressione incurrendæ; ne forsan prætextu alicujus similis contractæ Censuræ, absolutio Sacramentalis, aut Litteræ Apostolicæ suo effectu carerent, prædicta formula Absolutionis ad *Cautelam*, primitus incognita, invaluit & recepta est.

Qualiter tandem effectus harum Censurarum *latæ* sententiæ multum limitatus & restrictus fuerit, præsertim quoad necessitatem simili Excommunicatione ligatos evitandi, infra ostendetur.

CAPUT IV.

De justa causa Excommunicationis.

§. I.

Ad Excommunicationem requiritur gravis culpa; ut minus mortalis.

PER Excommunicationem Excommunicatum tamquam *Ethnicum & Publicanum* ejici ex Ecclesia Christi, & tradi Satanæ in interitum carnis, expeditum est.

Quapropter Excommunicationem ut quamdam mortem spiritualem, etiam corporali quodammodo graviorem, Patres existimarunt.

Sanctus Cyprianus exponens differentiam inter pœnas legis veteris & novæ, transgressoribus divinorum Præceptorum infligendas, ait *Epist.* 62. „ Tunc quidem (sub veteri Testa„ mento) gladio occidebantur, quando & adhuc circumcisio „ carnalis manebat. Nunc spirituali gladio superbi & *contuma„ ces necantur*, dum de Ecclesia ejiciuntur. Neque enim vi„ vere foris possunt, cum domus Dei una sit, & nemini sa„ lus esse, nisi in Ecclesia possit.

Similiter & S. Hieronymus *Epist.* 1. ait: „ Nunc inobediens „ *mucrone* truncatur, aut ejectus de Ecclesia valido dæmonum „ ore discerpitur ". Quapropter dicere non dubitavit S. Augustinus *lib. De Correpț. & Gratia cap.* 15 relatus apud Gratianum *Caus.* 24. *quæst.* 3. *can.* 17. Hæc pœna Excommunicationis *in Ecclesia nulla major est.*

Nam, ut recte idem S. Doctor *Tractatu* 27. *in Joannem*, in *Can.* 33. *caus.* 11. *quæst.* 3. advertit. „ Nihil sic debet formi„ dare Christianus, quam separari a Corpore Christi. Si enim „ separatur a Corpore Christi, non est membrum ejus, non „ vegetatur spiritu ejus. *Quisquis autem*, inquit Apostolus, „ *spiritum Christi non habet, non est ejus.*

Cum igitur pœna debeat esse proportionata delicto, nec Ecclesia intendat quotidianos & humanæ infirmitatis filiorum suorum defectus, tamquam dura noverca gravibus pœnis persequi, sed potius ut pia mater leviores filiorum prolapsiones & offensas dissimulare, aut levioribus mediis corrigere, noluit hanc pœnam pro levibus culpis imponi.

Nullus Sacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro parvis & levibus *causis a Communione suspendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui Patres arceri ab Ecclesia jusserint committentes*, uti sub nomine Concilii Alvernensis refertur apud Gratianum *Caus.* 11. *quæst.* 3. *can.* 42.

Notant quidem Correctores Romani in Concilio Alvernensi, quod extat, prædictum Decretum non haberi; sed tamen una monent, in Aurelianensi IV. *Canon.* 2. & VVormaciensi *Canon.* 13. id reperiri.

Quin & reflectit Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 5. *De reformatione*, quod *experientia doceat, temere aut* levibus *ex rebus incutiatur, magis contemni quam formidari, & perniciem potius parere, quam salutem.*

Et sane cum injustum esset, & materno Ecclesiæ affectui plane contrarium, ut a sua excluderet societate, qui se non prius a societate Sanctorum per *grave* seu *mortale* peccatum segregasset, & ex Ecclesia hic militante ejiceretur, qui adhuc per charitatem manet adscriptus Ecclesiæ triumphanti: credidit Ecclesia, neminem nisi ob culpam, ut minus *mortalem*, esse excommunicandum.

Anathema (ait Concilium Meldense *Caus.* 11. *quæst.* 2. *can.* 41.) *est æternæ mortis damnatio, & non nisi pro Mortali debet imponi crimine.*

Indicavit hoc etiam Christus, quando non nisi correptum, & se non corrigentem voluit ab Ecclesia ejici, & haberi tamquam *Ethnicum & Publicanum*: quæ rebellio & inobedientia nequaquam habetur, dum in re levi non obeditur; nec Ecclesia credit, similes correctiones impendendas ad emendationem leviorum excessuum.

Subjungit etiam eodem loco Christus: *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum: perierat ergo graviter peccando, quem corrigi, & non correctum ex Ecclesia ejici voluit Christus*: uti recte infert Sanctus Augustinus.

Quapropter unanimi Canonistarum & Theologorum consensu receptum est, Excommunicationem *majorem* ferri non posse, nisi ob culpam *mortalem*: quod tamquam indubitatum in hac materia tradit & probat Suarezius *disp.* 18. *sect.* 3. additque *num.* 4. *propositam regulam procedere etiam de* absoluta *potestate data Ecclesiæ a Christo Domino: ita ut nec ipse* Summus Pontifex *possit pro solo veniali culpa præcise, directe majorem Excommunicationem ferre.*

Hinc & infert *nu.* 6. Excommunicationem latam pro *levi* culpa, quæ *mortalem* gravitatem non attingat, esse non solum injustam, sed *ipso jure nullam*, a quocumque feratur.

Præterea exinde consequens est, quod quotiescumque aliquis excusatur a culpa *mortali* in transgressione alicujus legis, vel præcepti, excusetur etiam a *Censura Excommunicationis*, tametsi omnibus transgressoribus illius præcepti simpliciter & sine exceptione imposita.

Exempli gratia, si ex inadvertentia, aut probabili ignorantia facti, vel levitate materiæ, transgressio legis aut præcepti sit tantum venialis, Excommunicatio annexa legi seu præcepto non incurretur: eo quod deficiat materia necessaria hujus Censuræ; quæ ut minus debet esse culpa *mortalis*.

Sed neque ad hanc gravissimam & mortalem pœnam infligendam, quodlibet indifferenter peccatum etiam *mortale* sufficit: eo quod non omne tale peccatum sit proportionatum huic pœnæ in foro externo imponendæ: „ sed *specialis* quædam *gra„ vitas* postulatur, puta quod scandalum generet in Ecclesia, „ aut pacem perturbet, aut aliquod grave nocumentum adfe„ rat, quod alia via non possit commode impediri "; uti post alios loquitur Suarezius *disp.* 4. *sect.* 4. *num.* 3. una notans, non posse generali regula definiri quale peccatum mortale requiratur, aut sufficiat, sed „ id committendum esse prudentiæ „ Legislatoris & judicis, ut considerato fine principali impo„ nendi censuram, & qualitate delicti, & necessitate, vel ma„ gna utilitate urgente, eam imponat.

§. II.

Non omnis Contumacia erga Judicem sufficit ad Excommunicationem.

EXCOMMUNICATIONEM præcipue fundari ex Christi instituto in Contumacia, qua peccator monitus, & Ecclesiæ denuntiatus, eam corripientem & monentem non audit, sive ei obedire renuit, supra vidimus.

Verum, sicuti non omnis legis, etiam naturalis, aut Divinæ transgressio sufficientem materiam subministrat huic gravissimæ pœnæ, ita nec omnis contra præceptum judicis vel Superioris inobedientia seu contumacia Excommunicatione plectenda est.

Sive enim attendamus Contumaciam *in non comparendo* coram judice, a quo citatus est; sive Contumacia consideretur *in non parendo* legi aut Decreto judicis, indubitatum est, quod multis titulis & ex variis circumstantiis Contumacia gravior aut levior esse queat; quin & nonnunquam in tantum ejus malitia diminuitur, ut nequidem malitiam mortalem attingat, multo minus malitiam, quæ gravissima Excommunicationis pœna comprimi debeat.

In

In primis enim contingere potest ; idque variis de causis, quod citatus justam, aut saltem admodum probabilem causam habeat non comparendi coram Judice: quæ causa palam ostendat, contumaciam, sive non comparitionem hanc non procedere ex formali contemptu Judicis, atque ita nec materiam nec causam sufficientem submistret Excommunicationis; utpote quæ impendi non solet, nisi ut formalis aut interpretativus Judicis contemptus, qui ex contumacia colligitur, compescatur.

Nec tantum hæc contumacia in *non comparendo* excusare potest in citato coram Episcopis, aliisque Judicibus inferioribus, sed etiam interdum in citato coram Pontifice, sive in Curia Romana, uti Capite sequenti ostendetur.

Præterea sicuti transgressio legis in materia Justitiæ aut Religionis, potest reddi levis ex levitate materiæ, sic & contumacia in non comparendo uti ostendit Covarruvias ad cap. *Alma Mater* §. 9. *num.* 3.

Idque etiamsi contumacia supponeretur conjunctum habere contemptum: ,, Nam si quis (ait) præceptum Superioris super re *minima* ex *contemptu* transgrediatur, advertens esse rem *minimam*, & ex ea causa, quod levis sit materia præcepti, contemnat illud, peccatum veniale erit.

Monetque deinde ex Gersonio, in hac materia Excommunicationis ,, multum differre contumaciam a contumacia. Oportet enim (inquit) considerare, qualis sit contumacia, & quantum illa possit Ecclesiæ nocere; & qualis est etiam res, circa quam habetur contumacia: nam multo pejor & nocentior est in rebus Fidei & Religionis, pacis ac unionis Ecclesiasticæ, quam in parva quæstione super modica re temporali orta: ubi nunquam tantum poterit prodesse obedientia, quantum oberit Excommunicatio separans animam a spiritualibus suffragiis & societate Sanctorum. Si contumacia est magna, & pro re magni momenti habita, erit juxta doctrinam Salvatoris nostri merito excomminicandus. Si vero contumacia sit levis, aut pro levi contingens, indignum videtur, ut pro illa sit aliquis excommunicandus.

Quin & notat Suarezius *disp.* 7. *sect.* 6. *num.* 13. quod ,, licet contumacia, quæ pervenit ad malitiam *mortalem*, sub ea ratione gravis sit, in ordine ad talem Censuram (Excommunicationis) potest esse *levis*: nec potest Ecclesia tam acerbo remedio uti ad exigendum obedientiam in quacumque materia, tametsi alioqui ad peccatum *mortale* sufficiat.

§. III.

Causa Excommunicationis debet esse manifesta, & Judici legitime probata.

QUANDOQUIDEM Excommunicatio sit pœna separans Excommunicatum ab *exteriore* hominum communione & commercio, spectetque ad forum exterius contentiosum, indubitatum est, talem pœnam infligi non posse pro delicto duntaxat interno, aut etiam omnino occulto; cum Ecclesia non judicet de occultis, præsertim per actus externos & judiciales fori contentiosi.

Hoc jam pridem annotavit S. Augustinus *Tom.* 5. *Sermone* 351. *de Pœnitentia in ult. Edit.* PP. Benedict. (qua utimur) ubi in primis admonet populum, ut serio & tempestive agat de suis criminibus convenientem pœnitentiam: ,, Et cum ipse in se protulerit severissimæ medicinæ, sed tamen medicinæ, sententiam, veniat ad Antistites, per quos illi in Ecclesia Claves ministrantur: & tamquam bonus jam incipiens esse filius, maternorum membrorum ordine custodito, a Præpositis Sacramentorum accipiat satisfactionis suæ modum; ut in offerendo sacrificio cordis contribulati devotus & simplex, id tamen agat, quod non solum ipsi prosit ad recipiendam salutem, sed etiam cæteris ad exemplum.

Deinde *num.* 10. admonet, ut ,, nemo arbitretur propterea se consilium salutiferæ hujus pœnitentiæ debere contemnere, quia multos fore advertit & novit ad Sacramenta Altaris accedere, quorum talia crimina non ignorat.

Rationem subjungit. ,, Multi enim corriguntur ut Petrus: multi tolerantur ut Judas: multi nesciuntur, donec veniat Dominus, qui illuminet abscondita tenebrarum, & manifestet cogitationes cordis. Nam plerique propterea nolunt accusare alios, dum se per illos cupiunt excusare. Plerique autem boni Christiani propterea tacent, & sufferunt aliorum peccata, quæ noverunt, quia *documentis sæpe deseruntur*, & ea quæ ipsi sciunt, *Judicibus Ecclesiasticis probare non possunt*, Quamvis enim vera sint quædam, non tamen Judici facile credenda sunt, nisi *certis indiciis* demonstrentur.

Post hæc, sed aliosque Ecclesiæ Præpositos excusans, quod criminosos in Ecclesia tolerent, & ad Sacramenta Altaris accedere permittant, subjicit: ,, Nos vero a Communione prohibere quemquam non possumus (quamvis hæc prohibitio nondum sit *mortalis*, sed medicinalis): nisi aut sponte confessum, aut in aliquo sive sæculari, sive Ecclesiastico judicio nominatum atque convictum.

Evidens est, Augustinum tamquam indubitatum habuisse, criminosos *occultos*, aut quorum crimina Judici *denuntiata*, & certis indiciis aut documentis *probata* non sunt, esse quidem monendos, ut pœnitentiam agant, & modum satisfactionis ipsi supplices a Præpositis Ecclesiæ petant; at per Judicem sive Præpositum Ecclesiæ a Communione segregari sive prohiberi invitos non posse: licet etiam hæc prohibitio nondum esset *mortalis*, hoc est Excommunicatio major, sed duntaxat *medicinalis* seu pœnitentialis: eo quod & hæc prohibitio esset pœna fori externi, quæ duntaxat pro crimine externo & probato, posset *invito*, & crimen suum *ultro* non confitenti imponi.

Hinc & in Canonibus passim videmus, pœnam Excommunicationis non nisi in peccatores denuntiatos, atque de crimine monitos & convictos comminari, hosque, & non alios Excommunicatione feriendos decerni. *Nemo Episcopus, nemo Presbyter excommunicet aliquem, antequam causa probetur, propter quam Ecclesiastici Canones hoc fieri jubent*, inquit *Canon* 11. *caus.* 2. *quæst.* 1. Et in terminis Concilium Generale Lateranense sub Innocentio III. in *Cap. Sacro* 48. *tit. De sentent. Excommunicat.* supponit, causam Excommunicationis debere esse *manifestam*, monens Judices; ut *caveant diligenter, ne ad Excommunicationem cujusquam absque manifesta & rationabili causa procedant* (*a*).

Hic non tantum requiri causam de se *manifestam & rationabilem*, sed insuper ipsi *Judici* manifestam & *probatam* ad sensum Augustini supra expositum, una est interpretum opinio post Glossograghum, qui ad verbum *rationabili* addit: *coram ipso Judice probata.*

Notant & hic passim Canonistæ, quia causa debet esse *manifesta*, quod si *Soli Prælato sit nota, non debeat fieri Excommunicatio*, uti loquitur Panormitanus, sive ut ait Felinus: *Et sic non sufficeret, quod esset nota ipsi Prælato*:

Hisce consentiut & Theologi; ac inter alios sæpius citatus Suarezius reflectens ad præcitatum Decretum Concilii Lateranensis, ait: *Manifesta autem si sit non solum Judici privatim nota, sed etiam juridice probata.*

Quin & *disput.* 7. *sect.* 7. *num.* 4. scribit, sententiam Excommunicationis non tantum esse injustam, sed etiam *invalidam*, si causa Judici *ut Judici* non fuerit probata: ,, Nec enim satis est (ait) quod causa in re subsit, si sit occulta: quia Judex humanus non potest de sibi occultis judicare. Est autem *occulta* quoad effectum ferendi sententiam, quamdiu *juridice* probata non est, etiamsi alioqui *privatim* nota sit illi homini, qui Judex est.

CAPUT V.

De Ordine judiciario in materia Censurarum, notanter Excommunicationis servando.

§. I.

Defectus essentialis Ordinis judiciarii reddit Censuram invalidam.

POSTQUAM invaluit fori interni seu pœnitentialis a foro externo seu contentioso plena separatio, tunc & auctoritatem infligendi Censuras, huic foro externo & judiciali, sive contentioso privative reservatam fuisse, seu ad hoc forum transivisse, supra *cap.* 2. ostensum est.

Hinc ulterius conclusere Theologi & Canonistæ, ac tandem in praxi receptum est, nulli hodie competere auctoritatem infligendi Censuras, nisi jurisdictionem aliquam contentiosam, sive fori externi Ecclesiasticam habeat, uti ibidem §. 4. probatum fuit.

Sicuti ergo Judex huic foro præfectus tenetur in causarum instructione & decisione receptas fori leges & præscriptum ordinem judiciarium observare, ita & in hac Censurarum materia huic foro alligata eumdem ordinem observandum esse nemo ambigit.

,, Quandocumque ergo in Sententia est defectus substantialis ordinis Juris, certum est (ait Suarezius *disp.* 4. *sect.* 7. *num.* 2.) Censuram esse non solum utcumque injustam, sed *prorsus invalidam*: quia sententia ipsa *nulla* est, & sententia nulla nullum potest producere effectum.

Nec tantum hic ordo judicialis servandus est a Judice in sententia inflictiva Censuræ, sed etiam in sententia *declaratoria*, qua quidem ipsa Censura a Judice alicui non infingitur, sed tamen declaratur, quod Censuram incurrerit.

Tametsi enim per hanc sententiam Judex proprie non infligat Censuram, sed duntaxat declaret per sententiam, ob crimen commissum Censuram esse contractam; nihilominus hæc sententia declaratoria contractæ Censuræ non minus actus est jurisdictionis contentiosæ, & juxta regulas fori judiciarii ferenda, quam sententia inflictiva Censuræ: & consequenter subjecta pariter nullitati ex defectu essentiali ordinis judiciarii.

§. II.

Defectus jurisdictionis in Judice ob interpositam appellationem aut recusationem reddit Censuram nullam.

QUIN inter essentialia ordinis judiciarii sit ipsa Judicis non suspensa aut impedita jurisdictio, ambigi nequit: quandoquidem Judex nullum actum jurisdictionis valide exercere queat, suspensa sua jurisdictione, sive jurisdictionis exercitio. Durante quippe hac suspensione, judex censetur esse sine jurisdictione.

Expeditum autem est, effectum appellationis esse suspendere jurisdictionem Judicis a quo appellatum est: quodque examen ,, & cognitionem causæ, in qua appellatum est, ad appella- ,, tum

(a) Id autem desumptum est *ex cap.* 47. Concilii Lateranensis IV. *Tom. IX. Concil. Labb. col.* 196.

„ tum ſeu provocatum Judicem transferat " : uti poſt alios loquitur & probat VVameſius in Commentario de appell. ad *cap. 1. num. 1.*

Addit autem ibidem VVameſius *non tantum transferri quoad principale negotium*, *ſed etiam quoad ejus acceſſiones ; Item quod Appellantem a juriſdictione ejus , qui judicavit , eximat .*

Ulterius, quia appellatione interpoſita ſuſpenditur juriſdictio Judicis a quo , ſi pendente appellatione contra appellantem aliquid innovaverit , aut decreverit, id tamquam mere attentatum ante omnia ut irritum revocari & caſſari debet , uti latius exponitur in *Cap. 7. De Appellat. in VI.* conformiter ad id, quod Jure Civili ſtatutum erat in *l. unica ff. Nihil innovari appellatione interpoſita* (*a*)

Itaque ſi poſt interpoſitam legitime appellationem Judex *a quo* Cenſuras infligat , Cenſuræ hæ non tantum injuſtæ , ſed prorſus erunt *invalidæ* ob defectum juriſdictionis in Judice, & defectum eſſentialem ordinis judiciarii , uti uno conſenſu tradunt Canoniſtæ ad *Cap. 37. tit. De Appellat.* ubi in terminis reſpondit Pontifex, quod *poſt appellationem excommunicari non poſſint*. Et ad *Cap. 40. tit. De ſentent. Excommunicat* . ubi Pontifex æquiparat ſententiam Excommunicationis latam poſt legitimam appellationem interpoſitam Excommunicationi , *in cujus forma intolerabilem errorem fuiſſe patenter expreſſum* , probaretur : quam Excommunicationem *ipſo jure* nullam eſſe nemo dubitat .

Quin Cenſuræ poſt interpoſitam appellationem ita ſunt *ipſo jure nullæ* , ut etiam *deſerta aut iniqua declarata appellatione non convaleſcat* , uti loquitur VVameſius loco citato *num.* 4. & evidenter probatur in *Cap. Licet 7. De ſentent. Excomm. in VI.*

Ulterius , ex hac omnimoda Cenſurarum nullitate infert VVameſius , quod Excommunicatio poſt legitime interpoſitam appellationem *ſic inflicta judiciali retractatione non indigeat , nec abſolutionem requirat , ſed admittat declarationem Judicis , quod , qui ſic de facto excommunicatus fuit , Excommunicationis vinculo non ſit , vel fuerit ligatus . Concludens præterea , quod ſi ante declaratoriam hanc nullitatis ſententiam ,* divinis *ſe immiſcuerit , non contrahat* irregularitatis vitium : conformiter ad reſponſum Pontificis in *cap. Ad præſentiam 16. tit. De Appell.* quo mandat Archiepiſcopo Eboracenſi *ut Presbyterium , pro eo quod poſt Excommunicationem* contra appellationem *factam* , divina cantavit , *nullatenus inquietet : ſed ad eum ſtatum reducat omnia, in quo erant tempore emiſſæ appellationis* .

Hic notat Gloſſographus *quod ſententia Excommunicationis poſt appellationem legitimam lata, nulla ſit; unde* (*ait*) *qui poſtea celebrat , non punitur* .

Ex hac Decretali ſtatuunt inſuper Canoniſtæ , quod *poſt appellationem interpoſitam a lata ſententia , Cenſura ſit* ipſo jure nulla , *nec remedio appellationis indigeat* . VVameſius ad hoc Capitulum *n.* 2.

Eodem fundamento infertur, quod Communicans cum taliter de facto Excommunicato poſt interpoſitam legitimam appellationem , non incidat in aliquam Cenſuram : quemadmodum ſat aperte definiit Pontifex in *Cap. Delictis 55. tit. De Appellat.* ubi Senonenſes Canonicos , qui Decano ſuo communicaverant, tametſi Archiepiſcopus poſt appellationem ipſum *denuntiaverant devitandum*, *inculpabiles judicavit , qui* (inquit Pontifex) *ſaniori ducti conſilio communicaverunt eidem, ut appellationi ad nos interpoſitæ, magis quam denuntiationi ab Archiepiſcopo factæ deferrent* .

Monetque VVameſius hic *num.* 4. quod hujus textus ſatis obſcuri ſumma ſit: *Sententiam Cenſuræ Eccleſiaſticæ poſt interpoſitam appellationem latam , ſive ſit Excommunicationis , ſive ſit Interdicti , non tenere* .

Quemadmodum per interpoſitam appellationem a Sententia definitiva ſuſpenditur juriſdictio Judicis a quo, ita & per propoſitam recuſationem. Nec minus pendente recuſatione, quam pendente appellatione omnis juriſdictio ſive ejus exercitium Judici recuſato ſubtrahitur .

Hinc poſt Gloſſam in *Cap. Judex* , verbo *Proponatur* , *De officio Jud. deleg. in VI.* communiter hodie docent Doctores , acta a Judice recuſato , etiam pendente cauſa recuſationis coram Arbitris juris juxta diſpoſitionem Juris Canonici indeciſa , eſſe *nulla*; ut, licet etiam poſtmodum per Arbitros declararetur cauſa recuſationis inſufficiens , & cauſa ad Judicem recuſatum remittenda tamquam non ſufficienter probatum ſuſpectum, tamen acta pendente recuſatione non convaleſcant .

Nam ut recte reflectit VVameſius ad *Cap. Cum Speciali 61. tit. De Appellat. num.* 8. *Cum enim Judici ſic recuſato detrahatur judicandi & juriſdictionis poteſtas , ſaltem in ſuſpenſo retineatur , non eo loco eſt recuſatus , quo is , a cujus interlocutione provocatum duntaxat eſt , ſed quo is , cui poſt interpoſitam appellationem per provocatum Judicem inhibitum eſt . Quaſi ut ibi hominis , hic juris inhibitio ſit : poſt inhibitionem autem in omni appellatione* acta indubitate *ſunt* nulla .

(a) De valore Appellationum interpoſitarum , ubi de cauſa Criminali agitur, cenſet Eruditus D. Hericourt his verbis: *Les appellations interjettees dans les proces criminels , ne peuvent empecher ou retarder l' execution des decrets, l' inſtruction & le jugement. Mais le jugement definitif eſt ſuſpendu par l' appel, quand il ne s' agit point d' un fait de ſimple diſcipline.* In ſuæ ſententiæ probationem citat doctiſſimus vir *titulum 26. art. 3.* Decreti , quod Ludovicus XIV. Galliarum Rex dedit an. 1667.

Itaque Cenſuræ latæ poſt interpoſitam recuſationem, eaque coram Arbitris juris pendente, perinde ſunt invalidæ & nullæ, atque inflictæ poſt interpoſitam appellationem : nec convaleſcunt recuſatione poſt rejecta, uti de latis poſt appellationem dictum eſt . Sicuti enim probatum eſt , Cenſurarum nullitatem poſt interpoſitam appellationem conſequi ex defectu juriſdictionis in Judice , ita ob eumdem defectum juriſdictionis poſt propoſitam recuſationem Judicis ſequitur nullitas latæ ab eo Cenſuræ (*a*).

§. III.

Defectu citationis Cenſura eſt invalida .

INTER eſſentialia & ſubſtantialia ordinis judiciarii eſſe citationem Partis, indubitatum eſt.

Immo Sebaſtianus Vantius in ſuo ſpeciali Tractatu De *Nullitatibus* ordinis judiciarii, dicere non dubitat Titulo *De Nullitate ex defectu citationis* , hanc nullitatem eſſe omnium *potentiſſimam*; ſcilicet ad reddendum proceſſum , & latam Sententiam omnino nullam.

Cum igitur Cenſura, ac notanter ſententia Excommunicationis , ſive ſit Cenſuræ inflictiva , ſive duntaxat declaratoria , debeat proferri ſervato ordine judiciario ; atque ex defectu eſſentiali hujus ordinis ſequatur nullitas Cenſuræ : conſequens eſt, ſententiam Excommunicationis etiam declaratoriam eſſe nullam & invalidam , ſi citatio Partis non præceſſerit .

Hinc ſcribit Marius Alterius in ſuo Opere de Cenſuris : *etiam Sententiam declaratoriam , quod aliquis reciderit in Cenſuram , non poſſe fieri ſine* citatione , *& antequam audiatur , & contumax judicetur : & ſi fiat* (*ait*) *abſque ulla citatione & auditione , eſt* ipſo jure nulla , *& nullum impedimentum adfert , quominus geſta per obſtrictum Cenſuris valeant* .

Monet & Suarezius *diſp. 4. ſect. 7. n.* 37. ſententiam Excommunicationis ex defectu citationis eſſe *nullam , etiamſi talis defectus in ſententia non exprimatur* . Rationem præmiſerat: *eo quod* citatio *pertineat ſecundum jus ad* ſubſtantialem *ſolemnitatem Sententiæ* .

Et ante hos Didacus Covarruvias ad *cap. Alma Mater , parte 1. §. 9. n. 5.* monuit , declarationem *juridicam de Cenſura* ipſo jure contracta , non eſſe ferendam , niſi prius , *citata parte , juridice* de crimine conſtet , & aliter factam declarationem eſſe *nullam ipſo jure* .

Quin recte reflectit Damhouderus in ſua *Praxi Rerum Civil. cap.* 54. citationem Partis adeo eſſe *eſſentialem* , ut *ne per Principem quidem quantumvis potentem citatio omitti poſſit , adeo ut ex certa ſcientia & de plenitudine poteſtatis nec poſſit nec debeat procedere ad ullam ſententiam ſine citatione Partis , ut eſt Textus in* Clement. Paſtoralis §. Cæterum De ſentent. & re judicata : *ubi Summus Pontifex idem expreſſe declarat , quod Princeps non poteſt ex certa ſcientia* citationis *defectum ſupplere ; immo nequidem contra ſuum ſubditum ; quia hoc eſſet in judicio tollere defenſionem ſui , quæ tamen eſt de* jure naturali , *ut in judicio alteram aurem Accuſatoribus , alteram Defenſoribus relinquamus* .

Attenta ratione, qua motus Pontifex in citata Clementina aſſerit , nec per Imperatorem in criminali proceſſu , etiam contra ſubditum poſſe defectum citationis ſuppleri, *cum illa Imperatori tollere non licuerit , quæ juris naturalis exiſtunt* , recte concluſere Canoniſtæ, nec per Pontificem defectum citationis ſuppleri poſſe : cum non magis Pontifici , quam Imperatori tollere liceat, *quæ juris naturalis exiſtunt* .

Quandoquidem Cenſura , notanter Excommunicationis , ſit pœna publica , eaque graviſſima , & non niſi ob crimen enorme infligenda , indubitatum eſt , proceſſum prævie ad prolationem ſive ſententiam Cenſuræ eſſe criminalem , atque ita in ejus inſtructione formam proceſſus criminalis eſſe ſervandam .

Igitur citatio Partis probationi ſive ſententiæ Excommunicationis præmittenda , ejúſque inſinuatio fieri debet ea forma , quam juxta Curiarum præſcriptas inſtructiones & receptos mores exigit citatio in proceſſu, qui criminaliter ad vindictam publicam contra aliquem inſtituitur .

Unde inter cætera requiritur, ut citatio fiat prævio Decreto Judicis ad inſtantiam *Officiarii* publici , qui in Curiis Eccleſiaſticis *Promotor* dicitur .

Certum quippe eſt, quod juxta generalem ac notoriam modernam praxim , nullus hodie in Curiis ſive ſæcularibus , ſive Eccleſiaſticis admittatur ad agendum *criminaliter* ad vindictam *publicam* , niſi Officiarii publici .

Quare ut citatio in progreſſu criminali in ordine ad inflictionem Cenſuræ rite expediatur , debet ex parte Officii Fiſcalis , ſive Promotoris exhiberi libellus Judici , quo petat Decretum citationis contra Reum . Neque enim Judex poteſt proprio motu , Parte non inſtante, quemquam criminaliter citare , aut citationis Decretum dare , ne alias Judicis ſimul & Accuſatoris partes aſſumere videatur .

Porro quia vel ſola citatio in cauſa criminali adverſus aliquem a Judice decreta , formam citati aliqualiter lædere , ſive

(a) Quid circa recuſationem Judicium doceat Gallorum juriſprudentia , reperitur in Decreto, quod Ludovicus XIV. emiſit an. 1667. Legatur hujus Decreti titulus 24.

sive suspicionem admissi criminis ingerere nata est, similis citatio decerni non solet, nisi præmissa per Officiarium publicum seu Promotorem secreta & *juridica* informatione super admisso crimine.

Qua informatione capta demum formatur libellus ex parte Promotoris, in quo narrantur indicia & argumenta ex capta informatione contra Reum de admisso per ipsum crimine resultantia.

Hæc si Judici appareant sufficientia ad inchoandum processum criminalem contra Accusatum, tunc citationem decernit. *Hæc inquisitio super crimine, quam informationem* præviam *vocamus* (*ait Damhouderus in* Praxi Rerum *Criminal. c.* 87.) *ex Judicis officio & auctoritate semper fiat necesse est. Nemo enim nisi solus Judex, aut Judicis potestatem habens, de crimine efficaciter inquirere potest.*

Et quidem prævia informatio super crimine commisso, dicitur hodie *basis* processus criminalis, eo quod ab ea processus hic initium suum accipere debeat.

Refert Joannes Tournerius in sua Collectione Arrestorum litt. A. *c.* 125. condemnatum Officialem Episcopi per Regium Parlamentum in mulctam 25. Pataconum; quia omissa informatione præparatoria inceperat an interrogatione Rei, & super confessione a Reo elicita processerat ad sententiam definitivam privationis Beneficii.

Plura in decernenda citatione, ejusque executione, ac insinuatione observanda notant Pragmatici, quæ & hic applicanda sunt: quandoquidem non minus in processu, quo agitur de infligenda Censura Ecclesiastica, notanter Excommunicatione, requiratur legitima citatio, ejusque debita insinuatio, quam in quovis alio processu criminali coram Judice Ecclesiastico instituto ad vindictam publicam.

§. IV.

Causa Censurarum instruenda & decidenda est coram Judicibus in partibus.

CENSURAS, præsertim Excommunicationis, infligi non posse, nisi ob crimen, & quidem atrox, supra ostensum est. Ulterius, non sufficere crimen esse admissum, ut quis Censura ob illud notetur, sed requiri, ut ordine judiciario fuerit de crimine convictus, similiter probatum est.

Porro accusationem sive quæstionem de crimine instituendam coram proprio judice Provinciæ, & ubi reus forum sortitur, jam pridem receptum fuit, ut probat Titulus Codicis: *Ubi de criminibus agi oportet.*

Legitur in Codice Theodosiano sub titulo De Accusationibus, *lege* 10. Constitutio Valentis Imperatoris de anno 373. *Ultra Provinciæ terminos accusandi licentia non progrediatur, oportet enim ibi criminum judicia agitari, ubi facinus dicitur admissum*, peregrina *autem judicia præsentibus legibus coercemus.*

Notat autem Vir eruditus Jacobus Gothofredus in Commentario ad hanc legem, *peregrinum judicium hac lege non esse, quod alibi agitatur, quam ubi crimen admissum est; verum quod de iis agitatur, qui in alia Provincia commorantur, & sic apud non naturalem.*

Peregrina hæc judicia improbavit quoque Justinianus *Novella* 69. *præcipiens omnibus in universa ditione, quæ ascendentem videt, & quæ occidentem solem, & quæ ex utroque est latere, ut unusquisque, in qua Provincia deliquit, aut in qua pecuniarum, aut criminum reus sit, illic etiam juri subjaceat.* Idque, addit, *propter facilem probationem, & contra difficilem si alio transferatur.*

Ecclesia quoque constanter peregrina judicia, tamquam plurimis incommodis, & innocentium oppressionibus exposita omnino rejecit, volens unumquemque in sua Provincia judicari.

Et quidem prima Generalis Synodus Nicæna hanc disciplinam aperte supposuit *Canone* 5. definiens, *de iis qui a Communione segregati sunt, sive Clericorum sive laicorum sint ordinis; ab Episcopis, qui sunt in unaquaque Provincia, valeat Sententia secundum Canonem, qui pronuntiat eos, qui ab aliis ejecti sunt non esse ab aliis admittendos.*

Hic enim patenter supponit, auctoritatem quemquam sive Clericorum sive laicorum a Communione segregandi esse penes cujusque *proprium* Episcopum.

Præterea in eodem Canone statuit, ut bis in anno in *unaquaque* Provincia habeatur Episcoporum Synodus Provincialis; ut si injusta prætendatur ab Episcopo prolata Sententia, in Provincia examen instituatur, & quæstio decidatur, ac finem accipiat.

Unde non tantum in prima instantia, sed etiam in ulteriore per appellationem aut querelam restaurata instantia, *peregrina* judicia Synodus respuit: negotiaque in unaquaque Provincia, ubi exorta fuerint, terminanda censuit.

Rationem sui statuti insinuat his verbis: *Ut hoc convenientem examinationem accipiat*; uti vertit Hervetus: vel ut apud Dionysium Exiguum, *ut hoc decentius inquiratur*: aut apud Isidorum, *ut digna hæc possit examinatione perquiri* (*a*).

Manifestum est, Synodum hic respexisse ad faciliorem probationem, & examinationem, quæ in propria Provincia facilius quam in aliena haberi potest, uti in sua supra allegata Novella recte reflectit Justinianus.

(a) Superfluum non erit consulere, quæ noster Auctor Tom. VI. hujus Operis de sensu Canonis 5. dixerit in suis ad Canones Nicænos Scholiis.

Hanc disciplinam tamquam hoc Canone stabilitam, & naturali æquitati, & justitiæ regulis innixam, magna constantia propugnarunt, & inconcussam servarunt Patres Africani tempore S. Augustini in causa Apiarii Presbyteri, qui a suo proprio Episcopo Urbano depositus ad Zosimum Romanum Pontificem queribundus de suo Episcopo recurrerat, & in Communionem ab eodem receptus, ac officio suo restitutus fuerat.

Id ægerrime ferre Africanos Patres intelligens Zosimus Papa, in Africam misit tres suos Legatos, Faustinum Episcopum, Asellum, ac Philippum Ecclesiæ suæ Presbyteros, qui cum Africanis Patribus de Apiarii, aliisque negotiis tractarent, & Sedis Apostolicæ prærogativas tuerentur.

Hi Legati, ut causam Apiarii aliquo colore defenderent, Canones Sardicenses sub nomine Canonum Nicænorum protulerunt.

At Africani hos Canones in Codicibus sive Exemplaribus Canonum Nicænorum, quæ apud ipsos extabant, non reperientes, judicarunt esse mittendos Legatos ad Ecclesias Orientales, apud quas sincera Canonum Nicænorum Exemplaria servari non dubitabant; ac interim, ut paci & quieti consulerent, contentionemque cum Romano Pontifice evitarent *placuit ipsis, ut a Siccensi Ecclesia* (*cujus Apiarius fuerat presbyter*) *retento scilicet gradus sui honore, Presbyter removeretur Apiarius, & accepto Epistolio, ubicumque alibi vellet, & posset, Presbyteri munere fungeretur*: uti latius hæc exponunt in Litteris ad Bonifacium Papam, qui Zosimo immediate successerat.

Porro inquisitione facta, & acceptis ab Orientalibus Canonum Nicænorum sinceris Exemplaribus, cognoverunt, Canones a Romanis pro Nicænis productos, inter Nicænos minime reperiri. Quare decreverunt, disciplinam Nicænis Canonibus expressam constanter retinere, rejectis Canonibus Sardicensibus, quos Romani ut Nicænos Canones allegaverant, & qui hactenus in Africa noti non fuerant.

At hunc suum zelum pro disciplina Nicænis Canonibus decreta præcipue demonstrarunt in Litteris datis ad Cœlestinum Papam immediatum Bonifacii successorem.

Occasio scribendarum Litterarum hæc fuit.

Apiarius, cui pacis causa, & Faustino Zosimi Papæ Legato instante, hanc gratiam fecerant Patres Africani, ut *Sacerdotio alibi* fungi posset, modo id esset extra Diœcesim Episcopi Siccensis, a quo ob varios excessus depositus erat, rursus in nova crimina relapsus a Patribus Africanis denuo depositus fuerat.

Hic vero cum semel expertus esset refugium ad Romanum Pontificem sibi favorabile, iterato ad Cœlestinum Papam refugit: qui rursus ejus artibus & fallaciis seductus, ipsum benevole in communionem suscepit, necnon Litteras commendatitias in ejus favorem ad Patres Africanos dedit; quin & Faustinum denuo in Africam ablegavit, ut & pro Apiario intercederet, & privilegia Sedis Romanæ tueretur.

Receptis his Litteris, & intellecto adventu Faustini, Patres Africani in Concilium coierunt, ut causam Apiarii in gratiam Romani Pontificis de novo discuterent, ac ipsum Faustinum audirent.

Cum autem sperarent, & etiam optarent Patres Africani, ut opera Faustini Apiarius a criminibus, de quibus fuerat accusatus & convictus, potuisset se purgare, & innocens declarari: e contrario cum dolore invenerunt, Faustinum non venisse, ut de Apiarii criminibus examen institueret & judicaret, sed potius ut ejus patrocinium & defensionem contra Patres Africanos susciperet, quemadmodum in suis de Cœlestinum litteris exposuerunt.

Ex quibus litteris quoque habetur: *Faustinum omni Congregationi* Patrum Africanorum *obstitisse, diversas injurias ingerendo, quasi Ecclesiæ Romanæ asserens privilegia, volens eum a nobis* (*inquiunt*) *in communionem suscipi, quem Tua Sanctitas* (*credens appellasse, quod probare non potuit*) *communioni reddiderat; quod minime tamen licuit, quod etiam gestorum ex lectione melius cognoscetur.*

Post hæc exponunt, quod „ laboriosissimo triduano agitato „ judicio, cum diversa Apiario objecta afflictissimi quærerent, „ vel moras Faustini Episcopis, vel tergiversationes ipsius „ Apiarii, quibus infandas turpitudines occulere conabatur, „ Deus Judex justus, fortis & longanimis magno compendio „ resecaverit.

Apiarius enim postquam omni modo crimina sua occultare studuerat, & magna impudentia constanter negasset, tandem „ Deo nostro (inquiunt) ejus conscientiam coarctante, & „ occulta, quæ in ejus corde tamquam in volutabro criminum „ jam damnabat, etiam hominibus publicante, repente in „ confessionem cunctorum objectorum flagitiorum dolosus ne„ cator erupit.

His quasi præfationis vice præmissis, impendio deprecantur Pontificem: „ ut deinceps (ajunt) ad vestras aures hinc ve„ nientes non facilius admittatis, nec a nobis excommunica„ tos in Communionem ultra velitis excipere; quia hoc etiam „ Nicæno Concilio definitum facile advertet Venerabilitas „ Tua; Presbyterorum quoque & sequentium Clericorum im„ proba refugia (sicut te dignum est) repellat Sanctitas Tua: „ quia & nulla Patrum definitione hoc Ecclesiæ derogatum est „ Africanæ, & Decreta Nicæna, sive inferioris gradus Cleri„ cos, sive ipsos Episcopos, suis Metropolitanis apertissime „ commiserunt.

Ulterius, æquitatem Nicænorum Decretorum in hoc puncto demonstrant, dicentes: *Prudentissime enim, injustissimeque providerunt* quæcumquæ negotia in suis locis, ubi orta sunt, finienda: *nec unicuique Provinciæ gratiam S. Spiritus defuturam,*

ram; qua æquitas a Christi Sacerdotibus & prudenter videatur, & constantissime teneatur; maxime quia unicuique concessum est, si judicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilia suæ Provinciæ, *vel etiam universale provocare: nisi forsan quispiam est, qui credat, unicuilibet posse Deum examinis inspirare justitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilio Sacerdotibus denegare*.

Deinde ostendunt, Romanum Judicium (quod Transmarinum vocant) de negotiis in Africa ratum esse non posse, utpote *ad quod testium necessariæ personæ, vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem, multis aliis intercurrentibus impedimentis adduci non poterunt*.

At quia huic incommodo occurri posse videbatur, si aliqui tamquam a latere Pontificis Romani in Africam mitterentur, negotia examinaturi & judicaturi; respondent Patres Africani, quod id *nulla invenerint Patrum Synodo constitutum*.

Reperiebatur quidem simile quid, saltem quoad causas Episcoporum, in Canone Sardicensi, quem ut Canonem Nicænum allegaverat Faustinus; sed illum in *Conciliis verioribus*, seu exemplaribus Concilii Nicæni (*a Cyrillo Episcopo Alexandrinæ Ecclesiæ, a Venerabili Attico Constantinopolitano Antistite ex Authentico missis*, & quæ etiam ad Bonifacium Papam fuerant missa, *non reperiri* rescripserunt.

Cum autem petente & instante Apiario, & per Zosimum; & per Cœlestinum missus esset Faustinus, ut judicata vel resoluta nomine Pontificia in Africa exequeretur; eaque occasione non mediocres motus & difficultates exortæ essent, rogant tandem Cœlestinum his verbis; *Executores etiam Clericos vestros, quibuscumque petentibus, nolite mittere; nolite concedere*, *ne fumosum typhum sæculi in Ecclesiam Christi, quæ lucem simplicitatis, & humilitatis diem, Deum videre cupientibus præfert, videatur inducere*.

Ex his manifestum est Patres Africanos, e quibus erat S. Augustinus, non dubitasse, quin juxta Canones Nicænos, negotia tractanda in locis, ubi orta sunt, atque ibidem terminanda essent.

Secundo, ipsis fuisse indubitatum, juxta Canones Nicænos, nec per appellationes, aliave refugia, posse negotia hæc ad Transmarina sive Romana Tribunalia pertrahi.

Tertio, hanc fuisse constantem Ecclesiæ politiam, ut negotia Clericorum in Africa exorta ibidem ultimate essent terminanda, omni plane appellatione & confugio ad peregrinum Judicem, etiam Romanum Pontificem, exclusis.

Hanc disciplinam non semel expresso Canone, tamquam justitiæ, æquitatisque regulis admodum conformem, firmarunt Africani, adjecta etiam pœnarum comminatione in contemptores.

Et quidem in Concilio universali Africano anno 418. *Canone* 22. statutum legitur: *ut Presbyteri, Diaconi, vel cæteri inferiores Clerici, in causis, quas habuerint, si de judiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos audiant; & inter eos quidquid est, finiant adhibiti ab eis ex consensu Episcoporum suorum* 1. *quod si & ab eis provocandum putaverint, non provocent, nisi ad Africana Concilia, vel ad Primates Provinciarum suarum. Ad* Transmarina *autem qui putaverit appellandum, a nullo* (ait) *intra Africam in communionem suscipiatur*. Extat hic Canon in Codice Africano apud Dionysium Exiguum sub *num.* 125. (a)

Cum autem controversia de Appellationibus non tantum Presbyterorum, & inferioris Ordinis Clericorum, sed etiam Episcoporum, circa hoc tempus mota fuisset per Faustinum Episcopum, & Asellum ac Philippum Presbyteros, per Zosimum Papam in causa Apiarii in Africam ablegatos, rursus in Concilio Carthaginensi VI. anno 419. hic Canon iisdem plane verbis renovatus legitur, adjecta, post verba *ad Primates Provinciarum suarum*, hac clausula, *sicut & de Episcopis sæpe constitutum est*. Refertur & hic Canon cum prædicta clausula in Codice Dionysii Exigui sub *num.* 28. in Codice Africano sub *num.* 22. & in Codice Græco sub *n.* 31.

Itaque planum est Africanis persuasissimum fuisse nullo prætextu, causas, notanter criminales in Africa exortas, ad *peregrina* & externa judicia, etiam Romanum esse transferendas.

Refert prædictum *Canonem* 22. Concilii Carthaginensis Gratianus *Caus.* 1. *qu.* 6. *can.* 35. subjuncta hac moderatione: *Nisi forte Romanam Sedem appellaverint*.

Notum est, Gratianum ineptissimas non raro modificationes & clausulas Canonibus adjecisse, ut Canones ad sui temporis receptam disciplinam inflecteret.

Et sane quid ineptius, quam a prohibitis appellationibus ad *Transmarina judicia* excipere appellationem ad *Romanam Sedem? quasi Africani trans mare appellantes, alio quam ad Romanum Pontificem appellare consuevissent*, ait in notis ad hunc Canonem Severinus Binius; una notans, Gratianum non satis convenienter huic Canoni dictam limitationem addidisse.

Hæc disciplina etiam expressa legitur, ipsis pene verbis, quibus expressa est in Epistola Patrum Africanorum ad Cœlestinum Papam, in *Capitulis*, quæ vulgo dicuntur *Hadriani Papæ I.* & quæ dicuntur *ab eodem ex Latinis & Græcis Canonibus, & Synodis Romanis, atque Decretis Præsulum, ac Principum Romanorum, sparsim collecta, & Ingilramno Mediomatricæ Urbis Episcopo Romæ ab eodem Hadriano Papa tradita an.* 785. & sub hoc titulo passim referuntur; ac novissime sub eodem titulo inserta sunt *tomo* 6. *Conciliorum Generalium*, & a Gratiano quoque sæpius sub nomine *Hadriani Papæ* adducuntur.

Horum Capitulorum *cap.* 12. habet: „ Prudentissime justissimeque Nicæna sive *Africana* Decreta definierunt, quæcumque negotia in suis locis, ubi orta fuerint, finienda.

Verum post invectam Isidori Mercatoris collectionem, una cum confictis sub nomine primorum Romanorum Pontificum Epistolis Decretalibus, cœpit disciplina Nicænis Canonibus exposita, & a Patribus Africanis summa constantia & zelo retenta, non parum labefactari.

His quippe fictis Decretalibus *peregrina* quidem judicia, & ad ea evocationes reprobantur; at sollicite in omnibus passim his confictis litteris appellatio & evocatio ad Sedem Romanam excipitur.

Sic in conficta *Epistol.* 2. Stephani Papæ I. *capite* 8. refertur constitutio Valentis Imperatoris, ut ultra Provinciæ terminos „ accusandi licentia non progrediatur, sed omnis accusatio in„ tra Provinciam audiatur, & a Comprovincialibus termi„ netur.

Relata autem hac Constitutione, Mercator harum putridarum mercium, totus ad amplificandam auctoritatem Sedis Romanæ intentus (uti ad *Can.* 3. Dictatus Gregorii VII. monet Christianus Lupus) adjecit hanc limitationem: *Nisi ad Apostolicam Sedem fuerit tantum appellatum*. Hoc fragmentum hujus confictæ Decretalis cum addita limitatione retulit Gratianus *Caus.* 3. *quæst.* 6. *can.* 4.

Similiter hic falsarum Decretalium Compilator, loquens de prohibitis judiciis *peregrinis*, sollicite in gratiam Sedis Romanæ eamdem limitationem adjecit. Sic legitur in spuria *Epistola* 3. Fabiani Papæ *cap.* 2. „ Peregrina vero judicia (*salva* „ *in omnibus Apostolica auctoritate*) generali sanctione pro„ hibemus.

Eadem omnino leguntur in Epistola supposititia Sixti III. Papæ, qui Cœlestino I. successit; quod fragmentum extat apud Gratianum *Caus.* 3. *quæst.* 6. *can.* 12.

In Epistola 2. Julio I. adscripta *cap.* 17. dicitur: „ Nullus „ Episcopus extra suam Provinciam ad judicium devocetur “. Sed sollicite præmissa hac modificatione: *salva Apostolicæ Ecclesiæ auctoritate*.

Cum ergo jam pridem tum Principum Constitutionibus, tum sacris Canonibus, signanter Nicænis, judicia *peregrina* essent generaliter submota; omniaque negotia tam Clericorum, quam laicorum, suis Provinciis, sive locis, in quibus essent exorta, adstricta forent, ut in illis finem acciperent, in quibus habuissent originem, falsarum illarum Decretalium fabricator, & Sedis Romanæ fœdus adulator, a generali Legum & Canonum sanctione Romanam Ecclesiam, sive Sedem Apostolicam exceptam declaravit: atque sub veneranda nomine Pontificum, qui tribus primis sæculis Ecclesiam gloriose rexerunt, fictas Decretales mundo obtrusit, & perniciose imposuit.

Ope igitur harum confictarum Decretalium, tandem invaluerunt appellationes, & evocationes etiam in *prima* instantia quorumcumque negotiorum, præsertim tamen Episcoporum & Clericorum, ad Curiam Romanam: creditumque fuit, judicium Romanum non comprehendi sub proscriptis *judiciis peregrinis*.

Hæc autem causarum devolutio ad Curiam Romanam præcipue invaluit, postquam fragmenta dictarum Decretalium, tamquam sincera veterum Pontificum Decreta, in Gratiani Decretum relata, una cum hoc Decreto in scholis publicis exponi, & in judiciis pro Jure communi recipi cœperunt.

Quantum excreverit hæc appellandi ad Sedem Apostolicam licentia, quam horrendos ac multiplices induxerit abusus, plures Viri sancti, & Ecclesiæ mala deplorantes suis scriptis testati sunt; ac præ cæteris S. Bernardus hos abusus graphice exposuit Eugenio III. *lib.* 3. *De consideratione*, *cap.* 2. „ Quo„ usque (ait) murmur universæ terræ aut dissimulas, aut „ non advertis? Quousque dormitas? Quousque non evigilat „ consideratio tua ad *tantam appellationum confusionem, aut* „ *abusionem?* Præter jus & fas, præter morem & ordinem „ fiunt. Non locus, non modus, non tempus, non causa di„ scernitur, aut persona. Præsumuntur leviter passim, ple„ rumque & *nequiter*.

Tametsi nemo non viderit, multiplices illas & sine modo ad Sedem Apostolicam appellationes variis incommodis esse obnoxias, nihilominus per universam Romano-Catholicam Ecclesiam sensim appellationes hæ invaluerunt, & tandem usu receptæ sunt cum quadam tamen moderatione, quam vel posteriora Concilia, aut patriæ cujusque inveterati mores adhibuere.

Nec tantum in secunda aut ulteriori instantia, via appellationis causæ ad Curiam Romanam delatæ fuere; sed & tandem plures etiam causæ in Provinciis exortæ in prima instantia judicio Romani Pontificis reservatæ fuere, notanter post inductas Regularium atque etiam Clericorum frequenter exemptiones.

In hoc igitur præsens Ecclesiastica politia a pristina illa disciplina Nicænis Canonibus expressa, & per Patres Africanos tam constanter tantoque labore conservata, recessit, quod moderna permittat negotia in Provinciis exorta per appellationes, aut etiam subinde in prima instantia ad Sedem Apostolicam deferri: pristina autem non admitteret appellationes a decisione Synodorum, aut Primatum seu Metropolitanorum cujusque Provinciæ.

Attamen ut occurreretur multiplicibus & gravioribus incommodis, quæ ex translatione negotiorum ad *peregrina* judi-

(a) Legatur Scholion, quod Auctor noster adornavit in Canonem 28. Codicis Africani: reperitur inter Scholia in Canones Africanos, Tom. VII. hujus editionis.

judicia oriebantur; quod nimirum in remotis illis locis difficilis haberi posset probatio; nec sine multis immensisque impensis, quibus pauperes haud essent ferendo, testes necessarii eo adduci possent, nec Partes instructione causarum ad loca illa sine multis incommodis accedere, ac ibidem vacare: ut his, inquam, incommodis occuratur, passim in omnibus pene Regionibus eatenus *peregrina* judicia, etiam Romana submota manserunt, ut licet ad exteros Judices, etiam Romanum Pontificem, vel in prima vel in ulteriori instantia, juxta modernam Ecclesiæ politiam causa pertineat, nihilominus causæ instructio & decisio in ipsis Provinciis, in quibus causa exorta est, fieri debeat.

Hæc enim constans ac notoria tam Belgii hujus, quam aliorum Regnorum jam pridem recepta praxis, ut si causa quævis, præsertim criminalis, ad *exteros* Judices, signanter ad Sedem Romanam fuerit devoluta, debeat instrui & decidi per Judices delegatos in *partibus*, & in Provinciis, in quibus causa est exorta, residentes.

Hujus praxis in Belgio usitatissimæ meminit Ludovicus Guicciardinus nobilis Florentinus in *Belgica*, sive *inferioris Germaniæ descriptione*; qui *pag.* 84. *edit.* 1642. inter alia harum Provinciarum privilegia, vel conventiones inter Pontificem, & harum Provinciarum Principes, refert, quod *Pontifex nullius omnino prætensionis vel correctionis prætextu, quemquam hominem sive Ecclesiasticum, sive laicum evocare possit* extra Provinciam: *unde si quid forte occurrat, oportet ut mittat, vel hic deputet Commissarios, qui de prætensa causa cognoscant.*

Hujus Belgici moris meminit Renatus Choppinus *lib.* 2. *De Sacra Polit. tit.* 4. *num.* 8. & ex illo Michael Roussel in *historia Jurisdict. Pontif. lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 3.

Immo quod amplius est, Principes Belgii jam pridem in sua inauguratione *jurejurando* se obstrinxerunt, se non permissuros, ut Subditi sui extra Provincias suas, etiam ad Ecclesiastica Tribunalia evocarentur, & se sistere deberent: sed se effecturos, ut singulis in *sua respective Provincia* jus dicatur; uti nominatim exprimitur in additione Læti Introitus Caroli V. de 26. Aprilis 1515. *art.* 3.

Sub extraneis sive peregrinis judiciis etiam comprehensum esse Tribunal Romanum, atque ad hanc evocationem etiam juramentum suum Principes sxtendi existimarunt, uti significavit Maximilianus Belgii Princeps anno 1478.

Sixtus IV. Papa litteris Romæ datis 2. Junii 1477. Theodoricum Tulden Cœnobii Parcensis extra muros Lovanienses Abbatem, in urbem evocaverat, ut de læsa auctoritate Sedis Apostolicæ coram ipso causam diceret, scribens in hæc verba: *Volumus, & sub* Excommunicationis latæ *sententiæ pœna mandamus, ut infra terminum duorum mensium a receptione præsentium computandorum, nostro conspectui te præsentes; alioquin scias te privationis periculo subjacere.*

Maximilianus notitia hujus evocationis accepta, & sui juramenti, ac inveteratæ consuetudinis Patriæ similem evocationem non permittentis memor, scripsit huic Abbati, ne Pontificiæ evocationi morem gerat: *Vobis* (*ait*) *districte præcipimus, & mandamus, ne eam ob causam extra patrias nostras vos absentetis, immo statim visis præsentibus ad nos veniatis.*

Et ad Pontificem similiter litteras dedit, & civilibus verbis citationi intercedit, addens: *Si denique vestra Sanctitas causam cognoscere cupit, eam ut committat alicui in his partibus Prælato, Viro probo, partibus non suspecto, &c. nec ut secus agatur, facile ferre potero.*

Cum nihilominus Pontifex persisteret in sua sententia, alteras ad ipsum litteras dedit Maximilianus, prioribus nonnihil acriores: *Si Abbas* (*ait*) *cujuspiam delicti reus animadversione qualibet dignus existimetur, non adversabor, quin Apostolicæ Sedis honoris ratio in hoc habeatur, dummodo Judice* in partibus *dato idoneo, & neutrali, id juris ordine compertum sit. Quod* (*ait*) *sic æquum sustineo, ut frustra secus aliquid a me exigatur, adjuvante Domino* &c.

His litteris aliquanto placatior factus Pontifex, causæ discussionem delegavit Præposito Ecclesiæ S. Joannis in urbe Trajectensi ad Rhenum. Is igitur diem dixit Abbati ad respondendum in Diœcesi sua.

Sed cum hoc pacto rursus Abbas citaretur extra fines suæ Provinciæ, scilicet Brabantiæ, contra jura & consuetudines Belgii, in hæc verba ad dictum Præpositum scripsit Maximilianus: *Verum quia is modus agendi Nobis, & Subditis nostris gravis admodum est, & intolerabilis, ac aperte contrarius publico statuto, privilegio, quo fidelibus nostris, populo & Statibus Ducatus nostri Brabantiæ,* jurejurando *promisimus, non sincere quemvis ex eis extra Ducatum ipsum ad judicium evocari, quo minus frustratoriis vexetur molestiis, & expensis: cum intus non desint, qui expeditam administrent justitiam; Vos seriose requirimus, ut eum Judici competenti relinquas judicandum. Quod si secus fieret, id nobis ingratissimum esset, & opportuno remedio refellemus.*

Plurima sunt quoque Principum Belgii Edicta, quibus evocationes ad *peregrina* judicia reprobantur, & singulos in sua respectiva Provincia judicandos fore decernitur: quæ citata videri possunt apud Antonium Anselmo in suo *Triboniano Belgico cap.* 2. §. 5.

Cum autem nonnulli jus hoc, tametsi sacris Canonibus, signanter Nicænis & Africanis, atque Principum Catholicorum pristinis Sanctionibus, quin & juri naturali, æquitatique plane conforme, convellere & traducere tentarent, quasi auctoritatem Principum secularium excedens; & auctoritati Sedis Apostolicæ contrarium; Carolus V. Belgarum Princeps, Bullam Pontificiam a Leone X. anno 1515. impetrandam censuit, qua hoc jus Subditis suis contra multifarias vexationes adeo necessarium, auctoritate etiam Pontificia firmaretur: quæ Bulla integra extat *Parte* 1. *Edict. Flandriæ lib.* 1. *Rubrica* 5. in eaque decernitur, quod Vassalli & Subditi prædicti Caroli Archiducis Austriæ & Belgarum Principis, pro quibuscumque causis forum Ecclesiasticum quomodolibet concernentibus, quarumcumque litterarum Apostolicarum prætextu extra loca Archiduci Carolo subjecta, in prima instantia citari, aut quomodolibet ad judicium evocari non possint, nec debeant: sed hujusmodi tantum in partibus illis in prima instantia cognoscantur, dummodo tamen per ipsos judices in partibus infra annum a die motæ litis terminentur.

Addit insuper Pontifex urgentissimas clausulas, quibus decernit: *quidquid alias secus, quam Bulla præscribit, a quoquam etiam* (*ait*) *per Nos attentari & Sedem prædictam, & quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit, nullius roboris vel momenti existere.*

Insuper declarat *præsentibus per Nos, aut Sedem prædictam etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, etiam de consilio fratrum nullo modo derogari posse, neque eis derogatum censeri, nisi id per Nuntium, per litteras Apostolicas sub plumbo trinis vicibus, ita ut semper qualibet vice trimestre intercedat, eidem Archiduci significatum fuerit, & non alias, aliter, nec alio modo.*

Denique *irritum rursus declarans, & inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter vel ignoranter, etiam per Nos* (*ait*) *aut Sedem prædictam contingerit attentari.*

Hæc jura tum longa consuetudine usuque, tum Diplomate Pontificio firmata, ipsisque sacris Canonibus, ac Principum Sanctionibus adeo consona, & per quæ Subditis & Reipublicæ adeo consulitur, Belgici Magistratus non minori zelo, quam jam pridem Patres Africani, tutati sunt: idque notanter ostenderunt, dum de publicatione Concilii Tridentini ageretur.

Admodum enim sollicite præcaverunt, ne quid hic admitteretur, quod vel in speciem his juribus adversaretur, sive evocationi Subditorum ad judicia peregrina faveret.

In primis ad *cap.* 8. *Sess.* 13. *De Reform.* ubi decernitur: *Ut causæ Episcoporum, cum pro criminis objecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipsum terminentur*, speciatim Brabantini annotarunt, hac ratione „ Subditos *extra patriam* fore trahendos, quod directe „ adversatur indulto Summorum Pontificum Leonis & Cle„ mentis, & Constitutionibus suæ Majestatis, & Illustrissimo„ rum ejus Prædecessorum, qui non sine gravi & prægnanti „ causa id concesserunt.

Rursus ad *cap.* 5. *sess.* 22. quo statuitur de cognitione adhibenda in Dispensationibus, *monent, cum hac cautione accipiendum esse, ne Subditi hac occasione extra Provincias suas evocentur.*

Ad *caput* 5. *Sess.* 24. ubi causæ quædam criminales & graviores Episcoporum judicio Sedis Apostolicæ reservantur, *Brabantini, Flandri, aliique monuerunt, posse Regem inhærere vetere juri, & auctoritati suæ ad conservandam securitatem & tranquillitatem Reipublicæ & subditorum.*

Hic Consilia Regia reflexisse *ad jus vetus* de non evocandis negotiis extra Provincias, nequaquam obscurum est. Nullum enim aliud *jus vetus erat*, quod in speciem per hanc causarum reservationem lædi posse videbantur: quodque ad conservandam tranquillitatem Reipublicæ & subditorum summopere conducebat, nisi hoc jus non evocandi subditos extra Provincias.

Has Magistratuum Annotationes in compendio contractas recitat citatus Antonius Anselmo in *Triboniano Belgico cap.* 32.

Hanc praxim tantopere tranquillitati Reipublicæ & subditorum convenientem, & pristinis Ecclesiæ Canonibus, necnon Principum Sanctionibus stabilitam, non tantum Belgium, sed & alia passim Regna Romanum Pontificem ut Ecclesiæ Caput recognoscentia, sollicite sartam tectam conservarunt.

De usu Regni Galliæ uno consensu testantur hujus Regni Pragmatici; atque inter cæteros allegatos Michael Roussel in *Historia Jurisd. Pontif. lib.* 4. *cap.* 9. Postquam enim ostendit *num.* 7. multis ex capitibus longe tutius & convenientius esse, ut causæ vigore appellationis ad Romanum Pontificem devolutæ, per delegatos Judices *in partibus* instruantur, & decidantur, quam ut hæc Romæ fiant, subjungit *n.* 8. „ Itaque „ usus demum obtinuit apud nos, ut quæcumque appellationis „ causa decidi debeat in partibus; & si contrarium fiat, ap„ pelletur ad Senatum, tamquam *ab abusu*, atque condemne„ tur pars in expensis, damnis, & id quod interest.

Et quidem refert ibidem ex Rebuffo: „ id adeo stricte inter„ pretationem subit, ut delegatio Summi Pontificis, qua ap„ pellantis causa committitur, extendi non debeat extra „ *partes Diœcesimque litigantium.*

Addit quoque: „ Neque posse Papam delegare Judicem *ex„ tra Parlamentum*, cui subest uterque litigans, alias abusus „ erit, etiamsi viciniores sint finibus alterius Parlamenti “. Eamdem praxim, ejusque fundamenta latius adstruxit novissime Carolus Fevretius *De Abusu lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 10.

Quin tanta est apud Gallos cura avertendi fori Romani, ait ibidem Roussel, *num.* 9. *ut inde nata sit ratio reprobandæ quasi* ab abusu *clausulæ hujusmodi*, nostra *seu* Apostolica auctoritate: *quoniam illa manente, oporteret a Pontificio dele-*

lega-

legato provocantem commeare Romam. Quapropter (ait) qui Bullam impetraverunt, cui hæc clausula inest, ut solita est, ne impediantur in executione, appellatione ab illa, ob eam clausulam tamquam ab abusu, *solent & debent protestari, se jus suum velle prosequi non Apostolica auctoritate, sed Ordinaria.*

Tandem ita concludit: „ Denique rejicitur apud nos quid- „ quid aliquo prætextu cogeret Nostrates ire litigatum Ro- „ mam.

Si quis plura de hoc Gallorum inveterato usu videre cupiat, consulat Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 9.

Eodem jure uti Hispanos multis ostendit Salgado in supplicatione ad Sanctissimum *pag.* 2. *cap.* 11. refertque *num.* 97. *quodam Consultum supremi Consilii Regii, quo dispositum stat, exemptum non posse eligere Conservatorem* extra hæc Regna *Hispaniæ, ne naturales horum Regnorum molestentur, nec conveniantur extra Regnum, quo etiam Decreto (ait) generaliter prohibetur, naturales impetrare commissiones Judicibus extra Regna Hispaniæ, quod si fecerint, provisio in Senatu concedi-tur, ut afferat Judicem in Regno.* Integrum Consultum Hispanico idiomate ibidem subjicitur.

Asseritque *numer.* 83. quod doctrina reprobans evocationes extra Regna *habere possit fundamentum in Regula generali quæ habet vim fieri et, qui extra Regnum ad Romanam Curiam citatur & extrahitur pro lite tractanda, posseque Principem & Senatum ita oppressum defendere, ne extra Regna Hispaniarum extrahatur, tamquam (ait) hoc sit Regis proprium munus, & Regale officium, ne Subditi tali molestia opprimantur, maxime cum Clerici, Ecclesiasticæque personæ cives reputentur, sintque pars populi, & membra Reipublicæ temporalis, ad quorum protectionem simul Princeps tenetur.*

Testatur, quoque *num.* 101. *Ex identitate rationis, aliisque motivis, & inconvenientibus vitandis similiter decretum fuisse per Senatum Supremum in Decreto* 15. *inter Impressa, quod Episcopi Regni Arragonum habentes loca sibi subjecta in hoc Regno Galliciæ Vicarios constituant in illis, coram quibus naturales conveniantur.*

Idem servari in Ducatu Burgundiæ testis est Joannes Grivellius decisione *Dolana* 30. scribens *numer.* 16. *Ab antiquo vetitum est solemnibus Edictis Principum nostrorum, subditos distrahere, &* extra Provinciam *ad litigandum vocari, sive coram Ecclesiastico, sive coram laico, aut alio quocumque Judice.*

Quandoquidem ergo Censura, signanter Excommunicatio, infligi nequeat, aut sententia inflictiva Censuræ, aut Declaratoria contractæ contra quemquam proferri, nisi servato ordine judicario, ejusque defectus essentialis Censuram reddat nullam & invalidam (ut supra ostensum est); facile intelligitur, causam Censuræ examinandam & definiendam esse per judices in partibus, tametsi etiam causa alias ad Sedem Apostolicam in prima aut ulteriori instantia spectaret.

Præterea ex hactenus deductis intelligitur, quod citatus, etiam criminaliter, quacumque de causa, etiam hæresis, extra patriam ad quemcumque judicem, etiam Romanum Pontificem, possit eatenus de incompetentia judicis excipere, quod extra Provinciam nec comparare, nec respondere teneatur; sed causa instruenda ac decidenda sit coram judicibus delegatis in partibus, juxta notoriam receptamque praxim, sacris Canonibus & Principum Sanctionibus conformem.

Denique, quod si contigat, sic evocatum sive citatum, & excipientem de loci incompetentia, ob non comparitionem Censuris vexari, hic possit contra hanc violentiam ad Regem ejusque Senatum tamquam hujus juris protectorem & defensorem habere recursum: uti infra latius ostendetur, ubi de hoc recursu adversus injustas, ac via facti inflictas Censuras speciatim tractabitur.

§. V.

Quæ specialiter in ferendis Censuris observanda?

PRÆTER ordinem judiciarium in omnibus causis, signanter criminalibus in foro Ecclesiastico usitatum, quædam specialia in prolatione Censurarum observanda sunt, quæ ad obviandum immoderatæ & temerariæ Censurarum inflictioni ordinata videntur.

Et quidem circa medium sæculi XIII. (*a*) congregato Concilio Lugdunensi sub Innocentio Papa IV. *a nonnullis fuit expositum (ait Glossographus in cap.* 1. De sentent. Excommunicat. in VI.) *quod nonnulli Prælati sæpe suos Subditos indiscrete excommunicabant, & licet Excommunicatio ab initio fuisset introducta ad medicinam, tamen tendebat ad* mortem *: propter quod fuit supplicatum, quatenus Concilium dignaretur de remedio providere opportuno.*

Supplicationi annuens Concilium statuit in citato *cap.* 1. quod *quisquis excommunicat, Excommunicationem in scriptis proferat.*

Neque enim dubium, quin maturius expendi & ponderari soleant, quæ *scriptis* mandari debent, quam quæ solo verborum sono committuntur, & cum sono facile transeunt.

Præsertim quia Concilium præterea judici excommunicanti injungit, quod *exemplum hujusmodi scripturæ teneatur Excommunicato tradere intra mensem si requisitus fuerit.*

Id enim & natum est reddere judicem in proferenda Excommunicatione circumspectiorem, dum prævidet, Excommunicationis exemplar publicandum, & aliorum judicio subjiciendum.

Adhæc contingit, quod hoc medio fiat Excommunicato facilior Excommunicationis contra se prolatæ probatio, & ad Superiorem facilitetur recursus: dum alias temere prolata *verbo* duntaxat Excommunicatione, difficilis haberetur illius probatio, saltem quoad formam & modum; nec ejus defectus adeo dilucide pateret.

Tametsi Concilium videatur judici injungere, ut Excommunicationem *ipse* proferat *in scriptis*, nihilominus praxis & receptus stylus eam Decreto interpretationem dedit, ut sufficiat per Actuarium causæ, sive Secretarium seu Scribam sententiam Excommunicationis de mandato judicis *ex scripto* recitari.

Ulterius, statuit Concilium in allegato *cap.* 1. ut non tantum sententia proferatur *in scriptis*; sed insuper *& causam Excommunicationis expresse conscribat, propter quam Excommunicatio profertur.*

Quis vero dubitet, quin judices in ferendis Censuris futuri sint moderatiores, atque maturius causam ferendæ Censuræ expendent, ubi intelligunt causam latæ Censuræ in ipsa sententia esse exprimendam, & publice propalandam, & sic omnium judicio publice probandam, vel improbandam exponi?

Contingit & per hanc expressionem, ut is, in quem Censura est lata, facilius scire queat, num justa vel injusta sibi sit inflicta Censura, & utrum se sententiæ & Decreto judicis tamquam justo subjicere debeat, vel utrum per recursum ad altiorem Potestatem de remedio contra latam Censuram tamquam injustam sibi providendum sit.

Declarat autem Concilium *hæc eadem* (quæ circa sententiam Excommunicationis decrevit) *in Suspensionis & interdicti sententiis velle observari.*

§. VI.

De formulis & ritu, quibus hodie solemnis Excommunicatio seu anathema profertur.

PRIMIS Ecclesiæ sæculis non leguntur Formulæ conceptis verbis expressæ, quibus Excommunicatio esset proferenda: sed sufficiebat, sententiam Excommunicationis ita proferri, ut sufficienter intelligeretur ipsa Excommunicatio, & persona excommunicata.

At postquam sæculo nono & sequentibus ob frequentiorem & non satis circumspectam Censuræ inflictionem, notanter ad tuenda jura & prærogativas Ecclesiarum, ipsæ Censuræ, ac signanter Excommunicatio minus timeri, quin & multis vilipendi cœpit; cœperunt excogitari formulæ quædam Excommunicationum ad terrorem incutiendum conceptæ, nec non terribilem ideam de effectu Excommunicationis populo vivaciter imprimendam.

Inter veteres formulas Excommunicationis ex manuscriptis Codicibus per Edmundum Martene, Monachum Benedictinum, Congregationis S. Mauri, tomo 3. *De antiquis Ritibus Ecclesiæ lib.* 3. *c.* 4. descriptas, refertur ordine primo formula Excommunicationis ex Pontificali Anglicano Monasterii Gemmeticensis, exarato (ut ipse credit) ante annos 900.

Hæc formula concepta est adaptatis terminis ad horrorem & terrorem incutiendum, ac inter cætera hæc in ea habentur: *Nisi cito resipuerint, & nostræ mediocritati, quam læserunt, satisfecerint, æterna maledictione eos confundimus, & perpetuo anathemate condemnamus, iram Superni judicis incurrant, ab hæreditate Dei & electorum ejus alieni existant, & neque in præsenti tempore Communionem cum Christianis habeant, neque in futuro cum Deo & Sanctis ejus partem obtineant, sed cum diabolo & ministris ejus socientur, & pœnas ultricis flammæ cum sempiterno luctu possideant, cælum & terram exosi habeantur, & gehenæ supplicio crucientur in sæculo. Maledicti sint in domo, Maledicti in agro. Maledicta esca ventris eorum, & fructus. Maledicta sint omnia, quæ possident, a cane, qui illis latrat, usque ad gallum, qui illis cantat. Sitque pars eorum cum Dathan & Abiron, quos infernus deglutivit viventes, & cum Anania & Saphyra, qui Apostolis Domini mentiti fuerunt, statimque mortui sunt, & cum Pilato & Juda traditore Domini, nec habeant alteram, quam asinorum sepulturam, & sic extinguatur lucerna eorum in mediis tenebris. Amen.*

Reliquæ formulæ ibidem descriptæ ex variis manuscriptis Codicibus, exaratis, uti dictus Auctor credit, ante anno 600. similibus pene terminis concipitur.

Legitur & hujusmodi Excommunicatinis formula apud Reginonem Abbatem Prumiensem (qui floruit sub medium sæculi decimi) *lib.* 2. *De Ecclesiast. Discipl. cap.* 409.

Ex Reginone eam verisimiliter scripsit Burchardus Episcopus VVormatiensis in suo Decreto *lib.* 11. *cap.* 3. & ex Burchardo Ivo Episcopus Carnotensis *part.* 14. *sui Decreti cap.* 76.

Ex his Canonum collectionibus verisimiliter tandem hæc formula transivit quasi in jus commune, & sic tandem in Pontificale Romanum fuit relata, ubi similis formula legitur sub titulo: *Ordo Excommunicandi & Absolvendi.*

In hac formula, postquam per Pontificem excommunicantem enarratum est, qualiter peccatorem Canonicæ sæpius monuerit,

(*a*) Hoc Concilium habitum est anno 1245. In eo excommunicatus fuit Imperator Fridericus II.

nuerit, omnibusque mediis ad pœnitentiam illum reducere studuerit; atque deinde exposita potestate ligandi & solvendi, quam Christus Ecclesiæ dedit, tandem ipsam Excommunicationem his verbis pronuntiare jubetur: *Eum cum universis complicibus fautoribusque suis judicio Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & S. Petri Principis Apostolorum, & omnium Sanctorum, necnon & Mediocritatis nostræ auctoritate & potestate ligandi & solvendi in cœlo & in terra nobis divinitus collata, a pretiosi Corporis & Sanguinis Domini perceptione, & a societate omnium Christianorum separamus, & a liminibus S. Matris Ecclesiæ in cœlo & in terra excludimus, & excommunicatum & anathematizatum esse decernimus, et damnatum cum diabolo et angelis ejus, et omnibus reprobis in ignem æternum judicamus, donec a diaboli laqueis resipiscat, et ad emendationem et pœnitentiam redeat, et Ecclesiæ Dei, quam læsit, satisfaciat; tradentes eum satanæ in interitum carnis, ut spiritus ejus salvus fiat in die Judicii.*

Omnibus pene formulis apud citatum Martene ex vetustis Codicibus descriptis, additur hæc finalis clausula: *Et sic extinguatur lucerna eorum in mediis tenebris*; vel uti habet formula 2. *Extinguatur in æternum.*

In formula 4. legitur verbis magis ad terrorem expressis: *Et sicut lucerna ista extinguitur, sic extinguantur animæ eorum in fætore inferni.* Clarum est, hanc clausulam reflectere ad ritum Excommunicationis, qui circa idem tempus invaluit, quique describitur a Reginone, Burchardo, & Ivone locis supra citatis: & ex illis extat apud Gratianum *Caus.* 11. *quæst.* 3. *can.* 109. his verbis expressus: „ Debent duodecim Sacerdotes Episcopum circumstare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in conclusione Anathematis vel Excommunicationis projicere debent in terram, & conculcare pedibus.

Hunc ritum hactenus Græcis esse ignotum notat Christianus Lupus *tom.* 5. *Schol. in Canones pag.* 829. & monet, eum etiam in Ecclesia Latina esse recentiorem.

Verisimile est, hunc ritum extinguendi lucernas una cum supradictis formulis circa sæculum octavum aut nonum invaluisse; postquam Excommunicationes ob frequentiam & minus exactam moderationem vilipendi & contempi cœperunt, præsertim a Potentioribus, & enormiorum criminum reis.

Notandum enim, hunc ritum & formulas non in omnibus indifferenter Excommunicationibus, etiam *majoribus*, adhiberi, sed duntaxat in Excommunicatione *solemni*, quæ anathema posterioribus sæculis dici cœpit: & quam distingui ab Excommunicatione etiam *majori*, quæ sine externo hoc ritu & prædictis formulis a Judice simpliciter pronuntiatur in scriptis cum causæ expressione, supra *cap.* 1. ostensum est.

Hinc in moderno Pontificali Romano loco supra citato notandum præmittitur, quod triplex sit Excommunicatio; scilicet, minor, major, & anathema.

Deinde monet, quod major Excommunicatio fit, *quando Pontifex per sententiam scriptam pronuntiat.* Deinde subjungitur simplex hujus Excommunicationis proferendæ formula, qua peccatorem excommunicat in *scriptis*, & tamquam Excommunicatum esse ab omnibus vitandum denuntiat, *donec adimpleverit quod mandatur, ut spiritus ejus in die Judicii salvus fiat.*

Anathema, id est, solemnis Excommunicatio pro gravioribus culpis fieri debet, ait Pontificale.

Post hanc anathematis descriptionem subjicitur prædicta solemnis Excommunicationis formula, qua pronuntiata, *tam Pontifex* (ait Pontificale) *quam Sacerdotes debent projicere in terram candelas ardentes, quas in manibus tenebant.* Debere esse *duodecim* Sacerdotes constat ex præcedentibus, ubi præcipitur, quod Pontifex ad pronuntiandum anathema procedere debeat, *assistentibus sibi duodecim Presbyteris superpelliceis indutis, & tam ipso, quam Presbyteris candelas ardentes in manibus tenentibus.*

Ex his nequaquam obscurum est, prædictum ritum e Decreto Gratiani in Pontificale Romanum transiisse.

Hoc ritu solet quotannis die *Cæna Domini* solemniter pronuntiari anathema in violatores Jurisdictionis & immunitatis Ecclesiasticæ, expressos in Bulla, quæ exinde dici consuevit Bulla *Cæna Domini*: quam tamen non obstante hac annua solemni promulgatione, nec Belgium, neque ulla pene Provincia extra Statum Ecclesiasticum Romano Pontifici in temporalibus subjectum, hactenus recepit.

Insuper constat, hanc diversitatem formularum & rituum, quibus hodie *anathema* pronuntiatur, & distinguitur a simplici excommunicatione *majore*, duntaxat esse accidentalem, atque labentibus sæculis ad terrorem majorem incutiendum demum invaluisse: neque magis ab Ecclesia rescindi *solemniter* anathematizatum, quam *simpliciter* excommunicatum; uti supra *cap.* 1. §. 3. probavimus.

CAPUT VI.

Quæ a Prælato excommunicante attendenda?

§. I.

Quid attendere debeat Prælatus circa personam feriendam Censuris?

IN ferenda sententia Excommunicationis Judex ostendere debet, *se prosequi quod corrigentis est & medentis* (ait Concilium Lugdunense sub Innocentio IV. in *cap.* 1. *De sentent. Excomm. in VI.*) sive in ferendis Censuris, signanter Excommunicatione, tenetur se exhibere ut Medicum spiritualem qui ad curandum ægrum & sauciatum unice sit intentus.

Porro nequaquam partes periti Medici impleret, si ad membri resecationem a corpore Ecclesiæ prosiliret; priusquam molliora remedia tentasset, exemplo Medici corporalis, qui numquam ad resecationem membri a corpore deveniet, nisi omnibus aliis remediis impensis, videat vulnus alias incurabile; quia & periculum videat, ne sauciatum ac putridum membrum, etiam reliqua corporis membra inficeret, quando tandem necessitate cogente, membri unius abscissionem impendit, ut reliqua membra ac corpus ipsum salva consistant.

Ita & Ecclesia numquam ad spiritualem hanc resecationem deveniendum judicavit, nisi necessitate cogente, & omnibus aliis mediis frustra præmissis.

„ Cum dolore enim amputatur (ait S. Ambrosius *lib.* 1. *Offic. cap.* 27.) etiam, quæ putruit, pars corporis, & *diu* tractatur, si possit sanari medicamentis, si non possit, tunc a Medico bono abscinditur. Sic Episcopi affectus boni est, ut optet sanare infirmos, serpentia auferre ulcera, obducere aliqua, non abscindere; *postremo quod sanari non potest, cum dolore abscindere.*

Et *Canone* 18. *caus.* 24. *quæst.* 3. ex Prospero, sive potius Juliano Pomerio auctore Librorum de Vita Contemplativa, proponitur formam, quam Medicus spiritualis in curandis sauciatis peccatoribus servare debet. Atque in primis monet, quod crimina quæcumque non fuerint „ patientiæ leni medicamento sanata, veluti igne quodam piæ increpationis urenda sint, & curanda. Quod si nec sit quidem æquanimiter sustinentis, ac pie increpantis medela processerit, in iis, qui *diu portati & salubriter objurgati, corrigi* noluerint, tamquam putres corporis partes debet ferro Excommunicationis abscindi.

Verbo, Excommunicatione majore, seu anathemate nemo feriendus, *nisi qui aliter non potuerit corrigi*; uti loquitur Concilium Meldense apud Gratianum *Caus.* 11. *quæst.* 3. *can.* 41.

Hinc Excommunicatio communiter *ultimum Remedium* dici consuevit; eo quod non nisi aliis frustra adhibitis impendendum sit.

His insistens Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 3. *De Reform.* mandat omnibus Judicibus, ut in executione Sententiæ, aut Decreti, a Censuris omnino abstineant, ubi ipsa executio aliter haberi potest.

Recteque in Annotationibus ad hoc Tridentini Decretum, *discursu* 43. *n.* notavit Cardinalis de Luca, quod „ ubi per mulctas, aliasque pœnas temporales provideri potest, semper erroneum sit, Excommunicationis remedium adhibere; cum ad illud non nisi in totale subsidium, ac nimium parce & circumspecte recurri debeat, ut magis timeatur, & in veneratione habeatur.

Addit & *num.* 14. „ Reprehensione & punitione dignos Episcopos, aliosque Prælatos, præsertim quosdam Commissarios Cameræ Apostolicæ, & Fabricæ S. Petri, qui in hoc adeo lubrici sunt, cum maximo hujus Ecclesiastici remedii præjudicio.

Eadem de causa communiter tradunt Canonistæ post Glossam in *Can. Honoratus*, *distinct.* 74. *verbo adhuc*, quod cum inter Censuras maxima sit Excommunicatio, ad hanc non sit deveniendum, nisi prius probatum sit, num per mitiorem Censuram, puta suspensionis aut interdicti, contumacia frangi nequeat.

Hæc moderatio congruit Patrum veterum praxi, qui ad Excommunicationem majorem, sive anathema procedere non solebant, nisi prius ipsum criminosum per Canonicam pœnitentiam a foribus Ecclesiæ exclusissent; atque ita per Excommunicationem, quam vocabant *medicinalem*, curationem peccatoris probassent: quam ubi videbant correctioni obtinendæ & contumaciæ frangendæ non sufficere, tunc demum impendebant supremum remedium, scilicet anathema, quod vocabant Excommunicationem *mortalem*; eo quod non nisi pene desperatis applicaretur, & per eam gladio spirituali quasi necari, & in mortem spiritualem tradi peccator contumax & rebellis videretur.

Vidimus supra *Capite* 1. §. 3. S. Augustinum utramque hanc Excommunicationem, *medicinalem* & *mortalem* aperte distinguentem. Quin ex verbis Augustini ibidem relatis intelligitur, quod Excommunicatio *medicinalis*, qua peccator ad *humiliorem pœnitentiæ locum redigebatur*, soleret præcedere Excommunicationem *mortalem* sive anathema, quo peccator a *populo Dei*, sive a corpore Ecclesiæ *separabatur*.

Hujus ordinis etiam mentio occurrit apud Gratianum *Caus.* 5. *quæst.* 2. *can. Præsenti*: ubi sub nomine Sylvestri Papæ refertur Decretum, quo decernitur, ut delinquentes „ in primis personaliter vocentur, & per septem dies expectentur, nullius Ecclesiasticæ rei interdicta licentia: Huic vero expectationi iterum addantur septem dies, interdicta Ecclesiam intrandi licentia, & omnia divina Officia audiendi. Post vero addantur duo dies, quibus a pace & Communione sanctæ Ecclesiæ sint suspensi. Deinde vero aliis duobus diebus sub eadem expectatione deportentur (seu expectentur); quibus uno die superaddito, omni expectatione velut jam desperata, reus mox *Anathematis* gladio feriatur.

Quamvis facile credam, hoc Decretum Sylvestro Papæ ab aliquo confictore esse suppositum, interim verisimile est, Auctorem hujus Decreti, quisquis hic fuerit, voluisse exprimere ordinem, quem apud antiquos Episcopos servatum fuisse viderat.

Ver-

Verbo, intentio & spiritus Matris Ecclesiæ semper fuit, ut Episcopi, aliique Judices Ecclesiastici, quibus hic spiritualis gladius commissus est, illo summa moderatione adversus filios Ecclesiæ utantur: nec sine extrema & urgente necessitate, aliis omnibus remediis frustra tentatis, illum exerant: nec nisi summo cum dolore & animi amaritudine filios a matre ejusque visceribus abstrahant & avellant.

Cum autem jam pridem Ecclesia probaverit, ut dum Ecclesiastica auctoritas exequendis Sententiis seu Decretis contra contumaces inefficax est, jungatur potestas sæcularis (sive ut hodie loquimur, imploretur *Brachium sæculare*) quemadmodum declaratur *Canone V.* Antiocheno, qui in Concilio OEcumenico Chalcedonensi *Art.* 4. relictus fuit, ad Excommunicationem procedi non debet, si executio Sententiæ aut Decreti per hanc implorationem obtineri queat: quemadmodum & ipsa Synodus Tridentina non obscure insinuat.

Hinc in Belgio Excommunicationes ob debita *civilia* vix locum habere possunt, neque usitari solent: eo quod per alia media ordinaria, puta per implorationem Regiæ auctoritatis debitores contumaces ad solutionem cogi queant.

Quapropter clausula ex stylo Curiæ Romanæ exprimi solita in litteris reservatæ pensionis, quod si Pensionarius pensionem debitam lapsis terminis præscriptis non persolverit, *sententiam Excommunicationis incurrat*, hic in Belgio non est decepta, uti nec in Gallia, reputaturque pro clausula meri styli.

Quin si Fevretio *lib.* 2. *De Abusu cap.* 5. *num.* 29. creditur, clausula hæc apud Gallos judicatur *abusiva*; ostenditque Brodeau in notis ad Lovetium *litt. C. num.* 31. aliquando quidem etiam in Gallia usitatum fuisse, ut ad satisfactionem debiti *civilis* executio fieret per Censuras Ecclesiasticas, sed eam consuetudinem tamquam *abusivam* tandem plane esse abrogatam.

Notavitque jam pridem Gersonius, quod applicatio gladii spiritualis ast defensionem temporalium, magnam confusionem in Ecclesia, contemptum hujus Evangelicæ Censuræ, & laqueos animabus multorum, magis quam salutem animarum inducat; in sui asserti probationem experientiam in testem vocans.

Itaque (ait Gersonius *De Potestate Ecclesiastica, Considerat.* 4.) *sicuti temporalitas addita est Ecclesiæ pro dote sua, videri posset aliquibus, quod ad ejus defensionem similiter addere sufficeret adversus impetitores pœnam vel Censuram temporalem, ut est mulctatio pecunaria, vel corporalis detentio, vel arrestatio bonorum propriorum.*

Et in Tractatu *De Vita spirituali animæ lect.* 4. asserere non veretur, quod Prælati illi *qui pro temporalibus conservandis, aut politicis incommodis evitandis*; Excommunicationes *passim proferunt, adeoque* æternæ mortis *damnationem*, *similes sint illi, qui volens abigere muscam in fronte vicini, eam securi percutiens, vicinum stolidius excerebravit; aut ei parem esse dixerim (ait) qui studens curationi medici vulneris in pede equi, pedem confestim abrupit, equumque peremit.*

Itaque omnia a Prælato ad curandum peccatorem impendenda sunt, quæcumque ad ejus conversionem conducere credit, antequam extremo hoc abscissionis remedio utatur.

Immo licet Judex forsan ea, quæ forum exterius præscribit, adhibuerit, si tamen ex aliqua erga excommunicandum passione, aut nimia in ipsum duritia, alia media ad ipsum reducendum idonea omiserit, licet coram Ecclesia militante possit a pœna esse immunis, coram Deo & Ecclesia triumphante plane immunis non erit.

§. II.

Quæ attendenda respectu Ecclesiæ?

MEDICUS corporis dum videt membrum fauciatum incurabile, ejus resecationem solet impendere, si timeat ex hujus membri infectione reliqua corporis membra inficienda.

Medici corporalis exemplo, Medicus spiritualis videns aliquod membrum Ecclesiæ criminibus adeo infectum, ejusque curationem ita desperatam, ut nec appareat per Excommunicationem sive exteriorem a corpore Ecclesiæ abscissionem sanandam; nihilominus, si videat, a membri hujus infectione seu contagio, reliqua corporis seu Ecclesiæ inficienda, merito tamquam peritus Medicus conservationi non unius duntaxat membri, sed & totius corporis incolumitati præcipue intendens, ad resecationem infecti hujus ac quasi desperati membri procedet, ut reliquorum membrorum infectionem præveniat, & corporis incolumitati consulat.

Immo præcipuus a Patribus intentus scopus in Excommunicatione mortali, sive Anathemate infligendo fuisse videtur ipsa purgatio Ecclesiæ, sive per hanc abscissionem publicam & externam criminosi a corpore Ecclesiæ, præcavere, ne reliqua Ecclesiæ membra ex contagio & infectione hujus membri inficerentur; juxta illud Apostoli, *Gal. cap.* 5. *vers.* 9. *Modicum fermentum totam massam corrumpit*; & quod experientia notissimum, quia una ovis morbida totum gregem inficit.

Hinc illud S. Hieronymi apud Gratianum *Caus.* 24. *quæst.* 3. *can.* 16. *Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ovis a caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant.*

Et sub nomine Anacleti Papæ ibidem *can.* 14. *Tam Sacerdotes, quam reliqui Fideles omnes summam curam habere debent de his, qui pereunt; quatenus eorum redargutione, aut corrigantur a peccatis, aut si incorrigibiles apparuerint, ab Ecclesia rescindantur.*

Apertius & proposito nostro convenientius id exponit Julianus Pomerius, sive Auctor Librorum *De Vita contemplativa* ibidem apud Gratianum *Can.* 18. scribens, quod hi *qui diu probati & portati, & salubriter objurgati corrigi noluerint, tamquam putres corporis partes debent ferro Excommunicationis abscindi: ne (inquit) sicut caro morbis emortua: si abscissa non fuerit, salutem reliquæ carnis, putredinis suæ contagione corrumpit; ita isti, qui emendari despiciunt, & in suo morbo persistunt, si moribus depravatis in Sanctorum societate permanserint, eos exemplo suæ perditionis inficiant.*

Unde & Scholastici annotarunt, in ferendis Censuris non tantum attendendum esse fructum, quem habituræ sint respectu privatæ personæ, sed etiam *totius Ecclesiæ*? quia non solum ad salutem ejus, in quem fertur, *sed etiam ad aliorum exemplum & disciplinam ordinatur Censura*, ait Suarezius *disp.* 4. *sect.* 4. *num.* 5.

At & hic magna cum moderatione ac circumspectione Prælatus debet procedere; ne volens per abscissionem alicujus membri, reliquo corpori, id est, Ecclesiæ, seu multitudini Fidelium consulere, magis noceat, & malum augeat potius, quam tollat aut diminuat.

In primis a Prælato mente tenendum monitum S. Augustini *lib.* 3. *cap.* 1. *contra Epistolam Parminiani. Omnis pia ratio, & modus Ecclesiasticæ Disciplinæ* unitatem *spiritus in vinculo pacis maxime debet intueri, quod Apostolus sufferendo invicem præcepit custodiri, & quo non custodito*, medicina vindicta *non tantum superflua, sed etiam* perniciosa, *& propterea jam non medicina esse convincitur.*

Huic regulæ institisse Apostolum, multis ibidem ostendit Augustinus, laudatque *num.* 9. S. Cyprianum, & Episcopos Africanos, quod cum hominibus, quin & Episcopis, moribus & vita admodum corruptis, unitatem servaverint, neque ab iis corporaliter recesserint: *propter compensationem (ait) custodiendæ pacis & unitatis, propter salutem infirmorum, & tamquam latentium frumentorum, ne membra Corporis Christi per sacrilega schismata laniarent.*

Ante omnia ergo attendere debet Prælatus, utrum per Excommunicationem extirpare volens *zizania, una non sit eradicaturus & triticum.* Matth. *cap.* 13. *vers.* 29.

Quam Regulam ex dictis Christi confirmans sanctus Augustinus loco citato, ait *num.* 13. *Nam & ipse Dominus servis volentibus zizania colligire, dixit*: Sinite utraque crescere usque ad messem; *præmissit causam, dicens*: Ne forte, dum vultis colligere zizania, eradicetis simul & triticum: *unde satis ostendit, cum metus iste non subest, sed omnino de frumentorum certa stabilitate, certa securitas manet, id est, quando ita cujusque crimen notum est, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullo prorsus, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere, non dormiat severitas disciplinæ, in qua tanto est efficacior emendatio pravitatis, quanto est diligentior observatio charitatis.*

Tunc autem hoc sine labe pacis & unitatis, & sine læsione frumentorum fieri potest (inquit ibidem Aug.) cum Congregationis Ecclesiæ multitudo ab eo crimine, quod anathematizatur, aliena est.

Rationem, cur tunc Excommunicationis fructus sit expectandus, & periculum scindendæ pacis & unitatis timeri non debeat, subjungit: *Tunc autem magis adjuvat Præpositum corripientem, quam criminosum resistentem: tunc se ab ejus conjunctione salubriter continet, ut nec cibum quisquam cum eo sumat, non rabie inimica, sed coercitione fraterna; tunc etiam illa & timore percutitur, & pudore sanatur, cum ab universa Ecclesia se anathematizatum videns*, sociam turbam, *cum qua in delicto suo gaudeat, & bonis insultet, non potest invenire.*

Pergit Augustinus *num.* 14. ostendens, quod id ipsum intenderit Apostolus, dum dixit: 1. *Cor. cap.* 5. *vers.* 11. *Si is qui frater nominatur: in eo quippe quod ait*, si is qui, *nihil aliud videtur significare voluisse, nisi eum posse tali modo salubriter corrigi, qui inter dissimiles peccat, id est, inter eos, quos peccatores similium pestilentia non corrumpit. In eo vero quod ait*, nominatur, *hoc nimirum intelligi voluit, parum esse ut sit quisque talis, nisi etiam* nominetur, *id est*, famosus *appareat; ut possit omnibus dignissima videri, quæ in eum fuerit Anathematis sententia prolata. Ita enim & salva pace corrigitur, & non interfectorie percutitur, & medicinaliter uritur.*

Et revera (prosequitur August.) si contagio peccandi multitudinem invaserit, Divinæ *disciplinæ severa misericordia necessaria est: nam consilia separationis & inania sunt & perniciosa, atque sacrilega; quia & impia & superba fiunt, & plus perturbant infirmos bonos, quam animosos malos.*

Et ne id putetur, tantum contingere in parvis peccatis, ostendit *num.* 9. quod & in gravibus atque enormibus criminibus contingat, ut multitudinem invadant, & ubi eam invaluerint, parva æstimentur, eo quod tunc *pensentur ea non in statera æqua divinarum Scripturarum, sed in* statera dolosa consuetudinum suarum. *Quidquid enim sceleris & iniquitatis inebriat multitudinem, amittit examinis veritatem.*

„ Igitur Domino in Evangelio dicenti, in illo obtemperare
„ debemus, ubi ait: *Si neque Ecclesiam audierit, sit tibi tam-*
„ *quam Ethnicus & Publicanus*: & in illo, ubi prohibuit col-
„ ligit zizania, ne simul eradicetur & triticum. Potest enim
„ (ait Augustinus *num.* 16.) utrumque custodiri ab eis, qui-
„ bus dictum est: *Beati pacifici, quoniam Filii Dei vocaban-*
„ *tur.*

Hæc igitur a Prælatis & Judicibus Ecclesiasticis servanda regula, ut ad Excommunicationem & Censuras non facile procedant, si videant, crimen, de quo agitur, inebriasse multitudinem, vel personam excommunicandam sibi eam habere sociam.

Sane

Similili autem casu occurrente; merito impendet Prælatus, quod idem Doctor ait *num.* 16. „ Turba autem iniquorum, „ cum facultas est in populis promendi sermonem, *generali* „ objurgatione ferienda est, maxime si occasionem atque op„ portunitatem præbuerit aliquod Domini flagellum desuper, „ quo eos appareat pro suis meritis vapulare.

CAPUT VII.

De Effectu Excommunicationis.

§. I.

Quis sit Excommunicationis effectus ex instituto Christi?

PEr Excommunicationem *majorem*, quæ olim *mortalis*, & vulgo *Anathema* dicebatur, & hodie communi nomine *Excommunicationis* significatur, Excommunicatus abscinditur a corpore Ecclesiæ, & tamquam *Ethnicus* & *Publicanus* reputari debet juxta illud Christi: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*. Matth. *cap.* 18. *vers.* 17.

Ad hanc a corpore Ecclesiæ rescissionem, quæ per Excommunicationem contingit, reflectentes SS. Patres, eam esse gravissimam pœnam asseruerunt. „ Nihil enim sic debet formida„ re Christianus (ait S. Augustinus *Caus.* 11. *quæst.* 3. *can.* „ 33. ex Tract. 7. in Joannem) „ quam separari a Corpore „ Christi. Si enim separatur a Corpore Christi, non est mem„ brum ejus. Si non est membrum, non vegetatur Spiritu e„ jus. Quisquis autem, inquit Apostolus, non habet Spiritum „ Christi, non est ejus.

Hinc apparet, quod proprius & essentialis effectus Excommunicationis ex institutione Christi sit, ut Excommunicatus tamquam rebellis Ecclesiæ, a corpore Ecclesiæ sive Christi rescindatur, & habeatur tracteturque *sicut Ethnicus & Publicanus*, qui est extra Ecclesiam, sive Societatem illam, quæ Ecclesia Christi constituit.

Itaque ex Christi institutione, Excommunicato neganda sunt ea omnia, per quæ agnosceretur ut membrum Ecclesiæ, quæ Ethnicis & Publicanis tamquam extra Ecclesiam existentibus negantur.

Hac ratione Excommunicati excludendi sunt a Sacramentorum perceptione, necnon a publicis Conventibus Ecclesiasticis, a quibus Ethnici & Publicani erant exclusi. Unde jam pridem statutum legitur *Canone X.* vulgo Apostolorum: *Si quis cum Excommunicato, vel in domo una precatus fuerit, segregetur.*

Idcirco & moris fuit, Excommunicatorum nomina e Dypticis Ecclesiarum eradi. Nomina enim hisce Dypticis inscripta, solebant inter Missarum Solemnia incitari; quo palam significabatur, hos inscriptos esse de corpore Ecclesiæ, uti recte exposuit Theodorus Antidori Episcopus in *Expositione Canonis VII.* „ Vivorum enim (ait) in Liturgiis celebratur memoria, „ ut Subditorum erga Superiores obedientia, & viventium in „ eadem fide ac mysteriis *unio* & *commemoratio* indicaretur.

Ab omnibus igitur publicis Officiis & precibus, quæ vel a Fidelibus celebrantur, vel pro Fidelibus tamquam Ecclesiæ & Christi membris funduntur, omnino excludendi sunt Excommunicati, non secus ac Ethnici & Publicani.

De hac proinde orandi orationi præcipue intelligendum quod dicitur, pro Excommunicatis non esse orandum, nimirum *publice* & ea oratione, quæ pro *membris Ecclesiæ* funditur. Nam pro illis orare, quemadmodum pro Ethnicis & Publicanis, aliisque palam ab Ecclesia extraneis, vetitum non apparet, saltem ex Christi institutione; quia qui taliter pro Excommunicatis orat, nullatenus illos pro membris Ecclesiæ agnoscit: sicuti nec Hæreticos, nec Schismaticos pro talibus regnoscit Sacerdos, dum publice in die Parasceves ex præscripto Ecclesiæ orat, ut deposito errore, ad veritatis lumen, & Ecclesiæ unitatem revertantur. Quod & advertit Navarrus in *Manuali cap.* 27. *n.* 71. dicens: „ Ecclesia orat pro Ethnicis, Hæreti„ cis, & Schismaticis, licet excommunicatis, non orationibus „ institutis pro suis membris, sed aliis institutis pro iis, qui „ tales non sunt.

Si verba Christi unica attendantur, non apparet, per Excommunicationem aliter ab Ecclesia, & Fidelium communione separandus Excommunicatus, nisi ut *Ethnicus & Publicanus*. Hi autem a Societate Fidelium sive Ecclesia non erant separati, nisi quoad ea, quæ Fidelibus *ut* Fidelibus & membris Ecclesiæ erant propria, atque communia.

Itaque inspectis verbis Christi, etiam Excommunicatus ab his omnibus exclusus haberi debet, utpote habendus *sicut & Ethnicus & Publicanus.*

Hinc ulterius consequens est, quod attentis solis verbis Christi, non sint neganda Excommunicato, quæ Ethnicis & Publicanis non negabantur. Cum ergo Ethnici & Publicani non excluderentur a communi & civili Fidelium commercio & communione, etiam nec Excommunicatus vi verborum Christi ab hoc commercio & communione segregandus apparet.

§. II.

Quomodo obligatio evitandi Excommunicatum, per Apostolos, eorumque Successores extensa.

QUantumvis ex Christi institutione non videatur Excommunicato negandum commercium civile, quod & Ethnico & Publicano a Fidelibus non negabatur, uti §. præcedenti ostensum est: nihilominus Apostoli eorumque Successores, tum ut ipsos Fideles a contagio malorum efficacius præservarent; tum ut ipsos scandalosos, obstinatosque peccatores amplius confunderent, & hac salutari confusione a vitiis retraherent, voluerunt, ut & a civili & vulgari conversatione & commercio hujusmodi rebelles peccatores excluderentur, nullumque cum ipsis amplius colloquium familiaritatis haberetur, juxta illud Apostoli Joannis, Epistola 2. vers. 10. *Si quis venerit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite eum recipere in domum, nec Ave ei dixeritis; qui enim dicit ei Ave, communicat operibus ejus malignis.*

Sed quia hæc Excommunicatorum & publicorum peccatorum exclusio a civili conversatione & commercio, non ex Christi, sed Apostolorum, eorumque Successorum instituto ad majorem cautelam profluxit, hæc non Juri divino, sed humano duntaxat adscribenda videtur (*a*).

Hæc & Canonistæ & Scholastici notarunt. Et inter alios Covarruvias ad *cap. Alma Mater, parte* 2. §. 1. *num.* 8. expresse notat, *quod si tractemus de communicatione cum Excommunicatis in humanis & temporalibus, ea jure humano sit interdicta*. Similiter Almainus in *Tractatu De Potestate Ecclesiæ*: ait: „ vitare Excommunicatum, quantum ad collocutionem, „ & illa, quæ sunt mere civilia, non videtur esse de *Jure* „ *divino*.

Et Christianus Lupus *tom.* 5. *Schol. in Canones pag.* 132. postquam annotasset, successu temporis multa circa hanc exclusionem Excommunicatorum quoad civilia, a Fidelium communione esse mutata, subjungit: *Omnis hæc res non est dogmatis, sed disciplinæ; ideoque per Ecclesiam potest ex causis disponi variæ, atque mutari.*

Notat & Suarezius in *Tractatu De Censuris*, *disp.* 15. *sect.* 2. *num.* 9. „ Quod juxta omnes Doctores seclusio a commu„ nione *civili*, secundario tantum, & indirecte tantum per „ Excommunicationem intenta sit. Cujus ratio esse videtur „ (ait); quia spiritualia bona, cum sint propria filiorum „ Ecclesiæ, merito ac primario denegatur ei, qui ab Ecclesia „ abscinditur. Immo in hoc videtur potissimum consistere ta„ lis abscissio & separatio ab Ecclesia. Item, quia Excommu„ nicatus proxime, & per se fit indignus usus spiritualium „ bonorum: usu vero civilis communicationis privatur, ad „ majorem terrorem ac correctionem, & in ordine ad spiri„ tualia.

Non mirum proinde, quod circa hoc punctum æque ac circa alia puncta jure humano inducta, variatum in disciplina fuerit pro varietate temporum & locorum.

Primis Ecclesiæ sæculis, cum rariores essent Excommunicationes, & summa cum moderatione, non nisi propter enormia & scandalosa crimina infligerentur, hæc etiam a civili & communi commercio Excommunicatorum seclusio & evitatio a Fidelibus sollicite servabatur, in quantum videbatur, & ad salutarem ipsius Excommunicati confusionem, & ipsorum Fidelium a contagio criminis conservationem esse conveniens; uti latius ostendit Gabriel Albaspinæus *lib.* 1. *Observationum Ecclesiast. observat.* 1.

§. III.

Evitatio Excommunicatorum subsequentibus sæculis crevit, & nimio cum rigore a Fidelibus exacta.

VIX dici potest, quam frequens sæculo decimo & sequentibus usus Excommunicationum esse cœperit, & quam levibus de causis a Judicibus Ecclesiasticis Excommunicatio infligeretur, notanter dum hoc spirituali gladio ad tuenda sua jura, etiam temporalia, Ecclesiarum Prælati uti cœperunt.

Ut autem effectum optatum per hæc vibrata, aut saltem comminata Excommunicationis fulmina facilius assequerentur, interdictionem commercii cum Excommunicato, tam in Civilibus quam in Sacris latissime extendebant, summoque cum rigore servatam volebant.

Prætendebant in primis, neminem posse Excommunicato communicare, nequidem domesticos, liberos, uxorem: neque Excommunicato licere comparere in judicio, neque judicio experiri.

Ulterius, quod amplius est, Excommunicatus spoliatus dicebatur omni honore & muniis publicis: adeo ut Vassalli soluti essent a juramento fidelitatis, quo fuerant ipsi obstricti; quin & omnes ejus Subditi a fidelitate & subjectione debita liberati.

Legitur apud Gratianum *Caus.* 15. *quæst.* 6. *can.* ex Gregorio

(a) Sunt tamen Canonistæ, qui docent hanc exclusionem esse de Jure divino, quia Apostoli ad eam instituendam inspirati fuerunt: at contendunt, hujus exclusionis moderationem & restrictionem ab Ecclesia dependere.

VII. *Nos Sanctorum Prædecessorum statuta tenentes, eos, qui Excommunicatis fidelitate aut sacramento constricti sunt, Apostolica auctoritate a juramento absolvimus, & ne eis fidelitatem observent, omnibus modis prohibemus.*

Et *Canone* 5. ibidem ex Urbano II. *Juratos milites Hugoni Comiti, ne ipsi, quamdiu excommunicatus est, serviant, prohibet, qui si sacramenta prætenderint, moneantur* oportere Deo magis obedire, quam hominibus. *Fidelitatem enim, quam Christiano Principi juraverunt, Deo, ejusque Sanctis adversanti, & eorum præcepta calcanti, nulla cohibentur auctoritate persolvere.*

Præterea, cum juxta antiquos Canones Communicans cum Excommunicato incideret in eamdem Excommunicationem, censebant, quod rursus Communicantes cum hoc Excommunicato in eadem Excommunicationem inciderent, & ita ulterius: ita ut hoc ex capite una Excommunicatio plures sæpe Excommunicationes produceret, & sic contagium hoc Excommunicationis in infinitum quasi traducebatur.

Quanta ex his fulminatis Censuris, præsertim in Reges & Principes, scandala & motus ac divisiones, & strages animarum in Rempublicam & Ecclesiam tunc redundarent, notius est ex temporum illorum Historiis, quam ut probari debeat.

Si enim Patres familias excommunicato omnes mox ejus domestici commercio, quin & alloquio ipsius censeantur interdicti sub pœna Excommunicationis: si Principe, aut Rege, totius Ditionis aut Regni Subditi eum fugere, & commercium declinare teneantur, immo nec amplius ipsi fidelitatis juramento teneantur; quis non videat, hinc horrenda scandala, & turbationes, quin & homicidia in familias, & Rempublicam redundanda? Ut mirum non sit, si moderari hanc *Excommunicationis* extensionem oportuerit, uti ex sequentibus apparebit.

§. IV.

De Temperamento effectus Excommunicationis quoad evitationem Excommunicati allato per Gregorium VII. & subsequentes Pontifices, usque ad Martinum V. exclusive.

IPSE Gregorius VII. cujus Decretum de evitando Excommunicato retulimus §. præcedenti; quique ex Romanis Pontificibus primus legitur excommunicasse Imperatorem & Regno privasse, atque ejus subditos a fidelitatis juramento absolvisse: ipse, inquam, videns, quanta scandala & motus ac seditiones, necnon animarum strages Excommunicatio produceret, dum ejus effectus tam late, tantoque cum rigore extenderetur, aliud Decretum prioris restrictivum edidit. Decretum hoc editum legitur in Concilio Romano IV. sub Gregorio VII. & exstat apud Gratianum *Caus.* 11. *quæst.* 3. *can.* 103.

In Decreto præfatur Pontifex, quod *multos, peccatis nostris exigentibus, pro causa Excommunicationis perire quotidie cerneret, partim ignorantia, partim etiam nimia simplicitate, partim timore, partim etiam necessitate.*

His promissis subjungit: *Devictus misericordia, Anathematis sententiam ad tempus, prout possumus, opportune temperamus.*

Temperamentum hoc in primis consistit in quorumdam a vinculo Anathematis per communicationem cum Excommunicato contrahendo, substractione.

Apostolica namque auctoritate subtrahit ab hoc vinculo *Uxores, Liberos, Servos, Ancillas, seu Mancipia, necnon rusticos & servientes, & omnes alios, qui non Curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur, & illos, qui ignoranter Excommunicatis communicant.*

Addit insuper pro mitigatione: *Quicumque autem aut Orator sive Peregrinus, aut Viator in terram Excommunicatorum devenerit, ubi non possit emere, vel non habet unde emat, ab Excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et si quis Excommunicatus non superbiæ, sed humanitatis causa aliquid dare voluerit, fieri non prohibemus.*

Exceptos a vinculo Anathematis per hoc Decretum recentiores Scholastici sub versiculis expresserunt.

Utile, Lex, Humile, Res ignorata, Necesse:
Hæc quinque solvant, Anathema ne possit obesse.

Qui autem sub his nominibus censeantur excipi, ut queant impune communicare cum Excommunicato, singulatim & fusius inquirunt & disputant Scholastici, & recentiores Canonistæ.

Præterea in hoc suo Decreto aliud temperamentum effectui Excommunicationis contrahendæ per communionem cum Excommunicato induxit per hæc verba sui Decreti: *Ab Anathematis vinculo liberamus eos, qui communicant cum Excommunicatis.*

Uti enim recte advertit Christianus Lupus in *Scholiis* ad præsens Gregorii VII. Decretum *tomo* 5. *pag.* 132. *Prædicta Decreti verba Excommunicationis contagium, antea consuetum traduci in infinitum, contrahunt ad solam* immediate *communicantem personam, & in* tertiam *nolunt deinceps derivari.*

Porro ex tenore Decreti patescit, hoc Gregorii VII. Decretum duntaxat fuisse ad *tempus*, nimirum durantibus scandalis & difficultatibus per Germaniam ob Excommunicationem Henrici Imperatoris exortis, quod & notavit Bertholdus Constantiensis. Referens enim hoc Decretum monet: *Non fuisse perpetuum, sed duntaxat ad tempus.*

Verum, Decretum provisionale occasione Excommunicationis Henrici Imperatoris editum, nonnulli Pontifices Successores probarunt, uti monet Lupus *tom.* 5. *Schol. in Canones pag.* 129. ac deinde *in Decretum Gratiani Caus.* 11. *quæst.* 3. *can.* 103. relatum pro jure communi invaluit.

Unde Innocentius III. in Litteris ad Crucesignatos apud Bosquetum in ejus vita *pag.* 80. hujus Decreti meminit, tamquam vim juris obtinentis: *Est cautio* in jure, (*ait*) *quod si quisquam per terram Hæreticorum, aut quorumlibet Excommunicatorum transierit, necessaria emere ac recipere ab eisdem possit, præterea si Paterfamilias domus Excommunicationis sententia fuerit innodatus, a participatione ipsius familia excusatur.*

Ulterius, Pontifices successores Gregorii, non tantum hoc Decretum probarunt quoad limitatum contagium Anathematis ad *immediatam* personam communicantem cum Excommunicato; sed experientia edocti, quantam confusionem in Rempublicam & Ecclesiam induceret, etiam vel solum Anathematis seu Excommunicationis *majoris* contagium in ipsam immediatam personam cum Excommunicato communicantem, propagatum, contagium hoc contrahendum ulterius censuerunt.

Quod & *in Scholiis ad hoc Decretum tom.* 5. *pag.* 132. notavit Christianus Lupus, scribens; *Scabiosum contagium successores Pontifices adhuc amplius mitigarunt & contraxerunt, a proxima, nisi sit in* ipso crimine, *Excommunicati communione statuerunt contrahi* solam *Excommunicationem* minorem.

Non dubium, quin ex contagio hujus minoris Excommunicationis non tanta essent timenda incommoda, quam e contagio Anathematis per communicantem cum Excommunicato contrahendo.

Illa quippe Excommunicatio *minor* passiva duntaxat Sacramentorum perceptione Excommunicatum privat: at Excommunicatio *major* sive Anathema omni civili & sacro commercio Excommunicatum interdicit, ipsumque Excommunicatum a reliquo Corpore tam in civilibus, quam in sacris ascindit: quæ interdictio seu abscissio plurima indubie incommoda in civilem & sacram Concivium societatem nata est inducere.

Observavit & hoc Vir eruditus Joannes Doujatius in Notis ad Institutiones Juris Canonici Pauli Lancelotti ad Titulum *De Sententia Excommunicationis* §. 27. notans, communicantes Excommunicatis initio majori Excommunicatione fuisse ligatos, ad vitandum tamen (ait) *animarum periculum, invaluit, ut minorem tantum Excommunicationem incurrerent, qui extra crimen, nec per Clavium contemptum, aut non speciatim moniti communicarent: ne in infinitum per eos quoque, qui cum his communicarent, serperet Anathematis contagium.*

De hac minore Excommunicatione actum est supra *cap.* 1. §. 2. ibidemque annotatum est, hanc speciem Excommunicationis esse recentioris instituti, neque reperiri Decretum, quod illius expresse meminit ante Gregorium IX. qui illius mentionem facit in *cap. penult. De Sententia Excommunicat,* & in *c. fin. De Clerico Excommunicato minist.*

§. V.

De Temperamento effectus Excommunicationis per Decretum Concilii Constantiensis, sive Extravagantem Martini V. Ad evitanda.

NIHIL tantopere Rempublicam Ecclesiasticam & Civilem turbabat, quam necessitas evitandi tam in Civilibus quam in Sacris omnes illos, qui ob alicujus legis aut præcepti vel mandati Ecclesiastici prætensam transgressionem, aut non paritionem (*a*) videbantur incurrisse Excommunicationem *pleno jure*, nulla Judicis præcedente Sententia declaratoria super prætensa transgressione aut non paritione, vel super contracta Censura ob eam transgressionem sive non paritionem.

Hæc turbatio & incommoda labentibus sæculis eo fuere majora & frequentiora, quo frequentius levioribusque ex causis tandem fuere inflictæ similes Excommunicationes: adeo ut vix ullum e Curia Romana, vel a Judicibus Ecclesiasticis Decretum prodiret, sine adjecta Excommunicationis comminatione *ipso facto*, sive *pleno jure* per transgressores, aut non obedientes incurrendæ.

Itaque temperamentum præcedentibus efficacius attulisse dicitur Concilium Constantiense, circa initium sæculi XVI. sub Martino V. celebratum (*b*).

Sub nomine enim hujus Concilii extat Decretum seu *Extravagans*, quæ incipit *Ad evitanda*, apud S. Antoninum in Summa Theol. *part.* 3. *tit.* 25. *cap.* 2. in hæc verba: Ad evitanda scandala, *& multa pericula, subveniendumque conscientiis timoratis, statuit, quod nemo deinceps a communione alicujus in Sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscumque Divinis, vel extra, prætextu cujuscumque Sententiæ aut Censuræ Ecclesiasticæ, suspensionis aut prohibitionis ab homine, vel a jure, generaliter promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut Interdictum Ecclesiasticum observare, nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel Censura hujusmodi fuerit vel contra personam, Collegium, Universitatem, Ecclesiam, aut locum certum* a Judice publicata vel denuntiata specialiter & expresse, *salvo, si quem pro sacrilega manuum injectione in Clericum sententiam latam a Canone adeo notorie constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, neque alio Juris suffragio excusari; nam a communione illius, licet denuntiatus non fuerit, volumus abstineri juxta Canonicas Sanctiones.*

Hujus Decreti, vel ut vulgo vocatur, *Extravagantis*, licet nulla in Actis Concilii Constantiensis mentio occurrat, nihil-

(a) Non paritio, id est, imperii seu mandati detractio.
(b) Concilium Constantiense celebrari cœpit anno 1414. nec finis huic impositus est, nisi anno 1418.

nihilominus quia aptissimum visum est reprimendis scandalis & periculis animarum ex frequentiore Excommunicationum & Censurarum usu provenientibus, ubique tamquam verum Decretum Concilii Constantiensis & Martini V. communi consensu probatum & receptum est.

Immo Decretum hoc juxta eum tenorem, quo extat apud Antonium, usu receptum est, etiam neglecto tenore ejusdem, prout reperitur in Concilio Basileensi *Sessione* 20. necnon in Concilio Lateranensi sub Leone X. *Sessione* 11. uti notant Doctores communiter.

Quinimmo licet Decretum habeatur insertum Concordatis inter Regem Galliæ Franciscum I. & Leonem X. Papam cum Clausulis expressis in Concilio Basileensi, nihilominus neglectis his Clausulis, usu receptum est, etiam in Gallia, prout legitur apud Antonium sub nomine Concilii Constantiensis, uti multis ostendit Eveillon in suo *Tractatu Gallico De Excommunicatione c.* 3. *art.* 1. Et post ipsum Dominus Du-Casse Archidiaconus & Officialis Diœcesis Condomensis in sua *Praxi Jurisdictionis Ecclesiasticæ tom.* 1. *cap.* 12. §. 1. *num.* 3.

Ratio receptionis hujus Decreti juxta expressionem Concilii Constantiensis potius, quam secundum expressionem Concilii Basileensis, aut Concordati Gallicani est; quia prior expressio Decreti magis contrahit effectum Excommunicationis, notanter quoad devitationem Excommunicati.

Inspecto enim tenore Concilii Constantiensis, nullas quacumque Censura innodatus, evitandus est, nisi Sententia *contra ipsum a Judice publicata vel denuntiata specialiter & expresse fuerit, salvo, si quem pro sacrilega manuum injectione in Clericum, sententiam latam a Canone adeo notorie constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, atque alio Juris suffragio excusari.*

At in Decreto prout in Concilio Basileensi, Lateranensi, & Concordatis Galliæ, clausula hæc sine restrictione ad sacrilegam percussionem Clerici est generaliter expressa: ita ut inspecto hoc tenore, evitandus esset omnis, quem Excommunicationem quamcumque *adeo notorie constiterit incidisse, quod factum non possit nulla tergiversatione celari, neque alio Juris suffragio excusari.*

Itaque ob receptum hoc Decretum juxta expressionem a S. Antonino relatam, hodie nullus est evitandus, etiam in Sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis, vel extra, prætextu cujuscumque Sententiæ aut Censuræ Ecclesiasticæ ab homine, vel a jure generaliter promulgatæ, nisi Sententia, vel Censura hujusmodi contra ipsum fuerit *a Judice publicata vel denuntiata specialiter & expresse*; tametsi etiam constaret, in eam Excommunicationem aut Censuram *adeo notorie incidisse, quod factum non posset aliqua tergiversatione celari, aut alio excusari*, solo notorio Clerici percussore excepto.

Non dubium, quin scopo inducti temperamenti magis faveat dicta Concilii Constantiensis expressio, quam illa *generalis* exceptio *notorii* Excommunicati facta in Decreto, prout legitur in Basileensi & Lateranensi Conciliis, necnon in Concordato Gallicano: „ quæ (uti notat Covarruvias ad *Cap. Alma Mater, parte* 1. §. 2. *num.* 9.) non admodum convenit fini, „ in quem ista Constitutio dirigitur; nempe ad evitanda scandala, & sedandas proborum Virorum conscientias, idcirco „ (ait) magis recepta est in Christiano Orbe Martini V. & „ Constantiensis Constitutio.

Itaque, ut quis hodie tamquam Excommunicatus sit evitandus, non sufficit, Censuram *ipso jure*, aut etiam *ab homine* per sententiam generalem esse latam: sed requiritur, ut contra *certam* personam Excommunicatio sit lata *specialiter & expresse*, uti dicitur in Decreto, id est, *nominatim, ut omnes exponunt*, ait Suarezius *disp.* 9. *sect.* 2. *num.* 7. Et Covarruvias ad *Cap. Alma Mater, part.* 1. §. 2. *num.* 8. notat, quod juxta hoc Decretum requiratur, ut sit notatus Censura *expresso nomine proprio, aut aliquot appositis signis, quæ certo & absque ullo dubio eum, qui excommunicatur, significent & demonstrent.*

Hac de causa Catholici in hisce partibus uti & in Gallia, Germania, aliisque orbis Catholici Provinciis sine ullo scrupulo communicant cum *notoriis* Hæreticis & Schismaticis; eo quod tantum *generali* Censura hi sint notati, non autem *specialiter & expresse* sive *nominatim*.

Immo nec sufficit, quod in aliquem *specialiter & expresse*, id est, *nominatim* sententia Excommunicationis lata sive *promulgata* sit; sed insuper requiritur, ut a Judice *denuntiata* seu *publicata fuerit:* uti observat Suarezius dicta *sect.* 2. *num.* 8. dicitque, quod licet Decretum loquatur *distinctive, nisi Sententia a Judice fuerit publicata vel denuntiata: nihilominus consuetudo, quæ est optima Legum interpres, ita legem illam acceptaverit, & interpretata sit: quia hoc est maxime consentaneum fini illius legis*; scilicet ad evitanda scandala, &c.

Præterea hæc interpretatio non discordat a rigore & proprietate litteræ: quia duo illa verba, *publicata vel denuntiata*, non ponuntur *distinctive* tamquam diversa, sed tamquam æquipollentia; nisi quod participium *publicata* proprie referatur ad Censuram, vel Sententiam; *denuntiata* vero, ad personam.

Itaque ut Excommunicatus debeat evitari, non sufficit, quod Judex sedens pro Tribunali publice Sententiam pronuntiaverit: se requiritur, ut insuper hæc Sententia sit *publicato*; & Excommunicatus publice *ut talis* sit *denuntiatus*.

Publicatio autem hæc ita fieri debet, ut *vi* similis promulgationis sive publicationis, in *communem omnium* notitiam venire possit.

Formula denuntiandi Excommunicatos, & publicandi sententiam Excommunicationis, extat apud Reginonem Abbatem Prumiensem, *lib.* 2. *De Eccles. Discipl. c.* 40. ubi præscribitur, ut post pronuntiatam Excommunicationis sententiam „ Epistolæ Presbyteris per Parochiam mittantur, continentes mo- „ dum Excommunicationis; in quibus jubebatur, ut Domini- „ cis diebus post lectionem Evangelii plebibus sibi commissis „ publice denuntient ipsam Excommunicationem, ut ne quis „ per ignorantiam communicet Excommunicatis.

Conformis est hæc formula illi, quæ legitur apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 3. *can.* 20. congruitque hodierno Pontificali Romano, ubi mandatur, ut post pronuntiatam publice & solemniter Anathematis sententiam, „ Epistola Presbyteris per „ Parochias, & etiam vicinis Episcopis mittatur, continens „ *nomen* Excommunicati, & Excommunicationis *causam*; ne „ quis per ignorantiam ulterius illi communicet, & Excom- „ municationis occasio omnibus tollatur.

Hæc formula etiamnum hodie in promulgatione Decretorum Ecclesiasticorum passim observatur: ideoque in Excommunicationis promulgatione servanda apparet; quia promulgatio hujus sententiæ ita facienda est, ut *actione aliqua publica, & communi consuetudine usitata ad res juridice promulgandas, publicata sit*, uti citata *sect.* 2. *num.* 9. loquitur Suarezius. „ Est „ autem adeo necessaria publicatio (ait Suarezius citata *sect.* „ 2. *num.* 8.) ut ipsemet Parochus, etiamsi secum habeat „ Sententiam declaratoriam factam contra talem personam, „ non teneatur illam vitare, donec *publice* tempore præscri- „ pto *illam denuntiet*.

Quin ulterius non sufficit, quod sententia Excommunicationis *nominatim* in certam personam lata sit de futuro, sive sub conditione; puta, *nisi intra tot dies hoc illudve fecerit, sit ipso facto ex nunc pro ex nunc pro ex tunc excommunicatus, & hoc modo etiam publicata sit: sed insuper requiritur, ut post impleta conditionem feratur Sententia absoluta contra talem personam in particulari, & publicetur seu denuntietur*; uti recte *ibidem num.* 18. monet Suarezius.

§. VI.

Quando hodie evitandus sit Clerici percussor.

AD evitanda scandala, & multa animarum pericula, subveniendumque conscientiis virorum timoratorum, per Extravagantem Martini V. seu Concilii Constantiensis, nullus dicitur evitandus prætextu contractæ Censuræ, nisi sententia vel Censura contra aliquem *a Judice publicata vel denuntiata specialiter & expresse fuerit*, uti §. præcedenti latius expositum est.

Additur tamen unica exceptio seu limitatio: *Salvo si quem pro sacrilega manuum injectione in Clericum sententiam latam a Canone adeo notorie constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari, neque alio juris suffragio excusari: nam a Communione illius, licet denuntiatus non fuerit, volumus abstineri juxta Canonicas sanctiones.*

Ut ergo *notorius* percussor Clerici ob violentam & sacrilegam injectionem manuum sit vitandus, non requiritur, inspecto tenore hujus Decreti, ut sententia declaratoria Excommunicationis a Judice pronuntiata & publicata sit; sed tantum requiritur, quod hæc sacrilega manuum injectio adeo notoria sit, quod factum non possit aliqua *tergiversatione celari, neque alio juris suffragio excusari.*

Duo igitur requiruntur, ut sacrilegus Clerici percussor ob incursam Excommunicationem sit evitandus juxta tenorem hujus Decreti.

Primo, ut *factum* ipsum, id est, manuum injectio sit *notoria* notorietate *facti*; sive ita publice innotescat, *ut nulla tergiversatione celari queat.*

Unde non sufficit, quod coram pluribus testibus, etiam omni exceptione majoribus, & qui in judicio plenam fidem facerent, injectio manuum in Clericum contigerit: eo quod contingere possit, quod hi testes factum non publicabunt, sed silentio prement; & consequenter ex ipsorum visu & scitu non sit orta requisita *notorietas* facti.

Immo nec sufficit publica fama de ipsa percussione. Publica enim fama non facit rei *evidentiam*: quæ tamen requiritur, ut possit dici *notorietas facti, quæ nulla tergiversatione celari possit.*

Secundo, præter *notorietatem facti*, quæ nulla tergiversatione celari possit, requiritur, ut constet hanc percussionem fuisse *sacrilegam & volentam* adeo notorie, ut *nullo juris suffragio excusari* queat. Suffragium hic accipitur pro fundamento, quo hæc percussio posset a culpa vel in totum vel pro parte excusari, eatenus saltem, quod de jure non esset dicenda *violenta & sacrilega* manuum injectio in Clericum ad mentem Canonis, *Si quis suadente diabolo*: ac consequenter adeo notorium non posset, quod ob hanc percussionem ipse in Excommunicationem incidisset, ut nullo *juris suffragio*, sive juris probabili ratione excusari posset.

Uti enim advertet Suarezius citata *sect.* 2. *n.* 13. intentio „ illius Constitutionis fuit tollere dubia, & ideo noluit hanc „ exceptionem facere, nisi pro casu *certo & indubitato*: ergo „ quacumque ratione excusatio *probabilis* sit, aut probabile in- „ gerat dubium, sufficiens erit, ut casus non sit ex iis, in qui- „ bus delinquens vitari præcipitur.

Cum ergo ex multis factis & circumstantiis dependeat, utrum ipsa manuum injectio, sive factum ipsum sit *adeo notorium, ut nulla tergiversatione celari queat*; vel utrum adeo notorium sit, quod manuum injectio sit ita sacrilega ad mentem dicti Canonis, ut nec ullo *juris suffragio excusari queat*; etiam apparet, quod

de

de hac notorietate vix certo constare possit; nisi omnibus circumstantiis examinatis, Judex declaraverit, eam injectionem revera adeo notoriam, *ut nulla tergiversatione celari possit*; ac insuper adeo sacrilegam & violentam ad mentem Canonis, ut *nullo juris suffragio valeat excusari*, quin percussor ob eam incurrerit Excommunicationem dicto Canone latam.

Unde ad amplius *evitanda scandala*, & *quietandas conscientias timoratas*, derogatum est prædictæ Constitutioni quoad hanc exceptionem in Regno Galliæ (uti observat D. Du-Casse Archidiaconus & Officialis Diœcesis Condomensis in *Tractatu De Jurisdictione Eccl. Tom. I, cap. 12. num. 3.*) ubi nec *notorius* Clerici percussor hodie evitandus dicitur, nisi *ut talis* per *Judicem* fuerit publice denuntiatus, ipsum in excommunicationem incidisse.

Similiter Zypæus in *Jure novo, tit. De Sententia Excommunicat. num. 5.* cum citatis Auctoribus observat, quod ad vitandi obligationem, non tantum esse debeat *notoria ex facto percussio*, sed *ipsa etiam injuria*; quod varia incidere queant, quæ percussionem ab injuria vindicent: quodque varient Doctores, quæ percussio Clerici sit notoria; addens, quod *opinio optima ad Judicis arbitrium remittat*.

Igitur apparet, quod Clerici percussio vix notoria, ad sensum dictæ Constitutionis, haberi queat, nisi Judex omnibus circumstantiis examinatis, eam injuriosam & sacrilegam & notoriam ad sensum Canonis declaraverit; quandoquidem ante hanc declarationem vix constare queat, percussorem adeo notorie in Excommunicationem ob illam manuum injectionem incidisse, ut nulla tergiversatione celari, vel *nullo juris suffragio* excusari possit, quamdiu Judex id non deciderit.

§. VII.

Casus, quibus hodie ob Communicationem cum Excommunicato incurritur Excommunicatio major.

POSTQUAM Excommunicatio conformiter ad Extravagantem Martini V. *Ad evitanda*, fuerit Canonicæ pronunciata & publicata, nunc Excommunicatus juxta sacros Canones est evitandus, non tantum in Divinis, sed etiam in humanis & civilibus, salvis exceptionibus & restrictionibus, sive per posteriora jura, sive per consuetudines, moresque inductis.

Et quidem olim, qui Excommunicatorum communionem & societatem publice amplectebantur, atque ad eorum conventus accedebant, quasi seipsos censebantur excommunicare, sive ab Ecclesia rescindere: atque ita ipso facto excommunicati censebantur, sive ab Ecclesia reputabantur alieni: notanter si hac communione jungerentur his, qui tamquam Hæretici aut Schismatici vi clavium erant ab Ecclesia exclusi.

De his præcipue intelligendi sunt Canones, qui declarant, Communicantes cum Excommunicatis eadem Excommunicatione ligari.

Si autem ex circumstantiis aut aliunde pateret, quod ad illorum conventus accederent, non ut se illis in hæresi aut scelere jungerent, sed curiositatis, aliave de causa: similiter & qui cum privatis Excommunicatis communicabant extra crimen, hi puniendi quidem censebantur, immo & subinde excommunicandi, si nec moniti a vetita communicatione desistebant, sed non *ipso jure* Excommunicati habebantur.

At sæculo nono & decimo cœperunt omnes indifferenter Communicantes cum Excommunicatis, etiam in *civilibus*, haberi pro Excommunicatis *eadem* Excommunicatione; ita quidem ut contagium Excommunicationis ulterius & quasi in infinitum alios cum his Communicantes afficeret.

Cum vero ex hac Canonum rigidiore interpretatione, præsertim accedente frequentiore Excommunicationum usu, plurima scandala & conscientiarum inquietudines orirentur, tandem limitationes & benigniores interpretationes adhibere oportuit, uti supra notatum est.

Et quidem hodie ob communicationem cum Excommunicato etiam juridice ac publice denuntiato, vix alia Excommunicatio incurritur, quam *minor*, quæ sola Sacramentorum passiva perceptione privat.

Pauci enim hodie casus sunt, quibus ob communicationem cum Excommunicato vitando incurritur Excommunicatio *major*.

Casus pene unicus est de Communicante in *crimine*. cujus fit mentio in *Cap. Nuper 29. tit. De sentent. Excommunicat.*

Hic interrogatus Innocentius III. utrum qui *nominatim Excommunicatis scienter communicant, absolvi ab Excommunicatione possint per confessionem a simplici Sacerdote, vel Episcopi seu Archiepiscopi sit ab eis absolutio expetenda?* Respondet distinguendo: „ An is, qui nominatim Excommunicato communi-
„ cat, *scienter* in *crimine* communicet *criminoso*, ei consilium
„ impendendo, auxilium vel favorem; aut alias in oratione
„ vel osculo, aut orando secum, vel etiam comedendo.

Hac distinctione præmissa resolvit quod primo modo Excommunicato communicans, debeat absolvi *ab illo, qui excommunicavit, aut ab ejus Superiore*. In secundo autem, possit absolvi a proprio Episcopo, vel a *proprio Sacerdote*.

Ex hac Pontificis resolutione conclusere Canonistæ & Theologi, quod communicans nominatim Excommunicato in *crimine*, ad sensum hujus Decretalis, incurrat *eamdem* Excommunicationem, qua ipse Excommunicatus erat ligatus: ne propterea ab eodem illo excommunicante, aut hujus Superiore, debeat absolvi.

In secunda autem specie communicationis, solam Excommunicationem *minorem* contrahet, a qua per proprium suum Episcopum, aut etiam *proprium Sacerdotem* in confessione absolvi queat.

Ut autem ob hanc communicationem *in crimine* contrahat dicta Excommunicatio, in primis requiritur, ut communicaverit *in crimine post latam & publicatam* Excommunicationem; sive postquam criminosus ob inflictam Excommunicationem erat vitandus.

Si enim ante *publicatam* Excommunicationem communicasset in eodem crimine, nullam incurrisset Excommunicationem, eo quod non communicasset cum *Excommunicato vitando*: quod omnino necessarium est, ad incurrendam Excommunicationem ex quacumque communicatione, uti notant Doctores ad *cap. 55. tit. De sentent. Excommunicat.* ubi dicuntur sententia Excommunicationis *majoris* involvi concubinarii concubinarum excommunicatarum, addita expresse hac cautione: *Qui post latam sententiam communicant in eodem crimine criminosis*.

Rationem, ob quam sic communicans cum excommunicato incurrat similem Excommunicationem, reddit Pontifex in citato *c. 29.* quia per illam communionem *in crimine videatur in eum delinquere, qui damnavit*: nimirum Excommunicato in *ipso crimine*, ob quod excommunicatus est, ita communicando, puta *consilio* aut *favore*, ut illum moraliter loquendo, censeatur in suo crimine & contumacia fovere & obfirmare; adeoque sic agendo videatur se opponere illi, qui per Excommunicationem vult excommunicatum retrahere a crimine.

Neque enim ad incurrendam hanc Excommunicationem sufficit, favere ipsi personæ, vel secundum se, vel in alio opere, licet inde ex accidenti seu indirecte resultet, Excommunicatum fieri potentiorem, aut animosiorem ad suum crimen continuandum, uti post Richardum notat Suarezius *disp. 17. sect. 2. n. 6.* sed necessarium est, ut aliquis per se moraliter influat seu cooperetur ad crimen alterius, *quatenus tale est*, & sub tali Censura prohibetur.

Cum autem quidam Judices Ecclesiastici, ut suas Censuras & Decreta magis timere facerent, in *Communicantes* cum excommunicatis *majorem* Excommunicationem *ipso facto* incurrendam passim decernerent; Concilium Lugdunense sub Innocentio IV. in *Cap. Statuimus 3. De sentent. Excommunicat. in VI.* prohibuit, ne quis præsumat Excommunicatione *majore* communicantes ante præviam *monitionem Canonicam* excommunicare: *Salvis* (ait) *Constitutionibus contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præsumunt communicare damnato*.

Et revera hujusmodi communicans in crimine damnato cum Excommunicato, eum in crimine & contumacia fovendo & obdurando, dicendus, *seipsum* quodammodo excommunicare, & a communione Ecclesiæ separare, quemadmodum de frequentantibus conventum Hæreticorum, eorumque communioni, & societati ecclesiasticæ sese jungentibus supra notavimus.

Casus alter, quo communicans cum excommunicato incurrit Excommunicationem *majorem* etiam Pontifici reservatam, occurrit in *Cap. Significavit 18. tit. De sentent. Excommunicat.* ubi respondet Clemens III. „ Clericos, qui scienter & sponte
„ participaverint Excommunicatis ab ipso (Clemente III.) &
„ ipsos in officiis receperint, *eadem* sententia involvi; quos
„ etiam (ait) pro beneficio suæ absolutionis habendo, ad
„ Nos volumus cum insinuatione Litterarum tuarum transmitti.

Ex his concludunt Interpretes in casu proposito, non tantum Excommunicationem *minorem*, a qua etiam proprius Sacerdos absolvere potest, sed *majorem* incurri, & quidem Pontifici reservatam.

At una annotant, ut hæc Excommunicatio ob communicationem cum Excommunicato incurratur, debere hæc quippe concurrere.

Primo, quod sit excommunicatus a Romano Pontifice. Secundo, quod cum tali Excommunicato communicans sit *Clericus*. Tertio, quod communicet in Officiis *divinis*. Quarto, quod communicet *sciens* esse *nominatim* excommunicatum a *Romano Pontifice*. Quinto, quod communicet *sponte*. Si unum horum deficiat, non incurret hanc Excommunicationem. Ita Covarruvias ad *Cap. Alma Mater, part. 1. §. 3. num. 6.* post ibidem citatos.

Hinc ulterius concludit: „ Falsum esse, quod Glossa scripsit
„ in *cap. 2. tit. De Except.* existimans communicantem cum
„ excommunicato a Papa incidere in Excommunicationem *ma-*
„ *jorem*, & hoc ipsum esse speciale propter auctoritatem Ro-
„ mani Pontificis.

CAPUT VIII.

De Censuris injustis & invalidis.

§. I.

Utrum Censura injusta sit timenda?

CENSURA proprie dicitur injusta, quando sine justa causa alicui infligitur, licet in ipsa forma seu modo infligendi nihil sit omissum.

De hac igitur injusta Censura, etiam Excommunicationis, quæritur utrum homini Christiano sit timenda?

Pro hujus quæstionis elucidatione prænotandum in primis, plurimum differre, utrum Censura talis sit timenda, an autem sit in foro *externo* tenenda; sive, utrum tali Censura notatus, teneatur se huic inflictæ sibi Censuræ *exterius* conformare?

Prænotandum secundo, quod hic solum quæratur, utrum homo Christianus ex fide vivens, qui præter peccatum nihil in hoc mundo pro vero & reali malo reputat, debeat simi-

lem Censuram injustam timere, quasi per illam Deo fieret ingratior; vel quod similis Censura possit ex se saluti ejus obesse.

His prænotatis, quæstio hæc exiguam, aut potius nullam difficultatem patitur.

Certum enim est, Censuram injustam etiam Excommunicationis, aut Anathematis in sensu jam exposito, nullatenus esse timendam.

Neque possunt Episcopi, nec ipse Summus Pontifex, immo nec Ecclesia ipsa quempiam coram Deo ligare, aut reum constituere, vel pœnæ æternæ obnoxium reddere, qui propria voluntate & iniquitate seipsum non maculavit, & reum coram Deo constituit.

Immo sacrilegum & horrendum esset vel cogitare, quod & Ecclesia vellet, auctoritate clavium sibi a Christo concessa, homines justos reddere injustos; aut justitiam vel charitatem in iis extinguere; utpote quæ unice intendit, per auctoritatem ligandi & solvendi sibi a Christo datam, peccatores obstinatos & rebelles ligari temporaliter, & a communione externa rescindere, ut a vinculis peccatorum tandem soluti, per charitatem uniantur Christo, sive ut ait Apostolus, *spiritus sit in die Domini*. 1. Cor. *cap.* 5. *vers.* 5.

Hinc ad populum Hipponensem scribit Augustinus apud Gratianum *Caus.* 11. *quæst*, 3. *Can.* 50. *Quid obest homini Christiano, quod in illa tabula non velit eum recitare humana ignorantia, si eum de libro viventium non delet iniqua conscientia?*

Et ibidem *Can.* 88 sub nomine ejusdem S. Patris: *illud plane non tenere dixerim, quod si quispiam fidelium fuerit anathematizatus* injuste, *potius ei oberit, qui facit, quam qui hanc patitur injuriam. Spiritus enim sanctus habitans in Sanctis, per quem quisque ligatur aut solvitur, immeritam nulli ingerit pœnam.*

Vereque notavit Origenes apud Gratianum *Caus.* 24. *quæst.* 3. *canon.* 7. *Cum aliquis exit a veritate, a timore, a fide, a charitate, exit de castris Ecclesiæ, etiamsi per Episcopi vocem minime abjiciatur: sicut e contrario, dum aliquis non recto judicio foras mittitur, scilicet si non ante exierit, id est, nihil egerit, ut mereretur exire, nihil læditur.* Eadem sententia ibidem *Can.* 4. refertur a Gratiano sub nomine Hieronymi.

Verbo, *æterni Tribunal Judicis illum reum non habet, quem injuste Judex condemnat*, ut ait Concilium Lugdunense sub Innocentio IV. in *Cap.* 1. *De Sentent. & re judicata in VI.*

Immo tantum abest, ut Censura injusta hominem coram Deo nocentiorem reddat, ut e contrario dicere non vereatur S. Augustinus, quod illum, *qui hanc contumeliam & injuriam suam patientissime pro pace Ecclesiæ tulerit, coronet in occulto Pater in occulto videns*. Lib. De vera Religione *cap.* 6.

Merito proinde jam pridem Joannes Gersonius Cancellarius Universitatis Parisiensis judicavit, erroneam, scandalosam, & de hæresi suspectam esse reputandam hanc propositionem; *Sententia Pastoris etiam injusta tenenda est & timenda*. Quam quidam *se gerens pro Commissario Papæ posuit in suo processu publico*, ait Gersonius in Tractatu, cui titulus; *Discussio illius Assertionis: Sententia Pastoris, &c.*

Dicitur quidem apud Gratianum *Caus.* 11, *quæst.* 3. *can.* 1, sub nomine S. Gregorii: *Sententia Pastoris sive justa, sive injusta fuerit, timenda est.*

Verum notandum, hanc sententiam, prout a Gratiano refertur, non haberi apud S. Gregorium in *Homil.* 26. *in Evangelia* citata a Gratiano, sed verba Gregorii ex citata Homilia referuntur a Gratiano ad calcem *Canonis* 77. eadem causa, uti etiam annotarunt Correctores Romani, & ita sonant; *Sed utrum juste, an injuste obliget Pastor, Pastoris tamen Sententia gregi timenda est; ne is, qui subest, & cum injuste forsitan ligatur, ipsam suæ obligationis sententiam ex alia culpa mereatur: Pastor ergo vel absolvere indiscrete timeat, vel ligare. Is autem, qui sub manu Pastoris est, ligari timeat, vel injuste, nec Pastoris sui judicium* temerarie *reprehendat*; ne *etsi injuste ligatus, ex ipsa* tumida *reprehensionis* superbia, *culpa, quæ non erat, fiat.*

Hinc manifestum est, S. Gregorium unice velle, ut subditi *non temerarie*, ac *tumida reprehensionis superbia* Pastoris sui judicium reprehendant sive contemnant: sed potius timeant & vereantur, ne forsan ex sua culpa judicium hoc meruerint.

Non docuit ergo Gregorius, Sententiam Pastoris injustam aliquem coram Deo ligare aut reum constituere, qui sua culpa non erat ligatus; sed duntaxat, quod subditi Sententia Pastoris in ipsos latam *temerarie & tumida superbia* reprehendere, vel contemnere ut injustam non debeant.

Recte itaque notavit S. Hieronymus in *c.* 16. Matthæi ad illa verba: *Tibi dabo claves, &c.* quod „ hunc locum Episcopi & Presbyteri non intelligentes, aliquid sibi de Pharisæorum assumant supercilio, ut vel damnent innocentes, vel noxios solvere se arbitrentur, *cum apud Deum* (ait) *non sententia Sacerdotum, sed reorum vita quæratur.*

§. II.

Utrum Censura injusta sit tenenda *seu observanda?*

PRÆCEDENTI Paragrapho monuimus, quod quæstio, utrum Censura injusta sit *timenda*, vel tenenda sive observanda, intelligi soleat de Censura unice injusta ex *parte causæ* sive *materiæ*, licet de reliquo Judex in prolatione hujus Censuræ servaverit per omnia Juris ordinem.

Hanc Censuram eatenus non esse homini Christiano ex fide viventi timenda, quasi per eam coram Deo magis reus aut nocentior constitueretur, ibidem probatum est.

At hic quæritur, num similis injusta Censura ex parte *solius* causæ, a Judice autem servato Juris ordine prolata, sic *timenda* seu servanda: id est, utrum simili Censura innodatus teneatur ita se gerere exterius ac si revera esset hac Censura ligatus, tametsi etiam certo sciret, causam, licet forsan & Judici juridice probatam, non subesse; atque ita certo noverit eo ex capite Censuram esse injustam.

Sicuti Ecclesia non vult, ut quis innocens per Censuram ligetur; ita quoque non vult ut auctoritas Judicis vilipendatur; vel Clavium potestas, Ecclesiæ ejusque Ministris concredita, in contemptum veniat.

Tametsi ergo Sententia sic injusta, nulla sit & invalida in conscientia seu foro interiori, & Deus nullius efficaciæ eam reputet; tamen Ecclesia juste præcipit, ut huic Sententiæ in foro exteriori validæ, etiam in eodem foro eidem obediatur.

Ratio est, quia si in foro exteriori & publicas huic Sententiæ non obediatur, hæc non obedientia manifeste cederet in contemptum Clavium, & vilipendium Judicis.

Cum enim supponatur, quod Censura ordine Juris servato sit lata, neque ejus injustitia ex parte causæ hactenus sit plane notoria; evidens est, similem Censuram, quæ publice habetur ut legitime & juste inflicta, non posse publice contemni sine vilipendio Judicis & Censurarum ob solam occultam & privatam injustitiæ notitiam.

Hinc communiter docent Doctores, quod innodatus simili Censura injusta, non teneatur quidem abstinere a perceptione Eucharistiæ, aliisque actibus ex vi ipsius Censuræ in se revera injustæ, sed vi præcepti Ecclesiæ, quo harum spiritualium rerum usus prohibetur; idque *solum quantum necesse fuerit ad obediendum Ecclesiæ præcepto, seu Decreto Judicis in publico*, uti loquitur Suarez *disp.* 4. *sect.* 7. *num.* 14.

Licet ergo sciatur privatim, quod ipsa Sententia sit injusta, utpote prolata ex falsa causa, tametsi etiam forsan in judicio per falsa & subornata acta Judici fuerit probata; revera coram Deo & in conscientia nullum adferat detrimentum, & apud Deum pro nulla reputetur; tamen ob auctoritatem Judicis, & ad evitandas in Ecclesia & Republica turbationes, & præcavenda scandala, simili Sententiæ in publico erit obediendum, & sic Excommunicatus tenetur se in publico & foro exteriori tamquam Excommunicatum habere, atque ab exercitiis Excommunicato interdictis in publico abstinere.

Hinc & concludunt communiter Doctores, quod Sententia servato *Juris ordine* prolata, obliget ratione *evitandi scandali & contemptus Judicis*, uti loco citato multis ostendit Suarezius; citatque Navarrum scribentem, similem Sententiam valere *parum plus nihilo, nisi in foro exteriori propter scandalum post declarationem.*

Et ratione probatur (*ait Suarez* num. 16.) *quia si scandalum quacumque ratione cesset, & innotescat aliis qualitas Sententiæ, & hominis inocentia, cessabit obligatio; ergo signum est, totam hanc obligationem esse ratione scandali evitandi.*

Monet autem *num.* 17. nomen *scandali* hic accipi, non tantum ut est contra charitatem, sed etiam contra *obedientiam* Ecclesiæ, cui multum derogaretur, si talis Censura publice contemneretur. Et ideo hæc Censura sic a legitimo Judice, & in forma Juris, licet ex falsa causa prolata, exterius est valida, ut ob *vitandum* illud *scandalum* in foro exteriori revera sit servanda.

Si ergo contra aliquem fuerit per Judicem competentem, servato in omnibus Juris ordine, prolata & debite promulgata sententia Excommunicationis, indubie huic sententiæ publice & in foro exteriori erit standum & obediendum, donec notoria fuerit ejusdem injustitia.

Et quidem cum injustitia, & notorietas hujus injustitiæ consistant in facto, sæpiusque contingat, quod Sententiam passi sibi persuadeant, Sententiam etiam justissimam esse injustam, & notorium esse, quod notorium non est; hinc non facile, sub prætextu hujusmodi injustitiæ & notorietatis licitum fiet, Sententiæ Judicis sic in forma Juris pronuntiatæ & promulgatæ, *propria* auctoritate *in publico* se opponere, sive Sententiæ non obedire.

Sententia quippe publica auctoritate *juridice* prolata vim suam in foro externo & contentioso obtinet, quoadusque legitime & simili Juris ordine servato retractetur, seu injusta pronuntietur.

Neque publica tranquillitas rectusque ordo permittunt, ut privatis passim liceat prætextu injustitiæ vel notorietatis, publicorum judiciorum auctoritatem & firmitatem invertere.

Atque hoc est, quod passim tradunt Pragmatici, hodie non admitti *notorietatem facti*, præsertim contra Sententias, *Juris ordine servato*, per legitimos Judices prolatas; & neminem prætextu similis notorietatis posse Sententia contemnere; sed requiri *notorietatem Juris*, id est, ut injustitia Sententiæ per Judicem publica auctoritate declarata fuerit.

§. III.

De remedio ordinario adversus Censuras injustas.

NOVIT Ecclesia; quod *omnis Pontifex ex hominibus assumptus* circumdatus sit infirmitate; neque Sacerdotium, tametsi in se sanctissimum, omnes ad illud assumptos red-

reddat ſanctos, aut ex humanis paſſionibus & ignorantiis eximat.

Quapropter & novit, etiam in ſummo Sacerdotio conſtitutis poſſe obrepi, & falſa pro veris imponi, aut etiam ipſos poſſe humana paſſione aut cupiditate præveniri & excæcari, ut ita innocentes ut *nocentes* damnent & perſequantur: & e contrario, noxios tamquam innocentes ſolvant, aut etiam tueantur, & favoribus proſequantur, atque extollant.

Quod attendens Auguſtinus ſcribit ad Auxilium Epiſcopum *Epiſt.* 250. *num.* 3. novæ Edit. alias 75. *Nec arbitreris, ideo nobis non poſſe ſubrepere* injuſtam *commotionem, quia* Epiſcopi *ſumus: ſed potius cogitemus, inter laqueos tentationum nos periculoſiſſime vivere, quia homines ſumus.*

Et hæc quidem ſcribit Auguſtinus occaſione Anathematis, quod injuſte & temere ab hoc Epiſcopo judicabat inflictum.

Quin dicere non dubitavit S. Gregorius *Homilia* 26. in Evangelia apud Gratianum *Cauſ.* 11. *quæſt.* 3. *c.* 88. *Plerumque contingit, ut hic Judicis locum teneat, cujus ad locum vita minime concordat, ac proinde ſæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipſe ligatus ſolvat: ſæpe in ſolvendis ac ligandis ſubditis ſuæ voluntatis motus, non cauſarum merita ſequitur.*

Deploratque ſuo tempore S. Auguſtinus Lib. *De vera Religione cap.* 6. Divina Providentia permittente, *bonos viros* per nonnullas nimium turbulentas hominum carnalium ſeditiones *expelli de Congregatione Eccleſiæ*: additque, *horum plura eſſe exempla, quam credi poteſt.*

Et ipſa Synodus Nicæna *Canone* 5. aperte ſupponit, poſſe contingere, ut inordinata Epiſcopi paſſione de Eccleſia aliqui immerito & injuſte ejiciantur ſive excommunicentur.

Mandat enim, ut *examinetur*, vel *requiratur*, *nunquid vel puſillanimitate* (vel ut legit Iſidorus, *aliqua indignatione*) *vel contentione, vel aliqua ejuſmodi Epiſcopi acerbitate* (aut juxta lectionem Dionyſii, *alio quolibet Epiſcopi vitio*) *congregatione pulſi ſint* (ſeu juxta Iſidorum, *excommunicati*).

Ut hoc ergo (ait Canon *convenientius examinationem accipiat*) ſive ut legit Iſidorus: *ut digna hæc poſſint examinatione perquiri*) *recte habere viſum eſt, ut ſingulis annis in unaquæque Provincia bis Synodi fiant* (ſive ut legit Iſidorus: *Epiſcoporum Concilium fieri*) *ut cum omnes Provinciæ Epiſcopi in eumdem locum communiter conveniant*: (ſive ut legit Dionyſius Exiguus: *ut communiter omnibus ſimul Epiſcopis Provinciæ congregatis*) *ejuſmodi quæſtiones examinentur. Et ſic quos Epiſcopum oſtendiſſe conſtiterit*) aut juxta Dionyſium: *& ſic, qui ſuo peccaverint evidenter Epiſcopo*, vel ſecundum Iſidori lectionem; *ut ita demum hi, qui ob culpas ſuas Epiſcoporum ſuorum offenſas merito contraxerunt*) *juſte eſſe a congregatione ſeparati apud omnes videantur* (ſive juxta lectionem Dionyſii: *excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur*).

Itaque ex Decreto Synodi Nicænæ liberum erat, tam Clericis, quam laicis querelas ſuas adverſus Sententias Epiſcoporum ad Synodum Provincialem bis in anno celebrandam, deferre; & coram Epiſcopis ibidem congregatis injuſtitiam Sententiæ exponere & probare.

Hæc diſciplina in multis poſterioribus Conciliis, ac notanter Africanis renovata fuit: atque fere inconcuſſa perſeveraverit, quouſque ſtylus forenſis in Tribunalia Eccleſiaſtica intravit, & Synodi Epiſcoporum celebrari deſierunt.

Sicuti enim eo tempore in ferendis ſententiis Excommunicationis, aliiſque Cenſuris, non ſecus ac in cæteris Cauſis Eccleſiaſticis ſtylus Forenſis & Civilis cum omnibus ſuis formalitatibus ſervari cœpit; ſic una quoque invaluit, ut eodem tandem remedio, ſcilicet appellationis, adverſus injuſtas Cenſurarum ſententias, ſibi quiſque providere, & remedium quærere debuerit.

Ordinarium itaque adverſus Cenſuras injuſtas hodiernum remedium eſt appellatio ad Superiorem.

Si formam interponendæ, introducendæ, aut proſequendæ appellationis, aut Judicem, ad quem appellandum eſt, ſpectemus, nihil ſpeciale in hac a Cenſuris inflictis, aut comminatis appellatione occurrit.

Verum quoad effectum, non parum differt hæc a Cenſura inflicta appellatio, ab appellationibus a Sententiis definitivis in materia alia.

Pro quo notandum, quod appellatio a ſententia definitiva de Jure Canonico ſoleat habere duplicem effectum.

Per appellationem enim a definitiva, cauſa principalis a Judice *a quo* devolvitur & tranſfertur ad Judicem *ad quem* eſt appellatum, ut hic cauſſam de novo examinet, judicetque, num judex *a quo* recte judicaverit: hicque effectus dicitur *devolutivus*, nimirum a devolutione cauſſæ ad judicem *ad quem*.

Ulterius, per appellationem a definitiva ſolet effectus ſive executio Sententiæ per judicem *a quo* pronuntiatæ *ſuſpendi*, ita ut ipſa Sententia maneat in *ſuſpenſo*, nullamque ſecum trahat executionem, quamdiu appellatio legitime interpoſita & introducta manet in ſuo vigore: vocaturque effectus ſuſpenſivus, propter ſuſpenſionem Sententiæ judicis *a quo*, quam appellatio interpoſita operatur.

Porro illud ſpeciale eſt in ſententia Excommunicationis, & cujuſvis Cenſuræ, quod, ſi hæc abſolute & ſimpliciter fuerit lata, appellatio ab eo interpoſita habeat quidem effectum *devolutivum*, quo cauſa ipſa devolvitur ad judicem *ad quem*; ſed non habeat effectum *ſuſpenſivum*, ſive appellatio a ſimili Sententia *non ſuſpendat* ejus effectum: ſive per ſimilem Sententiam excommunicatus maneat excommunicatus, & debeat ſe gerere ut talem, non obſtante appellatione interpoſita; donec per judicem *ad quem* ipſa Sententia judicis *a quo* fuerit retractata.

Scribit enim Innocentius III. in *cap.* 8. *tit. de Officio Ordinarii*, ſi excommunicatus ab Epiſcopo recurrat ad Archiepiſcopum, hic non poteſt eum abſolvere, niſi prius conſtiterit, injuſte fuiſſe excommunicatum, addita hac ratione: *Cum Excommunicationis ſententia per appellationis non ſuſpendatur objectum.*

Quin & in *cap.* 20. *De ſentent Excomm. in VI.* ſcribit de Cenſuris in generali Bonifacius VIII. „ ſicut Excommunicatio, ſic ab officio, vel ingreſſu Eccleſiæ lata ſuſpenſio, aut „ ipſius effectus per *appellationem* ſequentem *minime ſuſpenduntur.*

Rationem hujus ſpecialis juris expreſſit Innocentius III. in *cap.* 33. §. 1. *tit. De Appellat.* quod ſententia *Excommunicationis executionem ſecum trahat.*

Effectus quippe Excommunicationis eſt reſciſſio Excommunicati a communione Eccleſiæ. Hunc autem effectum, ſive executionem ſecum trahit Excommunicationis ſententia.

Per ipſam enim ſententiam Excommunicationis ſtatim, & in ipſo momento, quo lata eſt, Excommunicatus cenſetur a communione Eccleſiæ ſegregatus ſeu reſciſſus; huncque effectum ipſa Sententia *per ſe* abſque ulterioris judicis miniſterio operatur: adeo ut pro Sententiæ executione non requiratur poſt latam Excommunicationem ullum judicis miniſterium, ſeu factum vel Decretum.

In aliis vero Sententiis, quæ executionem ſecum non trahunt, pro earum habenda executione requiritur novum judicis Decretum.

Cum ergo per interpoſitam appellationem cauſa ad Superiorem ſit devoluta, & omnis juriſdictio & auctoritas judicis *a quo* ſit ſuſpenſa, non poteſt hic ulterius huic cauſæ ejuſve executioni ſe immiſcere pendente appellatione; ac proinde ſicuti judicis *a quo* juriſdictio ſuſpenditur, ita & executio a juriſdictione hac dependens.

Quapropter ſi ſententia Excommunicationis nondum ſit *abſolute* lata, ſeu inflicta Excommunicatio, appellatio interpoſita utrumque effectum devolutivum & ſuſpenſivum habebit, uti notant Doctores in *cap.* 10. *tit. De Appell.*

Hic enim interrogatus Cœleſtinus III. „ ſi quis judex ſic „ protulerit Sententiam: *Niſi Sempronio intra* 20. *dies ſatis-* „ *feceris, te excommunicatum, vel ſuſpenſum, aut interdictum* „ *eſſe cognoſcas*: & ille in quem fertur Sententia, medio tem- „ pore appellans, ad diem ſtatutum minime ſatisfecerit, utrum „ ille tali Sententia legitur; aut interpoſitione appellationis „ tutus exiſtat? Reſpondit Pontifex, *videtur autem nobis,* „ *quod hujuſmodi Sententiam appellationis obſtaculum debeat* „ *impedire.*

Hinc concludunt Canoniſtæ poſt Gloſſam, quod appellatio habeat effectum ſuſpenſivum, quandocumque fertur *ſub conditione*, „ Conditio enim (ait VVameſius in Commentario ad „ hoc caput) cum rem ſuſpendat, immo faciat ut res pro eo „ ſit, quaſi non ſit, non poteſt dici ipſa Sententia ex ipſa re- „ citatione ſecum trahere executionem; & prinde appellationis „ uſus permittatur ad *utrumque* effectum, & ut ad Superio- „ rem deferatur cauſa, & *effectus* Sententiæ *ſuſpendatur.*

„ Unde fit (ait ibidem) ut quæ poſt interpoſitam appella- „ tionem fiunt, integro ſtatu fieri dici debeant; id eſt, agere „ poteſt, ac ſi Excommunicatio lata non eſſet.

Recteque ulterius *num.* 3. monet, quod uſque adeo hic affectus appellationis duret, *ut non tollatur, etiamſi eventus appellationis injuſte appellatum demonſtret*: quod tamquam ſpecialiter in materia Cenſurarum merito receptum eſſe oſtendit.

Nec tantum in ſimili caſu ſola ſuſpenditur Cenſura, ſed & præceptum & obligatio ſatisfaciendi ſub pœna Excommunicationis injuncta: ita ut termino expleto, in tali Sententia præſcripto, non ſolum non incurratur Cenſura, ſed etiam non ſit obligatio exequendi mandatum: quia appellatio dirigitur in totam Sententiam, & conſequenter integram Sententiam, omnemque ejus effectum ſuſpendit.

Cum ergo appellatio a ſententia Excommunicationis habeat effectum etiam *ſuſpenſivum*, quandocumque ipſa Excommunicatio ſecum non trahit ſuam promptam executionem; ratio per ſe patet, cur appellatio a Cenſura duntaxat *comminata* operetur quoque effectum *ſuſpenſivum*; cum evidens ſit, quod Cenſura nondum lata, ſeu inflicta, ſed tantum *comminata*, ſecum trahere nequeat ipſo facto executionem.

Immo ſi poſt interpoſitam appellationem *a comminatione* Cenſuræ, judex *a quo* pendente appellatione procedat ad pronuntiationem Cenſuræ, Cenſura erit ipſo jure nulla, uti notat, aliis citatis, Fagnanus ad *Cap. Super eo, De Appellat. num.* 47.

Idipſum tamquam ſpeciale in hac ſpecie appellationis obſervat VVameſius ad *Cap.* 55. §. 1. *De Appellat.* quod nimirum Cenſura poſt hanc appellationem inflicta, in tantum ſit *nulla*, *ut nec remedio appellationis indigeat*: quo remedio revocanda ſunt, quæ poſt interpoſitas alias appellationes attentatur.

Hæc autem nullitas Cenſuræ præcipue provenit ex defectu juriſdictionis in judice eam conferente, utpote per interpoſitam appellationem totaliter ſuſpenſæ (*a*).

Cum autem non minus recuſatio judicis legitime interpoſita ſuſpendat juriſdictionem judicis recuſati, quam interpoſita appellatio; etiam Cenſura lata, pendente recuſatione, æque invalida & nulla eſt, ac lata poſt interjectam appellationem, eaque pendente.

§. IV.

(a) Quod ſi interponatur appellatio ab actionibus cauſæ a monitionibus, & ab iis omnibus, quæ conſequenter fieri poſſent, antequam ſententia Excommunicationis proferatur; tunc appellatio effectum judicii quod ipſam ſubſequitur, ſuſpendit.

cavetur expresse in stylo, *titulo* De personis Ecclesiasticis *in fine*.

Ejusdem praxeos, tamquam etiam in Belgio ab hominum memoria observatæ, fidem fecerunt Consilia Regia, dum de publicatione & receptione Concilii Tridentini ipsorum judicium exquireretur.

Uti enim refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap. 32. §. 48, ad cap. 3. Sess. 25. De Reformatione, vers. Nefas sit, &c.* Magistratibus omnibus severe interdicitur, ne Excommunicationes Ecclesiasticæ potestatis impediant, aut jam latas revocare mandent.

Hic rursus (ait Anselmo) plerique obloquuntur: *Judices Regios hac auctoritate ab omni memoria in Belgio usos, ut Censuras impedire possint, vel ad revocandas cogere Ecclesiasticos* remedio immissionis in eorum temporalia, *quando excessus & abusus id postulant*.

Refert quoque Bertrandus Loth Dominicanus in suis Resolutionibus Belgicis *Tract. 2. art. 9. num.* 16. quod eadem occasione ad citatum locum Concilii Tridentini annotarint in sua Consultatione Arthesiani, quod Judices laici, semper *arrestarint* bona temporalia in *Episcoporum*, *Officiariorum*, *& generaliter omnium Judicum*, *Officiariorum & Personaram Ecclesiasticarum*, *cujuscumque dignitatis & conditionis fuerint*, *ad* impediendas *eorum* Censuras, Interdicta, & Excommunicationes, *& revocandas illas*, *quæ per ipsos declaratæ*, *& executioni mandatæ fuerunt*, *quando ipsi laici Judices id expedire judicaverint*.

Indubitatum est, hoc esse unum ex punctis, circa quæ Concilium Tridentinum hic in Belgio restrictionem quamdam in ipsa Publicatione accepisse censetur per clausulam insertam Litteris Ducissæ Parmensis Belgii Gubernatricis, scriptis nomine Regis pro executione dicti Concilii ad Regia Consilia, aliosque Magistratus; qua clausula declaravit, mentem Suæ Majestatis esse, Concilium hoc executioni mandandum, *salvis juribus Suæ Majestatis*, *suorum Vassallorum*, *Statuum*, *aut Subjectorum*: *Non* (*ait*) *ad contraveniendum dicto Concilio*, *sed ut executio accommodetur naturæ cujusque Provinciæ*.

De hac clausula videri possunt Renatus Choppinus de sacra Politia *lib. 2. tit. 4. num.* 8. Boerius Epo *Heroicarum qq. lib. 1. num.* 284. Zypæus titulo *De Constitutione num.* 6. & citatus Bertrandus Loth loco allegato.

Certum enim est, quod clausula hæc præcipue spectet puncta, per Consilia Regia in singulis respective Provinciis annotata, tamquam quæ cum Regiis, & Vassallorum ejus juribus & privilegiis, vel inveteratis Provinciarum moribus consistere non videbantur, & quorum usus, non obstante Concilii Tridentini in his Provinciis publicatione, inviolatus permansit.

Quapropter dictus Bertrandus Loth relatis ad longum Annotationibus Provinciæ Arthesiæ ad Decreta Concilii Tridentini, sine hæsitatione subjungit: *Concilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Arthesia*: *quia juxta illa decisiones discutiuntur*, *& deciduntur causæ forenses in Tribunali Arthesiæ*.

Quin, licet in Regnis Hispaniæ, mandante Philippo II. Concilium Tridentinum sine ulla restrictione fuerit receptum & publicatum, nihilominus usus hujus recursus ad tollendam *violentiam* per Censuras illatam in suo mansit vigore & observantia; quia (uti notat Salgado De Protectione Regia *part. 1. prælud. 5. num. 22. & seqq.* ,, Cum Concilium Tridentinum ,, generaliter loquatur, & duntaxat revocare videatur *jus com-* ,, *mune*, quo cavetur, ne Judices laici se *spiritualibus* causis ,, immisceant, nec Ecclesiasticam jurisdictionem turbent; non ,, videtur sub *generalibus* illis terminis comprehendendum tam ,, *salubre remedium*, *& charitativum subsidium*, miseris & ,, oppressis specialiter a jure Canonico ex ratione & principiis ,, juris naturalis & Divini permissum, longo usu immemoriali ,, conservatum: super quo cum Concilium Tridentinum nihil ,, specialiter inducat, sed generaliter potius disponat, hanc li- ,, mitationem a jure approbatam debet recipere ". Quam solutionem & expositionem ibidem multis adstruere conatur.

Eadem verba Concilii Tridentini sibi objiciens Hieronymus de Cevallos *tom. 2. Quæst.* Practicarum, *quæst.* 897. *num.* 126. respondet, illa verba intelligenda esse ,, quando Judex sæcu- ,, laris intendit cognoscere *principaliter* vel *incidenter* in casu ,, Appellationis, de *Sententia lata a Judice Ecclesiastico*; vel si ,, potuit, vel non potuit Ecclesiasticus cognoscere vel excom- ,, municare; secus vero, quando ipse cognoscit per *viam vio-* ,, *lentiæ* in casu legis Regiæ; quia tunc de jure & consuetu- ,, dine talis cognitio pertinet ad judices Regios, & istud pro- ,, prie officium Regis, jure naturali concessum.

Quidquid sit de dictis responsis ad textum Concilii Tridentini, illud constat, quod post hoc Concilium fuerit, & perseveret hujus recursus constans usus, ob bonum & utilitatem Reipublicæ receptus, *ne Respublica turbetur*, *& bonum publicum detrimentum patiatur*, uti loquitur Salgado *num.* 228.

Et jam pridem dicere non dubitavit Covarruvius (qui ipse Concilio Tridentino interfuit) loco supra citato, ubi de recursu tractavit: *Quod si quis contenderit*, *a Principibus sæcularibus hanc tollere potestatem*, *statim*, *non quidem sero comperiet* experimento manifestissimo, *quantum calamitatis Reipublicæ invexerit*.

Similiter teste Antonio Anselmo, loco supra citato, Brabanti in sua Consultatione super Decretis Concilii Tridentini, ubi monuerant, hanc auctoritatem Regiis Magistratibus esse conservandam, pro ratione addiderunt: alioquin tolli e medio remedia ,, Cassationis, & aliarum Provisionum Regiarum, ve- ,, luti quæ dicuntur: *Provisions en cas d' abus*, *voie de fait* ,, *& d' autres*; *quæ præcipua sunt auxilia tuendæ Regiæ di-* ,, *gnitatis*, *& jurium subditorum*.

Remedium immissionis in bona temporalia, aut privationis jurium *naturalitatis*, ad comprimendas *violentias* judicum Ecclesiasticorum, qui in Provinciis bona temporalia possident, aut fixum domicilium habent, seu incolæ habentur; sunt media in illis quidem casibus admodum opportuna. Si autem per Monitoriales, aut Censuras in Curia Romana subreptitie aut obreptitie obtentas Subditi opprimantur, aut jura Provinciarum invertantur, & ita Respublica turbetur, tunc alio remedio uti solent Judices Regii, notanter in Hispania.

Salgado in Tractatu *De Supplicat. ad Sanctiss. part. 2. cap. 24. num. 52. & 53.* enumeratis nullitatibus Excommunicationis ex variis titulis resultantibus, scribit, quod in omnibus his casibus Senatus *vim* tollendo, & taliter oppressis occurrendo retineat Litteras monitoriales & Censuras tangentes; sæpius acriter ,, ferat audaciam Tabellionum has intimationes ,, facientium, atque eos & omnes participes, & agentes severe ,, puniat, Clericos extraneos ab hoc Regno declaret, eorum ,, temporalitates occupet, laicosque gravibus pœnis afficiat, ,, atque Partem ipsam, quæ attulit Excommunicationem, vel ,, Declarationem, vel Cedulones, etiam in forma probante, ,, in prædictis casibus, aut ea carentes, *ad cautelam* compel- ,, lat omni Juris rigore, ut suis expensis adferat absolutionem ,, Excommunicatorum, etiam nulliter, *ad cautelam*.

Et *n.* 56. refert ex Henriquez Theologo Societatis Jesu, quod generaliter in omnibus casibus, in quibus *violentia* committitur per judicem, vel Executorem Romanæ Curiæ excommunicando Partem ,, & in his partibus non reperiatur judex ,, ipse qui absolvat, tunc Senatus Regius compellit Partem vel ,, ejus factores, ut *suis expensis* adferrat dictam *Absolutionem* ,, *a Romana Curia vel aliunde*.

,, Interdum (ait idem Salgado *num. 57. & 58.*) lata Ro- ,, mæ Sententia etiam trina, a judice Ecclesiastico fulminato ,, processu, mittitur Executor in Hispaniam, & interdum E- ,, xecutoriales continent *violentiam*, *&c.* & intimat Censu- ,, ras, ut mittat in possessionem, qui mitti non debet ": si de *violentia summariæ* constiterit, tunc ,, Judices Regii (quia ,, Judices Apostolicos extra ipsorum territorium degentes ro- ,, gare aut compellere non possunt, ut sublata violentia, sus- ,, pendant executionem) comprehendi juxta Executorem in- ,, justum, & reponi quidquid ab illo vi notoria factum, seu ,, attentatum est: compelluntque, si Executor *mixtus* sit cum ,, aliqua cognitione causæ, ut ipse absolvat reponatque at- ,, tentata, & referat appellationi aut supplicationi; aut cer- ,, te, ut ipse qui *merus* est Executor respectu prioris Senten- ,, tiæ, suis expensis procuret plenam absolutionem homi- ,, nis ,, &c.

Hunc recursum in Gallia jam pridem fuisse receptissimum, atque etiamnum post Concilium Tridentinum hactenus perseverasse, notorium est; & tamquam articulus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ late adstruitur per Pithœos in *Probatione dictarum Libertatum*, *tom. 1. cap. 5.*

§. VII.

Qualiter subinde Censuræ palam in foro externo servandæ non sint.

OSTENSUM est supra §. 1. quod sententia Excommunicationis injusta ex parte materiæ seu causæ, non sit timenda eatenus, quasi per illam quis vere constituatur reus, aut revera ligetur coram Deo, tametsi ipse per peccatum seipsum non ligaverit, aut reum fecerit.

Una tamen notavimus, quod si hæc Sententia in forma Ecclesiæ, sive *servato Juris ordine* sit prolata, eam in foro externo esse servandam, quoadusque ipsa injustitia Sententiæ palam innotescat, & sit declarata: ne alias non obediendo Sententiæ, Clavium contemptus appareat, & scandalum detur his, qui injustitiam ignorant.

At si sententia Excommunicationis, alteriusque Censuræ a Judice incompetente, aut neglecto essentiali ordine judicii fuerit lata; injustitiaque aut nullitas adeo sit notoria, ut scandalum ex contemptu prætensæ Censuræ, sive non observantia non sit timendum: tunc Censuram ejusmodi nequidem in foro externo servandam esse, sed tamquam nullam & invalidam posse contemni, uno consensu tradunt tam Theologi, quam Canonistæ.

Et quidem post Navarrum de hac Censura tractans Suarezius De Censuris *disp. 4. sect. 7. n.* 16. ait: *Si scandalum quacumque ratione cesset*, *& innotescat aliis qualitas Sententiæ*, *cessat obligatio*.

Apposite hanc distinctionem, inter sententiam Excommunicationis *valide* latam *servato Juris ordine*, sed injustam ex parte materiæ, & sententiam *omnino invalidam*, observavit Jansenius Gandensis in *cap.* 78. Concordiæ Evang. De sententia enim a Judice *valide*, sed tamen *injuste* ob defectum causæ lata, dicit eam eatenus esse timendam, quod sic Excommunicatus eadem parere debeat in *foro externo*, ne auctoritatem Ecclesiasticam contemnere videatur, & ita scandalum dare: *Atque ob id* (*ait*) *ut citra scandalum possit non parere hujusmodi sententiæ Excommunicationis*, *debet* canonice *probare injustitiam Excommunicationis contra se latæ*: *quam antequam probare possit*, *debet a Superioribus humiliter* Absolutionem *petere*.

Deinde transit ad alios casus, dicens: *Nisi in illis casibus*, *in quibus talis est error ex* parte Sententiæ, *qui Sententiam non tantum injustam*, *sed etiam faciat esse* nullam, *ut cum fertur ab eo*, *qui in ipsum non habet auctoritatem*, *videlicet a*

Judice non ſuo; vel a Judice excommunicato, vel cum lata eſt poſt appellationem legitime interpoſitam, vel cum forma excommunicationis fuerit intolerabilis error expreſſus, quemadmodum patet in cap. Per tuas titul. De Sentent. Excommunicat. *quamvis ibi tantum duo poſteriora excipiantur.*

,, In tribus enim illis potiſſimum caſibus (pergit idem Au-
,, ctor) ſententiam Excommunicationis non ſolum eſt injuſta,
,, ſed etiam *nulla:* in aliis autem caſibus, etiamſi ſit injuſta,
,, eſt tamen aliqua; & ideo antequam aliquis debeat admitti ad
,, probationem injuſtæ Excommunicationis, gratiam Abſolutio-
,, nis implorare debet: *Ne*, ut dicitur in citato capitulo, *Sen-*
,, *tentiam Eccleſiaſticam contemnere videatur, & per hoc am-*
,, *plius ex ſuo contemptu ligetur.*

Similiter magnus ille Univerſitatis Pariſienſis Cancellarius Joannes Gerſonius in tractatu, cui titulus: *Circa materiam Excommunicationum Reſolutio*, obligationem obſervandi Excommunicationem injuſtam fundari aſſerit *in ſcandalo apparente* contemptus Clavium timendo, ideoque & ſententiam Excommunicationis injuſtam contemni poſſe, dum ſcandali periculum ceſſat.

Poſtquam enim *Conſideratione* 2. notavit, contemptum Clavium intervenire poſſe *directe*, vel *cauſaliter*, vel duntaxat *implicite*, ſubjungit *Conſideratione* 4. ,, Contemptus neutro mo-
,, dorum prædictorum dicendus eſt intervenire contra præceptum
,, aliquod Prælatorum, quando *manifeſte & notorie* Prælatus
,, abutitur in hujuſmodi præcepto, Clavium poteſtate, & hoc
,, dum ſcit & cognoſcit ille, qui non obedit, nec aliunde ge-
,, nerat in ſe vel in aliis *ſcandaloſum contemptum Clavium:* quo-
,, niam in hoc talis non eſt inobediens Clavium poteſtati, ſed
,, erroneo Clavium abuſui.

Hinc ulterius infert *Conſideratione* 9. ,, Contemptus Clavium
,, non incurretur in multis caſibus, quibus Papæ mandato non
,, obediretur, dum ſcilicet abutitur enormiſſime & ſcandaloſiſ-
,, ſime poteſtate ſua in deſtructionem, non in ædificationem.

,, Exemplum (ait): ſi Papa vellet theſauros Eccleſiarum di-
,, ripere, aut hæreditates uſurpare, aut in ſervitutem abjectam
,, Clerum cum ſuis bonis redigere, & juribus ſuis ſpoliare ſine
,, cauſa, quis diceret, illa debere tolerari? Quis non cenſe-
,, ret, poſſe dici Papæ, Cur ita facis? Quis non aſſentiet *in*
,, *facie ipſi reſiſtendum.*

Recteque notat *Conſideratione* 5. ,, Quod contemptus Clavium
,, magis inveniatur quoad culpam in Prælato taliter, ut præ-
,, mittitur, abutente ſua poteſtate, quam in non obediente.

Quin & concludit: ,, Eſt quandoque *meritorium & honoriſi-*
,, *cum* Eccleſiæ poteſtati quod tali Prælato *in faciem reſiſtatur*,
,, ut Paulus Petro " *Gal. cap.* 2. *verſ.* 11.

Neque deſunt exempla etiam Virorum ſanctorum, quorum ſanctitatem pluribus miraculis, etiam poſt mortem Deus manifeſtavit, qui *Cenſuras, etiam Papales*, ob injuſtitiæ notorietatem contempſerunt, atque palam eis reſiſtendum putarunt.

Quomodo publice, tum ſcripto, tum verbo adverſus Romanæ Eccleſiæ exactiones, & Apoſtolicas Eccleſiaſticorum Beneficiorum Reſervationes dure olim recalcitraverit Robertus Lincolnienſis Epiſcopus; nec non ob hanc recalcitrationem, *Excommunicationem* in ſe latam palam ut injuſtam contempſerit; immo cum excommunicatus eſſet ab Innocentio IV. ipſe eumdem Innocentium Pontificem appellaverit ac evocaverit ad divinum Tribunal, late deſcribit illius ætatis Hiſtoricus Matthæus Pariſienſis ad annum 1253. & 1254. qui & addit, evocationem hanc ſuum habuiſſe effectum, atque Innocentium paulo poſt revera ad divinum Tribunal fuiſſe evocatum; Robertum autem tum in vita, tum poſt mortem multis claruiſſe miraculis.

Quod & obſervat Chriſtianus Lupus tomo 3. Schol. in Canones, refertque ex Henrico Cuyghtono, quod *hac de cauſa, quamvis Robertus perſpicuis fulgeret miraculis, non eſt permiſſus canonizari.*

Refert idem Lupus loco citato ex Mattæo Pariſienſi ad annum 1257. & 1258. ,, etiam Sevvalum Eboracenſem Archiepi-
,, ſcopum eadem de cauſa excommunicatum ab Alexandro IV.
,, appellaſſe item ad divinum Judicium, & tamquam Martyrem
,, in ipſo mortis lecto miraculis coruſcaſſe.

De hoc enim Sevvalo Archiepiſcopo Eboracenſi refert citatus Matthæus ad annum 1257. *pag.* 956. quod *eo tempore aggravaverit manum ſuam Papa Alexander IV.* (*in Archiepiſcopum Eboracenſem Sevvalum*) *juſſitque eum*, ait, *cum ignominia nimis in tota Anglia* excommunicari *accenſis candelis & pulſatis campanis; ut tali terrore ac tanto ſuam conſtantiam enervaret. Ipſe tamen Archiepiſcopus, exemplo* B. Thomæ *Martyris, & exemplo & doctrina* B. Edmundi, *quondam Magiſtri ſui, informatus, necnon* B. Roberti *Epiſcopi* Lincolnienſis *fidelitate eruditus de ſolatio cœlitus mittendo minime deſperavit, omnem Papalem tyrannidem ſuſtinendo. Nec optimos Eccleſiæ ſuæ reditus tranſalpinis indignis & incognitis conferre volebat, nec curavit voluntati Papali, relicto Juris vigore, muliebriter obedire vel inclinari. Quapropter quanto magis præcipiente Papa maledicebatur, tanto plus a populo benedicebatur, tacite tamen, propter metum* Romanorum.

Cum nec his conſtantia Sevvali enervaretur, ulterius *aggravavit manum ſuam ſuper eum Dominus Papa, & deteriorata eſt ejuſdem quoad ſæculum conditio, & quoad Dominum meliorata..... Præter enim alia ſcandala multa præcedentia, jam aufertur* crux *ab eo, quam conſuevit Clericus primus ante ipſum bajulare. Renuit tamen adhuc* genua flectere coram Baal, *& indignis barbaris opima Beneficia Eccleſiæ ſuæ, quaſi margaritas porcis immo porcis diſtribuere.*

Hæc præcitatus Hiſtoricus ad annum 1258. *pag.* 964. additque *p.* 969. Archiepiſcopum Eboracenſem, morte inſtante, ita Jeſum Chriſtum obteſtatum fuiſſe: *Novit infallibile examen tuum, quam Papa, quem ſupra Eccleſiam tuam conſtituiſti gubernandam, meam multipliciter fatigavit innocentiam, pro eo, ut Deus ſcit, & mundus non ignorat, quod indignos prorſus & ignotos nolui admittere ad regimen Eccleſiarum, mihi licet indigno a te commiſſarum.*

Hic eſt, de quo, teſte eodem Hiſtorico, vaticinatus erat B. Edmundus Cantuarienſis Archiepiſcopus: Sevvale, Sevvale, *Martyr ab hoc ſæculo tranſmigrabis, ferro, vel ſaltem gravibus & inſuperabilibus tribulationibus impetitus & trucidatus.*

Indubie in ſimilibus caſibus Viri ſancti, ac notanter Epiſcopi, quibus Eccleſiarum ſuarum defenſio & conſervatio præcipue concredita eſt, noverant & impenderant, quod in citato tractatu dixit Gerſonius *Conſideratione* 12. *Veritas eſt, quod omnis via favorabilis & humilis tentanda eſt cum ſummo Pontifice, dum male informatus fert per ſe vel ſuos* injuſtas *Sententias, quod deſiſtat & reformet, ſed ſi nihil profuit humilis ſedulitas, arripienda eſt virilis & animoſa libertas.*

Teſtantur id in primis litteræ Roberti Lincolnienſis Epiſcopi ad Innocentium IV. Papam apud citatum Matthæum Pariſienſem ad annum 1253. *p.* 870.

In his enim ſuam erga Sedem Apoſtolicam oſtendit reverentiam & ſubmiſſionem. *Noverit* (*inquit*) *diſcretio veſtra, quod mandatis Apoſtolicis affectione filiali devote & reverenter obedio. His quoque, quæ mandatis Apoſtolicis adverſantur, paternum zelans honorem adverſor & obſto. Ad utrumque enim teneor ex divino mandato.*

Dein ſcribit, Apoſtolica mandata nec eſſe, nec poſſe alia, quam Apoſtolorum doctrinæ & ipſius Domini Jeſu Chriſti conſona & conformia.

Poſt hæc exponit, quod litterarum tenor (quas Innocentius ad ipſum, & alios Angliæ Epiſcopos frequenter dederat de faciendis Beneficiorum proviſionibus quibuſdam Clericis notanter Italis ne idioma quidem Anglicanum callentibus) *non ſit Apoſtolicæ Sanctitati conſonus, ſed abſonus plurimum, & diſcors.* Hanc diſſonantiam pluribus in his litteris exponit. Primo, multis invehitur in clauſulam, *non obſtante*, in litteris & mandatis Papalibus expreſſam.

Secundo exponit, quam *odibile, abominabile, & deteſtabile ſit*, miniſteria Eccleſiaſtica ad dirigendas & ſalvandas animas inſtituta, committere indignis, *qui in poteſtate cura Paſtoralis conſtituti, de lacte & lana ovium Chriſti vivificandarum & ſalvandarum Paſtoralis officii & Miniſterii ſalarium comparant, debita non adminiſtrant. Ipſa enim miniſteriorum Paſtoralium non adminiſtratio, eſt Scriptura teſtimonio ovium occiſio & perditio.*

Poſtqam autem pluribus expoſuit, hæc plane divinis præceptis contrariari, ita concludit: *Breviter, autem recolligens, dico, Apoſtolicæ Sedis Sanctitas non poteſt niſi quæ in ædificationem ſunt, & non deſtructionem. Hæc eſt enim poteſtatis plenitudo, omnia poſſe in ædificationem. Hæc autem, quæ vocant Proviſiones, non ſunt in ædificationem, ſed in manifeſtiſſimam deſtructionem, non igitur poteſt Sedes Apoſtolica acceptare, quia* caro & ſanguis, quæ Regnum Dei non poſſidebunt, *eas revelavit, & non Pater D. N. Jeſu Chriſti*, qui eſt in cœlis.

Similiter Sevvalus Archiepiſcopus Eboracenſis *humiliter in ſcripto ſuo & inſtanter, ſicut memoratus Epiſcopus Lincolnienſis Robertus fecerat, petiit* (*ab Alexandro IV.*) *ut conſuetas tyrannides temperaret, humilitatem Sanctorum Prædeceſſorum ſequendo*: uti ſcribit dictus Matthæus Pariſienſis ad annum 1258. *pag.* 969.

Cum autem horum ſanctorum & Apoſtolicorum Virorum nihil prodeſſet humilis ſedulitas, arripiendam cenſuerunt virilem & animoſam libertatem.

Verum hic notandum eſt, quod frequentius nullitas & invaliditas hæc Cenſurarum palam ſe manifeſtet in Cenſuris generalibus, & *latæ* ſententiæ, quas Judices Eccleſiaſtici & Curiales ſuis Decretis & Ordinationibus, quaſi de ſtylo inſerere conſueverunt.

Harum enim nullitas ac invaliditas frequenter, tam ex parte materiæ, quam ex defectu Juriſdictionis legitimæ in proferente, necnon debitæ publicationis & receptionis, adeo notoria eſt, & ab omnibus agnita, ut eas, vi Decretorum, quibus annexæ ſunt, pati vel timere, *eſſet aſinina patientia, & timor leporinus & fatuus*, uti loquitur Gerſonius *Conſid.* 7.

Quin ſi ſimiles Cenſuræ comminatæ, & Decretis paſſim inferi ſolitæ, eſſent timendæ facile per Prælatos induceretur quædam ſervitus ſuper populum, quemadmodum reflectit ſæpius citatus Gerſonius dicta *Conſideratione* 7.

Verum eſt, quod non deſint, nec jam pridem defuerint adulatores, qui hujuſmodi, præſertim a Papa ejuſve Commiſſariis comminatas, aut ipſo jure inflictas Cenſuras ſine exemptione eſſe timendas, populo perſuadere ſtudent; palam traducentes tamquam Eccleſiaſticæ poteſtatis contemptores, & Prælatis ac ſignanter Pontifici, ac Sedi Apoſtolicæ rebelles, qui verbo & opere oſtendunt, ſe ſimiles Cenſuras non timere.

At, ſi attentius expendantur motiva, quibus plures hujuſmodi Cenſurarum patroni moventur, apparebit, eos non ſolere quærere in extollenda harum Cenſurarum efficacia, niſi quæ ſua ſunt.

Probe enim intelligunt, Prælatos ſummopere deſiderare, ut apud populum magna ſit harum Cenſurarum idea; populoque perſuaſum ſit Cenſuras multum eſſe timendas, nec de earum validitate & juſtitia anxie eſſe inquirendum, ſed ſimpliciter & humiliter pro juſtitia Cenſurarum eſſe præſumendum, iiſque cæcam obedientiam præſtandam.

Quo enim major eſt populi de his Cenſuris idea, eo major quoque eſt apud populum Prælatorum auctoritas: ut ita qualiacumque ſua Decreta pro manutenendis aut aſſerendis prætenſis ſuis juribus facilius exequi poſſint; ſcilicet non obedientibus

tibus vel contradicentibus ſuis Decretis, & graves Cenſuras comminando.

Cum autem jam pridem reperti fuerint plures, & hodie reperiantur, qui affectant & ſollicite ambiunt favorem & amicitiam Prælatorum, ac ſignanter Curiæ Romanæ, ut per ipſos ad altiora promoveantur, aut commoda temporalia conſequentur; vel in obtentis pacifice ac commode vivant; aut certe quia aliis humanis vinculis ipſi ſunt obſtricti: non mirum, plurimos reperiri, qui magis adulationis & placendi ſtudio quam amore veritatis cæcam illam obedientiam & reverentiam hiſce Cenſuris exhibendam prædicent & proclament.

Similes videntur fuiſſe Cenſurarum & poteſtatis Eccleſiaſticæ, notanter Papalis propugnatores, de quibus Gerſonius in præallegato Tractatu *Conſideratione* 9. qui adeo Papalem auctoritatem extollebant apud populum, ut non deeſſent puſilli, qui æſtimarent, *Papam eſſe unum Deum, qui habet poteſtatem omnem in cælo & in terra.*

His non abſimiles erant Doctores illi, qui adulando Pontificibus docebant: *Quod voluntas Pontificis, qualiſcumque ea fuerit, ſit Regula, qua ejus operationes ac actiones dirigantur; ex quo procul dubio efficiatur, ut quidquid libeat, id etiam liceat*, uti eos deſcribit Novennarium Prælatorum Concilium, quod juſſu Pauli III. in notandis abuſibus Concilio Tridentino præluſit,

Ex quo fonte (ait dictum Concilium) tamquam ex equo Trojano irrupere in Eccleſiam Dei tot abuſus, & tam graviſſimi morbi, quibus conſpicimus eam ad deſperationem fere ſalutis laboraſſe.

Nec dubium, quin & ex hoc adulationis fonte dimanaverit & perſeveret in Eccleſia Cenſurarum ille abuſus eas adeo temere levibuſque de cauſis incutiendi, ut magis a Prælatis ad proprium dominatum & commoda temporalia, quam ad ædificationem & correctionem ſubditorum videatur Clavium auctoritas impendi.

Ex quo revera contigit, uti prædixit Synodus Tridentina *Seſſ. 25. cap. 3. De Reformat. auctoritatem Clavium magis contemni, quam formidari; & perniciem potius parere, quam ſalutem.*

Ut proinde cum Gerſonio merito reputandum ſit *meritorium & honorificativum Eccleſiæ poteſtati*, quod hujuſmodi Cenſuræ nonnunquam tamquam notorie invalidæ, & ſine effectu palam negligantur; oſtendaturque non tantum verbo, ſed & opere & facto eas non eſſe timendas.

Monet tamen Gerſonius *Conſid.* 11. quod in contemptu Cenſurarum cavendum quoque ſit *ſcandalum puſillorum*, qui per dictos Doctores adulatores & placere volentes inſtructi, *æſtimant Papam eſſe unum Deum, qui habet poteſtatem omnem in cælo & in terra.*

Ad præcavendum hoc puſillorum ſcandalum ſubjungit Gerſonius *Verumtamen expellenda eſt talium ſtultitia per informationes idoneas, qui ſi nolint acquieſcere, ipſi jam ſunt judicandi de ſcandalo non dato, ſed accepto; hoc eſt, de ſcandalo Phariſeorum & ex malitia, non puſillorum & ex ſimplicitate vel ignorantia.*

Igitur Cenſuræ Eccleſiaſticæ a legitima poteſtate, ſervato per omnia præſcripto Juris ordine, non levi de cauſa, ſed juxta Evangelicas & Canonicas regulas inflictæ, magnopere ſunt timendæ; recteque dixit Synodus Tridentina: *Quod excommunicationis gladius nervus ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valde ſalutaris, ſi ſobrie magnaque circumſpectione exeratur* (exerceatur.)

Quin etſi Excommunicationes credantur ex parte *cauſæ* eſſe injuſtas, immo Excommunicatus certus ſit de injuſtitia, nihilominus ſi a legitimo Superiore fuerint ſervato Juris ordine prolatæ, *non facile* erunt contemnendæ, priuſquam legitima auctoritate injuſtitia earum fuerit declarata; ne ex earum contemptu vel non obſervantia in foro exteriori, ipſa auctoritas Eccleſiaſtica, & Clavium uſus in contemptum veniat cum puſillorum ſcandalo.

At Cenſuræ *palam* extra formam Juris, levibuſque de cauſis promiſcue comminatæ aut inflictæ, ſine ſcandalo puſillorum, non raro poſſunt, immo & debent contemni ſive negligi, præſertim per eos, qui ad diſciplinam Eccleſiaſticam conſervandam, & populi inſtructionem poſiti ſunt.

Dum enim hi ſuo agendi modo oſtendunt, ſe Cenſuras haſce timere, aut populo ſeu verbo, ſeu facto ſuo eas timendas perſuadent, abuſum harum Cenſurarum mirum in modum augent, aut ſaltem fovent,

Prælati enim ſive Judices Eccleſiaſtici videntes, Cenſuras ſuas ſuſtineri, facile ad eas comminandas aut infligendas pro aſſerendis ſuis prætenſis juribus, aut mandatorum & ſententiarum ſuarum executione proſiliunt,

Quin ex falſa illa de Cenſurarum efficacia populo impreſſa idea contingit, ut facilius, quam oportet, hæ Cenſuræ impendantur, ad vindicandam contra Regios Miniſtros auctoritatem, aut prætenſam immunitatem Eccleſiaſticam: idque frequenter cum ſumma Reipublicæ & Eccleſiæ perturbatione, ac multorum ſcandalo, & nullo plerumque ſpirituali animarum profectu.

Igitur non parum Eccleſiæ prodeſſe poſſunt, & coram Deo mereri, qui, & ſpe temporalis emolumenti, & metu ſuſtinendæ indignationis, aut etiam perſecutionis, ſepoſitis, unice amore veritatis, & ſtudio aſſerendæ & conſervandæ Canonicæ diſciplinæ, veram de Cenſuris ideam populo imprimunt; eas timendo, quæ revera ſunt timendæ; eas contemnendo, quæ revera contemnendæ ſunt, & ſine vero ſcandalo puſillorum contemni poſſunt.

Quapropter dicendum cum S. Gregorio apud Gratianum *Cauſ. 2. quæſt. 7. can. 57. Admonendi ſunt ſubditi; ne plus quam expedit, ſunt ſubjecti: ne cum ſtudent, plus quam neceſſe eſt, hominibus ſubjici, compellantur vitia eorum venerari.*

§. VIII.

Inter perſecutiones a Chriſto ſuis veris Diſcipulis & veritatis defenſoribus prædictas, eſt injuſta Cenſurarum, ſignanter Excommunicationis inflictio.

EXCOMMUNICATIONES injuſtas homini Chriſtiano nullum verum malum, quod ipſum *coram Deo* magis reum aut peccatorem conſtituat, inferre, ac conſequenter nec ſimiles Excommunicationes tamtam inferentes ſimile malum eſſe timendas, ſupra notavimus.

Verum, ſicuti metus imminentis mortis corporalis, aliorumque malorum temporalium, homines infirmos frequenter terrere, & a veritate confitenda retrahere, aut ad conſentiendum falſitati inducere ſolet: ita & metus Excommunicationis incurrendæ tametſi injuſtæ ſufficiens eſt, ut homines in charitate Dei, & fide æternorum bonorum non omnino radicatos & fundatos faciat a veritate ad falſitatem declinare, atque hominum mandatis potius, quam Deo obedire, ut vel comminatas Cenſuras evadant, vel ab inflictis ſe liberetur.

Immo nonnunquam contingit, ut homo Chriſtianus ſimplex & rectus, ſed in fide ac Religione non plene inſtructus plus timeat Excommunicationem, licet injuſtam, quam mortem corporalem; faciliuſque metu incurrendæ Excommunicationis, quam amittendæ vitæ temporalis in tentationem induceretur, & a juſtitia excideret.

Quam enim homini vere Chriſtiano durum eſſe non ſolet, quod ſe videat reputari etiam ab his, qui Eccleſiæ Miniſtri ſunt, tamquam impium & indignum omnis cum Deo commercii, & ut membrum putridum a ſocietate Sanctorum, ne eam inficiat, reſecandum!

Quapropter Chriſtus ſuos diſcipulos, & in ipſis omnes Chriſtianos adverſus tentationes & perſecutiones ipſis ob ſui nominis confeſſionem imminentes, præmunire volens, etiam hanc ſpeciem perſecutionis palam denuntiavit, eamque ſi ipſius velint permanere diſcipuli, ipſis obventuram, his verbis expoſuit: *Abſque Synagogis facient vos.* Joann. *cap.* 16. *verſ.* 2.

Recte notat ad hæc verba Janſenius Gandenſis in ſua Concordia Evangelica *cap.* 135. Chriſtum in præcedentibus prædixiſſe varias perſecutiones ſuis diſcipulis obventuras, ſed nullas *in ſpecie* expreſſiſſe; hoc autem capite quaſdam *particulares* perſecutionum ſpecies explicare; *eaſque duplices juxta duplex malorum genus. Eſt enim malum calumniæ & ignominiæ, & eſt malum pœnæ atque ſupplicii,*

Ad calumniæ atque ignorantiæ malum pertinet (ait Janſenius) quod primo loco dicitur: Abſque Synagogis facient vos; *pro quo Divus Auguſtinus clarius legit:* Extra Synagogas facient vos.

Eſt autem (pergit idem) Græcis pro abſque Synagogis, *vel* extra Synagogas, *unica vox* Apo-Synagogos, *hoc eſt, alienos a Synagoga, aut* Excommunicatos.

Notat præterea in citata Concordia *cap.* 78. quod *extra Synagogam fieri apud Judæos eſſet alicui interdici commercio & conſuetudine reliquorum Judæorum, ut non liceret ei ingredi cum reliquis Synagogam aut Templum, & omnino alienus eſſet ab omni Judæorum congregatione, quod apud Judæos ſummæ ignominiæ habebatur, quomodo apud Chriſtianos habetur* Excommunicatio,

Et revera docet ſacer Textus, quod plures ex Judæis erubuerint Chriſtum & veritatem palam confiteri, ob metum hujus a Synagoga ejectionis, ſive Excommunicationis.

De parentibus *Cæci nati*, cujus Chriſtus oculos aperuerat, legitur *Joan. cap.* 9. quod interrogati a Phariſæis, *quomodo nunc videret*, erubuerint & timuerint fateri Chriſtum filio ipſorum oculos aperuiſſe: ſed reſponderint: *Quomodo autem nunc videat, neſcimus; aut qui ejus aperuit oculos, nos neſcimus: ipſum interrogate, ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.*

Ratio occultatæ veritatis, & negati reſponſi ſubjungitur: *Hoc dixerunt parentes, quoniam timebant Judæos. Jam enim conſpiraverant Judæi, ac ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum,* extra Synagogam fieret, *propterea parentes ejus dixerunt, ætatem habet, ipſum interrogate.*

Nec tantum homines pauperes & vulgares metu hujus ex Synagoga ejectionis, a Chriſti confeſſione retrahebantur; ſed tanta erat ipſius ejectionis ignominia, & Judæorum, ac notanter Phariſæorum (qui majore in Chriſtum odio erant animati) auctoritas apud populum, ut etiam Principes ex metu illius, Chriſtum, licet in illum crederent, palam confiteri erubeſcerent,

Teſtatur enim Sacer Textus *Joan. c.* 12. *verſ.* 42. *Quoniam ex Principibus multi crediderint in eum*; id eſt, Chriſtum eſſe Meſſiam corde credebant, miraculorum magnitudine & multitudine convicti; *ſed propter Phariſæos non confitebantur, ut e Synagoga non ejicerentur*, inquit Sacer Textus. Hoc eſt, metu Phariſæorum palam Chriſtum tamquam Meſſiam confiteri & agnoſcere non audebant, ne ab illis, vel per illorum importunam ſollecitationem e Synagoga ejicerentur.

Scitur enim ſummam fuiſſe Phariſæorum apud Judæos auctoritatem, ut etiam Principibus eſſet formidabilis, uti & Joſephus teſtatur.

Præterea notum eſt, Phariſæos præ omnibus Chriſto fuiſſe inimicos & adverſarios, eo quod eorum hypocriſim & avaritiam palam coram populo detegeret; cum ipſi e contrario eſſent toti

inten.

intenti, ut præ reliquis apud populum reputarentur sanctiores & Legis Mosaicæ defensores, zelosiores, & exactiores.

„ Addit autem Evangelista causam, quare hi Principes meruerent (ait citatus Jansenius ad *cap.* 114. Concord. Evang.) „ fieri Apo-Synagogi, hoc est, excommunicati fieri, & ejici e „ Synagoga. *Quia* (ait) *dilexerunt magis gloriam hominum*, „ hoc est, gloriam apud homines, *quam gloriam Dei*, id est, „ gloriam apud Deum, & quæ a Deo obtinetur. Sicut enim „ ignominiosum apud homines judicabant (pergit Jansenius) „ ejici e Synagoga, ita gloriosum in Synagoga versari, maxime sibi, qui cum essent Principes, in Synagoga honorabantur, & primas obtinebant cathedras. Hanc ergo gloriam, „ quam non solum admittebant, sed etiam multum diligebant, „ ne amitterent, confiteri, quod credebant, metuebant.

Unde merito observat hic Auctor: „ Ex hoc loco discendum, „ quam noxia res sit humanæ gloriæ appetitus, ut qui quotidie etiam multis in Christianis efficiat, quominus Christum, „ hoc est, veritatem, quam noverunt, ore & opere confiteantur.

Cum non minorem infamiam, aliaque temporalia incommoda secum trahat Excommunicatio hodie apud Christianos, quam olim apud Judæos usitata e Synagoga ejectio; non mirum, si & modo inter Christianos reperiantur quamplurimi, qui ex metu incurrendæ Excommunicationis alteriusve Censuræ, Christum, hoc est, veritatem, quam noverunt, ore & opere confiteri erubescunt: vel etiam mandatis hominum tametsi injustis, & Dei ordinationi contrariis, ne Censuram incurrant, obediunt.

Sed vel præcipue ac præ aliis huic tentationi exponuntur Ecclesiastici, utpote qui præ cæteris vident se expositos incommodis Ecclesiasticarum Censurarum, puta Suspensionis, aut Interdictionis ab Officio, aut Beneficio.

Et cum hodie Dignitates, & Officia, & Beneficia Ecclesiastica, quin & ministeria, & munia Ecclesiæ non raro ob gloriam humanam, & commoda temporalia quærantur, ac appetantur; quid mirum, quod & hodie plurimi præ metu Censurarum cæco modo obsecundent voluntati ac placitis eorum, quos sciunt potentia & auctoritate valere apud Superiores, & resolverunt non secus ac olim Pharisæi, ejicere e Synagoga, sive Dignitatibus, Beneficiis, muniisque Ecclesiasticis rejicere, aut obtentis privare, vel ab illis saltem suspendere, qui obedire renuunt, aut Christum, hoc est, veritatem sibi adversam, publice confitebuntur & propugnabunt.

Quare & indubitatum est, inter persecutiones a Christi Apostolis, & in ipsis omnibus Christianis, ac notanter Ministris Ecclesiæ prænuntiatas, etiamnum hodie esse hanc e Synagoga ejectionem, seu Excommunicationem, aliasque Ecclesiasticas Censuras, quas veri Christi discipuli & veritatis defensores & prædicatores sustinere injuste coguntur; & quarum metu plures succumbunt, *quoniam diligunt magis gloriam hominum, quam gloriam Dei*. Joan. *cap.* 12. *vers.* 43.

CAPUT IX.

De Interdicto.

§. I.

Interdictum uti & suspensio subinde infligitur per modum Censuræ, & subinde per modum meræ pœnæ: & quomodo ab aliis Censuris distinguatur?

PRÆTER Excommunicationem famosissimam speciem Censuræ, hodie duæ aliæ species Censuræ a Theologis & Canonistis numerantur, scilicet Interdictum, & Suspensio; idque conformiter ad responsum Innocentii III. in *Cap.* 20. *tit. De Verb. Sig.* Qui cuidam quærenti, quid per Censuram debeat intelligi, respondit, quod per eam *non solum Interdicti, sed suspensionis, & Excommunicationis sententia valeat intelligi*.

Hinc igitur uno consensu conclusere Theologi & Canonistæ tres esse species Censuræ, Excommunicationem, Interdictum, & Suspensionem.

At notandum, non omne Interdictum, neque omnem suspensionem infligi per modum Censuræ, aut esse speciem Censuræ.

Convenit enim inter Theologos & Canonistas, Interdictum, & Suspensionem sæpius infligi per modum *meræ pœnæ*, instar aliarum pœnarum Canonicarum in punitionem commissi delicti.

Et quidem quandocumque Interdictum aut Suspensio infligitur alicui ob commissum delictum, absque respectu ad contumaciam & perseverantiam in delicto, potius reputanda est inflicta per modum pœnæ in vindictam commissi delicti, quam per modum Censuræ.

Censura enim non infligitur proprie in vindictam commissi delicti, sed ob contumaciam in crimine; neque principaliter ut ob perpetratum delictum quis puniatur, sed potius ut frangatur ejus contumacia, & a crimine recedat, & Ecclesiæ obediat.

Quapropter Interdictum vel Suspensio per modum pœnæ infligi possunt ad certum tempus, prout gravitas ipsius delicti postulaverit; eoque elapso, Interdictum vel Suspensio evanescit. At tamquam Censura ad certum tempus infligi non potest; eo quod sic infligatur ad reprimendam contumaciam, adeoque pro tempore incerto, quo contingit durare contumaciam.

Hinc ulterius concluditur, non tantum prævie ad Excommunicationem, sed etiam prævie ad Interdictum & Suspensionem in ratione Censuræ, prærequiri contumaciam, ipsasque Canonicas monitiones & esse & hic præmittendas, ut de contumacia constet.

Hæ autem non requiruntur, ubi in *meram vindictam* per modum pœnæ Interdictum aut Suspensio infligitur, uti notant Scholastici passim, atque inter alios Suarezius *De Censuris disp.* 25. *sect.* 1. eo quod non requiratur prævia contumacia in delicto, ut quis ob commissum delictum puniatur.

Igitur Interdictum, prout est species Censuræ distincta in ratione Censuræ a Cæteris pœnis & impedimentis Canonicis, dicitur: *Censura Ecclesiastica prohibens usum quarumdam rerum sacrarum, ut fidelibus communem, quatenus talis est.*

Dicitur hic exclusa Excommunicatio, quia, etsi etiam hæc interdicat excommunicato quarumdam rerum sacrarum usum, non tamen eum prohibet, *quatenus talis est*, sive sub ratione usus; sed prout est quædam communicatio cum fidelibus, sive quia illis uti nequit, nisi una censeatur habere communicationem cum fidelibus, a qua communicatione per Excommunicationem est separatus & prohibitus.

Per hæc verba, *ut fidelibus communionem*, distinctum volunt Interdictum a Suspensione, ut est Censura: eo quod hæc solummodo privet usu rerum sacrarum, uti est proprius ipsis *Clericis*. Quare etiam solis Clericis Censura Suspensionis infligitur.

Denique dicitur in descriptione, *aliquarum rerum sacrarum usu*, quia hæc Censura non privat generaliter omnium rerum sacrarum usu, sed duntaxat quæ in Jure expressæ sunt.

Hæc autem sufficienter ostendunt, Interdicti descriptionem desumptam & circumscriptam esse conformiter ad ea, quæ recentiores Scholastici, & Decretalium Glossatores invenerunt & proposuerunt, ut Interdictum a reliquis pœnis Canonicis, & Excommunicatione, & Suspensione tamquam specialem speciem Censuræ distinctam, probarent.

Nec enim facile reperies apud Veteres, Interdictum, adinstar Excommunicationis, fuisse habitum ut speciem Censuræ a potestate Clavium ligandi & solvendi dependentis, aut scrupulose a reliquis pœnis Canonicis distinctam.

§. II.

De distinctione Interdicti personalis, localis, & mixti; item particularis, & generalis.

JUXTA recentiorem & modernam disciplinam, ipsamque receptam loquendi phrasim, Interdictum, ut est Censura, distingui solet in personale, locale, & mixtum.

Personale dicitur, quod dirigitur *directe* & immediate in *personam*, eidem Interdicendo aliquarum rerum sacrarum usum ob contumaciam in delicto.

Vocatur vero *locale*, quod *directe* & immediate refertur ad locum aliquem sacrum, ita ut prohibitio seu interdictio rerum sacrarum respiciat ipsum locum sacrarum, in quo res sacræ peragi deberent.

Mixtum appellatur, quod quasi ex utroque conflatur, dum scilicet æque directe prohibitio sive interdictio usus rerum aliquarum sacrarum, & personas & locum respicit.

Personale Interdictum vocatur passim *ambulatorium*; eo quod personas, quocumque loco consistant, sequatur. Personæ quippe Interdicto ligatæ in nullo loco habent usum rerum sacrarum, ipsis nempe interdictum, sive in nullo loco sacro Divinis interesse possunt, tametsi eo in loco sacra fieri possint, & alii non interdicti interesse possint, uti declaratur in *cap.* 16. *De sentent. Excommunicat. in VI.*

Interdictum vero *locale* solum locum afficit, ut nimirum in eo sacra Officia celebrari nequeunt, aut rerum sacrarum usus haberi, salva moderatione in Jure expressa.

At personæ, si alias non sint interdictæ, alio in loco non interdicto Sacris interesse possunt, uti declaratur in dicto *Cap.* 16. *De sentent. Excommunicat. in VI.*

Ex his facile intelligitur, effectum Interdicti mixti esse, impedire usum rerum sacrarum in loco interdicto, in quantum refertur ad locum, & quatenus respicit personas, eumdem usum interdicere personis quocumque in loco, etiam alias non interdicto.

Interdictum tam locale, quam personale, subdividitur in singulare, & universale sive generale.

Locale *universale* sive *generale* dicitur, quando locus aliquis continens sub se plura loca sacra sine expressione alicujus determinati loci sacri indefinite & generaliter subjicitur Interdicto: puta Regnum integrum, aut Provincia, vel Respublica, Diœcesis, Civitas, &c.

Hujus Interdicti meminit Bonifacius VIII. in *Cap.* 10. *De sentent. Excommunicat. in VI.* ibidem declarans: „ Beneficium relaxationis ad cautelam quoad Interdicti sententias in civitates, castra, vel quælibet alia loca, sive terras aliquas generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere.

Similis Interdicti mentionem facit idem Pontifex in *Cap.* 17. *eod. in VI.* declarans: „ Quod si civitas, castrum, aut villa „ Ecclesiastico subjiciantur Interdicto, illorum superbia, & continentia ædificia eo ipso intelligi velit interdicta.

Dicitur autem *particulare*, si unus locus sacer, vel etiam plura loca, sed *singulatim* & *nominatim* expressa subjiciantur Interdicto.

Personale Interdictum vocatur generale, sive universale, si communitas aliqua personarum plures *indefinito* numero com-

complectens perſonas, ***generatim*** ſine particulari expreſſione, ſed ſub expreſſione communitatis ſubjiciantur Eccleſiaſtico Interdicto.

Hujus mentio occurrit in citato *Cap. 16. De ſentent. Excommunicat. in VI.* declaraturque: ,, Si Sententia Interdicti ,, proferatur in Clericum, non intelligi (niſi aliud ſit expreſ- ,, ſum in ea) interdictus populus, neque etiam e contrario: ,, unde (ait) uno interdicto ipſorum, alius licite admittitur ,, ad Divina.

Si vero unus, aut etiam plures expreſſo nomine ſingularium Interdicto ſubjiciantur, dicitur Interdictum particulare.

Porro hodie nomine Interdicti ſolet communiter intelligi Interdictum generale, quo communitas aliqua ſine ſpeciali perſonarum expreſſione & nominatione interdicitur.

Ad hanc vulgarem Interdicti acceptionem indubie reflexit Vir eruditus Dandinus Alteſerra *lib. 6. De Juriſdict. Eccleſiæ cap. 12.* dicens, quod Interdictum ,, ſit Cenſura Eccleſiaſtica, ,, per quam Sacris interdicitur civitati vel univerſitati ob cri- ,, men & ſcandalum publicum. Item, quod Interdictum nihil ,, aliud ſit quam Excommunicatio *generalis*, qua interdicitur ,, populo vel univerſitati, ut Excommunicatio ſingularibus per- ,, ſonis.

§. III.

An olim notum fuerit Interdictum generale, prout hodie ſumitur?

INTERDICTUM prout eſt Cenſura, ac ſignanter locale vel mixtum generale, parum notum fuiſſe primis Eccleſiæ ſæculis apparet.

In primis S. Auguſtinus *Epiſt.* 250. reprehendit Auxilium Epiſcopum, quod ob delictum a parte commiſſum excommunicaſſet filium, & totam familiam; ſcribitque quod cupiat edoceri: ,, Quomodo recte anathematizetur pro Patris peccato Fi- ,, lius, aut pro Mariti Uxor, aut pro Domini Servus, aut ,, quiſquam in domo etiam nondum natus, ſi eodem tempore, ,, quo univerſa domus eſt anathemate obligata, naſcatur, nec ,, ei poſſit per Lavacrum regenerationis in mortis periculo ſub- ,, veniri.

,, Audiſti forſan (ait) aliquos magni nominis Sacerdotes ,, cum domo ſua quemquam anathematizaſſe peccantium? Sed ,, forte ſi eſſent interrogati, reperirentur idonei reddere inde ,, rationem. Ego autem (pergit Auguſtinus) quoniam ſi quis ,, ex me quærat, utrum recte fiat, quid ei reſpondeam non in- ,, venio: nunquam hoc facere auſus ſum, cum de quorumdam ,, facinoribus immaniter adverſus Eccleſiam perpetratis graviſ- ,, ſime permoverer.

Poſt hæc rogat Epiſcopum, ut, ſi filium illius, qui crimen admiſit, innocentem deprehendat, ſententiam Anathematis, quam forſan paſſione aliqua præventus & commotus in ipſum ejuſque familiam tulerat, revocet. ,, Nec arbitreris (inquit) ,, ideo nobis non poſſe ſubrepere injuſtam commotionem, quia ,, Epiſcopi ſumus: ſed potius cogitemus inter laqueos tentatio- ,, num periculoſiſſime vivere, quia homines ſumus.

Fragmentum hujus Epiſtolæ refert Gratianus *Cauſ. 24. quæſt. 3. can. 1.* quo relato concludit: *Ut ergo ex hac auctoritate evidentiſſime monſtratur, illicite quis excommunicatur pro peccato alterius: neque aliqua ratione nituntur, qui pro peccato unius, in totam familiam ſententiam ferunt Excommunicationis.*

Non obſcure tamen fatetur Auguſtinus in verbis ſupra citatis: *Aliquos magni nominis Sacerdotes cum domo ſua aliquem anathematizaſſe*, aut ſaltem id tamquam a dictis Sacerdotibus factum, tunc fuiſſe relatum.

Et ſane legitur de S. Baſilio *Epiſt.* 244. quod interrogatus quid agendum de illo, qui filiam alicujus rapuerat; reſponderit, filiam parentibus reſtituendam; ipſum autem raptorem, ejuſque complices excommunicari debere: ,, Villa vero (ait) ,, quæ raptorem ſuſceperit cum rapta, nec reddiderit, prorſus ,, ſuſpenſa ſit a precibus & orationum communione.

Hic in primis notandum, Baſilium Excommunicationem duntaxat denuntiare in ipſum *Raptorem*, ejuſque *Complices*: at ipſam villam ſive homines villæ tantum a precibus & orationum communione ſuſpendere, idque ſi raptorem cum rapta ſuſceperit, nec reddiderit: qua ſuſceptione & non redditione eos raptui cooperatos eſſe apparebat.

Quin enim Baſilius in eo loco intellexerit per *villam*, non ædificium ſeu domum materialem, ſed familiam ſeu homines villæ, qui raptorem cum rapta ſuſceperant, ex ipſo contextu manifeſtum eſt.

Ex quo ulterius manifeſtum eſt, S. Baſilium nequaquam excommunicaſſe, aut Eccleſiaſtico Interdicto ſubjeciſſe totam familiam innocentem ob peccatum unius: ſed ad claſſim pœnitentium relegaſſe, qui crimini raptus, recipiendi raptorem cum rapta cooperati videbantur.

Si illi *magni nominis Sacerdotes* (quorum facta in ſuam defenſionem adducebat Auxilius Epiſcopus, ad quem citatam Epiſtolam ſcripſit Auguſtinus) auditi fuiſſent (uti eos audiri avebat S. Auguſtinus) non aliud forſan, quam quod Baſilius fecerat, ſe egiſſe probaſſent.

Quidquid ſit, neſcio num ullum apud quatuor primorum ſæculorum Auctores exemplum Interdicti *generalis* in familiam aut communitatem ob *unius*, quamvis Patrisfamilias aut Superioris crimen, quantumvis enorme, pronuntiati reperietur.

Pro antiquitate Interdicti antiquius proferri non ſolet, quam quod occurrit apud Gregorium Turonenſem *lib. 8. Hiſtoriæ Franciæ cap. 31.* Narrat eo loco Gregorius, quod, cum S. Prætextatus Epiſcopus Rothomagenſis, in Eccleſia ipſo die Paſchatis peragens divina Officia eſſet trucidatus ,, Leudovvaldus Epi- ,, ſcopus Epiſtolas per omnes Sacerdotes direxerit, & accepto ,, conſilio *Eccleſias Rothomagenſes* clauſerit, ut in his populus ,, *Solemnia Divina non ſpectaret*, donec indagatione communi ,, repeririretur hujus Auctor ſceleris.

Circa hanc ſpeciem Interdicti in primis notandum, hic de immaniſſimo & admodum ſcandaloſo ſcelere agi.

Secundo, quod criminis hujus Auctor ignoraretur.

Tertio, Interdictum duntaxat fuiſſe poſitum, *donec indagatione communi repeririretur hujus Auctor ſceleris.*

Adhæc admodum veriſimile eſt, Sanctum hunc Epiſcopum non alia de cauſa trucidatum, niſi quia Evangelica libertate & conſtantia vitia populi argueret, atque ea de cauſa multorum odia in ſe concitaſſet; ut proinde Leudovvaldus merito populum a divinorum Officiorum uſu in Eccleſiis Rothomagenſibus, tamquam aliquatenus de trucidatione ſui Paſtoris ſuſpectum excluſerit, *donec communi indagatione repeririretur hujus Auctor ſceleris.*

Neque prohibuit Leudovvaldus in his Eccleſiis celebrari *Solemnia Divina*, ſed duntaxat Eccleſias Rothomagenſes clauſit, ut in his *populus Solemnia Divina non ſpectaret*; ita ut tantum populus videatur a Divinis excluſus & interdictus fuiſſe.

Interim ex hoc facto Leudovvaldi non oſtenditur, quod ob crimen tametſi atrociſſimum, & ſummopere execrandum, cujus *Auctor ignoratur*, integra Civitas aut Communitas Interdicto ſubjiceretur, donec Auctor criminis a prætenſo crimine ceſſaverit & ſatisfecerit, & Eccleſiæ ſe ſubmiſerit: cum expreſſe Leudovvaldus hoc ſuum Interdictum duntaxat durare voluerit, *donec indagatione communi repeririretur hujus Auctor criminis.*

Nec facile invenietur, *generale* hujuſmodi Interdictum ante ſæculum X. Vel XI. inflictum, ut criminis Auctor, quantumvis is eſſet Communitatis vel Civitatis Caput, vel Superior aut Dominus, ad ſubmiſſionem & correctionem per ſimile generale Interdictum adigatur.

Legitur quod in Synodo Lemovicenſi anno 1031. adverſus generalem morbum, qui contumaciæ Principum & Magiſtratuum ſæcularium adſcribebatur, Odoricus Abbas Epiſcopis pro remedio ſuggeſſerit inflictionem publicæ & *generalis Excommunicationis* per totam terram Lemovicenſem, eo modo quo in Actis Synodi deſcribitur, *tomo 9. Concil. general. col. 902. & ſeqq.*

Huic conſilio acquieviſſe Epiſcopum Lemovicenſem indicat Ademarus Engoliſmenſis ſub idem tempus ſcribens: ,, Alduinus ,, Epiſcopus Lemovicenſis pro nequitia populi *novam* obſervan- ,, tiam conſtituit, ſcilicet Eccleſias & Monaſteria ceſſare a ,, Divino cultu, a ſacroſancto Sacrificio, & populum quaſi Pa- ,, ganum a divinis Laudibus ceſſare, & hanc obſervantiam Ex- ,, communicationem cenſebat.

Cum Ademarus hanc obſervantiam vocet *novam*, & eodem ſæculo Ivo Carnutenſis de ſimili interdicto ſcribens *Epiſt.* 94. illud vocet *Remedium inſolitum*, admodum veriſimile eſt, ante hæc tempora notum non fuiſſe, aut ſaltem admodum rarum, & inuſitatum.

§. IV.

Interdictum generale labentibus ſæculis frequentius impenſum: quam funeſti ejus ſoleant eſſe effectus.

ANTE ſæculum undecimum vix notum fuiſſe generale Interdictum, prout hodie id accipitur, præcedenti §. oſtenſum eſt.

At labentibus ſæculis, præſertim poſt Gregorii VII. Papæ tempora frequenter invaluit uſus Interdicti, notanter *generalis* in integras Provincias, quin & Regna; ita ut ad frangendam Regum aut Principum contumaciam Regna & Provinciæ Interdicto tam locali quam perſonali ſubjicerentur.

Nec tantum a Romanis Pontificibus, ſed & tandem ab Epiſcopis Civitates & Diœceſes integræ involvebantur generali Interdicto, præſertim ob violatam, ut prætendebant, Eccleſiaſticam immunitatem.

Plura ſimilia generalia Interdicta occurrunt & deſcribuntur apud Hiſtoricos præſertim Germanos, Gallos, & Anglos, quorum Regna his Interdictis generalibus non ſemel leguntur fuiſſe involuta ſæculis XI. XII. & XIII.

Famoſum fuit & ab Auctoribus deſcriptum generale Interdictum in totum Regnum & terras Regis Galliæ tempore Philippi II. per Innocentium III.

Philippus enim Rex Galliæ, qui Auguſtus dicitur, defuncta prima uxore filia Balduini Comitis Hannoniæ, duxit uxorem Ingeburgem ſororem Canuti Regis Danorum: vix contracto Matrimonio, ipſa Ingeburgis Regi diſplicere cœpit eamque tandem variis exquiſitis prætextibus dimiſit, aliamque, ipſa adhuc vivente, in uxorem duxit.

Rex Danorum ob hanc ſororis ſuæ dimiſſionem offenſus, primum apud Cœleſtinum III. Pontificem, ac dein apud Succeſſorem ejus Innocentium III. inſtitit, ut Philippus ad dimittendam ſuperinductam, & recipiendam dimiſſam cogeretur.

Cum autem Philippus ſæpius monitus obtemperare nollet, tandem Innocentius III. ſub finem ſæculi XII. *generale* Interdictum per totum Regnum Galliæ, omneſque Philippi Ditiones per ſuum in Galliam miſſum Legatum promulgari fecit.

Octo menſibus Interdictum hoc duravit; ejuſque occaſione contentiones & ſcandala plurima per Galliam exorta fuere, ipſique Epiſcopi inter ſe diviſi, aliis in gratiam Pontificis Interdictum ſervantibus, aliis, qui Regi obſequi malebant, illud ſpernentibus.

Inter

Inter non observantes Interdictum fuerat Episcopis Altissiodorensis, qui una cum aliis nonnullis Episcopis Pontifici scripserat, exponens rationes, ob quas sibi videretur Interdictum in suis Diœcesibus hactenus non observandum, postulans ut mentem Pontificis super his intelligere posset. Sed cum dictus Episcopus interim Interdictum non servaret, eum ut irregularem habuit Innocentius.

Hac de causa cum Episcopus Altissiodorensis, durante hoc Interdicto, esset electus seu postulatus ad Ecclesiam Metropolitanam Senonensem, ejus electionem admittere noluit Innocentius ob non servatum hoc Interdictum, & ejus occasione scriptæ sunt ab Innocentio litteræ, quarum fragmenta referuntur in *cap. 1. & 2. tit. De Postulat.* Item *cap. 7. tit. De Officio Legati*, & *cap. 47. De Appellationibus*, quæ sine notitia hujus Interdicti, ejusque historia vix intelligi possunt, de quibus consulenda Gesta, & Epistolæ hujus Pontificis, edita per Stephanum Baluzium.

Attento primævo horum Interdictorum rigore, in omnibus Ecclesiis Interdicto subjectis omnia plane Divina Officia cessare jubebantur, ipseque populus interdictus usu Divinorum Officiorum & Sacramentorum, quin & instructionum privabatur.

Et quidem prædictus Innocentius III. Legato suo præscribens formulam jam dicti Interdicti per Regnum Galliæ promulgandi, in casum quo Philippus Rex Galliæ dimissam uxorem & Reginam non reciperet, & superinductam non dimitteret, mandat *Epist. 145. lib. 1.* ut ex nunc totam terram ejus, appellatione postposita, subjiciat Interdicto: *Ita quod præter Baptisma parvulorum, & Pœnitentias morientium nullum in ea Divinum Officium celebretur.*

Unde & in Chronico Altissiodorensi ad an. 1200. occasione hujus Interdicti scribitur: *Erat in toto Regno* (*Galliæ*) *lugubris Ecclesiæ facies, quia nulla celebrabantur in Ecclesiis Sacramenta, vel Divina Officia præter Viaticum & Baptisma: nec modo in Ecclesiis, sed & Monasteriis cessatum est a Divinis, negabatur mortuis sepultura: erat igitur ubique per Regnum mœstitia circumfusa, cum hic Ecclesiæ silerent organa, & ora canentium Domino clauderentur.*

Experientia autem docuit, quod ex districtione hujusmodi Interditorum excresceret indevotio populi, pullularent hæreses, & infinita pericula animarum insurgerent, uti fatetur Bonifacius VIII. in *Cap. Alma Mater, De sentent. Excommunicat. in VI. Quin & adolescentes & parvuli participantes rarius Sacramenta, minus inflammantur & solidantur in Fide, Fidelium tepescit devotio.* Uti idem Pontifex asserit in *Extravag. De sentent. Excommunicat. inter communes.*

Et refert Glossographus ad citatum *Cap. Alma Mater*, verbo *insurgunt*: *Audivi de quodam loco in Marchia, quod tanto tempore steterat Interdictum, quod facta relaxatione, homines 30. vel 40. annorum, qui nunquam audiverant Missam, deridebant Sacerdotes celebrantes.*

Ut his incommodis occurratur, varii Pontifices districtionem seu rigorem Interdictorum, signanter quoad cessationem Divinorum Officiorum & Sacramentorum usum & administrationem mitigarunt, præsertim prædictus Bonifacius VIII. in allegato Cap. *Alma Mater*; atque propterea in descriptione Interdicti dictum est, quod sit Censura privans usu aliquarum rerum sacrarum, *prout in Jure expressum est*, id est, salvis modificationibus in Jure expressis.

Insuper teste eodem Bonifacio in citata Extravagante: *Nonnulli Judices nimis prompti ad proferendas sententias Interdicti erant, etiam in causis, quæ interdum plus ex cupiditatis, quam charitatis radice perspicuis indiciis procedere arguerentur.*

Ex eadem Extravagante edocemur, quod Judices Ecclesiastici, etiam Civitates, quin & Provincias Interdicto subjicerent pro *pecuniario debito*, vel cujusvis monetæ vel pecuniæ quantitate: quod ne in posterum quocumque quæsito colore fiat, *auctoritate ordinaria vel delegata* ibidem prohibetur.

Quin ex Pragmatica Sanctione Caroli VII. Regis Galliæ, titulo *De Interdictis non leviter ponendis*, intelligitur, quod ad subjiciendum interdicto integrum Territorium sufficeret, si Toparcha sive Caput illius Communitatis, vel Magistratus Communitatem repræsentans, nollet ejicere e suo Territorio aut Communitate aliquem nominatim excommunicatum.

Cum autem frequenter ex levibus causis ad interdicta Judices Ecclesiastici prosilirent, moderatio servanda ibidem præscribitur: *Quoniam* (ait) *ex indiscreta Interdictorum promulgatione multa consueverunt scandala evenire.*

Recte autem hic monet Glossographus Pragmaticæ Sanctionis: *Discretio suadet, ut prius delinquentes specialiter & nominatim interdicantur, & non alii, ut ab initio delinquentes generaliter non interdicantur quoad omnes effectus Interdicti, sed quoad quosdam: scilicet primo interdicatur culpabilibus Corpus Christi, & sepultura in Cœmeterio, & si paulatim procedendo de effectu in effectum; & demum cum in malorum profundum laberentur, propter eorum culpam Interdictum generale proferendum, ut omnes inculpabiles contra delinquentes insurgant.*

Quam funesti fuerint sæpe similium generalium Interdictorum effectus, experientia docuit, signanter dum hæc proferebantur, ut subditi inculpabiles in Reges aut Principes vel Magistratus insurgerent.

Quam id a mente Patrum ac notanter S. Augustini esset alienum, ex dictis supra intelligi facile potest; quandoquidem nequidem per Censuras contra similes personas ob periculum schismatis & divisionis procedendum judicaret.

Ob hos quoque indubie funestos effectus tandem contigit, ut rarior his postremis temporibus fuerit interdictorum generalium usus; neque ullum scitur a Romanis Pontificibus positum post illud, quod Paulus V. 17. Aprilis an. 1606. contra Rempublicam Venetam evulgavit, ob violatam, ut prætendebatur, immunitatem & libertatem Ecclesiasticam, occasione quorumdam Statutorum ab eadem Republica editorum.

In hac Bulla in primis Dux Venetorum, Senatus Reipublicæ, Statuarii, & eorum Fautores, Consultores, Adhærentes, & horum quilibet, etiamsi non essent specialiter nominati, excommunicabantur, Excommunicatione Romano Pontifici reservata.

Deinde Civitatem Venetiarum, & alias Civitates; Terras; Oppida, & loca quæcumque, ac universum temporale Dominium dictæ Reipublicæ Ecclesiastico interdicto supposuit, uti latius in Bulla exprimitur, quæ integra habetur apud Melchiorem Goldastum tomo 3. Monarchiæ Romani Imperii, pag. 282.

Subjungitur & ibidem Decretum Leonardi Donati Ducis Venetiarum, omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, aliisque Ecclesiasticis sub dominio Reipublicæ Venetæ existentibus inscriptum, quo declarat prædictum Breve Pauli V. *non modo ut injustum indebitumque, verum etiam uti nullum nulliusque valoris atque momenti habendum esse; atque ita invalidum,* (*ait*) *irritum & fulminatum illegitime, & de facto, nulloque Juris ordine servato, ut ea remedia adhibenda nos duxerimus, quibus Majores nostri, & alii Supremi Principes usi sunt cum Pontificibus, qui potestatis sibi a Deo in ædificationem traditæ limites ac modos egressi fuerunt* (*a*).

Referuntur & in eodem tomo varia Opuscula & Consultationes Theologorum & Jurisperitorum occasione hujus interdicti composita, ex quibus, uti & ex Historia hujus interdicti perspicuum est, horrendis contentionibus, dissensionibus & scandalis ratione hujus interdicti expositam fuisse Rempublicam Venetam.

Cæterum effectus Interdicti localis est, ut *is, qui scienter celebrat in loco supposito Interdicto* (*nisi super hoc privilegiatus existat, aut a jure sit concessum eidem*) *irregularitatem incurrat: a qua nequit per alium, quam per Romanum Pontificem absolvi, & adeo efficitur ineligibilis, quod nec eum aliis ad eligendum admitti debebit,* uti statuitur in *Cap. 18. De sentent. Excommunicat. in VI.*

Hunc effectum non habebit Interdictum, nisi latum in *ratione Censuræ*. Quapropter licet nequeat celebrari in loco *cessationi a Divinis subjecto*, nihilominus in eodem celebrans irregularis non efficitur, uti evidenter supponitur in citato *Capitulo* 18. ubi declaratur, quod iis *qui in Ecclesia sanguinis effusione polluta scienter celebrare præsumit, licet in hoc temerarie agat, irregularitatis tamen laqueum non incurrat.*

Rationem allegat: *Cum id in Jure expressum non sit.*

Evidenter igitur supponit, cessationem a Divinis esse omnino distinctam, etiam quoad effectum Juris ab Interdicto. Quam distinctionem Veteribus notam fuisse non invenitur.

Hinc recte monet Claudius Fleury in suis Institutis *parte 3. cap. 2.* quod Interdictum non minus requirat prævias monitiones Canonicas, & sententiam ut minus declaratoriam, atque ipsa Excommunicatio; non autem cessatio a Divinis, utpote quæ Censura non est, sed potius rationem habet meræ pœnæ, quæ præviam contumaciam nequaquam requirit: uti supra annotatum est.

CAPUT X.

De Suspensione.

Quæ præcedenti capite §. 1. dicta fuerunt de distinctione Interdicti inflicti per modum pœnæ, & inflicti per modum Censuræ Ecclesiasticæ, eadem obtinent circa Suspensionem.

Et quemadmodum Interdictum primitus inter species Censuræ numeratum non legitur, ita nec Suspensio; neque hæc scrupulose a depositione, aliisque pœnis Canonicis tamquam proprie dicta Censura secernebatur: sed de Suspensione loquebantur Veteres, prout de aliis pœnis Ecclesiasticis infligendis Clericis pro ratione culpæ; neque eam a Potestate clavium magis, quam pœnarum Canonicarum inflictionem credebant procedere.

Unde descriptio Suspensionis prout est species Censuræ, desumenda est, æque ac ipsius Interdicti, ex illis, quæ induxit & recepit posterior tandem disciplina, fundata præcipue fuere quibusdam recentioribus Pontificum Decretalibus, atque Theologorum Scholasticorum, & Canonistarum communi opinione, qui his Decretalibus firmiter inhæserunt; nulla pene ad pristinam, aut ad veterem loquendi modum reflexione facta.

Conformiter proinde ad hanc Doctorum, & receptam hodie opinionem definiri solet: *Censura Ecclesiastica, qua Clericus ob culpam suam prohibetur ab executione Potestatis Ecclesiasticæ, quam habet ratione Officii vel Beneficii Ecclesiastici.*

Eam distingui ab Excommunicatione observant, quod Excommunicatio non privet Excommunicatum usu potestatis Ecclesiasticæ; quatenus *tali*, uti privat directe Suspensio: sed duntaxat privet illo usu, in quantam habet rationem communicationis cum reliquis Fidelibus.

Hinc

(a) Hoc ducis Venetiarum Decretum sexto die Maji datum est an. 1606.

Hinc & profluit alia differentia, nimirum, quod Excommunicatio sit Censura communis Clericis & laicis, Suspensio autem propria sit *solis Clericis*, utpote quibus solis interdici potest usus Potestatis Ecclesiasticæ *ut talis*: quandoquidem non nisi Clericis hic usus ratione Officii vel Beneficii Ecclesiastici competere queat.

Ex prædicta descriptione etiam deducitur, Suspensionem posse dividi in eam, quæ est ab Ordine, in eam, quæ est a Beneficio, & in eam, quæ est ab omnibus functionibus, quæ tum ab Ordine, tum a Beneficio dependent; hæcque dicitur Suspensio *totalis*.

Et quidem Suspensio ab Officio simpliciter prolata importat Suspensionem, tam ab his quæ Ordinis sunt, quam quæ sunt Jurisdictionis, uti communiter tradunt Canonistæ ad *Cap.* 1. *De sententia Excommunicat. in VI.*

Suspensio autem subinde partialis duntaxat est, quando nimirum solum quosdam actus vel functiones respicit; puta solius Ordinis vel Jurisdictionis duntaxat, aut etiam aliquem vel aliquos particulares actus Ordinis, vel Jurisdictionis, uti notat Glossa ad *Clemen.* 3. *De pœnis*, verbo *Suspensio*.

Et cum hodie frequenter sumatur Beneficium, præsertim a Canonistis, pro jure percipiendi fructus, eaque ratione dicatur Beneficium dari *propter Officium*; idcirco dubitari cœpit, num suspensus *ab Officio* simpliciter, intelligatur quoque suspensus a Beneficio, sive jure percipiendi fructus: quæ ambiguitas ut tollatur, in generali & absoluta Suspensione solet expresse dici, *ab Officio & Beneficio*.

Cæterum ad ea, quæ Clericis & laicis sunt communia, Suspensio quantumvis generalis proprie non extenditur, sed tantum ad ea, quæ Clericis propria sunt.

Unde Suspensio non privat Clericum passiva Sacramentorum susceptione, neque ingressu Ecclesiæ, aut Ecclesiastica sepultura immo nec functionibus sæcularibus, si quæ forsan Clerico competant, & Beneficio sint annexæ; quia non sunt functiones Ecclesiasticæ, sive Clericales, neque eas Clericus proprie exercet ut Clericus, quandoquidem & eas laicus obire queat.

Præterea Suspensio, prout est Censura, non attingit proprie nisi ea quæ *jure ordinario* competunt Clerico ratione Ordinis vel Beneficii; nec propterea versatur circa ea, quæ ex mera gratia vel jure delegato ad beneplacitum delegantis Clerico sunt demandata.

Cum enim hæc ad arbitrium seu beneplacitum delegantis revocari queant, non est impendenda Censura, ut hæc Clerico interdicantur, vel ab his suspendatur; sed nuda & simplex revocatio sufficit, ut recte notat Suarezius De Censuris *disp.* 4. *sect.* 7. *num.* 33.

At illis, quæ Clerico competunt *jure* sui ordinis vel Beneficii, non potest interdici, nisi ob culpam sive causam in Jure probatam, quemadmodum privari aliter non potest suo Beneficio.

Dum enim quis interdicitur similibus functionibus ipsi Beneficio *jure ordinario* annexis, quodammodo privatur in totum vel pro parte Beneficio, quod proprie in *Officio* ejusque exercitio consistit; puta si Parochus suspendatur a functionibus Pastoralibus Beneficio suo Parochiali annexis, aut Canonicus a functionibus Canonicalibus, in effectu a suo Pastoratu vel Canonicatu suspenditur.

Et quidem sicuti Beneficiatus a suo Beneficio deponi, aut in ejus pacifica possessione impediri vel turbari nequit, nisi ex justa & Canonica causa, idque servato Juris ordine, ita nec a functionibus Beneficio annexis suspendi potest, nisi justa de causa, ac servato Juris ordine; sive hæc Suspensio infligatur per modum pœnæ, sive per modum Censuræ: quandoquidem tam per unam quam per alteram Beneficiatus in possessione sive exercitio sui Beneficii impediatur, seu turbetur.

Quapropter si Suspensio fuerit inflicta servato Juris ordine, sed tamen eam injustam credat Suspensus, poterit ab hac sententia, non secus atque ab Excommunicatione, aut ab alia pœna Canonica injuste inflicta, appellare.

Si autem citra Juris ordinem fuerit Suspensio inflicta, atque ita *via facti* per hanc Suspensionem in sua pacifica possessione Beneficiatus turbetur, poterit ad comprimendam hanc violentiam & vim tollendam, recurrere ad Regios Magistratus, quemadmodum supra circa Excommunicationem *via facti* inflicta mex positum est.

At vero, si Clericus exerceat functiones Ecclesiasticas ex *mera gratia & simplici delegatione* sine ullo Canonico titulo, sufficiet ordinarie sola revocatio hujus gratiæ vel delegationis: eo quod hæc gratia vel delegatio soleat unice dependere a voluntate & beneplacito dantis vel delegantis.

Cum ergo nullo alio fundamento, seu jure vel titulo in tali Clerico subsistat exercitium talium functionum, proprie Clericus hic a functionibus non suspenditur; sed duntaxat Episcopus, aliusve delegans revocat gratiam sive delegationem, declarando contrariam suam voluntatem, a qua dependet quidquid juris ad has functiones Clericus ille prætendere potest.

Suspensio non tantum ad certos actus, sed etiam ad determinata loca restringi potest; puta, quod his vel illis locis functiones Ecclesiasticas Suspensus exercere nequeat, sive quod ab illis in tali loco obeundis suspendatur.

Suspensionem quoque limitari posse ad *certum & determinatum* tempus communiter docent Doctores post Glossam in *Clement.* 3. *De Pœnis*. Verum hæc distinctio de Suspensione, ut est *Censura*, intelligi nequaquam potest.

Censura enim, quæ præcipue infligitur ad correctionem, & frangendam contumaciam in delicto, ad *certum & determinatum* tempus limitari non potest, sed semper habet tempus indeterminatum, nimirum quousque ligatus Censura se emendaverit, & Ecclesiæ se submiserit & satisfecerit.

Cum ergo resipiscentia peccatoris non habeat terminum definitum, repugnat plane fini & naturæ Censuræ, ut pro definito tempore imponatur; uti recte notat Suarezius De Censuris *disp.* 4. *sect.* 1. *num.* 9.

At suspensio, quæ infligitur per modum pœnæ, sive pœnitentiæ pro culpa commissa, ad *certum* tempus limitari vel extendi solet, pro ratione culpæ per pœnitentiam eluendæ, aut per pœnam puniendæ.

Hæc suspensio per modum pœnæ inflicta, & ad certum tempus limitata, lapso hoc tempore, ipso jure exspirat, ut Suspensus functiones, a quibus fuerat suspensus, possit sine ulla prævia absolutione resumere: cum tamen ligatus *valida* Censura nequaquam plene liberari queat, nisi obtenta absolutione.

Hinc manifestum est, quod Concilium Tridentinum *Sess.* 23. *cap.* 8. *De Reformat.* loquatur de Suspensione incurrenda per modum *pœnæ*, non autem per modum *Censuræ*; declarans Episcopum ordinantem alienum Diœcesanum sine licentia sui Ordinarii suspensum *per annum* a collatione Ordinum.

Et similiter *c.* 10. *eadem Sess.* declarans Suspensos *ipso jure* ab Officio & Beneficio similiter *per annum*, concedentes litteras dimissoriales contra formam ibi præscriptam.

Cum autem pleræque Suspensiones in Jure expressæ, quæ vocari solent Suspensiones Juris, sint ad certum & determinatum tempus restrictæ, argumentum evidens est, Jura illa non loqui de Suspensione, ut est Censura, sed ut est *pœna*: monetque etiam Suarezius loco citato: *quotiescumque privatio aliqua Communionis Eucharistiæ, vel alia similis Suspensio pro* certo *tempore absolute & sine ulla conditione ponitur, illam non esse Censuram, sed* pœnam *quamdam alterius rationis, quæ non pro contumacia comprimenda, sed ut pœna pro delicto commisso pure imponitur.*

Quod de Suspensione ad certum & determinatum tempus hic notatum est, id & de Interdicto ad certum tempus restrictio similiter dicendum: scilicet simile Interdictum non posse reputari Censuram, sed meram pœnam Canonicam.

Quare circa similia Interdicta & suspensiones servandæ potius sunt Regulæ, quæ in infligendis pœnis Canonicis præscriptæ sunt, quam quæ in materia Censurarum sunt statutæ.

Suspensio ab Ordine vel Beneficio reddit Clericum irregularem, si durante Suspensione functiones Ordinis aut Beneficii, a quibus suspensus est; exerceat.

Immo si quis Presbyter simpliciter sit suspensus ab Ordine, & exerceat durante Suspensione vel functiones Ordinum minorum, ipsum per hoc incurrere irregularitatem, docet Fagnanus ad *Cap.* 2. *tit. De Clerico excomm. minist.* modo tamen has functiones obeat *tamquam insignitus Ordine illo*, cui functio, quam exercet, est propria: secus, si exerceat eam functionem, sicuti etiam laici eam hodie obire solent sine ullo ad Ordines minores respectu.

Proinde stante Ecclesiarum consuetudine, quæ functiones has minorum Ordinum etiam in publicis Officiis permittit indifferenter per laicos, aut non insignitos his Ordinibus exerceri, non apparet, quod Suspensus ab Ordine eas in his Ecclesiis exercens propterea fieret irregularis; quod functiones ibi exerceantur absque respectu ad hos Ordines.

At, si in quadam Ecclesia laudabili consuetudine aut statuto nullus ad has functiones obeundas admitteretur, saltem in solemni & publico divino Officio, nisi his Ordinibus insignitus, tunc Suspensus ab Ordine incurreret irregularitatem exercendo eo modo illas functiones: eo quod eas exercere tunc censeatur cum respectu ad Ordines.

CAPUT XI.

De Absolutione a Censuris.

§. I.

Censura tollitur per Absolutionem.

PRIMIS Ecclesiæ sæculis fere incognitum fuisse apparet hoc *Absolutionis* verbum sumptum pro relaxatione Censuræ.

In antiquis quippe Canonibus, & Scriptoribus hæc relaxatio verbo *pacis*, *veniæ*, *reconciliationis*, vel *communionis* solet exprimi.

Postquam enim peccatores emendationem & resipiscentiam suam probaverant, passim dicebantur recipi ad *pacem*, *veniam*, vel *communionem*, vel etiam *reconciliari*.

At postmodum hæc relaxatio a Censuris dici cœpit *Absolutio*; eo quod per eam relaxationem a vinculo, quo per Censuram vi clavium Ecclesiæ fuerant ligati, censerentur virtute earumdem clavium *solvi*, juxta illud Christi: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælis; & quæcumque* solveritis *super terram, erunt* soluta *& in cœlis*. Matth. *cap.* 18. *vers.* 18.

Itaque Absolutio a Censuris, de qua hic agitur, est remissio sive relaxatio Censuræ secundum Ecclesiæ formam concessa.

Et quidem ex præcitatis Christi verbis evidens est, non minus hanc absolutionem a Censuris esse actum dependentem a potestate Clavium, quam ipsam Censurarum inflictionem.

Hinc ulterius conficitur, quod sicuti ratione admissi criminis,

nis, licet admodum atrocis, nemo in Foro exteriori, & quoad Ecclesiam militantem censetur ligatus, nisi virtute Clavium fuerit per Censuram ligatus; ita nec a vinculo hoc habeatur solutus, priusquam auctoritatem Clavium fuerit absolutus a vinculo illo per Censuram ipsi injecto; tametsi coram Deo & Ecclesia triumphante esset per sinceram conversionem & actam pœnitentiam absolutus.

Juxta hoc respondit Innocentius III. in *Cap.* 28. *tit. De sent. Excommunicat.* quod *vinculum, quo peccator ligatus est apud Deum, in culpæ remissione dissolvatur: illud autem, quo ligatus est apud Ecclesiam, cum sententia remittatur, relaxetur.*

Inde inter Pontifex: *Quantumcumque se quis juramento præstito, quod Ecclesiæ mandato pareret, humiliare curaverit; quantacumque pœnitentiæ signa præcesserint; si tamen morte præventus Absolutionis non potuerit beneficium obtinere, quamvis absolutus apud Deum fuisse credatur, nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus.*

Quare recte notat Suarezius post alios Scholasticos *disp.* 7. *sect.* 1. *num.* 8. quod *certum sit, Censuram semel contractam non tolli* ipso facto *per emendationem solam, vel quamcumque satisfactionem peccatoris. Quod ita fieri merito institutum est (ait) ut quod juridica & publica potestate ligatum erat, eadem dissolvatur.*

§. II.

De Absolutione in Foro pænitentiæ, & Foro contentioso.

NOTATUM est supra *Capite* 2. §. 2. plurimis sæculis ignotam fuisse in Ecclesia distinctionem Fori contentiosi sive externi, a Foro interno seu pœnitentiæ, in usu & exercitio Clavium: quodque inflictio Censurarum, & impositio pœnitentiæ pro peccatis ab eodem Clavium actu procederet, & in eumdem finem tenderet.

Tunc enim ignota erat distinctio Absolutionis a Censuris & peccatis, quod Forum externum seu contentiosum, ab ea, quæ dicitur Absolutio in Foro interno sive pœnitentiæ: utraque enim ab eodem Clavium actu procedebat, & ad eumdem finem tendebat.

At labentibus sæculis dum invaluit in Ecclesia distinctio Fori contentiosi a Foro interno seu pœnitentiali, una inducta fuit distinctio Absolutionis a Censuris quoad Forum internum sive pœnitentiæ duntaxat.

Hinc una invaluit utriusque Absolutionis distinctus effectus; ut scilicet Absolutio effectum suum operaretur solum in suo respective foro.

Insuper sicuti ex separatione utriusque Fori, tandem inductum est, ut alius esset Minister Clavium in Foro externo per inflictionem Censurarum, & alius Clavium Minister quoad Forum internum & pœnitentiæ; ita & circa Absolutionem a Censuris contingit, ut sæpius qui potest absolvere a Censuris in Foro pœnitentiæ, non possit absolvere in Foro externo & contentioso, vel e contrario.

Quapropter Absolutio obtenta in Foro pœnitentiæ vigore Litterarum Jubilæi alteriusve gratiæ, nequaquam prodest in Foro exteriori sive contentioso, uti notat & probat Covarruvias ad *Cap.* Alma Mater *part.* 1. §. 11. *num.* 16.

Monet præterea *vers. Quarto*; *quod absolutus in animæ judicio, etiam pœnitentia peracta, possit in exteriori Foro accusari & puniri.* Quod latius probat *lib.* 2. *var. Resolut. cap.* 10. *num.* 3.

Rationem addit: *Quia prior examinatio in conscientiæ judicio præcipue fit ad pænitentiam & satisfactionem divinæ offensæ, posterior autem ad publicam vindictam & Reipublicæ satisfactionem.*

Observat quoque, usitatum stylum Curiæ Romanæ manifeste hanc distinctionem absolutionis quoad utrumque Forum supponere.

Juxta hunc enim stylum *Romanus Pontifex non consuevit per Jubilæum aut Bullas Confessariis Sacerdotibus committere ea, quæ Forum contentiosum concernunt, sed tantum ea, quæ ad pænitentiæ Forum & conscientiæ purgationem spectant.*

Deinde subjungit in hujus probationem ex Ludovico Gomesio stylum, quem servat sacra Pœnitentiaria apud Curiam Romanam in committendis absolutionibus in Foro pœnitentiæ: *Quoties (ait) petitur quid ad conscientiæ Forum & judicium animæ interius pertinens, id negotium Confessario committitur, ut id expediat nullis testibus adhibitis, litteris statim post ejus perfectam actionem laniandis & dilacerandis: nec ulla fit tunc compositio cum Romanæ Curiæ Datario pecuniaria quidem, quæ fieri solet & fit quoties quoad judicium exterius & contentiosum aliqua dispensatio simileve negotium in Romana Curia expeditur.*

Hæc distinctio autem præcipue obtinet, quando ipsa Censura a Judice lata & denuntiata est. Tunc enim necessarium est, ut absolutio & reconciliatio etiam Judici probetur, ut per eum saltem absolutus declaretur; uti recte monet Suarezius *Disp.* 7. *sect.* 5. *n.* 29. notatque Zypæus *Resp.* 2. De Sent. Excommun. *num.* 6. *Acta in Foro conscientiæ non præjudicare Foro externo, ac propterea in hoc non prodesse absolutionem etiam ex vi Jubilæi in Foro pænitentiæ obtentam, ad tollendos actus Fori judicialis, inquisitionem Judicis, accusationem partis, aliosque.*

Sed quid? si agatur de illo, qui crimen, cui Excommunicatio *latæ* sententiæ est annexa, commisit; puta, manus violentas injecit in Clericum ad sensum & mentem Canonis, *Si quis suadente diabolo*; sed qui antequam Judex pronuntiaverit sententiam declaratoriam incursæ Excommunicationis, facti pœnitens ad Sacerdotem recurrerit, qui a casibus, & censuris etiam reservatis eum in foro pœnitentiæ absolvere possit, & reipsa ipsum absolvit, & absolutus etiam injunctam a Sacerdote pœnitentiam implevit, scandalumque publice datum modo per Sacerdotem præscripto publice reparavit. Num is ob factum illud, non obstante hac Absolutione obtenta, & publica pœnitentia ad reparandum scandalum peracta, queat ulterius a Judice in Foro externo impeti, & declarari excommunicatus, examinat Zypæus citato *Resp.* 2. monetque, quod hic a Judice spectandus sit finis & scopus Excommunicationis, ut scilicet *caute provideat Judex Ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis fuerit & medentis.* Cap. 1. *de sentent. Excomm. in VI.*

Hinc concludit, quod Judex saltem ex officio ad Sententiam declaratoriam incursæ Censuræ prosilire non debeat, si publice constet, Reum de crimine commissio pænituisse, & scandalo publico satisfecisse, ac in foro pœnitentiæ reconciliatum & absolutum. Cum enim de emendatione & correctione constet, non apparet, ad medelam ac conversionem ipsius pœnitentis ulterius Excommunicationem, aut ejusdem declarationem adhibendam esse.

Refertque ibidem Zypæus *num.* 7. ex Praxi Genuensi Marci Antonii *cap.* 27. *Neapoli observari, ut in Foro conscientiæ absolutus non inquietetur in judiciali, neque tum considerari publicam utilitatem; præsertim ubi Pars non instat, sed Judex agit ex Officio, seu Promotor, qui hic in illud quoad inquisitionem surrogatur.*

Quod sane fat justum & scopo Excommunicationis, qui ab Apostolo exprimitur, 1. *Cor. c.* 5. *vers.* 5. ut *spiritus salvus fit in die Domini*, conforme apparet, quando ipse pœnitens scandalum publicum reparavit, quemadmodum supra est expositum.

§. III.

De Absolutione ad cautelam, & cum reincidentia.

HODIE notissima est Absolutio *ad cautelam*, cujus & in Decretalibus Gregorii IX. & subsequentium Pontificum Constitutionibus frequens mentio fit.

At apud Antiquos nihil de hac specie Absolutionis occurrit. Primitus enim nemo ab Excommunicatione absolvebatur, nisi vel plene satisfecisset Ecclesiæ, vel plene injustitiam aut invaliditatem Excommunicationis, vel Censuræ probasset; ideo non nisi simplex & plena absolutio nota erat.

Id recte notavit Franciscus De Roye Antecessor Andegavensis *lib.* 3. Institut. Juris Can. *cap.* 15. dicens: *Est Absolutio* ad cautelam *antiquis Canonibus* incognita; *ex quibus non datur absolutio nisi causa cognita, &* ad finem litis.

Idipsum annotavit Cujacius ad *c.* 1. *tit. De Judiciis*, ibidem advertens Decretum dicti *capituli* 1. a Raymundo Decretalium Collectore esse inflexum ad disciplinam sui temporis.

Refertur enim in illa Decretali Canon Carthaginensis, in cujus Textu, quemadmodum & in prima Decretalium collectione apud Antonium Augustinum, legitur conformiter ad pristinam disciplinam: *Placuit omnibus Episcopis, ut nullus eidem Quodvultdeo* (Episcopo Centuriensi) *communicet, donec causa ejus, terminum potuerit, terminum sumat*: id est, plene fuerit examinata, & *terminum* sive finem sumpserit.

Raymundus autem his verbis substituit: *Placuit, ut nullus eidem communicet, donec satisfactione præmissa absolutus sit.*

Quæ verba, *donec satisfactione præmissa absolutus sit*, desumpta esse a Raymundo ex Decretali Innocentii III. in *Cap.* 23. *tit. De Verb. Sig.* notavit citatus Cujacius: in qua Decretali agitur de Excommunicatione *ad cautelam*:

Apparet autem, hanc speciem Absolutionis *ad cautelam* circa sæculum nonum aut decimum invaluisse.

Cum enim illo tempore frequentiores esse cœpissent Censuræ, præsertim Excommunicatio, earumque effectus summo cum rigore extendi, durum multoties videbatur, tanto tempore in Excommunicatione esse hærendum; atque omni civili & Ecclesiastico commercio manere exclusum, quousque causa esset plene finita: præsertim postquam in Forum Ecclesiasticum strepitus & formalitates forenses intrarunt, & Appellationum frequentia admissa fuit.

Igitur tandem ex quadam benignitate & gratia concedi cœpit, etiam pendente adhuc quæstione super invaliditate ipsius Censuræ, Absolutio *ad cautelam*: sic dicta, quia datur ad majorem *cautionem*, seu *cautelam* & securitatem, uti insinuat Pontifex in *Cap.* 40. *tit. De sentent. Excommunicat. Si enim quis proponat, se post appellationem legitimam interpositam Excommunicatione fuisse notatum, vel in forma Excommunicationis intolerabilem errorem patenter fuisse expressum, in quibus casibus*) ait Pontifex) *ad probationem eorum, etiamsi absolutionem non petat, debet admitti; sed* donec ipsis constiterit, in aliis evitari debet: *quamquam Apostolica Sedes etiam tales consueverit absolvere* ad cautelam: scilicet ex quadam benignitate, uti notat Covarruvias *ad Cap. Alma Mater, parte* 1. §. 13. *n.* 7.

Observat autem ibidem Covarruvias non tantum concedi hanc Absolutionem *ad cautelam dum sententia Excommunicationis prætenditur* nulla *ex causa intolerabilis erroris, vel ex eo quod lata sit post appellationem legitimam: sed & quoties* nulla *dicitur ex defectu Jurisdictionis, aut ex aliis similibus causis, quæ nullam efficiant Excommunicationis Sententiam, cum eadem sit ratio.*

Re-

Recte etiam notat ibidem Covarruvias, quod *si Excommunicatus allegaverit defectum Jurisdictionis in Judice ordinario ratione exemptionis, non sit tam facile danda Absolutio* ad cautelam, *nisi prius exemptio aliqua ex parte probetur, saltem semiplena probatione, ne Judici ordinario passim illusio fiat*.

Quin & recte advertit, quod nullitatis causa in universum sit *aliquo modo probanda*, priusquam detur hæc Absolutio *ad cautelam*; quod sat fundatur in *Cap. 7. §. Sed si*, & §. *Fui, De sentent. Excommunicat. in VI.* ubi resolvit Innocentius IV. quod si quis dicat, se excommunicatum post interpositam appellationem *possit Archiepiscopus, postquam sibi de interposita appellatione* constiterit (*etiam priusquam incipiat de veritate causæ appellationis cognoscere*) *Absolutionis illi beneficium* ad cautelam *juxta formam Ecclesiæ impertiri*.

Hinc satis clare patet, requiri aliquam, saltem summariam de interposita appellatione præmittendam ab Archiepiscopo cognitionem, priusquam absolutionem *ad cautelam* impendat.

Declarat autem Concilium Lugdunense sub Innocentio IV. in *Cap. 2. De sentent. Excommunicat. in VI.* hanc absolutionem *ad cautelam* Excommunicato petenti, & nullitatem Sententiæ alleganti non esse negandam propter oppositionem Excommunicatoris vel adversaria, *nisi eum excommunicatum pro manifesta dicat offensa*.

Hoc autem casu vult Concilium, ut *terminus octo dierum indulgeatur sic dicenti: Ut si probaverit quod opposuit, non relaxetur sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda*.

Deinde adjungit: *Vel competens cautio de parendo Juri præstetur, si offensa dubia proponatur*.

Itaque juxta hanc Decretalem, si opponens intra præfixum 8. dierum terminum non probaverit *manifestam* offensam, aut si *dubia* remaneat; tunc non obstante contradictione & intercessione Excommunicatoris, vel Partis, Absolutio *ad cautelam* non differetur; dummodo ante juret Excommunicatus, quod parebit mandatis Ecclesiæ, & idoneam præstabit cautionem de satisfatiendo, in casum quo fuerit inventus juste excommunicatus; uti latius deducit Joannes Tournetius in suo Tractatu de hac specie Absolutionis *ad cautelam cap. 7.* qui Tractatus extat impressus inter Opera Francisci Florentis edit. Parisiensis anni 1679.

In Pragmatica Sanctione, sive Constitutione Clementis VIII. de anno 1600. super Controversiis Jurisdictionalibus, impressa ad calcem Statutorum Curiarum Ecclesiasticarum Provinciæ Mechliniensis, præscribitur *art. 14.* forma, quam Judices in danda hac absolutione servare debent. *Absolutio* (*ait*) ad cautelam *non nisi* Parte citata, *&* visis actis (*cum dubitatur de nullitate Excommunicationis ab homine prolatæ vel a Jure*) *si occurrat* dubium *facti vel probabile dubium Juris, concedenda erit: tuncque ad tempus breve cum reincidentia, & præstita per Excommunicatum cautione de stando juri, & parendo mandatis Ecclesiæ tantum, &* (*si juxta formam a jure præscriptam apparebit, quem ob manifestam offensam excommunicatum fuisse*) *debitam etiam satisfactionem præstare, &* (*si ob contumaciam manifestam*) *expensas pariter satisfacere, & cavere de judicio sisti coram Excommunicatore quis tenebritur, priusquam* ad cautelam *absolvatur*.

Hæc quidem servanda, dum agitur de Absolutione Censuræ quoad Forum externum; & in casu quo dubitatur de validitate Censuræ.

At solet & similis Absolutio *ad cautelam* etiam impendi quoad Forum internum & pœnitentiale, nulla etiam præcedente cognitione, nec dubitatione Censuræ: quæ non solum ad cautelam, sed etiam ad superabundantiam, & ad tollendum omne periculum dici potest; uti monet Suarezius De Censuris *Disp. 7. sect. 8 num. 12.*

Postquam autem frequentiores fuere Censuræ Juris, ac signanter *latæ sententiæ*; tandem invaluit, ut ad majorem cautelam, & ad tollendum omne periculum nullitatis Absolutionis Sacramentalis, Sacerdos semper ante hanc Absolutionem, pœnitenti etsi nihil de Censura contracta cogitanti aut dubitanti, impendat Absolutionem *ad cautelam*, his verbis: *Absolvo te ab omni vinculo Excommunicationis, Suspensionis, aut Interdicti in quantum & possum, ac indiges*.

Similiter, ne provisio Beneficii, aliave gratia, quam alicui facere intendit Sedes Apostolica, ob contractam forsan etiam ignoranter Censuram, nullitatis periculo exponatur, consuevit ex stylo Curiæ Romanæ provisionibus, aliisque Rescriptis Romanis inseri Absolutio *ad cautelam*, idque duntaxat ad consequendum effectum Litterarum, his verbis: *Te ab omni vinculo Excommunicationis, quod incurristi absolventes, vel absolutum fore censentes, ad effectum præsentium Litterarium consequendum, & non alias*.

Georgius Lovetius in Notis ad Commentaria Caroli Molinæi in Regulam Cancellariæ De Infirmis resignant. *num.* 367. cum notasset ex sententia Molinæi *Reos criminum, Infames, Excommunicatos, Suspensos a Divinis, Beneficiis honorari, nec donari debere* „: subjungit: „ *Quod in ordinariis Collatoribus, in Legato & Summo Pontifice procedit: sed Apostolicæ Cancellariæ Ministri huic morbo hanc medicinam dedere; ut in Provisionibus impetrantes a quovis Excommunicationis, Suspensionis, aut Interdicti vinculo, aliisque Censuris Ecclesiasticis & pœnis absolverentur ad effectum obtinendi Beneficii. Quæ clausulæ* (*ait*) *delicta communia delent & extinguunt; majora vero & graviora non comprehendunt*.

Verum Vir doctissimus Antonius Le Vaillant Advocatus Parisiensis, in Nota marginali, ait: *Hæ clausulæ non reddunt habilem, si aliunde sit inhabilis & rite excommunicatus, vel crimen ante provisionem commiserit; quod Suspensionem inducat* (a).

Ut hinc appareat, similes clausulas Litteris Romanis inseri solitas reputari *meri styli*; nec ullum in Partibus effectum operari, uti de pluribus aliis clausulis notant passim Pragmatici.

Est & alia species Absolutionis, priori non absimilis, & Antiquis quoque incognita, quæ vulgo dicitur Absolutio *cum reincidentia*, vel *ad reincidendum*.

Dicitur Absolutio *cum reincidentia*, quando Absolutio datur ad determinatum tempus; aut ad certum actum, ut illo tempore elapso, aut actu illo peracto, sic absolutus rursus reincidat in Censuram.

Sed quia similis Absolutio in casu, quo de Censura *non certo* constat, solet dari *ad cautelam*, & ita vulgo appellari, proprie tunc demum dicitur Absolutio *cum reincidentia*, ad distinctionem Absolutionis *ad cautelam*, si detur quidem ad limitatum tempus vel certum actum cum reincidentia, modo de Censura contracta *constet*; ita quod ipsa Censura *nec dubia* sit; uti ex Covarruvia late adstruit Suarezius supra *Sect. 8. num. 16. & seq.*

Potest hæc Absolutio concedi sub certo modo seu obligatione; puta satisfaciendi Parti læsæ, vel exercendi certum pium opus; quodque hæc infra certum & præfixum terminum debeant esse impleta, alias termino elapso & obligatione non impleta *reincidet* in Censuram.

Sed quid? si per Absolutum non steterit quominus conditio sit impleta, nullaque ex parte Absoluti nova culpa intervenerit. Hunc non reincidere verisimilius credit D. Du-Casse Archidiaconus & Officialis Condomensis in suo Tractatu *De Jurisdictione Ecclesiast.* tomo 1. *cap.* 12. § 1. *num.* 3. eo quod injunctio similium obligationum intelligenda sit cum subintellecta conditione, modo is, cui injungitur, non impediatur ea implere; uti colligitur ex *Cap. 22. De sentent. Excommunicat. in VI.*

Adhæc similis *reincidentia* in Censuram apparet habere speciem quamdam pœnæ, quæ culpam præsupponit, & contemptum Censurarum; uti innuitur in citato *capitulo* 22.

Recte autem notat ibidem D. Du Casse, quod si spectemus effectum Censuræ, quoad Forum *externum*, necessaria sit nova Sententia, seu declaratio Judicis qua declaret Absolutum *reincidisse* in Censuram ob non impletam conditionem, & nominatim, quod in Censuram relapsus denuntiatus sit: alias nequaquam in Excommunicatus, aliaque Censura innodatus in Foro exteriori tractandus sit; cum hactenus juridice non constet, ipsum in Censuram reincidisse.

§. IV.

Quis absolvere possit a Censuris a Judice latis?

QUEMADMODUM Absolutio a Censuris profluit ab eadem potestate & exercitio Clavium, a quo ipsarum Censurarum inflictio, ita quoque jure ordinario Absolutio impendenda est ab eodem illo, qui auctoritate Clavium eas inflixit.

Et quidem jam pridem receptum fuit, Excommunicatum ab uno Episcopo, ab omnibus Episcopis ut Excommunicatum esse reputandum, donec ab Excommunicatione rursus fuerit Canonice absolutus.

Cum autem Episcopus, aliusve Prælatus Ecclesiasticus, vel Judex, infligat Censuras auctoritate Clavium Officio & Dignitati suæ annexa; non autem tamquam hæc singularis persona, non singularis persona, sed ipsum Officium sive Dignitas, cui auctoritas Clavium est annexa, & a qua inflictio Censurarum profluxit, consideranda est in ordine ad Absolutionem.

Unde ab eodem censetur emanare Absolutio a Censuris, a quo ipsa inflictio processit, si Absolutio impendatur ab eo, qui in Officium aut Dignitatem cum annexa auctoritate Clavium successit illi, qui virtute illius Officii vel Dignitatis Censuram inflixit; licet revera sit persona a persona excommunicante diversa.

Quare recte notat Suarezius *De Censuris* Disput. 7. *sect.* 2. *num.* 5. *quod formalius loquemur, si dixerimus non eamdem personam, sed eumdem in munere & Officio posse auferre Censuram, quam tulit*.

Cum igitur Episcopo, aliove Judice Ecclesiastico mortuo, aut alio titulo Officium vel Dignitatem, deferente, successor in Officium vel Dignitatem, censeatur idem in munere & officio cum prædecessore; indubitatum est, innodatum Censura a defuncto, posse absolvi a successore; eoque casu censeri, Censuram tolli ab eodem, a quo fuit inflicta.

Simi-

(a) In laicis Gallorum Tribunalibus *Absolutio ad cautelam non admittitur*, nisi supremi Senatus eam putent esse necessariam Excommunicato, ut testimonium de re aliqua coram Judicibus possit dicere. Quid autem tunc observari debeat, docet Ludovicus Rex XIV. in Edicto, quod mense Aprili anno 1695. dedit. Extat ejus contextus art. 41. positus his verbis: *Lorsque nos Cours, apres avoi, vu les charges & informations faites contre des Ecclesiastiques e estimeront juste qu'ils soient absous* à cautele, *elles les renverron aux Archeveques & Eveques, qui auront procedè contr' eux; & en cas de refus, à leurs Superieurs dans l'ordre de l'Eglise, pour en recevoir l'absolution, sans que lesdits Ecclesiastiques puissent en consequence faire aucunes fonctions Ecclesiastiques, ni en pretendre d'autre effet que d'ester à droit.*

Similiter cum eadem sit Jurisdictio Vicarii vel Delegati & Delegantis, eadem quoque reputanda est persona Excommunicantis & Absolventis, dum Vicarius aut Delegatus absolvit Excommunicatum virtute sibi factæ delegationis a Delegante.

Capitulum quoque Cathedrale Sede vacante succedens in jurisdictionem & auctoritatem Episcopi, & hac auctoritate absolvens Excommunicatum ab Episcopo, reputatur eadem cum Episcopo persona; eo quod jurisdictio & auctoritas, non ipsa singularis Episcopi persona attendenda sit.

Tametsi & Episcopus Suffraganeus sit distinctus a Metropolitano suo, suamque habet jurisdictionem Episcopalem, ejusque exercitium independenter a jurisdictione Metropolitani, nihilominus propter subordinationem Hierarchicam, ipsa Episcopalis jurisdictio quodam modo subjicitur Metropoliticæ; ut si illa exorbitet, & a præscripto Canonum aberret, per hanc tamquam Superiorem ad rectam normam reducatur.

Hinc jam pridem voluit Synodus Nicæna *Canone* 5. ut bis in anno Synodus Episcoporum Provinciæ haberetur, in qua examinarentur querelæ contra Excommunicationes quasi ab Episcopis injuste latas; & si injustæ apparerent, corrigerentur, ipsique injuste excommunicati ad communionem reciperentur.

Juxta autem modernam disciplinam, non solet ad Episcoporum Synodum querela de Censurarum injustitia deferri; sed ab Episcopo ad Metropolitanum; aliumve immediatum Judicis Excommunicantis, aliamve Censuram infligentis, Superiorem: idque via Appellationis ab inflicta vel comminata Censura; uti supra *Capite VIII.* §. 3. latius expositum est.

Quomodo autem Metropolitanus, aliusve Superior, ad quem appellatum est, circa impendendam Absolutionem procedere debeat, ne facile ipsius Episcopi aut Judicis ordinarii auctoritatem in contemptum adducat, exponitur in *Cap.* 7. §. *Sane*, *De sentent. Excommunicat. in VI.*

Cum autem hodie frequens sit Appellatio & Recursus a Censura ad Sedem Apostolicam, notandum, quod juxta notoriam & receptam praxim Belgii & vicinarum Provinciarum, hæc Appellatio & Recursus debeat institui & terminari per Judices delegatos in Partibus; neque Absolutio a Censuris per Judices hic in partibus inflictis, etiam auctoritate Apostolica impendi queat, sed duntaxat per Judicem delegatum in Partibus.

Cum enim similis Absolutio quoad Forum externum dari nequeat sine exercitio Jurisdictionis contentiosæ, debet causa instrui & decidi coram Judicibus delegatis in Partibus; uti pluribus ostensum est supra.

§. V.

Quis possit absolvere a Censuris Juris?

CENSURAS Juris dicimus, quæ feruntur per modum legis, vel generalis alicujus Decreti, in omnes, qui legem vel Decretum trasgrediuntur.

Unde Censura Juris procedit & dependet a jurisdictione & auctoritate Legislatoris, non secus ac Censura hominis procedit a jurisdictione & auctoritate residente in persona Judicis seu Prælati Censuram infligentis.

Indubitatum proinde Censuras Juris tolli posse per Legislatorem, aliumve in eamdem jurisdictionem succedentem, ejusve Superiorem, qui eamdem auctoritatem eminenter possidere censetur, quemadmodum Censura hominis tolli potest per illum, qui inflixit, aliumque in eamdem jurisdictionem succedentem, vel ejus Superiorem, quemadmodum præcedenti §. expositum est.

At illud in hac specie Censurarum Juris speciale invaluit; indubie ob earum frequentiam, quod etiam ab his nonnunquam absolvere possint, qui nec immediate, nec mediate jurisdictionem vel auctoritatem illam, a qua hæ Censuræ processerunt, possident; sive qui Prælatorum, a quibus Censuræ Juris inflictæ sunt, nec Successores sunt, nec Superiores.

Et quidem quoad Censuras Juris Romanorum Pontificum generalibus Decretis, vel Constitutionibus seu Bullis insertas, hæc Regula traditur, & communiter recepta est.

Si Pontifex Romanus similem Censuram per generalem Constitutionem promulgans, absolutionem illius sibi expresse non reservaverit, poterit hac Censura innodatus absolvi non tantum a Pontifice, qui eam tulit, aut in eamdem Pontificalem Jurisdictionem succedente, sed etiam a proprio suo Episcopo, immo & a proprio Sacerdote.

Hæc Regula desumpta est ex Responso Innocentii III. in *Cap. 29. Nuper, tit. De sentent. Excommunicat.* ubi interrogatus, a quo absolvi queat, qui ob communicationem cum nominatim Excommunicato incurrit Excommunicationem, respondit, quod *si communicaverit extra crimen, a suo Episcopo, vel a proprio Sacerdote poterit Absolutionis beneficium obtinere. Quamvis enim (ait) & tunc non Judicis, sed* Juris *sententia Excommunicato communicans sit ligatus; quia tamen Conditor Canonis ejus Absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessione videtur aliis facultatem relaxandi.*

Quamvis autem Pontifex hic loquatur de una particulari specie Excommunicationis contractæ per communicationem cum nominatim Excommunicato extra crimen, nihilominus hinc conclusere Canonistæ ac Theologi, & hodie in praxi receptum est, omnem Censuram Juris, sive per Jus commune, sive per Pontificis, aut alterius Judicis inferioris generale Decretum latam, posse a proprio Episcopo, aut proprio Sacerdote relaxari, si *Conditor Canonis* sive Decreti Absolutionem illius sibi specialiter non retinuerit: eo quod ratio a Pontifice adducta, generalis, & omnibus Censuris *Juris* communis sit.

Constat nomine *sui Episcopi* intelligi proprium Episcopum illius, qui Censuram *Juris* incurrit: qui scilicet Excommunicatum possit tamquam sibi subditum etiam sacramentaliter in Foro Pœnitentiæ absolvere a peccatis.

Præterea nomine Episcopi hic non tantum intelligitur ille, qui reipsa est Episcopus & charactere Episcopali est insignitus, sed omnis ille, qui in Jurisdictionem Episcopalem succedit, aut eam ex delegatione aliove titulo exercet.

Hæc enim absolvendi auctoritas Episcopo censetur competere jure ordinario. Uti enim recte observat Suarezius *De Censuris Disp.* 7 *sect.* 3. *n.* 11. *Quia absolvere ab Excommunicatione per se & ex officio convenit Episcopo juxta* Cap. Nuper, tit. De sentent. Excommunicat. *per reservationem autem extrahitur Censura reservata ab illa jurisdictione; & ideo ablata reservatione, quasi in naturalem statum reducitur, atque ita manet sub ordinaria jurisdictione Episcopi, sicut fuisset, si ab initio reservata non esset.*

Per *proprium Sacerdotem* proprie intelligitur proprius Parochus ipsius Excommunicati.

Sicuti autem nomine Episcopi ad sensum dicti capituli non intelligitur duntaxat proprie dictus Episcopus; sed omnis, qui in ipsam jurisdictionem Episcopalem succedit, vel alio titulo eam exercet: ita de proprio Sacerdote dicendum, quod non is duntaxat, qui vere est *proprius Sacerdos* sive Parochus, possit a Censuris Juris in Foro interno absolvere; sed quilibet Sacerdos, qui in hoc Foro interno sive pœnitentiali auctoritate & jurisdictione *proprii Sacerdotis* fungitur.

Dum autem omnes Sacerdotes, seu sæculares, seu Regulares, legitime ad excipiendas confessiones approbati vices obeant proprii Sacerdotis; & in hoc Tribunali eadem Clavium auctoritate absolvant a peccatis, qua ipsi Parochi: hi quidem ordinaria & propria, alii vero Vicaria seu delegata, etiam invaluit, quod omnes ad excipiendas confessiones, & absolvendum a peccatis admissi possint absolvere a Censuris *Juris* non reservatis.

Hinc & receptum est, ab omnibus passim Confessariis præmitti Absolutioni Sacramentali Absolutionem a Censuris, juxta formulam supra relatam.

§. VI.

De Absolutione a Censuris reservatis.

VIDIMUS Paragrapho præcedenti, proprium Episcopum, quin & proprium Sacerdotem posse absolvere a Censuris *Juris*, modo Conditor Canonis eorum Absolutionem specialiter non reservaverit, juxta Responsum Innocentii III. in *Cap.* Nuper, *tit. De sentent. Excommunicat.*

Ab hac reservatione, qua Conditor Canonis sibi Absolutionem reservat, dici solet Censura *Reservata*.

Cum autem similis Reservatio possit habere Auctorem ipsam Sedem Apostolicam seu Pontificem Romanum, qui sit Auctor Canonis, vel Episcopum, aliumve Prælatum, a quo Canon seu Decretum generale cum annexa Censura procedat: inde Reservatio Censuræ alia dicitur Pontificia, alia Episcopalis, aut alterius Prælati, prout huic vel illi Absolutio fuerit reservata.

Porro hæc Censurarum reservatio, & illarum absolutio pari pene passu cum Reservatione criminum, & eorum in foro pœnitentiæ Absolutione procedunt.

Unde sicuti Reservatio Absolutionis, a gravioribus quibusdam criminibus non nisi sæculo XI. & *seqq.* Papæ reservari cœpit; ita nec ante illa tempora facile reperietur Pontifici Censura reservata.

Sicuti autem hæc casuum Pontificia Reservatio sensim magis ac magis invaluit, ita quoque & Censurarum hæc Reservatio: adeo ut nunc pro regula sit receptum, nullum esse casum Papæ reservatum, qui non habet Censuram *reservatam* annexam.

Hinc ulterius receptum est, quod is, qui habet facultatem absolvendi a casibus Pontifici reservatis, una habeat facultatem absolvendi a Censuris Papæ reservatis: eo quod pœnitens a crimine illo reservato absolvi Sacramentaliter nequeat, nisi prius a Censura fuerit absolutus.

Cum autem hæc reservatio Censurarum æque procedat a jurisdictione & auctoritate Clavium, atque ipsa Censurarum inflictio, potest facultas ab iis absolvendi ad instar jurisdictionis vel specialiter vel generaliter delegari; vel etiam ipsa reservatio, vel generaliter vel particulariter tolli per Reservantem.

Specialis delegatio sive facultas absolvendi a reservatis dicitur, quæ quibusdam inferioribus Prælatis vel Sacerdotibus dari consuevit, vel pro quibusdam casibus & Censuris reservatis duntaxat, vel etiam pro omnibus indistincte.

Sunt & casus, in quibus generaliter Reservatio cessat; omnibusque patet facultas absolvendi, ac si nulla reservatio esset.

Talis in primis est dum instat periculum mortis; & nemo adest, qui facultatem absolvendi a reservatis habeat. Nam uti declarat Synodus Tridentina *Sess.* 14. *cap.* 7. *De Sacramento Pænitentiæ: Pie admodum ne occasione reservationis casuum aut Censurarum aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum sem-*

per fuit, ut nulla sit Reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes a quibusvis peccatis & Censuris absolvere possunt.

Eadem Synodus *Sess.* 24. *cap.* 6. *De Reformat.* declarat, quod *liceat Episcopis in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos, in Diœcesi sua per seipsos, aut per Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ absolvere imposita pœnitentia salutari.*

Notat autem Du-Casse Archidiaconus & Officialis Condomensis *in suo Tractatu De Jurisdictione Eccles. Tom. I. c.* 12. *num.* 1. quod Episcopi in his casibus absolvant jure proprio, sive auctoritate ordinaria, non autem delegata; ideoque & hæc auctoritas competat eorum Vicariis Generalibus, qui & eam aliis Sacerdotibus communicare queant.

Nec mirum in Gallia Episcopos in his & similibus casibus procedere ex jurisdictione ordinaria, non autem tamquam ex delegata auctoritate Sedis Apostolicæ; quia ut supra ex Michaele Roussellio notavimus, clausula illa, *auctoritate Apostolica*, Delegationibus sive Commissionibus Judicum inserta, ibidem reprobatur & rejicitur; neque permittitur, ut Episcopi aut Judices procedant tamquam auctoritate Apostolica sibi delegata.

In *Cap.* 11. *tit. De sentent. Excommunicat.* scribit Alexander III. quod si quis pro violenta manuum injectione in Clericum est vinculo Excommunicationis adstrictus, possit ab Episcopo Diœcesano Absolutionis gratiam impetrare, si ob rationabiles excusationes nequeat itineri se committere, & quod sine periculo, Apostolico se nequeat conspectui præsentare.

Hinc eliciunt Doctores, Episcopos posse a Censuris Sedi Apostolicæ reservatis absolvere, dum sine notabili periculo ad Sedem Apostolicam accessus non patet.

Asseritque Du-Casse loco supra citato, Episcopos Galliæ esse in possessione absolvendi a censuris Sedi Apostolicæ reservatis, quandocumque necessitas id exigit.

In citato *Cap.* 11. *tit. De sentent. Excommunicat.* additur hæc clausula, ab Episcopo absolvente innodatum Excommunicatione ob injectas manus violentas in Clericum, eo quod sine periculo se nequeat Apostolico conspectui præsetare, eidem *sub juramenti debito injungendum, ut quam citius opportunitatem habuerit, Romanum Pontificem adeat, mandatum Apostolicum suscepturus.*

Hinc concludunt Canonistæ, quod a Censura reservata Sedi Apostolicæ ob necessitatem aut periculum absolutus teneatur, periculo aut necessitate cessante, a Pontifice, aut illo, qui absolvendi facultatem obtinet, Absolutionem rursus postulare.

At monet allegatus Du-Casse, plures insignes & probatos Auctores asserere, Episcopos Galliæ esse in possessione absolvendi a Censuris reservatis, quando id necessitas exigit, ut nec teneatur absolutus, necessitate cessante, pro absolutione recurrere ad Sedem Apostolicam; ipsaque consuetudo & praxis Juri prævaluerit.

Cæterum plura de Censurarum Reservatione, & Absolutione a reservatis examinant Scholastici, ubi de casibus reservatis & eorum absolutione agunt.

Hoc unum hic notandum, quod quæ hic de Absolutione & reservatione dicuntur, locum non habeant nisi in Censuris Juris. Quæ enim per Sententiam Judicis in certam ac determinatam personam ob contumaciam in crimine feruntur, semper sunt reservatæ illi, qui eas tulit; nec nisi ab illo, vel qui illum repræsentat, ejusve Superiore, relaxari possunt.

DIS-

DISSERTATIO CANONICA
DE
INTERCESSIONE
SIVE
INTERVENTIONE
Epiſcoporum pro Reis apud Principes & Magiſtratus Civiles.
ET
DE CONFUGENTIBUS AD ECCLESIAS
Sive de Immunitate locali, ſeu Aſylo Templorum.

CAPUT PRIMUM.

De Interventione Epiſcoporum pro Reis.

§. I.

Intercedere pro Reis jam pridem Epiſcopis familiare.

NTERCEDERE pro Reis apud Principes & Magiſtratus Civiles admodum familiare fuiſſe jam pridem etiam ſanctiſſimis Epiſcopis, dubitat nemo; quin & hoc interceſſionis officium non minimam Epiſcopalis muneris portionem eſſe exiſtimabant.

Uſitatam eam fuiſſe tempore Concilii Sardicenſis, id eſt, circa medium ſæculi IV. probat ejuſdem Concilii, Canon, qui eſt ſeptimus apud Græcos, octavus apud Dionyſium Exiguum. Hoc enim Canone poſtquam Oſius Concilii præſes Patribus expoſuiſſet, ſtatuendum videri, nullum oportere Epiſcopum ad Caſtra accedere præter eos, quos prius Imperator noſter ſuis litteris accerſit, ſubjungit: „ Sed quia ſæpe contingit aliquos, qui egent miſericor„ dia, *ad Eccleſiam confugere*, qui propter ſua peccata vel re„ legatione vel in inſulam deportatione damnati, vel quavis „ alia Sententia addicti ſunt, iis non eſſe negandum *auxilium*, „ ſed ſine cunctatione & dubitatione iis *veniam* eſſe peten„ dam.

Hæc Oſii propoſitio Patribus placuit: *reſponderuntque omnes, Decernatur & hoc.*

Erat igitur tempore hujus Concilii in more poſitum, quod criminum Rei ad Eccleſiam confugerent ut per interceſſionem Epiſcoporum veniam ſive miſericordiam a Principe ejuſve Magiſtratu impetrarent.

Conſtat præterea, viſum eſſe Patribus Sardicenſibus Epiſcopos non poſſe hoc pium officium ſeu auxilium confugientibus Reis negari, *ſed ſine cunctatione & dubitatione iis* (ſcilicet Reis) *veniam eſſe petendam*. Sive uti legit Dionyſius, *ſubveniendum eſt his*, & *ſine dubitatione petenda indulgentia*. Quin & permittit Concilium, ut eam ob cauſam, *ad Caſtra* ſeu *Comitatum Principis* accedat Epiſcopus, ſaltem per ſuum Diaconum ſeu Miniſtrum, ut Canone ſequenti ejuſdem Concilii cautum eſt (*a*).

Nec tantum pro leviorum criminum Reis, ſed & pro criminum capitalium conſciis, immo & ad mortem damnatis, Epiſcopos hoc interceſſionis officium impendiſſe, manifeſtum eſt ex Auguſtino, aliiſque Patribus, qui & officium Sacerdotii ſui id exigere exiſtimabant.

Scribit enim ad S. Auguſtinum Macedonius epiſtola 152. inter Epiſtolas S. Auguſtini: „ *Officium Sacerdotii veſtri* eſſe di„ citis, intervenire pro Reis, & niſi obtineatis offendi, quaſi „ quod erat officii veſtri, minime reportetis.

Similiter luculenter probant Epiſtolæ S. Ambroſii, ipſum non tantum pro Reis interceſſiſſe, ſed ſua interceſſione plurimos non ſolum de exiliis, de carceribus, ſed de æternæ *necis* pœnis liberaſſe, uti ſcribit Epiſtola 41. ad Theodoſium. Ad quæ verba Ambroſii notant eruditi noviſſimæ editionis hujus operum Reviſores (qua editione hic utimur) „ & certe Epi„ ſcoporum eſſe, ut pro miſeris Imperatores conveniant, non „ ſemel a nobis obſervatum eſt apud Ambroſium, & ex plu„ ribus Auguſtini Epiſtolis advertere licet. Non tantum ex „ Ambroſii & Auguſtini, ſed omnium pene tam Græcorum „ quam Latinorum Patrum operibus & geſtis id ipſum elu„ cet.

§. II.

Pro quibus intercederent, & quis interceſſionis ſcopus?

Ex præcitato Canone Sardicenſi liquet, Epiſcopis permiſſum fuiſſe ad Comitatum Principis accedere, ut pro Reis intervenirent; nimirum quia ſæpe contingebat, *aliquos, qui egent miſericordia, ad Eccleſiam confugere.*

Liquet proinde hoc interventionis officium iis fuiſſe impenſum, qui pro obtinenda miſericordia ad Eccleſiam ſive ad Epiſcopos confugiebant.

Cum vero Eccleſia non mortem peccatoris deſideret, ſed magis ut convertatur & vivat, hoc interventionis officium impendere illis deſideravit, qui vitæ emendationem ſive veram converſionem implorando miſericordiam præferebant & promittebant.

Id non obſcure colligitur ex Epiſtola Macedonii ad Auguſtinum, & Auguſtini Epiſtola reſponſoria ad Macedonium.

Scribit enim Macedonius „ hoc ſibi grave videri in Epiſco„ porum pro Reis interventione, quod omnia peccata videan„ tur veniabiliora, cum is, qui reus eſt, *correctionem promit„ tit* „ : quaſi diceret Epiſcopos pro quorumcumque ſcelerum Reis intervenire ſive pœnæ relaxationem poſtulare, modo ſcelerum ſuorum correctionem promittant. Quod gravius videbatur Macedonio, rationem ſubjungens: „ Verum, nunc ut mo„ res noſtri ſunt, & ſceleris pœnam cupiant homines ſibi rela„ xari, & id propter quod ſcelus admiſſum eſt, poſſidere. Pro „ his quoque interveniendum putat Sacerdotium veſtrum, de „ quibus adeo futuri nulla ſpes eſt, ut etiam in præſenti eadem „ criminis ratio perſeverat; nam qui tam pertinaciter tenet, „ propter quæ crimen admiſit, oſtendit ſe, ubi licentia fuerit, „ ſimilia peccaturum.

Hic non obſcure ſignificat Macedonius Epiſcopos credidiſſe pro criminum Reis intervenire, officium Sacerdotii ſui eſſe, quia

(a) Conſulantur hac de re Scholia in prædictos Canones; & præſertim Articulus II. inſertus in Codice Africano poſt Canonem 56. ubi latius de hac interceſſione Epiſcoporum pro reis apud Principes & Magiſtratus civiles agitur: quo item refertur legatio, ab Epigonio & Vincentio Epiſcopis pro confugientibus ad Eccleſiam quocumque reatu involutis ſuſcepta.

quia Reus correctionem promittit; ſed arbitrabatur Macedonius hanc correctionis promiſſionem, vitæ emendandæ ſpem modicam vel nullam ſuppeditare.

Et S. Auguſtinus Epiſtola 153. reſpondens Macedonio, atque notanter ad eam objectionem, quod *veniabiliora omnia peccata videantur, cum is, qui Reus eſt, correctionem promittit*; id nequaquam negat, ſed profitetur & hanc ſuam eſſe ſententiam: *Hæc tua eſt* (ait) *hæc & noſtra ſententia*.

Præterea non diffitetur Auguſtinus, plures ex iis, qui correctionem promittunt, poſtmodum in ſceleribus permanere, & quod promiſerunt non præſtare.

Nihilominus credit Auguſtinus, nequaquam propterea negandum officium interventionis pro Reis, qui correctionem promittunt, quod & ibidem multis probat, atque inter alia hoc argumento: ,, Quod ſi (ait *n.* 6.) iniquis & ſceleſtis ille (Deus) parcendo, eiſque vitam ſalutemque largiendo, etiam pleriſque eorum, quos novit non acturos pœnitentiam, tamen exhibet patientiam: quanto magis nos in eos, qui correctionem promittunt, incerti ſumus, miſericordes eſſe debemus, ut rigorem veſtrum pro eis intercedendo flectamus, pro quibus & Dominum, quem nihil de moribus eorum etiam futuris latet, non tamen impudenter, quia hoc ipſe præcepit, oramus.

Itaque concludit Auguſtinus, ut nolit dubitare Macedonius hoc officium Epiſcoporum ex Religione deſcendere: ,, cum Deus, apud quem nulla eſt iniquitas, cujus ſumma poteſtas eſt; qui non tantum qualis quiſque ſit videt, verum etiam qualis futurus ſit prævidet; qui ſolus poteſt in judicando non labi, quia in cognoſcendo non poteſt falli; *facit* tamen, ſicut Evangelium loquitur, *ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos* ". Matth. *cap.* 5. *verſ.* 45.

Inſuper *num.* 18. ait S. Doctor: Quod licet ſecus accidat quam interceſſores Epiſcopi intenderant, id tamen interceſſoribus imputandum non ſit, ſed potius illa bona, quæ cum id facimus, intuemur & volumus; id eſt, commendatio manſuetudinis ad conciliandam dilectionem verbo veritatis: & ut qui liberarentur a temporali morte, ſic vivant, ne in æternam, unde nunquam liberentur, incurrant.

Scopum hujus interceſſionis luculenter expreſſit S. Auguſtinus in Epiſtola ad Macedonium.

Macedonius ſcripſerat Auguſtino, ſe vehementer ambigere, num officium Sacerdotii interveniendi pro Reis ex Religione deſcenderet? ,, Nam ſi a Domino peccata adeo prohibentur, ut ne pœnitendi quidem copia poſt primam (pœnitentiam publicam) tribuatur; quemadmodum nos poſſimus ex Religione contendere, ut nobis qualecumque illud crimen fuerit, dimittatur? Quod utique cum impunitum volumus, probamus. Et ſi conſtat non minus auctorem quam probatorem teneri in omnibus, quæ peccantur; certum eſt nos culpæ ſocietate vinciri, quoties eum impunitum eſſe cupimus, qui culpæ tenetur obnoxius.

Huic objectioni ſive rationi dubitandi reſpondet Auguſtinus: ,, Nullo modo culpas, quas corrigi volumus, approbamus; nec quod perperam committitur, ideo volumus impunitum eſſe, quia placet; ſed hominem miſerantes, facinus autem ſeu flagitium deteſtantes, quanto magis nobis diſplicet vitium, tanto minus volumus inemendatum interire vitioſum. *Facile enim eſt atque proclive malos odiſſe, quia mali ſunt: rarum autem & pium eoſdem ipſos diligere, quia homines ſunt; ut in uno ſimul & culpam improbes, & naturam approbes; ac propterea culpam juſtius oderis*, quod ea *fœdatur natura*, quam diligis. Non eſt igitur iniquitatis, ſed potius humanitatis ſocietate devinctus, qui propterea eſt criminis preſecutor, ut ſit hominis liberator. Morum porro corrigendorum nullus alius, quam in hac vita locus eſt: nam poſt hanc quiſque id habebit, quod in hac ſibimet conquiſierit. Ideo compellimur (concludit Auguſtinus) humani generis charitate intervenire pro Reis, ne iſtam vitam ſic finiant per ſupplicium, ut ea finita non poſſint finire ſupplicium.

Intercedebant ergo Epiſcopi, non tam ut Reos a morte corporali liberarent, ſed potius ut eos tantiſper in hac vita retinentes, emendatos & per pœnitentiam caſtigatos a via mortali ad vitam immortalem mitterent.

Deinde proponit Auguſtinus, quomodo Deus etiam impiis parcat; nobiſque præcipiat, malos & impios noſtros perſecutores diligere: nec tamen (ait) ,, nos hoc pacto ſocietati adjungit impiorum, quibus & ipſe parcendo, & vitam ſalutemque largiendo, non utique ſociatur.

Poſt hæc addit: ,, Conſilium quippe ejus (Dei) quantum homini pio noſſe donatum eſt, exponit Apoſtolus, dicens: *Ignoras, quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit?* Ad hanc volumus adduci, pro quibus intervenimus; non eorum peccatis vel parcimus, vel fovemus:

Ideo ergo interveniebant, ut liberatos a morte temporali ad pœnitentiam ſalutarem adducerent; unde & ſubjicit: ,, Nam quoſdam, quorum crimina *manifeſta* ſunt, a veſtra ſeveritate liberatos, a ſocietate tamen removemus altaris, ut *pœnitendo* placare poſſint, quem peccando contempſerant, ſeque ipſos puniendo. *Nam nihil aliud agit*, quem veraciter pœnitet, ut id quod mali fecerit, impunitum eſſe non ſinat. Eo quippe modo ſibi non parcenti ille parcit, cujus altum juſtumque judicium nullus contemptor evadit.

Eumdem interventionis Epiſcopalis ſcopum expreſſit S. Chryſoſtomus *Hom.* 15. *in Epiſt.* 2. *ad. Corinth.* ita alloquens Judicem: ,, Judex ſi adulterum arripuerit, in eum protinus animadvertit. Hoc non eſt vitium de medio tollere, ſed ſauciam animam abigere. At Sacerdos hoc agit, non ut de nocente ſupplicium ſumat, ſed ut vitium evellat. Nam tu quidem perinde facis, ac ſi morbo aliquo in capite enato, non morbum ipſe comprimas, ſed caput amputes; ego vero non ita, ſed morbum trunco. Tu quidem ſive impunitum dimiſeris, pejorem reddis; ſive ſupplicio affeceris, incurabilem reliquiſti: ego autem nec impunitum abire ſino, nec tuo more plecti; verum ſimul & pœnam quam debeo, ab eo expeto; & quod commiſſum eſt, corrigo.

Auguſtino & Chryſoſtomo conſonat & Sanctus Ambroſius. Et quidem *Epiſt.* 25. ſcribens cuidam Magiſtratui, eum ad manſuetudinem excitare volens, proponit exemplum Chriſti mulierem adulteram impunitam dimittentis, ac dein ſubjungit. ,, Habes quod ſequaris; poteſt enim fieri, ut ille criminoſus poſſit habere ſpem correctionis: ſi ſine Baptiſmo eſt, ut poſſit accipere remiſſionem: ſi baptizatus, ut pœnitentiam gerat, & corpus ſuum pro Chriſto offerat.

Hic notant eruditi horum operum Pariſienſes Reviſores: ,, Canonicæ pœnitentiæ labores olim tanti tamque diuturni erant, ut non immerito pro capitali pœna, tamquam mors quædam importunior, ſubjici poſſent.

Non ergo intervenientes Epiſcopi Reos a ſupplicio & pœna eximere contendebant, ſed ſupplicium & pœnam Judicis ſæcularis, in ſupplicium, & pœnam ipſis Reis ad vitam beatam, & veram emendationem magis profutura, convertere contendebant.

Hinc anno 625. Synodus Rhemenſis, quam celebravit Sonnatius Rhemenſium Epiſcopus, cum aliis quadraginta vel etiam amplius Galliarum Epiſcopis, teſte Flodoardo *lib.* 2. *Hiſt. Eccleſ. Rhemenſ. cap.* 5. inter quos & erat Bertradus Cameracenſis, ſtatuit *Canone* 7. ,, Ille, qui ſanctæ Eccleſiæ beneficiis liberatur a morte, non prius egrediendi accipit libertatem, quam pœnitentiam ſe pro ſcelere eſſe facturum promittat, & quod ipſi Canonice imponetur impleturum.

§. III.

Effectus interceſſionis expectabatur a benignitate Principis.

Episcopos nequaquam credidiſſe, ſe poſſe propria auctoritate dare impunitatem Reis ad ipſos confugientibus, ſive illos a ſupplicio mortis liberare, aut pœnas mitigare, ſed id totum a benevolentia & arbitrio Principum & Magiſtratuum dependere, ipſa formula interventionis, qua apud Magiſtratus & Principes preces ſuas pro Reis interponebant, evincit.

Quapropter S. Auguſtinus in Epiſtola ad Macedonium, totus in eo eſt, ut Judicem roget, & *moveat* ad molliendam ſeveritatem & induendam benignitatem ac manſuetudinem; & *Epiſtola* 134. Apringium Proconſulem rogat, ut Circumcelliones atrocia confeſſos mitius puniat, memor Eccleſiaſticæ manſuetudinis. ,, Time (ait) nobiſcum judicium Dei Patris, & commenda *manſuetudinem* Matris. Cum enim tu facis, Eccleſia facit, propter quam facis, & cujus filius facis. Contende bonitate cum malis. Illi ſcelere immani membra de corpore vivo avulſerunt; tu opere miſericordi effice, ut illa qui nefandis operibus exercebant, alicui utili operi integra eorum membra deſerviant .... Illi miniſtro Eccleſiæ occiſo extorſerunt ſpatium vivendi; tu inimicis Eccleſiæ viventibus relaxa ſpatium *pœnitendi*. Talem te oportet eſſe in cauſa Eccleſiæ Judicem Chriſtianum, *petentibus, monentibus, intercedentibus nobis*.

Et rurſus *Epiſtola* 139. ad Marcellinum, inſtans ut Donatiſtæ puniantur mitius, totus rurſus in eo eſt, ut mitigationem ultimi ſupplicii impetret, ſcribitque Marcellino: ,, Si Proconſul nec litteris meis ad hoc conſenſerit, hoc ſaltem præſtet, ut in cuſtodiam recipiantur, atque hoc de *clementia* Imperatorum impetrare curabimus, ne paſſiones ſervorum Dei, quæ debent eſſe in Eccleſia, glorioſæ, inimicorum ſanguine dehoneſtentur.

Quid evidentius, quam Auguſtinum ſuis interceſſionibus aliud non egiſſe, niſi rogando & inſtando Judicem movere, ut ſententiam mortis mitigando, Reis vitam clementer indulgeat; quo oſtendat Eccleſiæ Matris manſuetudinem, & ut Reis tempus pœnitendi non auferatur.

Et ſanctus Ambroſius *Epiſtola* 42. Theodoſium Mageum ita alloquitur: ,, Debeo *beneficiis* tuis, quibus, me petente, liberaſti plurimos de exiliis, de carceribus, de ultimæ *necis* pœnis.

His palam agnoſcebat Ambroſius Reos a pœnis liberare, petentibus ſeu intercedentibus Epiſcopis, beneficio Imperatoris referendum.

§. IV.

Confugientes ad Eccleſias cenſebantur implorare interventionem Epiſcoporum.

Confugientes ad Eccleſias non tantum ipſam materialem ſtructuram divino cultui dedicatam intuebantur, ſed vel præcipue Epiſcopos & Clericos, ad quorum auxilium & opem confugere videbantur; tum ad ipſas Eccleſias, quibus Epiſcopi & Clerici præerant, confugiebant.

Hoc ipſum non obſcure ſignificavit S. Auguſtinus in *Epiſtola* 115. ad Fortunatum Cirtenſem Epiſcopum, in qua de quodam Faventio, qui ad Eccleſiam Hipponenſem confugerat, hæc ſcribit: ,, Is, cum ab ejuſdem poſſeſſionis Domino neſcio quid ſibi metueret, ad Hipponenſem confugit Eccleſiam;

„ ſiam; & ibi erat; ut confugientes ſolent, expectans quomo-„ do per interceſſionem noſtram ſua negotia terminaret ". Hinc manifeſtum eſt, confugientes ad Eccleſiam non tam ex confugio ad ipſam materialem Eccleſiam, quam ex patrocinio & interceſſione Epiſcoporum & Clericorum, ad quorum patrocinium per confugium ad Eccleſiam confugiſſe videbantur, impunitatem ſive miſericordiam exſpectaſſe.

Idipſum ſat manifeſte indicavit S. Auguſtinus *Sermone* 18. De verbis Domini, Reum confugientem ad Eccleſiam, ita compellans: *Contremiſcis, conturbaris, palleſcis, ad Eccleſiam curris, videre deſideras Epiſcopum, ad pedes ejus volutaris: Domine, concutior; Domine, in carcerem mittor, miſerere mei. Ego quidem curro propter carnem tuam, utinam tu curreres propter animam tuam.*

Ex his manifeſtum eſt, confugientes ad Eccleſiam Epiſcoporum interceſſionem expetiiſſe; ipſoſque Epiſcopos pro ipſis confugientibus ad Eccleſiam interceſſionem interpoſuiſſe.

Idem inſinuat Theodoſius Imperator in *L. 5. Cod. Theod. De his qui ad Eccleſiam confugiunt*, uti Cap. ſequenti oſtendetur.

Et quemadmodum Rei criminum ad Epiſcopos pro interceſſione apud Principes eorumve Magiſtratus emendationem ſive correctionem promittebant; ita quoque confugientes ad Eccleſias correctionem & vitæ converſionem hoc ſuo ad Eccleſiam confugio præferebant & promittebant: atque hac promiſſione Epiſcopi & Clerici fidentes eos recipiebant, & pro ipſis intercedebant, uti ex verbis S. Auguſtini ſupra relatis, necnon ex Legibus Imperatorum (de quibus Capite ſequenti) liquet.

Id notavit Boerius Epo Canonum Profeſſor primarius apud Duacenſes, in Commentario ad *Cap. 6. De Immunitate Eccleſiarum, num. 38. Nec enim (ait) recipiuntur in Eccleſias homines iſti facinoroſi, pro aſylo ad tempus confugientes, ut ac tamquam in ſuis ſceleribus permanſuri; ſed ut ſcelera ſua deploraturi, vereque Eccleſiam pro Domo orationis habituri.*

§. V.

Aſylum confugientium ad Eccleſias dependens ab arbitrio Principum.

PRÆTEREA quemadmodum Epiſcopi pro Regis etiam criminum capitalium apud Principes & Magiſtratus intercedendo, palam agnoverunt Reorum liberationem, aut pœnarum mitigationem a ſola benignitate & pietate Principum dependere; ita quoque agnovit Eccleſia nullum aſylum aut immunitatem Templa Deo dedicata aut Epiſcoporum interceſſionem confugientibus ad ea dare poſſe; ſed omne illud, quod iis locis aut confugientibus competere poteſt, ex Principum auctoritate & arbitrio profluere debere.

Et ſane quandoquidem Deus Principem miniſtrum conſtituerit in *iram ei, qui male agit*, atque hunc in finem; ſcilicet ad punitionem malorum, gladium eum portare juſſerit, hanc in Principe auctoritatem, nec per Templorum aliorumque locorum ad divinum Cultum dedicatorum extructionem, aut per Epiſcoporum interceſſionem tollere, aut vel in minimo minuere aut labefactare intendit; ſed integram conſervatam voluit, ut ea Principes utatur, & gladio ſuo materiali in malefactores animadvertit, prout tranquillitas Reipublicæ & pacis conſervatio & bonum Religionis exigere judicaverit.

Unde nec legitur, quod Eccleſia per novem ut minus ſæcula ullum de hoc aſylo Templorum ediderit Decretum, quo vel hoc aſylum Templis concederet, vel modum vel legem præſcripſerit, quibus hoc aſylum circumſcriberetur: ſed ea omnia ex præſcripto Principum metiebatur, & eorum legibus in uſu aſyli ſive immunitatis ſe ſubjiciebat, uti Capite ſequenti oſtendetur.

CAPUT II.

Expenduntur Leges Principum Chriſtianorum, quæ extant in Codice Juſtinianæo & Theodoſiano, quibus terminos & formam Templorum præſcribunt.

§. 5.

Expenditur Conſtitutio Theodoſii ſenioris.

EXTAT Conſtitutio Theodoſii ſenioris in *Leg. 1. Cod. Theod. De his qui ad Eccleſias confugiunt*, hanc immunitatem ſive Eccleſiarum aſylum ſpectans. Sed notandum quod hac Conſtitutione Theodoſius nequaquam Aſylum concedat, ſed modum & limites huic Aſylo figat, cum in immenſum jam tum uſus ejus excreviſſet, ut vel inde pateat, etiam ante hanc editam Legem, uſum hujus Aſyli fuiſſe, licet antiquior poſitiva Conſtitutio, nec in Codice Theodoſiano, nec Juſtinianæo ſuperſit.

Et ſane conſtat ante prædictam Conſtitutionem Theodoſii, aſylum ſeu immunitatem aliquam confugientibus ad Aras ſeu Templa Chriſtianorum competiiſſe.

Scribit enim Ammianus Marcellinus auctor licet Gentilis, qui ſub Conſtantio floruit circa annum 355. *lib. 15.* memorat *Sylvanum Agrippinæ extractum Edycola, qua examinatus confugerat, ad* conventiculum ritus Chriſtiani *tendentem trucidatum* ": & *lib. 26.* „ *Sub Valentiniano anno 464. Hilarius auriga magiæ convictus & confeſſus, capitali animadverſione damnatus, laxius retinente carnifice, ſubito elapſus confugit ad ritus Chriſtiani Sacrarium.* Plura referuntur apud Zoſimum auctorem ſimiliter Gentilem.

Interim ex hac Lege Theodoſii intelligitur, quod non tantum criminum Rei, ſed & publicorum tributorum debitores ad Eccleſias immunitatem ſive aſylum contra Exactores horum debitorum conſecuturi, confugerent; quin & ab Epiſcopis & Clericis protegerentur, & nonnunquam in latebris occultarentur.

Contra hunc Aſyli ſive immunitatis exceſſum ſtatuit Theodoſius: *Publicos debitores, ſi confugiendum ad Eccleſias crediderint, aut illico extrahi de latebris oportebit, aut pro his ipſos, qui eos occultare probantur, Epiſcopos exigi. Sciat igitur præcellens auctoritas tua, neminem debitorum poſthac a Clericis defendendum; aut per eos ejus, quem defendendum eſſe crediderunt, debitum eſſe ſolvendum.*

Hæc Conſtitutio non tantum probat Theodoſium, publicos debitores hac lege extrahi ex Eccleſiis, ad quas confugerant, permiſiſſe; adeoque illos immunitate ſeu aſylo Templorum privaſſe; ſed inſuper Epiſcopos & Clericos, qui eos protegerent, vel in latebris occultarent, obligatos declaraſſe, debitum, quod confugientes debebant, ſolvere debere, ſive ab Epiſcopis exigi.

Hujus Conſtitutionis meminit S. Auguſtinus ſcribens ad plebem Hipponenſem, *Epiſtola 268. Cum frater noſter Faſcius debito decem & ſeptem ſolidorum ab oppigneratoribus urgeretur, ut reddere quod ad præſens, unde ſe explicaret, non inveniebat, ne corporalem pateretur injuriam, ad auxilium ſanctæ Eccleſiæ convolavit; illi etiam exactores cum proficiſci cogerentur, & ideo delationem dare non poſſent, graviſſimis me querelis oneraverunt; ita ut eis illum traderem, aut quod ſibi deberi oſtendebant, unde acciperent, providerem.*

Nihil evidentius quam ad hanc Theodoſii Legem hic reflecti, uti & Cardinalis Baronius notavit *ad annum 392. num.* 29. Sed quid hic S. Auguſtinus? Num forſan ſolutionem recuſavit? aut Legem, ut male & temerarie latam in materia ad Principis auctoritatem minime ſpectante rejecit? vel hiſce debitoribus aſylum, independenter a voluntate Principis, competere contendit? Abſit. Sed cum eam ſummam ut perſolveret non habere, accepit mutuo a quodam Macedonio prædictos decem & ſeptem ſolidos pro debitore in hanc cauſam ſolvendos. Ut autem hos decem & ſeptem ſolidos Macedonio reſtituere poſſet, continuo dedit Epiſtolam ad plebem Hipponenſem, ut dictos ſolidos mittat, atque in ipſum Faſcium, ut fratrem ſuum, hanc liberalitatem & charitatem oſtendat conformiter ad legem Theodoſii. Itaque Auguſtinus non de Lege conqueſtus eſt, ſed eidem ſat fecit, & Faſcium liberavit.

§. II.

Lex Arcadii & Honorii.

CUM ſub hoc tempus Judæi gravium criminum rei vel debitis obærati ad Eccleſias Chriſtianorum confugerent, ac Chriſtianæ Religionis fidem ſe amplecti vel ſimulantes; & Clerici ſummo deſiderio hanc ad fidei Chriſtianæ converſionem ſummopere deſiderantes, facile eorum ſimulatæ promiſſæ converſioni nimia facilitate fidem adhibentes, eos ad Eccleſiarum aſylum recipiebant: quo fiebat, ut & publica tranquillitas per hanc criminum impunitatem pateretur, & creditores ſuis creditis fruſtrarentur.

Itaque ut & Judæorum ſimulationi, & Clericorum in recipiendis hiſce Judeis nimiæ facilitati occurrerent Imperatores, hac Conſtitutione edixere: *Judæi, qui teatu aliquo, vel debitis fatigati, ſimulant ſe Chriſtianæ Legi velle conjungi; ut ad Eccleſias confugientes vitare poſſent crimina, vel pondera debitorum, arceantur: nec ante ſuſcipiantur, quam debita univerſa reddiderint, vel fuerint innocentia demonſtrata purgati.*

Non dubitarunt igitur Principes limites huic aſylo ſeu immunitati Eccleſiarum ſua auctoritate poſſe præfigere, & quoſdam ab hac immunitate ſubtrahere.

Ex hac quoque Conſtitutione intelligitur, confugientes ad Eccleſiam converſionem morum, aut erroris emendationem prætuliſſe.

§. III.

Arcadii Conſtitutio aſyli Eccleſiarum abrogatoria.

SCRIBIT Socrates *lib. 6.* Hiſtoriæ *cap. 5. Eutropius Eunuchus præpoſitus Imperialis cubiculi, & qui Conſulatus dignitatem ab Imperatore primus ex omnibus Eunuchis acceperat, cum de nonnullis, qui ad Eccleſiam confugerant, pænas ſumere vellet, operam dederat, ut Lex ab Imperatoribus promulgaretur, jubens ne quis ad Eccleſias profugeret, ſed ut quicumque ad eas confugiſſent, inde abſtraherentur.*

Ejuſdem legis meminit Sozomenus *lib. 8.* Hiſtoriæ *cap. 7.* qui & ibidem latius deſcribit, occaſione cujus Eutropius hanc legem ab Arcadio extorſerit.

Credit Jacobus Gothofredus, eam Arcadii Conſtitutionem, cujus meminere prædicti Hiſtorici, & cujus occaſione S. Chryſoſtomus habuit Sermonem in Eutropium, extare in Codice Theod. in plures partes ſub diverſis titulis diſtributam, ſcilicet in *Lege 3. Cod. Theod. De his qui ad Eccleſiam confugiunt*, & in *Lege 16. De pænis, Lege 32. De Epiſcopis, Lege 17. De Appellationibus.*

Hu

Hæ Leges si simul in unum conjungantur, conficient eam Arcadii Constitutionem asyli abrogatoriam; uti notat Gothofredus.

Et quidem in ea parte, quæ conficit prædictam legem 3. edixit Arcadius: *Si quis imposterum servus, ancilla, curialis, debitor publicus, procurator, murilegulus, quilibet postremo publicis privatisve rationibus involutus, ad Ecclesiam confugiens, vel Clericus ordinatus, vel quocumque modo a Clericis fuerit defensatus, nec statim conventione præmissa pristinæ conditioni reddatur; Decuriones quidem, & omnes, quos solita ad debitum munus functio vocat, vigore & solertia judicantium ad pristinam sortem, velut manu mox injecta, revocentur: quibus ulterius legem prodesse non patimur, quæ cessioni patrimonii subsecuta, Decuriones esse Clericos non vetabat. Sed etiam ii, quos Æconomos vocant (hoc est qui Ecclesiasticas consueverunt tractare rationes) ad eam debiti, vel publici val privati redhibitionem amota dilatione cogantur, in qua eos obnoxios esse constiterit, quos Clerici defensandos receperint, nec mox crediderint exhibendos.*

Hac parte Constitutionis, quæ dictam legem conficit, non tantum qui publicis rationibus sive debitis sunt obnoxii, sed & qui privatis duntaxat debitis & rationibus sunt onerati, jubentur a Clericis adhiberi; & si eos post primam monitionem seu summationem redhibere renuerint, per OEconomos Ecclesiarum debita, quibus erant obnoxii, solvenda esse decernit: atque ita non tantum debitores publicos, sed generatim omnes etiam privatos ab asylo Ecclesiarum substrahit, sive a Clericis protegi seu defensari, prætextu asyli vetat, sub pœna, quod si eos protegant OEconomi Ecclesiarum, debita eorum solvere teneantur.

Altera vero parte Constitutionis, quæ conficit *Legem 16. Cod. Theol. De pœnis*, sat patenter ab asylo eximit criminum reos, eosque a Clericis aut Monachis defensari seu protegi vetat.

Cum itaque & debitores & criminum reos prætextu asyli a Clericis, aut Monachis defendi vetet, sed eos exhiberi velit; non immerito dixere prædicti Historici per hanc Arcadii Constitutionem asylum fuisse rovocatum, quod & pluribus probat Jacobus Gothofredus in Commentario ad hanc legem 3. & consentit Dominus Fleury *lib. 21. Hist. Eccles. num.* 37.

Quantumvis autem & Socrates & Sozomenus scribant Eutropium ob hanc ab Arcadio sollicitatam Constitutionem, iram Dei super se sensisse; & sanctus Chrysostomus in Eutropium non sine magna vehementia & animi commotione pronuntiaverit Sermonem in eum: nullus tamen legitur arguisse Arcadium, quasi per hanc Constitutionem potestatis suæ limites excessisset, ut proinde crediderint, hanc immunitatem sive asylum totaliter dependere a benignitate Imperatorum seu Principum.

Creditur autem occasione hujus Arcadianæ Constitutionis anno sequenti e Concilio Africano decretam Legationem (*a*) quæ legitur in Codice Africano *cap.* 61. „ Ut pro confugen„ tibus ad Ecclesiam, quocumque reatu involutis legem de „ gloriosissimis Principibus mererentur, ne quis eos audeat ab„ strahere.

Non dubitarunt proinde Patres Africani, ab Imperatoribus asyli sive immunitatis petendam restitutionem: atque integram manere Magistratibus facultatem reos criminum ab Ecclesiis extrahendi, nisi per Imperatores immunitas sive asylum indultum esset, sive ipsis inhibitum, ne ad Ecclesias confugientes ab iis extrahere possent.

§. IV.

Constitutio Theodosii junioris terminos Asyli extendentes.

Post Constitutionem Arcadii sequitur Constitutio Theodosii junioris, cujus fragmentum occurrit in *Lege 4. Cod. Theod. De his qui ad Ecclesias confugiunt*, & in *Lege 3. Cod. Just. eodem*, & integra extat Græce & Latinæ ad calcem Auctorum Concilii Ephesini *Tomo* 3. Conciliorum Generalium apud Labb. Item in Cod. Theod. per Jacobum Gothofredum notis illustrato post dictam *legem* 4.

Hujus Constitutionis Theodosianæ finis seu scopus fuit, uti recte notat Gothofredus in Commentario dictæ *legis* 4. *non tam ut Ecclesiasticorum asylorum jus & securitas seu immunitas Ecclesiarum firmetur (etsi obiter quoque* dicto initio legis, *& vers.* Nec in extrahendis, *Asyli Ecclesiastici jus sancitur adversus vim extrahentium) quam ut Ecclesiarum hinc* sanctitas *sancitur adversus irruentium in eas seu confugientium vesaniam, & inde reverentia loci non violetur: id est, Ecclesias humanitati, justeque timentibus ita patere voluit Theodosius junior (quod hujus legis initio præfatur) ut eas ex obtentu violari seu contaminari noluit irruentium vesania: quod integra Constitutione non uno loco expressum est.*

Quanta autem esset circa tempus editæ Constitutionis servorum indignationem Dominorum suorum declinare simulantium, & asyli & immunitatis consequendæ fiducia, & in Ecclesias irruentium audacia & insolentia, probat quod de hac insolentia narrat Socrates *lib. 7. Historiæ Ecclesiasticæ cap.* 33. *Cujusdam enim (ait) præpotentis viri servi, natione, Barbari, Domini sui attrocitatem experti, ad Ecclesiam confugerunt; strictisque gladiis ad ipsum Altare positierunt. Cumque rogarentur, ut inde abscederent, nulla ratione adduci potuerunt, ut parerent, sed impedimento erant quominus divinum Officium celebraretur. Et plurimis diebus evaginatos vibrantes gladios, quemvis ad se accedentem ferire parati erant. Tandem vero cum ex Clericis unum interfecissent, alium autem vulnerassent, semetipsos peremerunt.*

Uti igitur hanc confugarum insolentiam comprimeret, necnon irreverentiis, profanationibus Ecclesiarum, & divini Officii turbationi, quæ per remoram confugarum in ipsis Ecclesiis, & circa aras contingebant, per hanc Constitutionem occurrere voluit Theodosius. Media autem, quibus hunc finem sibi propositum assequi intendebat Theodosius, fuerunt: *Primum, fines & terminos immunitatis Ecclesiarum, Ecclesiasticique Asyli, ampliat urgetque ut in integra Constitutione dicitur, ut ita ipsum sacrarium templi (quod altare vocat) itemque interiorem partem Ecclesiæ (id est oratorum) ab irruentium temeritate, audacia, & turba, si quid forte tale contingat, ut in prænicta tragædia evenerat, ad ipsum sacrarium, vindicetur. Itaque immunitati isti seu Asylo Ecclesiastico patere vult, non tantum ipsum sacrarium sive altarium, immo non tantum vel sacrarium vel oratorium, quod quatuor murorum seu parietum septis includitur (quod narthex dicitur) sed & ultra illa laxius aliquod spatium: quidquid scilicet extra, seu trans templum ad primas usque fores ambitus Ecclesiastici seu templi, per quos populus oratum gestiens oratorium ingreditur. Quod quidem intermedium spatium, cellulis, domibus, hortulis, balneis, areis, porticibus occupabatur.*

Ita observat Jacobus Gothofredus, qui & ibidem multis probat, primum fuisse Theodosium juniorem, qui per hanc Constitutionem terminos immunitatis extendit, & ante hanc Constitutionem solum Altare & Templum Asylo Ecclesiastico cedisse.

Præterea notat ibidem Gothofredus spatium illud, quod Ecclesiæ adjacebat, & cui Theodosius Asylum Ecclesiasticum cedere voluit, etiam dictum fuisse *Septum Ecclesiæ*, atque hinc factum, ut apud Scriptores medii ævi *Septorum Ecclesiæ* frequens mentio occurrat.

Itaque hoc totum spatium subjacens, adjacens Templo, haud aliter atque ipsum Templum, Asylo cedere vult hac lege Theodosius junior, ut ipse loquitur: id est, *interioris Templi vice*; sicut inde non magis quis extrahi possit, quam ab ipsomet Templo. Ne alioquin si solum Templum in asylum cederet, vel solum sacrarium, divinum Officium turbetur; vel si vim adhiberi contingat, loci sanctitas violetur: quod utrumque evenerat, in ea specie, quæ huic Legi occasionem præbuit.

Et sane Theodosium ad hanc immunitatis sive Asyli extensionem indulgendam inductum fuisse, non tam ex erga confugientes indulgentia, quam ex reverentia & religione ipsis Templis & aris Deo consecratis conservanda, ratio editæ Constitutionis probat: *Hanc autem (ait) spatii latitudinem ideo indulgemus, ne in ipso Dei Templo, & sacrosanctis Altaribus, confugientium quemquam mane, vel vespere cubare, vel pernoctare liceat, ipsis hoc Clericis religionis causa vetantibus; ipsis qui confugiunt, pietatis ratione servantibus.*

Notat autem Gothofredus in Commentario hujus *leg. 5. Codicis Theod.* pro his verbis, *mane* vel *vespere*, legi, *manere* vel *vescere*, ut sensus sit, ut nemini confugientium in Dei Templo, aut apud sacras aras manere, aut cibum sumere, aut dormire, aut etiam pernoctare liceat; uti & exprimitur in *leg. 4. Codicis Theod.* & in *lege 3. Justin.* etiam in textu Latino sat manifeste exprimitur.

Idcirco autem confugas in Dei Templo aut apud sacras Ædes manere seu moram trahere vetuit Theodosius, ne occasione hujus moræ subinde violentia aut strepitus contra reverentiam divini Cultus in ipsis Templis excitaretur, uti tragœdia, de qua supra, docuerat.

Similiter ob reverentiam Dei Templis & sacris aris conservandam, vetuit confugas in Templis aut apud sacras aras vescere aut dormire: *Nam etsi (ait) Dei Templum humana naturalique necessitate sœdari, & sacro sancta Mysteria infami infirmitate misceri, ac divina a profanis contaminari, sacra denique ab impuris inquinari nequaquam patimur: non tamen confugientibus, quominus opem implorarent, præsidii ostium præclusimus, sed amplioribus longioribusque spatiis illorum securitati consulendum existimavimus, & quod divinitati, & quod humanitati debetur, sollicite religioseque observantes.*

Legimus quoque eamdem ob reverentiam Dei Templis debitam anno 681. in Concilio Toletano XII. *Can* 10. *Consentiente pariter & jubente gloriosissimo Domino Ervigio Rege statutum, ut his ipsis, qui Ecclesiam petunt, per omnia licitum in triginta passibus ab Ecclesiæ januis progredi: in quibus triginta passibus, uniuscujusque Ecclesiæ in toto circuitu reverentia defendetur: sic tamen, ut hi qui ad eam confugiunt in extraneis, vel longe separatis ab Ecclesia domibus nullo modo obcellentur. Sed in hoc triginta passuum numero, absque domorum extranearum receptaculis, progredienti aditum obtinebunt: qualiter & requisitæ naturæ usum debitis expleant locis; & nullo teneantur eventu necessitudinis, qui Dominicis se defendendo commiserint claustris.*

Denique præcipit hac Constitutione Theodosius: *Arma quoque, in quovis telo, ferro, vel specie, eos, qui confugiunt, minime intra Ecclesias habere præcipit: quæ non modo (ait) a summo Dei Templis ac divinis altaribus prohibentur, sed etiam cellulis, domibus, hortulis, balneis, areis, atque porticibus.*

Post

(a) Hæc legatio & ejus ratio descriptæ leguntur post Scholion in Canonem 56. Codicis Africani: scilicet in Articulo II. post dictum Canonem; extatque *Tomo VII.* hujus editionis.

Post hæc qui armati Ecclesiam ingrediuntur, & arma deponere nolunt, quid de his agendum sit, subjicit: *Dehinc si telis cincti, quovis Ecclesiæ loco, vel ad templi septa, vel circa, vel extra sint, statim eos, ut arma reponant auctoritate Episcopi a solis Clericis severius conveniri; data eis fiducia, quod Religionis nomine melius, quam armorum præsidio muniantur.*

Sed si Ecclesiæ voce moniti, post tot tantorumque denuntiationes, noluerint arma relinquere, jam clementiæ nostræ apud Deum & Episcoporum causa purgata, armatis, si ita res exegerit, intromissis, trahendos se abstrahendosque esse cognoscant, & omnibus casibus esse subdendos. Sed neque Episcopo inconsulto, nec sine nostra sive Judicum in hac alma Urbe, vel ubicumque, jussione, armatum quemquam ab Ecclesiis abstrahi oportebit; ne si multis passim hoc liceat, confusio generetur.

Igitur Theodosius hac Constitutione non tantum terminos immunitatis sive Asyli extendit & præscripsit; sed insuper vetuit, confugas infra terminos immunitatis arma habere: formamque præscripsit Clericis, qua confugas ad arma deponenda commonere deberent; nimirum ut auctoritate Episcopi ad deponendum arma severius conveniantur, id est commoneantur; *data eis fiducia, quod religionis nomine, melius quam armorum præsidio muniantur*: quo Theodosius id unum significare voluit, ut Clerici armis cinctum convenirent & commonerent, ut arma deponat; hac fiducia data, hac ratione, quod religione magis tutus sit quam armis.

Si autem a Clericis eo modo commoniti arma deponere nolint, non vult Thesiodous, ut per Clericos extrahantur, aut vis aliqua a Clericis eis inferatur; sed mandat, *armatis intromissis*, trahendos se abstrahendosque esse cognoscant, & omnibus casibus esse subdendos. Sed neque Episcopo inconsulto, nec sine nostra sive Judicum in hac alma Urbe, vel ubicumque, jussione, armatum quemquam ab Ecclesiis abstrahi oportebit, ne si multis passim hoc liceat, confusio generetur.

Priusquam igitur quisquam eorum, qui metu aliquo ad Ecclesias confugiunt armati, abstrahantur, arma deponere nolentes, tria requiruntur; primo, ut commonitio Clericorum & Episcopi auctoritas præcesserit, cui confuga parere noluit. Secundo post hæc, jussio *Principis*, vel sane *Judicum*. Tertio, *Episcopo consulto*, quod in hac lege, & in hac specie requisivisse legitur Theodosius. Hæc tria requiruntur, ut armati ab Asylo Ecclesiastico abstrahi possint; ne alioquin, si alia forma observetur, hæcque negligatur, & promiscue armatos abstrahere liceat, generetur confusio, & (ut in Græco amplius est) scilicet Clericis forte ipsis vim adhibentibus, & confugis contra nitentibus, quod ipsum evenerat in ea specie tragœdia, quæ huic legi occasionem præbuit: uti hic recte observavit Jacobus Gothofredus.

Qui ejusmodi modum tum circa terminos Asyli tum formam in commonendis confugis, & in eorum extractione servandam præscripsit, sat demonstravit indulgentiam Asyli Ecclesiastici a sua dependere auctoritate.

§. V.

Altera Theodosii junioris Constitutio de servis confugientibus ad Ecclesias.

SEQUITUR Lex Theodosii junioris, qua servorum ad Ecclesiam confugientium immunitatem intra terminos certi temporis concludit, & earum insolentiam reprimit; habetque duas partes, prout in Codice Theodosiano conficit *legem* 5. at in Codice Justiniani, *lex* 4. solam partem secundam complectitur.

In primis hanc suam Constitutionem ita exorditur: *Super confugientibus ad sanctæ religionis Altaria, Sanctionem in perpetuum valituram credimus promulgandam*: qua loquendi formula patenter significat sibi esse auctoritatem super confugientibus ad sanctæ religionis Altaria, sive de Ecclesiarum asylis, Legem sanciendi in perpetuum valituram.

Prima parte hujus Constiturionis edicitur: *Ut siquidem servus cujusquam Ecclesiam, Altariave, loci tantum veneratione confisus, sine ullo telo petierit, is non plus uno die ibidem dimittatur, quin domino ejus, vel cujus metu pœnam imminentem visus est declinasse, a Clericis quorum interest, nuntietur. Isque eum impertita indulgentia peccatorum, ut nullis residentibus iracundiæ menti reliquiis, in honorem loci, & ejus respectu, ad cujus auxilium convolavit, abducat.*

Itaque hac parte voluit Theodosius, & servus Domini sui iram metuens ad Ecclesiam confugiens obtentu Asyli, non nisi uno die a Clericis retineatur, pro elapso Domino, a quo aufugit, nuntietur: isque eum impertita indulgentia peccatorum, ut nullis residentibus iracundiæ menti reliquiis, in honorem loci, & ejus respectu, ad cujus auxilium convolavit, abducat.

Credidit enim Theodosius, uti hic notat Jacobus Gothofredus, sat esse Dominum una die carere servo suo, ut hac modica mora ira Domini molliatur, accedente loci religione & deprecatoris alicujus respectu.

Servis enim iram Domini fugientibus duplex hoc perfugium erat, ara seu Templum, & deprecator. Et sane uti recte ibidem Gothofredus: *Nihil aliud ad Ecclesiam perfugium erat, quam Clericorum deprecatio seu intercessio.*

Hoc ipsum non obscure significavit S. Augustinus in Epistola ad populum Hipponensem, uti supra observavimus.

Hinc manifestum est confugientes ad Ecclesiam non tam ex confugio ad ipsam materialem Ecclesiam, quam ex patrocinio & intercessione Episcoporum & Clericorum, ad quorum patrocinium per confugium ad Ecclesiam confugisse videbantur, impunitatem sive misericordiam expectasse. Idque est quod hac lege indicari videtur per hæc verba, *ejus respectu, ad cujus auxilium convolavit*.

Hinc quoque intelligitur ita Theodosium voluisse succurrere servis iram Dominorum fugientibus per Ecclesiarum immunitatem sive asylum, ut tamen hæc immunitas Dominis nihil aut parum obsit.

Secunda pars Constitutionis, quæ conficit dictam *leg. 4. in Cod. Justin. De his qui ad Ecclesias confugiunt*, dirigitur in servos, qui armati ad Ecclesias confugiunt, ediciturque: *Si servus cujusquam in Ecclesiam altariave armatus, nullis hoc suspicantibus, inopinatus irruerit, exinde protinus abstrahatur, vel continuo Domino, vel ei, unde eum tam furiosa formido proripuit, indicetur; eique mox abstrahendi copia non negetur. Sed si armorum fiducia resistenti animos insania impellente conceperit, abripiendi, extrahendique eum Domino, quibus id potest efficere viribus concedatur. Quod si illum etiam confligi in concertatione pugnaque contigerit, nulla erit ejus noxa, nec conflanda criminationis relinquetur occasio, si is, qui ex statu servili in hostilis & homicidæ conditionem transiliit, sit occisus.*

Hac itaque lege Theodosius servum armatum in Ecclesiam irruentem non tantum permittit quocumque modo per Dominum ex Ecclesia abduci & abstrahi, sed insuper servum resistentem occidi in Ecclesia a Domino impune permittit; id est, ut non sit obnoxius pœnæ ordinariæ *Legis Corneliæ de sicariis*. Uti enim ibidem observat Gothofredus: *Ecclesia sinum suum quidem pandit servo pœnam imminentem, iramque Domini fugienti, sed non (ut eleganter hic dicitur) ex statu servili* in hostilis & homicidæ conditionem transeunti.

Præterea cum hæc servorum insolentia sæpenumero per Clericos foveri videretur, qui vel specie humanitatis eos contra præscripta Legum tuerentur, vel etiam occultarent, aut etiam contra Dominorum voluntatem ad Clericatum promoverent, Theodosius hac lege in Clericos ultra legis præscripta servos ad Ecclesias confugientes, detinentes, vel occultantes pœnam decernit, uti legitur in ipsa Constitutione, prout extat in Codice Theodosiano; nimirum similes Clerici transgressores Episcopali auctoritate e gradu Clericali submoti in laicorum ordinem rejiciantur, hoc est degradentur (*a*).

Qui Ecclesiarum asylum eo modo circumscribit, legesque ejus usu præscribit, sat ostendit Asylum ad suam pertinere auctoritatem.

Rursus hic ita circumscribit immunitatem, ut hanc Dominis servorum obesse non sinat.

§. VI.

Leonis Imperatoris Constitutio.

OCCURRIT in Codice Justiniani Constitutio Leonis Imperatoris, quæ conficit *legem 6. De his qui ad Ecclesias confugiunt*, hanc immunitatem Ecclesiarum spectans; constituitque lege per omnia loca valitura: *Nullos penitus cujuscumque conditionis sint, de sacrosanctis Ecclesiis, orthodoxæ fidei expelli, aut trahi, vel potrahi confugas, nec pro his venerabiles Episcopos, vel religiosos OEconomos exigi, quæ ab ipsis debeantur. His, qui hoc moliri, aut facere, aut nuda saltem cogitatione, atque tractatu ausi fuerint tentare, capitali & ultimi supplicii animadversione plectendis.*

Voluit igitur Leo Imperator, *Lege per omnia loca valitura*, ut debitores tum publici, tum privati immunitate Ecclesiarum gaudeant, neque a quoquam ab iis locis sacris, ad quæ refugerint, abstrahi queant, sub pœna capitali sive ultimi supplicii in extrahentes.

Insuper nec venerabiles Episcopos, nec religiosos OEconomos pro ipsis exigi posse, sive cogi eorum debita solvere.

Hac igitur lege revocat Leo Imperator leges Theodosii & Arcadii, de quibus supra; quarum priore Theodosius volebat debita ab Episcopis exigi, si publicos debitores confugas protegere & retinere vellent: uti & Arcadius in posteriore, qui & pro privatis debitis OEconomos exigi posse statuit.

Quoad pœnam vero ultimi supplicii in extrahentes ab Ecclesiis confugas, non in Magistratus, aut in eos, qui in Reipublicæ personam gerunt, sed in privatos, qui privata auctoritate id attentare ausi essent, decretam esse pro comperto facile habebit, quisquis Romanorum mores ac instituta noverit, apud quos non cujusquam Judicis lictores, nec ministri, reos ipsos aut rei capitalis aut debiti detinebant, sed creditoribus ipsis, aut iis, qui injuriam acceperant, reum obtorto collo in Judicium trahere jus erat. Quod cum in Ecclesiis etiam ipsis indecenter facerent, reosque vi & impetu ab Altaribus divellerent & in jus raperent, in eos lata lex.

Ne autem sub obtentu confugii creditores suis fraudarentur creditis, varia hic præscripsit Imperator; atque in primis, quod non obstante confugio possint confugæ super debitis suis conveniri coram legitimis Judicibus, atque coram eis, sive per se, sive per procuratorem solemniter constitutum & instructum respondere cogantur: & si post examen per Judicem declarati sint debitores, excuti queant, judiciorum ordine solito servato.

Itaque (ait §. 4.) si res immobiles possidet post Edictorum sole-

(a) Mirum sane videri debet, quod Imperator Clerici degradationem, quæ est pœna Ecclesiastica, in Clericos decernat.

solemnium citationem, ex Sententia judicantis usque ad modum debiti bonorum ejus sive prædiorum traditio sive venditio celebretur. Post hæc prosequitur: Quod si res mobiles habet, easque extra terminos occultat Ecclesiæ, Sententia judicantis, & executoris sollicitudine perquisitæ, quocumque loco occultentur, eruta, pro æquitatis tramite, modoque debiti publicis rationibus, privatisque proficiat. Sane si intra fines habentur Ecclesiæ, vel apud quemlibet ex Clericis absconditæ sive depositæ fuisse firmantur: studio & providentia Viri reverendissimi OEconomi sive defensoris Ecclesiæ diligentia inquisitæ, hæ quolibet modo ad sacrosanctam Ecclesiam pervenientes, proferantur; ut pari æquitatis ordine, iisdem ex bonis fisco vel Reipublicæ, sive creditoribus, & quibuscumque justis petitoribus ad modum debiti consulatur. Sicubi depositæ vel commodatæ dicantur inquirendi volumus esse cautelam, ut si sola suspicione apud aliquem adferantur absconditæ, de sua etiam conscientia satisfacere auctoritate venerabilis Antistitis jubeatur; adjicientes, quod ea, quæ de principalibus personis decrevimus (in causis) fidejussorum sive mandatorum, seu rerum ad eos pertinentium, vel familiarium & sociorum, seu participum, & omnino in iisdem causis obnoxiorum personis præcipimus observari; scilicet seipsos quoque secum confugæ intra Ecclesiarum terminos habere voluerint; ut eorum quoque bonis publica debita privataque solvantur, & per eos rerum, ubicumque depositæ sunt, præcedat inquisitio, & hæc quidem de ingenuis, liberisque personis.

Cum autem servi, coloni, liberti, aliique domestici, se servitio Dominorum & Patronorum refugiendo ad Ecclesias subducere tentarent, quin & res Dominorum secum afferrent & occultarent, his mederi volens statuit §. 5. „ Sane si servus aut colonus, vel adscriptus, familiaris sive libertus, „ & hujusmodi aliqua persona domestica, vel conditioni subdita, conquassatis rebus certis atque subtractis, aut seipsum furatus, ad sacrosancta se loca contulerit; statim a „ religiosis OEconomis sive defensoribus, ubi primum hoc scire potuerint, per eos videlicet, ad quos hoc pertinet, ipsis præsentibus pro Ecclesiastica disciplina & qualitate commissi, aut ultione competenti, aut intercessione humanissima, procedente remissione veniæ, & Sacramenti interventione, securi ad locum statumque proprium revertantur: rebus, quas secum habuerint, reformandis: diutius „ cum eos in Ecclesiis non convenit commorari, ne Patronis „ seu Dominis per ipsorum absentiam obsequia justa denegentur, & ipsi per incommodum Ecclesiæ & pauperum alantur „ expensis.

Denique quid circa confugas sive confugientes ad Ecclesias OEconomos sive defensores Ecclesiæ agere oporteat, præscribit § 9. „ Inter hæc autem, quæ sedulo ad religiosi OEconomi sive defensoris Ecclesiæ sollicitudinem curamque respiciunt, erit etiam illud observandum, ut singulorum intra „ Ecclesias confugientium personas causasque incessanter conquirant: deinde Judices vel eos, ad quos causæ & personæ „ pertinent, instantius instruant, & æquitati convenientia diligentius exequantur.

Hæc omnia jam præscripta Leo Imp. lege *per omnia loca valitura*, observari voluit: „ Excepta tamen (ait, sub initium „ hujus legis) hac Urbe Regia, in qua nos Divinitate propitia degentes, quoties usus exegerit, invocati, singulis causis „ atque personis præsentanea constituta præstamus.

Sane Leo Imperator asylum Templorum eo modo extendendo, & normam, qua & confugæ eo uti & gaudere possent, præfigendo, necnon qualiter defensores seu OEconomi Ecclesiarum circa confugas, eorumque res se gerere debeant; sat ostendit, omnem de Asylo statuendi & ordinandi sibi esse potestatem. Immo clausula, qua suo judicio reservat decisionem quæstionum, quæ in Urbe Regia super hac immunitate exoriri possent, patenter probat, nequaquam dubitasse Leonem, incidentium dubiorum ad Principis, suorumque Magistratuum cognitionem & decisionem pertinere.

Ex præscriptis hac lege per Leonem rursus intelligitur, quam sollicitus fuerit hic Princeps, ne per immunitatem Ecclesiarum Justitia violaretur, aut jus alicui auferretur.

§. VII.

Novella Justiniani Imperatoris.

INTER Novellas Justiniani legitur, *Novella* 17. *cap.* 7. Justinianum mandasse Triboniano Quæstori Palatii: „ Neque homicidis, neque adulteris, neque virginum raptoribus delinquentibus terminorum custodies *cautelam*; sed etiam inde extrahes, & supplicium eis inferes: non enim talia delinquentibus parcere competit, sed hoc patientibus ut non alia a præsumptoribus patiantur. Deinde Templorum cautela non nocentibus, sed læsis datur a lege, & non erit possibile „ utrumque tueri cautela sacrorum locorum lædentem & læsum.

Monet autem hic Dionysius Gothofredus nota 10. *fidem publicam & securitatem* significari per *cautelam* Templorum.

Post hæc subjungit Justinianus: „ Publicorum vero tributorum exactiones etiam intra Templa decenter fieri procurabis: quoniam Fiscalium ratio & militibus & privatis, ipsisque Templis & cunctæ Reipublicæ utilis & necessaria est. „ Auxiliabuntur tibi ad hoc etiam Deo amabiles Ecclesiarum „ defensores & OEconomi: nullum horum, qui Fiscalia tributa exigunt, abripientes exactioni, sed neque permittentes violentum aut seditiosum aliquid pati exactionem inferentes; scientes quia si quid tale gesserint, de suo satisfacere „ Fisco cogentur.

Ratio per Justinianum adducta, ut criminum reos asylo Templorum indignos esse evincat, videtur omnium criminum reis convenire, ut propterea nonnulli non sine fundamento crediderint, Justinianum omnes criminum reos ab asylo sive immunitate Templorum exclusisse, & a sacris locis esse extrahendos: atque inter alios Jacobus Cujacius in Commentario hujus Novellæ reflectens ad allegatam rationem, ait: *Ratio aperta est, quod innocentes Asyla tueantur, non nocentes.*

Et Dionysius Gothofredus in nota 19. ad eamdem Novellam ait: „ Hujus autem loci sententia est, Templa innocentibus & „ injuriam patientibus, non autem inferentibus aut nocentibus „ prodesse.

Quidquid sit, hoc constat Justinianum non dubitasse, quin sibi jus esset gravium criminum reos ab asylo sive cautela Templorum excludere, atque Magistratui suo mandare, ut non obstante hac concessa immunitate hos criminum reos ab Ecclesiis extrahant, eisque supplicium inferant: quod circa tributorum debitores ad Ecclesias confugientes præcipit ob rationem in textu expressam, una declarans, quod extrahenti hujusmodi publicorum debitores, auxiliabuntur ad hoc etiam Deo amabiles Ecclesiarum defensores & OEconomi.

Quis non videt Justinianum haud dubitasse sibi plenum esse jus de hac immunitate statuendi ea, quæ Reipublicæ tranquillitati & utilitati convenire pro temporum conditione judicabat, quin & leges prædecessorum revocando, vel abrogando. Renovat enim hac Novella Constitutionem Theodosii circa publicos debitores, de qua supra, & revocat Constitutionem Leonis de immunitate hisce debitoribus indulta, de qua in præcedentibus.

CAPUT III.

Reflexiones in Canones relatos in Decreto Gratiani, *Causa* 11. *quæst.* 4.

§. I.

Auctoritate Decreti Gratiani credi cœpit, Asylum Ecclesiarum dependere ab auctoritate Ecclesiastica.

CAPITE præcedenti vidimus, Imperatores Asylum & immunitatem Ecclesiarum suis Constitutionibus pro temporum varietate restrinxisse vel extendisse, variasque leges præscripsisse, quibus abusibus & incommodis ex ejus usu metuendis, aut inductis occurrerent: ut evidens sit usque ad tempora Justiniani, id est usque ad sæculum sextum, dubitatum haud fuisse, Asylum hoc, aut immunitatem omnino ab eorum benignitate & auctoritate dependere.

Unde nec ullum hisce sæculis legitur editum Ecclesiasticum Decretum de hoc Ecclesiarum asylo; immo nescio, utrum ullum auctoritate Episcoporum aut Synodorum reperiatur Decretum de hoc Asylo sine auctoritate Principis editum ante evulgatas per Pseudo Isidorum falsas Decretales, vel etiam receptum Decretum Gratiani.

Quinimmo demum post editum hoc Decretum cœperunt nonnulli Canonistæ asserere, penes Ecclesiam esse auctoritatem hoc Asylum locis sacis indulgendi, eique leges pro temporum & locorum varietate præscribendi: idque potissimum auctoritate Canonum, quos sub nomine pristinorum Pontificum, Synodorum, & Patrum apud Gratianum *Causa* 17. *Quæst.* 4. relatos reperiebant. At quam levi fundamento, hoc Capite ostenditur.

§. II.

Expenditur fragmentum Epistolæ sub nomine Nicolai Papæ per Gratianum relatæ.

INTER Canones a Gratiano relatos occurrit primo loco *Canone* 6. Decretum sub nomine Nicolai Papæ, tamquam desumptum ex Epistola hujus Pontificis *Omnibus Episcopis*.

In hoc prætenso Decreto scribit: „ Sicut *antiquitus* a sanctis Patribus statutum est, statuimus ut major Ecclesia per „ circuitum XL. passus habeat, Capellæ vero vel minores Ecclesiæ XXX. Qui autem confinia earum confringere tentaverit, aut personam hominis vel bona ejus inde subtraxerit, „ nisi publicus latro fuerit, quousque emendet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur.

Quod hic a Nicolao scriptum fertur, illud *antiquitus a SS. Patribus statutum esse, ut major Ecclesia per circuitum XL passus, & Cappellæ XXX.* duntaxat habeant, ad quos asylum seu immunitas Templorum se extendit, non parum reddit suspectum hoc Decretum, aut certe recentiorem redolet ætatem, qua plurima jam supposititia Patribus afficta, ut eorum authentica scripta recipiebantur.

Nihil simile a SS. Patribus antiquitus statutum legitur, uti nec excommunicationis censura in extrahentes ex Ecclesiis confugas comminata, prout in hac Epistola comminatur Nicolaus.

Vel hoc igitur titulo, Decretum hoc admodum redditur de falsitate & suppositione suspectum, monetque Antonius Augustinus *lib.* 2. de emendatione Gratiani Dialogo 17. *in nullis hujus Pontificis Epistolis hoc Decretum reperiri*.

Joannes Cochlæus sub variis titulis in unum collegit Decreta,

creta, quæ a Gratiano fub nomine Nicolai I. relata reperiuntur, atque inter cætera & hoc Decretum tamquam hujus Pontificis a Gratiano relatum, & in nullis ejus Epiftolis repertum retulit. Hæc Cochlæi collectio apud Labbæum *Tomo VIII. Concil. General.* ad calcem Epiftolarum hujus Pontificis extat.

Legitur & prætenfum Decretum apud Ivonem in Decreto *part. 3. cap.* 104. fub hoc titulo: *De confiniis Cœmeteriorum*; & in Panormia Ivonis *lib.* 2. *c.* 81. cum hac epigraphe: *Excommunicentur, qui confinia Ecclefiarum frangere tentaverint.*

Utroque etiam loco apud Ivonem pro his verbis *xl. paffus*, legitur *lx. paffus*, quæ lectionis varietas non leve quoque argumentum fuppeditat fuppofitionis.

Interim verifimile eft, ea quæ tum in recentioribus Synodis, tum apud Canoniftas de paffibus Ecclefiarum, ad quos fe Afylum extendit, necnon de afylo Palatii Epifcopalis intra hos paffus confiftentis leguntur, demum poft receptum Decretum Gratianum occafione hujus Canonis initium accepiffe.

§. III.

Epiftola fancti Auguftini ad Bonifacium.

SEQUITUR apud Gratianum eadem diftinctione & quæftione *Canone VIII.* quo profert Gratianus Epiftolam fub nomine Auguftini ad Bonifacium Comitem: *Miror quomodo tam fubito fidei murum aries ruperit inimici. Novi enim qua religionem femper fis Ecclefiam Dei veneratus. Quo inftigante facere aufus es? hominem de Ecclefia rapuifti? Tuus fi de tuo amico forte præfumeret fugitivus, poffet procul dubio interceforis caufa veniam promereri. Ergo fi amicus intenditur, cur Deus offenditur? Sed fi de poteftate præfumitur, Nabuchodonofor Regem intende, qui caufa fuperbiæ in bovem ex homine eft commutatus.* Non ut confudam te, hæc fcribo; fed ut filium meum chariffimum moneo. *Ecclefiæ igitur illæfum revoca, quem ut irreligiofiffimus rapuifti. Oblatio vero domus tuæ a Clericis ne fufcipiatur, indixi; communionemque tibi interdico, donec peracta pro aufibus vel errore a me definita tibimet pœnitentia, & tempore ordinato pro hoc facto, corde contrito & humiliato dignum offeras facrificium Deo.*

Extant in *Appendice Tomi fecundi Operum* 8. *Auguftini* editionis Benedictinorum fexdecim Epiftolæ breviores fub nomine S. Auguftini ad Bonifacium Comitem, & Bonifacii ad Auguftinum: inter has & hæc a Gratiano relata occurrit.

His autem Epiftolis brevioribus hoc monitum ad Lectorem præmittendum cenfuerunt hi eruditi & exacti Operum S. Auguftini Revifores: *Breviores Epiftolas fexdecim fub nomine Auguftini & Bonifacii, prout in pervetuftis MSS. prænotantur, hic exhibitas repudiarunt poft Erafmum, Lovanienfes Theologi. Primum, quia multum difcrepant a vena & ftylo Auguftini. Deinde non recenfentur a Poffidio, neque ab ullo veterum citantur, excepta tamen tertia-decima, quam ante annos fere fexcentos in fuam collectionem* lib. 13. cap. 5. *retulit Anfelmus Lucenfis, & poft ipfum Ivo, & Gratianus.*

Ac dein plurimis adductis fuppofitionis argumentis, concludunt: *Itaque docti plerique cenfent eas ab otiofo fcriptore, ftyli exercendi gratia, confictas fuiffe. Quorum judicio, tametfi adverfetur Baronius, fubfcribendum effe exiftimamus.*

Nihil igitur folidi ex hac Epiftola tot titulis fufpecta, erui poteft; immo etfi fincera fupponeretur, non aliud ex ea haberetur, quam Auguftinum admodum indigne tuliffe extractionem hominis ab Ecclefia, per Bonifacium temere attentatam, eique ob hanc abftractionem ingreffum Ecclefiæ interdixiffe, donec per pœnitentiam huic delicto fatisfeciffet.

§. IV.

Fragmenta Epiftolarum Gelafii Papæ.

DEINDE Gratianus Canone X. refert fragmentum Epiftolæ fub nomine Gelafii Papæ, Vitori, Conftantino, Martyrio, Feliciffimo, Sereno, & Timotheo Epifcopis infcriptæ.

Canonem autem XI. exhibet fragmentum Epiftolæ fub nomine ejufdem Pontificis Epiphanio Epifcopo infcriptæ.

Circa has Epiftolas fub nomine Gelafii Papæ per Gratianum relatas in primis notandum, neutram reperiri inter Epiftolas hujus Pontificis tomo IV. Conciliorum Generalium editionis Philippi Labbæi, & Gabrielis Coffartii. Non exiguum argumentum, has Epiftolas huic Pontifici recentiore manu fuppofitas.

Verifimile enim eft, quod hi Conciliorum & priftinorum Pontificum Decretorum & Epiftolarum Collectores non omififfent has inter Epiftolas Gelafii referre, fi eas genuinas ejus Epiftolas reputaffent, aut in vetuftis manufcriptis codicibus vel Auctoribus fub nomine hujus Pontificis fcriptas aut citatas reperiffent.

Præterea fi integer earum Epiftolarum contextus, ut apud Gratianum extat, attendatur; nihil occurrit, quod vel in fpeciem probet, Pontificem fibi aut Epifcopis vendicaffe jus Afylum locis facris attribuendi, aut illud limitandi aut extendendi.

In priori enim Epiftola, quæ Canonem X. conficit, fcribit Gelafius prædictis Epifcopis, fibi ab Epiphanio Epifcopo Beneventano fida relatione fuggeftum: „ Benenatum & Maurum Beneventanæ municipes civitatis, in contumeliam Religionis acerba nimis & plectibili contumacia profiliiffe, qui confugientem ad Ecclefiæ fepta curialem fuum, nec illis quidem tutum de injuria fua fecurum effe dimiferunt, aufi irruptione temerariæ mentis admittere, quod nec Poteftatibus quidem vel Principibus unquam licuit perpetrare, ut hominem in Sanctuariis conftitutum (captata Sacerdotis abfentia) reluctantem, reclamantemque violenter abftraherent.

Poft hæc fcribit, Epifcopum Beneventanum fibi fuggeffiffe, quod *hos facra communione indignos effe judicaverit.*

Addit deinde, & *fi revera tanti facinoris conftat admiffum, noftra etiam auctoritas hac in parte confentit.*

Ex contextu hujus Epiftolæ, prout hic recipitur, fat manifeftum eft, *Benenatum & Maurum municipes urbis Beneventanæ*, privata & propria auctoritate, idque animo ulcifcendæ injuriæ, per confugam ad fepta Ecclefiæ fibi illatæ, ad violentam hanc, etiam *Sacerdotis captata abfentia*, abftractionem profiliiffe.

Quis porro ambigat, fimiles violentas abftractiones, merito ut facrorum locorum profanationes, & divini cultus perturbationes, pœnis Ecclefiafticis, puta, privatione facræ communionis caftigandas? Sed quid huic pœnæ Ecclefiafticæ ob manifeftam facri loci profanationem inflictæ commune cum auctoritate indulgendi Afylum, aut leges ei præfcribendi?

In altera Epiftola Epiphanio Epifcopo infcripta, quæ Canonem XI. conficit, prout hic legitur, fignificat Gelafius Epiphanio, ad *Epifcopos cunctos direxiffe juffionem, ut eos, qui Ecclefias violaffe perhibentur, acceffu earum judicet effe indignos.*

Quis ex his concludet Gelafium voluiffe Epifcopis effe auctoritatem criminum Reis confugientibus ad Ecclefias dare afylum contra Magiftratus, quibus a Deo data eft poteftas malefactores coercendi, gladiumque portant, tamquam Dei miniftri in iram his qui male agunt?

§. V.

Canon Synodi Ilerdenfis.

SEQUITUR apud Gratianum *Canone XIX.* Decretum fub nomine Concilii Ilerdenfis, quo decernitur: *Nullus Clericorum fervum vel difcipulum fuum fugientem ad Ecclefiam extrahere audeat, vel flagellare præfumat; quod fi fecerit, donec digne pœniteat, a loco, cui honorem non dederit, fegregetur.*

Quidni Synodus Clericis fuis imperare potuit, ut honorem Ecclefiæ fervent, five Afylum & immanitatem fervis & difcipulis fuis ad Ecclefias confugientibus integrum & liberum a Principibus indultum permittant, nec eos ipfos propria auctoritate abftrahant, aut ob confugium flagellare audeant? Sed hæc auctoritatem concedendi Afylum aut modum præfcribendi, nec in fpeciem probare, quis non videt?

§. VI.

Canon fub nomine Concilii Triburienfis.

SEQUITUR apud Gratianum Canon XX. fub nomine Concilii Triburienfis. Hoc Canone fub nomine dicti Concilii a Gratiano refertur Statutum fubfequens: *Si quis contumax vel fuperbus timorem Dei vel reverentiam fanctarum Ecclefiarum non habuerit, & fugientem fervum fuum, vel quem ipfe perfecutus fuerit, de atrio Ecclefiæ, vel de porticibus Ecclefiæ quolibet modo adhærentibus per vim abftraxerit; pro emunitate nongentos folidos Epifcopo componat: & ipfe publica pœnitentia jufto judicio Epifcopi mulctetur.*

Circa hunc Canonem in primis notandum, in nullo Concilio Triburienfi hæc a Gratiano relata reperiri.

In ea Conciliorum collectione, quam Labbæus concinnavit, unicum extat Concilium Triburienfe, a quo Canones editi leguntur. Sed *Canone* XX. nihil fimile occurrit. Legitur quidem *Can. IV. & VI.* contra facrilegia in perfonas facras & loca facra attentata, plura effe decreta, atque pœnas & pœnitentias fimilia attentantibus imponendas fuiffe præfcriptas: fed de Afylo Ecclefiis concedendo, aut limites ei præfigendo nihil omnino legitur eorum, quæ a Gratiano huic Concilio adfcribuntur.

Præterea notandum in hoc a Gratiano relato Decreto unice agi de pœna & pœnitentia perfolvendis ab his, qui facrilege & propria auctoritate confugas ab Ecclefiis abftrahunt: nequaquam de his, qui publica auctoritate juxta Legum præfcripta Reos criminum ex locis facris, fervata hifce locis debita reverentia & modeftia, extrahunt.

§. VII.

Fragmentum Epiftolæ fub nomine Joannis VIII.

EXTAT apud Gratianum Canon XXI. relatus fub nomine Joannis VIII.

Hic Canon continet fragmentum prætenfæ cujufdam Epiftolæ Joannis Papæ VIII. *Omnibus Epifcopis.*

Hujus fragmenti contextus rurfus evincit, in hoc demum tractari de facrilegiis in perfonas & loca facra: & ipfe Gratianus non obfcure indicavit idipfum, monens fe hunc Canonem producere, ut pobet *facrilegium duplicem continere pœnam, pecuniariam videlicet & excommunicationis. Pecuniaria perfolvenda eft iis, ad quos querimonia facrilegii pertinet.*

Insuper ad hunc Gratiani Canonem monent Correctores Romani : *In Epistola manuscripta Joannis VIII. scripta Episcopis & Abbatibus per Narbonensem, & Hispanicas Provincias constitutis; præcipitur lex observari contra sacrilegos in Concilio Trecasensi edita coram Ludovico Imperatore & quinquaginta tribus Episcopis. Diversa autem sunt istius Epistolæ verba ab his, quæ recitantur & a Gratiano & cæteris Collectoribus: sed eadem sententia.*

Huic Correctorum Romanorum monito si addantur, quæ de hoc Canone seu Epistola notavit Augustinus *lib.* 2. De Emendatione Gratiani *Dialogo IX.* & post ipsum Stephanus Baluzius in notis ad eumdem Canonem, apparebit, quam levis ponderis reputandum sit, hoc a Gratiano adductum fragmentum, peæsertim ad adstruendum Episcopis jus statuendi aliquid circa Ecclesiarum asylum, sine auctoritate Principum.

§. VIII.

Canone Concilii Toletani XII.

SEQUITUR apud Gratianum Canon XXXV. relatus sub nomine Concilii Toletani.

Hoc Canone nonnulla statuuntur circa terminus sive passus in circuitu Ecclesiæ, ad quos confugæ transire possunt, ne alias in Ecclesiis morantes, locis sacris irreverentia, & divino cultui impedimentum inferatur, uti *Cap.* præcedenti notavimus, ubi & Canonis verba relata sunt.

Gratianus hæc ita retulit, ac si Concilium hæc sua auctoritate statuisset & definivisset, his verbis Canonem referens; *Definivit sanctum Concilium, ut nullus audeat*, &c.

Extat hic Canon *Tom. VI. Conciliorum Generalium*, Edit. Labb. conficitque Canonem X. Concilii Toletani XII. anni 681. cujus Concilii Acta si legantur, manifestum erit nihil in hoc Canone a Patribus propria auctoritate in hac Asyli sive immunitatis materia esse statutum, uti tamen indicat Textus Canonis, prout eum exhibet Gratianus.

In primis constat huic Concilio non tantum Episcopos, eorumque Vicarios interfuisse, sed & viros *illustrissimi Officii Palatini*, & qui una cum Episcopis & vicem Episcoporum absentium gerentibus Concilii Decretis subscripserunt, quæ subscriptiones citato *Tomo VI Conciliorum Generalium*, Canonibus hujus Concilii subjiciuntur.

Hisce subscriptionibus subjicitur & lex sive Edictum Regis Flaviani Ervigii in confirmatione hujus Concilii: per quam nominatim Canones Concilii sua auctoritate confirmat & approbat, atque omnibus servari mandat, indicta pœna, ut *Si quis autem hæc instituta contemnat, contemptorum se noverit damnari sententia; id est, ut juxta voluntatem nostræ gloriæ, & excommunicatus a cœtu nostro resistat, & insuper decimam partem rei suæ, fisci partibus sociandam amittat: quod si nihil habuerit facultatis, unde prædictam compositionem persolvere possit, absque aliqua infamia sui, quinquaginta eum oportebit ictibus verberari.*

Habentur hæc *Tomo VI. Conciliorum Generalium, col.* 1237. Edit. Labb.

Ex pœna contra trasgressores hic indicta nequaquam obscurum Decreta hujus Concilii auctoritate Regia non tantum fuisse roborata, sed & sub ejus auctoritate executioni mandata.

Denique Patres hujus Concilii nequaquam existimasse sibi jus esse circa Ecclesiarum asylum seu immunitatem quidquam auctoritate propria statuendi, seu terminos ejus extendendi vel præfigendi, sed eam auctoritatem esse penes Principem, ipsosque ex auctoritate Principis statuere, evincit clausula huic Canoni speciatim a Patribus inserta, & a Gratiano omissa.

In Canone ita legitur: „ Pro his, qui quolibet metu vel „ terrore Ecclesiam appetunt, *consentiente pariter & jubente* „ *gloriosissimo Domino nostro Ervigio Rege*, hoc sanctum Con„ cilium definivit " &c.

Gratianus autem Canonem hunc exhibet hac clausula prætermissa, quasi Concilium sua auctoritate decrevisset: *Definivit sanctum Concilium, ut nullus*, &c.

Quamvis manifestum sit, quod nihil ex hoc Canone Concilii Toletani haberi queat, quo adstruatur Episcopis esse jus aliquod de hac Ecclesiarum immunitate statuendi; sed e contra, quod Concilium in hoc ipso Canone sat manifeste agnoverit penes Principem hanc esse auctoritatem; nihilominus non dubium, quin hic mutilatus Canon Canonistis occasionem dederit attribuendi Episcopis ac notanter R. Pontifici auctoritatem huic Asylo sive immunitati terminos legesque præfigendi, utpote unice Decreto Gratiani insistentibus, & ut authenticum recipientibus, quidquid apud Gratianum reperiebant.

Et quidem Antonius Anselmo in Triboniano Belgico *cap.* 10. §. 35. fatetur Clerum, ut probet penes Ecclesiam esse jus statuendi de hac immunitate, se fundare in hoc mutilato per Gratianum relato Canone.

§. IX.

Canon Synodi Aurelianensis.

SEQUITUR apud Gratianum Canon XXXVI. sub nomine Concilii Aurelianensis I. in quo Gratianus Decretum exhibet, quo præscribuntur plura, tum a servis ad Ecclesiam confugis, tum a repetentibus servos suos fugitivos observanda.

Hæc a Gratiano hic ita referuntur, quasi Episcopi & Patres hujus Concilii illa omnia propria auctoritate independenter a consensu Principis decrevissent.

Verum si acta hujus Concilii, quæ una cum ipsis Canonibus extant *Tomo IV. Conciliorum Generalium* inspiciantur, apparebit, quod quæ in hoc Concilio statuta leguntur, de consensu, immo ex suggestione Principis fuerint constituta.

Legitur ibidem Epistola Synodi ad Clodovæum Regem, in hæc verba; *Quia tanta ad Religionis Catholicæ cultum gloriosæ fidei cura vos excitat, ut Sacerdotalis mentis affectu Sacerdotes de rebus necessariis tractaturos in unum colligi jusserit, secundum voluntatis vestræ consultationem, & titulos, quos dedistis, ea quæ nobis visum est definitione respondimus; ita ut si ea, quæ nos statuimus, etiam vestro recta esse judicio comprobantur, tanti consensus Regis ac Domini majori auctoritate servandam tantorum firmet Sententiam Sacerdotum.*

Ex hac Synodi Epistola intelligitur, Clodovæum Regem non tantum Episcopos ex variis Regionibus ad Synodum convocasse, ut secundum ipsius voluntatis consultationem constituerent, sed insuper *titulos* sive articulos, de quibus esset deliberandum, Synodo suggessisse: omniaque jam constituta, petente Synodo, Regia auctoritate fuisse probata & roborata.

Proinde nihil a Patribus in hac materia statutum fuit sine Regis consensu & auctoritate, quin & suggestione.

Quod enim Rex Clodovæus quosdam articulos Patribus proposuerit in materia, de qua ipse sua auctoritate legem ferre posset, ut ipsi in Synodo congregati super illis deliberarent & statuerent, Principibus Christianis jam pridem solitum fuisse legitur; atque scitur Marcianum Imperatorem Patribus Concilii Chalcedonensis proposuisse tria Capitula, ut de iis quid statuendum esset ipsi deliberarent & statuerent, ut ita concurrente Imperiali & Synodali auctoritate Decreta promptiori animo a fidelibus susciperentur, & observarent, uti intelligitur ex allocutione nomine ipsius Imperatoris ad Patres facta, quæ habetur apud Labbæum *Tomo IV.* Conciliorum Generalium *col.* 609. *Divinissimus & piissimus Dominus noster ad sanctam Synodum dixit: Quædam Capitula sunt, quæ ad honorem vestræ reverentiæ vobis servavimus, decorum esse judicantes a vobis hæc regulariter potius formari per Synodum, quam nostra lege sanciri. Et jubente divinissimo & piissimo Principe nostro, Beronicianus vir devotus, Secretarius divini Consistorii, Capitula sic relegit.*

Itaque ex hoc Decreto Concilii Aurelianensis nequaquam concludi potest, non magis quam ex Canone Concilii Toletani, de quo supra, Patres hujus Concilii existimasse sibi esse auctoritatem de hac immunitate Ecclesiarum aliquid statuendi sine Principis consensu.

CAPUT IV.

Quæ loca gaudeant Immunitate sive Asylo?

§. I.

Solæ Ecclesiæ antiquitus Asylo gaudebant.

NULLA loca pia aut religiosa primitus Asylo seu immunitate gavisa fuisse præter Ecclesias, sat indicant tituli Codicis Theodosiani & Justinianæi, sub quibus de hoc jure Asyli tractatus, utpote qui inscribuntur *De his qui ad Ecclesias confugiunt*, & non nisi de confugientibus ad *Ecclesias*, sub his titulis agitur (*a*).

Unde & Petrus Gambacurta in suo speciali de hac immunitate Tractatu, *lib.* 4. *c.* 1. *n.* 1. etiam fatetur: *Quod antiquioribus temporibus sola Ecclesia exprimebatur: Paulatim vero, ait, postea cœperunt alia quædam loca exprimi.*

§. II.

Quia nomine Ecclesiæ veniat?

ECCLESIÆ nomine veniunt Ædes sacræ publica auctoritate ad divinum cultum, ac notanter ad Missæ Sacrificium destinatæ, & ad quas publicus & ordinarius populi ad divina Officia patet accessus.

Sub his Ædibus sacris non comprehendi privata sive domestica Sacella seu Oratoria, multis probat Gambacurta in citato Tractatu *lib.* 4. *cap.* 1. cui & praxis conformis est.

Illud certum, nomine Ecclesiæ non tantum Chorum aut Altare vel Sacrarium ad effectum Asyli venire, sed totum spatium, quod intra parietes Ædis sacræ continetur, & in quo populus solet convenire.

Quod Ecclesia seu Ædes sacra hac immunitate gaudeat, mox ut Episcopi auctoritate erecta, & ad divinum cultum in ea publice celebrandum destinata est, tametsi hactenus solemni ritu non fuerit consecrata, neque in ea divina Officia fuerint celebrata, modo in statu sit, ut in ea divina Officia celebrari queant, communior est opinio, ut pluribus citatis Auctoribus asserit Covarruvias *lib.* 2. *c.* 20. *n.* 4. Monet tamen ibidem præfatus Auctor, plurimum hac in re valere consuetudinem, *quæ* (ait) *potissimum est inspicienda.*

Addit & hoc monitum; *Præterea præcavendum, ne hisce* tem-

(a) Alaricus dum Romam expugnaret, jus Asyli Ecclesiis concessit. „ Alaricus (inquit Orosius *lib.* 7. *cap.* 39.) præcepit suis, ut si qui in „ sancta loca, præcipueque Apostolorum Petri & Pauli Basilicas confugis„ sent, hos in primis inviolatos securosque esse sinerent ". Vide quoque Hieronymum *Epistola ad Principiam*, & Sozomenum *lib.* 9. *cap. cap.* 10.

temporibus Canones ipsos extendamus, cum oporteat audaciam eorum reprimere, qui passim crimina hac immunitate freti committunt; qua ratione aliquot in urbibus Prælati immunitatem istam tantum admittunt in his Ecclesiis, quæ sanctissimam Eucharistiam ad publicam venerationem & adorationem habent.

Expendere possunt Principes & Magistratus ac Prælati, num & hisce temporibus, & hisce in Provinciis non oporteret hanc immunitatem ad pauciora loca restringere, ne plures hac immunitate & frequentia locorum ea gaudentium freti, crimina liberius committant.

§. III.

Circa loca Immunitatis attendenda consuetudo.

PORRO recte notatum a Covarruvia, in hac re potissimum inspiciendam consuetudinem. Cum enim hæc Immunitas dependeat mere a jure positivo, indubitatum quoque est, eam posse esse variam pro varietate & conditione temporum & regionum.

Scitur jam pridem auctoritate Canonum, quos retulit Gratianus, de quibus Capite præcedenti, hanc immunitatem protensam fuisse ad xl. aut xxx. passus extra septa Ecclesiarum, uti ostendit Covarruvias *lib. 2. var. Resol. cap.* 20. ibidem pluribus exponens quam spatii mensuram passus conficeret.

Porro & illud scitur hanc extensionem ad hos ultra septa Ecclesiarum xl. aut xxx. passus plerisque in Provinciis exolevisse, uti testantur Ignæus *ad lib. 1. ff. ad Senatus-Consultum Sillianum*, & Remigius de immunitate Ecclesiæ, item Julius Clarus in sua Practica criminali *quæst.* 30. qui & addit, *hanc hodie consuetudinem servari debere, quoniam communis est.*

Unde & consuetudine passim receptum est, nec domum seu Palatium Episcopi, tametsi intra hos xl. aut xxx. passus extructum hac immunitate gaudere.

Cœmeteria quidem & hodie ubique hac immunitate gaudent non secus ac ipsæ Ecclesiæ, sed non propter consistentiam intra hos xxx. aut xl. passus; sed quia tamquam loca solemni ritu ab Episcopo benedicuntur, & humandis fidelium cadaveribus specialiter deputantur; uti latius ostendit Gambacurta, *lib. 4. cap.* 3.

CAPUT V.

Quinam Asylo seu Immunitate non gaudeant?

§. I.

Soli confugientes Asylo fruuntur.

UT quis immunitate seu asylo Ecclesiæ gaudeat, requiritur, ut ipse ad Ecclesiam sponte & propria voluntate confugiat, ut hoc suo ad eam confugio palam ostendat & præferat, quod ad Ecclesiam confugiendo, Ecclesiæ protectionem & patrocinium implorat.

Hinc titulus utriusque Codicis Theodosii & Justiniani non inscribitur simpliciter de Immunitate seu Asylo Ecclesiarum, sed *de his, qui ad Ecclesias confugiunt*; ut vel hinc pateat *confugii* potius, quam materialium templorum, sive ædium sacrorum intuitu immunitatem esse indultam: quod & notavit Jacobus Cujacius ad hunc titulum Codicis: *Imperatores, inquit, præsidium & securitatem tribuunt his, qui ad eas confugiunt vexationis evitandæ causa.*

Hinc post Covarruviam, aliosque, observat Emanuel Gonzalez in notis ad *Cap.* 6. De Immunitate Eccles. verbo *Confugientes: Quod eo privilegio non potiantur arrepti & in Ecclesiam conducti; cum illis, ait, confugii ratio nulla sit.*

Ille quoque, qui per satellites vel lictorem ducitur sive trahitur ad locum supplicii per ipsam Ecclesiam aut cœmeterium sive alium locum Immunitatis, Asylo non gaudet, tametsi in loco Immunitatis existens declararet se velle confugere ad Ecclesiam; uti post Covarruviam, aliosque notat Gonzalez loco citato: *Quia, ait, cum non sit in libertate confugiendi, non gaudet hoc privilegio.*

Si vero de manibus satellitum elabatur, aut ex carcere evadat, & ita elapsus aut evasus ad Ecclesiam confugiat, eum immunitate gaudere communiter creditur: eo quod in libertate positus videatur libere & voluntarie ad Ecclesiam confugere, eoque confugio, Ecclesiæ auxilium & intercessionem implorare.

Si autem alia ratione & animo ad Ecclesiam accessisse appareat & probetur, quam ad eam *confugiendi*, nequaquam ob existentiam corporalem in Ecclesia aut loco Immunitatis immunitate gaudebit; & si ibi ita fuerit repertus, poterit extrahi tamquam qui immunitate non potitur, uti loco citato monet Gonzalez, eo quod ad Ecclesiam non accesserit sive confugerit præsidii consequendi, aut ejus intercessionem implorandi causa.

Similiter voluntarie & sponte egressus e loco Immunitatis, ad quem confugerat, ipso facto excidere immunitate, & libere apprehendi posse communis est opinio praxi conformis; quia, ut notat Gonzalez, censetur Ecclesiam, ejusque imploratum subsidium deseruisse.

§. II.

Quid potissimum in concedenda, aut extendenda, vel interpretanda Immunitate, attendendum?

ITAQUE confugientibus ad Ecclesiam, ejusque auxilium & intercessionem implorantibus, & conversionem & emendationem præferentibus, Principes immunitatem & asylum aliquod concesserunt; ita tamen ut una prospexerint, ne hæc immunitas vel injuriam passis obesset, vel Reipublicæ tranquillitatem turbaret, aut scelerati & malevoli homines ad crimina liberius perpetranda, spe immunitatis per hanc immunitatem consequendæ incitarentur.

Unde notatum fuit *c.* 2. quomodo Principes Christiani hoc Ecclesiarum asylum tam quoad loca, personas, immo & tempus circumscripserint per suas leges, ut nec injuriam passis, nec Reipublicæ tranquillitati & quieti obesset, aut sceleratis & malevolis sua scelera perpetrandi fomitem subministraret.

In primis noverant Principes, Ecclesiarum immunitatem ob innocentium securitatem & eorum, qui justam aliquam sceleris aut erroris excusationem adferre possunt, & malefactorum emendationem, ac erroris correctionem præferunt, institutam & a Principibus indultam; non autem, *ut læsis obsit, & lædentibus prosit*, uti loquitur Justinianus *Novella* 17. *c.* 7.

Præterea notum erat ipsis, duo esse bonorum & cultuum genera, quæ Deo tribuuntur; alterum, quod Deus ipse ab omnibus sibi tribui velle declaravit & præcepit: alterum, quod homines Deo certo modo & tempore exhibendum statuerunt.

Porro & illud manifestum erat ipsis, quod si uterque cultus Deo in certis circumstantiis simul exhiberi nequeat, cultum ab hominibus institutum cedere debere cultui, quam Deus ipse instituit, & exhiberi sibi præcepit.

Hoc ipsum nos docuit Christus: cum enim divinum præceptum foret Mosaica lege firmatum, parentibus opem ferendam cumque ex hominum pietate sponte inductum fuisset, templo maxima dona elargiri, Christus Jesus Deus noster reprehendit acerrime Pharisæos, qui templo munera offerre, quam genitoribus auxilium ferre atque subvenire, impensius laudabant.

Rationem hujus acerrimæ redargutionis adjiciens; dicendo *Matth. c.* 15. *vers.* 6. *Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.*

Cum igitur Principibus exploratum esset justitiæ administrationem in iram malefactorum, laudem vero bonorum diserte & impense a Deo præcipi, atque Deum aperte & multoties declarasse per justitiæ administrationem suum sibi honorem & cultum exhiberi: quin si hæc desit Principibus, ipsis ob id Regna & Imperia auferenda, & in alios transferenda.

Igitur cum certum sit, immunitatem Ecclesiarum & cultum seu honorem, qui per eam exhibetur Deo, duntaxat esse ex hominum instituto; consequens est, eum cedere debere, si in certis circumstantiis cum divino præcepto de administranda justitia consistere nequeat.

Ulterius, consequens est ante omnia rationem habendam justitiæ, eamque veluti regulam & normam spectandam in hac de immunitate Ecclesiarum concessione, usu, extensione, aut interpretatione.

Laudandum proinde Principum, Magistratuum, ac Prælatorum consilium, qui dum Ecclesiarum immunitatem tueri ac servare volunt, intra certos limites ita concludunt, ut non pereat justitia adeo necessaria ad publicam tranquillitatem conservandam, tollendaque injurias & detrimenta, quæ privatis & innocentibus referuntur.

Quomodo jam pridem Christiani Imperatores suis legibus hosce legitimos limites figere studuerint, *cap.* 2. exposuimus.

§. III.

Romani Pontifices quædam crimina ab Asylo exceperunt per suas Decretales; & quæ harum Decretalium auctoritas?

SIMILITER Romani Pontifices, dum circa sæculum XII. præsertim post evulgatum & passim receptum Decretum Gratiani, cœperunt super his & similibus materiis consuli, & per Decretales respondere, aut etiam motu proprio decernere, quosdam limites huic immunitati fixerunt.

Porro hæ Decretales in unum corpus sub certis titulis auctoritate Gregorii IX. redactæ, una cum subsequentium Pontificum, puta Sexti Decretalium, Clementinarum, & Extravagantium collectionibus Libros Juris Canonici conficiunt, quibus in Belgio, ut in aliis passim Regionibus Catholicis tamquam jure communi in hac & simili materia utimur: reputanturque in Belgio uti in Gallia (quemadmodum novissime notavit Ludovicus Hericourt in suo erudito opere, cui titulus: *Lex Loix Ecclesiastiques de France dans leur ordre naturel*, part. 1. c. 15. n. 12.) adinstar Juris Romani contenti in libris Juris Civilis; id est, inquit Auctor præfatus, quod hisce Decretalibus utamur in decisionibus causarum Ecclesiasticarum, quemadmodum *Jure Romano* in patria consuetudinaria: cujus in decisione incidentium quæstionum usus est, dum earum decisio non habetur ex aliis specialibus legibus aut statutis, vel inveteratis & receptis in Regno consuetudinibus.

§. IV.

Ab Asylo exclusi delinquentes in loco Immunitatis; aut spe consequendæ immunitatis.

INTER has Decretales occurrit una Gregorii IX. admodum famosa, & ob suam æquitatem ubique communiter recepta & praxi comprobata, inscripta Toletano & Compostellano Archiepiscopis, referturque in *Cap. fin. De Immunitate Eccles.* sed uti ex clausula, *& infra*, textui inserta manifestum est, non integra, sed per Raymundum recisa extat; ut & propterea certo sciri nequeat, quis fuerit casus, super quo consultus Pontifex respondit.

Interim in hac Decretali Pontifex declarat hac immunitate gaudere non debere, qui homicidia aut membrorum mutilationes in ipsis Ecclesiis, aut eorum cœmeteriis committere non verentur.

Siquidem mandat Pontifex his duobus Archiepiscopis, *quatenus publice nuntient tales non debere gaudere Immunitatis privilegio, quo faciunt se indignos.*

Licet autem duntaxat loquatur de homicidio & mutilatione membrorum, nihilominus ratio decisionis per Pontificem adducta, sat patenter ostendit Pontificem nequaquam ad duo illa crimina decisionem voluisse restringere; sed homicidii & mutilationis membrorum speciatim factam mentionem, eo quod in casu proposito de his solis quæsitum fuisset. Dicit enim Pontifex, idcirco eos immunitate esse indignos, cum in eo, in quo delinquit, puniri quis debeat: & frustra legis auxilium invocet, qui committit in legem. Quæ ratio omnibus criminibus in Ecclesia perpetratis communis est.

Itaque ex Decretali communiter concludunt Canonistæ, non gaudere hac immunitate, qui quodcumque crimen in loco Immunitatis committit; quod & pluribus probat Covarruvias *lib. 2. variar. Resolut. cap. 20. num. 14.*

Observat & ibidem *n. 19.* quod committentes crimina in loco Immunitatis, non tantum excidant privilegio Immunitatis loci vel Ecclesiæ, in qua crimen fui perpetratum, sed & omnium aliarum, ita ut simpliciter & indefinite excidant hoc privilegio.

Idipsum tamquam indubitatum asserit Boerius Epo, apud Duacenses quondam Sacror. Canon. Antecessor primarius, in Commentario hujus Decretalis: *quia violatio*, ait, *unius Ecclesiæ generaliter pertinet ad omnium Ecclesiarum injuriam, & uni Deo dedicatarum.*

Ut autem crimen censeatur in Ecclesia commissum, non requiritur, ut committens crimen fuerit actualiter & personaliter in Ecclesia tempore criminis commissi; sed sufficit ut vere dici queat, ipsum crimen, puta homicidium, inter Ecclesiam contigisse, sive hominum per homicidium in Ecclesia fuisse occisum.

Unde & post alios asserit Covarruvias *lib. 2. variar. Resol. c. 20. n. 15. vers. 27.* ,, eum non gaudere immunitate, qui ex loco profano sagitta, jaculo, vel sclopeto existentem in Ecclesia percusserit: non enim, ait, commode negari potest crimen istud in Ecclesia commissum esse; cum id scelus, etiamsi *initium* habuerit a loco non sacro, in Ecclesia tamen executionem & perfectionem habuit, quamobrem non possimus inficiari Ecclesiæ factam fuisse injuriam.

Ulterius, cum in hac Decretali præcipue improbet Pontifex, quod nonnulli spe consequendæ impunitatis suorum excessuum per confugium ad Ecclesiam, ad perpetranda facilius scelera incitentur; concludunt Interpretes, per hanc Decretalem privari hac immunitate, si ex circumstantiis appareat crimen perpetratum fuisse spe consequendæ impunitatis per confugium ad Ecclesiam, licet etiam extra Ecclesiam in loco profano commissum sit: quod & notavit post alios Covarruvias loco citato *vers. 26.* dicens: ,, Attenta ratione textus, si quis prope Ecclesiam ex proposito delictum commiserit, ita deliberate, ut conjectare possimus, cum spe Ecclesiasticæ immunitatis deliquisse, ab Ecclesia abduci poterit is ad criminis punitionem.

§. V.

Decretalis Innocentii III. & qualiter ei in plerisque Provinciis derogatum.

OCCURRIT præterea in Decretalibus Gregorii IX. Decretalis Innocentii III. qua respondet Regi Scotiæ, uti præfert vulgaris inscriptio (de qua videri poterit nota Emanuelis Gonzalez) qui uti in Decretali asseritur, Pontificem super variis quæstionibus, ac signanter, qui hac immunitate gaudere deberent, consuluerat.

Hac itaque Decretali respondet Innocentius, in primis secundum statuta Canonum & traditionem Legum Civilium, distinguendum esse inter hominem *liberum* & hominem *servum*.

Notant hic Interpretes Innocentium III. qui sedit circa sæculum XIII. palam agnovisse in hac materia auctoritatem Legum Civilium, sive Principum: manifestumque est Innocentium in hac Decretali nominatim reflexisse ad Legem Theodosii, quæ integra extat in Lege v. Codicis Theodosiani, & fragmentum illius in Lege xv. Codicis Justinianæi, *De his qui ad Ecclesias confugiunt*. Ubi de confugientibus servis ad Ecclesias, idem quod in hac Decretali decernitur, uti *c. 2.* expositum fuit.

Quantum ad hominem *liberum* respondit: ,, Quantuncumque gravia maleficia perpetraverit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec inde damnari debet ad mortem, vel pœnam; sed Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra & vitam. Super hoc tamen, quod inique fecit, est alias legitime puniendus; & hoc verum est, nisi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum, qui dum itinera frequentat, vel publicas stratas obsidet aggressionis insidiis, ab Ecclesia extrahi potest, impunitate non præstita secundum Canonicas Sanctiones.

,, Si vero *servus* fuerit, ait, qui confugit ad Ecclesiam: postquam de immunitate sua Dominus ejus Clericis juramentum præstitit, ad servitium Domini sui redire compellitur etiam invitus; alioquin a Domino poterit occupari.

Cum in hisce aut vicinis Regionibus veros *servos* non agnoscamus, quoad hanc partem, Decretalis hæc usum non habet.

Quantum vero ad priorem partem, qua respondet hominem liberum, quantumcumque grandia crimina perpetraverit, non esse violenter ab Ecclesia abstrahendum, nec inde damnari debere ad mortem, nisi præstita fuerit cautio ibidem descripta, exceptis casibus hic expressis, certum est hoc non esse conforme præscripto Legum Civilium: quandoquidem notorium sit, Justinianum *Novella 17. cap. 7.* mandasse, ut homicidæ, raptores virginum, & adulteri ex loco Immunitatis extrahantur, & supplicio afficiantur, nulla facta præstandæ cautionis mentione.

Notorium quoque est, & hic in Belgio, aliisque plerisque Provinciis, plura gravia crimina tum ex antiqua consuetudine, tum Principum Legibus & Edictis excipi ab hac Ecclesiarum immunitate, quam hac Novella aut Decretalibus in libris Juris Canonici contentis excepta reperiuntur: atque illorum criminum reos ab Ecclesia sive loco Immunitatis violenter extrahi, & etiam ad mortem condemnari posse.

Licet enim in plerisque Provinciis Catholicis Decretales Pontificum, quæ Corpus Canonicum constituunt, pro Jure communi Ecclesiastico in hac & similibus materiis fuerint receptæ, integra tamen semper mansit Principum auctoritas, ea tum circa personas, loca statuendi, legesque præfigendi, aliaque omnia ordinandi, ne hæc immunitas justitiæ administrationi obstaculo esset, vel scelera & crimina liberius perpetrandi occasionem subministraret, uti supra notatum fuit.

Et quidem legitur Franciscum I. Galliarum Regem an. 1539. declarasse, quod dum præviis informationibus contra reum, qui ad Ecclesiam confugit, fuerit decreta apprehensio, possit extrahi ab Ecclesia, salva tamen redintegratione, si per Judicem ita fuerit ordinatum.

Evidens est hac Constitutione permitti, ut generatim omnium criminum Rei, adversus quos præviis informationibus decreta fuerit apprehensio, extrahantur de Ecclesia, & pro qualitate criminum puniantur. Nulla interveniente de *impunitate*, sive de vita & membris conservandis cautione, de qua in hac Innocentii III. Decretali.

§. VI.

De furibus ab Asylis exclusis.

SIMILITER & Principes nostri attendentes enormia etiam scelera spe consequendæ impunitatis per confugium ad Ecclesias, aliaque Immunitatis loca, liberius committi, censuerunt expediri pro tranquillitate publica & subditorum quiete, enormia & perniciosa nonnulla crimina, nec Jure communi Civili aut Canonico seu Decretalium excepta, ab hac immunitate substrahere; una mandantes suis Officiariis & Magistratibus, ut horum criminum reos prosequantur, quocumque loco reperiantur, non etiam locorum Deo dedicatorum Immunitate.

Et quidem Philippus II. per Edictum de 5. Julii *an.* 1570. *art.* 66. declaravit hac immunitate non gaudere publicos sive notorios fures, *openbare Dieven, roovers*.

Videtur in hoc Edicto Principem per *publicum* furem intellexisse eum, qui in Decretali Innocentii III. dicitur *publicus latro*, qui scilicet furandi & domos expoliandi artem exercet.

Hinc plures post Glossam ad legem *Capitalium §. Famosos ff. De pœnis*, credunt, quod fures, postquam plura furta commiserunt, habendi sint pro publicis furibus sive latronibus, atque ut tales excipiendi ab hac immunitate.

Verum quandoquidem furta plurima diversis locis & temporibus ab eodem potuerint esse facta, ut ea nec publice innotescant, neque professionem quasi furandi & domos expoliandi facere censeatur; nescio, num ad sensum & mentem citatæ Decretalis aut hujus Edicti similis pro publico latrone, sive ut Edictum loquitur, *publique Dieven, roovers*, sit habendus.

Hinc & Petrus Gambacurta *lib. 5. cap. 7.* de Farinacii & aliorum opinione dicit, se eam non facile admittere in iis ,, qui licet plura furta commiserint, non sunt tamen de iis accusati, sed de iis, ut summum, qui ita multum commiserunt, ut de illis sæpe accusati, damnatique in judicio fuerint, qui in corpore etiam signari consuevere, alicubi enim auriculas illis secunda vice recidunt, alibi candenti ferro ad humerum sinistrum vel ad pectus notam imprimunt; ut si quando postea in furto deprehendatur, ex eo signo convinci possint, sæpe furari consuevisse, ut famosorum more latronorum puniantur extremo supplicio.

Num hæc Gambacurtæ restrictio restrictior non sit, quam ipsa Decretalis & Edicti expressio sonat, nescio: illud constat verissimum esse, quod ibidem monet hic Auctor, etiam graviori supplicio, immo & capitali puniri furem, qui dum semel in judicio de furto convictus pœnam furti subiit, rursus de novo furto in judicio convincitur.

Cum autem Edictum hoc furum genus speciatim ab hac im-

immunitate excipiat; apparet, quod noluerit ſimplices fures ab ea excludere, ſed jure communi relinquere.

Porro fures ob commiſſum furtum ſimplex non qualificatum. Jure communi ab immunitate non excludi communis eſt opinio, uti & poſt alios probat Covarruvias *lib. 2. cap. 20, verſ.* 19. una monens: *Quod tamen conſuetudo Clericorum & laicorum conſenſu inſtituta obtinuerit, fures ſimplices etiam non gaudere immunitate Templorum; atque ita paſſim, ait, ab Eccleſia abducuntur, etiam a Judicibus ſæcularibus.*

Idipſum propter magnam furum copiam receptum fuiſſe in Gallia teſtatur Joannes Ignæus ad *l. 1. ff. ad Sillianum.*

Hanc inductam conſuetudinem notavit quoque Petrus Gambacurta in Tractatu De Immunitate Templorum, *parte 1. lib. 3. c. 14. n. 10. & 11.* Cumque ſibi objeciſſet, num Immunitati Eccleſiaſticæ, quæ eſt quædam divini cultus ſpecies & reverentia, non poſſet conſuetudine præjudicari citra illius cultus ac reverentiæ præjuditium? Recte reſpondet: *Non eſſe ex natura ſua, naturali jure cultum Dei; ſed ex hominum inſtitutione, qui hoc ad ejus cultum excogitarunt; quo fit ut hæc ipſa Dei reverentia aliquando cum majore ejuſdem reverentia certet, quando ergo populi advertunt hanc reverentiam immunitatis favere peccatis quibuſdam gravibus, recipiendo uſu ac moribus contrarium, ac reſtringendo immunitatem, non reverentiam Dei tollunt, ſed reverentiam illam Dei ex occaſione minorem factam majore reverentia permittant.*

Conſuetudinem in Belgio raceptam hactenus non reperi, quæ ſimplices fures ab hac immunitate excludit,

Teſtatur quoque Paulus Sarpi in Tractatu De Aſylo templorum *c. 5.* quod hæc conſuetudo privans omnes generatim fures hac immunitate in ſuo Ducatu nunquam invaſuerit; *ſed ſolummodo in furtis gravibus atque enormibus locum obtinet, prout etiam e finitimis noſtris Senatus Venetus conſtituit anno MDCX. 3. Aprilis: quare, ait, quod eſt uſu receptum, omni contentione retinendum.*

Deinde Edictum publicis furibus adjungit graſſatores *ſtraetſchinders*, qui nimirum in viis & plateis publicis graſſantur, & violentias atque commotiones excitant.

§. VII.

De homicidiis ab Aſylo exceptis.

EXCIPIT dein hoc Edictum homicidas ex inſidiis ſive deliberata voluntate & propoſito, *Doodi slagero door beſpiedinge ofte gedelibereerde vville en propooſte.*

Edicta de *an.* 1589. *art.* 20. & de *an.* 1616. *art.* 22. addunt poſt hos ſic expreſſos & deſcriptos homicidas, *Aſſaſſinos, Aſſinateurs.*

Licet enim inſpecta origine hi deſcripti homicidæ non ſint proprie dicti *Aſſaſſini*, de quibus Concilium Lugdunenſe in *Cap. 1. de homicidio in VI.* nihilominus certum eſt, tempore horum Edictorum, uti & hodie, ſimiles homicidas venire nomine *Aſſaſſinorum*, atque *Aſſaſſini* dici, uti & notavit Covarruvias *lib. 2. variar. Reſol. cap.* 20. ibidem late exponens, qui proprie primitus reputati fuerint *Aſſaſſini*, & unde nomen illud originem habuerit.

Cetærum perſpicuum eſt, his Edictis ab hac immunitate excludi homicidas, qui per induſtriam & inſidias animo ac propoſito deliberato hominem occidunt, idque conformiter ad *Cap. 1. De homicidio*, in quo dicitur: *Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab Altari meo evelles eum, ut moriatur.*

Ex hoc enim textu nequaquam obſcurum eſt, multiſque probat Covarruvias *lib. 2. variar. Reſol. c. 20. n. 7. verſ. 8. homicidam proditorium, quique alium inſidioſe occiderit, ab Eccleſia publice, & vi publica ad punitionem criminis abduci poſſe.* Multiſque citatis ejuſdem opinionis Auctoribus, ait; *Hæc quidem interpretatio communis eſt, & conſuetudine Chriſtiani orbis recepta.*

Hanc conſuetudinem & interpretationem ſecutos eſſe Principes noſtros in citatis Edictis, manifeſtum eſt.

Monet autem ibidem Covarruvias, eſſe proditorium ſive inſidioſum homicidam conformiter ad prædictum textum *qui occiderit eum, qui ejus inimicus non eſt, nihilque tale præcaventem, cum nulla eſſet præcavendi cauſa.* Eumque omnem dicere per induſtriam occidere, qui per inſidioſam induſtriam occiderit.

Hinc ulterius infert, eum etiam debere dici homicidam per inſidias & induſtriam, *qui proprium inimicum etiam, a tergo & incautum occiderit; quia, ait, ſufficit, ut homicidium proditorium dicatur, id fuiſſe commiſſum* per induſtriam inſidioſam.

Poſt hæc concludit eam opinionem eſſe recipiendam, quæ generaliter in caſibus, quibus aliquis *proditorie* alterum occidit, & ut Hiſpani vulgo dicunt, *a traycion, y alevoſamente*, immunitatem negat, ſimilemque homicidam ab Eccleſia eſſe abducendum, ut dignam patiatur pœnam.

Quin & plurimi, quos citat ibidem Covarruvias, exiſtimant, nec eum gaudere immunitate Eccleſiarum, qui abſque ulla proditione, conſulto tamen & prævia deliberatione poſt repentinum iræ motum alium occiderit; teſtaturque Navarrus, in Luſitania per Leges Regias ſimilem homicidam ab immunitate excludi: ſimilemque in Hiſpania Legem fuiſſe fatetur ipſe Covarruvias, & Farinacius concludit Eccleſiam nullum omnino genus homicidii conſulto perpetrati tueri poſſe, addit conveniens non eſſe ab hac ſententia diſcedere in judicando, licet Doctor aliquis aliter cenſuerit: uti refert Sarpi in Tractatu De Jure Aſylorum *cap. 5.* qui & addit: *Hoc ipſum Veneti nobis finitimi, & quorum exemplo ob inſignem & ſpectatam ejus Reipublicæ pietatem moveri maxime dotet*, an. 1609. *octavo Idus Feb. Senatus-Conſulto ſtatuerunt homicidam videlicet Bergomi in Eccleſia detentum, ſi impetu quodam raptus eſt* & caſu, *ut vocant*, puro, *hominem interemerit, reſtituendum eſſe; ſi vero* conſulto & cogitato, *quod caſu* penſato *dicunt, prehendendum.*

Edicta Principum noſtrorum ab hac immunitate ſimiliter excludere illos, qui deliberata voluntate & propoſito alterum occiderunt, patet ex eo, quod nominatim exprimant eos, qui per inſidias *door beſpiedingen*, & eos qui deliberata voluntrte & propoſito, *gedelibereerde vville ende propoſt*, occiderunt.

§. VIII.

Rei læſæ Majeſtatis ab Aſylo excluſi.

DEINDE declarant Edicta, ab immunitate excluſos Reos criminis *læſæ Majeſtatis, criminele perſonen læſæ Majeſtatis*, uti expreſſit Edictum de *anno* 1570. aut ut Edictum de *anno* 1589. *perſoonen die betuyght-zyn van het crimen læſæ Majeſtatis*, quemadmodum & expreſſit Edictum de *an.* 1616.

Evidens eſt, his Edictis ſecluſos declarari ab hac immunitate Reos criminis *læſæ Majeſtatis*, cujuſcumque generis crimen hoc fuerit, modo revera ſit crimen, quod de jure aut conſuetudine pro crimine *læſæ Majeſtatis* reputatur.

Et ſane generaliter crimen *læſæ Majeſtatis* fuiſſe inter crimina ab hac immunitate excepta reputatum, ſaltem ex generali & probata conſuetudine refert Petrus Gambacurta *lib. 4. c. 41. n. 6.* ex Hieronymo Gigante *lib. 3. De crimine læſæ Majeſtatis*, Rub. de variis quæſtionibus *Quæſt. 3. n. 6.* qui ibidem teſtatur, *ſe vidiſſe Reos Majeſtatis extrahi de Eccleſia, ac puniri, neque ab Eccleſia defendi.*

Ut autem Principes evidentius ſignificarent, non tantum ab hac immunitate exceptum crimen læſæ Majeſtatis in *perſonam Principis* commiſſum & in Rempublicam & Magiſtratum, declarant deſuper hac immunitate privati, qui accuſati fuerint de publica ſeditione aut commotione in populo, vel de vi aut violentia Eccleſiis aut Juſtitiæ illata. *De gene die geaccuſeert zyn van openbare ſeditie, ofte beroerte onder het volk gemaekt te hebben, ofte der kerken ofte juſtitiæ gevvelt ofte violentie gedaen.*

§. IX.

Fraudulenti Decoctores immunitate privati.

DENIQUE hic Edictis ab hac immunitate excipiuntur fraudulenti decoctores, vulgo *Banequeroutiers*: quos deſcribit Edictum anni 1540. de 4. Octobris; extatque *part. 1.* Edictorum Flandriæ *lib. 3. Rub. 1.* quo decernitur mercatores ſive mercatrices, alioſque cujuſcumque conditionis debitores aut qualitatis fuerint, qui ſe ſubſtrahente loco ſuæ reſidentiæ, non ſatisfaciendo ſuis creditoribus, & occulto ſive ſecreto transferent, aut occultabunt & ſilebunt ſua bona, ut hæc abſcondant, reputabuntur, & habebuntur pro publicis furoribus, & platearum graſſatoribus, & hoſtibus publicæ quietis & communis boni: *Alle cooplieden ofte coopvvyſven ende andere ſchuldenaers van vvat conditie ofte qualiteyt ſy zyn*, die henliedien *ab ſenteren zullen vander plekke van hare reſidentie zonder te vernoegen haerlieder crediteurs, ende heymelyken tranſporteren ofte verſvvygen zullen haerlieder goeden om de zelve te bedriegen*, zullen gehouden ende geagt vvorden voor openbare Dieven als ſtraea ſchanders, ende zyande van de gemeyne vvelvaert: *ende zulks hebben vvy die* verklaert ende verklaren, *ordonnerende alle onze Rechteren ende Officieren die aentetaſten ende apprehenderen* in vvat plaetſe datſe die vinden: *zonder dat de zelve zullen mogen gebruyken eenige privilegie, vryheyt ofte libertyt, hoe dat het zy.*

Quantumvis hoc Edictum non exprimat nominatim immunitatem ſive Aſylum locis ſacris indultum, nihilominus nequaquam ambiguum eſt, hoc Edicto deſcribi eos fraudolentos debitores ſive decoctores, vulgo *Banqueroutiers*, quos Edicta nominatim hac Eccleſiarum & ſacrorum locorum immunitate cavere declarant, uti etiam fatetur Antonius Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico *c. 10 §. 43. verſ. Qui autem*, remittens ad hoc Edictum, ut ſciatur qui habendi ſint pro *Bancafilitis*, ſcilicet ad effectum privationis hujus immunitatis.

Monet autem ibidem recte Anſelmo, quod *hi Bancafiliti ſint omnino diſtingendi a ſimplicibus fallitis & obæratis ſine culpa, quive non ſupina negligentia res ſuas amiſere.*

Et ſane cum Edicta Principum ſolos hujuſmodi fraudulentos decoctores & debitores ab hac immunitate excluſos declararint, hactenus ſimplices debitores, & bonis ſine fraude cedentes non cenſentur ab hac immunitate ſecluſi; ſed conformiter ad Conſtitutionem Leonis Imperatoris *leg. 6. Cod. De his qui ad Eccleſias confugiunt*, immunitate hac lege nominatim præſcripta, ne alias per eam immunitatem creditoribus nimium inferretur nocumentum, uti ſupra *cap. 2.* expoſitum eſt.

C A P U T VI.

De Judice hujus immunitatis.

§. I.

Pluribus oſtenditur Judicium de immunitate ſpectare ad Principem, ejuſve Magiſtratum.

IMMUNITATEM ſive Aſylum Eccleſiarum & ſacrorum locorum Principum indulgentia dependere, atque Principes Chriſtianos huic Immunitati modum, quo ea utendum eſſet, necnon eamdem & quoad loca, perſonas, & tempus reſtrinxiſſe vel extendiſſe, in præcedentibus ac notanter *cap.* 2. *&* 4. abunde demonſtratum fuit.

Porro nemini ambiguum eſt, quin ejus ſit de re quapiam cognoſcere, cui de ea ſtatuendi, & leges præfigendi competit auctoritas.

Inſuper indubitatum eſt, interpretationem legis, necnon dubiorum ejus occaſione exorientium deciſionem pertinere ad eum, qui legem tulit.

Unde & vidimus, quod Principes leges de hac immunitate promulgandas, non ad alios quam ad ſuos Magiſtratus direxerint, ut hi ex Principum auctoritate illas proponerent & exequerentur, atque de his, non ſecus ac de cæteris legibus, ac quæſtionibus ſuper iis incidentibus judicarent.

Idipſum ſat expreſſe declaravit Leo Imperator, in *l.* 6. *Cod. De his, qui ad Eccleſiam confugiunt*, & de qua ſupra *cap.* 2.

Hanc ſuam Conſtitutionem voluit per omnes ſui Imperii ditiones per ſuos Magiſtratus promulgari & executioni mandari, *excepta*, ait, *hac Urbe Regia, in qua nos, Divinitate propitia, degentes, quoties uſus exegerit, invocati, ſingulis cauſis & perſonis, præſentes, conſtituta præſtamus.*

Evidens eſt, Leonem Imperatorem in hac lege voluiſſe, ut per ſuos Magiſtratus in hac materia ſingulis cauſis & perſonis jus diceretur, exceptis iis, quæ in Urbe Regia exorirentur, & jus ſibi dici peterent.

Et ſane quoties Principes in ſimilibus materiis Leges ſive Edicta ſua ad Magiſtratus ſive Officiarios ſuos promulganda & exequenda mittunt, etiam eorum interpretationem, ſive dubitorum aut quæſtionum ſuper iis exorientium deciſionem committere cenſentur: niſi ſpecialiter ſibi eam reſervent, quemadmodum Leo Imperator incidentes quæſtiones in Urbe Regia ſuper hac Immunitate ſibi reſervavit.

Cum enim hæ Leges ſive Edicta a voluntate & intentione Principis dependeant, & vim ſuam habeant, juſtum eſt ut Princeps ſibi vel Magiſtratibus, qui vices ejus gerunt, earum interpretationem & dubitorum ſuper iis emergentium deciſionem reſervet.

Unde & in praxi notorium eſt, quod incidente quæſtione ſuper ſimili Edicto, non ad Judicem Eccleſiaſticum, ſed ad Judicem Regium pro hujus quæſtionis deciſione recorſus habeatur. Exempli gratia, ſi quæſtio incidat, utrum ex certis fructibus ſolvi debeant decimæ, conformiter ad Edictum Caroli V. de *anno* 1520. vel quis ad reparationem vel reſtaurationem Eccleſiarum teneatur, conformiter ad Edictum Principum noſtrorum de *anno* 1613. non ad Judicem Eccleſiaſticum, ſed Regium, hæc quæſtio decidenda defertur.

Et quod propius ad præſentem materiam accedit, ſi ſuper immunitate perſonali Clericorum a Juriſdictione laica quæſtio ſive conflictus inter Judicem Eccleſiaſticum & Civilem Magiſtratum incidat, hic conflictus non per ſuperiorem Judicis Eccleſiaſtici, ſed per Principem ſive ejus Concilium Principem repræſentans, terminandus eſt, uti pluribus Principum noſtrorum Edictis declaratum eſt.

In primis occurrit Edictum Caroli V. de 4. Octobris 1540. extatque integrum parte 1. Edictorum Flandriæ *lib.* 3. Rubrica 1. quo ſtatuitur Judices Eccleſiarum non poſſe procedere per cenſuras contra Judices Regios occaſione eorum, quæ ex officio ſuo ab his acta ſunt: ſed ſi (ait) judices Eccleſiaſtici, prætendant per judices ſive Magiſtratus Civiles juriſdictionem ſuam læſam, debeant per libellum ſuper eo informare judices laicos, qui ſi credant juriſdictionem nequaquam læſam aut lædi, debeant interim ab ulteriore proceſſu per menſem ſubſiſtere, ut interea *Superiorem horum Judicum informare queant.*

Igitur quæſtio de violata Juriſdictione ad Principem ſive ejus Magiſtratum ſuperiorem Judicum laicorum deferenda, & ab eo ejus deciſio expectanda eſt.

Hoc Edictum quoad hunc articulum renovatum eſt per Edictum Philippi II. de 1. Junii 1587. ad Synodum Cameracenſem, articulo 16. quo nominatim præcipitur, ut ſi Archiepiſcopi aut Epiſcopi prætendant per Magiſtratus Regios ſive Civiles quidquam contra Juriſdictionem Eccleſiaſticam attentatum, recurſum habeant ad Principem ejuſve ſupremum & laterale Conſilium, quod privatum vulgo dicitur. Verba Edicti ſunt: *Si leſdicts Archeveſque & Eveſque prètendroient y avoir empriné, auront leurs recours vers Nous, ou vers nos tres-chers & feaux les Chief Præſident & Gens de noſtre Conſeil Privè, pour y ordonner ce que de raiſon.*

Quandoquidem Immunitas localis Eccleſiarum æque dependeat ab auctoritate Principum, ac ipſa Juriſdictio Eccleſiaſtica, quidni in controverſiis & conflictibus ſuper hac Immunitate ad Principem ejuſve ſupremos Senatus recurrendum erit? (quod & Principes voluiſſe, & Epiſcopos & Prælatos æque ad Principem ejuſve Senatus recurſum habuiſſe exorto conflictu ſuper hac Immunitate, ac ſuper conflictu Juriſdictionis, infra *Capite* 8. oſtenditur.)

C A P U T VII.

De Extractione Rei ex loco Immunitatis.

§. I.

Extractio a loco immunitatis ſpectat ad Curiam ſæcularem, ſive ejus Miniſtros.

EFFECTUS Immunitatis ſive aſyli Eccleſiarum is eſſe ſcitur, quod confugientes ad Eccleſias ab his per Magiſtratus Civiles violenter in ordine ad punitionem abſtrahi vel abduci nequeant.

Unde ſuper hac Immunitate conſultus Innocentius III. reſpondit, quod juſta ſtatuta Sacror. Canonum, & traditionem Legum, *ſi liber homo quatumcumque gravia maleficia perpetraverit, non eſt violenter ab Eccleſia extrahendus, nec damnari debet ad mortem vel ad pœnam.*

Itaque quod criminis Reus ex Eccleſia, ad quam confugit, extrahi nequeat, effectus eſt Immunitatis, qua confuga gaudet.

Proinde ceſſante hac Immunitate, nequit Eccleſia aut alius locus ſacer Reum criminis a pœna, aut proſecutione Judicis, ſive Magiſtratus, qui *gladium portat ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum*, ullatenus tutum reddere.

Idipſum evidenter & expreſſit in eadem hac Decretali Innocentius III. Poſtquam enim aſſeruit, nullum liberum hominem, quantumque gravia crimina maleficia perpetraverit, non eſſe ab Eccleſia violenter abſtrahendum; immediate ſubjungit: *Niſi publicus latro fuerit, vel nocturnus depopulator agrorum: qui dum itinera frequentat vel publicas ſtratas obſidet aggreſſionis inſidiis, ab Eccleſia extrahi poteſt, impunitate non præſtita, ſecundum Canonicas Sanctiones.*

Evidens eſt, quod Innocentius reſponderit, publicum latronem extrahi poſſe violenter ex Eccleſia; eo quod eum ſecundum Canonicas Sanctiones ſupponeret non gaudere immunitate Eccleſiarum.

Quod autem hic dicat Innocentius, quod publicus latro ſecundum Canonicas Sanctiones abſtrahi poſſit ab Eccleſia, indubie more ſui temporis reſpexit ad ea, quæ apud Gratianum legerat.

Scitur Innocentium III. cæteroſque ejus ætatis Pontifices pro *Canonicis Sanctionibus* reputaſſe, quæ ſub nomine Conciliorum aut Pontificum apud Gratianum reperiebant: unde quia ſub nomine Nicolai Papæ reperit, relatum *Cauſ.* 17. *quæſt.* 4. *Can.* 6. legiſſet, ſub comminatione excommunicationis hominem a ſeptis Eccleſiæ extrahi non poſſe, niſi fuerit *publicus latro*, dicere non dubitavit, quod ſecundum *Canonicas Sanctiones*, *publicus latro* violenter ab Eccleſia abſtrahi poſſit, utpote immunitate non gaudens.

Præterea evidens eſt, Innocentium loqui in hac exceptione de violenta abſtractione per judicem ſæcularem; de quo fuerat locutus in priore parte Decretalis, & qui Reos criminum proſequitur, & e loco Immunitatis abſtrahere vult, ad inferendam Reis pœnam mortis, aut mutilationem membrorum; & a quibus Rectores obtinere debent pro Reis *membra & vitam*; id eſt, ſecuritatem, quod nec membra nec vitam pendent: quæ ſecuritas non niſi a judice ſæculari, qui ſolus eam pœnam infligere poteſt, petenda erit.

Et cum in ſecunda parte nominatim expreſſerit publicum latronem ab Eccleſia violenter abſtrahi poſſe impunitate non præſtita; evidens eſt Innocentius hic de judice ſæculari loqui, & declarare per hunc judicem, publicum latronem, utpote ab immunitate Eccleſiarum excluſum, abſtrahi poſſe, & ad mortem, vel mutilationem membrorum damnari & puniri; atque ad eum effectum ab Eccleſia violenter extrahi poſſe, nulla impunitate ab eo præſtanda

Et ſane dum Reis immunitas ſubſtrahitur, non poteſt ipſis ad Eccleſias confugium præſtare Aſylum ſive immunitatem: quandoquidem ipſa Eccleſiarum immunitas ad ipſos non ſe extendat; & conſequenter hoc confugium ad Eccleſias impedire nequit Civiles Magiſtratus, quominus eos proſequantur, & abducant ab Eccleſiis ſeu locis Immunitatis, utpote quæ reſpectu ſimilium confugientium loca Immunitatis non ſunt, nec ut talia a Magiſtratibus civilibus reputanda.

Quare Principes ſuis Legibus & Edictis declarantes quoſdam Eccleſiarum immunitate non juvari, una Magiſtratibus & Officiariis ſuis injungunt, ut proſequantur, & e locis ſacris abducant, tamquam hac Immunitate non gaudentes, uti ſupra *Cap.* 2. *&* 5. vidimus, ac ſignanter ibidem obſervatum eſt, quod Juſtinianus declarans Novella 17. *Cap.* 7. homicidas, adulteros, & virginum raptores hac Immunitate non eſſe juvandos, injungat Triboniano ſacri Palatii Quæſtori, ut eos a ſacris locis abducat.

Unde & unanimis eſt Canoniſtarum opinio, quam & praxis probavit, Reos criminum in caſibus exceptis, & dum conſtat eſſe crimen exceptum, confugam poſſe violenter & loco Immunitatis abſtrahi, & pœna condigna puniri: atque inter alios Covarruvias *lib.* 2. *var. Reſol. cap.* 20. *verſ.* 35. notans, quod juxta Capitulum finale 10. *De Immunitate Eccleſiarum*, laicus committens crimen in Eccleſia non gaudeat immunitate, mox ſubjungit, eum poſſe a Judice *ſæculari* inde invitus abduci.

Ulterius cum in caſibus exceptis Eccleſiarum immunitas non obtineat, neque confuga Immunitate gaudeat, non poſſunt Clerici huic confugæ in ſimili caſu immunitatem concedere, conſequenter nec eum tueri contra Magiſtratus & Officiarios civiles, eum proſequentes, & e loco ſacro, tam-

tamquam in hoc casu, Immunitate non gaudente, extrahentes.

Neque in his casibus exceptis Officiarii Regii Reos criminum ex Ecclesiis aut locis Immunitatis extrahentes, immunitatem Ecclesiarum violare dici queunt; quandoquidem hisce in casibus nulla sit respectu horum confugientium Ecclesiarum immunitas.

§. II.

De Jure non requiritur licentia Episcopi ad extrahendum.

PRÆTEREA cum Officiarii seu Magistratus civiles suo jure proprio criminum Reos prosequantur, neque Ecclesia in his casibus possit confugientibus Asylum vel immunitatem dare; consequens est, quod Officiarii similes Reos criminum ex Ecclesiis, tamquam respectu horum immunitate non gaudentibus, propria auctoritate absque licentia Episcopi aut Judicis Ecclesiastici extrahere queant.

Et sane neque in Legibus aut Principum Edictis, quin nec in Decretalibus Pontificum, in quibus violenta Reorum extractio ex Ecclesiis, in quibusdam casibus permittitur, illa ab Episcopo aut Judice Ecclesiastico obtinendæ licentiæ mentio habetur.

Hinc & communis est Canonistarum opinio, Judices sæculares seu eorum Officiarios posse de jure Reos criminum sine licentia Episcopi aut Judicis Ecclesiastici in casibus exceptis ex Ecclesiis extrahere: testanturque communiter Pragmatici hanc Canonistarum opinionem in praxi receptam esse; atque inter cæteros Covarruvias *lib. 2. var. Resol. cap. 20. vers. 34.* asserit: *Judicem laicum jure posse abducere criminosum ab Ecclesia, etiam absque licentia Episcopi, quoties juxta Canonicas Sanctiones delinquens ab Ecclesia extrahi potest, nec immunitas Ecclesiarum ex eo violatur. Siquidem cum Ecclesia tunc ad eam fugientes minime tuetur, nec tutari velit, nulla fit ei injuria, si propria auctoritate Judex etiam sæcularis eos pro vim abduxerit*, quod moribus & praxi Christiani orbis satis receptum est.

Et Guillelmus Benedicti ad Caput *Raynutius*, *tit. De Testam.* verbo, *Et uxorem nomine Adelam*, *num.* 444. scribit: *Ubi delinquentes sunt in casu, quo ubi gaudere non debent Ecclesiastica Immunitate, Officiarii Regii eos capiunt, & ab Ecclesia abstrahunt* absque alia declaratione per Ecclesiam facta.

§. III.

Praxis Belgii.

VERUM tametsi de Jure, quin & de consuetudine ubique passim recepta non requiratur licentia aut declaratio Episcopi, aut Judicis Ecclesiastici, ut in casibus exceptis confugæ per Officiarios civiles ab Ecclesia violenter extrahantur & carcere includantur, nihilominus in quibusdam Provinciis, ac notanter in Belgio solitum est, ut petatur licentia extrahendi ab Ordinario, sive ejus vices agente: quantumvis hæc licentia necessaria non credatur, immo nec petenda, si forsan remora in hac petitione licentiæ impedimentum aliquod Justitiæ objiceret.

Id sat patenter significavit Rex Catholicus in litteris suis de anno 1700. occasione exortæ difficultatis & quæstionis inter Archiepiscopum Mechliniensem & Senatum Brabantiæ, ob extractionem quorumdam Civium Bruxellensium ex locis Immunitatis.

Cum enim circa annum 1700. excitati fuissent tumultus populares seditionem præferentes in Civitate Bruxellensi, atque nonnulli Cives refugissent ad Ecclesias vel Monasteria, Senatus Regius Brabantiæ ad instantiam Procuratoris Regii, visis & examinatis informationibus per eum ad onus Civium confugarum captis, declaravit, quod attento eorum crimine, non deberent gaudere Immunitate; possintque auctoritate Senatus e locis Immunitatis extrahi, & ad Regios carceres transferri.

Archiepiscopus Mechliniensis vero sustinebat, confugas ex Ecclesiis extrahi non potuisse, antequam ab ipso ejusve Commissario esset obtenta licentia extrahendi: hancque licentiam dari non debere, nisi prius sibi vel suo Officiali exhibitæ essent copiæ informationis, atque iis visis & examinatis sibi constaret, crimen, de quo agitur, esse *de exceptis*; eamque esse praxim Regnorum Hispaniæ asserere non dubitavit in litteris ad Aulam Madritensem, quibus conquestus fuit de violata Immunitate per Senatum Brabantiæ per extractionem dictorum Civium e locis Immunitatis sine sua obtenta licentia, uti habetur ex litteris Consilii Regii de 16. Junii 2700. ad Parlamentum Mechliniense, quas integras recitat D. Laury in sua Arrestorum collectione, *Arresto 63. pag* 114. in quibus inter alia asseritur, per litteras Regias de 20. Maji 1700. responsum fuisse Archiepiscopo eam esse praxim Regnorum Hispaniæ, quod modo constet *Judici sæculari* crimina eorum, qui se ad locum Asyli retraxerunt, sint de qualitate criminum exceptorum ab Immunitate, prædictum Judicem eos posse extrahere, etsi Ordinarius postquam fuit requisitus, difficilem se præberet in consentiendo: additque, quod informatus intellexerit eam similiter esse praxim inviolabiliter in Belgio observatam.

Verba Epistolæ Regiæ sunt: *L' Archeveque de Malines en a écrit en notre Cour de Madrid, se plaignant comme d' infraction de ladite immunité; & prétendant, qu' auparavant de consentir a semblable extraction, il devoit voir les Actes d' information, & connoitre si lesdits Bourgeois étoient coupables ou convaincus de délicts, qui pour leur qualité ne pouvoient jouir de l' immunité de l' Eglise, & que tel seroit l' usage en Espagne: Nous vous dirons, qu' ayant fait examiner en notre Cour de Madrid cette affaire, nous avons trouvé convenir de répondre audit Archevêque par notre Royale Depêche du 20. de May dernier, que l' usage est dans nos Royaumes d' Espagne, que moyennant qu' il conste au Juge seculier, que les crimes de ceux qui se sont retirés en lieu d' azyle, sont de la qualité des crimes exceptés de l' Immunité, que ledit Juge les en peut tirer, encore que l' Ordinaire après en avoir été requis, feroit difficulté d' y consentir: & que Nous étant informés, que cela seroit aussi inaltèrablement observé en nos Pays-Bas, Nous confians en la prudence du Serenissime Prince Electeur de Baviere, qu' en ce regard il ne fera aucune nouveauté.*

Hisce Regiis litteris erat acclusa Epistola Regia, qua Archiepiscopo Mechliniensi significata fuerat resolutio Regia super dictis litteris per Archiepiscopum ad Aulam Madritensem datis: quæ litteræ Regiæ similiter exhibentur per Dominum Laury loco citato: atque in his litteris occurrit hoc notandum monitum Regium datum Archiepiscopo, scilicet, se confidere quod ipse Archiepiscopus in hoc puncto non sit recessurus a praxi suorum Antecessorum, aliorumque Episcoporum: *Considerant (ait) que le trop de facilité à soutenir (sans beaucop de fondement) l' azyle de l' Eglise, cause un grand desservice à Dieu, & préjudice aux Sujets, vû qu' il en résulte, que les fautes se multiplient, & que ceux qui peuvent être coupables évadent sans chàtiment.*

Ex his intelligitur, quod Judices sæculares non debeant acta informationis communicare Judici Ecclesiastico, ut hic hisce visis examinet, utrum licentia extrahendi e loco sacro danda sit: sed Judicem Ecclesiasticum sine remora hanc licentiam, dum ab eo petita est, concedere debere; alias si in ea danda difficilem se præbeat, posse confugam auctoritate Judicis sæcularis extrahi, si ipsi ex informationibus constiterit esse crimen exceptum.

§. IV.

Quomodo probatum esse debeat, casum esse exceptum, ut Reus extrahatur?

INSUPER ex prædictis constat, quod priusquam Judex sæcularis permittat confugam sua auctoritate extrahi e loco Immunitatis, debeat ipsi constare crimen, de quo agitur, esse crimen exceptum: sed & illud habetur, non debere sibi *plene* esse probatum, quod crimen sit revera exceptum, vel quod confuga revera simile crimen perpetraverit, & propterea immunitate sit exclusus; sed sufficere eam de crimine excepto notitiam & probationem, qualis ex informationibus præparatoriis habere solet, quod & non improbandum asserit Gambacurta *lib. 6. cap. 1. num. 6.* „ De illis (ait) qui neminem extrahi de Ecclesia, & carceribus includi jubebant, nisi eos, de quibus vel constabat ex ipsa eorum narratione, vel saltem prætendebatur ex aliqua *apparenti*, quamvis forte non vera ratione, immunitatem eis non competere: postea vero intra breve aliquod tempus cognito num deberetur, necne immunitas, siquidem debebatur, statim suis, unde extracti fuerant, Ecclesiis restituebant; nihil mihi occurrit, quod reprehensione dignum judicem; rationabiliter enim id faciebant.

Verum quia subinde hærerent Judices, num crimen, tametsi sat grave, esset *de exceptis*; & ob hanc in discutiendo remoram criminum Reis occasio aufugiendi præbebatur, jam pridem in quibusdam Regionibus receptum fuit, ut extractio e loco Immunitatis permitteretur in quocumque delicto graviore; neque confugæ in Ecclesiis adversus Officiarios sive ministros Justitiæ sæcularis tuti essent, nisi solummodo in delictis levioribus.

Testatur Julius Clarus in sua Practica criminali *quæst.* 30. *num.* 6. „ Quod in Urbe & in Statu Ecclesiastico nunquam viderit confugientes ad Ecclesias esse tutos, nisi in *levibus* delictis, & debito *civili*. Et ita (ait) vidi servari in Provincia Aprutina.

Similiter Prosper Farinacius, uti refert Paulus Sarpi De Templorum Asylo *cap.* 5. asserit: „ nunquam vidisse Romæ Ecclesiarum immunitatem usu receptam, nisi in *levioribus* delictis & debitis, ut vocant *Civilibus*.

Et ex Martino Navarro refert idem Sarpi loco citato: „ Nullam omnino Ecclesiam Romæ hac uti immunitate, sed Judices ipsos sæculares, Reos a quavis Ecclesia abstrahi jubere; quod a Pontifice Maximo permittitur, ne justitia opprimatur, & publica quies & tranquillitas perturbetur.

§. V.

Constitutio Francisci I. Regis Galliæ, & ejus occasione Ecclesiarum Asyla abrogata.

IMMO nonnullis visum est justitiam servari non posse, uti nec quies & tranquillitas Reipublicæ & populi, nisi indifferenter confugientes ad Ecclesias aut loca Immunitatis protinus extrahere liceat & carceribus includere, saltem cum jure eos extractos reducendi ad locum Immunitatis, e quo erant extracti, si post institutum examen sive discussionem causæ repertum fuerit, casum, de quo agitur, non esse exceptum, & consequenter confugam debere gaudere Immunitate.

Hanc jam pridem fuisse in Regno Galliæ consuetudinem, conformiter ad Constitutionem Francisci I. Francorum Regis

de anno 1539. *Art.* 166. non tantum uno consensu testantur illius Regni Pragmatici; sed & ipse Covarruvias *lib.* 2. *var. Resol. cap.* 20. ejusdem meminit: „ Cæterum ut & hoc (ait) „ non omitamus, annotandum est, in Franciæ & Gallorum „ Regno, delinquentes statim ab Ecclesiis abduci, vinctosque „ a laicis Judicibus observari: ac demum tractatur, sit-ne „ eis, qui abductus fuit, dignus juxta Canonicas Sanctiones „ Ecclesiarum immunitate: quod si dignus ea judicetur, re- „ mittitur, & restituitur Ecclesiæ; alioquin punitur a Judice „ sæculari.

Inter Pragmaticos Galliæ de hac Francisci I. Constitutione & consuetudine ei conformi in Regno Galliæ conservata fuit Ecclesiarum immunitas usque ad editam prædictam Constitutionem: sed cum deprehenderetur, multiplicari etiam enormissima & perniocisissima crimina ob impunitatem, quam criminum Rei per confugium ad Ecclesias se obtenturos prævidebant, vel sperabant, editam fuisse hanc Constitutionem, qua declaratur, quod dum per Judicem fuerit datum Decretum apprehensionis contra accusatum de crimine, vel de debito Civili, poterit extrahi ex loco Immunitatis, cujuscumque fuerit conditionis.

Et Boerius *Decis.* 103. conformiter ad eam Constitutionem ait: *In omnibus criminibus atrocioribus potest criminosus extrahi ab Ecclesia, & per Judicem sæcularem extrahitur sine auctoritate Episcopi.*

Ex his concludit Fevretius loco citato, vers. *Il se collige:* quod si Judex Ecclesiasticus interdiceret extractionem Rei criminis ex loco Immunitatis Judici sæculari vel Officiario, censuram minaretur ob factam hanc extractionem ex Decreto Judicis sæcularis, posset a Decreto Judicis Ecclesiastici, appellari *tamquam ab abusu.* „ Par cette raison (ait) que les E- „ glises, quoique sacrées & dédiées à Dieu, sont toutefois „ dans le territoire du Roy, qui a toute Jurisdiction & puis- „ sance dans l'étendue d'y celuy, memement qui sont ses „ Justiciables, *vel ratione criminis, vel domicilii, vel loci,* „ *in quo delictum est commissum.*

Ludovicus Thomassinus De Disciplina Ecclesiastica *part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 88. *num.* 8. reflectens ad illam Francisci I. Constitutionem, notat per eam nequaquam abolita Asyla Ecclesiarum; sed duntaxat datam esse auctoritatem judicibus sæcularibus seu eorum Officiariis extrahendi quoscumque vel ob crimina, vel ob debita etiam civilia confugas, & carceribus mancipandi, dum ex informationibus prævìis per Judicem datum fuerit Decretum apprehensionis; ut interim confuga po. natur sub custodia & cura Judicis sæcularis, quousque causa instructa & examinata judicatum sit, utrum extractus Asylo gaudere debuerit, vel non, quodque hoc examen & judicium Judici sæculari deferatur.

Per hæc autem judicibus sæcularibus hac Constitutione indulta, Regem nequaquam intendisse ipsa Ecclesiarum Asyla in Casibus, in Legibus & Canonibus non exceptis, auferre, uti sat intelligi ex ipsa Constitutione credit Thomassinus: quandoquidem in ipsa Constitutione expresse injungatur judicibus sæcularibus, ut si reperiatur, quod extractus debuerit Asylo gaudere, ad locum Asyli, e quo fuit extractus, reducatur; atque Asylum redintegretur.

Verum ut ibidem *num.* 9. recte advertit Thomasinus, dum hac Constitutione data fuit judicibus sæcularibus facultas Reos ex Ecclesiis extrahendi, priusquam cognitum esset crimen esse de genere exceptorum, eosque suis carceribus includendi; ac insuper hisce judicibus examen & judicium, num crimen esset de exceptis delatum, vix possibile fuit hanc Immunitatem salvam manere: ostenditque quomodo sensim occasione hujus Constitutionis Francisci I. *oblique & labefacta sint Asyla omnia Gallicana.*

Idipsum monent ejus Regni Pragmatici, asserentes, jura de hoc Templorum Asylo seu immunitate hodie in Gallia usum non habere.

Monet autem & ibidem Thomassinus: *Nec Ecclesia Gallicana magnopere sibi laborandum censuit ad defensionem Asylorum sacrorum, quorum jam fructus non ille erat, qui olim optatissimus, pœnitentiæ liber usus; sed ille potius tristissimus, scelerum impunitas.*

Ulterius reflectendo monet: *Asyla Legibus divinis veteris Testamenti constituta, & civilibus Paganorum Constitutionibus, ad unam spectasse scelerum impunitatem, mortisque reorum amolitionem. Non eum autem sibi Ecclesia scopum proponebat in Asylis suis tuendis. Mortalis enim hominis, aliquando tandem interituri mortem differri, humanitatis est illud quidem inculpatæ, nec illaudatæ. At oculi mortalium fide Christi semel illuminati, & charitatis Christianæ instinctus, non in his hærent: ulterius altiusque spirant aliquid; ad beatissimæ vitæ immortalitatem cœlestem aspirant. Ea qua se Ecclesia induebat cura, prorogandæ Reorum vitæ ad aras confugientium,* ad otium spectabat seriæ Canonicæque pœnitentiæ consequendum, cui se ipso suo in Ecclesiam ingressu mancipabant. *Ea seposita spe, jam alternare poterit non injuria animus, inter malum & dedecus criminis inulti, & decus indultæ indignis veniæ. Ubi ergo in nihilum recidit, qui fructus fuerat uberrimus Asylorum, jam nec est quod magnopere nobis doleat, si & ipsa nobis Asyla deperiere: sive imminuto paulatim criminum numero, quibus patebat: sive facta Civili Magistratui copia, & Reos comprehendendi in ipso Asylo, & dijudicandi, an ei restituendi sint.*

Consuetudinis, quæ permittit confugientes ad Ecclesias protinus extrahi, & carceribus includere, dummodo Decretum apprehensionis per Judicem fuerit datum, meminit quoque Petrus Gambacurta *lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 5. faceturque Magistratus Civiles conformiter ad hanc consuetudinem *tuta conscientia* procedere, si hæc consuetudo inducta videatur ex causa aliqua rationabili: quia, *exempli gratia* (*ait*) *periculum esset in mora, & nisi statim capti, & carceribus mancipati fuissent, per Clericos Ecclesiarum occultabantur, dimittebantur, evadebant omnino, neque ulla poterat amplius fieri indago vel causæ cognitio, tuta conscientia id faciebant, & absque peccato. Non enim immunitati detrahere, non Reos male accipere intendebant, sed Reum in toto ponere; ut quandoquidem non poterat incontinenti constare, num debetur immunitas, necne, Reum in tuto ponerent, ut suus juri locus esset.*

Merito expendent Principes eorumque Magistratus quid statui conveniat, attentis singularum Provinciarum moribus, criminum & Asylorum frequentia, necnon Clericorum ad confugas occultandum & dimittendum propensione; ne Immunitatis & Asylorum occasione crescat spes immunitatis, atque per hanc audacia perpetrandi crimina foveatur (*a*).

Prælati quoque, qui in tuenda Ecclesiarum immunitate zelum suum ostendere gestiunt, non immerito expendet, num zelus eorum sit secundum scientiam.

CAPUT VIII.

Quid de hac Immunitate Ecclesiarum habeant Concordatum vulgo Brabantinum, necnon prætensum Concordatum vulgo Hannoniæ?

§. I.

Concordatum vulgo Brabantinum.

SCITUR, quod ante erectionem novorum Episcopatuum in in Belgio (quæ contigit circa annum 1557. sub Paulo IV. Pontifice) Diœcesis Leodiensis in spiritualibus notabilem partem Ducatus Brabantiæ comprehenderet, eaque occasione frequentes inciderent conflictus inter Judices Regios hujus Ducatus, & Officiales Curiæ spiritualis Leodiensis, quibus sopiendis tandem circa annum 1541. tum ex parte Caroli V. Cæsaris & Ducis Brabantiæ, tum ex parte Episcopi Leodiensis deputati fuerint Commissarii, qui hisce pro controversiis componendis, & certis utrique jurisdictioni præfigendis limitibus quosdam articulos conceperunt.

Hos articulos communi Commissariorum utriusque potestatis conceptos, & sub distinctis titulis distributos, exhibuit Antonius Anselmo Jurisconsultus Antuerpiensis, & ibidem Curiæ spiritualis Advocatus Fiscalis, parte 1. Edictorum Brabantiæ, *lib. cap.* 8. cum hac inscriptione: *Concordatum inter Carolum V. Cæsarem ex una, & Episcopum Leodiensem ex altera parte, super Jurisdictione,* 10. *Martii* 1541.

Exhibet & ibidem litteras Caroli Imperatoris, quibus prædictos articulos omnes & singulos, per suos Commissarios conceptos sub beneplacito ipsius, ratificat & approbat, hac tamen inserta clausula, quando *Præfatus Episcopus* (*Leodiensis & Capitulum beneplacitum S. Sedis Apostolicæ obtinuerint, noli. exhibuerint, atque realiter tradiderint, & alias non.*

Cum hactenus non sciatur, beneplacitum S. Sedis Apostolicæ per Episcopum & Capitulum Leodiense esse obtentum, multo minus realiter Cæsari traditum, dubium aliquibus incidit, num hi articuli sub hac conditione sive clausula ratificati, possint dici veri Concordati rationem & vim obtinere.

Verum cum assentiente utraque Potestate, si articulis sub nomine initæ concordiæ fuerunt tam in Curia Brabantiæ, præsente ejusdem Curiæ Cancellario & Consiliariis, quam in Curia spirituali Leodiensi solemniter publicati, etiam hactenus tamquam completam suam approbationem & ratificationem obtinentes fuere observati; & etiam hodie observantur, & eorum ratio in decisione quæstionum habetur, notanter in districtu Brabantiæ, qui ante erectionem novorum Episcopatuum fuit sub Diœcesi Leodiensi.

§. II.

Exhibetur & discutitur articulus Concordati de Ecclesiarum immunitate.

HOc Concordato *tit.* 9. *art.* 9. conventum est: „ De cri- „ mine violatæ jurisdictionis seu Libertatis Ecclesiasticæ „ per laicum, prius cognoscet Princeps vel ejus Consilium; & „ jurisdictionem prædictam vel libertatem offensam compere- „ rint & judicaverint, eo casu Judex Ecclesiasticus talem de- „ linquentem punire poterit, secundum qualitatem suæ juris- „ dictionis.

Itaque Judex Ecclesiasticus juxta hunc Concordati articulum non potest cognoscere aut decidere de quæstione violatæ jurisdictionis aut Libertatis Ecclesiasticæ per laicum; sed hæc cognitio & decisio prius Principi sive ejus Consilio defertur.

Si autem Princeps ejusve Consilium cognoverit, & judicaverit, jurisdictionem sive libertatem Ecclesiæ per laicum fuisse offensam seu violatam, tum demum juxta articulum Concordati, Judex Ecclesiasticus *talem delinquentem punire poterit secun-*

(a) In Galliis ob ista incommoda non observantur Canones, quibus ve tatur, ne Rei, qui ad Ecclesias confugerunt, ex iis sine licentia Judici Ecclesiastici abducantur, aut avellantur.

ſecundum qualitatem ſuæ Juriſdictionis, id eſt, pœnis Eccleſiaſticis, & juxta formam in foro Eccleſiaſtico admiſſam.

Cum autem infractio ſeu violatio Immunitatis & juriſdictionis Eccleſiaſticæ ſive libertatis offenſæ ejuſdem ſint conditionis, vel potius ad idem crimen violatio utriuſque ſpectare videatur, non mirum idem reipſa circa Immunitatem Eccleſiarum ejuſve violationem conventum eſſe, quod ſuper Juriſdictione Eccleſiaſtica, aut ejus exercitio vel violatione conventum erat; ut patet ex tenore articuli immediate ſequentis: *Quod ad violationem immunitatis Eccleſiæ, cognoſcat Judex Eccleſiaſticus, ſi violatio immunitatis, ſeu extractio fiat per privatos, vel per communitatem, in caſu a Jure non permiſſo, & hoc quoad crimen violationis immunitatis, non autem quoad injuriam factam perſonæ extractæ, vel quoad vim publicam vel privatam, de quibus caſibus cognoſcet ſolus Judex ſæcularis, niſi perſona extracta fuerit Eccleſiaſtica, quo caſu uterque poterit cognoſcere. Quod ſi facta fuerit extractio per Officiarium Judicis ſæcularis de ejus mandato, poterunt extractus & Eccleſia de hoc conqueri Superiori ipſius mandantis, & petere juſtitiam ſibi fieri.*

Itaque hoc concordato, quæſtio ſive conflictus inter Magiſtratum Civilem ſive ejus Officiarios, & Judicem Eccleſiaſticum, de violata Juriſdictione ſeu Libertate Eccleſiaſtica, necnon de violatione immunitatis ſeu Aſyli Eccleſiarum, evidenter reſervata eſt Principi vel ejus Conſilio, ſive ſuperiori Judicis ſæcularis, de cujus mandato extractio facta fuit, qui indubie eſt Princeps aut ejus Conſilium.

Dum vero vel per Principem ejuſve Conſilium judicatum fuerit Juriſdictionem ſive libertatem eſſe læſam; vel ex conditione extrahentium manifeſtum ſit, immunitatem Eccleſiæ eſſe infractam: eo caſu punitio quantum ad crimen violationis Juriſdictionis vel etiam Immunitatis Eccleſiarum defertur judici Eccleſiaſtico *ſecundum qualitatem ſuæ Juriſdictionis*; quantum ad reparationem ſcandali & correctionem delinquentis.

Igitur hoc Concordato idem in effectu conventum eſt ſuper materia Immunitatis ſive Aſyli Eccleſiarum, & juriſdictionis Eccleſiaſticæ; ut ſcilicet, dum quæſtio ſive conflictus oritur inter Magiſtratum Civilem & Eccleſiaſticum, num vel Immunitas Eccleſiarum, vel juriſdictio Eccleſiaſtica fuerit violata, quæſtio & deciſio ad Principem ejuſve Conſilium deferenda ſit; dum autem conſtiterit hanc vel illam eſſe violatam, tunc punitio hujus criminis violationis ad judicem Eccleſiaſticum pertineat, ſecundum qualitatem ſuæ juriſdictionis.

Hoc tamen diſcrimen intercedit, quod violatio Immunitatis ſive Aſyli Eccleſiarum manifeſte & notorie eſſe queat ex ſola conditione extrahentium, dum ſcilicet *per privatos vel communitatem* ſine ulla auctoritate Judicis attendatur; at violatio Juriſdictionis ſeu Libertatis Eccleſiaſticæ utpote per Judicem prætenſæ facta, debet per Judicem ſuperiorem ut talis declarari, priuſquam Judex Eccleſiaſticus ad punitionem violationis procedere queat.

Et ſane quandoquidem Immunitas ſeu Aſylum Eccleſiarum non magis dicenda ſit materia Eccleſiaſtica aut ſpiritualis, quam Juriſdictio & Libertas Eccleſiaſtica; atque utraque pariter a Principe dimanet; non apparet, quare aliter de una ac de altera inter Partes conventum fuiſſet; aut potius deciſio conflictus ſuper Juriſdictione ſeu Libertate Eccleſiaſtica; quam Eccleſiarum Principi ejuſve Conſilio delatus fuiſſet, dum inter Magiſtratum Civilem & Eccleſiaſticum quæſtio oritur.

§. III.

Prætenſum Concordatum vulgo Hannoniæ.

SUb idem tempus, quo initum fuit prædictum Concordatum vulgo Brabantinum, leguntur Deputati ex parte ejuſdem Caroli V. ut Comitis Hannoniæ, & ex parte Epiſcopi Cameracenſis, ad ſopiendas quæſtiones quotidie incidentes inter Magiſtratus Civiles Comitatus Hannoniæ & Officiales Curiæ ſpiritualis Cameracenſis.

Deputati ex parte Epiſcopi poſt varios inter ſe tractatus, tandem in quoſdam articulos conveniunt, quibus mediantibus ipſis videbatur concordia inire poſſe, quos ipſi Deputatis ſive Commiſſariis Principis diſcutiendos & probandos exhibuerunt cum hac expreſſa clauſula: „ *Sur le bon plaiſir toutefois dudit Seigneur Rèverendiſſime, ſe ſubmettans ès cas de difficultè, à l'Ordonance de ladite Majeſtè en enſuivant l'apoſtille donnèe ſur la Requête per ledit Seigneur Rèverendiſſime à la Majeſtè.*

Hos articulos & ipſi Commiſſarii Principis tandem probarunt 2 Martii 1541. ſub hac expreſſa clauſula: „ *Sauf le bon & noble plaiſir deſdits Seigneurs* " eorum ſcilicet quorum nomine agebant.

Hi articuli prout per Deputatos utriuſque Poteſtati fuerunt concepti & probati, ſub beneplacito tamen utriuſque Poteſtatis, extant *parte* 1. *Edictorum Brabantiæ*, *titolo* 1. *cap.* 3.

Cum nullibi legatur aut ſciatur, quod hi articuli vel per Epiſcopum Cameracenſem aut Comitem Hannoniæ, vel magnum Ballivium Hannoniæ fuerint probati vel ratificati, non ſcitur quo fundamento Antonius Anſelmo Juriſconſultus hos articulos retulerit inter Principum Edicta ſub hac inſcriptione: *Concordat entre l'Evêque de Cambray & ceux de Haynault*: quandoquidem rationem Concordati habere non poſſent, nec pro tali reputari, niſi haberetur ſuper his arculis

beneplacitum ſive ratificatio utriuſque Poteſtatis, ad quam Deputati ſe expreſſe retulerant (*a*).

Interim ſi hi articuli, uti per Antonium Anſelmo relati ſunt, rite expendantur, apparebit quod circa hanc Eccleſiarum immunitatem ſive aſylum nihil fuerit Judici Eccleſiaſtico conceſſum, ultra id quod per Concordatum vulgo Brabantinum, de quo ſupra.

§. IV.

Exhibetur & diſcutitur articulus prætenſi Concordati.

INTER hos articulos unicus hanc Immunitatis ſive Aſyli Eccleſiarum materiam ſpectans occurrit, ſcilicet undecimus his verbis expreſſus: „ *Item, les grands Baillys d'Haynault, Officiers de Sa Majeſtè, ou autres Juges ſeculiers de la Comtè d'Haynault, pourront, en cas permis de Droit Canon, ſi comme lès trois cas exprimès au Chapitre* Intea alia, tit. De Immunitate Eccleſiarum. *Et pareillement pour homicides, vilains faits de propos dèliberè, & de fait d'aguet ſeulement, tirer où faire tirer hors de l'immunitè d'Egliſe, ſans attendre que l'Official de Cambray ait dèclarè, qu'il ne devroit jouir d'icelle immunitè.*

„ *Mais s'ils tireroient hors de ladite immunitè perſonne non ayant commis leſdits cas, ils ſeront tenus rèintegrer & remettre en ladite immunitè le pluſoſt que faire pourront; & en cas de refus, la connoiſſance & dèclaration appartiendra à l'Official de Camaray, comme de teut temps a appartenu.*

Bimembris eſt hic articulus. Priore membro decernitur, quod Ballivus Hannoniæ, Officiarii ſuæ Majeſtatis, aliique Judices ſæculares Comitatus Hannoniæ, poterunt in caſibus permiſſis de Jure Canonico, puta, tribus expreſſis *in Cap. Inter alia, tit. De Immunitate Eccleſiarum*; necnon pro homicidio enormi & ex propoſito deliberato & inſidioſo, poſſunt Reos ejuſmodi criminum extrahere, ſeu mandare per alios extrahi ex Eccleſia, non expectata declaratione Officialis Cameracenſis, quà declaraverit crimen eſſe exceptum; *ſans attendre que l'Official de Cambray ait dèclarè, qu'il ne devroit jouir d'icelle immunitè.*

In primis ex hoc articuli membro manifeſtum eſt, judicium ſive deciſionem dubii vel quæſtionis, utrum crimen commiſſum ſit *de exceptis*, ſive Reus debeat gaudere aſylo Eccleſiæ, non deferri Judici Eccleſiaſtico vel Officiali Cameracenſi.

Si enim ipſi hujus quæſtionis vel dubii declaratio aut deciſio competeret, non poſſent Officiarii aut Judices ſæculares ad extractionem Rei ex Eccleſia ſeu loco Aſyli procedere, niſi prius per Judicem Eccleſiaſticum ſeu Officialem Cameracenſem hæc declaratio ſive deciſio hujus quæſtionis data eſſet, atque per hanc conſtaret, Reum non gaudere Aſylo; ac per conſequens e loco Aſyli per Officiarios poſſe extrahi.

Cum igitur dicatur Ballivum, alioſque Judices ſæculares, Reos in caſibus exceptis poſſe extrahere e loco Aſyli, non expectata hac Officialis declaratione; quid manifeſtius, hanc declarationem ei non fuiſſe in hoc articulo delatam?

Porro cum certum ſit, Judicem non poſſe concedere Decretum extractionis e loco immunitatis ſeu Aſyli, niſi cognoverit ſaltem ſummarie ex præviis captis informationibus, utrum Reus commiſerit crimen exceptum, non minus manifeſtum eſt hoc examen & judicium ſpectare ad judicem ſæcularem, utpote cui data auctoritas permittendi, vel mandandi Officiariis Reos extrahere ex loco Aſyli, non expectata declaratione Officialis Cameracenſis, qua declaraverit Reum crimen exceptum commiſiſſe, ſupponens conſequenter ſufficere, ut Judici ſæculari conſtet crimen commiſſum eſſe *de exceptis*.

Igitur hoc articulo, quemadmodum ſuperiore Concordato, deciſio ſive declaratio, utrum confuga gaudeat immunitate, ſive utrum e loco immunitatis extrahendus ſit, defertur Judici ſæculari.

Altero hujus articuli membro ſupponitur per Judices ſæculares extracta perſona, quæ crimen exceptum non commiſit: decerniturque Judices ſæculares in hujuſmodi caſu teneri, quo citius fieri poterit ſine remora, extractum in loco Immunitatis reponere, & quod in caſum recuſationis cognitio & declaratio competat Officiali Cameracenſi, *uti ab omnì tempore competit*.

Evidens eſt, hoc articuli membro nequaquam dici, quod Officiali Cameracenſi competat, aut omni tempore competierit cognitio & deciſio dubii aut quæſtionis, utrum Reos ad-

(*a*) Obſervat D. De VViquefort in ſuo Opere Gallico, cui hunc fecit titulum, *L'Ambaſſedeur & ſes fonctions*, quod independenter a ratificatione ſeu comprobatione Principum, qui paciſcuntur, Concordatum poſſit ſubſiſtere: en prædicti Auctoris contextus, qui extat *tom.* 2. *l.* 2. *ect.* 15. *La Ratification n'eſt pas une partie eſſentielle du traitè Ce qui eſt d'autan plus evident, non ſeullement parce que le Traitè une eſt piece commune & publique, & la Ratification une piece privèe & particuliere; mais auſſi parce que le Traitè ne laiſſeroit pas de ſubſiſtere ſans la Ratification, ſi on etoit aſſurè que le Traitè & celui qui qui l'a fait ne fuiſſent point deſavouer.* Plurimis deinde exemplis ſuam theſim probat Vir doctiſſimus. Attamen quaſi vellet eam emollire vel quodammodo emendare, ſubiicit: *Bien que la Ratification ne ſoit pas una partie eſſentielle du Traitè, ... il ſemble pourtant qu'elle en ſoit devenue une dependance neceſſaire .... puiſque c'eſt par elle que la Traitè recoit ſa derniere perfection, & que ſans elle on ne peut paſs'aſſurer qu'il ſera executè. Ce qui eſt une des raiſons pourquoi la publication des Traites ne ſe fait qu'apres que les Ratifications ont etè echangees; quoiqu'en cela on ne ſoit pas toujours fort exact, pour la raiſon que je viens de remarquer, que la Ratification n'eſt pas de l'eſſence du Traite, & n'en fait pas pattie.* Hac de re legatur D. De VViquefort.

admiserit crimen exceptum: sed supponitur illud constare, sive quod Reus extractus per judices sæculares sive per Officiarios ex eorum decreto non admisse crimen *de exceptis* adeoque indebite fuisse extractus, puta si per superiorem judicis mandantis ita declaratum esset.

Si hoc casu judex sæcularis recusaret, seu remoram trahere reducendi extractum ad locum Immunitatis, cognitio & declaratio, num justa sit recusationis vel remoræ ratio, defertur Officiali, quemadmodum punitio Officiarii sæcularis superiore Brabantiæ Concordato, defertur judici Ecclesiastico, dum per superiorem judicis sæcularis mandantis declaratum fuit, per extractionem læsam & violatam fuisse immunitatem Ecclesiæ; uti supra expositum est.

§. V.

Praxis Belgii hisce conformis.

HINC & legimus & ante & post prædictum Concordatum, necnon conceptos dictos articulos, quæstionem inter utramque potestatem sive utriusque Magistratus, seu Officiarios, delatam fuisse ad Judices sæculares, atque per hos quæstionem incidentem decisam.

Ita legimus, quod cum circa annum 1531. Prætor Mechliniensis quemdam confugam extraxisset e loco Immunitatis, & carceri inclusisset; Officialis autem Episcopi Cameracensis (cui eo tempore suberat Mechlinia) prætenderit, per hanc extractionem fuisse violatam immunitatem Ecclesiæ: quæstio hæc delata fuit ad Parlamentum Mechliniense, tamquam ad Judicem superiorem Magistratus Mechliniensis, ex cujus Decreto extractio facta fuerat; atque quæstio hæc inter Patres, scilicet, inter dictum Prætorem eidem juncto Procuratore Regio ex una, & Episcopatum Cameracensem suscipientem causam suorum Officialium ex altera parte, uti intelligitur ex Sententia Parlamenti de 13. Julij 1532. qua declaratum fuit, quod non obstante oppositione Episcopi, Prætor procedere queat contra extractum incarceratum, ob enormitatem criminum, de quibus accusabitur.

Circa annum 1556. cum quidam commisso homicido in Parochia de Poperinge, tunc temporis Diœcesis Tornacensis, confugisset ad cœmeterium Ecclesiæ S. Joannis ibidem, atque per Ballivum dictæ Parochiæ esset e loco Immunitatis abductus & carceri inclusus, Officialis Episcopi Tornacensis Ipris residens, eum petiit Immunitati restitui, eo quod prætenderet homicidium, de quo quæstio, fuisse in sui defensionem commissum; cumque Ballivus restitutionem recusaret, ipse Officialis Libellum supplicem obtulit Consilio Flandriæ, quo petebat hunc extractum & incarceratum Immunitati restitui, tamquam qui crimen *exceptum* non commisisset, uti habetur ex Sententia hujus Consilii de 2. Maji 1656. inter prædictum Officialem supplicantem, & dictum Balluvium intimatum, qua ordinatum fuit Ballivo, incarceratum restituere immunitati Ecclesiæ, e qua fuerat extractus.

Quid evidentius quam Officialem Episcopi agnovisse Consilium Flandriæ ut Judicem competentem & legitimum quæstionis incidentis, utrum extractus deberet gaudere immunitate Ecclesiæ, vel non: atque ad hoc Consilium tamquam *superiorem* Judicis mandantis pro decisione hujus quæstionis esse recurrendum.

Rursus circa annum 1560. similis difficultas exorta fuit in Civitate Alostana; cum quidam confugisset ad Monasterium Guillelmitarum in eadem civitate, Vice-Ballivus prætendit, confugam sibi per Religiosos dicti Monasterii esse tradendum: sive sibi permitti intrare Monasterium ad extrahendum confugam: cumque id recusarent Religiosi, Vice-Ballivus obtulit Libellum Consilio Privato, quo petiit, injungi dictis Religiosis, & Decano Christianitatis Episcopi Cameracensis, ut permitterent confugam e suo Conventu extrahi.

Hunc Libellum remisit Consilium Privatum ad Consilium Flandriæ, ut visis & examinatis informationibus disponat prout Juris; *pour être disposé, après qu'ils auront vu les informations préparatoires.*

Visis & discussis hisce informationibus Consilium Flandriæ injunxit nomine Regis dicto Vice-Ballivo Alostano procedere ad apprehensionem & extractionem confugæ e Monasterio, ad quod confugerat, non obstante oppositione; atque ad eum effectum misit Consilium Procuratorem Generalem ad dictum Monasterium, ut confuga remitteretur interim inter manus Procuratoris Generalis, donec causa, partibus utrimque auditis, ulterius instructa, quæstio de Immunitate decideretur.

Tandem partibus, scilicet Vice-Ballivo Alostano qui de mandato Judicis confugam e loco Immunitatis extrahendum sustinebat, & Religiosis dicti Monisterii, & Decano Christianitatis ex altera parte, Consilium Flandriæ declaravit, hunc confugam potuisse e loco sacro & Immunitatis extrahi & carceribus includi; posseque Vice-Balluvium causam contra extractum coram Magistratu Alostano prosequi, uti hæc plenius habentur ex Sententia de 9. Julii 1561. & cujus Sententiæ & controversiæ mentio occurrit apud Laury in collectione Arrestorum, *Arresto* 63. *pag.* 105.

Non dubitavit igitur Consilium Privatum sive Laterale Principis, quæstionem super Immunitate, id est, num confuga e loco Immunitatis extrahi possit vel non, esse deferendum ad Judicem superiorem Judicis mandantis sive decernentis extractionem & apprehensionem confugæ, qui indubitanter erat Consilium Flandriæ respectu Judicis Alostani mandantis.

Præterea ex his intelligitur, Consilium Privatum existimasse, quod Consilium Flandriæ possit provisionaliter decernere extractio[illegible] ex solis informationibus præparato[illegible] instructa decidatur, num Reus ext[illegible] [illegible]munitatis.

Const[illegible] ex [illegible] Consilii Flandriæ de 27. Octobris 1562. inter Episcopum Tornacensem supplicantem ex una, & Nicolaum [illegible] Apparitorem, necnon Procuratorem Generalem Consilii Flandriæ ex altera parte intimatos, quod cum dictus Apparitor extraxisset quemdam confugam e cœmeterio Ecclesiæ Parochialis de Saffelaer, Episcopus per suum Decanum Christianitatis petierit, ut per Apparitorem extractus restitueretur in loco Immunitatis, ex quo fuerat extractus. Apparitore restituere recusante, Episcopus obtulit Libellum supplicem Consilio Flandriæ, tamquam Judici superiori Judicis, cujus auctoritate sive Decreto Apparitor confugam e loco Immunitatis extraxerat.

Constat autem causa utrimque instructa Consilium declarasse, querelam Episcopi non fundatam, ipsamque extractionem rite factam.

Hujus Sententiæ mentio quoque occurrit in citato Arresto 63. relato a Domino Laury *pag.* 106.

Non dubitavit proinde Episcopus, quin querela vel quæstio de violata Immunitate per extractionem e loco Immunitatis factam ex Decreto Judicis sæcularis, esset deferenda ad judicem superiorem judicis mandatis, & ab eo quæstionem decidendam conformiter ad Principum Edicta & prædicta Concordata.

Cum anno 1635. quidam Robertus Baart commisisset homicidium, atque refugisset ad Monasterium Monialium, vulgo De Byloque, in civitate Gandensi, atque eodem ex Decreto Consilii Flandriæ per Procuratorem Generalem ejusdem Consilii esset extractus ex dicto Monasterio & carceribus inclusus, idque nec petita nec obtenta licentia Episcopi aut judicis Ecclesiastici, Libellum obtulit Consilio Privato petens declarari, ad supplicantem pertinere judicare & declarare si dictus Baart posset gaudere immunitate dicti Monasterii De Byloque; & præcipere dignaretur tam Procuratori Generali quam ipsi Consilio Flandriæ deponere eumdem Baart *pede ligato* in carcere supplicantis, ut per ipsum aut ejus Delegatum declararetur, si debeat gaudere dicto Asylo; & mandare dicto Consilio ut imposterum se huic declarationi Regiæ conformet.

Consilium Privatum hunc Libellum supplicem remisit ad Consilium Flandriæ, ut intra octiduum ab insinuatione de contentis in hoc Libello Consilium Privatum informaret.

Hunc Libellum supplicem Episcopi una cum rescriptione Consilii Flandriæ exhibet Laury in sæpe citato Arresto. His visis & examinatis, Consilium Privatum per Sententiam de 28. Januarij 1736. declaravit, quod postulatum per supplicantem ei annui non posset: scilicet ut ipse Episcopus, ejusve Delegatus cognosceret & judicaret, an prædictus confuga sive extractus deberet gaudere immunitate Ecclesiæ, uti per litteras Consilio Flandriæ intimatum fuit: quas & ibidem integra exhibet Laury.

Ex rescriptione sive responso Consilii Flandriæ ad Libellum Episcopi Gandensis intelligitur, quod Episcopus suo Libello annexisset Extracta & Acta nonnulla, quibus adstruere intendebat, esse receptam praxim in sua Diœcesi, ut ad extractionem Reorum ex Ecclesia non procedatur, etiam in casibus *exceptis*, nisi prius petita & obtenta licentia Episcopi aut ejus Officialis aut Commissarii, quodque his ex parte Episcopi productis actis & exemplis responderint Consilium Flandriæ hæc nullatenus huic casui applicari posse; eo quod eorum pluraque concernant personas aut Officiarios militares, nec Consilio, nec Regiis Fiscalibus ad tuenda Regia & ejus Magistratuum jura constitutis, subjectos: quodque per militares inscius Fiscalibus & Consilio hæc acta sint; qui voluntarie ad Episcopum ejusve Officialem recurrerunt. Verba rescriptionis sunt; „ *Quant* „ *aux Actes & exemples que le Suppliant allegue & produit,* „ *iceux ne sont de consideration, pour concerner la plupart* „ *Gens & Officiers militaires, n'étant de notre Ressort ni Jurisdiction, & être néanmoins tous avenus à notre desceu,* „ *& au desceu, des Fiscaux du Roy, lesquels partant n'y ont* „ *pu garder le droit de Sa Majesté, joint que lesdits Militaires & autres se sont volontairement adressez audit Remontrant ou à son Official, au lieu de s'adresser au Juge seculier, comme ils devoient.*

Interim ex his habetur, & hunc Episcopum non dubitasse, quin quæstio super hac immunitate esset decidenda per judicem Regium superiorem judicis mandantis, uti erat indubitanter Consilium Privatum respectu Consilii Flandriæ.

Anno 1658. cum quidam consequendæ immunitatis causa confugisset ad Chorum & Altare Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis, Prætor ejusdem civitatis Mechliniensis hunc confugam cum suis satellitibus insequens, eum ex loco Asyli violenter extraxit, & carceribus civitatis inclusit.

Præpositus, Decanus, & Capitulum dictæ Ecclesiæ Metropolitanæ, una cum Officiali nomine Archiepiscopi Mechliniensis, existimantes per hanc extractionem attentatam per Prætorem immunitatem Ecclesiæ læsam, recurrerunt per Libellum supplicem pro consequenda redintegratione Immunitatis ad Parlamentum Mechliniense, tamquam hujus Prætoris & Magistratus Mechliniensis indubitatum superiorem.

Parlamentum plenarie causa inter dictos Supplicantes & Prætorem rescribentem instructa, & visis informationibus contra extractum captis, per Sententiam die 11. Maij 1658. declaravit extractionem per Prætorem male & indebite factam; condemnando eumdem Prætorem, ut personaliter, una cum Vice-Prætore & suis satellitibus extractum reducat ad locum Immunitatis, e quo eum extraxerat; condemnan-

do

do ulterius eumdem Prætorem ob attentatam extractionem in mulctam 300. florenorum necnon in damna & interesse respectu extracti; permittens præterea Officiali sive Judici Ecclesiastico punitionem dicti Prætoris ob violatam immunitatem Ecclesiæ & reverentiam Ecclesiæ, secundum qualitatem suæ jurisdictionis.

Nihil manifestius, quam Capitulum Metropoliticum una cum Episcopo nullatenus hæsitasse, quin juxta Principum Edicta & Concordata, querela de læsa immunitate esset deferenda ad Superiorem Judicis aut Officiarii sæcularis, cujus auctoritate extractio indebite facta prætenditur.

Sed & illud non obscurum est, Parlamentum reflexisse ad præallegatum Concordatum vulgo Brabantinum, permittens Officiali seu Judici Ecclesiastico punitionem Prætoris ob infractam immunitatem secundum qualitatem suæ jurisdictionis: prout hanc punitionem Concordatum Judici Ecclesiastico defert, uti supra dictum est.

Nonnullas recentiores decisiones super similibus quæstionibus refert Dominus Laury in sua Arrestorum collectione, *Arresto* 63. atque inter cætera refert, quod anno 1670. Prior & Conventus Carthusianorum in Civitate Valecinensi obtulerint Libellum supplicem Consilio Privato contra Præpositum, Juratos, & Magistratum dictæ civitatis; Carthusiani prætendebant auctoritate hujus Magistratus per Præpositum civitatis vi armata e suo Conventu quemdam fuisse male & indebite extractum.

Ex Actis hujus causæ per D. Laury suo Arresto insertis habetur, dictos Supplicantes prætendisse, hanc extractionem indebite attentatam, quod ante extractionem Rescribentes debuissent ut minus petere licentiam extrahendi a Vicariatu, nec potuissent inscio dicto Vicariatu ad extractionem procedere sine adjunctione Decani Christianitatis, aut alterius personæ Ecclesiasticæ ad hoc deputatæ.

Respondit Magistratus per suam Duplicam, quod dum ex præviis informationibus sibi constaret, homicidium, de quo quæstio, fuisse præmeditatum & insidiosum, & consequenter *de exceptis*, ipsi non indigerent ulla licentia Ordinarii, aut adjunctione alicujus personæ Ecclesiasticæ.

Immo licet dubium fuisset utrum crimen esset *de exceptis*, non obligarentur nihilominus expectare declarationem Officialis; ne eam expectando, criminis Reo daretur occasio effugiendi & justitiæ illudendi: asseruntque quod praxis notoria ita habeat, pluribus Arrestis, ac notanter Consilii Privati de 4. Novembris 1650. confirmata.

Ulterius asserunt, sufficere ut Ordinario ejusve Officiali aut vices gerenti, intimetur per Judices sæculares *acta non præjudicii*, quodque examine facto repertum sit, quod casus occurrens esset de casibus *exceptis*; quodque Archiepiscopus Cameracensis simili acta fuerit contentus, uti ex ejus litteris patebat.

Ulterius, cum Supplicantes impedissent Bullam Gregorii XIV. de anno 1591. necnon prætensum Concordatum inter Magistratus Comitatus Hannoniæ & Curiam spiritualem Cameracensem, de quo supra, responderunt Rescribentes, Bullam hanc non esse placetatam; & prætensum illud Concordatum non esse in usu.

Ex hoc responso verisimile quoque redditur quod supra notavimus, hoc Concordatum nunquam perfectionem Concordati accepisse, ob defectum ratificationis utriusque potestatis.

Instructa autem plenaria hac causa, atque allegatis ab utraque parte, quæ videbantur congruere ad decisionem principalis quæstionis, utrum homicidium per extractum & incarceratum perpetratum, esset simplex duntaxat homicidium vel præmeditatum & insidiosum de genere criminum exceptorum, Consilium Privatum remisit Partes ad Parlamentum Mechliniense pro obtinenda finali decisione quæstionis. Parlamentum visis & examinatis actis litis, per Arrestum de 10. Junii 1671. declaravit Supplicantes in suis conclusionibus non receptibiles vel fundatos; & levato interdicto dato ad Libellum supplicem Supplicantium, permittitur Rescribentibus, scilicet Officiario & Magistratui Valecinensi, procedere ad instructionem processus criminalis contra extractum & incarceratum, atque pœnam congruentem decernere.

Ex his perspicuum est, eam fuisse & esse Belgii praxim, ut Magistratus & Judices sæculares ex præviis informationibus cognoscant & judicent, utrum casus occurrens sit *de exceptis* vel non; quodque Officiarius possit ad apprehensionem Rei & extractionem e loco Immunitatis, ejusque incarcerationem procedere ex Decreto Magistratus sive Judicis sæcularis; neque debeant informationes præviæ Episcopo ejusve Officiali communicari, ut iis visis & examinatis hic judicet, num casus, de quo agitur, sit *de exceptis*; & consequenter utrum licentia extrahendi sit danda vel neganda.

Immo ex dictis fat manifestum est, ex praxi & consuetudine Belgii, non esse necessariam licentiam Episcopi ejusve Commissarii, ut Officiarius ex Decreto Judicis ad extractionem & apprehensionem confugæ procedere queat; præsertim si Episcopus ejusve Commissarius in ea concedenda moram trahat, sive difficilem se præbeat.

Præterea ex prædictis habetur, eam esse notoriam & probatam Belgii praxim conformiter ad Edicta Principum, & speciatim juxta Concordatum, vulgo Brabantinum, quod si querela moveatur, vel per extractum, vel per Judicem Ecclesiasticum de indebita extractione; & per eam violata immunitate Ecclesiæ hæc querela debeat deferri ad Judicem superiorem Judicis mandantis, sive qui Decretum apprehensionis & extractionis dedit, & cognosci ac decidi ab eodem debeat.

CAPUT IX.

De Bulla Gregorii XIV.

§. I.

Præcipuus hujus Bullæ scopus.

ADMODUM famosa in hac materia Immunitatis sive Asyli est Bulla Gregorii XIV. de anno 1591. quæ incipit: *Cum alias nonnulli*, eamque recentiores Theologi & Canonistæ; præsertim qui hanc immunitatem judicibus Ecclesiasticis vindicare volunt, tamquam firmum & ineluctabile fundamentum impendunt, uti ex nostratibus Antonius *Anselmo* jurisconsultus Antuerpiensis, & ibidem Curiæ Ecclesiasticæ Advocatus Fiscalis, in suo Triboniano Belgico *cap.* 10. & Franciscus Zypæus Officialis Antuerpiensis *in Jure novo*, *Tit. De Immunitate Ecclesiarum num.* 6. & sequentibus, qui per Bullam illam judicibus Ecclesiasticis omnia ad hanc immunitatem pertinentia competere prætendunt.

Immo & Petrus Gambacurta e Societate Jesu hanc Bullam speciali Tractatu explanandam & tuendam suscipiens, de ea dicere non dubitavit; quod *ut est sapientiæ, prudentiæ, ac pietatis plenissima, ita universalem hanc Ecclesiarum immunitatem, nostris sæculis occasione nonnullorum Indultorum plene collapsam restituit, moderatur & meliorem in formam reducit.* Ita in proœmio Libri secundi.

Num hæc Bulla *sapientiæ, prudentiæ, ac pietatis plenissima sit*, prout eam ejus Patronus deprædicat, ex dicendis æquus & non præventus Lector judicabit.

Hoc haud inficiari potest, per hanc Bullam universam Ecclesiarum immunitatem omnino restitutam juxta eorum opinionem, scilicet, qui hanc immunitatem & quoad institutionem, moderationem, necnon de quæstionibus super ea incidentibus, judicandi & decidendi auctoritatem Ecclesiæ seu judicibus Ecclesiasticis deferendam opinantur; nullamque esse Principis aut Magistratus sæcularis de ea statuendi, aut judicandi, aut agendi auctoritatem independenter a judicio & auctoritate, seu licentia judicis Ecclesiastici, juxta regulam hac Bulla præscriptam.

Et unicum hujus Bullæ scopum esse, omne de hac immunitate judicium attribuere judici Ecclesiastico, & auctoritatem Magistratus sæcularis dependentem reddere a judicio & arbitrio judicis Ecclesiastici ex contextu Bullæ manifestum est, & ex dicendis patebit.

§. II.

Quæ de Indultis suorum Prædecessorum narrat in sua Bulla Pontifex ad recentiorem ætatem referenda.

IN primis in narrativa suæ Bullæ exponit Pontifex: *Quod nonnulli sui Prædecessores, & præsertim Sixtus V. & Pius V.* sancto zelo ducti *diversas facultates & extrahendi etiam in casibus quibusdam a Jure non permissis ex Ecclesiis criminosos & delinquentes, compluribus sæcularibus Principibus, eorumque Curiis & Magistratibus sub variis modis & formis concesserint.*

Quod hic asserit Gregorius a nonnullis suis Prædecessoribus similes facultates & indulta Principibus & Magistratibus sæcularibus fuisse concessa, indubie ad recentioris ætatis Pontifices referendum: & merito tamquam præcipuos harum facultatum & indultorum auctores expressit Sixtum V. & Pium V. qui demum sæculo XVI. sederunt.

Quis enim Principum Christianorum ante ultima hæc sæcula, id est, ante receptas Decretales, legitur, hujusmodi facultates sive indulta a Romanis Pontificibus postulasse aut accepisse.

Vidimus supra *Cap* 2. Principes sua auctoritate extendisse vel restrinxisse Ecclesiarum Asyla, iisque modum & formam in eorum usu pro temporum & locorum conditione præscripsisse: quin & vidimus Patres Africanos ad Imperatorem pro restitutione hujus immunitatis obtinenda legationem destinasse. Sed Imperatores ad Romanos Pontifices pro postulandis facultatibus & indultis extrahendi confugientes ex Ecclesiis legationem misisse non legimus.

§. III.

Enarrat Pontifex scandala & abusus, quæ prætendit ex prædictis Indultis secuta: & quis scopus hujus enarrationis?

QUOD autem dicit, quod Prædecessores sui hæc Indulta concesserint *sancto zelo inducti*, id eum dixisse monet Gambacurta *lib.* 2. §. 1. *in Gloss. vers. Sancto zelo. Quoniam narraturus erat, Indulta per hos Pontifices concessa non bene cessisse, quin & eorum occasione subortos abusus, ne illos in invidiam trahat, intentionem atque interiorem animi voluntatem commendat.*

Et admodum verisimile est, Pontifices in concedendis hisce facultatibus & Indultis *sancto zelo* innuctos fuisse, scilicet *Ut peccandi libertas atque impudentia, quæ spe confugii ad Ecclesias quotidie crescebat, facta Principibus eos extrahendi potestate comprimeretur, id est, ne immunitatis præsidii ad peccandi libertatem abuterentur, sanctissimus hic zelus fuit, felicissimeque successit. Mirum enim dictu est quanta solum hujusmodi Indultorum fama repressa sit audacia delinquentium, quantum quietis ac pacis sequutum sit in Republica.* Quemadmodum monet Gambacurta.

Recte sane notavit Gambacurta, Gregorium voluisse præmittere, Prædecessores suos *sancto zelo inductos* ad concedenda hæc Indulta, ne illos in invidiam trahat: quia revera in hac sua Bulla asserere non veretur: *Quod experientia docuerit, quod tum ob diversitatem hujusmodi Indultorum, tum quia plerique eorumdem Principum Ministri ex hoc ipso illa diversimode & latius quam par erat ad suum libitum interpretandi occasionem arripere cœperint, subortam esse non mediocrem in aliquibus locis libertatis & immunitatis Ecclesiasticæ perturbationem & confusionem.*

Quin & dicere non veretur: *Alibi ne ipsos quidem laicos indultis hujusmodi uti voluisse, aut potuisse; quod populus inveteratam erga Ecclesiæ immunitatem devotis & consuetis, scandali potius quam quietis occasionem præberent.*

Ad hanc Bullæ periodum reflectens Gambacurta *lib. 2. §. 2. in Glossa vers. Alibi vero*, notat, quod Pontifex hoc loco ipsis Indultis succensere videatur: *Ex ipsis enim Pontificis verbis facile intelligere est, ait, ipsa indulta ejusmodi in se fuisse, ut ejusmodi populis scandali occasionem præberent; eoque clarius ipsis Indultis succenset, quod populi devotioni, quæ laude digna est, tribuit, quod ea recipi non potuerunt.*

Num occasione horum Indultorum, orta fuerint ea scandala, perturbationes, difficultates, aut violationes Immunitatis Ecclesiasticæ, quæ enarrat Pontifex, non constat: illud constat, hæc per Pontificem enarrata esse & asserta, ut probaret necessarium fuisse novam hanc Bullam, ut prætensis scandalis & abusibus & confusioni, aliisque incommodis occasione ejusmodi Indultorum exortis occurreretur, quod sub initium suæ dispositivæ expressit.

Enarratis enim hisce malis ex Indultis subortis, subjungit: *Quare pro commisso nobis a Domino Pastoralis Officii munere, prædictis absurdis & scandalis obviare, ad differentias hujusmodi ad uniformem regulam reducere, omnemque dubitandi ac perperam interpretandi occasionem dilucida declaratione submovere, abusus tollere, & ne Ecclesiastica jura plane conculcentur & negligantur, opportune providere decrevimus, prout etiam dictus Sixtus prædecessor noster iisdem de causis motus statuere decreverat, licet morte præventus hoc adimplere nequiverit; ita tamen ut quando præsertim temporum calamitas, & nimia quæ jam invaluit perversorum hominum malitia id exposcit, aliquid etiam ad terrorem delinquentium, & ad coercenda illorum facinora, ultra id quod prisca illa morum disciplina & vetus sacrorum Canonum norma præscripserat, in quibusdam casibus congrua moderatione adhibita permittamus.*

Recte observat hic Gambacurta, quod Pontifex in hac nova Constitutione se quinque præstiturum pollicetur. *Primum est, ait, absurdis omnibus & scandalis superius dictis obviare. Secundum, omnes Indultorum differentias ad unam regulam formamque reducere. Tertium, omnem dubitandi ac perperam interpretandi occasionem dilucida declaratione submovere. Quartum, abusus tollere. Quintum, ne Ecclesiastica Jura conculcentur, aut negligantur, providere.*

Num hæc omnia per hanc novam Constitutionem consecutus fuerit Pontifex, & utrum hæc Constitutio ad procurandam quietem & tranquillitatem Reipublicæ, & cohibendos homines sceleratos in se fuerit idonea & sufficiens, ex dicendis judicabit æquus Lector: interim illud hic notat Constitutionis strenuus Patronus sæpius citatus Gambacurta *lib. 2. §. 4. in Glossa vers. Omnemque dubitandi*, Pontificem asseruisse, quod secundum malum occasione Indultorum exortum esset: *prava eorumdem Indultorum interpretatio, cui obviaturum se spondet hoc loco, spondens omnem dubitandi ac perperam interpretandi occasionem* dilucida declaratione *submovere*". *Post hæc subjungit Gambacurta;* „ *Miror, post hanc dilucidam interpretationem, qua Pontifex intendit omnem dubitandi occasionem submovere, tam multa passim dubia emergere, ut vix aliquis quovis admisso delicto ad Ecclesiam confugiat, quin de ejus immunitate dubitetur.*

§ IV.

Revocat facultates & indulta a suis Prædecessoribus concessa.

Hisce superius enarratis tandem Pontifex se reditur dispositivam suæ Constitutionis, sive de Immunitate disponere.

In primis itaque revocat & omni omnino effectu evacuat omnia & singula Indulta per Prædecessores, notanter Sixtum V. & Pium V. aut forte per semetipsum ante tempus hujus Constitutionis concessa, sub quibuscumque clausulis & quibuscumque personis, & quacumque ex causa fuerint concessa, sublata omni differentia ad unam & uniformen normam hac Constitutione præscriptam reduci voluit.

Verba Constitutionis sunt: *Hac itaque nostra perpetuo valitura Constitutione omnia & quæcumque privilegia, indulta, & gratias, tam per prædictum Sixtum, ac Pium V. quam alios quoscumque Prædecessores nostros, aut nosmetipsos, Sedemque Apostolicam, ejusve Legatos super abducendis vel extrahendis ab Ecclesiis, Monasteriis, Sacellis, Domibus Regularibus & sæcularibus, locis sacris aut Religiosis, alias quam in casibus a Jure expressis, hominibus certorum tunc expressorum vel non expressorum criminum reis, aut fraudulentis decoctoribus, etiam in odium certorum delictorum, & pro bono, pace & quiete publica, & ex causis urgentissimis ac necessariis & equipollentibus casibus in Jure expressis, atque ex paritate, identitate, aut majoritate rationis extensis perpetuo vel ad certum nondum elapsum tempus, seu ad vitam alicujus Principis aut beneplacitum seu alias quomodolibet concessa, etiam iteratis aut multiplicatis vicibus approbata, & innovata ac usu recepta, litteras Apostolicas sub plumbo aut in forma Brevis, seu alias quomodocumque desuper confectas, quarum tenores hic haberi volumus pro expressis, ac ad verbum insertis, sublata penitus omni differentia, ita ad unam formam tantum reducimus ac moderamur.*

Reflectens Petrus Gambacurta ad causas, ob quas Pontifex asserit, per suos Prædecessores fuisse concessa Indulta Reos extrahendi, scilicet, *etiam in odium certorum delictorum, & pro bono, pace & quiete publica, & ex causis urgentissimis ac necessariis, & æquipollentibus casibus in Jure expressis, atque ex paritate, identitate, aut majoritate rationis*, dicere non veretur, quod singulæ adeo graves sint, ut rationabiliter eos movere potuerint. *Unde (ait) mihi probabile est, si qua aliquando hujusmodi causarum valde urgeat, ut re diligenter ac serio per Episcopum examinata, adhibito prudentum consilio, videatur publico bono necessarium extrahi confugam de Ecclesia, etiam casus non esset in Jure expressus, possit concedere facultatem illum extrahendi. Immo adeo, quod gravius est, si Episcopus abesset, & periculum esset in mora, vel adesset quidem, sed facultatem concedere non auderet, posse Principem vel ejus Magistratum jubere extrahi, & contra eum procedere ad pœnam. Idque propter jus illud naturale, quod habet Respublica conservandi seipsam, & faciendi omnia necessaria ad sui conservationem.*

Ne autem a contextu Constitutionis, cujus patrocinium & æquitatem demonstrare susceperat, recedere visus esset, dum dixit Episcopum posse ex causis *urgentissimis* concedere facultatem extrahendi e loco Immunitatis etiam in casu Jure non excepto, immo si Episcopus abesset, Principem vel ejus Magistratum posse extrahere, & ad punitionem procedere, respondet Pontificem *non prohibere, ne in his casibus extrahant, neve naturali Jure utantur; sed solum revocare eam licentiam extrahendi, quæ illi per ea Indulta concessa est.*

Verum si Pontifex Indulta & facultates a Romanis Pontificibus concessa ex causis etiam urgentissimis revocanda & in irritum mittenda, & omni effectu evacuanda censuerit, & his ita revocatis omnia in hac materia ad Regulam in sua Constitutione expressam reduci voluerit: quis credat, mentem Pontificis fuisse, ut Episcopi ex causis urgentissimis facultatem extrahendi in casibus a Jure non expressis concedere possent; vel etiam Principem ejusve Magistratum sine licentia Episcopi ad extractionem & punitionem procedere posset, si Episcopus absens esset?

Quod autem addit Patronus Constitutionis: *Id ratione optima factum est, quoniam ea facultate jam indulta abutebantur*: minime advertens, quod si ratione optima fuerit facultas Indultorum revocata, quoniam ea abutebantur, quidni dicamus eam facultatem Episcopis, & Principi seu ejus Magistratui extrahendi ex causis *urgentissimis* eadem de causa substractam, quia ea facile abuterentur?

Et revera totus contextus Constitutionis patenter evincit, Pontificem omnia in hujus immunitatis materia ad *uniformem* regulam hic præscriptam reducere voluisse, atque extractionem confugientium ad locum Immunitatis nequaquam permittendum extra casus hac sua Constitutione expressos.

Proinde non sine fundamento dubitatur, num hic Pontifex ad edendam suam Constitutionem *eo sancto zelo inductus* fuerit, quod ad Indulta sua concedenda dicit suos Prædecessores inductos; ut scilicet peccandi libertas atque impudentia, quæ spe confugii ad Ecclesias quotidie crescit, comprimeretur: sed num potius zelus hujus Pontificis in hac edenda Constitutione fuerit, omnia, quæ hanc immunitatem spectant, Judicibus Ecclesiasticis submittere, & omnia a Potestate Ecclesiastica reddere dependentia.

Post revocata & omni effectu evacuata suorum Prædecessorum Indulta, ad *uniformem* Regulam in hac materia ab omnibus servandam procedit.

§. V.

Exprimit casus, in quibus, & non in aliis, confugientes ab Ecclesiis abstrahi possint.

In prima hujus Regulæ parte, quæ incipit ab his verbis Constitutionis, *Ut laicis ad Ecclesias*, &c. & finit ad hæc verba, *non suffragetur*, ponit casus, in quibus laici non gaudent immunitate sive Asylo Ecclesiarum, easque ad octo reducit: Primus si fuerint *publici latrones*. Secundus, si *viam grassatores*, qui publicas stratas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur. Tertius, si *depopulatores agrorum*. Quartus, si homicidia & mutilationes membrorum *in ipsis Ecclesiis, earumve cœmeteriis* committere non verentur. Quintus, si *proditorie* proximum occiderint. Sextus, *Assassini* (a). Septimus, si rei sint hære-

(a) Planum est summum Pontificem hac in parte idem sancire voluisse, quod in lege Mosaica sanxerat Deus, his verbis *Exodi cap. 21. vers. 14. Si quis per industriam occiderit proximum suum & per insidias, ab altari meo evelles eum, ut moriatur.* Quod intelligi debet de iis, qui dedita opera homines obtruncant. Huc respexisse summum Pontificem verisimilius est, quam ad frigidam quorumdam Leguleiorum in interpretanda voce *Assassini* argutationem. Isti in Bulla Gregoriana exponenda per Assassinos intelligunt tantum eos, qui sine *pretio hominem incautum necant*. Verum ea expositio quam abhorreat a communis vocis hujus sensu, nemo non videt.

...eresis. Octavus & ultimus, si rei sint læsæ Majestatis in *personam ipsius Principis*.

Si extra hos casus in Bulla expressos nullus ab Immunitate excludatur, nullusque criminis Reus præter hos ex locis Immunitatis etiam de licentia Episcopi aut Judicis Ecclesiastici, quin nec cum adjunctione personæ Ecclesiasticæ extrahi queat; quis non videt, atrocissimorum etiam criminum & scelerum Reos per Ecclesiarum immunitatem punitionem evasuros, quodque atrocia etiam scelera spe consequendæ immunitatis in dies multiplicabuntur; ipsique Principi & Reipublicæ auctoritas & possibilitas auferetur, tranquillitatem & quietem publicam conservandi, atque sceleratos homines per jus gladii, quem ad vindictam malefactorum portant comprimendi, & subditos ab injuriis male factorum liberandi?

§. VI.

Prætendit satisfacere querelis Curiæ sæcularis.

POSTQUAM in prima dispositivæ parte hujus Bullæ pro *uniformi Regula* ubique & omnibus tenenda expressisset casus sive criminum Reos, quibus Ecclesiarum immunitatem non suffragari declarat, progreditur ad secundam dispositivæ partem, in qua Prælatis Ecclesiarum tam majoribus quam minoribus, sive sæcularibus sive Regularibus cujuscumque ordinis præscribit, quid ipsis agendum sit, si aliquem prædictorum exceptorum criminum Reum ad eorum Ecclesias vel Monasteria confugere contingeret; ipsis scilicet præcipiendo districte mandat: *Ut laicos in casibus prædictis delinquentes ad eorum Ecclesias, Monasteria, domos, & alia loca supradicta sacra seu religiosa respective confugientes, & in eis se recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorumve aliquod* judicio suo *commisisse videbuntur, quando a Curia sæculari fuerint requisiti, & quilibet eorum fuerit requisitus, Ministris & Officialibus Curiæ sæcularis absque irregularitatis, aut alicujus Censuræ Ecclesiasticæ incursu tradi & consignari curet & faciat.*

Prætendit Gambacurta *lib. 2. §. 7. in Glossa vers. Sed universis*, Pontificem hic sufficientissimum contra querelas sæcularium Magistratuum remedium adhibuisse: tota enim ratio, qua se Ministri Curiæ sæcularis tuebantur *ea erat*, inquit, *quod si tantisper distulissent Reos capere in Ecclesia, Clerici eos modis omnibus liberabant, & quantumcumque horum criminum Reos impune abire faciebant. His ita satisfacit, si certo sibi persuadeant, postquam ipsi semel Clericos requisierint, Reos, si aliquod horum criminum commiserint, sibi consignatum iri absque ulla vi.*

Verum ipse Gambacurta monet ibidem, quod, ut a Clericis aut Prælatis confugæ, Ministris Curiæ sæcularis tradi & consignari curare debeant, non tantum requiratur, quod fuerint a Curia sæculari requisiti, sed insuper, ut *judicio suo* Rei, qui ad Ecclesias vel Monasteria, vel domos, aut loca sacra confugerunt, videantur aliquod horum criminum in Constitutione exceptorum commisisse.

Si itaque Prælati obligentur curare, ut Rei horum criminum Ministris Curiæ sæcularis tunc demum tradantur, postquam prædicta delicta, eorumve aliquod *judicio suo* commisisse videbuntur; quis non videt merito & post hanc Constitutionem justas esse Magistratuum querelas, quod per tanti temporis moram Reis talium criminum subministretur occasio elabendi, & impunitatem consequendi, ipsisque Clericis tempus eos occultandi, & potestate Curiæ sæcularis liberandi?

Nec enim judicium suum de crimine perpetrato formare possunt Prælati, utrum sit aliquod *de exceptis*, & casus occurrens sit unus de octo casibus in Bulla expressis, nisi prævie de crimine & casu fuerint informati & instructi. Quæ informatio & instructio non modici temporis moram indubie requirere solet, intra quam Reis effugiendi, & Clericis occultandi, & eos liberandi occasio præbetur: ut vel ex hoc Capite hæc Constitutio audaciam hominum sceleratorum spe consequendæ impunitatis potius augeat, quam comprimat.

§. VII.

Vetat confugientes etiam in casibus exceptis per Curiam sæcularem extrahi, sine licentia Episcopi & adjunctione personæ Ecclesiasticæ.

POST hæc prosequitur secundam partem hujus uniformis Regulæ ab omnibus in hac materia imposterum servandæ, declarando quomodo in illis octo casibus ab immunitate exceptis procedere debeant tam Ministri Curiæ sæcularis Reos insequentes, quam Prælati Ecclesiarum & locorum sacrorum, ad quæ Rei criminum confugerunt.

In primis, *Ne sæcularis Curiæ Ministri facultate illos per se & propria auctoritate extrahendi, ipsis olim attributa, & per præsentes revocata abutantur; volumus*, ait, *dictaque auctoritate Apostolica decernimus & declaramus, ut Curia sæcularis ejusque Judices & Officiales ab Ecclesiis, Monasteriis, locisque sacris prædictis laicum aliquem, ut præfertur, delinquentem, in nullo ex casibus supradictis, sine expressa licentia Episcopi, vel ejus Officialis & cum interventu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis* &c.

Quod hic innuit Pontifex, Ministris Curiæ sæcularis jus non fuisse per se & propria auctoritate extrahere Reos e locis sacris sine expressa licentia Episcopi aut ejus Officialis in casibus exceptis ante prædecessorum suorum indulta, & per hanc Constitutionem revocata, repugnat praxi decem & amplius primorum sæculorum; immo universi orbis consuetudine ante hanc Constitutionem observatum fuisse, ut sine licentia Episcopi ejusve Officialis, Ministri Curiæ sæcularis ad extractionem & capturam procederent ex Covarruvia, aliisque *Cap. 7.* ostendimus: & pluribus auctoritatibus probat Prosper Farinacius *Tom. 1. Quæstionum criminalium quæst. 28. n. 75.* qui licet fateatur nonnullos Doctores ibidem citatos contrarium sustinuisse; monet tamen propterea non esse recedendum ab hac opinione, *quæ non solum, ut refertur, communis & in praxi recepta est, sed etiam verior.*

Indubitatum proinde est, quod Pontifex in hac Bulla declarando & præcipiendo Ministros Curiæ sæcularis non posse per se & propria auctoritate sine licentia Episcopi ejusve Officialis procedere in casibus exceptis ad extractionem & captionem confugarum ex locis sacris, intervertisse consuetudinem universaliter probatam & in praxi receptam: neque legitur, quod pro adstruenda hac generali consuetudine & recepta praxi adducta fuerit auctoritas Indultorum per Romanos Pontifices Principibus & eorum Curiis concessorum, prout innuit Pontifex in hac Bulla.

Immo nec scitur, quod in ulla Decretali Pontifices requisierint licentiam Episcopi, ejusve Officialis, ut *in casibus exceptis* Ministri Curiæ sæcularis Reos ex loco Immunitatis extrahere possint, uti *Cap. 7.* notavimus.

§. VIII.

Auctoritatem dandi licentiam extrahendi solis *Episcopis competere declarat, in quo Constitutio sibi non cohærere videtur.*

ULTERIUS declarat, ad Episcopos *solos*, & non alios Episcopos inferiores, *etiamsi alias Ordinarii sint, aut nullius Diœcesis, aut conservatores ab hac Sede specialiter vel generaliter deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertineat.*

Si hæc conferantur cum his, quæ in præcedenti parte suæ dispositivæ præcepit & declaravit, difficulter Bulla hæc a contradictione & sibi repugnantibus eximetur. In præcedenti namque periodo suæ Bullæ districte mandat omnibus Ecclesiarum Prælatis, non tantum majoribus, sed & minoribus sive Episcopis inferioribus, tam sæcularibus quam Regularibus, ut scilicet Reos ad suas respective Ecclesias confugientes Ministris Curiæ sæcularis tradi & consignari curent, si ab his requisiti fuerint, & *judicio suo* aliquod delictorum in Bulla expressorum commisisse videbuntur.

Cum itaque Prælatis minoribus, sive qui *Episcopis inferiores* sunt, non tantum permittat, sed & districte præcipiat, ut confugientes ad suas respective Ecclesias Ministris Curiæ sæcularis *tradi & consignari curent*, si *judicio suo* aliquod criminum in Bulla exceptorum commisisse videbuntur, videtur & his Prælatis minoribus sive Episcopis inferioribus tribuisse auctoritatem dandi licentiam extrahendi Reos e loco immunitatis, si *judicio suo* crimen exceptum commisisse videbuntur; quam tamen dandi licentiam auctoritatem in hac periodo suæ Bullæ ipsis speciatim adimit, & solis Episcopis competere declarat.

Ut autem amplius & generalius hanc dandi licentiam extrahendi e locis sacris auctoritatem solis Episcopis assereret, & inferioribus Prælatis adimeret, declarat, quod *occurrente casu in loco exempto, & nullius Diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem devolvatur hæc cognitio, & non ad alios.*

Advertit hanc in Constitutione repugnantiam ipse Gambacurta *lib. 2. §. 7. in Glossa vers. Judicio suo*, faceturque *difficultatis plenissimum locum esse.*

Cum autem Constitutionis patrocinium suscepisset, eamque ut *sapientiæ, ac pietatis plenissimam* commentariis exponere, etiam studuit eam ab hac repugnantia eximere.

Quamvis enim, ait, clarius loqui Pontifex potuisset, puto tamen certo nullam esse hujus Constitutionis repugnantiam.

Duobus autem modis hanc repugnantiam tollere nititur. Primo quod in priori Constitutionis periodo ubi *judicium*, utrum crimen commissum sit crimen exceptum, defert æque minoribus Prælatis, ac majoribus: *Pontifex disponat de substantia hujus actionis, quæ est curare tradi & consignari Curiæ sæculari eos omnes, quos Prælatus quilibet judicaverit horum aliquod criminum commisisse; ita ut quisquis ita judicaverit, teneatur in conscientia, quantum in se est, curare Reum tradi & consignari. Paragrapho vero sequenti modum præscribere hujus actualis traditionis & consignationis, ut non fiat nisi de licentia Episcopi, & cognitio prius per Episcopum illum vere commisisse aliquod horum delictorum & cum interventu personæ Ecclesiasticæ, &c. quo fit, ut inferiores Ecclesiarum Prælati eos, qui* judicio suo *videbuntur aliquod horum commisisse, posteaquam per Curiam sæcularem fuerint requisiti, non possint amplius occultare, neque ulla arte aut vi ad fugam juvare ne capiantur, non curare ut tradantur, consequenter teneri illos custodire, donec Episcopi mandatum expectatur.*

Sane Pontifex in priori periodo eodem plane modo præcipit omnibus indistincte Prælatis sive majoribus sive minoribus, tam sæcularibus quam Regularibus, ut requisiti a Ministris Curiæ sæcularis confugientes, de *judicio suo* aliquod crimen exceptum commisisse videbuntur, Ministris Curiæ sæcularis *tradi & consignari curent.*

Porro cum indubitatum sit, Pontificem voluisse, ut realiter & cum effectu Ministris Curiæ sæcularis tradantur & consignentur, si Episcoporum aliorumque majorum Prælatorum *judicio* crimen exceptum commisisse videbuntur; nullatenus dici potest de alia traditione & consignatione a Prælatis minoribus curanda Pontificem loqui voluisse.

Deinde cum præcipiat, ut eos *tradi & consignari curent*, postquam per Ministros Curiæ sæcularis requisiti fuerint, non obscurum est, Pontificem de traditione & consignatione *reali* loqui; quandoquidem certum sit, Ministros Curiæ sæcularis de hac traditione & consignatione loqui, dum confugas sibi tradi requi-

requirunt: evidenſque ſit, Pontificem voluiſſe, ut Prælati etiam minores & Epiſcopis inferiores requiſitioni Miniſtrorum Curiæ ſæcularis ſatisfaciant, curando, ut confugæ eis tradantur & conſignentur, dum *judicio ſuo* crimen exceptum commiſiſſe videbuntur.

Advertens indubie Gambacurta, quam parum conſona eſſet hæc reconciliandi ratio textui Conſtitutionis, addit & hanc, quod ſcilicet in priori Conſtitutionis periodo de traditione & conſignatione reali univerſis Prælatis præcipitur, ut ſcilicet confugientes tradi & conſignari curent Miniſtris Curiæ ſæcularis, qui videbuntur crimen exceptum commiſiſſe *judicio ſuo*, in inferioribus Eccleſiarum Prælatis locum habeat ſolum, quouſque ad Epiſcopum cauſa deferatur.

Qui attenderit uno eodemque verborum contextu omnibus indifferenter Prælatis majoribus & minoribus præcipi, ut poſtquam a Miniſtris Curiæ ſæcularis fuerint requiſiti, *tradi & conſignari* curent confugas, qui *judicio ſuo* crimen exceptum commiſiſſe videbuntur, facile intelliget; quam congrua ſit hæc reconciliationis ratio.

Interim hinc habemus, pro dilucida declaratione admodum obſcuram Conſtitutionem edidiſſe hunc Pontificem Gregorium XIV.

Præterea ex poſteriori hac Conſtitutionis periodo evidens eſt, Pontificem voluiſſe, ut extractio confugientium ad Eccleſias omnino eſſet dependens a licentia & Judicio Epiſcoporum, vel etiam Officialium, nulloque caſu Miniſtri Curiæ ſæcularis, etiam de mandato Judicis ſæcularis ad extractionem procedere queant *niſi eo caſu, quo Epiſcopus, & dicta perſonæ Eccleſiaſticæ requiſitæ illos in delictis ſuperius expreſſis culpabiles tradere, aut capturæ, carcerationi intereſſe & aſſiſtere recuſarent.*

Sed & hic veritus Pontifex, ne laici quidquam contra reverentiam loci ſacri committerent, eos monet: *Tuncque reverentiæ Eccleſiæ & locis ſacris debitæ memores prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit, cum ſcandalo & tumultu extrahere curent.*

§. IX.

Præcipit extractos per Miniſtros Curiæ ſæcularis duci ad carceres Curiæ ſpiritualis.

ET ne confugæ eo caſu per Miniſtros Curiæ ſæcularis ſine interventu perſonæ Eccleſiaſticæ extracti ſub cura & cuſtodia Curiæ ſæcularis remanerent, ſed duntaxat eo caſu videretur Eccleſiaſticus opera duntaxat Miniſtrorum Curiæ ſæcularis uti voluiſſe, præcepit, ut *delinquentes Laici prædicti, poſtquam, ut præfertur, ab Eccleſiis lociſve ſacris extracti & capti fuerint, ad carceres Curiæ Eccleſiaſticæ reponantur, & inibi ſub tuto ac firmo carcere, ac opportuna cuſtodia data illis, ſi opus fuerit, per Curiam ſæcularem detineri debeant.*

Hic rurſus conſuetudinem & praxim univerſalem & in jure fundatam invertit hæc Pontificis Conſtitutio. Notorium enim eſt, laicos gravium criminum Reos, aut de his graviter ſuſpectos, tum de jure, tum de conſuetudine conſuevitſe carceribus Curiæ ſæcularis includi, atque ſub hujus Curiæ cuſtodia conſignari; quandoquidem ad hanc Curiam pertineat de hoc crimine cognoſcere, & coram ipſa proceſſus criminalis inſtrui & decidi debeat: quid juſtius, quam ut Reus ſub ejuſdem Curiæ cuſtodia interim conſiſtat, atque ad eum pro proceſſus criminalis pleniori & faciliori inſtructione acceſſus habeatur?

Adhæc quis neſcit recentem ſat eſſe uſum carcerum Eccleſiaſticorum, eorumque uſum hactenus pene non niſi delinquentibus Clericis ſerviviſſe, & paucis admodum caſibus, ſive pro delictis Eccleſiaſticis laicos potuiſſe hiſce carceribus includi? Unde & hodie in pluribus locis, immo & civitatibus etiam Cathedralibus ſimiles carceres non habentur, uti & monet Gambacurta *lib. 6. cap. 6. n. 2.*

Præterea cum etiam de jure ſemper pertinuerit ad Judicem ſæcularem, ejuſve ſatellites, confugas in caſibus *exceptis* extrahere ex Eccleſiis tamquam non gaudentes immunitate, & qui conſequenter titulo confugii ab Eccleſia defendi non poſſunt, uti *cap. 7.* oſtenſum eſt, & fatetur ipſe Gambacurta *lib. 6. c. 5. n. 10.* quidni eadem ratione carceribus Curiæ ſæcularis includi deberent? Nec creditur unquam auditum, aut ab ullo Pontifice traditum ante editam hanc Conſtitutionem criminis Reum ex Eccleſia per Miniſtros Curiæ ſæcularis extractum, carceribus Curiæ Eccleſiaſticæ eſſe includendum.

§. X.

Tradi non permittit Curiæ ſæculari, niſi prius cauſa cognita, Judex Eccleſiaſticus declaraverit eſſe caſum exceptum.

IMMO nec Pontifici ſat viſum fuit, Reum ab Eccleſia extractum per Miniſtros Curiæ ſæcularis carceribus Curiæ Eccleſiaſticæ eſſe conſignandum; ſed inſuper vult, ut *nec inde extrahatur, Curiæque ſæculari conſignetur aut tradatur, niſi cognito prius per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum, an crimina excepta vere commiſerit. Tuncque demum de mandato Epiſcopi per Judicem Eccleſiaſticum Curiæ ſæculari quacumque poſtpoſita appellationem, ait, conſignetur.*

Sane quid hoc aliud, niſi omnia enormiſſima crimina & ſcelera etiam perduellionis & parricidii in perſonam Principis Tribunali Eccleſiaſtico ſubjicere, ipſamque Principis auctoritatem in puniendis criminibus reddere plane dependentem a judicio & arbitrio Epiſcopi ejuſve Officialis; uti recte advertit Paulus Sarpi in Tractatu De Jure Aſylorum *Cap. 7.* ubi relato ſummatim prædictæ Conſtitutionis hujus textu, ſubjungit: *Quæ omnia ſi obſervare poſſent, jam ſacra loca omni ſcelerum genere reſertiſſima eſſent, & quodcumque juſtitiæ Tribunal everſum; Regeſque & Principes, quibus jure ſceptra conveniunt a Deo tributa, eadem precario tenerent, & Sacerdotis arbitrio in juſtitia exercenda penderent.*

§. XI.

Bulla non recepta.

NON mirum igitur hanc Conſtitutionem ſive Bullam nullibi pene receptam hactenus fuiſſe. De Regno Galliæ notius eſt quam ut probari debeat; ſcitur in illo Regno conſtanter fuiſſe obſervatam Conſtitutionem Franciſci I. ejuſve occaſione ſenſim in Regno illo Eccleſiarum Aſyla abolita eſſe.

De Regno Hiſpaniæ teſtis eſt Franciſcus Salgado De ſupplicatione ad Sanctiſſimum *part. 1. c. 2. ſect. 3. n. 141.* ubi poſt relatas plures Bullas in Regno Hiſpaniæ non receptas ſeu uſitatas, ait: *Pariformiter Bulla* Gregorii XIV. *ſuper immunitate Eccleſiarum diſponens, in Hiſpania non ſervatur; quia uſu recepta non fuit.*

Probant idipſum Litteræ Regis Catholici an. 1700. ſcriptæ ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, in quibus teſtatur de praxi Hiſpaniæ huic Conſtitutioni plane contraria, uti *c. 7.* oſtendimus.

De Germania teſtatur Antonius Faber in Codice *ad titulum de his, qui ad Eccleſias confugiunt, definitione unica.* Ubi poſtquam dixit, immunitatem Eccleſiarum ab Imperatoribus Romanis religioſiſſime conceſſam ſanctiſſime conſervandam, ſubjicit: *Hoc tamen ita accipi placuit, niſi conſuetudine & lege aliqua in contrarium perpetuo obſervata his immunitatibus derogatum fuiſſe conſtet.* Valere enim talem conſuetudinem & legem certum eſt, qualem in *Gallia* & *Germania* eſſe ſcimus.

In Sabaudia hanc Conſtitutionem ſimiliter non fuiſſe receptam, manifeſtum eſt ex iis, quæ in citata definitione aſſerit Antonius Faber.

In primis enim teſtatur anno 1605. adeoque pluribus annis poſt editam hanc Conſtitutionem, diſputatum fuiſſe in Senatu, utrum per conſuetudinem in Ducatu Sabaudiæ quemadmodum in Gallia derogatum eſſet immunitati Eccleſiarum; quæ diſputatio ſive quæſtio mota non fuiſſet, ſi hæc Conſtitutio recepta fuiſſet. Hæc enim Conſtitutio uniformem regulam *ubique ſervandam* præſcribit, non obſtante quacumque conſuetudine contraria.

Præterea ibidem teſtatur Antonius Faber per Senatum dictum fuiſſe: *Plane obſervandum diſtricte eſt, ne ab Eccleſiis extrahantur inconſulto Epiſcopo, ut appareat, non violandæ pietatis animo, ſed mero juſtitiæ zelo rem agi: quamquam ſi graviora ſint crimina, quorum impunitas per immunitatem quæritur, vulgo creditum eſt, non eſſe neceſſarium, ut ullus Epiſcopi conſenſus ad permittendum prehenſionem requiratur.*

Cum igitur judicaverit Senatus, non eſſe neceſſarium conſenſum Epiſcopi, ut extrahantur graviorum criminum Rei ex Eccleſiis, manifeſtum eſt, Senatum auctoritatem hujus Conſtitutionis non agnoviſſe.

De Germania, necnon Venetorum Republica, quin de Eccleſiaſticis Provinciis, teſtatur Paulus Sarpi citato *Cap. 7.* ubi poſt ſuperius relata verba concludit: *His igitur de cauſis factum eſt, ut Conſtitutio, ſive, ut ajunt, Bulla iſta, inter Decretales nunquam recepta, nullibi etiam conſuetudine invaluerit, immo contraria prorſus conſuetudine, antiquata atque ſublata fuerit; quod ſicuti Jure certiſſimum eſt, ita reipſa Gallia, Hiſpania, Germania, Venetorum ditio, Ducatus hic noſter, nunquam eam admiſerunt: quodque cunctis jure optimo admirationi eſſe poſſit, in ipſa Eccleſiaſtica ditione atque Provinciis, non hæc Conſtitutio, ſed vetus illa conſuetudo ſervatur, quæ juſtitiam ſuſtinet.*

In Belgio hanc Bullam Gregorianam non receptam fuiſſe ex præcedentibus, ac notanter ex iis, quæ *Cap. 7. & 8.* retulimus, abunde conſtat.

Retulit quidem Antonius Anſelmo Juriſconſultus Antuerpienſis, & ibidem Curiæ Eccleſiaſticæ Advocatus Fiſcalis, hanc Bullam inter Edicta Principum noſtrorum; ſed cum ipſe eam Edictorum collectionem privata auctoritate, & proprio labore & opera compilaverit, & in lucem ediderit, nihil per hanc inter Edicta Principum relationem huic Bullæ auctoritatis acceſſit: unde nec ipſe Anſelmo approbationem ſive Placitum Principis ſuper hac Bulla adducit; neque in ſuo Triboniano Belgico, ubi *Cap. 10.* de hac Bulla rurſus tractat, aſſerere audet eam in Belgio fuiſſe receptam aut placetatam: immo fateri debuit etiam poſt hanc Conſtitutionem per Principum Edicta plures caſus & crimina fuiſſe ab hac immunitate excepta, quam in hac Bulla excepta reperiuntur: certum argumentum, Principes auctoritatem hujus Bullæ non agnoviſſe, neque exiſtimaſſe eam in Belgio obligare.

Licet enim in Belgio hactenus religioſe ſervata fuerit Eccleſiarum immunitas, ipſaque Templorum Aſyla etiam ipſi Principes conſervata voluerint, nihilominus & hoc noverant quotidianis rerum experimentis compertum eſſe, uti jam pridem monuit Antonius Faber in citata definitione: „ Nihil poſſe dici aut conſtitui periculoſius, nec pernicioſius, quam ſi ſceleratis hominibus liberum ſit confugiendo ad Eccleſiam effugere Judicis laici coercitionem. Ne, dum immunitas quæritur, impunitas concedatur; quod ſane ab utilitate publica omnino alienum eſſet, ad quam maxime pertinet, ut crimina omnia, ſed ea potiſſimum, quæ atrociora exiſtimantur, publice vindicentur.

Ex dictis obſcurum non eſt, Regiam auctoritatem in criminibus puniendis prædicta Conſtitutione multum enervari.

CON-

CONCORDIA
IMMUNITATIS ECCLESIASTICÆ
ET
JURIS REGII

Adversus Certamen Immunitatis, &c. a D. PETRO GOVARTIS R. S. M. in Magno suo Consilio Mechliniæ Consiliario Ecclesiastico, & ejusdem Diœcesis Vicario Generali, institutum;

Ubi una ostenditur, coram quibus juxta mores Belgii Materiæ Ecclesiasticæ citra violationem Immunitatis sint tractandæ.

PROŒMIUM.

IMmunitatem Sacerdotum Belgii in causis personalibus (*a*), præcipue criminalibus, non concuti duntaxat, aut in aliqua sua parte violari, sed in totum pessumdari ac penitus conculcari a Theologis Belgis facile crederet, qui vel solum characterem seu officium Auctoris hujus certaminis attenderet.

Hic quippe est D. Petrus Govarts Regiæ Suæ Majestatis in Magno suo Consilio Mechliniæ *Consiliarius Ecclesiasticus*. *Regium* sane in *laico* Tribunali Consiliarium, pro Ecclesiastica Immunitate, & Sacerdotum a laica Potestate & sæculari Tribunali exemptione, *Certamen* suscipere, quis crederet, nisi ea esset Ecclesiasticæ Immunitatis profanatio & conculcatio, ut illam vel ipsa Regia Parlamenta exhorrerent?

Neque dissimulavit Govartius hanc profanationem exaggerare, ac palam profiteri hac horrenda profanatione se excitatum, ac quodammodo violenter adactum, hoc religiosum pro Immunitate Ecclesiastica *Certamen* suscipere.

Citatis enim nonnullis Hispanicorum Conciliorum pro Immunitate Sacerdotum Decretis, ac enarrato, quod in Concilio Dertosensi anno 1429. ab Alphonso Aragoniæ Rege impetrata sint diplomata complura ad restituendam labefactatam Immunitatem Ecclesiæ non tantum adversus Judices, Nobiles, & Virorum Dominos, sed & ipsos prævaricatores *Clericos*, subjungit *p.* 24. sui certaminis: „ Quidni sperare licet, ut & jam Hispania & Pontifex similes correptiones & censuras „ transmittat ad Clerum & Theologos Belgas, qui in materia morum & doctrinæ merissime personali, non tantum clandestinis ludificationibus, sed publicis „ Libellis librisque Judices sæculares, & *Belgii Tribunalia vocant Judices suos legitimos & naturales*, a quibus ipsos retrahere in materia *morum & doctrina*, per „ Decreta Hispanica, nefas sit: ut vel hoc prætextu *horrenda*, dici mereantur, & „ veluti rabies non latratu continetur, sed ad morsus abripitur; ita nec verbis „ & libris tantum Immunitas hæc impetitur, sed ad executionem doctrinæ procedentes Viri isti, Belgæ Theologi, coram Judicibus illis secularibus lites instituunt, easque criminales & diffamatorias non tantum contra Clericos; sed „ ipsos suos Prælatos & Episcopos, Judicibus illis, ut innocentiam suam probent, doctrinam suam moresque judicandos submittunt; coram illis Archiepiscopum suum, quod Decreta Regia amplecteretur, iisque contradictores judicasset, aggrediuntur.

Eodem tendit lacrymosa & suspiriis plena exclamatio *pag.* 15. „ Si consecratio „ Templorum reos eo confungientes manibus eripit Laicorum, quidni Clericis id „ tribuat sua ipsorummet consecratio? Si profanatur Templum, ubi reus inde abstrahitur ad supplicium, nonne & Sacerdotii sanctitas contaminabitur, si ejus „ consortes & Ministri rapiantur ad sæcularium Tribunalia; si vita, si mores Ecclesiasticorum discutiantur & judicentur a laicis; si doctrina eorum & Ecclesia „ sub-

(a) In eo Opusculo agitur de Immunitate personali, quæ Privilegium Clericale vocari solet. Ea dividitur 1. in privilegium Canonis, quo fulmine excommunicationis *ipso facto* percussi dicuntur qui manus violentas in Clericos injiciunt. 2. In privilegium servitiorum, quæ statu Clericali dehonestant, ut militia, excubiæ, &c. In privilegium fori, quo Clerici quoad actiones personales eximuntur a foro Judicis sæcularis. De postremi hujus privilegii realitate non tam disputatur in eo Opusculo quam perpenditur, an illud violetur aut penitus conculcetur, cum Clerici Belgæ in causis personalibus ad laica Tribunalia provocant, aut provocantur.

,, submittatur judicanda a profanis; si tandem Dei Ministri subdantur Ministris ,, hominum.

Nec tantum Theologos hujus profanationis reos facit, sed & ipsos Regios Officiales & Ministros, ejusdem cooperatores esse haud silet. Recitatis enim nonnullis Regum Galliæ Edictis, quibus ipsam Episcoporum in Clericos auctoritatem, ut Sacror. Canonum executores, stabiliunt, addit *pag.* 22. ,, At quamvis inter su- ,, premas Leges & Potestates sæpe sit summa unio & consonantia; interim Offi- ,, ciales & minores Ministri non abstinent ab insidiis; & dum manifeste aut di- ,, recte non audent, oblique & per cuniculos possessorii, violentiæ, aut alio fusco ,, colore Libertatibus Ecclesiæ, & Clericorum personali Immunitati insidiantur ,, Judices seculi, collaborantibus sæpe ipsis Clericis pro causarum commoditate.

Quis jam audeat dubitare, de Clericorum a Jurisdictione laicorum exemptione & Immunitate, etiam in materia *morum & doctrinæ*, actum esse in Belgio; dum, etiam scribente & dolente, & pene lacrymante Regio Consiliario; in ejus destructionem & ipsi Sacerdotes & Ministri Regii conspirant? Quis non laudet zelum Govartii, qui seposito affectu naturali, quo Consiliarii Regii in amplificationem suæ Jurisdictionis, etiam interdum cum diminutione Ecclesiasticæ, ferri consueverunt, Certamen aggreditur pro Immunitate Sacerdotum, eorumque a Tribunalibus *Regiis* exemptione, idque pro ipsis Sacerdotibus, contra quosdam Theologos Belgas, & Officiales ac Ministros Regios eis faventes?

Quis suspicari audeat, alio quam veritatis & justitiæ zelo adactum Regium Consiliarium, hoc Certamen suscipere? Dum pro exemptione Sacerdotum a Tribunalibus Regiis decertans, non tantum decertare videtur in sui Magni Consilii depressionem; sed & cum proprii emolumenti jactura, in causas Ecclesiasticorum a suo Consilio ablegare.

Verum, Lector benevole, meminisse oportet, Govartium non tantum esse R. S. M. in Magno suo Consilio Mechliniæ Consiliarium Ecclesiasticum; sed & Diœcesis Mechliniensis *Vicarium Generalem*, ab Illustrissimo Archiepiscopo moderno constitutum.

Hoc si attenderis, non miraberis, si alius quam justitiæ veritatisque zelus Govartium ad Certamen hoc excitasse potuerit; præsertim una attendendo, hos Belgas Theologos, qui horrendæ hujus profanationis insimulantur, supponi; neque Govartium dubitare, esse e *prætensis illis Jansenistis*, contra quos vel solum decertare, immo in Certamine nominari, non gloriosum duntaxat, sed & utile esse, atque ad primas dignitates semitam, qua nulla commodior, compendiosior, aut securior, novit Govartius.

Qui & hodiernos vagos & odiosos clamores de Jansenismo, Rigorismo, novitatibusque & nascentibus hæresibus per Belgium, immo Europam integram per annos jam plures excitatos expenderit, haud mirari deberet, si & de conculcatione Immunitatis Ecclesiasticæ clamores & lamentationes essent voces inanes vacuæ; Certamenque hoc contra fictitios potius, quam veros Ecclesiasticæ Immunitatis violatores, non tuendæ Immunitatis Ecclesiasticæ zelo, sed altiori Potestati placendi studio susceptum.

Hoc ut aptius discutiatur, Confutatio hæc in tria capita dividetur; quorum primo examinabitur, an Theologi Belgæ in materia *morum & doctrinæ* declinent Judices Ecclesiasticos, & ad Tribunalia laica in hac materia recurrant, eoque titulo violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ rei sint? Secundo Capite examinabitur, num Theologi Belgæ, instantes ut causæ eorum etiam Ecclesiasticæ, in *possessorio* tractentur coram Tribunalibus Regiis, Immunitati Ecclesiasticæ præjudicent: & utrum prætextu *possessorii* turbetur Jurisdictio Ecclesiastica in materia *morum & doctrinæ*? Tertio denique Capite discutietur, num prætextu *possessorii*, aliove titulo Theologi Belgæ violent aut violaverint Immunitatem Ecclesiasticam in causis criminalibus; ac signanter an eam violaverint, conveniendo D. Archiepiscopum Mechliniensem coram Consilio Regio?

Quæ vero D. Govartius contra Theologos Belgas immiscet de *novitate & Rigorismo* in materia dogmatica, ut se vel sic Theologiæ Licentiatum ostendat, Theologis examinanda & refutanda relinquimus & intra solam materiam Juris hanc Consultationem restringimus.

CA-

CAPUT PRIMUM.

An Theologi Belgæ in materia morum & doctrinæ declinent Judices Ecclesiasticos, & ad Tribunalia laica in hac materia confugiant?

§. I.

Proponitur status Quæstionis.

IN hoc Certamine certat, vel saltem certare se simulat Govartius pro Immunitate seu exemptione Sacerdotum Belgii a Jurisdictione Judicum sæcularium in causis *mere & purissime* personalibus, quibus unice ipsorum *persona*, ejusque *regimen* impetitur, uti loquitur *pag.* 54. vel, ut clarius expressit *p.* 55. „ quibus „ Dei Ministrorum *regimen*, *vita*, „ *mores*, & *doctrina* eorum judi„cantur, puniuntur, & corrigun„tur ". Hanc Immunitatem ut pro-
bet, & Sacerdotibus inviolatam servandam evincat, Canones Ecclesiasticos, & Regia Edicta undique agglomerat; & iis tertiam pene Certaminis partem adimplet, sed aerem verberat, & adversarios sibi fingit.

Quis enim hactenus Canonistarum, ac Theologorum hanc Immunitatem negavit, aut in dubium revocavit? Non ergo adstruenda erat Sacerdotum in hujusmodi materia exemptio; sed probandum erat hanc a Theologis negari, aut violari (*a*)

Ut ergo a statu quæstionis & scopo hujus Certaminis non aberretur, omnibusque manifestum sit, super quo decertetur; sciendum, nullum esse dubium nec quæstionem hic moveri, an Immunitas competat Sacerdotibus Belgii in causis *mere & purissime personalibus*, sive in quibus de *moribus & doctrina* Sacerdotum agitur.

Hanc Immunitatem si negaverint aut violaverint Theologi Belgæ, causas has Tribunalibus sæcularibus vendicando, aut iis deferendo; non Govartius duntaxat, sed omnes quotquot in Belgio Jurisconsulti sunt, Theologos hos Immunitatis Ecclesiasticæ violatæ & profanatæ reos pronuntiabunt.

Unica est ergo quæstio, num Theologi Belgæ hanc vel negaverint, vel in aliquo violaverint; quod hoc capite examinandum est.

§. II.

Nullo exemplo violationem Immunitatis probat Govartius.

CLAMAT Govartius, palamque accusat Theologos Belgas; tamquam Immunitatis Ecclesiasticæ & Sacerdotalis sacrilegos profanatores, utpote qui in materia *morum & doctrinæ*, Sacerdotes Tribunalibus laicis, contra tot sacrorum Canonum Decreta subjicere non erubescunt.

Horrenda sane accusatio, & quæ pro sua gravitate etiam gravia exigit argumenta, quibus adstruatur.

Verum, quod in Judice, & quidem Magni Consilii Mechliniensis miremur, hanc accusationem, & quidem publice instituit Govartius, ne uno quidem prolato exemplo, quo hanc Immunitatis Ecclesiasticæ profanationem, vel per speciem attentasse Theologos Belgas, quos hujus criminis reos agit, probet.

Ubi, quæso, ostendit, aut unquam ostendet Govartius, hos Theologos Belgas ad Tribunalia laica in materia *morum* aut *doctrinæ* recursum instituisse? Proferat Govartius vel unum libellum supplicem, vel scriptum, quo hi Theologi in materia *morum* aut *doctrinæ* a Tribunali laico audiri postularunt.

Dicat quandonam coram Tribunali Ecclesiastico in materia *morum* aut *doctrinæ* legitime citati Tribunal hoc tamquam incompetens in hac materia recusarint, & ad Tribunalia *Laica*, ut hujus materiæ proprios Judices, recurrerint aut appellaverint.

Prevolvatur integrum Govartii Certamen, exclamationes quidem, gravesque Theologorum Belgarum de infracta Immunitate Ecclesiastica in materia *morum & doctrinæ* accusationes in oculos insilient; actumque de Immunitate Ecclesiastica credet, qui solis verbis fidem habet: at probatio nulla, exemplum infractæ Immunitatis in materia *morum & doctrinæ* nullum; ut vel solo probationis defectu hi Theologi a reatu ipsis affricto essent absolvendi, & accusator falsitatis & temeritatis pœnis subjiciendus.

Sed ut magis elucescat Theologorum innocentia, & accusationis temeritas, ne quid gravius dicam, ostendam vel ex ipsis Actis, quæ huic accusationi & Certamini occasionem dedisse, ipse Govartius ubique clamat, & in quæ vehementius insurgit, Theologos Belgas, non judices laicos, sed Ecclesiasticos in materia *morum & doctrinæ*, conformiter ad SS. Canones, Sacerdotes legitimos judices agnoscere & semper agnovisse.

§. III.

Ex Actis a Govartio reclamatis evincitur, Theologos Belgas in materia morum & doctrinæ *Judices Ecclesiasticos non declinare ut incompetentes.*

DUo sunt Libelli supplices Statibus Brabantiæ oblati ex parte plurimorum Ecclesiasticorum, unus quidem brevior, & alter prolixior, quibus immunitatem Ecclesiasticam in materia *morum & doctrinæ* non violatam duntaxat, sed totaliter pessumdatam esse in toto sui Certaminis decursu clamat Govartius. Qua fide? paucis videamus.

Hi Libelli e Gallico idiomate, quo fuerant oblati, in Latinum versi extant in Appendice *Confutationis per Theologos Belgas*, quam editionem hic in textu sequuti sumus, quia & eam Govartius sequitur; utrumque tamen Libellum Gallice huic Dissertationi appendemus, ut in ipso idiomate originali videre queat Lector, quæ latine in textu allegantur.

In primo suo Libello (qui exhibetur in Appendice Confutationis sub *nu.* II.) dicunt Theologi hi *pag.* 78. „ se non petere supprimi querelas & accusationes, quæ adversus eos per „ quemcumque institutæ esse possunt. Parati sunt (ajunt) de „ *doctrinæ & vitæ suæ* ratione coram *quovis* judice *legitimo*, „ & non suspecto respondere ". Et *pag.* 96. postulant Ordinum Brabantiæ deprecationem „ qua a Sua Majestate obtineatur, „ ut Leges & Privilegia Patriæ circa eos eorumque consortes „ religiose observentur; ita ut contra ipsos non procedatur *via* „ *facti*, sed coram Consilio Brabantiæ, aut aliis Tribunalibus „ Patriæ *in re* ipsis *competente*, juxta formas juris & consue„tudines in causis omnibus, quæ ipsos spectant.

En Theologi, quos de violata Immunitate Ecclesiastica accusat Govartius, causas suas tractari volunt, non tantum coram Consilio Brabantiæ, sed & aliis Tribunalibus Patriæ juxta materiæ *competentiam*, sive, ut ipsi loquuntur, in *re* ipsis (Tribunalibus) *competente*, hoc est, in materia *morum & doctrinæ*, coram Tribunalibus Ecclesiasticis, & in materia possessorii coram Consilio Brabantiæ, juxta Leges & Privilegia & consuetudines Patriæ.

Et ut Govartio omnis cavillandi materia subtrahatur, quasi Theologi sub Tribunalibus Patriæ in generalibus his terminis non comprehendissent Tribunalia Ecclesiastica coram quibus materia *morum & doctrinæ* tractanda foret; & quæ in hac re pro competentibus agnoscerent; ecce expressa Theologorum in eodem Libello supplice *pag.* 83. professio. Postquam enim conquesti sunt, recursum ad Consilium Brabantiæ pro tuenda sua innocentia contra violentam Adversariorum oppressionem sibi occludi, ne hac querela viderentur in materia *morum & doctrinæ* Consilium Brabantiæ judicem expetere, ipsosque Ordinarios declinare, hanc prævisam calumniam sollicite præveniunt dicentes: „ Non quod Supplicantes non agnoscant judicium ac„cusationum in materia *doctrinæ & morum* contra Ecclesiasti„cos de jure pertinere *ad Episcopos*; sed nemo est etiam qui „ non consentiat, quod omnia illac fieri debeant via justitiæ, „ & forma procedendi ordinaria.

Nonne hæc tam expressa professio æquo judici sufficere debuisset, ut Theologos a crimine violatæ Immunitatis absolvisset, præsertim aliunde hactenus non convictos? Sed Govartio hæc dissimulanda fuerunt, ut contra Theologos Belgas, seu potius *prætensos Jansenistas*, Certamen sustinuisse saltem videretur.

§. IV.

Idipsum pluribus argumentis aliunde petitis adstruitur.

ORBI & Urbi (*a*) notissimum est, quod Theologi Belgæ, qui a Govartio violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ rei aguntur, anno 1692. communi censu deputarint ad Sedem Apostolicam Doctorem Joannem Libertum Hennebel, ut *morum & doctrinæ* ipsorum Sedi Apostolicæ rationem redderet, ipsiusque Sedis Apostolicæ judicium exposceret, ut si quid sive in moribus sive in doctrina corrigendum emendandumque judicaret, significare dignaretur, paratissimos sese exhibentes, oraculis Sedis Apostolicæ in omnibus sese subjicere; atque in moribus ac doctrina corrigere & emendare quidquid Sedes Apostolica corrigendum emendandumque judicaret.

Scitur, nec ipsum Govartium latere potest, quomodo per septem & amplius annos per hunc suum Deputatum instare omnibus modis pergant, aut Adversarii compellantur exhibere coram Sancta Sede, si quid vel in materia morum vel doctrinæ ipsis opponendum habeant; ut ita tandem plena Sedis Apostolicæ decisio, cui se conforment, habeatur.

Quoties non apud ipsos Cardinales, Regisque Catholici in Urbe Oratorem pro hac expeditione institerunt, & instare pergunt hi Theologi? Quot ab Universitate Lovaniensi ad Sedem Apostolicam, Sacram Congregationem Sancti Officii, Regium Oratorem, aliosque Ministros pro hac expeditione, his Theologis allaborantibus, scriptæ fuerunt litteræ, quibus Universitas horum quoque Thologorum promptum animum decisionibus Sedis Apostolicæ per omnia acquiescendi testata est?

Adhæc SS. D. Innocentius XII. per Breve suum de 6. Februarii 1694. mandavit Episcopis Belgii, ne ulla ratione quem-

(a) Apud Gallos non ita constat hæc Immunitas de causis Clericorum vere personalibus, cum illæ publicum aut Civile regimen spectare possint. In Galliis dicitur, quod *nulla sit Immunitas sine titulo: & consuetudo non sufficeret*. Titulus de immunitate illarum causarum a Rege concessus debet ostendi, ut de ea non dubitetur.

(a) Scilicet Romæ.

„ quemquam vaga illa accusatione & invidioso nomine Janse-
„ nismi traduci aut nuncupari sinant, nisi prius suspectum esse
„ legitime constiterit, aliquam ex his propositionibus docuisse
„ aut tenuisse; nec quemquam sub hoc prætextu ab officiis,
„ muniis, beneficiis, gradibus, ac concionibus habendis, vel
„ alia quacumque functione Ecclesiastica privari permittant,
„ nisi *servato Juris ordine*, eam pœnam, quæ Viris alioquin
„ Catholicis gravissima est, commeruisse probatum fuerit.

An Theologi Belgæ dubitare potuerunt, quin Sedes Apostolica ipsos ad judices *Ecclesiasticos* in materia *doctrinæ* remitteret, velletque illos pro *legitime* suspectis, aut *servato Juris ordine* convictis ad pœnam incurrendam reputari, qui coram hisce Tribunalibus *Ecclesiasticis* legitime suspecti, aut servato juris ordine eam pœnam commeruisse declarati essent?

Nonne in secundo Brevi ad Episcopos Belgii de 24. Novembris 1696. expresse remisit SS. D. Innocentius XII. hos Theologos in materia doctrinæ ad Episcopos, his verbis: „ Sin
„ vero iidem prætensi Jansenistæ voce aut scripto edant pro-
„ prios sensus Apostolicarum Constitutionum, prædictique Bre-
„ vis sensui dissentaneos, debent *Episcopi prout de jure* con-
„ tra eos procedere, non solum auctoritate ordinaria, sed e-
„ tiam speciali facultate ipsis indulta " &c.

Et tamen qui majori promptitudine & gaudio utrumque hoc Sedis Apostolicæ Mandatum receperunt, quam ii Theologi?

Quot non auditæ eorum querelæ de nimia Episcoporum in utroque hoc Brevi exequendo mora ac tergiversatione?

Quis nescit, nihil tantopere a Theologis his continuo inclamari & urgeri, quam utriusque Brevis exactam & plenam executionem?

Quid in eorum scriptis frequentius auditur, quam Brevis Apostolici retardatæ executioni adscribendam esse, quæ in Belgio usque modo, cum summo populi scandalo viget, Theologorum dissensionem, & animorum exulcerationem?

Quoties apud R. S. M. ejusque Consilia non institerunt hi Theologi, ut Brevis Pontificii sperata tandem executio haberetur, utque omnibus, etiam auctoritate Regia mandaretur, ut se in singulis punctis Suæ Sanctitatis Brevi exacte conformarent?

Quoties tum per litteras, tum per suum in Urbe Deputatum supplicarunt Suæ Sanctitati, ut Brevis sui executionem apud C. S. M. urgere dignaretur!

Quanta demum animi exultatione iidem hi Theologi Litteras S. M. de data 20. Decembris 1697. quibus utriusque Brevis executio mandatur, ac una injungitur omnibus, ut controversias dogmaticas Sedi Apostolicæ subjiciant, exceperunt; & quasi de parta victoria pro his triumphum cecinerunt!

Nonne hæc sunt evidentissima argumenia, quibus Theologi Belgæ Orbi & Urbi palam probarunt, se *morum* & *doctrinæ* Judices & Arbitros, non laicos, sed Ecclesiasticos, ac signanter Sedem Apostolicam agnoscere, eorumque sententiis & decisionibus se velle sincere submittere? Sed hæc silentio pressit Govartius, quamvis tam notoria sint, ut eum latere vix potuerint. Quo consilio? ipse viderit.

§. V.

An adversarii horum Theologorum æque sint immunes a violatione Immunitatis Ecclesiasticæ in materia doctrinæ?

THEOLOGOS Belgas vulgo *prætensos Jansenistas*, adversus quos tamquam Immunitatis Ecclesiasticæ violatores Govartius Certamen pro Immunitate Sacerdotum suscepit, materiam *morum* & *doctrinæ* nunquam judicio aut decisioni judicum laicorum submittere voluisse, sed hujus materiæ competentes judices agnovisse Ecclesiasticos, ac notanter Sedem Apostolicam, palam testatos esse, horum sententiis se velle acquiescere, in præcedentibus ostensum est. Sed an eorum, qui hisce Theologis cum Govartio jam pridem indefessum certamen indixerunt & indicere pergunt, eosque ab omnibus muniis Ecclesiasticis excludere nituntur, eadem sit innocentia circa violationem Immunitatis Sacerdotum in materia *morum* & *doctrinæ*, utinam Govartius examinasset!

Nemo enim in Belgio ignorat, quomodo vel Cathedra aliqua in Academia Lovaniensi, vel Ecclesiastica Dignitate, Officiove Regiæ nominationis alibi vacante, si quisquam horum Theologorum, sive prætensorum Jansenistarum concurrere videatur, mox ad Regem & Ministros accusationes de *Jansenismo*, *Rigorismo*, *Novitate* in materia *dogmatica* deferantur; ut ni Theologi se coram Rege aut Ministris Regiis super his accusationibus purgent, a Cathedris, Dignitatibus, & Officiis excludantur.

Scit & luxit jam dudum Belgium, viros vita & doctrina integerrimos, vaga illa accusatione, & invidioso nomine Jansenismi passim traductos; idque non coram judicibus Ecclesiasticis, ut coram iis se in materia doctrinæ justificare possent, aut si rei essent legitime convinci, sed in Aulis Principum apud Ministros Regios.

An similes accusationes Sacerdotum in materia *doctrinæ* apud Potestates laicas, neglectis judicibus Ecclesiasticis, quibus de jure judicium de doctrina competit, consistant cum Immunitate Sacerdotum in *moribus* & *doctrina*, cujus defensionem se suscipere saltem fingit Govartius, ipse perspiciat.

Sane indignum & plane profanum nuperrime judicavit Privatum Regium Consilium modum hunc deferendi materiam dogmaticam ad suum Tribunal: palamque declaravit, hujus materiæ cognitionem nequaquam ad se spectare, per Apostillam ad Libellum exhibitum a Doctore Francisco Martin (omnium qui in Academia Lovaniensi prætensis Jansenistis adversantur Mandatario) & Epistolam Illustrissimi D. Archiepiscopi Mechliniensis hodierni, contra duos e Theologis Belgis, quos a Gradu Doctorali suscipiendo impedire conabantur. Tenor Apostillæ erat: „ Viso hoc Libello & Epistola Archiepiscopi
„ die 7. hujus mensis data, Majestas Sua declarat materiam
„ dogmaticam, de qua illic mentio, ad cognitionem hujus
„ Consilii non pertinere: mandat Supplicanti, aliisque omni-
„ bus, quorum interest, conformare se Decreto Suæ Sanctita-
„ tis dato 6. Februarii 1694. & Mandatis Suæ Majestatis su-
„ per eo secutis 20. Decembris 1697. Declarat Gradum Do-
„ ctoralem, quem prætendunt Licentiati Verschuren & Claes,
„ non impediturum quominus privari possint prærogativis ju-
„ rium, quas Gradus Doctoralis illis tribuet, si ita decerna-
„ tur per Suam Sanctitatem vel alios, quibus materiæ dog-
„ maticæ cognitio competit juxta Breve & Suæ Majestatis
„ Decretum. Actum Bruxellis 14. Februarii 1699.

Hinc videat Govartius, qui materiam dogmaticam ad Tribunalia Regia & incompetentia deferant, ut suos Adversarios a Gradibus Academicis excludant; intelligatque, si sincerum pro Immunitate Sacerdotum Certamen suscipere animus esset, in quos aciem dirigere oporteret; sed alia sunt Govartio consilia; non enim in hos decertando pervenitur ad id, quo cogitationes Govartii Vicarii Generalis & Consiliarii Ecclesiastici feruntur.

CAPUT II.

An Theologi ob recursum in materia possessorii ad Tribunalia Regia, recte accusentur de violata Immunitate Ecclesiastica?

§. I.

Possessorium rei spiritualis ubique pene, ac præsertim in Belgio ex consuetudine immemoriali spectat ad Judices Regios.

POSSESSORIUM in materia Beneficiali, Juris patronatus, Decimarum, aliarumque rerum Ecclesiasticarum ubique pene gentium, ac præcipue in Belgio, Gallia, vicinisque provinciis spectare, & jam pridem spectasse ad Tribunalia Regia, unanimis est omnium Pragmaticorum, tam veterum quam modernorum assertio; cui non tantum quotidiana & notoria praxis, sed & Principum Edicta & Ordinationes consonant; ipsique Pontifices suis quoque Rescriptis hunc inveteratum usum agnoverunt & probarunt.

De immemoriali consuetudine Galliæ testatur, qui a ducentis & amplius annis scripsit Guillelmus Benedicti, primo Parlamenti Burdigalensis, ac dein Tolosani Consiliarius Regius, in suo doctissimo & elaboratissimo Commentario ad *Cap. Raynutius*, *tit. De Testamentis*, verbo *Et uxorem*, *n.* 331. dicens:
„ Ex antiqua & *immemorabili* consuetudine remedia possessoria
„ etiam in Beneficialibus & Ecclesiasticis causis in illo Regno
„ Franciæ conceduntur & tractantur per Judices Regios: quam
„ consuetudinem Beatus Pater Martinus Papa ad Requestam
„ Regis Franciæ videlicet Caroli VII. Domini nostri Regis mo-
„ derni nunc regnantis avi paterni approbavit etiam respectu
„ causarum Beneficialium tam in Regno, quam Delphinatu,
„ seu declaravit dictæ consuetudini & stylo per quamcumque
„ Constitutionem Apostolicam derogatum non fuisse, nec Ju-
„ dices Regios de talibus quæstionibus cognoscentes Censuris
„ Ecclesiasticis ligasse; nec derogare aut ligare velle.

Bulla Martini V. cujus hic mentio, est illa, quam integram refert Guido Pape in suis decisionibus Gratianopolitanis *quæstione* 1. in qua declarat Pontifex, se per Constitutiones super Immunitate a jurisdictione Ecclesiastica, & contra laicos sibi causas Ecclesiasticas attribuentes editas, suæ intentionis non fuisse, neque esse *Eidem Regi Galliæ, & ejus Regiæ jurisdictioni, per quam, sicut asseritur, tam ipse quam progenitores sui super hujusmodi* possessorio *a tanto tempore, circa quod de ejus contrario memoria hominum non existit, consueverunt agnoscere, in aliquo derogari voluisse, aut velle quoque modo: decernentes Partes molestatas super earum conservatione ad suorum Beneficiorum* possessionem *ipsius Regis* auxilium *implorantes, dummodo in contemptum jurisdictionis & libertatis Ecclesiasticæ, & ut Partes sibi adversas in rebus Ecclesiasticis diutius perturbarent, hoc non fecerint, pænas in dicta nostra Constitutione contentas nullatenus incurrisse aut debere incurrere quovis modo*.

Refert quoque dictus Guillelmus Benedicti Breve Leonis X. de anno 1513. ad Senatum Tolosanum, quo causam *possessoriam* Beneficii Ecclesiastici coram eodem Senatu pendentem commendat in favorem cujusdam Joannis quondam Apostolicarum Litterarum Abbreviatoris. Ex quo patet, Pontifices nullatenus hanc consuetudinem improbasse; sed potius probasse. Unde citatus Benedicti indicata Bulla Martini V. & relato Brevi Leonis X. subjungit: „ Ex quibus resultat, Judices Re-
„ gios sine scrupulo conscientiæ, cognoscere posse de *tali pos-*
„ *sessione*, postquam Summi Pontifices, qui potestatem super
„ hoc dispensandi habent, scienter hoc tolerarunt tanto tem-
„ pore, quinimmo approbarunt, ut videtur.

Utrumque Pontificium Diploma ad calcem hujus Dissertationis integrum adjungam; ut vel ex ipsis pateat, quam inique traducant Judices Regios, dum possessorum causarum Ecclesiasticarum ex *antiquo* usu ad eorum Tribunal spectans, suscipiunt,

piunt,

piunt, & Ecclesiasticos super eo ad Judices Regios recurrentes, tamquam Sedi Apostolicæ injuriosos, aut Ecclesiasticæ Immunitatis profanatores insimulent.

De eodem inveterato usu instituendi possessorium causarum spiritualium apud judices Regios, testis quoque est, qui a sæculo & amplius floruit, Guido Pape in Senato Gratianopolitano Consiliarius *Decis.* 1. asseritque, sæpius ita fuisse judicatum circa medium sæculi XV. citans plures ex antiquioribus Canonistis idipsum probantibus hac ratione: *Quia possessorium non est quid spirituale, sed temporale: nec est inconveniens* (*ait*) *quod respectu ejusdem rei petitorium sit spirituale, & possessorium temporale, cum nihil commune inter se habeant.*

Eumdem inveteratum usum Regni Galliæ jam pridem notavit Præsens Aufrerius in *Clem.* 1. *De Officio Ordinarii, Regula* 2. *fallentia* 24. & consentiunt tam antiqui, quam moderni Galliæ Pragmatici (*a*).

Idipsum apud Hispanos & Lusitanos receptum esse asserit Alvares Velasco *Consult.* 93. & latius de recursu pro *casu violentæ* seu exturbationis in possessione apud Hispanos, agit Salgado *De Protect. Reg. prælud.* 5. *num.* 209. & sequentibus, ubi allegata in hujus confirmationem dicta Bulla Martini V. ait: *Quæ licet specialiter sit inducta in favorem Regum Franciæ, tamen ejus decisio & determinatio* generalis est, & *universaliter comprehendit* omnes Reges & Principes *superiores, simile jus & consuetudinem immemorabilem habentes cognoscendi in aliquibus casibus inter personas Ecclesiasticas.*

Deinde citat Josephum de Sese in Tract. *De Inhibit. c.* 8. §. 3. *num.* 3. asserentem, quod *Omnes ex identitate rationis* (*quæ generalis*) *intelligant illam Bullam* (*Martini V.*) in omnibus *Regibus simile jus & consuetudinem immemorabilem habentibus, maxime Regibus Hispaniæ, qui cæteris sunt præstantiores, & maximo amore & privilegio sunt semper a Sede Apostolica honorati, prout debetur.*

Apud Germanos hanc quoque consuetudinem ab antiquo viguisse, & usque in hodiernum diem vigere, testatur Andreas Gail *lib.* 1. *Observ.* 37. ubi postquam dixit, Clericum regulariter coram judice laico conveniri non posse, addit *num.* 5. *Non procedit quando agitur super* possessorio, *vel* quasi, *etiam in causis* spiritualibus, *quia* possessorium *non est quid spirituale, sed* temporale. Similiter Mynsingerus *Cent.* 2. *Observ.* 67. ubi dixit vulgati juris esse, Laicum non posse esse judicem in causis spiritualibus, nec inter personas Ecclesiasticas, pro limitatione addit: *Si tamen versentur in* mero possessorio, *etiam laicus dicitur Judex competens, utcumque sit* spiritualis, *ut tradunt Innocentius, Joannes Andreas, & Antonius de Butrio in* Cap. fin. de judiciis.

In Senatu Neapolitano idem jus esse refert Matthæus De Afflictis *Decis.* 2. *n.* 10. & ibidem in notis Grammaticus, & *Decis.* 24. *num.* 7.

De usu Senatus Pedemontani testatur Antonius Thessaurus Senator Pedemontanus Primarius, Astensisque Comitatus & Marchiæcevæ Præses *Decis.* 82. ubi *num.* 1. ait: *Judex laicus potest cognoscere, quotiescumque requisitus fuerit super* possessorio, *ac Beneficiis inter* Clericos; *quia est quid temporale & facti possessio . . . . . Et hoc jure* utitur continue *Senatus, & fuit resolutum de jure fieri posse, me interveniente cum Reverendissimo Domino Nuntio Apostolico, Domino a Sancta Cruce, nunc Nuntio apud Cæsarem.* Hæc ille; quam praxim multis adstruit, & ubique communem esse ostendit in Additionibus Gaspar Thessaurus Antonini filius.

Senatum Sabaudiæ de possessorio rerum spiritualium judicare testis est Antonius Faber *lib.* 3. *Cod. tit.* 1. *definit.* 38. dicens: *Si agatur de possessorio Beneficii, aut alterius rei, de cujus jure non nisi apud Judicem Ecclesiasticum in petitorio agi posset, competens erit Jurisdictio sæcularis; quia Possessorii causa etiam in spiritualibus temporale quid esse creditur, & ad Principis laici curam pertinens, non spirituale.*

Utque Belgium nostrum propius accedamus, testis est Joannes Grivellus in Senatu Dolano Senator, & Archiducibus Alberto & Isabellæ Principibus nostris a Consiliis intimis & a Libellis, *Decis.* 128. *num.* 9. quod in causis *possessoriis* retinendæ vel recuperandæ possessionis judicum sæcularium sit jurisdictio in Clericos: *idque* (*ait*) *ex consuetudine a tempore* immemorabili, *hoc in Senatu* (*Dolano*) *& in* omnibus *Regiis inferiorum Judicum subselliis observata in hoc Burgundiæ Comitatu.*

Quod sæculo XV. esset recepta in Belgio consuetudo *possessorium* Beneficiorum tractandi coram judicibus Regiis, supponit evidenter Edictum Philippi Archiducis de 20. Maii 1497. ubi expresse mandat, ut si super provisione Romana de Beneficiis oriatur quæstio, in *possessorio* tractetur coram *Judicibus Regiis*. Indicium non obscurum, hanc praxim tunc fuisse stabilitam.

Concordata inita anno 1542. *tit.* 4. *art.* 1. habent: *Possessionis recuperandæ & retinendæ quæstio & cognitio spectabit ad Judices sæculares privative, sive agatur de possessorio Beneficiorum, Decimarum, Jurispatronatus, vel aliorum jurium.* Notandum, Principem in hæc Concordata consensisse sub hac expressa conditione: *Siquando præfatus Episcopus* (*Leodiensis*) *& Capitulum beneplacitum* Sanctæ Sedis *obtinuerint, nobis exhibuerint, atque* realiter *tradiderint, alias non.*

Cum autem constet, Concordata hæc 11. Januarii 1543. solemniter & publice januis apertis in Camera Consilii Brabantiæ fuisse lecta & publicata, & hactenus observata; non dubium, quin Principi *realiter* exhibitum fuerit beneplacitum Sedis Apostolicæ; adeoque admodum verisimile est, quod a Paulo III. (qui tunc Pontifex erat) hæc Concordata probata fuerint; uti scribit Antonius Anselmo JC. Antuerpiensis.

Verum quidem est, Concordata in hoc citato titulo tantum statuisse, quasi *per provisionem*; ita ut *Partes infra unius anni spatium de suo jure, consuetudine, & observantia legitime præscripta possent, si velint, docere & probare, & ad illum finem articulos pertinentes exhibere.* Sed verisimile est, Partes circa hunc articulum nihil ulterius movisse: atque ita per provisionem ordinata in absolutam & perpetuam observantiam transivisse; præsertim, quia universali & inveterata consuetudine ubique pene gentium *possessorium* etiam rei Ecclesiasticæ ad Judices Regios delatum jam esset.

Usum Senatus Brabantiæ, Parlamenti Mechliniensis, aliorum in Belgio Regi Catholico subjecto Regiorum Consiliorum, non tantum Pragmatici & Auctores de consuetudine & stylo horum Senatuum scribentes, *unanimi* voce testantur; sed & singulorum Ordinationes Principum auctoritate præscriptæ illum abunde evincunt, & evidenter supponunt; pluribus articulis formam in causis *possessoriis* rerum spiritualium servandam præscribentes.

Hoc jus sibi suisque Consiliis illibatum voluit Rex noster in ipsius Concilii Tridentini publicatione. In Litteris enim, quas anno 1565. nomine Regis ad Episcopos Belgii dedit Margareta Parmensis tunc Belgii Gubernatrix, pro executione Consilii Tridentini, hanc clausulam additam voluit: *Et quia inter articulos dicti sacri Concilii nonnulli sunt concernentes Regalia jura, eminentias, & prærogativas dictæ suæ Majestatis, suorum Vassallorum, Statuum, & subditorum, quæ pro bono & tranquillitate Patriæ, & nequaquam ad retardandam S. Religionis materiam, & evitandum omnem conflictum, oppositionem, & contradictionem, non conveniret immutari aut innovari; Sua Majestas declarat, ut circa illa procedatur sicuti hactenus usitatum fuit: ita ut, sicut dictum est, nihil immutetur aut innovetur, & signanter circa Jurisdictionem laicalem, jus Patronatus laicis indultum, seu jus Nominationum, cognitionem causarum, & materiæ* possessoriæ *Beneficiorum, decimarum possessarum, aut prætensarum per laicos, superintendentiam & administrationem Hospitalium, aliorumque piorum locorum, non ad contraveniendum dicto Concilio*, inquit, *sed ut executio accommodetur naturæ cujuscumque Provinciæ.* Extant hæ Litteræ *part.* 2. Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *rubrica* 2.

Nequaquam obscurum est, clausulam hanc quoad hoc punctum alludere ad notam, quam Senatus Belgii prævie ad publicationem Concilii Tridentini adjecerunt, prout refertur ab Antonio Anselmo Jurisconsulto Antuerpiensi, in suo Triboniano Belgico *Cap.* 32. §. 55. ubi ait: Sess. 25. cap. 20. *monentur omnes Principes Christiani Libertatem, Immunitatem, & Jurisdictionem Ecclesiasticam protegere & conservare. Hic rursus Bramanti auctoritatem & privilegia Regiæ Majestatis & Provinciarum ingeminant. Alii id intelligere se ajunt exceptis necessitatibus aliisque casibus Jure expressis, prope Provinciarum inculpato more ac usu legitime præscripto sive privilegio confirmato.*

Conformiter ad has notas & clausulam Regiis Litteris insertam, mansit illibatum jus cognoscendi de *possessoria* in materia Ecclesiastica; illudque Episcopi, Capitula, & omnes Ecclesiastici usque in hodiernum diem recognoscunt, in dies in *possessorio* ad hæc tribunalia recurrendo: & tamen nulli, nisi hi Theologi eo titulo violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ accusantur. Grande mysterium!

§. II.

Theologi Belgæ non conqueruntur, vetari recursus ad Consilia Regia in materia morum & doctrinæ; sed sibi negari protectionem Regiam contra violentias & viam facti.

NON audet Govartius simpliciter & indefinite possessorium etiam *rei Ecclesiasticæ* Consiliis Regiis negare, ne sui Parlamenti quotidianum usum reprobare, & notissimam totius Belgii praxim inficiari videretur: nec tantum hos Theologos Belgas, sed & Episcopos, Prælatos, Capitula, omnes denique Ecceslasticos violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ reos faceret. Verumtamen quia causa, seu potius amicorum affectus, pro quibus Cartamen suscipit, postulat, ut in causa *possessorii* Theologis Belgis ad Tribunalia Regia porta occludatur, persuadere conatur Govartius, Judices Regios ac notanter Consilium Brabantiæ sub prætextu *possessorii* materiam *morum & doctrinæ* Clericorum sibi attrahere, & Episcopis adimere: ipsosque Theologos sub colore *possessorii* hanc materiam, uti & criminalem, Tribunalibus Regiis deferre, ut se a Judiciis Episcoporum eximant & subducant.

Huc respiciunt, quæ habet Govartius p. 22. *At quamvis inter supremas Leges & Potestates sæpe sit summa unio, & consonantia; interim Officiales & minores Ministri non abstinent ab* insidiis; *& dum manifeste aut directe non audent, oblique & per cuniculos*, possessorii, violentiæ, *aut alio fusco colore Libertatibus Ecclesiæ, & Clericorum personali Immunitatis insidiantur Judices sæculi; collaborantibus sæpe ipsis Clericis pro causarum commoditate.*

Nemo non intelligit, Govartium his tecte indicare velle id, quod Adversarii horum Theologorum continuo magis aperte inclamare, & utrique Potestati persuadere pergunt; nimirum, judices Regios sub colore *possessorii* velle sibi attrahe-

(a) In Galliis adeo certum est, quod Judex laicus debeat litem de possessorio Beneficii dirimere, ut hodie non permittatur ejusdem petitorium ad Judicem Ecclesiasticum deferre.

re judicium de *moribus* & *doctrina* Ecclesiasticorum; ipsosque Ecclesiasticos recurrentes ad Tribunalia Regia, specie *possessorii* subterfugere judicium Ecclesiasticum in hac materia *morum* & *doctrinæ*.

Hoc ipsum pene toto sui Certaminis decursu repetit Govartius, dum toties inducit Theologos Belgas tamquam se opponentes Decreto S. C. E. ad Senatum Brabantiæ, aliaque Regia Consilia die 7. Novembris 1695. transmisso, quod Latine e Gallico translatum exhibet Govartius *p.* 13. & nos eodem tenore exhibebimus.

Maximilianus Emmanuel, &c.

Quandoquidem experientia docuerit multa in rerum spiritualium directione inconvenientia oriri, ex eo quod in præjudicium auctoritatis Episcopis & Diœcesanis debitæ, circa doctrinam & mores Concionatorum, Pastorum, & Confessariorum, Rei suo ad Consilia & Tribunalia sæcularia recursu atque asylo quod istic invenerunt titulo possessionis, processus Judiciales Episcoporum sisterint ac impediverint; has ad vos scribimus, ut vobis interdicamus quemadmodum serio interdicimus, ne ullo ad vos recurrentes Ecclesiasticos, quos Episcopi propter mores aut doctrinam aggressi fuerint, vel deinceps aggredientur, recipiatis, neve vos iis immisceatis, aut ulla ratione præstetis patrocinium, sive possessionis, sive alio titulo quocumque.

Decretum hoc vocari vult Govartius *Interdictum*, asseritque *pag.* 13. illud esse primum & principale Decretum, quod *tanto horrore aversantur* Theologi Belgæ.

Et *pag.* 14. ait: *Quod hoc Decretum a potestate sæculari (ut loquitur* confutatio *) obtinuerit Archiepiscopus, quodque per illud Clericis & Theologis Belgis ad Consilium Brabantiæ & Tribunalia Patriæ ubi morantur, Judices suos naturales, recursum atque viam justitiæ præcluserit, prima & præcipua querela est; immo tam profundis suspiriis illam exhalant, ut in dicto libello Ordinibus Brabantiæ oblato non pudeat dixisse, quod nihil sit non modo æquitati naturali, ac legibus tum divinis, tum humanis, ac antiquissimis privilegiis harum provinciarum magis oppositum, quam ausus & fraudes, quibus horrendum hoc Decretum impetratum est.*

Postquam autem Theologos Belgas adeo alte & lacrymabiliter de hoc *Interdicto* conquerentes induxit, multis inculcare conatur, *Sensum hujus Interdicti alium non posse, quam Regiam voluntatem esse, ut Pastores, Concionatores, Confessores, & si velitis, Sacerdotes omnes, ubi contra eos agitur ratione* morum *aut* doctrinæ, *adeoque factorum, quæ personalitatem non egrediuntur, subjiciantur jurisdictioni & judicio Episcoporum, atque in actione illa personali & criminali eximantur a Jurisdictione laica.* Pag. 28.

Cum ergo Interdicto hoc, juxta Govartium, unice caveatur ne Judices sæculares se immisceant causis Ecclesiasticis, quæ *mores* & *doctrinam* eorum concernunt, & tamen juxta Govartium huic Decreto tantopere advertetur Theologi Belgæ, tandem hinc conficit Govartius, omnem Theologorum Belgarum querelam esse, quod sibi in materia *morum* & *doctrinæ* per hoc *Interdictum* recursus ad Tribunalia *Regia* occludatur.

Vafrities, ne quid durius dicam, hæc est, qua Adversarii istorum Theologorum, nunc tot annis Potestatibus sublimioribus, totique Belgio imponunt, ipsisque Theologis viam justitiæ occludere scriverunt.

Falsum itaque & calumniosum est, Theologos Belgas conqueri de *Interdicto*, quia Consiliis Regiis serio interdicit: *Ne ullos ad vos recurrentes Ecclesiasticos, quos Episcopi propter mores aut* doctrinam *aggressi fuerint, vel deinceps aggredientur, recipiatis, neve vos iis immisceatis, aut ulla ratione præstetis patrocinium, sive* possessionis, *sive alio titulo quocumque*. Ita verba *Interdicti* Latine reddit Govartius: at in originali idiomate Burgundico Gallico aliter nonnihil sonant, magisque referri videntur ad *Ordinationes* Episcoporum in materia *morum* & *doctrinæ*, quam ad ipsorum *particulares processus*; verba sunt: *Nous vous faisons cette pour vous interdire, comme nous vous interdisons Serieusement de recevoir, vous mêler, ni proteger aucune instance ou prétention, què l'on voudroit former pardevant vous, soit à titre de possessoire ou autrement, contre les* Dispositions *&* Ordonances *que les Evêques ou Diocesains pourroient avoir fait, ou feroient ci-après, pour cause de doctrine & mœurs desdits Ecclesiastiques.*

Sed quocumque sensu Interdictum accipiatur, falsum ac calumniosum est, Theologos Belgas æquitatem *Interdicti* non agnoscere, in quantum inhibet Judicibus laicis, ne ordinationes aut processus Episcoporum in materia *morum* & *doctrinæ* Ecclesiasticorum convellant; aut sub colore *possessorii* ad se trahant causas *morum* & *doctrinæ*: sed queruntur duntaxat de vafritie & calumniis Adversariorum, quibus, sub hoc prætextu Regis Catholici religione & zelo pro tuenda Ecclesiasticorum Immunitate abutuntur; Suæque Majestati falso imponuntur, ut Theologis Belgis, quos calumniari amant, viam justitiæ occludant.

Porro ut hanc justitiæ occlusionem assequerentur, bina media impenderunt.

Primum Regi Catholico imposuerunt, Theologos Belgas titulo & prætextu *possessorii* incurrere in materia *morum* & *doctrinæ* ad Tribunalia Regia, ut hoc pacto legitimos Judices harum causarum subterfugiant, & ab eorum se correctione & censuris eximant, ipsosque Episcopos in spirituali Diœcesium suarum regimine impediant.

Ubi vero id S. M. C. persuaserunt, atque *Interdictum* in se quidem æquissimum obtinuerunt, non jam *ordine judiciario* in materia *morum* & *doctrinæ* procedunt, sed *via facti*, Theologos Belgas sibi odiosos a muniis, Cathedris, & Beneficiis excludunt. Dumque ad protectionem Regiam contra violentiam *via facti* sibi illatam hi Theologi recurrunt, portam sibi reperiunt occlusam, contra mentem quidem S. M. C. protectionem contra *violentiam* subditis suis illatam nunquam negare intendentis, sed artibus & calumniis Adversariorum, qui clamant, tractari de materia *morum* & *doctrinæ*; ac proinde non posse his Theologis protectionem sive manutenentiam a Consiliis Regiis concedi, hoc Regio Interdicto obstant.

De duobus ergo queruntur Theologi Belgæ; primo, quod falso & calumniose impositum sit S. M. C. & E. S. C. quod Theologi Belgæ materiam *morum* & *doctrinæ* subjici velint judicio *Judicum laicorum*; quodque iidem Theologi Belgæ ad Judices illos laicos recurrant, ut se a judicio Episcoporum, aut aliorum Judicum Ecclesiasticorum in hac materia *morum* & *doctrinæ* eximant.

Secundo, quod Adversarii ipsorum hoc *Interdicto* abutantur, protectionem Regiam & possessorium in casu violentiæ & *turbationis*, per *viam facti* ipsis adimendo.

Ipsos Theologos loquentes audiamus in Libellis Ordinibus Brabantiæ oblatis, & in quos Certamen Govartii præcipue convertitur.

In priore quidem *pag.* 78. de suis Adversariis exponunt: „ quin & *Interdicta* obtinuere, quibus naturalibus causarum „ nostrarum Judicibus in ipso Consilio Brabantiæ cognitio adi- „ mitur, ne in Tribunali ordinario locorum, ubi Sup- „ plicantes morantur, innocentia adversus subreptiones & „ artes eorum, qui ipsos calumniantur, *protectionem* inve- „ niat.

Deinde ibidem concludendo: *Quod unum petunt, est, ut judicentur extra Patriam, nec sine* forma Juris ordinaria, *nec habeantur indignius aut iniquius quam sceleratissimi quique, quibus Legum* protectio *nunquam negatur, quantumvis fortia & violeta sint contra eos criminum illorum præjudicia.*

Et infra efflagitant *Ordinum Brabantiæ deprecationem, qua a Sua Majestate obtineatur, ut Leges & Privilegia Patriæ circa ipsos religiose serventur; ita ut contra ipsos non procedantur* via facti, *sed causæ omnes, quæ ad ipsos spectant, agantur coram Judicibus Provinciæ legitimis, & secundum formam Juris.*

Hic videre poterat Govartius, si videre voluisset, Theologos non recusare Judices ordinarios & competentes Ecclesiasticos in materia *morum* & *doctrinæ*; sed hoc unum efflagitare, ne contra eos procedatur *via facti*, neque ipsis contra violentias & oppressiones Adversariorum adimatur *protectio Regia*, quæ *nec sceleratissimis negatur*.

Utque ad ipsum Interdictum accedamus: Queruntur quidem Theologi Belgæ in altero suo Libello Ordinibus Brabantiæ *p.* 83. de Adversariis, quod suis artibus & calumniis in Aula Suæ Majestatis obtinere scriverint hoc Interdictum.

Sed quæ querelarum causæ? An forsan quia in causis *morum* & *doctrinæ* remittuntur ad Judices Ecclesiasticos, & inhibetur Consiliis Regiis, ne in his causis Episcopos turbent? Ita quidem persuadere conatur Govartius. At qua fide, Theologos audiamus (quos non audiri vellent Adversarii, quibus Govartius suppetias ferre amat) querelarum rationem exponentes: *Non quod Supplicantes non agnoscant, inquiunt, judicium accusationum in materia* doctrinæ *&* morum *contra Ecclesiasticos de jure pertinere* ad Episcopos: *sed nemo est etiam qui non consentiat, quod omnia illic fieri debeant via justitiæ, & forma procedendi ordinaria. Interim nimis sæpe contingit, ut, quemadmodum exempla recentia mox commemoranda clare probantur, Judices Ecclesiastici, dum seu Potestatum auctoritate fretos vident, facile viam justitiæ prætermittant, seseque in possessione collocent privandi suæ Diœcesis Ecclesiasticos suis muniis* via facti. *Hac de causa S. Majestas tamquam justitiæ protector reservavit sibi cognitionem possessorii, ut impediat ne qua violentia fiat subditis, neve fortiorum auctoritate opprimantur, ac* via facti *e sua possessione turbentur.*

Agnoscat Govartius Theologorum querelam non esse, quod judicium accusationum in materia *morum* & *doctrinæ* contra Ecclesiasticos remittatur ad Episcopos; sed quod contra violentiam & viam facti Protectio Regia ipsis per fraudes Adversariorum Regis Interdicto abutentium denegetur.

Quod Govartius dicat, a Theologis Belgis Decreta Regia dici *Decreta horrenda*, falsum est. Dixit quidem, qui Gallice composuit Libellum supplicem Theologorum, ea Decreta esse terribilia, *des ordres terribles*, utpote quæ merito terrorem incuterent Theologis Belgis, contra quos Adversarii Regem commoverant, eos apud ipsum per summam calumniam traducentes, velut de hæresi & aperta adversus Ecclesiam rebellione convictos. Porro vox illa *terribilis* nihil habet a reverentia Regio nomini debita alienum. Immo vero sæpius a sacris Scriptoribus usurpatur, ut hominibus sanctum & castum erga Majestatem divinam timorem incutiant. *Sanctum & terribile nomen ejus*, inquit Psalmista. *Deus magnus & terribilis*. Deuteron. 7. 21. *Potens & terribilis*. Deut. 20. 17. *Quam terribilia sunt opera tua, Domine*. Psalm. 65. *Terribilis in consiliis super filios hominum*. Ibid. vers. 5.

At Govartius, ut invidiam Adversariis conciliaret, quasi irreverenter de Regiis mandatis locuti essent, semper Gallicam illam vocem vertit per *Decreta horrenda*, quod epithetum etsi nonnunquam in bonam partem accipiatur, sæpius tamen im-

immane aliquid, truculentum ac cruentum significat: ita *crimen horrendum*, *monstrum horrendum*, *cædem horrendam*, *belluam horrendam* dicimus. Immo vox Gallica, *horrible*, illi respondens, & quam usurpatam esse a Scriptore Gallo persuadere ille vult, vix ac ne vix quidem in bono sensu accipitur. Quoties igitur voce illa *horrenda* utitur Govartius, ut Gallicam exprimat, toties immanem & horrendam calumniam struit Theologis Belgis: utitur autem plurimis in paginis, ut *pag.* 8. 9. 14. 32 33. 36. & 51. semperque charactere Italico, ut magis conspicuam redderet Adversariorum, ut vult, materiam, sed suam potius, ut res est, calumniandi libidinem.

§. III.

Forma servanda in Causis Ecclesiasticis juxta consuetudines, Leges, & Privilegia Belgii, quam Theologi Belgæ in suis causis servari postulant.

TRIPLEX distinguenda est Causa Ecclesiastica; mere *dogmatica*, *petitoria*, & *possessoria*; videndumque quis harum respective sit Judex competens, juxta leges, consuetudines, & Privilegia Belgii S. M. C. subjecti.

Causa seu materia dogmatica est, in qua de solo dogmate sive doctrina agitur, abstrahendo ab omni facto seu personalitate; puta, an aliqua propositio sit hæretica, erronea, scandalosa, vel alio titulo reprobanda, aut in Scholis non sustinenda.

Hoc judicium spectare ad Judicem Ecclesiasticum, præcipue autem ad Sedem Apostolicam nemo dubitat. Neque hoc speciale est Belgio nostro, sed toti Orbi Catholico commune: omnisque Catholicus libenter fatetur, definitionem dogmaticam ac fidei nostræ depositum, Ecclesiæ ejusque Ministris, ac signanter Pontifici Romano, non autem Regibus & Principibus sæculi, a Christo creditum esse; nisi duntaxat, ut hi, quod illa definivit, executioni mandare satagant: atque in hoc consentire Belgas Theologos supra ostensum est.

Similiter in causa *petitoria* rei sive materiæ pure Ecclesiasticæ, Belgæ Theologi non alium Judicem pro competente agnoscunt, nisi Ecclesiasticum: neque possunt Ecclesiastici in petitorio rei *mere Ecclesiasticæ*, ad Tribunal laicum, etiam Regium evocari.

Causa autem in primis dicitur *petitoria*, & quæstio super *petitorio*, si ipsum jus sive titulus rei spiritualis in quæstionem trahatur, seu controvertatur: puta in materia Beneficiaria, num quis sit legitime & Canonice electus; num capax fuerit vocis passivæ; num eligentes habuerint jus eligendi; an Patronus jus præsentandi, aliudve simile quo ipsum jus & titulus controvertitur.

Ulterius, si quis impetatur de doctrina Hæretica, aut alio crimine, ut impudicitiæ, &c. & concludatur ad pœnam Canonicam, erit causa *petitoria personalis*, eaque coram Judice Ecclesiastico & Ordinario ipsius Clerici in hac causa competente tractanda erit.

Praxis Belgii deferens Judici Ecclesiastico causas mere Ecclesiasticas, prælertim ubi & inter Ecclesiasticos agitur, conformis est juri communi, & omnibus passim Orbis Catholici regionibus: sed illud speciale est Belgio cum aliis quibusdam Provinciis & Regnis, quod causæ similes non coram quibuscumque Judicibus Ecclesiasticis, alias de *jure communi* quoque competentibus, agitandæ sint, sive quod Reus ad quoscumque Judices alias de jure competentes evocari non possit: at duntaxat coram Judicibus *in Partibus*, ut ajunt, idest, *in Provincia* in qua Reus domicilium habet, si causa *personalis* sit, si *realis* sit, puta super aut Beneficio, Decimis, jure Patronatus, &c. in qua Beneficia aliæve res Ecclesiasticæ, de quibus disputatur, sitæ fuerint.

Privilegium quippe Belgarum, ac nominatim Brabantinorum est, eos extra Provinciam in judicium super materia sive Ecclesiastica, sive profana, trahi non posse; sed judicari debere coram Judicibus *in Provincia*, sive *in Partibus*.

Hoc Belgarum jus & privilegium in antiquissimis harum Provinciarum Legum Tabulis, necnon Principum Edictis, etiam juramento in eorum inauguratione firmari solitis expressum, adeo notorium est, ut & exteri Scriptores passim illius meminerint.

Ludovicus Guicciardinus Italus in generali descriptione Belgii, ait: Pontifex „ nullius omnino prætensionis vel correctio„ nis prætextu quemquam hominem, sive Ecclesiasticus sit, sive „ laicus, evocare potest extra Provincias. Unde si quid forte „ occurrat, oportet ut mittat, vel hic deputet Commissarios, „ qui de prætensa causa cognoscant.

Ejusdem Belgici Juris meminit Renatus Choppinus *lib.* 2. *De Sacr. Polit. tit.* 4. *num.* 8.

Agnovit quoque hoc Belgicum jus Petrus V. & Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum an. 1613. Cum enim per Philippum Masium Archiducum Alberti & Isabellæ Ablegatum, Sacræ Congregationi expositum esset, quod in Burgundiæ, Barbantiæ, Flandriæ; ac aliis Belgii partibus dominio Alberti Archiducis Austriæ subjectis, inter alia Archiepiscoporum & Episcoporum Synodalia Statuta, ex immemorabilibus consuetudinibus, Concordatis, & Privilegiis notoriis earumdem partium hue usque in viridi tentum & observatum sit; omnium Incolarum *coram* externis *Judicibus* nullatenus evocabilium, causas præsertim appellatorias, Judicibus Synodalibus *Patriæ duntaxat* committi, & nihilominus inter alias Nuntiorum Apostolicorum Belgii facultates intertum afferatur Indultum, eas causas generaliter committendi, cognoscendi; quæsitumque per eumdem Philippum, an per dictas facultates Nuntiorum Apostolicorum hic annexas, possit dictis Statutis & privilegiis aliquatenus derogatum censeri juxta *Cap.* 20. *Sess.* 24. *De Reformat.* „ Sacra Congregatio Cardi„ nalium Concilii Tridentini Interpretum facto prius verbo cum „ SS. D. N. Paulo Papa V. respondit, Sanctissimi D. & Patrum „ dicti Concilii intentionem non fuisse, nec esse, Statutis & „ Privilegiis hujusmodi derogare: firma tamen ac alias in re„ liquis illæsa permanente dicti Capituli 20. *Sess.* 24. disposi„ tione. Romæ 23. Junii 1616. Signatum, S. Cardinalis Lan„ celottus dictæ Congregationis Præfectus.

Quam sollicite cautum fuerit, ne huic Belgico Juri in minimo derogatum videretur per Concilii Tridentini in his Provinciis promulgationem, apparet ex notis, quas ad capita Reformationis apposuere Senatus Regii, ac notanter Brabantini, hujus Privilegii præ reliquis tenaciores & defensores zelosiores.

Ad *cap.* 8. *Sess.* 13. quo decernitur, ut causæ Episcoporum, cum pro criminis objecti qualitate comparare debeant, coram Pontifice Maximo referatur, ac per ipsum terminentur: „ Spe„ ciatim Brabantini observarunt, hac ratione subditos *extra* „ *Patriam* fore trahendos, quod directe adversatur Indulto „ Summorum Pontificum Leonis & Clementis, & Constitutio„ nibus Suæ Majestatis, & Illustrissimorum ejus Prædecesso„ rum, qui non sine gravi & prægnanti causa id concesserunt. „ Rursus ad *cap.* 5. *Sess.* 22. Quod statuitur de cognitione a„ dhibenda in dispensationibus, cum hac cautione accipiendum „ esse monetur, ne subditi hac occasione *extra Provincias* suas „ evocentur.

Indultum Leonis decimi, cujus ad *cap.* 8. *Sess.* 13. fit mentio, extat *parte* 1. *Edict. Flandriæ Rubrica* 4. datum anno 1515. quo conceditur ad preces Caroli V. quod nullus harum Provinciarum subditus, sive laicus, sive Clericus Sæcularis vel Regularis in prima instantia pro causis spiritualibus, civilibus, aut mixtis, citari vel conveniri extra Patriam possit.

Itaque si de petitorio in materia Ecclesiastica agatur, juxta notorium Belgii usum instituenda coram Judicibus ordinariis aut delegatis in Partibus: neque ad extera Tribunalia, etiam Romanæ Urbis, trahenda est causa: sed si ad Sedem Apost. pertineat, aut devoluta sit per appellationem, debent dari Judices Synodales in Partibus, qui de causa, auctoritate delegata, cognoscant; quod & notoria & quotidiana praxis docet.

Denique ubi de possessorio sive possessione agitur, id est, ubi possessorium seu quasi possessorium, puta Beneficii, alteriusve juris spiritualis aut Ecclesiastici controvertitur, vel via *facti* in possessione quis turbatur, juxta notorias Belgii Leges, Consuetudines, & Concordata, cognitio ad Regia Tribunalia spectat; quemadmodum §. 3. latius ostensum fuit.

Hanc notoriam Belgii consuetudinem & praxim tam quoad causas super *petitorio*, quam *possessorio*, toties renovant Consilia Regia, quoties super provisione Pontificia litteras Placeti anuunt; expresse in iisdem litteris ordinantia, ut si occasione hujus provisionis quæstio incidat, ea instituenda sit in *possessorio* coram *Tribunali Regio*: in *petitorio* autem coram Judice Ecclesiastico ordinario in *Partibus* residente, aut Delegatis similiter in *Partibus*, conformiter ad Edictum Philippi Archiducis de 20. Maji 1479. quo mandatur litteris *Placeti* eam clausulam inseri. Extat integrum Edictum *part.* 1. *Edict. Flandriæ Rubrica* 8.

Quin & illa notoria Belgii praxis in Concordatis, necnon Curiarum Ordinationibus expressa est, quod intentato possessorio coram Tribunali Regio suspendatur *petitorium*, sive petitorium coram Judice Ecclesiastico intentari non possit, nisi possessorium inchoatum coram Judice Regio fuerit plene evacuatum, uti habent Concordata Curiæ Brabantiæ, *tit.* 4. *art.* 1. Item Ordinationes Brabantiæ, *art.* 445. & Ordinationes Parlamenti Mechliniensis, tit. *Des Complaintes & autres matières possessoires*, *art.* 10. Item Ordinationes Curiæ Hannoniæ, *articul.* 421. & 422.

Ut ergo compendio totum comprehendam; Theologi Belgæ juxta leges, consuetudines, & privilegia Patriæ judicari postulantes, petunt primo, ut dogmata sive quæstiones doctrinales inter ipsos controversæ deferantur ad Sedem Apostolicam (quemadmodum & S. M. C. datis litteris 20. Decembris 1697. omnibus mandavit) atque hujus Sedis judicium & decisio cum *plena* submissione expectetur; nullusque interim judicium Sedis Apostolicæ præveniendo aut usurpando, alterius opiniones nondum damnatas aut censuratas, damnare aut censurare audeat, uti sero omnibus Theologis injungit Innocentius XI. in Decreto, quo 65. Propositiones laxioris moralis damnavit.

Secundo petunt, ut in petitorio, aut actione mere personali seu morum seu doctrinæ, non judicentur, nec judicari jubeantur, nisi coram Judicibus suis Ordinariis, sive Delegatis in partibus: idque juxta formam & stylum in his Tribunalibus servari solitum, id est, servato Juris ordine, secundum Leges & consuetudines Belgii.

Tertio, si super possessorio ipsis quæstio moveatur, seu turbentur quocumque prætextu in sua possessione, aut quasi possessione, priusquam in ipso petitorio legitime & servato Juris ordine auditi & condemnati fuerint, liceat eis contra violentiam *facti*, sive turbationem possessionis, juxta inveteratum & notorium Belgii usum protectionem Regiam, sive manutenentiam in Senatu Regio petere & causam possessoriam ibidem tamquam coram legitimo Judice introducere, & servato Juris ordine prosequi, omni interim super petitorio quæstione silente.

Hæc eorum postulatio conformis est, non tantum Juri naturali ac Divino Principum nostrorum solemni promisso; quo sancte promittunt; se non passuros, ut subditi sui extra for-

mam

mam Juris tractentur; ſed etiam Sanctiſſimi D. N. Innocentii XII. Brevi ad Epiſcopos Belgii de 6. Februari 1694. & Litteris Belgii de 20. Decembris 1697. quibus Brevis hujus executionem præcipit; quo nimirum mandatur neminem a muniis Eccleſiaſticis excludi poſſe, niſi ſervato Juris ordine eam pœnam commeruiſſe probatum fuerit.

Sic enim in Brevi ſerio mandat Epiſcopis: *Ne ulla ratione quemquam vaga iſta accuſatione, & invidioſo nomine Janſeniſmi traduci aut nuncupari ſinant, niſi prius* legitime *eſſe ſuſpectum conſtiterit aliquam ex his propoſitionibus docuiſſe, aut tenuiſſe; nec quemquam ſub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, Beneficiis, gradibus, ac concionibus habendis, vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica permittant, niſi* ſervato Juris ordine, *eam pœnam, quæ viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe probatum fuerit.*

Et ſane ſi permittatur, quod Theologis ſub vaga accuſatione Janſeniſmi, novitatis, alteriuſve erroris aut defectus adimatur poſſeſſorium, iiſque via poſſeſſorii occludatur, priuſquam ſervato Juris ordine de Janſeniſmo, &c. convicti ſint, jam reipſa contra intentionem Pontificis & Regis, a muniis & Beneficiis Eccleſiaſticis vaga illa accuſatione excluſos iri, priuſquam *ſervato Juris ordine*, eam pœnam eos commeruiſſe probatum ſit, tametſi petitorium ipſis apertum maneret, paragrapho ſequenti oſtendemus.

§. IV.

Theologi merito conqueruntur, ſibi viam Juſtitiæ negari, dum via poſſeſſorii ipſis occluditur.

PER totum ſui Certaminis diſcurſum accuſat Govartius Theologos Belgas, quod querantur ſibi aditum ad Conſilia Regia, ac ſignanter ad Conſilium Brabantiæ occludi. Verum diceret Govartius, ſi non adderet, Theologos *ideo* conqueri, quod in materia *morum & doctrinæ* ad hoc Tribunal iis aditus negetur; quod ſine injuria & calumnia iis affingi nequit. Nimis enim notum eſt, quod Conſilium illud *hujus materiæ* judicem non expetant; ſed unice petant ſibi aditum aperiri ad Tribunalia Regia in *mere poſſeſſorio*, idque juxta notorias Belgii conſuetudines, patriaſque leges.

Sciunt enim, hoc aditu occluſo, reipſa omnem eis viam juſtitiæ eſſe occluſam; ſeque Adverſariorum & potentiorum violentiis eſſe palam expoſitos, & omni defenſionis remedio reipſa deſtitutos: atque idcirco ſe inſtare, ne Regii Senatus protectio & aditus juxta patrias Leges ſibi claudatur.

Ipſos in altero eorum Libello ſupplice Ordinibus Brabantiæ oblato conquerentes audiamus *pag.* 86. Poſtquam dolentes narrarunt Adverſariorum artibus & calumniis via poſſeſſorii occluſa, non aliam Eccleſiaſticis viam ſupereſſe, niſi petitorii coram judice Eccleſiaſtico, ſeſe ad Ordines Brabantiæ convertentes dicunt. ,, Scitis vero, illuſtriſſimi Domini, quot ,, incommodis hæc via obnoxia ſit: dura enim vero res eſt, ,, cogi ad videndum res ſuas, conſtitutionem ſuam, & ut ,, dicitur, fortunam ſuam commiſſam uni homini, qui agit ,, nomine & ex mandatis, & dependenter a Superiore ſæpe ,, præoccupato vel male diſpoſito. Præterea priuſquam miſer ,, litigator obtinuerit tres Sententias conformes, jam ſumpti- ,, bus exhauſtus eſt, timetque non immerito, ne prius vitæ ,, ſuæ, quam litis finem accipiat. Ita accidet, ut idoneus ,, Eccleſiaſticus, bene meritus, prius e poſſeſſione ſui offi- ,, cii alteriuſve muneris deturbatus, dum a Concilio manu- ,, teneri non poterit, per vitam omnem eo privatus maneat, ,, conſumptaque juventute tota in ſtudiis & labore, depre- ,, hendat ſe abſque munere, abſque ſuſtentatione, abſque au- ,, xilio, videatque cum horrore properantem ad ſe magnis paſ- ,, ſibus ſenectutem, nec habeat quo illius incommoda & neceſ- ,, ſitates ſuſtineat.

Sciunt non hi duntaxat Theologi Belgæ, ſed univerſi, qui ſunt in Belgio Epiſcopi, Prælati, Capitula, vel Eccleſiaſtici, quot incommodis ſit obnoxia via *petitorii* coram judice Eccleſiaſtico: ſciunt quod citius finem vitæ, quam finem controverſiæ ordinarie ſperare poſſint, qui hanc viam ingredi coguntur.

Nonne idipſum Epiſcopi, Prælati, & quotquot ſunt Eccleſiaſtici ſive Seculares ſive Regulares, quotidie ſuo exemplo oſtendunt, & palam manifeſtant & probant, dum in ſuis controverſiis ſuper Beneficiis, Decimis, jure patronatus, aliiſque quibuſcumque cauſis Eccleſiaſticis ad Conſilia Regia titulo *poſſeſſorii* recurrunt, prætermiſſo *petitorio* coram judice Eccleſiaſtico? Revolvat D. Govartius Regeſta Curiarum Eccleſiaſticarum Belgicarum, & videat, quot ex centenis contraverſiis ſuper Beneficiis, Cathedris, aliiſque ſimilibus materiis Eccleſiaſticis, etiam inter Eccleſiaſticos, a ſæculo motis & agitatis, coram judice Eccleſiaſtico agitatæ fuerint.

Scit indubie D. Govartius, abſoluto & evacuato *poſſeſſorio* coram Tribunali Regio ſupereſſe victo *petitorium* coram judice Eccleſiaſtico. Dicat autem D. Govartius, quotuſquiſque petitorium coram judice Eccleſiaſtico intentet, poſtquam in poſſeſſorio ſuccubuit.

Revolvat rurſus D. Govartius Acta Curiarum Eccleſiaſticarum, & nobis referre dignetur, quot inquiſitione facta repererit e cauſis coram Conſiliis Regiis in *poſſeſſorio* terminatis fuiſſe in petitorio renovatas coram judice Eccleſiaſtico. Fallor, ſi non ſit futurus pene numerus ſine numero.

Et quæ horum ratio? An forſan quod & Eccleſiaſticis deſit animus & affectus erga Beneficia, præſertim opima, aliave munia aut res Eccleſiaſticas, quæ notabile emolumentum ſecum trahunt, ut propterea amiſſo poſſeſſorio, ulterius petitorium aggredi nolint? Credo nec D. Govartio id perſuaſum iri: nimis quippe, proh dolor! nota eſt plurimorum Eccleſiaſticorum aviditas, & ad litigandum pruritus, ubi vel minima ad Beneficia aliave Eccleſiaſtica, præſertim majora Officia, perveniendi ſpes effulget.

Vera ergo ratio, quam nec D. Govartius inficiabitur, eſt; quod Eccleſiaſticis omnibus paſſim perſuaſum ſit; amiſſo poſſeſſorio, omnem pertingendi ad Beneficia, aliave munia Eccleſiaſtica, a quorum poſſeſſione per Sententiam Senatus Regii ſecluſi ſunt, ſpem omnem quodammodo eſſe ademptam; tametſi ſciant ſibi *petitorium* ſupereſſe, illudque poſſe coram judice Eccleſiaſtico intentari: non ignorantes quantis expenſis in annos plurimos, immo ſæpius ultra tempus vitæ, coram judice Eccleſiaſtico litigandum foret, priuſquam *petitorium* plene & ordine juris ſervato, eſſet terminatum, & ipſius effectu gaudere poſſent, contra eum, qui in *poſſeſſorio* obtinuit.

Et quis, ubi *poſſeſſorium* perdidit, non credit cauſam plane ſe amiſiſſe, etiamſi non ignoret ſibi petitorium ſupereſſe; & ex adverſo plenam victoriam ſibi non applaudat, qui plenum *poſſeſſorium* adeptus eſt; licet ſciat, liberum eſſe Adverſario ſuo petitorium intentare?

Si igitur paſſim omnes quotquot ſunt in Belgio Eccleſiaſtici credant, ſibi omnem ad munia Eccleſiaſtica viam præcluſam, ubi poſſeſſorium ipſis ademptum eſt, licet petitorium coram judice Eccleſiaſtico ipſis liberum adhuc maneat; quidni Theologi Belgæ merito querantur, ſe *via facti* a muniis Eccleſiaſticis excludi, dum a poſſeſſorio, nullo juris ordine ſervato, ſecluduntur?

Quidni merito conqueruntur, nec Breve Apoſtolicum, nec Mandata Regia pro hujus Brevis executione emanata ſervari, quæ vetant quemquam vaga accuſatione Janſeniſmi a muniis excludi, niſi ſervato juris ordine probatum ſit, eum hanc pœnam commeruiſſe, dum via facti *poſſeſſorio* eis occluſo, reipſa a muniis Eccleſiaſticis *via facti* nullo juris ordine ſervato excluduntur?

Neque id ignorant horum Theologorum Adverſarii, qui propterea tanto ſtudio, totque artibus & falſis informationibus conantur impedire, quominus hi Theologi in poſſeſſorio audiantur, ſecuri de ipſorum excluſione, & de ſuorum victoria, quandiu *poſſeſſorium* his Theologis occluſum retinere poſſunt; parum anxii de petitorio a Theologis his coram judice Eccleſiaſtico intentando: quod vel vix cum vita illorum finiendum ſciunt.

CAPUT III.

An Theologi recte accuſentur de violata Juriſdictione Eccleſiaſtica in Cauſis Criminalibus?

§. I.

Falſo accuſantur Theologi Belgæ, quod in Criminalibus declinent Tribunal Eccleſiaſticum.

CERTAMEN ſe ſuſtinere pro Immunitate Sacerdotum Belgii in cauſis perſonalibus præcipue *criminalibus*, profitetur D. Govartius in ipſo ſui Certaminis titulo.

Unde & *pag.* 57. accuſat Theologos Belgas, quod a *Poteſtate ſæculari*, eaque inferiore & ſubalterna poſtulent, ut rebus, perſonis, doctrinis, moribuſque Eccleſiaſticorum ſe immiſceant, non ut eorum Protectores, ſed ut *Judices*; ut omnem diſciplinam, omnemque juriſdictionem Eccleſiaſticam civilem & *criminalem* adimant Epiſcopis, veris illarum dominis & proprietariis.

Si ergo fides Govartio, poſtulant Theologi Belgæ, ut & in civilibus, etiam quæ materiam *doctrinæ & morum* tangunt, & *criminalibus* habeant ſibi *Poteſtatem ſæcularem*, non Protectricem duntaxat, ſed judicem: omniſque eorum conatus eo collimat, ut juriſdictio civilis & *criminalis* in Eccleſiaſticos Epiſcopis adimatur, & in poteſtatem ſæcularem transferatur.

Quam temere ac nullo plane fundamento, ne quid durius dicam, id aſſeruerit Govartius quoad juriſdictionem civilem in materiam *doctrinæ & morum*, ex iis, quæ *capite* 1. hujus Diſſertationis dicta ſunt, intelligi poteſt. Nunc examinandum, an majori cum fundamento traslatæ juriſdictionis *criminalis* in Poteſtatem ſæcularem hos Theologos reos faciat.

Num forſan Theologi Belgæ aliquando coram Epiſcopis eorumque Officialibus *criminaliter* in materia doctrinæ aut morum, ad requiſitionem Promotorum citati fuere? An citati Tribunal horum declinarunt tamquam incompetens, ad Poteſtatem laicam refugientes.

Si materiam doctrinæ attendamus, nonne quotidiana ac notoria horum Theologorum auditur querela, quod continuo per ſuos Adverſarios clametur, totum Belgium ſcatere Janſeniſtis, Rigoriſtis, & Novatoribus, hominibuſque hæretica pravitate, & doctrinis erroneis, pernicioſis, & infectis; & tamen nemo per tot annos, quibus hæc ſparguntur, ſuper *mala doctrina* legitime fuerit citatus: licet Adverſariis ipſorum, nec animus deſit, nec auctoritas, nec poteſtas, ſi eos reos eſſe probare poſſent?

Nonne notum eſt toti Belgio, ut nec Govartium latere poſſit, hos Theologos per ſuum in Urbe Deputatum Doctorem Hennebellum, urſiſſe Doctorem Deſirantium Adverſariorum Mandatarium, ut vel unum de Janſeniſmo legitime convictum aut ſaltem legitime citatum, coram Sede Apoſtolica produceret?

ret? nec unquam Desirantium (*a*) quantumvis iterato, & sæpius interpellatum id præstare potuisse? An non vel hoc argumento publice utuntur hi Theologi, ut Jansenismum sustineant esse in Belgio *morum phantasma*, quo hominibus illuditur, & Potestatibus imponitur?

An non hæc moverunt SS. D. Innocentium XII. ut in secundo suo *Brevi* ad Episcopos Belgii dato 26. Novembris 1696. noluerit simpliciter uti voce *Jansenistæ*, sed addito epitheto *prætensi*, ut ita abstraheret, an revera *Jansenistæ* darentur; an solum esse *prætenderentur*.

Producat igitur D. Govartius Theologum Belgam vel unum in materia *doctrinæ* citatum *criminaliter* coram Judice Ecclesiastico.

Deinde ostendat, eum hoc Tribunal tamquam in hac materia *incompetens* declinasse, & ad Potestatem *Sæcularem* ut Judicem hujus actionis *criminalis* convolasse. Si ostendat, hunc cum Govartio *violatæ* Immunitatis Ecclesiasticæ reum esse dicemus; atque contra similes Certamen pro Immunitate Sacerdotum in causis *criminalibus* laudabimus. Sed si producere nequeat, patiatur, ut ipsum de temeraria accusatione reum habeamus.

Sed forsan in materia morum, suisque excessibus, jurisdictionem *criminalem*, ac censuram Episcoporum declinant: & ad Potestatem sæcularem, spe immunitatis, confugiunt Theologi Belgæ, atque in hoc saltem ipsam *Jurisdictionem Ecclesiasticam criminalem adimunt Episcopis*, uti loquitur Govartius.

Sed quis in Belgio ignorat, Theologos Belgas, quos *prætensos Jansenistas* vocant, vel eo titulo appellari hoc nomine, quod severiorem ac exactiorem Moralem, & vitæ rationem præferant: atque ab excessibus, qui judicio *criminali* occasionem dare possent, præ aliis Ecclesiasticis sint exempti?

Quis in rebus hisce adeo hospes, ut nesciat, vel eo passim pharmaco maculam *Jansenismi* jam contractam elui, quod liberiorem, & Ecclesiasticis minus convenientem vivendi rationem quis assumat; nec ab iis sollicite caveat, quæ Episcoporum & Officialium censuram mereri possent, & in quæ Promotores ex Officio jure invigilarent?

An non Theologi Belgæ sunt, qui in altero suo Libello Ordinibus Brabantiæ oblato *pag.* 90. alte queruntur, se per Epistolam Pastoralem Illustrissimi D. Archiepiscopi de multifariis excessibus publice proscindi: *idque* (*quod satis repeti non posset*) *nullo ipsorum unquam legitime de erroribus aut abusibus, qui in ea Epistola ipsis adscribuntur, convicto*, uti ipsi loquuntur?

Nonne ipsi *p.* 191. ut suam innocentiam probent omni *legitimo Judici* se sistere paratos offerunt: „ Et qui (Theologi „ Belgæ) licet omni humano auxilio (inquiunt) destituti, „ *offerunt* se, ut *compareant* coram *omni* judice *legitimo*, ut „ illic se condemnari & rigore omni puniri videant, si rei „ deprehendantur.

Theologi, qui super excessibus suis offerunt comparere coram *omni* judice *legitimo*, eximuntne se juxta Govartium a jurisdictione *criminali* Episcoporum?

Forsan replicabit Govartius; Aliud verbis profitentur, & aliud factis exhibent. Id sane Govartio probandum esset, & eatenus fides adhibenda his Theologis, qui de restrictione mentali, similibusque mendaciorum palliamentis minus sunt suspecti, donec Govartius probaverit, Theologos hos aliud verbis, aliud factis profiteri. Proferat Govartius Theologos Belgas, quos vulgo *prætensos Jansenistas* dicimus, qui super excessibus suis in moribus *criminaliter* fuere ad instantiam Promotoris citati coram Curia Episcopi. Ostendat dein Govartius, quod citati Curiam hanc tamquam *incompetentem in hac materia* declinarint, & ad *Potestatem sæcularem*, ut judicem competentem convolarint. Nisi hæc protulerit & probaverit Govartius, sinat, ut hos tamquam sincere loquentes, & ipsum tamquam temerarie nimis, & præcipitanter accusantem reputemus.

§. II.

Hallucinatio Covartii circa cumulationem & concursum judicii possessorii & criminalis.

TAMETSI totus Certaminis Govartii contextus sit admodum confusus, & nescio quibus parergis involutus, immo quasi ad intricandam & obscurandam materiam totus compositus videatur, nihil equidem obscurius & intricatius, quam discursus ipsius *pag.* 46. & 47. de cumulatione judicii possessorii & criminalis, ut vix capere potuerim, quid toto hoc discursu probare contendat, aut quo ejus discursus tendat.

Sane illud eruere non potui quam omnia eo collimare, ut evincat, judicium criminale per Promotorem Curiæ Ecclesiasticæ institutum, impediri non posse titulo possessori, aut manutenentiæ in Consilio Regio obtentæ, aut obtinendæ: hoc autem si probare intenderit Govartius, labori parcere poterat, Adversariosque sibi fingit. Quis enim id ei negavit? Sicut nec quisquam negat, Beneficiato *criminaliter* etiam ad privationem Beneficii per Promotorem convento, fas non esse ad manutenentiam recurrere eo *solo* titulo, qui a Procuratore criminaliter adversus ipsum ad privationem beneficii coram Judice Ecclesiastico concluditur: & si manutenentiam a Senatu Regio eo titulo petat, eam illi denegandam nemo negat. Sed quid, si priusquam servato juris ordine condemnatus esset, *via facti* in possessione sui beneficii turbaretur? Tunc sane non ob criminale adversus se intentatum judicium; sed ob illatam violentiam, ac via facti turbatam possessionem, ad Regium Tribunal pro manutenentia recurrere posset. Itaque ut exemplo involutum Govartii discursum paucis exponam;

Dico, si Pastor aliquis ob excessum in *moribus*, vel malam *doctrinam* conveniatur *criminaliter* coram suo legitimo judice Ecclesiastico; quamdiu Promotor juxta formam juris, ac servato juris ordine, adversus illum legitime procedit, nulla poterit esse quæstio *manutenentiæ* aut possessorii: nec enim Pastor *via facti* in sua possessione turbatur, ut supponitur, sed judicialiter & via juris contra illum in petitorio proceditur; nullaque violentia ei infertur, sed omnia secundum formam juris procedunt.

Et quomodo pendente hoc criminali judicio posset esse locus *manutenentiæ*, quandoquidem eo durante possessio integra ei maneat, quousque servato juris ordine judicatum fuerit in petitorio, ipsum pœnam privationis beneficii commeruisse? quod petitorium sic rite & juxta formam juris absolutum, absorbet ipsum possessorium, nec post illud ulterius *manutenentiæ* locus esse potest. Hoc D. Govartio nemo jurisconsultorum negabit, ipsique Theologi ultro concedent.

At ponamus, Pastorem accusatum aut suspectum de excessibus in moribus, aut de mala doctrina, pendente accusatione aut judicio durante criminali, *via facti* in sui pastoratus possessione turbari, aut ab ea dejici, manutenentiæ locus erit, eaque a Senatu Regio concedetur; non uti supra dictum est, quia criminaliter adversus ipsum agitur, sed quia in sua possessione & jure suo *via facti* turbatur, priusquam servato juris ordine probatum & judicatum sit ipsum eam pœnam commeruisse.

Petet Govartius: *Quis hujusmodi manutenentiæ sit futurus effectus; vel enim* (*ait* pag. 48.) *illa durante permittet Judex laicus Promotori causam inchoatam prosequi coram Ecclesiastico, qui tandem convictum Pastorem condemnando, eum Beneficio & cura privabit: si acquiescat judex sæcularis, manutenentia erit sine operatione ulla: sin vero judex sæcularis se Sententiæ opponens executionem ejus impediat, nihil iniquius.*

An hæc ratiocinatio digna sit Consiliario Ecclesiastico Magni Consilii Mechliniensis; an hujus Senatus famæ ac splendori per hujusmodi scribillationes nihil detrahatur, alii judicent. Interim dicimus Govartio, per hujusmodi manutenentiam nequaquam sisti judicium criminale, posseque Promotorem causam inchoatam servato juris ordine usque ad finem prosequi: neque ei obfuturam manutenentiam, modo judicio criminali adhuc pendente & condemnatione necdum plene secuta, ipsum manutentum in sua possessione *via facti* non turbet; immo poterit condemnatus suo beneficio & cura privari, non obstante sua manutenentia, aut etiam pleno possessorio a Senatu Regio ei adjudicato; quia Sententia lata in petitorio elidit possessorium, ut notissimum est.

At quam ineptum quod asserit Govartius, quod eo casu *manutenentia erit sine effectu*! An ergo credit Govartius, manutenentiam *esse sine effectu*, quæ accusatum de crimine aut mala doctrina retinet in possessione Beneficii & Curæ, donec in *pleno* petitorio, servato juris ordine, de crimine aut mala doctrina fuerit *plene* convictus, & legitime condemnatus?

Quam gauderent Theologi Belgæ, si vel hoc manutenentiæ effectu potiri possent; ut saltem in possessione suorum jurium & officiorum manutenerentur, quousque servato juris ordine coram legitimo Judice Ecclesiastico convicti & condemnati essent, se pœnam privationis aut exclusionis commeruisse! Nequaquam sane progressum judicii criminalis adversum se, nec Sententiæ condemnatoriæ executionem, si rei invenirentur, impedire vellent vi suæ manutenentiæ, qua duntaxat adversus violentiam & viam facti se tueri velle palam nimis profitentur.

Si Doctor Huygens hoc effectu manutenentiæ gaudere potuisset, nunc per duodecim & amplius annos loco Facultatis strictæ Theologiæ, ad quem legitime electus est, gavisus esset, nec multum terreretur, via juris & servato juris ordine ob malam doctrinam excludi, qui tamen ob præclusam sibi viam manutenentiæ frustratus manet jure sibi ad dictum locum competente; tametsi non semel apud supremas Potestates institerit, ut in judicio audiri posset, sibique aperiretur quid vel in doctrina, aut moribus suis displiceret, ob quod ei via justitiæ, quæ nec sceleratissimo negatur, occludatur; atque ita inauditus via facti jure suo privatus maneat.

Scimus quam grata fuerit Theologis Apostilla a Privato Regis Consilio data ad Libellum Doctoris Martin (quæ supra *cap.* 1. §. 4. integra relata est) ad obtinendam exclusionem duorum Theologorum a Gradu Doctorali, licet eidem hæc clausula esset inserta: *Declaratque* (Sua Majestas) *Gradum Doctoralem, quem prætendunt Licentiati Verschuren & Claes, non impediturum quominus privari possint prærogativis jurium, quas Gradus Doctoralis illis tribuet, si ita decernatur per suam Sanctitatem vel alios, quibus materiæ dogmaticæ cognitio competit, juxta dictum Breve* (scilicet de 6. Januarii 1694.) *& Suæ Majestatis Decretum*.

Hæc clausula reipsa totum continet, quod de effectu manutenentiæ dictum est; hanc nimirum impedire, ne *via facti* quis jure suo, puta suscipiendi Gradum Doctoralem, excludatur: at nequaquam obstare, quominus a muniis Ecclesiasticis excludatur, si quando, *Juris ordine servato*, juxta Breve Apostolicum eam pœnam commeruisse probatum fuerit.

§. III.

(a) Vir erat ex Ordine Mendicantium Augustinorum in Belgio: hic an. 1707. scripta plena consiliis adversus Religionem & Rempublicam a D. Van-Espen cogitatis falso supposuerat: te maturius expensa declaratus est innocens D. Van-Espen; Pater vero Desirantius ex Provinciis Belgicis exul pulsus est.

§. III.

An Theologi Belgæ evertant judicium criminale prætextu possessionis suæ famæ; aut ex Lege diffamari *recurrendo ad Tribunalia Regia?*

GOVARTIUS ut Certamen suum verisimilius ostentet, nec contra umbras certare videatur, quorumdam, nescio quorum, Practicorum *sustentum* adducit, quo omnis Sacerdotum Immunitas in criminalibus, juxta Govartium, evertitur & conculcatur.

Novimus (*ait* pag. 48.) *responsum sustentumque Practicorum quorumdam dicentium: Sacerdotibus Beneficiatis criminaliter accusatis, conventisque manutenentiam concedi per laicos; non ita pro custodia possessionis beneficialis, quam* famæ *ipsorum: & cum a Practicis hisce inquirimus, num prætextu simili judex laicus fiat judex competens, & quidem ante Ecclesiasticum, causæ istiusmodi criminalis? respondent eousque laicum judicem fieri, ut præveniendo etiam Ecclesiasticum, saltem cognoscat summarie & pro interesse civili beneficiati, utrum facinora ei objecta minus aut magis verisimilia sint, ut possessionem ei adjudicet, aut auferat, secundum quod apparebit verisimilius.*

Sed dicas, quæso, Govartius, qui sunt hi Practici, Jurisconsulti, an Theologi?

Si Jurisconsultos intelligat, proferat Govartius vel unum in Belgio Practicum, qui hac praxi usus fuerit, aut eam scripto probarit.

Ad Prosperum Fagnanum nos remittit Govartius, ut hoc Practicorum sustentum reprobatum videamus: sed nonne ipse Fagnanus, etiam Govartio fatente intrepide asserit, *non esse hactenus auditum apud jurisconsultos, ut in hac materia* (criminali) *allegaverint possessionem?*

Nisi ergo nobis indicaverit Govartius Jurisconsultos Practicos, qui hoc *sustento* usi sunt, patiatur & sustentum hoc annumerari illis, quæ ad colorandum Certamen adinventa seu conficta sunt.

Dicet forsitan Govartius Practicos hos esse Theologos Belgas; quasi hi praxim litigandi, & causas omnes Ecclesiasticæ jurisdictionis trahendi ad Tribunalia laica melius noverint.

Profecto, ni Govartius Theologos hujusmodi practicos designet, eosque hujusmodi *sustento* & arte usos esse, ut causam *criminalem* contra ipsos intentatam a foro Ecclesiastico ad forum laicum avocarent, patiatur creditum iri, hos Theologos non secus ac ipsos Jurisconsultos Practicos confictos a Govartio fuisse, ut Certaminis justitia aliqua in speciem saltem appareret, & Theologos Belga Ecclesiasticæ Immunitatis violatores esse publico persuaderet.

Sed nonne ipse Fagnanus hoc sustentum reprobat, multisque argumentis *fictitium* probat adversus *Theologos* eo utentes; ut proinde nequaquam a Govartio fingi hi Theologi videantur? Verum est Fagnanum ad Cap. *Ne innitaris, tit. De Constitut.* agere contra nonnullos Theologos hoc fictitio sustento abutentes.

Sed an forsan contra Theologos Belgas vulgo *prætensos Jansenistas*, hoc sustentum reprobat Fagnanus? Nequaquam: sed contra *Probabilistas*, atque nonnullos Casuistas, laxitatum patronos, & totius Moralis Evangelicæ corruptores, quibus ita Theologi Belgæ bellum indixerunt & indicere pergunt, ut hoc præcipue titulo, invidioso nomine *Jansenismi* traducantur, quod nec Govartium latet.

Probabilistæ igitur sunt, qui teste Fagnano, abutuntur hoc sustento; non autem Theologi Belgæ. Illi, inquam, sunt, qui hoc sustento utuntur, ut suum *Probabilismum* (cui tam strenue se opposuit Fagnanus) stabiliant. Hi sunt, qui possessorium non tantum valere in materia *civili*, & foro *judiciario*; sed & in materia *virtutum moralium*, & foro *conscientiæ* esse *manutenendum* in possessione suæ *libertatis* contra *Deum* & legem, asserere audent.

Audiamus ipsum Fagnanum loco citato, ubi postquam multis Canonibus probavit hanc Regulam: *In dubio partem tutiorem in foro conscientiæ esse eligendam*; dicit 172. quod plures Theologi ex recentioribus hanc Regulam Canonum multifariam conentur evertere; additque *num.* 173. eos præcipue moveri hoc fundamento: „ Quia cum quilibet sit in possessio-
„ ne suæ libertatis & *famæ*, in dubio non debet spoliare se
„ hac possessione judicando se culpabilem, aut nexu alicujus
„ obligationis innodatum; cum secundum Regulam Juris, *In*
„ *pari causa melior sit conditio possidentis:* quam Regulam ha-
„ bere locum non solum in materia *justitiæ*, sed etiam in ma-
„ teria *aliarum virtutum*, & in foro *animæ*, putat ibidem
„ Sanchez, ubi supra (*in Decalogum tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10.)
„ Suarez de Religionis parte *lib.* 4. *De Voto cap.* 5. *num.* 7. Hen-
„ riquez in Summa *lib.* 8. *capite* 3. *in Glossa littera P.* alii mul-
„ ti " (*a*).

Hosne credit Govartius esse e numero Theologorum Belgarum, seu *prætensorum Janienistarum*, aut hos similium Theologorum placitis adhærere? Nescio, an seposito paulisper partium studio, quo ad certandum contra hos Theologos Belgas incitatus est id credere aut sibi ipsi persuadere poterit: interim id certum habeat, si credat, se nullum in rebus Belgicis, & hodiernis controversis vel parum versatum, suæ crudelitatis habiturum consortem.

Et tamen hi sunt illi *Probabilitatum* patroni, qui soli hoc paradoxum invenerunt & sustinuerunt, & contra quos aciem certaminis gloriose dixerit Fagnanus. Unde & postquam multis solidissimis argumentis stolidam dictæ Regulæ applicationem evicit; atque probavit, prædictam Juris Regulam, *In dubio melior est conditio possidentis*, nequidem in foro *judiciario* in causa *criminali* posse assumi, tandem concludit *num.* 205. *Quare si, ubi agitur* de crimine, *inepte allegatur possessio in materia justitiæ, etiam in foro* judiciali; *multo ineptius allegatur in materia aliarum* virtutum, *& in foro* conscientiæ, *in quo non benignior, sed tutior pars eligenda est.*

Adverte nunc saltem, Govarti, quo te passio contra hos Theologos Belgas adduxerit; ut his Theologis affingas perniciosissimum & ipsius adeo execrabile, & publice toties ab eisdem reprobatum *sustentum*; illudque eis esse usitatum, fingere & publice eis affricare te non puduerit; atque nescio quibus exclamationibus omnem Jurisdictionem Ecclesiasticam, hoc paradoxo per Theologos Belga everti, per paginas integras intrepide declamare non erubueris.

Alterum æque fictitium titulum priori non absimilem, quo ad tribunalia laica Causæ Ecclesiasticæ criminales deferantur, Theologis Belgis usitatum esse asserit Govartius. *Non rarus* (*ait* pag. 52.) *ipsorum Belgii Sacerdotum ad Regia Tribunalia titulo manutenentiæ aut ex Lege* diffamari *recursus; qui ultimus interdum tolerari posset, nisi legitimus ejus usus in abusum verteretur.*

Nec de usu, nec de abusu recursus ex Lege *diffamari* ad Tribunalia Regia hic quæstionem cum Govartio volo habere. At id unum peto, num Govartius, qui octo aut novem circiter annis Parlamento Mechliniensi interfuit, unquam viderit, Sacerdotes Belgas, ac signanter quemquam e Theologis hisce, recursum habuisse ex Lege *diffamari* ad hoc Parlamentum, ut se a judicio criminali E.ıscoporum eximeret; aut sciat, aliquando eos hoc titulo ad Regia Consilia, puta Brabantiæ, convolasse, ut judicium *Criminale* in foro Ecclesiastico declinaret?

Ego, ut verum fatear, nullum hactenus exemplum vidi aut andivi, nisi hoc unum. Cum in Academia Lovaniensi cujusdam Collegii Provisores intendere viderentur Præsidem ejusdem Collegii amovere a sua Præsidentia, hunc ad Consilium Brabantiæ ex Lege *diffamari* recursum habuisse intellexi: at ejus recursus initium, progressum, & exitum Govartio enarrandum remitto, si enarrationem sibi favorabilem & convenientem judicet: neminem enim exactius de tota ejus recursus serie instructum credo ipso Govartio; testes, acta, Judices istius causæ, cui aderat, optime novit,

§. IV.

Accusantur Theologi Belgæ, quod adversus Episcopos, & signanter Archiepiscopum Mechliniensem actiones Criminales instituant coram Judicibus sæcularibus.

HACTENUS visum est, quam temere nullo omnino adducto exemplo accuset Govartius Theologos Belgas, quod in *materia morum & doctrinæ* ad Tribunalia Regia provocent, ut se ab Ecclesiasticis & ordinariis harum causarum Judicibus subducant: nunc examinandum num majori cum fundamento insimulet hos Theologos, quod alios Ecclesiasticos, quin & Prælatos ac Episcopos, atque signanter Archiepiscopum Mechliniensem conveniant coram Tribunali Regio; idque in causa *Criminali:* atque ex hoc capite, Immunitatis Ecclesiasticæ violatores & profanatores sint.

Ipsam primo Govartii accusationem audiamus, *pag.* 24. sui Certaminis: *Nec verbis & libris tantum Immunitas hæc impetitur; sed ad executionem doctrinæ suæ procedentes viri isti, Belgæ Theologi coram Judicibus isti sæcularibus lites instituunt, easque* Criminales *& diffamatorias, non tantum contra Clericos, sed ipsos* suos Prælatos *&* Episcopos: *Judicibus illis, ut innocentiam suam probent, doctrinam suam, moresque judicandos submittunt; coram illis* Archiepiscopum suum, *quod Decretà Regia amplecteretur, iisque contradictores indicasset, aggrediuntur; concludunt, ut deductio denuntiationis istius laceretur, & Archiepiscopus injurias revocet, palinodiam canat, uno eodemque ictu Prælatum suum, suam & Ecclesiæ Immunitatem cruentantes. Gravius certe est vulnus, quod a fratre, quod ab amicis venit, gravissimum quod a filiis.*

Et *pag.* 5. sui Certaminis, relatis verbis *Confutationis* Memorialis P. Palazol per Belgas Theologos, quibus Theologi Belgæ narrant, quod a D. Archiepiscopo oblatus fuerit Regi Libellus una cum Deductione contra quinque ex his Theologis, atque ab his vicissim Libellus in sui justificationem præsentatus sit, subjıcit: *Inıerim mittunt hic indicare, quod Libellos, de quibus loquuntur, exhibuerint Consiliis* sæcularibus; *coram quibus Archiepiscopus respondere noluit, quod existimaverit nec se id posse, nec debere, probibente id Ecclesia.*

Tota igitur Immunitatis Ecclesiasticæ profanatio, quam tantopere hic exaggerat Govartius, consistit in oblatione Libelli adversus Illustrissimum D. modernum Archiepiscopum Mechliniensem, per quinque Theologos Consilio Regio Privato, quo hi suam innocentiam contra objecta Archiepiscopi probare offerunt, & famæ suæ reparationem postulant: neque alterius facti in toto suo Certamine meminit Govartius, quo Prælatus quisquam aut Episcopus, vel etiam Ecclesiasticus *criminaliter* a Theologis Belgis coram Tribunalibus sæcularibus conventus aut accusatus esset. Animus non est hic examinare, num D. Archie-

(a) Consule quid de hac Regula docuerit D. Van-Espen in *Expositione Regulæ Juris: In pari delicto, vel Causa melior est conditio possidentis &c* quæ extat *Tom. VI.* hujus editionis.

rchiepiſcopus juſtam rationem, ſufficienſque fundamentum ibuerit inſimulandi aut denuntiandi Theologos hos de excel-ous in ſuo Libello & *Deductione* adjuncta expreſſis; ſed hoc num diſcutere animus eſt, num Theologi Belgæ per Libelli olationem, actionem *criminalem* contra D. Archiepiſcopum oram Judicibus ſæcularibus inſtituerint, aut aliunde ob hanc ibelli oblationem violatæ Immunitatis a Govartio jure ar-uantur.

§. V.

Caſus, occaſione cujus hæc accuſatio a D. Govartio adverſus Theologos Belgas inſtituta.

CAsus, qui violatæ Immunitatis Eccleſiaſticæ graviſſimam querelam adverſus Theologos Belgas movendi occaſionem edit Govartio, hic eſt.

Anno 1697. D. Archiepiſcopus Mechlinienſis obtulit Libel-um Conſilio Status, & E. S. C. adverſus Paſtorem S. Catha-inæ in civitate Bruxellenſi, qui e Gallico Latine verſus ex-ibetur a Theologis Belgis in appendice ſuæ *Confutationis* ſub *um.* 6. & integrum Gallice, ut oblatus fuit, ad calcem hu-us Libelli exhibebo. In hoc Libello dicit, quod offerat S. M. n Conſilio Status inſtrumenta hic juncta, quæ ſunt (ait) *robationes convincentes variorum aliorum exceſſuum, magis uam ultimus eſt ſeditioſorum & criminalium, quo dictus Pa-or commiſit; humillime ſupplicans veſtræ Majeſtati, ut jubere ignetur ea legi & examinari in ſuo Conſilio Status, ad ſta-uendum id quod cauſæ momentum exigit pro defenſione ſuæ uctoritatis & ſupremæ Poteſtatis Regiæ, pro ſanctæ noſtræ eligionis conſervatione & pace publica in his Provinciis.*

Libellus hic Conſilio Status oblatus erat ſcriptus manu D. Ottart Secretarii D. Archiepiſcopi Mechlinienſis, in cujus orſo manu Domini van Suſteren, quondam etiam Secretarii & nunc Officialis Domini Archiepiſcopi inſcriptum erat: *Au Roy ſon Conſeil d'Eſtat, l'Archeveque de Malines.*

Inter inſtrumenta huic Libello juncta, erat unum, cui titu-us: *Deductio proceſſus criminalis Paſtoris S. Catharinæ, & ad-ærentium ipſius*, qua non tantum Paſtor S. Catharinæ, ſed & alii quatuor e Theologis Belgis de variis enormiſſimis ex-eſſibus notantur; atque tandem concluditur: „ Nunc ſuæ „ Majeſtati & ſuis conſiderandum relinquitur, quid ab ejuſ-„ modi Presbyteris expectandum ſit, quem reverentiæ & obe-„ dientiæ erga ſupremos ſuos Principes ſenſum inſpirabunt „ ſuis ſubditis, quibus tam pernicioſa præbent ſeditionis & „ rebellionis exempla? Si Lutherus, Calvinus, & primi illo-„ rum Sectatores compreſſi fuiſſent initio, Europa adhuc tota „ Catholica foret, nec tot in Statu viſæ eſſent mutationes, „ nec tot Provinciæ a legitimo ſuo Principe ſeparatæ ".

Deductionem hanc e Gallico Latine verſam exhibent quo-que Theologi in dicta appendice ſub *n.* 7. Et ut de ſtatu quæ-ſtionis certius & ſecurius judicari queat, eam Gallice, ut Regi exhibita fuit, ad calcem hujus Libelli adjiciam.

Poſtquam Theologi in hac *Deductione* nominati, copiam il-jus nacti ſunt, reſolverunt Libellum offerendum Regi, quo ab impactis exceſſibus ſe juſtificarent, poſtulantes famam ſuam per hanc Deductionem non mediocriter læſam, reſtitui. Li-bellus hic e Gallico Latine verſus extat ſimiliter in citata Appendice ſub *num.* 8. & eum ſimiliter Gallice, uti oblatus fuit, ad calcem hic adjiciam.

In hoc Libello variis argumentis adſtruere conantur Theolo-gi ſuam innocentiam adverſus objecta D. Archiepiſcopi; ac tum concludendo ſupplicant humillime Suæ Majeſtati: „ ut „ declarare non gravetur, dictas denuntiationes, accuſatio-„ nes, & terminos injurioſos, quæ D. Archiepiſcopus Mechli-„ nienſis allegat & profert, tum in dicto ſuo Libello, tum in „ Deductione, quæ Libello jungitur, eſſe abuſiva, ficta, & „ veritati contraria; ac proinde mandare dignetur, ut dictus „ Libellus & Deductio lacerentur, aut ſaltem dictæ injuriæ, „ accuſationes, & termini injurioſi deleantur & expungantur „ ea ratione, qua Majeſtas Veſtra expedire judicaverit, vel „ aliter, cum expenſis & damnis. Quod faciendo " &c.

Libellus hic Conſilio Privato oblatus per apoſtillam ejuſdem Conſilii communicatus fuit D. Archiepiſcopo, qui licet itera-to interpellatus, non reſpondit; unde tandem hoc Decretum Secluſionis ſequutum eſt: „ Sua Majeſtas decernens Secluſio-„ nem intentatam per apoſtillam de undecima Martii præte-„ riti, admittit ſupplicantes ad probandum facta per ipſos „ allegata, Parte ad hoc prius citata „.

Quin caſus hic ſit ſincere expoſitus, nec Govartius, ut cre-do, negabit. Diſcutiendum nunc ſupereſt, an ratione obliga-tionis hujus Libelli, Theologi Belgæ Immunitatis Eccleſiaſticæ violatæ Rei ſint tanquam „ qui coram Judicibus Sæcularibus „ lites inſtituant, eaſque *criminales* & diffamatorias, non tan-„ tum contra Clericos, ſed ipſos ſuos Prælatos & Epiſco-„ pos „: uti vult Govartius.

§. VI.

An in caſu propoſito Theologi Belgæ actionem criminalem inſtituerint contra D. Archiepiſcopum Mechlinienſem?

PRo clariore hujus quæſtionis reſolutione ſciendum, quod ex omnium juriſconſultorum ſententia „ Judicium dicatur „ Criminale, quo agitur ad publicam vindictam, ſive ſit ex „ delicto imponenda pœna corporalis ad commodum publi-„ cum, ſive ſit imponenda pœna pecuniaria, quæ venit ap-„ plicanda Fiſco „. Judicium vero dicatur Civile quando agi-„ tur ad commodum privatum, ſive cauſa deſcendat ex deli-„ cto, ſive ex contractu „. Ita ex omnium paſſim receptai opinione tradit Julius Clarus in Practica Criminali, §. *final lib.* 5. *qu.* 1.

Ulterius indubitatum eſt, actione injuriarum agi poſſe cri-minaliter & civiliter, quemadmodum expreſſum eſt a Juſtinia-no *lib.* 4. *Inſtitut. tit.* 4. §. 10. ubi dicit: „ In ſumma ſcien-„ dum eſt, de *omni* injuria eum, qui paſſus eſt, poſſe vel „ *Criminaliter* agere vel *Civiliter* „. Idipſum indicatur in *L. fin. Cod. de Injuriis*, ipſumque injuriarum delictum *privatis* delictis ibidem annumeratur.

Si jus commune attendamus, per actionem *Civilem* Actor poſtulat, ut Reus in tantam ſummam condemnetur *ſibi* appli-candam, quanti ipſe injuriam æſtimat; quod Juſtinianus ſigni-ficat, verbis relatis immediate ſubjiciens: „ Et ſiquidem *Ci-„ viliter* agatur æſtimatione facta, ſecundum quod dictum eſt „ pœna Reo imponitur „.

At moribus hodiernis, actionem injuriarum *Civilem* ple-rumque inſtitui ad reparationem famæ & honoris, quæ con-viciis & exprobrationibus, & imputationibus criminum læſa creditum, notum eſt.

Cum autem concluſio ſive actio ad reparationem honoris & famæ tendat unice ad *commodum privatum*, nequaquam vero ad vindictam *publicam*, etiam actio hæc non Criminalis, ſed mere *Civilis* eſt ex omnium ſententia.

Hæc, quæ nemo, qui vel in limini juriſprudentiam ſaluta-vit, ignorat, atque apud omnes juriſconſultos in confeſſo ſunt, ſi attendere voluiſſet Govartius; nunquam, ut credo, accu-ſaſſet Theologos Celgas, quod Illuſtriſſimum Dom. Archiepiſ-copum Mechlinienſem *Criminaliter* coram Judicibus ſæculari-bus conveniſſent, aut actiones *Criminales* contra Epiſcopos coram iiſdem Judicibus inſtituiſſent.

Legatur & relegatur concluſio, immo & Libellus integer ab hiſce Theologis Conſilio Privato adverſus Libellum & Dedu-ctionem D. Archiepiſcopi oblatus; nihil omnino reperietur, quod vel in ſpeciem *Criminale* Judicium, aut vindictam *pu-blicam* ſapiat: ſed & concluſio, totuſque Libellus unice colli-mant ad reparationem *famæ*, quam per dictum Libellum & Deductionem ei junctam, & Regi exhibitam, enormiter læ-ſam conqueruntur Theologi, quod totum ad Judicium *Civile* pertinere non negabit Govartius.

Sed replicabit Govartius: Theologi hi in Libello ſuo ſup-plicant, ut *Deductio* denuntiationis iſtius *laceretur*, & *Ar-chiepiſcopus injurias revocet, palinodiam canat*, ut ipſe loqui-tur, *pag.* 24.

Verum eſt, Theologos ſupplicare Regi; ut declarare non gravetur, *dictas denuntiationes, accuſationes, & terminos in-jurioſos, quæ D. Archiepiſcopus Mechlinienſis allegat & pro-fert tum in dicto ſuo Libello, tum Deductione, quæ Libello jungitur, eſſe abuſiva, ficta, & veritati contraria, ac proinde mandare dignetur, ut dictus Libellus & Deductio lacerentur*; ſed quo hæc tendunt concluduntque? Nonne unice ad repara-tionem *famæ propriæ*, quam injuſte & graviter læſam præ-tendunt? Unde, quod notandum, & Govartius diſſimulavit, *non ſimpliciter* Libellum & Deductionem *lacerari* ſupplicant; ſed addunt: „ Aut ſaltem dicta, injuriæ, accuſationes, & „ termini injurioſi deleantur & expungantur, ea ratione, qua „ Majeſtas Veſtra expedire judicaverit, vel aliter ". Nonne hac clauſula palam declarant, ſe non niſi ad reparationem *famæ ſuæ* concludere, hancque ſolam intendere? Modum au-tem & formam, quibus hæc fiat; etiam cum minima D. Ar-chiepiſcopi infamia ejuſque incommodo, Judicio Regii Senatus dimittentes. Qui hac concluſione modeſtius, aut reverentius deſiderari poſſet a Theologis & Presbyteris, qui ſe de enor-miſſimis criminibus, & quidem coram Rege ſuo injuſtiſſime accuſatos non dubitabant?

Quod autem aſſerit D. Govartius, Theologos concluſiſſe, ut D. Archiepiſcopus *injurias revocet, palinodiam canat*: quamvis hæc concluſio in actione injuriarum ſit hodie utiliſſi-ma, ab hac tamen abſtinuerunt Theologi ob reverentiam D. Archiepiſcopo debitam: nec ſcio quibus oculis concluſionem Teologorum legerit Govartius, aut aſſerere potuerit, Theolo-gos concluſiſſe, ut D. Archiepiſcopus *injurias revocet, palino-diam canat*; cum nec verbum in Theologorum concluſione de *hac revocatione*, aut *palinodia* occurrat.

Sed ſi ad revocationem injuriarum, aut *palinodiam* conclu-ſiſſent Theologi, eam, quæ alias iis debetur, modeſtiæ & re-verentiæ erga D. Archiepiſcopum laudem forſan amiſiſſent; ſed propterea contra D. Archiepiſcopum nec *criminaliter* con-cluſiſſent, nec actiones *criminales* inſtituiſſent.

An forſitan neſcit D. Govartius actionem ad *palinodiam*, non criminalem, ſed *civilem* reputari? „ Neque enim inſti-„ tuitur, ut vel corpori pœna infligatur, vel quidquam ap-„ plicetur Fiſco, ſed tantum ut honori & exiſtimationi ejus, „ qui læſus eſt, conſulatur ": uti poſt Myſingerum & An-dream Gail loquitur Arnoldus Vinnius ad citatum §. 10. quem indubie Auctorem D. Govartius adhuc ſtudioſus Juris evolvit.

Audiat & D. Stockmannum *Decif.* 108. dicentem: „ actio-„ nem *criminalem* injuriarum ægre hodie admitti, & ſæpius „ (ait) *publicam* negari vidi; cenſentibus pleriſque ſufficere „ debere *privatam* perſecutionem, quæ ad *palinodiam* & mul-„ ctam honorariam tendit.

Attendat Govartius, D. Stockmannum perſecutionem, quæ ad *palinodiam* tendit, non *publicam* & criminalem, ſed *pri-vatam* ac civilem reputare. Si hi non ſufficiant, addat Pau-lum Chriſtianæum ad Conſuetudines Mechlinienſes *tit.* 2. *art.* 4. *num.* 23. plurimos in eamdem ſententiam citantem, atque

inter alios Binsfeldium aſſerentem, „ ſententiam, qua dicitur „ eam actionem ad *recantationem* eſſe *civilem communi* calcu„ lo & uſu Imderialis Cameræ receptam, ac proinde merito „ amplectandam.

Et Zypæus in Noticia Juris Belgici, *tit. De Injuriis nu.* 3. notat, moribus obtinuiſſe, ut *palinodia exigatur, quæ reparationem famæ ſpectat, adeoque civilis eſt.*

Demus ergo, quod hi Theologi adverſus D. Archiepiſcopum concluſiſſent, *ut injurias revocaret, & palinodiam caneret*, quod non fecerunt tamen; ineptiſſime & contra notoria Juris principia hinc confeciſſet Govartius, Theologos Belgas adverſus Epiſcopos actiones *criminales* inſtituiſſe, qui per ſimilem concluſionem unice ad reparationem *propriæ* famæ concluſiſſent.

Sed quid plura? Ignoratne Conſiliarius Parlamenti Mechlinienſis, moribus hodiernis, nemini, exceptis Officiariis publicis, fas eſſe inſtituere actionem *criminalem* ad vindictam *publicam*? Si hoc ignorat, inſpiciat Notas Chriſtinæi ad Bugnionem *lib.* 1. *c.* 13. & ibidem reperiet notatum: „ Hodie *ſolus* „ Fiſcus, ejuſdemque Procurator *publicam* ex crimine vindi„ ctam, cæteri *privatum tantum intereſſe* perſequuntur: quod „ & ita in Belgio obſervatur.

Audiat & Petrum Gudelinum *De Jure noviſſimo lib.* 5. *c.* 14. dicentem: *Quilibet olim ſecundum Juris Romani regulam accuſator eſſe potuit; ſed moribus noſtris licet quivis ad indicandum denuntiandumque flagitium admittatur, tamen unus qui ex officio, nomine Fiſci ſeu Reipublicæ, ultionem criminum perſequitur, atque is in Tribunalibus Regiis Procurator Generalis ſeu Regius; in Tribunalibus autem Epiſcoporum, necnon hujus Univerſitatis, Promotor vocatur; quod optime videtur introductum, quandoquidem nemo privatus perſonam accuſatoris abſque ſumma invidia & odio illius, quem accuſat amicorumque ejus ſuſcipere poteſt* (a).

Si hi Govartio non ſufficiant, adeat & alios ejuſdem praxeos teſtes, quos citat D. Chriſtinæus loco citato.

Quomodo ergo Theologi Belgæ, qui nulla ad agendum *publica* auctoritate ſunt inſtructi, actiones *criminales* adverſus Epiſcopos inſtituiſſent? Nonne eos tamquam incompetentes actores, Conſilium Privatum a limine judicii repuliſſet? Niſi forſan hujus Conſilii Senatores, æque ac Covartium, hujus notoriæ & vulgatiſſimæ praxeos ignaros fuiſſe dicamus.

At dicet forſan Govartius: Theologi Belgæ non quidem directe D. Archiepiſcopum *criminaliter* convenerunt; ſed ut adverſus ipſum *criminalis* actio inſtitueretur per Fiſcalem Regium poſtularunt, aut ſaltem eum in finem denuntiarunt.

Verum eſt, teſte D. Stockmanno citata *Deciſ.* 108. interdum actionem *publicam* concedi ob injurias illatas: *ſi is, qui magiſtratum gerit, in publica functione muneris ſui læſus ſit, vel aliunde in commune plurium detrimentum redundet, aut ſpeciem Libelli famoſi contineat, vel atrocitas facti vel dicti coercitionem extra ordinem poſtulet*: ſed hujuſmodi actionem *publicam* adverſus D. Archiepiſcopum inſtitui poſtulaſſe, Theologos Belgas, aut eum in finem hunc denuntiaſſe, calumnioſum & ab omni ſpecie veri remotiſſimum eſt.

Examinetur & diſcutiatur Theologorum non concluſio duntaxat, ſed integer quantus eſt Libellus, & videatur, num vel unicum jota ſit, hujuſmodi accuſationem aut denuntiationem vel inſinuans.

Non diffiteor, quod non ſine fundamento ſimilis denuntiationis ad actionem *publicam & criminalem* contra D. Archiepiſcopum argui potuiſſent Theologos Libello & Deductione concluſerat, ut nimirum S. M. jubere dignetur *ea legi & examinari in ſuo Conſilio Status, ad ſtatuendum id, quod cauſæ momentum exigit pro defenſione ſuæ auctoritatis, & ſupremæ Poteſtatis Regiæ, pro ſanctæ noſtræ Religionis conſervatione, & pace publica in his Provinciis.*

Abſit autem, quod Theologi Belgæ hujuſmodi adverſus ſuum Archiepiſcopum concluſionem ceperint: ſuffecit ipſis *propriæ* famæ perſpicere, quam ſibi pro regimine populi aut Cleri, cui præſunt, neceſſariam judicabant; ejuſque reſtaurationem modeſte & humiliter poſtulare, nulla vel in ſpeciem accuſatione aut denuntiatione ad pœnam *publicam*, immo nec ad recantationem aut palinodiam contra D. Archiepiſcopum inſtituta.

§. VII.

An Theologi recte coram Conſilio Regio egerint civiliter ad reparationem ſuæ famæ?

EX Theologorum Libello, quem Conſilio Privato contra Libellum Illuſtriſſimi D. Archiepiſcopi Mechlinienſis & Deductionem ei annexam obtulerunt, evidenter probavimus, nec in ſpeciem hos Theologos actionem *criminalem* contra Archiepiſcopum coram Conſilio Privato inſtituiſſe, aut ipſum *criminaliter* accuſaſſe; ſed unice poſtulaſſe reparationem famæ, quam enormiter læſam per illius Libellum, & Deductionem ei junctam prætendebant, idque per actionem *mere civilem*.

Quid autem in hac poſtulatione aut exhibitione Libelli contrarium Immunitati Sacerdotum Belgii in cauſis perſonalibus, præſertim criminalibus, pro qua certamen ſuſcripſit D. Govartius?

Nonne Libellus una cum Deductione ex parte D. Archiepiſcopi Regi erat oblatus? Nonne conſequenter de criminibus & exceſſibus in Libello & Deductione expreſſis apud Regem erant delati & infamati Theologi?

Quid igitur naturalius, Jurique conformius, quam ut Theologi ſe a criminibus objectis purgare, ſuamque innocentiam probare contendant coram Rege, apud quem de criminibus exceſſibuſque delati & infamati erant; ſuæque famæ reparationem petant ab eo Tribunali, coram quo famam ſuam enormiter læſam prætendebant?

Quid hic, amabo te! Govarti, Immunitati Sacerdotum Belgii adverſum? Num forſan Immunitas Sacerdotalis præripiet Sacerdotibus facultatem ſe de criminibus objectis purgandi apud eum Judicem, coram quo ſe falſo accuſatos aut delatos eſſe credunt? An hæc Immunitas impediet, quominus Sacerdotes, aut Theologi Belgæ reparationem propriæ famæ petant a Regio Tribunali, ſi ſciant ibi per falſam accuſationem famam ſuam enormiter læſam?

Dicit Govartius *pag.* 59. „ Hic (in Libello & Deductione „ Regi oblatis) aliud nihil egit Prælatus impiger, quam ve„ luti Belgii Primas, & Status utriuſque Miniſter fidelis, obe„ dire mandato Regio & Suæ Celſitudinis.

Tum rurſus refert Litteras S. C. E. ad Archiepiſcopum de 7. Novembris 1695. quibus ei communicat mandata Regia „ ut perſpecta habeat omnia iis contenta, nihilque ſit, „ quod non quam accuratiſſime ſervetur & executioni mande„ tur. Simul monens, ut vel minimas illarum tranſgreſſiones „ ſibi aut Conſilio Status denuntiet, ut opportuna remedia „ afferantur.

His relatis ſubdit Govartius: „ Paruit monitis Archiepiſco„ pus, ut Status Miniſter, oppoſitiones & Decretis Regiis con„ trarius conatus indicavit Conſilio Status; in quo igitur pec„ cavit denuntiando, quid mali fecit obediendo?

Nolim ergo accuſare D. Archiepiſcopum; neque hic diſcutere, num hanc denuntiationem conformiter ad mentem Regis, atque S. E. Celſitudinis mandatis obediendo, recte inſtituerit.

Hoc ſcio, Theologos prætendere, immo nec dubitare, ſe de conatibus contrariis Regiis mandatis aliiſque gravibus exceſſibus, ab Archiepiſcopo falſo ac ſine ullo plane fundamento eſſe delatos ſeu denuntiatos; an id fundate, an infundate prætendant, hic non quæritur.

Illud quæritur, utrum per Litteras S. E. Celſitudinis ſupra relatas, ita mandatum ſit D. Archiepiſcopo, vel minimas mandatorum Regiorum tranſgreſſiones S. E. Celſitudini vel Conſilio Status denuntiare, ut integrum non ſit Denuntiatis, ſe a tranſgreſſionibus, aut exceſſibus objectis purgare, innocentiamque ſuam probare; atque propriæ famæ reparationem poſtulare, ſi ſe falſo delatos probare poſſent.

Sane omnibus ſubditis Regis jure naturali ac poſitivo mandatum eſt, denuntiare omnes, qui in perſonam Regis, ejuſque Statum machinari & inſidias ſtruere ſciuntur.

Quis tamen dicet, de ſimili aliove crimine læſæ Majeſtatis aut rebellionis accuſatis, vel denuntiatis, non eſſe integrum, ſe de hoc crimine defendere, ſuamque innocentiam oſtendere, & propriæ famæ reſtaurationem petere?

Demus igitur, D. Archiepiſcopum denuntiaſſe Theologos iſtos, ut Regiis mandatis & Litteris S. E. C. obſequerentur; num idcirco Theologi a ſua defenſione, omnibus jure naturali competente, erunt excluſi; integrum eis amplius non erit, oſtendere, accuſationes vel denuntiationes adverſum ſe inſtitutas eſſe falſas, famamque ſuam calumnioſe laceratam? ipſique D. Archiepiſcopo ſimiles denuntiationes inſtituenti per ipſorum adverſarios eſſe ſubreptum?

An forſan dicet Govartius, hanc defenſionem innocentiæ, propriæque famæ reparationem petere coram Judice Eccleſiaſtico debuiſſent Theologi.

Itane vero, accuſati vel denuntiati coram Rege, defendere ſe debebunt, aut famæ reſtitutionem coram Judice Eccleſiaſtico poſtulare tenebuntur? Hæc Conſiliario Regio neſcio quomodo incidere poſſent.

Dicunt Theologi in Libello Regi oblato: „ Inſtrumenta & „ denuntiationes, quæ adeo atroces contra ipſos accuſationes „ continent, cum ſtrepitu oblatæ fuerunt E. S. Celſitudini per „ Eccleſiæ Belgicæ Primatem, & totius Corporis Eccleſiaſti„ ci in hac Provincia Caput. Extant indubie in Tabulario „ Conſilii Veſtri Sanctioris; ad Aulam veſtram veriſimili„ ter miſſæ ſunt; a Miniſtris Veſtræ Majeſtatis lectæ in Con„ ſiliis; poſteritati conſervari poſſunt: quin & accidet for„ taſſis, ut aliquando data occaſione proferantur in detrimen„ tum memoriæ Supplicantium, honoris, nominis, & fortunæ „ eorum, qui de familia illorum ſunt, veluti ad repellendum „ eos a muniis, Officiis, aut Beneficiis, Capitulis, ubi ſolet cir„ ca probitatem & bonam Majorum famam rigidiſſime inquiri.

Dein concludunt: „ Quare Supplicantes temeri ſe credunt, „ ut non patiantur ſibi ſuiſque familiis hanc notam adhærere, „ nihilque omittant, quod neceſſarium ſit ad avertendum dedecus, detrimentum, & opprobrium, quod vel ipſi deinceps vel „ ipſorum Conſanguinei inde poſſent perferre;

Nunc dicat Govartius, an coram alio, quam Regio Tribunali adverſus hæc remedium poſtulandum fuerit a Theologis? Num forſan Judex Eccleſiaſticus a Theologis interpellandus fuiſſet, ut hic e Tabulariis Regiis extrahi, lacerari, aut corrigi juberet inſtrumenta Regi oblata, & in ejus Tabularia relata?

Non credo, quod Govartius vellet Parlamenti ſui Tabularia Judici Eccleſiaſtico ſubjicere; aut ei de inſtrumentis & denuntiationibus ſuo Parlamento oblatis judicandi aut diſponendi auctoritatem tribuere.

Et

(a) In Galliis neceſſaria quoque eſt publicæ Partis requiſitio. Conſulatur Ordinatio Criminalis an. 1670.

Et quis unquam audivit ; Judicem Ecclesiasticum in Belgio adeundum esse, ut de his quæ Consiliis Regiis exhibita sunt, eorumque Tabulariis inserta, cognoscat Judex Ecclesiasticus ? nisi forsan Parte instante, vel Consilio Regio ex officio ita judicante ; ad Judicem Ecclesiasticum Consilii auctoritate causa cum instrumentis remittatur.

Ulterius scribit Govartius *pag.* 59. D. Archiepiscopum nihil aliud egisse, nisi parendo Mandat Regiis *oppositiones & Decretis Regiis contrarios conatus indicare Consilio Status*. Ergo, fatente Govartio, agitur de *oppositionibus & conatibus contrariis Decretis Regiis*. Et quis, quæso, de his Judex competens, nisi Rex, de cujus Decretis agitur, & quibus se opponere, & *contrarios conatus* struere accusantur Theologi ?

Immo, asserente D. Archiepiscopo in suo Libello supplice Regi oblato, de adeo enormibus excessibus quæstio erat, ut dicat, eorum cognitionem *privative* spectare ad Consilium Status cum exclusione Consilii Brabantiæ : *eo quod sint supra cursum justitiæ ordinarium, cum Status & Religionis conservatio inde pendeat, & auctoritas supremaque potestas Regis tam valide illic tangantur, & lædantur tam graviter.*

Si igitur, asserente ipso D. Archiepiscopo, ageretur de tam enormibus excessibus, ut nequidem supremus Brabantiæ Senatus iis cognoscendis sufficeret, sed *privative* eorum cognitio ad Consilium Status pertineret, qua specie conqueri potest D. Archiepiscopus, ejusve Vicarius Generalis D. Govartius, dum coram Rege super his judicium petunt Theologi, ut nimirum, si rei probentur, condemnentur & puniantur ; sin minus, absolvantur, & innocentes declarentur ? Nam, uti recte in suo Libello notant Theologi, ad quem Judicem spectat Supplicantes condemnare, si rei sint ; ejusdem est, si rei sint, eos absolvere.

Nobis ergo aperiat Govartius, in quo Theologi & Sacerdotes Belgæ contra formam judicii peccaverint, aut violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ rei sint, vel erga Illustrissimum D. Archiepiscopum irreverentes fuerint, qui coram Rege, apud quem de *oppositionibus & Decretis Regiis contrariis conatibus*, quin & excessibus *privative* ad cognitionem Consilii Status spectantibus delati fuerant, de objectis hisce excessibus se purgare posse putant, innocentesque declarari postulant ?

Licuit citra violationem Immunitatis Sacerdotum Belgii D. Archiepiscopo de hisce criminibus apud Regem deferre Theologos & Sacerdotes Belgas, suæque Majestati supplicare, ut *jubere dignetur instrumenta hic juncta legi & examinari in suo Consilio Status ad statuendum id, quod causæ momentum exigit pro defensione suæ auctoritatis, & supremæ Potestatis Regiæ, pro sanctæ nostræ Religionis conservatione, & pace publica in hisce Provinciis* : quemadmodum concludit per Libellum S. E. Celsitudini oblatum. Quidni ergo citra violationem Immunitatis saltem licuit, Theologis & Sacerdotibus coram Judice Regio prius accusatis & provocatis, coram eodem se defendere suamque innocentiam probare, atque concludere, ut si rei non sint, innocentes declarentur, famaque læsa reparetur ? (*a*)

(a) In Gallis Judex Regius est competens & legitimus Judex criminum, quorum Clerici adversus alterius famam accusantur. Canones a Jurisdictione sæculari Clericos delinquentes eximere non potuerunt sine auctoritate Principis, a quo emanat ea Jurisdictio, quæ in omnes illius subditos jure communi extenditur. Quid de hac re a Galiis observari debeat, habetur in *Edicto 1695. art.* 38.

A P P E N D I X

Monumentorum ad hanc CONCORDIAM *pertinentium.*

I.

BULLA MARTINI V.

De Cognitione Possessorii Rei spiritualis coram Consiliis Regiis.

MARTINUS Episcopus servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Romani Pontificis providentia circumspecta nonnunquam gesta & ordinata per eum, ne lites & scandala pariant, dilucidat & declarat, prout locorum & temporum qualitate pensata in Domino conspicit expedire. Dudum siquidem in nostri Apostolatus primordiis provide considerantes, quod licet Clerici & Ecclesiasticæ personæ, qui suas causas & querelas, in iis præcipue quæ de jure vel consuetudine ad forum Ecclesiasticum pertinere noscuntur, eo temere derelicto sæcularibus judiciis se submittere, seu partes sibi adversas ad forum de jure vetitum convenire vel trahere præsumebant, gravibus proinde pœnis tam spiritualibus quam temporalibus, etiam jure disponente alligarentur ; pœnas tamen ipsas non sine propriæ salutis periculo sæpius habere videbantur in contemptum. Nos, qui ex debito Pastoralis officii salutem quærimus singulorum, super his opportune providere volentes, statuimus & ordinamus, quod quicumque e Clericis & personis eisdem de cætero reus talis præsumptionis existeret, nisi de hoc in quibuscumque concessionibus, dispensationis, & gratiis per eum a nobis impetrandis ab eo specialem & expressam mentionem faceret, quod inde sibi super hoc opportune providere valeret pro suæ cautela salutis, eo ipso omni commodo careret eorum, ipsæque concessiones, dispensationibus, & gratiæ totaliter inefficaces, nulliusque roboris vel momenti existerent, & nihilominus pœnæ Canonum contra tales locum haberent & etiam declararentur, prout in quadam Ordinatione nostra super hoc edita, & in libro Cancellariæ nostræ descripta & publicata latius continetur. Cum autem, sicut pro parte clarissimi in Christo filii nostri Caroli (*a*) Regis Francorum illustris nobis fuit expositum, a nonnullis revocetur in dubium, an per hujusmodi nostram Constitutionem derogari voluerimus juri & Jurisdictioni Regiæ, præsertim in casu Possessorii retinendæ possessionis, super quibuscumque Ecclesiis & Beneficiis Ecclesiasticis suorum Regni Franciæ & Delphinatus Viennensis, per quam Jurisdictionem præfatus Rex sibi licere asserit in omni casu etiam juridice tueri possessores : Nos ad omnis ambiguitatis tollendum dubium, super his opportune consulere & providere volentes, ejusdem Regis in hac parte supplicationibus inclinati, auctoritate Apostolica, tenore præsentium declaramus nostræ intentionis non fuisse, neque esse, per prædictam aut quamcumque aliam Constitutionem nostram, eidem Regi, & ejus Regiæ Jurisdictioni, per quam, sicut asseritur, tam ipse quam progenitores super hujusmodi Possessorio a tanto tempore ; citra quod de ejus contrario memoria hominum non existit ; consueverunt cognoscere, in aliquo derogari voluisse aut velle quoquo modo : decernentes partes molestatas super earum conservatione ad suorum Beneficiorum possessionem ipsius Regis auxilium implorantes, dummodo in contemptum Jurisdictionis & libertatis Ecclesiasticæ, & ut partes sibi adversas in rebus Ecclesiasticis diutius perturbarent, hoc non fecerint, pœnas in dicta nostra Constitutione contentas nullatenus incurrisse aut debere incurrere quovis modo. Per hoc autem nullum jus seu Jurisdictionem in præmissis cognoscendis eidem Regi de novo acquiri volumus, sed antiquum, si quod habet, tantummodo conservari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ Constitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Genezani Prænostin Diœcesis, 12. Kalendas Septembris, Pontificatus nostri anno nono. B. *de Montepolitian.* T. *Batesen, & a tergo*, Regist. in Camera Apostolica.

(a) Eo loci intelligi debet Carolus VII.

II.

BREVE LEONIS X.

De eadem Materia.

Dilectis Filiis Præsidentibus & Consiliariis Parlament Curiæ Tolosanæ LEO Papa X.

DIlecti Filii, salutem & Apostolicam Benedictionem. Intelleximus litem seu controversiam *super Possessorio* Monasterii S. Petri de Salino, & Prioratu S. Saturnini de Porto in Ponte S. Spiritus Ordinis Cluniacensis, quæ olim certo modo vacantia dilecto Filio Magistro Joanni de Anseduna Litterarum Apostolicarum Abbreviatori, per eum quod viveret tenenda & gubernanda auctoritate Apostolica commendata fuerunt, inter eumdem Joannem & certos ejus Adversarios coram vobis judicibus pendere. Nos autem eumdem Joannem ob grata obsequia, quæ tam ipse quam bonæ memoriæ Rostagnus Archiepiscopus Ebredunensis ejusdem Joannis Patruus dum viveret nobis impendit, & quæ idem Joannes adhuc impendere non desistit, gratioso favore prosequi volentes, hortamur vos in Domino, ut pro nostri & Apostolicæ Sedis reverentia eidem Joanni in præmissis justitia mediante assistatis, ac auxilium & favores opportunos præbeatis ; Vos in præmissis taliter gerentes, ut apud nos & Sedem eamdem non immerito commendari valeatis. Datum Romæ apud S. Petrum sub An-

nulo Piscatoris; die 17. Novembris 1513. Pontificatus nostri anno primo.

III.

Libellus supplex Statibus Brabantiæ oblatus ex parte plurimorum Ecclesiasticorum.

Quo petunt, ut nemo nisi auditus coram legitimo Judice puniatur; & ut executioni mandentur Brevia Apostolica.

A MESSEIGNEURS

Messeigneurs les Etats de Brabant.

UN grand nombre de Theologiens de l'Université de Louvain, & d'autres Ecclesiastiques de la Province de Brabant s'adressent à vos Seigneuries Illustrissimes, avec d'autant plus de confiance, qu'ils se flatent, que vous regarderez l'affaire qui les y oblige, non comme leur affaire particuliere, mais comme la cause de la Religion, de la Justice, & de la Patrie. C'est la cause de la Religion, puis qu'il s'agit de la doctrine de la Foy dont on les accuse de violer la pureté par des erreurs: C'est la cause de la Justice, puis qu'on les traite d'heretiques declarez, sans aucunes procédures de Justice: C'est la cause de la Patrie, puis que leurs Adversaires, pour les oprimer, plus aisément, foulent aux pieds les Loix fondamentales de l'Etat, & les Privileges les plus sacrez du Païs, qui ont toûjours fait la sûreté de Public, & le salut des particuliers. Car vous jugez bien, trés honorez Seigneurs, que rien n'est contraire non seulement à l'équité naturelle, & aux Loix divines & humaines mais encore aux plus autentiques Privileges de ces Provinces; que lesentreprises des Adversaires des Supplians, qui fuïant la lumiere & la justice des Tribunaux ordinaires de la Patrie, portent à leur insçu contr'eux des accusations capitales au-delà des Monts à la Cour de S. M. où lesdits Supplians ne sont point connus, où ils n'ont personne pour se défendre contre des Adversaires qui y ont beaucoup de crédit & toutes sortes de secours. Là ces Adversaires exposent tout ce qu'il leur plait sans contradiction; ils empêchent que leurs accusations ne soient communiquées à leurs Parties, & ne soient renvoyées aux Consaux établis dans ce Païs; surprennent des Sentences & des ordres terribles, pour être executez par voye de fait, sans formalitez, sans ressource, comme ils ont fait tout novellement, ayant obtenu de S. M. des Ordres en date du 7. Novembre 1695. que l'ont ait à exclure des Offices, Benefices, Charges & Emplois Ecclesiastique ceux qui sont suspects de Jansenisme, de Rigorisme, & de Noveautez. Ils ont même obtenu des interdictions, pour ôter la connoissance aux Juges naturels de nos Causes, au Conseil même de Brabant, de peur que l'Innocence ne trouve quelque protection dans la Justice ordinaire des lieux où sont les Supplians, contre les surprises & artifices de ceux qui les calomnient.

Vos Seigneuries Illustrissimes qui sont regardées avec raison comme les Peres de la Patrie, les Conservateurs des Privileges du Païs, les Defenseurs de la liberté publique, jugent assez par leur lumiere combien tout cela est éloigné des mœurs de nos Peres; combien contraire au bien de l'Etat & á la sûreté de la vie, des biens, du repos, & des personnes de tous ceux qui le composent: elles n'ont pas de peine á comprendre, que c'est donner atteinte aux plus anciennes de nos Loix, de sapper par le fondement la liberté de ces Provinces, appuyée sur la parole sacrée de nos Princes, & sur le Serment solemnel que nôtre Auguste Monarque fait sur le saints Evangiles á son joyeux avénement á la Couronne, de conserver ces Privileges, & de ne permettre jamais qu'aucun de ses Sujets deçá soit jugé autrement, que par les voyes ordinaires de la Justice, & devant les Consaux du Païs.

C'est, Nosseigneurs, pour la conservation de ces Privileges, que les Supplians ont recours á l'intervention de vos Seigneuries Illustrissimes; ils ne demandent point que l'on étouffe les plaintes & les accusations qui purroient étres faites contr'eux par qui que ce soit. Ils sont préts de répondre de leur doctrine & leur conduite, devant tous Juges legitimes & non suspects.

Ce qu'ils demandent uniquement, c'est de n'être pas juges hors du Païs, ni sans les formalitez ordinaires de la Justice, ni traitez plus indignement ni plus injustement, que les plus grands criminels, á qui la protection des Loix n'est jamais refusée, quelques forts & violens que soient contr'eux les préjugez de leurs crimes.

Et le Supplians le demandent avec d'autant plus de justice, que le S. Siege ayant pris une connoissance trés- exacte de leur doctrine & de leurs maxime, demande pour eux la méme chose par ses Brefs.

Les Supplians requierent donc trés-humblement, Nosseigneurs, l'intervention puissante de vos Seigneuries Illustrissimes, pour obtenir de S. M. que les Loix & les Privileges du Païs soient religieusement observez á leur égard, en sorte qu'il ne soit point procédé contr'eux par voye de fait, mais devant les Juges légitimes de la Province, & selon les formes de droit, dans toutes les causes qui les regarderont.

Secundement, que puis qu'il a piû a S. S. d'envoyer des Brefs á M. l'Archevéque & aux autres Evéques de ces Provinces, pour terminer avec équité les contestations qui troublent le Païs, & empécher les vexations & les injustices que poutroient souffrir les faibles par le crédit des plus forts, S. M. ait la bonté de donner ses ordres, pour les faire exécuter selon leur teneur; & en consequence, que personne ne puisse étres tenu, ni traité comme Janseniste, Rigoriste, ou Novateur, ni ensuite compris dans les Ordres susdits de S. M. qu'aprés qu'il aura été cité, jugé & déclaré tel, selon l'ordre de la Justice.

Troisiémement, qu'il ne soit permis á aucun Superieur Ecclesiastique ou Seculier de ces Provinces, de rien entrepredre contre le repos ou la personne des Ecclesiastiques, ni de les troubler dans l'exercice ou la possession de leurs Charges, Fonctions ou Benefices, qu'aprés qu'il les aura fait adjourner pardevant les Juges competens, pour procéder contr'eux dans l'ordre de la Justice, s'il y a de justes plaintes á leur charge, sur lesquelle il y ait lieu de leur faire le procés.

Et les Supplians continuëront de prier Dieu pour la conservation de vos Seigneuries Illustrissimes, & pour la prosperité des Etats de la Province.

IV.

Alter Libellus supplex Statibus Brabantiæ oblatus, quo exhibentur commissæ inobservationes Privilegiorum Patriæ.

A MESSEIGNEURS

Messeigneurs les Etats de Brabant.

UN grand nombre de Theologiens de l'Université de Louvain, de Chanoines, Archi-Prétres, Pasteurs, Vice-Pasteurs, Confesseurs, & autres Ecclesiastiques de la Province de Brabant, dont la Procuration a été produite devant vos Seigneuries Illustrissimes, & qui a été depuis signée par un grand nombre d'autres, s'adressent de nouveau a vous, Messeigneurs, comme aux Peres de la Patrie, aux Conservateurs de Privileges du Païs, & aux Défenseurs de la liberté publique, pour leur exposer trés humblement, qu'ayant presenté depuis peu de temps á vos Seigneuries Illustrissimes une Requête, où ils leur remoutrent trés-humblement, que depuis plusieurs années en çá, on a fait plusieurs notables inobservations des Privileges du Païs, afin qu'il leur plût penser á des moyens efficaces d'y remedier, & faire observer la voye de la Justice dans les occasions y mentionnées; Elles auroient fait connoître aux Supplians par leur Apostille, qu'*Elles ne trouvoient pas quant á present aucune matiere qui concerne les Privileges du Païs*: ce qui les oblige á reçourir de nouveau á vos Seigneuries Illustrissimes, pour leur exposer plus en détail lesdites inobservations arrivées á l'égard du primier Article de la Joyeuse Entrée, qui contient.

1. Que le Roy ne fera ni ne souffrira point, qu'il soit fait aucune violence, en quelque maniere que ce soit, aux Habitans de la Province.

2. Que S. M. n'agira & ne souffrira point, qu'en agisse á l'egard de ses Sujets, autrement que par la voye de la Justice.

3. Que Sa Majesté les gouvernera tous par cette méme voye de la Justice, conformément aux Droits & aux Coûtumes des lieux, c'est á dire par les Juges legitimes établis dans le Païs.

Suivant ce premier Article, que les Ducs de Brabant ont toujours juré d'observer, la Province s'est par le passé maintenuë dans cet usage & ce Droit inviolable, de ne reconnoître point d'autres Tribunaux, ni d'autres Juges, soit Ecclesiastiques ou Seculiers, que ceux qui sont établis de toute ancienneté dans le Païs, & d'y étre renvoyez, pour y poursuivre toutes leurs affaires, & y étre jugez dans l'ordre du Droit, & selon les procédures ordinaires de la Justice, sans pouvoir jamais étres traduits ailleurs, ni privez de leurs droit, qu'aprés avoir eu la liberté de les défendre, ni traitez en aucune maniere par voye de fait.

Les Supplians uniquement appliquez à ce qui est de leur état, ne sont pas si bien informez de ce qui se passe à cet égard dans les affaires Civiles & seculieres: mais pour ce qui regarde les affaires Ecclésiastiques, il y a longues années qu'ils gemissent dans le silence, d'y voir de très-grands desordres, & des maux infinis arrivez par l'inobservation du premier Article de la Joyeuse Entrée, par la privation de liberté dans les Corps Ecclesiastiques, & particulierement dans l'Université de Louvain, & par les atteintes souvent données aux Privileges du Païs.

Le respect & l'amour de la paix ont long-temp fermé la bouche à ceux qui en souffroient davantage; mais les maux qui en arrivent se multiplient si fort depuis quelque temps, & le peril d'une ruine totale pour l'Université de Louvain, pour l'Ordre Ecclesiastique, & pour tout le bien qui er dépend, leur paroît si visibile & si proche, qu'il y va de leur salut de n'étre pas plus long temps sans en avertir vos Seigneuries Illustrissimes, afin que par leur prudente & sage intervencion, ils contribuënt à arréter le cours des maux veritables qui se glissent, sous le prætexte de remedier à des maux chimeriques & imaginaires.

Ce n'est point une terreur panique qui fait parler ainsi les

les Supplians ; ce n'eſt qu'apres un grand nombre de vexations ſouffertes avec beaucoup de patience, par la vûë d'une infinité de maux qu'ils voyent prêts de fondre ſur cette pauvre Univerſité, & ſur toute l'Egliſe Belgique, enſuite des Ordres rigoureux venus d'Eſpagne depuis quelqueis mois, á la ſollicitation de certaines perſonnes puiſſantes, qui ont trouvé moyen de ſurprendre la Religion de S. M. par des accuſations avancées avec d'autant de confiance, que ſi ceux qu'il en chargent avoient été juridiquement convaincus des crimes qu'ils leur imputent, ou qu'au moins ils en fuiſſent legitimement ſoupçonnez, quoique ces accuſations n'ayent pour fondement qu'un zéle qui n'eſt pas ſelon la ſcience, mais qui n'eſt que le fruit d'uno aveugle prévention. Cependant á la faveur de ces accuſations abſolument fauſſes, is ont ſurpris les derniers ordres venus d'Eſpagne, dont il y aura toûjours ſujet de craindre qu'on n'abuſe contre l'odre de la Juſtice.

Ces ordres envoyez le 7. Novembre dernier á M. l'Archevéque, ou Conſeil de Brabant, & au Magiſtrat de Louvain, ſon viſiblement ſurpris par de faux expoſez, comme vous les jugerez, Meſſeigneurs, quand vous ſçaurez en quoy ils conſiſtent: Car dans ceux qui ont été envoyez au Magiſtrat de Louvain, après avoir énoncé. *Qui en conformite des ordres réiterez du Roy, il convient d'exclur e de toutes les proviſions qui ſe preſenteront, tant des dignitez Eccléſiaſtiques, que des Charges Seculieres, les perſonnes qui ſe trouveront ſuivre la doctrine de Janſenius, ou qui ſeront ſoupçonnez d'être Rigoriſtes ou Novateurs, comme auſſi leurs adherans & protecteurs; & qu'enſuitte il eſt neceſſai e de prèvenir, que ceux qui ſont ſuſpects deſdites doctrines, ne ſoient pourvûs d'aucunes Prèſidences de Colleges dans l'Univerſitè de Louvain, afin que la jeuneſſe ne ſoit pervertie, mais bien èlevèe & inſtruite à la bonne doctrine; on interdit ſerieuſement au nom & de la part de S. M. au Magiſtrat de Louvain, de conferer à des perſonnes adherantes à cette doctrine ou ſuſpectes de l'être, aucunes Regences, Preſidentes, Leçons & Benefices, qui ſont de la Collation dudit Magiſtrat en ladite Univerſitè, & ailleurs, à peine de nullitè.*

Vous voyez, Meſſeigneurs, comment les Habitans du Païs ſont accuſez devant S. M. du crime d'hereſie, de former des ſectes pernicieuſes, d'étre de dangereux Novateurs, de corrompre la doctrine d'Egliſe, & d'étre capables de pervertir la jeuneſſe; & vous voyez en méme temps, que ſans parler d'aucunes informations, ni d'accuſations dans les formes de Droit, ni d'inſtruction de procés, ni de procedures juridiques, ni des Tribunaux du Païs, d'aucuns Juges legitimes pardevant qui les accuſez & les ſuſpects puiſſent avoir la liberté de ſe defendre & de ſe juſtifier, on y commence par exécuter contre les Sujets du Roy les peines les plus rigoureuſes & plus infamantes dont les Eccleſiaſtiques puiſſent étre punis, & qu'on n'y parle que d'exclu ions de Regences, de Préſidences, de Leçons, de Benefices, & de toutes ſortes de Charges & d'Emplois dont ils peuvent étre capables.

Loin méme de renvoyer ils accuſex pardevant le Conſeil de la Province, & de laiſſer au moins aux Sujets du Roy la liberté d'y recourir, pour y ſoûtenir leur droit, & leur innocence, on leur ferme la porte de cet azyle, qui a toûjours été le refuge des innocens accablez par la violence des plus forts, & qui eſt méme ouvert aux criminels les plus odieux: Car les Adverſaires des Supplians ſuſpectant par un attentat inoüy la juſtice & l'équité du Conſeil de Brabant, qui s'eſt toûjours ſignalé par ſon zéle pour le ſervice du Roy, & par ſa fermeté pour le maintien des Loix & de la Juſtice, ils ont eu aſſez d'artifices pour ſurprendre á la Gour de S. M. un ordre *qui interdit à ce Conſeil de ſe mèler ni proteger aucune Inſtance ou prètention que l'on voudroit former pardevant ledit Conſeil de Brabant ſoit à titre de poſſeſſoire, ou autrement, contre les diſpoſitions & Ordonnances que les Eveques ou Dioceſains pourroient avoir faites ou feroient cy après, pour cauſe de doctrine & mœurs des Eccleſiaſtiques.* Ce ſont les paroles des ordres envoyez á ce Conſeil le 7. Novembre dernier.

Ce ne eſt pas que les Supplians ne reconnoiſſent, que le Jugement des accuſations faites en matipre de doctrine, & des mœurs des Eccleſiaſtiques, appartiennent de droit á Noſſeigneurs les Evéques; mais il n'y a perſonne qui ne demeure auſſi d'accord, que tout s'y doit faire par les voyes de la Juſtice, & avec les procédures ordinaires. Cependant il peut arriver, & il n'arrive que trop ſouvent, comme les exemples récens cy après mentionnez le prouvent clairement, que les Juges Eccleſiaſtiques ſe voyant appuyez de l'autorité des Puiſſances, ſe diſpenſent aiſément d'employer ces voyes de la Juſtice, & ſe mettent en poſſeſſion de priver par voye de fait de leurs Emplois, les Eccleſiaſtiques de leurs Dioceſes. C'eſt pour cela que S. M. comme Protecteur de la Juſtice, s'eſt reſervé la connoiſſance du poſſeſſoire, afin d'empécher qu'il ne ſoit fait aucune violence á ſes Sujets, & qu'ils ne ſoient pas accablez par le crédit des plus forts, en les mettant par voye de fait hors de leur poſſeſſion.

C'eſt ce á quoy S. M. s'eſt obligée devant Dieu par le premier Article de la Joyeuſe Entrée, & ce qu'on prétend rendre effectivement inutile par les ordres ſignifiez au Conſeil de Brabant.

Vôtre lumiere, Meſſeigneurs, vous fuit aſſez connoître que cette ſurpriſe eſt pour le public d'une terrible conſequence; il ne s'agit pas icy de quelques particuliers, tout l'Etat y eſt intereſſe. Ce traitement fait ſans aucun ſujet legitime á un Tribunal auſſi venerable & auſſi neceſſaire qu'eſt le Conſeil de Brabant, á qui on arrache par voye de fait une infinité des Cauſes des plus conſiderables, eſt due playe qui bleſſe la Province dans toutes ſes parties. C'eſt un coup qui ſappe par les fondemens la liberté publique, & les Privileges du Païs; car en liant les mains á ce Conſeil, on expoſe toutes ſortes des perſonnes á la vexation des plus puiſſans, on les dépoüille de la protection des Loix, & on les livres, pour ainſi dire, á leurs ennemis, ſans leur laiſſer aucun moyen de ſe défendre.

De plus, il ne faut pas s'imaginer qu'on n'en veüille icy qu'aux Eccleſiaſtiques; car outre que quand cette maniere de traiter les Sujets du Roy ſera une fois introduite, il ſera aiſé de faire dans une autre occaſion contre les Seculiers ce qui eſt ordonné dans cellecy contre les Eccleſiaſtiques. Vos Seigneuries Illuſtriſſimes remarqueront, s'il leur plaît, que dans l'Ordre envoyé au Magiſtrat de Louvain, il eſt expreſſément parlé d'exclure de toutes les Proviſions qui ſe preſenteront, tant de Dignitez *Eccleſiaſtiques*, que de Charges *Seculieres*, les perſonnes atteintes ou ſoupçonnées d'étre Janſeniſtes, Rigoriſtes ou Novateurs; que non contens de renfermer en cette excluſion ces perſonnes, on y comprend encore *leurs adherans & leurs Protecteurs*; c'eſt-á dire generalement tous ceux á qui des ennemis ſecrets ou déclarez voudront donner cette réputation, de quelqu'état, condition ou profeſſion qu'ils ſoient, Evéques ou Abbez, Eccleſiaſtiques ou Religieux, Princes & Seigneurs, Gentilshommes ou Bourgeois, Membres des Conſeils ou des Magiſtrats, tous Proviſeurs des Colleges, Collateurs ou Patrons des Benefices, de Charges & d'Emplois.

Pour ce qui eſt des Eccleſiaſtiques, quoiqu'il n'y en aic aucun dénommé dans ces ordres, comme on ſçait aſſez qui ſont ceux qui les ont obtenus, & qui cherchent par lá á ſe rendre maîtres de tout, en renverſant l'ordre de la Juſtice & les Privileges de l'Etat; on n'a pas auſſi de peine á voir contre qui ils les ont obtenus, ni qui ſont ceux qui doivent étres les victimes de leur faux zéle. Ils n'ont fait nommer perſonne, afin de n'épargner perſonne; & quand ils voudront perdre quelqu'un, il ne faudra ni accuſation ni procés, ni Juges, ni Sentences, pour en venir á bout; le ſeul ſoupçon de Janſeniſme, de Rigoriſme, de Nouveauté, tiendra lieu de tout. Il n'y aura qu'avoir la puiſſance en main pour exécuter; & les Protecteurs de l'innocence, les Conſervateur & les Exécuteurs des Loix ayant les mains liées par ces ordres, ouront la douleur de voir ravager impunément la Province par cette eſpece de proſcription, ſans pouvoir ſecourir l'innocence la plus viſible & la plus entiere; car l'interdiction du Conſeil de Brabant lui ôte ſon unique appuy, & toute Collation faite par le Magiſtrat de Louvain contre la diſpoſition des nouveaux ordres, étant déclarée nulle par ces ordres méme, il n'y aura point d'autre party á prendre, que de gémir, en voyant exclure des Emplois les plus gens de bien, les plus capables de les remplir, & mettre dans toutes les Charges, & dans les poſtes les plus importans de l'Univerſité & de l'Egliſe, ceux qui auront pour tout merite l'amitié & la faveur de ceux qui cauſent tout ce renverſement, que l'on eſt aſſuré qui eſt fort eloigné des intentions de S. M.

Ce qu'ils ont engagé le Roy à ordonner au Magiſtrat de Louvain, pour les Benefices, les Charges, & les Emplois qui ſont à ſa Collation, il s'efforcent par leurs artifices de porter S. M. à le faire elle méme, pour les Benefices & les Charges qui dépendent d'Elle; & il leur eſt aiſé d'y faire entrer un Prince ſi religieux & ſi zélé pour la pureté de la Foy: car d'une part on luy a fait une affreuſe peinture de ces Provinces, comme ſi elles étoient remplies de pluſieurs ſectes pernicieuſes, qui ſont profeſſion ouverte de ſoûtenir des erreurs condamnées par l'Egliſe de ſuivre des maximes exceſſivement rigoureuſes & cruelles, & d'introduire partout des nouveautez fort dangereuſes.

Et d'un autre côté, ils ont fait entendre à S. M. que luy étant libre de diſpoſer des Benefices & des Charges qui ſont de ſa Collation, Elle ne fait tort à aucun de ceux qu'Elle en exclut.

Mais il eſt évident que l'un & l'autre eſt trèsfaux, & très prejudiciable à l'Egliſe & à l'Etat.

Le premier eſt injurieux à la Nation, & la déshonore aux yeux de toute l'Europe, où on répand ces faux bruits avec ſoin; les derniers ordres de S. M. ayant méme été imprimez dans pluſieurs Etat étrangers, avec des titres fort déhonorables à S. M. & à ſes Miniſtres: ce qui en partie a obligé de dreſſer le Memorial cy joint, *num.* 1. pour faire voir à tout le monde, que ces accuſations de Janſeniſme, de Rigoriſme, & de Nouveautez, que les Adverſaires ont fait inſerer dans ces ordres, n'ont aucun fondement en ce Païs, que dans la prévention de quelques uns, & dans la malignité de quelques autres, qui ne comptent pour rien de le troubler au dedans, & de le rendre mépriſable au dehors, pourvû qu'ils arrivent á leurs fins par ce déteſtable moyen.

Le ſecond eſt encore un artifice fort dangereux; car quoiqu'il ſoit vray que le Roy ſoit maître de ſon droit de nomination, ſa pieté, ſa religion, ſa juſtice, ſon amour pour l'Egliſe, les régles des ſaints Conciles ne luy permettent, ni d'exclure perſonne des Charges & des Benefices; ſous un prétexte infamant & une accuſation calomnieuſe, ni de priver l'Egliſe & les Public des plus dignes ſujets, á qui toux Patrons & Collateurs de Benefices ſont obligez de les conférer, ſous peine de péché mortel, ſelon la déclaration du Concile de Trente: ce que l'on force S. M. de ne pas faire, par les mauvaiſes impreſſions qu'on lui donne des plus gens de bien, par des voyes illegitimes, ſecrettes, contraires á l'ordre de la Juſtice, & propres á couvrir la calomnie.

L'on

L'on n'a pas de peine à comprendre que Ce décri general que l'on fait de certaines personnes, par des accusations si odieuses, se trouvant appuyé des ordres du Roy dont on parle icy, & de l'exemple méme de S. M. fait de terribles impressiones sur l'esprit du Magistrat de Louvain, & de ceux des autres Villes, qui comme celui-là, ont une dépendance continuelle de la Cour, & sur l'esprit des personnes de qualité, & de tous ceux qui ont des Charges ou Benefices à conférer : ce qui fait qu'ils ne veulent s'exposer, ni à faire à faux leur Nomination, ni à déplaire à S. M. en choisissant des personnes qu'on luy a renduës odieuses, quoique d'ailleurs ils soient persuadez de leur innocence.

Il est aisé de juger que les plus gens de bien seront toûjurs exclus de tout par cette raison; car on ne manque pas d'ambitieux, qui ardens à chercher les Charges & les Benefices, n'auront pas beaucoup de peine a faire passer Jansenistes, Rigoristes ou Novateurs ceux qui pourroient sans cela leur étre préferez. Par là la porte est ouverte à la calomnie, aux diffamations, aux brigues, aux cabales, & à toutes les voyes injustes, par lesquelles les Ecclesiastiques ambitieux & avares se voudront ouvrir le chemin aux Emplois & aux Benefices, ou préjudice de ceux qui y peuvent legitiment prétendre, ou qui méme en sont déja en possession : car la voye de la maintenuë leur étant formée par l'interdiction faite Conseil de Brabant, *de se méler ou de proteger aucune Instance ou prétention formée devant luy, soit à titre de possessoire ou autrement*, il ne reste aux Ecclesiostiques que la voye du petitoire devant le Juge Ecclesiastique,

Et vous sçavez, Messeigneurs, à combien d'inconveniens cette voye est sujette; car c'est une chose bien fâcheuse d'étre obligé de voir sas interéts; son établissement, & comme on dit, sa fortune entre les mains d'une personne qui agit au nom, sous les ordres & avec dépendance d'un Superieur quelquesois prévenu ou mal disposé. D'ailleurs avant qu'un pauvre Plaideur ait obtenu trois Sentences conformes, il est ruiné en frais, & il court risque de voir plûtôt la fin de sa vie; que la fin de son procés. Ainsi il arriverà qu'un habile Ecclesiastique, de merite, de pieté, étans mis hors de possession de son Office ou Benefice, ou autre Charge, & ne pouvant étre maintenu par le Conseil, en demeurera privé toute sa via; & après avoir consumé sa jeunesse dans l'étude & dans le travail, se trouvera sans biens, sans emplois, sans établissement, sans ressource, & verra avec frauyeur la vieillesse s'avancer vers luy a grands pas, sans avoir de quoy en soûtenir incommoditez & les besoins. C'est sans doute de quoy rebuter les meilleurs esprits de l'étude de la Théologie, & du service de l'Eglise,

Ce ne sont pas, Messeigneurs, des craintes frivoles., ni des speculations vaines, qui obligent les Supplians d'exposer à vos Seigneuries Illustrissimes ces sujets de plaintes; les exemples dont ils peuvent les appuyer, ne sont pas en petit nombre, & on ne peut exprimer le prejudice que l'Université de Louvain, l'Eglise & le Public ont déja souffert de l'inobservation du premier Article de la Joyeuse Entrée, & des empéchemens qu'on a mis au cours ordinaire de la Justice.

L'exclusion qui fût donée en 1683. aux cinq des principaux Docteurs en Théologie, pour les places qui vaquoient dans la Faculté Etroite, priva la Faculté, & la tient encore aujourd'huy privée, pour le choix de Sujets qui devoint composer ce Corps autrefois si illustre & si venerable. Le tort que ce défaut de liberté cause aux études & à toute la discipline de cette Ecole de la Province, est plus grand qu'on ne pense; & les Supplians osent dire, qu'il n'y en a point qui dût réveiller plus puissamment le zéle de vos Seigneuries Illustrissimes, ni qui meritât davantage leurs soins & leur application. Les plaintes de cette infraction du premier Article furent portées en ce temps-là à Nosseigneurs Illustrissimes les Etats de Brabant, méme avant qu'elle fût arrivée, & sur le bruit qui en avoit couru : Et les Etats employerens leurs bons offices & leurs interventions auprès de S. M. & du Gouverneur Géneral, pour empécher ou faire reparer cette bréche fait aux Privileges & aux Loix de l'Université, comme il paroit par leurs Requétes du 27. Septembre & 16. Octobre 1783. cy-jointes par Copies, *num.* 2, 3,

L'anrée suivante 1684. une Leçon de Théologie, & una place dans l'Etroite Faculté ayant vaqué, M. le Marquis de Grana Gouverneur Géneral, interdit au Magistrat de Louvain de conférer la Leçon jusqu'à nouvel ordre, & empécha la Faculté Etroite de procéder à l'ordinaire dans la Féte de S. Jerôme, au choix qui s'y devoit faire d'un membre cette Faculté : & on soûtint toûjours la méme exclusion, par où l'on empécha que les meilleurs Sujets ne fuissent choisis pour cette importante place,

On la fit encore valoir dans l'election qui se fit de M. Steyaert l'an. 1786. car comme il étoit un des exclus, il obtint seul par la faveur de l'Internonce de ce tems-là, d'en étre relevé, les quatro autres étant demeurez exclus.

Le Docteurs Huygens ayant été élû tout d'une vois en 1587. pour remplir una place vacante dans la Facalté, sur l'assurance qu'on avoit euë de la part de plusieurs des Ministres de S. M. qu'il n'y avuit plus d'exclusion, & ce Docteur en ayant exercé les fonctions durant quelque temps, non fit revivre cette ancienne exclusion, pour l'empécher de continuer l'exercice de sa Charge; & il y a plus de huit ans & demy, que par une voye de fait, qui n'a point d'exemple depuis la fondation de l'Université, le plus ancien, le plus sçavant, le plus digne en toute maniere des Docteurs de Louvain, est tenu dans cent interdit, à la honte de notre siecle, & avec sa Joye des Adversaires, qui sous ce prétexte répandent mille calomnies contre sa réputation, & luy insultent par des Ecrits publics, sans qu'on ait jusqu'á présent donné aucune raison de cet interdit. Il avoit demandé il y a quelques années maintenuë aut Souverain Conséil de Brabant, & par des voyes secrettes on empécha qu'elle ne fût scellét. Ce n'est pas tout; par unx suite de la méme vexation, on l'obligea par un ordre de Madrid à cesser de faire la Leçon qu'il avoit faite durant plusieurs années à la place de feu M. van Vianen, avec un fruit merveilleux & un applaudissement géneral. Et enfin depuis quelques mois ayant été élu Recteur de l'Université dans les formes ordinaires & le procés ayant été commencé, il n'a jamais pû avoir justice, ni obtenir la liberté de faire la fonction de sa Charge.

Les Supplians voudroient bien pouvoir se dispenser de parler icy d'une personne pour qu'ils conservent toûjours un profond respect, & dont l'autorité & la dignité sacrée trouvera toûjours en eux une parfaite soûmission, & une obéissance achevée, tant que leur conscience le pourra souffrir. Mais ils craindroient d'étre accusez de prévarication au jugement de Dieu, s'ils n'exposoient avec une entiere sincerité à vos Seigneuries Illustrissimes ce qui se passe de la part de M. nôtre Illustrissime & Reverendissime Archevéque, dont le zéle pourroit faire des grandes choses pour le bien de ce Diocése, si quelques personnes ne le détournoient ailleurs par des vûës particulieres. C'est donc avec une sensible douleur, que les Supplians sont forcez de vous dire, Messeigneurs, que les mauvais conseils qu'on a donné à sa Seigneurie Illustrissime, ont produit de fort fâcheux effets contre la liberté de l'Eglise Belgique, contre les Privileges du Païs, contre l'Université de Louvain, contre l'honneur & le repos d'un grand nombre d'Ecclesiastiques de toutes sortes, & méme contre plusieurs des Supplians qui se sont vûs traitez par voye de fait contre tout l'ordre de la Justice, contre le premier Article de la Joyeuse Entrée, par lequel les Ducs de Brabant s'ingagent non seulement à ne point faire de violence, & à ne point traiter leurs Sujets par voye de fait; mais aussi (ce que vos Seigneuries Illustrissimes sont suppliées de bien remarquer) *à ne point permettre* que d'autres le fassent. Or il est bien certain que M. l'Archevéque n'auroit pas entrepris une grande partie de ce qu'il a fait, s'il n'avoit été autorise & soûtenu par la puissance Royale, qu'on a trouvé moyen de surprendre en sa faveur en plusieurs occasions.

1. A peine y avoit-il trois mois qu'il avoit pris possession de l'Archevéque, qu'il présenta une Requéte au Gouverneur Géneral, pour se faire appuyer de l'autorité Royale, dans le dessein de priver de leurs Charges plusieurs Archi-Prétres Ruraux par voye de fait, sans aucune forme de droit, comme il a fait. Pour cela, il les accuse d'étre tout-à-fait inidoines a cette fonction; & par sa non-seulement il déshonore la mémoire de feu M. Alphonse de Berges son Prédecesseur de pieuse mémoire, qui les avoit mis dans ces places, les en jugeant très capables; mais encore il donne lieu à de mauvais soupçons contre les personnes qui ont toûjours été en bonne réputation, & qui demeurent déshonorez par leur dégradation, e par l'impuissance où on les met, de mettre leur réputation à couvert des soupçons desavantageux. Cette Requéte, dont la Copie est jointe, *num.* 4. déshonore aussi tout le Diocése, en le représentant comme rempli de beaucoup d'abus très-préjudiciables à la Foy & à la Religion. Enfin par cette méme Requéte, Monseigneur l'Archevéque demandoit, qu'il fût défendu aux Conseils de S. M. de donner maintenuë aux Archi-Prétres, & aux Confesseurs des Monasteres, afin de les pouvoir priver de leurs Charges sans forme de procès; ce qui lui fût accorde par un ordre de S. M. du 4. Décembre 1690. annexé par Copie, *n.* 6.

M. l'Archevéque a continué de faire éclater sa prévention par sa Lettre Pastorale, qu'il publia le 12. Octobre 1692. C'est une voye de fait infamante & très préjudiciable aux meilleurs Ecclesiastiques du Païs, & à tout son Diocése : Car tout ce que leurs ennemis avoient répandu de calomnies contr'eux pendant vingt ans, il l'ont rassemblé & renfermé dans cette Lettre. De sorte que sans qu'aucun d'un si grand nombre d'Ecclesiastiques ait pû jusqu'à présent étre convaincu d'aucun crime, ils se voyent diffamez par une Sentence publique de leur Archevéque, à la face de toute la terre, & exposez au mépris des Heretique & des Catholiques, comme des gens san foy, sans religion, sans pietés; comme des profanateurs des Sacremens, des corrupteurs de la parole de Dieu, des sectateurs d'heresies, des réformateurs cruels, des hypocrites, des rebelles au S. Siege, des ennemis du culte de la sainte Vierge & des Saints, des gens qui méprisent l'autorité des Superieurs, qui reversent la discipline Ecclesiastique, qui desesperent les pécheurs, comne des sacrileges violateurs du sceau de la Confession, qui éloignent de la Communion, qui décrient les Indulgences & la vertu du Sacrifice pour les Ames du Purgatoire, enfin comme des ennemis déclarez des Ordres Religieux. Tout cela, Messeigneurs, est compris dans la Lettre Pastorale, qui a passé dans les Païs étrangers, traduite en plusieurs langues vulgaires par le soin de ceux qui l'ont composée. Quoique personne n'y soit nommé en particulier, personne n'ignore qui sont ceux qu'il a voulu designer & flétrir; & (ce qu'on ne sçauroit trop répeter) sans qu'aucune de ces personnes ait été convaincuë en justice des erreurs, ni des abus qui leur sont imputez dans cette Lettre.

Que

Que s' il est vrai que ce seroit une entreprise contre la Justice & contre les Priviléges du Païs, d' enlever à un Bourgeois de la Ville un heritage temporel par voye de fait, & sans forme de procès; que doit-on penser d' un grand nombre de ces sçavans & pieux Theologiens, Pasteurs, & autres Ouvriers Ecclesiastiques, à qui on ravit ce qu' ils ont de plus précieux, qui est leur honneur & leur réputation, si nécessaire pour travailler utilement dans leurs Charges, en les diffamant par une proclamation de cette nature, qui ne laisse á ceux que l' on condamne d' une maniere si publique, aucun moyen de se défendre contre des accusations si atroces, & dont l' on est bien assuré que l' on n' a aucunes preuves suffisantes? Et c' est parce qu' on n' en a point, & qu' on n' en peut avoir, que l' on prend cette voye si irréguliere, de condamner les gens: Car si on en avoit de bonnes, des ennemis qui sont appuyez de toutes les Puissances spirituelles & temporelles, fuyeroient-ils les Tribunaux ordinaires, & voudroient-ils perdre l' avantage de faire condamner dans les formes ceux qu' ils pourroient convaincre de tant de crimes, & qui quoique dénuez de tout appui humain, s' offrent de paroître devant tous les Juges legitimes, pour s' y voir condamnez & punis á la rigueur, s' ils sont trouvez coupables? Comme ils ont fait á l' égard du S. Siege, devant lequel ils ont comparu par un Député exprès, fondé en procuration, pour rendre raison de leur doctrine & de leur conduite a S. S. Le S. Siege après avoir fait examiner soigneusement toutes le accusations faites de part & d' autre, & particulierement les plaintes contenuës dans ladite Lettre Pastorale, a choisi les moyens les plus propres á terminer avec équité les contestations, & á mettre l' innocence á couvert de la calumnie. Car c' est depuis cette Lettre Pastorale, que nôtre S. Pere le Pape touché des maux de cette pauvre Eglise, a adressé á M. l' Archevéque, & aux autres Evéques du Païs, un Bref tout rempli des marques de sa charité Apostolique, & de son zéle pour la paix de ces Provinces. Ce Prélat n' a rien changé pour cela dans sa conduite, & quelques pressantes instances que S. S. lui ait faites de suivre l' ordre prescrit par son Bref du 6. Février 1694. M. l' Archevéque n' a pû se résoudre á changer de conduite; car ce Bref porte expressément, qu' il ne souffrira point *en aucune maniere que qui que cè puisse ètre, soit diffamé ou decriè par cette accusation vague & odieuse du nom de Jansenisme, à moins qu' il ne soit constant par des preuves legitimes, qu' il s' est rendu suspect d' avoir enseignè ou soûtenu quelqu' une de ces Propositions; & que personne ne soit exclus d' aucun Emploi, Charge, Benefice, dègrè, pouvoir de prècher, ni de quelqu' autre fonction Ecclesiastique que ce soit, jusqu' à ce qu' on ait provè, en gardant l' ordre de la Justice, qu' il ait encouru & meritè cette peine si dure, & qui ne peut etre que très-sensible à des personnes d' ailleurs Catholiques.* Nonobstant cet ordre du S. Siege, il n' a pas laissé d' accuser, sans garder aucun ordre de Justice, le Docteur Hennebel comme Janseniste, pour l' esclure de la Charge de Censeur Royal, ce que vos Seigneuries Illustrissimes pourront voir dans la Lettre de M. l' Archevéque cy-jointe, & dont il sera parlé dans la suite: Et á l' égard des autres accusations vagues, il n' a rien non plus changé de la maniere d' agir.

M. l' Archevéque loin d' embrasser cette voye juste, si aisée, si propre á ôter toute excuse aux accusez s' ils sont criminels, juge a plus á propos de faire donner les ordres susmentionnez, du 10. Décembre 1690. & de faire venir d' Espagna ceux qui ont été intimez le 7. Novembre de l' année derniere, pour pouvoir accabler tout d' un coup ceux que son Conseil secret jugera criminels: Car on ne croit pas faire un jugement temeraire, quand on se persuade que M. l' Archevéque a eu beaucoup de part à la sollicition de ces ordres, qui concourent à ses desseins, qui sont conformes & à ses menaces & à toute sa conduite, qu' il a reçus en effet avec une grande joye, qu' il a envoyez à son Chapitre de Malines avec empressement, en lui recommandant avec instance de veiller à l' execution desdits ordres, sans jamais faire mention du Bref de S. Sainteté.

C' est dans cet esprit, & en vertu de ces ordres, qu' il a exclus & dégradez des le commencement de son gouvernement & depuis:

1. M. Ryssack Archi-Prétre de Bruxelles, lequel se croyant obligé de ne pas abandonner son innocence, s' adressa au Conseil de Brabant, pour avoir maintenuë: mais M. l' Archevéque commençant á recueillir le fruit de sa Requéte, fit donner á ce Conseil un ordre de la Cour, qui lui défendit de se méler davantage de cette affaire.

2. Ayant ainsi fait lier les mains á la Justice, il n' eut pas de peine de venir á bout de tout ce qu' il entreprit. Il dégrada donec M. Testelmans de l' Archi Prétre de Louvain.

3. M. Colson, de l' Archi-Prétre de Tirlemont.

4. M. Vander Borght, du Doyenné Rural de Lieuvv.

L' on dira que M. l' Archevéque a crû user de son droit, persuadé que les Archi-Prétres sont amovibles *ad nutum*. Mais M. Ryssack, le premier des Archi-Prétres que M. l' Archevéque a attaqué, n' en est point demeuré d' acord; & il étoit prest au contraire de sostenir en Justice, que ces Charges sont perpetuelles, si la porte de la Justice ne lui avoit été fermée. Ce n' est point icy le lieu d' examiner cette question; mais ce qui est certain est, que supposé méme que ce fussent des emplois amovibles, un Superieur n' a pas droit d' en dépoüiller un Ecclesiastique avec une note infamante, telle qu' est celle de la Requé, où l' on décrie dans l' esprit de S. M. les Archi-Prétres qu' on vouloit dépoüiller; car il déclare en termes exprès, *qu' il les juge tout à fait inidoines pour l' assister à porter le grand fardeau dont il se trouve* (dit-il) *presque accablè*, c' est-à-dire, comme il parle plus haut, *à remedier à plusieurs abus tendant manifestement á l' entiere destruction de nôtre sainte Religion.*

5. Ce fût de la méme maniere, & sur le méme fondement, que M. Kerremans Confesseur des Carmelites de Vilvorde, & Pasteur de l' Hôpital du méme lieu, fût ôté de ces deux emplois. Sur quoi ayant présente Requéte au Conseil de Brabant, pour demander maintenuë, il troûva la porte de la Justice à lui fermée, tant de la part du Juge Séculier, que du Tribunal Ecclesiastique raport à son attestation ci-jointe, *num.* 5.

6. M. Opstraet ci-devant Professeur en Theologie au Seminaire de Malines, a été privé de l' Office de Confesseur, ou Pasteur des Noires Sœurs, par la méme moyen.

7. M. Colson dont on a déja parlé, qui exerçoit la Charge de Pasteur des Grises Sœurs, & des Religieuses Norbertines ou Blanches Sœurs, en a été chassé, aussi bien que du Monastere de Cabbeeck.

8. M. Vander Borght Doyen de Lieuvv étoit outre cela Pasteur de l' Hôpital de ce lieu, & on l' a obligé de se retirer.

9. M. Paindavein Confesseur ou Pasteur des Noires Sœurs à Louvain, a aussi été privé de cet emploi, sans autre raison, que parce que M. l' Archevéque l' a voulu.

10. Comme aussi M. le Zaech, de celui de Confesseur des Religieuses Lorainoises de Bruxelles.

11. * M. Van Deuren, de l' Office de Vice-Pasteur du Beginage de Louvain, qui est permanent & perpetuel, comme on est prest de le justifier, aussi-tôt que la voye de la Justice sera ouverte.

12. M. Laderir ayant été pourvû de la Cure de la Chapelle de cette Ville de Bruxelles, avoit obtenu du Conseil de Brabant maintenuë contre son Competiteur; mais M. l' Archevéque en vertu des derniers ordres d' Espagne, a fait intérdire à ce Conseil, de prendre davantage connoissance de cette affaire; ainsi point de justice. Et plusieurs méme des ci-dessus nommez, ayant fait instance pour sçavoir de quoi ils étoient coupables, ou accusez, n' ont jamais pû en rien sçavoir.

13. L' on ne peut se dispenser de parler ici de M. Hennebel, ancien Docteur en Théologie, & actuellement Député de l' Université de Louvain vers le S. Siege. La Charge de Censeur Royal étant venu à vaquer pendant qu' il travaille si utilement à Rome: pour procurer la paix entre les Theologiens du Païs, S. A. E. informés de son merite, eut la bonté de l' en pourvoir. Il y avoit d' autant plus de sujet de croire, qu' un choix si juste ne seroit point traversé, qu' il avoit été applaudi de tous les gens de bien, que S. A. E. étoit assûrée qu' il seroit approuvé à Rome, puis que' elle avoit reçu de M. le Duc de Medicina-Celi Ambassadeur à Rome pour le Roy, une Lettre du 28. Novembre 1693. en ces termes: *Serenissime Seigneur, je viens de recevoir avis de M. le Cardinal Aguirre, par ordre de la Congregation du S. Office, pour en informer V. A. E. qu' y a rien de la part de la méme Congregation, qui empèche que le Docteur Hennebel ne puisse ètre pourvû de quelque Charge ou Leçon que ce soit, de l' Universitè de Louvain. C' est ce qu' on a fait aussi sçavoir à l' Internonce de Bruxelles, par des Lettres à lui ècrites: J' en donne part à V. A. E. afin que de concert avec le mème Internonce, Elle ne souffre pas qu' il soit fait à cet ègard aucun obstacle à ce Docteur, de qui je dois rendre ce tèmoignage à V. A. E. que je l' ay trouvè ici fort circonspect & avisé, & digne qu' on ait beaucoup d' ègard pour luy, & que V. A. E. le favorise de sa protection.*

Le méme Ambassadeur en écrivit dans les mémes termes en Espagne à M. le Comte de Monterey, President du Conseil de Flandres, le 20. Décembre 1693.

Outre cela, la Faculté de Theologie par Acte du 7. May 1694. & l' Université entiere par celui du jour suivant, avoient après une mûre déliberation rendu le témoignage le plus avantageux qu' on pouvoit desirer de la capacité, de la pieté, & de la sagesse du méme Docteur; le tout est prouvé par les Copies ci jointes, *num.* 7. 8. 9. & 10.

Rien de tout cela ne pût empécher M. l' Archevéque de traverser en toutes les manieres possibles l' effet de la nomination de S. A. E. en remuant tout, pour cet effet, soit en Espagne ou à Bruxelles.

Le 19. May 1694. ce Prélat écrivit à feu M. d' Oudenhove, Chef-Président d' alors, une Lettre dont il est nécessaire, Messeigneurs, que vous sçachiez les termes, comme ils sont dans la Copie cijointe, *num.* 11.

Cette Lettre fût suivie quinze jours après d' un ordre du Roy, du 10 Juin 1694. pars lequel S. M. excluoit ledit Docteur Hennebel de la Charge de Censeur, comme suspect de Jansenisme, dont il y a Copie, *num.* 12.

Vous verrez, Messeigneurs, par cet ordre, & par la Lettre de M. l' Archevéque, comment un Docteur considerable est traité notoirement suspectu de Jansenisme, sans aucune accusation juridique, condemné sans aucune Sentence, sans méme aucune information, à étre exclus avec ignominie de l' étroite Faculté de Theologie, puni encore par la privation de la Charge honorable de Censeur, dont il étoit déja pourvû, noté pour cela par M. l' Archevéque, *comme un homme dont la promotion à la Censorie causeroit un préjudice irrèparabile & des suites funestes à la Religion & a l' Etat.*

* Cette Cause a ètè dècidèe par après en Justice.

Etat. Si ce n'eſt pas traiter les Sujets de Brabant par voye de fait, dans la choſe du monde la plus importante, & la plus chere á un Docteur Catholique; ſi ce n'eſt point ſa encore faire une playe mortelle aux Privileges du Païs, á la Juſtinice, aux droits de l'Univerſité, & méme au bien public & á l'Egliſe, il eſt difficile de dire quand cella ſera vrai: Cer comme il n'y a gueres de places plus importantes que celle d'un Cenſeur des Livres, & de membre de la Faculté, pour la conſervation de la bonne doctrine, il n'y a rien de plus odieux que d'exclure par voye de fait les plus capables de les remplir.

Que ſi un Docteur fort diſtingue, & qui eſt actuellement auprès du S. Siege Apoſtolique, pour la paix des Theologiens, qui a des témoignages ſi avantageux de la part du S. Siege, des Miniſtres de S. M. de la Faculté de Theologie, de toute l'Univerſité entiere, qui mettent ſa foy á couvert de tout ſoupçon, & qui relevent ſi fort ſon merite, eſt encore chargé des plus atroces accuſations, ſans qu'on oſe les produire devant un Tribunal & dans un Jugement réglé, é a t'il une cauſe qui merite davantage d'étre protegée par vos Seigneuries Illuſtriſſimes, & qui en méme tems ſoit plus capable de vous faire toucher au doigt, avec quelle liberté on attaque clandeſtinement les Sujets du Roy? Et combien il eſt neceſſaire que par vôtre ſageſſe, vous cherchiez des remedes á ces maux pour ne pas laiſſer accabler l'innocence, come celle de ce Docteur l'a éé en cette occaſion, & comme celle de beaucoup d'autres l'a auſſi éé ou le ſera infailliblement encore, ſi vous ne prévenez par vos bons offices & par d'efficaces repreſentations les malheurs qui pendent ſur la téte.

C'eſt pourquoi les Supplians conjurent, Meſſeigneurs, vôtre pieté paternelle, d'agir puiſſamment auprès de S. M. & de S. A. E. pour procurer & á eux mémes & á tous ceux qui leur ſont joints, la paix, la tranquillité, la conſervation de leur honneur, & leur ſureté, qui leur ſont ſi neceſſaires, pour étres utiles á l'Egliſe & á l'Etat, & de faire en ſorte qu'ils ne ſoient point expoſez ſans ſecours & ſans protection á la *mauvaiſe* volonté de leurs verſaires.

Les Suplians requierent donc trés-humblement, Moſſeigneurs, l'intervention de vos Seigneuries Illuſtriſſimes, pour obtenis de S. M. que les Loix & les Privileges du Païs ſoient religieuſement obſervez á leur égard & de leurs conſors, enſorte qu'il ne ſoit procecé contr'eux par une voye de fait, mais devant le Conſeil de Brabant ou les autres Tribunaux du Païs, en matieres á eux competantes ſelon les formes de Droit, & les coûtumes dans toutes les cauſes qui les regarderont.

Et comme les Supplians viennent de metre devat le yeux de vos Seigneuries Illuſtriſſimes un dénombrement aſſez long des particuliers qui ont été privez de leurs Charges & de leurs Emplois par M. l'Archevéque, ſans qu'ils aient éré convaincus ni d'erreur, ni de crime, ni de mauvaiſe conduite en aucun Jugement ſelon l'ordre du Droit; & qu'il y en d'autres, qui demeurent exclus par des ordres d'Eſpagne, executez ſans forme de Juſtice, des divers Emplois ou Charges auſquelles ils ont droit de prétendre, ils vous ſupplient très-humblement, Meſſeigneurs, de faire inſtance auprès de S. M. & de S. A. E. à ce que la voye de la Juſtice leur ſoit ouverte, afin qu'ils puiſſent y pourſuivre la juſtification de leur innocence, & joüir enſuite paiſiblement de leurs Droits, comme les autres Sujets de la Proince.

Secondement, que S. M. en expliquant ſes ordres du 7. Novembre dernier, ait la bonté de declarer, que ſon intention n'eſt pas d'exclure par là aucun de ſes Sujets des Charges, Offices, Benefices & Emplois, ſous le nom de Janſeniſtes, Rigoriſtes ou de Novateurs, ſinon après qu'ils auront été citez, jugez & déclarez tels ſelon l'ordre de la Juſtice, conformément au premier article de la Joyeuſe Entrée; à l'execution duquel le S. Siege concourt d'une maniere ſi ſage & ſi équitable, par ſon Bref du 6. Février 1694. adreſſé aux Evéques du Païs.

Troiſiémement, qu'il ne ſoit permis à aucun Superieur Eccleſiaſtique on Seculier de ces Provinces, de rien entreprendre contre les repos ou la perſonne des Eccleſiaſtiques, ni de les troubler dans l'exercice ou la poſſeſſion de leurs Charges, Fonctions ou Benefices, qu'après qu'il les aura fait ajourner pardevant les Juges competens pour étre Procedé contr'eux dans l'ordre de la Juſtice, s'il y a des juſtes plaintes à leur charge, ſur leſquelles il y ait lieu de faire leur procès.

Et les Supplians continuëront de prier Dieu pour la conſervation de Vos Seigneuries Illuſtriſſimes, & pour la proſperité des Etats de la Province.

V.

ILLUSTRISSIMI ARCHIEPISCOPI

Mechlinienſis Memoriale Regi oblatum adverſus quinque Deputatos.

SIRE,

Etant venu à la connoiſſance de l'Archevéque de Melines, que les remontrances qu'il avoit faites á Vôtre Majeſté ſur les excès énormes du Paſteur de Sainte Catherine de cette ville, étoient renvoyées au Conſeil Brabant pour en informer; quoique la connoiſſance de ſemblables matieres touche privativement au Conſeil d'Etat, pour étre d'une nature ſuperieure au cours ordinaire de Juſtice, puiſque la conſervation de l'Etat en depend, & que l'autorité & ſouveraineté Royale y ſont puiſſamment intereſſées, & ſi grievement bleſſées: Aiant de plus appris, que le ſuſdit Paſteur étant informé (apparemment par ſes amis & parens du Conſeil de Brabant) de l'inquiſition qui ſe doit faire contre lui, particulierement du dernier excès, qu'il doit avoir commis il y a environ deux mois contre les ordres du Roy, va courant par la Ville, pour prévenir les témuins qui pourront depoſer contre lui ſur ce fait, afin d'en empécher la verification; l'Archevéque de Malines, pour juſtification de ſes remontrances, preſente au Conſeil d'Etat de V. M. les Pieces ci-jointes, qui ſont de preuves convainquante de divers autres exces dudit Paſteur, bien plus ſéditieux & plus criminels que le dernier: ſuppliant trés humblement V. M. d'avoir bonté de les faire lire & examiner en ſon Conſeil d'Etat, pour y prendre telle reſolution que l'importance de la matiere exige, pour le maintien de ſon autorité & ſouveraineté Roïale, pour la conſervation de nôtre ſainte Religion & le repos public dans ces Provinces. Quoy faiſant, &c.

VI.

Deductio Proceſſus criminalis Paſtoris Sanctæ Catharinæ, & Adhærentium ipſius.

SA Majeſté ſçachant les funeſtes ſuites que les nouveautez, en matiere de Religion, ont cauſé à ſons Païs Bas, & á la plus grande partie de l'Europe, y renverſant non-ſeulement l'Etat ſpirituel, mais auſſi le temporel, a fait en diverſes occaſions expedier aux Governeurs du Païs-Bas des ordres neceſſaires pour éteindre ce feu pernicieux, qui s'y étoit allumé depuis long-tems. Mais S. M. voïant que les ordres précedens n'avoient pas eu tout le ſuccés qu'Elle en avoit eſperé, a voulu y apporter des remedes plus efficaces, defendant qu'on n'ait à avancer aucun des Novateurs, ou qui eſt ſuſpect d'en étre, á aucun Office ou Dignité, ſoit Seculiere, ſoit Eccleſiaſtique; ordonnant en méme tems aux Juges Seculiers, de n'empécher point les Evéques, mais piûtôt de les aſſiſter quand ils voudront châtier quelque Eccleſiaſtique, pour les mœurs ou ſentimens pernicieux. Cet odre a été donné au nom de S. M. par S. A. S. E. de Baviere (*a*) le 7. de Novembre 1695.

Cette conduite ſi ſage & ſi neceſſaire pour le bien public, a été incontinent reçuë avec approbation & applaudiſſement de tous les bons Catholiques; & comme perſonne n'y étoit diffamée ou nommée, auſſi perſonne qui ne vouloit ſe déclarer pour Janſeniſte, Rigoriſte, Novateur, ou de leurs Adherens ou ſuſpects; ne s'y pouvoit oppoſer. Mais quelques Prétres levans le maſque, & ne ſe ſoucians plus de leur honneur, du reſpect & de l'obéiſſance qu'ils doivent au Roy, & á S. A. E. S. ou de leur conſcience, ſe ſont publiquement revoltez.

Les Chefs de ces Conſpirez, qui ſe déclarent préts á répondre au nom du Parti; à Louvain, le fameuy Docteur *Huygens*; á Gand, *van*Gen* Chanoine de l'Egliſe Cathedrale; & á Malines, lo Pleban *Baerts*; á Anvers, le Pleban *Baex*; á Bruxelles, *vande Neſſe* Curé de Sainte Catherine: ce qui paroît, tant par une Lettre du Docteur *Hennebel*, que par l'Acte ſolemnel de leur Synode tenu á Louvain le 27. de Decembre 1695.

Ces Prétres rebelles ont jugé á propos d'attaquer & ruiner l'autorité du Roy & de S. A. S. E. méme par les Etats de Brabant, où il s'étoient imaginé qu'ils trouveroient aſſez d'appui. A certe entrepriſes, les Conſpirez de trois Ville de Brabant, Louvain, Bruxelles, & Anvers, ont par un Acte public autoriſé le Prétre *van de Neſſe*, Curé de Sainte Catherine á Bruxelles, où les Etat de Brabant s'aſſemblent.

Ce Curé donc pour c'acquiter de ſa nouvelle Charge, a preſenté trois Memoriaux à ces Etats: l'un etoit ſeulement de la part d'un Prétre étranger nommé *Ernets Rudbans*, pour le maintenir dans ce Païs contre les ordres du *Roy*.

Les autres deux Memoriaux étoient de la part de tout le Parti, qui eſt dans les trois ſuſdites Villes de Brabant. Dans ces Memoriaux, ils accuſent le *Roy* d'injuſtice, de perfidie & de parjure, á cauſe de ſes Decrets; & enſuite prient les Etats de s'y oppoſer, & de ne permettre jamais leur execution.

L'un de ces Memoriaux eſt ecrit á la main, l'autre imprimé, qui eſt une Piece fort artificieuſe, & pleine de fauſſetez. Les Députez des Etats ont communiqué ces Memoriaux á l'Archevéque de Malines, & lui en ont demandé ſon avis par des Lettres, auſquelles l'Archevéque a incontinent répondu, & donné ſon avis touchant ces Memoriaux ici nommez.

Et commune l'Archevéque marquoit en ſa Réponſe, que cet Imprime étoit ſans nome de l'Auteur, ſans lieu de l'impreſſion, & ſans aucune Approbation; ce qui eſt expreſſement defendu par le Concile de Trente; les Diſtributeurs de cette Piece y ont ajoûté une Page ſéparée, marquant *Cologne* pour lieu d'Impreſſion, & M. Eyben, Chanoine de la Cathedrale d'Anvers, pour Approbateur. On croit le premier faux, parce que c'eſt l'ordinaire de ces Theologiens, d'inſcrire *Cologne* á leurs ouvrages, encore pu'ils ſont imprimez á Louvain on á Bruxelles. Mais pour l'Approbateur il conſte que c'eſt M. Eyben par ſa propre confeſſion, comme on le voit par la Lettre N. 4. de l'Evéque d'Anvers, écrite à l'Archevéque de Malines, le 13. May 1696.

Dans

(*a*) Maximilianus Bavariæ Dux, ſacri Imperii Elector, erat tum Belgii Gub.

Dans la méme Lettres on voit ; que c'eſt le Curé de Sainte Catherine a Bruxelles, qui a porté cet Imprimé à M. Eyben, & lui en ea demandé l'Approbation.

C'eſt donc à ce Curé de dire, en étant legitimement requis, qui eſt l'Auteur de cet Ouvrage; lequel étant découvert, il ne ſera pas difficile à deviner l'Auteur de pluſieurs autres Libelles fameux du méme ſtyle.

Les Prétres mutins ne recevans pas d'Apoſtille ſi-tôt qu'ils avoient eſperé, s'attrouperent, & allerent en foule au Greffe des Etats, pour extorquer ce qu'ils ne pouvoient autrement.

On laiſſe maintenant à conſiderer à S M. & à ſes Miniſtres, ce qu'il faut attendre de ſemblables Prétres : Quels ſentimens de reſpect, & d'obéiſſance vers leur ſouverain Prince ils inſpireront à leurs Sujets, à qui ils donnent ne ſi pernicieux exemples de ſedition & de rebellion. Si on eût atrété Luther, Calvin, & leurs premiers Sectateurs au commencement, l'Europe ſeroit encore toute Catholique, & on n'auroit point vû tant de révolutions dans l'Etat, ni tant de Provinces ſeparées de leur Prince legitime.

VII.

Libellus ſupplex quinque Deputatorum Regi oblatus adverſus Memoriale Illuſtriſſimi Archiepiſcopi Mechliniensis.

AU ROY,

Remontrent très-humblement Gommarus Huygens, Docteurs en Theologie ; Lambert Baerts, Chanoine & Pleban de l'Egliſe Metropolitaine de Malines, E. van Geet, Chanoine & Penitencier de la Cathedrale de Grand; Rumoldus Bacx, Chanoine & Pleban de la Cathedrale d'Anvers; & Guillelmus van de Nede, Paſteur de Sainte Catherine à Bruxelles ; qu'ils ſe trouvent chargez dans une Requéte & une Déduction, preſentées à V. M. ſous le nom de M. l'Archevéque de Malines, de pluſieurs injures tres-atroces & accuſations énormes, leſquelles (ſi les Miniſtres de l'Egliſe étoient maîtres de leur prope réputation) ils t'aurbient pas de peine á ſupprimer comme auſſi les juſtes plaintes qu'ils en ſont forces de faire á V. M. á ce ſujet, contre ledit Seigneurs Archevéque de Malines, pour la perſonne & l'autorité duquel ils conſerveront toûjours un profond reſpect. Mais ces accuſations & injures retombant ſur leur miniſtere & ſur l'Egliſe méme, ils ſont d'autant plus obligez d'en deſirer la réparation, que la dignité de leur accuſateur donneroit plus de poids á ſes accuſations, & que celles-ci perdroient les Supplians de réputations dans l'eſprit de leur ſouverain Seigneur & Monarque, dont l'eſtimé ne pouroit ſans crime leur étre indifferente.

Ils ſont demeurez juſqu'á preſent dans le ſilence, en partie par reſpect, en partie parce qu'il n'ont pû durant long-tems donner creance á ce qui leur a été rapporté des outrages contenus contre eux dans leſdites Pieces preſentées á V. M. par M. l'Archevéque Mais enfin ils en ont été informez de ſi bonne part, qu'il ne leur eſt plus permis d'en douter.

Les crimes qu'on leur impute ſont ſi énormes, que s'ils étoient vrais, il n'y auroit que le fer & le feu qui les pût expier; & que ſi au contraire ils ſont faux (comme le Suppliants ſot préts de les juſtifier devant tous Juges competens) ils ne ſe peuvent diſpenſer de ſupplier très-humblement V. M. de ne leur pas refuſer les moïens que les Loix accordent á ceux qui ſont calomniez, pour réparer leur honneur & rétablir leur reputation, le plus précieux de tous les biens, & l'un des plus neceſſaires aux Miniſtres de l'Egliſe pour ſervir utilement les ames.

Car quelle confiance les Fidelles pouroient ils avoir en des Paſteurs qu'un Archevéque repreſente á V. M. comme des ſcelerats achevez, comme des ennemis de Dieu, de l'Egliſe, & de vôtre Perſonne ſacrée ; qui ont fait une conſpiration funeſte pour détruire de fond en comble la Religion, ruiner l'Autorité Roïale, ſoûlever contre elle tous ſes Sujets, en inſpirant la rebellion aux Peuples; enfin, comme des gens ſans foi, ſans foi, ſans Roy, ſans honneur, ſans conſcience, & á qui l'ſon fait grace de ne les comparer qu'á Luther, á Calvin, & á ces autres monſtres d'impieté & de révolte, *qui ont renverſé non-ſeulement l'Etat ſpirituel, mais auſſi le temporel.*

Une des moindres accuſations de M. l'Archevéque, eſt celle par lequelle il dénonce la V. M. les Remontrans comme des gens, *qui ont levé le maſque*, en ſe déclarant *Rigoriſtes, Novateurs & Janſeniſtes; & qui ne ſe ſoucians plus ni d'honneur, ni du reſpect & de l'obéiſſance dûë a V. M. & à S. A. S. E. ſont publiquement revoltez.* Mais il eſt bien étrange, qu'aprés les ordres du S. Siege adreſſes directement & principalement á M. l'Archevéque, par un Bref exprès du 6. Février 1694. dont V. M. a promis *d'appuïer l'execution de ſa protection Royale*, par ſes Lettres du 10. Juin dernier, adreſſées á M. l'Archevéque, & á tous les Evéques de vos Païs-Bas ; & dont S. M. viens de donner de nouvelles aſſeurances par ſes ordres du 20. Decembre dernier, qui donnent un nouveau moïen aux Accuſateurs de crouvér leurs accuſations, & aux Accuſez de s'en juſtifier. Il eſt, dis je, bien étrange qu'aprés cela M. l'Archevéque entreprenne encore de remettre ſur pied ces accuſations vagues & ſans preuves, que S. S. lui a détendu ſi fortement d'emploïer, ou de permettre qu'on emploïe contre qui que ce ſoit, & que l'on voye cette deſobéiſſance aux ordres du Saint Siege, & á ceux de V. M dans l'endroit méme, où il accuſe fauſſement vos fidelles Sujets de déſobéiſſance envers V. M. & envérs ſes Miniſtres. Depuis le tems que l'on a défié M. l'Archevéque d'appuïer de la moindre preuve une telle accuſation, il n'auroit pas manqué de la produire, s'il en avoit eu quelqu'une. Il l'auroit fait ſans doute á Rome par le moïen de ſon Député, s'il avoit pû le faire, en étant preſſé par le Pape, & par les Eminentiſſimes Cardinaux de la Sainte Congregation; & d'ailleurs, le Memorial imprimé dont ce Prélat ſe plaint, a mis dans une telle évidence la fauſſeté de ces trois ſortes d'accuſations, qu'on ne peut aſſez s'étonner qu'aprés tout cela, on oſe encore en faire un tel uſage contre les Remontrans, qui, graces á Dieu, n'on jamais donnè aucun lieu d'en étre legitimement ſoupçonnez, & d'en faire un crime au Pauſteur de Sainte Catherine.

Comme les autres accuſations ne ſont ni mieux fondées, ni mieux prouvées, les Remontrans ont certe confiance, que V. M. les regardera comme provenans de leurs ennemis, auſquels ils ſçavent par une longue experience, que M. l'Archevéque préſte l'oreille trop facilement.

Ils ont horreur de rapporter ſeulement les crimes qu'il leur impute. Il appelle le Remontrans, & pluſieurs autres avec eux, *pes Chefs des Conſpirez, qui ſe déclarent préts à répondre au nom du Parti*, & pour en faire concevoir á V. M. une idée plus horrible, il les dépeint comme des gens de qui il ne faut rien de moins attendre, que ce que le ſiecle paſſé a vû pratiquer par Luther, par Calvin, & par les premiers Sectateurs de ces infâmes Hereſiarques; c'eſt-á-dire, que loin d'inſpirer aux Peuples le reſpect & l'obéiſſance envers V. M. leur ſouverain Seigneur, ils ne ſont capables que de les porter á la deſobéiſſances & á la révolte ; aſſurant méme, que dès maintenant les Suppliants *donnent aux Peuples de pernicieux exemples de ſedition & de rebellion* : que comme ces Chefs de révolte ont ſoûlevé les Provinces entieres & les Roïaumes contre les Ancétres de V. M, Elle doit regarder les Suppliants comme des gens capables de ſemblables entrepriſes. M. l'Archevéque ne diſſimule point la concluſion qu'il veut que V. M. tire de toutes ces noires accuſations; lorſqu'il dit : *Que ſi l'on eut arrête Luther, Calvin, & leurs premiers Sectateurs au commencement, l'Europe ſeroit encore tout Catholique, & on n'auroit pas vù tant de Revolutions dans l'Etat, ni tant de Provinces ſeparèes de leur Prince legitime.* Car il eſt arié de voir qu'il veut porter par ces raiſonemens V. M. á faire, aux Remontrans les mémes traitemens qu'on auroit dû exerces contre ces Hereſiarques, ces trompettes de ſédition & de révolte, & prendre les mémes précautions qu'on doit prendre contre les ſéditieux & des rebelles déclarez. Les Suppliants ont cette confiance, que V. M. voit aſſez par Elleméme combien de telles accuſations ſont incroïables, & dépourvûës de la moindre vrai ſemblance. Et elles ſont en effet ſi contraires á la veritable diſpoſition de leur cœur, que M. l'Archevéque ne pouvoit les attaquer par un endroit, où il y eût moins de priſe ſur eux.

Quoi! Nous ſerions aſſez perdus, pour ne nous ſoucier ni du reſpect, ni de l'obéiſſance que nous devons á nôtre Prince, pour tramer contre V. M. des deſſeins de rebellion, & de révolte, pour enreprendré d'attaquer & de ruiner ſon Autorité ſouveraine, nous qui la cimenterions de nôtre ſang, s'il étoit beſoins, & qui n'avons rien plus á cœur que d'inſpirer aux Peuples la ſoûmiſſion, la fidelité & l'amour qu'ils lui doivent comme á l'Image vivante de la grandeur & de la ſouveraine Majeſté de Dieu?

Et pour ce qui concerne en particulier le Paſteur de Sainte Catherine de Bruxelles, que M. l'Archevéque traite de mutin, de rebelle, & un des Chefs des Conſpirez, c'eſt une nouvelle accuſations particuliere que ce Prélat a formée contre ce Paſteur devant V. M. Voïant qu'il n'avoit rien ſçû prouver de ſa premiere Requéte; il dit dans ſa ſeconde Requéte, comme pour éluder par avance cette Sentence du Conſeil, que ledit Paſteur a obtenué en ſa faveur, qu'il aureit fait tout ſe qu'il avoi pû pour empécher les témoins pour dépoſer contre lui. C'eſt, ſauf le reſpect, une fauſſeté dont on défie qui que ce ſoit d'apporter la moindre preuve, non plus que des prétendus nouveaux excés, dont il eſt fait mention dans la Déduction & dans les Requétes de ce Prélat.

Enfin il nous accuſe d'avoir tenu a Louvain le 27. de Decembre 1695. un Synode, *où ces Pètres mutins & rebelles, ces Chefs des Conſpirez*, comme il nous appelle, ſe ſeroient trouvez au nom du prétendu *Parti*, pour y cabaler contre l'Egliſe e contre l'Etat.

Ce qui conſole les Suppliants, lorſqu'ils ſe voïent chargez de tous ce excés ſi incroïables ; c'eſt premierement que pour y donner quelque couleur, il faudroit auparavant prouver qu'ils auroient perdu l'eſprit, puiſqu'il faudroit en effet que des Prétres ſans credit, ſans appui, & ſans biens, fuſſent fous pour entreprendre de renverſer l'Egliſe & l'Etat. Mais en ſecond lieu, c'eſt que ces accuſations, qui ſont les plus énormes, ſont auſſi les plus aiſées á détruire, puiſqu'elles n'ont aucun fondement qui ait la moindre apparence de verité, mais ſur de purs ſoupçons dont la fauſſeté eſt viſible. Car ce que M. l'Archevéque avance d'un prétendu Synode, tenu á Louvain le 27. Decembre 1695. pour y paſſer un Acte ſolemnel dont il parle, eſt une pure chimere. Les Remontrans ſont en état de prouver en toutes manieres, qu'ils étoient ce jour-lá chacun au lieu de ſa réſidence ; le premier, á Louvain ; le ſecond, á Malines ; le troiſiéme, á Gand ; le quatriéme, á Anvers ; & le cinquiéme, á Bruxelles, y faiſans leurs fonctions ordinaires á la vûë de tout le monde. De plus, les cinq prétendus Conſpirez ne ſe ſont jamais trouvez tous enſemble en toute leur vie ; & ce qui eſt encore remarquable, les deuxiéme & troiſiéme Suppliants ont été ſi éloignez de s'aſſem-

bler pour cabaler, qu' ils ne croïent pas s' étre-jamais vûs l' un l' autre depuis qu' ils ſont au monde.

Le Chanoine van Geet peut méme aſſurer, qu' il y a dix ans qu' il n' a été á Louvain, & qu' il ne s' eſt jamais trouvé dans cette Ville de Louvain avec le Poſteur de Sainte Catherine.

L' un & l' autre enfin ſupplient trés-humblement V. M. d' étre perſuadés, que tout ce qui eſt avancé d' eux dans le Dénonciations qui lui ont été preſentées, ſous le nom de M. l' Archevéque, eſt abſolument faux; & qu' ils ſe ſoûmettent á toutes les peines les plus rigoureuſes, ſi ce Prélat en peut apporter la moindre preuve legitime.

Mais ce qui fait voir évidemment que l' on a ſurpris la Religion de M. l' Archevéque, puor lui faire avancer ces ſortes d' injures & accuſations, c' eſt qu' on a peine á croire que ce Prélat ait voulu manquer de ſe ſouvenir en cette occaſion des devoirs de la charité Chrétienne, & de la doceur Epiſcopale. Il n' ignore pas l' obligation de la correction paternelle, que la Parole de Dieu impoſe á tous les Evéques; il ſait ſans doute que le propre d' un Evéque eſt, ſelon les ſaints Peres de l' Egliſe, de ne nuire á perſonne, de faire du bien á tout le monde, d' étre le Pere des pécheurs, de couvrir autant qu' il peut de ſon manteau ſacré les fautes de ſes enfans, & ſur-tout de ſes cooperateurs dans la vigne du Seigneur; de ſe rendre méme l' interceſſeur des criminels, & le liberateur méme de ceux que la Juſtice juge indignes de vivre. Cependant loin de porter M. l' Archevéque á ſuivre ces inſtincts de charité & de douceur que l' Evangile, que ſon caractere lui inſpiroient, on lui fait omettre l' avis charitable qu' il auroit dû donner aux Supplians, & tout au moins au Pleban de Malines, qui eſt ſon premier Cooperateur, qui fait dans ſa Cathedrale les fonctions Paſtorales, qui a de tems en tems l' honneur de lui rendre ſes devoirs, & de le conſulter ſur les difficultez qui lui arrivent dans l' exercice de ſon Miniſtere. Cependant ce Pleban n' a jamais reçu de M. de Malines aucun avis ſur ce ſujet ſi important.

M. l' Archevéque ne lui a jamais dit un ſeul mot qui pût lui faire croire qu' il fût mécontent d' aucun de ſes ſentimens en particulier, ou de ſa conduite, & qu' il le ſoupçonnât de quelque pratique contraire á ſon devoir. Il a méme ſouvent prié M. l' Archevéque, & notamment depuis quelques mois, de vouloir bien lui faire connoitre s' il avoit remarqué en lui quelque choſe á corriger, ſoit dans ſes mœurs ou dans ſes fonctions, lui promettant avec beaucoup de reſpect & de ſincerité, de ſe ſoûmettre á ſa correction & d' en faire tout l' uſage qu' il lui ſeroit poſſible.

Mais au lieu de recevoir de ce Prélat aucun avis charitable, peu de mois aprés on l' a vû tout d' un coup paroître á la Cour, chargé d' une Requéte, & la preſenter á V. M. pour demander en quelque ſorte le ſang & la vie de ce Pleban, & de ceux qu' il lui a aſſociez. Car n' eſt-ce pas demander leur ſang, que de les accuſer de crimes, qui ne peuvent étre lavez que dans de ſang des Criminels; & il le demande á V. M. aux pieds de laquelle on le devroit voir pour demander leur grace, s' ils avoient été ſi malheureux que de s' engager en quelque entrepriſe contraire á leur fidelité & á leur devoir.

Quoique M. l' Archevéque ſemble s' étre épuiſé dans ſes deux Requétes, en y produiſant tout ce qu' on peut trouver d' accuſations plus capables d' irriter un Prince contre ſes Sujets, ſa Déduction nous fait voir qu' on peut encore aller plus loin. Car il prend occaſion de quelques Memoriaux preſentez aux Etats par le Paſteur de Sainte Catherine, comme conçus par quelques Eccleſiaſtiques & Theologiens: il en prend dis-je, occaſion de faire d' eux la plus horrible peinture qui s' en pouvoit faire. Le recours aux Etats du Païs a toûjours été regardé comme la conduite la plus innocente; & il a été de tout tems mis en uſage, comme un moïen neceſſaire à des Particuliers qui n' ont aucune habitude à la Cour, ni aucun accés auprès des Miniſtres & des Conſeils de V. M. ſoit pour faire connoître par ce canal les vexations qu' ils peuvent ſouffrir par les credits des Perſonnes puiſſantes, ou pour ſe plaindre du déni de Juſtice. Et il eſt bien étrange que M. l' Archevéque, qui eſt le premier des Etats, & qui doit étre le Pere des miſerables & le Protecteur des opprimez, leur veüille ravir cette derniere reſſource. Car n' eſt-ce pas la leur ravir, que de vouloir faire paſſer ce recours pour une action ſeditieuſe, pour un attentat contre l' Autorité Roïale, pour une conſpiration contre l' Etat, pour un deſſein de ſoûlever les Etats contre V M, C' eſt ainſi que ce Prélat traite une action de charité & de juſtice, à laquelle le Paſteur de Sainte Catherine a crû devoir préter ſon miniſtere en faveur de l' innocence, pour laquelle il n' a fait autre choſe que d' implorer lui ſeul la ſage & modeſte interceſſion des Etats envers V. M, par trois Memoriaux.

Si dans ces Memoriaux on prioit les Etats de s' oppoſer aux Decrets de leur Souverain, & de n' en permettre jamais l' execution, il auroit pû tirer quelque matiere des plaintes; ſi ces Memoriaux contiennent des accuſations d' injuſtice, & perfidie & de parjure contre la Perſonne Sacrée de Vôtre Majeſté, comme M. l' Archevéque l' avance, rien n' eſt plus inſolent, plus ſéditieux, ne plus puniſſable. Mais s' il n' y a rien de ſemblable, s' il n' y a pas méme l' ombre, & qu' au contraire il n' y a rien que de modeſte, que de reſpectueux, que de conforme à l' obéïſſance & à la ſoûmiſſion dûë á la Majeſté Roïale, comme on eſt prét de le prouver dans un Jugement réglé. C' eſt á V. M. de juger Elle-méme, combien les Remontrans ſont á plaindre, de voir noircir d' une maniere ſi horrible leurs plus innocentes actions dans l' eſprit de V. M. par celui qui leur devroit ſervir de Protecteur & de Pere auprés d' Elle contre les calomnies de leurs ennemis.

C' eſt pourquoi les Supplians ne peuvent s' empécher de ſoûtenir á M. l' Archevéque, nonobſtant le reſpect qu' ils lui doivent, qu' il n' y a rien de plus faux dans le fond & dans les circoſtances; & ils oſent ſupplier trés-humblement V. M. de vouloir bien ordonner á M. l' Archevéque d' en fournir les preuves pardevant vos Conſeils, ou de ſouffrir qu' on les regarde comme des calomnies, dont il s' eſt laiſſé ſurprendre trop legerement.

Il ne eſt de méme de ce qu' il avance, que les Supplians ſe ſoient attroupez, & aïent été en foule au Greffe des Etats, pour extorquer ce qu' ils ne pouvoient, dit-il, obtenir autrement. Une telle accuſation eſt de ſoi ſi peu vrai ſemblable, qu' elle ſe refute d' elle méme.

Enfin pour ce qui concerne le Memorial imprimé, dont M. l' Archevéque fait un crime au Paſteur de Sainte Catherine, il eſt certain qu' il n' a jamais été publié qu' avec l' Approbation du Cenſeur d' Office, & dans les formes requiſes; & ce Cenſeur en a porté un jugement ſi équitable, qu' il a été ſuivi par tout ce qu' il y a de perſonnes déſintereſſées. Les plus habiles de la Cour Romaine, le plus éclairez de NN. SS. le Cardinaux l' ont lû avec eſtime; & le Saint Office, auquel M. l' Archevéque l' avoit fait déferer, comme *une Piece fort artificieuſe & pleine de fauſſetez*, n' y a rien trouvé qui merite la cenſure.

Que ſi la juſtice, dont l' amour eſt gravé ſi avant dans le cœur de Vôtre Majeſté, en lui permettoit pas d' épargner les Supplians, s' ils ſe trouvoient coupables; les Remontrans ſe confient qu' elle la portera avec encore plus d' inclination á faire rendre á leur innocence tous les témoignages néceſſaires, pour réparer l' injure faite á leurs perſonnes, leur miniſtere & á leurs familles, qui ſe trouvent flétries par les accuſations énormes de M. l' Archevéque; les piéces & les dénunciations ſi atroces qui les contiennent, ont été préſentées avec éclat á S. A. E. par le Primat de l' Egliſe Belgique, & le Chef de tout le Corps Eccleſiaſtique de la Province. Elle ſubſiſtent ſans doute dans le Secretariat de vôtre Conſeil privé: elles ont été apparemment envoyées á vôtre Cour lûës dans les Conſeils par les Miniſtres de Vôtre Majeſté, elle peuvent étre conſervées á la poſterité; & il peut méme arriver qu' elles ſeroient produites un jour en quelque occaſion au préjudice de la mémoire des ſupplians, de l' honneur de leur nom, & de la fortune de ceux de leurs familles, comme pour les empécher d' entrer dans des Emplois, des Charges ou des Benefices de Chapitres, où l' on a accoûtumé de faire de rigoureuſes informations touchant la probité & la bonne renommée de leurs Ancétres: c' eſt pourquoi les Supplians ſe croïent obligez en conſcience de ne pas laiſſer cette tache dans leurs perſonnes, ni dans leurs familles, & de ne rien omettre de ce qui eſt néceſſaire pour prévenir la honte, le dommage & les reproches, qu' eux & leurs parens en pourroient recevoir à l' avenir. C' eſt ce qui oblige les Supplians de preſenter cette Requéte au Tribunal de Vôtre Majeſté, le Juge (à qui appartient de condamner les Supplians s' ils ſont coupables) étant naturellement & néceſſairement le Juge de laur abſolution, s' ils ne le ſont pas. D' autant plus que cette Cauſe n' eſt point en elle-méme Eccleſiaſtique, ni du nombre de celles dont il eſt fait mention dans les ordres venus de Madrid, & ſignifiez au moïs de Novembre de l' année 1695. & M. l' Archevéque méme a porté cette Cauſe audit Tribunal de V M. Et comme cette Requéte méme que les Supplians ont l' honneur de mettre aux pieds de V. M. peut étre auſſi conſervée & paſſer á la poſterité, elle pourroit étre pareillement employée contre leurs familles, ſi V. M. n' y avoit point d' égard, & qu' Elle n' eût pas la bonté de leur faire expedier les Actes neceſſaires pour leur pleine & éntiere juſtification.

Ils ſupplient très-humblement V. M. qu' Elle ſoit ſervie, dedéclarer que leſdits Dénontiations, Accuſations, & termes injurieux que M. Archevéque de Malines a employez & produits, tant en ſadite Requéte que dans la Déduction y jointe, ſon abuſifs, controuvez, & contraires á la verité; & qu' en ſuite V. M. ait la bonté d' ordonner que ladite Requéte & Déduction ſoient lacerées, ou du moins leſdites injures, accuſations & termes injurieux, ſoient biffez & tracez, par tel moïen que V. M. trouvera convenir, ou qu' autrement, avec dépens, dommages & interéts. Quoi faiſant, &c.

C E N S U R A.

Accuſati nuper ſunt coram univerſo Theologi Belgæ, de violata Immunitate Eccleſiaſtica, neglectis Patriæ Edictis, & contemptis tam Regis, quam Sereniſſimi Gubernatoris Decretis. Ut pars altera audiatur, eaque audita æquum de hac accuſatione feratur judicium, convenienter evulgabitur Libellus hic, cui titulus; *Concordia Immunitatis Eccleſiaſticæ & Juris Regii*, &c. Actum Antuerpiæ hac 1. Martii (a) 1700.

A. EYBEN Lib. Cenſor

TRA-

(a) In editione Colonienſi anno 1729. legitur 3. *Feb.*

TRACTATUS
DE
Promulgatione Legum Ecclesiasticarum, ac speciatim Bullarum & Rescriptorum Curiæ Romanæ.
UBI ET
De Placito Regio, quod ante earum Publicationem & executionem in Provinciis requiritur.

PRÆFATIO.

Apostolos fuisse admodum sollicitos, ut primi Christi-fidelibus persuaderent, Principibus & Magistratibus civilibus, tametsi adhuc gentilibus obedientiam esse exhibendam, ostendunt eorum Epistolæ, idque ne apud Principes hujus sæculi & Magistratus locorum male audiret Christiana Religio, si qui forte Christiani Legibus illorum & Edictis minus obtemperarent, ac rursum ne ipsi Fideles Religionis Privilegio sese exemptos ab obedientia Potestatis sæcularis existimarent.

Observant autem passim Interpretes, verisimile esse hanc curam præcipue impendisse Apostolos propter eos, qui crediderant ex Judæi, eo quod ex Historicis, ac notanter Josepho constet, Judæos proclives fuisse ad rebellandum Principibus Romanis, ipsisque Tributa solvere detrectasse, eo prætextu quod esset populus Dei, quem liberum ab hujusmodi servitute hominum, præsertim infidelium, esse oporteret. Præstitit id egregie Apostolus in Epistola ad Romanos *c.* 13. scribens: *Omnis anima Potestatibus sublimioribus subdita sit.*

Apostolum hoc loco de potestate duntaxat sæculari agere, una fuit tam Græcorum quam Latinorum Patrum Sententia, uti notat hic Guillelmus Estius, quod & contextus Sermonis & Gladii ac Tributorum mentio satis indicat.

Ut autem Apostolus fideles eam obedientiam Principibus & Magistratibus civilibus exhibendam persuaderet, subjungit: *Non est enim potestas nisi a Deo, quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt:* quasi diceret, tametsi hi Principes & Magistratus gentiles sint, & a Fide Christiana alieni, immo ejusdem Fidei persecutores, nihilominus eis obedientia exibenda est, quia quæcumque sunt potestates, id est, quicumque sunt homines potestate præditi, ut Principes & Magistratus, ii sunt ordinati atque instituti a Deo, ideoque tamquam a Deo institutis seu missis obediendum: Unde & subjungit Apostolus: *qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.*

Ut autem intelligerent Fideles, quam grave esset hac in parte ordinationi Dei resistere, adjungit: *qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.*

Pluribus hoc argumentum ibidem prosequitur Apostolus, ostendens Magistratum sæcularem positum ut Dei Ministrum ad vindictam malorum & laudem bonorum: *nec enim,* (ait) *sine causa gladium portat: Dei enim Minister est, vindex in iram ei, qui malum agit:* hoc est, ait Estius, ut ejus vice ac nomine justitiam exerceat vindicativam in puniendis iis, qui malum agunt, vel pacem publicam turbantes vel honestatem vitæ communis lædentes.

Quapropter & infert, quod Magistratibus eorumque præceptis subditi esse debeant tamquam Dei Vicariis *non solum propter iram; sed etiam propter conscientiam.*

Hisce Judæos convincebat Apostolus, quod vel eo titulo, quod se specialem Dei populum dicerent, specialius quoque obedientiam exhibere deberent Potestatibus sublimioribus & Magistralibus tamquam a Deo institutis & ordinatis, ac tamquam Dei Ministris vices ejus in terris agentibus, ut proinde, qui eorum ordinationi resistunt, Dei ordinationi resistant.

Similiter & Princeps Apostolorum sollicitus fuit, ut hunc prætextum Judæorum ad Fidem conversorum detrectandi obedientiam Principibus Ethnicis, quod esset specialis populus Dei, ex animis Fidelium evelleret tamquam Religioni Christianæ summopere adversum.

Igitur in prima sua Epistola *c.* 2. eos adhortans, *ut conversationem inter gentes haberent bonam, ut in eo quod detrectant de vobis* (inquit) *tamquam malefactoribus ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis,* a generali exhortatione ad particularia præcepta sanctæ & honestæ conservationis descendit, atque primo loco proponit hanc Regibus & Magistratibus obedientiæ exhibitionem scribens: *Subjecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum.* Quid autem per creaturam intelligi voluerit Petrus, ostendunt verba subsequentia, *sive Regi quasi præcellenti, sive Ducibus tamquam* ab

ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, quia sic & voluntas Dei, ut beneficientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam, quasi diceret, Dei voluntas est, ut Regi & Ducibus sive Potestatibus sæcularibus obediendo convincatis imprudentium hominum ignorantiam, qui vos tamquam obedientiam recusantes sub prætextu libertatis Christianæ incusant, de contrario convincatis vos exhibendo omnibus in sublimitate constitutis subditos, idque *quasi liberos, & non quasi velamen habentes malitiæ libertatem*, quo significare voluit, obedientiam Principibus etiam Ethnicis a Christianis præstandam liberaliter sive ex animo & voluntarie tamquam a servis Dei, non autem libertatem Christianam quasi velamen prætexendam malitiæ & inobedientiæ.

Et his perquam manifestum est, Apostolos Fidelibus ad Christum conversis inculcatum voluisse, Regnum Christi non esse de hoc mundo, nec Christum venisse, ut Imperia stabilita destrueret, aut enervaret, sed ut in Imperio & sub Imperatoribus tamquam peregrini & advenæ libera charitate, quæ eis mandaverat, exercerent, subjecti interim sublimioribus Potestatibus tamquam a Deo ordinatis, ut verissime propterea canat Ecclesia.

Hostis Herodes impie,
Christum venire quid times?
Non eripit mortalia,
Qui Regna dat cælestia.

Similiter dum Christus Apostolis eorumque Successoribus claves tradidit legandi & solvendi, eosque misit, ut Evangelium prædicarent omni creaturæ, atque ut Fideles dispensatores Mysteriorum Dei Regulas Evangelicas populis proponerent, atque ad Christi ovile per Doctrinæ prædicationem & Sacramentorum exhibitionem adducerent, nequaquam hac potestate imminui aut convelli voluit jura Imperii, aut sublimiores Potestates in administranda Republica turbare, sed e contrario verbo & exemplo omnibus persuaderent, Regnum Christi, quod prædicabant, non esse de hoc mundo, nec ad hanc vitam, sed ad æternam spectare.

Quidquid igitur potestatis & libertatis Christus suæ Ecclesiæ acquisivit & dedit, nihil temporali Principum auctoritati a Deo ipsis immediate concessæ officit, nec illi, qui eam a Christo libertatem aut potestatem sunt consequuti, sub prætextu aut velamine Ecclesiasticæ libertatis subtrahere se possunt a subjectione, qua ex Dei ordinatione omnis anima sublimioribus Potestatibus subjecta est.

Omnis igitur potestas, quæ a Christo Apostolis donata fuit, unice ad fundandum & propagandum Spirituale hoc Regnum Christi, quod non est de hoc mundo, pertinet, & in hujus potestatis exercitio eos ut semetipsum audiri voluit ipse Christus, dicens, *qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*, atque in hoc consistit proprie, quam hodie vocamus, libertas Ecclesiastica, sive eorum, qui ad ministerium verbi tamquam Apostolorum Successores cum eadem potestate successerunt, ut nimirum libertate gaudeant annuntiandi Ministerium Evangelii, ac imbuendi Christi Fideles præceptis Evangelicis, quam libertatem primum quodammodo adepta fuit Ecclesia Christi, postquam per tria pene sæcula sub Imperatoribus Ethnicis & Infidelibus procellis persecutionum agitata, tandem sub Costantino Magno ejusque Successoribus Principibus Christianis ea libertate donata fuit, ipsosque Imperatores etiam eos tamquam Christi Ministros iis, quæ ad salutem æternam spectabant, audire iisque subjici voluerunt.

Duæ igitur ex Dei ordinatione sunt potestates, una quæ Apostolis eorumque Successoribus a Christo donata tota est Spiritualis, solamque æternam Beatitudinem intuetur & pro fine habet: Altera temporalis Reipublicæ pacem & tranquillitatem spectans, omniaque avertens, quæ eam turbare aut infestare possent, atque hæc est potestas sublimioribus Potestatibus a Deo donata, & cui omnis anima subdita esse jubetur.

Per utramque hanc Potestatem Orbem Christianum regi & gubernari jampridem recte monuit Imperatorem Anastasium Gelasius Papa I. „ Duo quippe sunt (inquit) Imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas Sacra Pontificum, & Regalis potestas. In quibus tanto gravius est pondus Sacerdotum quanto etiam pro ipsis Regibus Domino in divino reddituri sunt examine rationem. Nosti etenim, Fili Clementissime, quod licet præsideas humano generi dignitate, rerum tamen Præsulibus divinarum devotus colla submittis, atque ab eis causas tuæ salutis expectas, inque sumendis Cœlestibus Sacramentis, eique (ut competit) disponendis subdi te debere cognoscis Religionis ordine potius quam præesse. Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere Judicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem.

„ Si

,, Si enim, quantum ad ordinem pertinet publicæ disciplinæ, cognoscentes, imperium ,, tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent Religionis Antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obviare Sententiæ; quo (rogo) ,, te decet affectu eis obedire, qui pro erogandis venerabilibus sunt attributi Mysteriis? proinde sicut non leve discrimen incumbit ontificibus, siluisse pro Divinitatis cultu, quod congruit: ita his (quod absit) non mediocre periculum est, qui, quum parere debeant, despiciunt ". Hæc ex ipsa Epistola Gelasii, prout integra extat Tomo 4. Concil. General. Editionis Labbeanæ columna 1181. cujus fragmentum, sed multum truncatum & interpolatum retulit Gratianus *Distinct. 96. Can.* DUO SUNT, sub nomine quidem Gelasii, sed, uti recte notat correctio Romana, potius ex Epistola Gregorii VII. quam ipsius Gelasii.

Teste igitur Gelasio Pontifice duæ sunt Potestates, quibus etiam sub Christianis Imperatoribus mundus hic regitur, nimirum *sacra auctoritas Pontificum, & Regalis potestas.* riorem res sacras spectare, atque inde ipsos Pontifices dici rerum divinarum præsules, quibus Imperatorem tamquam Ecclesiæ filium devote colla submittere, asserere non dubitat, atque ab eis causas suæ salutis expectare, inque sumendis cælestibus Sacramentis, eisque (ut competit) disponendis subdi se debere, atque de his intelligi debet, quod subjicit: ,, Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere Judicio, non ,, illos ad tuam velle redigi voluntatem.

Manifestum proinde est, sacram Pontificum auctoritatem ex Sententia Gelasii totam spectare ad res sacras & spirituales, atque ipsos Reges eatenus huic auctoritati se subjectos agnoscere debere, ut ab iis tamquam rerum sacrarum præsulibus, & cælestium Sacramentorum dispensatoribus causas salutis, ut cæteri Christi fideles, expectent, ,, atque hoc est, quod ait Gelasius ,, tanto gravius esse pondus Sacerdotum, quanto ,, etiam pro ipsis Regibus Domino in divino reddituri sunt examine rationem.

Regalis autem potestas, qua mundum Catholicum regi asserit Gelasius, hanc & integram esse apud Imperatorem fatetur, agnoscitque hac auctoritate Augustum humano generi præsidere.

Quo autem hæc Regalis potestas, qua Principes humano generi præsident, pertineat, his verbis expressit: ,, si enim, quantum ad ordinem pertinet publicæ disciplinæ, cognoscentes, imperium tibi superna dispositione collatum, Legibus tuis ipsi quoque parent ,, Religionis Antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obviare sententiæ.

Ex sententia igitur Gelasii Principes Christiani Regali potestate humano generi præsident, & ea, quæ ad ordinem publicæ disciplinæ vigore imperii superna dispositione sibi collati ordinaverint, etiam sacri Antistites observare jubentur, sive Legibus pro conservando ordine publicæ disciplinæ parere tenentur.

Certum autem est, hunc ordinem publicæ disciplinæ sive pacem & tranquillitatem temporalis reipublicæ conservari non posse, si Principi rescire non liceat, quid in Rempublicam sibi commissam aliunde invehatur, quidque etiam sub velamine ac prætextu Religionis divulgetur, & populo per modum Legis imponatur.

Scitur enim nihil esse, quod magis ordinem publicæ disciplinæ invertere, pacemque & tranquillitatem Reipublicæ temporalis turbare possit, quam novas Leges Populo imponere.

Proinde Leges, quibus Principes vetant quidquam per modum Legis per suas Provincias quacumque auctoritate sine suo scitu, aut eorum, qui Reipublicæ vice sua præsunt, placito atque assensu divulgari & executioni mandari, ex iis sunt, quæ ad ordinem publicæ disciplinæ pertinent, quibus proinde, fatente Gelasio, ipsi etiam Religionis Antistites parere jubentur.

Quapropter sat mirari non potui stupendam hominum quorumdam ignorantiam, ne dicam, irreligiosam temeritatem, qui non verentur tamquam Libertati Ecclesiasticæ contrarias, & sacram Pontificum auctoritatem evertentes, aut saltem enervantes, publice traducere Leges Principum, quibus vetant, Decreta quæcumque sive Rescripta e Curia Romana emanantia per suas Provincias divulgari, vel quacumque ratione executioni mandari, nisi prius ab iis, qui vice Principis per Provincias Jurisdictioni præsunt, visa & examinata fuerint, & eorum publicatio & executio conveniens judicata sit, quod in Belgio hodie *Jus Placiti*, in aliis nonnullis Regnis *Jus Pareatis* vel *Exequatur* nuncupari solet.

Adversus hanc nonnullorum temeritatem & ignorantiam, præsentem de hoc Jure Pla-

Placiti Tractatum conscribendum existimavi, eumque pro majori claritate & elucidatione in quinque partes distribuendum, in quarum prima generaliter de publicatione Legum Ecclesiasticarum tractandum credidi, pluribusque adstruere conatus sum, nullam Legem Ecclesiasticam etiam Pontificiam Belgas obstringere, nisi ritu consueto per singulas Diœceses, servato Ordine Hierarchico, per suos respective Episcopos & Pastores fuerit proposita iis, quos concernit, neque solam publicationem Romæ more solito factam sufficere, ut Belgas, aliosque remotissimos populos Legibus seu Decretis hisce constringat.

Secunda vero parte hujus Tractatus de prædicto Jure Placiti Principis agere aggressus pluribus antiquorum testimoniis ostendi, usum Placiti & apud Belgas, aliasque Christianas Nationes jampridem fuisse usitatissimum, ac proinde nihil novi hodiernos Magistratus Regios in hoc Jure prætendere, quod a Majoribus non acceperunt.

Ulterius ostendo, unicum hujus Juris Placiti scopum esse, præcavere, ne ex præcipiti Bullarum seu Decretorum e Curia Romana emanantium publicatione aut executione Respublica in varia incommoda incidat, sive præcavere, ne per hujusmodi publicationem temporalis Reipublicæ tranquillitas aut pax turbetur, & Ordo publicæ disciplinæ invertatur.

Ex quo ulterius evici, Jus hoc Placiti Principi non ex speciali aliqua conventione aut Privilegio, sed titulo suæ dignitatis Regalis sive Coronæ & Supremæ Regaliæ competere, eique inseparabiliter inhærere, neque liberum esse Principi hoc Jus a se abdicare, atque hinc mirum non esse, Jus illud omnibus Supremis Principibus eodem Jure Regaliæ esse commune, ipsosque Regios Officiarios suo juramento non minus obstrictos esse, Jus hoc integrum Principi conservare, ac cætera Jura Regaliæ.

Hoc Juris Placiti scopo attento, parte tertia hujus Tractatus ostendo, hoc Jus de Placiti nullam specialem Rescriptorum seu Bullarum Curiæ Romanæ speciem restringi posse, atque inprimis ab hoc Jure, inspecto ejus scopo, eximi nequaquam posse Decreta generalia morum reformationem præferentia, atque reipsa ob defectum Placiti plura similia Decreta vim obligandi hactenus in Belgio non habuisse, quin ipsa Decreta Reformationis Concilii Tridentini non nisi prævio Principis Placito & conformiter ad moderationem Litteris Placiti insertam in Belgio publicata aut recepta fuisse.

Parte quarta exposui non uno titulo Decreta Romana, quibus libri proscribuntur, eorumque lectio interdicitur, posse in publica commoda impingere, atque ex eorum publicatione & executione Provinciarum pacem & tranquillitatem, ipsaque Principum Jura convelli & infringi, ideoque nec hæc Decreta ab hoc Jure Placiti, inspecto ejus scopo, exempta esse posse, ostendique pluribus exemplis, etiam quoad similia Decreta non in Belgio duntaxat, sed & aliis in Regnis usum Placiti obtinuisse, eorumque publicationi sine prævio Placito attentatæ Principem ejusve Ministros strenue se opposuisse, pluresque libros tametsi Romano Decreto proscriptos, aut in Indicem librorum prohibitorum relatos hic & alibi publice legi & distrahi, eo quod Decreta illa nunquam fuerint prævio Principis Placito rite publicata & recepta.

Quinta denique parte etiam Bullas seu Decreta vulgo Dogmatica ab hoc Jure Placiti exempta esse non posse, attento ejus scopo, exposui, ostendens etiam & hæc Decreta pluribus titulis in publica commoda impingere posse, atque adeo ex eorum publicatione & executione Ordinem publicæ disciplinæ, necnon Reipublicæ tranquillitatem & pacem turbari, ipsisque nonnunquam Regis populique Juribus, & inveteratis Provinciarum moribus non sine plurimorum incommodorum sequela præjudicium generari posse.

In his omnibus Principes, eorumque Ministros nequaquam velle se erigere in Fidei aut Religionis Arbitros & Judices, pluribus adstruxi, neque prætendere, Fidei Dogmata aut Decreta Religionis a suo dependere arbitrio, sed duntaxat Principem Regali potestate, qua humano generi præsidet, & res humanas moderatur, hoc jure Placiti velle præcavere, ne Ordo publicæ disciplinæ, & Respublica suo imperio subjecta sub prætextu Religionis per publicationem & executionem Decretorum e Curia Romana emanantium etiam præter intentionem Ecclesiæ & ipsorum Pontificum turbetur, atque huic Juri, Legibusque ad id spectantibus sacros Antistites parere debere, dum & ipsi Principes, eorumque Ministri divinarum rerum Præsulibus devoti colla submittunt, atque ab eis causas suæ salutis expectant, inque sumendis cœlestibus Sacramentis, eisque (ut competit) disponendi subdis se debere cognoscunt.

TRACTATUS
DE
PROMULGATIONE LEGUM ECCLESIASTICARUM
Ac ſpeciatim Bullarum & Reſcriptorum Curiæ Romanæ;
UBI ET
DE PLACITO REGIO, QUOD ANTE EARUM PUBLICATIONEM
Et executionem in Provinciis requiritur.

PARS PRIMA.
DE PUBLICATIONE LEGUM.

CAPUT PRIMUM.

Oſtenditur ad rationem Legis requiri ejuſdem publicationem.

§. I.

Nulla Lex vim obligandi habet ante factam illius promulgationem.

EGIBUS humanis nullam obligandi vim ineſſe ante factam rite earum promulgationem, ſat eſt expeditum, juxta illud Gratiani Diſtinct. 4. ad calcem *Canonis* 3. *Leges inſtituuntur, cum promulgantur.*

Supponit ibidem Gratianus, leges proprie non eſſe inſtitutas, ſive non habere rationem Legis, niſi fuerint promulgatæ.

Similiter in *l.* 9. *Cod. de Legibus*, declaratur, quod Lex, ut obliget, debeat *ab omnibus intelligi*; quod ieri nequit, niſi per promulgationem, uti recte notat Henricus Boenus ad Titulum Digeſtorum de Legibus *n.* 10. addens: „ eam promulgationem ita eſſe de ratione Legis, ut ante ne„ quidem nomen Legis mereatur, quæ nondum ſit lecta, id „ eſt, promulgata.

Rationem ſubjungit idem Auctor, quæ ab omnibus poſt S. Thomam 1. 2. *quæſt.* 90. *art.* 4. paſſim probatur, quod „ Lex „ ſit regula humanorum actuum, quæ non dirigit, niſi applice„ tur; applicatur autem per promulgationem, ut obligare ne„ queat, niſi iis ſufficienter propoſita, quibus fertur, cum ad „ incognitum nemo teneatur.

Hinc & uno conſenſu concludunt Doctores, legem a Legisatore conceptam, ſcriptam; quin & ejus mandato impreſſam, & ejus ſigillo ſignatam, & in Conſiſtorio Principis probatam, vim nullam legis habere, nullamque inducere obligationem, nec conſcientias conſtringere, priuſquam rite fuerit promulgata; quia Regula actionum eſſe nequit, niſi fuerit ut talis populo propoſita & intimata, ut mediante promulgatione ſcire queat, Legislatoris voluntatem eſſe, ut juxta hanc legem actiones dirigat, faciendo quod Lex imperat, vel cavendo quod lex caveri jubet.

§. II.

Qualis Promulgatio ſit neceſſaria?

NON apparet de ratione Legis eſſe, præveniendo omne jus poſitivum, ut ejus promulgatio certo ac determinato ritu fiat, aut certis & determinatis locis lex pubblice affigatur, vel proclametur; ſed talis in genere promulgatio ſufficere creditur, vi cujus ipſa lex iis, quibus fertur, ſit ſufficienter propoſita, ut facile hac publica propoſitione ſeu promulgatione in notitiam univerſitatis ſeu populi, cui fertur, venire queat.

Id non obſcure ſignificant Imperatores in *l.* 9. *Cod. de Legibus*, dum dicunt: ſacratiſſimas leges *ab omnibus intelligere debere*, ſcilicet per promulgationem, *ut univerſi præſcripto earum manifeſtius cognito, prohibita declinent, permiſſa ſectentur.*

Itaque de ratione legis eſt, ut ejus publicatio ſive promulgatio in hujuſmodi locis, atque eo temporis intervallo vel duratione fiat, ut per hanc promulgationem moraliter univerſi, quibus lex fertur, ejus notitiam vigore hujus promulgationis accipere queant.

Et quidem cum lex ſit *commune* præceptum, quod non tam ſingulis de populo ſive Communitate, ſed ipſi Comunitati ſive populo in communi fertur, debet ita publice proponi, ut facile in ipſius Communitatis ſeu univerſi populi queat devenire notitiam, uti poſt alios Scholaſticos & Juriſperitos obſervat Henricus Pyringh e Societate Jeſu in Univerſitate Dilingana SS. Canonum Profeſſor, qui Commentarium in Decretales per quæſtiones more Scholaſtico & ex Scholaſticis compilavit, atque ad Titulum Decretalium De Conſtitutionibus *ſect.* 1. §. 4. poſt alios concludit: Quod etſi Lex ſeu Conſtitutio fuerit lata vel edita *ſolemniter*, hoc eſt, in publico Conſilio Regio, vel Senatorum Reipublicæ, vel Concilio generali, ſi tamen non fuerit publice *Communitati* promulgata non obligat etiam præſentes & ſcientes.

Rationem aſſignat idem Auctor: „ Quia lex non obligat ſin„ gulos, antequam poſſit Communitatem obligare, adeoque ali„ quo publico modo Communitati ſit propoſita, quia non ſingu„ lis, ſed toti Communitati fertur.

Idem notat Suarez in Tractatu De Legibus *lib.* 5. *cap.* 11. *n.* 3. ubi ait: „ Quia lex non obligat ſingulos, niſi quatenus ſunt „ partes Communitatis; ideo ut obliget, debet Communitati „ proponi, quod eſt promulgari.

Et *n.* 6. notat „ neceſſariam eſſe aliquam propoſitionem ex„ ternam & ſenſibilem factam ita publice, & cum tanta tem„ poris latitudine, ut moraliter poſſit ad notitiam totius *Com„ munitatis* devenire; quia hoc ſaltem neceſſarium eſt, ut ob„ bligare poſſit, quod per ſe ad legem ſpectat.

Idem Auctor *lib.* 3. *cap.* 16. *n.* 2. obſervat: „ Quod non ſit „ lex, donec reſpectu Communitatis habeat ſtatum legis, nec „ incipiat obligare ſingulos, donec poſſit Comunitatem obliga„ re. Quod optime (addit) explicatur in legibus editis in ge„ nerali Concilio; nulla enim poteſt eſſe ſolemnior editio an„ te promulgationem, & nihilominus non ſufficit, niſi ſequa„ tur promulgatio.

Hæc dum attendebant jam olim Legislatores Romani, admodum ſolliciti erant, ut legis promulgatio fieret tam publice tamque ſolemniter, & ea temporis duratione, ut fieri vix poſſet, quin Communitati & populo univerſo innoteſceret.

Legem enim dictatam & probatam, æri inciſam affigebant in locis publicis, atque ut nulla poſſet prætendi ignorantia, tribus vicibus hæc promulgatio ſive publica affixio reiterabatur.

Præterea cum ipſa lex, ejuſque obligatio dependeat a publica au-

ea auctoritate Legislatoris, omnisque legis vigor ab hac auctoritate emanare debeat, necesse quoque est, ut promulgatio dans legi suum complementum, & vim obligandi, fiat auctoritate publica, atque per eam Communitas sive populus ipsius legis notitiam publicæ auctoritati innixam accipiat.

§. III.

Pluribus titulis convenit Legem generalem per singulas Provincias publicari.

UT lex generalis rite dicatur promulgata, requiritur, ut auctoritate publica sic publicetur, & intimetur populo, ut per eam publicationem & intimationem facile in notitiam totius populi seu Communitatis, cui lex illa fertur, deveniat, ut supra notatum est.

Si igitur lex feratur uni duntaxat Provinciæ, necesse est, ut auctoritate publica talis fiat legis notificatio & promulgatio, ut per eam populus istius Provinciæ in commune, sive universitas populi facile queat istius legis notitiam accipere: ita ut, ea facta, moraliter contingere non possit, ut populus eam legem inculpabiliter ignoret.

Si vero lex illa feratur a Principe, qui plures suæ jurisdictioni Provincias subjectas habet, suaque lege omnes has Provincias generaliter obstringere intendat, ea indubie legis publicatio sive intimatio necessaria erit, qua possit universus populus Principi illi subjectus, & per diversas Provincias dispersus, legis hujus notitiam habere.

Porro, moraliter impossibile est, ut populus ita dispersus certam & auctoritati publicæ innixam legis notitiam accipiat, si lex duntaxat in urbe Regia, aut in unius Provinciæ Metropoli publicetur.

Cum enim non sufficiat per incertos rumores, aut privatorum hominum relationes legis notitiam populo deferri, sed necessarium sit, ut certa & publica auctoritate munita legis habeatur notitia, uti etiam observavit Petrus De Marca *lib.* 2. *De Concord. Sacerd. & Imp. c.* 15. *n.* 2. vix possibile est, ut sola promulgatione in urbe Regia, aut unius Provinciæ Metropoli facta, reliqui populi per diversas Provincias dispersi eam legis notitiam accipiant.

Deinde cum singulæ Provinciæ, quin & singulæ Civitates, suos habeant speciales Præfectos & Magistratus, qui immediate singularum Provinciarum, Civitatum, & ab eis dependentium Territoriorum curam & directionem obtinent, admodum durum esset, populum lege aliqua obligare velle, priusquam ipsi populo per immediatos suos Præfectos & Magistratus foret lex intimata.

Hæc quoque ratione fiet, ut dum lex per Provincias a singulis Magistratibus populo publice intimatur, facile legis hujus universus populus certam notitiam sit accepturus, neque probabilem illius ignorantiam poterit prætendere.

Præterea per singulas Provincias legum promulgatio non tantum conducit, ut Constitutio nova facilius in notitiam omnium, quos constringit, deducatur; sed insuper ut mitigetur legis duritia, si forte quid in ea occurrat, quod huic illive Provinciæ sive populo non congruat.

Cum enim infinita sit morum varietas, & unaquæque pene Provincia suis particularibus statutis, consuetudinibus, legibusque, & privilegiis regatur, difficile est, ut lex generalis a Principe supremo lata congruat Provinciis & populis omnibus, & non aliquando in publica commoda impingat. Cui rei vix aliter occurri potest, quam si de his, quæ incidunt, admoneant Legislatorem ii, quibus particularem per Provinciam promulgationem Princeps delegavit, qui deinde legem temperet, ut e re esse viderit.

§. IV.

Justinianus Imperator formam publicationis per Provincias probavit, eaque Justiniani Constitutio ubique recepta est.

JUSTINIANUS Imperator intelligens ultimas hominum voluntates nonnunquam everti, tamquam contra leges factæ essent, cum hactenus ob defectum debitæ promulgationis, earum legum notitiam Testatores non habuissent, sancivit in *Novella* 66. *cap.* 1. ex illo demum tempore suas Constitutiones, quæ pro testamentis sunt, valere, ex qua in commune factæ sunt manifestæ. In Provinciis autem ex quo discretæ (sive ut græca lectio habet, *evulgatæ*) per Metropolitas palam factæ sunt, vel postea factæ fuerunt.

Deinde in Epilogo Novellæ mandat suo per Orientem sacrorum Prætoriorum Præfecto, ut, quæ in præsenti Novella constituta sunt, præceptis propriis omnibus faciat manifesta, & qui in hac Civitate, & qui foris habitant, quatenus omnibus fiant palam, quæ a Nobis (ait) pro omnium cautela sancita sunt.

Hinc statuunt communiter Doctores a Justiniano eam promulgationis formam esse præscriptam, ut lex a Principe concepta & probata mittatur ad Præfectum Prætoriorum, qui Edictis publicis seu *præceptis propriis* eam proponat in *civitate maxima*, in qua sedes Prætoriana habetur, & omnibus notam reddat, deinde eam publicandam mittat ad omnes Provinciarum Præsides (quos hic *Metropolitas*, tamquam Metropoli præfectos vocat) qui eam in sua singuli respective Metropoli publicent.

Quantumvis hæc promulgationis forma a Justiniano edita duntaxat sit pro Constitutionibus testamenta concernentibus, nihilominus adeo æqua, adeo promulgandis generalibus legibus accommoda visa est, ut tamquam forma generalis in legum promulgatione adhibenda communi interpretatione recepta fuerit.

Nec solum in terris Imperii Romani, Jurique Romano subjectis, sed & apud cæteras gentes extra fines Imperii, & Jus Romanum pro lege non recipientes, ea promulgationis forma ob suam æquitatem passim usu invaluit.

Testatur Petrus De Marca Archiepiscopus Parisiensis a Rege designatus, *lib.* 2. *De Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 15. quod etsi Regnum Galliæ Juris Romani auctoritate non teneatur, ejus tamen rationes amplectatur.

Edicta enim, ait, Principum nostrorum ad Curias Parlamenti (a quibus vice sacra judicatur, æque ac olim a Præfectis Prætorio) eo consilio mittuntur, ut in earum Auditoriis publicentur, in acta redigantur, & præcepto Curiarum deinde ad Seneschallos exempla Constitutionum deferantur; qui promulgationi curandæ in civitate, cui præsunt, incumbant.

Non absimilis promulgandorum Edictorum Principum modus in Belgio hodie servatur, eumque breviter describit Zypæus in Introductione ad Notitiam Juris Belgici.

In hac enim testatur in primis *num.* 5. quod Principes nostri soleant in condendis legibus præmittere consultationes cum suis Consiliis plerumque supremis.

Secundo, quod soleant publicationem Edictorum generalium omnibus Provincialibus in Epilogo injungere.

Tertio, quod hæc Consilia Regia, antequam publicatio fiat, examinare soleant, an Juri patrio lex non refragetur.

Quarto, quod post illud examen publicationis mandatum primipilari Apparitori seu Officiario dare soleant, post hæc subjungit *num.* 6. *Ea hic publicatio est semper necessaria in singulis Provinciis, singularumque Metropolibus, tametsi plures sint, ut in Brabantia Lovanium, Bruxella, Antuerpia, Sylva Ducis; in Flandria Gandavum, Brugæ, Ipræ, aliæ alibi. Ante hanc promulgationem (inquit) lex non solet obligare.*

CAPUT II.

Forma promulgationis per Provincias etiam servanda in promulgatione Legum Ecclesiasticarum.

§. I.

Forma promulgandi leges per Provincias etiam in Legibus Ecclesiasticis observari voluit Justinianus; eamque Justiniani legem Ecclesia Romana probavit.

JUSTINIANUS considerans, quod non minus durum & injustum esset, si in materia Ecclesiastica subditorum conscientiæ illaquearentur per leges; quarum notificatio ipsis rite non esset facta, quam in materia testamentaria, aliave mere civili, eamdem promulgationis formam in utriusque servandam præscripsit, nimirum ut & Leges Ecclesiasticæ per singulas Provincias populo publice proponerentur.

Quoad leges testamentarias id expressit Justinianus in *Novella* 66. uti superiori capite §. 4. exposuimus.

Formam vero quoad leges in materia Ecclesiastica servandam expressit *Novella* 6. ubi præscribens modum, quo oporteat *Episcopos & reliquos Clericos ad ordinationem adduci*, præcipit in Epilogo, ut *sanctissimi Patriarchæ utriuscujusque Diœcesis hæc proponant in Ecclesiis sub se constitutis, & manifesta faciant Metropolitis, quæ a Nobis (ait) constituta sunt, illi rursus constitutis sub se Episcopis manifesta faciant, illorum vero singuli in propria Ecclesia proponant, ut nullus nostræ Reipublicæ ignoret, quæ a nobis ad honorem & augmentum magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi disposita sunt.*

Novellas Justiniani ab Ecclesia Romana, receptas, & probatas esse notum est.

Et S. Gregorius quidem Joannem Defensorem euntem in Hispaniam instruens, quid in causa sibi delegata sequi deberet, eum remittit ad Novellam 123. Justiniani *lib.* 2. *Epist.* 57.

Hincmarus Rhemensis in Opusculo 50. Capitulorum *cap.* 17. scribit: *Sed & leges Romanæ ab Imperatore Justiniano promulgatæ*, quas probat Ecclesia, *decernunt de Episcoporum, sive de Metropolitani sui auctoritate, perfectione*, &c.

S. Ivo Carnutensis de hac Novellarum approbatione testatur *Epistola* 280. ita scribens: *Dicunt Instituta legum Novellarum, quas commendat & servat Romana Ecclesia* &c.

Quin & hanc ipsam Novellam 6. atque modum promulgandi in ea præscriptum probasse S. Gregorium, palam facit ejus Epistola ad Mauritium Imperatorem *lib.* 2. *Indict.* 11. *Epist.* 62. qua ei significat se legem Imperatoris, qua vetabat milites imposterum ad Monasterium recipi, per diversas terrarum partes transmitti fecisse.

§. II.

Eamdem promulgandi formam a primis sæculis Ecclesia servavit.

TAMETSI leges suapte natura non requirant certam & præcisam promulgationis formam, talis tamen necessaria est, qua lex facile queat vigore ipsius publicæ promulgationis devenire in certam notitiam Communitatis, sive illorum, quibus lex fertur, uti supra ostensum est.

Cum

Cum autem vix ſimilis notificatio haberi queat, niſi Lex :neralis Eccleſiaſtica per ſingulas Provincias ſeu Diœceſes po- ılo per ſuos reſpective Epiſcopos proponatur, aut publice ɾponatur iis in locis, ad quæ facilis & frequens eſt populi ɾceſſus; videmus eam promulgandi formam a primis ſæculis ccleſiam ſervaſſe.

Prima quippe generalis Synodus Nicææ ſub Conſtantino M. lebratæ, litteras ſcripſit ad Epiſcopos, qui Synodo non in- rfuerant; quibus, quæ in Synodo geſta & decreta fuiſſent, gnificabat. *Quæ* (ait Synodus) *litteris ad vos præſcribere ne- ſſarium viſum eſt, ut intelligere poſſitis, quæ decreta ſancita- e ſint*. Habetur apud Socratem, *lib. I. Hiſt. Eccleſ. c. 9.*

Alios vero, qui Synodo præſentes interfuerant, redire no- it Synodus, niſi inſtructos Canonibus omnibus, qui de rebus ontroverſis editi eſſent, quo pertinet inſcriptio quædam actis uſdem Concilii inſerta: *Catalogus ſanctorum Epiſcoporum, per uos magna & univerſalis Sinodus Nicææ coacta miſit omnibus toto orbe terrarum Dei Eccleſiis ea quæ ab ipſis per Spiritum anctum in ea conſtituta ſunt.*

Ad quid enim Epiſcopos, qui Synodo interfuerant, atque e editis Canonibus poterant ſat eſſe inſtructi, ad ſuas remea- Eccleſias ſine certis Canonum omnium Exemplaribus no- it Synodus, niſi ut hos per ſuas quiſque Eccleſias ſuis ſubdi- s notos faceret, & eorum executionem & obſervationem rocuraret?

Similiter Epheſi habita Synodus Epiſtola circulari Provincia- m omnium Epiſcopos de geſtis ſuis certiores reddidit, his rbis: *Quoniam autem oportebat & abſentes a ſancta Synodo, oranteſque in Urbibus & Provinciis ob aliquod impedimentum ve Eccleſiaſticum ſive corporeum non ignorare, quæ de ipſis nt conſtituta, &c.*

Evidens eſt, has Litteras circulares ob id unum conſcriptas ad Epiſcopos quaqua verſum eſſe tranſmiſſas, ut Synodi ecreta per ipſos in Diœceſibus populo proponerentur.

Quin & conſtat, Decreta nonnunquam per Synodos ad Me- opolitanos tranſmiſſa fuiſſe, ut per hos primum inſinuaren- r Epiſcopis eorum Metropoli ſubjectis, deinde vero per Epi- opos ſubditis ſibi populis promulgarentur: quod propius ad rdinem a Juſtiniano expreſſum & obſervatum accedit.

Prima Synodus Arelatenſis an. 314. habita, ex variarum ovinciarum conſtans Epiſcopis, varia Diſciplinæ capita con- tuerat; uti in ſua ad Sylveſtrum Epiſcopum Romanum Epi- ola ſignificat, multum dolens, quod & ipſe Synodo adeſſe on potuerit, quia in *eos* (*ſcilicet Donatiſtas*) *ſeverior fuiſſet ntentia prolata, & te* (*inquiunt*) *pariter nobiſcum ju- cante, Cœtus noſter majori lætitia exultaſſet; ſed quoniam cedere a partibus illis minime potuiſti, in quibus & Apoſtoli otidie ſedent, & cruor ipſorum ſine intermiſſione gloriam Dei ſtatur &c.*

Deinde ipſi ſignificant, quod non tantum cauſam Cæciliani Donatiſtarum (ob quam præcipue per Conſtantinum Impe- torem fuerant evocati) judicaverint: *ſed & ea, quæ ipſos iſcopos propius concernebant, & cum diverſæ ſint Provinciæ nquiunt) ex quibus advenimus, & varia contingunt, quæ s cenſemus obſervare debere.*

Cum igitur hæc Decreta pro recta Provinciarum Diſciplina nſerent eſſe obſervanda, etiam placuit ea mitti ad Metro- litanos per Diœceſes ſub illis conſtitutas divulganda.

Et quidem in hac ad Romanum Epiſcopum Epiſtola ſcribunt: *acuit etiam a Te, qui majores Diœceſes tenes, per Te potiſ- num omnibus inſinuari.*

Utque hæc inſinuatio exactius & facilius fiat, ipſa Decreta iſtolæ adjungunt, ut & ea hodie Epiſtolæ inſerta habemus *omo I. Concil. general. Edit. Labb.*

Per *majores* Diœceſes hic intelligi Diœceſes per Provincias burbicarias diſperſas, Eruditis paſſim notum eſt.

Scitur enim Epiſcopo Romano per has Provincias jus Me- opoliticum competiiſſe: quemadmodum ſimili jure per Penta- olim, Lybiam, & Ægyptum utebatur Epiſcopus Alexandri- ıs, uti ab Canonem 6. Nicænum notant meliores Canonum terpretes (*a*).

Idipſum clarius expreſſit Synodus Sardicenſis in Epiſtola ynodica ad Julium Epiſcopum Romanum; ſignificant enim, mittere omnia, quæ contra Arianos & Euſebianos acta & ecreta erant, ac dein ſubjungunt: *Tua autem excellens pru- ntia diſponere debet, ut per tua ſcripta, qui in Sicilia, qui Sardinia, & in Italia ſunt fratres noſtri, quæ acta ſunt, quæ definita ſunt, cognoſcant.*

Quam ob cauſam Synodus Sardicenſis voluit per Epiſcopum omanum acta & definita notificari fratribus ſive Epiſcopis r Siciliam, Sardiniam, & Italiam conſtitutis, niſi quod ſci- t has Provincias & Eccleſias, tamquam ſuburbicarias, aut eas ſpectantes, jure Metropolitico eſſe Romano Pontifici bjectas.

Non dubium proinde, quin jam a primis Eccleſiæ tempori- s Decreta Eccleſiaſtica miſſa fuerint Metropolitanis, ut per s mitterentur iis, qui ipſis ſubdebantur Epiſcopis, ipſi vero piſcopi illa per ſuas ſinguli Diœceſes promulgarent & noti- carent.

Idipſum ſuppoſuit Concilium Lateranenſe IV. ſub Innocen- tio III. in *Cap. 13. tit. De pœnitent. & remiſſ.* ubi quamdam ſuam Conſtitutionem diſtricte a Medicis obſervari præcipiens, addit hanc cautionem: *Poſtquam per Prælatos locorum fuerit publicata.*

Ex contextu evidens eſt, Concilium hanc clauſulam adje- ciſſe tamquam omni Conſtitutioni communem, non autem huic propriam.

Quid? quod adeo neceſſarium judicatum fuerit Decretorum & Conſtitutionum etiam Conciliorum generalium per Prælatos fieri promulgationem, ut propterea Synodos Epiſcoporum con- gregandas putarint Eccleſiæ Præſules, in quibus Epiſcopi & Paſtores de modo publicandi ac recipiendi novas leges delibe- rarent & reſolverent.

Unde cum Margareta Parmenſis Belgii Gubernatrix ſcripſiſ- ſet nomine Regis Catholici Philippi II. ad Archiepiſcopum Ca- meracenſem, ut expenderet, qua ratione poſſit haberi publi- catio & executio Decretorum Concilii Tridentini ſecundum Jura, Privilegia, & conſuetudines Diœceſis:

Reſpondit Archiepiſcopus die 23. Julii anni 1564. celebra- tionem *Synodi Provincialis* ſuper receptione Concilii, & pu- blicationem Decretorum per ſingulas Eccleſiarum Parochias, eſſe *modos Juris conſentaneos*, & antehac in re ſimili uſitatos.

Additque Archiepiſcopus ſe hæc ſcripſiſſe, ne prius commu- nicata cum Capitulo Eccleſiæ Metropolitanæ, adhibitis in con- ſilium viris Theologiæ & Canonum peritis.

Notavit & id S. Carolus in oratione ad inchoationem ſuæ Synodi Diœceſanæ XI. dicens alias inter cauſas congreganda- rum Synodorum, hanc eſſe: *Quod hic applicatio fiat magis particularis Conciliorum tam generalium quam particularium.*

§. III.

Ratio inſtituti a Chriſto regiminis Eccleſiaſtici requirit Promulgationem per Diœceſes.

CERTUM eſt, Chriſtum noluiſſe regimen Eccleſiæ imperium eſſe, aut poteſtatem Dominorum in ſervos, ſed paternum potius ſeu quaſi patris in filios, qui amore potius & dilectio- ne, quam timore & imperio ad Legum obſervantiam alliciun- tur, & ſuaviter adducuntur.

Unde priuſquam Petro ovium ſuarum curam & regimen Chriſtus committeret, trina interrogatione Petri in ſe amorem exploratum voluit, ut ita oſtenderet curam iſtam ac regimen debere eſſe regimen amoris.

Quapropter & illud verbo *paſcendi* expreſſum voluit Chri- ſtus, quo ſignificaret tanto illud amoris & benevolentiæ affe- ctu eſſe exercendum, quanto mater paſcere ſolet ſuos infantes.

Eadem de cauſa in Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus omnem tantopere dominatus ſpeciem Chriſtus redarguit, ac humilita- tem e contrario ſpiritumque manſuetudinis inculcavit.

Cum enim ſciret Chriſtus, decem e ſuis Apoſtolis indignati de duobus fratribus, Joanne & Jacobo, quod viderentur am- bire primatum, mox eos redarguit, dicens: *Scitis, quia Prin- cipes gentium dominantur eorum; & qui majores ſunt, poteſtá- tem exercent in eos: non ita erit inter vos; ſed quicumque vo- luerit inter vos major fieri ſit veſter miniſter; & qui voluerit inter vos primus eſſe, ſit veſter ſervus.* Matth. *cap. 20. verſ. 25.*

Et rurſus cum jam inſtante Chriſti paſſione, eadem de pri- matu Apoſtolis cogitatio incidiſſet; Chriſtus perſpecta eorum cogitatione, redarguit eos his verbis: *Reges gentium dominan- tur eorum; & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocan- tur: vos autem non ſic.* Luc. *cap. 22. verſ. 25. 26.*

His Magiſtri ſui monitis inſtructus Princeps Apoſtolorum, & ſpiritu humilitatis poſt acceptum Spiritum ſanctum repletus, monuit Eccleſiæ Paſtores, ut in Eccleſiaſtico regimine omnem dominationis ſpeciem evitarent, ſed affectu materno paſcerent *gregem Dei, providentes non coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum, nec ut dominantes in Cleris, ſed forma facti gregis ex animo.* I. Epiſt. Petr. *cap. 5. v. 2. & 3.*

Ex his evidens eſt, Chriſtum a regimine ſuæ Eccleſiæ, ejuſ- que Paſtoribus omnem vel ſpeciem dominatus abeſſe voluiſſe, illudque totum in humilitate, ſpirituque manſuetudinis & cha- ritatis eſſe fundatum, eoque ſpiritu exercendum.

Qua de re ſerio monebat Eugenium Papam III. S. Bernar- dus *lib. 2. De conſiderat. cap. 6. Nec enim tibi ille* (*Petrus*) *dare, quod non habuit, potuit; quod habuit, hoc dedit, ſolli- citudinem, ut dixi, ſuper Eccleſias, nunquid dominationem? audi ipſum,* Non dominantes in Clero, ſed forma facti gregis. *Et ne dictum ſola humilitate putes, non etiam veritate, vox Domini eſt in Evangelio:* Reges gentium dominantur eorum; & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur: *& in- fert,* vos autem non ſic. *Planum eſt, Apoſtolis interdicitur do- minatus: Si ergo tu, & tibi uſurpare aude aut dominans Apo- ſtolatum, aut Apoſtolicus dominatum, plane ab alterutro prohi- beris; ſi utrumque ſimiliter habere velis, perdes utrumque.*

Quidquid igitur aſperum apparet ac durum, & vel ſpeciem duntaxat præfert dominatus, in regimine Eccleſiaſtico, id a Prælatis Eccleſiæ ſollicite cavendum eſt.

Quid autem apertius duritiem & ſpeciem ſæcularis domina- tus ſapit, quam conſtringere velle conſcientias Provincialium populorum unica Legis in Metropoli, aut alio quantumvis frequentato loco facta promulgatione?

Quid id aliud eſt, quam abſoluta quaſi & arbitraria aucto- ritate populo & Communitati legem velle imponere, in cujus notitiam nunquam, vel admodum difficulter pervenire poterit, & vix aliter quam per incertos & populares rumores, aut quo- rumdam privatorum relatum?

Quin reipſa idem eſt, ac velle populum & Communitatem, cui

(a) De hoc jure Metropolitico, quo utebantur Epiſcopi Alexandrini r Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim, fuſius jam ſupra in Scholiis in anonem VI. Nicænum a D. Van Eſpen actum eſt. Extat citatus hic Ca- n *Tom. VI.* hujus editionis, quem, ſi quis perplura ad hoc jus perti- ntia velit perſcrutari, conſulat.

cui lex fertur, ad legis observantiam cogere, priusquam ipsi fuerit lex tamquam regula suarum actionum proposita.

Et quidem ob hanc duritiem noluerunt etiam Reges & Principes sæculi legibus suis Provinciales constringi per solam in Urbe Regia factam promulgationem; sed prius volunt eas in Provinciis publicatas & populo esse propositas.

Quin adeo durum existimatur, populo imponere obligationem servandi legem in sola Urbe Regia promulgatam, ut communis sit Doctorum opinio, nequaquam Principes sæculi hoc modo posse populum ad observantiam legis constringere; eo quod non credatur populus tam immoderatam & effrænem potestatem in Principem transtulisse.

Quis igitur credat, Christum, qui dixit *Matth. cap. 11. vers. 30. jugum suum suave esse, & onus suum leve*, nec dedit populo suo *spiritum servitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamaret Abba Pater*: Rom. cap. 8. *vers.* 15. tantam dedisse Vicariis suis potestatem, ut jugum adeo durum, & dominatum potius, quam patris dilectionem in filios præ se ferens, fidelibus imponerent?

Præterea Principes leges suas ad Præsides & Auditoria Provinciarum mittendas censent, ut ab his recognoscantur, priusquam populo proponantur pro legibus; ne forte præter intentionem Principum aliquid in lege concepta occurrat, quod huic illive Provinciæ non congruit, illudque Principi per Provinciarum Præsides significari possit, ut vel legem suam Princeps temperet, vel ejus publicationem pro hac saltem Provincia suspendat.

Quanto magis Ecclesia Romana, a cujus regimine omnis durities abesse debet, Leges suas & Constitutiones, priusquam per eas populos remotiores obstringere velit, merito mittit ad Ecclesiasticos singularum Diœcesium Præfectos, id est, Episcopos, ut hi dispicere queant, num lex concepta huic illive populo hoc tempore, hoc loco conveniant,

Scimus quanta sollicitudine, quantoque studio conentur & allaborent pii parentes filios per amorem ad voluntariam & filialem obedientiam allicere, atque ad ultroneam inclinare subjectionem, ut ita præceptis suis non tamquam servi, sed tamquam filii, non coacte, sed voluntarie & lubenti animo submittant,

Cum ergo Prælati Ecclesiæ teneantur populum Christianum regere secundum Spiritum Christi, qui *non est spiritus servitutis in timore, sed adoptionis filiorum Dei*, tenentur profecto etiam allaborare, ut fideles Leges eorum non ut servi timore pœnæ, sed voluntarie & tamquam filii recipiant.

Nihil autem opportunius in id esse potest, quam ut leges populo suaviter per suos respective immediatos Pastores proponantur, & intimentur, earumque utilitas & necessitas exponatur illi tam efficaciter & suaviter, ut potius Legis observantiæ sua sponte & affectu Christiano se submittat, quam ut ad ejus observantiam auctoritate & timore pœnæ adigatur.

Quapropter in Legibus Ecclesiasticis præcipue obtinet, quod dixit Gratianus Distinct. 4. *Leges firmari, cum moribus utentium approbantur.*

Et quod dixere passim Canonistæ, & inter hos Covarruvias: *Certum est, Legem nullam vim obtinere, si ab initio rejecta fuerit a subditis. Nam (ait) maxime præsumendum est, eam Legem, quæ a Republica non recipitur, ei non convenire.*

Hic quoque promulgandi modus Ordini Hierarchico plane conveniens est, immo quodammodo necessarius.

Nihil enim tantopere naturale est Ordini Hierarchico, quam ut singulis Pastoribus sua integra servetur auctoritas.

Inter Pastorales autem functiones præcipua scitur populi instructio; quæ si singulis Pastoribus integra non servetur, totus Ordo Hierarchicus plane evertitur.

Cum igitur per immediatos Pastores conveniat populum instrui, convenit quoque, ut per eosdem suos Pastores intelligat novas leges, juxta quas debeat imposterum vitam suam instituere, & mores suos dirigere.

Mirum proinde non est, quod Ecclesia eam promulgandi rationem semper tenuerit & conservaverit, uti §. præcedenti ostensum est.

CAPUT III.

De forma publicationis hodie Romæ usitatæ, ejusque effectu.

§. I.

Describitur publicationis forma, qua Leges & Decreta Pontificia in urbe Roma promulgari hodie solent.

Nihil apud pristinos Ecclesiasticos Auctores legitur de speciali aliqua publicationis forma, quam Romani Episcopi in promulgandis suis Decretis servaverint.

Admodum verisimile est, Episcopum Romanum in promulgandis Decretis, quæ propriam suam Diœcesim spectabant, eamdem olim observasse publicationis formam, quam tenebant Episcopi reliqui.

Quoad ea vero Decreta, quæ ad plures Diœceses Romano Episcopo Jure Metropolitico subjectas se extendebant, supra ostensum est, Episcopum Romanum cum aliis Metropolitis id observasse, ut illa ad Episcopos sibi Jure Metropolitico subjectos per suas respective Diœceses publicanda transmitteret.

Et quandoquidem ex S. Gregorio aliisque constet, ab Ecclesia Romana probatas susceptasque fuisse Leges, ac speciatim Novellas Justiniani, dubium non apparet, quin & Ecclesia Romana normam publicandi Leges & Decreta Ecclesiastica a Justiniano præscriptam servaverit.

Quo vero tempore Ecclesia Romana cœperit specialem publicationis formam hodie usitatam assumere, incertum est (a):

Hoc constat, quod tandem invaluerit publicationis modus per affixionem Decretorum seu Bullarum in locis quibusdam publicis urbis Romæ.

Decreta quippe Romana, sive immediate a Pontifice, sive a Congregatione Cardinalium in modum legis concepta, consuevere per Cursorem Apostolicum affigi & publicari ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Ecclesiæ Lateranensis, vel in Acie Campi Floræ, aliisque locis soliti, uti ad calcem Decretorum & Bullarum, quarum facta est publicatio, passim exprimitur hac vel simili forma.

In nomine Domini. Amen. Anno a Nativitate Domini nostri Jesu Christi . . . . . . Indictione . . . . die vero . . . . mensis . . . . Pontificatus autem sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri . . . . divina providentia Papæ anno . . . . retroscriptæ Litteræ Apostolicæ affixæ & publicatæ fuerunt ad valvas Basilicarum S. Joannis Lateranensis, Principis Apostolorum de Urbe, ac Cancellariæ Apostolicæ, & in Acie Campi Floræ, dimissis ibidem earumdem Litterarum originalibus appensis per aliquem temporis spatium, & exinde remotis, deinde dimissis earumdem Litterarum copiis affixis, ut moris est, per me N. Sanctissimi Domini nostri Papæ Cursorem.

Si autem Decreta duntaxat concernant certum Tribunal, tunc publicatio fieri consuevit in illo ipso Tribunali, ut per eam in notitiam deveniant eorum, ad quos Decreta illa spectant.

Hac forma publicari consueverunt a singulis Pontificibus Regulæ Cancellariæ in ipsa Cancellaria, per unum ex RR. PP. DD. majoris Præsidentiæ Abbreviatoribus, eo quod hæ Regulæ sive Ordinationes primitus ad directionem Cancellariæ fuerunt ordinatæ, & Principaliter ad hoc Tribunal pertineant.

Similiter si Decreta spectent particulare aliquod Corpus, aut Institutum, vel Religiosum Ordinem, consueverunt ea dirigi ad Superiores seu Directores istius Corporis, Instituti, vel Ordinis, ut hi ea notificent omnibus, quorum illa scire interest.

§. II.

Quis sit effectus hujus Promulgationis?

In præcedentibus observatum est, quod licet de ratione Legis sit rite facta illius promulgatio, forma tamen in promulgatione servanda pro temporum & locorum varietate possit esse varia; nec hæc varietas obesse possit, quin promulgatio suum obtineat effectum, & per eam lex vim obligandi obtineat, modo ipsa legis promulgatio ita fiat, ut per eam ipsa Communitas, cui lex fertur, possit facile in certam legis notitiam venire.

Itaque tametsi forma promulgationis hodie in publicatione Decretorum & Bullarum Romæ usitata, & prout §. præcedenti est exhibita, plurimis sæculis adhibita non legatur; nihilominus quia per eam Decreta ita publica auctoritate ex mandato Pontificis exponuntur, ut facile in certam multorum notitiam vi hujus publicationis devenire queant, non dubium, quin sufficiens sit, ut ea mediante hæc Decreta sive Ordinationes respectu illorum, puta populi Romani, aliorumque adjacentium dici queant rite promulgata, & hi in vim hujus promulgationis Decretis illis tamquam sibi sufficienter propositis constringantur.

Verum cum moraliter impossibile sit, ut per eam Romæ factam publicationem, sive Decretorum & Bullarum in publicis locis fieri solitam affixionem, populi & Communitates fidelium per vastissima locorum intervalla dispersi certam horum Decretorum notitiam accipiant; non apparet, qua ratione possit huic promulgationi is attribui effectus, ut vigore hujus solius publicationis Decreta illa respectu remotissimi illius populi vim legis obtineant, sive ut hac sola publicatione ut urbe Romæ facta possint illa Decreta dici sufficienter illi populo proposita, ut respectu illius possint dici publicata.

Quantumvis enim nullus certus & determinatus promulgandi ritus ad rationem legis unquam ab Ecclesia fuerit præscriptus, semper tamen de ratione Legis positivæ seu Ecclesiasticæ seu Civilis fuit, ut ea præcedere deberet legis publicatio, qua possit ipsa Communitas, cui lex fertur, certam & publicæ auctoritati innixam legis notitiam accipere, nullamque ejus probabilem ignorantiam prætendere, uti *Cap.* 1. pluribus fuit expositum.

Unde & visum fuit, ut non tantum Leges Civiles & Politicæ, sed & Ecclesiasticæ jam pridem per singulas respective Diœ-

(a) Quod si conjicere liceat, forsan modus ille promulgationis cœpit XI. vel XII. sæculo. Eo tempore summi Pontifices cœperunt sibi arrogare auctoritatem deponendi Imperatores. Cum autem nemo tunc reperiretur qui vitæ periculo vellet Principi significare Sententiam depositionis, vel excommunicationis; tunc summi Pontifices sibi persuadere potuerunt hanc sufficere promulgationem, si Decretum depositionis vel excommunicationis Romæ promulgaretur & affigeretur. Inde forsan mos cætera Decreta eodem modo promulgandi manavit.

Diœceses & Provincias eo modo publicari juberentur, quo ipsi Communitatis, cui serbantur, ita essent palam expositæ & propositæ, ut Communitas probabilem ignorantiam prætendere nequiret.

Cum vero promulgandi ratio, quæ hodie Romæ servari solet, notorie sit insufficiens, ut ea mediante similem legis notitiam populi per diversa terrarum spatia dispersi accipiant, mirum non est, si nec existimatum fuerit, nec hodie plerique existiment, eam solam promulgationem sufficere, ut Decreta ita Romæ publicata sine ulteriori publicatione hos populos obstringant.

Scio quidem a recentioribus quibusdam præsertim Decretalistis, quos nonnulli Theologi Scholastici videntur sequuti, cœpisse tandem labentibus sæculis in quæstionem adduci, num ob auctoritatem Pontificiam sola in Urbe facta publicatio per totum Christianum Orbem suum non protenderet effectum, atque hunc a nonnullis soli isti promulgationi attribui. Sed, uti non male observat Petrus De Marca *De Concord. Sacerd. & Imp. lib. 2. cap. 15. num. 2.* hi plerique sunt ex Italia Doctores, qui eam amplexi sunt opinionem: *at vero Panormitanus (ait de Marca) & omnes fere Galli, Germani, & Hispani, qui quæstionem istam attigerunt, immo & Cajetanus unus e purpuratis Patribus, necessariam esse per singulas Provincias legis Ecclesiasticæ pubblicationem contendunt.*

Et sane *si ex naturalis rationis præscripto, (uti bene ratiocinatur ibidem de Marca) Imperatoria Lege Justiniani, quæ vim in rebus ipsis obtinet, cautum fuerit, ut nemo teneri debeat nova Constitutione, donec in Provinciis auctoritate publica fuerit promulgata, etsi in urbe Regia publicis Edictis proposita fuerit, indeque cognitio novæ Legis manare & per Provincias ob frequentum Provincialium commeatum diffundi possit; cur alio jure (pergit de Marca) utemur, cum de Lege Ecclesiastica Romæ promulgata agetur, quo non adeo frequenter se conferunt hodie Comprovinciales, quam olim, cum esset Orbis gentiumque domina?*

§. III.

Solvitur primum Argumentum eorum, qui prætendunt, promulgationem Romæ factam esse sufficientem, ut per eam omnes ubique fideles obstringantur.

JAM supra observatum est, posteriori tandem ætate a recentioribus quibusdam Decretalistis, & qui hos sequuti sunt, Theologis moveri cœptam quæstionem de promulgatione Decretorum ac Bullarum Romani Pontificis in sola Urbe more solito facta, atque a nonnullis, præsertim Italis, huic promulgationi eum effectum tribui, ut Decretis sic publicatis omnes ubique fideles obstringerentur sine ulteriori publicatione.

His novissime accessit Pater Henricus Piringh e Societate Jesu in Universitate Dilingana Sacror. Canonum Professor, in Commentario suo ad Jus Canonicum, ad Titulum de Constitutionibus *sect.* 1. §. 4. *quæst.* 4. sequutus Suarezium, ejusque argumentis innixus.

Fatetur in primis cum Suarezio, quod super hac quæstione varie sentiant Auctores, inter quos aliquorum opinio est „ in „ Legibus Canonicis servandam esse regulam datam de Legibus „ Civilibus latis pro amplissimis Regnis plures ac principales „ & distantes Provincias comprehendentibus; videlicet pro ta„ libus Legibus non sufficere unam promulgationem Romæ fa„ ctam, sed necessarium esse singulas promulgationes in singu„ lis Provinciis Ecclesiasticis, id est, in singulis Episcopatibus „ fieri " citatis pro ea opinione pluribus tum Canonistis cum „ Theologis.

Ipse tamen cum Suarezio contrariam opinionem tamquam sibi probabiliorem, argumentis ex Suarezio depromptis propugnare nititur.

Primum Argumentum hujus opinionis proponit his verbis: „ „ Spectata rei natura non requiritur promulgatio in singulis „ Provinciis vel Diœcesibus, cum lex suapte natura sit sufficien„ ter proposita, si sit promulgata in loco aliquo celebri, vel „ Romæ, unde facile per alia loca divulgari possit.

R. Verum quidem est, ad rationem legis nequaquam pertinere, quo ritu legis promulgatio contingat; verumtamen ad legis rationem spectat, ut talis fiat legis publicatio, vigore cujus populus sive Communitas, cui lex fertur, certum legis notitiam auctoritati publicæ innixam de facili accipere queat, uti in præcedentibus probatum fuit.

Porro moraliter impossibile est, ut vigore publicationis Romæ ex consueto stylo fieri solitæ, populus per diffusas Provincias dispersus similem legis notitiam accipere queat, uti §. præcedenti notatum est; sed ad summum ad aliquos particulares de Communitate, cui lex fertur, per vagos rumores aut privatorum relationes & informationes similis publicatæ legis notitia perveniet: quæ notitia, etiam hoc ipso Auctore fatente, insufficiens est, ut singulos de Communitate, qui legis notitiam acceperunt, obstringat, priusquam ipsi Communitati lex fuerit rite notificata.

§. IV.

Refellitur secundum Argumentum desumptum ex publicatione Bullæ Cœnæ Domini.

IN opinionis suæ fundamentum adducit quoque prædictus Auctor cum Suarezio famosam illam Bullam, quæ dicitur Bulla *Cœnæ Domini*. *Hæc enim Bulla (ait Suarezius) universaliter obligat, cum tamen raro in singulis Episcopatibus publicetur.)*

R. Fatemur hanc Bullam annis singulis in ipsa *Cœna Domini*, unde & nomen accepit, solemniter in urbe Roma promulgari (*a*).

Insuper & illud fatendum, eam Bullam raro in singulis Episcopatibus publicari.

At eam universaliter obligare, affirmare ausit nemo, qui mores Provinciarum extra Italiam, & ditiones temporaliter Pontifici subjectas, non plane ignorat.

In primis scitur, hanc Bullam nunquam in Gallis esse receptam, immo sæpius rejectam, & auctoritate publica vetitam hujus Bullæ publicationem.

Qua de re videri possunt Probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ per Pithæos *cap. 7. num. 50. & 55.* & Commentarium in easdem libertates *art. 17.* ubi referuntur plura Parlamentorum Arresta, quibus sub gravissimis pœnis vetita fuit dictæ Bullæ publicatio, tamquam Regis Juribus, ejusque Officialium, necnon libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ in pluribus articulis oppositæ.

Notatur insuper in additione ad *num.* 54. dicti *c.* 7. qualiter Imperator Rodulpghus II. pubblicationi hujus Bullæ se opposuerit, eamque impedierit.

Item quod Archiepiscopus Moguntinus, unus ex Electoribus Imperii, recusaverit publicationem hujus Bullæ in sua Diœcesi & Terris.

Additur quoque eodem loco, quid in Hispania tempore Philippi II. publicationi hujus Bullæ oppositum fuerit.

In Belgio nullum esse hujus Bullæ usum, praxi quotidiana notorium est, neque hactenus ejus publicatio hic facta scitur.

Immo scribit Zypæus in Jure Novo, titulo De Ordinandis *num.* 14. „ hanc Bullam *Cœna Domini* hic nunquam esse publi„ catam, etsi tertio Nuntius Bentivolus ad hoc cum Aula la„ boraverit: misit tamen publicandam ad Episcopos, qui nec „ tamen fecerunt.

Et sane si Bentivolus Nuntius Apostolicus credidisset, Bullam hanc per solam publicationem Romæ in die *Cœna Domini* fieri solitam, universaliter obligare, ut contendit Suaresius, nunquam cum Aula, nec cum Episcopis pro publicatione hujus Bullæ se committeret, nec ad ejus publicationem tantopere allaborare voluisset.

Tantum proinde abest, ut hæc Bulla probat publicationem Romæ solemniter factam sufficere ad obligandum fideles omnes sine alia publicatione in Provinciis facta, ut e contrario hæc Bulla evincat, passim fidelibus persuasum esse, Bullam, tametsi Romæ non semel duntaxat, sed iterato, & per annos singulos solemniter publicatam, vim suam non exercere in aliis Provinciis & Regnis, priusquam rite fuerit per Provincias publicata, & populis legitime proposita.

§. V.

Refellitur Argumentum desumptum ex publicatione Regularum Cancellariæ.

PRÆDICTUS Auctor post Suarezium in Argumentum hujus suæ opinionis; nimirum solam publicationem Romæ factam esse sufficientem ad obligandum omnes Christi fideles, urget Regulas Cancellariæ „ quæ (inquit) in Provinciis non promul„ gantur, & tamen secundum eorum præscriptum causæ om„ nes definiuntur.

R. Et hic iterum fallitur, si velit secundum earum præscriptum causas omnes in Provinciis definiri ob solam in Cancellaria Romana publicationem.

Nimis enim notum est, has Regulas tametsi in Cancellaria Romana publicatas, in aliis Provinciis tamquam Regulas seu leges non reputari, priusquam in Provinciis fuerint publicatæ, aut saltem longo usu receptæ.

Quis nescit, ex his Regulis Cancellariæ plures esse, quarum nullus in Belgio, Gallia, aliisque Regnis sit usus?

Scitur quoque, nonnullas illarum esse passim ubique receptas, non vi publicationis in Cancellaria Romana, sed quia ob suam æquitatem vel publica auctoritate, vel longo usu, tamquam leges Regni sunt publicatæ & receptæ, adeo ut non tamquam leges a Cancellaria Romana pendentes, sed ut leges Regni spectentur.

Unde tametsi ex stylo Curiæ vis harum regularum cesset morte Pontificis, tamen in Belgio, Gallia, aliisque Regnis plures ex his Regulis, puta, *de 20. diebus, de verisimili notitia, de annali & triennali possessore*, vim suam retinent etiam jam mortuo Pontifice.

Immo tametsi regula *de publicandis resignationibus* per Gregorium XIII. e numero harum regularum fuerit expuncta; & hactenus expuncta manserit, surrogata in ejus locum Constitutione Gregorii XIII. quæ incipit, *Humano;* scitur tamen usum illius regulæ in Belgio, Gallia, aliisque Regnis hactenus perseverasse, nunquam in usum recepta prædicta Gregoriana Constitutione, tametsi Romæ more solito promulgata, uti infra notabitur.

Similiter tametsi hæ regulæ per singulos Pontifices de novo publicentur, additis nonnunquam nonnullis novis clausulis, vel etiam regulis, nulla ad has publicationes in Provinciis extra Curiam Romanam fit reflexio, aut additionum nulla habetur

(*a*) Bulla, in *Cœna Domini*, censetur confecta a plurimis Pontificibus. Hac de re consulantur Scholia Flavii Cherubini in Bullam 63. Pauli quinti.

betur ratio, priusquam publica auctoritate expresse, vel saltem tacite longo usu sint probatæ & admissæ.

§. VI.

Refellitur quartum Argumentum desumptum ex ratione congruentiæ.

QUANTUMVIS imbecillitas Argumentorum, quæ hactenus refutavimus, non obscurum præbeat in Auctore isto præoccupati animi indicium, sive studium placendi, evidentius tamen illius Argumentum est *ratio congruentiæ*, quam in suæ opinionis fundamentum adducit ex Suarezio.

Ratio (ait) congruentiæ est, quia Summus Pontifex non solet vagari per Provincias, sicuti Reges & Imperatores, sed Romæ fixam sedem habet, & ideo Romana Curia est aptus & sufficiens locus ad promulgandas leges pro universa Ecclesia, tum propter majorem Ecclesiæ unionem, majoremque ejus obedientiam Vicario Christi debitam, tum etiam ne Leges Pontificiæ ab Episcopis dependere videantur.

Admodum in primis impertinens est, majorem idcirco efficaciam tribuere publicationi Legis Pontificiæ in ipsa urbe Roma factæ, quam publicationi Legis Imperialis in Civitate Imperiali, eo solo titulo, quod *Pontifex non soleat vagari per Provincias, sicuti Reges & Imperatores, sed Romæ fixam sedem habeat.*

Ut enim per Provincias seu Diœceses Lex Pontificia per Episcopos publicetur, nequaquam exigitur, ut Pontifex personaliter Provincias illas accedat; sed sufficit leges ad Episcopos, aliosque, qui Diœcesibus præsunt, publicandas transmitti, Pontifice Romæ remanente.

Neque enim voluit Concilium Sardicense, ut Papa Julius I. per Sardiniam, Siciliam, & Italiam vagaretur, dum ad ipsum misit Decreta, Episcopis per Provincias illas constitutis intimanda.

Sed & Principes, licet ad Provincias sibi subditas nonnunquam descendant, easque perlustrent, nequaquam tamen ipsi sua publicant Edicta, sed ea mittunt ad Prætoria & Provinciarum Præfectos, quibus & curam ea publicandi committunt.

Nihil autem ineptius, quam id, quod inde concludit prædictus Auctor, nimirum quod ideo „ Romana Curia sit aptus & „ sufficiens locus ad promulgandas leges pro universa Eccle„ sia " : quasi ob continuam & fixam Pontificis in Urbe residentiam publicatio Legis ibidem facta aptior foret, ut vigore illius populus per dissitas Provincias dispersus ejus certam & auctoritati publicæ innixam notitiam acciperet, quam per publicam legis in Urbe Imperiali, eo quod Reges & Imperatores per Provincias vagari consueverint.

Quod autem contendit iste Auctor, conveniens esse per solam publicationem Romæ factam omnes fideles constringi, propter *majorem Ecclesiæ unionem, majoremque ejus obedientiam Vicario Christi debitam*, non minus impertinens est.

Neque enim unio inter particulares Ecclesias intercedens, neque obedientia Pontifici tamquam Vicario Christi debita efficere possunt, ut publicatio in uno loco facta ex sua conditione aptior sit, ut ea mediante Ecclesia universalis, seu Communitas populi Christiani per tot inter se dissitas Ecclesias & Provincias dispersa, in ejus notitiam deveniat.

Neque populus Christianus legibus Romani Pontificis ullam tenetur exhibere obedientiam, nisi postquam hæ leges toti Communitati, non autem aliquibus de illa Communitate, fuerint debite notificatæ & intimatæ: quandoquidem, ut supra notatum est, Constitutiones Pontificiæ ante hanc notificationem rationem legis non habeant, neque singulos de Communitate, etiam notitiam istius Constitutionis habentes, ante eam notificationem adstringant.

Ineptius est, quod sola publicatio Romæ facta propterea sufficere debeat, *ne Leges Pontificiæ ab Episcopis dependere videantur*, ut ratiocinatur dictus Auctor: quasi ipsæ Leges Imperiales dependere viderentur a Præfectis Provinciarum, aliisque, quibus earum promulgationem per Provincias Imperatores & Reges committere solent.

Si Imperatores & Reges non dedignentur suis Magistratibus leges examinandas & publicandas dirigere, ut ipsi perspiciant, num quid forte in legibus illis sit, quod huic vel illi Provinciæ hoc vel illo tempore posset obesse, vel quod, attentis circumstantiis, conveniret, mutari, addi, vel demi: sane non dedignabitur Pontifex Decreta sua mittere ad Episcopos, *quos*, teste Apostolo, *Act. cap.* 20. *vers.* 28. *Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei*, qui tamquam Apostolorum Successores una cum Pontifice Ecclesiam Dei gubernant, *& quibus singulis* (ut loquitur sanctus Cyprianus) *portio gregis fuit adscripta, quam regat unusquisque & gubernet.*

Et si Principes ad suos Magistratus & Præfectos Provinciarum leges suas examinandas & publicandas mittant, ne ob diversas Consuetudines & Provinciarum mores lex in publicum commodum contra intentionem Principis impingeret: quanto magis Pontifex tenetur Decreta sua Pastoribus Ecclesiarum communicare, ne alias ob varietatem consuetudinum & morum cujusque Ecclesiæ & populi, possent magis esse in destructionem, quam in ædificationem hujus illiusve Ecclesiæ?

Licet enim Ecclesia una sit unitate fidei, est tamen summa quoad exteriorem Disciplinam Ecclesiarum particularium varietas, ut propterea passim SS. Patres Ecclesiæ accommodarint illud Psalmistæ: *Adstitit Regina a dextris tuis in vestitu deaurato; circumdata varietate.* Psalm. 44. *vers.* 11.

Præterea cum Pontifici præcipue incumbat, ut Hierarchia Ecclesiastica divina ordinatione instituta integra conservetur, etiam hoc ex capite omnino convenit, ut novas leges populo per immediatos suos Pastores, servato Ordine Hierarchico, faciat proponi; quandoquidem hæc novarum legum propositio pertineat ad populi instructionem, quæ immediatis Pastoribus est commissa.

Adhæc si etiam Concilia Generalia nolint sua Decreta obligare, nisi prius per Provincias publicata fuerint, nec tamen propterea ea dicantur a singulis in particulari Episcopis dependere; etiam Pontificum Decreta non propterea dicentur a singulis Episcopis suam auctoritatem mutuare, tametsi illa obligandi vim non habeant, priusquam per Episcopos populo fuerint notificata.

§. VII.

Occurritur Argumento, quod desumitur ex clausula Bullis Pontificiis nonnunquam inserta, qua declaratur, sola publicatione Romæ facta omnes ubique fideles Decretis Pontificiis obstringi absque ulteriori publicatione.

PLURES sunt e recentioribus, qui concedant, Legem Pontificiam non obstringere Belgas, aliosque remotiores populos sola promulgatione in Urbe facta, si Pontifex expresse non declaret in ipsa lege, se velle, ut mediante sola promulgatione Romana omnes ubique fideles absque ulteriori promulgatione lege sua obstringantur.

Dum enim Pontifex simpliciter legem promulgat, præsumitur se conformare legibus & moribus gentium passim ubique receptis, quæ publicationem per Provincias & Diœceses præscribunt & observant.

Verum, inquiunt, Leges illæ & populorum mores Pontificiam auctoritatem restringere non possunt, quin ab iis quandoque ex causa recedere, iisque derogare queat.

R. Sed non advertunt similes Auctores, auctoritatem Pontificiam, quantumvis eam ipsi extollere velint, tantæ nihilominus dici non posse efficaciæ, ut Pontifex posset lege positiva fidelium constringere conscientias, priusquam lex ipsa Communitati, cui fertur, fuerit rite intimata; quandoquidem, ut supra probatum est, de ratione legis sit, ut publica auctoritate ita lex fuerit notificata & promulgata, ut mediante ea promulgatione ipsa Communitas, cui lex fertur, in certam legis notitiam de facili devenire possit, neque ullam probabilem illius legis ignorantiam prætendere.

Et licet ritus & modus publicationis dici queat Juris mere positivi, ac varius esse possit pro locorum & temporum varietate, neque hic ritus ad rationem legis pertinere dicatur; ipsa tamen supra descripta publicatio ad rationem legis adeo necessaria habetur, ut nulla humana auctoritate prætermitti queat, sive nulla humana possit auctoritate effici, ut Communitas, cui lex positiva seu Ecclesiastica seu Civilis fertur, simili lege obstringatur, priusquam taliter ei fuerit notificata, ut mediante ea notificatione certam ipsius legis notitiam habere possit; ne alioquin dicamus, posse Pontificem lege sua positiva fidelium obstringere conscientias, etiam dum probabilem legis positivæ ignorantiam habere possunt.

Porro supra sufficienter ostensum fuit, publicationem Romæ factam esse insufficientem, ut ea mediante Belgæ, aliique remotiores populi in certam legis sic promulgatæ notitiam deveniant, & consequenter nec eam promulgationem sufficere, ut Lex sic promulgata apud Belgas aliosque populos rationem legis obtineat.

Adhæc certum est, Pontificem non posse sua auctoritate uti, nisi juxta regimen a Christo institutum.

Cum autem regimini a Christo instituto nullatenus conforme sit, unica promulgatione in Urbe facta populum Christianum per remotissimas Provincias diffusum velle obstringere, uti *cap.* 2. §. 3. probatum est; non apparet, qua ratione id posset Pontifex qui auctoritatem suam ultra fines a Christo præstitutos extendere nec potest, nec velle præsumitur.

Non mirum proinde clausulam illam, quæ recentioribus nonnullis Bullis vel Decretis Pontificiis inserta legitur, qua declaratur, velle Pontificem sola promulgatione in Urbe facta legem suam ubique obligare, antiquitus fuisse ignotam, immo nec ejus mentionem in libris Corporis Canonici etiam recentioribus, puta, Extravagantibus communibus, aut Joannis XXII. fieri.

Ut proinde Clausula illa recentioris ætatis & inventionis merito reputetur, & studiis Curiæ Romanæ, cujus (ut jam pridem dixit S. Bernardus *De considerat. lib.* 4. *cap.* 2) *omnis Ecclesiasticus zelus fervet sola pro dignitate tuenda*, adscribendæ sint hæ despoticæ & vetustati incognitæ adjectiones, & cum pluribus aliis Clausulis recentioris ætatis in Bullas & Decreta Romana irrepserint.

Unde hæc Clausula tamquam nova & receptis moribus, necnon publicæ tranquillitati & institutioni regiminis Ecclesiastici contraria, & pluribus difficultatibus obnoxia, apud Belgas aliosque plerosque populos habetur, ad instar multarum aliarum clausularum, pro Clausula nullius effectus, uti *parte* 3. *cap.* 1. signanter §. 3. hujus Tractatus notabitur; ostenderturque plures Bullas & Constitutiones Romani Pontificis in Belgio, Gallia, aliisque Regnis non esse receptas, tametsi Romæ more solito publicatas etiam cum inserta prædicta Clausula. Item *parte* 4. *cap.* 3. §. 3. & 4. probatur Clausulam illam constanter fuisse rejectam, tamquam moribus Belgii contrariam.

PARS SECUNDA.

DE PLACITO REGIO SUPER PUBLICATIONE

Et executione Decretorum & Litterarum Curiæ Romanæ; ejus antiquitate, fundamento, & ſcopo.

CAPUT PRIMUM.

De inveterato uſu Placiti Regii.

§. I.

Uſus Placiti Regii ſuper Bullis & Reſcriptis Romanis jam pridem apud Belgas receptiſſimus fuit.

LITTERÆ *Placiti*, ſive, ut alii loquuntur; Litteræ *Pareatis*, vel *Exequatur*, ſunt Litteræ ſive *Patentes*, ut vocant, quibus Princeps permittit publicationem & executionem Bullarum ſeu Reſcriptorum, quæ in ſuas Ditiones e Curia Romana invehuntur.

Vocantur autem Litteræ *Placiti*, ut ſignificetur, Bullas ſeu Reſcripta per Principem ejuſve Curias diſcuſſa ipſi non diſplicere, ideoque ſibi placere, ut executionem in ſuis Ditionibus obtineant, & effectum ſortiantur juxta morem & ſtylum in ſuis Ditionibus uſitatum.

Idipſum verbo *Pareatis*, vel *Exequatur*, alii ſignificatum volunt.

Hujus vero Regii Placiti uſus ſuper Diplomatibus, Bullis & Reſcriptis e Curia Romana emanantibus adeo notorius jam pridem apud Belgas fuit, ut & exteri Scriptores de hoc tamquam de re notoria ſcribant; atque inter alios Ludovicus Guicciardinus Nobilis Florentinus in deſcriptione Belgii de hoc uſu ita ſcribit: *Quoad res Eccleſiaſticas attinet, eaſdem fere habet cum Pontifice maximo Princeps in hac Ditione conventiones, quas in Regno Galliarum Rex; nec Beneficium ullum, nec gratiam poteſt conferre, nec expedire in hanc terram Diplomata, aut quid aliud tale, quod effectum ſortiatur, abſque Principis vel Conciliorum ejus Placito atque conſenſu.*

Et qui a ducentis & amplius annis ſcripſit Didacus Covarruvias Epiſcopus Segovienſis *Pract. Quæſt. cap.* 35. *num.* 4. hunc Belgarum morem tunc notorium adducit, ut eumdem in Regnis Hiſpaniarum vigentem a ſingularitate contra ejuſdem obtrectatores vindicet: *Extat (ait) hujus praxis fundamentum, ex eo quod idem fiat apud Gallos, & pleraſque Chriſtiani nominis Gentes.*

Deinde relatis verbis cujuſdam Auctoris, qui nominati exprimit varia Regna, in quibus hic uſus obtinet, concludit Covarruvias: *Ex quo apparet, non tantum in Hiſpania, ſed & in Flandria, & apud Gallos hoc ipſum frequentiſſime fieri, nimirum executionem, & publicationem Diplomatum Curiæ Romanæ ſuſpendi, quouſque apud ſuprema Regis Auditoria recognita fuerint:* uti loquitur hic Auctor.

Quapropter Auctores, qui de hoc Placiti uſu apud Belgas loquuntur, eum apud Majores quoque noſtros uſitatum fuiſſe teſtantur: atque inter alios Hubertius Loyens in ſuo Tractatu De Curia Brabantiæ loquens de Litteris Placiti, quæ in hac Curia expediuntur, dicere non dubitat, Principes noſtros *pluribus jam ſæculis* hoc Jure uſos fuiſſe.

Indubie antiquitatem hujus uſus hauſerat hic Auctor ex vetuſtis Libris & Regeſtis Curiæ Brabantiæ, cui a pluribus annis fuerat a Secretis, dum hunc ſuum De Curia Brabantiæ Tractatum publicavit.

Et Bertrandus Loth in ſuis Reſolutionibus Belgicis, *Tractatu* 4. *articulo* 3. teſtatur uſum hunc tam longa annorum ſerie in hoc Belgio, ſcientibus Summis Pontificibus & non reluctantibus, obtinuiſſe, ut etiam hic tanti temporis lapſus vim privilegii habere poſſet.

Quandoquidem hic Theologus vellet illuſtriores difficultates in hoc Belgio emergentes exponere & enodare, vix dubium quin omnem operam impenderit, ut de ſingulari uſu circa materias harum difficultatum plenarie eſſet informatus; ut proinde nec dubitari queat, quin poſt diligentem inquiſitionem repererit uſum Placiti Regii ſuper Litteris & Decretis Apoſtolicis ab antiquo hic in Belgio obtinuiſſe.

Cæterum quæ hic Theologus ex Scholaſticis, aliiſque Auctoribus in fundamentum hujus Juris adducit, hic non examino; id unum ſufficere ratus, quod Doctor ille, qui reſolutiones illuſtrium difficultatum in Belgio emergentium ex profeſſo reſolvere & enodare ſtuduit, de hoc inveterato uſu Belgii tamquam de re notoria teſtari non dubitet.

§. II.

Idem Placiti uſus apud alias Gentes jam pridem obtinuit.

USUM Placiti jam pridem fuiſſe receptum & uſitatum in Regnis Hiſpaniarum teſtis eſt præcitatus Didacus Covarruvias, qui *cap.* 35. *Pract. Quæſt. num.* 4. poſtquam notavit, quod *apud Hiſpanos poteſtas Legatorum ſeu Nuntiorum Apoſtolicæ Sedis examinetur, ut admoneri poſſint a ſummo Regis Prætorio, quibus uti conveniat diſpenſationibus & commiſſionibus, ne quid fiat in Reipublicæ, diſpendium* ſubjungit: *Sic etiam in his Regnis multis in caſibus & negotiis Litteræ Apoſtolicæ ante executionem earum ad Regia mittuntur Auditoria & Tribunalia. Idque fit (ait) ex Regio Decreto, ut illic examinentur, ne quid fiat & obtineatur, falſis precibus & importunis ſuggeſtionibus, a Summo Pontifice adverſus Regni Regumque Hiſpaniarum privilegia & Apoſtolicas conceſſiones.*

De hoc Placiti uſu teſtantur paſſim Regni illius Pragmatici, atque inter alios Hieronymus Cevallos de uſu retinendi Bullas Pontificias in Senatu Regio, quoaduſque ibidem examinatæ fuerint, agit in ſuo Opere *Communium contra Communes;* aſſeritque in Prologo *Tom.* 5. *num.* 160. quod Senatores Regii non teneantur rationes retentionis Bullarum exponere Pontifici, niſi Summus Pontifex ipſemet petat.

Et de hac tamquam notiſſima apud Hiſpanos Bullarum Apoſtolicarum retentione, ſive ſuſpenſione executionis earumdem, latiſſime egit Franciſcus Salgado in ſpeciali ſuo Tractatu *De Supplicatione ad Sanctiſſimum*, ſcilicet Papam, ubi ejus uſum & utilitatem latiſſime exponit.

Apud Gallos nullam Legem Pontificiam aut Reſcriptum Curiæ Romanæ publicari aut executioni mandari poſſe, niſi prius in ſupremo Regis Auditorio examinata fuerint & probata, notius eſt quam ut probari debeat; probaturque hic uſus integro *capite* 10. inter probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, ubi etiam vetuſta admodum hujus uſus & praxeos proferuntur exempla & Parlamentorum Arreſta (*a*).

Hunc quoque uſum jampridem viguiſſe apud Germanos probat in primis, quod circa Bullam *Cœnæ Domini* factum eſſe circa annum 1586. narratur auctoritate Rodulphi II. Imperatoris, qui Legatum Apoſtolicum cohibuit a promulgatione Bullæ *Cœna Domini*, quam ille in Bohemia jam cœperat programmate publico inſinuare cum perturbatione ſtatus illius Regni. Qui Imperator hac occaſione generaliter edixit, ne ullæ Bullæ Pontificiæ deinceps, niſi ſe conſcio & probante, emitterentur in lucem, atque executioni mandarentur, quod & præſcribi mandavit ad Epiſcopos Sileſiæ atque Moraviæ, uti fidem faciunt Litteræ Domini Ancel Oratoris Regis Galliæ apud dictum Imperatorem, quæ referuntur in addictione ad *num.* 54. *capitis* 7. probationum Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ.

Ex his Litteris quoque conſtat Archiepiſcopum Moguntinum noluiſſe publicare dictam Bullam *Cœna Domini*, eo quod prævideret, per dictam publicationem plus detrimenti quam utilitatis Eccleſiæ ſuæ obventurum.

Refert Auguſtinus Manuel Eques Ordinis Chriſti in Hiſtoria Joannis II. Luſitaniæ Regis *lib.* 4. quod Luſitania hunc uſum & morem tenaciſſime ſemper coluerit, ut Regni Cancellarius cum Secretario non Bullas tantum Pontificias, ſed mandata omnia Eccleſiaſtica cognoſceret, neque ante ſinerentur effectum ſortiri, quam ex ſubſcriptione Secretarii liqueret, nullum præjudicium fieri Regiæ auctoritati.

De hoc Placiti uſu vigente in Ducatu Britanniæ teſtis eſt Argentreus *lib.* 2. *Hiſt. cap.* 14 ibidem narrans, edixiſſe „ Petrum II. Britanniæ Ducem ſub pœna corporis & confiſcationis bonorum, ne Bullæ quæcumque in publicum Ducatus ſui prodirent, antequam examinatis in ſuo Conſiſtorio ipſe annueret.

In Sabaudia ab antiquo hunc Placiti uſum fuiſſe, ſufficienter probatur ex Deciſione Senatus Sebaudici relata ab Antonio Fabro in ſuo Codice, *lib.* 7. *tit. De Appellat. ab Abuſu*, qui ibidem refert, cenſuiſſe Senatum, recte poſſe appellari ab executione Brevis Apoſtolici quamvis æquiſſimi, hoc ſolo titulo, quod inconſulto Senatu facta ſit publicatio, ne Principis Juriſdictio impune contempta videatur.

In Regno Neapolitano, quamvis nexu feudali Sedi Apoſtolicæ obnoxio, hunc uſum probat vel ſola illa Pragmatica data 30. Auguſti 1561. qua declaratur, Clauſulam Litteris Curiæ Romanæ inſertam, *quod ſola publicatio Romæ facta ſufficiat*, habendam eſſe pro clauſula nullius effectus.

Conſtat inſuper, Regni illius conſuetudinem jampridem fuiſſe, ut ſine aſſenſu eorum, qui ſupremæ Juriſdictioni præſunt, ſeu uti loquuntur, ſine *Regio Exequatur*, nulla Reſcripta aut Bullæ Romanæ admittantur. Atque extat exemplum Litterarum Ferdinandi Catholici hujus Regni & Arragoniæ de anno 1508. quo offenſionem ſuam denuntiat Proregi Neapolitano, quod remiſſius in hac re egiſſe videretur, & hominem, qui mandata Romana, ſpreto Regni more,

(*a*) In Litteris, quibus Galliarum Reges ad ſupremum Senatum Pariſienſem ſolent Bullas Summorum Pontificum dirigere, vetus illa & ſemper uſitata clauſula legitur: *Si donnons en mandement à nos amez & feaux les Gens tenant notre Cour de Parlement, que s'il leur appert que dans ladite Conſtitution en forme de Bref, il n'y ait rien de contraire aux ſaints Decrets, Conſtitutions Canoniques, aux droits & preeminence de notre Couronne, aux libertés de l'Egliſe Gallicane, ils ayent à faire lire & publier*, &c.

re, intulerat, protinus in furcam non egiſſet, quæ Litteræ idiomata Hiſpanico referuntur integræ ab Auctore De Jure Belgarum circa Bullarum receptionem *cap.* 2. *n.* 2. & in Gallicum verſæ exhibentur in Appendice Monumentorum ſub *litt. A.*

Ex qua inſuper Epiſtola pateſcit, quantopere pro conſervatione Regiæ dignitatis, & tranquillitate Regnorum intereſſe crediderit Rex Catholicus, ut Jus hoc integrum conſervaretur.

Hanc omnium pene Regnorum in hunc Placiti uſum conſonantiam deducit, citatis omnium Gentium Auctoribus, Franciſcus Salgado in Tractatu *De Supplicat. ad Sanctiſſimum parte* 1. *cap.* 2. ubi *n.* 37. allegat Marium Cuteli Siciliæ Senatorem, qui ponit Praxim & Stylum Regni Siciliæ in examinandis omnibus Litteris a Sede Apoſtolica emanantibus. Quapropter non immerito hunc uſum Placiti adſcribendum cenſent paſſim Pragmatici Juri Gentium, utpote apud omnes paſſim Gentes ex Juris naturalis inſtinctu probatum (*a*).

CAPUT II.

De Scopo Placiti Regii.

§. I.

Oſtendit Scopum Placiti eſſe præcavere, ne executio Bullarum impingat in commoda publica.

SI rite attendatur quid Principes Catholici in uſu hujus Placiti præ oculis habeant, apparebit, unicum hujus ſcopum eſſe, præcavere ne quid aliunde in Ditiones ſuas invehatur, quod Rempublicam ſibi creditam in plura nonnunquam incommoda præcipitet.

Unde citatus Didacus Covarruvias notans, quod apud Hiſpanos, uti & apud Gallos & Flandros *poteſtas Legatorum ſeu Nuntiorum Apoſtolicæ Sedis examinetur* rationem hujus examinis ſubjungit: *ut admoneri poſſint a ſummo Regis Prætorio, quibus uti conveniat diſpenſationibus & commiſſionibus; ne quid fiat* (*ait*) *in Reipublicæ diſpendium, cum plerumque Nuncii Apoſtolici exteri ſint, nec ſatis noverint, quæ ſunt omnino præcavenda, ne falſis precibus & ſuggeſtionibus decipiantur.*

Deinde monens quod non tantum prævie ante admiſſionem Nuntiorum Apoſtolicorum in Regnis Hiſpaniarum ad Regia eatur Auditoria, ſed multis in negotiis & caſibus Litteræ Apoſtolicæ ante executionem earum ad Regia mittantur Auditoria & Tribunalia, rationem hujus miſſionis allegans, ait *id fieri ex Regio Decreto, ut illic examinetur, ne quid fiat & obtineatur falſis precibus & importunis ſuggeſtionibus a Summo Pontifice adverſus Regni Regumque Hiſpaniarum privilegia, & Apoſtolicas conceſſiones, denique ne Litteræ ſummi Eccleſiæ Præſulis contra publicam ſpiritualis, Eccleſiaſticæ, & temporalis hujus Provinciæ utilitatem, præter ipſius Concedentis voluntatem & conſenſum executioni mandentur.*

Tandem pluribus in hujus Juris aſſertionem productis fundatiſſimis argumentis, præveniens eorum maledicentiam, qui hoc Jus Regium in invidiam vocabant, quaſi per hanc detentionem Bullarum, Pontificis auctoritati detraheretur, rurſus admonet eum duntaxat in finem eam Bullarum detentionem fieri: *ut maximus Chriſti Vicarius interim certior fiat, quot & quantis afficiantur incommodis & gravaminibus Reſpublicæ iſtæ propter multa, quæ ab ipſo falſis precibus & ſuggeſtionibus impetrantur, quæ minime Sanctiſſimus Pontifex foret conceſſurus, ſi per ſinceram juſtamque narrationem certo ſciret, quid ſpirituali, Eccleſiaſtico, & temporali hujus Regni & Principatus recto regimini ſit conducibilius.*

Et Franciſcus Salgado in Tractatu *De Supplicat. ad Sanctiſſimum cap.* 8. *numer.* 11. expreſſe monet recurſum ad Senatum Regium pro retentione Bullarum inſtitui non poſſe, niſi occurrat utilitas publica, qua impediatur turbatio Reipublicæ ſpiritualis, Eccleſiaſticæ, aut temporalis: *quo unico fundamento* (*ait*) *hæc retentionis cognitio & facultas defertur Principi ſupremo Eccleſiæ & Regni Protectori.*

Et *cap.* 13. *num.* 13. *aſſerit idem* Salgado, *quod omnes caſus, in quibus dari poteſt Bullarum retentio in Senatu, uni tantum rationi nitantur, & unico fundamento juſtificentur; nempe præjudicio Reipublicæ, ac damno publicæ utilitatis, quodque ad hunc duntaxat finem tendat, ob illumque fuerit ſalubre hoc remedium introductum*: quod latius deducit *cap.* ubi *num.* 28. dicit eam praxim hoc uno fundamento ab omnibus Doctoribus juſtificari.

Eumdem hujus praxeos ſcopum paucis expreſſit Hubertus Loyens in Tractatu *De Curia Brabantiæ*, notans quod nullæ Bullæ Pontificiæ mandentur executioni ſine permiſſu Regis, aut cognitione eorum, qui ſupremæ Juriſdictioni præſunt, quorum partes ſunt eas inſpicere atque cognoſcere, an nihil contineant, aut admixtum habeant, quod Rempublicam lædere poſſit: *in quo uno* (ait) *omnis Placiti uſus conſiſtit.*

§. II.

§. II.

Idem ſcopus eruitur ex Principum Edictis.

TAMETSI Principes Catholici Conſtitutionibus Eccleſiaſticis debitam ſemper exhibuerint reverentiam, quin & pro earum executione & debita obſervantia ſuam etiam interpoſuerint auctoritatem, una tamen ſolliciti quoque ſemper fuere, ne ſub religionis pretextu ſubreptitie & obreptitie quidquam in ſuam Rempublicam inveheretur, quod in publica commoda impingeret, pacem Eccleſiæ & Reipublicæ tranquillitatem turbaret, diſciplinæ rite ſtabilitæ præjudicium adferret, aut etiam Juribus Principis ac Vaſſallorum privilegiis præjudicaret, aut per violentiam ſubinde ſubditos opprimeret.

Quapropter in omnibus paſſim Legibus ſeu Principum Edictis, quæ diverſis temporibus, variiſque in Regnis ſuper uſu hujus Placiti edita legimus, hoc unum Principes præ oculis habuiſſe conſpicimus.

Apud Belgas habemus inter alia Edictum Philippi Boni Ducis Brabantiæ, datum 3. Januarii 1447. quo vetat ſub graviſſimis pœnis, ne quis Barbantinorum in hanc Provinciam invehat aut exequatur, invehi aut exequi faciat ullas Eccleſiaſticas Litteras Monitoriales, Inhibitoriales, aliave Mandata contra quoſcumque Officiarios, alioſve Incolas hujus Ducatus Brabantiæ occaſione cujuſcumque cauſæ (exceptis ſolis Beneficialibus) priuſquam ſimiles Litteræ aut Mandata exhibita fuerint Officiariis & Magiſtratui ſeptem reſpective Capitalium Civitatum Brabantiæ (ſub quarum reſpective diſtrictu moratur is, contra quem prædictæ Litteræ aut Mandata diriguntur) teneanturque, qui hiſce Litteris vel Mandatis uti prætendunt, ipſis Officiariis & Magiſtratibus dilucide exponere rationes & motiva, ex quibus intendant dictas Litteras ſeu Mandata Eccleſiaſtica impendere.

Ulterius pergit Princeps, quod ſi Officiarii & Magiſtratus allegatas rationes & motiva judicent talia, ut ſecundum Jura & Privilegia hujus ſui Ducatus Brabantiæ cognitio hujus materiæ ſpectet ad Judicem Eccleſiaſticum, tunc prædicti Officiarii & Magiſtratus permittent & conſentient, ut his qui ſimilia Mandata impetravit, illa executioni mandare poſſit, & in conſequentiam pro eorum executione ulteriora Mandata & Monitoriales e Curia a Judice Eccleſiaſtico impetrata in hanc Provinciam inferre, & jubere exequi poſſit; de qua licentia ipſi Officiales & Magiſtratus Litreras expedient, ut iis mediantibus Mandatorum, Eccleſiaſticorum & Monitorialium promptior executio habeatur.

Quod ſi quiſquam Litteras aut Mandata Eccleſiaſtica contra Incolas, Officiarios, aut Magiſtratus hujus Ducatus Brabantiæ invehere aut executioni mandare tentaverit, ante obtentam ab Officiariis & Magiſtratu, ut prædictum eſt, expreſſam licentiam, declaratur incidiſſe in pœnam confiſcationis omnium ſuorum bonorum temporalium, ac inſuper tenebitur ſuſcipere perſonaliter iter Romanum ad limina Apoſtolorum Petri & Pauli, nullo nummo pecuniario redimendum, aliave pœna arbitraria pro qualitate factorum puniendis dicitur.

Nemo dubitaverit, quin licentia impetranda ob Officiariis & Magiſtratibus Capitalium Civitatum Ducatus Barbantiæ, priuſquam Litteræ Monitoriales, Inhibitoriales, aliave Mandata Judicum Eccleſiaſticorum contra Incolas, Officiarios, aut Magiſtratus Ducatus Brabantiæ executioni mandari queant, plane reſpondeat, & re ipſa requivaleat Litteris *Placeti*, quæ hodie in ſupremis Principum Auditoriis obtineri debent, priuſquam Bullæ aut Reſcripta Curiæ Romanæ hic publicari aut executioni mandari queant.

Porro in hac Philippi Boni Ordinatione videmus, Principem nullatenus voluiſſe Judicum Eccleſiaſticorum legitimam auctoritatem, eorumve Juriſdictionem infringere aut violare, ſed tantum tranquillitati ſuæ Provinciæ conſulere, & injuſtis ſubditorum vexationibus, eorum violentis oppreſſionibus occurrere & mederi.

Deplorat enim Princeps, in ſuam notitiam deveniſſe, quod frequentius Monitiones, Inhibitiones, aliave Mandata ex pluribus Curiis Eccleſiaſticis in hanc Provinciam contra Officiarios, Magiſtratus, & Incolas, quam antehac fieri conſueverat, inveherentur & executioni mandarentur; quodque Judices Eccleſiaſtici evocarent Incolas ad ſua Tribunalia non tantum ſuper teſtamentis, contractibus antenuptialibus, & bonis amortizatis (in quibus tribus materiis duntaxat juxta Jura & Privilegia hujus Provinciæ Monitoriales & Mandata dirigere poſſunt) ſed in pluribus aliis cauſis, in nobilem diminutionem & præjudicium præeminentiæ ac Juris Regalis ipſius Principis, ac inſuper in notabile damnum & onus Vaſſallorum ac Incolarum, pluraque inde incommoda ſucceſſu temporis eſſe proventura, niſi provideretur.

Declarat autem Princips hunc Judicum Eccleſiaſticorum exceſſum cum illa incommodorum ſequela invaluiſſe ex eo, quod Litteræ Monitoriales, Inhibitoriales, aliave Mandata e Curiis Eccleſiaſticis emanantia hacce in Provincia permiſſa fuerint inferri & executioni mandari, priuſquam Officiariis & Magiſtratibus prædictarum reſpective Civitatum eſſent exhibita & ab his examinata, licentiaque ea exequendi obtenta, prout (inquit) ab antiquo ſolitum fuerat fieri.

Ex his manifeſtum eſt, Principem per hanc ſuam Ordinationem id unum præcavere voluiſſe, ne impoſterum per Monitiones, Inhibitiones, cæteraque Mandata Judicum Eccleſiaſticorum, Jura Regia, Provinciarumque Privilegia cum notabili Subditorum & Incolarum præjudicio & intereſſe violarentur, & ſic paci & tranquillitati Reipublicæ conſulere-

(*a*) Neceſſitas autem Placiti fundatur in eo, quod Bullæ receptione fiant leges Regnorum; rectus ordo poſtulat, ut in his aliqua lex nova non ſanciatur ſine auctoritate eorum, a quibus reguntur.

etur: insuper habetur ex verbis Edicti, quod per hanc Or- nationem nihil novi per Principem inductum sit, sed dunta- t fuisse renovatum, quod ab antiquo observari consuetum erat.

Similiter dum Maximilianus & Philippus Archiduces vetant r Edictum de 12. Septembris 1485. admitti sub gravissimis enis ullam reservationem aut expectativam, aliamve Bene- íariam provisionem e Curia Romana, quoadusque aliter or- natum esset, ad hanc prohibitionem inducti fuere ob multi- oda & gravissima incommoda, quæ subditis, ipsique Eccle- e & Reipublicæ per similes Romanas provisiones infereban- r, & quæ singulatim Procurator Regius exposuerat, postulans omnibus remedium adferri.

Exponebat quoque, quod ob incommoda a se jam exposita pluribus Regnis, Provinciis, & Ditionibus Catholicis (quo- m etiam nonnulla subjecta sunt in temporalibus Ecclesiæ Ro- anæ) prædictæ Provisiones Curiæ Romanæ non admittantur magnum commodum & solatium Ecclesiarum, Subdito- um, & Incolarum illorum Regnorum, Provinciarum, & Di- onum.

Ut proinde manifestum sit, Principes non alio fine execu- onem Provisionum Romanorum in suis Provinciis vetuisse, uam ut publicis incommodis occurrerent.

Hoc Edictum, quo simpliciter & indiffinite interdicitur om- is cujuscumque Provisionis Apostolicæ de Beneficiis his in artibus consistentibus admissio, paucis annis vim suam habuit.

Legitur enim Edictum alterum Philippi Arciducis de 20. Maji 497. quo rursus Provisiones Romanæ cursum habere in his par- ibus sinuntur, sub hac tamen restrictione, ut nullus iis uti ossit, nisi prius visæ & examinatæ fuerint in magno Consilio Regio, & super executione earumdem obtentæ fuerint Litte- æ Patentes Principis in forma consueta.

Si rursus integer contextus hujus Edicti attendatur, appare- bit, quod hujus restrictionis unicum fundamentum sit, præca- vere incommoda & gravamina, quæ ex fraudulentis & parum Canonicis Romanis Provisionibus, necnon in iis contentis Clau- ulis & Censuris in Rempublicam, Ecclesias, & Subditos cum umma eorum perturbatione invehebantur.

Neququam igitur Principum intentio fuit, per usum Pla- citi aut denegationem executionis, Canonicas & hisce in Pro- vinciis receptas Curiæ Romanæ Provisiones beneficiarias im- pedire, aut convellere, vel earum executionem sistere; sed duntaxat præcavere, ne quid sub prætextu hujusmodi Provi- sionum Jura Reipublicæ aut Ecclesiarum patiantur, vel subdi- ti vexentur, & in varia incommoda incidant.

Si ulterius omnia, quæ tum per Principes nostros super usu Placiti sancita fuerunt, tum ipsis Principibus de hoc usu reti- nendo a Regiis Consiliis variis occasionibus fuerunt exposita, pervolvantur, deprehendetur omnem hunc usum unice refun- di in multiplicia incommoda, in quæ Ecclesia & Respubli- ca nata sunt incidere, si e Curia Romana emanantes Bullæ vel Litteræ seu Rescripta permitterentur sine prævio examine in Regiis Auditoriis, sine Principis Placito publicari & executio- ni mandari, uti ex pluribus in decursu hujus Tractatus addu- cendis plenius patebit.

Et quidem sicuti omnibus pene Orbis Christiani Regnis Pla- citi usus est communis, uti supra ostensum est, ita quoque apud omnes idem hujus usus scopus invenitur.

Inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 10. cu- jus hic est titulus: *Bulles ou Lettres Apostoliques ne peuvent être executèes en France sans Pareatis du Roy ou de ses Officiers*, leguntur Litteræ Ludovici XI. Regis Galliæ datæ 8. Januarii 1475. quibus mandatur, ut per Commissarium a Rege consti- tutum in Civitate Ambianensi visitentur omnes quæcumque Litteræ, Bullæ, aliave e Curia Romana emanantia.

Scopum hujus visitationis subjungit, nimirum ut inspiciatur, si nihil in his Bullis aut Litteris occurrat contra jura Regni & Libertates Ecclesiæ Gallicanæ.

Si attendantur etiam cætera tum a Regibus Galliæ, tum a Parlamentis Regiis pro hoc usu edita, quæ tam in his Pro- bationibus, in Commentario earumdem Libertatum adducun- tur, apparebit quoque hoc unum voluisse Reges Galliæ, per hunc usum Placiti sive *Pareatis* præcavere incommoda, quæ possent ex præcipiti Bullarum aut Rescriptorum Curiæ Ro- manæ executione Ecclesiæ Gallicanæ ipsique Regno accide- re (*a*).

§. III.

Ostenditur quibus ex causis per Regia Auditoria executio Bullarum sisti queat inspecto Placiti scopo.

SUPRA notavimus, unicum Placitis Regii scopum esse, ne quid in Principis Ditiones invehatur & executioni mande- tur, quod Jura publica invertere, ipsamque Rempublicam seu Ecclesiasticam seu Civilem turbare posset.

Igitur Senatus Regii id potissimum in retentione Bullarum, vel denegatione Placiti attendere debent, utrum ex ipsarum Bullarum rescriptorumve executione cum fundamento timenda sit Reipublicæ seu Ecclesiasticæ seu Civilis turbatio, aut pu- blica prævideantur oritura incommoda.

Unde recte notant Doctores in hac Bullarum retentione, seu earumdem suspendenda executione, non tam esse attendendam earum simplicem subreptionem vel obreptionem, quam publi- cam utilitatem, in quam ipsa Bullarum executio impingere posset, uti late ostendit Salgrado in Tractatu *De Supplicat. ad Sanctiss. parte* 1. *Cap.* 8. ubi *num.* 10. *late probat simpli- cem subreptionem Litterarum Apostolicarum nullatenus esse fun- damentum habile ad earumdem retentionem in Senatu discer- nendam nec etiam disponedam, nisi concurrat, aut inde infera- tur damnum publicæ utilitatis, vel aliqua ex causis, ex quibus inferri possit turbatio Reipublicæ spiritualis, Ecclesiæ, aut tem- poralis; quo solo unico fundamento (ait) hæc retentionis cogni- tio & facultas defertur Principi supremo Ecclesiæ & Regni Protectori.*

Exinde infert Salgrado post alios, Rescripti Romani execu- tionem suspendi, sive in Senatu Regio retineri posse, tametsi Rescriptum ipsum validum sit, neque ullo subreptionis aut ob- reptionis vitio laboret, eo quod in hac retentione non tam sit consideranda subreptio vel obreptio, quam ratio boni pu- blici *quæ consistit in vitando scandalo, sive alio quovis malo notabili, quod vel timetur, vel timeri potest; quod* (*ait Sal- grado*) *verificatur, ubi Litteræ mero jure valent, & omni subreptionis vitio carent.*

Fundatur hæc retentio Bullarum scandali vitandi causa in *cap. Cum teneamur 6. tit. De Præbendis*: ubi Alexander III scribit cuidam Episcopo, quod si non possit illi, pro quo man- datum de providendo miserat, sine *scandalo* provideri, æqua- nimiter sustineret, si pro ea vice mandatum suum non duxerit exequendum.

Monet autem Petrus De Marca *lib.* 3. De Concord. Sa- cerd. & Imp. *cap.* 15. *num.* 8. reflectens ad prædictum Ale- xandri III. responsum: *scandala & offensiones in Rempublicam Christianam invehi, quando Status Ecclesiasticus aliqua novi- tate percellitur, & consuetudines receptæ convelluntur.*

Probatur id quoque (*ait de Marca ibidem*) *ex Decreta- li Innocenti III. in* cap. Cum olim, tit. De Clericis conju- gat. *qui filium Græci Sacerdotis ex legitima uxore susceptum in Episcopum consecrari jubet, nisi* (*inquit*) pro eo quod inter Latinos Græci hujusmodi conversantur, regionis consue- tudo repugnet: *ubi Joannes Andreas recte adnotavit, hanc ex- ceptionem additam ob vitandum scandalum & offensionem, quæ inde contingere possit, si quid alienum a consuetudine inter La- tinos induceretur.*

Quidquid enim in publicam utilitatem impingit, nomine scandali venire potest, eo quod publicis commodis offendicu- lum ponat.

Quare non minus retentioni Bullarum & Rescriptorum Cu- riæ Romanæ locum esse, si per ea inveteratæ consuetudines, & Provinciarum Jura & Privilegia inverterantur, passim ob- servant Doctores adducti per Franciscum Salgado loco citato *cap.* 6. ubi in primis notat, quod *laudabiles consuetudines in aliquibus Regnis & Provinciis a S. Sede Apostolica diu tolera- tæ, intactæ semper manere debeant*; quodque (ut ait S. Au- gustinus) *ipsa mutatio consuetudinis, etiam quæ adjuvat utili- tate, novitate perturbet.*

Atque ibidem fusius ostendit Salgado, mutationem antiqua- rum consuetudinum & inveteratorum morum solere esse cau- sam turbationis, multaque secum incommoda trahere in Rem- publicam Christianam.

Hinc ulterius concludit *num.* 19. Rescripta Pontificia reti- neri *quando moribus laudabilibus, & vetustissimis alicujus Re- gni aut Provinciæ minime conveniunt:* (*additque*) *a Constitutionibus summi Pontificis supplicari posse, ut judi- cant Doctores omnes, cum ex hac novitate, & morum mutatione turbatio Reipublicæ, & Status Ecclesiastici pro- babiliter timeatur, & exinde facillime scandala oriri as- soleant.*

Et cum hæ novitates & abusus sint genitrices scandali & turbationis pacis & tranquillitatis publicæ, ex quibus no- tabilia damna & inconvenientia dilabuntur, omni modo præ- cavenda sunt, justaque tunc causa & legitima dicitur ad su- spendendam executionem Litterarum Apostolicarum, ne pax publica turbetur, & bonum commune detrimentum patia- tur: uti prosequitur Salgado, recte notans Bullas Romanas ob hanc novitatem, & quæ ex ea sequuntur incommoda, ea- dem ratione retineri posse, qua retinentur, scandali vitandi causa.

Ulterius, quia vix contingere potest, ut sine perturbatione publica, & damno publicæ utilitatis Jura Principum & popu- lorum privilegia infringantur aut lædantur, inter causas re- tentionibus Bullarum hanc passim recensent Doctores: nimi- rum si Regia aut antiqua populorum privilegia, uti multis ostendit supra allegatus Salgado *capite* 5. per totum, ubi a *num.* 45. recitat Doctores hanc retentionis causam fun- dantes, ac signanter *num.* 47. recitat verba Didaci Covar- ruviæ, quibus inter causas retentionis Bullarum expresse po- nit *ne quid fiat & obtineatur falsis precibus ac importunis sug- gestionibus adversus Regni, Regumque Hispaniarum privilegia & Apostolicas concessiones.*

Porro omnes hi casus retentionis Bullarum in hac unica ra- tione fundantur, quod ex Bullarum executione timeatur, vel prævideatur fore ut Respublica seu Ecclesiastica seu Ci- vilis in plura incommoda posset incidere, ideoque sine scan-

(*a*) Sæpius contingit quod Provisiones e Curia Romana emanatæ clau- sulas complectantur contrarias quibusdam Ecclesiarum particularium juri- bus. Adversus has clausulas fiunt a Gallis & Belgis querimoniæ & prote- stationes, sed de his minus sollicita videtur Curia Romana, cum nihilo- minus pergat in suis Provisionibus easdem adhibere clausulas. Ut ergo istæ juribus Gallorum & Belgarum non noceant, Placitum Regium intervenit, quod suis restritionibus in permittendo Provisionum usu clausulas Romanas reddit inutiles.

scandalo seu offensione populi executio facile haberi non posset.

Hinc recte probat sæpius allegatus Salgado *cap.* 9. quod licet speciales aliquæ causæ retentionis exprimantur in Lege Regia pro Regnis Hispaniæ „ Senatum supremum posse (prout quotidie fit) hac uti Regalia in omnibus casibus comprehensis sub jure & ratione generica, in quibus militat ratio utilitatis & turbationis pacis; ac per consequens tollendæ violentiæ.

Et cum hoc sit unicum fundamentum hujus recursus, ne pax publica, statusque Regni turbetur, per necessariam consequentiam sequitur (ait Salgado) quod iis omnibus in casibus „ in quibus sua turbetur Respublica, vel notabile aliquod damnum patiatur, & violentiam, suam poterit (Princeps) interponere auctoritatem œconomice, atque omni modestia & reverentia humili Sedis Apostolicæ ista Regalia uti.

Atque ibidem pluribus ostendit, Rescripta Romana a Senatu Regio retineri, sive executionem eorum suspendi ex multis causis, quæ in Lege Regia specialiter non sunt expressæ.

Quin si Rescripta Pontificia principaliter quidem duntaxat vergant in detrimentum privatum alicujus tertii, consequutive autem in notabile præjudicium publicæ utilitatis, etiam eo casu per Senatum Regium retineri posse, sive eorum executionem suspendi probat sæpe allegatus Salgado *cap.* 7. ubi notat *numer.* 62. quod Litterarum retentio non ex quolibet præjudicio tertii procedat: „ sed tantum quando ex earum executione contra privatum intentata infertur, atque consequutive inducitur damnum aliquod publicum, cederetve in detrimentum Reipublicæ Ecclesiasticæ temporalis.

Exemplum primo ponit, si præter præjudicium tertii in executione ipsius Rescripti inferretur violentia; cum enim omnis violentia etiam privatis inferenda cedat in præjudicium publicæ tranquillitatis, necnon speciali ratione Principi incumbat remedium præstare adversus violentias, hæc violentia dabit justam causam retentionis.

Idipsum exemplificat: Si „ Rescriptum versetur in Litteris expeditis in præjudicium Juris Patronatus laicorum, quæ ideo retinentur (ait) non quatenus tangunt simpliciter jus tertii, hoc est, Patronum, sed quatenus consequutive vergunt in detrimentum, vel perniciem Reipublicæ spiritualis.

Verbo, quandocumque executio non tantum læderet jus tertii, sed quacumque ratione vergeret in detrimentum publicum, poterit esse justa causa retentionis, uti ibidem concludit Salgado.

Si vero agatur de simplici subreptione vel obreptione, quæ duntaxat jus privatorum concernit, ita ut executio Rescripti, sive Provisionis nullatenus offendere possit Jura publica, nec ejus occasione timenda sit Reipublicæ aut Ecclesiæ turbatio, retentioni Bullæ sive Rescripti locus nequaquam erit: observatque dictus Salgado citato *cap.* 8. *num.* 24. „ tentare non posse Senatum supremum Regium fundare retentionem Bullarum super simplici subreptione, quando alias omnino ex executione cessat qualitas damni publici, aut publicæ utilitatis Regni aut Regis, ac inde turbatio Status publici, quod quidem in simplici, & non ita qualificata subreptione Litterarum penitus cessat.

Dum enim quæstio est de simplici subreptione vel obreptione inter partes, ac unice quæritur, num Provisio sit rite expedita, nulloque vitio subreptionis laboret, vel utrum provisus qualitates requisitas habeat, utrumve provisus ab Ordinario in aliquo particulari casu præferri non debeat proviso Apostolico, atque ita de solo jure Partium contendentium quæratur, quæstio hæc per Judicem decidenda venit, nec ob hoc jus Partium retentioni locus esse potest; quandoquidem Senatus Regius nec intendat, nec possit retardare executionem Rescripti Apostolici, si illud in publica commoda non impingat, neque Senatus Regius possit, nec intendat jus, quod tertius ex hoc Rescripto vel Provisione prætendit, ipsi auferre, sed tantum præcavere, ne per executionem hujusmodi Rescriptorum lædatur Jus publicum, aut subditis violentia inferatur.

Quapropter notat allegatus Salgado loco citato *n.* 28. quod „ Doctores, qui de retentione Bullarum tractavere, expresse loquantur, quando Litteræ lædunt Jus publicum Regni vel Regis, & in damnum vergunt publicæ utilitatis, ex quarum executione turbari timetur Respublica, ac publicus Status Ecclesiæ.

Refertque ibidem Salgado *numer.* 38. ex Antonio Amato variarum Resolutionum *lib.* 2. *resolut.* 72. quod in Regno Siciliæ communis praxis habeat, ut Litteræ quidem Apostolicæ in Senatu Regio retineantur ob causas tendentes in præjudicium Juris Regii ac Reipublicæ, aut in turbationem pacis subditorum, vel præjudicium tertii; sed si „ aliquis conqueratur in Senatu opponens se petenti Executorias Litterarum Apostolicarum non esse denegandas, quando continent subreptionem vel obreptionem duntaxat, immo tunc conceduntur Executoriæ, salvis juribus Partis coram Judice delegato proponendis & prosequendis.

Similiter & in Belgio Rescripta seu Bullæ Apostolicæ suspendi seu retineri non solent, dum de solo jure contendentium est quæstio; sed Placitum annui solet, salvo jure contendentium, & ne forsan occasione Provisionis Apostolicæ partes extra Provincias, vel coram Judicibus, qui spectatis moribus & privilegiis patriæ, essent incompetentes, litigare cogerentur: habet praxis Senatus Brabantiæ, ut Placito Regio super Provisione Apostolica inseratur hæc expressa cautio: „ Si occasione hujus Provisionis quæstio incidat, ea instituenda & agitanda sit in possessorio quidem coram ipso Senatu Brabantiæ, in petitorio autem coram Judice Ecclesiastico competente & in Brabantia residente; & si quæstio per appellationem ad Curiam Romanam foret devoluta, tunc ea coram Judicibus delegatis & competentibus atque itidem in Brabantia residentibus prosequenda erit, conformiter ad Edicta de annis 1497. & 1574.

Et si forsan in Rescriptis aut Bullis Pontificiis nonnulla contineantur, e quibus posset resultare aliquod incommodum publicum, inseri consueverunt aliæ nonnullæ clausulæ & limitationes, quibus prædictis incommodis occurratur.

CAPUT III.

Quo titulo Principi hoc Jus Placiti competat?

§. II.

Ostenditur Jus hoc Principibus competere titulo sui Principatus sive jure Regaliæ.

QUANDOQUIDEM usus Placiti eo solum tendat, ut Princeps præcaveat, ne ex præcipiti Bullarum seu Rescriptorum Curiæ Romanæ publicatione & executione quidquam in Rempublicam seu Civilem seu Ecclesiasticam invehatur, quod eam turbare, aut subditos opprimere posset, perspicuum est, hoc Jus Principi vi suæ auctoritatis & officii competere.

Quis enim dubitet, quin Regium officium sit, incommoda a Republica, quin & ab Ecclesia eorum tuitioni commissis avertere, eorumque pacem & tranquillitatem conservare.

Principes sæculi (ait apud Gratianum Causa 23. Quæst. 5. Can. 2. *S. Isidorus) nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant.*

Post hæc ostendit, qua ratione necessaria sit Principum sæcularium auctoritas pro tuenda Ecclesiæ disciplina; ac tandem ad Principes se convertens, ait: *Cognoscant igitur Principes sæculi Deo debere se rationem reddere propter Ecclesiam, quam a Christo tuendam susceperunt: nam sive augeatur pax Ecclesiæ, sive solvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati Ecclesiam suam credidit.* Hanc Isidori sententiam an. 829. adoptavit Concilium Parisiense *lib.* 2. *cap.* 2. ut Reges sui officii moneret.

Cum igitur Principis sit curam tam Ecclesiæ quam Reipublicæ gerere, fatendum est, nequaquam ab ejus officio alienum esse, examinare & revidere, quid aliunde in suas Ditiones invehatur, quo præcaveat, ne per id forsan Respublica aut Ecclesia turbetur, atque in gravia incommoda incidat.

Itaque ex ipso Principis officio usus hic Placiti originem traxit: nam ex prædictis indubitatum manet, Principibus ex natura & institutione ipsius Principatus publicæ tranquillitatis tutelam incumbere, sine discrimine personarum & causarum, ac consequenter auctoritatem habere super actionibus externis etiam Ecclesiasticis, quatenus pacem Reipublicæ temporalis intempestive perturbant, ut incommoda, quæ inde emergunt, prævertant, & iis medeantur.

Quod si vero ad officium Principum pertinet incommoda a Republica avertere, possunt sine dubio & inquirere in ea omnia, quæ peregre inferuntur, ne quid forte noxæ lateat contra publica commoda, & ulterius etiam edicere, ne quid novi invehatur, aut executioni mandetur, quod prius recognitum non sit ab iis, qui rebus cognoscendis delegati sunt, & morum popularium periti habentur.

Hinc Franciscus Salgado in suo Tractatu *De Supplicatione ad Sanctissimum*, differens de Jure retentionis Bullarum, sive Jure suspendendi executionem Rescriptorum Romanorum, priusquam apud Auditoria Regia fuerint examinata & probata, (quod in Regnis Hispaniæ jampridem receptum fuit, & juri Placiti in his Provinciis usitato æquivalet) illud juri Regaliæ sive supremæ Principis auctoritati adscribere non dubitat.

Quapropter & *cap.* 9. *num.* 13. jus illud retentionis non solum in casibus in Lege Regia expressis locum habere affirmat, sed *Senatum supremum posse hac Regalia uti in omnibus casibus, in quibus militat ratio publicæ utilitatis & turbationis pacis, ac per consequens tollendæ violentiæ.*

Rationem subjungit: *Nam cum hæc sit principalis nervus, unicum fulcrum, solidum fundamentum inductivum & provocativum hujusmodi recursus retentionis, ne pax publica, Statusque Regni tranquillus turbetur, & ne commune bonum detrimentum patiatur, Princeps tamquam suæ sibi commendatæ Reipublicæ protector, ac Status Ecclesiastici, necnon Reipublicæ spiritualis, ad ejusque officium proprie pertineat salus populi, quies & tranquillitas publica; per necessariam inde consequentiam sequitur, quod iis omnibus in casibus, in quibus sua turbetur Respublica, vel notabile aliquod damnum patiatur & violentiam, suam poterit interponere auctoritatem œconomice, atque omni modestia & reverentia humili Sedis Apostolicæ ista Regalia uti* (a).

Et *nu-*

(a) Quocirca D. Talon in Parlamento Parisiensi Advocatus Catholicus, postquam agnovit Regem non posse impedire, quin sint in Ecclesia presbyteri, verbi divini Præcones, & Confessarii; asserit tamen esse penes Regem ut prohibeat, ne hic vel ille sit Presbyter, ne hic vel ille concionetur, aut Confessiones excipiat: ne Petrus v. g. concionetur in hac potius quam in altera Ecclesia: *se pouvant fai-*

re,

Et *num.* 19. notat, quod Princeps in Lege Regia, in qua lisponit ſuper retentione Bullarum & Supplicatione ad Seлem Apoſtolicam in caſibus ibidem ſpecialiter expreſſis, motus it ratione generali & fundamentali; ſuper qua fundatur hujuſnodi retentio.

Et Principes noſtri in ſuis Edictis, quibus hujus Placiti fornam præſcribunt, ea ſola ſua ſuprema auctoritate procedunt, eque ullum alium particularem titulum, cui jus illud iniטereur, adducunt.

Non mirum proinde, quod & paſſim omnes ſupremi Princies Catholici, tametſi etiam nexu feudali Sede Apoſtolicæ obzoxii, utantur hoc Jure tamquam ex ipſo Jure Regaliæ & Coonæ profluente.

Nequaquam igitur pro aſſerendo hoc Jure, laborandum eſt de itulo conſenſionis Pontificem inter & Principem, ut de titulo ræſcriptionis, vel ſpeciali aliquo privilegio Apoſtolico, quo Jus llud Principibus fuiſſet indultum; quandoquidem Principes ſoli Deo acceptum ferant Imperium ſuum, qui publicam tranquilliatem, & quæ ad eam auxilia neceſſaria ſunt, in manus ipſoum collocavit.

§. II.

Jus hoc inſuperabiliter inhæret ipſi Principatui, nec Princeps illud a ſe abdicare poteſt.

PRINCIPI ex officio & titulo ſuo Regaliæ incumbere protectionem ſuorum ſubditorum, necnon curam procurandi tranuillitatem Reipublicæ, atque inveterata ſubditorum jura & Privilegia ſarta tecta ſervandi, ac ipſam quoque Eccleſiaſticam iſciplinam ſua auctoritate muniendi, expeditum eſt.

Igitur Princeps vi ſuæ ſupremæ dignitatis tenetur ea omnia urare, quibus tranquillitas Reipublicæ conſervetur, ſubditoum jura & Eccleſiaſtica diſciplina intacta conſerventur, ac ſubiti ab oppreſſione & violentia liberentur; hocque Jus una cum Legno ipſo natum eſt, & Poteſtati Regiæ tam indivulſe conexum, ut Jus hoc a ſe Princeps nequeat abdicare, niſi una ipſum Principatu exuat.

Non eſt enim inane Regiæ Poteſtatis nomen, nec Inſignibus Iajeſtatis ideo decoratur Princeps, ut otioſe præſideat humano eneri: *Non ſine cauſa gladium portat* (inquit Apoſtolus ad Roanos *cap.* 13. *verſ.* 4.) *Dei enim miniſter eſt: vindex in iram qui malum agit*. Et, ut Doctores loquuntur, intelligitur reimen a Deo commiſſum Principibus non ſimpliciter, ſed cum ualitate & attributo ei naturaliter inhærente & inſeparabili, uod conſiſtit in protectione ſubditorum, propulſatione injuriaum, tuitione communis tranquillitatis.

Franciſcus Salgado poſt alios allegatos Auctores in Tractatu *De Supplicatione ad Sanctiſſimum, parte* 1. *cap.* 1. *num.* 109. notat oc jus, aliaque ſimilia ad ſupremam Principis Regaliam ſpectana Principem a ſe abdicare non poſſe, & ſic eſſe impræſcriptiilia.

Quinimmo notat idem Salgado in Tractatu *De Protectione Reiæ, parte* 1. *cap.* 1. *prælud.* 5. *num.* 310. quod *naturale attribum ſit, propriumque Regis officium inhærens regimini, a quo avelli on poteſt, niſi ſimul & iis cauſis, quibus regimen & Regnum tol- poteſt; & tunc non per ſe tollitur, ſed tamquam ſubſtantia, edulla, anima, & qualitas totius ſui ſubjecti.*

Quapropter, ut narrat Auguſtinus Manuel Eques Ordinis hriſti in Hiſtoria Joannis II. Regis Luſitaniæ *lib.* 4. cum dius Rex anno 1486. poſtulante Innocentio VIII. renuntiaſſet ri, quod in Regno ille tenaciſſime fuerat obſervatum, nimim ut Regni Cancellarius cum Secretario non Bullas tantum ontificias, ſed Mandata omnia Eccleſiaſtica cognoſceret, neque te ſinerentur effectum ſortiri, quam ex ſubſcriptione Secrerii liqueret, nullum præjudicium fieri Regiæ auctoritati, inrpoſuerunt ſe Regni Primores, Conſiliarii, & Juriſconſulti, gantes licere Regi ſine Ordinum conſenſu abdicare ſe eo Ju-, quod ad communem popoli utilitatem, tranquillitatemque rtineret, & nihil deliberaret de debita Jure divino Apoſtocæ Sedi reverentia.

Indubie jam tum peſpectum habebant Primores Regni Luſitaæ, quod ſi jus hoc Placiti, ſive examinandi Diplomata Roana conſiſtat intra hos limites; ut cognoſcant Judices Regii, nihil contineant novæ Bullæ adverſus Regni Statum, advers Privilegia, inveteratas conſuetudines, aut quietem publim, juſtus, immo & neceſſarius ſit hic mos ad ipſam Reipuicæ conſervationem, quodque veriſimum ſit, ut poſtmodum ſervavit Didacus Covarruvias *Pract. Quæſt. cap.* 35. *num.* 3. od *ſi quis contendat a Principibus Chriſtianis hanc tollere potetem, ſtatim comperiet experimento manifeſtiſſimo, quantum calatatis Reipublicæ invexerit.*

Principes Belgii ſpeciali titulo conſervationi hujus Juris obinguntur, eo quod non tantum in ſuo Læto Introitu ſive auguratione promittant, ſed etiam ſolemni jurejurando ſe obingant conſervare ſubditis ſuis & Provinciis ſua antiqua Priegia & laudabiles conſuetudines, necnon ſubditos ſuos ab ni violentia & oppreſſione protegere, atque omnino curare, quid contra dicta Privilegia aut laudabiles conſuetudines incatur, vel quidquam violentiæ aut oppreſſionis contra ſuos ditos attentetur.

Porro nequaquam dubitari poteſt, & experientia notiſſimum eſt, Privilegia Provinciarum & inveteratis conſuetudines integra conſervari non poſſe, ipſoſque ſubditos frequenter periclitari ab oppreſſionibus & violentiis, niſi hoc jus Placiti integraliter quoad omnia cujuſcumque generis e Curia Romana emanantia Reſcripta ſeu Litteras, integrum conſervetur, quemadmodum ipſis Principibus per ſua Conſilia frequenter expoſitum eſt, ut ex ſequentibus patebit.

Conſtat igitur Principes Belgii ſuo juramento conſtringi ob conſervationem hujus Juris Placiti, eo quod ſine hujus Juris conſervatione Privilegia, & laudabiles conſuetudines vix ſalva futura ſint, nec vix tuti eſſe poſſint ſubditi contra violentias & oppreſſiones.

§. III.

Pro recto hujus Juris uſu poſſunt Principes pro temporum & locorum varietate Leges præſcribere.

CUM uſus Placiti Regii unice tendat ad conſervanda Jura, Privilegia, necnon inveteratas Provinciarum, Eccleſiarumque conſuetudines, uti latius ſupra deductum fuit, merito Principes non modo ſollicite hoc Jus ſibi conſervant, ſed & legitimo ejus uſui invigilant, Legeſque præſcribunt, quas in ejus uſu Regii Miniſtri diligenter obſervent.

Hinc licet in omnibus pene Criſtiani Orbis Provinciis hic Placiti uſus ab antiquo obtinuerit, non iiſdem tamen ubique Legibus regitur.

Et quidem in hoc Belgio non eaſdem ſemper fuiſſe circa hunc uſum Leges deprehendimus.

In primis enim conſtat ex Edicto Philippi Boni de anno 1447. quod Litteræ Monitoriales, Inhibitoriales, aliave Mandata Judicum Eccleſiaſticorum exterorum in Ducatu Brabantiæ executionem habere non poſſent adverſus ejuſdem Ducatus Incolas, niſi prævie fuiſſent exhibitæ Officiariis & Magiſtratibus ſeptem reſpective Capitalium Civitatum Ducatus Brabantiæ (ſub cujus Ditione morabatur is, contra quem Mandata dirigebantur) atque ab illis licentia Mandata Eccleſiaſtica exequendi per Litteras *Patentes*, ut vocant, fuiſſet obtenta, quæ Litteræ cum hodiernis Placiti Litteris coincidebant.

At poſterioribus Principum Edictis auctoritas hæc reſervata eſt ſolis ſupremis Principum Auditoriis.

Et quidem juxta Edicta Principum, hodiernum morem & praxim, duo duntaxat ſunt Regia Auditoria, quibus placetandi facultas concredita eſt: nimirum pro Ducatu Brabantiæ Cancellaria ſive Curia Brabantiæ, pro reliquis vero Provinciis Conſilium, quod dicitur Privatum.

Unde licet præter hæc duo Conſilia plures in Belgio ſint Regii Senatus, quorum etiam aliqui per Arreſtum Sententias pronuntiant; puta, Parlamentum Meclinienſe, Conſilium Hanoniæ, & Conſilium Gueldriæ; nulli tamen ex his Regiis Senatibus hæc placetandi facultas indulta eſt.

Expreſſe enim in Principum Belgii Edictis ac nominatim de anno 1574. cautum eſt, ut nullæ Litteræ Romanæ Curiæ, aut Nuntiorum Apoſtolicorum hic executioni mandentur, niſi prius comprobatæ fuerint vel in Sanctiori Conſilio, vel in Conſilio Brabantiæ.

Similiter & in Regno Galliæ litteræ Placiti ſive *Pareatis* ſuper executione Bullarum e Curia Romana emanantium, conceduntur in Regis Conſilio, quod immediate auctoritatem Regis repræſentat.

Et quidem cum anno 1638. Breve aliquod Apoſtolicum ſine præviis Litteris Patentibus ſuæ Majeſtatis, ſeu ejus ſupremi Conſilii Regio Sigillo majori munitis, regiſtraſſet Parlamentum Burdegalenſe, adverſus hanc Regiſtrationem tamquam factam contra uſum & Legem Regni per ſuos Deputatos apud Regem ſeu ejus ſupremum Conſilium querelas depoſuit Clerus Gallicanus. Quibus auditis, Edicto ſuo de 14. Decembris 1639. Rex in ſuo Conſilio caſſavit & annullavit dictam Regiſtrationem Parlamenti Burdegalenſis tamquam attentatam contra uſum & Legem Regni, ac inſuper Edicto ſuo inhibuit prædicto Parlamento & quibuſcumque aliis Parlamentis regiſtrare poſthac quamcumque Bullam aut Reſcriptum Curiæ Romanæ ſine præviis Litteris Patentibus ſuæ Majeſtatis ſeu ejus Conſilii munitis majori Sigillo Regio. Integrum Edictum refert Petrus de Marca ad calcem *Libri IV. De Concord. Sacerd. & Imp.*

In Hiſpania quoque, aliiſque Regnis Diplomata Romana non publicari, niſi prius in *Supremis* Regis Auditoriis reviſa & examinata fuerint, ac ibidem litteræ Placiti ſive *Exequatur*, ut vocant, obtentæ fuerint, patet ex illis, quæ leguntur tum apud Covarruviam *Pract. Quæſt. cap.* 36. tum apud Franciſcum Salgrado *De Supplicatione ad Sanctiſſimum* per totum, alioſque paſſim de hoc uſu Placiti tractantes.

Et teſtatur Camillus Borellus in *Commentario ad Statum Neapolitanum*, quod in Regno Neapolitano Bullæ non tantum debeant in Conſiliis Regiis examinari & placetari, ſed inſuper ſignari per Secretarium Conſilii Status, ut inde appareat, eas fuiſſe examinatas in Conſilio Regio.

Ex quibus facile intelligitur, Principes exiſtimaſſe hanc admiſſionem ſeu Placetationem rem eſſe tanti momenti, eamque circumſpectionem & prudentiam requirere, ut eam non niſi ſupremis & quaſi a latere ſuo reſidentibus Conſiliis ac Senatoribus crediderint, quos Regalis poteſtatis & auctoritatis fideliores depoſitarios conſtituerunt.

Præterea ex præallegato Edicto Philippi Boni habetur, anno 1447. Proviſiones Beneficiales ſine litteris Placiti in Ducatu Brabantiæ fuiſſe admiſſas, quas tamen poſtmodum, rebus mutatis, Edicto Philippi Archiducis Auſtriæ de 20. Maji 1497. vetitum fuit

---

inquit D. Talon *que l'Etat ait intèret que tels & tels n' ayent aucune ſtion dans l' Egliſe*, &c. Traitè de l'autoritè de Rois, *part.* 1. *differt.* 4. *part.* 2. *differt.* 1. & 2.

fuit sine litteris Placiti admitti sive executioni mandari, quod & hodie inconcusse servatur.

At vero in Regno Galliæ etiamnum hodie Provisiones beneficiariæ in Curia Romana expeditæ sine litteris Placiti sive *Pareatis* admittuntur (uti infra latius notabitur). tametsi nullæ aliæ Bullæ aut Decreta sine prædictis Placiti litteris publicari aut executioni mandari queant (*a*).

Speciali Edicto Caroli V. de 20. Octobris 1541. cautum est, ut in omnibus litteris Placiti super Provisionibus Romanis, de Beneficiis Curatis & Parochialibus inseratur clausula: Quod provisus teneatur personaliter residere in loco suæ Curæ, nec possit eam facere deservire per alium.

Item, ut Litteræ non concedantur super privilegio de non residendo in Beneficio Curato, uti nec super dispensatione in ætate requisita, vel super idiomate.

Item, nec dentur hæ Litteræ super Coadjutoriis Canonicatuum seu Præbendarum, aliorumve simplicium Beneficiorum.

Similiter cum dubitaretur, num Provisiones & Dispensationes Legatorum seu Nuntiorum Apostolicorum requirerent speciales litteras Placiti, non obstante, quod facultates Nuntiorum & Legatorum prius esset in supremo Principis Consilio revisæ & probatæ, declarat Maria Regina Hungariæ Gubernatrix Belgii nomine suæ Majestatis per Litteras ad Parlamentum Mechliniense, nullam similem Provisionem aut Dispensationem esse admittendam, nisi prius speciales litteræ Placiti essent obtentæ. Habentur hæ Litteræ *parte* 3. Edictorum Flandriæ, *lib.* 1. *Rubrica* 2.

In Regno Galliæ litteræ Placiti expedire vetantur super Decretis Romanis, quæ non immediate ab ipso Pontifice, sed a Congregatione Cardinalium emanasse sciuntur, tametsi a Pontifice Congregationi assistente & in ea præsidente probata fuerint, eo quod auctoritas harum Congregationum in Gallia non recognoscatur, de quo usu consulendus Discursus Domini Talon Advocati Regii relatus inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 10. *num.* 11. & Arrestum Parlamenti conforme ejus conclusioni, quod sequutum est, ibidem relatum, *num.* 12.

Pariter quidquid e Curia Romana emanaverit contrarium Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, super eo litteræ Placiti non expediuntur.

Ut proinde licet Placiti usus omnibus passim Provinciis & Regnis sit communis, ipsumque jus Placiti inter ipsa Jura Regaliæ (quæ Princeps a se abdicare nequit) sit recensendum; tamen pro varietate temporum & Regnorum diversimode hoc Jure Principes usi fuere, variasque pro recto ejus usu leges præscribere potuerunt, ea tamen cautione, ut jus illud ita sibi integrum conservent, & a suis Ministris observari faciant, ut incommoda ex non observantia oritura præcaveantur.

§. IV.

Officium Fiscale conservationi hujus Juris tenetur invigilare.

ADVOCATI *& Procuratores Regis* seu Fisci jam pridem constituti fuere, ut Jura Regia & publica prosequerentur, iisque conservandis sedulo invigilarent; uti constat ex *Titulo Codicis de Advocatis Fisci*; & eumdem in finem etiam hodie in omnibus passim Curiis habentur *Advocati & Procuratores Fisci*, qui Juribus Regiis & publicis invigilare jubentur.

Cum igitur usus Placiti Regii super Bullis Romanis unice tendat ad conservationem Jurium Regiorum, & publicorum commodorum, consequens est, Advocati & Procuratoris Fiscalis Officium exigere, ut invigilent, ne ex neglectu hujus juris Placiti per præcipitem Bullarum aut Rescriptorum Curiæ Romanæ executionem Juribus Regiis & Reipublicæ præjudicium generetur.

Quapropter si contingat quidquam contra hoc Jus attentari, puta, si Brevia vel Rescripta Romana in Ditiones Principis inferantur, eaque sine prævio Principis Placito quocumque modo publicentur aut executioni mandentur, Officii Fiscalis est contra similem attentatam publicationem, vel Bullarum executionem, actionem instruere, atque ad cassationem ejusmodi attentati apud Regia Auditoria concludere, conformiter ad Instructiones a Principibus passim Curiis Regiis præscriptas, in quibus ante omnia injungitur Advocato Fiscali tueri & defendere Jura Principis, iisque conservandis sedulo invigilare.

Hinc omnia passim Parlamentorum Arresta apud Auctores signanter Pragmaticos relata contra evulgationem seu publicationem Bullarum Curiæ Romanæ citra Regium Placitum, pronuntiata leguntur ad instantiam & conclusionem Procuratoris Regii, & instructionem & perorationem Advocati Fiscalis, qualia plurima in unum congesta habentur apud Pythœos inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

Quinimmo praxis communis obtinet, ut Placitum Regium in Auditoriis Regiis expediri non consueverit, nisi prius Litteræ, quarum executio petitur, communicentur Officio Fiscali, ut hoc dispicere queat, utrum nihil in iis occurrat, quod Jura Regia, aut publica commoda lædere posset.

Ulterius, cum Placitum annuendum non sit, nisi prius per examen Litterarum seu Bullarum constiterit, nihil in iis occurrere, quod in publica commoda impingere posset, indubie ex mente Principis audiendi sunt, quibus incumbit publica hæc commoda sarta tecta tueri, & quibus, quid huic vel illi Provinciæ, hoc illove tempore, spectatis Provinciarum Juribus, Privilegiis, & inveteratis moribus officere posset, præ reliquis innotescit.

Legitur quoque quod ad instantiam Cleri Gallicani statutum fuerit per Ordinationem Regiam de 14. Decembris 1629. ut, quicumque obtinuerit Bullas seu Rescripta in Curia Romana, teneatur ea exhibere Episcopis, in quorum respective Diœcesibus sunt exequenda, ut Episcopi, iis visis & examinatis, intra triduum super iis suum proferant judicium, ut id una cum Rescriptis impetratis exhibeatur Regiæ Majestati in suo Consilio, ut, iis visis, super dando vel denegando Placito sive *Pareatis* disponatur. Extat hæc Ordinatio Regia apud Petrum De Marca, ad calcem *l.* 4. *De Concord. Sacerd. & Imp.*

Quapropter non immerito Consilium Flandriæ in sua Consulta de 16. Maji 1658. data Consilio Privato postulavit, ut expeditio Placiti super Bullis Romanis suspenderetur, ut minus quoadusque habeatur prævium advisamentum Consiliorum Provincialium. Quæ Consulta integra habetur in Appendice hujus Tractatus, sub *litt. B.*

Quinimmo si contingat, quemquam privatum, aut etiam Communitatem aliquam seu Civilem seu Ecclesiasticam se formare Partem opponentem executioni alicujus Bullæ Romanæ, eumque in finem apud Regia Auditoria concludat, Placitum non esse annuendum; poterit, vel ipsa Parte instante, vel etiam ex officio se jungere Officium Fiscale, si apparet quidquam occurrere Jura publica concernens.

Unde notat Tuldenus ad Titulum Codicis *De Advocatis Fisci: quod hodie ad Officium quoque Advocati Fiscalis pertineat, ut in causis privatorum se consortem profiteatur, si Majestatis interesse cognoscet, nimirum si commodum ejus vel detrimentum aliquod ex eventu Judicii pendeat*: quod & conforme esse Instructionibus Consilii Brabantiæ ibidem observat.

Quia autem Officium Fiscale in simili causa publica commoda prosequitur, non potest Pars illa, cui se junxit Officium Fiscale, per suam ab Instantia desistentiam, prosecutionem Officii Fiscalis impedire; poteritque, non obstante hac desistentia, Officium Fiscale causam, in quantum publicum concernit, ad finem usque prosequi.

Quod & pluribus probat Franciscus Salgado in Tractatu *De Supplicatione ad Sanctissimum*, *parte* 1. *cap.* 13. asseritque *num.* 16. *concordia inita inter collitigantes, pendente recursu ad Regem ob Bullarum retentionem, recursum minime cessare, sed posse nihilominus Regium Fiscalem illum prosequi.*

Rationem autem subjungit; *quoniam omnes casus, in quibus dari potest Bullarum retentio in Senatu, uni tantum rationi nituntur, & unico fundamento justificantur, nempe præjudicio Reipublicæ ac damno publicæ utilitatis*; quod avertere Principi, seu Officio ejus Fiscali incumbit, nec per quamcumque Partium concordiam auferri a Principe potest, nec quominus iis invigilet Fiscalis, impediri.

Similiter in Regno Galliæ praxis obtinuit, ut in Appellationibus tamquam ab abusu officium Fiscale semper se formet partem principalem, eo quod hæ Appellationes fundantur super notorio abusu, qui semper respicit publicum interesse, uti notat Fevretius *l.* 1. De abusu *c.* 2, *n.* 9. qui & ibidem subjungit quod privati non possint convenire, aut transigere, nisi de consilio & assensu Officii Fiscalis, quod & media compositionis a Partibus litigantibus proposita rejicere potest, si intelligat subesse aliquam collusionem inter litigantes publico præjudiciosam; atque ita non semel judicatum refert.

(a) Id reperitur inferius part. 5. *de usu Placiti Regii*, *&c. cap.* 3. 4. cum nota, quæ omitti non debet.

P A R S T E R T I A.

USUS PLACITI ADSTRUITUR RESPECTU LEGUM generalium externum Ecclesiæ regimen concernentium.

CAPUT PRIMUM.

Hic usus probatur ex Scopo Placiti, conditione ipsarum Legum generalium, necnon plurium earumdem non receptione.

§. I.

Evincitur ex scopo ipsius Placiti ejus usum ad certam & determinatam Bullarum speciem restringi non posse.

IN precedentibus abunde probatum fuit, quod jus Placiti in unum collimet, ut Principes vi sui officii curent & invigilent, ne quidquam aliunde in Ditiones suas inducatur, quod vel Rempublicam vel Ecclesiam curæ suæ commissam in suis Juribus, Privilegiis, aut inveteratis moribus læderet & turbaret, cum notabili frequenter incommodorum sequela.

Hinc facile intelligi potest, quod, inspecto hujus juris Placiti scopo, usus illius ad certam & determinatam Diplomatum, Bullarum aut Rescriptorum speciem restringendus non sit.

Quis enim secernet Diplomata aut Constitutiones sive Bullas, quarum publicatio & executio his incommodis sit subjecta, ab illis, e quarum publicatione & executione prædicta incommoda nullatenus sint timenda?

Unde & videmus, quod Doctores de hoc usu Placiti scribentes, & scopum hujus Juris attendentes, nulla inter Bullas aut Rescripta Curiæ Romanæ distinctione adhibita, pronuntient indistincte e Curia Romana emanantia Diplomata in Auditoriis Regiis, priusquam publicentur, aut executioni mandentur, revideri & approbari debere.

Atque inter alios Didacus Covarruvias (quem cæteri Doctores de hac materia tractantes passim sequuntur, tamquam qui de hac materia accuratius loquutus fuerit) nulla inter Litteras Apostolicas adhibita distinctione, testatur, quod *in pluribus casibus & negotiis Litteræ Apostolicæ ante executionem earum ad Regia mittantur Auditoria & Tribunalia, idque fiat ex Regio Decreto, ut illic (ait) examinentur, ne quid fiat & obtineatur falsis precibus, & importunis suggestionibus a Summo Pontifice adversus Regni, Regumque Hispaniarum Privilegia & Apostolicas Concessiones; denique ne Litteræ summi Ecclesiæ Præsulis contra publicam spiritualis, Ecclesiasticæ, & temporalis hujus Provinciæ utilitatem preter ipsius concedentis voluntatem & consensum executioni mandentur.*

Neque scio an ex innumera illa Doctorum turba, quam in suo Tractatu *De Supplicatione ad Sanctissimum* super hac materia reproducit Franciscus Salgado, vel unus reperiatur, qui Placiti usum ad certam & determinatam Litterarum Apostolicarum speciem restringat; sed sicuti generalem rationem hujus usus per Covarruviam supra expositam adducunt, ita quoque usui Placiti in Litteris & Bullis Apostolicis locum indeterminate & indistincte esse testantur.

§. II.

Idem evincitur ex ipsa Legum generalium conditione.

CUM varii sint Provinciarum mores instituta, diversaque hominum ingenia, facile contigit, ut lex uni Provinciæ sit conveniens, quæ alteri Provinciæ populoque, qui aliis institutis & moribus regi hactenus consuevit, non tantum non foret conveniens, sed & multum nociva.

Id permaxime in Legibus Pontificis & Conciliorum generalium, quæ pro universali Ecclesia feruntur, locum habere solet, uti post Suarezium aliosque, observat Franciscus Salgado in Tractatu *De Supplicatione ad Sanctissimum, parte 1. cap. 2. Sect. 4. num. 151. Nam eo ipso (ait) quod Lex universaliter fertur, facile accidere potest, ne congruat moribus aut dispositionibus gentium omnium, pro quibus fertur, quod maxime contingere posse, ait, in Legibus Canonicis & Pontificiis, quæ pro universali Ecclesia feruntur. Ecclesia quippe complectitur varia Regna, & Provincias habentes varios ritus & modos vivendi: unde licet talis Lex regulariter loquendo non sit disconveniens vel nimis dura pro universali Ecclesia, idcirco licet respectu totius locum non habeat Supplicatio, nihilominus uni vel alteri Regno aut Provinciæ potest esse nimis dissentiens a moribus ejusdem.*

Hinc ulterius cum Suarezio aliisque concludit Salgado, quod a similibus Pontificis Decretis possit per Principem aut Magistratum Provinciæ juxta mores Regnorum Hispaniæ institui Supplicatio ad Sanctissimum, ac interim sisti executio similis Legis, eo quod Princeps seu Magistratus Civilis perspiciat, Legem illam universalem, spectatis moribus & institutis suæ Provinciæ, minus esse convenientem, immo nec sine scandalo & perturbatione executionem illius Legis hic & nunc permitti posse; quo casu, uti ipse Suarezius fatetur, *ipsa Lex Pontificia non obligat, & cessat omne periculum peccati.*

Et ipse Zypæus fateri debet in Analysi Juris Canonici titulo *De Constitut. num. 4.* quod *non omnibus vulneribus eadem emplastra, omnibus morbis venæsectiones, eademque remedia conveniant; adeoque pro regimine Ecclesiæ Belgicæ non eadem commoda sint, quæ Italiæ aliisque locis apta sunt.*

Si igitur, etiam fatente Zypæo, Leges Pontificiæ quantumvis de se justæ possint quibusdam Provinciis esse minus convenientes, quin & ex earum executione scandalum & perturbatio notabilis in hisce Provinciis oriri; quidni Principi fas sit vetare executionem Legum & Ordinationum Pontificiarum per suas Provincias, quoadusque visæ & examinatæ fuerint per illos, qui vice Regia jurisdictioni præsunt, ne ex præcipiti executione Respublica aut Ecclesia in notabilia incommoda incidat?

Uti enim jampridem observatum est ab Isidoro apud Gratianum *Distinct. 4. Canone 2. Lex erit honesta, justa, possibilis, secundum naturam, secundum patriæ consuetudines, loco temporique conveniens, necessaria, utilis, manifesta quoque; ne aliquid per obscuritatem in captionem contineat, nullo privato commodo, sed pro communi civium utilitate conscripta.*

§. III.

Plures generales Pontificiæ Constitutiones ad Disciplinam Ecclesiasticam spectantes, receptæ non sunt; eo quod moribus Provinciarum convenire non viderentur.

QUANDOQUIDEM inter cætera, quæ ad rationem Legis requiruntur, necessarium sit, ut Lex sit *secundum naturam, secundum patriæ consuetudines, loco temporique conveniens*, merito notarunt Doctores contingere posse, ut Lex generalis licet de se non injusta, tamen quibusdam Provinciis ejus executio minus conveniat, immo foret noxia, uti §. præcedendi notatum fuit.

Hinc ipse Zypeus post quam monuit *non omnibus vulneribus eadem emplastra, nec omnibus morbis venæsectiones, eademque remedia convenire, adeoque pro regimine Ecclesiæ Belgicæ non eadem commoda esse, quæ Italiæ aliisque locis apta sunt* immediate subjungit, *quod paucæ Extravagantes, quæ Corpori Juris Canonici (quod vocamus) junctæ non sunt, hic promulgatæ, vel Romæ publicatæ, hic usu receptæ sint* indubie eo quod moribus & Juribus harum provinciarum contrariari viderentur.

Et *Consult. 10. De Regularibus* resolvit, Constitutionem Bonifacii VIII. de clausura Monialium in his Belgicis Provinciis generaliter non fuisse receptam, eo quod non eadem sit Belgii & Italiæ ratio; immo addit: Si *qua hic Italicarum fœminarum clausura tenerentur, proxima videretur censura atque infamia.*

Insuper jam supra notavimus ex Zypæo aliisque famosam illam Bullam, quæ ritu solemni singulis annis in Cœna Domini (unde ei nomen adhæsit) in Urbe (Roma) promulgatur, nec hic, nec plerisque aliis in Regnis & Provinciis extra Ditiones temporales Romani Pontificis esse receptam, ac ob defectum Placiti Regii publicationem ejus fieri non potuisse.

Et quidem cum anno 1591. instituta esset lis coram Consilio privato Bruxellis inter Decanum & Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Turnacensis Supplicantes ex una parte, & Consiliarium ejusdem Consilii commissum ad Causas Fiscales intervenientem pro Joanne de Ouste Rescribentem, atque ex parte Suplicantium quædam essent allegata ex Leonardo Lessio & Martino Navarro, quibus probari videbatur, prædictam Bullam *Cœnæ Domini* etiam Belgas obligare; prædictum Consilium Privatum, priusquam super causa principali Jus diceret, injunxit Supplicantibus 3. Aprilis ejusdem anni eradere ea, quæ allegarent circa Bullam *Cœnæ Domini*, ejusque obligationem seu observantiam, iisdem inhibens, ne in futurum simili allegatione utantur sub pœna, quod providebitur, prout conservatione sui Status & auctoritatis videbitur requiri. Verba Sententiæ sunt: *Veu au Conseil Privè du Roy notre Sire, le Procès pendant entre les Doyen & Chapitre de l'Eglise Cathedrale de Tournay, Supplians, d'uno part; & le Conseiller Commis aux Causes Fiscales dudit Conseil, ayant pris la cause de defense pour Jean Van Ouste, Commis de la Recette des imposis per eux, avec autres membres des Etats de Tournay & Tournesis, accordez sur la Riviere de l'Escant, pour l'entretenement de la Garnison etant aut Chasteau dudit Tournay; & ledit Rescribent aut contraire: SA MAJESTE', avant faire droit au principal, ordonne que lesdits Supplians auront à tracer tout ce qu'ils ont allegué de la Bulle* Cœnæ Domini, *& observancè d'icelle; leur defendant de ne se servir à l'avenir de semblable allegation, à peind que y sera pourveu, comme pour la conservation de son Etat & autoritè elle verra etre requis. ... Fait audit Conseil tenu à Bruxelles le troisième jour du mois d'Avril* 1591.

Inter Regulas Cancellariæ jam pridem fuit illa, quæ dicitur *De publicandis Resignationibus*, quæ tum in Belgio, tum in Gallia, Hispania, aliisque Regnis usu recepta fuit, & tamquam Lex Provinciæ aut Regni constanter observata. Constitutio autem Gregorii XIII. quæ in locum hujus Regulæ fuit surrogata, præscripta alia publicationis forma, recepta non fuit; sed constanter conservata prædicta Regula, quæ jam usu invaluerat, quemadmodum de Belgio testatur Zypæus, & probat notoria praxis, similiter de Gallia fidem faciunt ejusdem Regni Pragmatici: & de Hispania post Garziam testatur Salgado *De Supplicatione ad Sanctissimum, parte 1. cap. 2. sect. 3. nu. 137.* tametsi dicta Constitutio Gregorii XIII. quæ incipit *Humano vix*, ritu consueto Romæ dublicata legatur, prout extat in Bullario Romano, & a tempore editæ hujus Constitutionis prædicta Regula *De publicandis Resignationibus*, ex numero Regularum Cancellariæ a Romanis Pontificibus fuerit expuncta, neque in Cancellaria Romana ulla ratio illius Regulæ amplius habeatur.

Constitutionem Pii V. qua inhibuit per Ordinarios admitti Resignationes aut Permutationes Beneficiorum, nisi ex causis in eadem Constitutione expressis, vetuitque ne Ordinariis admittentes Resignationes ex causis ibidem expressis conferre possint ulla Beneficia suis aut Resignantium consanguineis & affinibus vel familiaribus, hic similiter in Belgio quoad formam ibidem præscriptam receptam non esse, testatur Zypæus in Jure Novo, titulo *De renuntiatione*. Postquam enim summatim retulit hanc Constitutionem subjungit: *Sed, ut multa alia, hæc Bulla hic publicata aut usu recepta non est, quia restringit Ordinariorum facultates, etiam si hic forte non expressa causa, Jure tamen non improbata essent.*

Et loquens de hac Constitutione Garzias *part.* 11. De Beneficiis *cap.* 3. *num.* 270. asserit: *eam non videri servari in Hispania, ubi (ait) prætenditur eam non esse receptam, sed esse ab ea supplicatum, saltem quoad illud de non conferendis Beneficiis resignatis consanguineis, affinibus aut familiaribus Collatorum, vel Resignantium; & audivi ita fuisse per Consilium Regium scriptum Episcopis.*

Id autem ex stylo Regni Hispaniæ idem sonat, ac Constitutionem hanc sive Bullam in Auditorio Regio fuisse retentam, sive ut more Belgi loquamur, non fuisse placetatam.

Hæc tamen Constitutio Pii V. est generalis, & non solum consueto more Curiæ Romanæ publicata fuit, sed insuper expresse declaravit & voluit Pontifex, *eam sic publicatam omnes & singulos perinde afficere & obligare, ac si illis ipsis fuisset singulariter intimata.*

Pari modo Litteræ Monitoriales ad finem revelationis, sive quibus injungitur omnibus, qui de re aliqua aut etiam de delicto perpetrato notitiam habent, ut sub pœna excommunicationis revelent (quarum meminit Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 3. *de Reformat.*) hic in Belgio usu receptæ non sunt, quamvis in pluribus aliis Regnis etiam extra Italiam earum usus sub certis tamen modificationibus & restrictionibus sit receptus, uti de Regno Galliæ novissime testatur, & earum usum ibidem receptum, & per Edicta Regia modificatum exponit D. Ducasse Officialis Condomensis in sua Praxi Jurisdictionali, *tomo* 2. *cap.* 8. §. 3.

Quapropter cum anno 1628. quædam Anna de Bilhé ejusque fratres proles Caroli de Bilhé similes Litteras Monitoriales ad finem revelationis impetrassent in Curia Romana, easque Officialis Archiepiscopi Mechliniensis 30. Aprilis ejusdem anni per Parochos & Concionatores in Civitate Bruxellensi publicari fecisset, indilate ad instantiam Officii Fiscalis expeditæ fuere die 5. Maji per Consilium Brabantiæ Litteræ Cassatoriales factæ executionis & publicationis dictarum Litterarum; prout hæc omnia fusius exponuntur in Consulta Consilii Brabantiæ data ad Ducissam Isabellam occasione querelarum, quas apud dictam Ducissam contra Consilium Brabantiæ deposuerat Nuntius Apostolicus.

In illa Consulta duo præcipue urget & adstruit Consilium: primum quod similes Litteræ Monitoriales nec ante, nec post Concilium Tridentinum hic fuerint admissæ: alterum, quod licet similium Litterarum usus hic notus fuisset, nihilominus similes Litteræ in Curia Romana impetratæ executioni mandari non possent sine prævio Placito Regio; quod Jus ab antiquo hic in Belgio, aliisque Regnis obtinuisse pluribus tum rationibus tum exemplis adstruit integra Consulta. Exhibetur in Appendice Monumentorum sub *litt. C.*

Si quis plures in omni pene materia Pontificias Constitutiones Romæ publicatas, & in Belgio, Gallia, aliisque Regnis ob defectum publicationis non observatas videre velit, consulat Canonistas, qui Juri communi praxim & Consuetudines suarum respective Provinciarum adjunxerunt; atque inter alios vir eruditus Franciscus Florens sub finem suæ Dissertationis De Origine Juris Canonici monet: *generaliter tam in studiis Juris Canonici, quam Civilis in Regno Galliæ observandum, quod Philippus Pulcher præcipit in Litteris quibusdam M. S. quibus multa Privilegia concessit Universitati Aurelianensi anno Christi millesimo trecentesimo duodecimo: Non putet igitur aliquis nos recipere, vel progenitores nostros recepisse consuetudines quaslibet sive Leges, ex eo quod eas in diversis locis & studiis Regni nostri per Scholasticos legi sinantur. Multa namque eruditioni & doctrinæ proficiunt, licet recepta non fuerint. Nec Ecclesia recipit quamplures Canones, qui per desuetudinem abierunt, vel ab initio non fuere recepti, licet in scholis a studiosis propter eruditionem legantur. Scire namque sensus, ritus, & mores hominum diversorum, locorum & temporum valde proficit ad cujuscumque doctrinam.*

CAPUT II.

Usus Placiti super Decretis generalibus Disciplinam Ecclesiæ concernentibus probatur ex iis, quæ contigerunt in receptione & publicatione Concilii Tridentini.

§. I.

Quid de recipiendis Decretis hujus Concilii, tum ab ipso Concilio, tum a Pio IV. Summo Pontifice fuerit decretum?

POSTQUAM sub finem anni 1563. resolutum esset a Patribus Concilii Tridentini tandem huic Concilio finem imponere, ex resolutione Patrum denuo relecta & probata fuerunt omnia, quæ sub Paulo III. & Julio III. quoad dogmata & morum reformationem statuta & definita fuerant.

Post hæc ex Patrum deliberatione, edito Decreto, placuit, ut omnium & singulorum, quæ in hac Synodo decreta & definita fuerunt, confirmatio nomine Sanctæ hujus Synodi per Apostolicæ Sedis Legatos & Præsidentes a Beatissimo Romano Pontifice peteretur.

In conformitatem hujus Decreti Cardinales Moronus & Simoneta, qui fuerant Concilii Præsides, nomine ipsius Synodi confirmationem omnium & singulorum, quæ sub diversis Pontificibus a Synodo erant statuta & definita, a Romano Pontifice Pio IV. die 26. Januarii 1564. in Consistorio secreto postularunt, qui, auditis votis Cardinalium, ea omnia auctoritate Apostolica confirmavit, & ab omnibus Christi fidelibus recipi & inviolabiliter observari mandavit.

Utque hæc omnibus publice constarent, Bullam edidit idem Summus Pontifex septimo Kalendas Februarii eodem anno, quæ incipit, *Benedictus Deus*; in qua declarat, quod in conformitatem Decreti Concilii Tridentini omnia & singula, quæ in eo definita & statuta erant, auctoritate Apostolica confirmaverit, & ab omnibus suscipienda ac servanda esse decreverit, *sicut*, inquit, *harum Litterarum tenore ad clariorem omnium notitiam confirmamus, & suscipi observarique decernimus*: post hæc subjungit: *Mandamus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis a sacris Canonibus constitutis aliisque gravioribus, etiam privationis, arbitrio nostro infligendis, universis & singulis Venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis quibusvis Ecclesiarum Prælatis, cujuscumque status, gradus, ordinis, & dignitatis, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant, ut eadem Decreta & Statuta in Ecclesiis suis, Civitatis, & Diœcesibus in Judicio & extra Judicium diligenter observent, & a subditis quisque suis, ad quos quomodolibet pertinet, inviolabiliter faciant observari.*

Tandem ut hæc ad omnium notitiam perveniant, neque quis excusatione ignorationis uti possit, vult & mandat Pontifex, *ut hæ Litteræ per aliquos Curiæ Cursores in Basilica Vaticana Principis Apostolorum, & in Ecclesia Lateranensis, tunc cum in eis populus, ut Missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam & clara voce recitentur; & postquam recitatæ fuerint, ad valvas earum Ecclesiarum, itemque Cancellariæ Apostolicæ, & in loco solito Campi Floræ affigantur, ibique, ut legi & omnibus innotescere possint, aliquantisper relinquantur; cum autem inde amovebuntur, relictis de more ibidem exemplis, in alma Urbe ad impressionem tradantur, quo commodius per Christiani nominis Provincias & Regna divulgari possint. Transumptis quoque earum exemplaribus, quæ manu alicujus publici Notarii scripta, subscriptave, & sigillo ac subscriptione alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munita fuerint, fidem sine ulla dubitatione haberi mandat atque decernit.*

Hanc Bullam sequuta est alia ejusdem Pontificis, quæ incipit, *Sicut ad sacrorum*, edita & publicata Romæ 20. Julii ejusdem anni, in qua narrat, sibi relatum, multos esse qui dubitent, ex quo tempore cœperint Decreta sacri generalis Concilii Tridentini ad reformationem & Jus positivum duntaxat spectantia, eos, ad quos pertinet, obligare.

Ut autem omnis controversia dubitatioque tolleretur, motu proprio eam rem, prout rationi, Juri, & æquitati convenire censuit, duxit declarandam; censuitque *prædicta decreta omnia ad reformationem Jusque positivum duntaxat spectantia, a Kalendis Maji proxime præteriti omnes obligare cœpisse; neque post eam diem excusationem cujusquam, quod ea ignoraverit, admittendam; atque ita* (ait) *Apostolica auctoritate declaramus & definimus, & ab omnibus judicari debere mandamus atque statuimus.*

Si sola Romæ facta publicatio sufficiens judicaretur ad obstringendos omnes ubique fideles sine ulteriori per Provincias & Ecclesias publicatione, nemini dubium esse poterat, quin saltem a Kalendis Maji anni 1564. omnes ubique fideles fuissent obstricti omnia & singula Decreta Concilii Tridentini ad reformationem & Jus positivum duntaxat etiam spectantia observare, atque ad earum observantiam Censuris aliisque pœnis potuisse constringi; quod tamen nec a Belgis, nec a plerisque extra Italiam Provinciarum Incolis creditum fuisse ex dicendis patebit.

§. II.

Quid in Belgio super receptione & publicatione Concilii Tridentini actum fuerit?

PHILIPPUS II. Rex Catholicus desiderans, ut per omnes suas ditiones Concilii Tridentini Decreta & definita publicarentur & reciperentur, mentem hanc suam per Litteras intimavit anno 1564. Margaretæ Parmensi Belgii tunc temporis Gubernatrici.

Margareta autem, intellecta Regis Catholici voluntate super receptione & publicatione Concilii Tridentini, ea de re consulere voluit Episcopos, ut modum suggererent, quo voluntati Regis hac in parte satisfieri posset.

Porro tantum abest, ut Episcopi crederent, sola publicatione Romæ facta Belgas Decretis Concilii constringi, nec aliam hisce in Provinciis publicationem esse necessariam, ut e contrario ex particulari eorum promulgatione & receptione multas difficultates metuerent, easque non nisi auctoritate Regia superari posse censerent, ut intelligitur ex Litteris Archiepiscopi Cameracensis.

Ad hunc enim cum scripsisset Margareta Ducissa Parmensis, respondit 23. Julii 1564. quod, re communicata cum Capitulo Metropolitanæ Ecclesiæ, & adhibitis in Consilium Theologis & Canonum peritis, celebratio Synodi Provincialis super receptione Concilii & Decretorum per singulas Ecclesiarum Parochias

chias ſit quidem modus Juri conſentaneus, & antehac in re ſimili uſitatus; ſed magnis difficultatibus foret implicatus, niſi Regia auctoritate Decreta Concilii prius probentur & admittantur.

Hic ſupponit Archiepiſcopus, formam publicandi Decreta etiam Concilii generalis per *ſingulas Parochias*, eſſe Juri conſentaneam, & antehac in Belgio uſitatam.

Præterea evidens eſt, Archiepiſcopum alioſque in Conſilium ab eo adhibitos citra ſcrupulum ſuppoſuiſſe & exiſtimaſſe, Decreta Concilii ſola Tridenti & Romæ facta publicatione Belgas obſtringere non poſſe ante factam per Provincias publicationem.

Margareta Parmenſis, acceptis hiſce Archiepiſcopi Cameracenſis Litteris, præſagiens ex tumultibus in Belgio excitari cœptis, quot difficultatibus receptio & publicatio Concilii Tridentini foret obnoxia, uti narrat Famianus Strada *De Bello Belgico*, prius explorare voluit non tantum judicium Epiſcoporum Belgii, ſed & Conſiliorum Regiorum, ac Magiſtratuum præcipuarum Civitatum ſuper hac publicatione.

Litterarum hunc in finem datarum ſumma erat, ut Decreta Reformationis hujus Concilii quantocyus expenderent; atque deliberarent de modo, quo hæc Decreta executioni mandari poſſent, quo eorum uberior fructus ſperari queat; una monens, ut in hoc examine attenderent quoque ad prærogativas & Jura ſuæ Majeſtatis, ſuorumque Vaſſallorum, necnon ad Jura, Privilegia, ac Conſuetudines Eccleſiarum, & ſingolarum Provinciarum.

His Litteris receptis, Conſilia & Magiſtratus ſine mora demandarunt horum Decretorum examen ſuis reſpective Fiſcalibus, aliiſque de corpore ſuo deputatis, qui plura in his Decretis adnotarunt, quæ videbantur præjudicium adferre poſſe Prærogativis & Juribus Regis, ſuorumque Vaſſallorum, necnon contrariari inveteratis harum Provinciarum moribus & conſuetudibus, quæ ſine notabili perturbatione & periculo tumultuum popularium interverti non poſſent; & conſequenter publicationem dictorum Decretorum non eſſe permittendam, niſi quoad hoſce annotatos Articulos adferretur ea modificatio, qua prædicta Jura & privilegia atque Conſuetudines ſalva & intacta manerent.

Hac Conſiliorum ac Magiſtratuum reſolutione recepta, necnon Litteris Philippi II. Regis Catholici, quibus publicationem Concilii Tridentini vehementer urgebat, Margareta hanc publicationem Epiſcopis injunxit, datis Litteris 17. Julii 1565. inſerta hac clauſula: *Mentem Regis eſſe, ne propter promulgationem hanc licet illimitate & ſine reſtrictione factam, quidquam immutetur aut innovetur circa Regalia Jura, Privilegia ſuæ Majeſtatis, aut ſuorum Vaſſallorum, Statuumque ſuorum & Subjectorum, & ſpeciatim circa Juriſdictionem Laicalem, jus Patronatus laicis indultum, ſeu jus Nominationum, cognitionem Cauſarum materiæ, Poſſeſſoriæ Beneficiorum, Decimarum poſſeſſarum aut prætenſarum per laicos, ſuperintendentiam & adminiſtrationem Hoſpitalium, aliorumque piorum locorum: non (inquit) ad contraveniendum dicto Concilio, ſed ut ejus executio accommodetur naturæ cujuſlibet Provinciæ.* Eadem Clauſula inſerta erat Litteris datis 24. Julii 1565. ad Senatus Regios & Magiſtratus ſuper executione Concilii Tridentini.

Litterarum Exemplar ad Epiſcopos extat *part.* 3. Edictorum Flandriæ *lib.* 6. *Rubrica* 1. & Exemplar Litterarum ad Senatus Regios *parte* 2. Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rub.* 2.

Si notæ a Conſiliis Regiis & Civitatum Magiſtratibus conferantur cum materiis in hac Clauſula expreſſis, patebit ad oculum, Clauſulam illam ad illas notas dirigi, atque Regem earum rationem in executione Concilii haberi voluiſſe.

Unde & Bertrandus Loth in Reſolutionibus Belgicis, *Tract.* 2. *articulo* 9. relatis annotationibus Concilii Artheſiæ, mox ſubjungit: *Conſilium Tridentinum quoad dicta puncta non fuit receptum in Artheſia.*

Similiter Antonius Anſelmo in ſuo Triboniano Belgico *cap.* 32. volens exprimere, quæ per dictam Clauſulam Rex voluit reſervata, retulit, reſervato ordine Seſſionum & Capitum Concilii Tridentini, quid ad ſingula a Conſiliis Belgicis fuerit obſervatum; haud dubitans, quin hæc eſſent, quæ Rex per dictam Clauſulam reſervata voluerat, quod & quotidiana praxis confirmat.

Nequaquam proinde exiſtimabant Belgæ, ſe Decretis Concilii Tridentini adſtringi, priuſquam per Provincias more in Belgio uſitato eſſent publicata, & populo per ſuos Paſtores intimata: tametſi Romæ eorum publicatio jam pluſquam ab anno facta ſciretur, quin & Ballam eſſe ibidem publicatam, qua declarabatur, hæc Decreta ſine ulteriori publicatione univerſos fideles obſtringere. Quin nec poſt publicationem dictorum Decretorum hæc recepta creduntur, niſi ſalva prædicta modificatione; eo quod non putetur publicatio a Principe placetata, niſi ſub hac expreſſa modificatione, nec conſequenter publicatio horum Decretorum hic eſſe facta, niſi ſub hac limitatione ſaltem tacite ſubintellecta (*a*).

§. III.

Uſus Placiti adſtruitur per ea, quæ ſuper receptione Concilii Tridentini contingere in Gallia.

Gallos non magis quam Belgas credidiſſe ſe conſtringi Decretis Concilii Tridentini ſola publicatione Tridenti vel Romæ facta, neque Epiſcopos reputaſſe publicationem Concilii fieri poſſe ſine præviis Litteris Placiti ſive *Pareatis* Regis, manifeſtum eſt ex urgentiſſimis inſtantiis, quas & ipſe Clerus Gallicanus & Romani Pontifices per ſuos Legatos iterato apud Regem ejuſque Miniſtros fecerunt. Hæ inſtantiæ Cleri Gallicani ordine temporis referuntur inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ *capite* 14.

Ex illis autem, quæ ibidem proferuntur, conſtat, quod, non obſtantibus omnibus his fortiſſimis tum Pontificum, tum Cleri Gallicani ſollicitationibus, nunquam a Rege ejuſque Conſiliis impetrari potuerit hujus Concilii ſolemnis publicatio.

Inter cauſas vero hujus reſiſtentiæ & hæc fuit, quod Regii Magiſtratus prætenderent, & exhiberent in Decretis Reformationis hujus Concilii plura occurrere, quæ vetuſtis conſuetudinibus, necnon Juribus Regiis, atque Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus præjudicare videbantur.

Inſuper ex diſcurſibus & poſtulationibus per Clerum Gallicanum pro receptione hujus Concilii apud Regem factis, habetur, quod Clerus agnoſceret, penes Regem eſſe auctoritatem, Decreta Reformationis ipſius Concilium examini & reviſioni ſubjicere, priuſquam ſineret ea in ſuo Regno publicari, ut perſpiceret, num nihil in his Decretis occurreret, quod moribus Regni, Juribuſque Regiis, vel Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus & privilegiis contrariaretur, & per quæ ipſius Regni vel Eccleſiæ tranquillitas turbari poſſet.

Præterea conſtat, Clerum non dubitaſſe, quin ea eſſet penes Regem auctoritas, publicationi & receptioni Concilii, eam adjiciendi moderationem & reſtrictionem, & prædicta Jura in omnibus ſalva manerent: qualem cautionem in receptione ejuſdem Concilii Principes Belgii pro conſervandis ſuis & Vaſſallorum Juribus, & Eccleſiarum Privilegiis adjeciſſe ſupra notatum eſt.

Legitur enim quod Epiſcopi deputati ex parte Cleri Gallicani congregati Pariſiis anno 1585. ad poſtulandam apud Regem publicationem Concilii, habuerint in mandatis, ut eam ſolummodo peterent cum hac reſtrictione: *Salvis Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ & exemptionibus Eccleſiarum Cathedralium.*

Rurſus eaſdem inſtantias reiterans Clerus Gallicanus anno 1596. ipſam publicationem non niſi ſalvis Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ & Juribus Regiis poſtulavit.

Quinimmo & ipſi Romani Pontifices nequaquam improbarunt, Decreta Concilii ita moderari, eorumque receptionem cum ea fieri moderatione, ut inveteratæ conſuetudines, receptaque Privilegia & Jura non inverterentur, ne alias ipſa Provinciarum & Regnorum tranquillitas turbaretur, & ipſa Decreta interdum plus ſua novitate nocerent, quam utilitate prodeſſent.

Idipſum ſat oſtendit Clemens VIII. qui, ſequutus exemplum ſuorum Prædeceſſorum, fortiter publicationem Concilii apud Henricum IV. Regem Galliarum ſollecitavit; & cum Rex vehementer deſideraret per Pontificem abſolvi a Cenſura, qua per Sixtum V. ob profeſſionem Hæreſis fuerat innodatus, non dubitavit Pontifex inter conditiones, ſub quibus ipſam abſolutionem impertiabatur, requirere ipſam Concilii Tridentini pubblicationem, quam & Litteris in forma Brevis ipſius abſolutionis inſeruit, cum hac tamen notanda Clauſula: *Exceptis, ſi quæ eſſent, quæ Regni tranquillitatem turbare poſſent*, qua manifeſte oſtendit Pontifex Regi eam permitti libertatem & auctoritatem, ut, ſi quid in Decretis illis occurrat, quod Regni tranquillitatem turbare poſſet, pro ea parte Decreta non reciperentur, aut ſub ea moderatione publicarentur, ut tranquillitas Regni ſalva maneret.

Hæc eadem enarrat Petrus De Marca *lib.* 2. *De Concord. Sacerd. & Imp. cap.* 17. *num.* 6. monetque Decreta quidem fidei in Gallia eſſe admiſſa: *ſed Decreta (inquit) quæ diſciplinam reſpiciunt, non ſervantur in Gallia, quia lege Principis deſtituuntur: quamvis præcipua capita, quæ Gallicanæ Eccleſiæ receptos mores, & Jura antiqua non infringunt, comprehenſa ſint Conſtitutionibus Regiis, quæ hac de re variis temporibus edita ſunt.*

Deinde poſtquam retulit, quod *frequentiſſime totius Cleri Gallicani Conventus Concilii Tridentini Promulgationem a Regibus libellis ſupplicibus poſtulaverit ea lege, ut imperio ſuo ea capita exciperent, quæ moribus Regni, id eſt, Libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ adverſarentur*, obſervat quod *horum deſideriis Principes, toto hoc negotio ſæpe in Conſilium prudentiſſimorum virorum relato, ſe accommodare non potuerit*: ſubjungens: *Quod non ita interpretari oportet, ac ſi contumaci animo ejus Concilii communionem reſpuerent; quam in negotiis fidei ſanctiſſime colunt, quin potius eam ſententiam amplexi ſunt, ſtudio tuendæ Libertatis Eccleſiæ Gallicanæ, quæ in quamplurimis capitibus hujus Concilii Decretis peſſumdatur. Eam perniciem, non admiſſis Synodi Conſtitutis, amoliri tutius eſſe duxerunt, quam receptæ ſemel auctoritati, quæ pondere ſuo delicata ingenia premere poſſet, exceptionibus quibuſdam Jura Gallici Imperii ſubducere* (*a*).

PARS

(a) Refertur in Hiſtoria Thuana, quod Philippus III. Hiſpaniarum Rex juſſerit promulgari in Provinciis ſuæ ditionis Concilium Tridentinum, *nuſquam tamen mentione Summi Pontificis facta.*

(a) Quamdiu Pontifices ſpem aliquam habuerunt impetrandæ promulgationis Concilii Tridentini in Galliis, tamdiu faciles extiterunt in concedendis rebus quas petebant Galli. Inter exempla quæ poſſent afferri, ſufficit Regis Henrici IV. abſolutionem indicare, a cujus conceſſione ſummum Pontificem deterrere conabatur Philippus II. Hiſpaniarum Rex; abſolutio tamen conceſſa eſt ob ſpem, quam ſibi fecerat Papa, quod Henricus publicationem Concilii Tridentini in Gallia procuraret.

Deinde paratus erat Clemens VIII. permittere Concilii Tridentini approbationem cum iſta Clauſula, *ſalvis Eccleſiæ Gallicanæ Libertatibus*; porro ex ea diſpoſitione hoc emolumentorum cæpit Gallia, quod Pontificem ad ſuas Libertates approbandas adduxerit.

PARS QUARTA.

DE USU PLACITI REGII SUPER DECRETIS

Quibus Libri proscribuntur.

CAPUT PRIMUM.

Ostenditur scopum Placiti Regii etiam obtinere Decreta Romana, quibus lectio Librorum interdicitur.

§. I.

Forma hodierna Curiæ Romanæ in decernendis & concipiendis Decretis, quibus Libri proscribuntur; evincit usum Placiti, inspecto ejus scopo, merito ad hæc Decreta extendi.

DECRETA prohibitoria librorum plerumque conduntur vel in Congregatione Cardinalium *S. Officii* sive Inquisitionis contra Hæreticam pravitatem, vel in Congregatione Cardinalium, quæ *Indicis* vocatur; raro vere extra has Congregationes sub nomine Pontificis & immediate a Pontifice prodeunt.

Sed sive Congregatione Cardinalium, sive a Pontifice proficiscantur hæc Decreta, præcipue illa concipiuntur ex sententia Theologorum, quibus examen librorum, eorumque censura committi solet.

Dum enim libri quasi perniciosi ad Congregationem Cardinalium, vel summum Pontificem deferuntur, solet eorum examen Theologis quibusdam, quos *Consultores* vel Qualificatores vocant, committi.

Hi autem Theologi, facto examine, judicium suum depromunt in Congregatione Cardinalium, interdum præsente, frequentius tamen absente ipso Pontifice, atque ex votis Theologorum soliti sunt ipsi Cardinales ad prohibitionem librorum sine ulteriori examine vota sua depromere; & si Pontifex præsens fuerit, ipse se vota sua depromere; & si Pontifex præsens fuerit, ipse se votis Cardinalium conformare consuevit.

Et quidem in Congregatione, quæ *Indicis* vocatur, Pontifex nunquam intervenit, sed soli Cardinales cum Præfecto Congregationis, auditis Theologorum suffragiis, Decretum prohibitionis sive relationis librorum in Indicem concipiunt; illudque postmodum, antequam publicetur, Pontifici exhibetur, qui illud sine novo examine probare consuevit.

Congregatione vero *S. Officii*, quæ habetur feria 3. & 4. similiter Pontifex non intervenit, solitque Cardinales super prohibitione librorum ex votis Theologorum, quibus examen commissum fuerat, resolvunt; nullasque partes in his Decretis solet habere Pontifex; nisi quod ipse Assessor *S. Officii* eodem die post meridiem Decreta Congregationis Pontifici referat, & summarie exponat.

Congregationi vero *S. Offici*, quæ habetur feria 5. in Palatio Apostolico intervenire quidem solet summus Pontifex, sed ex votis Cardinalium negotia concludere consuevit.

Cum vero Cardinales rarissime per se libros proscribendos legant & examinent, sed relationi Theologorum, aut ad summum alicujus Cardinalis, qui forsan ad examen libri fuisset deputatus, se in suis votis conforment, quacumque forma Decreta a Congregatione *Indicis* vel *S. Officii* prodeant, illa non tam Pontifici aut Cardinalibus, quam ipsis Theologis, quibus eorum examen & qualificationem Congregatio Cardinalium vel Pontifex commisit, adscribenda sunt, sive eorum potissimum judicio & relationi innituntur.

Quinimmo tametsi Decreta immediate a Pontifice procedant, nihilominus ea ex relatione Theologorum & subinde aliquorum Cardinalium, quibus a Pontifice librorum revisio committitur, dependent.

Scitur enim quod nec soleat nec possit Pontifex pluribus altioribus negotiis distractus, lectioni & accurato librorum examini per se intendere; quin & plures ad censuram deferuntur eo conscripti idiomate, cujus vel nullam vel modicam notitiam Pontifices frequenter habent, ut libri Hispanico, Polonico, Germanico, &c. idiomate conscripti.

Itaque omnis pene illa e Curia Romana procedens librorum proscriptio ex paucorum Theologorum signanter Regularium, vel ad summum aliquorum (quod tamen rarius contingit) Cardinalium, judicio & relatione dependet.

Neque Pontifex ullas in his proscriptionibus partes habere consuevit, nisi ad summum quod subinde ipse & Theologorum & Cardinalium personaliter relationes audiat, & ex ipsorum relatione judicium suum super hac prohibitione formet.

Quam facile autem subreptitie & obreptitie judicium formetur, quando ex aliorum relatione illud depromitur, nemo non videt.

Præsertim dum agitur de negotiis, in quibus præventio, ignorantia, & error frequenter admodum dominantur.

Quis enim nescit, quam frequentes soleant esse Theologorum in materia Doctrinæ, signanter Regularium, qui præ reliquis Theologis magis tenaciter Magistris suis adhærescunt, in suis opinionibus præventiones, & quanto zelo & ardore, Scholæ suæ opiniones ut fidei pene articulos propagnent, & contrarias aliorum Theologorum opiniones ut hæreticas, scandalosas, vel erroneas palam rejiciant.

Plures insuper reperiri scitur, qui quidquid a Scholasticorum, quorum lectioni assueverunt, opinione recedit, mox ut novitatem noxiam reputant.

Denique nihil pene facilius, quam similium Theologorum animos prævenire contra libros, qui potentiores nanciscuntur Adversarios.

Quæ omnia evincunt, nihil mirum esse, si similia Curiæ Romanæ Decreta, hujusmodi relationi Theologorum innixa, subreptitie & obreptitie a Pontifice vel Coogregatione Cardinalium impetrentur, possitque hec ex capite eorum publicatio & executio in publica commoda impingere, ut propterea & his merito invigilent, qui publicis his incommodis avertendis intendere debent.

Insuper constans est hodiernus Curiæ Romanæ Stylus in formandis Decretis, quibus libri proscribuntur, nullum specialem errorem exprimere vel designare, qui prohibitioni locum dare potuisset.

Ex hoc prohibendi modo natum est fieri, ut inter Doctores ac signanter Theologos frequenter acerrima excitentur dissidia, dum inter hos disceptatur, quæ in hisce libris doctrina Romanis Pontificibus displicuerit.

Ac proinde hoc ex capite contingere potest, ut ex similis Decreti publicatione & receptione plus incommodi, quam ex libri illius lectione timendum sit; ideoque ad præcavenda hæc Theologorum dissidia executionem similis Decreti Regia auctoritate suspendi publica Reipublicæ utilitas suadet.

Hinc rursus patet, super his Decretis merito requiri Placitum Regium, inspecto ejus scopo.

Accedit quod hisce Decretis contra legentes vel retinentes libros per hæc Decreta proscriptos Censuræ, aliæque pœnæ decernantur, necnon inserantur frequenter Clausulæ, quæ moribus & privilegiis Provinciarum contrariantur; nec sine periculo turbationis admitti possent, uti ex dicendis patebit.

Ex quibus patet scopum Placiti Regii, nimirum avertere incommoda, quæ Reipublicæ & Ecclesiæ præcipiti Decretorum publicatione imminent, etiam in hisce Decretis obtinere.

§. II.

Exponitur alius modus, quo idem contingere potest.

INTER causas, ob quas contingit Decreta Romana nonnunquam in publica commoda impingere, & illa notari potest, quod *lumen Spiritus sancti* (*verba sunt Auctoris Tractatus* De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, *qui ex professo auctoritatem Pontificiam contra quatuor Articulos Gallicanos tuetur*) *non perpetuo Pontifici hypocritarum fraudes, Aulicorum adulationes, improborum mendacia detegat*; *non adversus Ambitiosorum importunitates, Magnatum preces, suspecta Officialium Consilia immotum servet*: quidni & hac de causa ipsa Decreta, quibus libri prescribuntur, in publica commoda nonnunquam impingant?

Nam & in eliciendis & procurandis hisce Decretis non raro se hypocritarum fraudes immiscent, quibus procurent & extorqueant proscriptionem librorum & scriptorum, quibus eorum hypocrisis & artificia sub pallio Religionis nonnunquam ad turpem quæstum composita, detecta & improbata vident.

Nec minus timenda hic improborum mendacia adversus scripta, quibus eorum vitia & crimina, ac improba vivendi ratio arguuntur, exsufflanturque palpantia Casuistarum commenta, quibus vitia, & licentiosa vivendi ratio indulgentur.

Evidens est, & in his impetrandis Decretis plurimum posse valere Ambitiosorum importunitates, Magnatum seu Potentium preces, ubi conspiciunt scripta suis prætensionibus & prætensis Juribus & opinionibus contraria, præsertim cum librorum proscriptio plurimum dependere soleat a Theologorum, ad examen eorum deputatorum, judicio & relatione.

Quam difficile autem sit, hujusmodi Theologos contra Potentum importunitates & preces immotos servari, nemo ignorat.

Quid de Officialium suspectis Consiliis, non metuendum, adversus libros & scripta quibus eorum abusus & excessus deteguntur & palam redarguuntur?

Sed nihil adeo in librorum proscriptionem influere natum est, quam Aulicorum adulationes.

Scitur enim quantopere per Aulicorum adulationes Jurisdictio & Immunitas Ecclesiastica, & notanter auctoritas Romani Pontificis supra modum extollatur, & quam sollicite invigilent hi Adulatores, ne quidquam evulgetur, quod suis de Jurisdictione & Immunitate Ecclesiastica, ac auctoritate Pontificia conceptis opinionibus contrarietur.

Et sane constat, per has Aulicorum adulationes tandem factum esse, ut plurima circa Jurisdictionem & Immunitatem Ecclesiasticam, auctoritatem Pontificis Romani super temporalia Regum & Principum, circa potestatem disponendi de Beneficiis, derogandi Juri Patronatus etiam laicorum, aliaque similia, Romanis Pontificibus, eorumque Ministris & Curialibus persuasa sint, quæ moribus & Juribus Provinciarum omnino

omnino contrariantur, nec sine summa Ecclesiæ & Reipublicæ perturbatione admitti possent.

Et tamen ut has suas pretensiones amplius stabiliat Curia Romana, nihil frequentius, magisque obvium, quam passim, generatim & differenter proscribi, & in Indicem librorum prohibitorum referri quoscumque libros, quibus adstruuntur consuetudines, Privilegia, & Statuta Provinciarum, necnon Jura Principum, Vassallorum, vel etiam Episcoporum, quæ circa Immunitatem & Jurisdictionem Ecclesiasticam, necnon auctoritatem Pontificiam præconceptis Curiæ Romanæ opinionibus vel in speciem adversari ipsis videntur.

Scribit Franciscus Salgado *De Supplicat. ad Sanctissimum part. 2. cap. 38. num. 141.* jam pridem advertisse Reges Catholicos, quod *libri Catholicorum Regnorum Hispaniæ tractantes ac fundantes Regis Jurisdictionem & Regalia, maxime in rebus Ecclesiasticis, ob id solum soleant integraliter in Curia Romana prohiberi & vetari, & ad hoc Brevia Apostolica transferri ad supremam Inquisitionem Hispaniæ publicanda.*

Notat autem idem Auctor, quod *Rex huic violentiæ suis Juribus Regalibus, & sibi ipsi illatæ occurrat, agnoscens hanc prohibitionem duntaxat tendere ad infringenda sua Jura, necnon in grave & intolerabile præjudicium suorum.*

Et ulterius monet idem Auctor, quod Rex Catholicus ad occurrendum hujusmodi violentiis, & ne per similem prohibitionem Jura sua infirmentur, ejusmodi Rescripta juxta morem in Regnis Hispaniarum usitatum *penes se retineat*, sive executionem non permittat, quod idem est, ac si juxta Stylum & Praxim Belgii executio suspenderetur ob defectum Placiti Regii.

Inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap. 10. num. 11.* legitur discursus, quem nominatissimus ille Regis Christianissimi Advocatus Dominicus Talon pronuntiavit coram Consilio Regio, occasione cujusdam Decreti a Congregatione Cardinalium *Sancti Officii* seu Inquisitionis emanati, quod Nuntius Apostolicus apud Regem Christianissimum residens miserat Archiepiscopo Parisiensi, aliisque Episcopis per suas respective Diœceses publicandum; ubi concludit dictus Advocatus Regius ad cassationem prædictæ transmissionis & interdictionem publicationis ejusdem Decreti.

Inter cætera autem suæ conclusionis fundamenta observandum monuit, quod per Congregationem *S. Officii* conficiatur Index prohibitorius & expurgatorius librorum, qui quotidie accipit augmentum, atque per hanc Congregationem quondam proscripta fuerint Arresta Parlamenti contra Joannem Chastel, Opera Præsidis Thuani, Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, aliique libri concernentes personam Regis, Regiamve Jurisdictionem.

Similiter Consilium Brabantiæ in sua Consulta de 17. Decembris 1657. ad Archiducem Leopoldum tunc temporis Belgii Gubernatorem, inter alia incommoda, quæ ex publicatione Bullarum & Decretorum Curiæ Romanæ sine prævio Regio Placito hisce Provinciis obvenire possent, notare non omisit, quod si liberum sit Archiepiscopo vel Internuntio publicare sine prævio Placitio Regio quodcumque Decretum Curiæ Romanæ proscribens libros aut impressa; nihil ipsos remorabitur publicare simile Decretum, quo Pontifex proscribet & interdicet Suæ Catholicæ Majestatis Edicta, vel libros seu scripta, quibus Jura Suæ Majestatis, & suorum Vassallorum adstruuntur.

Et ut asserta exemplo confirment, notant, quod a quatuor circiter annis facta & impressa fuerit quædam Deductio sub titulo: *Jus Belgarum circa Bullarum receptionem*: nullum tangens fidei aut dogmatis articulum sed unice adstruens Jus Suæ Catholicæ Majestatis non admittendi publicationem seu executionem Bullarum sine prævio examine & Placito. Et hoc scriptum (inquiunt) una cum altero ejusdem naturæ (*Defensio Belgarum contra evocationes & peregrina Judicia*) licet fundatum super Suæ Majestatis Edictis & solemnibus promissionibus, quas in suo Læto Introitu, interposito juramento, Rex facere consuevit, etiam Pontificio Decreto proscriptum fuit. Integra hæc Consulta exhibetur in Appendice sub *littera Q*.

Et profecto has querelas fundatissimas agnoscet, quicumque attenderit, quantopere hæc librorum proscriptio Juribus Regis, & Vassallorum, necnon inveteratis Provinciarum moribus & Privilegiis queat obesse, ac etiam Ecclesiæ & Reipublicæ pacem & tranquillitatem turbare.

Neque enim fas est dubitare, quin hac librorum proscriptione contingat, Jura Principum, Vassallorum, & Provinciarum non parum infirmari, præsertim apud vulgus, cum intelligit libros tamquam perniciosos, immo ut hæreticos proscribi vel eo solo titulo, quod in illis Jura illa, & Provinciarum Consuetudines & Privilegia asserantur.

Ulterius, abusus cum summo Religionis nocumento quodammodo stabiliuntur, ubi libri hos abusus detegentes & arguentes, ut noxii in Indicem librorum prohibitorum relati conspiciuntur.

Quin & per facilem nimis librorum proscriptionem Potentiorum importunis sollicitationibus nonnunquam exortam, dissidia inter Theologos & Principis Subditos cum pacis & tranquillitatis noxia perturbatione excitantur.

Cum igitur non uno ex capite librorum proscriptio in publica commoda impingere possit, quidni usus Placiti ad eam se extendat, quandoquidem (ut sæpius dictum fuit) hic usus non tendat nisi ad præcavenda incommoda, quæ ex præcipiti Decretorum seu Bullarum Curiæ Romanæ publicatione in Rempublicam seu Civilem, seu Ecclesiasticam induci possent?

§. III.

Contingere potest, ut similia Decreta etiam justa, ob certas circumstantias; non expediat in certis Provinciis publicari.

QUEMADMODUM contingere potest, ut Lex aliqua uni Provinciæ esset admodum conveniens, quæ in alia tamen Provincia plus scandali & turbationis, quam utilitatis adferret (uti supra notatum fuit): similiter contingere potest, ut prohibitio quorumdam librorum merito fieret in certa Provincia, aut Natione, quæ non similiter in aliis Provinciis conveniret, quod non uno ex capite evenire potest.

Certum in primis est, expressiones aliquas posse esse nocivas apud populum minus in fide Catholica aut Religione instructum, aut hæreticis permixtum, quæ nequaquam offenderent populum melius instructum, vel nullam cum hæreticis communionem habentem; adeoque librum aliquem ob hujusmodi expressiones esse uno in loco prohibendum, & non alio: idem esto de tempore judicium.

Adhæc contingere subinde potest, ut liber aliquis in certa Provincia aut Diœcesi a Pastoribus & animarum Directoribus tamquam pius & instructioni populi conveniens fuerit commendatus, & vicissim a populo avide receptus, & sine offensione lectus, vel etiam a viris spectatæ doctrinæ magnæ apud populum auctoritatis probatus. Quis porro ambigat, quin hujusmodi circumstantiis concurrentibus fieri subinde possit, ut libri illius prohibitio in tali loco non conveniret, tametsi alio in loco non esset improbanda?

Quid enim si liber ille revera quidem obscuriores quasdam contineat expressiones, aut etiam leviores aliquos errores, ita ut ex ejus lectione aliquod erroris periculum populum imminere posset, ideoque sepositis particularibus circumstantiis, merito prohiberetur? sed si periculum ex hujusmodi obscurioribus expressionibus, aut levioribus erroribus populo imminens conferatur cum scandalo, quod ob particulares circumstantias concurrentes ex libri illius prohibitione in tali loco imminet, fieri potest, ut periculum ex lectione illius libri imminens nullatenus æquiparari queat scandalo ex prohibitione ejusdem orituro: ideoque convenientius foret a prohibitione supersedere, ipsorumque Pastorum curæ permittere, ut obscuriores expressiones populo clarius exponant.

Facile quippe contingeret, ut ob libri hujusmodi prohibitionem populus de Pastorum, qui librum illum commendarunt, sinceritate vacillare inciperet, atque suspecta habere, quæ de articulis fidei, aut morum præceptis a Pastoribus audivit: quod malum multo gravius, atque populo nocentius subinde esse posse, quam periculum erroris, quod ex lectione illius libri populo esset metuendum, dubitari nequit.

Merito proinde apud Auditoria Regia vel hoc solo titulo examinantur similia Rescripta, ut perspiciatur, idque, si visum fuerit, consultis Episcopis & Pastoribus, aut etiam Academiis, num similium librorum proscriptionem his & nunc conveniat executioni mandari, & utrum forsan ex illius executione non plus incommodi quam commodi sit metuendum?

CAPUT II.

Adstruitur usus Placiti super Decretis, quibus libri proscribuntur, ex iis quæ contigerunt in publicatione & receptione Indicis librorum prohibitorum vulgo Tridentini.

§. I.

Exponitur quid circa hunc Indicem actum sit in Concilio Tridentino.

POSTQUAM Synodus Tridentina rursus post decem circiter annorum suspensionem resumpta fuit sub Pio IV. Pontifice, habita fuit Congregatio Patrum die 26. Januarii 1562. *in qua per Præsides Concilii inter alia propositum fuit, ut libri a diversis Auctoribus post Hereses natas editi una cum Catholicorum contra eos Censuris examinarentur; quo Synodus, quid habeat super illis decernendum, statuat.*

Super hoc articulo variæ fuere Patrum sententiæ, ac tandem, plerisque consentientibus, conclusum fuit, ut aliquibus conficiendi Indicis cura demandaretur, quorum delectus ipsis Concilii Præsidibus commissus fuit, per quos delecti fuere octodecim Patres, qui huic operi intenderent.

Hanc Patrum resolutionem edito Decreto Synodus Tridentina publicavit *Sess. 18.* declaravitque *Synodum censuisse, ut delecti ad hanc disquisitionem Patres de Censuris librisque quid facto opus esset, diligenter considerarent, atque etiam ad eamdem sanctam Synodum suo tempore referrent, quo facilius ipsa possit varias & peregrinas doctrinas tanquam zizania a Cristiana veritatis tritico separare, deque his commodius deliberare & statuere, quæ ad scrupulum ex complurium animis eximendum, & tollendas multarum querelarum causas magis oportuna videbuntur.*

Post hunc Patrum delectum, & publicatum hoc Decretum, nihil de hoc Indicis negotio in Concilio ulterius actum legitur usque ad illum diem, quo finis Concilio impositus fuit, quando inter alia etiam Decretum Patribus prælectum & ab ipsis approbatum fuit, in quo, relatis prius quæ *Sess. 18.* decreta erant, subditur: *Audiens nunc (Synodus) huic*

operi

operi ab iis (quibus opus conficiendi Indicis fuerat demandatum) extremam manum impositam esse, nec tamen ob Librorum varietatem & multitudinem possit distincte & commode a sancta Synodo dijudicari, præcipit, ut quidquid ab illis præstitum est, Sanctissimo Romano Pontifici exhibeatur, ut ejus judicio & auctoritate terminetur & evulgetur.

§. II.

Quid circa Indicem vulgo Tridentinum, factum fuerit per Pium IV. Papam?

CONFORMITER ad Decretum in fine Synodi Tridentinæ super conficiendo Indice evulgatum, quo cura illius perficiendi committebatur Pontifici, mox a soluta Synodo Index librorum a delectis Patribus confectus Pio IV. Pontifici oblatus fuit, uti ipse testatur in Brevi, quod incipit: *Dominici gregis*; additque quod eum doctissimis probatissimusque Prælatis accuratissime legendum examinandumque tradiderit, ipseque etiam legerit.

Tandem post hoc examen institutum Index hic completus & absolutus fuit, divisusque in tres Classes, in quarum prima non libri, sed nomina Auctorum exprimuntur, ut omnes intelligerent, *eorum scripta non edita solum, sed edenda etiam esse prohibita*, ut monet Franciscus Foretius ex Ordine S. Dominici, deputationis Tridentinæ ad conficiendum Indicem Secretarius, in Præfatione Indici præfixa.

In secunda classe referuntur libri *qui propter doctrinam non sanam aut suspectam, aut quæ offensionem etiam in moribus fidelibus adferre potest, rejiciuntur, etiamsi Auctores, a quibus prodiere, ab Ecclesia nunquam desciverint.*

Tertia *eos libros complectitur, qui sine scriptoris nomine exierunt in vulgus, & doctrinam continent, quam Ecclesia Romana tamquam Catholicæ fidei aut morum integritati contrariam, refutandam ac referendam esse decernit.*

Hunc Indicem, subjectis quibusdam Regulis (quas *Indicis* vocamus) Pius IV. evulgavit & solemniter publicavit edita prædicta Bulla in forma Brevis, qua præcipit, hunc Indicem cum adjunctis Regulis ab omnibus suscipi & observari, cum inflictione & comminatione gravissima pœnarum & Censurarum in legentes aut retinentes quoscumque libros in hoc Indice contentos; declarans, quod hæc prohibitio post tres menses a facta Romæ publicatione & affixione omnes ita obligabit, *ac si ipsimet hæ Litteræ editæ, lectæque fuissent*. Hæc Bulla habetur in Bullario inter Constitutiones hujus Pontificis, sub *num. 77.*

§. III.

Prædictus Index Romanus vulgo Tridentinus, nec in Belgio, nec in Hispania simpliciter receptus fuit.

QUEMADMODUM Decreta Concilii Tridentini signanter circa Reformationem in Belgio non leguntur publicata, nisi postquam Regia auctoritate fuissent revisa, ac tum demum publicatio eorum facta cum ea cautione, qua inveterata Provinciarum Privilegia & consuetudines, atque ipsa Jura Regiæ Majestatis omnibus intacta servarentur, uti *parte 3. cap. 2.* §. 2. latius fuit expositum: ita Index librorum jussu Concilii Tridentini per Pium IV. absolutus & evulgatus, ut §. præcedenti expositum est, nequaquam hic in Belgio simpliciter receptus fuit, aut vigore publicationis Romæ factæ obligandi hic vim obtinuit, sed non minus quam ipsa Concilii Tridentini Decreta, examinari & revideri Regia auctoritate jussus est.

Cum enim in prædicto Indice librorum prohibitorum permulti libri in omnibus facultate scientiaque comperti essent, qui alias castigati, & a zizaniis impuræ doctrinæ opinionumque emendati, deinceps bona sui parte utiliter & cum fructu legi posse viderentur, & quorum hic in Belgio erat Exemplarium copia: Dux Albanus Belgii Gubernator jussit, nomine Philippi II. Regis Hispaniarum, libros hos, licet per Indicem Romanum præscriptos conservari; solis Hæresiarcharum operibus incendio abolitis.

Ne forsan tamen horum librorum lectione quisquam infici posset, studio Orthodoxæ Fidei conservandæ, jussit idem Princeps ex Canone & Ordine ad eam rem instituto Decretorum & Catalogorum sacrosancti Concilii Tridentini prædictorum librorum lectionem & recognitionem inter Prælatos, Academias, & viros eruditos suarum Provinciarum distribui; ut singuli in partibus ejus sibi creditis summa ope & alacri studio ita versentur, quo ista librorum prædictorum expurgatio commodius breviusque procedat & adimpleatur.

Postquam autem Indices documentaque expurgationi & correctioni librorum subservientia, per Academias, aliosque viros doctos confecta ad manus Regias pervenissent Antuerpiæ Collegium Censorum ipse Princeps instituit, cui ex Ordine Ecclesiastico præfuit quidam Episcopus, & nomine Regio præfuit famosissimus ille Theologus Arias Montanus.

Hi vero Censores maturo consilio & diligentia libros in prædictis Catalogis contentos excusserunt, collatisque locis per priores Censores annotatis cum exemplaribus, confecerunt ex ea re convenientem censuram, & librum conscripserunt hoc titulo: *Index Expurgatorius*.

Hic Index expurgatorius tandem anno 1570. absolutus, per speciale Diploma Regis Philippi II. probatus, & ejus auctoritate imprimi jussus fuit.

In hoc autem Indice expurgatorio plures libri per Indicem Romanum simpliciter proscripti, vel nulla, vel aliqua adhibita expurgatione vel castigatione legi posse declarantur.

Et ut plures omittamus, sufficiet notare ab his delectis viris Opera Caroli Molinæi (cujus nomen in prima classe Indicis Tridentini sive Romani fuerat simpliciter sine ullius operis designatione expressum, quo significabatur non edita tantum, sed & edenda ejus opera esse proscripta) non revisa duntaxat fuisse, sed plura post factam revisionem vel nulla vel modica addita expurgatione legis permissa.

De Commentario in Consuetudines Parisienses dicitur: *In hoc opere nihil est, quod Hæresim sapiat, quapropter admittitur.* De ejus Tractatibus De Donatione & inofficioso Testamento: *Nihil habent, quod Religioni adversetur, aut pias aures offendere possit: quapropter admittitur.* Idipsum de aliis nonnullis ejus operibus judicatum fuit.

Quis vero credat, quod præstantissimi illi viri, quibus præsidebat Arias Montanus, qui & ipse Concilio Tridentino interfuerat, talia contra Indicem Romanum & Bullam Pontificiam vel solum cogitassent attentare, si existimassent per solam publicationem Romæ factam Belgas fuisse obstrictos?

Evincunt quoque, quæ circa Indicem Romanum hic in Belgio contigisse retulimus, Principem ejusque Ministros non dubitasse, quin hic Index non minus prævie ante ejus in Belgio receptionem examini & revisioni subjaceret, quam ipsius Concilii Tridentini Decreta Reformationis, ut nimirum hujus quoque Indicis publicatio & executio cujusque Provinciæ moribus & utilitatibus accommodaretur.

Similiter ex Indice expurgatorio Gasparis Quiroga Cardinalis & Archiepiscopi Toletani, Hispanici Generalis Inquisitoris jussu edito sub finem sæculi decimi sexti, & Salmuri 1601. impresso, constat, nec in Hispania prædictum Indicem Romanum vulgo Tridentinum in omni suo rigore fuisse receptum, quandoquidem etiam inter alia, prædicta Caroli Molinæi Opera, quædam, nulla notata expurgatione, alia aliqua expergatione notata legi & retineri permittantur.

§. IV.

Bulla Clementis VIII. proscribens de novo Opera Caroli Molinæi, nec in Belgio, nec in Gallia obligare credita est.

INTELLIGENS Romana Curia Opera Molinæi Curiæ illi supra modum exosa sub modicis expurgationibus fuisse per Censores positive permissa, atque ita passim omnium Jurisconsultorum & aliorum manibus teri, & in magno pretio haberi, speciali Bulla omnia ejus Opera licet expurgata Clemens VIII. judicavit sub gravissimis pœnis & Censuris proscribenda.

Prodiit hæc Bulla 21. Augusti 1602. incipiens: *Apostolicæ Sedis, qua motu proprio & ex certa scientia* (ut loquitur) *ac matura deliberatione hac perpetuo valitura Constitutione, omnia & quæcumque prædicti Molinæi tamquam hominis impii & hæretici Opera perpetuo damnat, reprobat, interdicit, & anathematizat; necnon lectionem earumde & retentionem universis Christi-fidelibus cujuscumque status & conditionis, licet de illis specialis & individua mentio habenda foret, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, aliisque Censuris, & pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis, ac etiam suspicionis ipsius hæresis, quantumvis Scripta, Opera, & Commentaria ipsa jam quovis modo fuisse* expurgata *prætendant, districte perpetuo interdicit & prohibet.*

Et præterea omnes & quascumque licentias quibusvis personis, tam ab Ordinariis locorum, quam etiam ab ipsis Cardinalibus super dicto Indice deputatis, ac supremis S. Universalis Inquisitionis contra Hæreticam pravitatem Inquisitoribus, ac a Nobis (ait) *& Apostolica Sede quomodolibet concessas legendi & retinendi libros ejusdem Caroli Molinæi etiam sub alio nomine inscriptos vel expurgatos, cum non aliter quam igne expurgari possint, revocat, cassat, & annullat.*

Ulterius inhibet omnibus singulis supradictis, ne de cætero hujusmodi licentias cuiquam concedant vel impertiantur.

Quinimmo (ait) *omnem facultatem concedendi hujusmodi licentias retinendi vel legendi Opera hujus impii Auctoris ex quacumque causa & sub quovis prætextu & colore, quibuscumque personis quavis auctoritate etiam Apostolica suffultis, & quacumque dignitate præditis, etiam ipsismet Cardinalibus super Indice librorum prohibitorum deputatis, ac supremis Inquisitoribus prædictis adimimus, eamque Nobis & Successoribus nostris Romanis Pontificibus tantum reservamus.*

Et quod amplius est, *cassat & ex tunc irritat quascumque licentias etiam a Nobis* (ait) *concessas, & a Successoribus nostris Romanis Pontificibus respective concedendas, quæ manu nostra, aut Successorum nostrorum prædictorum subscriptæ non fuerint.*

Hinc invaluit modernus Stylus Congregationis Sancti Officii sive Inquisitionis, ut in Litteris, quibus ab hac Congregatione conceditur licentia legendi libros prohibitos, quantumvis perniciosos, semper inseratur hæc Clausula: *Exceptis Operibus Caroli Molinæi.*

Publicata fuit hæc Bulla Romæ 29. Augusti 1602. cum hac expressa Clausula: *Ut præsentes ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, & in acie Campi Floræ affixæ & publicatæ omnes ita arctent ac afficiant, perinde ac si omnibus & singulis intimatæ fuissent.*

Verum nec ob hanc Bullam, ejusque Romæ factam publicationem existimarunt Belgæ, se hac positiva lege obstrictos, & in vim illius sibi Operum illius Auctoris lectionem esse interdictam, multo minus se ob hanc lectionem aut Operum retentionem incurrere Censuras, aliasque pœnas in hac Bulla contra legentes aut retinentes Molinæi Opera comminatas.

Notorium enim est, uti etiam recte advertit Bertrandus Loth in suis Resolutionibus Belgicis *Tract. 13. quæst. 2. artic. 7.* quod

omnes Jurisconsulti utantur illo auctore familiarissime; ita ut sit frequ·ntior inter Practicos & tr tior quam Baldus & Bartolus, quem extollunt tamquam profundissimum Juristam, & omnino sibi necessarium depredicant; ita ut nullus insignis Practicus aut Advocatus carere possit, maxime in Arthesia propter scripta illius Auctoris subtilissima ad Consuetudines Parisienses, quæ similes sunt Consuetudinibus Arthesiæ.

Observat insuper Bertrandus, quod *extra Belgium etiam in Foris & Curiis celebris sit ille Auctor, & omnium manibus teratur, videntibus & non contradicentibus Episcopis.*

Monet quoque prædictus Auctor, hanc Bullam Clementis VIII. teste Zypæo in Jure Novo, hic in Belgio non esse promulgatam, & consequenter hic non obligare.

Quantopere Molinæi Opera a Pragmaticis Galliæ æstimentur, quamque trita sit eorum quotidiana & hactenus usitata lectio, probant, quotquot hactenus prodierunt, & quotidie prodeunt Pragmaticorum illius Regni scripta in omni pene tam Juris Civilis, quam Canonici materia.

Nihil vero magis Operum illorum existimationem deprædicat, quam elegans illa & exacta omnium Operum Caroli Molinæi nova Editio in quinque voluminibus procurata præcipue opera Francisci Pinsonii junioris, celeberrimi, & signanter in materia Ecclesiastica apud Parisienses Advocati versatissimi, qui & notas admodum eruditas & ad modernam praxim accommodatas adjecit Operibus Molinæi materiam Ecclesiasticam spectantibus, quæ quartum & quintum tomum Operum hujus Editionis conficiunt.

Evulgata fuit hæc Operum Editio Parisiis sumptibus Viduæ Damiani Foucault Regis & Urbis Typographi, cum expresso Privilegio Regis; ut vel hinc pateat, in Regno Galliæ Romanam proscriptionem nequaquam esse receptam, nec ullam illius rationem haberi.

Et sane cum juxta septimam Regulam Indicis, libri antiqui ab Ethnicis conscripti (in quibus plurima lasciva & obscœna occurrunt, & tractantur) propter sermonis elegantiam & proprietatem ab Inquisitoribus & ad Indicem librorum prohibitorum Deputatis permitti posse dicantur, hac sola limitatione adjecta, ut nulla ratione pueris prælegantur; quid mirum si opera Caroli Molinæi ob summam in utroque Jure, necnon in patriis Consuetudinibus & moribus peritiam & eruditionem legi permittantur Jurisperitis, qui non exiguos ex hac lectione fructus carpere possunt; tametsi nonnulla hinc inde immisceantur, quæ cum Ecclesiæ Catholicæ doctrina non omnino convenire videntur, quibus ne I ctor Catholicus inficiatur, in suis Notis Gabriel Dupineau, & Franciscus Pinsonius occurrunt?

Immo quicumque attenderit, quam facile & quam profunde infigantur lasciva seu obscœna animis legentium præsertim Stylo elegantiori & acutiori expressa, haud difficulter agnoscet, plus periculi ex lectione Ethenicorum illorum librorum ad subversionem morum imminere adolescentibus, quam Jurisperitis ex lectione Operum Molinæi immineat periculum deviandi ab Ecclesiæ Catholicæ doctrina; tametsi hinc inde nonnulla occurrant, quæ sint *liberioris styli & quandoque sequioris doctrinæ*, ut habet Præfatio huic novæ Editioni Operum Molinæi præfixa.

CAPUT III.

Adstruitur usus Placiti ex iis, quæ contingerunt occasione proscriptionis Libri, cui titulus: *Augustinus* Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis.

§. I.

Exponitur quid actum sit occasione Decreti S. Congregationis Inquisitionis Romanæ de 1. Augusti 1661. quo dictus Liber proscriptus fuit.

INTER cætera, quæ usum Placiti super Decretis libros proscribentibus adstruunt, & hisce in Provinciis usitatum probant, notabile admodum est, quod circa medium sæculi elapsi contigisse legitur circa librum, cui titulus: *Augustinus Cornelii Jansenii*, & Bullas ac Decreta, quæ ejus occasione sub Urbano VIII. & Innocentio X. emanarunt.

Hic liber primum evulgatus & impressus fuerat Lovanii anno 1640. & quamprimum, tamquam qui ex professo tractaret materiam de Divinis Auxiliis, non obtenta licentia a S. Congregatione Cardinalium, prout a Sede Apostolica fuerat decretum, delatus & denuntiatus fuit Congregationi Cardinalium S. Officii sive Inquisitionis generalis, e qua anno sequenti prodiit Decretum, quo hic liber proscribebantur, ejusque lectio interdicebatur.

Hoc Decretum, postquam Romæ ritu consueto fuisset affixum & publicatum; Internuntius Bruxellis residens mox a recepto exemplari copias ejusdem divulgari cœpit, cujus divulgationis a Procuratore Regio Generali Consilii Brabantiæ accepta notitia, Libellum supplicem obtulit dicto Consilio contra hanc divulgationem; quo viso, Consilium publicationem hujus Decreti fieri provisionaliter interdixit, quoadusque Rex informatus foret, num revera prædictus liber Jansenii excitasset *grave scandalum & offensionem Ecclesiæ Catholicæ*, uti ipsum Decretum præferre videbatur.

Insuper Internuntius copiam prædicti Decreti communicaverat Universitati Lovaniensi, adjunctis suis Litteris, quibus hortabatur Universitatem, ut Decretum hoc cum debita reverentia reciperet, & observari juberet; una significans, hunc librum ob id proscriptum, quod tractaret ex professo de Auxiliis Divinis contra Mandata Sedis Apostolicæ. Integræ Littere exhibentur in Appendice sub *littera D.*

Super his Litteris congregata Universitas 29. Septembris ejusdem anni 1641. resolvit, parendum quidem esse Bullis Pontificiis; verum antequam publicentur, e re fore, ut negotium communicetur cum Illustrissimo Archiepiscopo Mechliniensi, Consiliis Privato & Brabantiæ, cujus utriusque Consilii Privilegio dictus Jansenii liber editus erat.

Cum igitur intellixisset Procurator Generalis Internuntium etiam ipsi Universitati copiam hujus Decreti communicasse, ut per Universitatem reciperetur, indilate obtulit alterum Libellum supplicem Consilio Brabantiæ, in quo conquerebatur, Internuntium sine prævio Principis Placito hoc Decretum publicasse, & adjuncto proprio Mandato illud recipi mandasse, concludens ut ea omnia per Internuntium attentata cassarentur, & irrita declararentur: quæ conclusio ei per Consilium fuit adjudicata.

Postquam vero Pontifex Urbanus VIII. intellexisset Universitatem Lovaniensem Decretum Congregationis una cum Mandato Internuntii transmissum non publicasse, sed Mandatum Internuntii una cum ipso Decreto communicasse Consilio Brabantiæ, ipsumque Consilium ad instantiam Procuratoris Generalis per Internuntium acta cassasse & irrita declarasse, scripsit Breve ad Universitatem Lovaniensem, quo alte de Universitatis procedendi modo conqueritur. Breve integrum exhibetur in Appendice Monumentorum sub *littera* E.

Hoc Breve Universitati communicavit Internuntius, adjunctis propriis ad eam Litteris, quibus Universitatem hortabatur, ut indilate ipsum Decretum reciperet & publicaret.

His litteris Pontificiis in forma Brevis Universitati prælectis, eadem Universitas resolvit die 21. Martii 1642. Bullam seu Decretum S. Congregationis esse publicandum *per eos ad quos spectat.*

Cum vero dubium esset, quid Facultates singulæ per eam Clausulam, *per eos ad quos spectat*, intellexissent, dilata fuit aliquantisper ipsa publicatio.

Interea de his certior factus Procurator Regius libellum obtullit Consilio, exponens ad noticiam suam pervenisse, quod, non obstante interdictione facta, & intimata Domino Internuntio de non publicando prædicto Decreto S. Congregationis, Universitas per ipsum Internuntium nova Mandata recepisset continentia in effectu idem quod prædictum Decretum, quodque ipsa Universitas resolvisset procedere ad publicationem ejusdem Decreti sine prævie obtentis litteris Placiti; concludens, ut auctoritate Consilii interdiceretur Rectori & Universitati Lovaniensi procedere ad publicationem aut affixionem Bullarum vel Rescriptorum Sedis Apostolicæ, priusquam ipsis constiterit de litteris Placiti.

Super hoc Libello resolvit Consilium, illum Universitati Lovaniensi per Litteras clausas esse communicandum, ut respondeat intra octiduum, interim eidem interdicendo procedere ad publicationem aut affixionem Bullarum, de quibus in dicto Libello. Integer Libellus una cum Apostilla exhibetur in Appendice Monumentorum sub *littera F.*

Hac Consilii Brabantiæ interdictione Universitati intimata 26. Martii 1642. suspensa fuit supradicti Decreti publicatio neque posthac hujus Decreti S. Congregationis per Universitatem specialem publicationem factam reperimus.

§. II.

Adstruitur idem Placiti usus ex iis, quæ acta sunt occasione Bullæ Urbani VIII. quæ incipit, In eminenti, *usque ad annum 1647.*

CUM viderent, qui proscriptionem libri Cornelii Jansenii in Curia Romana sollicitaverant, ob multiplices oppositiones pubblicationem Decreti S. Congregationis obtineri hactenus non potuisse, remedium efficacius impendere volentes sollicitarunt apud Urbanum VIII. ut per specialem Bullam ipsius Pontificis, Decretum hoc S. Congregationis confirmaretur, & innovaretur, ac de novo dictus liber, aliaque eo spectantia proscriberentur.

Prodiit itaque tandem hæc Bulla incipiens, *In eminenti*, & publicata fuit Romæ 19. Junii 1643. qua in primis renovantur Constitutiones Pii V. & Gregorii XIII. quibus damnabantur nonnullæ Theologorum sententiæ & opiniones, necnon confirmatur & renovatur jam dictum Decretum Congregationis Sacri Officii contra librum Cornelii Jansenii, aliaque nonnulla ad damnationem dicti libri spectantia adduntur.

Hanc Bullam per Internuntium Bruxellis residentem receptam divulgavit Episcopus Namurcensis per suam Diœcesim, cujus divulgationis conscius factus Procurator generali Consilii Namurcensis indilate obtulit Libellum supplicem dicto Consilio, exponens per Principum Edicta vetitum esse, ne quis cujuscumque conditionis aut qualitatis publicari aut exequi faciat ullam Bullam Romanam sine obtentis litteris Placiti in forma expeditis; idque (ait) ad præcavendum, ne quid fiat in præjudicium Status, Jurium Suæ Majestatis, ejusque Vasallorum & Subditorum: quodque eo non obstante Episcopus Namurcensis dictam Bullam Urbani VIII. spargi fecerit per Conventus Religiosorum Civitatis Namurcensis, & quod amplius est, dictus Episcopus subscripserit huic Bullæ, qua confirmantur Constitutiones Pii V. & Gregorii XIII. quibus con-

condemnantur quædam Theologorum opiniones, necnon Decretum S. Congregationis, quo vetatur lectio libri, cui titulus: *Augustinus*.

Cum autem (ait) ejusmodi publicationes contra Edicta Regia possent habere funestas sequelas, concludit Procurator Regius, petitque provideri per Litteras cassatorias hujusmodi publicationis, utque omnibus interdicatur, ne quid simile imposterum attentetur, exacteque observentur Regia Edicta super hac materia jampridem edita. Integer Libellus habetur in Appendice sub *littera G.*

Consilium Regium Namurcense adjudicasse dicto Procuratori generali suam conclusionem, ipsamque publicationem citra Regium Placitum attentatam cassasse & nullius effectus declarasse, non obscure innuit iterata publicatio ejusdem Bullæ facta per dictum Episcopum Namurcensem 21. Aprilis 1646. præsertim cum in ipsa publicatione singulatim moneat, se hanc publicationem facere, *receptis Litteris Regiæ Majestatis de 26. mensis Martii* (1646.) *quibus testatum facit, se nolle impedimentum afferri publicationi dictæ Bullæ.*

Et licet ex parte Curiæ Romanæ multum urgeretur publicatio dictæ Bullæ, nequaquam tamen ea obtineri potuit, priusquam consensus & Placitum Regis super hac publicatione haberetur.

Et quidem licet per speciale Breve Pontificis rogatus esset Marchio Franciscus De Mello Gubernator Belgii, ut hanc publicationem procuraret, ipse tamen Bullæ hujus publicationem non ante fieri voluit, nisi prius de voluntate Regis constaret, uti habetur ex Litteris hujus Gubernatoris die 7. Maii 1644. ad Universitatem Lovaniensem, quibus nomine Regis mandat, ut per Universitatem omnibus Suppositis imponatur silentium super controversiis exortis occasione doctrinæ contentæ in libro Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, quoadusque habeatur finalis resolutio Pontificis super hoc puncto, & resolutio Suæ Regiæ Majestatis super modo & forma, quibus hanc Bullam executioni mandari velit. Hæ litteræ habentur integræ in Appendice sub *littera H.*

Eodem die 7. Maji idem Gubernator dedit Litteras ad Facultatem Theologicam Universitatis Lovaniensis, quibus huic Facultati nominatim interdicit procedere ad publicationem hujus Bullæ, nisi habita Regis licentia.

Harum Litterarum meminit Consilium Brabantiæ in Litteris ad Belgii Gubernatorem die 3. Junii 1645. in quibus narrat Consilium, sibi expositum fuisse per Procuratorem generalem, quod Internuntius omni modo conetur de novo ipsam Universitatem Lovaniensem inducere ad recipiendum Bullas & Decreta edita contra librum Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis: quin per aliquorum Doctorum ejusdem Universitatis factionem capta esset resolutio contra inhibitionem ipsis factam per *dictas Litteras* de 7. Maii anni præcedentis (1644.) signatis per Marchionem *Ter de Laguna* tunc Belgii Gubernatorem, quodque similia attentata directe contrarientur & repugnent juri Regaliæ Suæ Majestatis in his Provinciis, utpote quæ est in possessione immemorabili non admittendi ullius Bullæ Romanæ publicationem sine præviis litteris Placiti in suo Consilio obtentis; ideoque dictus Procurator generalis petierit Litteras cassatoriales contra Internuntium, Rectorem & Doctores dictæ Universitatis; qui cooperati essent prædictæ resolutioni.

Ex iisdem Litteris habetur, quod Consilium Brabantiæ per binas resolutiones jam ante suspendisset & inhibuisset publicationem hujus Bullæ, necnon quod rursus ad hunc libellum Procuratoris generalis Litteras inhibitoriales tam Internuntio quam Rectori & Doctoribus dictæ Universitatis communicandas expediri curaverit. Integræ hæ Litteræ referuntur in Appendice sub *litt. G.*

Tandem anno 1646. Rex Catholicus post multas apud se factas instantias ex parte Curiæ Romanæ dedit Litteras ad Gubernatorem Belgii, quibus declaravit, suam intentionem esse, ut hæc Bulla reciperetur & publicaretur.

Archidux Leopoldus factus Gubernator Belgii in conformitatem harum Litterarum scripsit Consilio Brabantiæ, prima Septembris 1647. eidem injungens, ut decerneret publicationem hujus Bullæ, eamque exequeretur, uti patet ex Responso Consilii ad Litteras Archiducis die 25. Septembris 1647. quibus significat, Consilium resolvisse se conformare Litteris Regiis; necnon conceptæ ordinationi per Archiducem transmissæ, una tamen monens Archiducem, sibi videri publicationem & executionem hujus Bullæ ita esse moderandam, ut duntaxat respiciat condemnationem doctrinæ, & prohibitionem librorum, de quibus in dicta Bulla, eo quod hæc Bulla habeat insertas Clausulas aperte insinuantes, intentionem Curiæ Romanæ esse excutere obligationem postulandi Placitum Regium super executione Bullarum, nosque obligandi recipere omnes Bullas Papales vigore solius publicationis Romæ factæ, non credentes, eam esse Suæ Majestatis intentionem. Hæ Litteræ referuntur in Appendice sub *littera K.*

Similiter Cancellarius Consilii Brabantiæ in suo speciali Responso super dictis Litteris Archiducis sub idem tempus dato respondet, sese quoque conformare resolutioni Consilii de exequenda prædicta Bulla conformiter ad Litteras Regias; modo tamen per hanc publicationem & executionem non alteretur aut lædatur jus Suæ Majestatis, scilicet quod nulla Bulla Pontificia, aut quodcumque aliud Decretum Ecclesiasticum possit in hoc Ducatu Brabantiæ effectum sortiri aut executionem habere sine præviis Litteris Placiti Suæ Majestatis. Quod hactenus (inquit) inviolabiliter observatum fuit: alias non sine fundamento verendum foret, ne ob solam publicationem Bullarum Romæ factam tandem vellent prætendere obstrictos harum Provinciarum Incolas, quod hic hactenus inusitatum fuit, licet id Romani non semel in has Provincias introducere moliti sint, ut ita jus hoc Placiti irritum redderent, & quoddam Ecclesiasticum Tribunal in hisce Provinciis sibi erigerent; quibus conatibus semper obviam itum est, uti pluribus exemplis ostendi posset: monet itaque ut ad conservandum jus hoc Placiti & præcavendum interesse, quod Subditi harum Provinciarum tam Ecclesiastici quam laici pati possent per similes novitates, provideatur per aliquam declarationem, ad præveniendum sequelam, quæ ex hujus Bullæ publicatione trahi posset, quasi sola publicatio Romæ facta ad obligandos harum Provinciarum Subditos sufficeret. Consulta integra refertur in Appendice sub *litt. L.*

Verum prædictæ Litteræ Ducis Leopoldi ad Consulta Regia suum non sunt sortitæ plenum effectum, ipsaque publicatio per tempus notabile fuit suspensa, eo quod per Archiepiscopum Mechliniensem, Episcopum Gandensem, & per quosdam Abbates Ordinis Præmonstratensis, ipsamque Universitatem Lovaniensem Archiduci expositum esset, hanc publicationem posse habere funestas sequelas, atque se resolvisse, Deputatos aliquos mittere in Hispaniam ad suam Catholicam Majestatem, ad eamdem informandam de rationibus, ob quas non conveniat hanc Bullam hisce in Provinciis publicari, postulantes ut tantisper ipsa Bullæ publicatio suspenderetur, quousque finalis suæ Majestatis super his resolutio haberetur.

§. III.

Idem Placiti usus adstruitur ex illis, quæ contingerunt occasione publicationis prædictæ Bullæ In eminenti *anno 1651.*

IN §. præcedenti notatum fuit, quod non obstantibus Litteris Regiis de anno 1646. ad Gubernatorem Belgii super publicatione Bullæ *In eminenti*, necnon Litteris Archiducis Leopoldi de anno 1647. ad Consilia Regia, quibus mandabat hujus Bullæ publicationem, nihilominus ipsa publicatio fuerit suspensa, eo quod quidam Episcopi & Abbates, necnon ipsa Academia Lovaniensis supplicassent Archiduci Leopoldo, ut tantisper suspenderetur publicatio, quoadusque rationes suas exposuissent Regiæ suæ Majestati, ob quas credebant non convenire, ut Bulla hæc per Belgium publicaretur.

Supplicationi annuit Archidux, atque ipsa publicatio Bullæ dilata fuit, quousque anno 1650. Rex Catholicus, datis Litteris ad Archiducem Leopoldum mandavit sine remora Bullam publicari; qui Litteris receptis, Ordinationem seu Edictum confici jussit Archidux Leopoldus, quo executio dictæ Bullæ, ejusque observantia omnibus mandabatur: hoc Edictum per Litteras misit ad Consilium Brabantiæ publicandum, a quo in conformitatem Mandati Archiducis publicatio facta fuit die 23. Martii 1651. Integrum Edictum cum ipsa Bulla habetur *parte* 3. Edict. Brabantiæ *lib.* 1. *titulo* 3.

Declarat autem Archidux in prædictis Litteris ad Consilium Brabantiæ, mentem Suæ Majestatis non esse, per Clausulam contentam in dicta Bulla, qua in substantia significatur, quod sola publicatio Romæ facta induceret obligationem sine alia particulari publicatione in Ditionibus & Provinciis Catholicis, admittere ullam novitatem in præjudicium Privilegiorum, Libertatum, & Consuetudinum harum Ditionum; sed quod in simili occurrenti casu procedatur juxta hactenus usitata. Similes Litteræ ejusdem tenoris missæ quoque fuere ad alia Consilia Regia. Habentur hæ Litteræ *parte* 3. Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rubrica* 6.

Eadem declaratio & Clausula erat inserta Litteris Archiducis ad Archiepiscopum Mechliniensem, & Episcopos Belgii, quibus ipsis injungebatur publicatio hujus Bullæ, conformiter ad Edictum Regium eisdem acclusum.

Quæ Litteræ leguntur in 3. *parte* Edict. Flandriæ, *lib.* 1. *Rubrica* 5.

Publicatio per Archiepiscopum & Episcopos Belgii facta fuit prima mensis Aprilis ejusdem anni, cum expressa Clausula in ipsis Litteris Archiducis contenta.

Hoc Decretum Archiepiscopi Mechliniensis exhibetur in Appendice sub *littera M.* ex quo sufficienter intelliguntur rationes, quæ Archiepiscopum moverant, ad postulandam suspensionem publicationis hujus Bullæ.

Ordines sive Status Brabantiæ solliciti quoque, ne ex publicatione hujus Bullæ Juribus & inveteratis Consuetudinibus hujus Provinciæ præjudicium generaretur, libellum obtulerunt Archiduci Leopoldo, exponentes ad suam notitiam venisse, Suam Majestatem Catholicam resolvisse & ordinasse exequi Bullam Urbani VIII. emanatam circa librum, cui titulus, *Augustinus Cornelii Jansenii*, & alia quædam scripta. Et cum dicta Bulla (inquiunt) contineat plura puncta & Clausulas incompatibilia cum Privilegiis & inveteratis hujus Provinciæ moribus, atque inter alia comminationem pœnæ corporalis in Contraventores cujuscumque status & conditionis, tam laicos, quam Ecclesiasticos, & Excommunicationis latæ sententiæ, cujus absolutio a nemine nisi a Romano Pontifice possit obtineri, qui rigor nunquam in his Provinciis notus aut usitatus fuit, nec illius ullum exemplum occurrit, attento quod hoc modo Subditi hujus Provinciæ traherentur extra Patriam ad ipsam Personam Romani pontificis, quod est plane contrarium Privilegiis hujus Provinciæ; attento insuper, quod hæc Bulla nominatim declaret, solam publicationem Romæ factam vim suam habere & effectum sortiri in omnibus Regnis & Provinciis, tamquam si ibi-

dem

dem singulatim publica esset, quod rursus contrariaretur dictis Juribus & receptis moribus; ac tandem his aliisque præmissis concludunt, ut per Archiducem nomine Regis expediatur Acta publica, qua declaret, intentionem Suæ Majestatis nequaquam esse, per publicationem hujus Bullæ ullum præjudicium generari Juribus, Privilegiis, & inveteratis moribus hujus Provinciæ, quodque nulla Bulla Papalis quantumvis publicata Romæ hic effectum sortietur, nisi sit placetata, & hic in Provinciis publicata, ac ut interim publicatio hujus Bullæ maneat suspensa. Hic libellus supplex integre exhibetur in Appendice sub *litt. N.*

Ad hunc libellum respondit Archidux, sufficienter esse provisum super querelis in hoc libello comprehensis per Litteras datas ad Consilium Brabantiæ super executione hujus Bullæ; & quod Sua Majestas dabit Mandatum Consilio Brabantiæ, ut supplicantibus concedat copiam authenticam dictarum Litterarum, ut eas data occasione impendere possint; una declarans mentem Suæ Majestatis, ipsiusque Archiducis nequaquam esse, ut per hanc publicationem novitas aliqua inducatur contra Consuetudines & Privilegia hactenus recepta.

Intelligebant quoque Ministri Regii æque ac Ordines Brabantiæ, Excommunicationes, similesque Censuras, notanter Sedi Apostolicæ reservatas, esse pœnas hisce in Provinciis inusitatas, variisque incommodis obnoxias, ut propterea nec dubitarint in hujus Bullæ placetatione & receptione has pœnas in alias moribus patriæ magis accommodas immutare.

In Edicto enim seu ordinatione Regia super ipsa publicatione statuitur in transgressores pœna 500. florenorum pro prima vice, & in eos qui secunda vice transgressi fuerint, pœna exilii ad sex annos, & in casu quo inter transgressores invenirentur Regulares nihil proprium possidentes, comminata pœna veniet ad onus ipsius Superioris, & ab eo exigi poterit, & si transgressor fuerit ex aliquo Ordine Mendicantium nihil in communi possidente, etiam pro prima vice erit pœna exilii tam contra ipsum transgressorem, quam ejus Superiorem, qui trasgressionem illam simulaverit & permiserit.

Insuper edicitur in eadem Ordinatione, quod transgressores hujus Ordinationis, cujuscumque fuerint qualitatis & status, quantum ad executionem & adjudicationem pœnæ temporalis poterunt trahi & citari coram Consiliis & Tribunalibus Regiis, quæ de transgressione & violatione similium Edictorum & Ordinationum cognoscere & judicare consueverunt, prout latius in ipsa Ordinatione exprimitur, quæ una cum ipsa Bulla *In eminenti*, cui & insertum est Decretum Congregationis de prima Augusti 1641. extat integra *parte* 3. Edictorum Brabantiæ, *lib.* 1. *tit.* 3. *cap.* 4.

Ex his omnibus evidens est, nullatenus hic in Belgio creditum fuisse, Bullam Romæ publicatam hic obligare, licet habeat insertam expressam Clausulam, publicationem & affixionem Romæ more consueto factam *quoad omnia sufficere & pro solemni & legitima haberi, nec aliam in Regnis, Provinciis, Civitatibus, Oppidis, & locis requiri aut expectari debere, omnesque & singulos perinde arctare & afficere! ac si unicuique nominatim & personaliter intimatæ & præsentatæ fuissent.*

§. IV.

Usus Placiti adstruitur per ea, quæ contingerunt post publicationem Bullæ In eminenti, *occasione Litterarum Archiducis Leopoldi & Ordinationis Regis.*

NOTATUM fuit §. præcedenti, quod Archidux Leopoldus in Litteris suis ad Consilia Regia & Episcopos de 28. Februarii 1651. quibus in conformitatem Litterarum Suæ Majestatis mandabat fieri publicationem Bullæ Urbani VIII. quæ incipit *In eminenti*, inseruisset Clausulam, qua declarabatur, mentem Suæ Majestatis non esse, per Clausulam contentam in dicta Bulla, qua in substantia significatur, quod sola publicatio Romæ facta induceret obligationem sine alia particulari publicatione in Ditionibus & Provinciis Catholicis, admittere ullam novitatem in præjudicium Privilegiorum, Libertatum, & Consuetudinum harum Ditionum, sed quod in simili occurrenti casu procedetur juxta hactenus usitata.

Insuper in ipsa Ordinatione seu Edicto publicationis statutam fuisse pœnam pecuniariam & exilii in transgressores hujus Edicti seu Ordinationis, cujuscumque essent Status, sive Ecclesiastici, sivi laici; immo & pœnam exilii pro prima vice, si transgressor esset ex Ordine Mendicantium, qui bona temporalia nec in communi possidet.

Præterea adjudicationem & executionem hujus pœnæ & mulctæ temporalis contra quoscumque transgressores tam Ecclesiasticos quam laicos, commissam fuisse Consiliis & Tribunalibus Regiis, quæ de transgressione similium Edictorum cognoscere consueverunt.

His Clausulis ac notanter ea, quæ continebatur in Litteris Archiducis, admodum irritatus Internuntius reputans per hanc ultimam Clausulam læsam auctoritatem Sedis Apostolicæ, imprimi jussit, & spargi fecit quamdam Declarationem & Protestationem de data 20. Aprilis 1651. qua asserebat, Litteras Regias, in quantum per hanc Clausulam significabant, solam publicationem Bullarum seu Decretorum Sedis Apostolicæ Romæ factam, non sufficere sine ulteriori per Provincias publicatione ad obstringendum omnes ubique fideles, esse contrarias auctoritati & jurisdictioni Sedis Apostolicæ, necnon libertati & immunitati Ecclesiasticæ; protestabaturque contra prædictam Clausulam, eam irritabat, nullamque & sine effectu declarabat; mandans insuper ut ab omnibus ut irrita & nullius effectus reputaretur; sub pœnis & Censuris per Decreta Conciliorum, & Pontificum Constitutiones latis; declarans constantem esse mentem Pontificis, publicationem Bullarum Romæ factam omnes fideles quorumcumque Regnorum & Provinciarum obstringere sine ulteriori aliqua publicatione in Provinciis facienda.

Publicatione hujus Declarationis & Protestationis vehementer offensus Archidux Leopoldus, reputansque id tendere in apertum contemptum Suæ Regiæ Majestatis, ejusque auctoritatis vilipendium, scripsit Litteras expeditas per Consilium Status 23. Junii 1651. ad Consilia Regia, in quibus enarravit quid per suam Declarationem & Protestationem contra Litteras Archiducis, & editam in conformitatem earum Ordinationem Regiam super publicatione dictæ Bullæ *In eminenti* attentasset Internuntius; significavit mentem suam esse præcavere, ne simile attentatum contra Regiam auctoritatem sensim irreperet inter Subditos in præjudicium Privilegiorum, Consuetudinum, & observantiarum harum Provinciarum, declaratque, Protestationem, & Declarationem Internuntii nihil posse innovare, aut derogare illis, quæ per suas Litteras & Ordinationem declarata erant super dicta Clausula in Bulla contenta: declarans insuper se velle prædictam Internuntii Declarationem & Protestationem reputari & haberi pro nulla & sine ullo effectu, quemadmodum eam de facto (inquit) cassamus & annullamus per præsentes.

Mandat insuper, ut his omnes se conforment, procurentque ut omnia exemplaria prædictæ Declarationis & Protestationis referantur ad manus Procuratoris Regii & supprimantur, inquiranturque, quis fuerit hujus Declarationis & Protestationis impressor; ad cujus notitiam ut facilius deveniatur, voluit palam notificari, quod si quis possit indicare impressorem, habiturus sit in præmium suæ notificationis mille florenos solvendos per Receptorem Regium; voluitque copiam harum Litterarum in Archivis Curiæ adnotari, ut earum suo tempore memoria haberetur. Litteræ integræ exhibentur in Appendice sub *littera O.*

De his omnibus Internuntius certiorem fecit Curiam Romanam, & apud Pontificem querelas deposuit de infracta immunitate Ecclesiastica, & imminuta auctoritate Sedis Apostolicæ per Litteras Archiducis Leopoldi & Ordinationem Regiam super publicatione Bullæ *In eminenti*, idque per tria præcipue puncta in iis contenta. Primo, ob sæpe dictam Clausulam, qua significabatur solam publicationem Romæ factam non sufficere, ut Bullæ seu Rescripta Pontificia obstringerent omnes ubique fideles, sed requireretur publicatio per Provincias prævio Placito Regio. Secundo, quod in prædicta Ordinatione contra infractores & transgressores publicatæ Bullæ decernatur alia pœna, quam in ipsa Bulla erat expressa, idque non tantum contra laicos, sed etiam Ecclesiasticos, quin & pœna exilii pro prima transgressione contra Religiosos Ordinum Mendicantium non possidentium bona in communi. Tertio, quod adjudicatio & executio pœnæ & mulctæ temporalis committeretur contra quoscumque transgressores Consiliis & Tribunalibus Regiis.

His Internuntii informationibus, & Ministrorum Curiæ querelis commotus Pontifex Innocentius X. (qui Urbano VIII. successerat) quasi per prædictas Litteras & Ordinationem conculcata esset immunitas Ecclesiastica, ipsaque jurisdictio & auctoritas Pontificia plurimum labefactata, Litteras in forma Brevis acerrimo stylo exaratas scripsit ad Archiducem Leopoldum 11. Novembris 1651. in quibus dicit, se cum animi dolore intellexisse, contra auctoritatem Summi Pontificis, necnon contra libertatem Ecclesiasticam attentatum esse.

Archidux Leopoldus, acceptis his Litteris, & ex illis intelligens de tribus præcipue punctis conquestum esse Internuntium, & Pontificem commotum, quasi per illa jurisdictio & auctoritas Romani Pontificis, necnon immunitas Ecclesiastica totaliter conculcaretur, super iisdem consuluit Consilia Regia per Litteras de 28. Decembris ejusdem anni, uti intelligitur ex Consulta Consilii Brabantiæ data 16. Februarii 1652. ad ipsum Archiducem Leopoldum.

In hac enim Consulta dicit Consilium, Litteras Archiducis ad se datas continere prædicta tria puncta, super quibus apparet, Internuntium præcipue suas querelas apud Pontificem deposuisse.

Quantum ad primum punctum multis probant, hunc usum Placiti ab immemoriali tempore fuisse non tantum hisce in partibus, sed in omnibus pene Regnis & Provinciis etiam Italiæ usitatum; nec per illum usum ullatenus derogari auctoritati & jurisdictioni Romani Pontificis, sed id unum præcaveri, ne per præcipitem publicationem & executionem Bullarum, aut Rescriptorum Curiæ Romanæ, Jura Regia, aut recepta Provinciarum Privilegia, inveteratæ Consuetudines, necnon Ecclesiarum Libertates infringantur non sine Reipublicæ aut Ecclesiæ notabili perturbatione & multorum incommodorum sequela. Ad alia puncta respondet Consilium, quod non tantum in hisce Provinciis, sed & in Regnis Hispaniæ & Galliæ, Ecclesiastici in *multis casibus sortiantur forum sæculare*, & notanter quod ea, quæ tendunt ad conservandam tranquillitatem publicam, ad quam tendit ipsa Ordinatio edita occasione Doctrinæ Cornelii Jansenii, cujus principalis scopus fuit prævenire scandala & perturbationes publicas, & turbulentas Theologorum disputationes. Integra Consulta exhibetur in Appendice sub *littera P.*

Hisce Consiliorum Consultis & Regi & Archiduci satisfactum fuisse, inde cognoscitur, quod nec circa Clausulam in Litteris Archiducis expressam, neque circa Ordinationem Regiam quidquam immutatum legatur, quodque Consilia Regia sem-

semper conformiter ad illa processerint, ut ex dicendis patebit.

Ex his omnibus patescit, quam solliciti & constantes fuerint Principes nostri, eorumque Ministri in tuendo hoc jure Placiti tamquam Juribus Regiis, necnon Subditorum tranquillitati ac Provinciarum inveteratis moribus & Privilegiis conservandis necessario, illudque crediderint & in Bullis & Decretis librorum prohibitionem spectantibus esse quoque servandum; nec a Belgis creditum unquam esse, similes Bullas aut Decreta Romæ publicata Belgas obstringere, nisi prius ritu consueto, prævio Regio Placito, per Provincias fuerint publicata, etiamsi haberent, insertam Clausulam, qua declaretur, Pontificem velle, Decretum obligare omnes ubique fideles per solam publicationem Romæ factam.

C A P U T IV.

Adstruitur idem usus Placiti ex iis, quæ contigerunt occasione Decreti S. Officii de 6. Septembris 1657. quo Libri quidam proscribebantur.

§. II.

Exponuntur ea, quæ contigerunt ob factam publicationem hujus Decreti ante obtentum Placitum Regium, & cassationem ejusdem publicationis per Consilium Brabantiæ.

DECRETUM hoc Congregationis S. Officii editum 6. Septembris 1657. more solito Romæ publicatum est die 15. ejusdem mensis.

Hoc Decreto proscribuntur Litteræ vulgo *Provinciales* (a) Gallico idiomate evulgatæ, & plura alia scripta edita occasione libri & doctrinæ Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis; ac una renovantur Decreta Congregationis S. Officii sub Paulo V. & Urbano VIII. quibus generaliter omnibus interdicitur quidquam edere super materia de Divinis Auxiliis sine expressa licentia hujus Congregationis, & prohibentur omnes libri de hac materia tractantes hactenus editi vel imposterum edendi, non obtenta prædicta licentia.

Prædictum Decretum per Internuntium Bruxellis residentem missum fuit ad Archiepiscopum Mechliniensem Andream Cruesen, qui illud per suam Diœcesim eodem anno 29. Octobris promulgavit.

Cum vero super hoc Decreto hactenus non esset petitum aut obtentum Placitum Regium, Consilium Brabantiæ ad instantiam Procuratoris Regii per suam Sententiam de 23. Novembris ejusdem anni hanc attentatam missionem Decreti per Internuntium ad Archiepiscopum, necnon ipsam publicationem cassavit, irritamque declaravit. Integra Sententia exhibetur in Appendice sub *lit. Q.*

Super hac Cassatione per Consilium Brabantiæ facta querelas suas deposuerunt apud Archiducem Leopoldum tunc Belgii Gubernatorem Archiepiscopus Mechliniensis & Internuntius Apostolicus per suos respective libellos supplices, quibus annexum erat scriptum, quo prædicta Cassatio impugnabatur, quos una cum dicto scripto Archidux Consilio Brabantiæ communicavit; iisque respondet Consilium per suum Advisamentum de 17. Decembris 1657.

In primis in hoc suo Advisamento exponit Consilium, quanta cum moderatione & humanitate egerit cum Domino Archiepiscopo, priusquam hanc Sententiam Cassationis evulgaverit, quodque ad eam non processerint, nisi ut satisfacerent juramento, quo omnes in sua ad Consilium admissione se obstrinxerunt ad conservanda jura Suæ Majestatis & hujus Ducatus, inter quæ non minimum est hoc jus Placiti.

Secundo, ex ipso Advisamento habetur, quod in scripto illo, quod suo libello annexuerat Internuntius, dicatur per Consilium Brabantiæ cassatum fuisse prædictum Decretum, ipsumque Consilium velle sibi assumere auctoritatem judicandi de justitia vel injustitia Decreti.

His respondet Consilium, falsum esse per Sententiam Consilii cassatum fuisse aut irritum declaratum prædictum Decretum; falsum quoque esse, Consilium voluisse cognoscere de scriptis seu impressis in dicto Decreto contentis; quodque Consilium hactenus ignoret, num hæc scripta composita sint in defensionem doctrinæ Jansenianæ. Post hæc ultro agnoscunt, ad se non spectare decidere articulos fidei, nec super iis quidquam a se fuisse attentatum; at cassatam duntaxat fuisse transmissionem istius Decreti factam per Internuntium ad Archiepiscopum Mechliniensem in ordine ad ejus publicationem faciendam, necnon Decretum Archiepiscopi, quo Decreti hujus publicationem mandabat, cum omnibus, quæ inde sequuta sunt, (inquiunt) sunt, mera temporalia, nec ullatenus concernunt ipsam Decisionem Pontificis super prohibitione scriptorum in Decreto expressorum, sed solummodo formam & modum executionis.

De hac distinctione inter decisionem articulorum fidei, & publicationem ac formam executionis latius agetur Parte sequenti.

Insuper ex hoc Advisamento colligitur, quod Internuntius in suo scripto prætendisset, hoc Decretum non egere Placito Regio, eo titulo, quod dogmaticum esset, nihilque contineret, nisi declarationem & definitionem aliquorum articulorum fidei.

Ut huic argumento satis faciat Consilium, monet, quod nec sub hoc prætextu hoc Decretum admitti possit, sine prævio examine Principis in suo Consilio; quia, quid Bulla contineat, in facto consistit, cujus notitiam accipere debet Princeps, ne alias sub prætextu definitionis aut interpretationis aliquorum articulorum fidei, per publicationem Bullæ irrepat aliquid præjudiciale.

De hac Consilii animadversione similiter agetur latius Parte sequenti; ac una ostendetur, hoc Decretum proprie non posse referri inter Decreta dogmatica.

Colligitur ex eodem Advisamento, Internuntium ad enervandam necessitatem Placiti super similibus Decretis allegasse, quod, si Bullæ Pontificiæ, antequam constringant conscientias fidelium, debeant prius habere Placitum Principis, & subjici Censuræ Tribunalium laicorum, propositiones aliquæ poterunt esse fidei in una Provincia, & non in alia, & consequenter quod non esset una fides omnium.

Huic argumento ab inconvenienti respondit Consilium, quod hic appareat defectus debitæ informationis; quia Consilium non examinat ipsos articulos fidei, nec se immiscet declarationi ipsius fidei, ipsaque Decisio non definit esse generalis, tametsi publicatio Decreti, quo Decisio continetur, non sit generalis, nec fiat ubique eodem tempore: quod & infra Parte sequenti fusius exponetur.

Auctor scripti ex parte Internuntii exhibiti tamquam indubitatum admittebat, quod Consilia Regia merito prætendere possent examinare & revidere Bullas Pontificias, quæ directe vel indirecte impingunt in superioritatem temporalem Principis, vel ejus jus Patronatus Ecclesiasticum; sed negat posse Consilia prætendere examen Bullarum, quæ spectant materiam dogmaticam, decidentium seu declarantium, si quædam propositiones sint fidei, vel e contrario sint hæreticæ, erroneæ, scandalosæ, &c. quibus una declarantur hæretici & excommunicati, qui similes propositiones pertinaci & obstinato animo propugnant: insuper prædicti scripti Auctor negat posse Consilia Regis examinare Bullas, quæ proscribunt libros, quibus propositiones hæreticæ, erroneæ, &c. continentur.

Hisce reposuit Consilium, quod si examen priorum Bullarum Consiliis Regiis competat, possit & debeat quoque examen illarum, que vulgo dogmaticæ asseruntur, a Regiis Consiliis institui: non quidem ut ipsa Consilia Regia cognoscant de articulis fidei, vel definiant, quid sit fidei, aut quid erroneum; sed duntaxat ut dispiciat, utrum publicatio, & executio ejusmodi Bullarum nullum adferat præjudicium Juribus Regiis aut Vassallorum. Integrum Consilii Responsum habetur in Appendice Monumentorum sub *littera R.*

§. II.

Exponitur quid post Cassationem a Consilio Brabantino factam decreverit S. Congregatio 14. Martii 1658. & quid ei opposuerit Consilium Brabantiæ.

INTERNUNTIUS Apostolicus sollicitus, ne quid omitteretur, quod ad fundandam auctoritatem Pontificiam circa publicationem & executionem Bullarum sine Regio Placito facere posset de omnibus, quæ per Consilium Brabantiæ fuerant acta; Pontificem & Congregationem S. Officii informavit.

In hac Congregatione habita 14. Martii 1658. præsente Pontifice Alexandro XII. editum fuit Decretum, quo Sua Sanctitas probat & confirmat transmissionem dicti Decreti in ordine ad publicationem ejusdem factam per Internuntium Archiepiscopo Mechliniensi, necnon publicationem secutam in vim Decreti Archiepiscopalis die 29. Octobris 1657.

Decretum vero seu *Sententiam Consilii Brabantiæ cum omnibus & singulis eam præcedentibus, & quomodolibet consequentibus, licet ipso Jure nulla, irrita, & inania, viribusque & effectu penitus & omnino vacua ab ipso initio fuerint, & sint, nihilominus ad abundantiorem cautelam, & quatenus opus sit, auctoritate Apostolica damnat, improbat, cassat, irritat, & nullius roboris & momenti fuisse & esse decernit & declarat; ac pro infectis haberi vult.*

Mandat insuper Sanctitas Sua quibuscumque personis cujuslibet gradus, Ordinis, praeminentiæ, vel dignitatis, etiam speciali vel specialissima nota dignis, ne præfato Decreto seu Sententiæ, vel eam quoquo modo præcedentibus aut consequentibus ullo pacto obediant, aut deferant, vel illa in Judicio aut extra allegare, seu iis uti præsumant, proinde ac si illa non emanassent, sub pœnis & Censuris contra violantes Ecclesiasticam libertatem, immunitatem, & Jurisdictionem inflictis, a quibus a nemine nisi a Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo, beneficium absolutionis obtinere valeant.

Postremo Consilio Brabantiæ Sanctitas sua mandat & præcipit, ut prædictum Decretum seu Sententiam cum omnibus eam præcedentibus, & quomodolibet subsequentibus ex libris, Codicibus, & Registris, in quibus descripta & adnotata fuerint, tolli, aboleri, & cassari faciat cum effectu, ne alias contra eos Consiliarios, aliosque quotquot præfatæ Sententiæ cooperati sunt, aut quomodolibet consenserunt, pœnis & Censuris prædictis ea de causa jam irretitos, ad alia remedia majora procedere compellatur.

Hoc Decretum Congregationis per Internuntium signatum & sigillatum nocte inter 12. & 13. Maji affixum fuit Cancellariæ Brabantiæ.

Advertens Consilium Brabantiæ hoc procedendi modo jus Placiti Regii penitus everti, ipsamque Regiam auctoritatem omnino subjici Placitis Curiæ Romanæ, resolverat contra

(a) Priores Epistolæ, quæ dicuntur *Provinciales*, anno 1656. incunte conscriptæ sunt.

tra affixionem hujus Decreti, ejusque publicationem media ordinaria cassationis impendere; voluit tamen, priusquam cassationem decerneret, de hoc procedendi modo, & quæ inde timenda esset auctoritatis Regiæ depressione, informare Archiducem Leopoldum Belgii Gubernatorem, per Consultam de 22. Maji 1658. quæ integra habetur in Appendice Monumentorum sub *littera S*.

Post hanc Archiduci datam informationem Sententia cassationis per Consilium Brabantiæ decreta integra remansit, suumque sortita est effectum.

Constat enim quod Archiepiscopus Mechliniensis Decretum suum de 29. Octobris, & publicationem vigore illius Decreti factam, ac per Consilium Brabantiæ cassatam tamquam irritam & nullius momenti non obscure recognoverit, denuo idem Decretum in vim Epistolæ Regiæ per novum Decretum promulgando, ut infra notabitur.

Unde intelligitur Decretum hoc Congregationis in tenebris & obscuro affixum, sub tenebris mansisse quodammodo sepultum, & sine effectu.

§. III.

Probatur idem Placiti usus ex actis per Consilium Privatum & Consilium Flandriæ occasione publicationis ejusdem Decreti de 6. Septembris 1657.

OCCASIONE prædicti Decreti de 6. Septembris anno 1657. visum fuit non tantum Consilium Provinciæ Brabantiæ conservationi hujus Juris Placiti invigilare, sed & reliqua Consilia suam ostenderunt pro ejusdem juris antiqui conservatione vigilantiam.

Nam cum Consilium Privatum Principis intellexisset, publicationem dicti Decreti de 6. Septembris 1657. sine præviis Litteris Placiti attentatam fuisse in aliis Provinciis, scripsit die 29. Novembris ad Consilia Provincialia, ut se super hac re in suis respective Provinciis reformarent, publicationemque sine prævia Regis licentia Episcopis interdicerent.

Consilium Flandriæ per suas Litteras de 16. Maji 1658. (adeoque post affixionem Decreti Congregationis S. Officii, quo cassabatur Sententia Consilii Brabantiæ, de quo §. præcedenti) respondit primo, quod Litteras dederint ad Episcopos; quibus ipsis indicarent, publicationem hujus Decreti non esse faciendam, nisi prius obtenta licentia Regis, ac una ut Consilium informarent, quid hactenus hac in re per ipsos actum esset.

Secundo, rescripsit Consilium Flandriæ ex Responsis Episcoporum constare, quod publicatio hujus Decreti nullibi in Flandria esset facta, non obstantibus Litteris Internuntii Apostolici eum in finem datis, nisi Brugis, ubi Episcopus ad exemplum sui Metropolitani (Archiepiscopi Mechliniensis) publicationem attentaverat.

Tertio, significavit Consilium, quod contra attentatam hanc publicationem per Episcopum Brugensem Fiscales Regii egerint ad ejus Cassationem, quemadmodum contra attentatam publicationem per Archiepiscopum Mechliniensem factum fuerat per *Fiscales* Brabantiæ, uti in initio sui Responsi notaverant.

His mediantibus sat provisum contra similem novitatem credebat Consilium Flandriæ, una tamen supplicans apud Consilium Privatum, ut imposterum publicationem ejusmodi Bullarum suspendat, sive non permittat earum executionem, saltem quoadusque prævie habeatur super illis judicium Consiliorum Provincialium.

Monent præterea, id vel maxime hoc tempore videri necessarium, ubi Curia Romana tantopere Principum Jura intercipit, & ubi nonnulli nimia audacia contra Jus Placiti continuo declamare audent, cum tamen (inquit) hoc Jus sit unicum medium sustinendis Libertatibus, ac Juribus Ecclesiarum & populorum contra usurpationes indebitas Officialium Curiæ Romanæ. Integræ hæ Litteræ exhibentur in Appendice Monumentorum sub *lit. B*.

§. IV.

De Litteris Regiis super publicatione ejusdem Decreti de 6. Septembris 1657. per Nuntium Hispaniæ impetratis.

CURIA Romana probe intelligens spem nullam affulgere, ut apud Gubernatorem, aut Consilia Belgii publicationem sæpe dicti Decreti de 6. Septembris 1657. sub prætextu quod esset Dogmaticum, sine præviis Litteris Placiti hic in Belgio obtineret, resolvit in Hispania per Nuntium Apostolicum apud Regem Catholicum residentem impetrare Mandata Regia, quibus ipse Rex publicationem independenter a litteris Placiti fieri juberet.

Habetur in primis ex Epistola Philippi IV. de prima Aprilis 1659. data ad Gubernatorem Belgii, per Nuntium Apostolicum depositas fuisse apud Regem Catholicum querelas, quod Consilia Regia prætenderent impedire Decretorum & Bullarum Suæ Sanctitatis in materia Dogmatica publicationem & executionem, quoadusque illa examinassent & probassent, & litteræ Placiti super iis essent expeditæ; atque ita Decreta fidei a suo examine & judicio dependere facerent.

His Nuntii Apostolici querelis permotus Rex Catholicus voluit per Gubernatorem Belgii super hoc negotio informari, qui Regiis Litteris respondit die 3. Aprilis ejusdem anni, una Regi submittens Consultas sive Advisamenta in hoc negotio expedita tam per Consilium Privatum, quam Brabantiæ;

Porro Nuntius Apostolicus, ut contra has informationes Regis animum præveniret, mense Junio offerendum censuit Memoriale ipsi Regi, in quo inter alia asserebat, Placitum Regium non requiri super Decretis dogmaticis, sed duntaxat *in materiis Beneficialibus & litigiosis inter partes*, idque consonare doctrinæ Jurisperitorum Belgarum.

Conformiter ad hoc Memoriale Rex Catholicus Philippus IV. Litteras dedit ad Gubernatorem Belgii, quibus mandat, hujus Decreti publicationem permitti, attento quod materia, de qua agitur, sit pure Dogmatica, & Placitum non requiratur, nisi *in materiis Beneficialibus & litigiosis inter partes*.

Post hæc addit Rex, intentionem suam esse, ut non recedendo a stylo & aliis apud Belgas in aliis occasionibus simili in materia observari consuetis, publicatio hujus Decreti permittatur fieri sub eadem forma, qua ex Mandato meo (ait) facta fuit publicatio aliarum Bullarum Suæ Sanctitatis concernentium librum Jansenii. Epistola habetur in Appendice sub *littera T*.

Ex toto contextu harum Litterarum nequaquam obscurum est, Ministros Regios, qui in his Litteris conficiendis Regi fuere a Consiliis & Secretis, voluisse Suæ Sanctitati & Curiæ Romanæ hac in re satisfacere; ne tamen inveterata Provinciarum Jura, & usitatas hactenus Consuetudines invertere viderentur, Clausulam adjecisse, qua dicta Jura illæsa servari velle indicabant, & qua mediante quod in favorem Suæ Sanctitatis & Curiæ Romanæ datum videbatur, quodammodo invertebantur, ut ex dicendis patebit.

§. V.

Quæ pro conservatione Juris Placiti facta sint post receptas prædictas Litteras Regias?

GUBERNATOR Belgii, receptis his Regiis Litteris, volens procedere juxta stylum & usum in Belgio hactenus usitatum, prout in Litteris Regiis idipsum significabatur, easdem communicavit Consilio Status, & Consilio Privato, cum omnibus quæ Litteris Regiis fuerant annexa; atque habita eorum sententia, scripsit ad Consilia Regia, iisdemque significavit, intentionem suæ Majestatis (ut Ipsa expressis verbis ad Nos, ait, rescripsit) non esse, ut velit ad publicationem Constitutionum dogmaticarum a Sua Sanctitate emanatarum necessarium esse litteras Placiti obtinere.

Quare (inquit) cum sufficienter appareat, dictam Constitutionem esse dogmaticam, ordinamus nomine & ex parte Suæ Majestatis, ne moveatis aut interponatis difficultatem quamcumque adversus publicationem illius Constitutionis aut aliarum, quæ ejusdem naturæ se possent offerre, *cum visæ atque intellectæ fuerint esse tales*. Litteræ hæ integræ exhibentur in Appendice sub *littera V*.

Cum igitur Litteræ, quæ mittebantur nomine Regis per Gubernatorem ad Consilia Provincialia, essent expeditæ per Consilium Status vel Privatum, secundum usitatum stylum Præses Consilii apposuerat his Litteris, quibus publicatio Decreti permittebatur, signaturam suam appositis duabus litteris *Vt*. quæ duæ litteræ idem sonant quod *Vidit*; quo stylo significatur, quod Decretum, cujus publicatio permittitur, fuerit una cum Litteris in Consilio visum & examinatum.

Hanc signaturæ appositionem reputavit Nuntius Apostolicus æquivalere reipsa litteris Placiti, eo quod per eam indicari videretur, quod etiam Bullæ dogmaticæ, antequam publicari possent, deberent in Regiis Consiliis recognosci & examinari; præsertim, quia in ipsis Litteris Gubernatoris idipsum non obscure significabatur, quandoquidem expressis terminis declararetur intentionem Suæ Majestatis quidem esse, non requiri prævie ad publicationem Bullarum dogmaticarum litteras Placiti, addita hac Clausula: *Cum visæ atque intellectæ fuerint esse tales*; quæ Clausula evidenter supponit, Bullas, quæ Dogmaticæ esse prætenduntur, ut minus Consiliis Regiis esse exhibendas, priusquam publicentur, ut Consilia Regia videant & intelligant, quod sint Dogmaticæ.

Itaque Nuntius Apostolicus apud suam Catholicam Majestatem in Hispania residens, rursus contra hanc signaturam & prædictam Clausulam querelas suas per Libellum supplicem deposuit apud Regem Catholicum, quo exponebat Regi, quod in Litteris, quibus intentio Suæ Majestatis super publicatione Bullarum dogmaticarum, ac signanter hujus Decreti de 6. Septembris 1657. intimata fuerat Consiliis Regiis, permitteretur adhuc libertas iisdem Consiliis examinandi & recognoscendi similes Bullas, priusquam earum publicationem deberent permittere, quodque illud esse reipsa harum Bullarum publicationem declarare dependentem & suspensivam judicio & recognitione Consiliorum Regiorum; necnon idem esset, ac si super his Bullis requireretur Placitum Regis ante earum publicationem.

Hunc Libellum supplicem Nuntii Apostolici una cum annexis misit Rex Catholicus per Litteras de 12. Augusti 1660. ad suum in Belgio Gubernatorem, qui illum examinandum misit ad Consilium Status, & Consilium Privatum.

Cum autem Consilia probe intelligerent, quam periculosum esset, & quantum præjudicii Juribus Regiis & Provinciarum Privilegiis, ac inveteratis Consuetudinibus generari posset, si Bullæ, quæ dicuntur Dogmaticæ, permitterentur indifferenter in his Provinciis publicari, antequam in Consiliis Regiis visæ & recognitæ essent ut tales, non judicarunt quidquam circa Litteras nomine Regis ad Consilia missas esse mutandum; unde & hic Nuntii Apostolici conatus mansit sine effectu.

Interim Archiepiscopus Mechliniensis, accepta notitia intentionis suæ Majestatis super publicatione dicti Decreti, prout ea per Litteras Gubernatoris intimata erat, per novum Decre-

tum

eum de 18. Februarii 1660. sæpe dictum Decretum denuo publicari jussit.

Sed quia in sua Ordinatione sive Litteris nullam fecisset Archiepiscopus mentionem Litterarum Regiarum, quibus hujus Decreti publicatio permittebatur, Consilium Brabantiæ censuit sui muneris esse, ut cognosceret, num Archiepiscopus Litterarum Regiarum notitiam accepisset, atque in vim harum ad publicationem processisset. Hunc in finem unum e suis Secretariis ad Archiepiscopum misit, ut super hac re ab Archiepiscopo intelligeret, quid hac in parte contigisset: respondItque Archiepiscopus, se accepisse notitiam Litterarum Regiarum, & conformiter ad intentionem Suæ Majestatis publicationem mandasse; quæ habentur ex Consulta Consilii Brabantiæ ad Gubernatorem Belgii de 7. Aprilis 1660. apud quem querelas deposuerat Internuntius Apostolicus, quasi Consilium Brabantiæ voluisset per hanc Secretarii sui ad Archiepiscopum missionem novum impedimentum adferre publicationi hujus Decreti contra prædictas Litteras Regias.

In eadem Consulta significavit Consilium Gubernatori, quod, postquam intellexisset, publicationem per Archiepiscopum factam in viam Litterarum Regiarum, iterato miserit suum Secretarium ad Archiepiscopum, ut ipsi significaretur, resolutionem Consilii esse, ut nulla Bulla, quæ prætenderetur publicari tamquam Dogmatica, possit publicari ut talis per suum Districtum sive Diœcesim, nisi prius Bullæ illæ fuerint *visæ & recognitæ ut tales.*

Ulterius scribunt ipsi Gubernatori, hanc suam resolutionem sibi videri plane conformem intentioni Suæ Majestatis in Litteris ad Consilium datis expressæ, & plane conformem rationi & quieti ipsius Status; adduntque, quod aliud velle prætendere, esset eripere Suæ Majestati indubitatum Jus, quod ipsi jure Supremæ Regaliæ competit, nimirum ut intelligere queat, quid in suo Statu & Regno agatur, & prævenire, ne sub prætextu Bullarum dogmaticarum publicentur talia, quæ Statum ipsum turbare possent: cui Juri (inquiunt) non magis quam suæ supremæ Regaliæ sive Coronæ Suam Majestatem velle vel posse renuntiare credimus in præjudicium suorum Vassallorum & Subditorum. Integra hæc Consulta una cum Resolutione Consilii & Relatione ipsius Secretarii, quarum in Consulta mentio occurrit, exhibentur in Apendice sub *littera X.*

Eamdem fuisse Resolutionem firmam & constantem ipsius Consilii Privati, publicationem scilicet aut executionem Bullarum Romanarum, sub prætextu quod essent Dogmaticæ, hic in Belgio nequaquam esse permittendam, priusquam in Consiliis Regiis fuerint visæ, & ut tales recognitæ, habetur ex iis, quæ acta fuerunt anno 1681. occasione Decretorum de 8. Augusti & 5. Septembris Congregationis S. Officii, quibus proscribebantur respective Theses Gummari Huygens Doctoris Theologi in Universitate Lovaniensi, & Petri de Vos Theologi Societatis *Jesu*.

Horum Decretorum publicationem commisit Dominus Internuntius Archiepiscopo Mechliniensi: quod ut intellexit Consilium Privatum, Litteras misit ad dictum Archiepiscopum 9. Decembris ejusdem anni 1682. quibus declarabat Bullas, aliasque Pontificias Dispositiones, dum concernunt materias Dogmaticas, exhibendas esse Consilio, ut ab eodem inspiciantur ac pro talibus agnoscantur, priusquam publicentur.

Cum vero harum Litterarum notitiam accepisset Internuntius, Libellum obtulit Gubernatori Belgii, in quo prolixe adstruere conatur, publicationem Bullarum vulgo Dogmaticorum non posse impediri vel suspendi, quoadusque in Consiliis Regiis fuerint visæ & examinatæ, ac ut tales recognitæ; prætenditque Litteras Consilii Privati, in quantum publicationem fieri non permittunt, quoadusque ut tales in Consilio fuerint recognitæ, esse revocandas eo præcipue fundamento, quod essent contrariæ prædictis Litteris Philippi IV. de prima Aprilis 1659.

Quin & prætendit Marchionem De Caracena tunc Belgii Gubernatorem in Litteris suis, quibus Litteras Philippi IV. misit ad Consilia Regia, inserendo eam Clausulam: publicationem Bullarum dogmaticarum non esse impediendam, *ubi visæ & recognitæ fuerint ut tales*, contravenisse menti & intentioni Suæ Regiæ Majestatis. Integer Libellus exhibetur in Appendice sub *littera Y.*

Hunc Libellum Gubernator examinandum misit Consilio Privato.

Consilium, viso & examinato hoc Libello Internuntii, Litteras scripsit nomine Regis ad Archiepiscopum Mechliniensem mense Decembri 1685. in quibus significat Domino Archiepiscopo, quod bene fecerit in conformitatem Litterarum de 9. Decembris 1682. non publicando dicta Decreta, antequam Consilium vel per ipsum Archiepiscopum vel Internuntium Apostolicum esset informatum; nunc autem (ait) consideratis & attentis contentis istorum Decretorum, eorum publicationem permittimus. Litteræ hæ integræ habentur in Appendice sub *littera Z.*

Ex quibus evidens est, Consilii Privati, non secus Brabantiæ firmam ac constantem fuisse sententiam, etiam omnibus rationibus Internuntii in contrarium examinatis & perpensis, Bullas dogmaticas non esse publicandas, nisi prius in Consiliis Regiis visæ fuerint & ut tales recognitæ, quod in effectu coincidit cum ipsa placetatione; nec Marchionem De Caracena, eam Clausulam suis Litteris inserendo, Litteris Regiis contravenisse, sed e contrario menti & intentioni Regiæ fuisse obsecutum.

Hanc Consiliorum Resolutionem quoad Bullas dogmaticas inveteratæ praxi Belgii, necnon scopo Placiti Regii esse consonam, & ad præcavenda incommoda ex præcipiti Romanæ Curiæ Decretorum publicatione & executione omnino necessariam esse; Parte sequenti fusius ostendetur; atque inde consequens apparebit, quod Regi Catholico fuerit obreptum, dum per Nuntium Apostolicum ipsi fuit persuasum, litteras Placiti in Belgio non requiri, nisi *in materiis Beneficialibus & litigiosis inter partes.*

CAPUT V.

Idem Placiti usus adstruitur ex Actis occasione Decretorum de 17. Januarii 1691. & 29. Aprilis 1668. respective per Consilium Brabantiæ, & Parlamentum Mechliniense.

§. I.

Exponuntur Acta per Consilium Brabantiæ occasione præfati Decreti de 17. Januarii 1691.

MOx ut hujus Decreti, quo proscribebantur plures Libri, exemplar recepit Internuntius Bruxellis residens, illud misit die 3. Martii per litteras ad Archiepiscopum Mechliniensem; eidem Archiepiscopo significans, quod tuto in hac & aliis Diœcesibus Decretum hoc poterit propalari: etenim (inquit) prævie curavi illud notificari Regio Ministerio. Epistola integra Internuntii exhibetur in Appendice sub *litt. AA.*

Protinus a receptis his litteris Archiepiscopus Mechliniensis Decretum illud jussit publicari & affigi valvis Ecclesiæ Collegiatæ SS. Michaelis & Gudulæ Bruxellis.

Hæc affixio & publicatio ut innotuit Procuratori generali Consilii Brabantiæ, obtulit Libellum supplicem Consilio, quo exposuit, se vidisse die 8. mensis Martii ejusdem anni affixum valvis prædictæ Collegiatæ Ecclesiæ sæpe memoratum Decretum Romanum, ad cujus calcem habebatur; *Publicetur. Datum Mechliniæ die 5. Martii* 1691. (& inferius) *De Mandato Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Archiepiscopi Mechliniensis*, & in margine habebat sigillum Archiepiscopi.

Cumque hoc affixio & publicatio Decreti (ut prosequitur Procurator generalis) fieri nequeat sine præviis litteris Placiti ab hoc Consilio obtentis, concludit petitque, ut prædicta affixio & publicatio hujus Decreti declaretur irrita & nullius effectus, & in consequentiam eidem Archiepiscopo mandetur, ut eamdem affixionem & publicationem revocet & annullet. Libellus integer exhibetur in Appendice sub *litt. BB.*

Consilium Brabantiæ, priusquam disponeret super hoc Libello, eumdem per Litteras clausas communicari fecit Domino Archiepiscopo, ut intra octiduum ab insinuatione responderet, interdicendo interim sine præjudicio Parti ulterius quidquam attentare. Apostilla una cum Litteris ad Archiepiscopum habentur in Appendice sub *litt. CC.*

Dominus Archiepiscopus, habita communicatione Libelli Procuratoris Regii, misit Dominum Malo Secretarium suum ad Procuratorem Regium, ut nomine Archiepiscopi ostenderet illi Epistolam Domini Internuntii, cujus authenticam Copiam porrexit ad manus Procuratoris Regii, ut inde pateret, Dominum Archiepiscopum non processisse motu proprio ad hanc publicationem.

Declarans insuper idem D. Malo nomine ejusdem Domini sui Archiepiscopi, haudquaquam mentem Archiepiscopi esse posthac attentare ullam similem publicationem aut affixionem Decreti a Sacra Congregatione, vel a Sua Sanctitate emanantis, absque prævio Concilii Brabantiæ Placito: qua mediante data Declaratione quæstio hæc sopita fuit, nihilque per Consilium ulterius actum; monuit tamen Cancellarius Procuratorem Regium, ut hujus Declarationis memoria servaretur. Integra hæc Declaratio refertur in Appendice Monumentorum sub *litt. DD.*

Igitur etiam Archiepiscopus Mechliniensis agnovit non tantum Decreta Romana in materia Beneficiali, sed etiam super prohibitione librorum, non posse in Supremo Brabantiæ Consilio.

§. II.

Referuntur Acta Parlamenti Mechliniensis occasione prædicti Decreti de 20. Aprilis 1668.

ANNO 1666. prodiit libellus Gallicus, cui titulus: *Le Nouveau Testament de Notre Seigneur Jesus Christ traduit en François selon l'Edition Vulgate, avec les differences du Grec*, impressus Montibus Hannoniæ cum approbatione Archiepiscopi Cameracensis & Episcopi Namurcensis, necnon approbatione Jacobi Pontani Doctoris Theologi in Universitate Lovaniensi, & Censoris librorum Apostolici & Regii, una cum Privilegio Regis Catholici in Consilio Privato.

Hic libellus, non obstantibus prædicto Privilegio Regio, ac dictis approbationibus, denuntiatus fuit tamquam noxius, & in perversum sensum textum Novi Testamenti detorquens, Clementi IV. Pontifici, a quo tandem prodiit Decretum de die 20. Aprilis 1668.

Hujus Decreti exemplaria mox per Belgium spargi cœperunt, atque singulatim nonnulla per Diœcesim Mechliniensem, Sede Archiepiscopali vacante.

Hoc cum inaudisset Procurator Regius Parlamenti Mechliniensis, nimirum hoc Decretum Romanum sine prævio Placito Regio sub districtu Parlamenti spargi & divulgari, mox Libellum supplicem huic Parlamento offerendum duxit.

In hoc Libello primum exponit Procurator Regius, quod ratio

ratio fundamentalis Provinciæ, exemplum vicinorum Regnorum, & inveterata consuetudo a tempore immemoriali inviolare conservata, necnon plurimorum Pragmaticorum Principum nostrorum Sanctiones non permittant, ut Episcopi aut eorum Vicarii, Sede vacante, recipiant aut permittant publicari aut introduci in suam respective Diœcesim ullam Bullam aut Rescriptum Curiæ Romanæ, priusquam examinata & in Regiis Consiliis ad hoc, deputatis discussa, riteque placetata fuerint; idque (ait) justissima ex causa, ne alias hinc contingat, auctoritatem Regiam, & Regaliam Suæ Majestatis violari, & ejus Vassalli adigantur ad parendum mandatis, quæ contingeret esse incompatibilia cum moribus consuetudinibus patriæ legitimis.

Deinde exponit, sibi innotuisse, quod is, qui vices Internuntii tunc temporis gerebat, prædictam Bullam contra hunc libellum, licet prædictis Approbationibus & Regio Privilegio munitum, insinuare fecisset Episcopis & Vicariis, Sede vacante, sub districtu hujus Parlamenti, licet hæc Bulla necdum, per Consilia Regia esset visa, multo minus placetata. Post hæc concludit, petitque, ut per Parlamentum Vicario generali & Vicariatui Sede vacante, mandetur consignare omnia exemplaria hujus Bullæ per ipsos recepta, cum inhibitione reimprimendi, reimprimi faciendi, publicandi aut divulgandi per Diœcesim sub pœna apprehensionis seu arrestationis temporalium, aut alia, ut Consilio videbitur.

Super hoc Libello Procuratoris Regii Parlamentum interdixit tam Vicario generali, quam Vicariatui publicationem dictæ Bullæ directe vel indirecte sive per impressa sive per scripta, quoadusque aliter fuerit ordinatum. Libellus cum Apostilla exhibetur in Appendice Monumentorum sub *litt. EE.*

Concors proinde fuit Regiorum Consiliorum Sententia, usum Placiti etiam se extendere ad Decreta, quibus libri proscribuntur, ne alias per similium Decretorum & Bullarum executionem Jura Principis, Privilegia, & inveteratæ Provinciarum Consuetudines nonnunquam inverterentur, atque hinc in plurima incommoda Respublica & Ecclesia incidere possent.

CAPUT VI.

Adstruitur idem usus Placiti in Regno Galliæ super Decretis Romanis, quibus Libri proscribuntur.

§. I.

Adstruitur ex iis, quæ acta sunt occasione Bullæ Alexandri VIII. contra binas Censuras Facultatis Theologicæ Parisiensis.

NON tantum in Belgio usum Placiti Regii ad omnem Bullarum speciem extendi & usitatum esse, sed & in aliis passim Regnis & Provinciis obtinuisse, jam supra probatum fuit.

Et quidem *parte 4. cap. 2. §. 2.* vidimus, quod & in Regnis Hispaniæ frequenter soleant Decreta Romana, quibus libri Jura Regia propugnanter proscribuntur, auctoritate Regia retineri, sive eorum executio suspendi; quod idem est, ac si juxta usitatum in Belgio morem ob non obtentum Placitum Regium publicatio & executio Decretorum sisteretur.

In Regno Galliæ notius est, quam ut probari debeat; usum Placiti in Regno ad nullam specialem Bullarum speciem restringi; sed iteratis Regum Edictis, & Parlamentorum Arrestis decretum esse, ut nullæ qualescumque Bullæ seu Decreta Romana ibidem publicari aut executioni mandari queant, nisi prius Litteris Patentibus, quas *Pareatis* vocant, in Supremo Regis Consilio obtentis & expeditis.

Ut tamen amplius eluceat hujus Regni praxis, & qualiter se interponant Regia Parlamenta super publicatione & executione Bullarum seu Decretorum Romanæ Curiæ, quibus libri seu scripta proscribuntur; duo, eaque recentiora, hic juvabit exempla adducere.

Primum spectat ea, quæ acta fuere occasione Bullæ Alexandri VII. de anno 1665. qua proscribuntur binæ Censuræ Facultatis Theologicæ Parisiensis. Prima earum Censurarum die 24. Maji 1664. spectabant librum sub fictitio nomine *Jacobi de Vernant*, cui titulus: *La Defense de nostre Saint Pere le Pace & de Nosseigneurs les Cardineaux, ler Archevesque & Evesques, & de l'emploi des Religieux Mendians, & contre les erreurs de ce temps, per Jacques de Vernant*; e quo libro plures extractæ propositiones singulatim per Facultatem Theologicam Parisiensem censurabantur, tamquam Ecclesiasticam Hierarchiam, auctoritatem Ecclesiæ, necnon ipsam Regalem potestatem enervantes.

Altera Censura ejusdem Facultatis de 3. Februarii 1665. dirigebatur adversus librum cui titulus: *Opuscule de Amadeus Cuimenius de Lomara autrefois principal Professeur de la Sacrée Theologie, traitant en particulier de la plupart des matieres de la Theologie Morale, pour satirfaire aux plaintes que font quelques personnes des opiniones morales des Jesuites sur les Traitez des pechez, de l'opinion probable, &c.* e quo similiter plurimæ propositiones excerptæ singulatim Censura inurebantur, tamquam in praxi perniciosæ, & omnem Moralem Christianam penitus evertentes.

Ut primum hæ Censuræ Typis mandatæ in publicum prodierunt, & Romam delatæ fuerunt, non parum Pontificem Alexandrum VII. ipsamque Curiam Romanam offenderent, ac notanter Censuræ in propositiones extractas ex Libro *Jacobi de Vernant*, quasi per eas Censuras in Jurisdictionem & auctoritatem Sedis Apostolicæ temerario ausu attentatum fuisset.

Hanc suam indignationem & offensionem significavit Pontifex per Litteras in forma Brevis de 6. Aprilis 1665. ad Regem Christianissimum, in quibus hæc scribit: *Venerabilis Frater noster Archiepiscopus Tarsensis, & Nuntius Apostolicus nomine nostro referet Majestati tuæ, quam gravi sensu doloris ex Censuris Theologorum Sorbonæ Pontificius animus afficiatur; omnique studio, quantum maxime poterit, a te petet, ut auctoritate Regia præsto esse velis, quo illæ omnino revocentur; quod profecto speramus de singulari pietate tua, quæ propositiones Apostolicæ Sedi tam adversas & injuriosas in Regno, & Academia tua tolerare non poterit.*

Cum vero intellexisset Pontifex spem non esse, Regem velle auctoritate sua inducere Facultatem Theologicam ad revocandas Censuras in prædictas propositiones ex Libro *Jacobi de Vernant* excerptas, tandem septimo Kalendas Julii 1665. Bullam, quæ incipit, *Cum ad aures*, edidit & publicari jussit, in qua primum significant ad aures suas pervenisse, prodiisse duos Libellos, quorum alteri titulus est: *Censura Sacræ Facultatis Theologiæ Parisiensis in Librum, cui titulus est*: La Defense, &c. *Alteri vero titulus est: Censura Facultatis Theologiæ Parisiensis in Librum, cui titulus*: Amadei Guimenii, &c. *in quibus Libris* (ait) *Censura præsumptuosa notantur aliquæ propositiones, eaque præsertim quæ ad Romani Pontificis, & Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritatem, Episcoporum Jurisdictionem, Parochorum munus, Privilegia a S. Sede concessa, dispensationes Apostolicas, actionumque moralium regulam pertinent; & aliæ, quæ & gravissimorum auctoritate Scriptorum, & perpetuo Catholicorum usu nituntur.*

Ulterius asserit, quod sine publico Catholicæ Religionis detrimento prædictæ Censuræ in commemotatis Libris, sine debita Ecclesiæ animadversione & damnatione remanere nequeant.

Hinc *motu proprio & ex certa scientia & de plenitudine potestatis præfatas Censuras uti præsumptuosas, temrarias, atque scandalosas auctoritate Apostolica damnat, & pro damnatis haberi vult, easque nullius valoris & roboris fuisse, sed cassas & irritas esse declarat* (a) Pluraque addit, ut omnis harum Censurarum usus & memoria penitus aboleretur, ut plenius cognosci potest ex ipsa Bulla, quæ integra exhibetur in Appendice sub *litt. FF.*

Ne tamen ob hanc suam Bullam prædicti Libri, aut propositiones in iis contentæ sive a Facultate censuratæ, sive non censuratæ, per Sedem Apostolicam probari viderentur, suæ Bullæ hanc clausulam annectandam censuit: *Cæterum ulterius de præfatis Censuris Judicium, deque opinionibus in prædictis libris Jacobi de Vernant, & Amadei Cuimenii contentis, necnon de aliis in eisdem Censuris expressis, sive in eis præmemoratæ opiniones notentur, sive non, nobis ac S. Sedi Apostolicæ reservamur.*

Hæc Bulla ut primum in Gallia innotuit, ejusque exemplaria per Regnum quaquaversum dispersa fuere, mirum in modum ipsam Facultatem Theologicam Parisiensem turbavit & exacerbavit, atque sine mora Regios Ministros de ea certos reddidit.

Hi expendentes ipsam Bullam, existimarunt, per hanc Bullam per indirectum quodammodo probari propositiones ex libris illis excerptas, Juribus Regiis, necnon Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, ac Doctrinæ hactenus per Ecclesiam Gallicanam tam constanter conservatæ oppositas, necnon ipsam Moralem Christianam funditus evertentes, ac insuper ipsam Facultatem Theologicam Parisiensem spoliari auctoritate censurandi per Judicium doctrinale Doctrinas perniciosas, qua auctoritate per plura sæcula hactenus pacifice usa fuerat.

Itaque Officium Fiscale contra hanc Bullam Parisiense Parlamentum interpellavit, atque coram Parlamento 29. Julii 1665. querelas suas deposuit Advocatus Regius Dionysius Talon, tamquam prædicta Bulla, reprobando Censuras Facultatis Theologicæ, sat patenter probaret Doctrinam in propositionibus illis contentam, non tantum Moralis Christianæ eversivam, sed & Regiæ auctoritati & præminentiæ, necnon Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ directæ oppositam, ac ipsam Facultatem auctoritate censurandi erroneas doctrinas spoliaret, uti latius in suo Discursu exposuit, qui integer exhibetur in Appendice sub *litt. GG.*

Post hæc ipse Advocatus & Procurator Regius concluserunt postulantes, ut reciperentur tamquam appellantes ab abusu, & ut Jus dicendo super appellatione, Bulla declaretur nulla & abusiva, tamquam contraria sacris Canonibus, Libertatibus Regni,

(a) Alexandri ejusque Bullæ severitatem plurimi mira sunt; ut stupor eorum desiit, ubi adverterunt grave Pontificem inter & Gallos dissidium exstitisse, nec nisi sopitum fuisse pactione quæ Pisis an. 1664. gesta est. En hujus dissidii causa, quam Auctor Compendii Chronologici Historiæ Franciæ his narrat verbis ad annum 1662. *Le Duc de Crequi, Ambassadeur du Roi de France, est insulte a Rome le 10. Aout par les Corses, soldatesque dont la fonction principale est d'accompagner les Sbires aux executions de la Justice: le Pape refuse de lui en faire satisfaction. Le Roi fait sortir le Nonce, se saisit d'Avignon, & se prepare à faire marcher une armee en Italie. Alexandro VII. est force d'implorer sa clemence; & en consequence du traité signe a Pise en 1664. le Cardinal Chigi neveu du Pape vint faire excuse au Roi. Les coupables furent punis, les Corses bannis à perpetuite de l'Etat Ecclesiastique, & il fut eleve une Pyramide vis-à-vis leur anciens corps de garde avec une inscription qui contenoit les articles de la satisfaction. Cette Pyramide dura tout le temps du Pontificat d'Alexandro VII. Le Roi voulut bien qu'elle fut abbatue en 1667.* Hæc graviter offenderant Alexandrum; nec simultates ita sopitæ erant pactione Pisis confecta, quin identidem scintillarent. Inde nata videtur ea Constitutio, quam adversus duas Censuras Facultatis Theologicæ Parisiensis dedit Alexander VII.

Regni, & Juribus Universitatum; & in casu, quo Curia super principali Jus dicendum non existimaret, saltem Acta daretur receptæ appellationis, atque intra triduum asserta probare offerebant; pluraque addunt, quæ ad integram Bullæ suppressionem, & Censurarum Theologicæ Facultatis conservationem & observationem facere possent, uti intelligi potest ex integra Conclosione, quæ habetur in Appendice sub *litt. HH.*

Super his conclusionibus Parlamentum Regium pronuntiavit eodem die 29. Julii, concessitque Procuratori Actam interjectæ appellationis tamquam ab abusu ab hac Bulla, eidem injungens, ut infra triduum media appellationis reproduceret. Interim inhibuit omnibus Regis Subditis, retinere, legere, publicare, aut vendere prædictam Bullam; mandans insuper, ut qui copias dictæ Bullæ habuerint, eas ad Curiam deferant, ut supprimantur, manutenens ipsam Facultatem Theologicam in quasi possessione Juris censurandi libros continentes Doctrinam contrariam Ecclesiasticæ Disciplinæ, Moralis Christianæ puritati, Juribus Coronæ Regiæ, & Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ: declarans insuper quod Censuræ Facultatis Theologicæ super libris *Jacobi de Vernant*, & *Amadei Guimenii*, in Registris Curiæ registrabuntur; præterea inhibens omnibus aliquam ex propositionibus censuratis sustinere, sive in suis libris evulgandis, sive in Concionibus aut prælectionibus, sub pœna quod contra eos extraordinarie procedetur. Voluit ad hæc ut Superiores quatuor Ordinum Mendicantium, necnon Bernardinorum Collegiis Claromontani, aliorumque Collegiorum, in quibus prælegitur Theologia, ad Curiam venire juberentur, ut ipsis ibidem præciperetur, ne ii, qui in eorum Collegiis aut Domibus sacram Theologiam prælegunt, ullam ex propositionibus censuratis prælegerent aut sustinerent: Quod sine mora ad instantiam Procuratoris Regis procedetur ad informationem eorum, qui hanc Bullam impriment, aut publicabunt, & præsenti Arresto contravenient, injugentes Stephano Sainctot, & Petro Brillac Consiliario Regio, ut una cum aliquo ex Substitutis Procuratoris generalis Sabbato sequenti intersint congressui Facultatis Theologicæ ipsam Facultatem exhortaturi, ut continuet suas Censuras, ubi occasio se offeret, eodem zelo, quo hactenus processit, ac una prælegi faciant præsens Arrestum, & Registris Facultatis inseri. Denique injungitur, ut hoc Arrestum Parlamenti mittatur ad omnia Tribunalia & Universitates sub districtu ipsius Parlamenti, ut ibidem prælegatur, publicetur, & registretur, injungens Substitutis Procuratoris Regii, necnon Rectori Universitatis invigilare, ipsamque Curiam intra mensem de omnibus informare, prout hæc omnia in ipso Arresto exprimuntur, integrum exhibetur in Appendice sub *litt.* II.

In conformitatem hujus Arresti designato die Sabbati prima Augusti, comparuit in Congregatione Facultatis Theologicæ Petrus Brillac, eamque certiorem reddidit, de protectione Regia adversus ea omnia, quæ occasione Censurarum contra libros *Jacobi de Vernant*, & *Amadei Guimenii* attentari possent, eamque exhortatus est nomine Parlamenti, ut zelum, quo hactenus processit, continuaret; ut per suas Censuras aliis præiret, atque quodammodo moveret & incitaret, ad conservanda pristina Ecclesiæ Jura, quæ ipsam in suo splendore retinuerunt, & Sedem Apostolicam in suis legitimis prærogativis: uti latius in ipso Discursu, qui integer exhibetur in Appendice sub *litt. KK.*

Post hunc Discursum, prolixiorem habuit Dominus de Harlay Substitutus Procuratoris Regii patris sui, in quo fusius discurrit de nullitatibus hujus Bullæ, ac de justitia harum Censurarum, necnon de auctoritate, quam hæc Facultas in censurandis libris & Doctrinis ab antiquo habuerit, quantopere hæc Facultas Theologica tam apud Reges, quam apud Pontifices in pretio fuerit, & quantum ejus Censuris & Judicio delatum fuerit. Integer Discursus exhibetur in Appendice sub *Litt. LL.*

Quemadmodum ex Litteris Pontificis ad Regem Christianissimum, necnon ex ipsa Bulla nequaquam obscurum est, præcipuam offensionem & indignationem Curiæ Romanæ contra has Censuras fuisse ob Censuram in librum *Jacobi de Vernant*, & propositiones ex eo excerptas, necnon ob auctoritatem, quam sibi assumpserat Facultas Theologica Parisiensis propositiones censurandi: ita ex prædictis Discursibus coram Facultate Theologica pronuntiatis, necnon Discursu Advocati Regii coram ipso Parlamento, & conclusionibus adversus ipsam Bullam, Arrestoque super iis sequuto, nequaquam obscurum est, præcipuam causam indignationis & offensionis Regiorum Ministrorum contra hanc Bullam fuisse, quod per eam viderentur probatæ propositiones ex libro *Jacobi de Vernant* excerptæ, dum Censuræ in eas a Facultate Theologica pronuntiatæ ut temerariæ & scandalosæ declarantur, & ut ex hominum memoria abolendæ damnantur, ac insuper quod per hanc Bullam ipsa Facultas Theologica auctoritate censurandi, qua hactenus gavisa fuerat, spoliari videretur.

Liber enim sub nomine *Jacobi de Vernant* evulgatus, necnon propositiones ex eo excerptæ in hoc unice collimant, ut Conciliorum generalium Ecclesiam universalem repræsentantium auctoritatem, non a Christo immediate, sed a Romano Pontifice dependere & descendere faciant, atque ipsam infallibilitatem in fide & moribus non tam Conciliis generalibus, quam Romano Pontifici attribuant, ipsumque Romanum Pontificem ipsis Conciliis generalibus constituant superiorem, adeoque qui nec eorum Decretis costringi possit: Insuper Episcoporum auctoritatem non immediate a Christo, sed a Romano Pontifice emanare, & ab ipso esse dependentem, in ipso libro & propositionibus asseratur: Quin & ipsam Regiam Dignitatem & Coronam a Romano Pontifice esse dependentem.

Has similesque Doctrinas in ipso libro ac propositionibus expressas Galli existimabant exitiosas, & Ecclesiæ Gallicanæ Libertatum plane eversivas, & contrarias Doctrinis & opinionibus ab antiquo constantissime ab Ecclesia Gallicana conservatis & propugnatis. E contrario Romana Curia existimabat per libri illius & propositionum ex eo excerptarum Censuras, auctoritatem & Jurisdictionem Romani Pontificis ipsi tamquam Vicario Christi & Petri Successori competentem, & a Christo datam, temerarie & præsumptuosa audacia labefactari.

De hac Curiam Romanam inter & Ecclesiam Gallicanam super his quæstionibus controversia animus non est, nec hujus scripti scopus judicium ferre; sed id unum ostendere, non tantum in Belgio, sed & in Regno Galliæ, usum Placiti super executione Bullarum, quibus libri proscribuntur & censurantur, frequentari, similesque Bullas in Regiis Auditoriis revideri & examinari; earumque promulgationem & executionem suspendi & vetari, si constiterit ex earum publicatione & executione Libertates Ecclesiæ Gallicanæ, inveteratas Consuetunes, aut Regia Jura convelli aut enervari posse.

§. II.

Adstruitur usus Placiti in Regno Galliæ ex iis, quæ acta sunt occasione Bullarum sive Brevium, quibus proscribebantur respective quædam Scripta Episcopi S. Pontii, & Tractatus de Origine & usu Regaliæ. Auctore D. Audoul.

EODEM die 18. Januarii 1710. prodierunt duo Brevia SS. D. N. Clementis XI. quorum uno proscribebantur tria Scripta Episcopi S. Pontii sub hoc titulo: *Mandement de Monseigneur l'Evesque de S. Pons touchant l'acceptation de la Bulle de N. S. P. le Pape Clement XI. sur le cas signé par XL. Docteurs, avec la justification de XXIII. Evesques, qui voulant procurer la paix à l'Eglise de France en 1667. se servirent de l'expression du silence respectueux, pour marquer la submission, qui est deuë aux Décisions de l'Eglise sur les faits non revelez, avec les moyens de rétablir à present cette paix*, 1606. ... *Nouvelle Lettre de Monseigneur l'Evesque de S. Pons, qui refute celles de Monseigneur l'Archevesque de Cambray touchant l'infallibilité du Pape*, 1707. ... *Lettre de Monseigneur l'Evesque de S. Pons à Monseigneur l'Archevesque de Cambray, où il justifie le XIX. Evesques, qui écrivirent en* 1667. *au Pape & au Roy au sujet des IV. celebres Evesques d'Alet, de Pamiers, de Beauvais, & d'Angers. Réponse de Monseigneur l'Evesque de S. Pons à la Lettre de Monseigneur l'Archesque de Cambray*, tamquam continentia propositiones falsas, perniciosas, scandalosas, seditiosas, temerarias, schismaticas, erroneas, & sapientes respective hæresim, &c. Altero vero proscribebatur Tractatus Idiomate Gallico conscriptus, cui titulus: *Traité de l'Origine de la Régale, composé per le Sieur Audoul.*

Horum Brevium exemplaria mox per Regnum Galliæ spargi & divulgari cœperunt. Hujus divulgationis mox ut Regii Ministri notitiam acceperunt, Brevium illorum tenore expenso, ac attendentes hanc divulgationem & publicationem sine præviis litteris Placiti sive *Pareatis* in Jura & Libertates Regni impingere, querelas suas super his Brevibus, & eorum divulgatione ad Regium Parlamentum detulerunt; discursumque coram Parlamento super iis habuit Cuillelmus Franciscus Joly de Fleury Advocatus Regius, quo exposuit in manus suas incidisse exemplaria prædictorum Brevium, eaque sibi visa esse in forma adeo irregulari expedita, totque Clausulis adeo abusivis referta, ut reverentia Sedi Apostolicæ debita videretur, exigere, ut adhuc merito dubitandum esset, utrum revera hæc Decreta a Sede Apostolica emanassent.

Exponit dein singulatim Clausulas in his Brevibus occurrentes, quas prætendit Juribus, ac receptis Privilegiis, ipsius Regni, necnon Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ contrarias, eoque titulo abusivas, & in Regno non receptibiles.

Inter has occurrunt plures utrique Brevi communes, ut est illa in primis, quod hæc Brevia contineant condemnationem Scriptorum in hoc Regno Galliæ impressorum, absque eo quod hæc Causa, vel per appellationem ad Sedem Apostolicam fuisset devoluta, vel per Regem aut Episcopos ad ipsam delata: monetque in Brevibus quidem diserte non asseri, ea esse expedita *motu proprio*, ex tenore tamen Brevium manifestum esse, ea reipsa sub hac forma esse expedita.

Contendit autem, quod, si in simili forma expedita Brevia admitterentur, Pontifices hinc prætendere possent exercere auctoritatem & jurisdictionem immediatam in totam Ecclesiam, quam prætensionem sacris Canonibus in Regno Galliæ in sua puritate hactenus conservatis contriari, asserere non dubitat.

Secundo, tamquam abusivam arguit Clausulam utrique Brevi communem, qua declaratur, sub prohibitione generali legendi aut retinendi scripta, necnon sub Censuris contra legentes aut retinentes communicatis, omnes cujuscumque status & ordinis personas comprehendi, etiam illas, quæ alias sub generali expressione non comprehenduntur, sed nominatim exprimi debent, & consequenter hæc Brevia sub generali prohibitione & Censuris comprehendi velle etiam Episcopos, Regios Magistratus, quin & ipsam personam Regis.

Tertio contendit, Clausulam, quæ executionem horum Brevium committit Episcopis, idque sub Censuris, quarum absolutio extra articulum mortis soli Pontifici reservatur, Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, ac notanter Jurisdictioni Episcoporum esse adversam.

Ut autem hujus Clausulæ abusum probet, asserit, has Clausulas non aliter posse considerari, quam sequelas Doctrinæ Ultra-

mon-

montanorum sustinentium Papam Ordinarium Ordinariorum, Judicem supremum & immediatum fori interioris in omni Diœcesi, Episcopum universalem fidelium; quam Doctrinam prætendit & a S. Gregorio justissime damnatam, & frequenter per Parlamentorum Arresta reprobatam.

Quin & ibidem pluribus ostendere conatur, quod, si similes Clausulæ in hac Ultramontanorum opinione fundatæ admitterentur, sequeretur totius auctoritatis Episcopalis, necnon Ordinis Hierarchici eversio.

Quarto, tamquam alium abusum utrique Brevi communem notat, quod quoad executionem horum Brevium Episcopis & locorum Ordinariis adjungantur Inquisitores fidei, & his æqualis cum Episcopis auctoritas tribuatur exequendi Brevia, quorum executionem præcipue in hoc Regno Galliæ fieri debere ipsa Brevia insinuant, cum tamen in hoc Regno auctoritas hujus Tribunalis Inquisitionis nunquam recognita fuerit nec recognosci possit.

Quinto prætendit, hæc Brevia Juribus Regiis, & Jurisdictioni Regiorum Magistratuum adversari, quia in his mandatur Episcopis & Inquisitoribus, ut exemplaria damnatorum scriptorum ad se delata faciant igne absumi, quam auctoritatem in Regno Galliæ Judicibus Ecclesiasticis non competere contendit.

Sexto, tamquam abusivam & Juribus Regni ac Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ adversam proponit Clausulam in utroque Brevi expressam, qua declaratur, per solam publicationem Romæ factam omnes ubique fideles hac prohibitione obstringi, & Censuras comminatas incurrere, nulla alia per Provincias facta publicatione.

Circa Breve vero, quo Scripta Episcopi Sancti Pontii, necnon doctrina in eis contenta damnantur, illud specialiter observat, quod per condemnationem doctrinæ contentæ in Scriptis sub nomine Episcopi Sancti Pontii damnatis, censeatur condemnata persona ipsius Episcopi, tamquam qui doctrinam illam damnatam sustinuerit.

Hanc autem damnationem vel eo titulo sustineri & recipi non posse, quod Sententia pronuntiata sit contra Episcopum, qui in sua accusatione nunquam citatus vel auditus fuit; idque super exemplari Scriptorum, quæ quidem nomen ejus præferebant, sed tamen ut sua propria Scripta coram Tribunali, in quo hæc Causa agitata fuit, nunquam recognovit.

Notat autem similem damnationem, licet in nulla etiam privata persona, nec in ullo sæculari Judicio probari possit, multo tamen amplius improbanda veniat in Tribunali Ecclesiastico, & in persona Episcopi, cui vigore sui characteris Episcopalis competit judicare de Doctrina, eamque fidelibus exponere.

Ulterius urget, quod, si hæc per Pontificem facta condemnatio ut legitima admittatur & recipiatur, nihil relinquatur Episcopis Provinciæ Narbonensis (sub qua continetur Episcopatus Sancti Pontii) in hac Causa, qui tamen sunt naturales Judices super doctrina & persona Episcopi Sancti Pontii, tamquam Suffraganei hujus Provinciæ.

Quin si hoc Breve in Regno Galliæ admitteretur, & recognosceretur immediata Jurisdictio, quam hic exercere prætendit Pontifex, sequeretur, uti prætendit Advocatus Regius, quod Episcopi, qui judicare debent de Doctrina & personis suorum Coepiscoporum, nullas alias partes retinerent, nisi condemnandi personam Episcopi, cujus doctrinam Papa damnasset.

Exponit præterea nullam specialem propositionem in hoc Brevi designari, in quam cadat condemnatio, sed generaliter & indeterminate damnari doctrinam contentam in Scriptis Episcopi Sancti Pontii; ita ut ipsa damnatio non tantum in particularem aliquam doctrinam hujus Episcopi, sed & in Sententias de auctoritate Episcoporum in hoc Regno Galliæ generaliter receptas, & quæ in hisce Scriptis sparsim occurrunt & asseruntur, cadere queat: quin & asserere non veretur, quod si ex tenore hujus Brevis, necnon Clausulis immediatam Jurisdictionem Papæ in totam Ecclesiam præferentibus, & de ipsa condemnatione sit judicandum, dicendum videretur, quod, dum per hoc Breve Papa intendit condemnare particularem doctrinam Episcopi S. Pontii, quæ erronea esse posset, una condemnare intendat doctrinam de auctoritate Episcoporum in hoc Regno receptam & conservatam.

Cum vero in hoc Brevi non tantum Scripta Episcopi Sancti Pontii, & doctrina in iis contenta damnentur, sed præterea Pontifex declarat, quod *contra Auctorem libellorum eorumdem pro tradita sibi divinitus potestate procedere intendat*, etiam eo ex capite hoc Breve sacris Canonibus & Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, moribusque in Regno receptis, adversari contendit; eo quod nequaquam obscurum sit, Pontificem prætendere Causas Episcoporum etiam in prima instantia ad Sedem Apostolicam spectare, quod sacris Canonibus, ac Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ Episcoporum Causas deferentibus Judicio Episcoporum suffraganeorum vel Comprovincialium omnino adversari, fusius ibidem asserere conatur.

Circa Breve, quo condemnatur *Tractatus de Origine Regaliæ*; specialiter monet advertendum, adeo generaliter doctrinam hujus Tractatus damnari, ut si Breve hoc recipiatur, facile apprehendi posset, ipsum Jus Regaliæ esse reprobatum, sed vel præcipue Censuram contra doctrinam hujus Tractatus directam videri adversus universalitatem ipsius Regaliæ declaratam per speciale Edictum Regium de anno 1673. atque hinc concludit, Breve hoc vel eo titulo non posse admitti tamquam Juribus Regiis omnino adversum.

Hoc Discursu finito, nomine Procuratoris Regii conclusit supplicans, ut Parlamentum per suum Arrestum mandaret suppressionem exemplarium, sive manuscriptorum, sive impressorum prætensorum Brevium, necnon fieri informationem contra impressores aut distributores exemplarium eorumdem Brevium; ac more solito hac occasione reiterari inhibitionem distrahendi aut divulgandi ullas Bullas, Brevia, vel Rescripta Curiæ Romanæ sine præviis Litteris Patentibus in Supremo Consilio Regio expeditis, & una mandetur, ut præsens Arrestum publicetur, & consuetis locis affigatur.

Et ne tamen per hoc Arrestum prætendi posset, particularis Episcopi Pontii doctrina in his scriptis contenta probari, monet huic postulato Arresto apponi posse Clausulam, qua declaretur, Curiam nolle per hoc Arrestum eam doctrinam Episcopi S. Pontii approbare, similemque Clausulam posse adjici quoad doctrinam contentam in *Tractatu de Origine Regaliæ*.

Hoc Advocati Regii Discursu, necnon Conclusione capta per Procuratorem Regium in Parlamento visis & discussis, prodiit ejusdem Parlamenti Arrestum conforme in omnibus præfatæ Conclusioni. Integer Libellus una cum Arresto ipsius Parlamenti exhibetur in Appendice sub *litt. MM.*

Hoc Arrestum evincit, Ministros Regios usque in hunc diem admodum sollicitos esse, ut hoc Jus Placiti sive *Pareatis* integrum in sua generalitate quoad omnes Bullas seu Rescripta Curiæ Romanæ conservetur.

Insuper ex eodem Arresto, uti & ex Discursu Advocati Regii patescit, usum Placiti sive *Pareatis* & in hoc Regno dirigi & impendi, ut præcaveatur, ne præcipitem Bullarum aut Rescriptorum Curiæ Romanæ publicationem vel executionem, Jura Regia, & inveteratæ Regni Consuetudines, necnon Ecclesiæ Gallicanæ Libertates evertantur.

P A R S Q U I N T A.

DE USU PLACITI REGII SUPER BULLIS DOGMATICIS.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur quondam censeatur Decretum dogmaticum, & quæ auctoritas circa Decreta dogmatica Principibus competere possit.

§. I.

Quid intelligatur per Bullam dogmaticam?

BULLA dogmatica proprie dicitur a Dogmate seu Doctrina, quæ per Bullam tamquam Fide credenda & populo proponenda definitur; vel e contrario tamquam hæretica, erronea, proscribitur.

Hoc modo sumpta Bulla dogmatica nequaquam comprehendit Constitutiones aut Decreta, quibus morum Disciplina vel Ecclesiastica politia, sive aliqua ad illam pertinentia præscribuntur.

Similes enim Constitutiones seu Decreta non tam dogmatica, quam Disciplinæ Decreta dicuntur.

Hac distinctione utens Synodus Tridentina Decreta ad Disciplinam morum spectantia inter Decreta Reformationis retulit, & speciatim a Decretis dogmaticis, quibus fidei articuli continentur, separavit.

Et quia in librorum prohibitione vel approbatione non solet aliquod speciale Dogma tamquam fide credendum, aut ut erroneum vel hæreticorum rejiciendum declarari, idcirco quidquid Synodus Tridentina quoad prohibitionem vel approbationem librorum, vel eorum revisionem edixit, id totum inter Decreta Reformationis retulit.

Fatendum quidem est, Decreta quædam, licet duntaxat ad Disciplinam pertineant, atque ita pro temporum, locorum, & personarum diversitate varia & mutationi obnoxia, posse esse conducibilia ad Fidei & Doctrinæ puritatem conservandam & stabiliendam, sed tamen quia nullum Fidei Dogma tamquam a Deo revelatum proponunt, aut definiunt, proprie dici non possunt Decreta dogmatica, seu Decreta Fidei nulli mutationi aut variationi obnoxia; sed inter Decreta Disciplinæ referenda sunt, quæ pro temporum, locorum, ac personarum conditione ad conservandam Fidei integritatem & puritatem possint esse convenientia, vel non convenientia, atque ita tamquam Decreta Disciplinæ mutationi obnoxia (*a*).

Hujusmodi Decreta sunt non tantum ea, quæ librorum proscriptionem concernunt, sed & illa, quibus interdum pro locorum & temporum conditione vetatur; ne quis in hac vel illa materia dogmatica utatur certis terminis vel expressionibus, ex

(*a*) Hanc Espenii sententiam aggressus est Eminentissimus Cardinalis De Bissy, Episcopus Meldensis, in suo Documento Pastorali, anno 1722.

eo quod hoc vel illo tempore & loco termini illi vel expressiones facile nata sint inducere in errorem contra Fidem, ubi alio tempore & loco a similibus terminis & locutionibus, nullum metuendum esset erroris periculum, eo quod ejusmodi termini & expressiones eo loco & tempore ab omnibus in sensu vere Catholico intelligerentur & acciperentur.

Dum igitur quæstio est de Bullis dogmaticis, illæ duntaxat vere Dogmaticæ dicendæ sunt, quibus certum & determinatum Dogma ut credendum, vel ut rejiciendum fidelibus proponitur.

§. II.

Principes non sunt Judices Fidei.

INDUBITATUM est, examen ac decisionem Fidei Ecclesiæ, ejusque Ministris, non autem Principibus laicis esse a Deo concreditam, juxta illud S. Leonis: *Sicut Reges præsunt in causis sæculi, ita Sacerdotes in causis Dei.* Et illud Gregorii II. in Epistola ad Leonem Isaurum: „ Scis, Imperator, sanctæ Ecclesiæ „ Dogmata non Imperatorum esse, sed Pontificum, qui tuto „ assolent Dogmata tradere: idcirco Ecclesiis præpositi sunt „ Pontifices a Reipublicæ negotiis abstinentes; & Imperatores „ ergo similiter ab Ecclesiasticis abstineant, & quæ sibi com„ missa sunt, capessant. “

Hac de re Osius Cordubensis Episcopus serio monuit Constantium Imperatorem in Litteris ad eum datis (quas refert S. Athanasius in Epistola ad Solitarios): „ Tibi Deus (inquit Osius) „ Imperium commisit, nobis quæ sunt Ecclesiæ, concredidit: „ & quemadmodum, qui tuum imperium malignis oculis car„ pit, contradicit Ordinationi divinæ, ita & tu cave, ne quæ „ sunt Ecclesiæ ad te trahens magno crimini obnoxius fias: „ scriptum est: *Quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei Deo* “. *Matth. cap. 22. vers. 21.*

Verissimum igitur est, Principes in rebus Fidei Judices non esse, atque eatenus ad ipsos non spectat Fidei Dogmata ad suum examen revocare, ut de illis tamquam Judices decernant aut definiant. Nec id unquam Principes Catholici sibi attribuerunt, sed ipsos Pontifices & Episcopos, atque Ecclesiæ Pastores Judices Doctrinæ nunquam non agnovere.

Atque ad simile examen pertinet illud Joannis Papæ apud Gratianum in Canone, *Si Imperator* Distinct. 66. „ Si Imperator „ Catholicus est, filius est, non Præsul Ecclesiæ: quod ad Re„ ligionem competit, discere ei convenit, non docere. “

§. III.

Quas partes habuerint Principes in Conciliis, in quibus de Fide agebatur, necnon in definitorum confirmatione & executione?

QUANTUMVIS Ecclesia nunquam recognoverit in Principibus & Magistratibus sæcularibus auctoritatem decidendi articulos Fidei, nec legamus Principes Catholicos in Judices aut arbitros Fidei sese unquam erexisse; diffiteri tamen nullatenus possumus, jampridem non exiguas fuisse Principum partes in dirigendis Ecclesiasticis Conventibus, in quibus de Fide agebatur, quibus Imperatores & Principes per se vel per Oratores suos intervenisse constat ex Actis & historiis Conciliorum, & testatur ipse Nicolaus I. ad Michaelem Imperatorem his verbis: „ Imperatores Synodalibus Conventibus interfuerunt, „ in quibus de Fide tractatum est, quæ universalis est, quæ „ omnium communis est, quæ non solum ad Clericos, verum „ etiam ad Laicos, & omnes omnino pertinet Christianos. “ Extat hoc fragmentum Epistolæ apud Gratianum, *Distinct.* 96. *Canone Ubinam.*

Neque tantum partes suas interposuerunt Imperatores & Principes, ut ordo debitus in his Conventibus servaretur, atque tumultus & simultates compescerentur, omniaque tranquille peragerentur; sed insuper quid ageretur, & modum, quo in decidendis Dogmatibus in his Conventibus procederetur, observabant, omnem tamen Episcopis tamquam Apostolorum Successoribus judicandi & decidendi libertatem super articulis Fidei conservantes.

Quæ tandem in hisce Conciliis rite decisa & judicata esse videbant, ipsi sua quoque auctoritate muniebant, ipsis Conciliorum definitionibus subscribendo, vel etiam suis Legibus & Edictis earum executionem & observantiam urgendo.

Id autem potissimum desiderabant Patres, ut mediante Principum subscriptione etiam laici facilius ad suscipiendas Conciliorum definitiones inducerentur & allicerentur.

Hinc Patres Concilii Arausicani II. postquam contra Hæresim Pelagianam, ejusque reliquias veritatem Catholicam de peccato Originali, libero Arbitrio, Gratiæ necessitate, & divina Prædestinatione, 25. Canonibus expressissent, subjungunt: Et „ quia definitionem antiquorum Patrum, nostramque, quæ su„ pra scripta est, non solum Religiosis, sed etiam laicis medi„ camentum esse & desideramus & cupimus, placuit, ut eam „ etiam & illustres & magnifici viri, qui nobiscum ad præ„ fatam festivitatem convenerunt, propria manu subscribe„ rent. “

Desiderio Patrum obsequutos fuisse viros illustres, probant eorum subscriptiones, quæ ad calcem hujus Synodi appositæ leguntur *tom.* 4. Conciliorum generalium, *columna* 1673. Editionis Labbæanæ.

Quin & definita, ut promptius executioni mandari, & in omnium notitiam deduci possent, auctoritate Principum promulgari Patres Synodi desiderabant.

Qua de re fidem facit Epistola prioris Synodi Ariminensis, in qua ad Constantem Imperatorem Patres istius Synodi adhuc Catholicæ ita loquuntur: *Imperator Constans ab obitu suo dignus omni memoria, hanc Fidem omni cura & diligentia conscriptam promulgavit.*

Omnia quoque acta Conciliorum fidem faciunt, quod Principes Conciliorum Decreta etiam in materia Fidei sua auctoritate confirmarint & muniverint.

Et quam utilem, immo pene necessariam pro felici & prompta definitorum executione hanc Principum confirmationem sive approbationem crediderint, significarunt Patres Concilii generalis Costantinopolitani ad Theodosium Imperatorem: „ Rogamus „ (inquiunt) tuam Clementiam, ut per Litteras quoque tuæ „ pietatis confirmetur Concilii Decretum; ut sicut Litteris, „ quibus nos convocasti, Ecclesiam honore prosequutus es, „ etiam finem eorum, quæ decreta sunt, obsignes. “

De hac confirmatione Imperatoria, ejusque scopo dixit ad Patres Concilii Chalcedonensis Marcianus Imperator: „ Nos ad „ Fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam exem„ plo religiosissimi Principis Constantini Synodo interesse vo„ luimus, ut veritate inventa, non ultra multitudo pravis do„ ctrinis attracta discordet. “ Referuntur hæc verba Marciani apud Gratianum *Distinct.* 96. *Canone*, Nos *ad Fidem.* (a).

Neque hæc olim tantum, sed & in novissima generali Synodo, quæ Tridenti habita fuit, observata sunt. Mandato enim Caroli V. quo tribus Oratoribus vices suas commisit, ita continetur actorum Concilii Tridentini *Sess.* 11. „ Nostrum locum „ ut Oratores & Mandatarii nostri habere, res & negotia Re„ ligionis & Fidei, & alia quæcumque in prædicto Concilio „ tractandi una cum aliis, &c. per omnia adesse, consilium, „ votum, & Decretum nostro nomine dare, impertiri, atque „ interponere.

Cui simile est Ferdinandi Cæsaris Mandatum datum die prima mensis Januarii anno 1552. „ Locum & vices nostras in „ omnibus Sessionibus, Consultationibus, Deliberationibus, Tra„ ctationibus, & Actibus obtinere & gerere; Consilium, Suf„ fragium Votum. & Decretum nomine nostro dare, ferre, „ & interponere, aliaque omnia & singula agere, tractare, „ exercere, concludere, & determinare possint & debeant, „ quæ ad constituendam veræ Fidei & Religionis concordiam „ & unionem, ac Christianæ Reipublicæ salutem & conser„ vationem promovendam facere & spectare videbuntur. “

Ex his compertum est, non minimas fuisse Principum partes tum in dirigendis Conciliis, in quibus de Fidei & Religionis negotiis tractabatur, tum in confirmando, & in exequendo, quæ circa Fidem & Religionem decernebantur.

Quin & scitur, Principes ab Episcopis & etiam a Romanis Pontificibus instantet provocatos fuisse, ut sua auctoritate Fidei Decreta & Ecclesiæ Doctrinam munirent, & suis Edictis ad eorum observantiam populos constringerent, perquam convicti difficulter ad Ecclesiæ obedientiam populum reduci, nisi temporalibus pœnis Principum auctoritate constringatur.

Eo pertinet serium monitum S. Leonis ad Imperatorem sibi cognominem: „ Debes (inquit) incunctanter advertere, Re„ giam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed ma„ xime ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, ut ausus nefarios „ comprimendo, & quæ bene sunt statuta defendas, & veram „ pacem iis, quæ sunt turbata (b), restitues “. *Epist.* 125. „ *cap.* 3. *Edit. Quenell.*

Et illud S. Gregorii ad Genadium Exarchum Africæ *lib.* 3. *Regist. Epist.* 7. „ Scito, excellentissime fili, si victorias quæris, „ si de promissæ vobis Provinciæ securitate gloriamini, nihil in „ vobis magis ad hoc proficere, quam zelare Sacerdotum vitas, „ & intestina Ecclesiarum, quantum possibile est, bella com„ pescere “.

§. IV.

Principes in usu Placiti non prætendunt se constituere Judices super Decretis Fidei.

QUEMADMODUM olim Principes Conciliis generalibus assistendo, eaque dirigendo, ac una cum Patribus deliberando, qualiter controversia ac dissidia in materia Religionis & Fidei congruentiori modo dirimi & componi possent, necnon Decreta & definita sua auctoritate munientes & confirmantes, eorumque executionem urgentes, nequaquam se constituerunt Religionis & Fidei Arbitros & Judices; ita hodie Principes volentes per se, vel in suis supremis Auditoriis examinari Bullas Romanas, in quibus Fidei aut Religionis Dogmata definiuntur, neutiquam se præsumunt in Judices Fidei aut Religionis erigere, aut decidere quid fide credendum, aut non creden-

---

(a) Vestigiis Imperatorum institisse Gothorum Principes testatur Binius in sua Conciliorum collectione. „ Leges condere, inquit, post acta Conci„ lia in eorum confirmationem ab Imperatoribus Romanis reges Gothorum ac„ ceperunt. “

Id quoque fecerunt Francorum Reges. Etenim Clotarius II. Concilium quintum Parisiense confirmavit. Guntramnus sua auctoritate executioni mandari & promulgari curavit Canones Concilii secundi Matisconensis. „ Cun„ cta, inquit, quæ hujus Edicti tenore decrevimus, perpetualiter volumus „ custodiri; quia in sancta Synodo Matisconensi hæc omnia, sicut nostis, „ studuimus definire, quæ præsenti auctoritate vulgamus “. *Tom.* 5. *Conc. Labb. col.* 993.

(b) Eadem auctoritate & jura sua sanciunt Principes, & divina tuentur. *Habet Rex cælestis,* inquit Sixtus III. *terrarum Reges suo numini fœderatos.* Consulatur Epistola Conciliorum nuncupatoria, quam eorumdem Collectioni præmisit Labbæus.

dendum ſit, ſed duntaxat ſuo examini has Bullas ſeu Conſtitutiones ſubjici prætendunt, priuſquam in ſuis reſpective Ditionibus & Territoriis per *modum Legis* promulgentur & executioni mandentur.

Aliud enim longe eſt, Principem ſe interponere promulgationi novæ Legis per ſuas Provincias, ejuſque executioni, & aliud velle judicare de ipſis Articulis & Dogmatibus, ſive quid de fide credendum, vel non credendum definire; uti enim §. præcedenti dictum eſt, nunquam a Principis officio alienum eſſe exiſtimatum eſt externum illud jus, quod conſiſtit in imperando, cogendo, promulgando pacem cuſtodiendo.

Licet enim ſupponatur Decretum aliquod rite conceptum eſſe in materia Fidei aut Religionis, in quantum ſpectat nudam Fidei declarationem, ſive quid de certo & ſpeciali articulo Doctrinæ ſit ſentiendum; plurima tamen circa modum & normam promulgationis & executionis occurrere poſſunt, quæ Principis examen merito requirant.

Cum enim, ut ſupra dictum eſt, Principis officium ſit Reipublicæ tam Eccleſiaſticæ quam Civilis paci & tranquillitati conſulere, eaque omnia, quæ eam turbare poſſent, prævenire, in quantum ipſa Fides & Religio Catholica ſinit, jure ac merito contendunt Principes Decreta Romana etiam Fidem aut Religionem ſpectantia ad examen eſſe revocanda, & Placito ſuo firmanda, priuſquam per ſuas Ditiones in modum novæ legis promulgentur, aut populus ſibi ſubjectis illis adſtringatur, aut ad earum obſervantiam per Cenſuras, aliave media compellatur.

Et ſane dum Principes edixerunt, nullum Decretum Romanum hic eſſe publicandum, priuſquam in Regiis Auditoriis fuerit viſum & examinatum, & Litteris Placiti munitum, unice intenderunt præcavere, ne quidquam in ſuas Ditiones induceretur, quod paci publicæ obeſſet, & ne forſan ſub prætextu Fidei Jura & Privilegia Provinciarum cum notabili populi perturbatione & publicis incommodis inverterentur, vel nonnunquam Subditi per violentiam opprimerentur, eumque eſſe unicum Placiti ſcopum & fundamentum *part.* 2. *cap.* 1. oſtenſum eſt.

Hæc porro incommoda non minus ex Decretorum, vulgo dogmaticorum, quam cæterorum præcipiti promulgatione & executione merito timenda eſſe, Capite ſequenti oſtendetur.

CAPUT II.

Oſtenditur unde contingere queat, ut publicatio & executio Decretorum dogmaticorum in Jura publica impingat.

§. I.

Oſtenditur id contingere poſſe ex modo publicationis, ſeu propoſitionis eorumdem.

INDUBITATUM eſt Eccleſiam Catholicam eamdem ſemper & ubique Fidem ex Traditione Apoſtolica, ſive ſcripto, ſive ſine ſcripto conſervaſſe, nec circa articulos Fidei quidquam novi poſt tempora Apoſtolorum accidiſſe.

Ulterius certum eſt, nequaquam neceſſarium eſſe ad hoc, ut quis Fide divina Dogma aliquod revelatum credere debeat, Dogma illud aliqua poſitiva Lege fuiſſe ipſi propoſitum aut intimatum; ſed ſufficere, ut quacumque ratione ipſi conſtet; articulum illum, ſive ſcripto, ſive non ſcripto a Deo eſſe revelatum, & ab Eccleſia declaratum & definitum.

Itaque nequaquam dependet a publicatione vel executione Decreti ſeu Bullæ dogmaticæ, ut quis Dogmati aſſenſum fidei præbere teneatur; eo quod præveniendo omnem publicationem & executionem teneatur quis Fide divina credere Dogma, quod ipſi ſufficienter conſtat ex divina revelatione eſſe traditum.

Quapropter Placitum Regium nequaquam ſpectat ipſum Fidei aſſenſum præſtandum Dogmati, de quo fidelibus ſufficienter conſtat eſſe divinitus revelatum; ſed duntaxat externum illud, quod conſiſtit in ipſa Dogmatis externa propoſitione, publicatione, & executione, quibus ipſi fideles ad profitendum exterius dictum Dogma conſtringuntur, vel circa modum, quo illud populo proponitur, quod externum plane poſitivum eſt; nec ipſum Fidei articulum ſecundum ſe conſideratum, & prout divinitus revelatus eſt, attingit (*a*).

Hinc licet Dogmata Fidei ubique & ſemper ſint eadem, ipſe tamen modus, quo populo hæc Dogmata proponuntur, & populus ad profeſſionem alicujus Dogmatis conſtringitur, varius eſſe poteſt, & plurima occurrere poſſunt, quæ uno tempore & uni populo conveniant, & alio tempore & populo plurimum obeſſent. Exempli cauſa, Dogma Fidei eſſe proceſſionem Spiritus-Sancti non tantum ex Patre, ſed etiam ex Filio ſemper agnovit Eccleſia Catholica; at modum, quo Dogma illud populo credendum proponeretur, varium fuiſſe nemo ignorat.

Scitur enim in primis Patres Concilii Conſtantinopolitani I. in Symbolo Fidei populo propoſuiſſe Proceſſionem Spiritus-Sancti ex Patre, ſed proceſſio Spiritus-Sancti ex Filio nominatim non exprimebatur.

Hoc Dogma proceſſionis Spiritus-Sancti ex Filio in Symbolo Conſtantinopolitano ſæculo ſexto in quibuſdam Eccleſiis Hiſpaniæ inſertum, atque una cum Symbolo fuiſſe populo propoſitum habetur ex Concilio Toletano III. in quo Gothi in Hiſpania, abjurata Arianæ hæreſeos perfidia, orthodoxam Fidem profitentur. In hoc Concilio non tantum Anathema dicitur ei, qui Spiritum-Sanctum non credit, aut non crediderit a Patre & Filio procedere, ſed inſuper hic articulus inſertus legitur Symbolo Coſtantinopolitano, quod ibidem recitari jubetur his verbis: *Et in Spiritum-Sanctum ex Patre & Filio procedentem.*

Tametſi aliæ Eccleſiæ non minus quam Hiſpanicæ articulum illum ut Fidei Dogma agnoſcerent, nequaquam tamen illum Symbolo fidei addendum putaverunt, neque ante ſæculum nonum Eccleſias Gallicanas eam additionem admiſiſſe legimus.

At tandem ſub initium ſæculi noni tempore Caroli Magni eam in Eccleſiis Gallicanis invaluiſſe, ſed ab Eccleſia Romana non admiſſam, immo rejectam fuiſſe fidem facit collatio, quam cum Leone III. habuere Legati Caroli Caroli Magni relata tomo VII. Conciliorum generalium *columna* 1194. *Edit. Labb.*

Ex hac ratione conſtat, Leonem III. agnoviſſe proceſſionem Spiritus-Sancti ex Filio eſſe Dogma Fidei, ſed additionem in Symbolo Fidei per particulam *Filioque* nequaquam probavit; ratus nefas eſſe, quidquam citra Eccleſiæ Univerſalis definitionem in Symbolum Fidei admittere.

Petentibus autem Legatis Caroli Magni, „ numquid non bene idem feciſſent Auctores, ſi quatuor tantum addendo ſyllabas, tam perneceſſarium Fidei Sacramentum cunctis deinceps ſæculis perſpicuum redderetur"? reſpondit Leo: „ Sicut non audeo dicere; non bene feciſſe ſi feciſſent, quia procul dubio ſicut cætera, quæ vel omiſerunt, ſcientes utique & non tam humana quam divina illuminati ſapientia fecerunt; ita quoque non audeo dicere, illud eos nobis minus intellexiſſe, perpendiſſe cur dimiſerunt, vel cur dimiſſum ne ultra mitteretur, ſicut & cætera prohibuere. Tu & Tui, videte quid ſententias de vobis: nam & ego me illis, non dico, præferam, ſed etiam illud abſit, mihi ut coæquare præſumam".

Tandem perſuadentibus Legatis, ut vox *Filioque* mox penitus non expungeretur, ne videretur id eſſe contra Fidem, ſed ut paulatim in Palatio intermitteretur, quatenus aliæ Eccleſiæ eam vocem decantare eius exemplo dediſcerent; reſpondit Pontifex: „ Si priuſquam ita cantaretur interrogatus eſſem, ne inſereretur, utique reſpondiſſem: at nunc, quod tamen non affirmando, ſed vobiſcum pariter tractando dico, quantum menti occurrit, ita mihi videtur poſſe utrumque fieri, ut paulatim in Palatio, quia in noſtra Sancta Eccleſia non cantatur, cantandi conſuetudo ejuſdem Symboli intermitatur, ſicque fiat; ut quod idipſum ut cantaretur, non quælibet impetrantis auctoritas, ſed potius id audiendi fecerat novitas, ſi dimittatur a vobis, dimittetur ab omnibus; & ita fortaſſe, quantum eſſe poteſt, non incongrue utrumque fieri poſſit, ut quod jam nunc a quibuſque prius neſcientibus recte creditur, credatur, & tamen illicita cantandi conſuetudo ſine cujuſque Fidei læſione tollatur".

Verum vox ſemel admiſſa revocari non potuit, immo propagatus eſt ejus uſus ad alias Eccleſias, etiam Romanam, adeo ut ſub medium ſæculi noni litem de hac additione moverit Latinis Photius Patriarcha Conſtantinopolinus, ac poteſt eum Michael Cerularius circa medium ſæculi undecimi ſub Pontificatu Leonis Papæ IX. Ab hac voce deventum eſt ad Dogma ipſum, quod fuit ſeminarium, & præcipuus prætextus funeſti ſchiſmatis Græcorum a Latinis, quod & modo ingemiſcimus: ut vel hinc intelligi liceat, quam difficulter circa formulas Fidei & Religionis aliquid mutandum veniat.

Tametſi igitur Decretum aliquod, in quantum continet ipſum Dogma fidei, ab omnibus & ubique recognoſci debeat, fieri tamen poteſt, ut formula ſeu modus, quo proponitur huic populo vel hoc tempore, minime conveniret, ut proinde vel hoc ex capite Decretum, priuſquam publicetur per modum Legis, & populo imponatur, examinari queat, num hoc vel illo modo publicari & populo proponi conveniat.

Et ut exemplo recentiori utamur, cum abſoluto Concilio Tridentino Pius IV. Papa ediſſet & promulgaſſet novam formulam Fidei ab omnibus indifferenter fidelibus, præſtandam, eamque Synodus Provincialis Cameracenſis anno 1586. *tit.* 1. *cap.* 1. emitti ſtatuiſſet ab omnibus Ludi-Magiſtris, Typographis, Bibliopolis, & qui libros quomodolibet diſtrahunt, tam viris quam mulieribus, ac inſuper *cap.* 2. decreviſſet, ut ſupplicaretur „ Regiæ Majeſtati, ut idem mandare velit de iis, qui ad gerendos Magiſtratus, aut alia Officia publica tam in urbibus, quam in pagis aſſumuntur": Philippus II. „ Rex Catholicus, poſtquam Decreta hujus Synodi in ſuo Concilio Privato examinari & diſcuti juſſiſſet, tandem Edicto ſuo Synodi Decreta ſub certis limitationibus & modificationibus confirmavit, atque circa profeſſionem Fidei eam adjecit modificationem, ut in primis a Magiſtratibus & Officiariis ſuis emitti quidem voluerit profeſſionem Fidei, ſed non juxta Formulam a Pio IV. conceptam & evulgatam, ſed juxta breviorem Formulam in ipſo Edicto expreſſam.

Inſuper tametſi ipſa Synodus Cameracenſis conformiter ad ipſam Bullam Pii IV. ſtatuiſſet, profeſſionem Fidei ab omnibus indifferenter Ludi-Magiſtris, Typographis, Bibliopolis, & qui libros quomodolibet diſtrahunt, tam viris quam

(*a*) Ex ea Theologia duo incommoda naſcuntur: 1. quidem fideles tenerentur interius credere dogma, quod non tenerentur profiteri; id profecto adverſari videtur doctrinæ Apoſtoli *ad Rom. cap.* 10. *verſ.* 10. *Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* 2. In Fidei profeſſione uniformitas non foret neceſſaria. Hæc autem doctrina conſentire non videtur cum veteri Patrum traditione.

mulieribus juxta Formulam Fidei a Pio IV. editam emitti debere, in suo tamen Edito *art.* 4. voluit quidem Rex Catholicus ab omnibus prædictis emitti Professionem Fidei, sed duntaxat juxta Formulam breviorem in suo Edicto propositam, exceptis solis Magistris Scholarum *Latinarum*, a quibus eam emitti voluit ad normam Formulæ Pii IV.

Et quidem Professio Fidei non aliter a Magistratibus, cæterisque in Edicto nominatis emitti hactenus consuevit, nisi juxta præscriptum Edicti.

Hinc manifestum est, Principem nequaquam existimasse, alienum esse examinare & decernere, qua Formula Fidei Professio emitti & proponi conveniat; utque tamen nihil in præjudicium articulorum Fidei, quos Ecclesia ut tales declarasse constat, immutetur, in ipsa Formula in Edicto expressa sit professio omnium articulorum, quos credit & tenet Catholica, Apostolica, & Romana Ecclesia, &c.

Adhæc contingere potest, ut ob certas circumstantias, puta ob excitatas dissensiones super aliquo Dogmate non conveniat repente populum constringere præsertim sub gravibus pœnis ad assentiendum sive profitendum, quid super hoc Dogmate Fide divina sit credendum; sed potius suaviter prius populum conveniat disponi & instrui super ipso Dogmate, ut ita quodammodo sua sponte ad veritatem Dogmatis amplectendam alliciatur.

Hoc Consilio usus est Theodosius Imperator anno 380. Ut enim populos sibi subiectos muniret contra hæresim Arianam, & in Fide Catholica firmaret, Edicto suo significavit & expressit, quid de Mysterio SS. Trinitatis ipse teneret, & quid ab omnibus tenendum esset, nulla pœna adjecta. Edictum integrum habetur *l.* 1. *Cod. de Fide Catholica*; recitatque Sozomenus *lib.* 7. *Hist. Eccles. cap.* 4. qui & monet ibidem, quod Theodosius ad hanc legem descenderit: „ cum apud se reputasset satius esse, ut suam de Divinitate sententiam ipse „ suis Subditis palam prædicaret, ne vim inferre videretur „ repente invitis, quid colendum esset præcipiendo “.

In hoc quoque sollicite laborandum & attendendum, ut Fidei Formulæ, ipsaque Decreta dogmatica claris & specificis terminis ipsum Fidei Dogma fidelibus proponant; ne alias aliquando contingat, ut dum per similes Fidei Formulas fideles in unam Fidei consonantiam adunare, volunt, ipsasque circa Fidei dogmata dissensiones componere & extinguere student, ipsa diffidia & scandala per obscuritatem & æquivocationem magis augeant, & dissensiones excitent.

Nemo ignorat, quantas in partes Ecclesiam sciderint variæ illæ Formulæ pro Fide Catholica asserenda, ut præferebatur, contra Arianos compositæ, & per Episcopos evulgatæ, idque ob terminos æquivocos, quibus erant conceptæ.

Quis nescit, quantos motus ob suam obscuritatem excitaverit hæc propositio tamquam pro Dogmate Catholico proposita, *Unus de Trinitate pro nobis crucifixus fuit?*

Quidni igitur etiam hoc titulo Decreta Romana vulgo dogmatica revideri in Provinciis poterunt, priusquam publicentur aut executioni mandentur, ne subinde ob suas obscuritates & æquivocationes non tam sint apta, ut populum in Fide instruant, & in Fidei unitatem fideles coalescant, quam potius ut majores dissensiones circa ea, quæ credenda sunt, excitentur, & populus super eo, quod credendum est, in partes scindatur (*a*).

§. II.

Idipsum contingere potest ob Clausulas Decretis dogmaticis insertas.

PLACITUM Regium nequaquam attingere ipsum articulum seu Dogma Fidei, neque ipsum assensum Fidei, quem ipsi fideles articulo Fidei quacumque ratione ipsis cognito præbere tenentur, §. præcedenti observatum fuit. Sed quia Decreta dogmatica, ut per modum Legis positivæ ad exteriorem professionem alicujus articuli Fidei sub certis pœnis populum constringant, debeant adinstar aliarum Legum promulgari & populo proponi, merito inde Principes prætendunt, nec similem quoque Legem in suis Provinciis & Ditionibus posse publicari, & per modum Legis populo suo sine prævio suo Placito imponi.

In primis enim §. præcedenti ostensum est, quod licet circa ipsa Dogmata Fidei nihil possit temporum vel locorum varia conditio vel populorum genius, circa modum tamen ea proponendi & exponendi varia possint contingere, quæ publico, salva Fidei integritate, hic & nunc possint obesse.

Præterea quemadmodum in aliis Decretis sive Legibus positivis, ita & in Decretis dogmaticis contingere potest, ut Decretum Romanum, etiamsi rem dogmaticam seu punctum doctrinale definiat, una habeat adjunctas Clausulas, quæ Jura Principum & populorum, inveteratos Provinciarum Ecclesiarumve usus, aut recepta jampridem & observata Privilegia offendat, unde ipsa Respublica & Ecclesia turbari, & populus gravibus incommodis exponi posset: quemadmodum ipsos Ordines Brabantiæ, ubi de promulgatione Bullæ Urbani VIII. contra doctrinam & Librum Cornelii Jansenii agebatur, Archiducem Leopoldum præmonuisse supra *parte* 4. *cap.* 3. §. 3. notatum est.

Quid enim si similis Decreti violatores extra Provincias in Judicium evocarentur, aut Judicibus in Provinciis illis hactenus non admissis, puta, Fidei Inquisitoribus subderentur, vel pœnæ pecuniariæ etiam contra laicos decernerentur, aliaque similia præscriberentur, quæ moribus & Juribus in Provinciis illis receptis repugnent; quis dubitet, quin ob similes Clausulas Princeps similis Decreti publicationem sistere possit, ut quieti publicæ consulat, aut saltem publicationem ea moderatione admittat, ut dictarum Clausularum, quæ Jura Patriæ & Ecclesiæ violarent, nulla ratio habeatur, quemadmodum Principem Bullas aliquas, quibus libri proscribebantur, ac nominatim Bullam Urbani VIII. *In eminenti* cum simili moderatione admisisse ostensum est *part.* 4. *cap.* 3. §. 3. & 4.

§. III.

Sub prætextu definitionis Dogmatum, Jura Regia, inveteratæ Provinciarum Consuetudines & Privilegia subinde infringi possunt.

QUOD jampridem divinitas pronuntiavit Apostolus *Hebr. cap.* 5. *vers.* 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, & ipse circumdatus est infirmitate: & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis*, libenter agnoscunt Romani Pontifices sibi æque ac reliquis Episcopis dictum esse, fatenturque se ut homines mortales & Adæ filios infirmitatibus & passionibus humanis esse obnoxios, seque debere non tantum pro populo, sed & pro semetipsis offerre pro peccatis.

Similiter & de Cathedra Petri, æque ac de Regiis Soliis verificatur, quod *altitudo & sanctitas Solli Sanctum non faciat, nec a peccato securum.*

Quantumcumque igitur Pontifex Romanus ex dignitate suæ Cathedræ & Ecclesiæ super aliis in Ecclesia sit sublimatus, iisdem affectibus & passionibus humanis manet subjectus.

Quapropter, ut etiam fatetur Auctor anonymus libri, cui titulus, *Libertates Ecclesiæ Gallicanæ*, propugnans ex professo auctoritatem Romani Pontificis contra prætensos articulos Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, contingere potest, *quod Summus Pontifex aliquo ulciscendæ injuriæ, congregandarum divitiarum, augendæ familiæ, aliove pravo affectu impelli possit ad præcipiendum aliquid suæ potestatis limites transcendens, aut justitiæ repugnans.*

Hinc & contingere potest, ut Pontifices quærant sibi Ministros & Adulatores, a quibus discant & intelligant ea, quæ suis affectibus & prætensionibus sunt conformia; quod a prædecessoribus Pauli III. cum ingenti abusuum in Ecclesiam invectione factum fuisse deplorant, & Paulo III. ingenue exposuerunt præclarissimi illi novem Prælati ab eodem Pontifice delecti, & speciali juramento obstricti, ut libere & sine fuco sibi exponerent abusus, eorumque fontes in Consilio Tridentino tunc temporis convocato reformandos.

Hi igitur Prælati asserere non dissimularunt „ principium horum malorum inde fuisse, quod nonnulli Pontifices ejus prædecessores *prurientes auribus*, ut inquit Apostolus Paulus, „ coacervaverint sibi Magistros ad desideria sua; non ut ab eis „ discerent, quid facere deberent, sed ut eorum studio & calliditate inveniretur ratio qua id liceret, quod liberet.

Illud insuper notarunt hi Prælati „ quod Principatum omnem sequatur adulatio ut umbra corpus, difficillimusque „ semper fuerit aditus veritatis ad aures Principum.

Et sicuti Principum favor facile ad omnia, quæ Principi placere noscuntur, hominum ingenia contorquet; mirum non est, quod subjunxerint dicti Prælati „ inde confectum esse, „ quod confestim prodirent Doctores, qui docerent, Pontificem esse Dominum Beneficiorum, ac ideo cum Dominus „ jure vendat id quod suum est, necessario sequi in Pontificem non posse cadere Simoniam. Ita quod voluntas Pontificis, qualiscumque ea fuerit, sit regula, qua ejus operationes & actiones dirigantur.

Hos turpissimos Pontificum adulatores graphice depinxit Cardinalis Contarenus (qui & unus fuerat ex delectis illis Prælatis) in Epistola ad ipsum Paulum III. quod nonnulli inter illos „ nimio quodam affectu studeant Pontificis auctoritatem „ amplificare, adeo ut eorum quidam non vereantur dicere, „ *voluntatem Pontificis Regulam quamdam esse*, qua ejus actiones dirigantur, neque in Jure positivo constituendo, aut „ abrogando, aut etiam dispensando, regulam quampiam Pontifici esse constitutam “.

Recte advertit dictus Cardinalis, quod „ hæc doctrina seu „ positio adeo falsa, adeo repugnans sensui communi, adeo „ sit contraria Doctrinæ Christianæ, adeo depravet universi „ populi Christiani gubernationem, ut nihil perniciosius inveniri potuerit.

Nec ipsi doctissimi novem Prælati hanc opinionum perniciem dissimularunt, sed aperte fassi sunt, quod ex hac impia adulantium doctrina „ tamquam ex equo Trojano eruperint in „ Ecclesiam Dei tot abusus & tam graves morbi, quibus nunc „ conspicimus (inquiunt) eam ad desperationem fere salutis „ laborasse.

Si igitur illa impia quorumdam adulatio origo fuerit tot abusuum & malorum, quibus Ecclesia ad desperationem fere salutis laborare conspiciebatur; quidni hæc perniciosa adulatio, & nimia Pontificum hujusmodi adulationi aures præbendi facilitas occasionem dare possit, ut per Bullas dogmaticas sub prætextu asserendæ Pontificiæ auctoritatis, aut conservandæ immunitatis & Libertatis Ecclesiasticæ Jura Regia, inveteratæ Consuetudines, & recepta Provinciarum Privilegia cum plurimorum incommodorum sequela, atque Reipublicæ tum Civi-

(a) Quod si hoc revisionis jus tribuatur Magistratibus laicis, cavendum est ne inde concludatur Fidei Formulas ab ipsis posse attingi, immutari, & contrahi, uti e re populorum ipsis visum fuerit.

Civilis tum Ecclesiasticæ perturbatione inverterentur, utpote quæ ab ejusmodi adulatoribus auctoritati Sedis Apostolicæ, aut immunitati & Libertati Ecclesiasticæ contraria esse asseruntur.

§. IV.

Ex hactenus dictis concluditur Placitum Regium æque requiri ante publicationem Bullarum Dogmaticarum, quam cæterorum Rescriptorum: ejusque usum super Bullis Dogmaticis ab antiquo in Belgio fuisse usitatum probatur auctoritate Joannis Driedonis.

OBSERVATUM est supra §. 1. hujus Capitis, sufficere, ut quis articulo Fidei assentiri debeat, quod quacumque ratione ipsi constet, articulum illum divinitus esse revelatum, ita ut non dependeat a publicatione aut executione Decreti dogmatici ipse assensus Fidei, qui præstandus est ipsi Dogmati hoc ipso, quo quacumque ratione innotuerit, Dogma illud divinitus esse revelatum, sed duntaxat requiri publicationem, ut quis Decreto dogmatico constringatur, quoad ea, quæ respiciunt modum externæ professionis, vel pœnas in non profitentes in Decreto comminatas, aliave similia, quæ positiva sunt, & Regium Placitum hæc duntaxat respicere.

Unde & recte observavit amplissimus ac eruditus Auctor Tractatus de Jure Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem *cap.* 1. *num.* 19. quod si super Bullis dogmaticis „ sola „ publicatio Romana adhibeatur, non ex vi promulgationis „ tenebuntur Belgæ, sed ex notitia sua quisque constringitur, „ qui citra omnem publicationem Dogma Fidei hausit, sed nul„ læ pœnæ aut Clausulæ appositæ Fidei decisioni ex tali pro„ mulgatione effectum hic habebunt.

Præterea observatum est, Decreta dogmatica seu Fidei quoad modum publicationis, aliaque externa ipsam Decretorum executionem spectantia, quæque ipsum Dogma Fidei non mutant, eamdem esse rationem cum aliis Decretis, ut proindê merito monuerit prædictus Auctor loco citato, quod, si Proceribus Ecclesiæ visum fuerit, Decretum pure dogmaticum, id est, in quo Fidei articulus credendus proponitur, promulgare, eam promulgationem fieri, servata veteri forma, ratio exigat; ne„ que enim (ait) materia Fidei hoc singularæ adfert, ut quo„ ad publicandi ritum omnia turbentur, cum possit, conserva„ tis receptis moribus, res tranquille peragi, & ad notitiam „ populi perduci.

Probatum quoque est, Decreta Fidei pluribus titulis, non minus quam cætera Decreta, in publica commoda ex præcipiti eorum publicatione & executione posse impingere.

Cum igitur non semel in hoc Tractatu, ac notanter *parte* 2. ostensum fuerit, unicum Placiti Regii scopum esse, ut incommoda præcaveantur, quæ ex præcipiti Decretorum aut Bullarum Pontificiarum publicatione & executione in Rempublicam seu Civilem seu Ecclesiasticam irrepere possent, manifestum est, Placitum Regium, attento ejus scopo, non minori ratione prævie ad publicationem & executionem horum Decretorum, quam cæterorum requiri.

Idipsum rectissime observavit jam citatus Auctor De Jure Belgarum: postquam enim monuit, quod Bullæ, quæ circa Dogmata vel libros aliquid statuunt, non magis, quam Bullæ quamcumque aliam materiam concernentes, sint immunes ab incommodis, quibus Respublica & Ecclesia turbari posset, tamquam consequens infert: „ Quas proinde æquum non est exi„ mi a solitis cautionibus & observationibus, quibus nova „ Decreta munienda sunt, ut sine periculo tranquillitatis in „ Rempublicam admittantur.

Eumdem fuisse sensum Auctorum, qui de hoc usu Placiti scripserunt, vel inde patet, quod, nullo inter Bullas facto discrimine, usum Placiti super earumdem publicatione & executione requiri asserant, ejusque usum jam pridem indifferenter super omnibus Bullis usitatum testentur, uti retulimus supra *parte* 2. *cap.* 1. §. 2.

Quin & Joannes Driedo Theologus Lovaniensis non tantum de hoc usu Placiti generaliter recepto, sed specialiter de ejus usu super Bullis dogmaticis apud Belgas jampridem usitato scripsit, & testimonium reddidit *libro* 2. *De Libertate Christiana*, *cap.* 2. ubi tractat & inquirit de iniquitate & æquitate humanorum Statutorum & Mandatorum, præmissisque iis, quæ in famosa Bulla *Cœnæ Domini* pro Libertate & Immunitate Ecclesiastica decernuntur, concludit: „ potestatem sæ„ cularem absolute mandare & statuere non posse, ne quis„ quam pareat Litteris Apostolicis Justitiam aut Gratiam con„ cernentibus, aut executioni mandet easdem": nam dum hoc sit (ait) „ directe contra potestatem seu Libertatem Ecclesiasti„ cam, esset eam prorsus tollere & extinguere.

Deinde addit: „ Aliud est potestatem sæcularem mandare aut „ constituere, ut sine suo beneplacito & examine nemo pareat „ hujusmodi Litteris, aut executioni mandet easdem; quod „ (ait) videtur posse fieri absque contemptu potestatis Eccle„ siasticæ, & absque injuria, & odio aut gravamine seu præ„ judicio Ecclesiasticæ Libertatis, & S. Sedis Apostolicæ vel „ Litterarum ejusdem.

In probationem istius addit, quod „ Princeps id possit face„ re vel ex privilegio seu commissione Papæ (*a*), vel (ait) „ ex causa rationabili secundum congruentiam loci & tempo„ ris, ad sic statuendum & mandandum moveatur propter abu„ sus tollendos.

Nequaquam obscurum est, hujus Theologi mentem fuisse, quantum in se erit, usum Placiti, quem hisce in partibus usitatum cernebat, conciliare cum prædicta Bulla *Cœnæ Domini*. Num ratio conciliandi sit adæquata, hic non inquirimus; sed hoc unum quæritur, quid hic Theologus de usu Placiti testetur.

Et quidem postquam recitavit quosdam abusus, qui in Rescripta Romana notanter Beneficiaria irrepere possunt, recte monet, quod potestas sæcularis executionem Bullarum seu Rescriptorum Curiæ Romanæ non permittens, antequam sint examinata: „ non velit sibi aut Judicium Ecclesiasticarum rerum „ usurpare, aut viros idoneos auctoritate Apostolica institutos, „ impedire, aut super eorum idoneitate Judicium sumere; sed „ quod velit ad ædificationem Reipublicæ Statum Ecclesiasti„ cum promovere.

Post hæc monet: „ de omnibus Litteris & Mandatis Papæ „ præsumendum quidem esse, quod his opporteat obedire, mo„ do constet, aut constare debeat, tales revera esse Litteras „ a Sede Apostolica emanatas, subsistentibus etiam rationibus & „ causis, quibus ipse Papa verisimiliter motus inductus est ad „ præcipiendum.

Postmodum tamen recte animadvertit: „ quod hæc præsum„ tio tam violenta esse non debeat, ut non liceat hujusce„ modi Mandata etiam verissime emanata a S. Sede Apostoli„ ca examinare & investigare sollicite, an eis oporteat obedire.

Utque ostendat, id quoque militare in Decretis Fidei, subdit: „ unde & Sententia Papæ circa Fidem tanta Consilii mo„ deratione concipi debet, tantaque maturitate patientiæ de„ coqui, & tanta deliberationis gravitate proferri, ut omni„ no recta sit credenda: verum quia Papa quatenus homo ta„ lem modum deliberationis circa ea, quæ sunt Fidei, potest „ omittere, & inniti proprio sensui, propriæque prudentiæ, „ idcirco etiam plerumque liceret examinare Litteras Man„ datorum Papæ definientis aliquid credendum esse, aut Fi„ de tenendum.

Perspicuum est, ex toto contextu Driedonis, quod, cum videret usum Placiti suo tempore ad omnes indifferenter a Romano Pontifice emanantes Bullas se extendere, atque super iis examen in Principum Auditoriis requiri, priusquam adinstar novæ Legis publicari & executioni mandari sinerentur, ostendere voluerit, qua ratione contingere queat, quod Decreta, quibus a Papa aliquid de Fide tenendum definitur, examinari possint.

Constat autem ex Fastis Academicis Studii Generalis Lovaniensis per Andream Valerium digestis, Driedonem renuntiatum fuisse S. Theologiæ Doctorem anno 1517. adeoque a ducentis circiter annis de hoc usu Placiti jam in Belgio usitato testimonium reddidisse.

Non mirum proinde, quod Consilia Regia sustinuerint, hunc usum Placiti ab antiquo super omnibus indifferenter Bullis etiam dogmaticis a tempore immemoriali fuisse usitatum, quandocumque hunc usum apud Principem ejusve Gubernatorem sustinere & vindicare debuerunt contra importunas instantis Ministrorum Curiæ Romanæ Principi persuadere nitentium, hunc usum Placiti ad Bullas vulgo dogmaticas extendi non posse, vel ad certam Bullarum speciem esse restringendum. Quæ occasio specialiter se obtulit circa annos 1659. & 1660. occasione Litterarum Philippi IV. in quibus Bullæ dogmaticæ ad hoc Placito eximi videbantur, de quibus *parte* 4. *cap.* 4. §. 4. & 5. Ubi una videre est, qualiter Magistratus Regii exposuerint & sustinuerint, non minus periculi imminere Juribus Regiis & Subditorum, si Bullarum dogmaticarum publicatio sine prævio examine & revisione in his Provinciis a Principe permitteretur, quam si absque prævio Principis Placito tolleretur aliorum quorumcumque Decretorum publicatio; & usum Placiti super Bullis vulgo dogmaticis non minus ab antiquo fuisse in his Provinciis usitatum, quam super aliis quibuscumque Rescriptis & Decretis, ac propterea ea cum moderatione has Regias Litteras (quas subreptitie a Rege impetratas sciebant) recepisse, ut ipsum Jus Placiti super Bullis dogmaticis reipsa integrum conservaretur, quamvis ob reverentiam Principi debitam terminis mollioribus uterentur.

C A P U T III.

Discutitur opinio Francisci Zypæi de hoc usu Placiti Regii.

§. I.

Zypeus fatetur, quod Consilia Regia jampridem Placito subjecerint Decreta Romana, etiam non Beneficialia.

QUOTQUOT usum Placiti Regii apud Belgas ad sola Rescripta privatis data, eaque Beneficiaria restringere moliuntur, uni pene auctoritati Francisci Zypæi Officialis quondam & Archidiaconi Antuerpiensis innituntur, creduntque ejus præ reliquis majorem in hoc Placiti usu esse auctoritatem, tamquam qui Juris Belgici notitiam & peritiam in multis ostenderit.

Quapropter non inutile judicavi penitus inquirere, quæ fuerit hujus Auctoris de hoc usu Placiti sententia, & quod fundamentum restrictionis hujus usus *ad Rescripta tantum privatis data*

(a) Superius *Capite* 3. *part.* 2. hujus Tractatus demonstravit D. Van-Espen non ex privilegio jus Placiti Principibus competere, sed eorum *Principatui inseparabiliter inhærere, nec Principem jus illud abdicare posse, nisi una se ipsum Principatu exuat.*

data, eaque non omnia; sed Beneficiaria tantum, quam restrictionem in sua *Analysi Juris Pontificii novi* probare quantumvis vacillanter videtur.

In primis agnoscit Zypæus, jampridem usum Placiti obtinuisse quoad omnia passim e curia Romana emanantia Decreta: verum usum hunc, si *non errorem, at opinionem nullo Edicto Regio fundatam dicere non veretur*.

Quod enim (ait) „ plerique, qui Roma aliquid accipiunt,
„ Placitum petant, fit, quia ad nomen Fisci & minas ingen-
„ tium mulctarum omnes privatim horent, nec ob sumptum
„ paucorum aureorum, quo id Placitum impetratur, vitan-
„ dum, vult aliquis quæstionem universalem seu omnium suam
„ privatam solius facere, disputare, inquam, num egeat Pla-
„ cito an non: sed hæc singulorum in re sua agendi ratio ipsi
„ universæ Jurisdictioni Ecclesiæ præjudicium inferre non po-
„ test, ut & tota petendi Placiti ratio, si non sit in gratiam,
„ non præjudicium Ecclesiæ, atque Reipublicæ omni Jure, ra-
„ tione atque potestate destituitur.

Fatetur igitur Zypæus, quod Regia Consilia per suos Fiscales omnium passim Decretorum Romanorum Placetationem urgerent, sive quod mulctarum exactione cogerent quousque ad impetrandum Placitum super Decretis & Bullis Romanis, priusquam ea executioni mandarent, quodque per has Fiscalium prosecutiones adversus Diplomatum Romanorum executores, privati quique inducerentur ad petendum Placitum.

Itaque, ipso Zypæo fatente, Regiorum Consiliorum jampridem ea fuit opinio, quod non tantum *Rescripta privatis data, eaque non omnia, sed Beneficiaria tantum*, Placitum Regium requirerent, uti contendit Zypæus, sed omnia passim.

At illud mirandum, quod Jurisconsultus Belga incusare non vereatur ipsa Consilia Regia, eorumque Fiscales, quasi ipsos Subditos Regis minarum intentatione, & mulctarum indictione cogeret irrationabiliter ad postulandam Placetationem nullo Principis Edicto probatam.

Quod autem ait Zypæus, quod „ hæc singularum in re
„ sua agendi ratio ipsi universæ jurisdictioni Ecclesiæ præju-
„ dicium inferre non possit " verum est; sed illud falsum est, quod usus Placiti, quantumvis ad omnia Decreta Romana extendatur, & Principes velint, ut indifferenter omnia e Curia Romana emanantia Decreta Regiis Auditoriis examinanda & probanda deferrentur, priusquam executionem habere queant, quidquam præjudicii Jurisdictioni Ecclesiasticæ adferat; nam ut sæpius in hoc Tractatu annotatum est, usus Placiti non tendit ad impediendam Jurisdictionem Ecclesiasticam, vel auctoritatem Romani Pontificis enervandam, sed tantum ad præcavendum, ne ex præcipiti dictorum Decretorum executione Ecclesia vel Respublica præter Romani Pontificis & Ecclesiæ mentem, in gravia subinde incommoda incidat.

Illud quoque libenter concedimus, quod subdit Zypæus ibidem, *ut & tota petendi Placiti ratio, si non sit in gratiam, non in prejudicium Ecclesiæ, atque Reipublicæ, omni jure, ratione, atque potestate destituatur*. At illud contendimus, quod tota petendi Placiti ratio sit in gratiam, non in præjudicium Ecclesiæ atque Reipublicæ, uti supra fusius ostensum est.

Agnoscit quoque Zypæus, Concilium Tridentinum hic quidem in Belgio esse simpliciter publicatum, sed tamen Litteris Regiis, quibus & Episcopis & Regiis Consiliis ejusdem Concilii executio demandabatur, insertam fuisse Clausulam, qua Rex declarabat, eam publicationem & executionem cum ea moderatione accipiendam & faciendam: „ ut nihil immutetur aut
„ innovetur circa Regalia Jura, Privilegia Suæ Majestatis, aut
„ suorum Vassallorum, Statuum aut Subjectorum, & præser-
„ tim circa Jurisdictionem laicalem, Jus Patronatus, indultum
„ seu Jus Nominationum, cognitionem Causarum & materiæ
„ possessoriæ Beneficiorum, Decimarum possessarum aut præ-
„ tensarum per laicos, superintendentiam & administrationem
„ Hospitalium, aliorumque piorum locorum, denique alia
„ similia Jura; non (inquit) *ad contraveniendum dicto Con-*
„ *cilio, sed ut executio accomodetur naturæ cujuscumque Pro-*
„ *vinciæ*.

Videt ergo quod jam tum usus Belgii, etiam probante Principe, haberet, quod Decreta generalia non tantum ipsius Pontificis, sed etiam Concilii generalis per Pontificem Romanum non semel confirmati, sine litteris Placiti & prævio examine publicari non sinerentur, immo quod Decretorum executio moderationem & limitationem per Litteras Regias sive Placiti acciperet.

Et hæc quidem acta fuere, priusquam per Philippum II. evulgatum esset Edictum de anno 1574. quo generaliter & indefinite vetatur admissio seu executio cujuscumque Bullæ aut Decreti Romani, priusquam vel in Consilio Privato vel in Consilio Brabantiæ litteræ Placiti super ejus executione fuerint obtentæ; ut proinde etiam ante hoc Edictum hic in Belgio dubitatum non fuerit, quin super Decretis Ecclesiasticis Placitum Principis requireretur, antequam per modum novæ Legis promulgari & executioni mandari per Ditiones Principis possent, quodque ipse usus Placiti Regii non restringeretur ad Rescripta privatis data, eaque Beneficiaria.

§. II.

An ex Edictis Principum restrictio Placiti ad Rescripta Beneficiaria deduci queat, ut opinari videtur Zypæus?

AGNOSCERE debuit Zypæus, usum Belgii jampridem habuisse, ut super omnibus differenter e Curia Romana emanantibus Bullis & Rescriptis litteræ Placiti Regii peterentur; ac dicere non veretur, quod si „ res ; ut se habet examinetur;
„ ad nullius Constitutionis, Legisque Ecclesia promulgationem
„ Placito principali opus esse judicabit, qui non ex præjudica-
„ ta aliqua opinione, sed ex vero statuere volet.

Rationem sui asserti subjungit: „ nulla enim Principum Edi-
„ cta id mandant quod Leges Constitutionesque Apostolicas,
„ sed quoad Rescripta tantum privatis data; eaque non om-
„ nia, sed Beneficiaria tantum. Quæ enim reperiuntur in li-
„ bro Edictorum Rubrica VIII. De Causis Beneficialibus,
„ omnia tam in enarrativis verbis (quæ impulsivam & fina-
„ lem causam earum Constitutionum continent) quam dispo-
„ sitivis de Provisionibus Beneficialibus sonant " . Hactenus Zypæus.

Bina sunt Principum Edicta sub Rubrica per Zypæum citata, in quorum primo de 12. Septembris 1485. nulla Placiti Regii mentio fit, sed generaliter vetatur admissio ullius Provisionis Beneficialis, aut Reservationis e Curia Romana emanantis propter abusus, fraudes, sordesque, quibus provisiones illæ reperiebantur refertæ.

Alterum de 20. Maji 1497. meminit Regii Placiti, vultque nullam similem Beneficii Provisionem aut Reservationem ob easdem sordes & abusus admitti, nisi prævie in Consilio Regio fuerit examinata, & Litteræ Placiti in forma debita expeditæ.

Verum igitur sit, hæc Edicta provisiones seu Rescripta Beneficiaria duntaxat spectare; sed quis inde concludet, mentem Principis esse, reliqua seu generalia seu particularia Decreta aliam materiam complectentia, ab hoc Placiti jure declarare exempta?

An quia Principes intelligens incommoda ex facili nimis admissione Rescriptorum Beneficialium in suas Ditiones exorta, Magistratus admonet, ut iis remedium apponant, & eorum admissioni invigilent; num propterea dicemus, Principem nolle, ut eamdem vigilantiam & cautelam impendant circa alia Diplomata iisdem aut similibus incommodis subjecta?

Sane mentem Principis seu Archiducis Philippi non fuisse, per suum Edictum de anno 1497. usum Placiti ad Rescripta Beneficiaria, eaque inter partes litigiosa restringere, manifestum est ex Litteris ejusdem Principis datis die 16. Martii 1501. quibus mandat ritu solito edici & denuntiari per totam Flandriam, ne ullus posthac ausit adferre aut in publica Concione denuntiare ullam quæstuationem faciendam, aut libellos indulgentiales sive Indulgentias aliunde in hanc Patriam allatas sub obtentu Bullæ Litterarum permissionis sive Placiti, quas forsitan a Principe potuissent impetrasse: quas (inquit) omnes Litteras permissionis seu Placiti a Nobis obtentas super prædictis quæstuationibus, Indulgentiis vel Remissionibus suspendimus, prout & per præsentes suspensas declaramus, quoadusque aliter per Nos declaratum fuerit. Epistola integra exhibetur in Appendice sub *litt. NN.*

Et anno 1503. Procurator Regius exposuit, se deprehendisse quosdam, qui se dicebant Commissarios Ecclesiæ Cathedralis B. Mariæ Rhemensis, affixisse ad valvas cujusdam Ecclesiæ in civitate Gandensi quamdam Schedulam, qua continebatur certa Indulgentia, quæ dicebatur jampridem data dictæ Ecclesiæ Cathedrali per Pontificem: esseque verisimile, quod dicti Commissarii etiam aliis Ecclesiis eamdem affigere tentarent, idque non obtentis hactenus Litteris Placiti, in summum præjudicium Regaliæ, & supremæ potestatis, quod nec permitti, nec tolerari potest.

Ad hanc querelam & Conclusionem Procuratoris Regii scriptum fuit nomine ejusdem Principis seu Archiducis Consilio Flandriæ, mandatque ut similem affixionem nullatenus dissimulet aut permittat, ac per totum Comitatum Flandriæ nomine Principis interdicat, similem fieri affixionem, arrestando vel arrestari faciendo, qui hujusmodi affixionem attentarunt, aut attentare vellent, donec legitime docuerint, se Litteras Placiti obtinuisse. Epistola integra exhibetur in Appendice sub *litt. OO.*

Evidens est ex contextu harum Litterarum, in hisce mentionem fieri de libellis Indulgentiarum, quas ad emulgendas fidelium & simplicium eleemosynas ætate illa circumferebant illi, quos Quæstores nominabant; de quorum abusibus plura referuntur in Clementina 2. *De Pœniten. & Remiss.* & quos tandem in totum abrogandos censuit Synodus Tridentina *Sess. 21. cap. 9. De Reformat.*

Ex his interim liquet, plane alienum fuisse a mente Principis, quod per allegatum Edictum voluisset usum Placiti ad solas Provisiones Beneficiarias restringere.

Sed & illud falsum est, nullam extare in Belgio Principis Sanctionem, quæ litteras Placiti requirat generaliter super omnibus e Curia Romana emanantibus Litteris, Rescriptis, aut Mandatis.

Extat enim Sanctio Pragmatica Philippi II. Regis Catholici de anno 1574. quam, habita prius consultatione & exquisita sententia Consiliorum Belgii tum Supremorum tum Provincialium, edidit Rex, qua diserte vetuit, ne quis ullius argumenti Bullas, aut Decreta ex Urbe Roma, aut a Legatis Pontificis profecta per Belgium executioni mandare ausit, nisi litteris Placiti prius comprobata fuerint, vel in Sanctiori Consistorio, vel in Barbantiæ Consilio. Integra hæc Pragmatica Sanctio exhibetur in Appendice sub *litt. PP.*

Meminit & hujus Sanctionis ipse Zypæus; sed ut ejus auctoritatem infirmet, addit, *sibi non constare hoc Edictum esse authenticum & promulgatum.*

Authenticum esse facile reperisset Zypæus, si id scire voluisset; quandoquidem hæc Sanctio sive Edictum Principis ad Consilia Regia jussu Principis missum fuerit, & in publicis monumentis custodiatur, & in Curiarum Registris conservetur.

Quod

Quod & notavit Antonius Anſelmo Juriſconſultus Antuerpienſis in ſuo Codice Belgico, titulo *De Litteris Placiti*, §. 3.

Quantum ad publicationem neque de hac dubitari poteſt, quandoquidem ambigi nequeat, quin regiſtratio hujus Pragmaticæ in Regiſtris Curiarum auctoritate publica facta fuerit, ut conformiter ad eam Curiam Miniſtri procedere deberent; quæ regiſtratio in ejuſmodi Edicto ſeu Pragmatica pro ſufficienti publicatione habetur.

In hac enim Pragmatica unice de Jure Placiti tractatur; quod Jus cum præcipue tendat ad avertenda publica incommoda, Sanctiones ſuper eo editæ non tam ipſos privatos, quam publicos Regis Miniſtros & qui ſuper publicis negotiis invigilare jubentur, ſpectant, adeoque non tam populo, quam his intimandæ ſunt.

Scitur autem quod Edicta, quibus Curiis aut Tribunalibus leges procedendi præſcribuntur, ſoleant ad ipſas Curias ſeu Tribunalia mitti, atque ibidem publice recitari, & facta lectura, ad perpetuam memoriam regiſtrari, atque hoc modo pro ſufficienter publicatis & intimatis haberi, atque ab ipſis Curiis & Tribunalibus pro Legibus inviolabiliter & perpetuo ſervandis reputari.

§. III.

Oſtenditur quam inepta ſit ratio a Zypæo adducta pro adſtruenda reſtrictione Placiti Regii ad Reſcripta Beneficiaria privatis data, & quomodo hæc reſtrictio funditus evertat ſcopum Placiti.

ZYPÆUS, poſtquam inſinuavit, Edicta Principum ſuper uſu Placiti jampridem edita ac ſignanter bina illa de annis 1485. & 1497. ſolas Proviſiones Beneficiarias ſpectare, oſtendere quoque voluit, non ſine fundamento Principes Placitum ſuper his Proviſionibus potius, quam ſuper generalibus Sedis Apoſtolicæ Ordinationibus & Decretis requiſiviſſe.

Beneficiaria enim Diplomata (ait) „ ſubreptione, gratia, & „ ſordibus ſæpe obtinentur, ut incommoda in his frequentia „ eſſe poſſint.

Quoad Ordinationes autem, quæ „ pro ſalubri regimine Ec„ cleſiæ maturis & repetitis deliberationibus ad tollendos abu„ ſus cum magno decore Domus Dei, incremento politiæ Ec„ cleſiaſticæ, & augmento Juſtitiæ ſæcularis promulgantur " in his illa incommoda juxta Zypæum non occurrunt.

Ex quibus concludere videtur, non immerito Edicta Principum non niſi ad Reſcripta Beneficialia, & abuſus circa ea porrigi, non vero ad curſum impediendum dictarum Conſtitutionum Apoſtolicarum.

Verum quidem eſt, allegata Principum Edicta præcipue edita fuiſſe ad tollendos abuſus, fraudes, ſordeſque, quæ circa Proviſiones Beneficiarias e Curia Romana emanantes quotidie magis magiſque invaleſcebant, & in graviſſima Eccleſiarum incommoda, necnon Vaſſallorum & Subditorum vexationem & oppreſſionem rendebant, uti ſopra notatum fuit.

Præterea & illud verum eſt, prædicta incommoda non tam frequenter occurrere in Conſtitutionibus Apoſtolicis, quæ (ut ſupponit Zypæus) pro ſalubri regimine Eccleſiæ maturis & repetitis deliberationibus ad tollendos abuſus cum magno decore Domus Dei, incremento politiæ Eccleſiaſticæ, & augmento Juſtitiæ ſæcularis, promulgantur.

Sed ſi, fatente Zypæo, Proviſiones Beneficiales, quibus Sedes Apoſtolica providet Eccleſiis de ſuis Miniſtris, a quibus ut plurimum populorum ſalus, & recta Eccleſiarum gubernatio dependet, ſubreptione, gratia, & ſordibus ſæpe obtineantur, atque propterea incommoda in illis frequentia eſſe poſſint; quidni & Conſtitutiones ſeu Ordinationes Apoſtolicæ, quæ reformationem Eccleſiæ vel abuſuum præferunt, non abſimili ſubreptione, gratia, & fraudibus obtineri, atque inde iiſdem aut gravioribus ſubinde incommodis ſubjacere poſſint, quod non uno titulo contingere poſſe ſupra oſtenſum eſt.

Præterea ſi ſcopus & ratio Placiti attendatur, potius ipſa Reſcripta privatis data, eaque non omnia, ſed Beneficiaria tantum, de quibus loquitur Zypæus, ab hoc Placito eſſent eximenda, quam Conſtitutiones generales e Curia Romana emanantes, quamcumque etiam materiam concernentes.

Conſtat enim Placitum Regium in hoc unum tendere, ut præcaveantur publica incommoda, quæ ex præcipiti Bullarum, aut Reſcriptorum Curiæ Romanæ publicatione, executione, aut admiſſione in Rempublicam redundare poſſent, quemadmodum in præcedentibus fuſius oſtenſum eſt.

Porro indubitatum eſt, Reſcripta privatis data, eaque Beneficiaria rarius in publica commoda poſſe impingere, eo quod non niſi inter privatos res agatur, & ſi quid ſubreptum fuerit, non niſi præjudicium privatorum concernet: immo ſi quæ in iis ſordes ſe immiſceant, hæ non ſoleant tam facile publicum inficere, eo quod inter privatos hæreant, quandoquidem ſimilia Reſcripta publicari & in populo divulgari, aut ut regulæ actionum proponi non conſueverint.

Adhuc ſimilia Reſcripta & Proviſiones Beneficiariæ eodem pene ſemper ſtylo atque iiſdem ſub Clauſulis conſueta ſunt in Curia Romana expediri.

Quapropter ubi ſemel ſimiles formulæ fuerunt examinatæ, & per Principum Edicta, necnon conſuetam praxim per Arreſta Conſiliorum firmatam Reſcripta Beneficiaria quoad Clauſulas in iis occurrentes modificationem ſuam acceperunt, ſine magnis incommodis, aut notabili Reipublicæ ſeu Eccleſiaſticæ ſeu Civilis turbationis periculo, eximi poſſent ab hoc Placiti uſu.

Et quidem in Gallia, tametſi ſummo cum rigore ſuper omnibus Reſcriptis & Mandatis Curiæ Romanæ uſus Placiti ſervetur, eumque in finem plura continuo emanent Regia Edicta, tamen Reſcripta Beneficiaria per privatos in conſueta forma obtenta Placito Regio declarantur exempta. Id probat in primis ſolemne Parlamenti Pariſienſis Arreſtum de 15. Maji 1647. in quo, poſtquam Curia inhibuerat omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, &c. recipere, jubere publicari aut exequi Decreta, aliave Reſcripta Inquiſitionis Romanæ, quemadmodum & omnes alias Bullas & Brevia, ſine Placito Regio obtento in ſupremo Regis Auditorio, hanc ſubjungit exceptionem: ita tamen ut Proviſiones Beneficiariæ, & expeditiones ordinariæ concernentes Cauſas privatorum, quæ in Curia Romana obtinentur, conformiter ad Ordinationes Regni & Leges Status, ſub dicta prohibitione non comprehendantur.

Hoc Arreſtum integrum extat inter Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, *cap.* 10. *n.* 12.

Eadem exceptio repetitur in Arreſto de 9. Maji 1703. dato adverſus Mandatum Epiſcopi Claromontani, in quo poſt factam inhibitionem recipiendi, legendi, imprimendi, publicandi, aut exequendi quæcumque Decreta, Bullas, Brevia, aliaſve Expeditiones e Curia Romana emanantes, ſine Litteris Regiis Patentibus, quibus ipſa publicatio injungitur, in Curia regiſtratis, adjungitur hæc limitatio: exceptis Proviſionibus Beneficialibus, Brevibus obtentis in Pœnitentiaria, aliiſque ordinariis expeditionibus concernentibus negotia res privatorum (a).

Eadem ratione hic in Belgio ſine Placito Regio paſſim recipiuntur & executioni mandantur Reſcripta Juſtitiæ, Diſpenſationes Matrimoniales ſuper ætate, aliiſque Ordinum Sacrorum impedimentis, & hujuſmodi per privatos obtentis; eo quod ſimilia in ordinaria forma expediantur; & non niſi privatos concernant, nec facile ex ſimilium admiſſione publica incommoda ſint timenda.

Immo admodum veriſimile eſt, etiam in Belgio Reſcripta Beneficiaria ſine Placito Regio fuiſſe admiſſa, & recepta ante Edicta de annis 1585. & 1497. poſtquam ſcilicet Principes advertiſſent, circa Proviſiones Beneficiorum plurima irrepſiſſe, quæ non tantum in præjudicium privatorum, ſed etiam in ſummum Reipublicæ & Eccleſiarum præjudicium vergebant.

In priori enim Edicto de 1485. expreſſe aſſeritur, per Procuratorem Regium expoſitum fuiſſe, per Principes harum Provinciarum hactenus Bullas ſeu gratias expectativas, aliaſque Proviſiones Curiæ Romanæ ſuper Collationibus Beneficiorum fuiſſe admiſſas in his Ditionibus amplius, quam in aliorum Principum Ditionibus admiſſæ fuiſſent.

Poſt hæc expoſuit Procurator Regius, quod ex hac faciliori dictarum Proviſionum admiſſione & receptione magni abuſus & turbationes provenerint in hiſce Ditionibus, in magnum gravamen, damnum, & intereſſe, turbationem & vexationem Vaſſallorum & Subditorum, etiam eorum, qui ſunt Status & Ordinis Eccleſiaſtici, quos abuſus & gravamina ibidem nominatim enarrat.

Idipſum & ſufficienter innuit integer contextus ſubſequentis Edicti de 1497. quo mandatur nullam Proviſionem Romanam in materia Beneficiali *poſthac* admitti, aut executioni mandari, niſi expeditis & obtentis Litteris Placiti in forma conſueta; idque, ut in eodem Edicto præmittitur, ob magnos abuſus, qui in has Proviſiones irrepſerant, *in maximum Reipublicæ & Eccleſiarum incommodum & perturbationem, necnon Subditorum oppreſſionem.*

Non dubium, quin exceptio Proviſionum ſuper Beneficiis expreſſa in Edicto Philippi Boni de anno 1447. facile potuerit præbere occaſionem Proviſiones Romanas materiam Beneficiariam concernentes in his Ditionibus ſine Placito Regio admittendi, quoaduſque tandem viſum fuit per facilem horum quoque Reſcriptorum ſeu Proviſionum admiſſionem & executionem has Provincias & Eccleſias in plura eaque notabilia incommoda incidere, & Subditos, præſertim Eccleſiaſticos frequenter per Cenſuras & evocationes in Curiam Romanam vexari & opprimi.

Et quantumvis ſenſim tum per Concilium Tridentinum, tum per Principum Edicta & Provinciarum Conſuetudines variis Curiarum Regiarum Arreſtis firmatas circa Proviſiones Beneficiorum inter Sedem Apoſtolicam & Ordinarios Collatores, necnon ſuper Stylo in Curia Romana ſervari ſolito, Clauſuliſque inſeri conſuetis ita ſit proviſum, ut hiſce publicis incommodis magnum ex parte remedium ſit allatum, nihilominus hactenus praxis Belgii uſum Placiti ſuper Reſcriptis Beneficiariis retinuit.

At & illud notum eſt, hodie Proviſiones Romanas in materia Beneficiaria a privatis obtentas paſſim de facili in forma conſueta placetari, eo quod ſi juxta Stylum ordinarium Curiæ Romanæ expeditæ fuerint, ſpectatis præſertim Regiis Edictis, & notoriis Provinciarum Conſuetudinibus, nihil ſoleat in his Proviſionibus occurrere, quod impingat in publica commoda, notanter eo quod quæſtiones ſuper his Proviſionibus inter privatos incidentes agitari & decidi plerumque ſoleant in Conſiliis Regiis, quæ Clauſulas in Proviſionibus Romanis occurrentes, quæ Privilegia aut inveteratos Provinciarum mores offendere poſſint, pro Clauſulis nullius effectus reputant, & quæſtiones conformiter ad Regia Edicta, Privilegia & mores Patriæ,

(a) Revera Expeditiones, quæ circa negotia ordinaria Romæ obtinentur, executioni mandantur in Galliis ſine Litteris Patentibus & Arreſtis Parlamentorum. Ab hac tamen conſuetudini excipi debent Arteſia. Flandria, & Provincia Provinciæ; in iis quippe poſſeſſio Beneficiorum rata non habebitur, niſi Litteris ſupremorum Senatuum, quibus iſtæ Provinciæ diriguntur, antea approbetur.

triæ, necnon ad Regulas Cancellariæ & Apostolicas Constitutiones hic ab antiquo receptas decidunt.

His attentis mirum non esset, si hactenus in Consilio Brabantiæ non esset formulare Placiti aliud pro Bullis Beneficialibus, ut vult Zypæus.

Quandoquidem enim similes Provisiones eadem solita formula ex Stylo Curiæ Romanæ consueverint expediri, nec soleant similes Provisiones a privatis obtentæ in publica commoda impingere, sintque frequentiores & quasi quotidianæ, non mirum si habeatur formulare Placiti super similibus Bullis Beneficialibus.

At simile Formulare quoad generalia Decreta, quæ Communitatem vel Rempublicam integram concernunt, & per modum Legis Communitati aut populo publicari & proponi prætenduntur, nequaquam facile concipi aut haberi potest, eo quod similia Decreta non sub eadem formula, nec sub iisdem clausulis, aut in eadem materia sint concepta, necnon facilius in publica commoda impingere possent, nisi ut minus per litteras Placiti quædam moderatio pro locorum & temporum circumstantiis adhibeatur; & per consequens formula Placiti pro varietate Decretorum & Clausularum in iis contentarum diversimode concipi & expediri debet.

Frivolum proinde est argumentum, quo Zypæus usum Placiti ad sola Rescripta privatis data, eaque non omnia, sed Beneficiaria tantum restringere nititur, eo quod *hactenus* (*ut ipse prætendit*) *post integrum sæculum a primis Edictis lapsum & amplius, nequidem in Consilio Brabantiæ esse videatur formulare Placiti aliud, quam pro Bullis Beneficialibus.*

Ulterius ex jam dictis sufficienter intelligi potest, quod, inspecto scopo Placiti, potius Rescripta Romana privatis lata, eaque Beneficiaria ab hoc usu Placiti possent eximi, quam Bullæ seu Rescripta generalia, quæ dum per modum Legis seu Ordinationis ad Communitatem seu populum diriguntur, facilius in publica commoda impingere possunt; & per consequens in his præ illis obtinet scopus Placiti, qui est præcavere, ne per præcipitem Bullarum aut Rescriptorum publicationem & executionem Respublica seu Civilis seu Ecclesiastica in aliqua publica incommoda incidat, uti supra pluribus expositum est.

§. IV.

Zypaus in restrictione Placiti ad Rescripta Beneficiaria eaque privatis data, sibi non constat.

VIDIMUS §. 1. hujus Capitis Zypæum in sua Analysi, ubi ipsum usum Placiti restringere velle videtur ad sola Rescripta Beneficiaria, agnoscere debuisse, jampridem in Belgio obtinuisse, ut nec cætera Rescripta Curiæ Romanæ, immo nec Decreta Concilii Tridentini publicari sinerentur, priusquam Placitum Regium super iis esset obtentum.

Verum in suis Consultationibus ad casus particulares sibi propositos respondens non tantum testatur, hunc fuisse in Belgio usum, sed insuper adstruit ob defectum Placiti Regii Bullas hic in Belgio non obligare, atque ita usum Palciti super Bullis extra materiam Beneficiariam evidenter approbat, & agnoscit ob defectum Placiti Constitutiones Pontificias etiam generales Belgas non obstringere.

In primis *Consultatione 10. De Regularibus*, interrogatus utrum Moniales, quibus ex fundatione licitus est egressus, tenerentur hodie recipere clausuram; ante omnia probat Constitutionem Bonifacii VIII. Papæ in *cap. Periculoso, De statu Regularium in VI.* & per Synodum Tridentinum *Sess. 25. De Regularibus* renovatam, licet generaliter loquentem, hic in Belgio nec fuisse generaliter, nec in omni suo rigore receptam.

Ulterius asserit, quod Constitutiones Pii V. & Gregori XIII, super Clausura Monialium, *quamvis contineant ampliores derogatorias, tamen dicantur in Synodo non publicata hic, aut non recepta.*

Post hæc sibi objiciens Zypæus, quod, *in Synodo Provinciali Mechliniensi anni* 1607. *titulo de Regularibus*, cap. 3. *dicatur observanda Piana, quæ egressum non permittit nisi tribus ex causis, adeoque ea satis censeatur publicata* (*nam publicatio Ecclesiastica fit in Synodis*) *& eidem Synodo accesserit Placitum Regium ad Decretorum faciliorem executionem, ut dicitur generaliter in Procemio.*

Huic objectioni ut satisfaceret Zypæus, respondet, quod *in eodem Procemio dicatur, quod articuli Synodi fuerint Principi exhibiti, iisque etiam proponendis Præses Parlamenti interfuerit: atque Synodus in iis articulis habebat* (*inquit*) *ut Episcoporum conscientia committeretur observantia Clausuræ, qui eam urgerent, prout promptitudo vel pervicacia Monialium permitteret*: id ergo Princeps probaverat; *verum Romani substituerent* capite 3. *De Regularibus*, ne Sanctimoniales egrederentur, nisi tribus ex causis in Piana expressis eadem inviolabiliter observaretur.

His præmissis concludit: *Si ergo Piana & Gragoriana non sint hic recepta*, nec assentiant Principes, *neque Tridentinum hic receptum deroget ipsis fundationibus, atque fundatio Monialibus egressum permittat, Clausura utique invitis imponendas ibi non est, aut Novitiis præcipienda in tempus futurum.*

Probat igitur Zypæus Clausuram invitis imponendam ibi non esse, aut Novitiis præcipiendam in tempus futurum, ubi fundatio Monialibus egressum permittit, non obstante Constitutione Pii V. qua Clausura præcipitur omnibus Monialibus, *etiamsi ex Instituto, vel* fundationibus *earum regula ad Clausuram non teneantur, nec unquam in earum Monasteriis seu domibus etiam ab immemorabili tempore ea servata fuerit.*

Hanc autem libertatem egrediendi, sive non servandi Clausuram, quam hic Monialibus quibusdam vindicat Zypæus, unice fundat & fundari debet in defectu Placiti Regii super receptione & admissione Constitutionis Pii V.

Nec enim prædicta Constitutio Pii V. solummodo fuerat Romæ more solito publicata, sed insuper auctoritate Pauli V. (cui Synodi Provincialis Mechliniensis Decreta pro obtinenda confirmatione fuerant nomine Archiepiscopi præsentata) expressum fuit inter Decreta Synodi Provincialis Mechliniensis, ut hæc Pii V. Constitutio exacte observaretur: ipsaque Synodus juxta reformationem Romanam hic evulgata & typis impressa fuerit.

Proinde evidens est, quod in hoc suo Responso non potuerit Zypæus eximere Moniales a Clausura servanda juxta Constitutionem Pii V. tametsi fundatio earum egressum permittat, nisi una probaret, Constitutiones Pontificias etiam generales nec materiam Beneficialem spectantes Belgas non obligare ob defectum Placiti Regii.

Quod & evidenter supponunt plurimæ in Belgio Moniales, notanter Ordinis Cisterciensis, quæ Clausuram ad præscriptum Constitutionis Pii V. palam & videntibus ac permittentibus Superioribus non observant.

Rursus *Consultatione unica de cognatione spirituali* interrogatus Zypæus, an impedimenta per Concilium Tridentinum remissa, sublata sint, ubi illud non est publicatum? agnoscit cum Paulo Layman ibidem citato „ credi communius Concilium Tri-„ dentinum effectu ipso non obligare in illis Provinciis, in quibus non publicatum, aut consensione aliqua publica receptum.

Atque hinc infert: „ adeoque dum Concilium Tridentinum „ *Sess. 24. cap. 6. De Matrim.* statuit contra *Cap. fin. tit. De Rapt.* ut „ consistere Matrimonium non possit inter raptam & raptorem, „ quamdiu est in potestate raptoris, non censebitur inductum „ novum hoc impedimentum dirimens, ubi non est Concilium „ publicatum, aut sic receptum; sic non affici personam, aut „ Matrimonium irritum, si consensus raptæ superveniat, etsi ad-„ huc existentis sub potestatem raptoris; & sic de similibus Con-„ cilii Decretis Jus novum positivum inducentibus.

Insuper agnoscit *n. 6.* quod „ raræ sint extra Italiam Provinciæ, „ ubi Concilium Tridentinum quoad omnia Decretum sit rece-„ ptum, minime in Francia, sed neque quoad omnia in Hispa-„ nia, aut Belgio.

Nequaquam obscurum est, Zypæum hic reflexisse ad limitationem Litteris Regiis in receptione Concilii Tridentini expressam, cujus in sua Analysi meminerat, ut supra annotatum est, atque idcirco dixisse, Concilium Tridentinum quoad omnia in Belgio non esse receptum, atque quoad illa Concilium effectu ipso non obligare.

Nullatenus tamen in hac sua Consultatione omiserat notare Zypæus, quod Pius IV. per suam Bullam declarasset, omnia Decreta Concilii Tridentini etiam mere positiva, sive ad Reformationem pertinentia cœpisse obligare & constringere omnes fideles a Kalendis Maji 1564.

Quantumvis igitur Zypæus in sua Analysi, licet admodum vacillanter & obscure videatur usum Placiti ex mente Principis velle restringere ad sola Rescripta privatis data, eaque non omnia, sed Beneficiaria tantum, mentem suam clarius exposuit, dum super casibus occurrentibus consultus Responsa dedit, aperteque usum Placiti ex mente Principum ad generalia etiam Decreta extendit, atque a Placito Regio obligationem Decretorum dependere adstruxit.

A P-

A P P E N D I X

Monumentorum, quorum in hoc Tractatu mentio occurrit.

CUM plurima Instrumenta in hoc Tractatu in probationem usus Placiti Regii adducta sint, quæ prolixiora essent, quam ut integra in textu referrentur, & quæ vel nunquam impressa fuerunt, vel quorum Exemplaria difficulter haberi possunt, opportunum existimavit Espenius ea integra ob commodum Lectoris in modum Appendicis appendere.

Quæ idiomate Gallico edita fuere, Latine reddenda non judicaverat Espenius: eo quod paucissimi Lectores, inquiebat, reperiantur latini idiomatis periti, qui & Gallicæ linguæ peritiam non habeant. At in Editione Coloniensi, quæ an. 1748. prodiit in lucem, aliter judicatum est. Quæ idiomate Gallico in anterioribus Editionibus solum data fuere, in Coloniensi Latine reddita sunt; sicut in prioribus Editionibus, quæ Flandrico idiomate edita sunt, in Latinum quoque versa una cum Autographo exhibentur, ut qui in lingua Gallica hospites sunt, possint de veritate Monumentorum judicare.

A.

E P I S T O L A

FERDINANDI REGIS CATHOLICI de 22. Maji 1508. ad Vice-Regem Napolitanum, occasione Brevis, quod Papa miserat in Regnum, volens illud ibidem observari, non obtentis Litteris Placiti sive Pareatis.

ILLUSTRE & Venerable Comte & Châtelain d'Amposte nôtres très-cher Neveu, Vice-Roy, & Lieutenant-Géneral, Nous avons veu vos Lettres du 6. de ce mois, relatives à une précedente & à celle en chifre, par lesquelles vous nous auriez amplement avisé tout le cas du Bref, que le Courier du Pape vous a presente, & à ceux de notre Conseil, qui reside près de Vous. Vos Lettres doivent avoir été égarées ou oubliées, puisque nous ne les avons pas voués icy; mais par celle que nous a écrite Messire Souch, nous en avons appris tout le détail, comme aussi ce qui s'est passé au regard de la Cava: cela Nous a causé beaucoup d'alteration, de ressentiment & de colere; & nous sommes très surpris, & très mécontens de vous, qu'à la vuë de l'importance du cas, du prejudice, que nos Prèminences & notre Dignité Royale souffroient par l'Acte du Courier Apostolique, qui est de fait & contre tout droit, & ne s'est jamais entrepis de notre mémoire contre aucun Roy, ni Vice-Roy de mon Royaume, vous n'avez pas aussi fait pender par voye de fait le Courier, qui vous l'a présenté: car il est constant, que si l'on consent, que le Pape non seulement en ce Royaume, mais aussi en Espagne & en France, fasse des attentats pareils, qu'il les continuera pour augmenter sa Jurisdiction; & que lors que de bons Vice-Rois les châtieront de la maniere que je vous l'ay dite, pour les arrèter dans leur principe, il n'oseura plus en entreprendre, comme l'experience l'a fait connoître d'ancienneté: mais ayant veu, que l'on a souffert les excommunications du Commissaire Apostolique, qui ont précedées, & qu'on luy a laissé intimer dans l'affaire de la Cava, il est seur, qu'il devoit s'encourager pur outrer son entreprise. Nous avons écrit sur la matiere à Jerôme de Vicque notre Ambassadeur à la Cour de Rome, ce que vous verrez par les Copies, qui accompagnent cette (Lettre): & nous sommes tres-resolus, si Sa Sainteté nerè que pas le Bref, & tous les Actes qui en sont suivis, de soustraire de son obéissance tous les Royaumes des Couronnes de Castille & d'Arragon, & de nous servir d'autrès voyes les plus convenables selon l'exigence d'un cas aussi grave & aussi important. Ce que donc devez faire à present en ce regard, si-tot après la reception de cette, est que si les Ambassadeurs, que vous deviez envoyer à Rome selon que je l'ay appris par les Lettres de Messire Souch & par d'autres, ne sont pas parties, vous ne permettiez pas qu'ils y aillent; car ci seroit temoigner de la foiblesse, & præjudicier beaucoup cette affaire; & si vous les avez envoyez, que vous leur ordonniez aussi tôt de retourner, sans parlar au Pape, & s'ils luy avoient parlé, de ne plus le faire, & de revenir en ce Royaume sans rien dire, & sans prendre congé de personne; & vous ferez tous les devoirs possibles pour saisir le Courier, qui vous a présenté ledit Bref; s'il se trouve en ce Royaume, & que vous puissiez l'avoir, vous luy ferez désavouer la présentation qu'il vous en a faite, & y renoncer par Acte, après quoy vous le ferez aussi tot pendre; & si vous ne pouvez pas l'avoir, vous ferez saisir ceux qui exerceront Justice en notre nom sur cette affaire pour ceux d'Ascoli, & les ferez mettre sous bonne garde dans quelque fosse du Château Neuf, sans que l'on sache où ils sont, & les obligerez aussi le désister & renoncer à tous & quelconques Actes, qu'ils peuvent avoir faits en cette affaire, procedant contre ceux d'Ascoli, qui sont entrez avec le drapeau & à main armée dans ce notre Royaume, pour faire punir les coupables selon toute la rigueur des Loix, sans rien relâcher ni diminuer de la peine qu'en Justice ils peuvent avoir meritée; que l'on dise & que l'un fasse a Rome tout ce que l'on voudra: qu'ils ayent recours au Pape, & vous à la Loy, vous ordannant d'ainsi l'exécuter & accomplir, sans autre délay ni consulte, parce qu'il importe & convient à notre Royal service. Quant à l'affaire de la Gava, nous vous avons deja écrit, que sans avoir égard à tout ce que la Serenissime Reine notre Sœur pourroit faire ou dire, si Elle ne faisoit pas d'abord justice aux

ILLUSTRIS & Venerabilis Comes & Castellane Ampostensis, charissime noster Nepos, Vice-Rex, & Locum-tenens Generalis, vidimus litteras vestras de 6. hujus mensis relativas ad unam præcedentem epistolam, per quam nos fuse certiores reddideratis de casu omni Brevis Apostolici, quod Cursor Pontificius vobis obtulit, & nostro Consilio apud vos residenti. Litteræ vestræ debent vel deviasse vel esse oblivioni datæ, cum eas hic non viderimus; sed per illas, quas nobis scripsit Dominus Souch, totum illarum contentum comperimus, sicut etiam id quod contigit respectu Cellæ; id nobis non parum indignationis & iræ causavit; & summopere miramur, ac de vobis conquerimur, quod intuitu casus tam momentosi & præjudicii, quod nostras Dignitas Regalis per actum Cursoris Apostolici patiebatur, qui est facti & contra omne jus, nec unquam practicatus contra ullum Regem, vel Vice-Regem mei Regni, non curaveritis etiam via facti cursorem suspendi, qui vobis præsentavit: constat enim quod si detur consensus, ut Papa non tantum in hoc Regno, sed etiam in Hispania & in Gallia similia faciat attentata, talia sit continuaturus, ad augendam suam Jurisdictionem; & dum Vice-Reges eo modo punient, ut antea dixi, ad illa suffocanda in suo principio, non ulterius audebit talia attentare, ut experientia antiquitus docuit: sed cum viderit toleratas esse excommunicationes latas a Commissario Apostolico, & quod permissum sit ut intimarentur in negotio Cellæ, certum est, quod debuerit sumere animos ad ulterius progrediendum. Scripsimus de illa materia Hieronymo de Vique Legato nostro in Curia Romana, quod videbitis per extractus, quos hic adjunxi; & resolvimus, si Sua Sanctitas non revocet Breve, & omnes actus secutos, subtrahere ejus obedientiæ omnia Regna coronarum Castiliæ & Arragoniæ, & uti aliis viis convenientioribus secundum exigentiam casus adeo gravis & momentosi. Quod ergo debetis nunc facere immediate post receptionem harum, est, si Legati, quos mittere debebatis Romam, prout comperi ex litteris Domini Souch, & aliis, nondum sint profecti, non permittatis ut illuc eant; hoc enim esset ostendere suam infirmitatem, & magnum inferre huic negotio præjudicium: si autem illos miseritis, mandate ipsis ut statim revertantur absque hoc, quod Pontifici loquantur; & si ipsi essent locuti, non amplius faciant, sed revertantur tacite in hoc Regnum absque hoc, quod ab eo licentiam accipiant & valedicant: omnem adhibebitis diligentiam, ut Cursorem illum apprehendatis, qui dictum Breve obtulit; si adhuc moretur in Regno, si eum habere possitis, retractabit præsentationem, quam vobis fecit, & renuntiabit per actum, & statim jubebitis eum suspendi: si autem eum habere non possitis, jubebitis eos apprehendi, qui nostro nomine super illa materia Justitiam administrabunt pro incolis Ascoli, & sub bona custodia in aliquem carcerem Castri-novi conjicientis, ut non sciatur ubi sint, & cogetis desistere & renuntiare omnibus actis, quæ in hoc negotio fecisse potuerunt, procedentes contra incolas Ascoli, qui ingressi sunt cum vexillis & armata manu in hoc nostrum Regnum, puniatis omnes reos juxta omnem legum rigorem, nihil relaxando de pœna, quam sunt promeriti; dicant Romæ quidquid voluerint, & recursum habeant ad Papam, & vos ad legem: mandamus vobis sic exequi & adimplere sine ulla dilatione aut consulto, quia ita convenit nostro Regali servitio. Quantum ad negotium Cellæ, vobis jam scripsimus, ut non habito respectu ad omne id, quod Serenissima Regina Soror nostra posset facere vel dicere, si illa non statim administret Justitiam Monasterii Cellæ, ipsis faveatis nostro nomine: & multum defuistis vestro officio, quod non feceritis sine prævio mandato; nam cum Dux Fernandinensis, ejus filii & Consiliarii curent, ut faciat Serenissima Regina nostra Soror res, quæ impediunt cursum & executionem Justitiæ, ferre non debeba-

tis. Quare mandamus vobis, cum dicta Serenissima Regina noluit eam administrare in dicto negotio, ut quamprimum provideatis, punite reos, & protegite illos, qui se gravatos sentiunt: & si Regina Soror nostra veniret ad Vicariam ad relaxandos eos, quos jussissetis apprehendi virtute hujus mandati, in tali casu vobis serio mandamus sub pœna nostræ indignationis, & ne faciatis contra fidelitatem, quam Nobis debitis, ut apprehendatis Ducem Ferdinandinensem, ejus filios, & omnes Consiliarios Serenissimæ Reginæ Sororis nostræ jubeatis incarcerari in Castro novo in carcere Millo, ubi optime erunt, quamvis conquerantur; nec illos relaxabitis ullo modo sine nostro speciali mandato. Et si Regina Soror nostra prætenderet ire ad Castrum-novum ad illos liberandos, mandamus vobis per præsentes & commentariensi dicti Castri ut arceatis ab ingressu, faciat quodcumque velit; quia permittendum Nobis non est, ut vel frater vel Soror vel alius consanguineus, qualiscumque sit, impediat executionem nostræ Justitiæ, & omnes, qui audebunt id attentare, debent pœnam subire. Quantum ad id quod factum est a Commissario Pontificis, si adhuc ibi sit, jubebitis apprehendi & detineri absque hoc quod sciatur ubi sit, & curabitis ut desistat, & retractet omnes actus super dictis excommunicationibus; sed si possibile est, præcedant termini & provisiones Justitiæ in negotio Cellæ ad puniendos reos, & satisfaciendum gravatis, sicut dictum est, cum fuerit res turpis pessimi exempli, & digna punitione, videtis intentionem nostram & quid determinaverimus: quare pro nulla re aut respectu humano non patiemini in futurum, ut qualiscumque sit, usurpet nostras Regales præeminentias; nam si non tueamini nostram auctoritatem & Dominium supremum, nihil restat defendendum: defensio est juris naturalis, & unicuique permissa, & maxime pertinet ad Reges, ad servationem suæ dignitatis, ad bene guberbandos suos Status & Regna, & ad eosdem in pace & justitia defendendos.

Cum primum appulerit hic Cursor, personas fideles constituetis in omnibus finibus Regni ad sollicite custodiendos ingressus & vias, ut si aliquis Commissarius, Cursor, & qualiscumque alia persona veniret cum Bullis, Brevibus, aut aliis Litteris Apostolicis continentibus Censuras, Interdicta, vel alias Provisiones circa dictum negotium directe vel indirecte apprehendantur, & vobis adferantur dictæ Bullæ, Brevia, vel Scripta, quæ adferent, non permittetis ut eadem præsentent, publicent, aut ullum actum desuper exerceant. Datum in Civitate Brugensi 22. Maji 1508. (Signatum erat:)
YO EL REY. & paulo inferius, *Almazan Secretarius.*

Moines de Monastere de la Cava, que vous les favorisiez in nôtre nom: & vous avez grandement manqué à vôtre devoir de ne point l'avoir fait sans en avoir reçeu nos commandemens; car puisque le Duc de Fernandine, ses Fils & ses Conseillers font faire à la Serenissime Reine nôtre Sœure de choses, qui embarassent le cours & l'exécution de nôtre Justice, vous ne deviez pas le souffrir. C'est pourquoy nous vous ordonnons, attendu que ladite Serenissime Reine ne veut pas la rendre dans ladite affaire, que vous y pourvoyez aussitôt, châtiant les coupables, & protegeant ceux qui se trouvent gravez; & si la Reine nôtre Sœure venoit à la Vicairie pour retirer les personnes, que vous auriez fait prendre en vertu de cet ordre, en ce cas Nous vous commandons très serieusement, à peine de nôtre indignation, & de manquer à la fidelité que vous nous devez, que vous saisissiez le Duc de Fernandine, ses Fils, & tous les Conseillers de la Serenissime Reine nôtre Sœure, les fassiez mettre du Château Neuf dans la fosse de Millo, où ils seront très bien, quoy qu'ils s'en plaignent, & vous ne les relâcherez pour chose du monde sans nôtre ordre special; & si la Reine nôtre Sœure prétendoit d'aller au Château Neuf pour les delivrer, Nous vous ordonnons par ces Présentes, & à nôtre Alcaide dudit Château, de ne point la laisser entrer, nonobstant tout ce qu'elle pourroit faire, parce que nous ne devons pas consentir, que ni Frere, ni Sœure, ni autre parent, quel qu'il soit, empêche l'exécution de nôtre Justice; & tous ceux qui oseront l'entreprendre, doivent en subir le châtiment. Au regard de ce qui a été fait par le Commissaire du Pape, s'il est encore par-delà, vous le ferez prendre & retenir, sans que l'on sçache où il est, & vous le ferez desister, & desavouer secrètement tous les Actes qu'il a faits sur lesdites excommunications: mais s'il est possible, vous laisserez précéder les termes & provisions de Justice dans l'affaire de la Cava pour punir les coupables, & dédommager les gravez, comme dit, puisque c'a été un vilains cas de mauvais exemple, & digne de châtiment. Vous voyez notre intention, & ce que Nous avons determiné. c'est pourquoy pour aucune chose, ni égard humain, vous ne souffrirez pas à l'avenir, que qui que ce soit usurpe nos Prééminences Royales; car si vous ne défendez pas nôtre autorité & domination suprême; il ne reste rien à défendre: la defense est du droit naturel, & permise à un chacun, & elle appartient sur tout aux Rois, pour la conservation de leur dignité, pour bien gouverner leur Etats & Royaumes, & les maintenir en paix & en justice.

Si-tôt que vous recevrez ce Courier, vous ferez mettre des personnes fidèles & de confiance dans toutes les avenuës de ce Royaume, pour en garder soigneusement les entrées & passages; afin que si quelque Commissaire, Courier ou telle personne que ce soit, venoit avec des Bulles, Brefs, ou autres Ecrits Apostoliques contenant des Censures, Interdits, ou autres Provisions touchant ladite affaire directement ou indirectement, on les saisisse, & que l'on vous apporte lesdites Bulles, Brefs, ou Ecrits, dont ils seront chargez, ne permettant pas qu'ils les présentent, ni publient, ou fassent aucun Acte en ce regard. Donné en la Ville des Bruges, le 22. de May. 1508. (Estoit signé) YO EL REY. (plus bas, Almazan *Secretaire.*

B.

E P I S T O L A

CONSILII FLANDRIÆ AD CONSILIUM PRIVATUM qua exponit Consilium, Procuratorem Regium egisse ad cassationem publicationis Decreti Romani attentatæ per Episcopum Brugensem, sine præviis Litteris Placiti, item suplicat Consilio Privato, ut Litteræ Placiti non expediantur, nisi prius auditis Consiliis Provincialibus; atque una exponit, quam necessarium sit, ut Jus Placiti quoad omnia Decreta Romana etiam dogmatica sollicite conservetur.

IN satisfactionem earum, quas placuit Vestris Dominationi-
bus nobis scribere ultima Novembris 1657. in causa pu-
licationis, quæ sine Placito Regis posset esse facta in Flan-
ria cujusdam Bullæ, quæ emanavit Romæ continentis pro-
hibitionem quorumdam librorum, Litterarum, aut aliorum
Scriptorum, & quorum publicatio sic facta in Brabantia caf-
fata fuit 20. dicti mensis Novembris per Consilium dictæ Pro-
vinciæ, dicimus quod scriptis Litteris ad Episcopos nostri di-
strictus continentibus interdictionem, ne procedatur ad tales
publicationes sine permissione suæ Majestatis, & mandatum
nos certiores reddendi super eo quod factum esset, per eo-
rum responsa nobis constat, quod in nullo loco Flandriæ
sit publicata dicta Bulla non obstantibus Litteris, quas In-
ternuntius Suæ Sanctitatis scripsit in illum finem, exceptis Bru-
gis, ubi Episcopus eum fecisset Bullæ publicationem exem-
plo sui Metropolitani Mechl. (uti allegat) Consiliarii Fisca-
les hujus Consilii eum citaverunt ad effectum similis Cassatio-
nis: idcirco sustinemus, quod pro nunc satis sit provisum
contra dictam novitatem conservationi & defensioni Superio-
ritatum & Præeminentiarum Regalium, & quod in poste-
rum Vestræ Dominationes sint retenturæ tales Bullas & dene-
gaturæ placitum requisitum ad illas publicandum, saltem usque
ad prævium sentimentum Consiliorum Provincialium; quod
videretur tanto magis necessarium in hac temporum conjun-
ctura, ubi Curia Romana est adeo novitatum inventiva su-
per juribus & auctoritate Principum, & ubi quidam auda-
ces

M E S S I E U R S.

*EN satisfaction de celles qu'il a plû à vos SS. nous écri-
re le dernier de Novembre 1657. au sujet de la pu-
blication, qui* sans le Placet du Roy *pourroit avoir été
fait en Fla. dres, de certaine Bulle émanée à Rome,
portant défense de quelques Livres, Lettres, ou autres Ecrits y
reprins, & dont la publication ainsi faite en Brabant, a été
cassée le 20. dudit mois de Novembre par le Conseil de ladite
Province; disons qu'ayant écrit lettres aux Eveques de nôtre
ressort, portantes interdiction de procèder à telles publications
sans la permission de Sa Majesté, & ordre de nous informer de
ce que déja y seroit passé, par leurs réponses nous conste qu'en
nul endroit de la Flandre n'a ète publiée ladite Bulle, nonob-
stant les lettres que l'Internonce de Sa Sainteté a écrites à cet
effet, sauf à Bruges, où l'Evêque s'étant émancipé à en faire
la publication à l'exemple de son Metropolitain de Malines
(comme il allegue) le Conseillers Fiscaux de ce Conseil l'ont
mis en action aux fins de cassation pareille. Parmy quoy Nous
tenons, que pour maintenant il sera assez pourveu contre ladite
nouveauté, à la garde & au maintien des Hauteurs & Prééminences Royales, & qu'à l'avenir vos SS. seront servies de re-
tenir semblables Bulles, en refusans le Placet requis à les pu-
blier, du moins jusque après le avis préalables de Conseils Pro-
vinciaux. Ce qui semble de tant plus necessaire en cette conjon-
cture de tems, où la Cour de Rome est si entreprenante sur
les droits & autoritez des Souverains, & où quelques au-
daciex osent décrier journellement le très-ancien & tre-salu-
taire*

taire usage dudit Placet, lequel toutefois est le moyen unique pour soutenir les libertez & franchises des Eglises & des Peuples, contre les usurpations indeües des Officiers de ladite Cour Romaine, lesquelles il convient réprimer plus vigoureusement à cette heure, que l'on entend ledit Internonce vouloir au mépris de la puissance suprême de Sa Majesté, introduire un style de publier telles Bulles, sans même demander ledit Placet, sous ombre qu'iceluy ne seroit requisès matieres dogmatiques, *telles que l'on prétend être les écrits defendus par ladite derniere Bulle, non pas même aure gard des Traitez de la Morale que les Casuistes modernes ont alterèe d'une façon étrange. A quoy nous jugeons qu'il est besoin d'obvier à tems, & de conserver* la coûtume louable de quelques siecles, obligeant á l'impetration dudit Placet pour les publications & emplois de toute sorte de Lettres, Bulles, Rescrits, *& autres Provisions émanées des Païs étrangers, & signamment celles de la Cour Romaine; afin que sous ce voile de doctrine, il ne se glisse quelque chose préjudiciable à l'autorité du Roy, & au repos du Commun & Public. Cependant nous prions Nôtre Seigneur Dieu.*

Messieurs, qu'il veüille maintenir vos SS. en ses saintes graces longues années. A Gand, le 16. de May 1658.

juribus & auctoritate Principum, & ubi quidam audaces Spiritus audent quotidie denigrare antiquissimum & saluberrimum usum dicti Placiti, quod tamen est unicum medium ad sustinendum libertates & immunitates Ecclesiarum, & Populorum contra usurpationes indebitas Officialium dictæ Curiæ Romanæ, quas reprimere convenit vigorosius hoc tempore, quo advertitur dictum Internuntium velle in contemptum potestatis supremæ suæ Majestatis stylum introducere publicandi tales Bullas sine prævia requisitione dicti Placiti, sub prætextu quod illud non requireretur in materiis dogmaticis, prout prætenditur esse scripta prohibita per dictam ultimam Bullam, neque etiam Tractatus Morales, quos moderni Casuistæ alteraverunt modo extraordinario. Cui rei judicamus tempestive esse obviandum, & conservandum esse laudabilem consuetudinem aliquot sæculorum, obligantem ad impetrationem dicti Placiti pro publicatione omnis generis Litterarum, Bullarum, Rescriptorum, & aliarum Provisionum emanatarum in terris alienis, & signanter illarum, quæ veniunt ex Curia Romana, ne sub velo illo doctrinæ subrepat aliquid præjudiciosum auctoritati Regiæ, & quieti ac tranquillitati publicæ. Interea supplicamus Deum Dominum nostrum.

Domini mei, quatenus dignetur Vestras Dominationes manutenere in sua sancta gratia per multos annos. Datum Gandavi 16. Maji 1658.

C.

C O N S U L T A

CONSILII BRABANTIÆ SUB CANCELLARIO FERDINANDO BOISSCHOT, AD ARCHIDUCISSAM ISABELLAM, *de anno 1628. cum Decretis cassatoriis in illa memoratis, qua exponitur, Litteras Monitoriales ad effectum revelationis hactenus in Belgio non fuisse usitatas, neque eas admitti posse sine Litteris Placiti; atque usus Placiti pluribus rationibus & exemplis adstruitur.*

MADAME

La dispute que nous avons avec le Sr. Fabio de Lagonissa des Marquis du Mont-Hercule; par la grace de Dieu, & permission du S. Siege Apostolique Archevêque de Compsan, & Nonce Apostolique en ce Païs, est la dispute du Roy & de Vôtre Altesse, en laquelle nôtre serment nous a si étroitement obligé d'entrer, que ne le faisant, eussions vrayement été indignes de la robe, dont Sa Majesté & vôtre Altesse nous ont honorez, comme Elle verra par ce discours, qui servira d'ailleurs pour informer V. A. particulierement de tout ce qui s'est passé en cette affaire, & dont Elle pourra aussi juger, que nous serons peut être plutôt blâmables d'avoir use de trop de courtoisie & délay, que d'avoir perdu le respect audit Nonce, ou précipité l'affaire, où que toutesfois, en toutes les choses qui touchent la Majesté, Grandeur, Hauteur, Jurisdiction, & autorité des Princes, est plus necessaire la résolution que déliberation, durant la quelle se donne souvent le coup, qui par après ne peut être redressé.

Or le cas est, que l'Official de Malines a sans préalable permission ou Placet de ce Conseil, exploité en cette Villes certaines Lettres Monitoriales du S. Siege, accordées à l'instance d'Anne de Bilhé & ses freres, enfans de feu Charles de Bilhé, portant ordre à tous ceux qui pourroient avoir aucuns biens meubles ou immeubles desdits enfans, de les reveler, & livrer aux Maîtres & Proprietaires d'iceux, ou audit Official, sous peine d'excommunication, nonobstant qu'à cause de ce est Procès pendant en cette Cour.

Ces Monitoires sont connuès au Droit Canon, C. Qui cum jure, titul. De furtis ibi d. d. *& particulierement approuvées par le S. Concile de Trente* Sess. 25. c. 3. De reform. *même aussi partiquées en aucuns Royaumes, Etats, & Provinces, mais en autres points.*

Et elles ont de tout temps été défenduès en cè Païs de Brabant, notamment par le Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. qui défend expressément a tous habitans de Brabant d'ajourner leurs Parties pardevant quelque Juge Ecclesiastique, d'exécuter ou faire exécuter Monitions, inhibitions, ou autres ordres Ecclesiastiques au regard de quelques Officiers, Justices, ou autres Sujets dudit Païs, pour quelles causes que ce fût, hormis seulement celles qui pourroient toucher Benefices Ecclesiastiques, ne fût, que ceux qui s'en voudroient servir les eussent premierement présenté aux Officiers & Magistrats de celle des sept Chefs Villes de Brabant; à sçavoir Louvain, Bruxelles, Anvers, Boisleduc, Thirlemont, Liewvve, ou Nivelle, dessous lequelle celuy que l'on voudroit ajourner tînt sa residence, pour par lesdits Officiers & Magistrats être jugé si la matiere est telle, que le Juge Ecclesiastique en pourroit connoitre ou point; & en cas que si, en donner a l'Impetrant leurs Lettres ouvertes, par lesquelles ils en consentiroient que lesdites Lettres Ecclesiastiques se pourroient exécuter; & que celuy qui s'avanceroit d'exécuter lesdites Lettres Ecclesiastiques sans semblable permission, auroit méfait & perdroit tout son bien, en cas que selon les Privileges du Païs il les puisse méfaire, & seroit obligé de faire personnellement un voyage à S. Pierre & saint Paul a Rome, sans le pouvoir racheter; & outre

Serenissima DOMINA.

Disputatio, quam habemus cum Domino Fabio de Lagonissa de Marchionibus Montis Herculis, Dei gratia & permissione S. Sedis Apostolicæ Archi Episcopi Campsariensis & Nuntii Apostolici in hac Patria, est disputatio Regis & Vestræ Celsitudinis, in quam juramentum nostrum tam stricte obligavit ingredi, ut illud non facientes revera nos indignos toga reddidissemus, qua Sua Majestas & Vestra Celsitudo nos honorarunt, sicut patebit ex hoc Discursu, qui aliunde conducet ad informandam Vestram Celsitudinem de omnibus, quæ contigerunt in hoc negotio; & unde etiam judicare poterit, quod forsitan potius reprehensibiles simus ob nimiam urbanitatem & dilationem, quam quia respectum debitum non exhibuerimus dicto Nuntio, vel negotium præcipitaverimus, ubi tamen in omnibus, quæ concernunt Majestatem, Superioritatem, & jurisdictionem, & auctoritatem Principum magis est necessaria resolutio, quam deliberatio, qua durante sæpe vulnus infligitur insanabile.

Casus autem est, quod Officialis Mechliniensis sine prævio Placito hujus Consilii in hac urbe expediverit certas Litteras Monitoriales sanctæ Sedis concessas ad instantiam Annæ de Bilhé, suorum fratrum & filiorum Caroli de Bilhé piæ memoriæ, mandantes omnibus, qui possent habere bona mobilia vel immobilia dictorum filiorum, ut eadem revelent, & ea tradant Dominis & Proprietariis eorum, vel dicto Officiali sub pœna excommunicationis, quamvis in illa caulalis pendeat in hac Curia.

Hæ Monitoriales notæ sunt in Jure Can. *C. qui cum, jure titul. de furtis ibi d. d.* & specialiter approbatæ per Concilium Tridentinum *Sess. 25. cap. 3. de Reform.* etiam practicatæ in quibusdam Regnis, Statibus, & Provinciis, sed in aliis casibus.

Et fuerunt omni tempore prohibitæ in hac Provincia Brabantina notanter per programma sive mandatum affixum a Duce Philippo 3. Januarii 1447. qui prohibet expresse omni incolæ citare Partes ante Judicem Ecclesiasticum, exequi vel curare exequi monitiones, inhibitiones, vel alia mandata Ecclesiastica respectu quorumdam Officialium, Judiciorum, vel aliorum subditorum dictæ Patriæ, pro qualicumque causa, exceptis tantum illis, quæ possent concernere Beneficia Ecclesiastica, nisi illi, qui iis vellent uti, prius præsentassent Officialibus & Magistratibus septem capitalium Civitatum Brabantiæ, nempe Lovanii, Bruxellarum, Antuerpiæ, Silvæ-Ducis, Tirlemont, Lievve vel Nivellæ, sub qua ille, qui citaretur, haberet suam habitationem, ad hoc ut per dictos Officiales judicaretur, an materia esset talis, de qua Judex Ecclesiasticus posset cognoscere necne; & casu quo sic esset, darentur impetranti Litteræ patentes, per quas darent suum consensum, ut dictæ Litteræ Ecclesiasticæ possent executioni mandari, & ille, qui attentaret tales Litteras Ecclesiasticas sine prævia permissione delinqueret & amitteret omnia sua bona, casu quo juxta Privilegia Patriæ posset amittere, & obbligaretur personaliter ad peregrinationem Romanam ad sanctos Petrum & Paulum, absque hoc quod posset redimere, & desuper adhuc puniretur secun-

secundum arbitrium Judicis; & casu quo ille, qui recursum suum habuisset ad Officiales dictarum Civitatum, judicaret sibi sine causa denegatam esse permissionem, posset habere recursum ad Principem vel ad hoc Consilium, ut ibi pronuntiaretur quid juris.

Causæ autem, in quibus potest negari permissio, ne cognoscantur per Judicem Ecclesiasticum, sunt illæ, quæ concernunt validitatem aut invaliditatem testamentorum, pactorum dotalium, & bonorum Ecclesiasticorum mortificatorum, & non aliorum, prout narratum est in principio dicti programmatis.

Quod clarius explicatum est per alia programmata, & tractatus posteriores, de quibus infra erit sermo.

Nobiles & Tertiarius Status hujus Patriæ sæpe hoc negotium sic cordi habuerunt, se per contractum solemnem 9. Novembris 1486. reciproce obligarint se invicem juvare, ut dictum programma observaretur, & prosequi ejusdem justitiam ad instantiam Ducis, ad conservationem superioritatis ejusdem suis communibus sumptibus.

Notorium autem est, quod auctoritas, quam Dux Philippus dat per suum programma dictis capitalibus Civitatibus, ipsis postea sit adempta & data privative huic Consilio, sine cujus Placito aut permissione nullæ Bullæ Apostolicæ, nullæ Litteræ Ecclesiasticæ possunt executioni mandari, & quamvis essent mere spirituales & Beneficiariæ, quod ordinatum est per plura programmata, & notanter per illud de anno 1574. Regis Philippi Secundi Patris Vestræ Celsitudinis gloriosissimæ memoriæ, quæ cum aliis ejusdem substantiæ semper fuerunt practicata & observata, sicut adhuc quotidie practicantur & observantur sine ulla contractione. Archiepiscopi & Episcopi hujus Patriæ iis utuntur in eo quod ipsos concernit, immo adeo ut, quando sciunt Romæ aliquid esse concessum, quod sibi posset esse præjudiciosum, Placitum præveniunt, & requirunt Consilium, ne concedatur, nisi prius audiantur, sicut fecit Archi-Episcopus Mechliniensis non ita pridem ratione Bullæ Papalis, quam timebat ne eadem posset impetrari pro Monasterio de Jerico in hac Civitate, ubi mutaverat Priorissam: & hæc observantia potest probari per centena exempla in omnis generis Provisionibus Apostolicis etiam mere Spiritualibus, si opus fuerit, immo in publicatione Indulgentiarum, Jubilæorum, & Visitationis Monasteriorum.

Sed sufficiet quædam nova adducere, & quorum memoria est adhuc recentissima, sicut est illud Patrum Minoritarum Recollectorum hujus Civitatis respectu Patris Georgii de Bailly apprehensi per Nuntium Apostolicum prædecessorem moderni & incarceratum Vilvordæ anno præterito, qua de re P. Guardianus, Commissarius Generalis, & tandem totus Ordo conquerebatur & apud Vestram Celsitudinem & apud nos, immo etiam apud Status, sicut de re concernente Privilegia Patriæ, utentes verbis violentiæ, quam Nuntius inferebat, illos tractando contra sua Privilegia particularia, & contra Privilegia generalia Patriæ, quibus frui se prætendebant, & specialiter festivi Introitus, requirentes se protegi per Vestram Celsitudinem, per Consilium, & per Status, & ut incarceratus relaxaretur a carcere.

Aliud est PP. Dominicanorum etiam hujus Civitatis, qui opponebant se Visitationi, quam Pater quidam Roma missus a Generali illius Ordinis ad illum effectum, voluit facere in hac Provincia, conquerentes apud Vestram Celsitudinem, fundantes se super eo, quod sua Privilegia & illa Patriæ non permitterent hanc Visitationem, quæ fuit suspensa, & Pater remissus re infecta per mandatum Vestræ Celsitudinis.

Adhuc aliud Patrum Recollectorum & aliorum Ordinum se opponentium contra quamdam Bullam Suæ Sanctitatis de anno 1623. per quam fuit ordinatum, ut omnes, qui habent curam animarum, vel prætendunt administrare Sacramenta, sive essent Regulares sive Sæculares, essent subjecti Jurisdictioni, Visitationi, & Correctioni Episcoporum Diœcesanorum; & plura erant contenta in dicta Bulla impressa per Gerardum Rivius Lovanii sine Placito & permissione Curiæ hujus, quæ ad requisitionem Consiliarii & Procuratoris Generalis, facta relatione ad Vestram Celsitudinem, ordinavit omnibus Scribis Judicii & Secretariis, ne expedirent Placitum super dicta Bulla, nisi prius dictus Procurator Generalis esset auditus, & dicto Rivius & omnibus aliis Bibliopolis, ne reimprimerent, venderent, aut affigerent dictam Bullam sub pœnis statutis contra illos, qui simile quid tentant sine dicto Placito; & ab illo tempore nulla fuit facta instantia ad obtinendum vel executioni mandandum dictam Bullam.

Adhuc unum Patrum Augustinianorum hujus Civitatis pro filio Consiliarii Maes eorum Religioso, qui fuerunt excommunicati per Priorem Carthusianorum, Commissarium Suæ Sanctitatis ad exequendam quamdam Bullam Pontificiam, cui noluerunt obedire, & publicatio excommunicationis fuit cassata ad eorum requisitionem, & eorum Ecclesia, quæ fuerat propterea clausa, fuit aperta; & Servitium Divinum, quod cessaverat, fuit reinchoatum & continuatum sicut antea.

Aliud Patrum Minimorum, qui noluerunt admittere quoddam mandatum Romanum defectu Placiti per mandatum Serenissimi Archi-Ducis gloriosæ memoriæ.

Et tandem aliud notabile Patrum Societatis JESU, qui inceperant docere Philosophiam *more Academico*, in civitate Leodiensi, vel sicut docetur in Universitatibus; qua de re facta querimonia ad Vestram Celsitudinem per Civitatem & Universitatem Lovaniensem statim præcepit Patri Provinciali Provinciæ VVallonicæ, ut clauderent suas Scholas Philosophiæ Duaci, donec cessaretur Leodii in forma prædicta doceri, & Pater Provincialis statim obtemperavit.

His omnibus exemplis Patriæ Brabantiæ adhuc adjungitur plane

outre ce encore puni selon l'arbitrage du Juge; & en cas que celuy qui se seroit ainsi adressé aux Officiers desdits Chefs Villes, jugeroit qu'à tort on luy refuseroit ladite permission, il se pourroit adresser au Prince, ou à ce Conseil, pour y être ordonné comme de raison.

Or les causes esquelles ladite permission se peut dénier d'être connu par le Juge Ecclesiastique, sont celles qui touchent la validité ou invalidité des Testamens, validité ou invalidité des Traitez de Mariages, & des biens Ecclesiastiques amortis, & point d'autres, selon qu'est narré au commencement dudit Placard.

Ce qui est plus chairement expliqué par autres Placards, & Traitez posterieurs, dont sera parlé cy-dessous.

Les Nobles & le Tiers-Etat de ce Païs, ont toûjours eu cette affaire tellement à cœur, qu'ils se sont par Contrat somnel du 9. Novembre 1486. réciproquement obligez d'aider l'un l'autre, afin que ledit Placard fût observé, & d'en poursuivre la justice à l'instance du Duc, à la conservation de la hauteur d'iceluy, à leurs frais communs.

Or il est notoire, que l'autorité que le bon Duc Philippe donne par sondit lPacard, ausdite Chefs Villes, leur est depuis ôtée & donnée privativement à cettuy Conseil, sans le Placet ou permission duquel, nulles Bulles Apostoliques, nulles Lettres Ecclesiastiques ne peuvent étre exploitèes ou exécutées, quand même elles seroient du tout spirituelles & Beneficielles; ce qui est ordonné par plusieurs Placards, & notamment par celuy de l'anno 1574. du Roy Philippe II. Pere de V. A. de très-haute & très glorieuse mémoire, lequel avec les autres de même substance ont toûjorurs été pratiques & observez, comme ils se pratiquent & observent encore journellement, sans aucun debat ou contradiction. Les Archevêques & Evêques de ce Païs même, s'en servent en ce que leur touche en leur particulier, même si avant, que quand ils sçavent à Rome étre accordè chose qui leur pourroit donner du préjudice, ils préviennent le Placet, & requirent le Conseil de ne l'accorder, sans qu'ils soient oüis auparavant, comme l'Archevéque de Malines a fait n'aguéres au regard d'une Bulle Papale qu'il craignoit se pouvoir impetrer puor le Cloître de Jerico en cette Ville, où il avoit changé la Prieure; & se pourroit cette observance prouver par certaines d'exemples en toutes sorte de Provisions Apostoliques, aussi du tout Spirituelles en cas de besoin, même en publication des Indulgences, Jubilez, & Visitations de Cloîtres.

Mais il suffira de citer quelque uns nouveaux, & dons la mémoire est encore toute fraîche, comme celuy des Peres Cordeliers de cette Ville, au regard du Pere George de Bailly saisi per le Sr. Nonce de Sa Sainteté, prédecesseur du moderne, & envoyé prisonnier à Villevorde l'année passée, dont le Pere Gardien, le Commissaire General, & enfin l'Ordre se plaignoit, & à Vôtre Altesse & à Nous, même aussi aux Etats, comme de chose touchant les Privileges du Païs, usansdes mots de force & de violence, que le Nonce leurs faisoit, en les traitant contre leurs Privileges particuliers, & les Privileges generaux du Païs, dont ils prétendoient joüir, & particulierement de la joyeuse Entrée; requerans être protegez par V. A. par le Conseil & par les Etats, & que le prisonnier fût relaxè de sa prison.

Un autre des Peres Jacobins ou Dominicains aussi de cette Ville, qui s'opposerent à la visitation qu'un Pere venu de Rome, & envoyé du General de l'Ordre à cet effet, voulus faire en cette Province, en faisant leurs plaintes a V. A. foudés sur ce que leurs Privileges & ceux du Païs ne permettoient cette visitation, lequelle fût suspenduë, même le Pere renvoyé sans rien faire, par ordre de Vôtre Altesse.

Encore un desdits Petres Cordeliers & des autre Ordres, s'apposans contre une Bule de Sa Sainteté de l'an 1623. par laquelle fût ordonné, que tous ceux qui ont soin des ames, ou prétendent administer les saints Sacremens, fussent ils Reguliers ou Seculiers, Exempts ou non, & leurs sujets, de même Reguliers ou Seculiers, seroient sujets à la Jurisdiction, visitation, & correction des Evêques Diocesains, & plusieurs autres choses contenués en ladite Bulle, imprimée par Gerard Rivius à Louvain, sans Placet ou permission de cette Cour; laquelle, à la requête du Conseiller & Procureur General, rapport fait à Vôtre Altesse, a ordonné a tous Greffiérs & Secretaires de ne depécher Lettres de Placet sur ladite Bulle, sans que ledit Procureur General fût permierement oüi; & audit Rivius, & à tous autres Libraires, de n'imprimer, vendre ou afficher ladite Bulle, sur les amendes statuées contre ceux qui font choses semblabes sans ledit Placet; & n'a depuis été faite aucune instance, pour obtenir ou mettre ladite Bulle en pratique ou exécution.

Encore un des Peres Augustins de cette Ville, pour le fils du Conseiller Maes leur Religieux, qui furent excommuniez par le Pere Prieur des Chartreux commis par Sa Sainteté pour exploiter certaine Bulle Papale, à laquelle ils ne voulurent obeïr; & fut la publication de l'excommunication à leur requête cassée, & leur Eglise, qui avoit ensuite d'icelle été serée, ouverte, & le Service Divin qui avoit cessé, repris & continué comme auparavant.

Un autre des Peres Minimes, qui ne voulurent admettere certain ordre venu de Rome, à faute de Placet, par ordre du Serenissime Archiduc de glorieuse mémoire.

Et pour le dernier, un autre très-notable des Peres de la Societé de Jesus, qui avoient commencé à enseigner la Philosophie more Academico, *en la Ville de Liege, ou en la forme qu'elle s'enseigne és Universitez, dont les plaintes étant faites à feu Son Altesse par la Ville & l'Université de Louvain, icelle a aussi-tôt commandé au Pere Provincial de la Province VValonne, de fermer leurs Ecoles de Philosophie à Doüay, jusques à ce qu'on cessât d'enseigner en la forme susdite à Liege, & aledit Pere Provincial incontinent obeï.*

A tous ces exemples de ce Païs de Brabant, on ajoûte encore un tout

un tout nouveau de Flandre; à sçavoir une excommunication de l'Evêque de Bruges, qui a été cassée par le Conseil de Flandres; & ledit Evêque s'en étant plaint au Conseil Privé, iceluy luy a ordonné par Lettres closes, de renvoyer ladite excommunication.

Or pour revenir audit Placard du bon Duc Philippe, du 3. Janvier 1447. iceluy est encore confirmé par un Indult particulier du même Duc, du 19. Février de la même année, n'étant ainsi que six semaines posterieur à l'autre accordé à l'Université de Louvain, par lequel est dit, qu'il n'entend que sondit Placard précedent auroit lieu au regard des Lettres du Conservateur des Privileges d'icelle; & ensuite de ce, sont lesdits Placards depuis toûjours été pratiquez & observez involablement.

Même ledit bon Duc Philippe a en substance encore renouvellé son dit premier Placard par deux autres, qui sont en effet par forme de privileges accordez aux Habitans de ce Païs de Brabant, respectivement datez du 20. Septembre 1451. & du 28. Novembre 1457. par lesquels il dit encore, entr'autres, qu'il ne souffrira jamais que les inhabitans de son dit Païs soient tirez en droit de la part des Juges Ecclesiastiques de Liege & Cambray. (qui sont representez maintenant par les Evêques depuis crées pardeça) ou de l'Université de Louvain, autrement que selon les Privileges & ancienne observance appartient.

L'Empereur Charles cinquieme Gran Pere de V. A. de très-glorieuse mémoire, a aussi confirmé tout cecy par la deuxiéme addition de sa Joyeuse Entrée, qu'il a juré aux Etats de Brabant, Article 3. où il déclare & promet ouvertement, que lesdites Cours Ecclesiastiques de Liege & de Cambray se tiendront en Brabant, & ne pourront prendere connoissance, sinon de trois causes, sans plus, à sçavoir de la validité ou invalidité dés Testamens, de Traitez de Mariage, & des biens Ecclesiastiques amortis.

Il est vray qu'on pourroit dire, que tous lesdits Placards sont anterieurs à la publication du saint Concile de Trente publié en ce Païs l'an 1565. par ordre du Roy Philippe II. Pere de V. A. & que ledit Concile approuvant le Monitoires, comme dessus, & le Roy par son dit ordre approuvant ce Concile, auroit dérogé ausdits Placards anterieurs.

Mais à cela sert de solution, que Sa Majesté ayant ordonné de publier & observer ledit Concile, en ladite année 1565. par la Duchesse de Parme lors Gouvernante de Païs, a expressément pourparlé, conditionné & voulu, que comme entre les Articles dudit Concile, il y en avoit aucunes concernant les Régales, Droit, Hauteurs, & Prééminences de Sadite Majesté, ses Vassaux, Etats & Sujets; Sadite Majesté extenstrit, qu'en ce regard en se conduiroit comme jusqu'alors avoit été fait, sans rien y changer ou innover; & specialement à l'endroit de la Jurisdiction laicale, jusqu'alors usitée, ensemble du droit de nomination, & connoissance de cause en matiere possessoire des Benefices, aussi des Dimes possedées ou prétendües des Gens Seculiers, y joint la superintendance & administration, aussi jusques lors usitée par Loix, Magistrats, & autres Gens Lais, sur Hôpitaux & autres pieuses Fondations; à tous lesquels droits & autres semblables, qui par aprés (si besoin est) seront touchez plus particulierement, Sadite Majesté n'entend être dérogé par ledit saint Concile, ni qu'on doive changer aucune chose, non point en intention de contrevenir au dit Concile, mais pour tant mieux l'effectuer, & le mettre à deuë execution, selon la qualité & nature de chacun Païs & Province; à laquelle se dit, l'exécution devoit être accommodée: Ce sont en substance les mots contenus ès Lettres de la Duchesse de Parme, du 24 de Juillet 1565. pour la publication dudit Concile, écrites aux Villes de Brabant; même y est encore ajoûté, que si les Villes avoient quelque chose particuliere concernant lesdits Droit, & requerant ulterieur remede, ils en avertiroient Sa Majesté, ou ladite Duchesse, pour y pourvoir comme il appartiendroit.

Etant en ces Lettes particulierement à considerer la reserve de la Jurisdiction laicale jusqu'alors usitée, qui est proprement nôtre cas, & confirme lesdits Placards des années 1447. 1451. & 1457. & ladite seconde addition de la Joyeuse Entrée de l'Empereur Charles Quint; Lesquelles d'ailleurs sont encore confirmées en termes beaucoup plus forts par la Joyeuse Entrée du feu Roy Philippe II. articulo 57. où aprés avoir confirmé a tous les Etats de ce Païs de Brabant en general, & à chaque Etat en particulier, tous les Droits, Franchises, Chartres, Coûtumes & Usances, lors accordées, & scellées par ses Ancêtres Ducs & Duchesses de Brabant, & aussi celles dont ils avoient usé & pratiqué, il confirme & ratifie partisulierement lesdits deux Placards du 20. Septembre 1451. & du 18. Novembre 1457. ensemble ladite Addition de la Joyeuse Entrée de l'Empereur.

Et a Sa Majesté sur cet Article, comme sur tous les autres de sadite Joyeuse Entrée, fait son serment solemnellement aux Etats da Païs, comme de même Monseigneur l'Archiduc de très-haute & très glorieuse mémoire, & V. A. Serenissime depuis en leur nom particulier, le feu Serenissime Archiduc encore par aprés au nom du feu Roy Philippe III. & V. A. au nom du Roy vôtre Seigneur, qui vit & régne présentement (à qui Dieu veuille donner longue & heureuse vie): car ledit Article 57. est inseré en toutes les Joyeuses Entrées, lesquelles Nous avons pareillement juré & promis d'observer ausdits Etats.

Par où Vôtre Altesse peut voir combien étroite & particuliere est l'obligation, qu'Elle & Nous avons à ne rien laisser enfreindre au regard de ce point de Jurisdiction Ecclesiastique, & que quand Nous le voudrions faire, ou souffrir, V. A. s'en pourroit justement ressentir, ayant les Ducs de Brabant prudemment consideré l'importance du Réglement des Jurisdictions, tant pour conte-

plane recens Flandriæ: nempe excommunicatio Episcopi Brugensis, quæ fuit cassata per Consilium Flandriæ; & cum dictus Episcopus desuper conquereretur apud Consilium Privatum, illud ordinavit per litteras clausas, ut remitteretur illa excommunicatio.

Et ut redeamus ad programma Ducis Philippi de 3. Januarii 1447. illud fuit adhuc confirmatum per indultum particulare ejusdem Ducis 19. Februarii ejusdem anni, concessi Universitati Lovaniensi, per quod dicitur quod non intelligat, quod suum programma præcedens locum haberet respectu litterarum Conservatoris Privilegiorum, & ex post semper dicta programmata sunt practicata & observata inviolabiliter.

Immo dictus Dux Philippus adhuc in substantia renovavit suum primum programma per duo alia, quæ revera sunt in forma privilegii concessi incolis hujus Patriæ Brabantiæ respective data 20. Septembris 1451. & 28. Novembris 1457. per quæ adhuc dicit inter alia, quod nunquam sit toleraturus, ut incolæ suæ dictæ Patriæ in Judicium trahantur ex parte Judicum Ecclesiasticorum Leodii & Cameraci (qui nunc repræsentantur per Episcopos postea creatos) vel Universitatis Lovaniensis aliter, quam prout convenit juxta privilegia & antiquam observantiam.

Imperator Carolus Quintus Avus Vestræ Celsitudinis gloriosæ memoriæ etiam hoc totum confirmavit per secundam additionem festivi Introitus, quam juravit Statibus Brabantiæ Articulo 3. ubi declarat & promittit aperte, quod dictæ Curiæ Leodienses & Cameracenses servabuntur in Brabantia, nec poterunt cognoscere nisi de tribus causis, nempe de validitate & invaliditate testamentorum, de pactis dotalibus, & bonis Ecclesiasticis mortificatis.

Verum est quod posset dici, quod omnia dicta programmata sint anteriora publicatione Sacri Concilii Tridentini publicata in hac Patria anno 1565. per mandatum Regis Philippi secundi, Patris Vestræ Celsitudinis & quod dictum Concilium approbans Monitoriales sicuti supra, & Rex approbans per suum mandatum dictum Concilium, derogasset illis programmatibus anterioribus.

Sed solutio est in promptu, quod Sua Majestas ordinans ut publicaretur & servaretur dictum Concilium dicto anno 1565. per Ducissam Parmensem tum temporis Gubernatricem hujus Patriæ, expresse conditionavit, & voluit ut cum inter Articulos dicti Concilii aliqui concernerent Regalia jura & præeminentias Suæ dictæ Majestatis, Vassallorum, Statuum & Subditorum, Sua Majestas intelligeret, quod in hisce casibus servaretur sicut antea fuisset servatum, absque hoc quod aliquid mutaretur vel innovaretur; & specialiter circa Jurisdictionem laicalem antea usitatam, simul de jure Patronatus Laicalis, cum indulto & jure nominationis & cognitionis causæ in materia possessionis Beneficiorum & Decimarum possessarum, vel prætensarum a sæcularibus, juncta superintendentia & administratione etiam hactenus usitata per Leges, Magistratus, & alios sæculares, Hospitalium & aliarum fundationum piarum, quibus juribus & aliis ejusmodi, quæ postea (si opus est) tangentur magis particulariter, Sua Majestas non intendit esse derogatum per dictum sanctum Concilium, nec quod debeat ulla res mutari, non intentione contraveniendi dicto Concilio, sed ad illud eo melius executioni mandandum, secundum qualitatem & naturam cujusvis Patriæ & Provinciæ, cui dicitur executio esse accommodanda: Sunt in substantia verba contenta in Litteris Archi Ducissæ Parmensis de 24. Julii 1565. pro publicatione dicti Concilii, scriptis ad Civitates Brabantiæ; immo ibi erat adhuc adjunctum, quod si Civitates aliquid haberent particulare concernens dicta jura & requirens ulterius remedium, informarent Suam Majestatem vel dictam Archi-Ducissam, ut posset provideri sicut conveniret.

In his Litteris erant particulariter consideranda reservatio Jurisdictionis laicalis hactenus usitatæ, quod proprie est noster casus, & confirmat dicta programmata de annis 1447. 1451. & 1457. & dictam secundam additionem festivi Introitus Imperatoris Caroli Quinti; quæ aliunde adhuc confirmata sunt in terminis multo fortioribus per festivum Introitum Regis Philippi secundi piæ memoriæ Articulo 57. ubi post confirmationem factam omnibus Statibus hujus Patriæ Brabantiæ in genere, & speciatim unicuique Statui omnium Jurium, libertatum, consuetudinum, & usuum illis concessorum & sigillatorum per suos Antecessores Duces & Ducissas Brabantiæ, prout & illorum, quibus usi fuerant, confirmat & ratificat particulariter dicta duo programmata de 20. Septembris 1451. & de 18. Novembris 1457. & simul additionem festivi Introitus Imperatoris.

Et Sua Majestas super hoc Articulo sicut super omnibus aliis sui festivi Introitus præstat solemne juramentum Statibus Patriæ, sicut etiam Serenissimus Dominus Archi-Dux gloriosissimæ memoriæ & Vestra Celsitudo ex post eorum nomine, deinde Serenissimus Archi-Dux piæ memoriæ nomine Philippi III. & Vestra Celsitudo nomine Regis nostri Domini nostri qui vivit & nunc regnat (cui Deus det longam & felicem vitam) nam dictus Articulus 57. insertus est in omnibus festivis Introitibus, & nos pariter jurato promisimus observare dictis Statibus.

Unde Vestra Celsitudo videre potest quam stricta sit obligatio, quam vos & nos habemus non permittendi, ut aliquid refrænetur de Jurisdictione Ecclesiastica, & quamvis vellemus facere, aut pati, Vestra Celsitudo posset habere præjudicium, cum tamen Duces Brabantiæ prudenter consideraverint importantiam ordinationis Jurisdictionum, tum ad con-

continendum populum in ſuo officio, tum ad vitandam confuſionem & inconvenientiam, quæ confuſio Juriſdictionum poſſet producere.

Et illud non ſolum in hac Patria tam ſtricte omni tempore fuit ordinatum & ſervatum, ſed ferme in omnibus Regnis & Provinciis Catholicis totius orbis, notanter in Hiſpania, prout ſcribit Covarruvias Epiſcopus Segovienſis, quamvis dicatur tales Monitoriales ibi eſſe permiſſas *Pract. quæſt. cap. 35. n. 3.* §. 4. ubi primo dicit quod in Regno Caſtiliæ a tempore immemoriali ſit obſervatum, illi, qui opprimuntur per Judices Eccleſiaſticos violente per Cenſuras, poſſint habere ſuum recurſum ad Auditores & Conſiliarios Tribunalium Regiorum & Supremorum, ut curent ceſſare violentiam; & allegat Leges Regni, per quas ſic ſtatutum eſt, & præterea plures rationes, nempe primo magnam utilitatem, quam Reſpublica ex hac lege percipit, ſine qua innocentes alias opprimerentur a Judicibus Eccleſiaſticis: allegat ſecundo textus Juris Canonici, in quo dictæ Ordinationes Regiæ fundantur, *C. filiis vel nepot.* 16. 4. 7. *C. Principes* 23. 4. 5. & pro alia ratione dicit, quod juſtitia hujus practicæ probetur ex eo, quod fere omnes Principes Chriſtiani ſæculares eadem utantur & uſi ſint tot annis ex Conſilio virorum ſapientum & prudentum, qui id illis perſuaſerunt ex zelo juſtitiæ & pietatis Chriſtianæ, quod probat hoc tendere ad magnam utilitatem & commodum Reipublicæ.

Quod ſi quis vellet Principibus ſæcularibus hanc poteſtatem adimere, ſentiret quamprimum per manifeſtam experientiam quantam calamitatem induceret in Rempublicam; allegat etiam ſpeciatim exemplum Galliæ, ubi hoc eodem modo practicatur, & addit quod moris ſit Judicibus Eccleſiaſticis bona temporalia, quæ poſſident in Regno Hiſpaniæ occupare (quod etiam eſt practica harum Regionum) & iidem pro extraneis habeantur: & hoc eſt commodum Reipublicæ, quod obſervatum eſt a longo tempore, & Imperator Carolus ejuſque prudentes Conſiliarii ſic deſuper decreverunt, ut punctatim obſervetur, ſicut Judices Regii formam & modum præſcriptum a Rege habebant, quem deberent ſequi examinando & decidendo ejuſmodi negotia.

Adhuc quid amplius dicit, quod in Hiſpania poteſtas Nuntiorum Apoſtolicorum examinetur, ut poſſint moneri a Judicibus Regiis, quibus Commiſſionibus & Diſpenſationibus poſſint uti, & in quibus caſibus, ut in nihilo faciant præjudicium Reipublicæ, quia Nuntii ſunt ſæpiſſime extranei, qui ignorant quid ſibi vitandum ſit.

Amplius allegat, quod illud pariter practicetur in Gallia, ubi Legati nullam poſſunt exequi Bullam Papalem, niſi prius obtenta permiſſione a Rege, homologata in Parlamento Provinciæ, in qua Prælatus prætendit aliquid exequi; immo allegat Flandriam pro exemplo & unum programma Imperatoris Caroli V. de anno 1531. ſuper hac materia, & quod pariter in Hiſpania Litteræ Apoſtolicæ debeant in pluribus caſibus ante earumdem publicationem mitti ad tribunalia Regia per Decretum Regis, ut poſſint illic examinari, & ut nihil fiat contra Privilegia Regni & incolarum illius: hæc ſunt in ſubſtantia verba Convarruviæ traducta ex Latino.

Hieronymus de Cevallos etiam ſcriptor Hiſpanus ſcripſit Tractatum valde magnum & particularem ſuper hac materia, ſicut etiam alii plures, quos hic non allegamus, ne tædium afferamus Veſtræ Celſitudini.

Sufficit, quod praxis Hiſpanica & aliorum Regnorum Catholicorum ſatis conveniat cum praxi harum Patriarum, in quibus fuit ſemper rigor obſervatus in non admittendis Bullis Apoſtolicis ſine Placito aut permiſſione Conſiliorum, quod ſæpe fuerint banniti & incarcerati ii, qui illas tentarant exequi ſine ejuſmodi permiſſione: immo ſuper una difficultate & controverſia, quæ erat anno 1595. inter Abbatem ſancti Arnoldi Metis ex una, & Patres Societatis JESU Luxemburgi ex altera parte ratione ſimilis Bullæ, ſcriptum fuit per Conſilium Privatum Comiti de Mansfeld tum temporis Gubernatori Luxemburgenſi, & Conſilio ejuſdem Patriæ, ut impedirent progreſſum & executionem dictæ Bullæ, etiamſi opus eſſet manu forti: & hoc adeo eſt hic notorium, ut nemo unquam contradixerit, niſi Franciſcus Zypæus Officialis Antuerpienſis, qui ante aliquot annos in lucem edidit certum quemdam librum intitulatum *Jus Pontificium novum*, ubi in dubium vellet vocare hanc Regis & Conſiliorum auctoritatem; ſed cum certum eſſet, quod hic permiſſionem non potuiſſet obtinere imprimendi dictum ſuum librum (quia multa continet repugnantia ſuperioritati Regali) curavit imprimi Coloniæ, & Antuerpiæ, qui locus erat ſuæ reſidentiæ, ubi optimos habebat Impreſſores ſive Typographos ad manum; & hoc non obſtante impedire non potuit, quominus dictus liber prohiberetur per reſolutionem hujus Conſilii, quamvis non publice.

Inde ſatis etiam patet, quod Bulla, quæ annue promulgatur Romæ die Jovis ſancta, nominata *Bulla Cœnæ Domini*, per quam illi, qui impediunt progreſſum Bullarum Apoſtolicarum, ſpeciatim excommunicantur, non ſit recepta nec practicata in dictis Regnis, & particulariter in hac Patria, ubi nunquam fuit promulgata: & quando ibi deberet obſervari, etiam non poſſemus cognoſcere de poſſeſſorio materiarum Beneficialium, & decimarum, & aliarum cauſarum, quæ nobis etiam prohibentur per dictam Bullam, quarum tamen judicatura ad nos pertinet ex antiquis temporibus, etiam inter perſonas Eccleſiaſticas ad exemplum aliorum Regnorum Catholicorum & Provinciarum,

Ita ut

contenir le peuple en ſon devoir & reſpect, que pour éviter les troubles & grands inconveniens que la confuſion des Juriſdictions pourroit produire.

Et ce n'eſt pas ſeulement en ce Païs que cecy eſt étroitement ordonné & obſervé de tout tems, mais quaſi en tous les Royaumes & Provinces Catholiques du monde, notamment en Eſpagne, ſelon qu'en écrit Covarruvias, Evêque de Segovia, quoique l'on veuille que ces Monitoires y ſont permiſes pract. quæſt. cap. 35. §. 4. *qui dit premierement, qu'au Royaume de Caſtille a de tems immemorial été obſervé, que ceux qui ſont opprimez par les Juges Eccleſiaſtiques par force, ou Cenſures, ſe pouvent adreſſer aux Auditeurs & Conſeillers des Tribunaux Royaux & Souverains, afin qu'ils faſſent ceſſer la violence; & il allegue des Loix du Royaume, par leſquelles cela eſt ainſi ſtatué, & outre ce pluſieurs raiſons, ſçavoir premierement la grande utilité que la République reçoit de cette Loy, ſans laquelle les innocens ſeroient autrement opprimez par les Juges Eccleſiaſtiques: il allegue ſecondemens les Textes du Droit Canon, ſur leſquelles leſdites Ordonnances Royales ſont fondées.* C. filiis vel nepot. 16. 4. 7. C. Principes 23. 4. 5. *& dit pour une autre raiſon, que la juſtice de cette pratique ſe prouve de ce que quaſi tous les Princeps Chrétiens Seculiers s'en ſervent, & s'en ſont ſervi tant d'années, avec avis des Hommes ſçavans & prudens, qui le leur ont perſuadé par un zéle de juſtice & de pieté Chrétienne, & que partant fait à croire, que cela tend à grande utilité & a profit de la République.*

Que ſi quelqu'un voulût ôter aux Princes Seculiers cette puiſſance, il ſentiroit auſſi-tôt par experience manifeſte; quelle calamité cela cauſoit à la République; il allegue auſſi particulierement l'exemple de France où cecy ſe pratique de même, & y ajoûte, qu'on eſt accoûtume de menacer les Clercs & Juges Eccléſiaſtiques de ſaiſiſſement de leur Temporel qu'ils ont au Royaume d'Eſpagne (ce qui eſt auſſi la pratique de par-deça) & qu'on les tiendra pour étrangers; & que c'eſt le bien & le profit de la République, que ce qui a été obſervé de long-temps, & que l'Empereur Charles & ſes ſages Conſeillers avoient decreté ſur ces choſes, ſoit ponctuellement obſervé, comme les Juges Royaux en avoient la forme & maniere preſcripte par le Roy, laquelle ils devoient ſuivre en examinant & vuidant ces affaires.

Il dit encore davantage, qu'en Eſpagne le pouvoir des Legats ou Nonces Apoſtoliques s'examine, afin qu'ils puiſſent être admonetez par les Juges Royaux, de quelles Commiſſions & Diſpenſations ils ſe pourroient ſervir, & de quelles point, afin qu'ils ne fiſſent rien en préjudice de la République, d'autant que les Nonces ſont le plus ſouvent étrangers, qui ne ſçavent point ce qu'ils doivent éviter.

Il allegue davantage, que cela ſe pratique pareillement en France, où les Legats ne peuvent exécuter aucunes Bulles Papales ſans en avoir premierement obtenu la permiſſion du Roy homologuée au Parlement de la Province, où le Prélat prétend exécuter quelque choſe; & il allegue même la Flandre pour exemple, & un Placard de l'Empereur Charles Quint de l'an 1531. ſur ce ſujet, & qu'en Eſpagne de même les Lettres Apoſtoliques doivent en pluſieurs cas d'avant leur publication, être envoyées aux Tribunaux Royaux par Decret du Roy, afin qu'elles ſoient illecq examinées, & que rien ne ſe faſſe contre les Privileges du Royaume & des inhabitans d'iceluy: ce ſont en ſubſtance les mots de Covarruvias translatez du Latin.

Hierôme de Cevallos, auſſi Ecrivain Eſpagnol, a écrit un Traité fort grand & particulier ſur ce ſujet, comme auſſi pluſieurs autres, leſquelles on laiſſe d'alleguer pour n'ennuyer trop V. A.

Mais tant y a, que la pratique d'Eſpagne & des autres Royaumes Catholiques s'accordent aſſez avec celle de ce Païs, és quels toûjours on a été ſi rigoureux à n'admettre aucunes Bulles Apoſtoliques ſans Placet, ou permiſſion des Conſeils, qu'on a ſouventefois banni & conſtitué priſonniers ceux qui s'étoient avancez de les exécuter ſans ſemblable permiſſion: même ſur une difficulté qui étoit en l'an 1595. entre l'Abbé de ſaint Arnould à Metz d'une, & les PP. de la Societé de JESUS *à Luxembourg, d'autre part, à cauſe d'une Bulle ſemblable, fût écrit par le Conſeil Privé au Comte de Mansfeld lors Gouverneur dudit Luxembourg. & au Conſeil du même Païs, qu'ils empêchaſſent le progrés & exécution de ladite Bulle, quand ce ſeroit même par main forte. Et tout cecy eſt ſi notoire par-deça, que perſonne n'y a oncques contredit, ſinon* Franc. Zypeus *Official d'Anvers, qui paſſé quelques années, a mis en lumiere certain Livre intitulé:* Jus Pontificium novum, *où il voudroit bien tirer en doute cette autorité du Roy & de ſes Conſeils; mais comme il étoit aſſuré, qu'il eû ſçû obtenir icy permiſſion pur y faire imprimer ſondit Livre (parce qu'il contient encore pluſieurs autres points repugnans à la Hauteur & Souveraineté du Roy) il eſt allé le faire imprimer à Cologne; au lieu de le faire en Anver lieu de ſa réſidence, où il avoit les meilleurs Imprimeurs du monde à la mains, & ce nonobſtante il n'a ſçû empêcher, que ledit Livre n'ait été défendu par réſolution de ce Conſeil, laquelle cependant n'a pas été publique.*

Par où ſe voit auſſi, que la Bulle qui ſe publie annuellement à Rome au jour du Jeudi Saint, nommée Bulla Cœna Domini, *per laquelle tous ceux qui empêchent les progrès des Bulles Apoſtoliques, ſont particulierement excommuniez, n'eſt reçuë ni pratiquée eſdits Royaumes, & particulierement en ce Païs, où elle ne fût oncques publiée; & quand elle y devroit être obſervée, Nous ne pourrions auſſi prendre connoiſſance du Poſſeſſoire de matieres Beneficielles, des Dixmes, & autres Cauſes, qui Nous ſont auſſi défenduës par ladite Bulle, & dont toutefois la Judicature Nous appartient de toute ancienneté, même entre perſonnes Eccléſiaſtiques, à l'exemple de tous autres Royaumes & Terres Catholiques.*

De ma-

De maniere que qui voudroit icy pratiquer la Bulle de la Cene, bouleverseroit quant & quant non-seulement toute la Jurisdiction Seculiere pratiquée par deçà de tout tems; mais oteroit aussi à Sa Majesté une bonne partie de toutes sortes d' Aides, Subsides & Contributions, puisque la Bulle excommunie aussi tous ceux qui en veulent charger le Clergé, lequel s' en est autrefois, sçavoir en l' an 1591. voulu servir au Duché de Limbourg, s' excusant de certaine Aide que les Etats du meme Pais avoient pour lors consenti à Sa Majesté, prenans seulement leur fondament sur ladite Bulle; & s' étoient adressé à Rome, où ils avoient impetré un Mandat Apostolique par lequel fut défendu au Gouverneur de ladite Province, & à tous autres, de ne lever ladite Aide sur ledit Clergé, sous peine d' excommunication.

Par où V. Altesse peut voir le grand préjudice que l' observance de ladite Bulle causeroit icy, & au Roy & à tous les inhabitans du Pais, qui voyant que le Clergé demeureoit exempt des Aides, seroient aussi refractaires à les consentir.

Et pour revenir au fait de la Jurisdiction, les Prélats de Brabant jouissent d' un Privilege particulier, qu' ils estiment beaucoup, de ne pouvoir etre jugé en toute action personelle, active ou passive, par autre Juge que par cette Cour, nonobstant que les SS. Canons & Conciles ne permettent qu' aucunes personnes Ecclésiastiques puissent pour raison que ce soit proroger la Jurisdiction des Juges Lais, quand ce seroit meme par serment, C. Si diligenti, titul. De for. comp. parce que c' est un privilege de l' Ordre Ecclesiastique universel, & non pas des personnes en particulier.

Or il est que M. Jean le Roy Official de Malines, jadis Avocat de ce Conseil, & qui comme tel ne pouvoit être ignorant, que lesdites Monitoires ne se pratiquent en ce Pais, & que d' ailleurs nulle Bulle Apostolique n' y peut etre exécutée sans préalabre Placet de cette Cour, a nonobstant tou cecy, de son autorité propre sans Nous connoître, fait publier le 30. Avril dernier, le Sermon du matin achevé, par toutes les Paroisses de cette Ville, les Monitoires susdits impetrez à Rome le 9. Février 1627. par les enfans du feu Charles de Bilhé.

Il semble qu' aucuns des Prédicateurs en faisoient de la difficulté; mais ce nonobstant tous, ou au moins la plupart d' iceux, en ont fait la lecture, laquelle ils eussent fait en cas qu' ils eussent si bien été informez de la non pratique de semblables Monitoires en ce Pais, comme en étoit M. Cornille Van-Vorssel penultième Pleban de Sainte Gudule, homme docte & masle, qui a autrefois absolument refusé la publication de semblables Monitoires, qui luy furent présentez, & tellement informé le Nonce d' alors de ce que les Monitoires ne se pouvoient pratiquer pardeçà, qu' il en eut tout appaisement, & n' en fit ulterieure instance pour la publication.

Le Conseiller & Procureur General ayant representé la nouveauté de cette pratique, & l' indeue exécution d' icelle, Nous avons trouvé necessaire, pour la conservation de la Hauteur Royale de Sa Majesté, autorité de ce Conseil, Privileges & Franchises de ce Pais, d' y pourvoir de remede, dont de tout temps on s' est servi en semblables occurrences, decernant Lettres de Cassation contre l' indeue publication & execution desdits Monitoires à la Charge de ceux qu' il appartient; suivant ce qu' on trouve prescrit & statué par les Edits & Ordonnances des Princes de ce Pais, successivement, & notamment par celle de l' an 1574. alleguée encore cy dessus, ordonnant expressément, que nulle Provision de Rome soit mise en exécution, n' est que préalablement elle ait été visitée & examinée aux Conseils, & aux Impetrants accordé Lettres de Placet, à peine de perdre l' effet desdites Bulles & Provisions, ayant lesdites Ordonnances jusques ores exactement été observées, sans qu' il se pourroit produire aucun exemple au contraire.

Et sont ensuite de ce lesdites nos Lettres de Cassation accordées le 5. de May dernier, & le 8. de meme mois, par le premier Huissier de Conseil, tant seulement exploitées au regard de Jean Van-Meerbek ayant imprimé lesdites Lettres Monitoires, & iceluy sommé, afin qu' il eut à livrer audit Huissier tous les Exemplaires qu' il en avoit, ensemble tous autres Papiers & munimens touchant cette matiere, & luy ordonné de casser le tout, à piene de cent Réaux d' or au profit de Sa Majesté, ayant ledit Van-Meerbek donné pour réponse audit premier Huissier, qu' il avoit livré le tout audit Official, sans que pour alors a été faite autre publication, sommation, ou exécution desdites Lettres de Cassation; meme pour obvier à toutes difficultez, le Chancelier en a par trois fois parlé à l' Archeveque de Malines, à qui la dite Bulle s' adressoit, luy faisant entendre les raison susdites, & qu' il sçavoit que semblables Monitoires ne pouvoient etre pratiquez en ce Pais; lequel fit réponse; que cette affaire touchoit au Nonce, & qu' il luy en parleroit, ayant ledit Chancelier laissé ès mains dudit Archeveque un Extrait dudit Placard de l' an 1574. & de fait, ledit Chancelier fit surseoir la publication, affixion & exécution desdites Lettres cassatoires, comme l' Archeveque le luy avoit instamment requis, donnant à entendre, que l' affaire se pourroit accommoder à l' amiable; ce qu' eussions bien desiderè, sçachans que cette procèdure par excommunication cause souvent du scandale, reamment en des Pais si voisins aux Heretiques, comme sont ceux-cy, ledit saint Concile de Trente ordonnant même d' en user sobrement.

Mais le Sr. Nonce sans en faire aucun devoir, ni faire parler à Nous, en cas qu' il eut desiré quelque plus grand éclaircissement de la notoire observance touchée cydessus, tout à coup, quasi deux mois après, au lieu d' accommoder l' affaire, s' en est commencé à meler luy-meme ouvertement, ayant fait afficher le 30. de

Juin

Ita ut qui vellet hic practicare Bullam Cœnæ, subverteret non solum totam Jurisdictionem sæcularem ab omni tempore practicatam, sed etiam adimeret Suæ Majestati bonam partem omnis generis Subsidiorum & Contributionum, cum Bulla excommunicet etiam omnes, qui illis Clericos volunt onerare, qui alias nempe anno 1591. illa voluerunt uti in Ducatu Limburgensi, excusantes se de certis Subsidiis, quæ tum temporis Status ejusdem Patriæ concesserant Suæ Majestati, non alibi sumentes suum fundamentum quam in dicta Bulla, & suum recursum habuerunt Romam, ubi impetrarant Mandatum Apostolicum, per quod fuit prohibitum Gubernatori ejusdem Provinciæ, & omnibus aliis, ne dictum Subsidium exigerent a Clericis sub pœna excommunicationis.

Unde Vestra Celsitudo videre potest magnum præjudicium, quod observantia dictæ Bullæ hic causaret & Regi & omnibus incolis hujus Patriæ, qui videntes quod Clerici manerent exempti a Subsidiis, essent etiam refractarii, & iisdem nollent consentire.

Et ut revertamur ad punctum Jurisdictionis, Prælati Brabantiæ gaudent Privilegio particulari, quod magni faciunt, ut non possint judicari in omni actione personali activâ vel passiva per alium Judicem quam per hanc Curiam, quamvis sacri Canones non permittant, ut personæ Ecclesiasticæ pro quacumque ratione possint prorogare Jurisdictionem Laicalem etiam per juramentum, C.. *Si diligenti, titul. de foro compet.* quia est privilegium universale Ordinis Ecclesiastici, & non certarum personarum in particulari.

Jam autem Dominus Joannes le Roy Officialis Mechliniensis, olim Advocatus hujus Concilii, & qui ut talis non poterat ignorare, quod dictæ Monitoriales non practicentur in hac Patria, & quod aliunde nulla Bulla Apostolica possit executioni mandari sine prævio Placito hujus Curiæ, tamen his non obstantibus, propria auctoritate, nobis non requisitis, jussit publicari 30. Aprilis ultimi (le Sermon du matin achevé) per omnes Parochias hujus civitatis prædictis Monitorialibus impetratis Romæ 9. Februarii 1627. per filios Caroli de Bilhé piæ memoriæ..

Videbantur quidam Concionatores quamdam desuper facere difficultatem, his tamen non obstantibus vel saltem plerique illorum fecerunt in casu, quo fuissent informati de deneganda practica similium Monitorialium in hac Patria, sicut erat Dominus Cornelius Van-VVorssel penultimus Plebanus sanctæ Gudulæ vir doctus & masculus, qui aliquando absolute negavit publicationem similium Monitorialium sibi oblatarum, & Nuntium, qui tunc ibi erat, informavit tales Monitoriales non posse practicari, ita ut dictus Nuntius acquiesceret, nec ulteriorem faceret instantiam pro publicatione.

Cum Consiliarius & Procurator Generalis repræsentarit novitatem hujus practicæ & indebitam ejusdem executionem, necessarium duximus pro conservatione superioritatis Regiæ, auctoritatis hujus Consilii, Privilegiorum & immunitatum hujus Patriæ remedium adhibere, cujus omni tempore fuit usus in talibus occurrentiis, decernentes Litteras Cassationis contra indebitam publicationem & executionem dictarum Monitorialium, onerando eos quos concernit, juxta præscripta & Statuta per Edicta & Ordinationes Principum hujus Patriæ successive, & notanter per Editum de anno 1574. hic super allegatum, ordinans expresse ut nulla provisio Romana executioni mandetur, nisi prius fuerit visitata, & impetrantibus fuerit concessum Placitum, sub pœna amittendi effectum dictarum Bullarum & provisionum, & dictæ Ordinationes hactenus exacte sunt observatæ, nec posset ullum exemplum produci in contrarium.

Et sunt juxta hoc nostræ Litteræ Cassationis concessæ 5. Maii ultimi, & 8. ejusdem mensis per primum Nuntium Judicii sive apparitorem hujus Concilii tantum executioni mandatæ respectu Joannis Van-Meerbek, qui impresserat dictas Litteras Monitoriales, & fuit ille citatus, ut extraderet dicto apparitori omnia exemplaria, quæ habebat, simul omnes alias chartas & monumenta super illa materia, & i.. fuit ordinatum, ut cassaret omnia sub pœna centum Imperialium sive Realium aureorum impendendorum Suæ Majestati: dictus autem Van-Meerbek respondit dicto apparitori, quod omnia tradidisset dicto Officiali absque hoc, quod tum temporis fuerit facta alia publicatio vel executio dictarum Litterarum Cassationis, immo ad obviandum omni difficultati, Cancellarius ter desuper locutus est Archi-Episcopo Mechliniensi, ad quem dicta Bulla destinabatur, ei explicando rationes supradictas, & quod sciret tales Monitoriales non posse practicari in hac Patria; qui respondit hoc negotium concernere Nuntium, & quod illi desuper vellet loqui, relicto a Cancellario in manibus Archi-Episcopi extractu dicti programmatis de anno 1574. & de facto dictus Cancellarius jussit suspendi publicationem, affixionem, & executionem dictarum Litterarum Cassatorialium, desuper instanter requisitus ab Archi-Episcopo, dicens negotium posse amicabiliter componi; quod certe desideravimus, scientes hunc modum procedendi per excommunicationem sæpe causare scandalum, notanter in patriis, quæ adeo sunt vicinæ Hæreticis, sicut sunt hæ, & immo sacrum Concilium Tridentinum ordinat, ut sobrie excommunicationibus Prælati utantur.

Sed Nuntius absque hoc quod peteret majorem dilucidationem notoriæ observantiæ supra prætactæ, duobus fere mensibus postea, re non composita se ipsum aperte incepit immiscere jussa affixione 30. Junii Litterarum citationis Consiliarii & Procuratoris Generalis hujus Patriæ, ut compare-

ret

ret coram suo Auditore intra 6. dies post expeditionem, ut se excusaret super dicta Cassatione, & quare putaret se non incurrisse excommunicationem decretam per sacros Canones contra eos, qui impediunt effectum Mandatorum Apostolicorum, vel quod alias procedetur ad dictam excommunicationem, dicens per suas Litteras, quod Cassatio dictarum Monitorialium fuisset executioni mandata per affixionem tum ad portam Cancellariæ, tum alia loca publica, quod nunquam probabitur; immo in contrarium fuit dicta publicatio & affixio suspensa sicut supra, mandato dicti Cancellarii sub spe amicabilis compositionis.

Qua de re informati fuimus coacti vi nostri officii & juramenti jubere executioni mandari dictas nostras Litteras cassatorias in forma debita, quod factum est 3. mensis Julii per dictum primum Apparitorem, & ordinatum dicto Officiali & omnibus, quos tangit, ut se regularent juxta contentum dictarum Litterarum cassatoriarum sub pœna quingentorum Imperialium sive Realium aureorum impendendorum Suæ Majestati.

Et ad requisitionem dicti Procuratoris Generalis identidem concessimus alias Litteras cassationis dictæ citationis & comminationis excommunicationis decernendæ contra dictum Procuratorem Generalem, quæ nostræ Litteræ etiam fuerunt executioni mandatæ per dictum primum Apparitorem dicta 3. Julii per affixionem ad Ecclesias sanctæ Gudulæ, sanctæ Catharinæ, & ad valvas Consilii & Curiæ.

Unde Vestra Celsitudo videt, quod non possimus argui præcipitantiæ vel respectus, sed potius nimiæ dilationis & respectus in negotio tanti momenti, quamvis hoc & aliud esset fundatum in spe amicabilis compositionis.

Nuntius certior redditus de hac executione jussit quamprimum, nempe 5. Julii, expediri & postera die executioni mandari & affigi quasdam alias Litteras citationis coram suo Auditore contra Cancellarium hujus Consilii, Secretarium Steinhuyse (qui expedivit dictas Litteras cassatorias) & dictum primum Apparitorem, qui eas executioni mandavit, etiam comminatorias, ut venirent se excusare ob dictas Litteras cassatorias, & se purgare ratione excommunicationis alias contra ipsos decernendæ.

Et nos non potentes pati illum despectum, has novitates & vias facti mandatas executioni contra primum caput Justitiæ supremæ hujus patriæ non sine stupore generali, qui non possunt excommunicari nec ullo modo in Judicium trahi coram dicto Nuntio, vel ejus Auditore, concessimus identidem ad aliam requisitionem dicti Consiliarii & Procuratoris Generalis alias Litteras cassatorias ultimarum litterarum dicti Nuntii, quæ datæ sunt nona Julii, sed non executioni mandatæ, suspensa executione mandato Vestræ Celsitudinis, quia cum idem novisset se processisse sine fundamento, & contra privilegia hujus Patriæ, videbatur velle se emendare; sed cum essemus informati a bene sentientibus, timendum fuit, ne adhuc aliquid moliretur novi magno cum præjudicio superioritatis Suæ Majestatis & dicti Consilii.

Et ideo videntur nostræ Litteræ executioni mandandæ, ut Nuntius & Officialis dicti revocent & retractent omnia, & plane deleant ex suis chartis & Registris omnia per se gesta concernentia hanc materiam, ut in posterum non possit legi, cognosci vel sciri quid sit; remedium nimis lene Regi Ferdinando Catholico, si bene consideretur Epistola scripta ad Vice-Regem Neapolitanum, in qua potest videri quam ferventes sint Reges in conservatione suæ superioritatis, & specialiter in materia Justitiæ,

Hæredes dicti Belhé impetrantes has Litteras Monitoriales fatentes se non jure processisse, excusarunt se per Supplicam, immo natu maximus allegat se nihil scivisse de dictis Monitorialibus, immo offert quod velit se expurgare per juramentum, & illis non vellet uti; & alii petierunt Placitum, ut possent ad executionem procedere, rogantes, ut excusentur ratione culpæ commissæ, quod non citius petiissent; sed Nuntius & Officialis nihil simile præstant, sed viderentur velle nos verbis circumvenire, quod nobis est valde suspectum, eo amplius, quod quotidie videamus, quod unusquisque illorum omni modo conetur extendere suam Jurisdictionem in præjudicium superioritatis Regis & Consilii; primus illorum ab initio sui adventus prætendit erigere novum Tribunal, in quo ipse & ejus Auditor cognoscerent de omnibus causis vel saltem de multis, quas voluissent, quæ debent juxta Concilium Tridentinum *Sess. 25. cap. 10. De Reformat.* committi Judicibus nominatis per Synodos Provinciales, & jam erexisset, si Nos & quædam alia Consilia non opposuissemus, cum tamen deberet punctatim se conformare Legibus & privilegiis hujus patriæ, secundum exemplum suorum antecessorum, & excusare scandalum & inconvenientia, quæ introductio talium novitatum causat in aliquo Statu tam vicino undequaque hæreticis; & dictus Officialis etiam multas incepit novitates, quibus pariter decrevimus Nos opponere, nec ulterius pati, sicut non potuimus pati novitates attentatas per dictum Nuntium & Officialem in hac agendi methodo, in qua ipsi nos aggressi sunt. Qui etiam nos coegerunt defendere omni meliori modo, quod licet per omnia jura tam Divina, quam naturalia & positiva; immo cogebamur per nostrum Juramentum pro conservatione Privilegiorum, & consuetudinum, & ordinationum antiquarum Patriæ, sicut Vestra Celsitudo videre potest ex hoc discursu, qui conducit instructioni Regis, & non ad contestandum litem coram alio Judice qualicumque, vel ad submittendum alteri censuræ hoc scri-

ptum,

Juin dernier Lettres d'adjournement à charge du Conseiller & Procureur General de ce Païs, de comparoir pardevant son Auditeur endeans six jours après l'Exploit pour s'excuser de ladite Cassation, & pourquoy il pensoit n'avoir encouru l'excommunication decretée par les SS. Canons contre ceux qui empèchent l'effet des Mandats Apostoliques, ou qu'autrement seroit procédé à ladite excommunication, disant par ses Lettres, que la Cassation desdits monitoires auroit èté exploitée par affixion, tant à la porte de la Chancellerie, qu'aux autres lieux publiques, ce qui ne se trouvera jamais: même au contraire a ladite publication & affixion, comme dessus, èté suspenduè par ordre dudit Chancellier, sous espoir d'accommodement.

Dont ètant avertis, sommes èté contraints en acquit de nôtre devoir & serment, de faire exploiter lesdites nos Lettres cassatoires en forme deuè, ce qui a èté fait le 3. du mois de Juillet par ledit premier Huissier, & a tous autres à qui ce touche, de se règler selon le contenu desdites Lettres cassatoires, sur peine de cinq cens Rèaux d'or au profit de Sa Majestè.

Et Nous avons quant & quant sur autre Requète dudit Procureur General, accordè autres Lettres de cassation dudit Adjournement & commination d'excommunication à decreter contre ledit Procureur General, lesquelles nos Lettres sont aussi ètè exploitèes par ledit premier Huissier ledit 3. jour de juillet, par affixion aux Eglises de Sainte Gudule, saite Catherine, & aux Portes du Conseil & l'Hotel de Ville.

Par où V. A. voit que Nous ne pauvont ètre blamez d'aucune prècipitance ou de peude respect, mais plutôt de trop de dèlay & de trop de respect en chose de si grande importance, combien que l'un & l'autre ètoit fondè sur l'espoir d'accommodement.

Le Nonce averti de cet Exploit, aussitot, sçavoir le 5. de Juillet, dèpèchè, & le lendemain fait exploiter & afficher certaines autres Lettres d'adjournement pardevant son Auditeur contre le Chancelier de ce Conseil, le Secretaire Steenhuyse (ayant dèpèchè lesdites Lettres cassatoires) & le premier Hussier susdit le ayant exploitè, aussi comminatoires d'excommunication, pour y aller excuser lesdites Lettres cassatoires, & s'excuser de l'excommunication, laquelle autrement contr'eux seroit decretèe.

Et Nous ne pouvans suffrir ce peu de respect, ces nouveautez & voyes de fait exècutèes contre le Chef & premier Officier de la Justice Souveraine de ce Païs, non sans admiration genarale, qui ne peuvent ètre excommuniez, & ne sont aucunement traitables en Justice pardevant ledit Nonce, ou son Auditeur; avons quant & quant sur autre Requète dudit Conseiller & Procureur General, accordè autres Lettres cessatoires desdites Lettres dernieres dudit Nonce, qui sont dattèes du 6. de Juillet, mais point exploitèes, l'Exploit ètant suspendu par ordre de V. A. parce que le mème ayant apperçu qu'il avoit procèdè sans fondement & contre les Privileges de ce Païs, sembloit vouloir entendre à la raison; mais comme Nous sommes informez de bonne part, il fait à craindre qu'il trame encore quelque chose de nouveaux au grand prèjudice de la Souverainetè de Sa Majestè & de sondit Conseil.

Et partant Nous semble, que nosdites Lettres devroient ètre exploitèes; mème tant fait que le Nonce & Official susdits rèvoquent & rètractent le tout, qu'ils effacent entierement de leurs Papiers & Registres, tous les Actes par eux faits & tenus touchant cette matiere, en sorte qu'à l'avenir on ne puisse lire, connoître, ni sçavoir ce que c'est, remede qui auroit ètè trop doux au Roy Ferdinand le Catholique, si on considere bien sa Lettre ècrite à un Viceroy de Naples, par où se peut voir combien les Rois sont portez à la conservation de leur Hauteur, & particulierement au fait de la Justice.

Les heritiers dudit Bilhè Impetrans desdites Lettres Monitoires confessant leur tort se sont excusez par Requète, disant l'ainè n'avoir rien sçù desdites Monitoires, mème prèsentant s'en expurger par serment, & de ne s'en vouloir servir; & les autres ont demandè Placet pour les pouvoir exploiter, priant ètre excusez & relevez de la faute par eux commise de ne l'avoir demandè plùtot; mais le Sr. Nonce & l'Official ne font rien de semblable, ains semblent Nous vouloir contenter de paroles, ce qui Nous est tres-suspect, d'autant plus que Nous voyons journellement, que l'un & l'autre d'eux tâche par toute maniere d'ècendre sa Jurisdiction en prejudice de la Souverainetè du Roy & de son Conseil; le premier ayans dès les commencement de son arrivèe pardeça pretendu èriger un nouveau Tribunal; auquel luy & son Auditeur eussent pris connoissance de toutes les Causes, ou du moins telle partie d'icelles qu'ils eussent voulu, qui se doivent ensuite du Concile de Trente Sess. 25. cap. 10. De Reform. commettre aux Juges nommez par les Synodes Provinciaux; & il l'eut de fait ja èrigè, si Nous & aucuns des autres Conseils ne nous y eussions opposez, en lieu qu'il devoit ponctuellement se conformer aux Loix & Privileges de ce Païs, suivant le bon exemple de ses devanciers, & excuser le scandale & inconveniens que l'introduction de semblables nouveautez cause en un Etat si proche des Heretiques de tous cotez: & ledit Official a aussi ja commencè beaucoup de nouveautez, ausquelles sommes pareillement resolu de Nous opposer, & ne les souffrir davantage, comme n'avons pareillement pù souffrir les neuveautez faites pas ledit Nonce & Official en cette Procedure, en laquelle sommes ètè attaquez par eux, qui Nous ont par-là contraint à Nous dèfendre le mieux qu'il Nous a ètè possible; ce qui est permis par tous Droits, tant Divins, Naturels que Humains; mème Nous y ètions obligez par notre serment, pour le maintennement des Privileges, Coùtumes & Observances anciennes du Païs, comme V. A. peut voir par ce discours qui sert seulement pour instruction de sa parsonne Royale, & non pas pours contester l'affaire pardevant quelqu'autre Juge que

ce pour-

ce pourroit être, ou pour soûmettre cet Ecrit à autre Censure que celle de V. A. puisque ce seroit diminuer l'autorité du Conseil (à qui cecy touche privativement) & autrement une chose de très-mauvais exemple, & pire consequence, tendant d'ailleurs en prejudice de la Hauteur de Sa Majesté, des Privileges, Ordonnances, bonnes & justes Coûtumes de ce Païs, & notamment en préjudice de la Joyeuse Entrée, laquelle V. A. a toûjours saintement observée.

Mettant au surplus à V. A. en consideration, que les Nonces ne peuvant user de leur faculté ou pauvoir qu'ils ont de Sa Sainteté, sans au prealable obtenir Placet, lequel s'accorde au Conseil avec restriction, & saus la Souveraineté du Rey & observance de ses Loix & Privileges du Païs, & non autrement. Sur ce, baisans très humblement les Royales mains de V. A. prion Dieu.

MADAME, de conserver V. A. longues années sous sa protection, de V. A. Serenissime très humbles & très obeissans Serviteurs les Chancelier & Gens du Conseil du Roy en Brabant.

ptum, quam Vestræ Celsitudini: nam hoc esset diminuere auctoritatem Consilii (quod hoc negotium privative tangit) & alias res pessimi exempli & pessimæ consequentiæ, tendens aliunde ad præjudicium superioritatis Suæ Majestatis, privilegiorum, ordinationum, bonarum & justarum consuetudinum hujus Patriæ, & notanter in præjudicium festivi Introitus, quem Vestra Celsitudo sancte observavit.

Addimus præterea considerandum a Vestra Celsitudine, quod Nuntii non possint uti facultate & potestate sibi concessa a Sua Sanctitate, nisi prius obtinuerint Placitum, quod conceditur in Consilio cum restrictione & salva superioritate Regis & observantia Legum & Privilegiorum Patriæ, & non aliter. Superest, ut humillime osculemur manus Regias Vestræ Celsitudinis, rogantes Deum.

Serenissima Domina, ut Vestram Celsitudinem per multos annos in sua protectione conservet, Vestræ Celsitudinis humillimi & obedientissimi servi, Concellarius & Procurator Generalis Consilii Regii in Brabantia.

DECRETUM

CONSILII BRABANTIÆ die 5. Maji 1628. quo cassatur publicatio Bullæ Romanæ impetratæ in causa hæredum Caroli de Bilhè, & in superiori Consulta enarratum.

PHilips by der gratien Godts Coninck van Castillien, van Leon, van Arragon, van beyde Sicilien, van Jerusalem, van Portugael, &c. Aerts-Hertoge van Oostenrijck, Hertoge van Bourgognien, van Lothrijck, van Brabant, van Limbourg, &c. hier op versocht, Saluyt. Van vvegen onsen lieven ende getrouvven Raedt ende Procureur General van Brabantis ons vethoont ende re kennen gegeven dat hoe vvel, volghens die notoire Edicten hier in onse Landen inviolabelijck onder houden, gheene Bulle Apostolique gepubliceert, noch ter executie gestelt en mogen vvorden sonder voorgaende Placet van onsen voorsz. Raede Soo is 't nochtans dat den Officiael van Mechelen hem heeft vervoordert te bevelen aen alle Pastoors ende Vicarissen van de Kercke des Aertsbisdoms van Mechelen, dat sy ingevolge vac sekere Bulle Papale geimpetreert by Jouffrouvve Anna de Bilhé, ende haere Erfgenaemen in Februario lest leden, souden hebben t'ordonnerem aen sulcken onbekenden Persoon als uyt het Sterf-Huys van vvylen Carle de Bilhé huonen Vaeder souden mogen genomen hebben ende souden mogen besitten alsulcken goeden meubelen ende immeubelen als't voorsz. Sterf-Huys soude toebehooren, dat sy allende selve souden hebben te restitueren ende die de selve souden vveten, dat sy die souden denunceren aen de voorsz. Erfgenamen Bilhé oft vvel aen den voorsz. Officiael, ende dit alles binnen den tyt van dertigh daegen op pene van excommunicatie, vvelken volgende verscheyde Plebanen, Pastoors, ende Vice-Pastoors hun hebben vervoordert binnen desen onsen Lande die voorsz. Bulle met het voorsz. Mandaet onder het Sermon te verkondigen, ende daer af hunne relatien te geven, als blijcket onder andere by een dobbel van de selve Bulle gepubliceert by den Plebaen van Sinte Goedelen Kerke alhier. Ende vvant't selve is contrarie die voorsz. Edicten ende oude onverbrekelijcke observatien hier in onsen Lande van Brabant gehouden, ende noch meer syn soude, soo verre daer inne niet en vvorde versien. Soo versochet daerom die Remonstrant dat ons gelieven vvilde hem te verleenon onse opene Brieven van Cassatie daer toe dienende VV. A. C. K. D. M. M. C. S. D. D. J. S. T. dat vvy desen aengesien U. ontbieden ende bevelen daer toe committerende by desen, dat soo verre U. blijcket van't gene voorsz. Is, soo veele dat genoech sy. Ghy in dien gevalle t'en versuecke des voorsz. Remonstrant, doet expres ende scherp beuel van onsen t'vvegen die voorsz. Officiael van Mechelen, die voorsz. Jouffrouvve re Bilhé ende haer mede Erfgenamen, die voorsz. Plebaens, Pastoors ende Vice Pastoors de voorsz. Bulle ende Mandaet gepubliceert hebbende, mitsgaeders Jan van Meerbeeck die voorsz. Bulle ende Mandaet gedruckt hebbend, ende alle anderen dien't selve aengaen mach, op sekere groote penen't onsen behoeve te verbeuren oock by saisissemente van hunne temporele goeden dat sy ende een iegelijck van hun, soo hun dat aengaen sal, ende toestaet 't voorsz. Mandaet des voosz. Officiaels, mitsgaeders die publicatien daer naer vegolghet, ende daer af eenichsints aependeert kosteloos ende schadeloos souden casseren, revoceren, of doodt ende te niet doen ende doen doen, ende hen verdraegen van gelijcken meer te doene, oft t'attenteren, in eeniger manierem op meer penen. Ende tot dien betalen die costen van desen, ende executien der selver, de selve daer toe op dats noodt sy bedvvingende by ende met elle behoorelijcke vveghen ende manieren van bedvvange daer toe dienende. Van des te doene, met diesser aenkleeft gheven vvy U. volcomen machet by desen. Ontbieden voorts ende bevellen allen anderen onsen ende onser Vassallen, oft der Smaelre Heeren Rechteren, Justicieren, Officieren ende Ondersaeten ons voorsz. Lants van Brabant dat sy U. (dit doende) gehoorsaem syn, behulp ende bystandt doen soo verre ghys lehoert ende sy des van U. versochet vorden. VVantos alloo Geliift. *Gegeven in onser Stadt van Brussel den 5. Maii 1628. ende van onsen Rijcke d'achtste. Onder stondt geschreven by den Coninck in synen Raedened vvas onderteeckent* Steenhuys, *ende besegelt metten grooten Segel van Syne Majesteyt in rooden vvasse gedruckt onder aenhangende in enkelen steerte.*

Uyt ehrachtr van d'Originale opene Brieven vvaer af dese

PHILIPPUS Dei gratia Rex Castiliæ, Leonis, Arragoniæ, utriusque Siciliæ, Hierosolymorum, Lusitaniæ, &c. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgi, &c. primario Apparitori seu Nuntio Consilii nostri in Brabantia, ad hoc requisito, salutem. Exposuit nobis charus & fidelis noster Consiliarius & Procurator generalis Brabantiæ, quod quamvis secundum notoria Edicta in hisce Provinciis inviolabiliter observata, nullæ Bullæ Apostolicæ publicari aut executioni mandari possint sine Placito præfati nostri Consilii; tamen Officialis Mechliniensis ausus sit injungere omnibus Pastoribus & Vicariis Parochiarum Diœcesis Mechliniensis, ut in vim cujusdam Bullæ Papalis, per Domicellam Annam de Bilhé & Cohæredes ejus impetratæ in Februario ultimo elapso, mandarent unicumque personæ ignotæ, quæ ex Domo mortuaria Caroli de Bilhé patris eorum, forte surripuit & adhuc possidet bona quæcumque mobilia aut immobilia spectantia ad dictam Domum mortuariam, eamdem restitueret; & quisquis personam illam nosceret, eamdem dictis Hæredibus de Bulhé, aut memorato Officiali denuntiaret, idque infra triginta dies, sub pœna excommunicationis. Vi cujus Mandati, varii Plebani, Pastores & Vice-Pastores eamdem Bullam cum præfacto Mandato in hac nostra Provincia, sub concione publicarunt, datis de hac publicatione testimoniis suis, uti inter alia constat ex copia dictæ Bullæ publicata per D. Plebanum Divæ Gudulæ in ejusdem Ecclesia. Quæ omnia cum directe repugnent præfatis nostris Edictis, & non interruptis consuetudinibus in Provincia nostra Brabantica observatis: quæque adhuc nata sunt evenire, nisi tempestive provideatur. Idcirco exponens nobis supplicavit, ut dignaremur ei concedere Litteras Patentes cassationis ad hoc congruas. Hinc est quod Nos, hisce mature expensis, tibi injungimus, auctorizando per præsentes, ut, si præmissa vera esse sufficienter constiterit, eo casu ad instantiam Exponentis, nomine nostro dictis Officiali Mechliniensi, Domicellæ de Bilhé & Cohæredibus, Plebanis, Pastoribus & Vice-Pastoribus, qui præfatam Bullam & Mandatum publicarunt, insuper & Joanni Van Meerbeeck qui eamdem Bullam & Mandatum impressit, omnibusque aliis, quos hæc quomodlibet concernunt, ac cuilibet eorum sub gravibus mulctis nostro obsequio applicandis, etiam injiciendo manus in temporalia bona, expresse & severe mandes præfatum Mandatum dicti Officialis, ac subsecutam publicationem ejusdem, & quidquid inde dependet, suis sumptibus, damnis & interesse cassent, revocent, & annullent, sibique caveant a similibus imposterum attentandis sub gravioribus pœnis; deinde solvant expensas hujus Sententiæ ac executionis ejusdem: eos ad hæc congruis Juris mediis compellendo; ad quæ omnia tibi impartimur plenam facultatem. Mandamus insuper omnibus aliis inferioribus Tribunalibus, Judicibus, Officiariis, & Subditis Brabantinæ Provinciæ nostræ, ut in hisce exequendis tibi obediant & auxilium præstent, (si indigueris, eosque requisieris) tale enim est beneplacitum nostrum. Datum in Urbe nostra Bruxellensi 5. Maij, anno Domini 1628. & Regni nostri octavo. Infra habebatur, per Regem in suo Consilio, & signatum *Steenbuys*, & sigillatum majori sigillo Suæ Majestatis rubræ ceræ impresso.

Vigore Originalium Litterarum Patentium, quarum su-

Copye pra

pra copia exhibetur, ego primarius & ordinarius Apparitor Consilii Brabantiæ 3. Julii 1628. nomine Suæ Majestatis mandavi Officiali Mechliniensi, dictæ Domicellæ Annæ de Bilhé ejusque Cohæredibus, ac insuper memoratis Plebanis, Pastoribus & Vice-Pastoribus, qui præfatam Bullam publicarunt, & Joanni Van-Meerbeeck ejusdem Bullæ impressori, omnibusque, quos, hæc concernere possunt, ut sine mora sese conformet contento præfaturam patentium Litterarum, sub mulcta quingentorum aureorum solvendorum a quolibet eorum, quorum solutio infra triduum ex illorum personis aut bonis fiet. Et primo triduo elapso, sub mulcta mille aureorum, altero triduo elapso, solvenda ut ante, ad utilitatem ærarii Suæ Majestatis; aut alia majori pœna postmodum statuenda. In quem finem hasce affixi 3. Julii 1628. Erat signatum, *P. Christyn,*

Copye is, hebbe ick eerste Deurvverdere ordinaris van den Raede van Brabant op den 3. Julii 1628. in den naem van Syne Majesteyt geordonneert, den Officiael van Mechelen, de voorsz. Jouffrouvve Anna de Bilhé ende haere mede Erfgenaemen, de voorsz. Plebanen, Pastoors ende Vice-Pastoors voorsz. Bulle monitoriael ende Mandaet gepubliceert hebbende, mitsgaeders Jan van Meerbeeck die de voorsz. Bulle ende Mandaet gedruckt heeft ende alle andere dient selve aen gaen macch, dat sy hun promptelick sullen habben te reguleren naer d'inhout van de voorsz. opene Brieven op pene van 500. *goude Realen by elck van hun te verbeuren die op hun oft hunne goeden binnen dry daegen daer naer sullen vvorden verhaelt ende binnen andere dry daegen naer d'expiratie van d'eerste dre daegen op pene van duysent goude Realen te verhaelen als vooren; alles ten behoeve van Syne Majestydt, ende voorts op alsucken meerdere pene als daer naer sal vverden geordonneert, ende tot dien eynde hebbe dese geaffigeert den 3. Julii 1628. &c. Ende vvas onderteeckent.* P. Christyn.

DECRETUM

CONSILII BRABANTIÆ de 3. Julii 1628. quo cassatur citatio quædam affixa ex parte Internuntii, præfata in Consulta pariter enarratum.

PHILIPPUS Dei gratia Rex Castiliæ, Leonis, Arragoniæ, utriusque Siciliæ, Hierosolymorum, Lusitaniæ, &c. Archi-Dux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi, &c. primario Apparitori, sive Nuntio Consilii nostri Brabantiæ, ad hoc requisito, salutem. Exposuit nobis charus & fidelis noster Consiliarius & Procurator generalis Brabantiæ, hæredes Caroli de Bilhé Romæ impetrasse Bullam quamdam Papalem, Monitorialem nuncupatam, qua sub pœna excommunicationis injungitur personis ignotis, restituere quidquid ex Domo mortuaria Patris eorum surripuerunt. Quodque Dominus Le Roy Officialis Mechliniensis eamdem publicari, uti etiam varii Pastores fecerant, licet nullum ad hoc Placitum fuisset petitum nec concessum. Quare exponens vi officii coactus fuit hæc nobis significare, ut de opportuno remedio providere dignaremur; cum notorium sit in nostra Provincia Brabantiæ, nullas Provisiones Apostolicas sine prævio Placito nostro posse executioni mandari. Quare dictum Consilium nostrum eidem concessit Patentes nostras Litteras cassationis, cum detentione bonorum temporalium tam dicti Officialis, Pastorum aut Vice-Pastorum, qui præfatam publicationem fecerant, quam memoratæ Domicellæ de Bilhé & Fratrum ejus: postquam vero dictæ Patentes Litteræ cœperant executioni mandari, relatum est charo nostro & fideli Cancellario, partes controversiam amicabiliter velle componere; rogantes ut interea omnis ulterior executio Cassationis suspenderetur. Quibus non obstantibus, Illustrissimus Dominus Nuntius Apostolicus jussit Exponentem Litteris suis de 28. Junii novissimi, affixiis ad valvas Ecclesiarum 3.mo sequenti citari infra trinum biduum coram Auditore suo ad ibidem defendendam præfatam Cassationem, & probandum quod non inciderit in excommunicationem: alias contra ipsum pronuntiandum Decretum Excommunicationis, illudque in forma publicandum. Quæ omnia cum directe contrarientur tam supremæ nostræ auctoritati & memorati Consilii nostri, quam Privilegiis & Consuetudinibus dictæ nostræ Provinciæ; Exponens supplicavit, ut dignaremur ei concedere Patentes nostras Litteras cassationis in forma, cum licentia injiciendi manus in bona temporalia. Hinc est quod nos hisce attentis, te auctorizamus & injungimus, ut, cum tibi debite constiterit vera esse quæ narrata sunt, nomine nostro expresse & severe mandes præfato Illustrissimo Domino Nuntio, ejus Auditori, dicto etiam Officiali, aliisque omnibus Ecclesiasticis & sæcularibus, ac nominatim præfatæ Domicellæ Annæ de Bilhé & Fratribus ejus, qui se memoratæ causæ immiscuerunt & adhuc immiscebunt sub gravi pœna, arbitrio nostro infligenda, ut quilibet eorum, in quantum id eum concernit suis dispendiis, damnis & interesse cassent, revocent, & annullent dictam citationem & affixionem cum omnibus inde secutis & secuturis, sibique caveant a similibus quomodolibet attentandis: ac insuper solvant expensas hujus Decrreti ac executionis ejusdem, quemlibet eorum in solidum ad hoc compellendo mediis Juris congruis. Ad hæc omnia damus ibi plenam facultatem, uti etiam ad injiciendas manus in bona eorum temporalia, ut ex his pœnas prætactas recuperare possit. Mandamus insuper omnibus aliis inferioribus Tribunalibus, Judicibus, Officiariis & subditis Barbantinæ Provinciæ nostræ, quos hæc tangunt, ut ipsi & quilibet eorum in hisce exequendis tibi obediant, & auxilium præstent, si indigueris, eosque requisieris; tale est enim beneplacitum nostrum. Datum in Urbe nostra Bruxellensi 3. Julii anno Domini 1628. & octavo Regni nostri. Inferius habebatur, Per Regem in suo Consilio; & signatum, *Sternhuyse*. Et sigillatum majori Sigillo suæ Majestatis rubræ ceræ impresso.

PHILIPS *by der Gratien Godts Coninck van Castillien, van Leon, van Arragon, van beyden Sicilien, van Jerusalem, van Portugael, &c. Aerts-Hertoge van Oosterryck, Hortoge, van Bourgognien, van Lothryck, van Brabant, van Limbourg, &c. Den eersten van de Deurvverderen ost Boden van onsen Raede geordonneert in Brabant hier op versocht, saluyt. Van vvegen onsen lieven ende gettrouvven Raedt ende Procureur General van Brabant is ons vorthoont ende te kennen gegeven, dat alsoo d'Ersgenaemen vvylen Charles de Bilhé te Roomen hadden geimpetreet sekere Bulle Papale genoemt Monitoriale, daer by ob pene van excommunicatie aen onbekende persoonen vvorde geordonnoert te restituerent gene sy uyt hen Vaders Sterf Huys mochte hebben ontvremt, ende dat den Officiael van Mechelen Heere Jean le Roy hem hadde vervvordert t'ordonneren dat de selve soude vvorden gepubliceert gelick verscheyde Pastoors alhier oock hadden gedaen, niet teganstaende dat daer toe goen Placet, en vvas versocht, noch geaccordeer, soo is den Remonstrant van Officie vvegen genoodt saeckt gevvest 't selve te kennen te geven ende te versoecken provisie daer toe dienende mits notoirclijck in desen onsen Landen van Brabant egeene Apostolike provisien en mogen te vverck gestelt vvorden sonder voorgaende Placet, vvelcken volgende, onsen voorsz. Raede hem heeft geaccordeert onse op ne Brieven van Cassatie met suisissement van de temporale goeden van den vorsz. Officiael, Pastoors, est Vice Pastoors die publicatie gedaen hebbende, mitsgaders van de voorsz. Jouffrouvvé Anna de Bilhé ende haere Broeders, ende naer dien de selve vvaeren begonst t'exploicteren, soo is by onsen seer lieven ende getrouvven Cancellier onsen Raede gerelateert dat-men malkanderen metter minnen soude verstaen ende dat ondertusschen alle voordere executie van de voorsz. Cassatie soude vvorden opgehouden, gelijck gebeurt is, dien niet tegenstaende soo heeft den Heere Illustrissimus Nuncius Apostolicus den Remonstrant by affixie ter Kerckdeuren doen citeren by syne Brieven van den 28. Junii lest leden, geaffigeert den 30. daer naer, om te comparerem binnen dry mael tvvee daegen voor sijnen Auditeur om aldaer te verantvvoorden die vvorsz. Cassatie, ed vvaerom hy niet en soude gevallen zijn in excommunicatie, anderssints dat teghen hem soude vvurden ghegeven-Decrēt van excommunicatie, ende dat 't selve naer behooren soude vvorden gepubliceert, allen d'vvelck vvant directelijck is strydende teghen d'oude Privilegien ende Costumen van desen onsen voorsz. Lande, mitsgaedert teghen onse Souveraine autoriteyt ende van onsen Souveraine autoriteyt ende van onsen voorsz. Raede. Soo versockt die Remonstrant dat ons gelieveo vvilde hem daer op te verleenen onse opene Brieven van Cassatie in forma met permisse van saisissement hunne temporele goeden.* VVAEROM SOO IS'T *dat vvy desen aengesien U. enthieden ende bevelen daer toe committerende by deson, dats soo verre U. oblijcke vant 't gene voorsz. is soo veel dats genoech sy, ghy in dien gevalle ten versuecke des voorsz. Remonstrant doet expres ende scherp bevel van onsen t'vvegen den vvoorsz. Illustrissimus Heare Nuncius, synen Auditeur, den voorsz. Officiael, mitsgueders alle andere Geestelijcke ende VVerelijcke Personeb, naemenelijck oock de voorsz. Jouffrouvve Anna de Bilhè ende haere Broeders die hen 't gene des voorsz. is hebben gemoyt ende noch sullen moyen oft ondervvinden op sekere groote penen 't onsen behoeve te verheuren, dat sy ende een iegelijck van hun soo hem dat aengaen sal eode toestaet, sullen de voorsz. Citatie, affixie, ende alles vvas daer af dependeert uyt ende naergevolght is oft volgen sal, costeloos ende schadeloos Cassaren, revoceren, af, doodt ende te niet doen ende hun vervaraegen van gelijchen meer te doen, oft 't attenteren in eeniger manieren ende tot dien betaelen die Costen van desen ende d'executie der selver, de selve elck in 't besander daer toe op dats noot sy bedvvingende by ende met alle behoorelijcke evegben ende manieren van bedvvangende daer toe dienende. Van des te doene gheven vvy U. volcomen macht, mitsgaders om hunne temporele goeden te moghen satseren tot verhaelen van de vvorsz. Penen, Ontbieden ende bevelen vorts allen anderen onsen, ender der Snaelre Heeren Recheteren, Justicieren, Officieren ende ondersaeten ons voorsz. Landts van Brabant dien dit aengaen sal mogen, dat sy ende een iegelijck van hun soo hem tobehoort U. (dit donde) ge-*

hoorsaem

hoorsaem syn, behulp ende bystandt doen, soo, verre Ghys behoeft ende sy des van U. versocht vvorden. VVANT ONS ALSOO GELIEFT. *Ghegeven in onser Stadt van Brussel den 3. Julii 1628. ende van onse Rijcken d'achste. Onderteekende by den Coninck in synen Raede ende vvas onderteeckent* Steen-Huys, *ende besegelt metten grooten Segel van Syne Majesteyt in rooden vvasse gedruckt onder aen uythangende in enckelen Steerte.*

Uty crachte van d'Originele opene Brieven vvaer af dese Copye is, hebbe ick eerste Deurvveerdere Ordinaris van den Raede van Brabant in den naem van Syne Majesteyt ende ten versuecke des voorsz. Heere Remonstrant gedaen expres ende Scherp bevel aen den voorsz. Illustrissimus Heere Internunsius, synen voorsz. Auditeur, den voorsz. Officiael ende alle andere Geestelijcke ende Werelijcke persoonen, naementlijck oock aen Jouffrouvve Anna de Bilhé, ende haere Broeders die in't gene voorsz. hen hebben gemoeyt ende noch sullen moyen ende ondervvinden, dat sy hun promptelijck sullen hebben te reguleren naer d'inhoudt van de voorsz. opene Brieven op pene van 500. goude Realen by elck van hen te verbeuren die op hun, haet ende binnen andere dry daegen daer naer sullen vvorden veroft hunne goeden binnen dry daeghen naer d'expiratie van d'eerste dry daegen op pene van duysent goude Realen te verhaelen als voorsz. alles tot behoef van Syne Majestydt ende voorts op alsulcken meerder penen als daer naer sal vvorden geordonneent, ende hebbe tot dien eynde dese geaffigeert den 3. Julii 1628. ende vvas onderteeckent P. Christyn.

Vigore Originalium Litterarum Patentium, quarum copia supra exhibetur, ego primarius Apparitor Consilii Brabantiæ nomine Suæ Majestatis, & ad instantiam Domini exponentis, expresse & severe mandavi præfato Illustrissimo Domino Internuntio, ejus Auditori, memorato etiam Officiali, omnibusque personis Ecclesiasticis & sæcularibus, nominatim Domicillæ Annæ de Bilhé & Fratribus ejus, qui se hisce negotiis miscuerunt & adhuc immiscebunt; ut prompte sese conforment contento dictarum Patentium Litterarum sub pœna 500. aureorum solvendorum per quemlibet eorum in persona aut ex bonis eorum, infra triduum: quo elapso, si non obedierint, sub mille aureorum solvendorum, ut ante, applicandorum ærario Suæ Majestatis, ac insuper sub alia graviore mulcta postmodum ordinanda. In quem finem halsce affixi 3. Julii 1628. Erat signatum, *P. Christyn.*

D.

EPISTOLA

INTERNUNTII de 24. Sepembris 1641. ad Universitatem Lovaniensem, cui annexum erat Decretum S. Congregationis universalis Inquisitionis contra Librum Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis per Universitatem publicandum.

R.DI A.DUM EXIMII AC AMPLISSIMI D.NI

PRODIIT in lucem contra Sedis Apostolicæ Mandata ac Decreta Liber Reverendissimi Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, cui titulus *Augustinus*, tractans ex professo de Auxiliis Divinis; ac deinde occasione ejusdem operis editæ sunt pariter contra prædicta Decreta ac Mandata Theses PP. Societatis Jesu de ejusmodi materia agentes, quam alii Libelli, Orationes, Scripturæ, ac Epistolæ in Decreto Sanctissimi Domini nostri hisce Litteris annexo annotatæ: quorum omnium usum cum Sanctitas sua de Consilio Eminentissimorum Cardinalium Supremæ & Universalis Inquisitionis interdixerit, simulque inhibuerit, ne quisquam imposterum Libros, & tractatus ullos de prædicta materia imprimere, aut in lucem edere audeat, mitto DD. Vestris jussu ejusdem Sanctitatis Suæ exemplar prædicti Decreti, ut in ista Universitate id quamprimum promulgetur, ac sub Censuris & pœnis in eo contentis inviolabiliter ab omnibus observetur. Quod DD. Vestras pro sua in Sedem Apostolicam observantia non gravate præstituras sperans rogo easdem, ut de receptis hisce me illico reddant certiorem: interea vero omnia prospera & felicia eis precor. Bruxellis 24. Septembris 1641. (Inferius habebatur) Reverendarum admodum Exim. ac Ampliss. DD. Vestrarum (magis infra habebatur) Devotissimus Servus (signatum) J. P. STRAVIUS *Internuntius Apostolicus.*

E.

BREVE URBANI VIII.

De 11. Januarii 1642. ad Universitatem, in quo conqueritur de non facta executione prædicti Decreti S. Congregationis.

URBANUS PP. VIII.

DILECTI filii, Salutem & Apostolicam benedictionem. Cum admiratione audivimus in vobis, qui Religiosæ Fidei defensionem profitemini, non eam inveniri alacritatem ad Jussa Apostolica capessenda, quæ tum Ecclesiæ auctoritati, tum integritati ac pietati vestræ par esset, dum Decretum ad coercenda circa materiam de Auxiliis ingeniorum dissidia a nobis publicatum debitæ executioni minime demandari curavistis; sed ad illius editionem impediendam, nescimus quo malo affectu ducti, inani certe specie & prætextus; quemadmodum ad Nos perlatum est, laicos Magistratus inducere non dubitastis. Patet quantum hoc ab iis, qui Ecclesiæ militant, aborreat, quod offendiculum hinc pusillis, quantum hostibus scandalum exoriatur. Sedi quidem Apostolicæ non eadem suggerunt consilia, quæ fuere & opera & novis Universitatem istam Beneficiis comulandi. Speramus tamen fore, ut hoc in negotio ejusmodi suscipiatis deliberationem, quæ non aversionis, sed confirmandæ nostræ erga vos benevolentiæ augmentum sit. Id vobis propediem expectamus, quibus Apostolicam benedictionem in Domino impertimur. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 11. Januarii 1642. Pontificatus nostri anno XIX. (Signatum erat) JULIUS PORPIGLIORIUS. Superscriptio erat talis: Dilectis filiis Decano & Universitati Lovaniensi.

F.

LIBELLUS SUPPLEX

PROCURATORIS REGII OBLATUS CONSILIO BRABANTIÆ, quo petit interdici Rectori Universitatis Lovaniensis procedere ad Publicationem ullius Bullæ aut Decreti Romani, nisi primo constiterit de obtentis Litteris Placiti, & nominatim ad Publicationem prædicti Decreti S. Congretationis contra Librum Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis.

CURIÆ.

EXPONIT Consiliarius, & Procurator Generalis Brabantiæ, quod ad ejus notitiam pervenerit, Dominum Internuntium Stravium ausum fuisse in hisce Ditionibus evulgare Decretum Romanum, quo prohibentur lectura Libri piæ memoriæ D. Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, Theses PP. Societatis Jesu contra ejusdem Librum, variaque alia scripta; absque eo quod hic in Curia visum aut placetatum fuerit: quare ultima Septembris proxime elapsi obtulit Libellum huic Curiæ, ut dignaretur prædicto D. Internuntio Stravio, omnibusque aliis, quorum interest, injungere, Mandatum ab ipso editum, circa Publicationem dicti Decreti, affixionem ejus ad valvas, omniaque inde sequuta cassare & annullare, & in casum communicationis omnia suspendere; ad quem Libellum decreta est excommunicatio cum suspensione executionis prædictæ Bullæ, qua Supplica Litteris clausis missa præfato D. Internuntio contra eamdem exhibuit declarationem hic adjunctam; & quamvis hactenus Consilium nihil disposuerit, nec prædicta suspensio sublata sit, nihilominus didicit Supplicans, quod Universitas Lovaniensis receperit nova Mandata Romana, ejusdem substantiæ cum præcedenti Decreto de 20. Augusti ultimi præteriti, quodque eadem Universitas resolverit die Lunæ proximo idem Decretum publicare, sine præviis litteris Placiti; cumque hoc vergat in præjudicium prædictæ suspensionis, ac supremæ Regalis Potestatis, cui ab omni immemoriali tempore in hisce Brabantiæ Ditionibus competit Jus Placiti diversis Edicti confirmatum: recurrit Supplicans ad hanc Curiam;

Ut dignetur interdicere D. Rectori aliisque Universitatis Lovaniensis subditis, ne publicent, aut alibi publicis locis affingant Bullas quascumque vel Rescripta Sedis Apostolicæ, priusquam illis constiterit de obtentis litteris Placiti ad hoc necessariis, & in casum communicationis, interim prædicta interdictio, quod faciendo &c. (signatum erat *M. vanden Hove*.

AEN HET HOF.

VErthoon den Raedt ende Procureur Generael van Brabant, hoe dat gekomen zynde tot synder kennisse dat den Heer Internuntius Stravius hem hadde vervoordert hier te Lande uyt te geven seker Decreet van Roomen, vvaer by verboden vvordt de lecture van den Boeck van vvylen den Heere Bisschop van Ipre Cornelius Janseniut, die Theses van de Paters der Societeyt JESU daer tegens gemaeckt ende andere verscheyde Geschriften, sonder hier te Hove gevisiteert oft geplaceteert gevveest te zyn, heeft Requeste gepresenteert op den lesten September lestleden, ten eynde het Hof soude gedient vvesen aen den voorsz. Heere Internuntius Stravius, ende aen alle andere die sulkx, soude mogen raecken te injungeren, kosteloos ende schadeloos te casseren, doodt ende te niet te doen het Mandement by hem gegeven, nopende de publicatie van het voorsz. Decreet, d' affictie ad valvas, ende allen't gene daer uyt ende naer is gevolgt, houdende ingevalle van communicatie, alles in staet ende surceantie; op vvelke Requeste is gevolgt oppointement van communicatie, houdende ondertusschen in staet ende surceantie d' excutie van de Bulle aldaer vermet, vvelcke Requeste gesonden gevveest zynde by beslotene Brieven à en ven voorsz. Heere Internuntius, heeft daer tegens gedient van seker verklaeren hier mede gaende: ende hoevvel tot noch toe daer op niet en is geresolveert, noch de voorsz. surceantie afgedaen: soo is 't nochtans dat hy Suppliant verstaet, dat die van de Universiteyt van Loven souden ontfangen hebben nieuvve Depeschen van Roomen, inhoudende het selfste dat ingehouden heeft 't voorgaende Decreet van den 20. Augusti lestleden, ende dat sy en Maendag toekomende souden verstaen tot publicatie te komen van de selve, sonder daer toe te hebben eenige Brieven van Placet, ende vvant het selve soude strecken in prejudicie van de voorgaende surceantie, ende dat het selve soude vvesen tegens de Souverainiteyt van Syne Majesteyt, die vvelcke competeert het recht van Placet te geven in desen Lande van Brabat van alle oude en de immemoriale tyden, by verscheyde Placaerten geconfirmeert, soo neemt hy sijnen toevlucht totten Hove.

Ten eynde het selve gedient zy aen den Heere Rectoor ende andere der Universiteyt van Loven t' interdiceren te procederen tot publicatie oft affixie van eenige Bullen oft Rescripten van de Stoel van Roomen, aleer dat hun sal zyn gebleken van Brieven van Placet daer toe dienende, ende ingevalle van communicatie, interim *de voorsz. interdictie, Dit doende, &c. (ende vvas onderteeckent)* M. vanden Nove.

Sequitur Apostilla marginalis ad prædictum Libellum.

COMMUNICURET hæc supplica Litteris clausis Universitati Lovaniensi, ad contradicendum intra octiduum, eidem interim interdicendo ne procedat ad publicationem & affixionem Bullarum in eadem memoratarum. Actum 22. Martii 1642. Erat signatum, BOISS. Vt. & signatum *Loyens*.

SY dese by beslotene Brieven gecommuniceert aen die van de Universiteyt van Loven, om daer tegens te seggen binnen acht dagen, die selve middelertyt interdicerendes te procederen tot publicatie ende affixien van de Bullen in dese geruert. Actum 22. Martii 1642. geparapheert BOISS. Vt. *ende onderteeckent* Loyens.

G.

LIBELLUS

PROCURATORIS GENERALIS CONSILII NAMURCENSIS, quo petit cassationem publicationis Bullæ Urbani VIII. factæ per Episcopum Namurcensem sine prævio Placito Regio.

EXPONIT quod quamvis per programmata ultimæ diei Martii 1595. & 19. Maii 1499. clarissime prohibeatur omnibus personis tam Ecclesiasticis quam Sæcularibus, cujuscumque sint conditionis & dignitatis, curare publicari aut exequi ullas Bullas Romanas pro quacumque causa sit, nisi prius obtentis a Rege litteris Placiti expeditis in forma, & hoc ad impediendum ne quid fiat in præjudicium Status, jurium Suæ Majestatis, & suorum Subditorum; tamen Reverendissimus Episcopus Namurcensis curavit publicari in Communitatibus Religiosis illius Civitatis certam quamdam Bullam, quæ dicitur esse data Romæ 6. Martii de an. 1642. 19. Pontificatus Papæ Urbani Octavi, quod amplius Reverendissimus Episcopus subscripsisset dictam Bullam, per quam confirmantur Constitutiones Pii V. & Gregorii XIII. continentes prohibitionem quarumdam opinionum Theologicarum, & lecturæ Libri intitulati, AUGUSTINUS Cornelii Jansenii antehac Episcopi Iprensis: & cum ex talibus publicationibus factis contra Ordinationes Regis possint oriri sequelæ pericu-

REmontre ...... qu'encore que par les Placards du dernier jour de Mars 1595. & du 19. Mai 1499. il soit clairement défendu à toutes personnes, tant Ecclesiastiques que Seculiers, de quelque condition & dignité qu'elles soient, de faire publier ou exécuter aucunes Bulles de Rome, pour queque cause que ce soit, avant que d'avoir obtenu du Roy ses Lettres de Placet *expediées dans les formes, & cela pour empêcher qu'il ne se fasse rien au prejudice de l'Etat, des droits de Sa Majesté, & de ceux de ses Sujets; néanmoins le Reverendissime Evêque de Namur auroit fait publier dans les Communautez Religieuses de cette Ville une certaine Bulle qu'on dit avoir été donnée à Rome le 6. Mars, de l'an de l'Incarnation du Seigneur 1642. le dix-neuviéme du Pontificat du Pape Urbain VIII. Que de plus, le même Reverendissime Evêque auroit souscrit cette Bulle, par laquelle sout confirmées les Constitutions de Pie V. & de Gregoire XIII. portant prohibition de certuines opinions Théologiques, & de la lecture du Livre intitulé,* AUGUSTINUS, *de Corneille Jansenius cydevant Evêque d'Ipres. Et comme de*

telles

telles publications faites contre les Ordonnances du Roy peuvent avoir des suites dangereuses, ledit Procureur General pour pourvoir à la conservation desdites Ordonnances ou Edits de Sa Majesté, requiert qu'il y soit pourvu par des Lettres, en vertu desquelles ladite publication soit cassée & declarées nulle, & de nul effet, & que défenses soient faites à tous qu'il appartiendra, de faire à l'avenir aucune entreprise de cette nature, & qu'il soit fait à tous commandement d'observer lesdites Ordonnances Royaux.

Signé, *ADRIANI*.

riculosæ, dictus Procurator Generalis ad providendum conservationi dictarum Ordinationum vel Edictorum Suæ Majestatis requirit, ut provideatur per Litteras, vigore quarum dicta publicatio cassetur & declaretur nulla & nullius effectus, & ut fiant prohibitiones omnibus, ad quos pertinet, ne imposterum fiat aliquod attentatum similis naturæ, & ut omnibus serio præceptum fiat observandi dictas Ordinationes Regias.

Signatum, ADRIANI.

H.

E P I S T O L A

GUBERNATORIS BELGII AD UNIVERSITATEM LOVANIENSEM, qua mandatur Universitati, ut cessare faciat disputationes & altercationes excitatas inter Theologos occasione doctrinæ contentæ in libro, cui titulus, Augustinus Cornelii Jansenii, *quoadusque habeatur finalis resolutio Summi Pontificis, necnon Suæ Regiæ Majestatis super modo & forma executionis Bullæ, qua prædictus liber erat proscriptus.*

AUX VENERABLES NOS CHERS ET BIEN-AMEZ LE RECTEUR, &c. DE NOTRE UNIVERSITE' DE LOUVAIN.

DON Francisco de Mello, Marquis de Tor de Laguna, Comte d'Assumar, Lieutenant Gouverneur & Capitaine General des Païs-Bas & de Bourgogne, Venerables chers & amez, ayant reconnu les inconveniens naissants des disputes & discours aux Prédications & Leçons sur le sujet de la doctrine traitée au Livre intitulé, AUGUSTINUS, *composé par feu l'Evêque d'Ipres Messire Corneille Jansenius; à quoy il importe de pourvoir, en attendant que N. S. P. le Pape y prenne resolution finale.* ET QUE LE ROY NOUS MANDE COMMENT ON LA DEVRA METTRE EN EXECUTION, *au quel effet luy avos rendu compte de cette affaire: nous dépêchons la Présente, vous enchargeant de la par de Sa Majesté de donner en icelle Universitè d'ordre qu'il appartient, afin que semblables controverses, discours & leçon y soient excusées, & ayent à cesser, sans y revenir directement ou indirectement, jusqu'à ce que nous vous ferons avertir de ladite resolution de nôtre Saint Pere & de l'ordre de Sa Majeste. A tant, venerables chers & bien amez, Nôtre Seigneur Dieu vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles, le 7. May 1644. RO. Vt.* & signé DOM FRANCISCO DE MELLO M. De Tor de Laguna.

DOMINUS Franciscus de Mello, Marchio Torrensis de Laguna, Comes Assumariensis, Locum tenens, Gubernator, & Capitaneus Generalis Belgii & Burgundiæ, Venerabiles Charissimi & Dilectissimi, compertis inconvenientibus, quæ oriuntur ex disputationibus & discursibus in Concionibus & Lectionibus super doctrina tradita in Libro intitulato, AUGUSTINUS, composito per Episcopum Iprensem Dominum Cornelium Jansenium piæ memoriæ, cui multum interest providere, donec Sanctissimus Pater Pontifex sumat resolutionem finalem, & Rex nobis mandet, quo modo illam debeamus executioni mandare, in quem effectum de hoc negotio illi scripsimus, has præsentes expedimus, vobis mandantes ex parte Suæ Majestatis, ut in illa universitate conveniens edatur Mandatum, ut similes controversiæ, discursus & lectiones ibidem cessent, absque hoc quod reinchoetur directe vel indirecte, donec certiores rediti simus de dicta resolutione nostri Sanctissimi Patris, & de Mandato Suæ Majestatis. Venerabiles & Charissimi, Deus vos protegere dignetur. Datum Bruxellis 7. Maji 1644. RO. Vt. Et signatum, Dom. FRANCISCUS DE MELLO *M. Torrensis De Laguna.*

I.

L I T T E R Æ

CONCILII BRABANTIÆ AD GUBERNATOREM BELGII, in quibus exponit, qua ratione providerit, ne per Internuntium, vel Universitatem Lovaniensem publicaretur Bulla condemnatoria Libri, cui titulus, Augustinus Cornelli Jansenii, *sine obtentis prius Litteris Placiti.*

MONSEIGNEUR.

LE Procureur General de Sa Majesté en Brabant, Nous ayant remontré par Requête, que l'Internonce du Saint Siege de Rome résidant en cette Ville de Bruxelles, par l'adresse qu'il a en l'Université de Louvain, tâche de nouveau d'introduire la publication & Explois des Bules & Decrets émanez du Saint Siege de Rome, touchant la Livre composé par feu l'Evêque d'Ipres Jansenius, & que par la même faction de quelques Docteurs de ladite Université, se seroit prise quelque resolution contraire aux inhibitions sur ce sujet à eux faites par Lettres du 7. May de l'an passé *signées du Marquis Tor de Laguna, & que semblables attentats repugnent directement aux Droits de la Souveraineté de Sa Majesté en ces Pais, etant en possession immemoriale de n'admettre la publication à aucunes Bules de Rome, sans être venues & placetés par le Conseil de Sa Majesté; Nous requerant partant pour nos Lettres de Cassation à la charge dudit Internonce, Recteur & Docteurs de ladite Université, ayant cooperé à la susdite resolution, laquelle Requête étan mise en deliberation, & consideré que depuis l'an 1641. ce Conseil a tenu en surséance l'Internonce Stravius, & quelques Docteurs dudit Louvain prétendoient de faire sur le sujet du Livre susdit, & l'a continué par autre Ordonnance du 22. de Mars 1642. Attendu aussi qu'on attend la resolution de Sa Majesté, à laquelle on a donné particuliere avertence de cette affaire, avons en continuant lesdits devoirs autrefois ordonné ladite surséance avec communication audit Internonce, Recteur & Docteurs de Louvain, de quoy avons aussi trouvé convenir d'aviser vôtre Excellence; afinqu'elle soit informée, en cas que ledit Internonce, ou autres en voudroient former quelque plainte ou remontrance au contraire. Et sur ce, après avoir baisé les mains de V. E. prions Dieu de la* con-

PROCURATOR Generalis Suæ Majestatis nobis exposuit per Supplicam, quod Internuntius Apostolicus residens in hac Civitate Bruxellensi, per dexteritatem, quam habet in Universitate Lovaniensi, conetur denuo introducere publicationem & executionem Bullarum & Decretorum emanatorum a Sancta Sede Romana, circa librum compositum per defunctum Episcopum Iprensem Jansenium, & per eamdem factionem quorumdam Doctorum dictæ Universitatis dicitur esse capta quædam resolutio contraria Inhibitionibus hac super materia factis, per Litteras 7. Maji anni præteriti, signatis a Marchione Torrensi de Laguna, & ejusmodi attentata repugnant directe juribus Superioritatis Suæ Majestatis in his Patriis, cum simus in possessione immemoriali non admittendi publicationem ullarum Bullarum Romanarum, nisi prius fuerint inspectæ & placitatæ per Consilium Suæ Majestatis; requirimus ideo pro Litteris Cassationis contra dictum Internuntium, Rectorem, & Doctores dictæ Universitatis, qui cooperati sunt dictæ resolutioni: hæc Supplica tracta est in deliberatione, & fuit consideratum, quod Consilium ab anno 1641. suspenderit publicationem & executionem Bullarum, quam Internuntius, & quidam Doctores dictæ Universitatis Lovaniensis facere prætendebant super materia supradicti libri, & continuarit per aliam Ordinationem de 22. Martii 1642. considerato etiam quod expectetur resolutio suæ Majestatis, quæ speciatim de illo negotio certior est reddita, continuando ordinavimus dictam suspensionem, & communicavimus dicto Internuntio, Rectori, & Doctoribus Lovaniensibus, qua de re consultum esse duximus, ut Vestram Excellentiam certiorem redderemus, ut sit informata, casu quo dictus Internuntius vel

vel alii quasdam vellent desuper deponere querelas vel expositionem in contrarium: insuper post osculum manuum Vestræ Excellentiæ rogamus Deum, quatenus eam conservare dignetur sub sua sancta protectione Bruxellis 3. Junii 1645.

conserver, Monseigneur, sous la sainte protection. De Bruxelles le troisiéme de Juin mil six cens quarante-cinq.

K.

CONCILII BRABANTIÆ AD ARCHIDUCEM LEOPOLDUM, qua respondet Consilium resolvisse admittere publicationem Bullæ, qua proscribitur Liber Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, conformiter ad Mandatum ab Archiduce transmissum, una tamen monens, hanc publicationem ita moderandam, ut Jus Placiti integrum conservetur.

VIsis Litteris Vestræ Celsitudinis Serenissimæ de prima hujus mensis, quas 9. diebus post accepimus in eisdem mandat nobis publicationem & executionem Bullæ Pontificiæ, & prohibitionem lecturæ Libri Episcopi Iprensis Jansenii, & aliorum librorum scriptorum & in lucem editorum illius occasione, tam oppugnando quam defendendo materiam ibidem tractatam, eodem modo programma, quod Vestra Celsitudo ducit convenire, ut publicetur super illa materia, juxta mandatum Suæ Majestatis; cui citius respondissemus, nisi plerique Consiliarii fuissent absentes propter vacantias, & respondentes dicemus (salva humillima correctione) quod nos conformemus unanimiter tenori dicti programmatis & voluntati Suæ Majestatis, quod junctum est dictis Litteris, excepto quod ad non inferendum præjudicium juri sibi competenti in hac Patria Ducatu Brabantiæ, placitandi omnia Decreta & Bullas venientia Roma, antequam eorumdem fiat publicatio necessarium judicamus adjungere periodo, quæ facit mentionem observantiæ Bullæ Pontificiæ, &c. in omnibus suis punctis, hæc verba sequentia: In quantum tangit materiam & doctrinam in dictis Libris & Tractatibus contentam: quia in dicta Bulla quædam inveniuntur; quæ ante aperte detegunt mentem, quam habentem Romani se exonerandi obligatione Placiti Suæ Maiestatis, & nos in posterum obligandi ad observantiam omnium Bullarum Pontificiarum per solam publicationem suorum Decretorum factam Romæ, nec credimus illam esse mentem Suæ Majestatis, unde Officium nostræ curæ & fidelitatis, quam debemus vestro obsequio, faciunt, ut Vestram Celsitudinem commoneamus, rogantes, ut in bonam partem sumat, sive æqui bonique consulat, credatque quod in omni occasione simus permansuri Vestræ Celsitudinis humillimi & obedientissimi servi, Cancellarius & Consiliarii Regis in Brabantia. Bruxellis 25. Septembris 1647.

MONSEIGNEUR.

ATANT vû le Lettre de V. A. S. du premier de ce mois, qu' avons reçu le 9. après, nous enchargeant l' exécution de la Bulle Papale, & probibition de la lecture du Livre de feu Evêque d' Ipres Jansenius, & des autres Livres & Ecrits mis au jour ensuite d' iceluy, tant oppugnant que défendant la matiere y traitée, ensemble la Placard que V. A. S. trouve convenir de publier sur ce sujet, en conformité de l'ordre de Sa Majesté, à laquelle eussions répondu plûtôt, ne fût été l' absence de la plûpart des Conseillers, à cause des vacancés, & y répondant, dirons (a très humble correction) que nous nous conformons unanimement à la teneur du projet dudit Placard & volonté de Sa Majesté, joint à la Lettre susdite; sauf que pour ne préjudicier au droit lui compétant en ce Païs & Duché de Brabant, de placeter tous Decrets & Bules venant de Rome auparavant en faire publication, trouvons necessaire de joindre au periode faisant mention de l' observance de la Bulle du Pape, &c. en tous ses points, les mos suivans, pour autant qu'elle touche la matiere & doctrine reprise desdits Livres & Traitz, *parce qu' en ladite Bulle se trouvent des clauses qui découvrent ouvertement le dessein que les Romains ons de se déchager de l'obligation du Placet de Sadite Majesté, & nous obliger a l' avenir à l' observance de toutes les Bulles Papales, par la seule publication de leurs Decrets faite dans la Ville de Rome: croyant fermement n' être telle l' intention de Sa Majesté, dont le devoir de nôtre charge & fidelitéque nous devons à son service, nous obligent d' en avertir V. A. S. supplians de le prendre en bonne part, & de croire, qu' en toutes occasions demeurerons, Monseigneur, de V. A. S. très-humbles & très-obeissans serviteurs, les Chancelier & Gens du Conseil du Roy en Brabant, Bruxelles, le 25. Septembre 1647.*

L.

EPISTOLA

CANCELLARII CONSILII BRABANTIÆ ad ARCHIDUCEM LEOPOLDUM, *in qua monet Archiducem omnino præcavendum, ne per publicationem Bullæ, qua prohibetur Liber Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis ullatenus prejudicetur Juri Regio hactenus inviolabiliter conservato, de non admittendis ullis Bullis aut Decretis Romanis sine prævio Placito Regio.*

CUM exhibuerim Consilio Brabantiæ Litteras, & projectum programmatis, quod Vestra Celsitudo Serenissima mandat pro executione Bullæ Pontificiæ, concernens prohibitionem Libri defuncti Episcopi Iprensis Cornelli Jansenii, & omnium aliorum, tractantium *pro & contra* de materia ibidem contenta, hoc se unanimiter conformavit ordinationi latæ per Litteras Suæ Majestatis, sicut Vestra Celsitudo videbit per sententiam dicti Consilii. Ut autem de meo particulari ipsi satisfaciam, prout ei placuit mihi mandare, dicam humillime quod me etiam plane conformem dictis ordinationibus Suæ Majestatis, modo in posterum non offendatur jus illi competens, nempe quod nulla Bulla Pontificia aut alia Decreta Ecclesiastica possint in hac Patria & Ducatu Brabantiæ sortiri effectum, sine præviis litteris Placiti Suæ Majestatis, quod hactenus fuit inviolabiliter observatum: alias timendum esset multis de caussis, ne per solam publicationem Bullarum & Decretorum Sanctæ Sedis factam Romæ, induceretur oblatio incolarum hujus Patriæ ad observantiam dictarum Bullarum aut Decretorum, quæ est forma inusitata, & quam Romani antehac pluribus vicibus tentarunt in has partes introducere, ad annihilandum dictum jus Suæ Majestatis, & stabiliendum aliquod Tribunal Justitiæ Ecclesiasticæ in hac Patria, cui rei semper facta est oppositio, sicut posset probari per multa exempla, ad manutenendum jus & auctoritatem Suæ Majestatis, & præcavenda incommoda, quæ sui Subditi tam Ecclesiastici quam Laici paterentur per tales novitates, si non pro-

MONSEIGNEUR.

ATant fait voir au Conseil de Brabant la Lettre & projet du Placard que V. A. S. ordonne pour l' exécution de la Bulle Papale, touchant la probibition du Livre de feu l' Evêque d' Ipres Cornelius Jansenius, & de tous les autres traitans pro & contra *de la matiere y contenuë, iceluy s' est unanimement conformé aux ordres portez par les Lettres de Sa Majesté, comme V. A. verra par l' avis dudit Conseil. Et pour luy reservir du mien particulier, ainsi qu' il luy a plû de m' ordonner, diray très humblement, que je me conforme aussi entierement ausdites ordres de Sa Majesté, moyennant qu à l' avenir par là ne soit choqué ou préjudicié le droit compétant à icelle, sçavoir, que nulle Bulle Papale, ou autres Decrets Ecclesiastiques puissent sortir effet en ce Païs & Duché de Brabant, sans prealables Lettres de* Placet *de Sa Majesté: ce qui a été jusques aujourd' huy inviolablement observé; autrement il seroit à craindre avec beaucoup de sujet, que par la seule publication des Bulles ou Decrets du Saint Siege faite à Rome, on voudroit a l' avenir obliger ceux de ce Païs à l' observance desdites Bulles ou Decrets; ce qu' est une forme inusitè, & laquelle les Romains ont cy-devant tâché par plusieurs foit d' introduire par-deçà, pour anéantir ledit droit de Sa Majesté, & établir un Tribunal de Justice Ecclesiastique en ce Païs: à quoy on s' est chaque fois opposé, comme on pourroit verifier par plusieurs exemples, afin de maintenir le droit & autorité de Sa Majestè, & précaver l' intereff que ses Sujets, tant Ecclesiastiques que Laïcs, viendroient à souffrir par semblables nouveautez s' il n' y étoit pourvu par quelque Déclaration, pour prévenir la consequence qu' ils pourroiente prétendre par la publica-*

blication faite à Rome. Remettant à la prudence de V. A. de faire traiter ce point au Conseil d'Estat, si elle le prouve convenir, pour être de grande consideration, & nous délivrer des importunitez ordinaires lesdits Romanistes. Et luy baisant sur ce très-humblement les mains, demeure, Monseigneur, &c. Bruxelles, le . . : Septembre 1647.

videretur per quamdam declarationem, ad præveniendum sequelis, quas prætendere possent per publicationem factam Romæ: relinquimus prudentiæ Vestræ Celsitudinis, si velit hoc examinari Consilio Status, si id putat convenire, cum sit res magni momenti & considerationis, ad nos liberandum ad importunitatibus dictorum Romanorum, & desuper humillime osculans manus Vestras maneo, &c. Bruxellis . . . . Septembris 1647.

M.

DECRETUM

ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSIS, quo mandat publicari & observari & reservari Bullam Urbani VIII. qua proscribebatur Liber Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, ac una exponuntur rationes, quæ Archiepiscopum moverant ad postulandam dilationem hujus publicationis.

JACOBUS, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Mechliniensis, omnibus has (a) usuris Salutem in Domino. Notum facimus, quod cum circa publicationem Bullæ *Urbani VIII.* fel. rec. datæ pridie nonas Martii *MDCXLII.* qua Liber, cui nomen Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis Augustinus, ac Theses PP. Societatis *Jesu* adversus eumdem Librum, & alia opuscula tam contra Jansenium, quam pro ejus defensione in lucem emissa prohibentur, graves occurrerent difficultates, & præcipue quod non pauci viri pii & docti judicarent dicti libri prohibitione lædi auctoritatem doctrinæ sancti Patris *Augustini*, a Summis Pontificibus, Conciliis, & SS. Patribus sæpius approbatæ, atque adeo a tota Ecclesia receptæ in ea materia, quæ dicto Libro principaliter exponitur: adeo ut ab his, qui Librum impugnant, hæc sancta doctrina in contemptum adduceretur, eorumque nonnulli palam asserere non verentur, quasdam propositiones in eodem sensu, quo a sancto *Augustino* traditæ sunt, jam esse damnatas; ex quo gravia oriri cœperant scandala, ac porro timebantur majora, in hisce præsertim regionibus, hæreticis circumcinctis, quibus non levia suppeditanda videbantur argumenta ad oppugnandam perpetuam sanctæ Romanæ Ecclesiæ in rebus Fidei constantiam & infallibilitatem: ac præterea spectabiles ex omni ordine Theologi affirmarent, Jansenium inique apud Sanctam Sedem traductum, tamquam qui propositiones olim a Sancta Sede damnatas, cum contemptu ejusdem Sedis renovasset ac defendisset, atque ita dictam Bullam, quæ hoc fundamento nititur subreptitie fuisse obtentam; & interea eo prætextu vir integerrimus, & ob doctrinæ eminentiam, singularitatem, aliasque dotes ad dignitatem Episcopalem evectus, & Veritatis Catholicæ adversus hæreticam pravitatem accerrimus propugnator, atroci calumnia non tantum ut hæreticus, sed hæresiarcha, voce & stylo proclamaretur: prævia matura deliberatione, & omnium virorum judicio, a promulgatione dictæ Bullæ hactenus supersedendum esse censuimus, neutiquam hoc animo (uti a quibusdam sparsum est) ut Pontificiæ auctoritati ullo pacto obsisteremus, pro qua defendenda etiam vitam & sanguinem, ubi res postulaverit, parati sumus effundere; sed hoc unico proposito, ut interea Sua Sanctitas de his, quæ commemorata sunt, certior reddi posset, eique supplicari, ut designatis specialiter supradictis propositionibus, ac parte utrimque ex æquo audita, Librum examinari, & cum scriptis Divi *Augustini* conferri mandare, dictisque malis opportuno remedio occurrere dignaretur. Cumque per Deputatos Romam ea causa missos impetrari hoc non potuisset, ne ulla ex parte in negotio tanti momenti officio nostro deessemus, Regiæ quoque Suæ Majestatis opem & auxilium implorandum esse duximus, ut ejus apud Sanctam Sedem intercessione consequi hoc daretur. Cum vero nihilominus Sanctissimus D. N. per Ministros suos dictæ Bullæ publicationem urgere pergat, & Regia quoque Sua Majestas ab iisdem Ministris interpellata, ut Suæ Sanctitatis desiderio satisfiat, datis ad Serenissimam Suam Celsitudinem Litteris, ab eaque nobis cum speciali mandato in hunc finem insinuatis, quamprimum promulgandam esse decreverit: Hinc est quod nos Suæ Sanctitati ac Regiæ Majestati Serenissimæque Celsitudini humiliter obsequentes, Officii Curiæ nostræ Archiepiscopali Procuratori, aliisque, ad quos id pertinet, mandamus, ut dictam Bullam locis ac more consuetis die prima Aprilis, a Serenissima Sua Celsitudine designata, rite promulgent. Ac insuper in virtute Sanctæ obedientiæ serio præcipimus omnibus jurisdictioni nostræ subjectis, cujuscumque dignitatis, ordinis & conditionis existant, ne una pars alteram in Scholis, pulpitis, & concionibus, dicteriis, scommatibus, aut censuris perstringat, sub pœna Excommunicationis, aliisque arbitrio nostro infligendis. Ne vero hujus publicationis prætextu scandala supra commemorata, sinistris aliquorum interpretationibus accendantur, monendos esse duximus omnes & singulos, certo constare Sanctitatis Suæ mentem nequaquam esse, ut per hanc publicationem auctoritati doctrinæ *S. Augustini* quicquam detractum esse intelligatur; sed & Regiam Suam Majestatem præfatis suis Litteris, ac etiam Serenissimam Suam Celsitudinem iis, quas ad nos dedit, diserte mandare, ne harum contentionum occasione auctoritati gloriosi Doctoris sancti *Augustini* a quoquam lædi, aut aliquo modo deprimi toleretur, sed ejus ac aliorum sanctorum Patrum honor, quem semper in Ecclesia obtinuerunt, integer atque illibatus conservetur. Deinde Regiam Suam Majestatem hoc amplius voluisse, ut honori & existimationi Reverendissimi Jansenii consulatur; adeoque post Bullæ promulgationem & obedientiam Suæ sanctitati præstitam, apud eamdem se per Legatum suum intercessuram, ut dictus Jansenii Liber penitus examinetur, ac si quis in eo reperiatur error, expungatur, & deinde imprimi ac vulgari possit; quomodo sua Majestas cum aliorum magnorum virorum scriptis actum esse observat. Denique & illud expresse velle Serenissimam Celsitudinem ne dicta publicatione Juribus, Privilegiis, ac inveteratis harum Provinciarum consuetudinibus ullum præjudicium inferatur. Datum Bruxellæ die xxix. Martii *MDCLI.*
J. Al M. Vt.

Locus ✠ Sigilli.

Ad mandatum Illustrissimi & Reverendissimi Domini Archiepiscopi,

N. Marius Secret.

(a) Apud Terentium legitur *uti bona*. Forsan in textu Decreti mendum est, & pro *has usuris* legi debet *has visuris*, quod mihi probabile videtur.

N.

LIBELLUS SUPPLEX

ORDINUM BRABANTIÆ OBLATUS ARCHIDUCI LEOPOLDO, quo exponunt per publicationem Bullæ proscribentis Librum, cui titulus, Augustinus Cornelii Jansenii, *posse plurimum præjudicare Juribus & Privilegiis ac inveteratis moribus hujus Provinciæ, ob plures in ea occurrentes clausulæ hisce Juribus, Privilegiis, & Consuetudinibus contrarias: quapropter petunt, nomine Regis expediri Actam, qua declaret Sua Majestas per hanc publicationem se non velle derogari prædictis Juribus, vel ullam novitatem inducere.*

VESTRÆ CELSITUDINI SERENISSIMÆ

REMONTRENT très-humblement les trois Etats de Brabant, qu'il seroit venu à leur connoissance, que Sa Majesté auroit resolu & ordonné de faire publier & exécuter certaine Bulle Pontificale du Pape Urbain VIII. emanée sur le fait du Livre intitulé Augustinus Cornelii Jansenii, *& autres Ecrits. Et comme icelle*

A SON ALTESSE SERENISSIME

EXPONUNT humillime tres Status Brabantiæ, quod ventum esset ad eorum notitiam, Suam Majestatem resolvisse & ordinasse, ut publicaretur & executioni mandaretur certa Bulla Pontificia Urbani Octavi emanata ratione Libri intitulati, Augustinus Cornelii Jansenii, & aliorum Scriptorum,

rum, & cum dicta Bulla plures clausulas contineat non compatibiles cum Privilegiis & antiquis usibus hujus Provinciæ, inter alias comminationem pœnarum corporalium contra contraventores cujuscumque sint conditionis aut qualitatis, tam Ecclesiasticos quam sæculares, & excommunicationis latæ sententiæ non remissibilis ab ullo inferiore Pontifice, qui rigores nunquam fuerunt usitati aut practicati in dicta Provincia, nec illius rei ullum adduci potest exemplum, cum hac ratione Subditi traherentur extra Patriam ad Suam Sanctitatem, quæ res est plane contraria dictis Privilegiis; juncto etiam quod dicta Bulla contineat, quod publicatio illius facta, prout & aliarum Bullarum ibi insertarum, Romæ, *in acie Campi Floræ*, haberet locum & sortiretur effectum in omni Regno, Provincia, Civitatibus, & locis, non secus ac si ibidem esset facta in particulari, quod rursum repugnat dictis Privilegiis & usibus, taliter ut si dicta Bulla publicetur cum dictis clausulis, feretur judicium, quod Sua Sanctitas haberet jus jubendi executionem in hacce Patria Bullarum & Brevium sine ulla alia publicatione præter illam, quæ esset facta Romæ, & hoc eo amplius quod dictum programma Suæ Majestatis & ordinatio publicationis dictæ Bullæ illius nullam faciat mentionem, & nihil habeat de non præjudicio, cui etiam (salva humillima correctione) non est remedium adhibitum per Litteras, quas intelligimus esse scriptas ex parte Suæ Majestatis vel Vestræ Celsitudinis ad Consilia, continentes in effectu dictam clausulam non præjudicii, in tantum ut per hoc medium dictæ infractiones non sint curatæ, immo opus erit ad evitandum omnis generis præjudicia & sequelas, ut bona intentio, quam Sua Majestas & Vestra Celsitudo habent illo respectu, debite publicaretur per actum ad hoc inserviens; alias dictum programma & ordinatio servirent in posterum de prætextu ad introducendas similes novitates. Ideo exponentes habent recursum ad Vestram Celsitudinem Serenissimam, rogantes humillime, ut dignetur illis concedere actum declaratorium, quod Sua Majestas per publicationem dictæ Bullæ nullum prorsus intendat inferri præjudicium Privilegiis & antiquis usibus hujus Provinciæ Brabantinæ, & quod publicatio ullius Bullæ Pontificiæ, quamvis facta Romæ, nullum sit habitura locum, nisi sit placetata in dicta Patria, & quod interim debeat publicatio esse suspensa. Hoc facto, &c.

icelle Bulle contient plusieurs points & clauses non compatibles avec les Privileges & anciennes Usances de cette Province, entr'autres la commination des peines corporelles contre les contraventeurs de quelle condition ou qualité ils soient, tant Seculiers qu'Ecclesiastiques, & d'excommunication latæ sententiæ, *non remissibile par aucun autre inferieur au Pape, lesquelles rigueurs n'ont jamais été usées ni pratiqués en ladite Province, & n'y ait aussi de ce aucum exemple; vû que par ce moyen les Sujets d'icelle seroient attirez hors du Païs vers la personne de Sa Sainteté, qui est chose entierement contraire ausdits Privileges: y joint aussi que ladite Bulle contient que la publication en faite, ensemble des autres Bulles y inserés, à Rome,* in acie Campi Floræ, *tiendroit lieu, & sortiroit effet és tous Royaumes, Provinces, Villes & Lieux, comme si elle y fût faite en particulier, ce que derechef choque & répugne ausdits Privileges & Usances: de sorte que ladite Bulle étant publiée avec lesdites clauses, on jugera que Sa Sainteté auroit droit de faire executer en cettuy Païs ses Bulles & Brefs, sans autre publication que celle faite à Rome; & ce de tant plus que ledit Placard de Sa Majesté & Ordonnance de publication de la dite Bulle, n'en fait aucune mention, & ne porte aucune clause de non préjudice, a quoy n'est aussi (à correction très-humble) remedié par les Lettres qu'on entend être écrites de la part de Sa Majesté, ou de Vôtre Altesse Serenissime aux Conseils, contentes en effet ladite clause de non préjudice: en tant que par ce moyen lesdites infractions ne sont redresses, ains sera besoin, pour éviter toute sorte d'inconveniens & consequence, que la bonne intention que Sa Majesté & Vôtre Altesse ont en ce regard, seroit dûement publiée par Acte à ce servant; autrement ledit Placard & Ordonance serviroit à l'avenir de prétexte pour introduire semblables nouveautez; C'est à ce sujet que les Remonstrans se retirent vers Vôtre Altesse Serenissime, la suppliant très-humblement, que luy plaise leur accorder Acte declaratoire, de ce que Sa Majesté par la publication de ladite Bulle n'entend aucunement prejudicier aux Privileges & anciennes Usances de cette Province de Brabant: ni que la publication d'aucune Bulle Papale, quoy que faite à Rome, aura lieu, sans qu'elle soit placetee & publiee audit Païs: & que cependant ladite publication sera tenuë en surseance, Ce faisant, &c.*

Sequitur responsum Archiducis datum ad prædictum Libellum.

Sua Celsitudo habita relatione hujus Supplicæ, declarat, quod sufficienter sit provisum querelis Supplicantium per Litteras scriptas ad Consilium Brabantiæ super materia publicationis Bullæ hic mentionatæ; & mittet Sua Majestas mandatum illi dandi extractum authenticum ad illo utendum occasione data; cum sit intentio Suæ Majestatis & dictæ Celsitudinis, quod publicatio dictæ Bullæ nullas debeat inducere novitates contrarias Privilegiis & antiquis usibus tam dictæ Provinciæ Brabantiæ, quam omnium aliarum ditionis Suæ Majestatis. Datum Bruxellis ultima Martii 1651. Signatum, LEOPOLDUS WILHELMUS. Et adhuc inferius. Per mandatum Suæ Celsitudinis, Signatum, DE GOTTIGNIES.

SON ALTESSE *ayant eu rapport de cette Requête, déclare qu'il a été suffisamment pourvû aux plaintes de Supplians par la Lettre écriot à ceux du Conseil de Brabant sur le sujet de la publication de la Bulle icy mentionnée, & auxquels Sua Majesté envoyera ordre de leur en donner extrait authentique, pour s'en servir aux occasions: étant l'intention de Sa Majesté & de Sa dite Altesse, que la publication de ladite Bulle ne puisse occasioner ni induire aucunes nouveautz contraires aus Privileges & anciens Usages, tant de cette Province de Brabant, que de toutes les autres de l'obeïssance de Sa Majesté. Fait à Bruxelles, le dernier de Mars 1651. Paraphé F. Vt. Signé, LEOPOLD-GUILLAUME. Encore plus bas: Par Ordonance de Son Altesse, Signe,* DE GOTTIGNIES.

O.

L I T T E R Æ

ARCHIDUCIS LEOPOLDI AD CONSILIUM BRABANTIÆ, quibus cassat & annullat quamdam Protestationem Internuntii contra quasdam clausulas expressas in Litteris Archiducis, necnon Ordinatione Regia super publicatione Bullæ Urbani VIII. proscribentis Librum, cui titulus, Augustinus.

LEOPOLDUS Wilhelmus Dei gratia Archi-Dux Austriæ, Dux Burgundiæ, &c. Locumtenens, Gubernator, & Capitaneus Generalis Belgii & Burgundiæ, &c. Charissimi & Dilectissimi, comperto quod Internuntius Suæ anctitatis in his patriis disseminasset inter subditos Regis Domini mei quoddam impressum inticalatum, *Ant. Bichus Abbas Sanctæ Anastasiæ, Administrator Apostolicæ Jurisdictionis cum Facultatibus Nuntii, in Belgicis ditionibus, atque Burgundiæ Comitatu a Sancta Sede Apostolica deputatus.* incipiens, *Cum alias*, & datum in hac Civitate Bruxellensi 20. Aprilis ultimi, & signatum, *Ant. Abbas S. Anast.* per quod directe contra nostras Litteras 28. Februarii ultimi, quas vobis scripsimus, respectu clausulæ contentæ in Bullis Papæ Urbani Octavi super libro defuncti Episcopi Iprensis, continentis in substantia: Quod sola publicatio facta Romæ induceret obligationem absque alia publicatione particulari, quod nostra intentio esset nullam in hoc puncto admittendi novitatem in præjudicium Privilegiorum, libertatum, & consuetudinum hujus Patriæ: sed quod in tali occurrentia servaretur id, quod semper fuit observatum & intellectum; & videntes nunc dictum Internuntium, non obstante nostra declaratione, velle persuadere contrarium, & introducere obligationem observandi omnes Bullas Suæ Sanctitatis per solam publicationem factam Romæ, immo quod eo progrediatur, ut annullet declarationem factam in contrarium per nostras dictas Litteras, etiam programma Suæ Majestatis emanatum in satisfactionem subsidii sæcularis, quod Sua Sanctitas requisiverat: nos cupientes remedium adhibere, & impedire ne tale attentatum contra auctoritatem Suæ Majestatis subrepat inter subditos in hacce Patria, in præjudicium Privilegiorum, consuetudinum, & antiquæ observantiæ, declara-

mus

LEOPOLD *Guillaume per la grace de Dieu Archi-Duc d'Autriche, Duc de Bourgogne, &c. Lieutenant, Governeur, & Capitaine General dos Païs-Bas & de Bourgogne. Mes trer-chers & bien-amez; Ayant appris que l'Internonce de Sa Sainteté ès Païs de par-deçà auroit fait oculer parmy les Sujets du Roy mon Seigneur certain imprimé intitulee,* Ant. Bichus Abbas sanctæ Anastasiæ, Administrator Apostolicæ Jurisdictionis cum Facultatibus Nuntii, in Belgicis ditionibus, atque Burgandiæ Comitatu, a Sancta Sede Apostolica deputatus: *commencant,* Cum alias, *& daté en cette Ville de Bruxelles le vingtieme d'Avril dernier, & signé,* Ant. Abbas S. Anast. *par lequel directement contre nos Lettres du 28. de Février dernier, que vous aves écrites, au regard de la clause contenuë ès Bulles du Pape Urbani VIII. émanées sur le Livre de feu l'Evêque d'Ipres Jansenius, portant en substance:* Que la seule publicatione de ladite Bulle faite a Rome introdusoit obligation sans autre publication particuliere; que nôtre intention étoit de n'admettre en ce regard aucune nouveauté au préjudice der Privileges, Libertz, & Coûtumes de ce Païs: mais bien qu'en semblable occurrence feroit suivi ce qui a toûjours été observé & entendu: *& voyant maintenant ledit Internonce, nonobstant nôtre déclaration, vouloir autrefois faire entendre le contraire, & introduire une obligation d'observer toutes le Bulles de Sa Sainteté par la seule publication en faite à Rome, même qu'il passe si avunt de non seulement annuller la déclaration faite au contraire par nosdites Lettres, mais aussi le Placard de Sa Majesté émané en satisfaction à l'aide & assistence seculiere que Sa Sainteté avoit demandée:* NOUS *desirans y remedier, & empêcher que telle extreprise contre l'authorité de Sadite Majesté ne glisse parmi ses Sujet en ce Païs, au préjudice de leurs Privile-*

ges,

ges, Coûtumes, & ancienne Observance; déclarons de n'entendre que ladite déclaration & protest puissent en aucune maniere innover ou déroger à ce qui a été resolu & déclaré per lesdits Placards & nosdites Lettres précedentes sur le même sujet; voulant au contraire, que lesdites déclarations & protest soiens tenus pour nuls & pour de nul effet, comme de fait nous les cassons & annullons par ces Présentes, vous ordonnans & à tous Sujets de Sa Majesté de vous y conformer, & de procurer que tous les exemplaires dudit imprimé soient saisis & livrez de mains du Procureur General, & apportez en vôtre Greffe, pour être supprimez; & qu'il s'informe qui de la part dudit Internonce puisse avoir été l'Imprimeur, pour procéder à sa chargé, selon les Placards sur ce publiez: & d'autant que possible il seroit difficile de par voye ordinaire parvenir à cette connoissance, nous autorisons de faire publier en la forme accoûtumée, que quiconque denoncera l'Imprimeur ou les Imprimeurs, aura en récompense la somme de 1000. florins, à en être payé per le Receveur des Finances de Sadite Majesté, laquelle entend aussi, que la Presente soit enregistrée ès Registres publics de vôtre Ressort, pour en avoir mémoire à l'avenir. A tant, très-chers & bien-amez, Notre Seigneur vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles, le vingt-troisième Juin mil six cent cinquante-un. Paraphé F. Vt. Signé. LEOPOLD. *Et plus bas*, GOTTIGNIES.

mus nos non intelligere, quod dicta declaratio & protestatio possit ullo modo innovare vel derogare huic, quod est resolutum & declaratum per dicta programmata & dictas nostras Litteras super eadem materia, volentes e contra quod dictæ declarationes & protostationes habeantur pro nullis & nullius effectus, sicut de facto cassamus & annullamus per has præsentes; vobis mandantes & omnibus subditis Suæ Majestatis, ut vos illi mandato conformetis & procuretis, ut omnia exemplaria dicti impressi occupentur & tradantur in manus Procuratoris Generalis, & adferantur in vestrum scrinium greffiarium, ut ibi supprimantur, & ut se informet, quis ex parte Internuntii fuerit Typographus, ad procedendum contra ipsum juxta programmata desuper publicata; & quia difficulter per viam ordinariam possibile foret pervenire ad illius notitiam, auctorizamus vos, ut curetis publicari in forma consueta, quod quicumque denuntiarit Typographos, in mercedem habebit 1000. florenos, accipiendos a Thesaurario Suæ Majestatis, qui vult etiam, ut præsentes registrentur in Registris publicis, ut illius rei in posterum habeatur notitia. Præterea, charissimi & dilectissimi, Dominus conservet vos in sua sancta custodia, Bruxellis 23. Junii 1651. Paraph. *F. Vt. Signatum*, LEOPOLDUS. *Et inferius*, GOTTIGNIES.

P.

C O N S U L T A

CONSILII BRABANTIÆ AD ARCHIDUCEM LEPPOLDUM, in qua ostendit, clausulas contentas in Litteris Archiducis & Ordinatione Regia super publicatione Bullæ Urbani VIII. contra Librum Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, esse conformes inveteratis moribus harum & omnium pene Provinciarum & Regnorum, nihilque continere contrarium Romani Pontificis, vel Libertatis & Immunitatis Ecclesiasticæ.

MONSEIGNEUR.

*LA Lettre de Vôtre Altesse Serenissime du 28. de Décembre dernier est au sujet des 3. Points, desquels l'Internonce auroit principalment fait éclat en Cour de Rome: le premier, que les publications dés Bulles Apostoliques faites à Rome seroient obligatoires par-deçà, sans autre publications dans le Païs. 2. Que le Placard repris dans le Lettre de V. A. s'adresseroit non-seulement contres les Laïs, mais aussi contre les Ecclesiastiques, sur lequels Sa Majesté n'auroit aucune Jurisdiction. Et le 3.me, que l'on y auroit imposé des peines, des bannissemens contre iceux, & même contre les Mendians, qui ne possedent rien de temporel, au lieu que la force du Bras seculier luy auroit dû être purement & simplement prêtée, pour connoître luy-même des contraventions, &c. A la déliberation desquels nous sommes été assemblez incontinent aprés la reception de la Lettre de V. A. lorsque chacun de nous s'enchargea de ramasser tout ce qu'il pourroit d'enseignemens & d'exemples regardant cette matiere; & été trouvé, que nous ne sçaurions informer mieux au regard du premier point, que par employ de la Consulte que nous présentâmes à l'*Altesse défuncte la Serenissime Infante, *au sujet de quelques Bulles Papales, que Messire Fabio de Lagonissa Marquis de Mont-Hercule, Nonce Apostolique en ces Provinces, avoit fait publier sans Placet de ce Conseil, dans laquelle Consulte nous avons représenté largement tout ce qui concerne cette matiere, & le confirmé par divers exemples & Placards r'enseignans à vûë d'œil, que jamai Provisions de la Cour de Rome curent par-deçà, sans autre publications dans le Païs sur préalable Placet de ce Conseil, & ce pour diverses considerations en partie reprises au Placard du 12. Septembre 1651.*

Et ce n'est pas chose tant nouvelle, ni si extravagante, comme ledit Internonce semble vouloir faire entendre au Saint Siege; car comme est porté audit Placard, plusieurs Royaumes, Provinces, & Contrées de la Chréetienneté, dont aucunes sont sujettes en temporalité à l'Eglise de Rome, le cours des Bulles, Graces, & autres Provisions Papales, n'y est admis, qui est le grand bien, tranquil.té, & soulagement des Eglises & des Sujets habitans en iceux Royaumes, Provinces, & Contrées.

Covarruvias l'enseigne, pour autant que touche les Royaumes d'Espagne, pract. quæst. cap. 36. *in his verbis*: Multis in casibus Litteræ Apostolicæ ad Regia mittuntur Tribunalia, idque fit ex Regio Decreto, ut illic examinentur, ne quid fiat & obtineatur falsis precibus & importunis suggestionibus a Summo Pontifice adversus Regnum, Regumque Hispaniarum Privilegia, &c. Etenim & alii Christiani orbis Principes eodem Jure utuntur, & hactenus usi fuere.

Et capite 35. *subdit*: Si quis contendat a Principibus Christianis hanc tollere potestatem, statim comperiet experimento manifestissimo, quantum calamitatis Reipublicæ invexerit.

Idem late P. Belluga in Speculo Principis, rubrica 13. in verbo Restat:

De las Bullas y Letras Apostolicas se puede conoscer en el fuero seglar de la recencion suya, tomando las originalmente, y teniendolas sin consentir usar dellas, hasta que vistas por el Consejo o Audiencias Reales, donde se han de embiar, se determine si son en el perjuicio de las Leyes, &c. como consta de unas Leyes de la nueva recopilacion y lo resuelve. *P. Belluga dit.*

La Jurisdiction seculiere peut prendre connoissance des Bulles & Let-

LITTERÆ Vestræ Celsitudinis de 28. Decembris ultimi sunt ratione 3. Punctorum, quæ in Curia Romana Internuntius præcipue jactavit: primo quod publicationes Bullarum Apostolicarum factæ Romæ essent obligatoriæ in his partibus sine ulla publicatione in Patria. Secundo, quod programma mentionatum in Litteris Vestræ Celsitudinis dirigeretur non tantum ad & contra laicos, sed & contra Ecclesiasticos, in quos Sua Majestas nullam haberet Jurisdictionem. Tertio, quod ibidem imponerentur pœnæ exilii contra illos, etiam contra Mendicantes, qui nihil temporale possident, cum vis brachii sæcularis ipsi pure & simpliciter debuisse commodari, ut ipsemet cognosceret de contraventionibus, &c. Ad quorum deliberationem statim fuimus congregati, post receptionem Litterarum Vestræ Celsitudinis, dum quisque nostrum tentat colligere quidquid potest instructionis & exempli concernentis hanc materiam, & inventum est quod non melius possemus informare quantum ad primum punctum, quam per applicationem Consulti, quod præsentavimus *Defunctæ Serenissimæ infantissæ* ratione quarundam Bullarum Pontificiarum, quas Dominus Fabius de Lagonissa Marchio Montis-Herculis, Nuntius Apostolicus in his Provinciis, curarat publicari sine Placito Consilii, in quo Consulto large exposuimus & fuse quidquid concernit hanc materiam, & confirmavimus per diversa exempla & programmata clarissime probantia, quod nunquam Provisiones Romanæ habuerint effectum in hac Patria sine alia publicatione & prævio Placito hujus Consilii, idque ob varias considerationes partim relatas in programmate de 12. Septembris 1651.

Neque est res tam nova; & extravagans sicut dictus Internuntius videtur velle insinuare Sanctæ Sedi: nam, sicut dicitur in dicto programmate, plura sunt Regna, Provinciæ, & Districtus Christianitatis, quarum aliquæ sunt subjectæ in temporalibus Ecclesiæ Romanæ, & tamen cursus Bullarum, Gratiarum, & aliarum Provisionum Pontificiarum ibidem non admittitur, quod est magnum bonum, tranquillitas, & solatium Ecclesiarum & Subditorum habitantium in dictis Regnis, Provinciis, & Districtibus.

Covarruvias id docet, quantum concernit Regna Spaniæ *Pract. Quæst. cap. 26.* in his verbis: *Multis in casibus Litteræ Apostolicæ ad Regia mittuntur Tribunalia, idque fit ex Regio Decreto, ut illic examinentur, ne quid fiat & obtineatur falsis precibus & importunis suggestionibus a Summo Pontifice adversus Regnum, Regumque Hispaniarum Privilegia, &c. Etenim & alii Christiani orbis Principes eodem Jure utuntur, & hactenus usi fuere,*

Et *capit 35.* subdit, *Si quis contendat a Principibus Christianis hanc tollere potestatem, statim comperiet experimento manifestissimo, quantum calamitatis Reipublicæ invexerit.*

Idem late P. Belluga in Speculo Principis, Rubrica 13. in verbo *Restat*.

De las Bullas y Letras Apostolicas se puede conoscer en el fuero seglar de la recencion suya, tomando las originalmente y teniendolas sin consentir usar dellas, hasta que vistas por el Consejo o Audiencias Reales, donde se han de embiar, se determine si son el perjuicio de las Leyes, &c. como consta de unas Leyes de la nueva recopilacion y lo resuelve. P. Belluga dit,

Jurisdictio sæcularis potest sumere notitiam Bullarum & Lit-

Litterarum Apoſtolicarum, illas apprehendere, & retinere originalia, nec conſentire ut illarum ſit uſus, donec fuerint inſpectæ per Conſilium, vel Audientiam Regiam, quo mitti debent, ibi determinatur, an ſint in præjudicium Legum, &c. ſicut conſtat ex legibus & deciſionibus novæ & recentis recopilationis.

Et quantum ad Regnum Galliæ, eſt res plane notoria, quod ibi retineant ſuam Eccleſiam exemptam, & quod deſuper in dicto Regno plures ſint Ordinationes: inter alias eſt Ordinatio Regis Ludovici XI. de 8. Januarii 1475. per quam expreſſe eſt ordinatum, ut omnes Litteræ, Bullæ, & aliæ Proviſiones Curiæ Romanæ debeant iſpici, ad cognoſcendum an nihil contineant præjudicioſum Regi, vel exemptioni Eccleſiæ Gallicanæ.

Unde Parlamentum Pariſienſe adhuc recentiſſime, nempe 15. Maji 1647. prohibuit generaliter per Decretum, ne reciperentur, publicarentur, & executioni mandarentur ullæ Bullæ, Brevia, & Proviſiones Romæ ſine conſenſu Regis verificato in Curia.

Immo hæc prohibitio fuit miſſa ad omnes Archi-Epiſcopos, Epiſcupos, eorum Vicarios, & Officiales.

Quantum ad Regnum Neapolitanum, ibi eſt Ordinatio expreſſa *in pragmatica Regni Neapolitani, titulo de Collationibus*, pragmatica 9. *quod publicatio Romæ facta non ſufficiat, licet contineat Bulla expreſſam Clauſulam, quod eamdem vim obtinere debeat Romæ facta publicatio, ac ſi in Provincia facta foret.*

Et Joannes II. Rex Luſitaniæ retroceſſit anno 1486. Papæ Innocentio VIII. hoc jus examinandi & conſentiendi publicationi Bullarum Pontificiarum, ſicut antiquitus fuerat practicatum in illo Regno: ſe illi retroceſſioni oppoſuerunt ſe Conſiliarii Status & Juris-Conſulti, dicentes, *non licere Regi tale jus a ſe abdicare in præjudicium Regni & Subditorum. Auguſtinus Manuel Eques Ordinis Chriſti in Hiſtoria Joannis II. Regis Portugalliæ.*

Lettres Apoſtoliques, les ſaiſir & retenir originelles, ſans conſentir qu'on s'en ſerve, juſques à ce qu'ayant été vûes par le Conſeil, ou Audientes Royales, où il faut les envoyer, on determine ſi elles ſont aut préjudice des Loix & déciſions de la recopilation nouvelle.

Et quant au Royaume de France, c'eſt une choſe toute notoire, qu'ils y tiennent leur Egliſe exempte, & que de ce il y a audit Royaume pluſieurs Ordonnances, entr'autres celle du Roy Louis XI. du 8. Janvier 1475. par laquelle eſt ordonné expreſſement, que toutes Lettres, Bulles, & autres Proviſions de la Cour de Rome, doivent être viſitées, pour reconnoître ſi elles ne portent rien de préjudiciable au Roy, ou à l'exemption de l'Egliſe Gallicane.

Enſuite de quoy, le Parlement de Paris a encore tout fraîchement, ſçavoir le 15. do May 1647. défendu generalement par forme d'Arreſt, de recevoir, publier & exécuter aucunes Bulles, Brefs & Proviſions de Rome, ſans permiſſions du Roy verifiée en la Cour.

Avant même cette défenſe été andreſſée à tous Archevêques, leurs Vicaires & Officiaux.

Quant aut Royaume de Naples, il y a Ordonnance expreſſe in pragmatica Regni Neapolitani, titulo De Collationibus, *pragmatica* 6. quod publicatio Romæ facta non ſufficiat, licet contineat Bulla expreſſam Clauſulam, quod eamdem vim obtinere debeat Romæ facta publicatio, ac ſi in Provincia facta foret.

Et Jean II. Roy de Portugal rétroceda l'an 1486. *au Pape Innocent VIII. en droit d'examiner & conſentir en la publication des Bulles Papales, comme de toute ancienneté avoit été pratiqué dans ce Royaume; mais à cette rétroceſſion ſe ſont oppoſez les Conſeillers d'Etat & Juriſconſultes, diſans,* non licere Regi tale Jus a ſe abdicare in præjudicium Regni & Subditorum. Auguſtinus Manuel Eques Ordinis Chriſti in Hiſtoria Joannis II. Regis Portugalliæ.

Au regard de la Savoye, dit. Ant. Faber ad tit. Cod. De Appellat. ab Abuſu definit. 4. & 4. ab executione Brevis Apoſtolici quamvis æquiſſimi, ſi inconſulto Senatu facta ſit, appellari tamquam ab abuſu poteſt, ne Principis juriſdictio impune contempta videatur: pertinet enim ad Senatus auctoritatem, ut prodeat, ne quid ab extraneo ullo Principe fiat, quod vel Principis dignitatem vel publicam utilitatem poſſit lædere.

De Britanniæ Ducatu Argentreus lib. 2. hiſt. cap. 14. refert ſecundum Britanniæ Ducem edixiſſe ſub pœna corporis & confiſcationis bonorum, ne Bullæ quæcumque in publicum Ducatus ſui prodirent, antequam examinatis in ſuo Conſiſtorio ipſe annueret.

De Regno Siciliæ idem ſcribit Jacobus de Graffis in Deciſion. lib. 4. cap. 18.

De Ditione Florentina Angelus Conſil. 25. De aliis Italiæ Ditionibus Antonius Amato, tomo 2. Reſolut. 28. (a).

Et in illis Provinciis viget obſervantia irrefragabilis plurium ſæculorum ſine minima oppoſitione & contradictione Sanctæ Sedis, quamvis ibi antiquitus ſuos habuerint Nuntios Apoſtolicos, & conſequenter deſuper fuerint informati.

Inde infertur requiſitum eſſe conſenſum & approbationem plane formalem, quæ deberet eſſe loco tituli; nam ſicut loquitur Papa Honorius in *Cap.* QUOD DILECTIS *titul. de conſanguinit. & affinit.* in ſimili materia, *conſultius duximus obſervatæ conſuetudini deferendum, quam aliud in diſſenſionem & ſcandalum populi ſtatuendum.*

Et in *Capitulo* CUM CONSUETUDO, *titul. de Conſult. Plerumque diſcordiam pariunt novitates*: & in *Cap.* CUM TENEAMUR *titul. de Præbendis: Si non poteſt ſine ſcandalo ei providere, æquanimiter ſuſtinemus, ſi pro eo mandatum noſtrum non duxeris exequendum.*

Neque eſt res nova, quod impetrentur in Curia Romana ſimilia Brevia; & ideo dicitur in *Can.* NOS SI 2. *quæſt.* 7. *Nos ſi incompetenter aliquid egimus, & ſubditis juſtæ Legis tramitem non conſervavimus, veſtro, & miſſorum veſtrorum cuncta volumus emendare judicio.*

Et ideo credibile eſt, quod ſi Sua Sanctitas bene & debite informaretur ſuper illis omnibus, de quibus ſupra, & de illo quod continet Bulla Papæ Leonis, & alio Indulto conceſſo in particulari Bruxellenſibus, brevi illi negotio remedium adhiberetur.

Et ſpeciatim habito reſpectu magni numeri mandatorum Regiorum ſucceſſive publicatorum in his Provinciis in forma Litterarum Patentium abſque ulla contradictione Sanctæ Sedis.

Et quantum ultimam objectionem concernit, quod Eccleſiaſtici eſſent exempti a juriſdictione Laicali.

Hoc denuo eſt contra aliquam obſervantiam, conſuetudines, & pragmaticas Patriæ, ſecundum quas Eccleſiaſtici *in multis caſibus ſortiuntur forum ſæculare*, ſicut etiam in Regnis Hiſpaniæ, Galliæ, & aliis.

Et præcipue in negotiis concernentibus tranquillitatem publicam, ſicut reſpectu hujus quod ſancitum eſt in ultimo programmate circa doctrinam Janſenii, cujus principalis fuit obviare confuſionibus publicis, factionibus, & diſputationibus inordinatis inter Eccleſiaſticos & alios; quare cum credamus nos ſatisfeciſſe mandatis Veſtræ Celſitudinis, oſculamus manus veſtras in omni humilitate, & permanemus, &c. Bruxellis 16. Februariis 1652.

Et Quant à ces Provinces on y eſt muni d'une obſervance irrefragable de pluſieurs ſiecles, ſans la moindre oppoſition ou contradiction du S. Siege, quoy que d'ancienneté ils y ayent entretenu leurs Nonces Apoſtoliques, & de ſuite en ayent été informez.

En faiſant à inferer un conſentement & approbation toute formelle, laquelle devroit en tout cas ſervir de titre; car, comme dit le Pape Honorius in Cap. QUOD DILECTIS *titul.* De conſanguinitat. & affinit. *ſur pareil ſujet*, conſultius duximus obſervatæ conſuetudini deferendum, quam aliud in diſſenſionem & ſcandalum populi ſtatuendum.

Et in Capitulo CUM CONSUETUDO, *titul.* De Conſult. Plerumque diſcordiam pariunt novitates: *& in* Cap. CUM TENEAMUR *titul.* De Præbendis: Si non poteſt ſine ſcandalo ei providere, æquanimiter ſuſtinemus, ſi pro eo mandatum noſtrum non duxeris exequendum.

Ce n'eſt pas auſſi choſe nouvelle, que d'impetrer en Cour de Rome ſemblables Brefs; & pour cela ſe dit in Can. NOS SI 2. quæſt. 7. Nos ſi incompetenter aliquid egimus, & ſubditis juſtæ Legis tramitem non conſervavimus, veſtro, & miſſorum veſtrum cuncta volumus emendare judicio.

Et à tant il eſt croyable, que ſi Sa Sainteté ſeroit bien & dûëment informée de tout ce que deſſus, & de ce que contiennent la Bulle du Pape Leo, & un autre Indult du Sainte Siege accordé en particulier à ceux de Bruxelles, cette affaire ſeroit bien tôt remediée.

Et ſpecialment eu regard au grand nombre de Mandemens Royaux publiez ſucceſſivement en ces Provinces en forme de Lettres Patentes, ſans aucun contredire du Saint Siege.

Et pour autant que touche l'ulterieure objection, de ce que les Eccleſiaſtiques ſeroint exempts de toute Juriſdiction Laicale.

Cela eſt derechef contre l'ancienne obſervance, coûtumes & pragmatiques du Païs, ſelon leſquelles les Eccleſiaſtiques in multis caſibus ſortiuntur forum ſæculare, *comme auſſi les Royaumes d'Eſpagne, France, & autres.*

Et principalement au regard des affaires regardant la tranquillité publique, comme au regard de ce qui eſt porté au dernier Placard touchant la doctrine de Janſenius, le principal but duquel a été de prévenir tous deſordres publics, factions & diſputer dereglées entre les Eccleſiaſtiques & autres: parmy quoy croyans avoir ſatisfait aux Mandement de V. A. S. baiſans ſes mains en toute humilité, demeurons, &c. Bruxelles, le 16. de Févier 1652.

(a) Referunt Hiſtorici Angli, quod ante exortum ſchiſma Anglorum, adeſſent in ſingulis oppidis maritimis excubitores, qui Bullas Pontificias examinarent, quoque eas Romam emitterent, tum in iis aliquid deprehenderetur, quod Juribus Regni erat contrarium.

SEN-

Q.

S E N T E N T I A

CONCILII BRABANTIÆ, qua pubblicatio Decreti Congregationis S. Officii de 6. Septembris 1657. quo proscribuntur plures Libri, facta per Archiepiscopum Mechliniensem, cassatur ob defectum Placiti Regii.

PHilips by der gratie Godts, Koninck van Dastilliex, van Leon, van Arragon, &c. Allen de gennen de dese tegenwvordige sullen sien Saluyt. Onsen lieven ende getrouwven Raedt ende Procureur Ceneracl heeft aen onsen Raede geordonneret in desen onsen Lande ende Hertogdomme van Brabant te kennen gegeven, hoe dat den Internuntius van syne Heyligheyt residerende ainnen onse Stadt Brussele, geleden eonige dugen aen onsen lieven ende getrouwven in Gode den Aertrbisschop van Mechelen hadde toebesondon seker Decreet van syne voorschreve Heylgheyt in date den 6. September 1657. ten eynde van publicarie, behelsende verbo van verscheyde gedrukte Brieven ende Geschriften daerinne vermelt op pie die penen gestatueerit by het H. Concilie van Trenten ende by den Cataloge van de verbode Boecken, vvelk Decreet hy oock hadde toegesonden aen andere Geestelycke personnen onser onder saeten, ende op het vvelck den vvorschreven Aertsbisschop heefc gegeven het syn in date den 29. October daer naer, d' een ende d' ander doen drucken, onde belast aen de Apparitenrs van het Geestelyck Hof van Mechelen, ende aen andere dat sy die selve Decreten souden hechten aen de Kerckdeuren ende aen alle Capitulen, aen den Reucteur van de Universiteuyt, ende aen d' Oversten van alle Cloosters soude toeseynden, mede aen alle die Liant-Dekens, om die selve aen de Pastoors te distribueren, op dat sy het volck in het Sermoon vergadert zynde, die souden publiceren, ende aen de deuren van hunne Kercken doen hechten met bevel aen alle Ondersaeten van syne Diocese, dat sy aen het voorverhaelt Decreet van Syne Heylgheyt souden gehoorsaemen op de pene daerienne begrepen, ende andere syn goetducken. VVelckdanige Decreten alhier niet en soudeny vermogen gepubliceert oft cer executie gestelt te vvorden, sonder onse permissie oft Placet; verseeckende daeromme dat vvy tegens het vvorverhaelde souden vvillen versien.

VVaeromme soo is t', dat vvy (niet konden toestaen sulcke nieuvvigheyt achterdeelig aen onse authoriteyt) by deliberatie van onsen vvorschreven Raede van Brabant het voorschreven toesenden van den Internuntius van het voorschreven Decreet van den 6. September 1657. ende het gene van den Aertsbichop van Mechelen van den 29. October daer op devolgt, hes voorder uyt senden ende publiceren van de selve, met allen het gene daer uyt ende naer iis gevolgt, hebben gecasseert ende te niet gedaen, casseren ende doen te niet by desen. Gegeven in onse Stadt van Brussele den 23. November 1657 ende vvas geparagheert ASSEL. *Vt. ende nedervvaerts stont, geschreven by den Koninck in syhen Raede, onderteeckent* Loyens.

PHilippus Dei gratia Rex Castiliæ, &c. Omnibus has visuris Salutem, Charus noster ac fidelis Consiliarius & Procurator generalis, Consilio nostro hujus Patriæ ac Ducatus Brabantiæ exposuit, quod Internuntius Sanctæ Sedis, Bruxellis residens, charo nostro ac in Christo fidei Archiepiscopo Mechliniensi insinuaverit Decretum Suæ Sanctitatis datum 6. Septembris 1657. ut illud publicaret, quo Decreto variæ Litteræ impressæ, ac scripta in eodem enarrata proscribuntur, sub pœnis latis per Concilium Tridentinum, ac indicem Librorum prohibitorum: quod Decretum idem Internuntius aliis quoque personis Ecclesiasticis subditis nostris communicavit, illudque prædictus Archiepiscopus suo programmate dato 29. Octobris subsequentis, evulgavit, & utrumque prelo publicum fecit, mandavitque Apparitoribus Curiæ Ecclesiasticæ Mechliniensis, ut prædicta Decreta affigerent valvis Ecclesiarum ac omnium Capitulorum, eademque mitterent Rectori Universitatis Lovaniensis, omniumque Monasteriorum Superioribus, omnibus quoque Decanis Ruralibus, ut Pastoribus Decreta illa distribuerent, atque ut eadem populo in Concione Congregato prælegerent, & valvis suarum Ecclesiarum affigi curarent, mandantes omnibus suæ Diœceseos subditis, ut prædicto Suæ Sanctitatis Decreto sub pœnis in eo contentis, aliisque ejus arbitrio infligendis, obedirent: qualia Decreta hic publicare non licet aut executioni mandare absque nostro Placito & licentia; ac expropter requirebat exponens, ut contra hæc de opportuno remedio providere dignaremur.

Igitur Nos rejicientes hujusmodi novitates, nocivas auctoritati nostræ, prævia deliberatione præfacti nostri Consilii Brabantiæ, memoratam Decreti de 6. Septembris 1657. ab Internuntio factam insinuationem & programma Archiepiscopi Mechliniensis die 29. Octobris subsequutum, ac ulteriorem ejusdem Decreti publicationem cum omnibus inde subsequutis cassavimus & annullavimus, cassamus & annullamus per Præsentes. Datum in Urbe nostra Bruxellensi 23. Novembris 1657. Erat signatum, ASSEL. Vt. inferius habebatur, Per Regem in suo Consilio. Subsignatum *Loyens*.

R.

C O N S U L T A

CONSILII BRABANTIÆ AD ARCHIDUCEM LEOPOLDUM, in qua vindicat praallegatam Sententiam Consilii contra ea, quæ Archiepiscopus Mechliniensis, & Internuntius Apostolicus eidem Sententiæ opposuerant in suis respective Libellis Archiduci Leopoldo oblatis.

MONSEIGNEUR.

NOus avans vû l'ordre de Vôtre Alesse Serenissime donné à Gand l'onziéme du courant, par la quelle elle est servie de mander qu'aurions à l'informer sur le contenu des Requêtes luy présentées, tant par l'Illustrissime Archevêque de Malines, que l'Internonce de Sa Sainteté, & sur un autre Ecrit touchant la cassation de le publication d'un Decret de Sa Sainteté, contenant prohibition de plusieurs Ecrits rapportez audit Decret.

Nous sommes fort aises d'avoir sujet d'informer Vôtre Altesse de nôtre procedé, dans une affaire dans laquelle il y va tant de l'autorité & Droit de Sa Majesté, & du repos de son Etat & Sujets; & de la pouvoir desabuser des mauvaises impressions, qu'on a voulu donner par lesdites Requêtes & Ecrits.

Ayant Sa Sainteté par Decret du 6. de Septembre 1657. défendu plusieurs Lettres & autres Ecrits imprimez, l'Internonce l'a envoyé audit Archevêque à fin de publications & ayant le même Archevêque fait dépêcher un autre Decret sien, en date 29. Octobre de ladite année, il a fait publier l'un & l'autre par les Prèdicateurs dans les Eglises; les a distribuez par tout, & fait afficher en lieux publics, où bon luy a semblè, commandant l'observance dudit Decret de Sa Sainteté, sous les peines & Censures y portées, & autres à imposer à son arbitrage

Ce que le Conseiller & Procureur General de Brabant disant avoir été fait sans aucun Placet ou permission du Roy, a présenté Requête par laquelle il Nous a requis, que voudrions y pourvoir remede convenable, pour la conservations de Droits & Hauteur de Sa Majesté.

Davant que de resoudre sur cette Requête, avons trouvé bon que

VIdimus mandatum Vestræ Celsitudinis datum Gandavi undecima currentis, per quod mandatur nobis, ut illam informemus super contentu Supplicarum ubi præsentatarum tum per Illustrissimum Archiepiscopum Michliniensem, tum per Internuntium Suæ Sanctitatis, & super alio Scripto concernente publicationem cujusdam Decreti Suæ Sanctitatis, continentis prohibitionem plurium Scriptorum relatorum in dicto Decrero.

Lætamur summopere, quod causam habeamus informandi Vestram Celsitudinem super gestis in negotio, in quo multum agitur de auctoritate & jure Suæ Majestatis, & quiete suorum Statuum & Subditorum, ut possimus evellere possimus impressiones, quas conati sunt ingerere per dictas Supplicas & Scripta.

Cum Sua Sanctitas per Decretum 6. Septembris 1657. prohibuisset multas Litteras & alia Scripta impressa, Internuntius misit ad Archi-Episcopum in finem publicationis; & cum Archi-Episcopus idem curasset expediri aliud suum Decretum, datum 29. Octobris ejusdem anni, jussit publicari utrumque per Concionatores in Ecclesiis, ubique distribuit, & jussit affigi in locis publicis, ubicumque visum sibi fuit, præcipiens observantiam dicti Decreti Suæ Sanctitatis sub pœnis & censuris ibi latis, & aliis imponendis secundum suum arbitrium.

Quod Consiliarius & Procurator Generalis Brabantiæ dicens esse factum sine ullo Placito & permissione Regis, obtulit Supplicam, per quam nos requisivit, ut vellemus remedium adhibere conveniens pro conservatione jurium & Regalium Suæ Majestatis.

Antequam resolveremus super ista Supplica, consultum duximes,

ximus, ut Consiliarius & Advocatus Fiscalis adiret dictum Archi-Episcopum, ut ab ipso disceret, num haberet aliquam permissionem vel Placitum pro publicatione & executione dicti Decreti: cum autem non posset ei loqui ob ejus indispositionem, locutus est ejus Secretario, dicens quod ex parte Consilii haberet aliquid proponendum ejus Domino, & quod vellet ei declarare, esset autem reversurus, quamprimum ejus dispositio posset permittere: cujus rei tum Secretarius dixisset se velle facere relationem, & adferre responsum dicto Fiscali intra tres horas post meridiem, abiit; & dicta hora venit dictus Secretarius ferens responsum dicto Fiscali, dicens quod suus Dominus ægre ferret, quod non potuisset ei loqui, & quantum ad dictam publicationem vellet dare satisfactionem Consilio intra biduum vel triduum, & quod tamdiu differri deberet & nihil attentari.

Cujus facta relatione Consilio 22. mensis præteriti, Cassatio, de qua Archi-Episcopus & Internuntius conqueruntur, fuit concessa die postera cum hac tamen restrictione, quod non publicaretur, nec executioni mandaretur, si Archi-Episcopus daret satisfactionem intra terminum petitum; sed cum nihil simile faceret, dicta Cassatio fuit insinuata & affixa 27. dicti mensis.

Per quam non cassavimus Bullam vel Decretum Suæ Sanctitatis, ut loquitur dictus Internuntius, & præsupponit dictum Scriptum, nec sumpsimus notitiam impressorum vel librorum prohibitorum per dictum Decretum, & ignoramus an eadem impressa sint facta ad defensionem aliquarum opinionum Jansenisticarum: scimus quod non pertineat ad nos decidere articulos fidei; sed cassavimus missionem, quam fecit Internuntius ad Archi-Episcopum dicti Decreti in finem publicationis, Decretum dicti Archi-Episcopi, & eorum publicationem cum omnibus, quæ ea sequuntur; quæ res sunt mere temporales, & nullo modo concernunt decisionem Suæ Sanctitatis circa dicta impressa prohibita, sed tantum formam executionis.

Neque etiam est novitas, sicut præsupponit dictus Archi-Episcopus, Internuntius, & Scriptum, requirere Placitum Suæ Majestatis pro executione Decretorum, & Bullarum Pontificiarum, & auctoritas Suæ Sanctitatis per Consilium non redigitur ad aliud, quam fuerit a pluribus sæculis in his partibus; sed est novitas velle publicare ejusmodi Bullas sine prævia permissione Suæ Majestatis & ejusdem Consiliorum, & assumere sicut Placitum Decretum confirmativum ab Ordinario Diœcesis loco Placiti Regis. Tædium afferremus Vestræ Celsitudini, hic referre omnia Diplomata, exempla, auctoritates, & rationes, quæ demonstrant & convincunt, quod Bullæ Apostolicæ non possint expediri & publicari sine prævio Placito & permissione Suæ Majestatis: aliquas solum referemus cum exemplis; quæ sunt in casu præsenti motiva, rationes, & experientiæ momentosæ, & quas subministravit annus currens.

Per varia Diplomata gloriosissimorum Prædecessorum Suæ Majestatis, per diversas Ordinationes & Litteras desuper emanatas & scriptas prohibitum est admittere executionem ullarum Bullarum Pontificiarum, nisi prævie fuerint inspectæ; & hic inspectio fuit per Diploma Ducis Philippi Burgundiæ de anno 1447. mandata Civitatibus capitalibus Brabantiæ, sed ex post data huic Consilio, & inter varia alia Diplomata emanata super hac materia, unum est Regis Philippi II, de anno 1574. quod loquitur in terminis valde claris, & continet reipsa epitomen Programmatum & Mandatorum anteriorum.

Prohibet expresse in forma Edicti perpetui executionem omnium Bullarum, provisionum, vel aliarum expeditionum vel Nuntiorum Apostolicorum, vel revocationem gratiarum, Indultorum, Privilegiorum, Sententiarum, Executorialium decretarum extra hanc Patriam, tendentium directe in præjudicium harum patriarum, vel alicujus tertii privati, nisi prævie dictæ Litteræ, Bullæ, Sententiæ, vel aliæ impetrationes fuerint inspectæ & examinatæ a Sua Majestate in Consilio Privato vel in Brabantino, & Impetrantes obtinuerint Placitum.

Qua super re cum fuisset disputatio & controversia anno 1631. inter hoc Consilium & Nuntium Apostolicum tum temporis, Sua Majestas rescripsit defunctæ Serenissimæ Infantinæ Isabellæ gloriosæ memoriæ, & mandavit per Litteras datas Madriti 14. Augusti anno 1631. ut bene tueretur sua jura, ne pateretur perdi vel minimam suarum prærogativarum.

Anno 1623, fuit quæstio de publicatione cujusdam Bullæ vel Decreti, per quod Sua Sanctitas vel Congregatio Cardinalium prohibuerat Opera Patris Joannis Baptistæ Posa Biscayni Societatis Jesu, & ne Archi Episcopus Mechliniensis procederet ad publicationem dicti Decreti, dicta Serenissima Infantina per suas Litteras de 7. Januarii 1633. ipsi scripsit, se intellexisse, quod Nuntius Apostolicus esset intentionis jubendi publicari quoddam Decretum Congregationis Cardinalium super indici librorum prohibitorum, & per quod prohiberetur Liber dicto Posa, absque quod Sua Majestas esset informata de ratione dictæ prohibitionis, vel a Sua Majestate esset concessa ulla permissio faciendi dictam publicationem; & mandavit dicto Archi-Episcopo, ut differret publicationem, donec esse certior reddita de intentione Suæ Majestatis; & si haberet rationes in contrarium, deberet informare Suam Celsitudinem; & tamen differret publicationem usque ad aliud mandatum.

Quomodo Augustissimi Reges Hispaniæ semper habuerint cordi hoc jus & prærogativam tam in Regnis Hispaniæ, quam Neapolitano, & alibi, testantur dicta & alia Diplomata & Ordinationes,

que le Conseiller & Avocat Fiscal iroit trover ledit Archevêche, pour sçavoir de luy, s'il avoit quelque permission ou Placet pour la publication & exécution dudit Decret; mais n'ayant pû luy parler à cause de son indisposition, parla à son Secretaire, luy donnant à entendre ce que de la part du Conseil il avoit à proposer à son Maître, & qu'il voudroit le luy déclarer, & qu'il retourneroit, si la disposition dudit Archevêque le pouvoit permettre; sur quoy ayant ledit Secretaire dit d'en faire le rapport, & de poter résponse audit Fiscal devant trois heures après midy, il s'est retiré; & à l'heure dite, vient ledit Secretaire porter la résponse audit Fiscal, luy disant que son Seigneur & Maître étoit marry de n'avoir pû luy parler, & qu'au regard du point de ladite publication, il donneroit satisfaction au Conseil en deux ou trois jours, & que l'on voudroit superseder jusques alors sans rien faire.

De quoy apportant ayant été fait au Conseil le 22. du mois passé, la Cassation, de laquelle ledit Archevêque & Internonce se plaignent, fût accordée le jour après, avec cette resolution néanmoins, qu'elle ne seroit publiée ou exécutée, si l'Archevêque donnoit aucune satisfaction endeans le terme par luy demandé; mai n'ayant rien fait de semblable, a ladite Cassation été insinuée & affichée or primes le 27. dudit mois.

Par laquelle n'avons pas cassé ou anéanti la Bulle, ou Decret de Sa Sainteté, comme donne à connoître ledit Internonce, & comme présuppose ledit Ecrit, n'avons aussi pris connissance des Imprimez ou Livres défendus par ledit Decret, & ignorons si les mêmes Imprimez sont faits en défense de quelques opinions Jansenienes; nous sçavons, qu'il ne nous touche pas de décider les articles de la Foy; mais avons cassé l'envoy que ledit Internonce á fait à l'Archevêque dudit Decret à fin de publicatione, le Decret dudit Archevêque, & leur publication, avec tout ce qu'est ensuivi, qui sont choses du tout temporelles, & qui ne concernent en aucune façon la décision de Sa Sainteté au regard desdits Imprimez défendus, ait seulement la forme de l'exécution.

Ce n'est pas aussi une nouveauté, comme présuppose ledit Archevêque, Internonce & Ecrit, que de requerir Placet de Sa Majesté, pour l'exécution des Decrets ou Bulles Papales; & l'autorité de Sa Sainteté n'est par le Conseil réduite à autres point, qu'elle n'a été depuis plusieurs siecles en gà: mais c'est une nouveauté, vouloir publier semblables Bulles sans préalable permission de Sa Majesté ou ses Conseils, & de prendre comme le Placet un Decret confirmatif de l'Ordinaire de la Diocese, au lieu de celuy du Roy. Ce seroit ennuyer V. A. de rapporter icy tous les Placards, exemples, autoritez, & raisons, qui démontrent & convainquent, que les Bulles Apostoliques ne peuvent être exploitées sans préalable Placet ou permission de Sa Majesté; nous eu rapporterons seulement aucuns avec des exemples, qui font au cas present des motifs, raisons & experiences très-importantes, qu'a subministré l'année courante.

Par divers Plecards des glorieux Prédecesseurs de Sa Majesté, par divers Ordres & Lettres sur ce émannez, & Ecrits, est défendu de n'admettre l'exécution d'aucunes Bulles Papales, sans qu'au préalable elles ne soient visitées, & cette visitation fût par Placard du Duc Philippe de Bourgogne, de l'an 1447. enchargée aux Villes capitales de Brabans, mais depuis donnée à ce Conseil pour tout son ressort; & entre divers autres Placards émanez sur ledit sujet, il y eu a un du Roy Philippe II. de l'an 1574. qui parle en termes fort clairs, & contient en effet un abregé des Placards & Mandemens anterieurs.

Il défend expressément par forme d'Edit perpetuel l'exécution de toutes Bulles, Provisions, ou autres Dépêches ou Impetrations de Rome, des Légats ou Nonces Apostoliques, ou révocations d'aucune Graces, Indults, Privileges, Sentences ou Exécutoriales renduës & decretées hors les Païs par deçà, tendant directement au préjudice de ces Païs, ou d'aucun tiers particulier, n'est que préal blement lesdites Lettres, Bulles, Sentences, & autres impetrations ayent été vûës & examinées par Sa Majesté en son Conseil Privé, ou en celuy de Brabant, & que les Impetrants ayent obtenu Lettres Patentes de Placet.

Sur quel point y ayant eu dispute en l'an 1631. entre ce Conseil & le Nonce du Pape d'alors, Sa Majesté écrivit à feuë la Serenissime Infante Isabelle de glorieuse mémoire, & luy manda par Lettres datées à Madrid le 14. d'Août 1631. de bien garder ses droits, & de ne laisser perdre un seul point de ses prérogatives.

En l'an 1632. il y eu question pour la publication d'une Bulle ou Decret, par lequel Sa Sainteté ou Congregation des Cardinaux avoit défendu les OEuvres de Pere Jean Baptiste Posa Biscayn de la Compagnie de JESUS; & afin que l'Archevêque de Malines ne procéderoit à la publication dudit Decret, ladite Serenissime Infante par ses Lettres du 7. de Janvier 1633. luy écrivit qu'elle avoit entendu, que le Nonce Apostolique seroit d'intention de faire publier certain Decret de la Congregation des Cardinaux sur l'Index des Livres réprouvez, & par lequel seroit défendu le Livre dudit Posa, sans que Sa Majesté seroit informée du sujet de ladite défense, ou que par Sa Majesté seroit accordée aucun permission de faire ladite publication; & ordonna audit Archevêque, de differer la publication jusques à ce qu'elle soroit éclaircie de l'intention de Sa Majesté: & s'il avoit raison au contraire, qu'il en avertiroit Sadite Altesse, & que néanmoins il differeroit la publication jusques à autre ordres.

Comment que les Augustes Rois d'Espagne ont toûjours en ce droit & prérogative en très grande recommandation, tant es Royaumes d'Espagne, que Naples & ailleurs, témoignent les dits & autres

autres Placards & Ordres; & plusieurs Theologiens & Jurisconsultes Espagnols, Italiens, & d'autre Nation.

Que cela fait aussi une observation & droit des autres Rois & Princes Souverains, pourroit être verifie par l'autorité de gran nombre d'Ecrivains.

Et qu'en effet, tous les Ordres Ecclesiastiques de ces Païs, ont eu recours aux Conseils du Roy, pour empêcher l'exécution des Bulles Apostoliques qu'ils croyoient leur être préjudiciables, est de facile prouve.

Et seroit impossible que le Roy pourroit gouverner son Etat, & le tenir paisible, si on y pouvoit publier & exécuter telles Bulles ou Decrets que Sa Sainteté y voudroit envoyer, ou son Nonce ou Internonce exploiter; car telles Bulles pourroient contenir choses préjudiciables à l'Etat, & même à la Religion, de quoy le Prince est bien souvent mieux informé dans son Etat, que ne peut être Sa Sainteté à Rome.

Et il ne suffit pas de dire, que la Bulle ou Decret du Pape ne contient aucun préjudice du Roy ou de ses Sujets; car c'est cela même que doit être examiné, & ne peut être examiné avec fruit, que la Bulle ne soit présentée & vûë auparavant son exécution.

De dire que la Bulle seroit dogmatique, & ne contiendroit que définition ou declaration de quelque Article de la Foy, ne peut aussi excuser le préalable examen; car ce que la Bulle contient, gist en fait, & le doit Sa Majesté sçavoir; afin que sous prétexte de definition ou intérprétation de quelque Article de la Foy dans la publication, ne se glissasse quelque chose préjudiciable.

Et pour ce qu'est des Décision ou Déclarations dogmatiques, ou de la Foy, en divers siecles, n'y eut Décisions ou Interprétations plus importantes que celles données par le saint Concile de Trente.

Néanmoins, & nonobstant que les Prédecesseurs de Sa Majesté ayent été les premiers Solliciteurs de la convocation & assemblée dudit Concile, ont ses Décisions formellement été placetées devant que le Concile ait été publié, exécuté ou accepté; & le Placet n'a été accordé qu'après l'examen des Conseils de Sa Majesté.

Et le Pape Clement VIII. requerant le Roy de France Henry IV. de vouloir faire publier & observer ledit Concile de Trente, a été content qu'il seroit observé, exceptis iis, quæ sine tranquillitatis perturbatione executioni mandari non possent.

Par le même Concile fût resolu de dresser un Catalogue des Livres réprouvez, lequel n'a pas été reçu en ce Païs, non plus que le Concile même, qu'au préalable il n'ait été placeté par Sa Majesté, & le fût par le Placard exprés de l'an 1569. imprimé en François, Flamand, & Latin, afin que la sainte intention du Concile & de Sa Majesté fussent mieux connuës à un chacun, & ès années 1531. & 1540. ent été placetez autres Catalogues semblables: & ainsi se trouvent des exemples aut même cas, que l'on veut maintenant tirer en dispute, & faire passer pour nouveauté.

La Bulle de Sa Sainteté condamnant le Livre de l'Evêque Jansenius, n'a été reçûë en ces Païs, qu'àprès que Sa Majesté avoit ordonné sa publication; & ayant la même Bulle en l'an 1642. de nuit été affichée devant l'Eglise de S. Pierre à Louvain, les Fiscaux de ce Conseil ont incontinent présenté Requête contre l'Internonce Stravius, à fin de cassation; mais il déclara n'avoir donné ordre pour ladite Affiche: ainsi cessa la cassation, au moyen de son desaveu.

Et combien il importe pour la Religion & repos de l'Etat de Sa Majesté, que toutes les Bulles & Decrets Apostoliques soient examinez devant leur publication & exécution, démonstre assez clairement un Decret en forme de Lettre par le Cardinal Genetty, envoyé a l'Evêque d'Anvers le 7. d'Août de cette année, par où il dit, que la sainte Congregation, avec approbation de Sa Sainteté, avoit déclaré que deux parties des Bourgeois de la Ville d'Anvers, & tous ceux qui avoient decreté que les Ecclesiastiques de ladite Ville auroient à payer les Gabelles sur Vin & Bierre, avoient encouru les Censures exprimées & ordonnées par les saints Canons & Constitutions Apostoliques, & que ledit Evêque auroit à commander à tous Ecclesiastiques de ne payer lesdites Gabelles.

La publication & exécution de semblable Decret eût pû causer grande & irréparable alteration, non-seulement pour le service & repos de l'Etat de Sa Majesté, mais aussi au fait de la Religion, même en une Ville tant voisine aux Heretiques, avec lesquels elle doit avoir communication journaliere; & la publication de la déclaration contenuë en ladite Lettre & defense ordonnée par icelles, auroient indubitablement été exécutées, si ce Conseil n'y eût promptement pourvû à la requête du susdit Procureur General.

A tels ou semblables inconvenients sont sujettes toutes les Bulles & Decrets qui s'envoyent de Rome, & doivent partant être conferées aux circonstances que le tems donne.

Et si l'Archevêque ou l'Internonce peuvent faire publier & exécuter sans connoissance de Sa Majesté les Bulles ou Brevets défendans Ecrits ou Imprimez, rien ne les empêchera de publier aussi des Decrets, par lesquels Sa Sainteté défendra & condamnera les propres Placards de Sa Majesté, ou Livres, ou Ecrits fait en faveur de son Droit, & de celuy de ses Sujets.

De fait, il n'y a qu'en viron quatre années, qu'a été fait & imprimè une Deduction intitulée: Jus Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem, *ne contenant ou ne parlant d'aucun Article de la Foy ou de chose dogmatique, seulement de justification du droit que Sa Majesté a de n'admettre l'exécution des Bulles sans préalable examen & Placet: & cette déduction avec une autre de semblable matiere, l'une & l'autre fondée sur Placards, ordres & promesses de Sa Majesté, a aussi été défenduë par Sa Sainteté.*

Par

tiones, & plures Theologi & Jurisconsulti Hispani, Itali, & aliarum Nationum.

Quod hæc etiam sit observantia, & jus aliorum Regum, & supremorum Principum, posset probari per auctoritatem plurimorum Scriptorum.

Et quod omnes Ordines Ecclesiastici hujus Patriæ habuerint recursum ad Consilia Regis pro impedienda executione Bullarum Apostolicarum, quas credebant sibi esse præjudiciosas, est facilis probatio.

Et impossibile foret, ut Rex gubernaret suos Status, & in tranquillitate tueretur, si ibi possint publicari & executioni mandari Bullæ & Decreta, quæ Sua Sanctitas vellet trasmittere, vel ejus Nuntius aut Internuntius expedire; nam tales Bullæ possent continere res præjudiciosas Statui, immo Religioni, de quibus Princeps longe melius est informatus in suis Statibus, quam Sua Sanctitas Romæ.

Nec sufficit dicere, quod Bulla vel Decretum Pontificis nullum contineat præjudicium Regis, vel ejus Subditorum: nam hoc idem est quod debet examinari; nec potest examinari, nisi Bulla præsentetur & examinetur ante ejusdem executionem.

Dicere quod Bulla esset dogmatica, & nihil contineret nisi definitionem & decisionem cujusdam articuli Fidei, non potest excusare prævium examen; nam quod Bulla continet, consistit in facto; & debet Sua Majestas scire, ne sub prætextu definitionis vel interpretationis cujusdam articuli Fidei, per publicationem subintret aliquid præjudiciosum.

Et quantum ad Decisiones vel Declarationes Dogmaticas, vel Fidei, in diversis sæculis non fuerunt decisiones aut interpretationes majoris momenti, quam quæ fuerunt datæ per Concilium Tridentinum.

Non obstante quod prædecessores Suæ Majestatis fuerint primi sollicitatores convocationis & congregationis dicti Concilii, tamen ejus decisiones formaliter fuerunt placitatæ, antequam Concilium fuerit publicatum, executioni mandatum aut acceptatum; & Placitum non fuit concessum nisi post examen Consiliorum Suæ Majestatis.

Et Papa Clemens VIII. requirens Regem Galliæ Henricum IV. ut vellet jubere publicari & observari dictum Concilium, acquievit ut observaretur, exceptis iis, quæ sine tranquillitatis perturbatione executioni mandari non possent.

Per idem Concilium resolutum fuit, erigendum esse Catalogum librorum prohibitorum, qui non fuit receptus in hac patria, non magis quam ipsum Concilium, nisi prævie fuerit placitatum a Sua Majestate, & fuit per programma expressum anno 1569. impressum Gallice, Flandrice, & Latine, ut sancta intentio Concilii & Suæ Majestatis melius cognosceretur ab unoquoque, & annis 1531. & 1540. fuerunt placitati alii similes Catalogi: & sic reperiuntur exempla in eodem casu, qui hodie movetur, in dubium trahitur, & novitas appellari præsumitur.

Bulla Suæ Sanctitatis condemnans Librum Episcopi Jansenii non fuit recepta in his partibus, quam postquam Sua Majestas ordinasset ejus affixionem; & cum eadem illa Bulla anno 1642. de nocte esset affixa ad valvas Ecclesiæ sancti Petri Lovanii, Fiscales hujus Consilii quamprimum præsentarunt Supplicam contra Internuntium Stravius, in finem Cassationis; sed declaravit se non dedisse mandatum illam affigendi: & ita cessavit Cassatio, medio suæ negationis.

Et quanti interfit pro Religione & quiete Status Suæ Majestatis, quod omnes Bullæ & Decreta Apostolica examinentur ante eorumdem publicationem & executionem, demonstrat satis clare quoddam Decretum in forma Litterarum per Cardinalem Genetty missum ad Episcopum Antuerpiensem 7. Augusti hujus anni, in quo dicit, quod Sancta Congregatio cum approbatione Suæ Sanctitatis declarasset, quod duæ partes Civium Antuerpiensium, & omnes, qui decreverant, quod Ecclesiastici dictæ Civitatis deberent solvere Gabellas super vino & cerevisia, incurrissent Censuras expressas & ordinatas per sacros Canones & Constitutiones Apostolicas, & quod dictus Episcopus deberet mandare omnibus Ecclesiasticis, ne solverent dictas Gabellas.

Publicatio & executio similis Decreti potuisset causare magnam & irreparabilem alterationem, non tantum pro servitio & quiete Suæ Majestatis Statuum, sed etiam in facto Religionis in Civitate tam vicina Hæreticis, cum quibus debet quotidianam habere communicationem; & publicatio ac declaratio contenta in dictis Litteris, & prohibitio in illis imperata indubie fuissent executioni mandatæ, si hoc Consilium prompte non providisset ad requisitionem Procuratoris Generalis.

His & similibus inconvenientibus subjectæ sunt omnes Bullæ & Decreta, quæ mittuntur Roma: & ideo debent collationari circumstantiis, quas tempus suggerit.

Et si Archi-Episcopus, ac Internuntius possint curare publicari & executioni mandari sine cognitione Suæ Majestatis Bullas & Decreta prohibentia quædam scripta & impressa, non impedientur etiam publicare Decreta, per quæ Sua Sanctitas prohibebit & condemnabit propria Programmata Suæ Majestatis, vel Libros, aut Scripta facta in favorem sui Juris & Subditorum.

De facto circumcirca ante 4. annos impressa est quædam Deductio intitulata: *Jus Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem*; nil continens vel loquens de quodam articulo Fidei, vel re Dogmatica, solum de justificatione juris, quod Sua Majestas habet non admittendi executionem Bullarum sine prævio examine & Placito: & talis deductio cum alia similis materiæ, utraque fundata super programmata, mandata & promissa Suæ Majestatis, fuerunt prohibita a Sua Sanctitate.

Per

Per Supplicam dicti Archi-Episcopi præsentatam Vestræ Celsitudini dicitur, quod publicato dicto Decreto, in adimpletione sui officii Pastoralis ne se informaret de Auctoribus & publicatoribus librorum a Sua Sanctitate prohibitorum, impeditus fuerit per hoc Consilium, sed salva correctione fallitur: nam Consilium nunquam impedivit inquisitionem librorum hæreticorum vel scandalosorum, e contra semper fuit & adhuc est promptum ad succurrendum talibus informationibus, & procedendum contra eos, qui contravenissent programmatibus Suæ Majestatis, rigorose prohibentibus impressionem, distractionem, vel publicationem similium Scriptorum.

Dictus Archi-Episcopus reclamat se velle sanguinem effundere pro auctoritate Pontificis, & non vult meminisse auctoritatis Suæ Majestatis, ad cujus tamen conservationem etiam obligatur, ut ejus Vassallus & ut Abbas Affligemensis, & vi juramenti solemnis, quod præstitit in Congregatione Statuum hujus Patriæ pro conservatione & manutentione privilegiorum; inter quæ non est minimum jus, quod Sua Majestas & ejus Subditi habent non admittendi ullam Bullam nisi fuerit placitata.

Conqueritur de scandalo, quod causavisset Consilium proprio suo Pastori & Episcopi.

Sed si aliquod sit, ejus præcipitantia, & neglectus agnoscendi Regem, illius est causa.

Conqueritur etiam, quod non fuerit auditus, quamvis esset Bruxellis; sed urbanitas, qua usum fuit Consilium erga illum, & responsum, quod jussit dari per suum Secretarium, sunt supra relata.

Internuntius dicit per suam primam Supplicam, quod si Bullæ Pontificiæ debeant expectare Placitum Principis, & esse subjectæ Censuræ Tribunalis laici, antequam obligent conscientias Subditorum, possent propositiones esse de Fide in una Provincia, & non in alia, & per consequens fides Catholica non esset eadem ubique.

In hoc deest bona informatio, quia Consilium non sumit notitiam articulorum Fidei, & decisio manet semper universalis, quamvis publicatio non fiat ubique eodem tempore.

Dicit, quod processisset in distributione & publicatione dicti Decreti, sicut practicarunt sui prædecessores: sed non credimus, quod posset aliqua producere exempla, quæ venissent ad notitiam Fiscalium.

Dictum scriptum habet, quod ejus Auctori indubitatum sit, quod Consilium possit juste prætendere revisionem & examen Bullarum Apostolicarum, quando contrariæ sunt directe vel indirecte superioritati temporali Suæ Majestatis, vel ejus Juri-Patronatus; dicit etiam sustinere, quod Consilium non possit revidere & examinare, quando tales Bullæ sunt datæ in materia Dogmatica, decidentes quasdam propositiones esse de fide, & contrarias esse hæreticas, erroneas, & male sonantes, declarantes pro hæreticis & excommunicatis illos, qui obstinate illis consentiunt, & illas publicant, quæ Bullæ prohibent libros, in quibus continentur,

Dictum scriptum habens pro indubitato, unum non potest excusare, quin admittat aliud.

Nam cum fateatur, quod Consilium Regium habeat jus examinandi Bullas Apostolicas, quæ possent directe vel indirecte esse contrariæ juribus Suæ Majestatis, vel ejus juri-Patronatus Ecclesiastici (cui debet addi jus & interesse particulare omnium Subditorum Suæ dictæ Majestatis, cum Sua Majestas sit in illis interessata) sequitur per consequentiam necessariam, quod omnes Bullæ sint subjectæ inspectioni & examini, ad sciendum an sint tales, quæ juri Suæ Majestatis, vel ejus Vassallorum possent præjudicare per earumdem executionem.

Vel admittendum est, quod Papa, Archi-Episcopus, aut Internuntius sint arbitri & judices hujus rei, an Rex, Status, publicum, vel privati patiantur præjudicium, necne,

Consilium, sicut idem scriptum præsupponit, non prætendit in materia dogmatica judicium approbans vel reprobans, quod adhuc minus esset fundatum auctoritatem faciendi & destruendi definitiones Fidei; Consilium nil simile prætendit, sicut dictum est, & fatetur esse absurditatem id prætendendi, respectu cujus rei dictum Consilium non magis quam Sua Majestas nullam prætendunt possessionem; quod prætendunt (salva humillima correctione) comparari non potest, sicut facit idem Scriptum, illi decisioni, qua abutitur Parlamentum Angliæ circa admissionem septem Sacramentorum, & resolutionum in materia fidei, prout sibi placet admittere,

Postquam dictum Scriptum admisit, quod Bullæ Apostolicæ non possint executioni mandari, si essent præjudiciosæ juribus Regiis, suggerit remedium præservativum dictorum jurium illas tolerare absque hoc quod procedatur ad scandalosam cassationem, & postea adhibere remedium.

Adhuc confundit. cassationem publicationis cum cassatione Bullæ, in quo est magna differentia, & tolerare Bullas & iis cursum relinquere, ad impediendum postea earum executionem; si inveniretur quod Sua Majestas, vel ejus Subditi essent interessati, hoc esset pati se vulnerari, ut postea remedium adhiberetur: præstat conservare rem integram, quam post vulneratam causam remedium quærere; tale posset esse præjudicium ut esset irreparabile, & illa irreparabilitas demonstrat, quod hoc remedium nullum sit, & non posset admitti.

Praxis plurium sæculorum nunquam approbavit hoc novum remedium, quo non possemus uti nisi cum multo majori scandalo, quam examinare & placitare Bullas ante earum executionem, & nunquam Sua Majestas, vel gloriosi ejus prædecessores

Par la Requête dudit Archevêque présentée à V. A. se dit; qu'ayant publié le susdit Decret, a été empêché en acquit de son Office Pastorel, de s'informer des Auteurs ou Publicateurs des Livres par Sa Sainteté défendus, il se trouveroit empêché par ce Conseil, en quoy il s'abuse, sous correction; car le Conseil n'a jamais eu intention d'empêcher la recherche d'aucuns Livres heretiques ou scandaleux; au contraire a toûjours été prompt, & l'est encore d'assister & seconder telles informations, & de procéder contre ceux qui auroient contrevenu aux Placards de Sa Majesté, défendans rigoureusement l'impression, distraction ou publication de semblables Ecrits.

Ledit Archevêque reclame & veut seigner pour l'autorité du Pape sans se souvenir de celle de Sa Majesté, à la conservation de laquelle néanmoins il a aussi obligation comme son Vassal & comme Abbé d'Affligem, & ensuite du serment solemnel qu'il a fait à l'Assemblée des Etats de cette Province, pour la conservation & maintien de ses Privileges, entre lesquels n'est pas le moindre droit que Sa Majesté & ses Sujets ont de n'admettre aucunes Bulles, sans qu'elles soient placetées.

Il se plaint du scandal que le Conseil auroit causé à son propre Pasteur & Evêque.

Mais s'il y en a aucun, sa précipitance, & d'avoir negligé de reconnoître le Roy, en est la cause.

Se plaint aussi de ce qu'il n'auroit été ouë, quoy qu'il étoit en Bruxelles; mais la civilité, de laquelle le Conseil a usé en son endroit, & la réponse qu'il a fait donner par son Secretaire, sont rapportées cydessus.

L'Internonce dit par sa premiere Requête, que si les Bulles Papales doivent attendre le Placet du Prince, & être sujettes à la Censure du Tribunal Lay, devant d'obliger les consciences des Sujets, les propositions pourroient être de Foy en une Province, & non en l'autre, & que par consequent la Foy Catholique en seroit pas la même par tout.

En cecy manque bonne information, d'autant que le Conseil ne prend pas connoissance des Articles de Foy, & la décision ne laisse pas d'être décision & universelle, encore que la publication ne s'en fasse par tout ne même tems.

Il dit qu'il auroit procédé au regard de la distribution & publication dudit Decret, comme auroient pratiqué ses prédecesseurs: mais nous ne croyons pas, qu'il pourroit, montrer des exemples qui seroient venus à la connoissance des Fiscaux.

Ledit Ecrit porte, que son auteur tient pour sans doute, que le Conseil peut justement prétendre la révision & examen des Bulles Apostoliques, quand elles contreviennent directement ou indirectement à la superiorité temporelle de Sa Majesté, ou de son droit Patronat; dit aussi de tenir de même, que le Conseil ne les peut révider ou examiner, quand telles Bulles sont données en matiere dogmatique, décidant qu'aucunes propositions sont de Foy, les contraires heretiques & erroneuses, ou malsonantes, déclarant pour heretiques & excommuniez ceux, qui opiniatrement consentent en icelles, & les publient, & lesquelles Bulles défendent les Livres, dans lesquels elles se contiennent.

Avoüant ledit Ecrit, & tenant hors de doute, l'un ne peut excuser d'admettre aussi l'autre.

Car puisqu'il avoüe que le Conseil du Roy a droit d'examiner le Bulles Apostoliques, qui pourroient directement ou indirectement contrevenir au droit de Sa Majesté, ou de son Patronat Ecclesiastique (à quoy il faut ajoûter le droit & l'interest particulier de tous les Sujets de Sadite Majesté, puisque Sa Majesté est interessée en eux) il suit par une consequence necessaire que toutes les Bulles sont sujettes à visitation & examen, pour sçavoir si elles ne sont telles, que le droit de Sa Majesté ou de ses Vasseaux pourroit être préjudicié par leur exécution.

Ou bien il faut admettre que le Pape, Archevêque ou l'Internonce, sont Arbitres & Juges de ce point, si le Roy, son Etat, le Public ou les Particuliers sont interessez ou non.

Ce n'est pas, comme le même Ecrit présuppose, que le Conseil prétendroit en matiere dogmatique jugement approuvant ou réprouvant, & qu'il seroit encore moins fondé de prétendre autorité pour faire & défaire definitions de Foy; car le Conseil ne prétend rien de semblable, comme dit est, & avoué que ce seroient absurditez de le prétendre, au regard de quoy ledit Conseil, non plus que les autres que sa Majesté pardeçà ne prétendent aussi aucune possession, & celle qu'il prétend n'est à comparer (sous correction très-humble) ainsi que fait ledit Ecrit, à celle dont abuse le Parlement d'Angleterre, au regard de l'admission de ceux des sept Sacremens qu'il trouve bon, & resolutions en matiere de Foy qu'il veut prendre.

Le même Ecrit ayant avoüé que les Bulles Apostoliques ne peuvent être exécutées, quand elles seroient préjudiciables aux droits du Roy, donne pour remede préservatif desdits droits, de les laisser courir & passer, sans procéder au bruit scandaleux de les casser, mais d'y mettre remede par aprés,

Il confond encore la cassation de la publication avec la cassation de la Bulle, en quoy il y a très grande difference; & de laisser courir & passer les Bulles pour empêcher leur exécution par après, quad on trouveroit que Sa Majesté ou ses Sujets seroient interessez, seroit se laisser blesser, pour être pensé & curée par après; il vaut mieux de conserver une chose entiere que de la laisser rompre pour refaire; & tel pourroit être le desservice & préjudice, che par après il seroit du tout irréparable, & cette irréparabilité en un cas démontre que ce remede ne peut être regû en nul.

La pratique de plausieurs siecles n'a jamais trouvé bon ce nouveau remede, duquel on ne se pourroit servir qu'avec beaucoup plus grand scandale, que d'examiner & placeter les Bulles devant leur exécution; & jamais n'a Sa Majesté, ou ses glorieux

Pré-

Prédeceſſeurs, refeſuſé le Placet ou exécution des Bulles, que le bien de l'Egliſe requeroit être publiées; au contraire ont toûjours cooperé à leur obſervance, & en cela ſurpaſsé tous les autres Princes Catholiques, Le Roy Philippe II. Pere-Grand de Sa Majeſté (Philippe IV.) *écrivant au Cardinal Granvelle ſur le ſujet de la publication ou affixion de la Bulle* Cœnæ Domini, *ſans ſa permiſſion, uſa de ces mots;*

res negarunt Placitum vel executionem Bullarum, quas bonum Eccleſiæ requirebat publicari; e contra ſemper ſunt cooperati eorum obſervantiæ, & in hoc vicerunt omnes Principes Catholicos. Philippus II. Avus Suæ Majeſtatis, ſcribens Cardinali Granvelle ſuper materia publicationis & affixionis Bullæ *Cœna Domini*, ſine ſua permiſſione, uſus eſt his verbis.

Es fuerte coſa, que por ver que yo ſolo ſoy el que reſpeto ala Sede Apoſtolica, y con ſuma veneracion mis Reynos, en lugar de agradecermelo, como devian, ſe aprovechan dello, para quereme uſurpar la autoridad que es tan neceſſaria y conveniente para el ſervicio de Dios, y por el buen govierno de la que el me ha encomendado, y aſſi podria ſer que me forcaſſen a tomar nuevo camino, y io os confieſſo que me trahen muy canſado y cerca de acaverſeme la paciencia, per mucho que tengo, y ſi a eſto ſellega podria ſer que a todos paſaſſe dello.

Paroles du Roy Phillippe II. traduit de l'Eſpagnuol. „ *C'eſt une* „ *conduite peu equitable, que parce que l'on voit que je ſuis le* „ *ſeul qui reſpecte le Siege Apoſtolique comme le font auſſi mes Ro-* „ *yaumes, avec une profonde veneration, au lieu de m'en ſçavoir* „ *du gré, l'on veüille en profiter, pour m'uſurper l'autorité qui* „ *eſt ſi neceſſaire pour le ſervice de Dieu, & pour bien gouverner* „ *celle dont il m'a enchargé; il yourroit bien arriver que l'on* „ *me forcera de prendre d'autres meſures; car j'avoué que j'en* „ *ſuis fort las, & que ma patience toute grande qu'elle eſt va* „ *à ſa fin; & ſi on la pouſſe à bout, on pourroit bien s'en re-* „ *pentir.*

Nôtre intention n'eſt pas de favoriſer ou fomenter en rien les Ecrits, qui pourroient être mis en lumiere par ceux qui ſuivent les erruers de Janſenius, & que Sa Sainteté trouve bon de défendre, plus que ſouffrir nuls autres Ecrits heretiques, erroneux, ſcandaleux ou injurieux; au contraire étant requis adminiſtrerons rigoureuſe juſtice contre les Auteurs, Diſtributeurs ou Detenteurs de ſemblables Ecrits, enſuite des Placards de Sa Majeſté ſur ce émanez, & ne croyons que ledit Archevêque ni ledit Internonce, ni les Fiſcaux de ce Conſeil, & autres ayent ſujet de ſe plaindre; mais comme la ſuſdite publication cauſoit un ſcandal public à tous ceux qui ont aucune connoiſſance du droit de Sa Majeſté, & que l'on commençoit à tauxer publiquement les Fiſcaux de ce qu'ils ne demanderoient remede contre un Acte de telle nouveauté, & prejudiciable exemple & conſequence, n'avons pû prendre le tems pour en conſulter auparavant V. A. lors abſente; & auſſi une ſi notoire infraction nous a ſemblé ne le point requerir, & croyerions avoir manqué à nos ſermens, & être indignes de la Robe dont Sa Majeſté nous a honores, ſi ne l'euſſions fait.

Nons eſperons que tel ſera auſſi le ſentiment de Vôtre Alteſſe, & laquelle informerons de plus près, ſi elle n'a entiere appaiſement, au moyen de la ſuccinte relation du fait, verification du droit de Sa Majeſté, & ſolution aux objections faites par leſdites Requêtes & Ecrits; & ſur ce, baiſans très-humblement les mains à Vôtre Alteſſe Sereniſſime, prions Dieu.

MONSEIGNEUR.

De luy conſerver longe & heureuſe vie.

De Bruxelles, le 17. Decembre 1657. de Vôtre Alteſſe Sereniſſime, &c.

Sunt verba Philippi II. quæ traducta de Hiſpanico ſignificant: „ Eſt res parum æqua, quod, quia cernitur quod ego ſim „ ſolus, qui revereor Sedem Apoſtolicam, ſicut etiam faciunt „ mea Regna cum profunda veneratione, tantum abeſt ut mi- „ hi grates rependantur, quin potius illa volunt abuti, ut mi- „ hi auferant auctoritatem adeo neceſſariam pro ſervitio Dei, „ & ad bene regendum eam, quam mihi commiſit: poſſet con- „ tingere, ut alia ſumerem media ad manum; nam fateor me „ fatigatum eſſe illis importunitatibus, & patientiam meam, „ licet ſumma ſit, ad finem vergere; & ſi ad extrema deduca- „ tur, poſſet aliquem pœnitere.

Noſtra intentio non eſt velle fovere Scripta, quæ poſſent eſſe edita ab iis, qui ſectantur errores Janſenii, & quos Sua Sanctitas ducit prohibendos, non magis quam ulla tolerare Scripta hæretica, erronea, ſcandaloſa aut injurioſa; ſed econtra, ſi requiramur, juſtitiam rigoroſam adminiſtrabimus contra Auctores, Diſtributores, vel Detentores talium Scriptorum, vigore Diplomatum Suæ Majeſtatis deſuper emanatorum: nec credimus, quod dictus Archi-Epiſcopus, dictus Internuntius, nec Fiſcales hujus Conſilii, & alii habeant cauſam conquerendi; ſed cum dicta publicatio cauſaret ſcandalum publicum omnibus illis, qui aliquam habent notitiam juris Suæ Majeſtatis, & inciperentur publice taxari Fiſcales, eo quod peterent remedium contra actum talis novitatis & præjudicioſi exempli & conſequentiæ, tempus non potuimus ſumere ad prius conſulendum Veſtram Celſitudinem tum temporis abſentem; & adeo notoria infractio viſa eſt nobis non illud requirere, & crederemus defuiſſe noſtro officio & juramento, & nos eſſe indignos toga, qua Sua Majeſtas nos honoravit, ſi hoc non feciſſemus.

Speramus fore, ut talis ſit ſententia Veſtræ Celſitudinis quam informabimus fuſius, ſi non plane acquieſcat ſuccinctæ relationi facti, verificationi jurium Suæ Majeſtatis, & ſolution objectionum factarum per dictas Supplicas & Scripta; & deſuper oſculantes humillime manus Veſtræ Celſitudinis, rogabimus Deum,

Vt V. C. dignetur diu ſoſpitem conſervare.

Bruxellis, 17. Decembris, 1657.

Veſtre Celſitudinis humillimi Servi.

5.

C O N S U L T A

CONSILII BRABANTIÆ AD ARCHIDUCEM LEOPOLDUM, in qua exponit reſolutionem captam per Conſilium ſuper caſſatione Decreti Congregationis S. Officii de 14. Martii 1658. quo caſſabatur Sententia ipſius Conſilii Brabantiæ caſſatoria publicationis Decreti de 6. Septembris 1657. factæ per Archiepiſcopum Mechlinienſem, tamquam contraria Immunitati & Libertati Eccleſiæ, ſupplicans Arhiduci, ut huic reſolutioni favere dignetur, utpote conſervandis Juribus Regiis omnino neceſſaria.

MONSEIGNEUR.

L'Archevêque de Malines, qui comme Prélat & membre de l'Etat de Brabant, ne devoit pas ignorer les droits, & prérogatives de Sa Majeſté, ni l'obligation particuliere qu'il a en ladite qualité, d'y déferer auſſi-bien qu'aux coûtumes & obſervances anciennes du Païs, ſignamment touchant le Placet ou Pareatis *des Decrets & Bulles émanées de la Cour de Rome, s'étant toutefois avancé au mois d'Octobre dernier, de publier en cette Ville de Bruxelles celle qui luy avoit eté envoyée à cette fin par l'Internonce y renſident, portant défenſe de pluſieurs Livres & Ecrits, ſans l'avoir préſentée à ce Conſeil, ni obtenu ledit aveu & conſentement de la part de Sa Majeſté; le Conſeiler & Procureur General étant informé de ce qui s'etoit paſſé en ce regard, en fit tout auſſi-tôt ſes plaintes aut Conſeil, requerant que proviſion de Juſtice fût dècernèe contre cet attentat & empriſe ſur la Souverainetè de Sa Majeſtè, Sur quoy l'affaire ayant ètè miſe en dèliberation en pleine aſſemblèe, avons trouvè que le ſerment par nous prêté à l'avenement de nos charger, de garder & conſerver les Droits & Hauteurs de Sa Majeſtè: nous obligeoit abſolument & prècisément d'y pourvoir, & à ne point permettre l'introduction d'une nouveautè ſi prejudiciable à l'Etat & puiſſance Royale, & d'une ſuite ſi dangereuſe pour l'avenir, cauſe que nous dècernâmes Lettres de caſſation, tant de l'envoy de l'Internonce, que de la publication enſuivie, avec tout ce qu'en dèpendoit, qui eſt une proviſion ordinaire que nous ſommes accoûtumez de decreter, quand il y entrepriſe de Juriſdiction ou attentat; & au même tems en donnâmes*

part

Archi-Episcopus Mechlinienſis, qui ut Prælatus & membrum Status Brabantiæ non debebat ignorare jura & prerogativas Suæ Maieſtatis, nec obligationem particularem, quam habet in dicta qualitate, illis deferendis æquæ ac conſuetudinibus & obſervaniiis antiquis hujus Patriæ, ſignanter circa Placitum Decretorum & Bullarum emanatarum in Curia Romana, attentavit tamen menſe Octobri elapſo publicare in hac Urbe Bruxellenſi Bullam ſibi tranſmiſſam in illum finem ab Internuntio ibi reſidenti, continentem prohibitionem plurium Librorum & Scriptorum, abſque quod eam præſentarit huic Conſilio, aut obtinuerit dictum Placitum & conſenſum Suæ Majeſtatis; Conſiliarius & Procurator Generalis de illa re informatus, quamprimum depoſuit querelas apud Conſilium, requirens ut proviſio Juſtitiæ decerneretur contra hoc attentatum ſuper ſuperioritate Suæ Majeſtatis: & negotio tracto in plena Congregatione, comperimus, quod juramentum præſtitum, vi noſtri officii de tuendis & conſervandis juribus & Regalibus Suæ Majeſtatis, non abſolute & præciſe obligaret illi rei providere, & non permittere introductione novitatis tam præjudicioſæ Statui & poteſtati Regiæ, & conſequentiæ tam periculoſæ pro futuro; & illa fuit cauſa cur decerneremus Litteras caſſatorias tam miſſionis Internuntii, quam publicationis ſecutæ cum omnibus dependentiis, quæ eſt proviſio ordinaria, quam ſolemus decernere, quando aliquid attentatur contra Juriſdictionem; & ſtatim certiorem reddidimus Veſtram Celſitudinem, exponentes

juſtas

justas rationes, quibus inducebamur ad faciendam hanc demonstrationem, & quamvis non tangeret potestatem Ecclesiasticam, cum excessus & controventio procederet ex parte ipsius, potestas Regia habebat occasionem & justam causam indignationis: tamen cum ordinaire Ministri Curiæ Romanæ conentur suum interesse promovere sub prætextu manutenendi auctoritatem Pontificiam contra Regiam, quamvis per vias iniquas & usurpationes, non multum curantes perturbationem Status Principis Sæcularis, modo suam promotionem habeant a Sua Sanctitate, ille, qui residet in hac Urbe, satis ostendit, quod se juxta illum modum gerat, mediante Decreto, quod obtinuit a Congregatione Sanctæ & universalis Inquisitionis Romanæ, dato 14. Martii elapsi, per quod Sua Sanctitas approbat supradictam missionem publicationis, reprobat, cassat, irritat, & declarat nullam Cassationem & Decretum hujus Consilii: & mandat omnibus cujuscumque gradus, ordinis, præminentiæ, vel dignitatis, ne sub pretextu dictæ Cassationis aut Edicti se præsumant eximere vel excusare a pœnis contentis in primo Decreto Romano, & ne allegent dictum edictum in judicio vel extra, & ne illo utantur quocumque modo, non secus ac si nunquam esset emanatum, sub pœnis & censuris a sacris Canonibus decretis contra violatores Immunitatis & Libertatis Ecclesiasticæ, & auctoritatis Pontificiæ, a quibus illos nemo possit absolvere præter Suam Sanctitatem, nisi in articulo mortis: amplius ordinat Sua SanSanctitas huic Consilio, ut nostrum dictum Diploma vel Edictum aboleatur, & deleatur ex Registris, in quibus esset annotatum, ne alias Sua Sanctitas contra Consiliarios & alios, qui consensissent huic Edicto (& qui ab illo tempore subjecti essent dictis pœnis & censuris) cogeretur progredi ad remedia majora. Hoc Decretum signatum ab Internuntio, & sigillatum ipsius insignibus, inventum est affixum ad valvas Cancellariæ Brabantiæ de nocte inter 12. & 13. hujus currentis, nec scitur ejusdem expeditor, tantum quod dictus Internuntius absentarit se ab hac civitate ab illo tempore; unde credimus, quod ille idem sit auctor & director hujus expeditionis: quomodocumque sit, Vestra Celsitudo humillime supplicatur, ut consideret quod hic agatur de conservanda vel amittenda superioritate Regis, & quod si in hac occurrentia non provideatur efficaciter & per remedia rigorosa, patiendum erit ut jurisdictio Regia sit absolute dependens ab Ecclesiastica, & ut Subditi & officiales Suæ Majestatis, etiam in eo quod concernit suorum officiorum exercicium, submittantur mandatis & præceptis alterius Potestatis, quam sui Principis naturalis; quod cum sit contra omne jus tam divinum quam humanum, & nimis præjuditiosum superioritati Suæ Majestatis, mandet nobis, ut conservemus & tueamur, instar Regis Philippi II. gloriosæ memoriæ, qui alias declaravit in casu simili se non velle diminui vel solum punctum suæ auctoritatis, cum Sua Majestas per festivum suum Introitum promiserit se velle manutenere & defendere suos Subditos contra attentata Jurisdictionis Ecclesiasticæ, non essemus fideles servi Regis, si nos non opponeremus, dum agitur de amittendo non tantum uno puncto, sed de admittenda totaliter ejus superioritate, & eadem subalternanda Curiæ Romanæ. Verum est quod Papa hic agnoscatur Dominus supremus rerum spiritualium, sed ejus potentia absoluta & infinita hic non habet locum, sed est limitata per Leges, privilegia, consuetudines, Statuta, & observantias antiquas, Legati *a latere*, vel alii administratores Jurisdictionis Apostolicæ, quos Papa mittit, eam non possunt exercere; nec sua potestate uti in terris & districtibus subjectionis Regiæ, & præsertim in Brabantia, nisi prius præsentetur ejus Consiliis, inspiciatur, & examinetur, & registretur sub modificationibus; quæ videntur facere pro bono Status, inter quas nunquam hæc omittitur; ut nihil attentetur contra Jurisdictionem Sæcularem, nec distrahantur Subditi Suæ Majestatis, nihil fiat contra Leges, consuetudines, immunitates, & privilegia Patriæ, quod non est deprimere Jurisdictionem Ecclesiasticam, sed est temperamentum prudens & rationabile ad vinculandum & tuendum utramque Potestatem, ut neutra habeat occasionem conquerendi, sed Curia Romana non potest in hac patria exercere ullam jurisdictionem, nec curare exequi ullas Bullas vel Litteras Apostolicas fulminatorias, vel mandatum, aut aliud, nisi prævio Placito Regis, vel ejus Officiariorum; & cum videatur per dictum Decretum, quod prætendat facere totum contrarium, etiam aggrediens Corpus vel Consilium Justitiæ, quod Regem repræsentat, & non agat nisi suo nomine, voluimus Vestræ Celsitudini exponere, quod interesse Suæ Majestatis, bonum Status, & officium nostri muneris nobis non permittant dissimulare in hoc casu; resolvimus decernere novas Litteras cassatorias hujus attentati, humillime rogantes, ut succurrat iis, qui nullum alium habent finem, quam inserviendi Suæ Majestati & publico, & qui in hac resolutione nimia tantum sunt usi moderatione suæ potestatis; & quia res non patitur moram, rogamus Vestram Celsitudinem, ut quamprimum possimus resolutionem Regiam habere, ut executioni mandetur dictum remedium ordinarium, & imponatur finis oblocutioni populi, qui credit, quod Consilium jam incurrerit Censuras fulminatas per dictum Decretum: desuper osculamur manus Vestræ Celsitudinis in omni submissione, & rogabimus Omnipotentem, &c.

Bruxellis 22. Majj 1658.

part à V. A. S. luy déduisant les justes raison qui nous avoient portès à faire cette démonstration, & ores qu'elle n'interessoit la Puissance Ecclesiastique, puisque l'excès & contravention procèdant de sa part, celle du Roy avoit occasion & juste sujet de s'en ressentir: toutefois comme d'ordinaire les Ministres de la Cour de Rome tâchent de moyenner leurs interêts, par le prètexte d'avoir maintenu l'autoritè Pontificale contre celle du Roy, quoy que par des emprises & usurpations, se souciant fort peu de troubler d'Etat d'un Prince Seculier, pourvû qu'ils assurent leurs accroissemens auprès de Sa Saintetè, celuy qui reside en cette Ville a bien tèmoignè qu'il se gouverne par cette maxime, au moyen du Decret qu'il a obtenu de la Congregation de la Sainte & universelle Inquisition de Rome, en date du 14. Mars dernier, par lequel Sa Saintetè tient pour ferme le susdit envoy & publication, réprouve, casse, irrite & déclare nulle la cassation, & Decret de ce Conseil; & ordonne à toutes personnes, de quel degré, ordre, prééminence ou dignité, que sous prétexte de cettedite Cassation ou Edit, ils ne se présument exémpter ou excuser des peines contenuës audit premier Decret de Rome, & qu'ils n'ayent à alleguer ledit Edit au jugement ou dèhors, ou qu'ils n'ayent à alleguer ledit Edit au jugement ou dehors, ou qu'ils n'ayent à s'en servir en aucune façon, tout ainsi comme s'il n'eut jamais été émané, sous les peines & censures par les saints Canons ordonnées contre les violateurs de l'Immunité & liberté Ecclésiastique, & de l'auterité Pontifitale, & de laquelle personne ne les pourroient absoudre que Sa Sainteté même, qu'en l'article de la mort: de plus ordonne Sa Saintetè à ce Conseil, que nôtredit Placard ou Edit seroit ètè aboli, & effectivement cassè aux Livres ou Registres où il seroit ècrit ou annotè, afin qu'autrement contre les Conseilles & tous autres qui auroient consenti audit Edit, (& qui dès à l'heure seroient tachez desdites peines & censures) Sadite Saintetè ne seroit obligée de venir a des remedes plus grands. Ce Decret signé de l'Internonce, & cacheté de ses Armes, a été trouvé affinché à la porte de la Chancellerie de Brabant la nuit entre le 12. & le 13. du courant, sans ou'en sçache l'Exploiteur; seulement que ledit Internonce s'étant absenté dès-lors de cette Ville, cela nous fait croire que luymême est l'Auteur & Directeur de cet Exploit: quoy qu'il en soit, Vôtre Altesse est très-hublement suppliée de considerer qu'il s'agit maintinant de conserver ou de perdre la Souveraineté du Roy, & que si l'on n'y pourvoit en cette occurrence efficacemente & par remedes vigoureux, il faudra se resoudre à souffrir que la Jurisdiction Royale soit absolument renduë dépendante de l'Ecclesiastique, & que les Sujets & Officiers de Sa Majeste, même en ce qui concerne l'exercice de leurs Charges, soient soumis aux Ordres & Commandemens d'autre Puissance, que celle de leur Prince naturel; ce qu'étant contre tout droit, tant Divin que humain, & trop préjudiciable à la Souveraineté de Sa Majesté, qu'Elle nous commande de garder & maintenir si avant, que le Roy Philippe II. de glorieuse mémoire, a autrefois dèclarè en cas semblable, de ne vouloir glisser ni perdre un seul point de son Authoritè, vû que Sa Majestè par sa Joyeuse Entrèe, a expressèmente promir de garantir & dèfendre ses Sujets contre les emprises de la Jurisdiction Ecclèsiastique, nous ne serions pas bons serviteurs du Roy, si nous ne nous opposions pas, lors qu'il y va non-seulement de glisser quelque point, mais de perdre entierement sa Souverainetè, & la subalterner à la Cour de Rome. Il est bien vray que le Pape est icy reconnu pour Souverain ès choses spirituelles; mais sa puissance absoluë & infinie n'y a pas lieu, ains est bornèe par les Loix, Privileges, Coûtumes, Statuts & observances anciennes, les Legats a latere, *ou autres Administrateurs de la Jurisdiction Apostolique que le Pape y envoye, ne la pouvant exerer, ni user de leurs facultez ès Païs, Terres & Seigneuries de la sujètion du Roy, & particulierement en celle de Brabant, qu'au prèalable elles ne soient présentées à ses Conseils, vûës & examinés, & règistrés sous les modifications que l'on voit être à faire pour le bien de l'Etat, entre lesquelles n'est jamais omise celle de n'entreprendre sur la Jurisdiction Seculiers, ni distraire les Sujets de Sa Majestè; ou faire chose contre les Loix, Coûtumes, Libertz & Privileges du Païs, ce que n'est pas déprimer la Jurisdiction Ecclésiastique, ains est un temperament sage & raisonnable, pour servir de lien & entretien commun de deux Puissances, si que l'une & l'autre n'ont occasion de se plaindre; mais la Cour de Rome ne peut en ce Pais exercer aucune Jurisdiction, ni faire exécuter aucunes Bulles ou Lettres Apostoliques, Fulminaitoires, de Cammendement ou autres, sans* Pareatis *du Roy ou de ses Officiers; & comme l'on voit par ledit Decret qu'elle prétend faire tout au contraire, attaquant même un Corps de Justice qui represente le Roy, & n'agit qu'en son nom: Nous avons bien voulu representer Vôtre Altesse que l'interess de Sa Majesté, le bien de l'Etat, & le devoir de nos Charges, ne nous permettans de dissimuler en ce cas, nous avons resolu de decerner nouvelles Lettres cassatoires de cet attentat, la suppliant très-humblement de seconder ceux qui n'ont autre but, que de faire le service de Sa Majesté, & du Publich, & qui en cette resolution n'ont usé que trop de moderation de son pouvoir; & d'autant que la chose ne souffre pas de remise, nous prions V. A. que nous puissions avoir sa Royale resolution au plûtôt, afin de mettre à exécution ledit remede ordinaire, & faire cesser l'oblocution de peuple étant dans la croyance, que le Conseil auroit déja encouru les Censures fulminées par ledit Decret: sur ce baisans les mains de V. A. S. en toute soumission, prierons le Tout-puissant, &c.*

MONSEIGNEUR.

Bruxelles, 22. de Mai 1658.

LIT-

T.

L I T T E R Æ

PHILIPPI IV. GUBERNATOREM BELGII, quibus mandat, publicationem fieri Decreti de 6. Septembris 1657. & inſinuat, ſuper hoc Decreto tamquam Dogmatico Litteras Placiti non requiri; una tamen monet, ut in hac re nihil novi inducatur.

MONCOUSIN.

AYANT vû vôtre Lettre du 3. d'Avril deternierement paſſé, reſponſive à la mienne du premier Février antecedent, ſur le ſujet des plaintes du Nonce de Sa Sainteté, concernant la publication d'un Edit le Sadite Sainteté, prohibitif de certains Livres & Ecrits la Doctrine condamnées de Janſenius, avec les deux Conſultes des Conſeils Privé & de Brabant, jointes à vôtredite Lettre; & le tout bien conſideré, attendu même que la matiere dont il s'agit, eſt purement dogmatique, n'étant les Placets requis qu'en matiere Beneficiale & litigieuſe entre parties, j'ai bien voulu vous faire cette, afin que ſans ſortis du ſtile, & de ce que par-delà s'eſt accoûtumé de faire en autres occaſions de ſemblables matieres, vous permetriez que ledit Edit ſoit publié de la même ſorte, que par mon ordre ont été publiées les autres Bulles de Sa Sainteté touchant les Livres de Janſenius. Atant, mon Couſin Dieu vous ait en ſa ſainte grade. De Madrid, le treiziéme de Juin 1659.

VISIS Litteris veſtris de 3. Aprilis ultimi quibus reſpondetur meis de prima Februarii antecedentis, ſuper materia querelarum Nuntii Apoſtolici, concernente publicationem Edicti prohibitivi quorumdam Librorum & ſcriptorum Doctrinæ condemnatæ Janſenii, cum duobus Conſultis Conſiliorum Privatorum & Brabantiæ junctis dictis noſtris Litteris; omnibus bene conſideratis, cum etiam materia, de qua agitur, ſit pure dogmatica, Placitis non requiſitis niſi in materia Beneficiaria & litigioſa inter partes, volui vobis has mittere, ut non tranſgrediamur ſtylum, & illud quod ante fieri ſoluit in aliis occaſionibus ſimilis materiæ, ut permittatis dicti Edicti publicationem eodem modo, quo ex meo mandato ſunt publicatæ aliæ Bullæ Suæ Sanctitatis circa libros Janſenii. Deum precor, Cognate mi, ut ipſe vos ſua ſancta cuſtodia protegere dignetur, Madriti 13. Junii 1659.

V.

L I T T E R Æ

GUBERNATORIS BELGII AD CONSILIUM REGIUM, quibus mandat, ut conformiter ad Litteras Regias permittant fieri publicationem Decreti de 6. Septembris 1657. neque impedimentum ponant publicationi Decretorum vulgo Dogmaticorum, quæ ut talia fuerunt viſa & recognita.

DOM LOUIS DE BONAVIDES, CARILLO ET TOLEDE, Marquis de Formiſta & de Caracena, Comte de Pinto, du Conſeil d'Etat du Roy noſtre Sire, Lieutenante, Gouverneur & Capitaine General des Pais-Bas & de Bourgogne, &c.

MONSEIGNEUR.

AYANT été vû & meurement examiné par Sa Majeſté ce qu'avez repreſenté par vôtre avis ſur le ſujet de la publication de la Bulle de Sa Sainteté, du 6. de Septembre 1657. touchant la prohibition d'aucunes Lettres, Traitez & Ecrits concernant les cinq Propoſitions condamnées de la Doctrine de l'Evêque Janſenius; vous dirons que l'intention de Sa Majeſté, ſelon qu'Elle nous a expreſſément écrit, n'eſt pas de prétendre que pour la publication des Bulles dogmatiques émanées de Sadite Sainteté, il faille obtenir Lettres de Placet, ainſi qu'il ſe pratique & a été toûjours uſité au regard des Bulles qui ne ſont de cétte qualité; & pour aiſi, comme il ſe voit aſſez que ladite Bulle dudit 6. Septembre 1657. eſt de la nature & qualité de Dogmatique, Nous vous ordonnons, au nom & de la part de Sadité Majeſté, de ne mouvoir ou apporter aucune difficulté pour tout à la publication d'icelle Bulle, ni d'autres qui pourroient avoir été vûës & reconnuës être telles. *A tant, Meſſieurs, Nôtre Seigneur Dieu vous ait en ſa ſainte garde. De Bruxèlles, le 10. Décembre 1659. Paraphé C.* HO. Vt. *Signé,* LE MARQUIS COMTE DE PINTO. *Et plus bas,* DE GOTTIGNIES. *Au dos, A Meſſieurs les Preſident & Gens du Conſeil du Roy en Flandres.*

VISIS & cum matura deliberatione expenſis a Sua Majeſtate his, quæ expoſuiſtis per Veſtrum Conſilium ſuper materia publicationis Bullæ Suæ Sanctitatis de 6. Septembris 1657. circa prohibitionem quarumdam Litterarum, tractatuum, & ſcriptorum concernentium quinque Propoſitiones condemnatas doctrinæ Epiſcopi Janſenii, dicemus quod intentio Suæ Majeſtatis, ſicut expreſſe nobis ſcripſit, non ſit prætendere, ut pro publicatione Bullarum Dogmaticarum a ſua Sanctitate debeant obtineri Litteræ Placiti, ſicut practicatur & ſemper fuit uſitatum ratione Bullarum, quæ non ſunt hujus qualitatis; & ideo cum ſatis appareat quod dicta Bulla de 6. Septembris 1657. ſit plane Dogmatica, vobis mandamus & ordinamus nomine Suæ Majeſtatis, ut nullam moveatis aut afferatis difficultatem contra publicationem dictæ Bullæ, nec aliarum, quæ tales eſſe vel viderentur vel recognoſcerentur. Interim Dominus Deus vos conſervet in Sua Sancta cuſtodia. Bruxellis 10. Decembris 1659. Paraphé (C. Ho. Vt.) Signatum, MARCHIO COMES DE PINTO; & inferius, DE COTTIGNIES; Et in dorſo, a Meſſieurs Præſidenti & Conſiliariis Regis in Flandria.

X.

C O N S U L T A

CONSILII BRABANTIÆ AD GUBERNATOREM BELGII, in qua exponit, miſſum fuiſſe Secretarium Conſilii ad Archiepiſcopum Mechlinienſem, ut ſciret, ſi vim Litterarum Regiarum publicaſſet Decretum de 6. Septembris 1657. ac una eidem Archiepiſcopo inſinuaret reſolutionem Conſilii de non permittenda publicatione ullius Decreti Romani, etiam quod prætenditur Dogmaticum, niſi prius in Conſilio fuerit viſum, & ut tale recognitum; oſtenditque hanc cautionem eſſe neceſſariam, ut Jus Placiti conſervetur.

MONSEIGNEUR.

NOVO avons reçu celles qu'il a plû à V. E. nous écrire le 17. du mois paſſé, touchant la plainte qu'auroit fait l'Internonce, de ce qu'auriont envoyé le Secretaire Loyens à l'Archevêque de Malines, afin de ſçavoir de lui en vertu de quoy il auroit fait publier le Decret émané de Sa Sainteté le 6. Septembre 1657. ce qu'auroit fait croire V. E. que nous n'avions pas reçû ſes précedentes dépêchées ſur le même ſujet le 10. de Décembre auparavant, & en cas que nous avions reçû & vû les mêmes Let-

ACCEPIMUS illas, quas dignata eſt Veſtra Excellentia nobis ſcribere 17. menſis præteriti, circa querelam, quam fecit Internuntius de eo, quod miſiſſemus Secretarium Loyens ad Archi-Epiſcopum Mechlinienſem ad ſciendum ab ipſo vigore cujus juſſiſſet publicari Decretum emanatum a Sua Sanctitate 6. Septembris 1657. quod Veſtræ Excellentiæ impreſſiſſet quaſi non accepiſſemus præcedentes expeditiones ſuper eadem materia 10. Decembris præcedentis, & caſu quo accepiſ-

ſe-

cimus & inspexissemus easdem Litteras, ut informaremus, super eo quod nos movisset ad adferendum novam difficultatem publicationi; cui satisfacientes dicemus, quod nos plane conformaverimus intentioni & voluntati Suæ Majestatis nobis declaratæ per Litteras de dicta 10. Decembris; nam cum dictus Archi-Episcopus curasset imprimi dictum Decretum, & per aliud suum Decretum, datum .... ultimi, ordinasset ejusdem replicationem, hæc facta fuit per Concionatores, & affixa ad valvas diversarum Ecclesiarum, absque hoc quod nos vel Fiscales vel minimum ponerent impedimentum, vel moverent ullam difficultatem aut obstaculum; sed cum non sciremus an Archi-Episcopus ordinasset dictam publicationem vigore dicti vel similis mandati Suæ Majestatis, & an ullam ejusdem haberet notitiam, misimus ad eum dictum Secretarium, ut sciremus ab ipso, quomodo & vigore cujus fecisset dictam secundam publicationem: & cum declarasset se illam fecisse conformiter intentioni Suæ Sanctitatis & Majestatis, acquievimus; & ut in posterum nulla moveretur quæstio de publicatione Bullarum Dogmaticarum, & dicta intentio Suæ Majestatis pacate sortiretur effectum, misimus iterum dictum Secretarium ad Archi-Episcopum, ad ei intimandum, quod resolutio Consilii esset, quod nullæ Bullæ, quas ut Dogmaticas quis vellet publicare, possent publicari in suo districtu, nisi prius inspicerentur & recognoscerentur ut tales; quod nobis videtur esse plane conforme intentioni Suæ Majestati, significatæ per dictas Litteras, & etiam rationi & quieti Status: & velle aliter prætendere, esset adimere Suæ Majestati jus indisputabile, ei competens ut supremo Principi, quod in eo consistit, ut sciat quid agatur in suo Statu, & præcaveat ne sub prætextu Bullarum Dogmaticarum publicentur talia, quæ perturbationem inducerent; cui juri non minus quam superioritati suæ (salva humillima correctione) Suam Majestatem velle aut posse renuntiare in præjudicium suorum Subditorum, permanemus, &c.

Lettres, que l'avertirions de ce que nous auroit mu d'apporter nouvelle difficulté à ladite publication; à quoy satisfaisans, dirons que nous sommes ponctuellement conformez à l'intention & volonté de Sa Majesté nous déclarée par celle dudit 10. de Décembre: car ayant ledit Archévêque fait reimprimer ledit Decret, & par autre sien Decret, en date ..... dernier, en ordonné la républication, elle fût faite par les Prédicateurs, & affiché aux portes de diverses Eglises, sans que Nous ou les Fiscaux y ayent apporté le moindre empêchement, ou mû aucune difficulté ou obstacle; mais comme nous ne sçavions pas, si l'Archevêque avoit ordonné ladite publication ensuite dudit ou semblable ordre de Sa Majesté, & s'il en avoit aucune connoissance, nous luy envoyâmes ledit Secretaire, afin de sçavoir de luy, comment ou vertu de quoy il avoit fait ladite seconde publication: & ayant declaré, qu'il l'avoit fait conformement à l'intention de Sa Sainteté & de Sa Majesté, en avons pris appaisement; & afin que pour la publication des Bulles dogmatiques, & que ladite intention de Sa Majesté serois paisiblement suivie, envoyâmes autrefois ledit Secretaire vers l'Archevêque, pour luy faire sçavoir, que la resolution du Conseil portoit, que nulles Bulles que l'on voudroit publier comme Dogmatiques, ne se pourroient publier sous son district, sans qu'elles y auroient été vûës & reconnuës telles; ce que nous semble entierement conforme à l'intention de Sa Majesté portée par lesdites Lettres, & aussi à la raison & repos de l'Etat; & vouloir prétendre autrement, seroit ôter à Sa Majesté le droit indisputable que luy compete comme à Prince souverain, qui est de sçavoi ce que se passe dans sont Etat, & de prévenir, que sous prétexte des Bulles Dogmatiques, ne se publiassent choses qui le pourroient troubler; auquel droit, non plus qu'à la Souveraineté même, nous ne croyons pas (sous correction très-humble) que Sa Majesté veüille *ou* puisse *renoncer au préjudice de ses Sujets. Nous demeurons, &c.*

Sequitur Resolutio ipsius Consilii, de qua in prædicta Consulta,

VISIS Litteris suæ Excellentiæ ad hoc Consilium datis die 10. Decembris proxime elapsi, significantibus intentionem Suæ Majestatis esse, ut nulla difficultas moveretur in publicandis Bullis Dogmaticis, postquam eædem visæ, ac pro talibus fuerint recognitæ: necnon audita relatione Secretarii Loyens, qui alloquutus est Archiepiscopum die 15. hujus, resolutum est in pleno Consilio, utraque Camera congregata, ut prædicto Archiepiscopo, ac Episcopo Antuerpiensi, aliisque, quorum interest, per prædictum Secretarium indicetur, resolutum esse in Consilio, nullas Apostolicas (quas tamquam Dogmaticas quis publicare vellet) sub districtu hujus Consilii publicari posse, nisi eædem Bullæ in prædicto Consilio visæ, ac ibidem pro Dogmaticis recognitæ; quodque publicationes aliter factæ, subjectæ erunt cassationi, Actum 17. Marti 1660. Signatum, ASSEL Vt.

GESIEN *den Brief van syne Excellentie aen den Rae de geschreven op den 10. December lestleden medebrengende d'intentie van Syne Majesteyt te zyn, dat gheene difficulteyt en soude ghemaeckt vvorden in de publicatie van de Bullen dogmaticque naer dien de selve soude gesien ende voor sulcken gerckent veesen, mitsgaders het Reales van den Secretaris Loyens gesproken hebbende aen syne Hoogvveirdigheyt van Mechelen op den 15. deser, is geresolveert in vollen Raede beyde de Kamers vergadert, dat aen syne voorschreven Hoogvvoirdigheyt ende aen den Eervveerdigen Bisschop van Antvverpen ende andere, die sulckx is raeckend door den vvorschreven Secretaris sal vvorden in kennen gegeven in den Raede geresolveert te zyn, dat gheene Apostolicques Bullen, die men soude vvillen publiceren als dogmaticque en sullen megen gepubliceert vverden onder het District van desen Raede, 't en zy de selve Bullen in den selven Raede gesien, ende aldaer voor dogmaticque gekent zyn, ende dat die Publicatien anders geschiedende sullen subject vvesen aen Cassatie. Actum 17. Martii 1660. præsentibus* DD. Fiscali, Van Thulde, Bourgoigne, Ryckquaert, Stockmans, Uvvens, Bailly, Van Male, Proost de Frene, Loquet, Verjuys, Leemputte, Dongleberge, & Cancellario. *Etoit paraphé,* ASSEL Vt.

Sequitur Relatio Secretarii Loyens.

Infrascriptus declaro, me die 18. Martii 1660. accessisse Illustrissimum Dominum Archiepiscopum Mechliniensem, eique notificasse suprascriptam resolutionem Consilii: qua audita respondit, se nullatenus velle auctoritatem Suæ Majestatis; ac consequenter Supremi sui in Brabantia Senatus, imminuere aut quocumque modo offendere, sed cum prædicto Consilio in bona & mutua correspondentia vivere; seque in occasionibus, quibus offerentur Bullæ Apostolicæ, tamquam Dogmaticæ publicandæ, id relictorum judicio Suæ Sanctitatis & Regiæ Majestatis, seque earum voluntati & mandatis obtemperaturum. (Signatum erat) *Loyens*: (Inferius habebatur) Concordat de verbo ad verbum per me (& signatum erat) *A. Marselle*.

Ick onderschreven dat ick op den 18. Martii 1660. my hebben getransperteert aen den persoon van syne Hoogvveirdigeyt den Aertsbisschop van Mechelen, ende hem genotificeert hebbende die boven geschreven resolutie, dat den selven my heeft geantvvoort, dat hy gheene intentie en heeft om d'authoriteyt van Syne Majesteyt ende consequentelijck van synen Souveruinen Raede in Brabant ergens in te verminderen ofte te chocqueren, maer met den selven Raede te blyven in goede ende mutuelle correspondentie, ende in voorvallende occasien van eenige Bullen Apostolicque, die men soude vvillen doen publiceren als Dogmaticque, dat hy Syne Heyligheyt des aengaende sal laeten overkomen met Syne Majesteyt, ende achtervolgen der selver vville ende ordre (vvas onderteekent) Loyens, *(onder stont) Accordeert van vvorde tot vvorde tot vvorder* per me *(ende ondeorteekent)* A. Marselle.

Y.

LIBELLUS

INTERNUNTII APOSTOLICI

Oblatus GUBERNATORI BELGII, quo adstruere conatur, Bullas vulgo Dogmaticas non esse exhibendas Consiliis Regiis, ut recognoscantur ut tales, priusquam publicari possint.

ILLUSTRISSIME ET EXCELLENTISSIME DOMINE.

INTERNUNTIUS Suæ Sanctitatis humiliter exponit vestre Excellentiæ, quod cum de Mandato sanctæ Sedis Illustrissimo Archiepiscopo Mechliniensi commiserit publicationem acclusorum Decretorum, quibus Romæ proscriptæ fuerunt Theses Doctoris Huygens, & Patris De Vos Societatis JESU, dictus Præsul eidem misit exemplum cujusdam Epistolæ, quæ a sanctiori Consilio ad ipsum scripta fuit 9. Decembris 1682. quaque declaratur Bullas aliasque Pontificias dispositiones, dum concernunt materias Dogmaticas, exhibendas esse Consilio, ut ab eodem inspiciantur ac pro talibus agnoscantur, prius-

quam

quam publicentu : ejuſmodi declaratio adverſatur determinationibus in Aula Madritenſi pluries *initis* poſt maturum controverſiæ examen, obſtatque non minus Liberrati Eccleſiaſticæ, quam inveterato harum Provinciarum uſui. Quam ob rem Internuntius non dubitat, quin a ſpectato zelo ac prudentia Excellentiæ Veſtræ ſit revocanda ſupra memorata Epiſtola, ac interea injungendum Senatui Brabantino, aut cui expedierit, ne aliquid attentetur contra publicationem prædictorum Decretorum ab Illuſtriſſimo Mechlininienſi faciendam. Cum proſcriptæ fuiſſent a Sancta Sede propoſitiones Janſenianæ, & ſubinde etiam nonnullæ epiſtolæ ac libri in illarum propugnationem editi, Dominis Epiſcopis, ac Belgii tunc temporis Internuntio mora fuit difficultas circa promulgationem Decretorum Suæ Sanctitatis, contendentibus nonnullis Miniſtris Suæ Majeſtatis (Caroli II.) eadem prius placetari debere. Brabantinum & Namurcenſe Conſilium ſummis conatibus in id fuerunt enixa : attamen haud obſtante ſpecioſo prætextu Regiæ auctoritatis, quam in eo lædi jactitabant, & poſſeſſionis, quam abſque veritatis fundamento in propitium favorem allegarunt, Philippus Rex IV. glorioſæ memoriæ Litteris in Supremo Flandriæ Conſilio Madriti expeditis 13. Julii 1659. determinavit oneri placetationis ſubeſſe debere illas tantum Bullas, quæ ſuper materiis Beneficialibus aut litigioſis ſunt expeditæ, hujus rei habita deciſione, nulla amplius de ea facta fuiſſet mentio, niſi Dominus Marchio de Caracena Belgii Gubernator Litteris 10. Decembris 1659. datis exceſſiſſet mentem, immo attentaſſet totaliter evertere dictam Suæ Majeſtatis determinationem, declarando debere placetari Bullas Beneficiales aut litigioſas, & permitti Dogmaticarum publicationem, poſtquam fuerint inſpectæ, & pro talibus cognitæ. Ubi autem clara atque evidens apparet Regia voluntas, non videtur attendenda illius interpretatio, quam promit unus ex Miniſtris Suæ Majeſtatis; præſertim quia determinatio Regia cum emanaverit ad inſtantiam Nuntii Apoſtolici, neutiquam cenſeri poteſt eam fuiſſe ſex poſt menſes a Sua Majeſtate revocatam abſque ulla prævia cum illo communicatione: ſatis quoque conſtat, quod Rex Philippus IV. ſemper in eodem ſenſu perſtiterit. Etenim cum Illuſtriſſimus Nuntius Millinus haud diſſimiles non ita pridem porrexerit querelas Suæ Majeſtati, quam Dominus Deus diutiſſime conſervet, eadem Litteris Maji 1676. datis, injunxit D. Duci de Villahermoſa, ut curaret obtemperari mandatis Regis ſui Parentis, quibus omnino advetſatur interpretatio D. Marchionis de Caracena, atque obſervari ſtylum in Belgio practicari conſuetum. Antequam vero præmemorata Epiſtola D. Marchionis de Caracena conſcriberetur, in hiſce Provinciis prorſus ignota erat diſtinctio placetandi Bullas, aut eas pro Dogmaticis agnoſcendi, & Conſilia Brabantinum & Namurcenſe, tametſi noſcerent, penitus eſſe Dogmaticam illam, qua proſcribebantur Libri in defenſionem Janſenii impreſſi, attamen hic & Madriti inſtiterunt pro ejuſdem Placetatione; condemnata tamen fuerunt a recto Suæ Majeſtatis Judicio, quæ dignata fuit injungere prædictis Litteris, ut, cum dicta Bulla eſſet mere Dogmatica, ſinerentur illam publicari juxta ſtylum uſitatum in Belgio, ubi eatenus non fuerat excogitata novitas excludendi Diſpoſitiones Pontificias, ut cognoſceretur an eſſent Dogmaticæ : præterea fere idealis eſſe videtur in noſtro caſu prætacta diſtinctio, licet nonnulli ex Dominis Conſiliariis exiſtiment, quod placetatio importet plena Decreti Pontificii cognitionem, formalemque illius publicationis aſſenſum, & quod exhibitio Bullæ, ut dignoſcatur an ſit Dogmatica, contineat meram inſpectionem illius tenoris, abſque eo quod Rex ejus promulgationi ſe ingerat. Dignetur, quæſo, Excellentia veſtra rem penitus introſpicere, & facile perſpectum habebit, quod in unum incidit placetare aliquam Bullam, ac examinare an ſit Dogmatica, utroque enim caſu ſubeſt arbitrio, voluntati, ac judicio Miniſtrorum Regis publicatio Apoſtolicarum diſpoſitionum, hæcque ſubordinatio & dependentia tolerari nequit a Sancta Sede in illis, quæ ſunt mere Dogmaticæ, quæque tantum concernunt puritatem Fidei atque animarum ſalutem, notorium eſt inde originem traxiſſe uſum placetandi Bullas Beneficiales & litigioſas, quod Summus Pontifex culpa eorum, qui ipſum falſo informantes, aut tacerent quod eſſet exprimendum, aut in ſubſtantia non vera exponerent, poſſet conferre Beneficia, delegare Judices, aut definire lites in præjudicium Privilegiorum Patriæ aut obſequii Regii; quod non eveniſſet, ſi Suæ Majeſtati vere & ſincere delatæ fuiſſent relationes: id autem neutiquam timeri poteſt, dum agitur de materiis mere ſpiritualibus & Dogmaticis; nam cum hæc decidantur aſſiſtente dictanteque Spiritu Sancto, cumque nullo modo eſſe queant præjudicio alicui Principi aut Statui, qui revereatur ſupremam auctoritatem viſibilis Eccleſiæ Capitis, ubique publicari debent ex libertate, qua Apoſtoli ac ſubinde eorum ſucceſſores docuerunt ſanctæ Fidei Myſteria independenter ab aſſenſu cujuslibet Supremæ Poteſtatis. Ad hanc mandam contentionem exhibendi Conſiliis Bullas Dogmaticas, ut pro talibus agnoſcantur, antequam promulgentur, adduci etiam poſſet, quod ſi Eccleſiaſtici publicarent tamquam Dogmaticas nonnullas diſpoſitiones Pontificias, quæ revera tales non eſſent, gravis oriretur difficultas, & Procurator Fiſcalis viam caſſationis inire tentaret; verumtamen hoc inconveniens non eſt ullo modo verendum, quoniam per quam remotum periculum, quod Eccleſiaſtici ſint exceſſuri Concordata & proprii muneris limites, quod neutiquam eſt præſumendum præterquam quod ſemper liberum foret Suæ Majeſtati adhibere remedia manutentioni ſuæ auctoritatis convenientia : ſi hujuſmodi cautela & diffidentia locum habere deberent, operæ pretium eſſet, ut cuncta Tribunalia Epiſcopalia & laica, antequam ullam aggrederentur cauſam inter ſe conferrent inſpectura, ad utrum eorum pertineat illius cognitio : alias poſſet Epiſcopus ſibi attrahere Judicium Conſilio reſervatum, & Conſilium ſe immiſcere materiis privative ſpectantibus ad Epiſcopos, læſaque pars, ut propriam tueretur Juriſdictionem, caſſationem intentare cogeretur: ſic tamen defertur prudentiæ Judicum & praxi, qua pollet, ut omnino cenſeatur, quod nullus eorum fines ſuæ auctoritatis ſit egreſſurus; & conſequenter pro certo etiam habendum eſt, quod in caſu noſtro Epiſcopi publicaturi ſint abſque prævia Placetatione pro Dogmaticis eas tantum Bullas, quæ revera tales erunt, & eneficiales aut litigioſas materias non concernent. Sane ita ſemper fieri conſuevit in qualibet Belgii Diœceſi, ut ſi neceſſe fuerit, facile probabitur Dominorum Epiſcoporum teſtimoniis nemine excepto, nec ab ullo ex Conſiliis a proprio treluvio extrahi poterit vel unum documentum, quo doceatur, aliquem Epiſcopum exhibuiſſe Bullam Dogmaticam, ut ibi pro tali agnoſceretur, priuſquam publicaretur; quinimmo poteſt Internuntius evidenter demonſtrare, quod pluries Fiſcalis Brabantinus ſe opponere tentavit liberæ Diſpoſitionum ſanctæ Sedis publicationi, quodque ſemper ei fuit impoſitum ſilentium a Generalibus hujus Patriæ Gubernatoribus, aut ipſomet Rege Madriti per Supremum Flandriæ Conſilium. Omiſſa mentione difficultatum, quas paſſa fuit promulgatio Decretorum a Summo Pontifice editorum annis 1643. & 1653. in doctrinam Janſenianam, & anno 1657. contra nonnullorum Janſeniſtarum libros, quæque remotæ fuerunt, niſi præmemoratæ Regiæ Epiſtolæ allegabantur recentiora exempla, quæ reſidente moderno Internuntio contigerunt die 6. Auguſti 1675. Conſilium Brabantinum annullavit caſſavitque publicationem independenter ab aſſenſu Regio facta ab Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi Bullæ, qua Sua Sanctitas attento Jubilæo anni 1675. permiſſit Religioſis Apoſtatis reditum ad propria Monaſteria abſque eo quod ſubjicerentur pœnis in Conſtitutionibus Ordinum expreſſis., Internuntius moleſtavit recurſum contra hanc caſſationem apud Dominum Ducem de Villahermoſa, qui re examinata injunxit Litteris, denuo publicandam eſſe dictam Bullam, & Rex præmemorata Epiſtola juſſit nihil innovari ea in re contra Decreta Regis ſui Parentis (Philippi IV.) glorioſæ memoriæ. Idem Conſilium 23. Octobris 1681. communicavit Illuſtriſſimo Archiepiſcopo Mechlinienſi libellum Fiſcalis, qui petebat annullari ob defectum Placetationis promulgationem cujuſdam Decreti Apoſtolici, quo proſcribebatur liber inſcriptus *Myſtica Cuidad. de Dios*; ſed cum dictus Præſul reſpondiſſet per modum advertentiæ, ac exhibuiſſet Epiſtolas Regias, fuit negotium ſilentio præteritum, rejectaque iſtantia Fiſcalis. Idem queſtus quoque fuit die 3. Auguſti 1682. quod Illuſtriſſimus Archiepiſcopus Mechlinienſis, nulla prius habita communicatione cum Miniſtris Regiis, curaſſet imprimi & Regularibus ſuæ Diœceſis communicari Bullam Suæ Sanctitatis ſtatuentem modum & regulam quoad ſupplicationes & expoſitionem Venerabilis; verumtamen habito ab Internuntio recurſu ad Dominum Marchionem de Grana, in irritum ceciderunt querelæ Fiſcalis Conſilii Brabantini. Praxi harum Provinciarum conformis prorſus eſt uſus Regnorum Hiſpaniæ, Neapolis, & Ducatus Mediolanenſis, in quibus juxta aſſerta duorum Nuntiorum Suæ Sanctitatis Diſpoſitiones Pontificiæ, ſi Dogmaticæ ſint, ſpectentque res mere ſpirituales, nulli Placetationis oneri obnoxia ſunt, eæque duntaxat placetantur, quæ de Beneficiis aut litibus pertractant: hinc nullus mirabitur vigere in cunctis Hiſpanicæ Monarchiæ Dominiis ejuſmodi uſum, ſi ſerio perpendant materias Dogmaticas & mere ſpirituales a Domino Jeſu Chriſto privative commiſſas fuiſſe Summi Pontificis deciſioni, ac utpote reſpicientes ſolum animarum regimen nullo eſſe poſſe præjudicio Regis obſequio ac rationi Status : quocirca opus non eſt ejus Miniſtros advigilare inſpectioni ac diſcuſſioni eorum, quæ a Pontifice deſuper ſtatuuntur independenter ab aſſenſu; immo contra explicitam Principum Regnorum voluntatem, Apoſtoli & ſubinde eorum ſucceſſores ſacro-ſanctam Fidem publicaverunt, & nunc etiam abſque ſupremorum Dominorum conſenſu promulgantur, eo quo fieri poteſt modo, in partibus Hæreticorum Mandata Pontificia quod materias dogmaticas & ſpirituales. Quo igitur fundamento auferri poſſet Sanctæ Sedi in Provinciis Belgicis libertas publicandi ſua Decreta, qua nunc fruitur, & potita ſemper fuit in ipſiſmet Hæreticorum partibus? quænam ratio attribuere poteſt Regi Catholico jus videndi ac examinandi hujuſmodi Bullas antequam publicentur? aut quis in animum inducet, quod ipſe in Eccleſiam ab eo eximie cultam, & loco matris habitam exercere queat majorem auctoritatem, quam alii Principes, qui eam non agnoſcunt, vel ab ejuſdem communione ſe ſubtraxerunt? Sedes Apoſtolica neutiquam timere debet tam grave ſibi inferri præjudicium, regente Belgium Veſtra Excellentia, cujus pietas eximia æque ac ſpectatus Regis Miniſtrorum zelus omnino ſpondet, nihil modo eſſe innovandum, ſed liberum fore omnibus Epiſcopis etiam impoſterum abſque ulla prævia cum Laicis communicatione publicare in propriis Diœceſibus Diſpoſitiones Pontificias & dogmaticas, prout facere conſueverunt, ſcientibus idque tacite approbantibus Conſiliis; quandoquidem ignorare nequeunt quod eſt notorium, & nullus unquam vetuſto huic uſui ſe oppoſuit, excepto Fiſcali Senatus Brabantini, cujus conatus rejecti ſemper fuere. Quam inſtantiſſime igitur Internuntius ſupplicat Veſtræ Excellentiæ, ut tamquam contrariam menti Suæ Majeſtatis (Caroli II.) & Regis Philippi IV. revocare dignetur ſupra memoratam Epiſtolam a Sanctiori Concilio ſcriptam Illuſtriſſimo Archiepiſcopo

ſcopo Mechlinienſi, datam 9. Decembris 1689. Quod ſi Excellentia Veſtra prævie communicare intendat hunc Libellum Dominis Conſiliariis Sanctioris Senatus, eamdem humillime rogat Internuntius, quatenus Conſilio Brabantino, aut cui expedierit, injungat, ne quidquam attentet contra publicationem; quæ ab illuſtriſſimo D. Archiepiſcopo Mechlinienſi abſque ullius præjudicio fiat in propria Diœceſi, Decretorum nuper in Theſes Doctoris Huygens, & Patris De Vos prolatorum.

Z.

L I T T E R Æ

CONSILII PRIVATI AD ARCHIEPISCOPUM MECHLINIENSEM poſt examinatum prædictum Libellum Internuntii.

PER REGEM.

Reverende in Chriſto Pater, dilecte & fidelis, viſa Supplica præſentata per Internuntium Suæ Sanctitatis, qua expoſuit, quod recuſaſſetis procedere ad publicationem Decretorum datorum 8. Auguſti, & 5. Septembris menſium proxime elapſorum, a Sancta Congregatione Cardinalium in materia Theſium Doctoris Gummari Huygens, & contra Theſes Patris Petri De Vos Societatis Jeſu, ratione illius quod vobis ordinavimus ſuper illa materia per noſtras Litteras de 9. Decembris 1682. has Vobis ſcribimus, indicantes, quod benefeceritis non publicando duo dicta Decreta, niſi prius bene eſſetis informati ab Internuntio Suæ Sanctitatis: inſpecto autem tenore dictorum duorum Decretorum, permittimus, ut procedatis ad eorumdem publicationem, Bruxelis ... Decembris 1685.

PAR LE ROY.

Très-Reverend Pere en Dieu, trèscher & feal, ayant vû la Requête préſentée par l'Internonce de Sa Sainteté, par la quelle il a remontré, que vous aviez refuſé de procéder à la publication des Decrets donnez le 8. Août & le 5. Septembre derniers, par la Sainte Congregation des Cardinaux, au ſujet des Theſes du Docteur Gummare Huyghens, & contre les Theſes du Pere Pierre De Vos de la Societé de JESUS, *à raiſon de ce que Nous vous avons ordonné ſur ce ſujet par nos Lettres du 9. Decembre 1682. Nous faiſons cette, pour vous dire que vous avez bien fait de ne publier leſdits deux Decrets, ſans qu'en ayans été auparavant informé de vôtre part, ou de celle de l'Internonce de Sa Sainteté; & ayant conſideré le contenu deſdit deux Decrets. Nous vous permettons de procéder à la publication d'iceux: A tant, &c. De Bruxelles, le ... Decembre 1685.*

AA.

L I T T E R Æ

D. INTERNUNTII AD ARCHIEPISCOPUM, quibus erat adjunctum Decretum S. Congregationis de 17. Januarii 1691. ut per Archiepiſcopum publicaretur.

ILLUSTRISSIME ET REVERENDISSIME DOMINE.

Mitto cum his Litteris Illuſtriſſimæ Veſtræ Dominationi Decretum, quo proſcribitur inter alios libros Opuſculum quoddam Doctoris Huyghens. Poterit citiſſime diſſeminari in hac Diœceſi, & in aliis; ante omnia curavi, ut certificarem deſuper Miniſtrum Suæ Majeſtatis. Eodem tempore mitto vobis duo exemplaria Decretorum, per quæ Pontifices Alexander VII. & Clemens IX. *prohibuerunt*, quiſque ſuo tempore, *Miſſale & Rituale Romanum*; ſed hactenus nondum accepi *condemnationem Canonis*, quam Veſtra Illuſtriſſima Dominatio cupiebat habere. Rogo Deum, ut Dominationem Veſtram diu incolumen ſervet, & apprecans felicem ingreſſum in Quadrageſimam, permaneo cum profundo reſpectu.

Illuſtriſſimæ & Reverendiſſimæ Dominationis Veſtræ

Humillimus Servus *Piazza*
Abbas ſancti Georgii.

Bruxellis 3. Martii 1691.

ILLUSTRISSIME ET REVERENDISSIME SEIGNEUR.

J'Envoye avec ce Billet à V. S. Illuſtriſſime un Decret, par lequel eſt proſcrit entr'autres Livres un certain Opuſcule du Docteur Huyghens. Il pourra être au plûtôt répondu dans ce Dioceſe, & dans les autres; car j'ay eu ſoin avant toutes choſes d'en donner connoiſſance au Miniſtre de S. M. Je vous envoye en même temps deux Exemplaires des Decrets par leſquels les Papes Alexandre VII. & Clement IX. ont prohibé, *chacun en ſon temps*, le Miſſel & le Rituel Romain; *mais juſqu à préſent je n'ay pas encore reçu* la condamnation du Canon, *que V. S. Illuſtriſſime deſiroit d'avoir. En priant Dieu qu'il la conſerve long-temps en bonne ſanté, je luy ſouhaite une heureuſe entrée dans le Carême, & je demeure avec un reſpect tout particulier.*

De V. S. Illuſtriſſime & Reverendiſſime

Le très humble Serviteur Piazza
Abbé de S. George.

A Bruxelles ce 3. Mars 1691.

BB.

L I B E L L U S

PROCURATORIS REGII, in quo concludit ad caſſationem publicationis prædicti Decreti de 17. Januarii 1691. per Archiepiſcopum Mechlinienſem facta ſine Placito Regio.

Regi in ſuo Supremo Conſilio Brabantiæ.

Exponit Conſiliarius & Procurator Generalis, quod die octava hujus menſis Martii valvis Eccleſiæ Sanctæ Gudulæ Bruxellis reperit affixum impreſſum quoddam Decretum Suæ Sanctitatis de data 17. Januarii proxime elapſi, quo Decreto varii Libri condemnantur ac proſcribuntur, nempe *Compendium Theologiæ, id eſt, Theſes ex prima parte 1. 2. & 2. 2. D. Thomæ Hebdomadatim defenſæ ab anno 1672. uſque ad annum 1679. in Collegio Hadriani VI. Pontificis, præſide eximio viro D. ac M. N. Gummaro Huyghens Lyrano S. T. D. Lovanii typis Georgii Lipſii, anno 1679.*

Recüeil

Aen den Koninck in ſynem Souverainen Raede geordonneert in Brabant.

Verthoont den Raede ende Procureur Generael dat by op den 8 deſer maendt van Meert 1691. op de Kerok-dure San Ste. Godele albier heeft bevonden geplectt te zyn ſeker gedruckt Decreet van Syne Heyligheyt in date 27. Januarii leſt-leden, by d'vvelck zyn gecondemneert gevvorden ende verboden verſcheyde Boecken als te vveten, Compendium Theologiæ, id eſt, Theſes ex prima parte 1. 2. & 2. 2. D. Thomæ Hebdomadatim defenſæ ab anno 1672. uſque ad annum 1679. in Collegio Hadriani VI. Pontificis, præſide eximio viro D. ac M. N. Gummaro Huyghens Lyrano S. T. D. Lovanii typis Georgii Lipſii, anno 1679.

Recüeil

Recüeil de diverses Pieces concernant le Quietisme & les Quietistes, &c.
Trois Lettres touchant l'Etat présent d'Italie, en l'année 1688. &c.
Opere Spirituali del Sig. du Bernieres-Louvigny, &c.
Op den voet van vvelck Decreet vvas geschreven: Publicetur, datum Mechliniæ die quinta Martii 1691. *ende ondervvaerts*, De Mandato Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Archiepiscopi Mechliniensis *vvaer beneffens vvas gestelt het Cachet van den vvorsz. Aertsbisschop, helyck blyckt by de Copye autentique van het voorschreven Origineel gepleckt ende afgedaen Decreet hier gevuegt, maer alsoo sulckdanige affixie ende publicatie ontvvisselyche niet en is geschiedt dan op een voorgaende Decreet ofte Mandaet van Syne Heyligheyt, gedient hebbende ten selven eynde, het vvelck geensints en heeft vermogen geexecuteert oft volbroget te vvorden sonder voorgaende permissie oft Placet van desen Hove, vvaer van nochtans den voorschereven Aertsbisschop nient en is versien gevveest, soo is 't dat den Verthoonder, om te beletten sulckdanige nieuvvigheden, ende tot conservatie van de authoriteyt; Hoogheyt ende gerechtiigeyt van uvve Majesteyt versuckt dat het Hof gelieve gedient te vvesen de publicatie ende affixie van het boven gemelt Decreet te verclaeren nul, van geender vverden ende sonder effect, ordonnerende dienvolgens aen voorsz. Aertsbisschop de selve te casseren, doode ende te niet te doen met alle het gene daer uyt ende soude mogen zyn gevolgt, met interdictie vant int, 't toekomende sulchz te doen op alsulcke amenden als het Hof sal gelieven t' arbitreren* cum expensis DD. *&c. ende (vvas onderteeckent)* VAN KERRENBROECK.

Recüeil de diverses Pieces concernant le Quietisme & les Quietistes, &c.
Trois Lettres touchant l'Etat présent d'Italie, en l'année 1688.
Opere Spirituali del Sig. du Bernieres-Louvigny, &c.
Ad calcem hujus Decreti scriptum erat: *Publicetur, datum Mechliniæ die 5. Martii* 1691. & inferius, *De mandato Illustrissimi ac Reverendissimi D. Archiepiscopi Mechliniensis*, ac insuper impressum erat sigillum præfati Archiepiscopi, ut constat ex copia authentica prædicti Originalis affixi & abstracti Decreti hic adjuncti. Verum cum hujusmodi affixio & publicatio indubie facta non fuerit, nisi præeunte Decreto aut Mandato Suæ Sanctitatis, quod nullatenus executioni mandari potuit, absque prævia permissione & Placito hujus Curiæ, quod prædicto Archiepiscopo non fuit concessum. Hinc supplicans, ad impediendas hujusmodi novitates, & ad conservandum auctoritatem, praeminentias, ac jura Tuæ Majestatis, supplicat, ut hæc Curia dignetur publicationem, ac prædicti Decreti affixionem declarare nullam, nullius valoris & effectus, ordinando in hunc finem prædicto Archiepiscopo eamdem, ac omnia inde sequuta, cassare & annihilare, interdicendo similia posthac attentare sub pœnis arbitrio Curiæ statuendis *cum expensis*, &c. (Signatum erat) VAM KERRENBROECK.

Apostilla marginalis super Libello Procuratoris Regii.

Gesien dese sy gecommuniceert by beslotene aen Brieven aen partye om hier tegens te seggen binnen acht dagen naer de communicatie, ende sonder prejudicie van dien het Hoft interdiceert aen de selve partye interim *iet voorders attenteren. Actum 16. Meert 1691. vvas geparapheert* HERZ. *Vt. ende onderteeckent*, CHRISTYN.

Visis his, communicetur Parti Litteris clausis ad contradicendum infra octiduum post insinuationem; & absque præjudicio illius, Curia eidem Parti interdicit quidpiam attentare, Actum 16. Martii 1691. Erat signatum, HERZ. Vt. Et subscriptum, CHRISTYN.

CC.

LITTERÆ

CONSILII BRABANTIÆ AD ARCHIEPISCOPUM MECHLINIENSEM, quibus ipsi communicatur prædictus Libellus Procuratoris Regii.

BY DEN KONINCK.

Ervveerdigen Vader in Gode seer lieven ende getrouvven ..... VVy senden u hier inne geslotendie Requeste gepresenteert in onsen Raede geordonneert in Brabant by oft van vvegen onsen lieven ende getrouvven Raedt ende Procureur Generael van Brabant, ende mits die redenen daer inne geruert, hebben vvy de selve u vvel vvillen doen communiceren om daer tegen te seggen, 't gene raedt sal gedragen binnen acht dagen naer de receptie de'er, intendicerende u interim *iet voorders t' attenteren, sendende in cas van antvvoort oft rescriptie de solve beneffens de voorsz. Requeste ende dese tegenvvordige in handen van onsen Secretaris de se onderteeckent hebbende, om de selve gesien by die van onsen voorsz. Raede geordonneert te vvorden naer behooren, hier mede, Ervv. Vader in Gode seer lieven ende getrouvven, onsen Heere Godts zy met u. Geschreven binnen onser Stadt Brussele den 17. Meert 1691.*

PER REGEM.

Reverende in Christo Pater, chare & fidelis ..... mittimus Vobis hisce acclusam Supplicam in Consilio nostro Brabantiæ ex parte chari nostri ac fidelis Consiliarii ac Procuratoris Generalis Brabantiæ præsentatam, & ob rationes in ea motas jussimus eadem Vobis communicari, ad contradicendum prout Consilii infra octiduum a receptione harum, interdicendo Vobis interim, ne quidquam ulterius attentetis, ac, in casum responsi aut rescripti, idem cum prædicta Supplica & his præsentibus, remittatis in manus nostri Secretarii, qui hasce signavit, ut viso eodem responso, prædictum nostrum Consilium disponat prout juris, &c. Bruxellis 17. Martii 1691.

DD.

DECLARATIO

ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSIS qua se excusat super facta præfata publicatione, & promittit, se imposterum nullum Decretum Romanum publicaturum, nisi obtento pravie Placito Regio.

Les. MALO *Secretaire du Seigneur Archevêque de Malines étant venu trouver le soussigné Conseillier & Procureur General de Brabant, de la part dudit Archevêque, luy a mis es mains ce jourd' huy la Lettre originelle du Seigneur Internonce, dont le double est sus écrit, pour faire voir que l'affixion & publication du Decret de Sa Sainteté y mentionné n'avoient pas été faites de son propre mouvement: luy ayant déclaré en outre de la part comme dessus, que son Seigneur Maître ne prétendoit pas de faire faire doresnavant telles ou semblables affixions, ou publications venantes de Rome, ni de Sa Sainteté, sans* Placet *préalable du Conseil de Brabant. De quoy le soussigné ayant donné part au Seigneur Chancelier en l'Assemblée du Conseil, a été trouvé bon, qu'en feroit tenu cette notice, & que parmy ce viendroit à cesser la communication à faire de la Requête per lui presentée à ce Conseil contre ledit Archevêque, afin que lesdites affixion & publication du Decret sus mentionné seroient déclarées nulles & sans effet: luy ordonnant de les casser & annuller, ensemble tout ce qui pourroit en être suivi, avec interdiction de ne le plus*

Cum Dominus MALO, Secretarius Domini Archi-Episcopi Mechliniensis, adivisset subscriptum Consiliarium & Procuratorem Generalem Brabantiæ, pro parte dicti Archi-Episcopi, extradidit eidem hodie Litteras originales Domini Internuntii, quarum copia supra descripta habetur ad demonstrandum, quod affixio & publicatio Decreti Suæ Sanctitatis ibi mentionati, non fuissent factæ proprio suo motu: declarando ulterius pro parte ut supra, quod Dominus suus imposterum non sit curaturus fieri tales vel similes affixiones aut publicationes Roma vel a Sanctitate Sua adferendas, sine prævio Placito Consilii Brabantiæ. De quibus postquam infrascriptus informasset Dominum Cancellarium in Congregatione Consilii, consultum visum est hujus rei servare notitiam, & interea cessare a communicatione facienda Supplicæ, ab ipso huic Consilio præsentatæ contra dictum Archi-Episcopum; ut dictæ affixio & publicatio Decreti supra mentionati declarentur nullæ & sine effectu: mandando eidem ut illas casset & annullet, & quidquid inde forte secutum esset; una cum inhibitione de tali

tali imposterum attentando sub mulcta arbitrio Consilii imponenda. Datum Bruxellis 30. Martii 1691. Erat signatum, BUSLEYDEN.

plus faire à l'avenir, sur telle amende qu'il plaira à la Cour d'arbitrer. Fait à Bruxelles, le 30. Mars 1691. Etoit signé, BUSLEYDEN.

EE.

LIBELLUS
PROCURATORIS REGII

Oblatus Parlamento Mechliniensi, in quo exponit sub districtu hujus Parlamenti spargi Decretum Romanum de 20. Aprilis 1668. non obtento Placito Regio, concluditque, ut mandetur tam Vicario, quam Vicariatui Mechliniensi, Sede vacante, consignari omnia dicti Decreti exemplaria eidem per Internuntium submissa, eique interdicatur Decreti reimpressio & publicatio sub pœna apprehensionis temporalium, una cum Sententia Parlamenti, qua tam Vicario, quam Vicariatui interdixit publicationem ejusdem Decreti.

EXPONIT Procurator Regius, quod, quamvis juxta rationem fundamentalem Status, exemplum Regnorum vicinorum, usum continuum plurium sæculorum, & magnum numerum Pragmaticarum successive emanatarum a nostris Dominis territorialibus, non liceat Episcopis, nec eorum Vicariis, in casu vacantis Sedis, recipere, curare publicari, vel divulgari in suis Diœcesibus ullas Bullas vel Mandata Curiæ Romanæ, nisi prius examinata fuerint a Censoribus Regiis ad hoc deputatis, & debite placitata, & hoc justissima de causa, ne potestas Regia, & superioritas Suæ Majestatis hoc medio supplantetur, & boni Subditi cogantur obedire talibus Mandatis, quæ possent esse incompatibilia cum moribus & consuetudinibus Patriæ; hoc non obstante qui gerit officium Internuntii curasset mitti ad Episcopos, & Vicarios Sedium vacantium Bullam hic adjunctam, emanatam a Sua Sanctitate 20. Aprilis ultimi, condemnatoriam cujusdam Libri intitulati: *Novum Testamentum Domini nostri Jesu Christi traductum Gallice secundum editionem Vulgatam cum differentiis Græci idiomatis*, quamvis impressus sit in Civitate Montensi, cum prævia permissione Archi-Episcopi Cameracensis, deinde Messire Gaspar Nemius, qui secutus est ex approbatione Episcopi Namurcensis, & Doctoris Pontanus, auctorizatus per Litteras Patentes Suæ Majestatis, & ejus Consilii privati 24. Julii 1666. absque hoc tamen quod dicta Bulla sit submissa Censuræ Censorum Regiorum, multo minus Placitum sit concessum, immo nulla sit apparentia, quod sit concedendum; cum autem Exponens juxta debitum sui muneris non possit dissimulare, dictam Bullam recipi in hac Diœcesi dependente ab hoc Consilio, immo in Patria subdita Suæ Majestati, Curiæ supplicat, quatenus mandet Vicario Generali & omnibus, qui sunt sub Vicariatu dicti Archiepiscopatus vacantis, ut extradant omnia, quæ acceperunt, exemplaria illius Bullæ, cum prohibitione ne denuo imprimatur, publicetur aut divulgetur per hunc districtum vel Diœcesim, sub pœna occupationis bonorum temporalium ad illos pertinentium, & ulteriore arbitrio Curiæ determinanda.

Signum, B. A. Van den Zype.

His omnibus inspectis, & facta relatione ad Curiam, implebuntur quæ ab ipsa sunt resoluta: interdiciturque interea tam Vicario Generali hujus Archiepiscopatus, quam illis, qui sunt de dicto Vicariatu, ne mentionatam Bullam publicent, vel publicari faciant directe vel indirecte, sive per impressionem, sive per Litteras particulares, usque ad ulteriorem Ordinationem. Datum Mechliniæ 10. Julii 1668.

Signatum, RENGRAND.

REmontre le Procureur General du Roy, que quoy que par la raison fondamentale de l'Etat, l'exemple des Royaumes voisins; l'usage constant de plusieurs siecles, & bon nombre de Pragmatiques successivement émanées de nos Souverains; il ne soit pas permis aux Avêques, ni à leuss Vicaires en cas de vacance du Siege, de recevoir, faire publier, ou glisser dans leurs Dioceses aucunes Bulles ou Mandemens de la Cour de Rome, à moins que d'être examinez par les Consaux à ce commis, & dûement placetez, & ce à très-juste sujet, afin que la puissance Royale & Souveraineté de Sa Majesté ne soit par ce moyen supplantée, & les bons Sujets d'icelle exposez à la nécessité d'obeïr a ces Mandemens, qui pourroient être incompatibles avec les mœurs & coûtumes du Païs; ce néanmoins celuy faisant l'office d'Internonce auroit fait glisser aux Evêques & Vicaires des Sieges vacans la Bulle cy jointe, émanée de Sa Sainteté le 20. d'Avril dernier, condamnatoire de certain Livre portant pour titre: Nouveau Testament de Nôtre Seigneur JESUS-CHRIST traduit en François selon l'edition Vulgate, avec les differences du Grec, *nonobstant qu'il soit imprimé dans la Ville de Mons, sur la permission préalable de l'Archevêque de Cambray, alors Messire Gaspar Nemius, qui a été suivi de l'approbation de l'Evêque de Namur, & du Docteur Pontanus, le tout autorisé par Lettres d'Octroy de Sa Majesté, de son Conseil Privé, le 24. Juillet 1666. sans que pourtant ladite Bulle ait point encore été soûmise à la censure desdits Consaux, Royaux, moins ledit Placet y ait été accordé, voire qu'il y ait apparence qu'il le sera oncques: Comme le Remontrant par le devoir de sa Charge ne peut dissimuler que ladite Bulle soit reçûë dans ce Diocese, ressort de ce Conseil, voire point dans le Païs de l'obeissance de Sa Majesté, supplie la Cour d'ordonner au Vicaire General, & ceux du Vicariat de cet Achevêche vacant, de consigner entre ses mains tous le Exemplaires qu'ils ont reçûs de ladite Bulle, avec défenses de leur faire réimprimer, publier ou glisser par ce district ou Diocese, à peine du saisissement de leur temporel, & telle ulterieure que la Cour y trouvera y choir. Quoi faisant, &c.*

Signé, B. *A. Van den Zype.*

Le tout vû & rapport fait à la Cour, seront faits les devoirs resolus par icelle; interdisant cependant, tant au Vicaire General de cet Archevêqué, qu'à ceux du Vicariat, de publier la Bulle icy mentionnée, ou la faire publier directement ou indirectement, soit par imprimez, ou Lettres particulieres, jusques à autre Ordonance. Fait à Malines, le 10. Julliet 1668.

Signé, RENGRAND.

FF.

BULLA

ALEXANDRI VII. qua damnantur bina Censuræ Facultatis Theologicæ Parisiensis.

ALEXANDER EPISCOPUS *servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam*, Cum ad aures nostras pervenerit duos prodiisse libros, quorum alteri titulus est: Censura Sacræ Facultatis Theologicæ Parisiensis in librum, cui titulus est: *La Defense de N. S. P. le Pape, de Nosseigneurs les Cardinaux, Archevêques & Evêques, & de l'employ des Religieux Mendians, contre les erreurs de ce tems, par Jacques de Vernant, à Metz* 1668. Alteri vero titulus est: Censura Facultatis Theologicæ Parisiensis in librum, cui titulus est: *Amadæi Guimenii Lomarensis, olim Primarii Sacræ Theologiæ Professoris, Opusculum, &c.* In quibus Libris Censura præsumptuosa notantur aliquæ Propositiones, eæque præsertim, quæ ad Romani Pontificis, & Sanctæ Sedis Apostolicæ auctoritatem, Episcoporum jurisdictionem, Parochorum munus, Privilegia a Sancta Sede concessa, Dispensationes Apostolicas, actionumque moralium regulam pertinent, & alia, quæ, & gravissimorum auctoritate Scriptorum, & perpetuo Catholicorum usu nituntur: & cum fieri non possit publico Catholicæ Religionis detrimento, ut prædictæ Censuræ in commemoratis Libris sine debita Ecclesiæ animadversione & damnatione remaneant; Nos pro Apostolico munere, quo licet immeriti fungimur, ut gravissimo scandalo, quod inde Catholicis accidere posset, occurramus; habitis prius doctissimorum ac insignium in Sacra Theologia Magistrorum ac Professorum, & Sacrarum Sedis Apostolicæ Congregationum Qualificatorum, quos ad hæc specialiter deputavimus, consultationibus, ut rei gravitas videbatur postulare, necnon auditis suffragiis Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium in tota Republica Christiana generalium Inquisitorum, motu proprio & ex certa scientia nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine præfatas Censuras uti præsumptuosas, temerarias, atque scandalosas, auctoritate Apostolica damnamus, & pro damnatis haberi volumus, easque nullius valoris & roboris fuisse, sed cassas & irritas esse declaramus: mandamus insuper, ne quisquam ex Christi fidelibus, cujuscumque gradus ac dignitatis existat; etiam Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, aut alia majori

majori dignitate, etiam speciali, ac specialissima nota digna suffultis, prædictas Censuras approbet, sequatur, atque defendat; neve in publicis, aut privatis lectionibus, disputationibus, sessionibus, aut aliis actibus publicis illas sequatur, tueatur, aut doceat; neque in libris, aut etiam scripturis publicis vel privatis, aut alio quocumque modo illas alleget, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ ipso facto incurrendæ, cujus absolutionem Nobis, ac Sedi Apostolicæ reservamus. Præterea Typographis, ac Bibliopolis expresse prohibemus, ne præfatos Libros, & Censuras imprimere, ac typis mandare, minusque impressos vendere audeant, ac præsumant, sub eadem pœna excommunicationis latæ sententiæ ipso facto incurrendæ. Insuper Libros, Scripturas, & alia opera, in quibus præfatæ Censuræ quomodolibet continentur, laudantur, & defunduntur, Apostolica auctoritate prohibemus, ac pro vetitis haberi volumus; mandamusque, ne aliquis illos, ac illa legere, aut penes se retinere præsumat, sed locorum Ordinariis, aut hæreticæ pravitatis Inquisitoribus in locis, in quibus S. Inquisitionis officium exercetur, consignet, sub pœna excommunicationis, ut supra ipso facto incurrendæ. Dictisque Ordinariis, ut etiam tamquam Apostolicæ Sedis Delegatis, necnon præfatis hæreticæ pravitatis Inquisitoribus districte præcipimus, ut contra transgressores, inobedientes, ac rebelles diligenter inquirant, & procedant, & ad declarationem dictæ excommunicationis, & ad alias pœnas pro gravitate ipsorum inobedientiæ ac transgressionis pro eorum arbitrio procedant. Cæterum ulterius de præfatis Censuris judicium, deque opinionibus in prædictis Libris Jacobi de Vernant, & Amadæi Guimenii contentis, necnon de aliis in eisdem Censuris expressis, sive in eis præmemoratæ opiniones notentur, sive non, Nobis, ac S. Sedi Apostolicæ reservamus. Decernentes insuper præsentes Litteras semper, & perpetuo validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri & obtinere, sicque per quoscumque Judices ordinarios, & Delegatos ubique judicari & definiri debere, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate; ac irritum & inane esse, quidquid secus super his a quocumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem ut præsentium transumptis etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis Originalibus adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo hominum liceat hanc nostram Constitutionem infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem, anno Incarnationis Dominicæ 1665. septimo Kalendas Julii, Pontificatus nostri anno undecimo.

J. Cardinalis Prodatarius,

S. UGOLINUS.

Visa de Curia, P. CIAMPINUS.

Registrata in Secretaria Brevium.

P. CIAMPINUS.

Anno a Nativitate Domini Nostri Jesu Christi 1665. Indict. 3. die vero 26. Mensis Junii, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Alexandri, Divina Providentia Papa VII. anno ejus undecimo, supradicta Littera Apostolica affixa & publicata fuerunt ad valvas Basilica Principis Apostolorum, Cancellaria Apostolica, ac in acie Campi Flora, ac in aliis locis solitis & consuetis urbis, per me Carolum Molanum ejusdem Sanctissimi D. N. Papa, ac Sanctissima Inquisitionis Cursorem.

GG.

DISCURSUS

DIONYSII TALON ADVOCATI REGII, coram Parlamento Parisiensi contra prædictam Bullam Alexandri VII.

L'An 1665. le 29. jour de Juillet, Messieurs les Gens du Roy sont entrez dans la Grand'Chambre, & Messieurs Talon Avocat General portant la parole, a dit à peu prés ce qui s'ensuit.

La Bulle est injuste & insoûtenable, en ce qu'elle condamne deux Censures de la Faculté le Théologie faite contre des Livres qui sont remplis de maximes trespernicieuses, sans néanmoins porter aucun jugement de ces mêmes Lives, le Pape se contentant de reserver à luy & audit Siege d'y pourvoir en tems & lieu, ce qui est autoriser indirectement toutes ces corruptions que les Livres veulent introduire dans la Morale.

Le Pape dépoüille la Faculté d'un droit qui luy est acquis, & dont elle joüit depuis plus de cinq cens ans, en déclarant ses Censures présomptueuses & temeraires, qu'il est aisé de justifier par plusieurs exemples, que les Facultez de Théologie ont toûjours censuré les Livres qui contiennent de mauvaises doctrines, ou contre la Foy ou contre les mœurs, sans parler des Censures qui furent faites en 1300. au environ, contre un nommé Amaury, & encore contre de certaines Propositions de Magie qui furent avancées, en ce tems là par quelques Auteurs inconnus. Celle de Montesson Jacobin est d'autant plus celebre, qu'en ayant interjetté appel au Pape, les Docteurs firent un Livre pour se défendre, en sorte que le Pape n'osa y donner la moindre atteinte: dans les derniers temps la Faculté a encore exercé plusieurs fois cette autorité, particulierement contre le Livre de Santarel, & au vû & sçû des Papes.

Cette Bulle va directement établir l'infallibilité du Pape, & sa superiorité prétenduë au-dessus du Concile comme un article de Foy; puisque c'est particulierement ce point dont la Cour de Rome n'a pû souffrir le Censure. Qu'on sçait avec quelle facilité cette Cour s'applique à établir cette prétenduë infallibilité, qu'elle tire avantage de tout, & qu'elle fait sans cesse de nouveaux pas, dont elle ne recule jamais; que la Faculté de Theologie étant un des plus grands obstacles qu'elle ait recontré pour l'établissement de ses prétentions, elle a resolu dans cette rencontre de la flétrir par une Censure injurieuse & pleine d'outrages, afin par ce moyen de luy imposer silence, & établir ensuite paisiblement leurs maximes ultramontaines. Cet artifice de la Cour de Rome étant trop grossier pour n'être pas apperçû: que la Cour devoit prendre la Faculté sous sa protection puis qu'elle n'avoit fait que de suivre dans ses Censures l'anciene Doctrine, sur laquelle sont fondées les Libertez de l'Eglise Gallicane, & que même elle avoit été engagée en quelque façon à le faire per l'autorité de la Cour qui avoit aussi eu connissance de cause; que pour cet effet il étoit à propos de les faire registrer au Greffe de la Cour, où elles deméureroient comme en dépôt: qu'il est vray que la Cour avoit fait d'abord difficulté à l'enregistrement, mais que c'étoit cela même qui avoit donné la hardiesse aux Officiers de la Cour de Rome de faire cette

Anno 1665. 29. Julii, Domini Consiliarii ingressi sunt in Conclave majus, & Dominus Talon Advocatus Generalis hunc habuit discursum.

Bulla est injusta, nec sustineri potest, eo quod condemnet duas Censuras Facultatis Theologicæ factas contra Libros plenos sententiis perniciosissimis, absque hoc tamen quod ferat ullum judicium de ipsis libris, Pontifice contento sibi & dictæ Sedi reservare potestatem providendi in tempore & loco; quod est auctorizare indirecte omnes illas corruptiones, quas illi libri introducunt in Moralem.

Pontifex spoliat Facultatem dictam quodam jure, quod ipsi est acquisitum, & quo fruitur ante plures quam quingentos annos, declarando ejus Censuras præsumptuosas & temerarias, quas facile est justificare per multa exempla, quod facultates Theologicæ semper censuraverit Libros, qui continent prava dogmata, aut contra fidem, aut contra mores, absque hoc quod fiat mentio Censurarum, quæ factæ fuerunt anno 1300. contra quemdam nominatum Amaury, & adhuc contra certas propositiones Magicas, quæ fuerunt productæ illo tempore ab aliquibus Auctoribus incognitis: illa, quam produxit Montesson Dominicanus, est eo celebrior, quod cum interposuisset appellationem ad Pontificem, Doctores composuerint Librum ad se defendendum, taliter ut Pontifex non ausus fuerit vel minimum quid attentare: ultimis temporibus Facultas adhuc exercuit auctoritatem, speciatim contra Librum Santarel, vidente & sciente Pontifice.

Hæc Bulla directe stabilit infallibilitatem Pontificis, & ejus superioritatem prætensam supra Concilium contra articulum Fidei, cum hoc peculiariter sit punctum, cujus Curia Romana non potuit pati Censuram. Scitur quanta cum facilitate hæc Curia conetur stabilire hanc prætensam infallibilitatem, quod omnia ad se trahat, & indefinenter nova tentet, quæ nunquam vult derelinquere; quod Facultas Theologica, cum sit ei maximo obstaculo, ne stabiliat suas prætensiones, resolverit in hac occurrentia illam supprimere per Censuram injuriosam & plenam calumniis, ut hoc medio illi imponat silentium, & consequenter quiete stabiliat suas maximas ultramontanas. Hoc stratagema Curiæ Romanæ nimis est stupidum ut non observetur; quod Curia deberet manutenere Facultatem, cum secuta esset in suis Censuris antiquam doctrinam, in qua fundatur libertas Ecclesiæ Gallicanæ; quod etiam aliquo modo adstricta esset id facere auctoritate Curiæ, quæ etiam causæ cognitionem habuerat, & in illum finem consultum esset illas curare registrare in Registris Scrinialibus Curiæ, ubi manebunt instar depositi: quod verum sit Curiam initio fecisse difficultatem registrandi, sed hoc idem esset quod dedisset audaciam Officiariis Romanæ Curiæ hanc faciendi Bullam; & ad reprimendam eorum temeritatem non posset nimis alte se declarare pro Censuris.

Quod

Quod doctrina infallibilitatis absolute evertat libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, & stabiliat per sequelam necessariam potestatem absolutam Pontificis, etiam supra temporalitatem Regum: nec plane facit ad impediendam hanc consequentiam, quod semper Pontifices maneant infallibiles in factis, cum faciant quandocumque libuerit, dogmata ejusdem farinæ supra temporalitatem Regum, & supra sacras Personas, sicut fecit Bonifacius VIII. in sua Bulla, *Unam sanctam*, ubi declarat, quod sit de fide credere: quod Papa sit supra omnes Potestates spirituales & temporales.

Quod sequeretur etiam ex illa doctrina, admittendum esse in Gallia Tribunal Inquisitionis, cujus vel umbram fugimus: & reducendum esse Regnum ad eumdem statum, in quo sunt Provinciæ, quæ gemunt sub jugo tam intolerabili: quod juxta stylum hujus Tribunalis Bulla anticipative condemnat omnes libros, ubi Censuræ Facultatis essent enuntiatæ vel prohibitæ, in quo comprehenduntur Decreta Curiæ; quod non debet videri tam mirandum, cum habuerit insolentiam Catalogo inferendi Decretum contra *Joannem Chastel*, sicut adhuc apparet in Indice impresso anno ultimo.

In hac occurrentia omnis vigor possibilis est adhibendus ad repellenda tam injusta attentata Curiæ Romanæ, quæ nunquam tam audacter processit, sicut jam; & quamvis excommunicatio lata in Bulla sit nulla, & non possit redundare nisi contra illos, qui eam pronuntiarunt, tamen præveniendi sunt pessimi effectus, quos posset producere in populo, si Curia illos non impediret. Nimis sumus informati de stratagematibus & tricis quorumdam hominum, qui omnem adhibent conatum ad stabiliendum inter nos novas maximas, & qui vinculum secretum fovent cum Officiariis Curiæ Romanæ, dicentes, quod omnes homines sint dispostituri ad recipiendum cum respectu eorum Rescripta & Brevia: multum interest reprimere hujusmodi homines, sicut perturbatores quietis publicæ, contra quos petimus ut nobis liceat informare.

Quantum ad modum pronuntiandi sequendum in hac occurentia, scit Curia quod ab illo tempore, quo Appellationes sicut abusus successerunt Appellationibus *ad futurum Concilium*, hoc unicum fuit medium adhibitum ad reddendas illusorias Bullas & Rescripta contraria dispositioni sanctorum Decretorum: verum est quod in hoc hactenus sit adducta quædam præcautio, quæ est non applicare abusum nisi super executione, absque hoc quod attingatur obtentio, ad non lædendum respectum debitum Sanctæ Sedi; ita ut cum non sit executio nec obtentio, satis difficile sit attingere hanc Bullam, cum id non possit fieri nisi ipsa substantia Bullæ tangatur: inveniuntur quidem exempla, in quibus Curia non est immorata omnibus his formalitatibus, declarando nullas & abusivas Bullas notorie injustas, sicut fecit Parlamentum Taronense, & Parlamentum de Chalons tempore factionis: & certe si quædam detur occasio se dispensandi ab illis formalitatibus, & vigorem plane extraordinarium ostendendi, est in hac ubi videtur Curia Romana altissime jactare infallibilitatem, quam vult esse articulum fidei, non obstante antiqua doctrina Ecclesiæ, & speciatim Gallicanæ. Sed si Curia faciebat difficultatem pronuntiandi super abusu, justitia exigit ad minus ut detur actus, &c.

Cæterum non est immorandum super hoc, quod dicta Bulla non sit publicata, & quod illius non habeantur copiæ: nam bene scitur, quod Curia Romana illius originale non sit missura, quod manet in Archivis Cancellariæ, & quod sufficere credat suas Bullas affigi ad valvas, & ad alia loca publica Romæ, & postea prætendunt quod sint sufficienter publicatæ; & quod dubitari non possit, quin illæ Bullæ sint veræ, nisi quis velit cæcutire; quod omnes Trapezitæ illarum receperint fasciculos impressos per ultimum ordinarium, & quod res publice sit notoria; quod possit esse artificium Curiæ Romanæ illas non mittere in Galliam, ut illis non fiat oppositio, & illarum facta diffusione in Regnum, minus vigoris & virtutis habeatur ex post ad illam supprimendam; quod haberentur exempla, in quibus suppressæ essent tales Bullæ super copiis impressis, absque hoc quod haberetur originale.

Absoluto suo discursu Dominus Talon has conclusiones dedit signatas a Domino Procuratore Generali, & postea ille & Dominus Procurator Generalis discesserunt.

cette Bulle ; & pour reprimer leur temerité ; qu'elle ne sçauroit se declarer trop hautement pour les Censures.

Que la doctrine de l'infaillibilité ruine absolument les Libertez de l'Eglise Gallicane, & établit par une suit necessaire la puissance absoluë du Pape, même sur la temporalité des Roix ; qu'il ne sert de rien pour empêcher cette consequence, de dire que les Papes demeurent toûjours infaillibles dans les faits, puis qu'ils font quand il leur plait des points doctrinaux de ces mêmes pretentions sur la temporalité des Rois, & sur leurs sacrées Personnes, comme a fait Boniface VIII. dans sa Bulle Unam sanctam, *où il declare qu'il est de foy, de croire que le Pape est aut dessus de toutes le Puissances spirituelles & temporelles.*

*Qu'il s'ensuivroit aussi de cette doctrine, qu'il faudroit admettre en France le Tribunal de l'Inquisition, dont nous fuyons jusques à l'ombre, & réduire le Royaume au même etat que les Païs qu'on nomme d'obedience, qui gemissent sous un joug si insupportable: que suivant le style de ce Tribunal, la Bulle condamne par avance tous les Livres où les Censures de la Faculté seroient énoncées ou défenduës, en quoy sont compris les Arrêts de la Cour ; ce qui ne doit pas paroître fort surprenant, puis qu'ils ont bien eu l'insolence de mettre dans l'*Index *l'Arrest contre* Jean Chastel, *comme il paroît encore dans l'*Index *qui a été imprimé l'année derniere.*

Ainsi que c'est dans cette recontre qu'il faut apporter toute la vigueur possible, pour repousser ces injustes entreprises de la Cour de Rome, qui n'avoit point encore fait de démarches si hardies que celle-cy ; qu'encore que l'excommunication portée par la Bulle soit nulle, & qu'elle ne puisse rejaillir que contre ceux qui l'ont prononcée, il est néanmoins de consequence de prévenir les mauvais effets qu'elle pourroit avoir parmy les peuples, si la Cour par son autorité n'en empêchoit les mauvais effets : Qu'on n'est que trop informé des cabales & des brigues de certaines gens, qui font tous leurs efforts pour établir au milieu de nous les nouvelles maximes : & qui entretiennent une liaison secrette avec les Officiers de la Cour de Rome, leur faisant entendre, qu'ils disposeront tout le monde à recevoir avec respect leurs Rescrits & leurs Bulles ; Il est de la derniere consequence de reprimer ces sortes de gens, comme des perturbateurs du repos public, contre lesquels nous demandons qu'il nous soit permis d'informer.

Quant à la maniere de prononcer, qu'on doit suivre dans cette rencontre, la Cour sçait que depuis que les Appellations comme d'abus ont succedé aux Appels ad futurum Concilium, *c'a eté le seul moyen qu'on a employé, pour rendre illusoires les Bulles ou Rescrits qui sont contraires à la disposition des saints Decrets : il est vray qu'en cela on a apporté jusqu'icy quelque précaution, qui est de n'appliquer l'abus que sur l'exécution, sans toucher à l'obtention, pour ne pas blesser le respect qu'on doit au S. Siege ; en sorte que n'y ayant ni exécution, ni même obtention, il est assez difficile de donner atteinte à cette Bulle, puis qu'on ne le sçauroit faire sans s'attacher à la substance même de la Bulle : ce n'est qu'on ne trouve des exemples où la Cour ne s'est point arrêtée a toutes ces formalitez, & où elle a déclaré nulles & abusives des Bulles qui étoient notoirement injustes, comme fit le Parlament de Tours & celuy de Châlons du temps de la Ligue : & certainement s'il y a quelque occasion de dispenser de ces formalitez, & de faire paroître une vigueur toute extraordinaire, c'est dans celle-cy, où l'on voit que la Cour de Rome se déclare hautement sur le sujet de l'infallibilité, qu'elle veut faire passer pour article de Foy, malgré l'ancienne doctrine de l'Eglise, & particulierement celle de France. Mais si la Cour faisoit difficulté de prononcer dès maintenant sur l'abus, il est de sa justice au moins de donner acte, &c.*

Au reste il ne faut pas s'arrêter sur ce que cette Bulle n'a pas été publiée, & qu'on n'en a que des Copies ; car on sçait bien que la Cour de Rome n'envoyera pas l'Original, lequel demeure dans les Archives de la Chancellerie, & qu'elle se contente d'afficher ses Bulles ad valvas, *& autres lieux publics de Rome, après quoy ils prétendent qu'elles sont suffisamment notifiées ; qu'on ne peut pas douter que ces Bulles ne soient veritables, à moins de s'aveugler soy-même ; que tous les Banquiers en ont reçû des Paquets imprimez par le dernier ordinaire, & que la chose est de notorieté publique ; que c'est peut-être un artifice de la Cour de Rome de n'en point envoyer en France, afin qu'on ne s'y oppose point, & que s'étant une fois repanduë dans le Royaume, on ait moins de vigueur & de force dans la suite pour la supprimer : qu'il y avoit des exemples où l'on avoit supprimé de semblables Bulles sur les Copies imprimées, sans avoir d'Original.*

Après que M. Talon eut fait son discours, il donna ces Conclusions, signées de M. le Procureur General s'& ensuite, luy & M. le Procureur General se sont retirez.

CON-

HH.

C O N C L U S I O

CAPTA PER PROCURATOREM REGIUM coram prædicto Parlamento Parisiensi ad suppressionem prædictæ Bullæ Alexandri VII. & conservationem Censurarum Facultatis Theologicæ, quæ per eam Bullam erant damnatæ.

Requerons qu'il plaise à la Cour nous recevoir Appellans comme d'abus, & faisant droit sur nôtre appel, déclarer la Bulle nulle & abusive, comme contraire aux saints Decrets, aux libertez du Royaume, & aux droits des Universitez; & où la Cour feroit difficulté présentement d'y prononcer, & Nous demandons q'il luy plaise noux en donner acte, aux offres que nous faisons d'en fournir les moyens dans trois jours; & au surplus, nous estimons qu'il y a lieu de faire défenses à toutes personnes, de retenir, publier & debiter ladite Bulle: ordonner que ceux qui en ont des Exemplaires, les rapporteront au Greffe de la Cour, ou des Jurisdictions Royales où ils sont demeurans, pure être supprimez.

Maintenir la Faculté de Theologie de Paris en son droit de censurer les Livres qui contiendront des propositions contraires à l'autorité de l'Eglise, à la pureté de la Morale Chrétienne, aux Droits de la Couronne & des Libertez de l'Eglise Gallicane; ordonner que les deux Censures seront registrées au Greffe de la Cour, lûës une fois par chaque année dans l'Assemblée de la Faculté de Théologie, dans celle de l'Université, & des autres Universitez du ressort; faire défenses à toutes personnes de soûtenir ou enseigner les Propositions censurées, soit dans les Livres qu'il composeront, ou dans leurs Leçons, Theses ou Prédicat ons, à peine d'être procedé extraordinairement contr'eux, comme perturbateurs du repos public, & suivant les Ordonnances: vacation avenant des Chaires des Professeurs en Theologie, soit de Sorbonne, Navarre, ou de quelqu'autre Université du ressort, ceux qui seront nommez pour les remplir, ne pourront en prendre possession qu'ils n'ayent souscrit lesdites Censures: Que les Superieurs des Monasteres des quatre Medians, des Bernardins, du COLLEGE DE CLERMONT, *& autres Maisons de Paris où il y a Ecole de Theologie, seront mandez en la Cour, pour leur être enjoint d'empécher que ceux qui régenteront dans leurs Monasteres, n'enseignent aucune des Propositions censurées, dont ils seront tenus de faire leurs soumissions dans huitaine au Greffe de la Cour: Que le Roy sera très-humblement supplié faire expedier une Déclaration conforme à l'Arrest qui interviendra, pour être exécutée dans tout le Royaume; & outre, Nous demandons que Commission nous soit accordée, pour informer des brigues, monopoles, caballes, & discours seditieux de ceux qui veulent décrier les Censures, & qui distribuent les Exemplaires de la Bulle; que deux de Messieurs, en présence d'un Substitut, se transporteront Samedi prochain à l'Assemblée de la Faculté, laquelle ils exhorteront de continuer ses Censures, lorsque les occasions se présenteront, avec le même zéle qu'elle a fait par le passé; & qu'ils feront lire en leur présence l'Arrest qui interviendra, le quel sera registré ès Registres de ladite Faculté, envoyé aux Bailliages, Senéchaussées & Universitez du ressort, pour y être lû, publié & registré: enjoint au Substitut de Monsieur le Procureur General, & aux Recteurs desdites Universitez, d'y tenir la main, en certifier la Cour au mois, &c.*

Signé, DE HARLAY.

REQUIRIMUS, ut dignetur Curia nos recipere appellantes ut ab abusibus, & nostram appellationem justificans, declaret Bullam nullam & abusivam, ut contrariam sacris Decretis, libertatibus Regni, & juribus Universitatum: & si Curia faceret difficultatem nunc desuper pronuntiandi, petimus, ut dignetur nobis dare actum, offerentes suppeditare media intra triduum; & præterea judicamus esse locum, prohibendi omnibus, retinere, publicare, & distrahere dictam Bullam, & ut ordinetur, ut illi qui ejus habent exemplaria, eadem referant ad Scrinium Curiæ vel Jurisdictionum Regiarum, ubi permaneant, ad hoc ut supprimantur.

Ut manuteneatur Facultas Theologica Parisiensis in suo jure censurandi libros, qui continebunt propositiones contrarias auctoritati Ecclesiæ, puritati Moralis Cristianæ, juribus Coronæ, & libertatum Ecclesiæ Gallicanæ: ordinetur quod duæ censuræ registrentur in Registris Curiæ, legantur singulis annis in congregatione Facultatis Theologicæ, in congregatione Universitatis & aliarum Universitatum dependentium; fiat prohibitio omnibus, ne defendantur vel doceantur propositiones censuratæ, sive in libris, quos component, vel in suis Lectionibus, Thesibus, aut Concionibus, sub pœna processus extraordinarii contra ipsos ut perturbatores tranquillitatis publicæ, & juxta Ordinationes; vacationis Cathedrarum Professorum in Theologia, sive Sorbonnensium, sive Navarræ, sive alicujus alterius Universitatis dependentis, qui nominabuntur ad illas implendas, earum non poterunt sumere possessionem, nisi subscripserint dictis Censuris: ut Superiores Monasteriorum quatuor Ordinum Mendicantium, Bernardinorum, COLLEGII CLAROMONTANI, & aliarum Parisiensium, ubi est Schola Theologica, mandentur ad Curiam, ut eis injungatur impedire, ne illi, qui docebunt in suis Monasteriis, doceant ullam ex propositionibus censuratis: & tenebuntur intra octiduum suam facere submissionem in scrinio Curiæ, ut Rex humillime supplicetur, ut curet expediri Declarationem conformem Arresto quod intervenit, ut executioni mandetur in toto Regno: & ulterius petimus, ut nobis concedatur facultas informandi de factionibus, monopoliis, caballis, & discursibus seditiosis eorum, qui volunt denigrare Censuras, & qui distribuunt exemplaria Bullæ: & duo de Dominis in præsentia substituti se transferant die proxima Sabbati ad Congregationem Facultatis, quam exhortabuntur, ut continuent Censuras data occasione cum eodem zelo & fervore, quo olim; & curent in sua præsentia legi Arrestum quod intervenit, quod registrabitur in registris Facultatis, mittatur ad Satrapias & Universitates, ut ibi legatur, publicetur, & registretur: injungatur Substituto Domini Procuratoris Generalis, & Rectoribus dictarum Universitatum, ut bonam habeant inspectionem, & desuper Curiam certificent mense, &c.

Signatum, DE HARLAY.

II.

A R R E S T U M P A R L A M E N T I

CONFORME CONCLUSIONIBUS CAPTIS per Procuratorem Regium.

Ce jour sont entrez les Gens du Roy, en consequence de l'ordre que la Cour leur avoit donné le 24. de ce mois, de s'enquerir de certaines Copies imprimées & manuscrites, d'une prétenduë Bulle que l'on disoit être les mains de plusieurs personnes, & d'en venir rendre compté ensuite à la Cour; & M. Deuys Talon Avocat dudit Seigneur portant la parole, ont dit à la Cour, qu'ils rapportoient Copie de ladite Bulle, & supplioient la Cour d'y pourvoir. Et oüy lesdits Geus du Roy en leurs Conclusions, & s'étant retirez, lecture faite d'une Copie d'imprimée à Rome de ladite Bulle, la matiere mise en déliberation.

LA COUR *a donné Acte au Procureur General du Roy de l'appel comme d'abus par luy interjetté de ladite Bulle; ordonne qu'il fournira se moyens dans trois jours; a fait inhibitions & défenses à tous Sujets du Roy, de quelque qualité & condition qu'ils soient, de retenir ladite Bulle, la lire, publier & debiter; Ordonne que ceux qui en ont des Copies, les rapporteront au Greffe de la Cour, ou des Jurisdictions Royales dans le ressort dequelles, ils sont demeurans pour être supplimées. A maintenu & garde, maintient & garde la Faculté de Théologie de Paris en son droit & possession de censurer tous les Livres qui contiendront des Propositians contraires a l'autorité & discipline de l'Eglise, à la pureté de la Morale Chrétienne, aux Droits de la Couronue, &* aux

HAC die ingressi, sunt Regii Deputat vigore mandati, quod acceperant 24. hujus mensis; ut informarent se de certis copiis impressis & manuscriptis prætensæ Bullæ, quæ dicebatur esse in manibus plurium personarum, & postea ad Curiam referrent; & per Magistrum Dionysium Talon Advocatum dicti Domini discursum habentem, dixerunt Curiæ, quod referrent copiam dictæ Bullæ; & supplicarunt Curiæ ut illi rei provideret. Et audierunt dictos Regios Deputatos, & post discessum facta est lectura Copiæ dictæ Bullæ Romæ impressæ, & materia in deliberationem est tracta.

Curia dedit actum Procuratori Generali Regis appellationis ut ab abusu per ipsum interjectæ a dicta Bulla; ordinat, ut suppeditet sua media intra triduum, & inhibitionem fecit omnibus Subditis Regis cujuscumque conditionis, ne retineant dictam Bullam, legant, publicent, & distrahant; ordinat ut illi, qui ejusdem habent Copias, eas referant ad scrinium Curiæ vel Jurisdictionum Regiarum, ubi morantur, ad hoc ut ibidem supprimantur. Manutenuit & tuita est, manutenet & tuetur Facultatem Theologicam Parisiensem in suo jure & possessione censurandi omnes Libros, qui continebunt propositiones contrarias auctoritati & disciplinæ Ecclesiæ, & puritati Moralis Christianæ, juribus Coronæ; & li-

& immunitatibus Ecclesiæ Gallicanæ: ordinat ut Censuræ dictæ Facultatis Theologicæ Librum de VERNANT & de AMADEUS GUIMENIUS registrentur in scrinio Curiæ: prohibetur omni personæ sustinere & docere propositiones censuratas, sive in libris, quos component, sive in Cathedris & Concionibus sub pœna processus extraordinarii contra illos: ordinat ut Superiores Mendicantium, Bernardinorum, COLLEGII CLARO-MONTANI, & aliarum Domuum Parisiensium, ubi est exercitium Theologiæ; citentur ad dictam Curiam, ut illis injungatur impedire, ne illi qui docebunt in eorum Monasteriis vel domibus, doceant ullam de Propositionibus censuratis, & ut desinenter informatio fiat ad requisitionem Procuratoris Regii contra illos, qui publicabunt & imprimenț dictam Bullam, & contravenient præsenti Arresto; ordinat ut Domini Stephanus Sainctot, & Petrus de Brillac Consiliarii Regis in dicta Curia se transferant Sabbati proxima ad Congregationem dictæ Facultatis Theologicæ cum uno Substitutorum Procuratoris Generalis, & exhortentur dictam Facultatem ad continuandum suas censuras, data occasione, eodem zelo, quo antehac fecit; & curabunt legi iis præsentibus præsens Arrestum, quod registrabitur in Registris dictæ Facultatis in eorum præsentia, & mittetur ad Satrapias, Scabinatus, & Universitates dependentes, ut ibi legatur, publicetur, & registretur: injungitur Locumtenentibus Generalibus, Substitutis dicti Procuratoris Regii, & Rectoribus dictarum Universitatum, ut bonam habeant inspectionem, & certificent Curiam [mense, &c. Datum in Parlamento 28. Julii 1665. Collationatum.

Signatum, BILLAIN.

aux Libertez de l'Eglise Gallicane. Ordonne que les Censures de ladite Faculté de Théologie des Livres de VERNANT *&* *de* AMADEUS GUIMENIUS *seront registrées au Greffe de la Cour: Fait défenses à toutes personnes de soûtenir & enseigner les Propositions censurées, soit dans les Livres qu'ils composeront, ou dans les Chaires ou Prédications, à peine d'être procedé extraordinairement contre eux. Ordonne que les Superieurs des Monasteres des quatre Mendians, des Bernardins, du* COLLEGE DE CREMONT, *& autres Maisons de Paris où il y a exercice de Théologie, seront mandez en ladite Cour, pour leur être enjoint d'empêcher que ceux qui régenteront dans leurs Monasteres ou Maisons, n'enseignent aucunes des Propositions censurées; & qu'il sera incessamment informé, à la Requête du Procureur General du Roy, contro ceux qui publieront & imprimeront ladite Bulle, & contreviendront au présent Arrest. Ordonne que Missires Etienne Sainctot, & Pierre de Brillac Conseillers du Roy en ladite Cour, se trasporteront Samedy prochain dans l'Assemblée de ladite Faculté de Théologie avec un des Substituts du Procureur General, & exhorteront ladite Faculté de continuer ses Censures, lorsque les occasions se présenteront, avec le même zéle qu'elle a fait par le passé; & feront lire en leur présence le présent Arrest, qui sera registré ès Registres de ladite Faculté, en leur présence, & envoyé aux Bailliages, Senéchaussées & Universitez du ressort, pour y être lû, publié & registré. Enjoint aux Lieutenans Generaux, aux Substituts dudit Procureur General du Roy, & aux Recteurs desdites Universitez, d'y tenir la main, & en certifier la Cour au mois. Fait en Parlement le 28. Juillet 1665.* Collationné.

Signé, BILLAIN.

KK.

DISCURSUS

PETRI BRILLAC CONSILIARII REGII, habitus coram Facultate Theologica Parisiensi prima Augusti 1665. quo ipsam certiorem reddit de prædicto Arresto Parlamenti, eamque adhortatur ad continuandum zelum suum in tuenda sana Doctrina, & conservandis Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ.

DOMINI.

CURIA, quæ semper invigilat servitio Regis & conservationi interesse Suæ Majestatis contra omnia attentata extraneorum, & quæ habet pro uno ex præcipuis suis objectis puritatem Doctrinæ & morum conservandam in integro, non potuit videre Bullam emanatam a Curia Romana, quæ condemnat duas Censuras, quas vestra Facultas tam judiciose pronuntiavit contra duos Libros, qui fuerunt editi, nomine *Jacobus de Vernant*, & de *Amadeus Guimenius*, absque hoc quod adhibuerit manum, non reddito Ecclesiæ, Regi, Publico, & Vestræ Congregationi respectu ipsis debito. Vestra Facultas per hoc comperit se invasam in suis fundamentis: Hæc est causa Arresti, cujus audietis lecturam, & quod ordinavit in vestra præsentia registrari in libro vestræ Facultatis. Curia satis est informata, quod vestra Doctrina vobis significet, quod tales condemnationes & excommunicationes tam male fundatæ nullius sint effectus, & quod docturi sitis, sicut antea fecistis. Nos deputavit ad vobis dicendum, quod nullum de hoc habeat dubium, & ad vos assecurandos de sua protectione in hac occurrentia, & in omnibus aliis, quæ concernent antiquos Canones, Doctrinam perpetuam Ecclesiæ Gallicanæ, & ejus Libertates. Vos exhortatur, ut continuetis semper cum eodem vigore, & primum detis motum per vestras Censuras ad conservanda ejus antiqua jura, quæ manutenuerunt Ecclesiam in suo splendore, & Sanctam Sedem in suis veris prærogativis. Vult credere uniformitatem vestrarum sententiarum, & vobis per nos promittit subsidium debitum iis, qui pro quacumque causa non aberrant a vera via, a vobis pollicetur, quod omnem suam curam desuper sit adhibitura.

MESSIEURS.

LA Cour qui veille toûjours pour le service du Roy, & pour la conservation des interêts de Sa Majesté contre toutes les entreprises des étrangers, & qui a pour un de ses principaux objets, que la pureté de la doctrine & des mœurs soit conservée en son entier, n'a pû voir une Bulle émanée de la Cour de Rome, qui condamne deux Censures que vôtre Faculté a si judicieusement prononcées contre les deux Livres qui ont paru sous les noms de Jacques de Vernant, *& de* Amadeus Guimenius, *sans y mettre la main, & sans rendre à l'Eglise, au Roy, au Public, & à vôtre Compagnie, ce qu'elle leur doit. Vôtre Faculté se trouve parlà attaquée dans ses fondemens. C'est le sujet de l'Arrest duquel vous entendrez la lecture, & qu'elle a ordonné être en vôtre présence registré dans le Livre de vôtre Faculté. La Cour est bien informée que vôtre Doctrine vous fait connoître, que de telles condamnations & excommunications si mal fondées ne sont d'aucun effet, & que vous l'enseignerez de même que vous avez fait jusques icy. Elle nous a députez pour vous dire qu'elle n'en doute pas, & pour vous assurer de sa protection en cette rencontre & en toutes les autres qui concerneront la conservation de anciens Canons, la Doctrine perpetuelle de l'Eglise Gallicane, & ses Libertez. Elle vous exhorte de continuer toûjours avec la même vigueur, & à donner le premier mouvement par vos Censures, pour conserver ses anciens droits qui ont maintenu l'Eglise en sa splendeur, & le S. Siege en ses véritables prérogatives. Elle veut croire l'uniformité de vos sentimens, & vous promet par nous le secours qui est dû à ceux qui pour quelque cause que ce soit ne se détournent jamais du vray chemin, & elle vous assure qu'elle y appliquera tous ses soins.*

LL.

SIMILIS DISCURSUS

DOMINI DE HARLAT Substituti Procuratoris Generalis Patris sui coram eadem Facultate,

Habitus prima Augusti 1665. in quo fuse discurrit de nullitatibus prædictæ Bullæ Alexandri VII. & de Auctoritate Facultatis Theologicæ censurandi Doctrinas erroneas, & quanto in pretio habita fuerit hæc Facultas tam apud Pontifices quam Reges.

DOMINI.

CURIA certiorata, quod quidam privati addicti Curiæ Romanæ, aliqui moti officio suæ nativitatis & ministerii, alii dependentia quadam interessata, quæ in eorum cordibus suffocat has easdem obligationes suæ nativitatis & applicationum, distribuerent in hac Civitate Parisiensi plura exemplaria Bul-

læ

MESSIEURS.

LA Cour ayant été avertie que quelques Particuliers attachez à la Cour de Rome, les uns par le devoir de leur naissance & de leur ministere, les autres par une dépendance interessée, qui étouffe dans leurs cœurs ce mêmes obligations de leurs naissances & de leurs emplois, distribuoient en cette Ville de Paris

plu-

pluſieurs Exemplaires d' une Bulle du Pape contraire aux Droits de l' Egliſe Gallicane, de Meſſieurs les Evêques, & de cette illuſtre Faculté de Théologie, a crû qu' elle étoit obligée d' y apporter par ſon autorité les remedes que ſa prudence luy a fait juger neceſſaires.

Il ſeroit veritablement à ſouhaiter, que nous n' euſſion jamais que des occaſions de témoigner avec combien de reſpect nous honorons le Chef viſible de l' Egleſe; mais comme une longue & fâcheuſe experience nous a fait connoître il y a long tems, que l' élevation à la Chaiſe de S. Pierre n' éteint pas toutes les paſſions humaines, nous ſommes contraints malgré nous de diſtinguer les effets de la puiſſance de ceux qui la rempliſſent: & reconnoiſſant qu' elle leur a été donnée ſans bornes pour l' edification & pour la conſervation de Canons, & comme un ancien Evêque nous l' enſeigne, * Pro veritate plus cæteris ſuis Conſacerdotibus poteſt. Nous recevons avec ſoûmiſſion tous les Ouvrages qui portent cet auguſte caractere de legitime Succeſſeur du premier des Apôtres. Mais comme nous avons appris de S. Paul, que omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus circumdatus eſt infirmitate, nous rejettons avec vigueur ces ouvrages d' ambition & de colere, que nous avons vû paroître trop ſouvent das le Royaume.

Et ſi la reſiſtance d' une côté nous rendoit criminels, de l' autre l' obeïſſance ne nous rendroit pas moins coupables. Cette ſainte Rebellion a toûjours été conforme à l' eſprit de l' Egliſe, laquelle dès ſa naiſſance nous en produit un exemple illuſtre contre celuy dont les Papes ſont obligez d' avoüer qu' ils tiennent tous les avantages ſpirituels de leur Siege, & toutes les Préeminences Eccleſiaſtiques de leur dignité.

La France a reçu ces maximes avec les veritez de la Foy; qu' elle conſerve ſi pure depuis tant de ſiecles.

C' eſt ainſi que Charles le Chauve aſſuroit le Pape Adrien II. que comme il recevroit toûjours toutes ſes Déciſions, lors qu' elles ſeroient conformes à l' Ecriture Sainte, & aux anciens Peres de l' Egliſe; il les rejetteroit également lors qu' elles y ſeroient contraires, ſuivant le ſentiment du grand S. Leon, qui dit que ce n' eſt pas aſſez pour être obligé de reſpecter le jugement des Papes, de conſiderer qu' ils viennent des Succeſſeurs de S. Pierre: mais qu' il faut qu' ils ſoient les ouvrages des heritiers, pour ainſi dire, de ſa juſtice & de toutes ſes vertus: Manet Petri Privilegium, quoties ex ejus æquitate fertur judicium.

C' eſt cette même conduite que les Cardinaux approuverent du tems d' Innocent IV. lorſque voulans adoucir ſes emportemens contre Robert de Lincoln, ils luy parlerent ainſi de ce grand Evêque d' Angleterre, qui refuſoit de luy obeïr dans une choſe qu' il trouvoit injuſte: Vera ſunt quæ dicit, non poſſumus eum condemnare. Catholicus eſt, immo & ſanctiſſimus, nobis religioſior & excellentioris vitæ; novit hoc Anglicana & Gallicana Cleri univerſitas; noſtra non prævaleret contradictio.

Ce diſcours ſincere eſt bien éloigné du langage de ces flateurs, dont les uns eſclaves de leurs Privileges, les autres attachez par des chaînes d' une rétribution honteuſe, & tous n' ayans point d' autres lumieres que celles d' une complaiſance ſervile & mercenaire, ont forgé ces opinions d' infaillibilité & de puiſſance abſolue.

C' eſt une verité qui n' eſt pas ſeulement dans la bouche des Fraçois, mais que l' on peut puiſer dans une ſource, dont on n' oſeroit douter à Rome de la pureté: dans l' avis de neuf grands Cardinaux dignes du ſaint & glorieux Employ de la réformation de l' Egliſe, que le Pape Paul III. leur avoit confiée.

Encore ſi la Cour de Rome, laquelle ſelon Gerſon n' aime pas les Théologiens, ne voyoit que ſes Ultramontains dans ces ſentimens, elle auroit decouvert ſans doute le principe de leurs flateries, qui ne viennent que de la baſſeſſe de leur cœur, & de l' ignorance de leur eſprit; mais elle voit des François, & l' on dit même, ce que j' ay peine à croire, quelques Docteurs de cette Faculté, qui les ſoûtiennent. On reçoit en cette Cour les Relations intereſſées de ces bons Citoyens, qui écrivent qu' ils ont comme cet Horace Romain, combattu vos Cenſures par leurs fuites; qu' ils ſe ſont retirez de vos Déliberations, pour n' avoir point ſe part aux emportemens d' une jeuneſſæ fougueuſe: c' eſt ainſi qu' ils les appellent.

Et puiſque la capacité & la vertu deſintereſſée de tous les autres qui compoſent cette illuſtre Compagnie, les empêchent de meriter les liberalitez de Rome par des ſervice effectifs, ils tachent au moins de s' en conſerver la jüiſſance par le commerce criminel qu' ils ont avec des Miniſtres étrangers, & par les Lettres qu' ils écrivent; & que l' on y croit, parce quelles ſont conformes aux ſouhaits que l' on y fait.

Semblables à ces Heretiques dont parle S. Baſile, leſquels conſervans l' exterieur des Fidéles abuſoient facilement le Peuple, qui ne jure des choſes que par l' apparence. C' eſt ainſi qu' ils ont abuſé Rome juſqu' à cette heure, ſous cette qualité glorieuſe de Docteurs de Paris, donts ils ont ſeulement le nom.

Il faut néanmoins eſperer que le Pape rejettera bientôt avec mépris ces ennemis déclarez de la veritable, & ſolide gloire du S. Siege, auſſi-bien que de leur Païs. Il n' y a point de meilleur Juge de leurs flateries que luy-même, dont pouvons dire ce que Minutius Felix diſoit de cet homme, dont le choix des Egyptiens faiſoit un Dieu: Ille qui cæteris Deus eſt, ſibi certe homo eſt. Il ſçait qu' il eſt homme, quoiqu' ils le veulent faire paſſer pour une Divinité. Il verra par cette Bulle qu' ils luy ont arrachée, qu' il peut être ſurpris; & il ne faut point douter, que quand il ſera informé de ce qui s' eſt paſſé icy, il ne diſe avec la même moderation, ce qu' un Pape dont il porte le nom, écrivit à un Archevêque de Ravenne: Je ne trouve pas mauvais que vous n' obeïſſiez pas à ce qui a été ſuggeré par de méchantes voyes.

C' eſt

læ Pontificiæ contrariæ juribus Eccleſiæ Gallicanæ; Dominorum Epiſcoporum, & hujus Facultatis Theologicæ, credidit ſe eſſe obligatam ſua auctoritate adferre remedia, quæ prudenter judicavit eſſe neceſſaria.

Optandum quidem foret, ut occaſiones haberemus teſtandi quanto cum reſpectu honoremus Caput viſibile Eccleſiæ; ſed cum longa & tedioſa experientia doceamur jam dudum, quod elevatio ad Cathedram ſancti Petri non extinguat omnes paſſiones humanas, cogimur inviti diſtinguere effectus poteſtatis eorum, qui illam replent: & agnoſcentes quod ei illimitate ſit data pro ædificatione & conſervatione ſacrorum Canonum, & ſicut antiquus Epiſcopus *Facundus Herm.* nos docet *libro 2. pro defenſ. trium Cap. Pro veritate plus cæteris ſuis Conſacerdotibus poteſt*. Recipimus cum ſubmiſſione omnia opera auguſtum hunc characterem legitimi ſucceſſoris Principis Apoſtolorum ſecum ferentia. Sed ſicut didicimus ex ſancto Paulo, *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus circumdatus eſt infirmitate*, rejicimus cum vigore illa opera plena ambitione & ira, quæ ſæpe nimis vidimus in Regno comparere.

Et ſi reſiſtentia ab una parte nos redderet reos, obedientia ex altera non minus nos redderet crimino ſos: hæc ſancta Rebellio ſemper fuit conformis ſpiritui Eccleſiæ, quæ ab ortu ſuo nobis exemplum illuſtre producit contra eum, a quo Pontifices tenentur fateri, quod omnes prærogativas ſuæ Sedis Spirituales teneant, & omnes præeminentias Eccleſiaſticas ſuæ dignitatis.

Gallia recepit has maximas cum veritatibus fidei, quam conſervat adeo puram a tot ſæculis.

Sic Carolus Calvus inquiebat Papæ Hadriano II. quod ſicuti eſſet recepturus omnes ejus deciſiones, ſi eſſent conformes Sacræ Scripturæ, & antiquis Patribus Eccleſiæ; ita pariter eſſet rejecturus, ſi illis eſſent contrariæ, juxta opinionem ſancti Leonis Magni, qui dicit, quod non ſufficiat ad obligationem revereri judicium Pontificum, & conſiderare, quod proveniat a ſucceſſoribus ſancti Petri; ſed quod debeant eſſe opera hæredum, ut ita dicam, ejus virtutum: *Manet Petri Privilegium, quoties ex ejus æquitate fertur judicium.*

Hanc eamdem methodum approbaverunt Cardinales tempore Innocentii IV. cum volentes placare ejus indignationem contra Robertum de Lincoln, ei hunc in modum locuti ſunt de hoc magno Epiſcopo Angliæ, qui recuſabat ei obedire in re, quam cenſebat injuſtam: *Vera ſunt quæ dicit; non poſſumus eum condemnare. Catholicus eſt, immo & ſanctiſſimus, nobis religioſior & excellentioris vitæ; novit hoc Anglicana & Gallicana Cleri univerſitas; noſtra non prævaleret contradictio.*

Hic ſincerus diſcurſus longe diſſimilis eſt ſermoni adulatorum, quorum quidam mancipia ſuorum Privilegiorum, quidam adſtricti catenis retributionis ignominioſæ, omnes lumine tantum complacentiæ ſervilis & mercenariæ tracti, commenti ſunt has opiniones infallibilitatis & potentiæ abſolutæ.

Veritas eſt, quæ non ſolum eſt in ore Gallorum, ſed quæ poteſt hauriri in ſcaturigine, de cujus puritate Romani non auderent dubitare; in ſententia novem magnorum Card. dignorum ſancta & glorioſa occupatione reformationis Eccleſiæ, quam Papa Paulus III. eis commiſerat.

Adhuc ſi Curia Romana, quæ ſecundum Gerſonem non amat Theologos, videret tantum Ultramontanos in ſuis opinionibus, detexiſſet indubie principium ſuarum adulationum, quæ non procedunt niſi ab abjectione ſui cordis, & ignorantia ſui ſpiritus; ſed videt Gallos, immo ſicut fertur quoſdam Doctores hujus Facultatis, qui illas ſuſtinent, & recipiunt in hac Curia relationes intereſſatas bonorum civium, qui ſcribunt, quod inſtar illius Horatii Romani, veſtras Cenſuras expugnarint ſua fuga, qua receſſerunt a veſtris Deliberationibus; ne fierent participes iracundiæ juventutis iracundæ, ſicuti illos vocant.

Et cum capacitas & virtus non intereſſata omnium aliorum, qui componunt hanc illuſtrem Congregationem, eos impediant, ne mereantur liberalitates Romanas obſequiis efficacibus, conantur ſaltem ſibi eorumdem conſervare fruitionem commercio crimino ſo, quod habent cum Miniſtris extraneis, & Litteris, quas ſcribunt: & illis creditur, quia conformes ſunt eorum deſideriis.

Similes ſunt illis Hæreticis, de quibus Loquitur ſanctus Baſilius, qui conſervantes exterius Fidelium, imponebant facile populo, qui non judicat niſi ex apparentiis; ita Romæ hactenus impoſuerunt, ſub qualitate illa glorioſa Doctorum Pariſienſium, cujus duntaxat habent nomen.

Sperandum tamen eſt fore, ut Pontifex brevi rejciat cum contemptu hos hoſtes declaratos veræ & ſolidæ gloriæ Sanctæ Sedis, æque ac propriæ Patriæ: non eſt melior judex eorum adulationum quam ipſemet; unde poſſumus dicere id quod *Minutius Felix* dicebat de iſto homine, quem in Deum elegerant Ægyptii: *Ille qui cæteris Deus eſt, ſibi certe homo eſt*. Videbit per hanc Bullam, quod ſibi avulſerint id, de quo obſtupeſcet; & non eſt dubitandum, quin cum fuerit informatus de eo quod geſtum eſt hic, dicat cum eadem moderatione id, quod Papa quidam, ſicut habet nomen, ſcripſit Epiſcopo Ravennatenſi: *Non inconſultum comperio, ut non obediatis rei, quæ ſuggeſta eſt per vias peſſimas.*

* Facundas Herm. Libro 2. pro defenſ. trium Cap.

* Van-Eſpen Tom. IX.

Scitur cum perfecta certitudine, quod illa Bulla fuerit suggesta Pontifici; quare Curia depositaria partis hujus protectionis, cujus Rex est debitor suis Subditis, ejus injustitiam noluit pati, quæ lædit potestatem, quam Episcopi Apostolorum successores acceperunt a Deo, ad ducendum populum suæ curæ commissum, & quæ destruit indirecte jus, quod hæc Facultas sibi acquisivit: adhuc multo plus per merita doctrinæ illorum, ut hactenus eam composuerunt, quam per possessionem, quam habet a quatuor sæculis & amplius pronuntiandi judicia dogmatica contra omne, quod potest corrumpere veritatem Evangelii, puritatem Moralis Christianæ, & invadere Jura Regia Ecclesiæ Gallicanæ & Regni.

Bulla, de qua dici potest, quod Patres Concilii Ephesini scripserunt Imperatoribus Theodosio & Valentiniano de condemnatione, quam Joannes Patriarcha Antiochenus pronuntiarat contra sanctum Cyrillum & Memnonem Episcopum Ephesinum: *Judicium, quod Lege & Justitia nulla ex parte nititur, nihil est nisi merum convicium*: ille est Libellus injuriosus, ut utar verbis dicti Concilii, qui declarat duas Censuras, quas fecistis Librorum *Jacobi de Vernant & Amadei Guimenii* præsumptuosas, temerarias, & scandalosas, laudatis in terminis plenis æstimationis infamibus illis Epicuris Christianismi.

Auctores illius Bullæ poterant melius esse instructi de eo, quod gestum est a quinque ultimis sæculis, & si voluissent legere Scriptores etiam Italos, invenissent quod tituli, quibus honorant Vestras Censuras, sint longe diversi ab Elogiis, quæ Pontifices Gregorius IX. & Alexander IV. dederunt huic Facultati Theologicæ, quæ est præcipua & illustrissima pars Universitatis, & ab æstimatione, quam plures alii Pontifices habuerunt illius in diversis occasionibus, in quibus ejus voluerunt habere judicium in negotiis gravissimis Ecclesiæ, sicut regulam certam fidei.

Hæc non est, Judices supremi, laus cujusdam Privati, est illa, quam dedit vobis Carolus VI. in Litteris Patentibus, per quas auctorizavit Censuram, quam Dominus Episcopus Parisiensis fecit per consilium hujus Facultatis doctrinæ abominabilis Fratris Joannis Petit: *Cognovit etiam ipsa quoque Romana Sedes, dum olim & nuper si quid apud eos ambiguum in doctrina Christiana Religionis obtigerat, certitudinem ab ipso Consilio Fidei Parisiis existente postulare nec puduit, nec piguit.*

Revera tacendo Censuras, quas Facultas Theologica fecit cum Domino Episcopo Parisiensi hæresis Albigensium, etiam tres alias consequenter in eodem sæculo, super pluribus punctis Theologicis, & Consultationem, quam Philippus Pulcher fecit super negotio Templariorum. Continuator Annalium Cardinalis Baronii dedit nobis sententiam suam, quam misit Pontifici Joanni XXII. super quæstione, ut sciretur quomodo Apostoli possedissent res sibi datas a fidelibus.

Et paulo post Pontifex ille volens sustinere dogma contrarium Ecclesiasticis super status animarum justarum ante ultimum judicium, Rex Philippus Vallensis curavit condamnari per hanc Facultatem congregatam Vincennis, cujus rei possum reddere certum testimonium, cum curiositas illorum, quorum nomen gero, mihi reliquisset originale illius deliberationis signatæ & sigillatæ ab omnibus Doctoribus, qui interfuerunt.

Papa Clemens VII. agnitus a Gallia pro legitimo approbavit jus vestræ Facultatis, confirmando condemnationem, quam pronuntiarat contra Religiosum Dominicanum, qui interposuerat appellationem coram ipso, prætendens quod non haberet auctoritatem Censuræ, quam justificavit per scriptum illi transmissum.

Et absque hoc quod contexamus catalogum nimis longum Censurarum, quas fecit hæc Facultas eodem in sæculo, nihil solidius probat respectum semper habitum pro vestris sentimentis, quam quod gestum est in famoso schismate, quod divisit Ecclesiam per quinquaginta & unum annos, cum ex consensu unanimi omnium Principum Europæ a vobis requireretur vestrum sentimentum super mediis, quibus pax & tranquillitas induceretur, quod secutum fuit per Concilia Pisanum & Constantiense. Et tanta habebatur consideratio vestrorum sentimentorum, ut Parlamentum jusserit comburi Litteras, quas Universitas Tolosana scripserat contra vestrum sentimentum.

Tandem, præter Concilium Constantiense, quod agnoscit Universitatem Parisiensem, vel potius hanc Facultatem legitime condemnasse doctrinam hæreticam de VViclef, & secundum Concilium Pisanum, quod remisit ad hanc illustrem & doctam Congregationem examen libri Cardinalis Cajetani, quem expost condemnavit. Rex Franciscus I. auctorizavit anno 1542. per suas Litteras Patentes articulos, quos hæc Facultas erexerat ex ejus mandato, ut essent regula Fidei suis Subditis invasis per errores Lutheri, & jussit signari per omnes Ecclesiasticos, & etiam Officiarios Congregationum supremarum Regiarum.

Ecce, Domini mei, magnus numerus Censurarum factarum Facultate in occasionibus momentosis, approbatarum per Concilia & Pontifices, auctorizatarum per multos nostrorum Regum, & per multos Principes extraneos. Et tamen non videmus, quod ulla sit nominata *præsumptuosa & temeraria*.

Sed reminisci non possumus sine summo dolore objectorum differentium condemnationum vestrarum Censurarum, & Bullæ Pontificiæ.

C'est avec une certitude parfaite, que l'on sçait que cette Bulle a été suggerée au Pape; c'est pourquoy la Cour dépositaire d'une partie de cette protection, dont le Roy est débiteur à ses Sujets, n'a pas voulu suffrir son injustice, qui blesse le pouvoir que Messieurs les Evêques successeur des Apôtre ont reçû de Dieu pour conduire les peuples soûmis à leurs soins, & qui détruit indirectement le droit que cette Faculté s'est acquis: encore bien plus par le merite de la doctrine de ceux qui l'ont composée jusqu'à cette heure, que par la possession qu'elle a depuis plus de quatre siecles, de prononcer des Jugemens doctrinaux contre tout ce qui peut corrompre la verité de l'Evangile, la pureté de la Morale Chretienne, & attaquer les Droits du Roy, de l'Eglise Gallicane; & du Royaume.

Bulle dont on peut dire ce que les Pers du Concile d'Ephese écrivirent aux Empereurs Theodose & Valentinien, de la condamnation que Joan Patriarche d'Antioche avoit prononcée contre S. Cyrille & Memnon Evêque d'Ephese: Judicium, quod Lege & Justitia nulla ex parte nititur, nihil est nisi merum convicium: *c'est ce Libelle injurieux, pour me servir des paroles de ce Concile, qui déclare les deux Censures que vous avez faites des Livres de* Jacque de Vernant *& de* Amadeus Guimenius, *présomptueuses, temeraires & scandaleuses, aprés avoir loüé dans des termes pleins d'estime ces infames Epicures du Christianisme.*

Les Auteurs de cette Bulle pouvoiens être mieux instruits de ce qui s'est passé depuis les cinq derniers siecles; & s'ils avoient voulu lire les Ecrivains même Italiens, ils y auroient trouvé que les titres dont ils honorent vos Censures, sont bien differens des Eloges que les Pape Gregoire IX. & Alexandre IV. ont donnés à cette Faculté de Theologie, qui fait la principale & la plus illustre partie de l'Université, & de l'estime que plusieurs autres Papes ant eu pour elle en differentes occasions, dans lesquelles ils ont voulu avoir son avis sur les affaires les plus importantes de l'Eglise, comme une régle certaine de la Foy.

Ce n'est pas, Messieurs, la loüange d'un particulier; c'est celle que le Roy Charles VI. vous a donnée dans le Lettres Patentes, par lesquelles il autorisa la Censure que Monsieur l'Evêque de Paris avoit faite par l'avis de cette Faculté, de la doctrine abominable de Frere Jeant Petit: Cognovit etiam ipsa quoque Romana Sedes, dum olim & nuper si quid apud eos ambiguum in doctrina Christiana Religionis obtigerat, certitudinem ab ipso Consilio Fidei Parisiis existente postulare nec puduit, nec piguit.

En effet, sans parler des Censures que la Faculté de Théologie fit avec Monsieur l'Evêque de Paris de l'heresie des Albigeois, ni de trois autres dans la suite du même siecle, sur plusieurs points de Theologie, ni de la Consultation que le Roy Philippe le Bel luy fit sur l'affaire des Templieurs. Le Continuateur des Annales du Cardinal Baronius nous a donné son avis, qu'elle envoya au Pape Jean XXII. sur la question de sçavoir de quelle maniere les Apôtres avoient possedé les choses qui leur étoient données par les Fidéles.

Et peu de tems aprés, ce Pape ayant voulu soûtenir une doctrine contraire à celle de l'Eglise sur l'état des ames justes avant le dernier Jugement, le Roy Philippes de Valois la fit condamner par cette Faculté assemblée à Vincennes, dont je puis rendre un témoignage certain; la curiosité de ceux, dont je porte le nom, m'ayant laissé l'original de cette délibération signé & scellée des Sceaux de tous les Docteurs qui y assisterent.

Le Pape Clement VII. reconnu par la France pour légitime, approuva ce Droit de vôtre Faculté, en confirmant la condamnation qu'elle avoit prononcée contre un Religieux Jacobin, lequel en avoit interjetté appel pardevant luy, prétendant qu'elle n'avoit point cette autorité de Censure; ce qu'elle justifia par un Ecrit qu'elle lui envoya (a).

Et sans entrer dans un détail trop long des Censures que cette Faculté fit dans ce même siecle, il n'y a rien qui prouve plus solidement le respect que l'on a toûjours eu pour vos sentimens, que ce qui se passa dans le schisme fameux qui divisa l'Eglise pendant cinquante & un ans, lorsque par un consentement commun tous les Princes de l'Europe vous envoyerent demander vôtre avis sur les moyens de luy donner la Paix, lequel fût suivi par les Conciles de Pise & de Constance. Et l'on avoit tant de consideration pour vos sentimens, que les Parlement fit brûler la Lettre que l'Univerisité de Tholose avoit écrite contre vôtre avis.

Enfin, outre le Concile de Constance qui reconnoît que l'Université de Paris, ou plûtôt cette Faculté, avoit legitimement condamné la doctrine herétique de VViclef: & le second Concile de Pise qui renvoya à cette illustre & sçavante Compagnie l'examen du Livre du Cardinal Cajetan, qu'elle condamna ensuite; le Roy François I. autorisa en M. D. XLII. *par ses Lettres Patentes, les Articles que cette Faculté avoit dressez par son ordre, pour servir de régle à la Foy de ses Sujets attaquez par les erreurs de Luther, & les fit signer par tous les Ecclésiastiques, & tous les Officiers même des Compagnies souveraines du Royaume.*

Voilà, Messieurs, un grand nombre de Censures faites par la faculté en plusieurs occasions importantes, approuvées par les Conciles & par les Papes, autorisées par plusieurs de nos Rois; par beaucoup de Princes étrangers. Et nous ne voyons pas néanmoins jusqu'à présent, que l'on en ait nommé aucunes présomptueuses & temeraires.

Mais nous ne sçaurions penser sans une extrême douleur aux

(a) Agitur eo loci de Clemente VII. qui electus a r. 1379. pro summo Pontificatu adversus Urbanum VI. pugnavit.

aux objets differens des condamnations de vos Censures, & de la Bulle du Pape.

Vos Censures condamnent un Livre qui renverse toute la Hierarchie de l' Eglise, & un autre dont l' Auteur a ramassé avec une exactitude funeste toutes les ordres dispersée dans une infinité de Volumes; & duquel ou peut dire ce que reproche S. Leon à certains Heretiques: DE OMNIUM TERRENARUM OPINIONUM LUTO MULTIPLICEM SIBI FÆCEM COMMISCUIT. UT SOLUS TOTUM BIBERET QUIDQUID ALII EX PARTE GUSTASSENT.

L' autre part, la Bulle de Pape dèclare scandaleuses les Censures des ce deux Livres sans en dire la raison. Nous sommes assurez que ce n' est pas qu' il appruove cette destruction de l' Ordre Hiérarchique, & de la Morale que JESUS CRIST *a établie. Au contraire, nous ne doutons point qu' il n' ait pour ces ouvrages d' iniquité toute l' aversion & toute l' horreur que le premier rang qu' il tient dans l' Eglise, & encore bien plus sa grande pieté, exige de ce Pere commun de tous les Chrétiens.*

Mains nous avons sujet d' apprehender que les Heretiques prennent occasion de dite ce que les Infideles reprochoient â la Cour de Rome, au rapport de ces neufs grands Cardinaux dont nous avons déja parlé.

Il est à craindre que regardant l' Eglise de Rome de centre de la Foy, dont ils se sont separez avéc une haine & une aversion mortelle; ils ne soient assez temeraires, pour dire que le Pape ne desapprouve pas, au moions par cette Bulle, le doctrine de ces deux Livres, & celle de ces autres Auteurs qu' il appelle graves; que se servant des paroles dont le grand & malheureux Tertullien accusoit avec beaucoup d' injustice le jugement d' un Pape, ils ne disent sur cette Bulle: Pontifex scilicet Maximus, quod est Episcopus Episcoporum edicit: Ego & mœchiæ & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto; & ubi proponetur liberalitas ista, illic legenda est venia, quo cum spes ejus intrabitur; sed hoc in Ecclesia legitur, & in Ecclesia pronuntiatur, & Virgo est: absit, absit a Sponsa Christi tale præconium, illa quæ vera est, quæ pudica, quæ sancta.

Nous esperons que Dieu détournera ce scándale de son Eglise; & nous sommes certains que si le Pape est informé de cette consequence que peut avoir la Bulle, il ne manquera point de l' èclaircir; en sorte que les ennemis de la Foy n' auront que la confusion de luy entendre dire ce qu' un de ses Prédecesseurs écrivoit à un Evéque de France, desavüant une Dispense que l' on attribuoit à celuy auquel il avoit succedé: Nec enim ab Apostolica Sede illa diriguntur, quæ contraria esse Patrum sive Canonum institutis inveniuntur.

Mais enfin comment pourra-t' on excuser les Officiers de la Daterie qui ont dressé cette Bulle, d' avoir fait dire au Pape, qu' il retenoit en general à la seule personne, sans aucune distinction, l' examen & le jugement des Propositions contenues dans ces Livres, dunt les unes regardent sa puissance, & la plûpart des autres la Morale de l' Evangile.

Pour celles qui regardent sa puissance, il est extraordinaire de faire un homme Juge dans son propre interest. Nous sçavons que le Pape qui remplit à present par une succession légitime la place de S. Pierre, en est digne par la sainteté de toutes ses actions, & par ses grandes vertus, entre lesquelles la justice regne souverainement.

Mais nous apprenons en même tems d' un grand Pere de l' Eglise, que Dieu a distingué les personnes, & séparé leurs fonctions dans les jugemens. Il a voulu qu' une Partie ne pût être Juge, parce que comme la chaleur & la passion sont le partage de l' un, le desinteressement & la moderation sont les qualitez necessaires de l' autre. Et enfin pour définir ce que c' est qu' une Partie, il dit que c' est un homme qui ne put être Juge.

Ce n' est pas que si le Pape même avoit à prononcer sur cette proposition que vous avez condamnée dans Jacques le Vernant, *qui luy donne la même autorité que* JESUS CHRIST *avoit reçue de Dieu, nous ne soyons assurez qu' il la condamneroit avec indignation, & qu' il approuveroit vôtre Censure, laquelle, comme disoit Tertullien parlant du respect que les Chrétiens avoient peur l' Empereur, ne l' égale pas à la Divinité.* Quia mentiri nescit, vel quia illum decidere non audet, vel quia nec ipse se Deum volet dici. *Et l' on sçait assez qu' il n' a que faire dans son élevation du secours de cette voix importune à un Prince Payen, qui l' avertissoit incessamment dans la pompe de son triomphe, qu' il n' étoit qu' un homme; puisque sa vertu & son humilité l' en persuadent assez tous les jours.*

Pour les autres Propositions qui regardent la Morale, si l' on empêche Messieurs les Evêques d' employer l' autorité de leur caractere pour défendre leur Peuple de ces persons, il faut se resoudre à voir prêcher impunément contre toutes les maximes de l' Evangile, dont ces deux Livres, desquels l' on peut dire ce que le second Concile de Châlons disoit de certains Pénitentiaux, (Errores certi incerti Auctoris) *ont attaqué les principaux fondemens de la Justice & la charité; & qu' aprés avoir épuisé tout ce que l' Espagne & l' Italie ont fourni aux Casuistes, ont prévû, & principalement* Amadæus, *tout ce que les esprits les plus dereglés n' auroient pû inventér en cent ans, & tout ce qui avoit echappé jusqu' à cette heure à la malice & à la débauche des hommes.*

Enfin, si cette Bulle pouvoit, comme elle prêtend, leur être le puvoir que S. Paul leur a appris qu' ils avoient, Attendite universo gregi, in quo vos SPIRITUS SANCTUS POSUIT EPISCOPOS REGERE ECCLESIAM DEI, quam acquisivit sanguine suo. *Act. cap. 20. vers. 28.*

Si elle pouvoir leur lier les mains, & suspendre l' autorité qu' il a inseparablement attachée à leur caractere, il n' y auroit plus de dé-

Vestræ Censuræ condemnant Librum, qui destruit omnem Hierarchiam Ecclesiasticam, & alium, cujus Auctor collegit cum exactitudine funesta omnes sordes dispersas in infinitis voluminibus, & de quo potest dici, quod sanctus Leo exprobrat certis quibusdam Hæreticis: DE OMNIUM TERRENARUM OPINIONUM LUTO MULTIPLICEM SIBI FÆCEM COMMISCUIT, UT SOLUS TOTUM BIBERET QUIDQUID ALII EX PARTE GUSTASSENT.

Aliunde Bulla Pontificia declarat scandalosas Censuras horum duorum Librorum tacita ratione. Certi sumus, quod non approbet illam destructionem ordinis Hierarchici & Moralis, quam Jesus-Christus stabilivit. E contrario non dubitamus, quin habeat de illis operibus iniquitatis omnem aversionem & horrorem, quem primus locus, quem tenet in Ecclesia, & adhuc longe plus ejus pietas exigit ab illo Patre communi Christianitatis.

Sed causam habemus timendi, ne Hæretici sumant occasionem dicendi, quod Infideles exprobant Curiæ Romanæ, respectu illorum novem magnorum Cardinalium, de quibus sumus locuti.

Timendum est, ne aspicientes Ecclesiam Romanam, a qua se separarunt cum odio & aversione mortali, sint satis temerarii ad dicendum, quod Pontifex non reprobet saltem per illam Bullam doctrinam horum duorum Librorum, & doctrinam illorum aliorum Auctorum, quos vocat graves; ne utentis verbis, quibus magnus & infelix Tertullianus accusabat magna cum injustitia Judicium cujusdam Pontificis, dicant de hac Bulla: *Pontifex scilicet Maximus, quod est Episcopus Episcoporum edicit: Ego & mœchiæ & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto; & ubi proponetur liberalitas ista, illic legenda est venia, quo cum spe ejus intrabitur; sed hoc in Ecclesia legitur, & in Ecclesia pronuntiatur, & Virgo est: absit, absit a Sponsa Christi tale præconium, illa quæ vera est, quæ pudica, quæ sancta.*

Speramus fore, ut Deus avertat hoc scandalum a sua Ecclesia: & certi sumus, quod si Pontifex informetur de illa consequentia, quam potest habere hæc Bulla, indubie eam ita sit dilucidaturus, ut inimici fidei sint habituri confusionem audientes dici, quod unus suorum prædecessorum scribebat ad quemdam Episcopum Galliæ, retractantem Dispensationem, quæ attribuebatur illi, cui successerat: *Nec enim ab Apostolica Sede illa diriguntur, quæ contraria esse Patrum sive Canonum institutis inveniuntur.*

Sed tandem quomodo poterunt excusari Officiarii Datariæ, qui hanc Bullam erexerunt, & curarunt dici a Pontifice, quod suæ soli Personæ retineret sine ulla distinctione examen & judicium propositionum contentarum in illis Libris, quarum aliquæ concernunt ejus potestatem, & pleræquæ aliæ Moralem Evangelii.

Quantum ad illas, quæ concernunt ejus potestatem, extraordinarium est facere hominem judicem in suo proprio interesse. Scimus quod Pontifex, qui nunc replet per successionem legitimam locum sancti Petri, illo dignus sit loco per suam sanctitatem, omnes actiones, & magnas virtutes, inter quas primum locum tenent justitia.

Sed eodem tempore discimus ab aliquo magno Patre Ecclesiæ, quod Deus distinxerit personas, & separavit earum functiones in judicio. Voluit quod Pars non possit esse judex; quia cum ardor & passio prædominentur ex una parte, justitia & moderatio sunt qualitates necessariæ ex altera: & finaliter definiendo quid sic Pars, dicit, esse hominem, qui non potest esse judex.

Non est, quod si Papa ipse pronuntiare deberet super hac propositione, quam condemnastis in *Jacobo de Vernant*, qui dat illi eamdem auctoritatem, quam Christus a Deo acceperat, non simus certi, quod eam esset condemnaturus cum indignatione, & approbaturus vestram Censuram, quæ, ut inquiebat Tertullianus loquens de respectu, quem Christiani habebant pro Imperatore, non æquiparet eum Divinitati: *Quia mentiri nescit, vel quia illum deridere non audet, vel quia nec ipse se Deum volet dici.* Et satis scitur, quod non indigeat in sua elevatione subsidio hujus vocis importunæ Principi Pagano, qua incessanter monebatur in pompa sui triumphi se tantum esse hominem; cum ejus virtus & humilitas satis illud ei persuadeant.

Quantum ad Propositiones, quæ concernunt Moralem, si impediantur Domini Episcopi impendere auctoritatem sui characteris ad curandum suum populum a venenosis dogmatibus, impune permittendæ sunt conciones contra maximus Evangelii, quarum hi duo libri, de quibus potest dici, quod dicebat secundum Concilium Chalcedonense de certis Pœnitentiariis (*Errores certi inserti Auctoris*) aggressi sunt præcipua fundamenta de justitia & charitate; & qui collectis omnibus, quæ Hispania & Italia suppeditarant Casuistis, præviderunt, & præsertim *Amadæus*, quidquid spiritus dissolutissimi non potuissent comminisci spatio 100. annorum, & quidquid prætererat hactenus malitia & dissolutio hominum.

Tandem si hæc Bulla posset, sicut prætendit, eis adimere potestatem, quam S. Paulus docet eos habere, *Attendite universo gregi, in quo vos* SPIRITUS SANCTUS POSUIT EPISCOPOS REGERE ECCLESIAM DEI, *quam acquisivit sanguine suo.*

Si posset eis ligare manus, suspendere auctoritatem eorum characteri indispensabiliter annexam, non essent amplius defenso-

censores legitimi qui possent se opponere effectibus perniciosis horum novorum dogmatum, & stabilirentur impune in Cathedra veritatis omnes abominationes ad illam destituendam.

Bulla longe diversa a Litteris S. Gregorii Magni, qui suam magnitudinem statuebat in magnitudine Ecclesiæ universalis, in fomentatione sancti vigoris Episcoporum, ut facerent suum officium, & in exacta conservatione eorum jurium: *Meus namque honor est honor universalis Ecclesiæ, meus honor est fratrum meorum solidus vigor*: & adjungit in aliis suis Litteris: *Nam si sua unicuique jurisdictio non servetur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debuit Ordo, confundatur.*

Demum si Papa posset per illam Bullam contra omnem formam etiam Juris Canonici, nullo alio habito consilio quam Cardinalium & prætensorum Doctorum Inquisitionis, nec datis Judicibus in Gallia, ubi res orta est, nec audita, nec citata Facultate Theologica, ei adimere jus, vel potius adimere Ecclesiæ prærogativas, quas recipit a possessione pene quingentorum annorum censurandi prava dogmata; hoc esset contra intentionem Pontificis, destruere omnem Hierarchiam Ecclesiæ, & solidissima fundamenta Fidei.

Ad medendum perniciosis his consequentiis, Curia vobis manutentis in possessione faciendi Censuras, voluit dare locum duobus vestris ultimis in Registris oculorum, quæ reddit potissimæ parti Galliæ, ut registrarentur in omnibus Tribunalibus Regiis, & omnibus Universitatibus suæ dependentiæ, & ut suum Arrestum insereretur in vestris Registris coram Dominis Commissariis a se deputatis, ad vos certiorandos quod vellet continuare in sequela hujus negotii, sicut in omnibus aliis, quæ concernunt hoc corpus, dare signa suæ æstimationis, & curare, ut effectus suæ protectionis santiantur.

A vobis petit, Domini mei, mercedem, quam sibi pollicetur non difficulter a vobis concedendam, ut manuteneatis vestram illustrem Congregationem in statu glorioso, in quo eam hodie videmus, ut conservetis generosa hæc sentimenta, quæ vestris Prædecessoribus tantum famam compararunt, & quorum defensio tantam gloriam vobis acquisivit.

Scitis, quod ut Doctores sitis debitores omnibus fidelibus providentiæ exactæ, quæ examinet & condemnet pravas omnes maximas, quæ possent aggredi veritates Fidei & Moralis.

Sed ut Doctores Parisienses, virtus quædam communis non faceret, ut omnem vestram obbligationem adimpleretis; debitores estis maximo Regi totius mundi, illius fidelitatis inviolabilis pro conservatione jurium Coronæ, cujus rei illi dedistis pignora tam pretiosa & tam authentica, sicut vestri prædecessores fecerant pluribus aliis nostrorum Regum.

Debetis Ecclesiæ Gallicanæ defensionem suarum immunitatum. Respicit vestram Congregationem sicut seminarium Episcoporum, sicut scholam, in qua sui Prælati discunt momentosum officium, & veram extensionem potestatis eorum charactéri annexam: immo considerat vos sicut speciem Concilii perpetuo congregati, *Concilium Fidei*, juxta Carolum VI. quod cum vigilantia indefessa semper est promptum ad se opponendum omnibus novitatibus periculosis.

Tenemini confirmare hanc illustrem juventutem, quæ vos circumdat, in illis sentimentis generosis & Gallicis, quæ exhibet tanto cum splendore in omnibus actionibus publicis.

Tenemini transmittere ad vestros liberos, sicut per speciem successionis, doctrinam & spiritum hujus Facultatis in illa puritate, cum qua accepistis a vestris Majoribus.

Ut omnes illas obligationes adimpleatis, Domini mei, alia non habemus exempla vobis proponenda quam vosmetipsos. Quod si scientia *Gersonis*, Cardinalis *d' Ailly*, *Clemangis*, *Almayni*, potuerunt tempore quo quisque illorum vixit, facere honorem & ornamentum hujus Congregationis; ejus gloria hodie est longe major, cum illic videamus plures personas eodem tempore, quæ non minus habent zeli, meriti, & capacitatis quam magni illi Viri.

Gaudete, Viri Illustr. hac fama, gaudete hac gloria, sed gaudete adhuc magis vestra virtute, cujus fructus est adeo suavis & tam gratus; & continuate impendere lumen vestrum pro defensione Fidei, pro servitio invincibilis nostri Monarchæ, & pro conservatione jurium Ecclesiæ Gallicanæ.

de défenseurs legitimes qui pussent s' opposeraux effets pernicieux de ces nouvelles doctrines, & l' on verroit établir impunément dans la Chaire de vérité tous les abominations inventés pour la détruire.

Bulle bien differente de ces Lettres du grand saint Gregoire, qui faisoit consister sa grandeur dans celle de l' Eglise universelle, dans l' entretien de la sainte vigueur des Evêques, à faire leur devoir, & dans une exacte conservation de leurs droits: Meus namque honor est honor universalis Ecclesiæ, meus honor est fratrum meorum solidus vigor: *& il ajoûte dans une autres de ses Lettres:* Nam si sua unicuique jurisdictio non servetur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debuit Ordo confundatur.

Enfin, si le Pape pouvoit par cette Bulle contre toutes formes même du Droit Canon, sans avoir eu autre conseil que celuy des Cardinaux, & des prétendus Docteurs de l' Inquisition, ni donner des Juges en France pour une affaire qui y est née, sans avoir entendu ni cité la Faculté de Théologie, luy ôter le droit, ou plûtôt ôter à l' Eglise les avantages qu' elle reçoit de la possession en laquelle elle est depuis près de cinq cents ans, de censurer les mauvaises doctrines; ce seroit contre l' intention du Pape ruiner toute la Hierarchie de l' Eglise, & dètruite les plus solides fondemens de la Foy.

C' est pour remedier à ces pernicieuses consequences; que la Cour, aprés vous avoir maintenu en possession de faire des Censures, a voulu donner place à vos deux dernieres dans les Registres des oracles qu' elle rend à la plus grande partie de la France; qu' elles fussent enregistrées dans tous les Sieges Royaux, & toutes le Universitez de son ressort; & que son Arrest fût inseré dans vos Registres en présence de Messieurs les Commissaires qu' elle a députéez, pour vous assurer qu' elle continueroit dans la suite de cette affaire, comme dans toutes les autres qui regardent ce Corps, a luy donner des marques de son estime, & à luy faire sentir les effets de sa protection.

Elle vous en demande, Messieurs, une récompense qu' elle est assurée que vous n' avez pas de peine à luy accorder, c' est que vous mainteniez vôtre illustre Compagnie dans l' état glorieux où nous la voyons aujour d' huy; que vous conserviez ces sentimens genereux, qui ont donné tant de réputation à vos Prédecesseurs, & dont la défense vous acquis tant de gloire.

Vous sçavez que comme Docteurs, vous êtes débiteurs à tous les Fidéles d' une prévoyance exacte, qui examine & qui condamne toutes les mauvaises maximes qui pourroient attaquer les veritez de la Foy & la purité de la Morale.

Mais comme Docteurs de Paris, une vertu comme ne vous acquitteroit pas de toutes vos obligations. Vous êtes débiteurs au plus grand Roy du monde de cette fidelité inviolable pour la conservation des droits de sa Couronne, dont vous luy avez donnè des gages si précieux & si autentiques, comme vos Prédecesseurs avoient fait à plusieurs autres de nos Rois.

Vous devez à l' Eglise Gallicane la défense de ses libertez. Elle regarde vôtre Compagnie comme le Seminaire de ses Evêques, comme l' Ecole où ses Prélats apprennent les devoirs importans, & la véritable étenduë du pouvoir attaché a leur caractere. Enfin, elle vous considere comme une espece de Concile perpétuellement assemblé, Concilium Fidei, *selon le Roy Charles VI. lequel avec une vigilance infatigable est toûjours en état de s' opposer à toutes les nouveautez dangereuses.*

Vous êtes obligez de confirmer cette illustres jeunesse qui vous environne, dans ces sentimens genereux & François qu' elle fait paroître avec tant d' éclat dans toutes ses actions publiques:

Vous êtes obligez de transmettre à vos enfans, comme par une espece de succession, la doctrine & l' esprit, de cette Faculté, la pureté avec laquelle vous l' avez reçue de vos peres.

Pour vous acquitter, Messieurs, de toutes ces obligations, nous n' avons point d' autres exemples à vous-mêmes. Que si la science d' un Gerson, *d' un Cardinal* d' Ailly, *d' un* Clemangis, *d'* Almayn, *ont pû faire dans le temps que chacun d' eux a vécu, l' honneur & l' ornement de cette Compagnie; sa gloire est bien plus grande aujourd' huy, puisque nous y voyons plusieurs personnes en même temps, qui n' ont pas moins de zéle, de merite & de capacité que ces grands hommes.*

Joüissez, Messieurs, de cette réputation, joüissez de ceste gloire, mais joüissez encore plus de vôtre vertu, dont le fruit est si doux & si agréable; & continuez d' employer vos lumieres pour la défense de la Foy, pour le service de nôtre invincible Monarque, & pour la conservation des Droits de l' Eglise Gallicane.

DI-

MM.

DISCURSUS

ADVOCATI REGII, habitus coram Parlamento Parisiensi occasione duorum Brevium Clementis XI. de 18. Januarii 1710. quibus respective proscribuntur quædam scripta Episcopi S. Pontii, & Tractatus de Origine Regaliæ: una cum conclusione Procuratoris Regii, & Arresto Parlamenti super ea sequuto.

CE jour, les Gens du Roy sont entrez, & Messire Guillaume-François Joli de Fleury Avocat dudit Seigneur, portant la parole, ont dit.

MESSIEURS.

L'attention continuelle que nous devons avoir à maintenir lex Loix du Royaume, & la pureté des saints Canons; ne nous permet pas de demeurer dans le silence sur la connoissance que nous avons evë depuis quelques de deux prétendus Brefs du Pape, dattez du 18. Janvier dernier, dont l'un condamne un Livre imprimè à Paris en annèe 1708. sur l'origine de la Régale; d'autre prononce une Censure définitive contre un Mandement & trois Lettres de Monsieur l'Evêque de S. Pons, & marque en même temps les dispositions dans lesquelle le Pape paroît être de procéder par les voyes de droit contre la personne de cet Evêque.

Par l'examen que nous avons fait de Copies de ces deux Brefs, qui nous sont tombées entre les mains, la forme dans laquelle ils sont conçus, nous a paru si peu reguliere, les clauses qu'ils renferment si abusives, que le respect qui est dû au S. Siege, semble exiger que nous doutions encore de la vérité de ces deux Decrets.

Pour ce qui regarde d'abord le Bref qui parît avoir été publié contre les Ecrits de Monsieurs l'Evêque de S. Pons, de seule idée d'une condamnation prononcée par le Pape contre des Ouvrages imprimez dans le Royaume, condamnation prononcée, sans que la connoissance en ait été dévoluë au S. Siege per la voye de l'appel, sans qu'elle luy ait été déferée, ni par le Roy, ni par les Evêques; cette seule idée suffiroit pour exciter nos pleintes, & pour nous obliger de demander à la Cour les remedes que elle a coûtume d'apporter par sa prudence en de semblables occasions.

Si l'on autorisoit une telle entreprise, le Pape pourroit prétender exercer une Jurisdiction immediate dans toute l'étenduë de l'eglise; prétention que les saints Canons conservez parmi nous dans toute leur pureté ont perpetuellement condamnée.

Ce Bref à la vèrité n'exprime point qu'il ait été rendu du propre mouvement du Pape; mais l'abus qu'il referme, pour être caché sous un speciex silence, n'en est pas moins dangereux: ce n'est point l'espression de la chose, c'est la chose en elle même qui forme l'abus; & le Pape ayant véritablement porté son jugement, sans qu'il en ait été requis, quoaqu'il ne l'ait point exprimeé, ce jugement ne doit-il pas exciter nôtre ministere contre une entreprise si contraire à nos Libertez?

De cette premiere vûë, si nous entrons dans l'examen particulier de cette Censure, nous y trouvons une condamnation prononcée contre la doctrine d'un Evêque, sans qu'il ait été entendu, sans qu'on luy ait fait même connêtre que ses Ouvrages étoient attaquez.

Y a-t'il quelqu'un qui puisse ignorer ce principe reconnu chez toutes le Nations policées, fondé sur la loy même de la nature, qu'on ne peut condamner un accusé sans l'avoir entendu, ou sans l'avoir mis en état de se défendre?

Si les Juges seculiers se font une loy inviolable d'observer cette régle, combien la Religion la doit-elle rendre plus sacrée dans les Jugemens Ecclesiastiques, sur tous lorsque l'accusé est un Evêque qui a droit par son caractere de décider luy même de la dectrine, & de l'annoncer aux Fidéles.

Qu'on ne dise point que la condemnation ne tombe pas sur la personne de l'Evêque, mais sur sa doctrine, qui doit porter avec ellé ou sa defense ou sa condemnation.

Le Bref ne condamne pas seulement la doctrine en general, il condamne en particulier le doctrine de Monsieur l'Evêque de S. Pons, qui par-là est jugé coupable d'avoir enseigné cette doctrine; & comment peut-on soutenir une telle condemnation contre un Evêque, sans qu'il ait pû être entendu dans sa défense? condamnation faite sur ne exemplaire imprimé de ses Ecrits, sujet à desaveu, & qui n'a point été reconnu par l'Auteur dans le Tribunal où il a été condamné?

Pout on flétrir ainsi sa doctrine, sans que la note en retombe necessairemente sur sa personne? Ne peut-on pas dire même que sa personne est déja condamnée en quelque maniere par le Jugement de Pape?

En effet, ce jugement ayant condamnée la doctrine, & l'ayant condamnée comme la doctrine de Monsieur l'Evêque de S. Pons, qui peut douter que la condamnation de sa personne ne soit au moins impliciment renfermée dans celle de sa doctrine? & supposé ce Jugement, que resteroit-il à faire aux Evêques de la Province de Narbonne ausquels il appartient, suivant les Canons, de juger Monsieur l'Evêque de S. Pons?

Si ce Bref prétendu avoit lieu dans ce Royaume, & si nous pouvions jamais reconnoître la Jurisdiction immediate que le Pape veut y exercer, les Evêques, Juges naturels de la doctrine, aussi bien que de la personne de leur Collegue, n'auroient plus d'autres fonctions à exercer, que celle de condamner la personne de celuy dont le Pape auroit condamné la doctrine.

Ce n'est point même contre quelques Propositions certaines & déter-

HAC die ingressi sunt Deputari a Rege, & Dominus Guillelmus Franciscus Joly de Fleury Advocatus dicti Domini verba fecit, & dixerunt.

DOMINI MEI.

Attentio continua, quam habere debemus, ad manutenendas Leges Regni, & puritatem sacrorum Canonum, nobis non permittit ut maneamus in silentio, habita notitia ante aliquot dies de duobus prætensis Brevibus Pontificiis datis 18. Januarii ultimi, quorum unum condemnat Librum impressum Parisiis anno 1708. super origine Regalis; alterum pronuntiat Censuram definitivam contra Mandatum & tres Litteras Episcopi de S. Pons, & eodem tempore notat dispositiones Pontificis, in quibus Pontifex videtur esse per vias juris procedendi contra illum Episcopum.

Per examen quod fecimus copiarum illorum duorum Brevium, quæ in manus nostras inciderunt, forma, in qua sunt cepta, nobis visa est tam irregularis, clausulæ quas continent tam abusivæ, quod respectu quis debetur Sanctæ Sedi videatur exigere, ut adhuc dubitemus de veritate horum duorum Decretorum.

Quantum ad id, quod concernit Breve, quod videtur esse publicatum contra scripta Domini Episcopi de Saint-Pons, sola idea condemnationis pronuntiatæ a Pontifice contra opera impressa in Regno, condemnationis pronuntiatæ absque hoc quod cognitio sit devoluta ad Sanctam Sedem per viam appellationis, absque hoc quod ei sit delegata a Rege vel Episcopis: hæc sola idea sufficeret ad excitandas nostras querelas, & ad nos obligandos, ut petamus a Curia remedia, quæ solet adhibere per suam prudentiam ejusmodi occasionibus.

Si tale attentatum auctorizaretur, posset prætendere Pontifex exercere jurisdictionem immediatam in omni ambitu Ecclesiæ; prætensio, quam sacri Canones custoditi in tota sua puritate inter nos perpetuo condemnarunt.

Hoc Breve in veritate non exprimit, quod sit editum proprio motu Pontificis; sed abusus, quem continet, ut sub silentio prætereatur, non est minus periculosus: non est expressio rei, sed ipsa res, quæ format abusum, & cum Pontifex vere tulerit judicium irrequisitus, quamvis id non expresserit, hoc judicium nonne debet excitare nostrum ministerium contra attentatum tam contrarium nostris Libertatibus?

Primo aspectu, si ingrediamur examen particulare illius Censuræ, ibidem invenimus condemnationem pronuntiatam contra Episcopum inauditum, immo absque hoc quod ei sit denuntiatum, quod ejus opera invaderentur.

Potestne aliquis ignorare hoc principium cognitum apud omnes nationes politicas, fundatum in ipsa lege naturæ, quod non possit condemnari accusatus nisi audiatur, & facultas ei relinquatur se defendendi?

Si Judices sæculares legem inviolabilem sibi statuant observandi hanc regulam, quanto magis Religio debet illam reddere sacram in Judiciis Ecclesiasticis, maxime quando accusatur Episcopus, qui jus habet per suum characterem decidendi de doctrina, & illam annuntiandi fidelibus.

Nec dicatur, quod condemnatio non cadat in personam Episcopi, sed super ejus doctrinam, quæ secum debet ferre vel defensionem vel condemnationem.

Breve non tantum condemnat doctrinam in genere, condemnat in particulari doctrinam Episcopi de S. Pons, qui per hoc judicatur reus, quod docuerit illam doctrinam: & quomodo potest sustineri talis condemnatio contra Episcopum inauditum in sua defensione? condemnatio facta est super exemplari impresso ejus scriptorum, causa, quæ non fuit agnita ab Auctore in tribunali, ubi fuit condemnatus.

Potestne sic ejus denigrari doctrina; absque hoc quod nota necessario recidat supra ejus personam? Nonne potest dici, quod persona sit jam condemnata aliquo modo per judicium Pontificis?

Revera cum hoc judicium condemnavit sicut doctrinam Domini Episcopi de S. Pons, quis potest dubitare quin condemnatio ejus personæ sit saltem implicite inclusa in condemnatione doctrinæ? & hoc judicio supposito, quid faciendum restaret Episcopis Provinciæ Narbonensis, ad quos pertinet secundum Canones judicare Episcopum de S. Pons?

Si hoc prætensum Breve haberet locum in hoc Regno, & si unquam possemus recognoscere jurisdictionem immediatam, quam Papa ibidem vult exercere, Episcopi judices nativi tam doctrinæ quam personæ sui Collegæ nullam amplius aliam haberent functionem, quam ut exercerent jurisdictionem condemnandi illum, cujus doctrinam Papa condamnasset.

Immo non contra aliquas propositiones certas & determinatas

tas Domini Epiſcopi de S. Pons hoc prætenſum Breve invehitur in particulari; includit in ſua condemnatione quidquid continetur in ſcriptis illius Prælati: & quid credi poteſt eſſe condemnatum per illud Breve? Sunt-ne opiniones particulares Domini Epiſcopi de S. Pons, vel maxime generales ſuper auctoritate Epiſcoporum, quæ ſunt diſperſæ in ſuis operibus?

Si judicium feratur ex expreſſionibus particularibus hujus Brevis, & omnibus clauſulis, quæ pro objecto habent dare Sanctæ Sedi auctoritatem immediatam in tota Eccleſia, cogitandum eſt, quod hoc Breve intenderit, condemnando id quod poſſet eſſe dignum Cenſura in ejus ſcriptis, condemnare eodem tempore quod ſolidi ſtabiliunt in favorem auctoritatis Ordinariorum.

Si hæc condemnatio in ſe ipſa ſit vitioſa, clauſulæ & expreſſiones, quæ ipſam comitantur, non minus ſunt irregulares.

Nomen *Libellorum*, quod datur ſcriptis Epiſcopi & maxime Mandato, quod dirigit ad Fideles ſuæ Diœceſis, denotat ſatis, quod illud Breve non agnoſcat Mandatum Epiſcopi ſuper materia dogmatica, ſicut opus legitimum auctoritatis & juriſdictionis Epiſcopalis.

Hæc affectio non eſt nova: exempla quæ viſa ſunt non ita pridem per ſimilia Mandata deſignata in Brevibus Curiæ Romanæ ſub expreſſionibus, quæ conveniebant potius Operi cujuſdam Theologi, qui ſuas opiniones explicat, quam operi Epiſcopi, qui ſuum fert judicium ſuper doctrina, debent excitare omnem Curiæ attentionem ad obviandum ſequelis periculoſis horum attentatorum.

Una expreſſio, quæ adhuc tolerari nequit in noſtra conſuetudine; illa eſt, quæ nobis judicando primam condemnationem ſcriptorum Domini Epiſcopi de S. Pons, quæ non poteſt eſſe alia quam illa, quæ fuit facta per viam *Indicis*, videtur inſinuare, quod illa prima condemnatio ſuffeciſſet ad obligandum omnes fideles.

Si Breve, de quo agitur, habeat characteres, qui nobis non permittunt, ut illud admittamus, etſi nobis conſtaret de ejus veritate, quid non dicemus contra illas condemnationes, quas Curia Romana introduxit, ſed quarum nunquam agnovimus auctoritatem, condemnationes, quæ fiunt ſine ulla forma, quæ invadunt ſæpe opera ſolidiſſima ſub prætextibus frivolis, & quos potiſſimum inſpeximus ſicut leges politicas Civitatis Romanæ, abſque hoc quod poſſint conſiderari ſicut deciſiones regulares Juriſdictionis legitimæ?

Non poſſumus adhuc ſubjicere illam clauſulam, per quam hoc Breve vellet ſuæ diſpoſitioni ſubjicere etiam illo, qui indigent mentione expreſſa & individuali, ut comprehendantur ſub Cenſuris.

Maxima eſt approbata per Concilia & Pontifices, quæ concernit æqualiter intereſſe Regum & eorum Statuum, quod aliquæ ſint perſonæ adeo ſublimis ordinis & dignitatis, ut non poſſint intelligi comprehenſæ in prohibitionibus generaliſſimis, niſi nominatim exprimantur.

Proteſtatio, quam debuimus facere anno 1699. contra ſimilem clauſulam, & quam Curia auctorizavit per ſuum Arreſtum, fuit adeo publica, ut non ſit opus fuſe loqui ſuper abuſu talis diſpoſitionis, quæ ſubmittit æqualiter Cenſuris & Magiſtratibus, quibus ordo publicus eſt commiſſus, & Epiſcopos judices doctrinæ, & Reges, qui tenentur invigilare politiæ ſui Regni, & hac ratione tenentur cognoſcere per ſeipſos qualitatem Librorum, qui diſſeminantur in ſuis Statibus.

In eadem diſpoſitione auctoritas Ordinariorum adhuc violatur, & per injunctionem factam Epiſcopis, ut exequantur illam Conſtitutionem, & per commiſſionem, quæ data eſt reſpectu Diœceſis de S. Pons, Epiſcopis vicinioribus illius Diœceſis, & per reſervationem, quam Pontifex ſibi facit excommunicationis, quæ non poterit tolli niſi per ſemetipſum.

Has varias clauſulas non licet aliter inſpicere, quam ſicut ſequelam harum maximarum Doctorum Ultramontanorum, quod Papa ſit Ordinarius Ordinariorum, quod ſit Judex immediatus interioris omnium Diœceſium, quod ſit Epiſcopus univerſalis omnium fidelium: hæ ſunt maximæ, quæ juſtiſſime condemnantur a ſancto Gregorio, & ſæpe ſunt reprobatæ per veſtra Arreſta.

Si hæ maximæ auctorizarentur, Papa irrequiſitus condemnans, & inconſultus pronuntians, nihil relinqueret Ordinariis niſi obedientiam cæcam.

Epiſcopi, qui a Jeſu Chriſto ipſo acceperunt poteſtatem judicandi de dogmatibus, non amplius haberentur niſi ut ſimplices executores Mandatorum Pontificis, ſpoliarentur illa juriſdictione immediata, quam habent jure divino in ſuis Diœceſibus, immo privarentur poteſtate, quam habent in conſcientia, ligandi & ſolvendi, pronuntiandi, vel tollendi Cenſuras a fidelibus incurſas.

Sic ordine Hierarchico deſtructo, ſubtraherentur fideles ſine ulla forma juriſdictioni ſuorum Epiſcoporum, Epiſcopi juriſdictioni Metropolitani, Metropolitanus ſua ſpoliaretur, & ejus jus devolveretur per ſolam auctoritatem Pontificis ad Epiſcopos vel Suffraganeos, immo & ſæpe ad Epiſcopos differentis Metropolis.

Immo hoc prætenſum Breve non eſt executioni mandandum ab Epiſcopis ſolis, proponuntur Ordinarii locorum Inquiſitoribus; committuntur ambo cum poteſtate pari pro una condemnatione, quæ juxta illud Breve debet præſertim executioni mandari in Regno, in quo hæc ſcripta fuerunt publicata: quaſi poſſemus agnoſcere Tribunal, quod eſſet independens ab auctoritate Ordinariorum, & cujus ſtabilimentum animus & conſtantia noſtrorum Patrum impediverunt.

Illis

déterminées de Monſieur l'Evêque de S. Pons, que ce prétendu Bref s'éleve en particulier; il renferme dans ſa condamnation tout ce qui eſt contenu dans le Ecrits de ce Prelat: & que peut-on croire que ce prétendu Bref a condamné? Sont-ce les opinions particulieres de Monſieur l'Evêque de S. Pons, ou les maximes generales ſur l'autorité des Evêques, qui ſont répanduës dans ſes Ouvrages?

Si l'on en juge par les expreſſions particulieres de ce Bref, & par toutes les clauſes qui ont pour objet de donner au S. Siege une autorité immediate dans toute l'Egliſe, il ſera naturel de penſer que ce Bref a eu en vûë, en condamnant ce qui pourroit être digne de Cenſure dans ſes Ecrits, de condamner en même temps ce qu'ils établiſſent de ſolide en faveur de l'autorité des Ordinaires.

Si cette condamnation eſt vicieuſe en elle même, les clauſes & les expreſſions qui l'accompagnent, ne ſont pas moins irrégulieres.

Le nom de Libelles *que l'on affecte de donner aux Ecrits d'un Evêque, & ſurtout à un Mandement qu'il adreſſe aux Fidéles de ſon Dioceſe, marque aſſez que ce Bref ne connoît point le Mandament d'un Evêque ſur une matiere de doctrine comme l'ouvrage legitime de l'autorité & de la Juriſdiction Epiſcopale.*

Cette affectation n'eſt pas nouvelle: les exemples que l'on a vû depuis peu de temps par de pareils Mandemens deſignez dans des Brefs de la Cour de Rome, ſous des expreſſions qui convenoient plûtôt à l'ouvrage d'un Theologien qui explique ſes ſentimens, qu'à celuy d'un Evêque qui porte ſon jugement ſur la doctrine, doivent exciter toute l'attention de la Cour, pour prévenir les ſuites dangereuſes de ces entrepriſes.

*Une expreſſion qui ne peut encore être tolerée dans notre uſage, eſt celle qui en nous indiquant une premiere condamnation de Ecrits de Monſieurs l'Evêque de S. Pons, qui ne peut être que celle qui a été faite par la voye de l'*Index*, ſemble inſinuer que cette premiere condamnation eût été ſuffiſante pour obliger tous le Fidéles.*

Si le Bref dont il s'agit, porte des caracteres qui ne nous permettroient pas de l'admettre, quand nous ſerions aſſurez de ſa verité, que ne dirions-nous point contre ces autres condamnations que la Cour de Rome a introduites, mais dont nous n'avons jamais reconnu l'autorité; condamnations qui ſe rendent ſans aucune forme, qui attaquent ſouvent les plus ſolides Ouvrages ſur les prétextes les plus frivoles, & que nous avons au plus regardé comme des Loix de police de la Ville de Rome, ſans qu'on puiſſe les conſiderer comme les deciſions réguliers d'une Juriſdiction légitime?

Nous ne pouvons nous diſpenſer de relever encore cette clauſe, par laquelle ce Bref voudroit aſſujettir à ſa diſpoſion ceux mêmes qui ont beſoin d'une mention expreſſe & individuelle, pour être compris dans les Cenſures.

C'eſt une maxime approuvée par les Concile & par les Papes, qui regarde également l'intereſſ des Rois & celuy leurs Etats, qu'il y a des perſones ſi élevés par leur rang ou par leurs dignitez, qu'elles ne peuvent être compriſes dans les dëfenſes les plus generales, ſi elles n'y ſont nommément exprimées.

La proteſtation que nous fûmes obligez de faire en l'année 1696. contre une pareille clauſe, & que la Cour authoriſa par ſon Arreſt, fût ſi publique, que nous n'avons pas beſoin de nous étendre ſur l'abus d'une telle diſpoſition, qui ſoûmet également aux Cenſures, & les Magiſtrats auſquels l'ordre public eſt confié, & les Evêques Juges de la doctrine, & les Rois même obligez à veiller à la police de leur Royaume, & engagez par cette raiſon a connoître par eux-mêmet la qualité des Livres qui ſe répendent dans leurs Etats.

C'eſt dans cette même diſpoſitions, que l'autorité des Ordinaires eſt encore violée, & par l'injonction faite aux Evêques d'exécuter cette Conſtitution, & par la commiſſion qui eſt donnée par rapport au Dioceſe de S. Pons, aux Evêques les plus proches de ce Dioceſe, & par la reſerve que le Pape ſe fait de l'excommunication qui ne pourra être levée que par lui-même.

On ne peut regarder cet differentes clauſes, que comme une ſuite de ces maximes des Docteurs Ultramontains, que le Pape eſt Ordinaire des Ordinaires; qu'il eſt Juge ſouverain & immediat de l'intérieur de tous les Dioceſes; qu'il eſt l'Evêque univerſel de tous les Fidéles: maximes ſi juſtement condamnées par S. Gregoire, ſi ſouvent réprouvées par vos Arrêts.

Si ces maximes étoient autoriſées, le Pape en condamnant ſans être requis, en prononcant ſans être conſulté, ne laiſſeroit aux Ordinaires que le parti d'une obeïſſance aveugle.

Les Evêques qui ont reçû de Jeſus Chriſt même le pouvoir de juger de la doctrine, ne ſeroient plus regardez que comme de ſimples exécuteurs des Mandemens du Pape; ils ſeroient depoüillez de cette juriſdiction immediate qu'ils ont de droit divin dans leurs Dioceſes, & privez même du pouvoir qu'ils ont ſur les conſciences, pour lier ou pour délier, pour prononcer ou pour lever les Cenſures que les Fidéles ont encourues.

Ainſi l'ordre Hierarchique étant détruit, les Fidéles ſeroient ſouſtraits ſans aucune forme à la Juriſdiction de leurs Evêques, à celle du Metropolitain; le Metropolitain ſeroit dépoüillé de la ſienne, & ſon droit ſeroit dévolu par la ſeule autorité du Pape à des Evêques ſes Suffragans, & ſouvent même à des Evêques d'une Metropole differente.

Ce n'eſt pas même par les Evêques ſeuls, que ce prétendu Bref doit être executé, on met les Ordinaires des lieux en parallele avec les Inquiſiteurs; on commet les uns & les autres avec un pouvoir égal pour une condamnation, qui ſuivant ce Bref, doit être principalement exécutée dans le Royaume où ces Ecrits ont été publiez: comme ſi nous pouvions reconnoître un Tribunal, qui ſeroit indépendant de l'autorité des Ordinaires, & dont le courage & la fermeté de nos Peres ont empêché l'établiſſement.

C'eſt

C'est à ces Inquisiteurs & aux Ordinaires des lieux, que ce Bref commet le soin de faire brûler les Exemplaires de ces Ouvrages; lors qu'ils leur seront remis entre le mains.

Mais une telle disposition ne peut être considerée, que comme une entreprise contre la Jurisdiction Royale, & par une consequence necessaire, contre l'autorité du Roy.

La Jurisdiction Ecclesiastique n'a jamais eu dans le Royaume le droit de faire brûler des Livres, quelques scandaleux qu'ils ayent été. Nous avons appris de ceux, qui nous ont précedez dans les places, que nous occupons, & nous ne craindrons pas de nous tromper en suivant leurs sentimens, que vous aves consacres par vos Décisions, que la peine du feu consistant uniquement dans un fait qui ne peut s'exécuter que dans un territoire, qui ne peut même avoir d'effet que par le ministere de celui qui est chargé de l'exécution des peines capitales, a été reservée de tous temps aux Jugës seculiers ausquels toutes les Ordonnances en ont commis le soin.

Il seroit inutile de s'arrêter long-temps sur le défaut d'adresser aux Archevéques & Evêque & sur l'abus de cette clause tant de fois condamnée, qui porte, que toutes sortes de personnes, que ceux même qui vivent dans les Païs les plus eloignez de la Cour de Rome, seront soûmis par la seule publications, qui aura été faite de ce Bref dans la Ville de Rome, à des Censures Ecclesiastiques qu'ils ont ignorées, & qu'ils encourront des excommunications, pour avoir lû ou retenu des Ecrits dont ils ne pouvoient sçavoir la condamnation.

Si la Justice est blessée par une telle disposition, qui prononce des Censures contre des personnes, qui n'ont pû connoître la Loi, qui les rendoit coupables: nos libertez ne le sont pas moins par une clause, qui détruit la necessité du jugement & de l'acceptation des Evêques, & de la publication faite en vertu de la permission du Roy; toutes conditions indispensablement necessaires pour la réception des Constitutions de la Cour de Rome.

Si l'on passe de la condemnation des Ecrits aux dispositions du Saint Pere, par rapport à la condemnation de le personne de Monsieur l'Evêque de S. Pons, rien ne paroît plus opposé aux Canons de l'Eglise, & aux Loix generales du Royaume.

Vous sçavez, Messieurs, la forme prescrite par les Conciles, & par l'ancien usage de l'Eglise, lors qu'elle se trouve dans la malheureuse nécessité de procéder contre un Evêque.

Que ce soit pour ses mœur, ou pour la doctrine, les Canons ne distinguent point. Uniquement soûmis à la Jurisdiction du Metrapolitain & des Evêques de sa Province, il ne reconnoit point d'autres Juges Ecclesiastiques; & comme la vérité & la justice se trouvent pour l'ordinaire rèunies dans les suffrages de plusieurs, les Concils n'ont pas voulu confier l'honneur & la réputation d'un Evêque, ni à un seul, ni à un petit nombre de ses Confreres; ils ont etabli la nécessité d'assembler douze Evêques: s'il ne s'en rencontre pas un nombre suffisant dans la Province, on a recours aux Evêques voisins pour concourrir au Jugement.

Nous voyons même, que dans les premies siecles, ce Tribunal étoit le seul auquel les causes criminelles des Evêques pouvoient être portées; la discipline de l'Eglise ne reconnoissoit point de Tribunal superieur.

Si dans la suite les Conciles ont établi la voie de la revision ou de l'appel au S. Siege, ce premier Tribunal composé des Evêques de la Province a toûjours subsisté, & il a été confirmé par les Conciles posterieurs reconnus par toute l'Eglise.

Les Papes à la vérité voulurent interrompre cet usage; les fausses Decretales publiées dans des siecles d'ignorance eblouirent les yeux de ceux même en qui il restoit encore quelque trace de l'ancienne discipline.

Il y eut cependant des Evêques en France qui oserent soupçonner ces Decretales de fausseté, dans le temps même que leur supposition avoit trompé toute l'Eglise; & ils affermirent leurs Privileges dans ce jours de tenebres & de confusion, par des exemples éclatans. Enfin, la fausseté de ces Decretales ayant été reconnuë par tous le Sçavans, rien ne s'est plus opposé en France à l'execution des anciens Canons sur une matiere si importante.

Ce sont ces maximes, qu'une possession de plusieurs siecles, que la fermeté du Clergé, qui l'autorité souveraine du Roy, que les décisions de vos Arrêts ont conservèes si religieusement dans ce Royaume.

C'est sur ces principes que furent dressées les instructions que le Roy Charles IX. donna à son Ambassadeur auprés du Pape Pie IV. pour soûtenir que quelques Evêques accusez alors de Calvinisme, devoient être jugez par les Evêques de leur Province.

Ces mêmes principes donnerent lieu à l'Arrêt celebre de l'année 1569. *La Cour ne se contenta pas de renvoyer alors le Cardinal de Châtillon Evêque de Beauvais accusé d'heresie, devant l'Archevêque de Reims, & les autres Evêques ses Juges naturels, elle voulut expliquer les motifs de son jugement; & l'on peut dire que par ces termes qu'elle a inserez dans son Arrêt*, pour maintenir la liberté de l'Eglise Gallicane qui a toujeurs été défenduë par le Roy & ses Prédecesseurs, an vû & sçû de saints Peres Papes Rome, *on peut dire que ces termes elle a laissé à la posterité un monument éternel de l'atachement inviolable qu'elle a eu dans tous les temps pour les saints Decrets, fondemens solides de nos libertez.*

C'est sur ces maximes qu'en 1650. les Evêque de France appuyerent les Remontrances qu'ils firent au Pape, pour defendre l'honneur & les prérogatives de leur caractere (*a*).

C'est

Illis Inquisitoribus & Ordinariis locorum hoc Breve committit curam combustionis exemplarium horum operum, cum ipsis fuerint extradita.

Sed talis dispositio non potest considerari nisi ut attentatum contra Jurisdictionem Regiam, & per consequentiam necessariam contra auctoritatem Regis.

Jurisdictio Ecclesiastica in Regno nunquam habuit jus curandi comburi libros quantumcumque scandalosos. Dicimus ab iis, qui nos præcesserunt in munere, quod occupamus, nec timebimus, ne sequendo eorum sentimenta, quæ consecrastis per vestras decisiones, erremus: senserunt, quod pœna combustionis consistens in facto non possit executioni mandari nisi in quodam territorio, & quæ non potest habere effectum nisi ministerio ejus, qui habet executionem pœnarum capitalium, fuit omni tempore reservata Judicibus sæcularibus, quibus omnes Ordinationes commiserunt curam.

Inutile esset diu immorari defectui directionis ad Archi-Episcopos & Episcopos, & abusui illius clausulæ toties condemnatæ, quæ continet, quod omnis generis personæ etiam illi, qui morantur in terris dissitissimis a Curia Romana subjiciantur per solam publicationem factam Romæ, Censuris Ecclesiasticis, quas ignorant, & quod incurrant excommunicationes propter lectionem scriptorum, quorum non poterant scire condemnationem.

Si Justitia lædatur per talem dispositionem, quæ pronuntiat Censuras contra personas, quæ non potuerunt scire Legem, qua reddebantur rei, nostræ libertates non minus læduntur per clausulam, quæ destruit necessitatem judicii & acceptationis Episcuporum, & publicationis faciendæ ex permissu Regis, sunt omnes illæ conditiones indispensabiliter requisitæ ad receptionem Constitutionem Curiæ Romanæ.

Si fiat progressus a condemnatione scriptorum ad dispositiones Sanctissimi per respectum ad condemnationem personæ Domini Episcopi de Saint-Pons, nihil apparet magis contrarium sacris Canonibus & Legibus generalibus Regni.

Scitis, Domini mei, formam præscriptam per Concilia & per antiquum usum Ecclesiæ, dum necessitatur procedere contra quemdam Episcopum.

Sit ratione morum vel doctrinæ, Canones non distinguunt. Subjicitur unice jurisdictioni Metropolitani & Episcoporum Provinciæ, non alios agnoscit Judices Ecclesiasticos; & cum veritas & justitia plerumque inveniantur reunitæ in suffragiis plurium, Concilia nolentes confidere honorem & existimationem Episcopi uni soli, nec parvo numero suorum Confratrum, statuerunt necessitatem congregandi 12. Episcopos; & si tot non sint in Provincia, recursus habetur ad Episcopos vicinos ad concurrendum judicio.

Immo videmus, quod in primis sæculis hoc Tribunal esset illud unicum, ad quod causæ criminales Episcoporum possent deferri; disciplina Ecclesiastica non agnoscebat Tribunal superius.

Si expost Concilia (*b*) statuerint viam revisionis vel appellanis ad Sanctam Sedem, hoc primum Tribunal compositum ex Episcopis Provinciæ semper substitit, & confirmatum fuit per posteriora Concilia recognita per totam Ecclesiam.

Pontifices quidem voluerunt interrumpere hunc usum: falsæ Decretales publicatæ in sæculis ignorantiæ offuscarunt oculos etiam illorum, in quibus restabat aliquod vestigium antiquæ disciplinæ.

Fuerunt interea Episcopi Galliæ, qui ausi sunt in suspicionem adducere falsitatis has Decretales, eodem tempore quo earum suppositio deceperat totam Ecclesiam, & firmarunt sua Privilegia illis diebus tenebrarum & confusionis per illustria exempla: tandem falsitate illarum Decretalium agnita ab omnibus sapientibus, nihil amplius se opposuit in Gallia executioni antiquorum Canonum super materia tanti momenti.

Hæ sunt maximæ, quas possessio plurimorum sæculornm, constantia Clericatus, auctoritas supremæ Regis, decisio vestrorum Arrestorum tam religiose conservarunt in hoc Regno.

Hæc fuerunt principia, quæ fuerunt erecta, instructiones, quas Carolus IX. dedit suo Legato apud Pium IV. ad sustinendum, quod aliqui Episcopi tum temporis accusati Calvinismi deberent judicari per Episcopos suæ Provinciæ.

Hæc eadem principia dederunt occasionem Arresto celebri de anno 1569. Curia non acquievit tum temporis remittendo Cardinalem de Chatillon Episcopum de Beauvais accusatum hæresis, coram Archi-Episcopo Rhemensi, & aliis Episcopis eius judicibus naturalibus, voluit explicare motiva sui judicii: & potest dici quod per illos terminos insertos suo Arresto, *ad manutenendam libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, quæ semper fuit defensa a Rege, & ejus prædecessoribus cum visu & scitu sanctorum Patrum Pontificum Romanorum*, reliquerit posteritati monumentum æternum inviolabilis adhæsionis, quam semper habuit pro sacris Decretis, fundamenta solida nostrarum libertatum.

Super has maximas 1650. Episcopi Galliæ stabilierunt Remonstrationes, quas fecerunt Pontifici, ad defendendum honorem & prærogativas sui characteris.

Hic

(a) Agitur potissimum de Concilio Sardicensi. Consule Scholia in ejus Canonem III. Tom. VIII. hujus præsentis Editionis.

(b) Non abs re erit eo loci subjicere harum monitionum relatum a D. De Hericourt in suo Opere, quod hunc præfert titulum: *Les Loix Ecclesiastiques de France*, par. 1. *pag.* 50. *col.* 1. edit. 1743.

» Le 8. Octobre 1632. le Pape Urbain VIII. donna un Bref adresse aux » Archevèques d'Arles & de Tours, & aux Evèques de Saint-Malo, pour faire » le procès à quelques uns de leurs confreres accuses du crime de lèze Majestè. » Les Eveques d'Alby, de Nismes, & de Leon, furent dèposè. Louis XIII. » en ordonnant l'execution de ce Bref avoit ajoute dans ses Lettres Patentes, » *sans prejudice de libertes, franchises & immunites de l'Eglise Gallicane*. Ce» pendant la Clergè de France assemble en 1650. craignit que ce exemple ne fut » d'une dangereuse consequence. Pour en prèvenir les suites, il ècrivit au Pa» pe une Lettre très-sçavante, pour lui faire connoitre qu'en France les Con» ciles provinciaux avoient toujour juge les Evequesaccuses, sauf l'appel au » Saint Siège, conformèment au Concile de Sardique: il fit voir qu'on l'a» voit ainsi pratique pour les affaires de Saffaracus, de Pretextat, d'Ebbon, & » de plusieurs autres; & il supplia Pape de ne point accorder de commis» sion pareille à celle de 1632. Le Clergè fit en meme tems signifier ad » Nonce une Potestation qui contenoit les mèmes choses que la Lettre ecri» te un Pape; & il ecrivit à tous les Eveques du Royaume, pour les prier » de ne plus accepter ces sortes de commissions.

* *Van-Espen Tom. IX.*

Hic tandem eſt unus ex præcipuis articulis, qui excitavit noſtras querelas ad impediendum receptionem ultimi Concilii.

Hæc ſunt interim ſolida principia, quæ violantur per hoc pretenſum Breve, per quod Papa declarat, quod intelligat procedere contra perſonam Domini Epiſcopi de S. Pons.

Non poteſt juſtificari hæc declaratio terminis ejuſdem Brevis, qui habent, quod proceſſus debeat fieri per vias juris, & ſecundum Conſtitutiones Canonicas, *prout juris fuerit juxta Canonicas ſanctiones.*

Nam quænam ſunt illæ Conſtitutiones Canonicæ? Suntne antiqui Canones, vel diſpoſitio ultimi Concilii? Hoc unicum dubium nonne ſufficeret ad reddendam hanc Conſtitutionem periculoſam?

Sed aliunde præſumeturne quod Pontifex voluerit ſe ſubmittere uſui ſtabilito per antiquos Canones, quos prætendit eſſe abolitos per deciſionem ultimi Concilii, & termini prætenſi Brevis nonne diſſipant omnia dubia, quæ formari deſuper poſſent? Si illud Breve verum eſt, non eſt juxta prima Concilia, quod Pontifex velit agi contra Dominum Epiſcopum de S. Pons, ſed eſt juxta diſpoſitionem ultimi Concilii, cum ſit ille, qui vult procedere; quod hoc ſit vigore poteſtatis, quam dicit ſe habere jure divino; quod ſit ad adimplendum ſuum munus paſtorale: ſunt proprii termini, quibus utitur, *contra auctorem libellorum eorumdem, pro tradita nobis divinitus poteſtate, procedere intendimus.*

Quomodo poſt hæc poterimus diſſimulare abuſus, qui repeFiuntur in illo Brevi? Nonne eſſet prodere miniſterium nobis commiſſum, involvere ſilentio juſtas querelas, quod poſſet authorizare Curiam Romanam ad nova attentata?

Non debemus timere, ne Novatores inſpiciant Atreſtum, quod interveniet ad impediendas conſequentias periculoſas illius Brevis, ſicut approbationem tacitam Scriptorum Domini Epiſcopi de S. Pons, & ſicut titulum ad ſe ſubtrahendum obedientiæ, quam debet Conſtitutionibus receptis in Regno ſuper Janſeniſmo.

Curia inviolabiliter addicta deciſionibus Eccleſiæ, dum veſtitæ ſunt omnibus formalitatibus neceſſariis ad dandam illis auctoritatem in Regno, nunquam devitabit ab illis principiis; & qualecumque judicium ferat ſuper condemnatione tam irregulari, non permittet, ut aſpiciatur hoc judicium, nec ut conſilium doctrinale, nec ut abſolutio perſonæ Domini Epiſcopi de S. Pons.

Sed ſi doctrina eſt reprehenſibilis, ſi ſit procedendum contra ipſum, obſervetur forma præſcripta a Canonibus, examinent Epiſcopi Provinciæ ejus ſcripta, deſignent propoſitiones dignas Cenſura, pronuntient modo procedendi legitimo, ſatisfiet Juſtiſtitiæ, & noſtræ Libertates conſervabuntur.

Interim ad impediendum ne fiat abuſus ſuper veſtra deciſione, & ad capiendas præcautiones ſolidiſſimas in negotio tanti momenti, proponemus Curiæ, ut adjungat ſuo Arreſto, quod hoc fiat ſine approbatione ſcriptorum Domini Epiſcopi de S. Pons: hæc clauſula ſuperabundans obviabit omnibus inconvenientibus, quæ poſſent timeri.

Poſt examen illius primi Brevis, ſi videamus illud, quod condemnat Tractatum Regalis, inveniemus quod non minus attentionis mereatur.

Non prætendimus quidem adoptare omnes conjecturas adductas per Auctorem ſuper origine Regalis; ſi nobis eſſet ferendum judicium ſuper illo libro, plures ſunt ex illis conjecturis, quas ipſum intereſſe Regalis nos cogeret negare; ſed munus noſtri miniſterii interim nos cogit invehi in Conſtitutionem, quæ condemnando hoc opus, indirecte invaderet jus eminens Coronæ; & ſuſtinere non cauſam novi defenſoris Regalis, ſed cauſam ipſius Regalis.

Non immemorabimur deducendis omnibus clauſulis, quarum abuſus in Brevi notavimus, quod reſpicit Dominum Epiſcopum de S. Pons, & qui adhuc in hoc inveniuntur; hoc judicium latum per Pontificem proprio motu, contra librum impreſſum in Regno cum permiſſione Regis; quod pronuntiat excommunicationes contra illos, qui ſpecialiter debent deſignari, quod vult ut illæ excommunicationes nos poſſint tolli niſi per Pontificem, quod committit Epiſcopos & Inquiſitores pro executione illius Decreti, ad comburenda exemplaria illius libri; quod tandem continet, quod omnes fideles ſit obligatura publicatio facta Romæ; hæ omnes circumſtantiæ ſufficerent ad rejiciendum Conſtitutionem tam contrariam Libertatibus.

Sed ſi examinentur particulares clauſulæ, quas continet, eſt judicium Sanctæ Sedis ſuper materia pure temporali, ſuper jure annexo Coronæ noſtrorum Regum, in quam nulla poteſtas ſæcularis vel Eccleſiaſtica quid poteſt; hoc judicium quod nullam partem libri videtur eximere a Cenſura, condemnaret ergo & Regale in ſe ipſo, quod Conſilia & Pontifices toties agnoverunt, & univerſalitatem illius juris, quod Curia

C'eſt enfin un des principaux articles, qui a excité nos plaintes pour empêcher la reception du dernier Concile (a).

Ce ſont cependant ces principes ſolides qui ſont violez par ce prétendu Bref, par lequel le Pape déclare qu'il entend procéder contre la perſonne de Mouſieur l'Evêque de S. Pons.

L'on ne peut juſtifier cette déclaration par les termes de ce même Bref, qui portent, que le procés ſera fait par les voyes de droit, & ſuivant les Conſtitutions Canoniques, prout juris fuerit, juxta Canonicas ſanctiones.

Car quelles ſont ces Conſtitutions Canoniques? Sont-ce les anciens Canons, ou la diſpoſition du dernier Concile? Ce ſeul doute ne ſuffiroit-il pas pour rendre cette Conſtitution dangereuſe?

Mais d'ailleurs préſumera-t'on que le Pape ait voulu ſe ſoumetere à l'uſage établi par d'anciens Canons, qu'il prétend être abolis par la déciſion du dernier Concile; & les termes même du prétendu Bref ne diſſipent-ils pas tous les doutes qu'on pourroit former à cet egard? Si ce Bref eſt veritable, ce n'eſt point ſuivant les premiers Conciles que le Pape veut qu'on agiſſe contre Monſieur l'Evêque de S. Pons, c'eſt ſuivant la diſpoſitions du dernier Concile, puiſque c'eſt lui même qui veut procéder; que c'eſt en vertu du pouvoir qu'il dit avoir de droit divin; que c'eſt pour remplir ſon devoir Paſtoral: ce ſont les propres termes dont il ſe ſert, contra auctorem libellorum eorumdem, pro tradita noſtra divinitus poteſtate, procedere intendimus.

Comment pourrions-nous après cela diſſimulers les abus qui ſe rencoutrent das ce Bref? & ne ſeroit-ce pas trahir le miniſtere qui nous eſt confié, que de refermer nos juſtes plaintes dans un ſilence qui pourroit autoriſer la Cour de Rome à de nouvelles entrepriſes?

Nous ne devons point craindre que les Novateurs regardent l'Arreſt qui interviendra pour empêcher les conſequences dangereuſes de ce Bref, comme une approbation tacite des Ecrits de Monſieur l'Evêque de Saint-Pons, & comme un titre pour s'affranchir de l'obeïſſance qu'ils doivent aux Conſtitutions reçués dans le Royaume ſur le ſujet du Janſeniſme.

La Cour inviolablement attachée aux déciſions de l'Egliſe, lors qu'elles ſont revêtuës de toutes les formalitez neceſſaires pour leur donner l'autorité dans le Royaume, ne s'écartera jamais de ces principes; & quelques jugement, qu'elle porte ſur une condamnation ſi peu régaliere; elle ne permettra point qu'on puiſſe regarder ce jugement, ni comme un aveu de la doctrine, ni comme une abſolution de la perſonne de Monſieur l'Evêque de S. Pons.

Mais ſi ſa doctrine eſt reprehenſible, s'il faut procéder contre luy qu'on obſerve la forme preſcrite par les Canons; que les Evêques de ſa Province examinent ſes Ecrits; qu'ils deſignent les Propoſitions dignes de cenſures; qu'ils prononcent ſur une procédure legitime, la Juſtice ſera ſatisfaite, & nos Libertez ſeront conſerveés.

Pour empêcher cependant qu'on ne puiſſe abuſer de vôtre deciſion, & pour prendre les précautions les plus ſolides dans une occaſion ſi importante, nous propoſerons à la Cour d'ajoûter à ſon Arreſt, que c'eſt ſans approbation des Ecrits de Monſieur l'Evêque de S. Pons: cette clauſe ſurabondante prèviendra tous les inconveniens qu'on auroit lieu d'apprehender.

Après l'examen de ce premier Bref, ſi nous portons nos vûës ſur celuy qui condamne le Traité de la Régale, nous trouverons qu'il ne merite pas moins d'attentions.

Nous ne prétendons pas à la verité adopter toutes les conjectures hazardées par l'Auteur ſur l'origine de la Régale; s'il falloit porter nôtre jugement ſur ce Livre, il y a pluſieurs de ces conjectures, que l'intereſt même de la Régale nous forceroit de déſavoüer: mais le devoir de nôtre Miniſtere nous oblige cependant de nous élever contre une Conſtitution, qui en condamnant cet Ouvrage, donneroit atteinte indirectement à un droit eminent de la Couronne, & de ſoûtenir non la cauſe du nouveau défenſeur dé la Régale, mais la cauſe de la Régale même.

Nous ne nous arrêterons point à relever toutes les clauſes dont nous venons de marquer les abus dans le Bref qui regarde Monſieur l'Evêque de S. Pons, & qui ſe recontrent encore dans celuy-cy: ce jugement donne par le Pape de ſon propre mouvement, contre un Livre imprimé dans le Royaume, & imprimé avec la permiſſion du Roy; qui prononce des excommunications contre ceux-mêmes qui ont beſoin d'être ſpecialement deſignez; qui veut que ces excommunications ne puiſſent être levées que par le Pape; qui commet les Evêques & les Inquiſiteurs pour l'exécution de ce Decret, pour faire brûler les Exemplaires de ce Livre; qui porte enfin que la publication faite à Rome engagera tous les Fidèles; toutes ces circonſtances ſeroient ſuffiſſantes pour rejetter une Conſtitution ſi contraire à nos Libertez.

Mais ſi l'on veut examiner les clauſes particulieres qu'elle renferme, c'eſt un jugement du S. Siege ſur une matiere purement temporelle, ſur un droit attaché à la Couronne de nos Rois, ſur laquelle nulle Puiſſance Eccleſiaſtique ou Seculiere n'a de pouvoir. Ce jugement, qui ſemble ne laiſſer aucune partie du Livre exempte de cenſure, condamneroit donc & la Régale en elle-même, que les Conciles & les Papes ont ſi ſouvent reconnué, & l'uni-

(a) Loquitur de Concilio Tridentino.

universalité de ce droit que la Cour a maintenuë par ses Décisions, que le Roy a confirmée par ses Loix, que l'Eglise de France a mise pour ainsi dire au nombre de ses Canons.

Si les derniers Edits ont formé quelque changement à ce droit, ils n'ont eu pour objet que le diminuer, loin de luy donner plus d'étenduë.

Le Roy ayant bien voulu se prive d'une partie même de ses Droits en faveur de l'Eglise, cette marque qu'il luy a donné de sa protection, ne sembloit pas devoir exciter les plaintes de la Cour de Rome; c'est cependant contre ces Droits, c'est contre l'universalité de la Régale, que la moderation du Roy a renfermée dans des bornes si legitimes, que ce Bref semble plus fortement s'élever.

Ce sont ces principes que les Docteurs qui ont été consultez par le Pape, déclarent non-seulement faux, injurieux aux Immunitez Ecclesiastiques, contraire aux Constitutions Canoniques, mais impies, temeraires, pleins d'erreurs, heretiques même; & c'est sur des qualifications si odieuses, adoptées en quelque maniere par le Pape, qu'il semble appuyer sa Censure.

Ce grand nombre d'abus, qui sembléroit devoir animer le zèle que nous avons pour le maintien de nos Libertez, si la verité de ces Brefs étoit certaine, nous porte au contraire à douter qu'ils soient émanez du S. Siege.

Nous croyons devoir plûtôt les considerer comme l'ouvrage de quelques esprits inquiets & ennemis de la paix, qui voudroient troubler cette heureuse tranquillité qui regne pour le bien commun de la Religion entre le Sacerdote & l'Empire.

Nous nous arrêterons volontiers à cette présomption favorable, jusqu'à ce qu'une connoissance certaine de la veritéde ces Brefs nous impose la necessité d'en interjetter appel comme d'abus; mais comme il seroit toûjours dangereux qu'on les répandit dans le public, nous ne pouvons prendre trop de précautions pour en arrêter promptement le cours.

C'est dans cette vûë que nous croyons devoir demander à la Cour un Arrest qui ordonne la suppression des copies de ce Ecrits, soit manuscrites ou imprimées; qui permette d'informer contre ceux qui ont osé les publier, & qui reïtere en même temps les défenses ordinaires en ces rencontres, pour empêcher la publication d'aucunes Bulles ou Brefs de la Cour de Rome, sans Lettres Patentes verifiées en la Cour; qui ordonne enfin que l'Arrest soit lû, publié & affiché en la maniere accoûtumée.

Nous vous proposerons cependant d'ajoûter à vôtre Arrest, que c'est sans approbation des Ecrits de Monsieurs l'Evéques de S. Pons.

Nous croyons devoir vous demander la même dispositions par rapport au Traité de l'origine de la Régale.

C'est l'objet des Conclusions que nous avons prises par écrit, & que nous laissons à la Cour, avec des copies de deux prétendus Brefs dont il s'agit.

Et après avoir laissé sur le Bureau les Conclusions par écrit du Procureur General du Roy, avec lesdits deux Brefs, ils se sont retirez.

LA COUR *a ordonné & ordonne, que pardevant M. Jean le Nain Conseiller, qu'Elle a commis, il sera informé contre ceux qui ont vendu, ou autrement destribué des Copies manuscrites ou imprimées desdits Ecrits en forme de Brefs. Fait défenses à toutes personnes de les imprimer, debiter ou distribuer, même de les retenir. Enjoint à tous ceux qui en ont des Exemplaires, de les rapporter au Greffe de la Cour, pour y être supprimez, le tout sans approbation desdits Mandemens & Ecrits dudit Evêque de S. Pons, & du Traité de l'origine de la Régale composée par ledit Audoul. Ordonne que les Arrêts & Reglemens de la Cour seront executez selon leur forme & teneur; ce faisant, fait très-expresses inhibitions & défenses à tous Imprimeurs, Marchands Libraires & autres, d'imprimer, vendre ou debiter aucunes Bulles ou Brefs de Cour de Rome, sans Lettres Patentes du Roy, pour en ordonner la publication, registrées en la Cour, à peine de trois milles livres d'amende, même de punition corporelle s'il y échet. Et sera le présent Arrest lû, publié & affiché par-tout où besoin sera. Fait en Parlement le premier jour d'Avril mil sept cens dix.*

Signé, *DONGOIS*.

Curia manutenuit per suas decisiones, quod Rex confirmavit per suas Leges, Ecclesia Gallicana, ut ita loquar, descripsit numero suorum Canonum.

Si ultima Edicta formarint aliquam mutationem in illo jure, non aliud objectum habuerunt, quam ut diminuerent, procul abest, quod dederint aliquam extensionem.

Cum Rex bene voluerit se privare etiam parte suorum jurium in favorem Ecclesiæ, hæc nota & testimonium, quod illi dedit suæ protectionis, non videbatur debere excitare querelas Curiæ Romanæ: interim est contra ejus jura, est contra universitatem Regalis, quod moderatio Regis conclusit limitibus tam legitimis, ut hoc Breve videatur fortius se extollere.

Hæc sunt Principia, quæ Doctores consulti a Pontifice declarant non solum falsa, injuriosa Immunitatibus Ecclesiasticis; contraria Constitutionibus Canonis, sed impia, temeraria, plena erroris, immo hæretica, & super qualificationes tam odiosas aliquo modo adoptatas a Pontifice, videtur stabilire suam Censuram.

Magnus ille numerus abusuum, qui videretur debere animare zelum, quem habemus pro conservatione nostrarum Libertatum, si veritas horum Brevium esset certa, nos in contra movet ad dubitandum, an sint data a Sancta Sede.

Credimus illa potius esse consideranda sicut opus quorumdam ingeniorum inquietorum & inimicorum pacis, quæ vellent perturbare illam felicem tranquillitatem, quæ regnat pro bono communi Religionis inter Sacerdotium & Imperium.

Libenter immorabimur illi præsumptioni favorabili, donec cognitio certa veritatis istorum Brevium nobis imponat necessitate interponendi appellationem sicut ab abusibus: sed cum semper esset periculosum quod diffundantur in publicum, nimias non possumus capere præcautiones ad illorum rursum sistendum.

Et illo motivo credimus a Curia petendum esse Arrestum quod ordine suppressionem copiarum horum scriptorum, sive manuscriptorum, sive impressorum, ut permittat inquirere contra illos, qui ausi sunt illa publicare, & reiteret eodem tempore prohibitiones ordinarias illis occurrentiis, ad impediendam publicationem ullarum Bullarum vel Brevium Curiæ Romanæ sine Litteris Patentibus verificatis in Curia; ut demum ordinet Arrestum legi, publicari, & affigi modo solito.

Proponemus interim, ut adjungatis vestro Arresto, quod hoc fiat sine approbatione scriptorum Domini Episcopi de S. Pons.

Credimus a vobis esse petendam eamdem dispositionem ratione Tractatus de origine Regalis.

Hoc est objectum Conclusionum, quas scripto mandavimus, & relinquimus Curiæ cum copiis duorum prætensorum Brevium, de quibus agitur.

Et relictis in Curia Conclusionibus in scriptis Procuratoris Generalis Regii cum dictis duobus Brevibus, illinc discesserunt.

ORDINAVIT Curia & ordinat, ut coram Domino Joanne le Nain Consiliario, quem commisit, inquiratur contra illos, qui vendiderunt vel alias distribuerunt copias manuscriptas vel impressas dictorum scriptorum in forma Brevium. Prohibet omnibus, ne imprimantur, distrahantur, distribuantur, retineantur. Injungit omnibus, qui illorum habent exemplaria, ut referant ad Greffiam, vel Scrinium Curiæ, ut ibi supprimantur; hoc omne sine approbatione dictorum scriptorum dicti Episcopi de Saint Pons, & Tractatus originis Regalis compositi a dicto Audoul. Ordinat, ut Arresta Curiæ executioni mandentur juxta illorum formam & tenorem: expresse inhibet & prohibet omnibus Typographis, Bibliopolis, & aliis, ne imprimant, vendant, aut distrahant ullas Bullas vel Brevia Curiæ Romanæ, sine Litteris Patentibus Regis ad ordinandam publicationem, registratis in Curia, sub pœna trium milium librarum vel florenorum, immo sub pœna corporali. Et hoc præsens Arrestum legetur, publicabitur, & affigetur ubicumque opus fuerit. Actum in Parlamento prima Aprilis 1710.

Signatum, DONGOIS.

NN.

LITTERÆ REGIÆ

De 16. Martii 1501.

AD CONSILIUM FLANDRIÆ, quibus revocat Litteras Placiti datas super Libellis Indulgentiarum aliunde allatis seu inferendis.

DE PAR L'ARCHIDUC D'AUSTICHE, DUC DE BOURGOGNE, COMTE DE FLANDRES, &c.

A Nos amez & feaux les Président & Gens de nôtre Chambre du Conseil en Flandres; salut & dilection. Pour certaines causes & considerations à ce Nous mouvans, Nous voulons & vous mandons par ces Présentes, qu'incontinent & à diligence, vous faites faire inhibition & défense de par Nous, par cry publie, par

EX PARTE ARCHIDUCIS AUSTRIÆ, DUCIS BURGUNDIÆ, COMITIS FLANDRIÆ, &c.

Dilectis fidelibus Præsidenti, & hominibus nostræ Cameræ Consilii Flandriæ, salus & dilectio. Certis de causis & considerationibus ad hoc Nos moventibus volumus & mandamus vobis per has præsentes, ut cito & citissime curetis fieri inhibitionem ex parte nostra per proclama publicum

eum per omnia loca nostræ Patriæ & Comitatus Flandriæ ubi maris est facere Proclamata & Publicationes, ut nullus qualiscumque sit in posterum tentet ferre vel concionari ullas Indulgentias, quæ venerunt vel allatæ sunt, aut venient aut afferentur ex nostris Patriis sub prætextu Bullarum, Litterarum Placiti, quas possunt a nobis obtinuisse ullo alio modo, omnes has Litteras Consensus aut Placiti, dictasque Indulgentias suspendimus per has præsentes, donec a Nobis aliter fuerit ordinatum: *Nam sic nobis Placet*, & hoc faciendi damus vobis potestatem, auctoritatem, & Mandatum speciale. Datum in nostra Civitate Mechliniensi 16. Martii anno 1501. (Inferius erat scriptum) *Par Monseigneur l' Archiduc, Comes Nassoviæ Locum-tenens Generalis*, Vobis & aliis de Consilio præsentibus (subsignatum) RANNETORI.

par tous les lieux de nôtre Pays, & Comté de Flandres, où l' on est accoûtumé faire Cris & Publications, que nul qui que soit ne s' avance doréanavant deporter ou prêcher aucunes Quêtes, ni aussi aucuns Pardons ou Indulgences venus ou apportez, ou qui viendront & seront apportez de hors nos Pays de par-deça, sous ombre de Bulles Lettres de Congé ou Placet, qu' il en peuvent avoir obtenues de Nous, ni autrement, en quelques maniere que ce soit; toutes lesquelles nos Lettres de consentement & de Placet, lesdites Quêtes, Pardons ou Indulgences, nous avons suspendues & suspendons par cesdites Présentes; le tout, jusques à ce que par Nous en soit autrement ordonné: Car ainsi nous plaîtil, *& des ce faire vous dannons pouvoir, autorité & commandement special. Donné en nôtre Ville de Malines, le 16. jour de Mars l' an 1501.* (*Etoit écrit plus bas*) Par Monseigneur l' Archiduc, Monsr. le Comte de Nassaus Lieutenant General, *vous & autres du Conseil présens* (*soussigné*) RANNETORI.

OO.

LITTERÆ REGIÆ

De penultima Decembris 1503.

AD CONCILIUM FLANDRIÆ, quibus eidem injungitur, ne permittat affixionem Indulgentiarum seu remissionem, nisi prius apparuerit de obtentis Litteris Placiti.

EX PARTE ARCHIDUCIS.

NOstris dilectis & fidelibus Præsidenti & Viris nostræ Cameræ Consilii in Flandria, salus & dilectio. Ex parte nostri Procuratoris Generalis Nobis expositum, quod fuerit certioratus, quod ante aliquot dies, aliqui dicentes se Procuratores vel Commissi Ecclesiæ Beatæ Deiparæ Rhemensis, attentarent affigere ad valvas aliquarum Ecclesiarum in nostra Civitate Gandavensi quædam scripta in charta facientia mentionem Indulgentiarum, quas dicunt antehac esse datas dictæ Ecclesiæ Rhemensi per sanctos Patres Pontifices Romanos, & apparet, quod velint adhuc alibi affigere, non obtenta nostra licentia, in magnam irreverentiam nostræ Superioritatis, quod non debet tolerari.

Quare cupientes huic rei obviare, vobis mandamus & expresse injungimus, ut non patiamini, nec permittatis fieri tales affixiones, immo factas prohibere per totam nostram dictam Patriam Flandriæ, arrestando vel curando arrestari eos, qui fecerunt, vel qui tentabunt tales facere affixiones, donec debite ostenderint se desuper obtinuisse Placitum; *nam sic Nobis placet*, & hoc faciendi vobis damus facultatem. Datum in hac Urbis Mechliniensi penultima Decembris anno 1503. *Par Monsegineur l' Archi-Duc ad relationem Consilii*, (Signatum) DE HONDECOUTRE.

DE PAR L'ARCHIDUC.

A Nos amez & feaux les Président & Gent de nôtre Chambre du Conseil en Flandres, salut & dilection. De la part de nôtre Procureur General, nous a été remontré, qu' il a été averti, que puis briefs jours, aucuns eux disans Procureurs ou Commis de l' Eglise de Nôtre-Dame de Reims, se sont avancez d' affiger devant les Porteaux d' aucunes Eglises en nôtre Ville de Gand certains Ecrits en papier faisans mention d' aucuns Pardons & Indulgences, qu' ils disent par cy-devant avoir été données à ladite Eglise de Reims par les saints Peres Papes de Rome, & si est apparent qu' ils en voudront encore affiger ailleurs, sans de ce avoir obtentu nôtre congé & licence, en grande irreverence de nôtre Hauteur, qui ne se doit souffrir ni tolerer.

Pourquoy Nous desiderans à ce obvier, vous mandons & expresséement enjoignons par ces Présentes, que vous ne souffrie: ni permettiez faire lesdites affixions, ains les faites prohiber & défendre par tout nôtredit Pays des Flandres, en mettant ou faisant mettre en arrest ceux qui ont fait, ou se voudroient efforcer faire icelles affixions, tant & jusques à ce qu' ils auront dûëment fait apparoir d' avoir sur ce obtentu nôtre congé & Lettres de Placet: Car ainsi nous plaît-il; *& de ce faire nous vous donnons pouvoir. Donné en nôtre Ville de Malines le penultiéme jour de Septembre, l' an 1503.* (*Plus bas*) Par Monseigneur l' Archiduc, à la relation du Conseil. (*Signé*) DE HONDECOUTRE.

PP.

PRAGMATICA SANCTIO

PHILIPPI II. de anno 1574. qua declaratur nullas Bullas, Provisiones, Expeditiones, aut Sententias Romanas Legatorum aut Nuntiorum Apostolicorum sine Placito Regio hic posse executionem habere.

PHILIPPUS DEI GRATIA REX HISPANIÆ, &c.

Desiderantes quod negotia Ecclesiastica manuteneantur & regulentur secundum antiquas Constitutiones, Canones, & Concilia Sanctæ Ecclesiæ ad honorem Dei, & salutem animarum; per consilium, & deliberationem præcipuorum nostrorum Consiliariorum, Supremorum & Provincialium ordinavimus, statuimus, & declaravimus in forma Edicti perpetui, sicut ordinamus &c. ut nullæ Bullæ, Provisiones, sive aliæ expeditiones aut impetrationes Romanæ vel Legatorum aut Nuntiorum Apostolicorum, vel revocationes ullius Gratiæ, Indulti, Privilegii, tum Generalis tum Particularis, aut ulla sententia, aut Executoriales redditæ vel decretæ extra nostram Provinciam tendentes, directe vel indirecte in præjudicium hujus Reipublicæ vel cujusdam tertii particularis possint admitti, sortiri effectum in judicio vel extra, vel executioni mandari in his nostris Patriis, nisi prius dictæ Litteræ, Bullæ, Sententiæ, vel aliæ impetrationes fuerint inspectæ, visitatæ, & examinatæ per Nos in nostro Consilio Privato, vel nostro Consilio Brabantiæ, & impetrantes obtinuerint nostras Litteras patentes Placiti ad hoc pertinentes, sub pœna perdendi effectum dictarum Bullarum & Provisionum, & exilii ex hac Patria, ac correctionis ad exemplum aliorum.

PHILIPPE PAR LA GRACE DE DIEU ROI D' ESPAGNE &c.

Desirans que les affaires Ecclesiastiques soient conduits, maintenus & réglez, selon les anciennes Constitutions, Canons & Conciles de la sainte Eglise, à l' honneur de Dieu & salut de nos ames; avons par avis & déliberation de nos principaux Consaux, Souverains & Provinciaux de pardeçà, ordonné, statué & déclaré par forme d' Edit perpétuel, comme ordonnons, &c. que nulles Bulles, Provisions, ni autres Dépêches ou Impetrations des Legats ou Nonces Apostoliques, ou révocations d' aucunes graces, Indults, Privileges, tant generaux que particuliers, ni aussi aucune Sentence, ou Exécutoriales rendrés & decretées hors nosdits Pays de par-deçà, tendant directement, ou indirectement au préjudice de cette Republique, ou d' aucun tiers particuliers, se puisse admettre, sortir effet en Jugement ou debors, ni être mises en exécution en iceux nos Pays de par deça, n' est que préalablement lesdites Lettres, Bulles, Sentence, & autres Impetrations, ayent été vûës & visitées, & examinées par nous en nôtre Conseil Privé, ou en nôtre Conseil de Brabant, & que les Impetrans ayent obtenu nos Lettres patentes de Placet à ces pertinentes, sur peine de perdre l' effet desdites Bulles & Provisions, & d' être bannis de nos Païs, & corrigez à l' exemples des autres.

APPROBATIO CENSORIS REGII.

VINCIT in amore virtus, & in virtute plus omnibus una creata veritas, quæ potentissima, cum semper vincat, nec hic succumbere potest. Nam quantum quis ad veritatem accedit, vel ab ea recedit, tantum ad Deum accedit, vel ab eo recedit; quia veritatem nulla vis dejicere, nulla fraus decipere, nulla perturbatio de gradu deturbare potest. Meretur nomen & virtus Auctoris, ut delibemus potius, quam enarremus, quo studio & qua propensa investigatione pro Imperatore & Rege nostro agat ille Auctor in *Tractatu de Promulgatione Legum Ecclesiasticarum, ac speciatim Bullarum & Rescriptorum Curiæ Romanæ, ubi de Placito Regio, quod ante earum Publicationem & executionem in Provinciis requiritur &c.* Hic Liber est, qui super muros Jerusalem constitutus custos, non multis verbis pauca comprehendit, sed paucis aurea pro sceptri Fulcimine, ut scilicet non tam otiosorum auribus placeat, quam ut ægrotorum mentibus prosit. Prælo indiget, ut illæsa maneat Majestas Belgica contra Exosos momorum aculeos, qui plus taciturnitate vincent, quam garrulitate perdent, præcipue dum Auctor, ut Patriæ vindex, & ut Belgici Juris Sacerdos, pro indigena immortalitatis securitate associatā possidet encomia, intonando verba Origenis Homil. super Jerem. *cap.* 12. hæc ante me alii exposuerunt, & quia non improbo interpretationem eorum consentiens eamdem profero, non quasi ipse repererim, sed reperta jam repetens, ut mihi pariter vobisque conducat, si tamen quæ dicenda sunt, intentus animus excipiat: ita ut non indigeat Auctor Synedri Censura Regia, qui pro publico tam pretiosa suggerit charismata. Datum Bruxellis 23. Septembris 1712.

P. J. DE FIERLANT
Supremi Brabantiæ Consilii Senator, & Censorum Censor Regius.

AD LECTOREM.

EN, benevole Lector, Editionem novissimam, eamque auctiorem Operum Clarissimi Espenii e prælo profectam, qua jam affecta moneor ab Amico Theologo, hæc opera quamvis utilia plurima continent, quæ vix alibi congesta reperias, nonnulla tamen iis inspergi, quæ doctrinam non sanam, & partis Pontifici Ecclesiæque pridem infensæ studium redoneant. Quare ejusdem Theologi hortatu, Eminentissimi Cardinalis de Bissy, Meldensis in Gallia Episcopi de Auctore nostro judicium in cautionem præfigendum censui, ut venenum sine antidoto non propinetur.

EXTRAIT DE L'INSTRUCTION PASTORALE de Son Eminence Monseigneur le Card. de Bissy Eveque de Meaux, &c. imprimèe à Paris l'an 1722. pag. 292.

OBJECTION.

LEs Dècrets (dit le Scavant Van-Espen dans son Traité de la Promulgation des Loix Ecclesiastiques, part. 5. cap. 1. §. 1.) *,, qui ne definissent aucun Dogme de foi & qui ,, condemnent seulement certains Livres, ou qui defen- ,, dent de se servir de certaines expressions, ne sont pas pro- ,, priement des Decrets Dogmatiques, qui ne puissent être chan- ,, ges, mais il faut les considerer comme des reglemens de Di- ,, scipline.*

RESPONSE.

A Entendre ici Van-Espen, qui ne le prendroit pour quelque ancien Theologien du premier Ordre, dont le sentiment fit dans l'Eglise une autorité respectable? Cependant ce n'est qu'un Jurisconsulte peu instruit des Principes de la saine Doctrine, que tout le Monde sçait avoir été fort attachè au parti, qui trouble aujourd'hui l'Eglise. Le livre même, qu'on nous opposé n'a été imprimé, qu'en 1712. dans la vûë d'infirmer d'avance la Bulle Unigenitus, *à la quelle l'Autheur sçavoit, qu'on travalloit à Rome. On va voir par quelques uns de ses principes, de quel poids doit être son temoignage dans l'affaire présente.*

On

OBJECTIO.

OBJECERANT Eminentissimo Viro Janseniani locum Espenii e Tractatu de Promulgatione Legum Ecclesiasticarum, *part.* 5. *cap.* 1. §. 1. ubi ait: ,, Decreta quæ- ,, dam . . . . quia nullum fidei dogma, tamquam a ,, Deo revelatum proponunt aut definiunt, proprie dici non ,, possunt decreta dogmatica seu decreta fidei nulli mutationi ,, aut variationi obnoxia, sed inter decreta disciplinæ refe- ,, renda sunt, quæ pro temporum, locorum, ac personarum ,, conditione ad conservandam fidei integritatem, & purita- ,, tem possint esse convenientia vel non convenientia, atque ,, ita tamquam decreta disciplinæ mutationi obnoxia.

Respondet Eminentissimus Cardinalis, Institutionis Pastoralis An. 1722. editæ *pag.* 292. in hæc verba, quæ ex Gallico latine reddita subjicimus.

Quis audiens Espenium hic laudari non protinus eum pro quopiam primæ classis antiquo Theologo acciperet, cujus sententia venerabilem habeat in Ecclesia auctoritatem? Et tamen Espenius ille non est nisi Juris peritus, principiorum sanæ doctrinæ parum gnarus, quem factioni Ecclesiam hodie turbanti mordicus adhæsisse nemo ignorat. Liber adeo ipse, qui nobis hic objicitur anno primum 1712. in lucem prodiit, eo utique consilio ut Constitutionem *Unigenitus*, quam tum Romæ cudi sciebat Auctor, in antecessum infirmaret. E quibusdam hujus Tractatus principiis fas erit cernere, cujus ponderis debeat esse ipsius in re præsenti Testimonium.

In

In hoc Tractatu, lucubrationum e Novaturiensium officina prodeuntium character statim dignoscitur, e studio palpabili, invidiam conflandi summo Pontifici, ejusque auctoritatem in contemptum adducendi. Loquens de modo, quo librorum examen, & censura Romæ peragitur *part. 4. cap.* 1. §. 1. asserit, fere semper absente, & inscio Pontifice illam peragi, & rarius Cardinalem aliquem examinis in partem venire, decerni omnia ex relatione Regularium aliquot, vel Imperitorum, vel opinionibus suæ Scholæ præventorum, vel quorum animus præventus sit contra libros, qui potentiores nanciscantur adversarios. Alibi (§. 3. *ejusdem cap.*) ,, Quesnelli librum tacite designat excusatque, dum asserit contingere subinde ,, posse, ut liber aliquis in certa provincia aut Diœcesi a Pa- ,, storibus, & animarum directoribus tamquam pius, & in- ,, structioni populi conveniens fuerit commendatus, & vicis- ,, sim a populo avide receptus, & sine offensione lectus, vel ,, etiam a viris spectatæ doctrinæ, & magnæ apud populum ,, auctoritatis probatus .... & ut libri illius prohibitio in ta- ,, li loco non conveniret, etiamsi liber ille revera quidem ,, obscuriores quasdam contineat expressiones aut etiam levio- ,, res aliquos errores, ita ut ex ejus lectione aliquod erroris ,, periculum imminere possit ... Sed si periculum ex hujusmo- ,, di obscurioribus expressionibus aut levioribus populo immi- ,, nens conferatur cum scandalo, quod ob particulares cir- ,, cumstantias concurrentes ex ejus libri prohibitione in tali ,, loco imminet, fieri posse ut periculum ex lectione illius li- ,, bri imminens nullatenus æquiparari queat scandalo ex pro- ,, hibitione ejusdem orituro .... facile enim contingeret, ut ,, ob libri hujusmodi prohibitionem populus de Pastorum, qui ,, librum illum commendarunt, sinceritate vacillare inciperet, ,, atque suspecta habere, quæ de articulis fidei aut morum ,, præceptis a Pastoribus audivit.

Sed in quinta demum parte animi sui sensu aperte prodit; dum principia profert, quæ professionis fidei unitatem convellunt, universam jurisdictionem Ecclesiasticam extinguunt, & auctoritatem sæcularem decretorum fidei in executione, immo in ipsa etiam rerum substantia arbitram constituunt.

Horum primum est illud ipsum quod hic nobis objicitur. Nullas esse Bullas sive decisiones vere dogmaticas, nisi quod dogma aliquod certum, fixum, ac determinatum statuant, alias omnes ad disciplinam solam pertinere, quæ uno tempore locum habere possint, non alio. Ad confutandum hoc principium sufficit observare; illo penitus enervari damnationes Concilii Constantiensis, adversus errores VVicleffi, Joannis Hussi, Bullas Pii V. & Gregorii XIII. ac Urbani VIII. contra Bajum, & Jansenium, Censuras diversis temporibus publicatas a summi Pontificibus, & a Clero Gallicano, ac nominatim Censuras 68. propositionum Molinos, & 23. e libro, cui titulus *Effata Sanctorum*, excerptarum, Censuras, Alexandri VII. & Innocentii XI. adversus multas propositiones Theologiam moralem spectantes. Juxta hujus Auctoris sententiam hæc omnia judicia utpote nullum fidei fixæ ac determinatæ caput definientia solam disciplinam spectant, adeoque ipso judice, non haberent locum certis temporibus in certis locis, & ratione certarum personarum.

At enim quam hujus tam absurdi principii rationem affert? nullam. Nisi quod Concil. Trid. ad materias disciplinam spectantes retulerit. Sed hæc ratio plane falsa est. Quisquis Sessionem XIII. & finem XXV. perlegerit, ex omnibus, quæ Concilium utrobique declarat ac statuit, clare perspicit, illud examen ac Censuram librorum spectasse tamquam materiam pertinentem ad Doctrinam, & ad fidem.

Postquam Espenius Ecclesiæ judicia super rebus ad dogmata non præcise pertinentibus ita de gradu dejecit, aggreditur ejusdem auctoritatem circa ipsa adeo judicia, quæ proprie dogmatica vocat, quibus juxta ipsum aliquod fidei caput certum determinatumque statuitur. Declarat enim, Principes velle, ut hæc judicia publicari & executioni mandari non possint, quin prius ab auctoritate sæculari expensa fuerint & confirmata, & hanc Principum voluntatem ipse ratam habet. Duntaxat suo examini has Bullas subjici prætendunt, priusquam in suis respective Ditionibus, & territoriis *per modum legis* promulgentur, & executioni mandentur, *part. 5. cap.* 1. §. 4.

Ut autem occurrat objectioni, quod hæc doctrina Principes fidei arbitros constituat, distinguit Espenius fidem internam a professione exteriore dogmatis, & fatetur auctoritatem Sæcularem non esse necessariam ad fidem internam, & ad hoc ut fideles credere teneantur, sufficere, ut quacumque demum via sufficienter agnoscant tale dogma esse ab Ecclesia definitum. At professionem externam vult Principis publicationem & executionem Bullæ dogmaticæ permittentis lege decerni. ,, Quapropter Placitum Regium nequaquam spectat ip- ,, sum fidei assensum præstandum dogmati, de quo fidelibus ,, sufficienter constat esse revelatum, sed duntaxat externum ,, illud, quod consistit in ipsa dogmatis externa propositione, ,, publicatione & executione, quibus ipsi fideles ad profiten- ,, dum exterius dictum dogma constringuntur " *ibid. cap.* 2. §. 1. Proh! qualis Theologiæ Magister, docens fideles dogma aliquod teneri credere, sed non teneri illud profiteri! inde enim fiet ut non sit ultra, in fidei professione uniformitas, nec ea sit religioni necessaria, contra doctrinam Apostoli ad Rom. 10. *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.*

Immo, quod amplius est, quasi hunc Auctorem pœnituisset docuisse obligationem interne credendi id, quod Ecclesia creden-

On reconnoit d' abord dans son Ouvrage le caractère de tous les Ecrits des Novateurs, par l' affectation sensible qu' on y voit pour rendre le Pape odieux, & inspirer le mepris de son autorité. Parlant de la maniere dont on fait à Rome l' examen, & la Censure des Livres, il assure (part. 4. cap. 1. §. 1.) *que c' est presque toûjours sans Connoissance, que le Pape en ait; qu' a peine un Cardinal à part à l' Examen, & que tout se decide sur le rapport de quelques Religieux, ou ignorans, ou prevenus des sentimens de leur Ecole, ou même vendus aux Puissances, qui les font agir. Dans un autre endroit il designe, & il excuse le Livre de Quesnel sans le nommer, en etablissant* (ibid. §. 3.) *,, que quand un Livre est bien reçu dans une Province, ,, ou dans une Diocese, que le peuple le trouve edifiant, & ,, qu' il porte l' approbation des personnes respectables, on ne ,, doit pas le condamner, quand il auroit des endroits dange- ,, reux, & même quelques legeres erreurs; parce qu' alors le ,, Mal qu' il pourroit faire dans le peuple, feroit moindre que ,, le scandale de rendre suspects les Pasteurs, qui l' auroient ap- ,, prouvé.*

Mais c' est dans la cinquieme partie; qu' il se montré à decouvert, en avdugant des Principes, qui detruisent l' uniformité de la profession de la Foi, qui anneantissent toute Jurisdiction Ecclesiastique, & qui rendent l' autorité seculiere arbitre des Décisions de foi, quant à l' exécution, & même quant à la substance.

Le premier de ces Principes est celui, qu' on a Nous opposé; qu' il n' y a de Bulles, où de Décisions veritablement Dogmatiques, que celles, qui definissent quelque Dogme certain, fixe & determiné, & que tous les autres ne sont, que de Discipline, lesquels peuvent avoir lieu dans un tems, & non pas dans un autre. Pour refuter ce Principe, il suffit de faire observer, qu' il detruit entierement les condamnations portées par le Concile de Constance contre les erreurs de Wiclef, & de Jean Hus, les Bulles de Pie V. de Gregoire XIII. & d' Urbain VIII. contre Bajus & Jansenius, les censures publics en differens tems par les Papes, par le Clergé de France & en particulier celles des 68. propositions de Molinos, des 23. du Livre des Maximes des Saints, celles d' Alexandre VII. & d' Innocent. XI. sur un grand nombre de proposition de Morale. Selon cet Auteur, tous ces jugemens qui ne definissent certainement aucun point de foi fixé & determinée, ne regardent que la Discipline; & par consequent n' auroient plus lieu selon lui dans de certains tems, dans de certains lieux, & à l' egard de certaines personnes.

Mais quelle preuve apporte t-il d' une si entrange principe? aucune: si ce n' est que le Concile de Trente a rangé parmi les matieres de Discipline la condamnation des Livres, & le fait est absolument faux. En lisant la Session XIII. & la fin de la XXV. on voit clairement par tout ce que le Concile declare & ordonne dans ces deux endroit, qu' il a regarde l' éxamen & la Censure des Livres, comme une matiere, qui appartient à la doctrine, & à la foi.

Aprés avoir ainsi degradé les jugemens, que rend l' Eglise sur d' autres points, que sur les Dogmes precis, Van-Espen attaque son autorité dans le Jugemens même, qu' il appelle proprement dogmatiques, qui selon lui établissent un proint de foi certain, & determiné Car il declare, que les Princes, ,, pretendent, que ces Jugemens ne peuvent étre publiés, & exécutés ,, qu' aprés qu' ils ont été examinées & confirmées par l' autorité ,, Seculiere ,, & il approuve cette pretension. part. 5. cap. 1. §. 4.

Pour prevenir l' objection, que cette Doctrine rend les Princes arbitres de la fois, il distingue entre la creance interieure, & la profession exterieure du Dogme, & il avoit-ne, que ,, l' autorité temporelle n' est pas necessaire pour la creance interieure, ,, & qu' il suffit, pour que les Fidéles soint obligées de croire, ,, qu' ils connoissent suffisamment par quelque voye que ce soit, ,, qu' un tal dogme à été defini par l' Eglise ". Mais pour la profession exterieure, il veut ,, qu' elle ne soit ordonnée, que par ,, la loi du Prince qui permet la publication, & l' exécution ,, d' une Bulle Dogmatique ". Quel Maître de Theologie pour les Fidéles, qu' un homme, qui enseigne, qu' on est obligé de croire un dogme, & qu' on n' est pas obligé de le professer? Car il s' ensuit de la qu' il n' y aura plus d' uniformité dans la profession de la foi, & qu' elle n' est plus essentielle à la Religion; contre ce que l' Apôtre enseigne: ,, qu' on doit, croire ad Cœur ,, dout être justifié, & confesser de bouche pour être sauve.

Bien plus comme si cet Auteur se repentoit d' avoit enseigné, que l' obligation de croire interieurement ce que l' Eglise à decidé,

dé, ne depend poit du Prince, il va juſqu'a affranchir le peuple fidéle de l'obligation même de croire, juſqu'à ce que le Prince ſe ſoit expliqué. „ Les Princes, dit il pretendent avec grande raiſon, „ que les Decrets du ſaint Siege, même ceux qui appartiennent à „ la Foi, doivent être ſujets à leur éxamen, & confirmés par leur „ Edits, avant que les peuples, qui leur ſont ſoumis, ſoient obli- „ gés de l'y conformer " Aſſurement l'obligation, qui reſulte d'une Bulle dogmatique, n'eſt autre, que de croire le Dogme, qui c'eſt defini. Or ſelon lui le peuple n'eſt point obligé d'obeir à ces Bulles avant la confirmation du Prince, priuſquam . . . . Populus illis adſtringatur. *Donc avant la Confirmation du Prince, le peuple n'eſt point obligé de croire le dogme qui y eſt defini. Par ces parole qu'l ajoute,* aut ad earum obſervantiam per cenſuras aliove modo conſtringatur, *il pretend qu'avant la permiſſion du Souverain, l'Egliſe ne puiſſe contraindre les Fidéles par aucun cenſure à croire ce quelle a decidé de foi. Qui à jamais contreſté à l'Egliſe un tel pouvoir, & le peut on faire ſans lui otre les armes, que Jeſus Chriſt lui a miſes en mains pour ſe faire craindre & obeïr?*

Van-Eſpen pouſſe encore plus loin ſes egaremens ſur l'autorité de l'Egliſe. „ Il enſeigne, que la formule que la maniere, que les „ paroles, dont on ſe ſert pour exprimer, & propoſer aux peuples „ un Decret purement Dogmatique, peut ne pas convenir en de „ certains tems, ou en de certains lieux, & à l'egard de certai- „ nes nations ". Ce Principe viſiblement erronée attaque l'unité de la Foi, qui ne peut ſubſiſter, que par l'unité d'une même profeſſion. Mais à qui donne-t il l'autorité de fixer ces formules, & de juger de quelle maniere la foi doit être propoſée, dans differens tems, & dans differens lieux? Cé qu'il dit de la formule de Foi dreſsé par Pie IV. publiée par le Concile Provincial de Cambray, & à la quelle il ajouté, que Philippe II. Roy d'Eſpagne en avoit ſubſtitué une autre plus courte, montre clairement, que ſelon cet Auteur les Princes pouvent toucher à la forme des Decrets Dogmatiques, les changer & les abreger quand ils le jugent à propos pour le bien de leurs ſujets. „ Car il conclut de cet exémple qu'il eſt „ manifeſte, que le Prince n'avoit pas cru qu'il ne fût pas de „ ſon pouvoir, ni de ſon devoir d'examiner, & de décider ſous „ quelle formule il convenoit de propoſer une profeſſion de Foi aux „ peuples qui lui etoient ſoûmis. Il eſt vrai, que Van-Eſpen ajou- „ té, que le Prince en uſant de ce pouvoir, ne doit faire aucun „ préjudice, ni changement aux articles de Foi ſont viſiblement „ arretés par l'Egliſe ". Mais que reſulte t'il de la, qu'en réfuſant aux Princes le pouvoir décider des points de Foi, il les fait maîtres de régler la teneur, & la formule, qui les renferment,

Enfin pour ne laiſſer aucun lieu de dire, que tout ce qu'il donne à la Puiſſance temporelle ne roule que ſur l'exterieur, & la forme de la publication des déciſion de Foi, il embraſſe un autre principe, ſelon lequel la ſubſtance même de ces Déciſions eſt ſoûmiſe à l'examens, & au jugement du Prince. Car ſuppoſant (ce qui eſt la plainte ordinaire des Novateurs) que ces Déciſions étant obſcures, ou equivoques, ne ſeroient, qu'augmenter les diviſions plûtôt que de les éteindre; il fait entendre dans tout le Chapitre, que c'eſt aux Princes à examiner, ſi le Dogme eſt exprimé dans les termes propres & ſpecifiques; & qu'ainſi c'eſt à ceux à prévoir, & à lever les obſcurités dangereuſes, qui ſe pourroient trouver dans l'expreſſion du dogme: ce qui emporte examen & reviſion de ces Decrets, ſuivant la ſignification du terme revideri, *dont il ſe ſert dans ſa concluſion.*

Voila la Theologie de Van-Eſpen, & ſes Principes ſur le pouvoir des Princes, nême par rapport aux Jugemens de Foi; après quoi n'a t'on pas lieu de s'etonner, qu'on s'auctoriſe d'un Auteur, qui ne merite que des Cenſures.

dendum decrevit, eo progreditur, ut populum fidelem ab ipſa credendi obligatione abſolvat, donec Princeps mentem ſuam declaraverit. „ Jure merito, inquit, contendunt Principes „ Decreta Romana, etiam fidem ſpectantia ad examen eſſe „ revocanda & placito ſuo firmanda, priuſquam . . . . populus „ ſibi ſubditus adſtringatur ". *ibid. cap.* 1. §. 4. Certe obligatio, quæ e Conſtitutione Dogmatica oritur, ſolum eſt ad credendum dogma definitum: atqui ſecundum Eſpenium ante Confirmationem Principis populus hujuſmodi Conſtitutionibus obtemperare non tenetur, *priuſquam . . . . . populus illis adſtringatur*. Igitur ante Confirmationem Principis populus non adſtringitur ad credendum dogma per illas definitum. Per hæc verba, quæ ſubdit: *aut ad earum obſervantiam per Cenſuras aliove modo conſtringatur*, contendit, ante permiſſionem ſupremi Principis Eccleſiam per cenſuras adſtringere non poſſe fideles ad credendum id, quod ipſa ad fidem pertinere declaraverit. Quis unquam talem Eccleſiæ poteſtatem in dubium revocavit, & an ea de re ambigi poteſt, quin Eccleſiæ adimantur arma ſibi a Chriſto tradita ad incutiendum ſui metum & obtinendum obedientiam?

Eſpenius longius etiam errata ſua ſuper Eccleſiæ auctoritate promovet. Docet enim fieri poſſe, ut formula, modus, & verba, quæ ad Decretum pure Dogmaticum exprimendum & populis proponendum adhibentur, non congruant certis temporibus, certis locis, certiſque nationibus. „ Tametſi igitur, „ inquit, decretum aliquod, in quantum continet ipſum Dog- „ ma fidei ab omnibus & ubique recognoſci debeat, fieri ta- „ men poteſt, ut formula ſeu modus, quo proponitur huic „ populo vel hoc tempore minime conveniret, ut proinde vel „ ex hoc capite Decretum, priuſquam publicetur per modum „ legis & populo imponatur, examinari queat, num hoc vel „ illo modo publicari & populo proponi conveniat „. *part.* 5. *cap.* 2. §. 1. Hoc principio evidenter erroneo impetitur fidei unitas, quæ non niſi profeſſionis ejuſdem unitate conſiſtere poteſt. At cuinam has formulas ſanciendi, & qua ratione fides diverſis temporibus ac locis proponenda ſit judicandi auctoritatem tribuit? Id quod de Pii V. formula a Concilio Provinciali Cameracenſi promulgata dicit, addens, Philippum II. Hiſpaniæ Regem ei formulæ ſubſtituiſſe etiam breviorem, palam oſtendit, juxta hunc Auctorem Principes poſſe Decretorum Dogmaticorum formulas attingere, illaſque immutare & contrahere, uti e re ſubditorum ſuorum eſſe ipſis viſum fuerit. Ex hoc enim exempla ſic concludit: „ Hinc manifeſtum „ eſt Principem nequaquam exiſtimaſſe alienum eſſe examinare „ & decernere qua forma fidei profeſſio emitti & proponi „ conveniat " *ibid.* §. 1. *col.* 2. Cavet quidem Eſpenius verbis ſtatim ſequentibus, ne Princeps hac poteſtate utens in præjudicium Dogmatum, quæ ut talia ab Eccleſia declarata eſſe liquet, quidem immunet. *Utque tamen nihil in prajudicium articulorum fidei, quos Eccleſia ut tales declaraſſe conſtat, immutetur*. Sed quid inde conficitur, niſi quod dum Principibus de capitibus fidei ſtatuendi negat poteſtatem, eos arbitros faciat exemplum & formulam ſtatuendi, quibus capita illa contineantur.

Denique ne locus ullus detur dicendi, totum id quod Sæculari poteſtati largitur, duntaxat circa interiora, & formam publicationis Decretorum fidei unice verſari, aliud principium amplectitur, que examini judicioque Principis ipſa horum Decretorum ſubſtantia ſubjicitur. Nam ponendo (quæ eſt uſitata Novatorum querela) his Decretis, utpote obſcuris vel æquivocis, augenda potius quam extinguenda eſſe diſſidia, toto capite indicat, Principum eſſe expendere, num dogma vocibus propriis & ſpecificis exponatur. „ In hoc ſollicite laborandum „ & attendendum, ut fidei formulæ ipſaque decreta Dogma- „ tica claris & ſpecificis terminis ipſum fidei dogma fidelibus „ proponant ". Adeoque innuit ſpectare ad Principes, ut periculoſas obſcuritates, quæ in expreſſione dogmatis occurrere poſſunt, animo proſpiciant ac tollant. Quod omnium hujuſmodi Decretorum examen & reviſionem importat, juxta ſignificationem vocis *revideri*: qua utitur in Concluſione. „ Quidni „ igitur etiam hoc titulo Decreta Romana vulgo Dogmaticæ „ revideri in Provinciis poterunt priuſquam publicentur aut „ executioni mandentur: ne ſubinde ob ſuas obſcuritates non „ tam ſint apta, ut populum in fide inſtituunt & in fidei uni- „ tatem fideles coaleſcant, quam potius ut majores diſcuſſiones „ circa quæ credenda ſunt: excitentur, & populus ſuper eo „ quod credendum eſt, in partes ſcindatur ". *Ibid. cap.* 2. §. 1.

Ecce Theologiam Eſpenii, ecce Viri principia ſuper poteſtate Principum etiam in ipſa fidei Decreta. Poſthac nonne mirari fas eſt auctoritatem tribui Auctori, qui nonniſi Cenſuras mereatur?

Hæc Eminentiſſimus Meldenſis Eccleſiæ Gallicanæ Decus & Columen.

ÆQUITAS SENTENTIÆ
PARLAMENTI MECHLINIENSIS
IN CAUSA

Ventilata & decisa inter Clarissimum Dominum ZEGERUM BERNARDUM VAN-ESPEN Juris utriusque Doctorem & Sacror. Canonum Professorem ordinarium, & amplissimos Dominos CONSILIARIOS FISCALES ejusdem Parlamenti ipsi junctos,

SUPPLICANTES,

Et Reverendissimum ac Amplissimum Dominum PETRUM GOVARTS *Diœcesis Sylveducensis Vicarium Apostolicum, necnon ejusdem Parlamenti Consiliarium Ecclesiasticum.*

RESCRIBENTEM

Ex Actis in hac Causa coram Parlamento exhibitis Dialogos a Domino Rescribente post latam Sententiam divulgatos,

DEMONSTRATA.

LIBELLUS SUPPLEX

DOCTORIS VAN-ESPEN Exhibitus in Consilio Status

SACRÆ CÆSAREÆ ET REGIÆ SUÆ MAJESTATI.

EXPONIT ea, qua par est, reverentia Zegerus Bernardus Van-Espen J. U. Doctor & Sacror. Canonum Professor in Universitate Lovaniensi, quod pro munere suo studia sua jam a quadraginta & amplius annis semper ita direxit, ut Juri Canonico, prout in Scholis tradi solet, etiam studium Scripturæ sacræ, veterum Canonum & purioris Antiquitatis adjungeret ad ea veluti ad trutinam exigens & Decretales & dicta novorum Auctorum seu Decretalistarum. Inter eorum vero placita plurimum Exponenti displicuit, quod eos repererit Juribus Principum nimium adversos, & amplificandæ atque extendendæ Jurisdictioni Ecclesiasticæ ultra veros limites in præjudicium Jurisdictionis Principum plus æquo intentos; unde factum ut sæpius conflictiones Jurisdictionum & collisiones inter Sacerdotium & Imperium fuerint exortæ, quibus non solum tranquillitas publica læsa, sed & Regna & Imperia aliquando gravissime fuere concussa. Hinc Exponens in Opere suo, cui titulus, *Jus Ecclesiasticum universum*, pro more suo fundamenta, originem & naturam utriusque Jurisdictionis ex Scriptura sacra & Antiquitate examinavit, & cuique suos limites figere studuit, in hoc unum intentus, ut reddantur ea *quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo*. Eadem mente eodemque consilio a paucis annis Exponens edidit Tractatum *de Publicatione Legum Ecclesiasticarum & Placito Regio*, in quo tamquam fidelis Subditus Majestatis Tuæ elucidat atque defendit ea Prædecessorum tuorum Edicta, quibus sub gravissimis pœnis interdicitur, ne quis in has ditiones inferat aut executioni mandet Bullas aut Rescripta quæcumque Romanæ Curiæ sine Placito seu consensu Regio.

Mirum non fuit, quod Theologi quidam, qui præter argutias Scholasticas nihil norunt, aut alii, quos commoda sua Placitis Romanæ Curiæ omnino adstrinxerant, putaverint se illo Tractatu invenisse quod carpant. Sed eorum dicta & scripta merito contempsit Exponens, donec ab aliquot mensibus prodiit Vicarius Apostolicus Buscoducensis & Consiliarius Regius in Parlamento Mechliniensi Petrus Govarts, qui in Epistola quadam hisce juncta sub lit. *A.* data 8. Decembris 1718. ad Archiepiscopum Meclinienfem, publici juris facta in Libello cui titulus, *Acta Ecclesiæ Mechliniensis*, Exponentem hac ipsa de causa notare non veretur tamquam *qui non cesset Pontificiæ auctoritati, ejusque Constitutionibus quotidie arrodere; atque qui in Universitatem Lovaniensem novum adduxerit fermentum, quo optandum esset summopere ut eadem Universitas purgaretur*; utque illud reipsa efficiat, D. Archiepiscopo stimulos addit in verbis: *Hoc opus, hic labor etiam nunc tuus est, Præsul Excellentissime*, uti patet ex præfata Epistola. Verum sicut Exponens non diffitetur prædictam suam sententiam de necessitate *Placiti* seu consensus Regi super omnibus Bullis, Decretis, & Rescriptis Romanis, immo de eadem gloriatur, ita non nisi per meram calumniam eidem impingitur, quasi aliquando statuisset pro fundamento hujus suæ assertionis de *Placito Regio* in suo *famoso* Libro, cui titulus: *Jus Ecclesiasticum universum* (quo manifeste indicat esse Exponentem, de quo loquitur) *quod neque Ecclesiæ, neque Episcopis ejus propria sit jurisdictio, sed precaria duntaxat, qualem Principes sæculi ipsis crediderunt atque concesserunt, & sparsim alibi hisce pejora.*

Omnibus vero elucidandis hisce jungit Memoriale, quo sententia Exponentis de præfato *Placito* seu consensu Regio plenius stabilitur, & ejusdem mens circa Jurisdictionem Ecclesiasticam penitius exponitur atque ab impactis calumniis Exponens vindicatur. Verum quia auctoritas Consiliarii Regii, cui Majestas Tua inter cætera etiam jura sua & Privilegia Patriæ tutanda commisit, non solum vergit in grave præjudicium præfatorum Jurium Majestatis Tuæ & Privilegiorum Patriæ, dum eo modo opprimuntur & absterrentur, qui eorum defensionem suscipere vellent, sed etiam in maximum detrimentum honoris & famæ Exponentis, utpote qui ibidem publice accusatur ac si novo fermento Doctrinæ, quam hactenus ante ipsum nullus omnino Auctor Belga, neque Laicus neque Ecclesiasticus adduxerit in Belgium, fœcundum Belgii seminarium Universitatem Lovaniensem inficeret.

Cum autem notorium sit, Exponenti tamquam Doctori & Professori publico famæ & honoris integritatem pro fructuosa juventutis Academicæ instructione summopere esse necessariam; cogitur Exponens recurrere ad Sacram Cæsaream & Regiam tuam Majestatem.

Supplicans humillime quatenus dignetur præfato Vicario Apostolico Buscoducensi ac Consiliario in Magno Tuæ Majestatis Consilio Petro Govarts injungere, ut præfatam injuriam Supplicanti illatam revocet, aut famam læsam restituat eo modo: quo Sacræ Tuæ Majestati justum & æquum videbitur. Quod faciendo &c.

Signatum: *Z. B. Van-Espen.*

APOSTILLA.

Le Suppliant pourra s'addresser en Justice pardevant le Grand Conseil, & au surplus seront ecrites Lettres d'advertance audit Conseil selon laminute. Fait à Bruxelles le 13. de Juillet 1719.

Signé, SNELLIHCKS.

ANNEXUM SUB

A.

EPISTOLA Reverendissimi Domini Vicarii Apostolici Buscoducensis PETRI GOVARTS, *quæ extat folio* 8. *Libelli impressi, cui titulus*: Acta Ecclesiæ Mechliniensis anni millesimi septingentesimi decimi octavi, circa Bullam *Unigenitus*. Præmittuntur, Epistola Episcoporum Belgii ad SS. D. N. Clementem Papam Undecimum, Breve responsorium Suæ Sanctitatis, & Litteræ eorumdem Episcoporum ad Metropolitanum Mechliniensem. Bruxellis, typis Simonis t'Serstevens, Typographi Excellentissimi & Reverendissimi Domini Archiepiscopi Mechliniensis.

EXCELLENTISSIME ET REVERENDISSME DOMINE.

EPISTOLAM Pastoralem ab Excellentia Tua jam pridem editam, & promulgatam, ab eadem ad Suffraganeos suos Episcopos, & ad me missam, qua decet submissione, & obedientia amplector, in qua nimirum, & per quam audio, & sequor vocem ipsius Pontificis, ejusdemque Constitutionis doctrinam infallibilem: quanta promptitudine ego, & ipsi Belgii Episcopi eam jam diu suscepimus, & promulgavimus, novit Illustrissimus & Reverendissimus Dominus Santini, pervigil ille Internuntius Belgicus, & per eum, Sua Sanctitas ipsa; modo agitur de Constitutionis illius executione, & observantia: ad eam egregie nos incitat Epistola tua Pastoralis simili zelo, quo illam urget Christi Vicarius postremis suis Litteris 28. Augusti labentis anni (*a*) datis, ut inferiorem Clerum, & commissas nobis Christi oves a venenatis pascuis, & doctrinarum novitatibus sedulo arceamus, simulque Apostolicam ipsius sollicitudinem in revocandis ad saniora Consilia quibuscumque diffidentibus efficacius adjuvemus: tam sanctæ voluntati obsecundantes Suffraganei tui indubie omnem operam & laborem addixerunt, uti & ego non impari desiderio, & zelo in idipsum, Deo adjuvante, allaborabo, tanto majori cura, quanto oves & pastores magnæ partis Diœcesis meæ loco, & periculo sunt propinquiores, non tantum schismaticis Pontificiæ Constitutionis contemptoribus vicini, sed ipsis hæreticis commixti; attamen in ejusmodi discrimine, nec hactenus in tota mea Diœcesi novi subditos Catholicos, aut Pastores, qui de erroribus Jansenii, aut Quesnelli vel eminus sint suspecti, quos scilicet, nec ego, nec Prædecessores mei, Internuntii Belgici, & Apostolica indagatione selecti, unquam ad Curam animarum admiserunt, nisi probe novissent, eos, seu in particularibus Seminariis, seu in Universitatibus, præcipue Lovaniensi, alios non habuisse magistros, quam errorum similium osores, de quo omnibus Diœcesanis præcipua, & communis debet esse vigilantia: sane famosa Universitas Lovaniensis, Universale Belgii Seminarium abundat Professoribus, & Doctoribus ejusmodi, æquissimis Pontificiæ Auctoritatis: ejusque Constitutionum æstimatoribus: interum neque in ea desunt aliqui, *præcipue unus, qui non cessat illi quotidie arrodere & etiam in hisce circumstantiis publice suggerere, quod neque moderna Constitutio* Unigenitus, *neque ulla alia Bulla, licet Dogmatica Catholicos obligent, antequam a Consiliis Regiis sint placetata, invitis, & id nolentibus Supremis ipsorum Consiliorum, & Belgii Principibus: fundamentum latissimum hujus, similiumque assertionum posuit in famoso suo Libro, cui titulus*: Jus Ecclesiasticum Universum, *titulo de Jurisdictione Ecclesiastica; ubi Vir ille Ecclesiasticus ex Petro Guneriis, & Molinæo docet, quod neque Ecclesiæ, neque Episcopis ejus propria sit jurisdictio, sed precaria duntaxat; qualem Principes sæculi ipsis crediderunt, atque cancesserunt, & sparsim alibi hisce pejora: cum vero ante ipsum nullus omnino Auctor Belga, neque Laicus, neque Ecclesiasticus hactenus hanc doctrinam adduxerit in Belgium, optandum est summopere, ut hoc novo fermento purgetur fœcundum Belgii Seminarium Universitas Lovaniensis: hoc opus, hic labor etiam nunc tuus est, Præsul Excellentissime.* In hoc voto permaneo profunda veneratione, Mechliniæ, octava Decembris, millessimo septingentesimo decimo octavo, Excellentissime ac Reverendissime Domine, vestræ Dominationis Excellentissimæ, & Reverendissimæ, humillimus & obsequentissimus famulus. *Erat signatum*, P. GOVARTS Vicarius Apostolicus Buscoducensis.

(a) Id est anni 1718.

EPISTOLA

Adm. R. ac Eruditissimi P. NORBERTI D'ELBECQUE *Ord. Prædicat. S. T. L. &c. ad Clariss.* D. VAN-ESPEN. *Romæ 9. Septembris* 1702.

CLARISSIME DOMINE.

INGRATUM, spero, non erit, & forte non inutile, quod Clarissimæ Dominationi vestræ significem R. D. Van-Susteren mihi 6. hujus Septembris adfuisse, & pro itinere seu Belgium reditu valedixisse. Inter alia porro, quæ colloquebamur, non dubito ajebat ille mihi, Paternitatem vestram multum occupari, etiam a Sacris Congregationibus. Cui ego: Immo, Domine, multum occupor, & non infrequenter Sacræ Congregationes suis mandatis me honorant, ac forte brevi mihi committetur Examen *Juris Ecclesiastici Universi* Clarissimi Domini Van-Espen, cum dicatur illud jam a te esse denuntiatum. Tibi autem declaro in antecessum, quod si istius operis Examen mihi committatur, ex mea sententia certissime non condemnabimus; nam ipsum perlegi, & nihil quod Censuram mereatur in ipso offendi. Ad hoc ipse mox erubuit & tantum non obmutuit. Resumpto interim animo, humili voce respondit: *Nec nos librum illum denunciavimus, quod aliquid contineat contra fidem aut bonos mores, sed quod Jurisdictioni Ecclesiasticæ non satis faveat: immo potius illam impugnantibus & deprimentibus; atque inter cætera jus adscribat Potestati sæculari dijudicandi & resolvendi in dubiis de Immunitate.* Cui ego: Hæc fori nostri Theologici proprie non sunt. At ille mox: Quis, quæso, Pater, tibi dixit me istum Librum denuntiasse? Nam unus Sancti Officii Assessor & ego, qui denuntiavi, id sciebamus. Cui ego: Protestor me id ab Illustrissimo Assessore non accepisse; sed numquid divinando, seu tentando, aliqua arcana subinde discimus? Et ita gaudeo me ex tuo ore nunc discere, te in illo Libro nihil contra fidem aut bonos mores reperisse, & nihilominus illum denuntiasse. Hic dicendi finem faciens ipsum deduxi, & sequenti die pariter invisi, nihilque præterea de hoc fuimus locuti. Hæc tibi sincere significata gratum habe, Clarissime Domine, & patere ut cum summa animi veneratione subscribar, Clarissimæ Dominationis vestræ Humil. & Devotiss. Famulus. *Et erat signatum*: F. NORB. D'ELBECQUE Ord. Præd. *Superscriptio erat*: Clariss.no P. o Col.mo D. Zegero Van-Espen. J. U. Doctori & & Professori emerito &c. Lovanium.

EPISTOLA

Excellentissimi D. Marchionis DE PRIE' ad Magnum Consilium Mechliniæ.

HERCULE JOSEPH LOUIS TURNETTI, Marquis de Priè, Chevalier de l'Ordre de l'Annonciade, Conseiller d'Estat de Sa Majesté Imperiale & Catholique, & son Ministre Plenipotentiaire puor le Governement de Pays-Bas.

MESSIEURS, Le Docteur en Théologie Bernard Van-Espen, ayant presenté Requeste au Conseil d'Estat pour avoir reparations des Injures, qu'il pretend que le Conseiller du Grand Conseil Govarts auroit avancé contre son honneur & sa doctrine, par une Lettre escrite à l'Archevêque de Malines au sujet de la Bulle *Unigenitus*; & à cette fin ledit Docteur ayant eté envoyé en Justice au Grand Conseil, Nous vous faisons cette pour vous dire qu'ayant eté remarqué par le contenu de la même Requeste que la matiere desdites pretendues Injures prendroient leur origine & resulteroient des traitez que ledit Docteur auroit rendu publics pour le maintien des droits & hauteurs de Sa Majesté Imperiale & Catholique: & son Royal Service exigeant qu'en ce point ledit Docteur soit protegé, Nous vous ordonnons au Nom de Sa Majesté qu'à cet effet les Conseillers Fiscaux du Grand Conseil se joignent à luy pour autant qu'il s'y peut agir de la conservation desdites hauteurs & de la Jurisdiction Souveraine. Atant, Messieurs, Dieu vous ait en sa saint garde. De Bruxelles le 13. Juillet 1719. *Etoit paraphé*: Flis^m. *Signé*: Le Marquis DE PRIE'. *Et plut bas*: J. SNELLINCKS: *Encore plus bas*: Au Grand Conseil.

LIBELLUS SUPPLEX

Exhibitus Magno Consilio Mechliniæ per DD. Consiliarios Fiscales in Causa junctos.

A LA COUR.

REMONTRE très-humblement Zeger Bernard Van-Espen Prêtre Docteur en Droit & Professeur des Sacrés Canons en l'Université de Louvain, joints à luy les Conseillers Fiscaux de l'Empereur & Roy; que le Suppliant a eu l'honneur de presenter à Sa Majesté en son Conseil d'Estat la Requeste cy-jointe à charge du Seigneur Conseiller Govaerts, tendante aux fins y reprises. Laquelle Sa Majesté a esté servie d'envoyer en justice à ce Grand Conseil, avec ordonnance aux soussignées Conseillers Fiscaux de se joindre en cause au Suppliant, pour le maintien des Droits, Hauteurs & Jurisdiction Souveraine de Sadite Majesté Imperiale & Catholique, & son Ruyal service, que le Suppliant a soustenu par ses traites qu'il a rendu publics, & ausquels droits ledit Conseiller Govaerts donne une atteinte & infraction tres-visible & outrageante par sa lettre de cette Ville de Malines au Seigneur Archevêque le 8. Decembre 1718. imprimée au livre intitulé *Acta Ecclesiæ Mechliniensis*, jointe par copie à ladite Requeste; or le Suppliant & joints desiderant de poursuivre cette cause se retirent vers la Cour.

La suppliant très-humblement estre servie de disposer sur ladite Requeste, & comme ladite lettre escrite par un membre de ce Conseil tire à une très-pernicieuse consequence, & sert d'un fort mauvais exemples, les joints en cause ampliants les conclusions prises par le Suppliant contendent à ce, que ladite lettre soit biffée & tracée hors dudit livre, qu'il soit interdit à tous & un chacun de quelle condition & qualité qu'il soit, de s'en servir pour établir des maximes nouvelles qui sappent les Lois fondamentales de l'Estat, & à tous Libraires & Imprimeurs de vedre ou debiter ladite Lettre, à telles grosses peines & amendes que la Cour trouvera bon d'arbitrer, demandant despens.

Signé, J. A. COLOMA. J. F. KEYAERTS.

APOSTILLE.

Soit monstré à Partie pour y dire. Du 19. Aoust. 1719.

A D-

ADVERTENTIA

PRO PETRO GOVARTS Consiliario Ecclesiastico in Magno Cæsareæ & Regiæ Suæ Majestatis Consilio Mechliniæ residente & Vicario Apostolico Buscoducensi, INSINUATO,

Contra Clarissimum D. ZEGERUM VAN-ESPEN *J. U. Doctorem & Sacror. Canonum Professorem in Universitate Lovaniensi, SUPPLICANTEM.*

VIso Libello supplice 19. Augusti 1719. oblato per dictum D. Supplicantem, Insinuatus dicit advertendo, quod anno 1700. D. Advertens publice & palam typis edidit Librum, cui titulus: *Certamen pro Immunitate Ecclesiastica locali &c.* in quo justo animi dolore commotus scripsit & reprobavit doctrinam novam, Ecclesiæ injuriosam, & in Belgio inauditam, & nominatim taxavit auctorem illius hunc D. supplicantem a fol. 320. usque ad finem dicti Libri, idque tono altiore, & verbis acrioribus, quæ D. Advertens pari zelo denuo resumpsit in principio Appendicis ejusdem sui libri: & quamvis, si expressiones Epistolæ, de qua modo conqueritur D. Supplicans, ipsi fuissent injuriosæ, æque & magis fuissent ipsi injuriosæ, & diffamantes verba & expressiones præfati libri & appendicis, eas tamen D. Supplicans licet Auctor promptioris calami per novemdecim annos alto silentio probavit, & sepelivit, non ignorans quod præfatus liber, ejusque appendis oppugnatus, & in igne probatus inventus esset sine iniquitate & injuria: interim modo mutatis temporum & rerum circumstantiis, ut factis experiatur, quod scriptis docet, D. Supplicans Vir Ecclesiasticus, Sacerdos, & canonum Professor contra sacros Canones, Principum Sanctiones, Decreta Regia etiam Caroli secundi Hispaniarum Regis in Belgium missa, non erubescit, actione criminali, & injuriarum coram hoc Tribunali convenire D. Advertentem Vicarium Apostolicum, idque ratione functionis & muneris sui Apostolici: siquidem in Epistola, de qua modo conqueritur D. Supplicans, apparet, quod D. Advertens exemplo aliorum Suffraganeorum Archiepiscopi, Epistolæ ipsius Pastorali responderit tamquam Vicarius Apostolicus Buscoducensis, idque *pro sollicitudine, & vigilantia* (prout in ipsa Epistola exprimitur) *quæ omnibus Diœcesanis præcipua esse debet & communis, ut in suis Diœcesibus nullos admittant ad Curam animarum, nisi probe noscant illos in particularibus Seminariis, seu in Universitatibus, alios non habuisse magistros, quam Jansenismi, & errorum Quesnelli osores*: illam curam omnibus Prælatis mandat Pontifex, uti eamdem sollite commendat Carolus II. in præfatis suis Decretis; cum vero D. Advertens legendo & relegendo librum Clariss. D. Van-Espen a Pontifice reprobatum, deprehenderit illum esse Quesnelli laudatorem, & Caroli Molinæi ejusque doctrinæ in oppugnando immunitatem & jurisdictione Romanæ Ecclesiæ insignem & in Belgio unicum imitatorem, muneris sui Apostolici esse existimavit, ut Diœcesi suæ Clericos & in Universitate Lovaniensi studiosos sedulo moneret, ut sibi caverent ab ejusmodi Sacror. Canonum Interprete, ipsiusque tali doctrina a Pontifice condemnata, & per solum Supplicantem in Belgium adducta: eadem ratione & motivo Excellentissimus D. Archiepiscopus Mechliniensis, eamdem D. Advertentis Epistolam responsoriam non dubitavit typis edere, & jungere Actis publicis suæ Ecclesiæ circa Bullam *Unigenitus*. Quapropter cum per sacros Canones, & Principum supremorum decreta non sit permissum Supplicanti, contra Insinuatum hanc criminalem & injuriarum actionem instituere; ita Insinuato licitum non est ad illam, coram hoc Tribunali, respondere, prout declarat per hanc Advertentiam se ad eamdem non posse nec velle respondere aut contestari; protestatur propterea idem Insinuatus, quod supradicta ipsius non serviant alium finem quam ad simplicem advertentiam.

Signatum, P. GOVARTS.

APOSTILLE.

Soit monstré à Partie pour y dire. Du 18. d'Aoust. 1719.

REPLIQUE

Du Docteur VAN-ESPEN,

Joints à luy les Conseillers Fiscaux de l'Empereur & Roy.

ZEGER Bernard Van-Espen Docteur en Droit & Professeur de Sacrés Canons en l'Université de Louvain, Suppliant par Requeste presenté a Sa Majesté en son Conseil d'Estat le 13. de Juillet 1719. joints à luy les Conseillers par autre Requeste presenté à la Cour le 19. du mois d'Aoust ensuivant, par laquelle les joints ont pris ampliation de Conclusions sans préjudice à celles prises par ladite Requeste presentée à Sa Majesté, ayants vu l'Escrit moratoir intitulé *Advertence*, servy à la Cour le 28. dudit mois d'Aoust par Messire Pierre Govarts Conseiller Ecclesiastique de ce Grand Conseil & Vicaire General de Bois-le-Duc, dissent par forme de replique.

1. Que le Rescribent demontre evidemment qu'il à luy-mesme suffisamment pressenti que sa pretendue déclinatoire n'estoit nullement soustenable, puis qu'il y messe contre les premiers principes d'une simile Advertence les merites de la Cause principale.

2. Il a eu tout loisir pour s'appercevoir que les termes injuriux de sa lettre du 8. Decembre dernier y ont esté repandus contre toutes les regles de la prudence, par un esprit brouillon & à gayeté de cœur, sans aucun rapport ny laison avec ce qui fait l'unique matiere ou sujet de la mesme lettre, & sans autre cause ni raison que celle de vouloir unire à la réputation du Suppliant.

3. Il est convaincu que ces mesmes termes ont fuit naitre l'action d'injure que le Suppliant intente à sa charge: que l'action criminelle qui concour cumulativement avec celle d'injure, n'en est qu'une suite & dependence: & qu'elle se fonde pareillement sur l'attrocité desdits termes dont il s'est servi, uniquement pour decrier le Suppliant; qui s'étonne à juste raison de ce qu'il a encouru la disgrace d'un Conseiller du premier Tribunal de justice de Sa Majesté Imperiale & Catholique, pour avoir cy devant composé des livres qui deffendent ses droits.

4. Chose à la verité fort étonnante, & dont tout homme raisonnable a lieu d'être indigné, de voir que le Rescribent trouve mauvais qu'un sujet escrive pour son Souverains, dans les temps que tant d'autres sont continuellement des livres contre le droit du tous les Souverains, de tous les Estats, & de tous le peuples Catholiques.

5. Joignons a tout ceci que la Rescribent n'ignore point que par sa pretendue exception déclinatoire contre l'une & l'autre action il decline bien plus la jurisdiction de son très-Auguste Maître & Bienfaiteur qui l'a placé dans l'élevation où il se trouve, que la jurisdiction de cette Cour, à laquelle la present Cause se trouve commise contre un membre du Corps, par ordre exprès du Ministre plenipotentiaire de Sa Majesté & de son Conseil d'Estat: outre qu'on ne croit point que le Rescribent puisse avoir oubliè que le droit de trait est un des privileges du Fisch, dont il a joui de tout temps, & que personne ne s'est encore avisé jusques a present de revoquer en doute un droit si incontestabile.

6. Ce sont là, sans doute, le motifs qui ont induit le Rescribent à se departir virtuellement de sa pretendue déclinatoire, en entrant dans les merites du fonds.

7. Pour y réussir, au lieu de faire quelque reparation d'honneur & donner satisfaction à la partie offensée, il se glorifie au contraire dans une espece de possession inveteré, par laquelle il se croit suffisamment autorité pour pouvoir impunement continuer ses injures.

8. A cet effet il se vante hautement d'avoir encore autrefois terni la reputation du Suppliant par un livre qu'il a composé passé dix-neuf ans, intitulé: *Certamen pro Immunitate Ecclesiastica locali*, & d'avoir encore repeté les mesmes injures dans l'appendice dudit livre, *idque*, selon qu'il s'exprime, *tono altiori & verbis acrioribus.*

9. Et la consequence, que le Rescribent paroit d'en vouloir tirer, consiste en ce que l'on s'aviseroit trop tard de vouloir le troubler presentement dans cette belle & ancienne possession de dire à tort & à travers tout ce qui lui vient dans l'esprit, pour insulter & noircir de plus en plus la personne du Suppliant.

10. On ne pretend point d'entrer plus avant dans le ridicule de cette consequence.

11. Mais il faudroit avoir bien de la moderation pour ne point se recrier contre l'apologie qu'il fait de son indigne livre, lors qu'il dit, *quod oppugnatus & igne probatus inventus fuerit sine iniquitate & injuria.*

12. Le Rescribent s'imagine-t'il peut-estre que la Cour par le descès arrivé du depuis à la plus part des membres de ce Conseil, ne se souviendra plus de ce qui s'est passé á ce
13. Peut-il croire que l'on ignore à present que ce livre
sujet?
étant trop au dessous de son autheur, l'a deshonoré & decrié par tout le pays: si avant mesme, que la Cour à la pourluite des Conseillers Fiscaux s'est trouvé obligée de le sospendre de sa Charge, & de lui interdire l'entrée au Conseil:

& la chose auroit été poussée plus avant, si Son Altesse Electorale de Baviere pour lors Vicaire General des Pays-Bas, par pure grace dans une conjoncture critique n'eût permis au Rescribent de frequenter le Conseil.

14. D'est de cette maniere qu'il s'est tire d'affaire, & que son livre, bien-loin d'avoir été approuvé dans le feu, s'est heuresement eschappé du feu par lequel il auroit dû avoir été consumé *propter iniquitatem & injuriam.*

15. Au reste le Suppliant & Joints en cause croyent qu'il ne convient nullement à present de retirer ce mauvais livre de la poussiere.

16. Le Ministere ordonne seulement que l'office se joigne au Suppliant en la Cause qui concerne la lettre escrite le huitiesme Decembre 1718. & rien de plus.

17. C'est donc uniquement à cette cause qu'ils protestent de vouloir s'arrester.

18. Ajoutant cependant qu'ils ne comprennent pas bien ce que le Rescribent veut dire par les mots suivants couchez en son dit escrit: *Interim modo mutatis temporum & rerum circumstantiis.*

19. Et d'autant qu'il est fort apparent qu'il entend de parler du present Ministere, les Joints en cause se trouvent obligez en acquit de leur devoir de l'interpeller, comme ils l'interpellent par cette, è ce qu'il ait à s'expliquer quelles sont ces circostances des temps & des choses qui auroient donné lieu à ce pretendu changement.

20. Parmy quoy venant au fait, le Suppliant & Joints en cause prennent à profit que le Rescribent reconnoit la lettre en question pour la sienne, si avant mesme qu'il fait gloire de l'avoir escrit.

21. D'où resulte necessairement qu'il ne s'agit plus que d'examiner la question de droit, si le contenu de cette lettre est injurieux ou non à l'honneur & reputation du Suppliant.

22. Et au cas que la Cour le trouve injurieux, il ne lui reste plus que d'arbitrer la peine & reparation que meritent de telles injures.

23. Ce qui étant pareillement de droit, le Suppliant & Joints en cause contendent à ce que la Cour tenant la presente cause pour suffisament contestée, soit servie de disposer definitivement sur les fins & conclusions du Suppliant prises par sa Requeste venue en Cour, & ampliation d'icelles.

Si contendent en outre à ce que les nouvelles injures que le Rescribent s'est avancé de proferer en son dit escrit intitulé *Advertence*, soient biffées & tracées aut Greffe de cette Cour, avec interdiction d'ulterieure recidive, a telle peine & amende que la Cour sera servie d'arbitrer, avec demande iterative de despens;

Implorant, &c.

J. A. COLOMA. J. F. KEYAERTS.

P E R S I S T E N T I A

E T

Advertentia pro PETRO GOVARTS Consiliario Ecclesiastico, in Magno Cæsareæ & Regiæ Suæ Majestatis Consilio, & Vicario Apostolico Sylvæducensi.

Contra Clarissimum ZEGERUM VAN-ESPEN, *Juris utriusque Doctorem & Professorem.*

1. INSINUATUS postquam die 28. mensis Augusti ultimi per scriptum suæ Advertentiæ ostendisset, quod non teneretur, nec sibi liceret respondere coram hoc Tribunali Libello Clarissimi Domini Van-Espen, aut actioni criminali per eumdem institutæ, ipse hactenus siluit, neque modo loquitur.

2. Interim die nona mensis Octobris 1719. Amplissimi DD. Consiliarii Fiscales Advertenti insinuarunt prætensum quoddam responsum ab ipsis solis signatum, quo actionem hanc criminalem prosequuntur contra Vicarium Generalem & Apostolicum stylo perquam familiari, animo & calamo minus tranquillo, adscribente Insinuato titulos ei non debitos.

3. Attamen cum in prætenso suo responso per ignorantiam factorum falsa quædam, eaque momentosa pro veris allegent, necesse est istiusmodi errores vera enarratione emendare, minime illicito animo contestandi, sed ut evidentius toti mundo constet, & probetur clarius, Insinuatum super hac criminali actione non debere, nec posse se submittere Judicio Laico.

4. Primo itaque verum est, quod anno 1700. Insinuatus ex voluntate Archiepiscopi Mechliniensis, ejusdem illo tempore Vicarius Generalis & Magni Consilii Consiliarius Ecclesiasticus typis ediderit Librum, cui titulus: *Certamen pro Immunitate Ecclesiastica locali, &c.*

5. In quo *parte* 3. præcipue aggreditur Petri Cunerii, Caroli Molinæi, & Fevreti Doctrinam Pontifici & toti Ecclesiæ injuriosam, docentium omnem immunitatem & jurisdictionem profluxisse a Principibus sæcularibus, atque ab iis concessam esse Pontificibus, & Ecclesiæ Prælatis.

6. Contra hos Gallos assurrexit elegantior Gallus alius, Rebuffus, cujus verba & expressiones Insinuatus retulit dictis *p.* 17. & 18.

7. Primo *pag.* 17. quod Auctor ille ad Constitutiones Regias, *tract. de Immunitate Ecclesiæ art.* 1. *gl.* 1. ita eloquitur: „ Jura „ hæc Canonica non esse facta sine magna ratione, immo ex „ ipsis verbis Dei sumpta sunt: ideo non possunt non esse bo„ na, & rationabilia; sed rebelles Ecclesiæ, & hæretici ea sa„ pere non possunt, ut nec quidam Neoterici Scriptores, qui „ potius ad ignem combustionis, quam devotionis accedentes, „ sacros Canones maledictis impetunt, sed ipsi a Deo maledicti „ in ignem mittentur æternum, nisi resipiscant.

8. Et iterum ad easdem Constitutiones Regias, *tom.* 3. *tractatu, Ut Laici non conveniantur*, &c. Plerique, ut inquit, Ma„ gistratus abutuntur hac Constitutione, extendentes eam præ„ ter & contra mentem Regis: unde non est dubium eos inci„ dere in prædictas pœnas: & quosdam scimus depositos, Ju„ risdictionem Ecclesiasticam pervertere volentes, sequentes eo„ rum patrem & magistrum Petrum de Cuneriis; sed *defecerunt sicut fumus, & aruit cor eorum.*

9. Insinuatus considerans, quod Rebuffus, licet Gallus & Doctor Parisiensis, tanta animi commotione declaraverit contra Petrum de Cuneriis, ejusque discipulos Gallos, earumque doctrinam.

10. Quod tamen vel inde nec ipse Auctor, neque Opera ejus vel a Rege Galliæ, vel ab ipsius Ministris fuerint condemnata, quin potius Regio privilegio munita, ab omnibus eruditis Pontificiæ & Regiæ jurisdictionis æquis æstimatoribus laudata.

Quodque sequenti tempore sacrum Concilium Tridentinum, cui interfuerunt Regum & Principum Legati, libros Molinæi primarii Petri de Cuneriis discipuli constituerit in prima classe librorum prohibitorum.

11. Et quod contra perversam horum doctrinam sacro Concilio obediens Diva Lovaniensis Canonum Facultas constanter stetit per filios suos Wamesium, Zypæum, Peckium, Damhouderum, Tuldenum, aliosque, ut etiam D. Nic. Everardi magni hujus Belgici Præses.

12. Ita loquitur *cons.* 240. „ Princeps Laicus non potest tol„ lere Ecclesiis id, quod eis competit de jure communi sine „ metu excommunicationis, & idem *cons.* 42. Statutum contra „ libertatem Ecclesiæ esse nullum, & statuentes sunt excom„ municati, *cap. Noveris*, & *cap. Gravem*, *de Sentent. excomm.*

13. Dum Insinuatus hos Auctores Belgas in præfato suo libro fol. 320. Lovaniensi Divæ Facultati Canonum congratulatur, una dolorem suum exprimit, quod modo Professorem habeat Viris istis, & eorum sacræ doctrinæ contradictorem.

14. Ut Insinuatus graviter commotus ita scripserit: „ Qui „ scientes (scilicet Wamesius, Zypæus, Peckius, &c.) distin„ guere bonum a malo publicis suis & doctissimis scriptis hoc „ effecerunt, ut hactenus nullus Belga assurrexit, qui illam pe„ tulatissimi hominis, Molinæi nimirum, doctrinam scriptis li„ bris voluerit, aut ausus fuerit imitari, donec a paucis men„ sibus abjecto pudore publice se illius discipulum professus est „ D. Zegerus Van-Espen Sacerdos Lovanio nunquam egressus „ ac in Collegio Pontificio jam fere a triginta annis Eximii „ D. Huygens S. T. D. commensalis, ac Canonum Lector assi„ duus: hos legit, inquam, sed veluti ab ipso tot annis repe„ titi nauseam peperissent, eos minime fuit professus, ut in si„ nu almæ Matris enutritus, discipulis suis lac, quod ab ea „ suxerat, minime propinaret, sed fel amarissimum evomeret „ contra ipsam universalem Matrem Ecclesiæ, ut in *tomo* 2. „ *de Jurisdictione Ecclesiæ criminali* audacter doceat totam *juris„ dictionem* etiam criminalem omnem Ecclesiæ datam esse a su„ prema Potestate sæculari, ut contra illam conqueri jure „ non possit, nisi supplicando, si eadem Potestas precario con„ cessam repetat, diminuat, atque in totum auferat.

15. Verba Insinuati dura sunt, & acerba; sed duriora, & magis acerba sunt vulnera, & scandala per ejusmodi doctrinam Universitati & Ecclesiæ Belgicæ illata, per quæ toties Ministri utriusque Potestatis colliduntur, idque in materia & causis, in quibus inter suprema Ecclesiæ & Imperii Capita perfecta est concordia.

16. Quapropter Insinuatus in eodem suo Libro monuerat Clarissimum Dominum, ut hæc scandala illico tolleret, in verbis. *Hic longior sum, quia principiis obstandum est, ne longius serpat malum; sperantes facile hæc ab humilitate & suavioribus moribus Clarissimi illius Viri, ut cum majore laude hæc prima Belgii scandala emendet, atque retractet.*

17. Quod si fecisset, per Pontificem non fuisset Liber ejus condemnatus.

18. Secundo verum est, quod Liber prænominatus D. Insinuati mox ubi editus fuit, magnam persecutionem passus sit, & propter ipsum Auctor ejus; adeoque ut in principio anni 1701. ad instantiam AA. DD. Fiscalium hujus Consilii criminaliter, & personaliter citatus fuerit coram Illustrissimo D. De

Tom-

Tombeur eo tempore hujus Senatus Consiliario, & in ea causa Commissario.

19. Verum cum dictus Liber foret impressus auctoritate jussu Archiepiscopi, compositus per Insinuatum ipsius tunc Vicarium Generalem pro tuenda Immunitate Ecclesiastica, & Jurisdictione Episcoporum Belgii; ut propterea non vellet, neque posset Insinuatus huic Consilio se submittere, aut ejusmodi citationi obedire.

20. Quapropter contra hanc citationem Insinuatus provocavit protectionem Serenissimi Ducis Bavariæ Gubernatoris Belgii.

Qui intercedentibus Eminentissimo Domino Bussi tunc Internuntio Belgico, & Archiepiscopo, mandavit iisdem Fiscalibus & Consiliariis, ut transmitterent prænominatum Librum cum Notis locorum & propositionum, quibus Jura sua & Regia existimarent læsa.

21. Qui deinde a pluribus Regiis Ministris & Ecclesiasticis indifferentibus Bruxelli & Madriti examinatus, vivente adhuc Carolo II. a nemine fuit improbatus.

22. Ita pro immunitate Ecclesiæ, & Episcoporum Jurisdictione scriptus, ut Regiam Majestatem aut illius Jura Regalia minime offenderet.

23. Ut proinde etiam illius Auctor utrique Potestati servus fidelis post elapsum trimestre, quousque hæ discussiones & disputationes fuerant protractæ, mandato Serenissimi Ducis Bavariæ Belgii Gubernatoris pacifico suo ministerio fuerit restitutus, idque sine ullis expensis, aut sportibus per eum solvendis.

24. Veritatis hujus historiæ, forte minus gratæ, memores esse possunt, qui post annum 1701. superstites sunt Magni Senatus Belgici Consiliarii.

25. Post hanc factorum seriem non longo intervallo Liber Clarissimi D. Van-Espen Romæ examinatus a Pontifice fuit condemnatus, neque hactenus ab Auctore suo emendatus.

26. Eadem Sua Sanctitas a quinquennio edidit Bullam *Unigenitus* ab omnibus Belgii Episcopis ad instantiam Illust. & R. D. Santini Internuntii Belgici debite promulgatam.

27. Ejusdem suæ Bullæ observantiam mandat & commendat idem Christi Vicarius omnibus Episcopis, & Ecclesiæ Prælatis, *ut inferiorem Clerum, & ipsis commissas Christi oves a venenatis pascuis, & doctrinarum novitatibus sedulo arceant, simulque Apostolicam ipsius sollicitudinem in revocandis ad saniora Consilia quibuscumque dissidentibus efficacius adjuvent.*

28. Insinuatus, ut Pontificis Vicarius pro Diœcesi Sylvæducensi Suffraganea Archiepiscopali, ut cum ipso Archiepiscopo aliisque Belgii Prælatis obsecundaret desiderio & mandato Supremi Vicarii Christi, atque ita inferiorem Clerum, & Christi oves arceret a venenatis pascuis & doctrinarum novitatibus, existimavit Apostolici sui muneris & observantiæ esse, inferiori Clero, & Christi ovibus calamo & digito ostendere doctrinam in Belgio novam per Pontificem jam pridem, & sæpius ante per Prædecessores ipsius damnatam, Universalis Ecclesiæ regimini contrariam, & resistentem.

29. Qua non tantum ipse Auctor, sed plures alii Academici incitati hactenus renuunt obedire Pontificiæ Bullæ *Unigenitus*.

30. Quapropter in singulari hac occasione, qua Pontifex tam sedulo urget observantiam suæ Bullæ, non potuit minimus ipsius Vicarius subticere per ipsum damnatam novamque in Belgio doctrinam, qua executio & observantia illius in Belgio, & primaria ejus Universitate sisteretur, & qua non suppressa rarissime eveniet, ut illi, quos *Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei*, tranquille valeant ministerium suum adimplere.

31. Eadem ratione Insinuatus Vicarius Pontificius existimavit, ut ad mentem Pontificis & Regis moneret Clerum inferiorem, defectum Placiti Regii non impedire, quominus deberent Christi Vicario ejusque Edicto obedientiam, quodque in eo inter utramque Supremam Majestatem esset concordia.

Quod Philippus IV. Litteris suis datis Madriti 13. Junii 1659. aperte declarasset.

32. Siquidem Insinuatus etiam legerat alium quemdam Librum Clar. Domini Van-Espen editum anno 1712. cui titulus: *De Promulgatione Legum Ecclesiasticarum*, ac præcipue ea, quæ Auctor tradit de usu Placiti super Bullis Dogmaticis, *part.* 5. *cap.* 1.

33. In qua Lectione Insinuatus annotavit, quod dictus Auctor ubique, præsertim *cap.* 2. §. 2. confidenter asserat usum hunc super Bullis Dogmaticis ab antiquo in Belgio fuisse usitatum.

34. Quem interim neque ipse, neque Auctores ab ipso citati ullatenus probant, ut nec vel unicum actum, vel exemplum ejusmodi usus alleget, vel allegent.

35. Deinde Insinuatus visitavit Appendicem Monumentorum, quæ Auctor dicit se adducere in probationem usus Placiti Regii.

36. Ac ea deinde, quæ pro eodem in Belgio usu prætendit exhibere littera majuscula *L.* usque ad litteram majusculam *T.* concernentia nimirum difficultates, quas passa fuit promulgatio Decretorum a Summo Pontifice editorum annis 1643. & 1653. contra Doctrinam Jansenii Episcopi Iprensis.

37. Ex documentis istis didicit Insinuatus, quod eo tempore Belgii Internuntio circa illam promulgationem mota fuerit quæstio, & animosa oppositio continuata in annum 1659.

38. Contendentibus Ministris Regiæ Suæ Majestatis Catholicæ eadem prius esse placetanda, Brabantinum, & Namurcense Consilium summis conatibus in id fuerint sollicita prætextu Regiæ Auctoritatis, quam in eo lædi existimabant.

39. Ac tandem ex iisdem documentis cognovit Insinuatus quod hæ Ministrorum & Consiliorum Regiorum inter & Internuntii allegationes & documenta post decennales altercationes Regio mandato Madritum transmisso, Regiam & finalem sortitæ sint declarationem per supranominatas Litteras Philippi IV. Madrito missas ad Gubernatorem Belgii, verbis & expressionibus, ut sequuntur.

40. „ Mon Cousin. Ayant vu vôtre Lettre du 3. d'Avril „ dernierement passé, responsive à la mienne du 1. Fevrier „ antecedent, sur le sujets des plaintes du Nonce de Sa Sain- „ teté concernant la publication d'un Edit de Sa Sainteté pro- „ hibitif des certains Livres, & Ecrits de la Doctrine con- „ damnée de Jansenius, avec les deux Consultes des Conseils „ Privé & de Brabant jointes à vôtre dite Lettre, & le tout „ bien consideré; attendu même, que la matiere dont il s'agit, „ est purement Dogmatique, n'étant les Placets requis qu'en „ matiere Beneficiale, & litigieuse entre parties, j'ai bien „ voulu vous faire cette, afin que sans sortir du stile, & de „ ce que pardelà s'est accutumé de faire en autre occasion „ de semblables matieres, vous permettiez que le dit Edit „ soit publié de la même sorte que par mon ordre ont été „ publiées les autres Bulles de Sa Sainteté touchant, les li- „ vres de Jansenius. A tant, mon Cusin, Dieu vous ait en „ sa sainte garde. De Madrid le 13. de Juin 1659.

41. Novit Insinuatus D. Van-Espen hanc Regis Epistolam fideliter descriptam exhibuisse cum aliis documentis sub litt. *T.*

Neque neglexit Insinuatus attente considerare conatum D. Van-Espen, quo Litteris illis Regiis binas tribuit interpretationes minime cohærentes.

42. Scilicet præfati sui Libri *part.* 4. *cap.* 5. §. 5. versus finem ita loquitur: *Inde consequens apparebit, quod Regi Catholico fuerit obreptum, dum per Nuntium Apostolicum ipsi fuit persuasum in Belgio Litteras Placiti non requiri, nisi in materiis beneficialibus, & litigiosis inter partes.*

43. Sane ejusmodi expositio visa fuit Insinuato non tantum Nuntio & Ministro Apostolico injuriosa, sed Regali prudentiæ indecora, & expressæ ipsius attentioni contradictoria, quando Rex ipse dicit, quod non tantum sedulo consideravit querelas Nuntii Suæ Sanctitatis, verum etiam binas Consultationes Consilii Privati, & Brabantiæ.

44. Et iterum quod D. Van-Espen loco superius citato iisdem Litteris det alium sensum præcedenti contrarium, & Regiæ Majestatis æque indecorum.

Nimirum, ut exponit, quod intentio & Regia mens fuerit, quod Bullæ Dogmaticæ non sint publicandæ, nisi prius (sunt verba ipsius) in Consiliis Regiis visæ fuerint, & ut tales recognitæ; quod (ut ait) in effectu coincidit cum ipsa placetatione.

45. Ut Rex in una eademque Epistola idem unis verbis negaret, & aliis concederet, atque diceret verbis apertis, quod ad publicationem Bullarum Dogmaticarum non requiratur Placetum Regium, attamen mente & verbis tectis diceret ad eam requiri, quod in effectu idem sit, & convertibile cum Placeto Regio.

46. Atque ita secundum eam interpretationem Sua Majestas Catholica post utrimque allegationes tam sedulo examinatas in negotio tanti momenti, talisque consequentiæ non terminasset nisi quæstionem de nomine, ut Nuntius solum vocabulum seu nomen abstulisset, Consilia vero Regia rem ipsam obtinuissent.

47. Certe visum fuit D. Insinuato Regiam & tam seriam Majestatem in negotio tam serio non voluisse ludere in verbis, ut idem in iisdem Litteris verbis diversis negaret, & affirmaret.

Quando in iis clarissima & aperta expressione declarat Placetum non requiri, sed observandum esse antiquum & in ejusmodi materia stylum solitum, manifesta oratione distinguendo Placetum a stylo.

48. Noverat etiam Insinuatus, quod D. Van-Espen sustinere non posset stylum assuetum, & solitum, de quo Rex loquitur, fuisse talem, ut Bullæ Apostolicæ & Dogmaticæ non fuerint in Belgio publicatæ, nisi prius in Consiliis Regiis visæ fuissent, & ut tales recognitæ & approbatæ; quoniam ejusmodi assertioni obstant Regesta Episcoporum Belgii, neque invenitur ullum Formulare aut Edictum Regium præscribens, aut requirens simile examen, quod jam diu ante annotavit Zypæus.

Neque ostendi poterit quod ante condemnationem Libri Cornelii Jansenii in Belgio mota fuerit, aut allegata hæc placetationis necessitas.

49. Attamen non obstante quod prætextu ille demum suscitatus occasione Bullæ Librum Jansenii condemnantis in primo suo ortu, maturo & lento examine rejectus fuerit per ipsum Regem Catholicum, ejusque prænominatas Litteras.

50. Advertit Insinuatus, quod denuo per quosdam ipsius Subditos resuscitaretur, quando intellexerit, quod quidam in Universitate Lovaniensi convocati die 7. Novembris 1718. an ipsis placeret acceptare Constitutionem *Unigenitus*, & acceptationem illam palam declarare, die sequenti potestati sint contra illam propositionem, allegantes pro primo suæ protestationis motivo, *Quod acceptatio Constitutionis* Unigenitus *violaret jura & prærogativas Majestatis Suæ Cæsareæ & Catholicæ, sine cujus Placito talis acceptatio fieri non posset.*

51. Etiam expertus fuerat D. Insinuatus, quod dum inducere conabatur Amplissimum D. Canonicum & Plebanum hujus Civitatis, ut exemplo reliquorum Canonicorum Metropoliticorum acceptaret dictam Bullam, etiam ille eodem motivo ab ejusmodi submissione retineretur.

52. Qua-

52. Quapropter Insinuatus tamquam suæ Diœcesis Vicarius Pontificius, ipsiusque minister fidelis, existimavit muneris sui esse subditos suos Lovanii studentes, aliumque Clerum inferiorem, Epistola sua admonere, ne etiam hoc prætextu, ab ipso Catholico Rege rejecto, recusarent Vicario Christi, ejusque Bullæ debitam obedientiam.

53. Hæc omnia dicta sunt, ut palam notum fit, quod Advertens non scripserit Epistolam suam, nisi ratione curæ, & ministerii sui Apostolici, ut omnia hæc allegata citra omnem contestationem, non aliter accipienda sint quam tamquam rationes, & fundamenta, quibus palam probetur Insinuatum non posse, nec debere contestari super criminali & clamosa hac actione, quam Clarissimus D. Doctor Van-Espen instituit cum tanto strepitu & comitatu in hanc Urbem.

54. Adeo ut non tantum innotuerit huic Civitati, & Universitati Lovaniensi, sed omni Clero locorum circumjacentium.

55. Quis igitur dubitet, quin veluti in istiusmodi circumstantiis, permissum est Vicario Apostolico pro regimine & bono suæ Ecclesiæ, omnes, ad quos notitia hujus actionis pervenit, certiores facere super illicita & prohibita ipsius institutione, quin eadem ratione, eodem motivo liceat hæc allegasse coram hoc Tribunali, non ut super iis judicet, sed ne judicet super actione, quam Actori coram ipsis instituere non licuit, & ad quam respondere Insinuato est prohibitum sub pœnis & censuris gravissimis.

56. Etiam ab aliquot annis quinque Sacerdotes, nominantes se Theologos Belgas) ausi sunt offerre Libellum supplicem Consilio Privato contra ipsum Illustrissimum D. Archiepiscopum Mechliniensem defunctum, quo postulabant reparari prætensas injurias sibi illatas per quamdam ipsius deductionem contra ipso Serenissimo Duci Bavariæ exhibitam, concludentes ut Archiepiscopus eas revocaret.

57. Archiepiscopus etiamsi iterato insinuatus noluit, quia non licebat coram Consilio contestari; attamen pro honore, & reverentia muneri suo debita, non omisit publico Scripto, cui titulus: *Certamen Immunitatis Sacerdotum Belgii in causis personalibus præcipue criminalibus, &c.* palam ostendere incompetentiam Judicis, injustitiam actionis, rationemque suæ deductionis per obligationem ministerii sui exhibitæ.

58. Nec tamen Consilium Scriptum illud censuit contestationem, neque tulit sententiam condemnatoriam.

59. Eodem Scripto publico, seu Libro Insinuatus illo tempore Archiepiscopi Vicarius Generalis non solum ostendit ex Conciliis Generalibus, Principum Edictis, & Concordatis, non tantum Episcopis, aliisque Ecclesiæ Prælatis, sed nec ullis Sacerdotibus permissum esse, ubi de crimine agitur, se submittere Consiliis Regiis, & Laicis, aut Privilegio fori renuntiare, ne quidem mediante juramento, idque non tantum spectata antiqua, verum etiam nova Ecclesiæ disciplina.

60. Præsertim postquam per Concil. Trid. cui interfuerunt Legati Principum, reformati sunt abusus, qui irrepserant contra immunitatem & jurisdictionem Ecclesiasticam ordinatam præcipue per *cap. 12. Si diligenti*, & *cap. 12. Significasti, Extra de foro compet.*

61. Si quidem *Sess. 25. cap. 20. De Reform.* graviter statuit in hisce verbis.

62. „Cupiens Sancta Synodus Ecclesiasticam disciplinam in Christiano populo non solum restitui, sed etiam perpetuo sartam tectam a quibuscumque impedimentis conservari, præter ea, quæ de Ecclesiasticis personis constituit, sæculares quoque Principes officii sui admonendas esse censuit; confidens eos, ut Catholicos, quos Deus sanctæ Fidei, Ecclesiæque protectores esse voluit, jus suum Ecclesiæ restitui, non tantum esse concessuros, sed etiam Subditos suos omnes ad debitam erga Clerum, Parochos, & superiores Ordines reverentiam revocaturos; nec permissuros, ut Officiales, aut inferiores Magistratus Ecclesiæ, & Personarum Ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constitutam, aliquo cupiditatis studio, seu inconsideratione aliqua violent, sed una cum ipsis Principibus debitam sacris Summorum Pontificum, & Conciliorum constitutionibus observantiam præstent. Decernit itaque, & præcipit, sacros Canones, & Concilia Generalia omnia, necnon alias Apostolicas Sanctiones, in favorem Ecclesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiasticæ, & contra ejus violatores editas, quæ omnia præsenti etiam Decreto innovat, exacte ab omnibus observari debere. Prætereaque admonet Imperatorem, Reges, &c.

63. Eruditus Juris & Canonum prudentissimus Covarruvias, qui Concilio Tridentino interfuit, *Pract. Quæst. tom. 2. cap. 31. De sæculari Jurisdictione in Clericos*, eruit solida fundamenta ex suprascriptis his Concilii verbis; *Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione & Canonicis Sanctionibus constitutam.*

64. Postquam ibidem retulisset diversas opiniones super quæstione agitata, an exceptio Clericorum a Potestate Judicis sæcularis sit Jure Divino, vel humano instituta, *num. 2. versu, Nos tamen*, ita confidenter resolvit.

65. „Nos tamen omissis aliorum opinionibus, quæ videntur rem illam juxta rigorem definiisse absque ulla congrua distinctione, aliquot conclusiones exponemus, ex quibus quid vere in hoc sit respondendum manifeste constabat“; & pergit.

66. Prima conclusio (ut ait). „*In his quæ vere ac proprie spiritualia sunt*, Clerici a potestate & Jurisdictione Principis sæcularis Jure Divino exempti sunt, quia Potestas Ecclesiastica, quæ circa spiritualia versatur, ab ipso Deo est supernaturaliter Lege Evangelica instituta, & Petro ut Principi ac cæteris Apostolis, eorumque Successoribus omnino commissa, *non Principibus sæcularibus*.

67. „Et hoc est quod Concilium Tridentinum dicit, Ecclesiæ, & Ecclesiasticarum personarum immunitatem Dei ordinatione constitutam.

68. Verum quandoquidem Concilium non nude dicat, Dei ordinatione, sed addat, & Canonicis Sanctionibus, hinc Covarruvias subjungit.

69. Secunda conclusio. „In rebus temporalibus & criminalibus, quæ spiritualia non attinent, Clerici non sunt Jure Divino a jurisdictione Principum sæcularium exempti.

70. „Atque ideo si Jure Divino absque Constitutionibus humanis res esset examinanda, respondendum foret in hisce temporibus Clericus non esse a Jurisdictione sæculari immunes.

71. „Unde quia per Leges (ut pergit) Canonicas & Pontificias Constitutiones Clerici sunt a jurisdictione Principum sæcularium exempti, constituendæ sunt & reliquæ conclusiones“. Et pergit.

72. Tertia conclusio: „Potuit nihilominus Summus Ecclesiæ Pontifex Clericos a Jurisdictione sæculari eximere, idque conveniens fuit & Christianæ Reipublicæ, non tantum in spiritualibus, quod Jure Divino jam erat institutum, sed & temporalibus, ... hoc probatur &c.“ Et infra.

73. Quarta conclusio: „Quamvis exemptio Clericorum a jurisdictione sæculari Jure humano tantum sit inducta, Princeps sæcularis tamen, utcumque summus sit, non poterit huic immunitati aut exemptioni propriis Legibus, propriaque auctoritate derogare. Hæc conclusio multis probari“ &c.

74. Ex his fundamentis ex præfato Concilio Tridentino erutis, Vir prudentissimus assertive docet eodem *tomo 3. Pract. Quæst. cap. 34. num. 2.* hisce verbis,

75. *Secundo & illud observandum, quod Clericus alioqui quoad criminalia exemptus a jurisdictione Judicis sæcularis, poterit hanc fori præscriptionem, & exemptionem declinatoriam opponere quocumque tempore, etiam post sententiam, quamvis ad eum usque diem ipse tacuerit, ac seipsum defenderit, ac litigaverit coram Judice sæculari.*

76. *Non enim* (ait) *potuit Clericus hic consentire in jurisdictionem Judicis sæcularis expresse nec tacite, saltem in his criminalibus causis, ubi agitur de correctione & punitione personali.* Cap. Si diligenti, *de foro compet.* cap. *Significasti* eod. tit. . . . . . Et infra.

77. *Igitur sententia est omnino nulla lata per Judicem sæcularem, quamvis Clericus tacuerit, nec usus fuerit fori præscriptione.*

78. *Quod satis jure probatur, si consideremus rationem illam elegantem, qua utitur Summus Pontifex* indict. cap. *Si diligenti.*

79. Immo conformiter ad dict. cap. *Si diligenti* docet sine hæsitatione idem Covarruvias: *Quod Clericus etiam cum juramento non possit renuntiare privillegio fori, ut apud Judicem Laicum conveniatur.* Sunt verba ipsius *tom. 1. Rubr. de Pactis, part. 2. fol. 302. num. 29.*

80. Idem docet Faber Cod. de Jurisdictione omn. Judic. & foro compet. definit. 29. his verbis:

81. „Clericus personali actione ad Judicis laici tribunal accitus, si non pareat, condemari propter contumaciam non debet, ne quidem ad expensas contumaciæ, quoniam incompetentia manifesta est, nec potest Clericus Judici laici jurisdictionem ullo modo prorogare, tametsi maxime velit.

82. Et iterum idem Auctor Cod. de muner. patrim. defin. 13. in alleg. „Non est permittendum (inquit) ut Clericus renuntiet privilegio fori, quoniam id in totius Cleri, & Ecclesiasticæ Jurisdictionis injuriam redundaret. Cap. *Si diligenti*, de foro competenti.

83. Grivellus *decis. 30. numer. 13.* ita habet: Judicavit Senatus Burgundiæ non valere submissionem a Clerico factam cum privilegio suo, nec tacite; nec expresse renuntiare possit, ne quidem de consensu sui Episcopi“; per cap. *Si diligenti*, & cap. *Significasti*, *tit.* de foro competenti.

84. In Gallia, licet Capitulum hoc non tam exacte observetur quoad actiones mere civiles, attamen in criminalibus, ut Mornacius ad *Leg. 29. Cod. de pact.* testatur, *ab omnibus itum est in eam sententiam, ut si de crimine agatur, renuntiare non possit Clericus privilegio Cleri, cum inde dedecus inferatur ordini, in cujus gratiam privilegium inductum est.*

85. In Belgio vero cap. *Si diligenti*, & privilegium fori, in usu & obligatione est, uti late docet Zypæus de Jure Pontificio novo, *tit.* de Judiciis *num. 34. & seqq.* Idem eleganter tradit Wamesius *consil. 434. num. 2.* aliisque locis diversis. Tuldenus *ad Cod. tit. de Audientia Episcopali, num. 1. 2.* & sequentibus.

86. Et specialiter Gudelinus *de Jure noviss. lib. 6. cap. 5. nu. 14. & seqq.* ubi post plura concludit hisce verbis: *Hanc exemptionem velut optimam & justissimam consensus totius Christiani orbis jam firmavit.*

87. Hanc Clericorum exemptionem altiori modo, & majore cum ratione tribuit Concil. Trident. *Sess. 24. cap. 5. de reform. Episcop.*

88. Insinuatus Episcopus non est; attamen cum per amplam, & per plures Provincias extensam Diœcesim Sylvæducensem exerceat jurisdictionem Episcopalem, similis & una videtur ipsius conditio, quæ Episcoporum Belgii.

89. Quantum nimium attinet principalem actionem, & conclusionem, quam D. Van-Espen, & juncti DD. Fiscales instituunt contra D. Insinuatum, ejusque Epistolam junctam prænominatis Actis Ecclesiæ Mechliniensis, per Libellum per ipsos exhibitum 19. Augusti 1719.

90. Sci-

90. Scilicet, ut ex Libello apparet, DD. Fiscales se jungunt D. Van-Espen tamquam Protectores ipsius doctrinæ, qua docet Placetum Regis esse necessarium etiam pro Bullis Pontificiis dogmaticis, idque hoc sensu, ut ejusmodi Bullæ, qualis est Bulla *Unigenitus*, non obligent Subditos Catholicos, neque ab iis acceptari possint, antequam a Rege vel ejus Consiliis sint placetatæ.

91. Insinuatus in dicta sua Epistola insinuat, quod Bullæ dogmaticæ, & Bulla *Unigenitus*, Christi Fideles obliget, citra simile Decretum.

92. Si in eo deliquerit Advertens, qui hoc sua Epistola insinuavit, peccaverunt omnes Episcopi Belgæ, qui idipsum facto & actitatis pablice declararunt.

93. A quinquennio omnes Bullam *Unigenitus* ab Ill. D. Internuntio transmissam in Diœcesibus suis publicarunt, absque eo quod habuerit ejusmodi Placetum Regium a Doctore Van-Espen necessario requisitum.

94. Et iterum singuli Epistolis suis eisdem Actis Ecclesiæ Mechliniensis insertis abunde declarant, quod Bullam *Unigenitus* ea qua decet reverentia & obedientia ipsi acceptent, intenti etiam ut ab inferiori Clero suæ Diœcesis acceptetur; immo, ut aliqui loquuntur, puniendos a se illos, quos vel oblatrandi pruritus invaserit.

95. Si per DD. Fiscales doctrina D. Doctoris Van-Espen obtinuerit protectionem, & exigatur Placetum, quale prætendit necessarium, ut Bulla inducat obligationem.

96. Sequitur, ut probata ejusmodi doctrina reprobetur dictum & scriptum Vicarii Apostolici, & factum Episcoporum, eorumque vigilantia, & conatus, quo subditos suos inducunt ab obediendum & ad Bullam hanc acceptandam.

97. Sequitur, quod D. Van-Espen, eique juncti DD. Fiscales protegentes ejus doctrinam, foveant, & protegant ipsius discipulos Academicos, & supranominatos Protestantes contra acceptationem dictæ Bullæ.

Quodque eo modo provocent omnes Belgas, ut exemplo eorum nec recipiant Bullam *Unigenitus*, nec Bullam *Vineam Domini*, nec ipsam Bullam *In eminenti*.

98. Quandoquidem nulla illarum hactenus habuerit Placetum a D. Van-Espen requisitum, ut obligent.

Quam ultima tamen sine ejusmodi Placeto Rex ipse Philippus IV. obligare, & publicari voluit.

99. Idque postquam per consilia Regia fuissent ipsi exhibitæ rationes, ac documenta pro prætensa necessitate ejusmodi placetationis, exhibitis per Internuntium Belgii rationibus in contrarium.

100. Has ipse Rex amplexus est, & secutus, rejecta doctrina, quam modo resuscitat Doctor Van-Espen, ut hoc prætextu resuscitent singulis Bullis novæ & perpetuæ oppositiones, quales tanto irritoque molimine factæ & inventæ fuerunt contra publicationem præfatæ Bullæ *In eminenti*.

101. Ut concipi vix possit, qua confidentia Vir Ecclesiasticus Doctor Academicus præsumat hanc actionem Regiæ Philippi IV. sententiæ contrariam instituere, directe quidem contra Vicarium Apostolicum Sylvæducensem, ejusque Scripta, indirecte, & manifeste contra ipsos Belgii Episcopos, eorum facta in præfatis Actis Ecclesiæ Mechliniensis relata, ut ea per Pontificem probata, & per Consilium Brabantiæ auctorizata, per Magnum Consilium reprobentur & condemnentur.

102. Pro fundanda famosa hac actione utitur in Libello suo verbis blandientibus & speciosis, qualibus utuntur ipsius sequaces Academici in sua prædicta protestatione: *Quod nimirum acceptantes Constitutionem* Unigenitus *sine Placeto, violarent jura & prærogativas Majestatis Suæ Cæsareæ & Catholicæ.*

103. Verum hanc æquivocationem iterum docet Philippus IV, præfato suo Edicto, rejicitque adulationem hac distinctione.

104. „ Regiæ meæ Majestati, jurisdictioni, & prærogativis „ competit quidem placetare Bullas Pontificias datas in mate- „ ria beneficiali & litigiosa inter partes, antequam possint in- „ ducere obligationem, & sortiri suum effectum.

105. „ Verum quando Bullæ seu Constitutiones Pontificiæ „ dantur super materia pure dogmatica, non indigent nostro „ placeto: adeoque illas placetare non est necesse ". Scilicet Placeto quale requirit Van-Espen, *tract. de Promulgatione Legum Ecclesiasticarum, part, 5. cap. 1. &c.*

106. Eadem distinctione dissolvuntur ea, quæ ingeminat D. Van-Espen, & DD. Fiscales in dicto suo Libello supplice, *De receptissimis Belgarum consuetudinibus, & de inconcusso Placeti usu.*

107. Nimirum quod Placetum Regium super materiis beneficialibus a sæculis fuerit in usu.

108. Placetum vero super Constitutionibus mere dogmaticis sit in Belgio inusitatum & sine exemplis.

109. Prout etiam Edicta Regia Placetum exigentia, tam narrativis verbis, quam dispositivis, non nisi ad beneficialia porriguntur, non vero ad cursum & promulgationem impediendum Constitutionum solummodo dogmaticarum.

110. Quod Zypæus *de Jure novo tit de Constit*, jam a sæculo annotavit anno 1620. adeoque etiam ante Epistolam Regis Philippi IV.

111. Liceat Viri hujus Jure usuque Belgico instructissimi sententiam propriis verbis repetere; toti Belgio quamvis abunde notis.

112. „ Porro, inquit dicto *tit. num.* 2. quæri potest, an nul- „ læ Constitutiones Apostolicæ in Belgio effectum habere pos- „ sint, nisi prævio Principum Placeto, ut vocant? Profecto, „ pergit, si res ut se habet examinetur, in omnibus non opus „ esse judicabit, qui non ex præjudicata aliqua opinione, sed „ ex vero statuere volet; nulla enim Edicta, quæ saltem inno- „ tuerunt, id mandant: quæ enim reperiuntur in Libro Edi- „ ctorum sub Rubrica 8. *De causis benef.* omnia tam narrativis „ verbis (quæ impulsivam & finalem causam earum constit. „ continent) quam dispositivis sonant de Provisionibus benefi- „ cialibus.

113. Hic Zypæi Liber a Canonistis, Advocatis, & Consiliariis teritur & legitur, in privatis Senatorum & publicis Consiliorum Bibliothecis & Typographorum Officinis conspicitur, a nemine condemnatus, neque hactenus a Regiis Fiscalibus fuit accusatus.

114. Quin econtra Edictali Philippi IV. Epistola hæc doctrina & distinctio ipsius fuerit confirmata, ut denuo ipse Liber cum aliis Auctoris operibus anno 1671. Regia Auctoritate & Privilegio fuerit reimpressus.

115. Et modo non licebit, etiam urgentibus circumstantiis, Vicario Apostolico, quod licuit Archidiacono *examinare rem ut se habet, & non ex præjudicata aliqua opinione, sed ex vero statuere?*

116. Libere locutus est, & adhuc continuata voce loquitur, & palam docet Zypæus Protestantium execationem, & Domini Van-Espen doctrinam procedere, si non ex errore, ut habet *num.* 4. saltem *ex præjudicata aliqua opinione.*

117. Et non licebit pro sua & Belgii Ecclesia præjudicatæ & præjudiciali huic opinioni occurrere Ministro Apostolico, quia una Consiliarius est Cæsaris, & Regis Religiosissimi. Catholicæ Fidei, & Austriacæ pietatis zelatoris, Antecessorumque suorum æmulatoris gloriosi? Quasi tantæ & Divinæ proximæ Majestati non magis placeret veritatis incensum, quam speciosus vocabulorum fumus, quibus supremo Principi illa offerunt, quæ minus desiderat, ut substrahunt Summo Pontifici ea, quæ ipsis enixe mandat.

118. Nec Philippus IV. nec alius post illum Rex Catholicus in Belgio Placetum exegit, quale exigunt Van-Espen Protestantes. Verum Rex voluit observari stylum solitum, qui est quod ad Bullas Dogmaicas, ut cum tales acceperit Minister Apostolicus, eas deferat ad Gubernatorem Belgii, qui eas communicet cum Consilio Sanctiori, in quo dispicitur, num Bulla illa nihil contineat, quod repugnet præeminentiis aut Juribus Regiis; quare cum nihil in iis invenitur, submittitur ab eodem Consilio ad Ministrum Apostolicum ejusdem Consilii Secretarius, qui communicatam Bullam restituit, & illius usui relinquit, qui deinde ad Episcopos illas destinat, a quibus in Diœcesibus publicantur.

119. Hunc & non alium usum, & praxim esse in Belgio quoad Bullas Dogmaticas, fidem faciunt Regesta Consilii Sanctioris.

Hæc & non alia si intenderit Doctor Van-Espen in Belgio, non haberet adversarium.

120. Quantum modo concernit Conclusionem alteram, qua D. Supplicans ipsique juncti DD. Fiscales contendunt, ut Insinuatus Vicarius Apostolicus condemnetur ad palinodiam & reparationem injuriarum sub pœnis arbitrio Judicis decernendis.

121. Notandum est, ut supra dictum est, Insinuatum anno 1700. zelose oppugnasse doctrinam Clarissimi D. Van-Espen dispersam in ejus Tractatu ad *Universum Jus Ecclesiasticum*, qua non tantum anno 1700. zelose oppugnasse doctrinam Clarissimi D. Van-Espen dispersam in ejus Tractatu ad *Universum Jus Ecclesiasticum*, qua non tantum imitatur laxiores Gallos, sed etiam contradicit vel ipsis Conciliis Generalibus.

122. Docet Concilium Trid. dicta *Sess.* 35. *cap.* 20. Ecclesiæ & personarum Ecclesiasticarum immunitatem *partim Dei ordinatione, & partim positivis Canonicis Sanctionibus constitutam.*

Nimirum partim *Dei ordinatione*, hoc est, ut Covarruvias, qui Concilio interfuit, explicat loco supra citato: *In his, ut ait, quæ vere ac proprie spiritualia & Ecclesiastica sunt, Clerici a potestate & Jurisdictione Principis sæcularis Jure Divino eximuntur.*

123. Quia, ut pergit, potestas Ecclesiastica, quæ circa spiritualia versatur, ab ipso Deo, Petro ut Principi, cæteris Apostolis, eorumque Successoribus omnino commissa est, non a Principibus sæcularibus.

124. Contra hanc Concilii Trid. positionem, & Covarruviæ explicationem aliter statuit D. Van-Espen *Tom. IV. part.* 3. *cap.* 1. *n.* 2. *hujus editionis*, hisce expressionibus.

125. „ Verum sicut Ecclesiæ atque religionis curam credide- „ runt Principes Christiani ipsis Episcopis tamquam præcipuis „ ejus Ministris, & Apostolorum Successoribus, ita quoque ipsis „ correctionem eorum, quæ Ecclesiam & Religionem, ejusque „ disciplinam spectant, ipsis detulerunt; præsertim tamen si „ quid, quod hanc turbaret, a Clericis seu icferioribus Eccle- „ siæ Ministris fieri contingeret.

126. Adeo ut etiam illa, quæ Dei ordinatione Ecclesiæ, ejusque Prælatis data est potestas & immunitas secundum Concilium Tridentinum, per Clarissimum D. Van-Espen debeantur Principibus sæculi, ut manifeste se explicat in sequentibus.

227. Deinde quantum attinet immunitatem, quæ Ecclesiæ & Ecclesiasticis personis competit jure positivo.

128. Per Concilium Trid. illa dicitur constituta Canonicis Sanctionibus tanta auctoritate & potestate, ut Covarruvias sine hæsitatione asserat locis supra citatis: *Quod Princeps sæcularis utcumque summus sit, non possit huic immunitati, aut exemptioni per Canonicas Sanctiones concessæ, propriis legibus, propriaque auctoritate derogare.*

129. Quod etiam apertis verbis indicat Concilium Trid. *eod. cap.* dum tam serio monet Supremos Principes his verbis: „ Ne „ permittant, ut Officiales, aut inferiores Magistratus Eccle- „ siæ, & Personarum Ecclesiasticarum immunitatem, Dei or- „ dinatione, & Canonicis Sanctionibus constitutam, aliquo cu- „ piditatis studio, seu inconsideratione aliqua violent; sed una

cum

„ cum ipsis Principibus dubitam sacris Summorum Pontificum, „ & Conciliorum Constitutionibus observantiam præstent : de- „ cernit itaque & præcipit " &c.

130. Concilium Trid. disertis verbis jam relatis & sequentibus statuit, ut inferiores Magistratus, una etiam cum ipsis Principibus sacris Pontificum & Conciliorum generalium Constitutionibus observantiam præstent.

131. Hinc sacri Concilii verbis & menti diametraliter se opponit Clariss. D. Van-Espen ; signanter *Tom. IV. part. 3. tit. 3. cap. 3. num. 12. & 13. hujus editionis*; ubi ita habet :

132. „ Similia & in aliis Conciliis etiam sæculo XV. occur- „ runt , ac notanter in Concilio Constantiensi anno 1417. *Nul- „ lus Ecclesiasticam personam in criminali quæstione, vel civili, ad „ judicium sæculare præsumat attrahere contra Canonicas Sanctio- „ nes , & contra Constitutiones Imperiales* " . Addit Dominus Van-Espen de suo : „ Cum hæc Decreta dirigantur contra Ma- „ gistratus & Judices immunitatis clericalis infractores , admo- „ dum verisimile est , Magistratus & Judices id propria aucto- „ ritate attentasse.

133. „ Et sane, ut addit , si Regia auctoritate , seu aliquo po- „ sitivo Principis Edicto fuissent suffulti , nunquam eas pœnas, „ & censuras Episcopi in ipsos evibrassent; sed potius ipsi Prin- „ cipi pro revocatione, suspensione, vel moderatione sui Edicti „ supplicassent,

134. Ecce Doctor Academicus , primus & solus Belga , qui solemne illud Concilii Trid. *cap. 20. Sess. 25.* Decretum trecentorum Patrum in Dei nomine congregatorum sententiam levi calamo evertit, aliasque quam plurimas Pontificum , & Conciliorum Generalium Sanctiones.

135. Ut ejusmodi principiis per Librum ejus dispersis, Pontifices & Episcopos se opponentes supremorum Principum Edictis contra Immunitatem Ecclesiasticam latis, vere faciat rebelles, quos Ecclesia declarat & colit Martyres.

136. Quod Insinuatus latius deduxit in præfato suo Libro *fol. 320. & seq.* in quo jam ab 19. annis ejusmodi doctrinam Insinuatus nominavit *fel amarissimum*, quod æque & magis massam corrumpit & inficit, quam fermentum.

137. Hactenus interim siluit ipsius Auctor , & non nisi postquam ab ipso Pontifice Liber ipsius ob ejusmodi doctrinam fuit condemnatus , recurrit ad Potestatem sæcularem , ut ejus judicio & sententia indirecte approbetur , si Insinuatus ad palinodiam condemnetur.

138. Interim Insinuatus non vult nec potest huic judicio in hac causa se submittere , ut omnia per ipsum hactenus dicta , non alio fine & motivo dicta sint, quam prout in principio hujus Scripti declaratum est.

139. Etenim si unquam militet ratio , ob quam Clerici in causa personali diffamante & criminali non possint se mutuo convenire coram Tribunali laico , est in hoc casu non una , sed plures occurrunt.

140. In primis enim si agatur de actione , qua Actor conclusit ad palinodiam , seu revocationem illius , quod scripsit in Epistola sua Actis Ecclesiæ Mechliniensis juncta.

141. Quod Vir ille Ecclesiasticus ex Petro Cunerii & Molinæo doceat , quod neque Episcopis ejus propria sit jurisdictio , sed precaria duntaxat , qualem Principes sæculi ipsis crediderunt , & concesserunt,

142. Quandoquidem D. Van-Espen in suo Libello supplici non neget, se ejusmodi doctrinam in suo libro sustinuisse , immo id tacite admittat , sequeretur quod Insinuatus revocando suprascripta verba suæ Epistolæ , eo ipso approbaret ejus doctrinam, quo non tantum dedecus inferret Ordini Clericorum, sed ipsis sacris Canonibus , & Concil. Trid. quibus doctrina illa adeo est contraria, & tandem ipsi Summo Pontifici, qui doctrinam illam & librum D. Van-Espen condemnavit.

143. Ita ut Insinuatus se submittendo in diffamatoria hac causa Tribunali laico , illud faceret via indirecta Judicem super hac quæstione : *An scilicet Pontifex male , an bene condemnasset Librum & doctrinam D. Actoris.*

144. Quod nullatenus permissum est Insinuato, obstantibus tot enixis Canonum & Conciliorum inhibitionibus, etiam communi & inferiori Clero, in causis criminalibus , licet minoris consequentiæ , prohibitum est adire vel agnoscere Judicem sæcularem ; idque sub pœnis & censuris gravissimis , quas si Actor contemnat, neque timeat, Insinuatus illas omnino horret.

145. Si interim D. Actor sollicitus sit pro honore suo & auctoritate Professoratus sui congrua , sequatur consilium Insinuati, retractet errata, & sustenta Ecclesiasticæ disciplinæ ; & doctrinæ Matris suæ Ecclesiæ ac sacri Concilii Tridentini sanctionibus adversantia.

146. Atque illa correctione primum moveat Pontificem , ut retractet suam condemnationem , antequam Vicarium ipsius criminaliter conveniat , ut revocet sua Scripta per eamdem condemnationem confirmata.

147. Quod vero concernit aliam & principalem conclusionem, qua D. Actor existimat sibi factam injuriam, & Regiæ Jurisdictioni Regisque prærogativis præjudicium , per præfatum Insinuatum, quod in eam improbet Assertionem D. Van-Espen, qua in hisce circumstantiis publice suggeret : *Quod neque Constitutio* Unigenitus, *neque ulla alia Bulla licet Dogmatica Catholicos obligent, antequam a Rege aut Consiliis Regiis sint placetata,*

148. Iterum Insinuatus non potest se huic Tribunali subjicere in hac actione.

149. Insinuatus Consiliarius est , & membrum Magni Consilii Cæsareæ & Regiæ suæ Majestatis ; sed passim Clerici & Sacerdotes membra omnes sunt Civilis Status, & membra suæ Civitatis; attamen ab ejusdem Jurisdictione præcipue in criminalibus sunt exempti.

150. Et præterquam quod nulla Lege aut Edicto Regio Consiliarius Regius , ratione functionis suæ teneatur aliter sentire aut judicare quam hactenus docuit Zypæus , multo minus obligatur se opponere expresso Philippi IV. Edicto, nulla alia lege hactenus revocato, licet multis contortis & incurvatis interpretationibus D. Actoris vexato.

151. Insuper manifestum est, quod Insinuatus Epistolam suam non scripserit nisi zelo & officio Vicariatus sui Apostolici.

152. Ut denuo super hac famosa & diffamatoria actione contestari non possit coram Tribunali laico sine maximo Status Ecclesiastici dedecore, & totius Ecclesiæ Belgicæ perturbatione.

153. Siquidem omnes Episcopi Belgici cum ipso Pontifice factis suis & actitatis atque litteris suis præfatis Actis Ecclesiæ Mechliniensis insertis, declarant , quod Bulla *Unigenitus* executionem & observantiam habere debeat, etiamsi non sit placetata Placito , quale D. Van-Espen cum sibi adhærentibus exigit pro ejusdem Bullæ obligatione.

154. Atque ita si Insinuatus Vicarius Apostolicus se submitteret in hac sua functione Judicio sæculari , posset evenire ut per Decisionem Curiæ sæcularis via indirecta reprobarentur omnia Pontificis & Belgii Episcoporum , eorumque Archiepiscopi Acta & actitata Ecclesiæ Mechliniensis; atque eo modo , & eadem sententia approbaretur indirecte prænominata Protestantium Academicorum oppositio dictæ Bullæ. ac ita incitaretur Belgii Clerus illorum exemplo ad similem inobedientiam & oppositionem.

155. Immo sequeretur , quod non teneretur acceptare adhuc modo Bullam *Vineam Domini* , neque Bullam *In Eminenti* ; cum nulla hactenus sit placetata Placeto per D. Van-Espen requisito ,

Erat signatum, P. GOVARTS,

A P O S T I L L E.

Soit dupliqué. Du 17. Novembre 1719.

D U P L I Q U Æ

Du Docteur VAN-ESPEN, *joints à luy les Conseillers Fiscaux l'Empereur & Roy.*

ZEGER-BERNARD Van-Espen Docteur en Droit & Professeur des sacrés Canons en l'Université de Louvain Suppliant, jonts à luy les Conseillers Fiscaux de sa Majesté Imperiale & Catholique, ayant vû l'Ecrit intitulé : *Persistentia & advertentia* , servi le 17. Novembre dernier de la part de Messire Pierre Govarts Conseiller Ecclesiastique de ce grand Conseil, & Vicaire General de Bois le-Duc Rescribent , tenu par la Cour pour Replique , avec Ordonnance d'y dupliquer , disent ensuite dudit appointement ;

1. Rue le Suppliant n'a jamais eu le pouvoi ni la volonté d'intenter une action criminelle à la charge du Rescribent.

2. Non le pouvoir ; puisqu'il ne se trouve revêtu d'aucune authorité publique.

3. Non la volontè , puisque par sa Requesté presentée à Sa Majesté Imperiale & Royale, il conclud simplement à ce qu'Elle soit servie d'enjoindre au Rescribent, qu'il révoque l'injure inferée aut Soppliant , ou qu'il restitue le tort qu'il a fait à sa reputation, d'une telle maniere que Sa Sacrée Majesté touvera juste & équitable.

4. Ce qui demontre , que l'action intentée par le Suppliant est purement civile, & nullement criminelle.

5. Si les Conseillers Fiscaux se sont joint en cause par ordre de Sa Majesté , s'ils y ont pris des conclusions ulterieures à charge du Rescribent , cela ne peut estre imputé au Suppliant, qui n'y a point eu la moindre part,

6. Outre que les Conclusions prises par les joints en cause ne tendent à aucune amende pecuniaire , ni à aucune autre demonstration publique , dont on pourroit inferer qu'ils auroient voulu agir *ad vindictam publicam* , sans quoy une action d'injure ne peut passer criminelle , suivant l'esprit des Loix , quique les Fiscaux se joignent à celuy qui l'intente. §. 10. *Inst. De injuriis*, Stockmans, *Decis.* 108. Knobbaërt, *Jus Civile Gandensium , rubr. 1. art. 9. obs. 3.*

7. Ce qui demontre , qu'on ne luy a donné ce nom dans l'Ecrit du Suppliant du 7. Octobre dernier , que dans une signification vulgaire, & moins propre, & uniquement pur denoter que l'action intentée est Fiscale.

8, Ainsi ce ne sont que des vaines exclamations du Rescribent , lors qu'il fait tant de bruit sur ce que l'on agiroit criminellement à sa charge pardevant cette Cour.

9. C' est une entreprise manifeste , selon son dire , sur l'immunité & jurisdiction Ecclesiastique , & un bou- lever-

leversement de l' ancienne & nouvelle discipline de l' Eglise.

10. L' honneur du Sacerdoce se trouve avili, & la dignité de l' Episcopat fletrie en sa personne : *Nam quamvis Insinuatus Episcopus non sit, attamen cum exerceat Jurisdictionem Episcopalem, similis est, & una videtur ipsius conditio qua Episcoporum Belgii.*

..... Quantum est in rebus inane!

11. Pour parler ingenuement, tous ces grands mots ne buttent à autre chose qu' à la mettre à couvert, s'il étoit possible, de toute poursuite, nommément de la part des Fiscaux.

12. Qui sçavent fort bien faire valoir la maxime, *Qu' il n' est pas permis d' écrire contre celuy qui peut proscrire.*

13. Jaloux des Loix du Gouvernement, & des Privileges, & usages du pays, ils agiront toujours avec vigueur contre ceux qui les combattent, surtout lors qu' ils en apprehenderont les suites.

14. Si le Rescribent veut soutenir que les Fiscaux en ce cas devroient agir à sa charge pardevant quelque Cour Ecclesiastique.

15. Il devroit avant tout, pour appuier ce paradoxe, faire abolir cette autre maxime: *Que Sa Majesté ne plaide jamais qu' en sa propre Cour.*

16. Et puis qu'il repete continuellement, qu'il faut estre disciple de Charles Du Moulin, pour avoir le front de poser, comme a fait le Suppliant, que la Jurisdiction contentieuse, nommément la criminelle, auroit esté donnée à l' Eglise par la puissance seculiere.

17. Il convient une fois pour tout, de faire voir demonstrativement, qu' il faut que l' on n' ait jamais lu, ou que l' on ait oublié plusieurs loix du Code Theodosien & Justinien, pour vouloir se gendamer d' une maniere si indecente contre cette proposition.

18. On ne citera ici aucunes loix émanées au tems du paganisme, mais uniquement celles qui sont émanées sous le nom des premiers Empereurs Chrêtiens au tems de la premiere ferveur du Christianisme.

19. La premiere Loy qui se presente, en suivant l' ordre du tems, est celle que Gratien *Can.* 35. & 36. *causa* 11. *quaest.* 1. attribue à Theodose le jeune, Empereur d' Orient.

20. Et comme Gratien publia sa Collection vers l' an 1151. le Pape Innocent III. in *cap.* 13. *tit. De Judiciis* l' attribua, sur la foy de Gratien, au même Theodose, & s'en prevalut vers l' an 1204. pour mettre le Royaume France en interdit, & établir son authorité sur le temporel des Rois, suivant les remarques de Cujas *ad illud capitulum. tom.* 4. *oper. posth.* de la penultieme edition.

21. Cependant comme Gratien à avoit pas puise dans la source, il s'est trompé, en prenant cette Loy pour une Constitution de Theodose, parce qu' elle se trouve dans son Code.

22. Au lieu qu'il la devoit faire passer pour une Constitution de Constantin, puisque l' on pretend que cet Empereur l' avoit addressée à Ablavius son Prefet du Pretoire, & qu'elle se trouve ainsi qualifiée audit Code Theodosien *Tom.* 6. où elle est la premiere des constitutions Extravagantes recueillies sous le titre *De Episcopali judicio*, qui suit le titre 11. du seiziéme livre.

23. Mais puisqu'il en est de cette constitution comme de la fameuse donation du même Constantin rapportée dans les *Canons* 13. & 14. *dist.* 96. & amplement refutée dans les Paralipoinenes de François Guicciardin du Conseil privé du Pape Leon X. *fol.* 2. & dan la derniere edition du Dictionaire historique de Morery a l'art. de Constantin.

24. Il seroit inutile de la mettre en ligne de compte, à cause qu' elle a esté ramassée de differens cantons, & composée d' expressions confues de fil blans l' une à l' autre : *Cum de earum constitutionum numeri sit, quas falsarii miscelliones nonnulli, sequiori aevo, e variis centonibus consutas effinxere*, comme parle & justifie Godefroy en son docte commentaire sur la ditte extravagante, lequel commentaire sur le Code Theodosien luy couta un travail de 30. ans: ceux qui sçavent l'historia de Cecilien Evêque de Carthage, & de S. Athanase Patriarche d' Alexandrie, conviennent aisement, que les Pasteurs de l' Eglise n' avoient aucune Cour contentieuse au tems de Constantin.

25. La seconde Loy qui se presente est celle qui a esté mise la derniere audit Recueil des constitutions Extravagantes, attribuée aux Empereus, de deux Empires, Valentinien II. du nom, Theodose le Grand, & Arcadius.

26. Laquelle n' est pas de beaucoup de meilleure alloy que la precedente, selon Godefroy en son commentaire sur cette Extravagante.

27. Quoy qu' il en soit, cette constitution *sine die & Consule*, ne prouve rien moins que ce que Gratien *can. Continua* 5. *causa* 11. *quaest.* 1. en a voulu induire, à sçavoir: *Quod ad secularia judicia nullus Clericus sit pertrahendus.*

28. Car dans cette Extravagante suivent immediatement les mots taxatifs, *quantum ad causas tamen Ecclesiasticas pertinet, quas decet Episcopali auctoritate decidi.*

29. Lesquels mots demonstrent evidement: *Quod Clerici in his tantum, quae vere ac proprie spiritualia & Ecclesiastica sunt, a potestate & jurisdictione saeculari eximantur.*

30. D'où resulte que le Clergé devoit se soumettre, en toute autre matiere, au jugement du Juge seculier.

31. Et pour établir plus clairement cette verité, la même Extravagante s'addresse au Juge Imperial en ces termes.

32. *Quare laudabilis auctoritas tua, arbitrio temperato, quidquid negotiorum (ad Christianam non pertinens sanctitatem) aliunde incidet, terminabit.*

Van-Espen Tom. IX.

33. Tout cela se trouve retranché dudit Canon par Gratien : ce qui ne droit surprendre personne, puisque c' étoit son ordinaire, de retrancher des Loix, qu' il canonisoit, tout ce qui n' étoit pas favorable à son dessein, comme Zoësius avoue ingenument *in praefatione ad Decretales num.* 10. Mais on a lieu d'être surpris de ce que Gratien pour remplir le vuide desdits mots retranchez, y a substitué de son propre chef discours de l' Empereur Constantin lors qu' il presidoit au Concile de Nicée, plus amplement repris dans le Canon *Futuram* 15. *causa* 12. *quaest.* 1. lequel Canon faussement attribue au Pape Melchiades, fait aussy mentione de cette fabuleuse donation du même Constantin. Quelle foy peut-on ajouter à des parrilles pieces ? Certainement ce Canon ne merite aucune attention, *cum constet ex Graeca Sozomeni historia, & Latina Epiphanis interpretatione, quod verba illa Constantini aliorsum tendant, aliumque sensum habeant*, ut ait Covarruvias, *Pract. Quaest. cap.* 31. *num.* 2. *in pr. & circa finem.*

34. La troisiéme Loy qui se presente suivant l' ordre du tems, est la Loy *Quotiens* 1. *tit. de Religione* au Code Theodosien, laquelle a esté émanée sous les noms d' Arcadius Empereur d' Orient, & d' Honorius Empereur d' Occident, tous deux fils de Theodose le Grand.

35. Cette Loy non suspecte, & generale pour les deux Empires, est conçue en ces termes : *Quotiens de Religione agitur, Episcopos convenit judicare : caeteras vero causas, quae ad ordinarios cognitores vel ad usum publici juris pertinent, legibus oportet audiri.*

36. Il est bien vray que ces deux Empereurs ont permis à un chacun, soit séculier, soit Ecclesiastique, de s' addresser à l' Audience Episcopale. *L.* 7. *Cod. Justin. de Episcopali Audientia.*

35. Même ils ont attaché à cette Audience une si grande prerogative, qu' il n' étoit pas permis aux parties, qui s' y étoient volontairement soumises, d' appeller de jugé. *L.* 8. *Cod. eod.*

38. Cependant il reste toujours certain, que les Evêques pour lors n' étoient que des Juges choisis *consensu utriusque partis*, & que leur Audience s' exerçoit en vertu de ce pouvoir, qui leur avoit esté volontairement attribué par les plaideurs, *qui ex consensu apud Sacrae Legis Antistitem litigare voluerint*, selon les mots de la Loy 7. ou bien, *qui se audiri a Sacerdotibus elegerint*, selon les termes de la Loy 8.

39. Par consequent, que les Evêques n' avoient aucune jurisdiction contentieuse, *cum privati Jurisdictionem non habentes tribuere eam non possint.*

40. La quatriéme Loy selon l' ordre du tem est celle de Valentinien III. du nom, Empereur d' Occident, donnée pendant la minorité de ce Prince, vers l' an 427. sous la regence de l' Imperatrice Placidie sa mere, fille de Theodose le Grand.

41. Cette Loy qui est la derniere *tit.* 2. *de Episcopis, lib.* 16. *Cod. Theod.* semble d' un primier abord avoir voulu attribuer aux Evêques une Jurisdiction contentieuse pour toutes les causes du Clergé.

42. Par la raison qui s' y trouve énoncée en ces termes: *Fas enim non est, ut divini muneris Ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio.*

43. Mais quand on fait attention à une Loy posterieure, que ce même Empereur fit émaner longues années aprés qu' il fût devenu majeur, dont sera parlé ci aprés.

44. L'on conçoit aisement que ledit Empereur a voulu positivement, que sa premiere Loy fût entendue & interpretée *de Divini muneris Ministris qua Ministris*, id est, *in causa Fidei.*

45. *Quod hic necessario supplendum, ne alioquin haec nova Theologia sit, eique obstet illud divi Pauli* ad Romanos cap. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*, &c.

46. Au quel texte S. Jean Chrysostome ajoute par forme d' exposition : *Etiamsi fueris Apostolus, Evangelista, Propheta, Sacerdos, Monachus, hoc enim pietatem non laedit.*

47. Et S. Bernard en son Epitre 42. à Henry Archevêque de Sens poursuit en ces termes, qui il addresse au corps du Clergé: *Si omnis anima potestatibus subdita sit, ergo & vestra ; quis vos excepit ab universitate? Certe qui tentat excipere, tentat decipere.*

48. Il y a un troisiéme passage du Pape S. Gregoire le Grand qui par sa 62. lettre addressée à l' Empereur Maurice, & inserée au 2. liv. de la 2. Part. lui fait les voir motifs pour lesquels cet Empereur devoit temperer & adoucir la Loy, par laquelle il avoit defendu aux Soldats l' an 592. de faire profession dans un Monastere: & certe lettre finit par ces beaux sentimens d'un Pape zelé & humble: *Ego quidem jussioni subjectus eamdem per diversas terrarum partes trasmitti feci: & quia lex ipsa omnipotenti Deo minime concordat, ecce per suggestionis meae paginam Serenissimis Dominis nuntiavi. Utrobique ergo, quae debui, exolvi, qui & Imperatori obedientiam praebui ; & pro Deo quod sensi, minime tacui.* Nous avons un quatriéme passage du mesme Pape *lib.* 2. *Epist.* 94. qui est formel à ce sujet : *Agnosco*, dit-il, *Imperatorem a Deo concessum, non militibus solum, sed Sacerdotibus etiam dominari.* Et un cinquiéme passage du Pape Leon IV. deconnu pour Saint par l' Eglise, qui a cimenté l' autorité souveraine de l' Empereur par un discours des plus touchans, in *Can. Nos si incompetenter* 41. *causa* 2. *quaest.* 7.

49. Telles sont les reflexions judicieuses de Godefroy sur cette premiere Loy de Valentinien, & de Charles Loyseaux en son Traité des Seigneuries, *chap.* 15. *num.* 8.

50. Et l' on cite ici avec plaisir ces deux grands personnages,

ges, qui certainement n'ont jamais paſſé pour diſciples de Charles Du Moulin. *Adde Covarr. pract. quæſt.* 31. *num.* 2. *circa medium*, *&* *Grotium de jure belli & pacis lib.* 1. *cap.* 4. §. 3. 4. *&* 5.

51. Reſte à parler de la ſeconde Loy du même Empereur Valentinien, & la cinquiéme en ordre,

52. Cette Loy ou Novelle ſe trouvé *tit.* 12. *lib.* 2. *Legum Novellarum*, vers la fin du 6. Tome du Code Theodoſien, dont voicy l'extrait de ce qui ſert à la preſente queſtion.

53. *Conſtat Epiſcopos & Presbyteros forum legibus non habere, nec de aliis cauſis (ſecundum Arcadii & Honorii Divalia Conſtituta, quæ Theodoſianum corpus oſtendit) præter religionem poſſe cognoſcere.*

54. Bref, l'Egliſe n'avoit aucune Juriſdiction contentieuſe *tam in criminalibus, quam civilibus negotiis*, au milieu du V. ſiécle ſous Marcien Empereur d'Orient, Succeſſeur de Theodoſe le jeune, Prince des plus zelez pour la Religion; mais elle devoit pour lors ſe contenter de ſa primitive notion ou Audience. *L.* 13. *Cod. de Epiſcop. Audientia.*

55. Et il en étoit de même vers l'an. 470. ſous Leon dit le Vieil & Anathemius Empereurs des deux Empires. L. 33. *Cod. de Epiſcop. & Clericis.*

56. De ſorte que l'Empereur Juſtinien a été le premier qui a établi au VI. ſiécle une Cour aux Metropolitanis & aux Evêques, à la quelle il attribua à l'excluſion du Juge Imperial les cauſes tant civiles que criminelles des Evêques, des Moines & des Religieuſes, & la connoiſſance des delirs Eccleſiaſtiques de tout le Clergé en general; & quant aux delits communs des Clercs du ſecond ordre, il permit aut Evêques & au Juge Imperial d'en connoître par prevention; & pour ce qui concerne les matieres civiles, ils obtinrent auſſi le privilege du For Eccleſiaſtique: bien extendu cependant qu'il leur étoit permis d'y renoncer & d'appeller de la ſentence Epiſcopale au Juge Impérial, lors que la partie qui avoit ſuccombé declaroit dans les dix jours du jugement rendu, de n'y point vouloir acquieſcer. *L.* 51. *Cod. de Epiſcop. & Cler. l.* 29. *Cod. de pactis Auth. Cauſa ſit, Cod. de Epiſcop. & Cler. deſumpta ex Nov.* 79. *cap.* 1. *&* 4. *& ibi Cujacius, tom.* 2. *Oper. prior. Auth. Clericus Cod. de Epiſcop. & Cler. deſumpta ex Novella* 83. *Auth. Si quis, Cod. de Epiſcop. Aud. deſumpta ex Nov.* 123. *cap.* 12. *Adde caput* 8. *&* 22. *l.* 12. 23. *&* 41. *de Epiſcop, Eccleſiis & Clericis, Cod. Theod. & ubique Gothof.*

57. On ne trouve point ſelon Loyſeau audit *chap.* 15. *nu.* 51. *in fine*, qu'aucun Empereur ait apporté quelque changement à ce premier établiſſement du For Eccleſiaſtique avant le commencement du ſiécle, lors que le Juge Eccleſiaſtique par conceſſion Imperiale obtint la connoiſſance du criminel ſur tout le Clergé en general, ſans diſtinction entre les delits Eccleſiaſtiques & communs, avec interdiction au Juge laïque d'en connoître, ſuivant le capitulaire 225. du livre 5. de Charle-Magne.

58. Ce même Empereur fit auſſi inſerer dans ſes capitulaires cette prétendue conſtitution de Conſtantin, pour luy donner force d'édit perpetuel; *Can.* 37. *cauſa* 11. *quæſt.* 1. Nonobſtant qu'elle ne peut paſſer que pour une piece forgée & faite à plaiſir, comme il a été dit ci-deſſus.

59. Mais cette nouvelle conceſſion ne merite aucune attention, puiſque le ſeule teneur de cette conſtitution, metamorphoſée en Caroline, denote ſuffiſamente qu'il n'a eſté poſſible en aucuns temps de la faire recevoir & obſerver.

60. Cette Loy commet toute ſorte de cauſes, même entre deux perſonnes laïques, au jugement de l'Evêque à la ſeule requiſition de l'una deſdites parties, *etiamſi alia pars refragatur.*

61. Qui pis eſt, cette même Loy accorde le renvoy pardevant l'Evêque pour décider par arrêt de tout procès entre deux perſonnes laïques qui s'inſtruit ou pend indecis pardevant le Juge ordinaire, même après concluſion en cauſe, & pendant le rapport, pourveu que ledi renvoy ſoit demandé par une des parties, quoique l'autre s'y oppoſe.

62. Et comme pareille Loy tend ouvertement à l'anneantiſſement de la Juriſdiction temporelle, qui fait le plus beau fleuron de la Souvraineté, l'on ne croit pas qu'il ſoit permis à un Prince en vertu de l'engagement qu'il contracte avec ſon peuples, des le jour de ſon elevation au thrône, de ſe laiſſer entrainer par un zele indiſcret, ou par des importunitez de gens d'Egliſe directeurs da ſa conſcience, juſques à ce point, que de vouloir abſolument qu'elle ſoit executée ſelon ſa forme & teneur, ce qui ſuffit pour en inferer qu'elle n'a jamais eſté obſervée; même Loyſeau audit *chap.* 15. *num.* 54. en ſubminiſtre quelque preuve.

63. De tout quoy l'on forme cette concluſion certaine, que la Juſtice Eccleſiaſtique, en ce qu'elle eſt contentieuſe, tire ſa premiere origine de la devotion des Empereurs, qui l'ont concedée aux Evêques, en la demembrant de la Juſtice temporelle & ordinaire.

64. Mais quoy que ces Loix des Empereurs reſtent encore dans les Codes de Thodoſe de Juſtinien, quoique nous ayons pluſieurs autres Ordonnances des Princes, qui ont gouverné depuis en Orient & en Occident, leſquelles montrent evidemment, quand, comment, & par qui cette Juriſdiction Eccleſiaſtique a été concedée, & que d'ailleurs tous les Hiſtoriens s'accordent dans le recit de ces conceſſions, & des coûtumes introductives, & en racontent les cauſes & les motifs; cependant une verité ſi manifeſte n'a pas en aſſez de force, pour l'emporter ſur le pouvoir que les Superieus Eccleſiaſtiques ſe ſont attribué inſenſiblement de faire eux-mêmes des Loix *in temporalibus & criminalibus*, nommées Sanctions Canoniques, par leſquelles ils exempterent ceux du Clergé & leurs bien de la juriſdiction des Prince temporels, en ſoûtenant qu'il n'étoit point permis aux Puiſſances Seculiéres de faire des ordonnances touchant les Perſonnes & biens des Gens d'Egliſe, non pas même en leur faveur; & que les laïques en leur regard n'avoient point d'autre parti à prendre, que celui d'obeïr. *Can. Bene.* 1. *diſt.* 96. *Can. Laicis* 24. *cauſ.* 16. *quæſt.* 7. *cap. Eccleſia S. Mariæ* 10. *titul. De conſtitution. & ibi Canoniſtæ, cap. Cum Laicus* 12. *titul. De rebus Eccleſiæ non alienandis.*

65. *Quia in Eccleſia ejuſque poteſtate duo ſunt gladii, ſpiritualis videlicet, & temporalis; ſed is quidem pro Eccleſia, ille vero ab Eccleſia exercendus, ille Sacerdotis, is manu Regum, & militum*, ſed nutum *& patientiam Sacerdotis. Oportet autem gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctoritatem ſpiritualis ſubjici poteſtati; nam cum dicat Apoſtolus: Non eſt poteſtas niſi a Deo: quæ autem ſunt, a Deo ordinata ſunt: non autem ordinata eſſent, niſi gladius eſſet ſub gladio.* Cap. *Unam ſanctam, lib.* 1. *tit.* 8. *Extravagantium communium.* A quoy ſe rapporte le ſentiment du Pape Innocent III. in *Cap. Venerabilem* 34. *titul. De elect.* Que c'eſt à lui de faire l'inquiſition de la vie & mœurs de l'Empereur eleu, puiſque c'eſt à lui à le recevoir & conſacrer. Sur quoy l'on peut voir Wicquefort, de l'election de l'Empereur, chapitre 20. (*a*).

66. C'eſt ce qui a meu les Canoniſtes d'entrer dans les mêmes ſentimens, & de ſoutenir, *Quod Clerici & eorum res per Canonicas Sanctiones a juriſdictione Principum ſæcularium exempta ſint, & quod illa exemptio potuerit a Romano Pontifice jure humano induci, etiamſi non fuerit jure Divino ſtatuta.* Covarr. *pract. quæſt. cap.* 31. *num.* 3. *& alii ibidem citati.* Adde Gudelinum, de Jure noviſſ. *lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 9. *&* 10. & Zoëſium ad tit. *titul. de Conſtitutionibus, a num.* 10. *uſque ad num.* 26. qui ſont les défenſeurs de la doctrine de Covarruvias, ainſi que pluſieurs autres citez par de Caſtillo Soto Mayr, *Controv. jur. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 25. *& ſeqq.*

67. Mais Covarruvias un des plus dignes Evêques d'Eſpagne, & qui étoit l'ornement de ſon ſiécle, avoit trop de penetration, pour ne point modifier cette dangereuſe doctrine, laquelle attribue à la Puiſſance Spirituelle un pouvoir ſur le temporel, qui n'a jamais été pretendu par les Apôtres.

68. Lorſque S. Paul. fût accuſé par les Juifs de pluſieurs crimes devan Feſtus, Gouverneur pour l'Empereur Neron, il luy dit: Me voici devant le Tribunal de Ceſar, c'eſt là où il faut que je ſois jugé: *Ad tribunal Cæſaris ſto, ibi me oportet judicari.* Act. Apoſt. *cap.* 25. *verſ.* 10.

69. Et comme il y avoit apparence que Feſtus l'auroit obligé d'aller à Jeruſalem, il adjoute: „ S'il ſe trouve que j'ay fait „ quelque tort, ou que j'ay commis quelque crime digne de „ mort, je ne refuſe point du mourir; mais s'il n'y a rien „ de veritable dans toutes les accuſations qu'ils font contre moy, perſonne ne me peut livrer entres les mains de „ Juifs: j'en appelle à Ceſar, Sur quoy Feſtus luy repondit: „ Vous avez appellé à Ceſar, vous irez devant Ceſar": *Cæſarem appellaſti, ad Cæſarem ibis.* Act. Apoſt. *cap.* 25. *verſ.* 10. 11. *&* 12.

70. L'Apôtre en recourant à ſon Prince payen & tyran, a appris aux Miniſtre de l'Egliſe qu'ils doivent tout au moins avoit la même daference pour les Princeps Catholiques, *in rebus temporalibus & criminalibus.*

71. Le Sacerdoce & l'Empire ont des differents objets, les choſes ſpirituelles ſons l'objet de l'une, & les choſes temporelles de l'autre Puiſſance: chacune a pris ſon nom de l'objet de ſa fonction: on ne peut donc attribuer à la Puiſſance Spirituelle ce qui appartient à la Temporelle, à moins que celle-ci ne l'accorde formellement: cette conceſſion le reglement de nôtre Seigneur doit ſubſiſter, *Quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Can. *Si tributum* 27. *&* Can. *Magnum* 28. *cauſa* 11. *quæſt.* 1. Can. *Convenior* 21. *&* Can. *Tributum* 22. *cauſa* 23. *quæſt.* 8. Du Perray ſur l'Edit de France concernant la Juriſdiction Ecclésiaſtique de l'an 1695. *artic.* 24. *tom.* 2.

72. Qui peut douter du droit des Princes ſur ce qu'il y a de temporel en la Police Ecclésiaſtique, & nommement ſur les perſonnes & biens des gens d'Egliſe?

73. Quelle raiſon peut-on avoir, par exemple, pour vouloir impugner nos Placcarts du 18. Juin 1531. & 27. Novembre 1548.? Puiſqu'il eſt evident, qu'un corps auſſi conſiderable que celuy du Clergé d'un Eſtat, doit être tenu au Loiy de l'Eſtat, ſans quoy ce ne ſeroit plus qu'un gouvernement difforme & monſtrueux. Anſelmo *ad Edictum Perpetuum an.* 1611. *art.* 5. §. 13. *&* 26.

74. Comment pourroit-on auſſi nous blâmer de ce que nous egiſſons per action réelle devant le Juge ſéculier contre les gens d'Egliſſe? Covarruvias audit endroit *n.* 5. fait mention de cette coûtume: & quoiqu'il aſſure que l'on ne fait aucune diſtinction en Eſpagne touchant ce point entre les actions réelles & perſonelles, cependant il avoue que telle coûtume eſt raiſonnable & valide. Seroit-il auſſi juſte & equitable que les Ecclésiaſtiques fuiſſent exempts des char-

(a) Ante Gregorii VII. tempora, inquiſitio de rectitudine morum Imperatoris vel eligendi, vel electi, inter munera ſummorum Pontificum non recenſebatur. Id juris ſoli Proceres Imperii habebant, qui ad Imperatorem eligendum conferebant. Conſulatur recens Imperii Germanici hiſtoria *t.* 2. 3. 4. 5.

charges mixtes, qui pour les necessitez publiques s' imposent aux personnes à cause de leurs biens & possessions ? Pourroient-ils sans choquer le bon sens, s' excuser de secourir l' Estat par emprunts, dons gratuits, ou autres semblables subventions ? *Cum aurum Ecclesia habeat, non ut servet, sed ut eroget & subveniat in necessitatibus*. Can. 70. *causa* 12. *quæst.* 2. *Adde cap. Pervenit* 2. *titul. de Immunit. Ecclesiar.* Charondas en ses Memorabl. observ. sous le mot *Eglise*, vers la fin.

75. Sur quoy l' on ne peut former la moindre difficulté, si l' on considere que les biens sont venus à l' Eglise de la main des seculiers, & qu' elle les possede *Jure Regio*, & selon les Loix du Souverain, qui a receu de Dieu la puissance de les gouverner, selon ce beau texte in *Canone Quo jure* 1. *dist.* 8. *& Can. Cum ad verum* 6. *dist.* 96.

76. La Chronique du monastere de Laurisham ou Lorsch dans le Palatinat du Rhin, ecrite l' an 1179. & imprimée dans Freher en son Recueil des Histoiens d' Allemagne *in folio Francofurti* 1600. rapporte un fait remarquable de l' Abbé Gundeland, frere de Rutgangus Archevêque (*a*) de Mets, au temps de sa mort arrivée l' an 779. en ces termes : *Gundelandus misit ad Regem Aquisgrani, consulens & obsecrans quatenus ei liceret, extremum vitæ cursum jam peragenti, aliqua de Monasterii rebus impendia pro animæ remedio, pauperum indigentiæ prærogare : qui indulsit ei tertiam partem rerum duntaxat mobilium, in pauperum pro arbitrio suo distributionem. Instruantur hoc exemplo nostri Ecclesiarum Prælati, qui rebus earum & possessionibus sibi creditis insolenter abutuntur, cum Pater iste, Imperialis Abbas, Regni Princeps, dives & præpotens, magna fama, clari generis, nihil præsumpserit absque Regis vel consilio, vel præcepto, etiam in ipso mortis articulo, de rebus Monasterii disponere. Tanta tunc erat Religionis cura, juris observantia, Legum Regumque reverentia.*

77. Ce qui nous mene à ce temperament, que donne Covarruvias à sa doctrine, touchant l' immunité qui compete à l' Eglise en vertu des Sanctions Canoniques : car pour demontrer qu' elles ont force de Loy dans tous les Estats qui professent la foy Catholique, il se sert de cette preuve *dict. num.* 3.

78. *Quod hæc immunitas maximam originem ducat a divinis Vet. Testam. Institutionibus, a SS. PP. testimoniis, & a publicis Imperatorum quorumdam concessionibus, ut tandem totus fere orbis Christianus in hanc exemptionem propter publicam utilitatem consenserit : eaque* (Nota) *præter Summorum Pontificum auctoritatem hunc tacitum & expressum quandoque consensum habuerit.*

79. Et lors qu' il enseigne *num.* 4. que les Souverains ne peuvent déroger de leur prope autorité à l' immunité Ecclésiastique, il en donne cette raison: *Quod tota Respublica Christiana, & ipsimet Principes seculares in hanc exemptionem consenserint.*

80. Pour bien connoître la force de ce raisonnement, il est necessaire de se ressouvenir que ceux du Clergé soustiennent d' être de Droit divin independans de l' Etat en tout ce qui est purement spirituel.

81. Et ils affectent la même independance par rapport au temporel, pour autant & si avant que les Princes ont abdiqué une partie de la Jurisdiction qu'ils avoient de Droit commun sur les personnes & biens des Ecclésiastiques.

82. D'où suit (inherant pour un moment dans cette supposition) qu'il n'est point permis aux Princes de déroger à l'Immunité Ecclesiastique; puisque tout privilege accordé *non subdito* ne peut être revoqué, d'autant qu' à son égard la chose passe en contract. Tiraquellus in *Tract. de Judiciis in rebus exiguis ferendis, num.* 61. Benedicti *ad cap. Raynutius, verbo, Et uxorem nomine Adelasiam, decis.* 1. *num.* 21.

83. C'est sur ce fundement, que quelques Docteurs donnent pour raison de la decision du fameux chapitre *Si diligenti* 12. *titul. de Foro competenti, quod prorogationi Jurisdictionis non detur locus nisi inter eos, qui communi Imperio subsunt.*

84. Au reste la conclusion que Covarruvias ajoute audit *num.* 4. est fort remarquable: *Quod ne quidem Summus Pontifex possit tollere Clericorum exemptionem a Jurisdictione seculari, quoad omnes Clericos, & quoad omnes causas in universum.*

85. Et en rejettant toute autre raison, il la deduit *ex eo, quod hæc abrogatio funditus everteret sacrosanctam illam Sacerdotum & Ministrorum Dei majestatem, a tot Cæsaribus, Regibus & Principibus, pluribus privilegiis ab initio & exordio militantis Ecclesiæ hactenus communitam & exornatam.*

86. Il faut donc convenir, que les Sanctions Canoniques ne suffiroient point pour obliger les Sujets des Puissances Temporelles à s'y conformer, si elles ne se trouvoient corroborées par des Sanctions Imperiales.

87. Ce qui fait qu' on les a joints in *Auth. Cassa Cod. de Sacros. Eccles.* en ces termes : *Cassa & irrita esse præcipimus omnia Statuta & consuetudines contra libertatem Ecclesiæ ejusque Personas inductas adversus Canonicas & Imperiales Sanctiones.*

88. Il en est de même in *Auth. Statuimus Cod. de Episcop. & Cleric.* en ces termes : *Statuimus, ut nullus Ecclesiasticam Personam in criminali questione, vel civili, trahere ad Judicium seculare præsumat contra Constitutiones Imperiales & Canonicas Sanctiones.*

89. Et comme ces deux Authentiques ont été prises de la Constitution Imperiale de Frederic II. emanée l'an 1220. laquelle suit immédiatement les livres des fiefs, l' on y voit au Proëme (*in Proœmio*) que cet Empereur avant de confirmer ces Sanctions Canoniques, les avoit examiné & trouvé conformes à sa volonte, ce qu'il exprime en ces termes.

90. *Cum dispositione divina favente nihil velit Ecclesia (quæ nihil debet præter bonum appetere) quod nobis eodem concursu, & eadem non placeat voluntate.* Mais peu de tems après ce Prince se brouilla avec Rome, vecut toute sa vie en anatheme, & ne tint jamais rien de tout ce qu' il avoit promis au saint Siege (*a*).

91. Si le Rescribent s' étoit donné la peine d' eplucher la matiere, s' il avoit approfondi le sentiment de Covarruvias sur ce sujet, qui s' explique en des termes assez clairs, & intelligibles pour ne point faire prendre la change à ceux qui le lisent avec attention; enfin s' il avoit parcouru les œuvres de Tuldenus ad *Cod. de Episc. Aud. num.* 2. *&* 3. de Zoës. ad *Decretales, de Foro competenti num.* 31. de Perezius ad *Cod. de Episcop. & Cleric. num.* 12. & de Gudelinus *de Jure noviss. lib.* 6. *cap.* 5. 6. 7. 8. tous Docteurs de Louvain & sectateurs ou imitateurs de la doctrine de Covarruvias.

92. Le Rescribent se seroit bien gardé de les appeller à son secours pour decrier le Suppliant, & dire insolemment: *Quod hactenus solus sit Belga, qui abjecto pudore, publice se petulantissimi hominis, Molinæi nimirum, discipulum professus est.*

93. Si tous ceux qui ont cité Du Moulin dans leurs ouvrages, doivent passer pour ses disciples, tous lesdits Auteurs se trouvent bien plus enveloppez dans cette injuste accusation, que le Suppliant, qui ne l' a cité que rarement, là où ils l' ont presque toujours cité de page en page : entre autres Covarruvias le cité plus d' une fois dans le seul chapitre 31. que le Rescribent employe si mal à propos contre le Suppliant.

94. Le Rescribent, qui met en usage le verd & le sec contre le Suppliant, voudroit bien aussi le faire passer pour disciple mediat de Pierre de Cugnieres, puisqu' il assure d' un ton magistral, *Quod primarius Petri a Cuneriis discipulus fuerit Molinæus, cujus libros Tridentinum constituit in prima classe librorum prohibitorum.*

95. L' on a lieu ici d' être surpris de ce que les 66. articles qui composent le seul discours que nous avons de Cugnieres, ne se trouvent point au rang ou dans l' Indice des livres defendus.

96. Peut-on croire qu' on les a omis par mesgard, ou que l' on auroit eu quelque indulgence pour le maître dans le tems que l' on avoit conçu une si injuste & si grande indignation contre le disciple?

97. Disons la verité : le Rescribent, sur la foy peut-être de Rebuffe, ou de quelqu'autre Canoniste non moins passionné & prevenu que Rebuffe, avance un fait qui se trouve contredit de tous ceux qui jugent sainement des choses par eux-mêmes & papier sur table. *Tutius ex ipso fonte bibuntur aquæ.* Ovidius ex Ponto *lib.* 3. *epist.* 5.

98. L' Histoire des 13. & 14. siécles fait mention d' un grand nombre d'entreprises ou attentats de la Jurisdiction Ecclesiastique sur la seculiere : & par de telles voyes, ceux du Clergé sous divers pretextes specieux firent monter leur Juridiction de si foibles commencemens (qui consistoient en une simple Audience Episcopale) à un si haut dégré de puissance, qu' ils erigerent au milieu de l' Estat un Tribunal temporel independant de l' Estat même, & se rendirent les maîtres de presque toutes les affaires temporelles des laïques. Voyez le chapitre *Novit ille* 13. *titul. de Judiciis.*

99. De maniere que s' en étoit fait de la Justice temporelle & seculiere, tant en France, en Allemagne, qu'aux Pays-Bas, si quelques personnes doctes & ceux même qui composoient le Noble & le tiers Estat desdits Pays ne se fuissent sous-levez contre ces abus.

100. L'on ne parle point ici de plusieurs Decretales comprises dans la compilation faite & publiée par ordre du Pape Gregoire IX. neveu du Pape Innocent III. l' an 1234. ni d' une partie de celles qui furent compilées l'an 1297. sous le nom de Sexte par ordre de Boniface VIII. ni de plusieurs Clementines ou autres Extravagantes dressées & publiées vers l'an 1320. par le Pape Jean XXII. car ce ne sont pas encore celles-la dont on osoit se plandre le plus.

101. Le Clergé s'estoit rendu si redoutable, qu'on luy passoit bien des choses, pour ne point entrer en contestation.

102. C'estoit contre les seuls abus & attentats, qui tendoient à l' aneantissiment du Gouvernement politique, que Pierre de Cugnieres Avocat General de Philippe de Valois Roy de France au Parlement de Paris s'éleva vigoureusement l'an 1329. Il proposa à Sa Majesté jusques à 66. griefs en autant d' articles que l' on trouve inserez au au 2. tome *Monarchia S. R. I.* de Melchior Goldast, *pag.* 1362. de l'édition de Francfort, sous le titre suivant.

103. *Hæc sunt gravamina & usurpationes, quas Prælati & aliæ personæ Ecclesiasticæ Regni Franciæ, vel eorum Officiales & Judices pro ipsis fecerunt, & faciunt in præjudicium Jurisdictionis Domini Regis, & Baronum, & aliorum subditorum suorum Dominorum Temporalium:*

104. L'

(a) On lit dans la Chronique du Monastere de Laurisham ou Lorsch, *Venerabili Rutgango Ecclesiæ Metensis Archiepiscopo*. Ce fut le Pape Estienne IV. qui lui donna le qualite d'Archevesque. *Et dum in Francia esset positus Stephanus*, dit Anastase dans le vie de ce Pape, *Chrodegango* (*Rutgango*) *sanctissimo viro Episcopo pallium tribuit, & Archiepiscopum ordinavit.*

(b) Le P. Barre Auteur de l'Histoire generale d'Allemagne n'accordera pas que l'Empereur Frederic II. *n'ait jamais rien tenu de tout ce qu'il avoit promis au S. Siege*. Voyez le tome 5. de l'Hist. d'Allemagne.

104. L'on trouve aussi lesdits griefs dans un livre in 8. intulé: *Petri de Cugneriis Disputatio contra F. Bertrandum Episcopum Æduensem de Jurisdictione Ecclesiastica & Regia, Parisiis* 1551.

105. Les Annales de France par Belleforest en font aussi mention, de même qu'Aubery au premier tome de l'Histoire des Cardinaux, *pag.* 453. & 496.

106. Et il paroît à la premiere lecture desdits griefs, que Cugnieres se plaignoit de telles entreprises sur la jurisdiction du Roy & de ses Vassaux, qui passeroient présentement pour exorbitantes, temeraires & contraires au sens commun. *Argentraus ad consuetud. Brit. art.* 6. *nota* 1.

107. Cette representation étoit donc absolument necessaire pour la conservation des droits de la Couronne.

108. Loyseau qui n'a jamais été surpassé par aucun Jurisconsulte François dans la connoissance du Droit public, a porté ce jugement *chapitre* 15. *des Seigneuries num.* 73. & 74. & Mornac en convenient pareillement ad *L.* 8. *Cod. de Episcop. aud.* auxquels l'on peut joindre Morery dans son Dictionaire Historique, a l'article de *Cugnieres*.

109. Ce qui met Cugnieres suffisamment à couvert contre les calomnies de certaines gens, qui par un effet de leur mauvais esprit, ont voulu ternir sa mémoire; & le Rescribent n'est pas excusable de s'être laissé méner en aveugle par des si mauvais guides.

110. Il est bien vrai que Bertrand Evêque d'Autun entreprit la défense du Clergé avec tant de vivacité, que Philippe de Valois n'osa reprimer ces abus. Benedicti ad *cap. Raynutius*, verbo *Et uxorem nomine Adelasiam, decis.* 1. *num.* 21.

111. Mais si les plaintes de Cugnieres, qui étoit très-bien dans l'esprit du Roy, ne produisirent point un grand effet, l'on en doit uniquement attribuer le cause aux conjonctures critiques du tems.

112. Car ces debats survinrent dès le commencement du régne de Philippe de Valois, à qui Eduard III. Roy d'Angleterre venoit de disputer la Couronne; il étoit donc de l'interest du Roy de France de prevenir de nouveaux trubles, ce qui l'oblige a d'avoir de grands menagemens pour le corps du Clergé, qui fit courir certain bruit dans le monde, pour profiter dudit tems, & de la foiblesse du Roy.

113. Sur quoy l'on peut très-bien appliquer ce que Grotius écrivit dans une de ses Lettres au tems de son ambassade en France: *Ita sub Regibus aut ignavis, aut ignaris tantum sæpe fit damni, quantum successores ægre sarciant*;

114. En effet, les Ministres des Rois qui succederent à Philippe de Valois, furent continuellement aux prises avec les gens d'Eglise: & pour ne point trop s'étendre sur ces brouilleries, l'on se contentera d'ajouter ici une remarque du celebre Jean Galli ancien Arrestographe, & Advocat au Parlement de Paris, où il a été en grande reputation, depuis l'an 1384. jusques en 1414.

115. Il fit cette remarque, étant Advocat du Roy, pour la défense des droits de son Prince, laquelle le trouve dans sa 276. question conçue en ces termes:

116. *Jus Civile non cognovit in se jurisdictionem Principis nisi quæ a populo est, ut notatur in cap.* 1. *titul. De transl. Episcopi in prima Glossa* (*scilicet immediate a populo*, L. 2. §. 11. ff. De origine Juris, L. 1. ff. De constit. Princip. & *mediate a Deo*, Prov. 8.). *Idcoque licet Papa conditor Juris Canonici contra Dominum politiæ forte statuere potuerit, hoc tenetur in solo temporali ipsius Papæ*; *nam ibi totum turbare potuit male condendo: secus in Regno Franciæ non illi in temporalibus subdito, juxta* cap. Per venerabilem 13. titul. Qui filii sunt legitimi: *alias posset sequi omnium malorum exterminium in politia, scilicet destructio regni, & annihilatio*.

117. *Unde intentio Prælatorum est solum de jure communi* (*immo & de jure naturali fundata quoad Jurisdictionem spiritualem, qualis est illa circa materiam Sacramentorum, quæ est a clavibus*. Benedicti parle à peu près dans les mêmes termes, *ad cap.* Raynutius, *verbo* Et uxorem nomine Adelasiam, *decis.* 1. *num.* 22. & *seqq. qui in Consiliarium Parlamenti Burdegalæ receptus anno* 1499. *vir fuit multæ lectionis, ac in praxi peritissimus. Ita* Covarruvias *in tit. de Testamentis cap.* 16. *in pr. ad cap.* Raynutius *titul. dicto titulo*.

118. Et au regard de Jean Galli, afin qu'on ne dise point, que c'est encore là un des Maîtres de Charles Du Moulin, nous ajoutons ici une de ses notes sur la questions 172. du même Galli: *Iste*, dit-il, *magis affectibus Prælatorum favebat, ut hic, & supra, quæst.* 82. & *alias sæpe*. Continuant le fil de nôtre discours, l'on se contente pour l'Allemagne, de se referer aux Griefs de la nation inserez dans Freher tom. 2. de sa Collection des Historiens d'Allemagne, de l'édition de l'an 1602. fol. 373. au Traité de Jacques Wimphelinge Prestre de l'Eglise de Spire, & Professeur en Théologie, écrite par ordre de l'Empereur Maximilien, *De Germanicæ Nationis, & Imperii gravaminibus contra Curiam Romanam, fol.* 397. à la lettre écrite l'an 1457. par Martin Meyer Chancelier de Mayence au Cardinal Æneas Silvius Piccolomini de Sienne, depuis Pape sous le nom de Pie II. *super Germaniæ Nationis gravaminibus contra Romanam Curiam, fol.* 381. *Ad quam Epistolam idem Æneas Silvius eodem anno respondit, primo Epistolis duabus, quæ leguntur inter ejus epistolas, deinde etiam in libello peculiari, quem Germaniam inscripsit*, & à la replique pour l'Empire sur la ditte réponse par le même Wimphelinge, *scripto ad Archiepiscopum Moguntinum directo, fol.* 382. le tout se trouve aussi à la pag. 674. & suiv. de la nouv. edition de l'an 1717. tom. 2.

119. Pour ce qui concerne les Pays-Bas, il faut necessairement que les abus de la Justice contentieuse de l'Eglise y ayent causé bien des troubles, puisque les Estats de Brabant obligerent le Duc Philippe de Bourgogne de promettre à ses sujets sous serment, qu'il presta au tems de sa joyeuse entrée, de les garantir contre les entreprises & attentats de la Jurisdiction Ecclésiastique, comme conste par chartre du 20. Septembre 1451. art. 3. au 4. tome des Placcarts de Brabant pag. 389. confirmés par le même Duc le 18. Novembre 1459.

120. Ce que ses Successeurs ont pleinement effectué par plusieurs Ordonnances inserées aux livres de Placcarts, entre lesquelles on cotte ici celles du 24. Août 1486. 5. Août 1521. 25. Decembre 2522. 18. Juin 1531. les Concordats du 10. Mars 1541. le Placcart du 1. Juin 1587. sur l'execution du Synode de Cambrai, & celui du dernier Août 1608. sur l'execution du Synode de Malines.

121. De même qu'en France, où l'on a enfin aussi mis à proffit les Remonstrances de Pierre Cugnieres, de Jean Galli & de tant d'autres Ministres zelez pour les Droits du Roy, & le repos de ses sujets, par une Ordonnance précise de François premier du mois d'Août 1539. sur laquelle Du Moulin a fait un commentaire, & par plusieurs Edits posterieurs depuis réunis dans celuy du mois d'Avril 1695.

122. L'exécution de ces Edits, Placcarts, & Concordats, jointe à l'observance de quelques regles politiques pour maintenir le bon ordre, lasquelles ne peuvent estre uniformes par-tout, à cause des differentes formes de Gouvernemens, ont mis la Jurisdiction contentiense de l'Eglise au juste point, où il convient qu'elle soit.

123. Et quoique l'on ait prouvé & verifié qu'elle a été demembrée de la Justice temporelle, l'on ne peut pas cependant en induire, qu'il seroit permis a present de la resserrer encore dans des bornes plus étroites, sous pretexte que les choses retournent facilement a leur nature primitive.

124. A Dieu ne plaise que quelqu'un envie à l'Eglise ses privileges & immunitez.

125. Elle les a acquis par un grand nombre de Concessions Imperiales, qui ont été ratifiées & approuvées par tous les Rois & par tous le Princes Catholiques, pour faire honneur au Sacerdoce, & pour donner plus de lustre à la dignité de l'Episcopat, plus de force a ses fonctions, & plus de vigueur à sa discipline.

126. Elle a joui de ces Immunitez, *quia ita Reipublicæ Christianæ conveniens est*, de l'aveu & consentement de tous les peuples, & elle en a joui depuis tant de siécles, qu'il n'est point permis de l'en dépouiller à present, étant une chose constante, *quod privilegium uniformiter observatum per tempus immemoriale sortiatur effectum irrevocabilem*.

127. Il convient au contraire, que les Princes employent le glaive que Dieu leur a mis en main pour conserver à l'Eglise ses Immunitez & libertez: & plus leurs Ministres aurons pour le corps du Clergé de menagemens & d'ègards, plus ce même corps respectera les Decrets émanez par l'organe de leur ministere au nom du Souverain, qui en se déclarant le Protecteur de l'Eglise veut que tous ses Conseils soient défenseurs de la Jurisdiction Ecclésiastique, lors qu'elle se contient dans les justes limites qui luy ont été marquez par les loix de l'Estat. *Pulchre Argentraus ad Consuet. Britan art.* 5. *not.* 2.

128. Ce n'est pas depouiller l'Eglise de ses privileges, ni méme donner aucune atteinte à ses immunitez & exemptions, lors que l'on empêche seulement que les loix de l'Etat ne soient bouleversées.

Salus populi suprema Lex esto.

129. Si l'on a eu des puissans motifs pour accorder ces exemptions au Clergé; des motifs encores plus puissans obligent ceux qui gouvernent, de veiller pour le maintien de la tranquillité publique: *Hæc autem vera est Justitia, & quæ suum cuique ita tribuit, ut non distrahatur ab ullius persona, & maxime Supremi Principis justiore petitione*.

130. Sur quoy l'on se rapporte ici aux judicienses reflexions de Domat, du Droit public, *lib.* 1. *tit.* 19. & de Le Bret, de la Souveraineté du Roy, *liv.* 1. *chap.* 12.

131. Le Rescribent donne bien mal à propos la tourture à son esprit, lors qu'il s'étend par des si longs discours sur le penultiéme chapitre de la derniere Session de la Réformation du Concile de Trente.

132. Est il imaginable, que l'Empereur & les Rois d'Espagne & de France, auroient souffert que le Concile à la fin de ses séances, c'est-à dire l'an 1563. eût cassé & mis au neant les Concordats, & plusieurs Ordonnances Imperiales ou Royales, émanées la plus part pendans la tenuë même du Concile, pour restraindre cette vaste Judisdiction des Evêques, & restabilir les Droits des Souverains & de leurs vassaux?

133. Est il concevable, que les Princes ne se seroïent point opposez audit Concile, qui n'étoit pour lors composé que de 150. Prelats (au lieu de 300. (*a*) comme pose le Rescribent) au cas qu'il eût voulu innover, & faire observer, en vertu dudit penultieme chapitre, quelques Decretales, ou Extravagantes, & autres Sanctions Canoniques, lesquelles avoient été formellement rejettées, des qu'elles avoient été publiées ou connues, comme contraires aux privileges, mœurs, ou coû-

(a) Fra-Paolo in fine Historiæ Conc. Trid. enumerat 202. Episcopos, 39. Procuratores absentium Episc. 7. Abbates, & 7. Superiores generales Ordinum Religiosorum.

ou coûtumes preſcrites & immemoriales des peuples, & incompatibles avec les premieres notions & maximes inſeparables du Gouvernement Civil.

134. Pour preuve que le Concile s'eſt deſiſté d' un ſi dangereux deſſein, il convient de ſçavoir que l'on avoit projetté un chapitre particulier de la Reformation des Princes, lequel contenoit 12. Decrets & portoit entre autres points.

135. Que les Clercs ne pourroient être jugez par les Seculiers, non pas même *prætextu publicæ utilitatis, aut ſervitii Regii*, que dans les cauſes beneficiales, de Decimes, de Patronages & de Fiefs-Eccleſiaſtiques, les Juges ſeculiers ne pourroient s'entremettre, non pas même au poſſeſſoire. Que les Princes ne pourroient faire d' Edits concernants les perſonnes, biens & cauſes Ecclèſiaſtiques. Que le Clergé ne pourroit être obligé au paiement des aide & ſubſides au Prince, non pas même ſous le nom de don gratuit. Que les Lettres Apoſtoliques de la Cour de Rome devroient être publiées & executées, ſans qu' il ſeroit beſoin à l' avenir d' obtenir préalablement du Prince l'*exequatur* ou le *placet*, & nonobſtant tout appel, ſoit au S. Siege, ſoit comme d' abus. Que les Princes ne pourroient loger leurs domeſtiques ni les gens de guerre ni leurs chevaux dans les maiſons des Evêques, des Clercs du ſecond ordre, & dans les Monaſteres, &c. Voiz Louis-Elies Du Pin en ſon Hiſtoire du Concile de Trente, *Tom.* 2. *fol.* 950. *& ſuivans*, édition du Bruxelles.

136. Mais l' Empereur fit commandement à ſes Ambaſſadeurs de faire de ſa part des remontrances ſi vives ſur cette reformation des Princes, qu'elles fuſſent équipolantes à une proteſtation formelle. Du Pin, *fol.* 937. 938. 949. 950.

137. Le Roy de France par les lettres du 28. Août 1563. ordonna à ſes Ambaſſadeurs de ſe ſervir de toute leur prudence & vigueur, pour remontrer aux Peres, que l' autorité des Conciles ne s' étend que ſur l' Ordre Eccleſiaſtique, & nullement ſur le Gouvernement civil: & s' ils ne deferoient pas à ces avis, leſdits Ambaſſadeurs devoient ſe retirer à Veniſe ſans attendre le jugement du Concile. Du Pin, au dit 2. tom. *fol.* 947. dont l' un d' eux enſuite des dites inſtructions, fit le 22. Septembre une proteſtation des plus vives, contre le dit projet du chapitre de la reformation des Princes. Voiez Du Pin, au dit tome *fol.* 955. & 956.

138. Bref, tous les Ambaſſadeurs, nul excepté, s' y oppoſerent: & quoi qu'il y eut juſqu'à cent Prelats qui ſignerent un Ecrit, par lequel ils déclaroient de vouloir s' abſtenir d' opiner ſur aucun article, ſi les Legats du Pape ne propoſoient la reformation des Princes, en même tems que celle de Eccleſiaſtiques.

139. Cependant les Peres du Concile ne trouverent point à propos de paſſer outre; car il fût conclu dans la congregation du 8. Octobre 1563. qu'on remettroit la reforme des Princes à un autre tems, & que l' on changeroit le chapitre qui contenoit tant de decrets, en un ſeul decret, qui eſt celuy que le Reſcribent reclame, & qui n' a été pris ou admis par les Princes, que pour une exhortation qu'on leur faiſôt de maintenir les immunitez Eccleſiaſtiques. Du Pin, *ibid. fol.* 962. *in fine*, & 965.

140. L' on trouve les pieces verificatives de tous ces faits dans l'hiſtoire du Concile de Trente de Paolo Sarpi, traduite èn François par Amelot de la Houſſaie, édition d' Amſterdam de l'an 1704. *pag.* 737. 738. *& depuis la pag.* 741. *juſqu' à* 754.

141. Et afin que le Reſcribent ne s' avoiſe point d' affoiblir le force de cette verité, ſur ce que leſdits faits auroiens eſté tirez d' un livre qui doit être lu avec precaution, il eſt neceſſaire de remarquer que ces mêmes diſputes avoient commencées dés l' an 1552. au ſujet de la reformation de la Juriſdiction Epiſcopale, qui fût traité dans la 13. Seſſion tenue le 11. d' Octobre de la même année, en preſence de l' Ambaſſade Imperiale compoſée de Hugues Conte de Montfort pour l'Empire, de Don Franciſco de Toledo Prieur de Roncevaux pour l' Eſpagne, & de Guillaume de Poitiers pour les Pays-Bas, leſquels s' oppoſerent ouvertement au nom de l' Empereur Charles V. contre le Legat du Pape Jules III. qui vouloit que le Concile auroit ôté indiſtinctement aux Juges Royaux toute juriſdiction pour cauſe des crimes commis par les Eccleſiaſtiques conſtituez dans les Ordres ſacrés: de laquelle oppoſition le Cardinal de Granvel fût averti par lettres de Franciſco de Vargas Conſeiller au Conſeil de Caſtille, & depuis du Conſeil d' Eſtat, de qui l' on a dit, *quod pietate in Deum & ſanctitate vitæ nullum ſuperiorem habuerit*, par où il entra ſi avant dans la confiance de Pie IV. au temps de la derniere Seſſion, qu' il fût même conſulté par ce Pape ſur la matiere de la Juriſdiction Epiſcopale, au ſujet de laquelle il donna ſon avis, qui fût imprimé à Rome in 4. l' an 1553. ſous ce titre, *De Epiſcoporum Juriſdictione & Pontificis Maximi Auctoritate Reſponſum, editum Pii IV. cui datum eſt, juſſu*. C' eſt ce même Vargas qui avoit comparuen perſonne au Concile, lors qu'il écrivoit les dittes lettres dattées du 26. Novembre 1551. par leſquelles il manda au Cardinal en propres termes, que la pretention du Legat eſt d' une conſequence fort préjudiciable, ſur-tout à Sa Maieſté, & à ſes Royaumes, qu' elle eſt contraire au ſtile & à la maniere de proceder, qui ont toujours été, & qui ſont encore en uſage dans les Conſeils Royaux & Chanceleries d' Eſpagne: on y connoit par exemple de toutes les violences, on cite, on bannit du Royaume les Eccleſiaſtiques, qui troublent la tranquilité publique: qui s' oppoſent à l' exercice de la Juriſdiction Royale: qui ont commis des crimes enormes, ſans en eſtre punis: qui entreprennent ſur les Droits, & ſur les prerogatives du Royaume . . . . . . Cette maniere de proceder ſe doit appeller pluſtot conſervation, deffenſe, protection de l' eſtat & de ſes privileges, qu' entrepiſe de la Juriſdiction Royale ſur les immunitez Eccleſiaſtiques.

142. A tout quoi l' on veut bien icy ajouter que tous les Conſeils des Pays-Bas, qui n' ignoroient pas ce qui venoit d' arriver à Trente, s'oppoſerent formellement à la reception de pluſieurs chapitres, & nommement dudit penultieme. Auſelmo Tribonianus Belgicus, *cap.* 32. §. 55. & 56.

143. Et cette oppoſition fit que le Concile ne fût publié, ni reçu, que ſous la clauſe *ſalvis Juribus & Privilegiis Regis Catholici*. Lhot, Reſolut. Belg. *Tract.* 2. *art.* 9. Voyez du Pin pour la France *pag.* 1182. (*a*).

144. Sans cette modification ſalutaire, la poſterité auroit ignoré l' intention de Sa Majeſté, & faute de ſuffiſante inſtruction ſe ſeroit facilement imaginée que ledit penultieme chapitre contenoit une clauſe équivalente à tout ce qui avoit été debattu avec tant de vigueur par les Ambaſſadeurs qui ſe trouverent au Concile. Paulo Sarpi, *Hiſt. du Conc. de Trente*, *pag.* 787. Du Pin, *ibid. folſ.* 1081. *tom.* 2.

145. L' on auroit pu faire cette induction de la generalité des termes ſuivans, qui vont bien au delà d' une ſimple exhortation.

146. *Sancta Synodus decernit & præcipit ſacros Canones & Concilia generalia, necnon alias Apoſtolicas Sanctiones, in favorem Eccleſiaſticarum Perſonarum, libertatis Eccleſiaſticæ, & contra ejus violatores editas, quæ omnia etiam præſenti decreto innovat, exacte ab omnibus obſervari debere.*

147. Mais la connoiſſance des faits détaillez cideſſus, met dans tout ſon jour l'intelligence de ce chapitre; & le Reſcribent fait des vains efforts, lors qu'il veut s'en prevaloir, pour ſe mettre à couvert de toute pourſuite.

148. Car il conſte par la lettre circulaire de Marguerite Ducheſſe de Parme du 24. Juillet 1565. eſcrite à tous les Conſeils de ces Pays, que Sa Majeſté aiant ordonné de publier & faire obſerver ledit Conciles, a expreſſement pourparlé, conditionné, & voulu, que cette publication ne fît prejudice à ſes Hauteurs, Droits, Prééminences, & Juriſdictions, aux droirs de ſes Vaſſaux, Eſtats, & Sujets, leſquels Elle a entendu devoir demeurer en tel eſtat qu' ils avoient été juſques alors, ſans rien y changer, ou innover, même quant à la Juriſdiction laïcale juſque alors uſitée ſur les Eccleſiaſtiques auſſi le Droit de Patronage laïcal, Indult & Droit denomination, connoiſſance de cauſe en matiere poſſeſſoire des benefices & diſmes poſſedées, ou prétendues, &c.

149. Cette ſolution n' eſt ni de l' invention du Suppliant, ni nouvelle, puis qu' on la trouve toute entiere dans la Conſulte du Conſeil de Brabant de l'an 1628. ſous la Chancelier Ferdinand de Boiſchot à qui l' Infante Iſabelle commettoit le ſoin de ſes principales affaires, qui fût ſon Ambaſſadeur extraordinaire en Angleterre, & qui fit le Traité de ſuſpenſion d' armes au Palatinat de l' an 1623. laquelle ſolution ſe trouve auſſi conforme au Placcart ſur l'execution du Synode de Cambray, en date du 1. Juin 1587. & ainſi poſterieur de 24. ans ſeulement à la ditte derniere Seſſion: lors que Sa Majeſté a declaré de vouloir mettre ordre à ce que la Juriſdiction Eccleſiaſtique ſoit maintenue & conſervée, ſi avant que de raiſon, & en defendant à tous ſes Conſeils de prendre connoiſſance en matiere criminelle & civile des cauſes du Clergé, elle ſe ſert incontinent de cette notable reſtriction: *Sauf ès cas eſquels ils ſont de temps immemorial accoutumez de ce faire*: & plus bas Elle declare encore ſa Royale volonté en termes déciſifs: *Au reguard de l' immunité Eccleſiaſtiques, Nous voulons qu' icelle ſoit entretenue autant que convenablement faire ſe pourra.*

150. L' on ne peut donc donner audit 20. chapitre de la derniere Seſſion du Concile de Trente, autre interpretation, que celle que l'on prend du 42. Canon du 4. Concile de Latran en l'en 1215. *tom.* 11. *part.* 1. *Concil. edit. Labb. col.* 191. & 192. conçu en ces termes:

151. *Sicut volumus, ut jura Clericorum non uſurpent Laici, ita velle debemus ne Clerici jura ſibi vendicent Laicorum. quocirca univerſis Clericis interdicimus, ne quis prætextu Eccleſiaſticæ libertatis ſuam de cætero juriſdictionem extendat in præjudicium Juſtitiæ ſæcularis: ſed contentus exiſtat Conſtitutionibus ſcriptis, & conſuetudinibus hactenus approbatis, ut quæ ſunt Cæſaris, reddantur Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo recta diſtributione reddantur.*

152. C'eſt à cette regle que l'on doit ſe tenir avec la derniere preciſion, nommement aprés que le Concile de Trente a declaré qu' il innove tous les Conciles Generaux pour autant qu'ils concernent la matiere de la liberté Eccleſiaſtique.

153. *Atque ita priores Conſtitutiones ad poſteriores trahendo, leges legibus concordare promptum eſt*. L. 26. ff. *de legibus*, l. un. Cód. *de inoffic. dotibus*.

154. De tout quoy l'on tire cette conclusion, que les Clercs peuvent & doivent encore à preſent eſtre jugez par les ſeculiers pour cauſe de l' utilité publique & urgente neceſſité, ou du ſervice Royal.

155. Ce ſont ces anciennes maximes du Droit public, qui rendent les Eſtats immortels; & c' eſt principalment de ſes loix fondamentales qu' il eſt eſcrit *Pſ.* 81. *verſ.* 5. c' eu les violant on ébranle tous les fondamens de la terre,

aprés

(*a*) Conſule, quæ hac de re ſcripſit D. Van-Eſpen in Diſſertatione *in Jus Canonicum noviſſimum*, &c. & præſertim in §. VI. dum agit de Concilio Tridentino, qui §. extat *Tom. VIII.* hujus editionis.

après quoy il ne reste plus que la chûte des Empires (*a*).

156. Personne donc ne peut se departir de pareilles loix, *ne quidem ratione privilegii, sive sit concessam dignitati, sive religioni, sive persona; quia publica utilitas cuilibet privilegio est preferenda.*

157. *Igitur nec privilegium Clericis generaliter indultum, includit casum publica utilitati contrarium; & si includeret, non valeret.* Selon Balde, sur la loy *Jubemus* 10. *Cod. De sacros. Eccl. s.*

158. Cette utilité publique, & le service Royal ont fait naitre le distinction des crimes, qui sont ou purement Ecclesiastiques nommez simples, ou communs (que nous appellons mixtes) ou purement privilegiés & Royaux.

159. On les a appellé privilegiés, par ce que les Ecclesiastiques qui les commettent, se privent du privilege du For Ecclesiastique, *cum de iis apud secularem Judicem respondere, cogantur, cujusmodi moribus nostris est crimen lesa Majestatis, crimen f lsa moneta, crimen vis publica, &c. Ita Cujacius ad cap. 4. titul. De judiciis.* Bornier sur l'Ordonnance du mois d'Août 1670. pour les matieres criminelles, *art.* 13. *tit.* 1.

160. Vanden Hane en ses notes sur la Caroline de Gand *art.* 14. cite un grand nombre d'Auteurs qui ont escrit des cas Royaux, auxquels peuvent estre ajoutez Boërius *decis.* 297. *num.* 1. Argentræus *ad consuet. Britan. art.* 4. *nota* 4. Bornier sur ladite Ordonnance du mois d'Août 1670. *art.* 11. *tit.* 1, & Fevret, traité de l'abus, *liv.* 8. *chap.* 1. & 2.

161. Ce dernier nous apprend encore *au liv.* 1. *ch.* 1. *n.* 5. que l'an 1580. le Pape Gregoire XIII. voulut faire publier en France la Bulle nommé *cœna Domini*, à quoy la Cour du Parlament de Paris s'opposa vigoureusement par plusieurs raisons, & entre autres a cause que cette Bulle aneantissoit la Jurisdiction Royale, & contre l'usance publique & immemoriale levoit la distinction qui s'étoit toujours faite du delit commun & du cas privilegié.

162. Le Conseil Prive aux Pays Bas agit avec la même vigueur l'an 1591. lors qu'il ordonna au Doyen & Chapitre de l'Eglise Cathedrale de Tournay de tracer tout ce qu'ils avoient allegué au sujet de cette même Bulle, & observance d'icelle, avec defense de ne se pas servir à l'avenir de semblables allegations, à peine qu'il y seroit pourveu, comme Sa Majesté pour la conservation de son Estat & authorité verroit estre requis. Du Laury *art.* 125.

163. Les mouvemens qu'on s'est donné à Rome pour aneantir les ces cas Royaux & reservez, ont attirez plusieur Ecrivains dans les mêmes sentimens, soit ultramontains, soit interressez a raison de leur emploi.

164. Entres autres Farinace *in Succo operis sui, part.* 13. *quæst.* 112. *indispect.* 7. *num.* 21.

165. Le President Everhard s'est rangé du même parti au tems qu'il étoit encore Official de Bruxelles, *Consil.* 30. *num.* 23. & 24. & *Consil*, 42. *num.* 25. & 26. & cette œuvre precece n'a été imprimée que aprés sa mort.

166. Zypæus autre Official d'Anvres étoit trop partial pour ne point soutenir la même These en son Traité *de Jure Pontif. novo lib.* 4. *de foro competenti num.* 41.

167. Ce sont là les Auteurs que le Rescribent appelle à son secours,

168. *Qui putant Clericos ab adepto Clericatu subditos Principis sui esse desinere: quos preinde negant crimen lesa Majestatis posse committere:* selon la note de Godefroy *ad l.* 5. *Cod. ad Leg. Jul. Majest.*

169. Mais le même Godefroy ajoute incontinent, *quod falsum esse censeo, ideoque merito Principes contrarium observant.*

170. Joignons à Godefroy un autre plus ancien que tous ceux citez cy-dessus, sçavoir Philippe Wielandt Conseiller du Parlement à Malines des sa premiere institution, qui fût fait President du Conseil en Flandres, lors que ce Parlement vint a cesser pour un tems, & promu à la Presidence du Privé ou Grand Conseil, après que ce Conseil avoit été retabli par l'Archiduc Philippe: Voyez les lettres de Louis VII. Roy de France, *tom.* 1. *fol.* 32.

171. Ce premier President qui connoissoit mieux que personne les usages du Pays, dans sa Pratique civile, *eersten tydt cap.* 19. *num.* 15. & *cap.* 20. *ende den* 5. *tyd cap.* 5. *num.* 6. & 7. pose en fait fondé sur la notorieté publique.

172. *Dat de Clercken oock moeten antwoorden voor den Prince ofte synen Raedt van sauvegardebrake, eerelycke vredebrake, port d'armes, ende andere geprivilegeerde saken.*

173. *Soo mooten sy oock antwoorden van de infractien der Ordonnantien die den Prince maeckt, om t'onderhout syder VVeerlyke Jurisdictie. &c.*

174. Damhouderus, qui n'a esté proprement que le traducteur de VVielandt, dit de mot à mot la même chose *Prax. Civ. cap.* 53. *num.* 19. & *cap.* 124. *num.* 19. 20. & 26. & *ibi* Nicol. Tuld. & *alii ab ipso citati:* Automne *ad l. Omnes* 33. *auth. Clericus*, & *auth. Statuimus*, *Cod. de Episc.* & *Cleric.*

175. Gudelinus *de Jure novissimo lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 20. a attesté la même coûtume en ces termes: *Hic* (in Belgio) & *in Regno Francia solet Princeps seu ejus Consilium de violatione publica fidei, tutelaque à se data, & de vi armata, gestationeque armorum illicita, & de lesa Majestate, & si Patria Constitutiones contempta dicantur, deque aliis similibus, etiam adversus Clericos cognoscere.* Benedicti *ad cap. Raynutius*, verbo, *Et Uxorem nomine Adelasiam decis.* 2. *num.* 141. 143. & 155.

176. Anselmo, nonobstant qu'il estoit Fiscal de la Cour spirituelle à Anvers, a avoué de bonne foy *ad Edictum perpetuum anni* 1611. *art.* 5. §. 13. *In hisce Ditionibus Belgicis multos esse casus, quibus Clerici Edictis & Principum Constitutionibus arctantur, utpote in causis ad Politiam seu Regimen Reipublica spectantibus.*

177. D'où il infere §. 26. que la defense portée contre les pistolets de poche par l'Edit de l'an 1614. est generale pour tous les Sujets de Sa Majesté, soit Ecclesiastiques, soit Seculiers: *Clerici enim*, dit-il, *dicuntur cives, & veniunt appellatione civium; & cogitandum praterea, Principi seculari a Deo in temporalibus demandatam esse curam populorum, ac constare ex Edictis ab hinc centum & amplius annis, in Belgio publicatis, Principes nostros esse in possessione, in causis ad regimen politicum spectantibus, obligare Clericos, ita ut hi & laici eatenus unum eumdemque habeant Principem rectorem, cujus legibus politicis gubernentur.*

178. Et afin que le Rescribent ne s'avise d'affoiblir ces authoritez sous pretexte qu'on n'allegue aucun exemple, ni sentence pour preuve de cette coûtume.

179. L'on prie la Cour de vouloir pendant le rapport se faire produire les Registres, & cette objection disparoitra aussitot par la seule inspection desdits Registres.

180. Voici entre autres un exemple extrait entierement du Registre aux lettres closes, commençant en Novembre 1573. & finissant audit mois 1579. *fol.* 172.

181. Maître François Clicquet Chanoine de l'Eglise Cathedrale de Nôtre Dame à Arras, Appellant de ceux du Conseil d'Artois, contre Pierre de Bivres Inthimé, s'étoit aide audit procès d'appel de trois fausses dépositions pardevant le Grand Conseil, qui ordonna à ceux dudit Conseil d'Artois par lettres du 7. Septembre 1575. de proceder contre ledit Chanoine pour avoir corrumpu les témoins.

182. Ceux du Conseil d'Artois en vertu de cette commission decreterent adjournement personel contre ledit Chanoine, & à raison de sa coutumace prise de corps avec saisie sur ses biens, & étant latitant fût en après appellé aux droits du Roy.

183. Et quoique l'Archevêque de Cambrai se fondant sur le 20. Canon de la derniere Session du Concile de Trente menaça ceux du Conseil d'Artois de proceder par Censures à leur charge s'ils passoient plus avant contra ledit Chanoine;

184. Ils resolurent cependant de passer outre, à raison que suivant le commun usage & observance du pays d'Artois, les Juges lais ont toujours puni par amendes pecuniaires les personnes Ecclésiastiques pour delict privilegié, si avant qu'elles avent delinqué pardevant eux, dont ceux dudit Conseil d'Artois escrivirent lettres d'advertence au Grand Conseil le 9. Janvier 1576. Voyez Benedicti *ad cap. Raynutius*, verbo, *Et uxorem nomine Adelasiam*, *decis.* 2. *num.* 142.

185. L'Arrest de ce Grand Conseil du 8. Mars 1560. rapporté de mot a mot par feu le Procureur General Du Laury en son *Recueil Art.* 32. prouve encore plus positivement, que par le commun usage & observance de ces pays, les Prêtres seculiers doivent être punis par la Cour, du moins *pœna extraordinaria, seu pecuniaria*, pour crimes que l'on appelle ordinairement cas privilegiez, & reservez. La Roche Flavin des Parlemens de France *liv.* 10. *chap.* 1. cite un pareil Arrest.

186. Il est necessaire de reveler icy une grosse faute commise par le Rescribent dans l'applications qu'il fait du passage de Mornac *ad L.* 29. *Cod De pactis, ubi testatur, quod in Gallia ab omnibus itum sit in eam sententiam, ut si de crimine agitur, renuntiare non possit Clericus privilegio Cleri.*

187. Ce qui est vray pour les delits simples & communs, & nullement pour les cas Royaux, dont la connoissance est attribuée aux Juges Royaux privativement: même les procès faits aux Ecclesiastiques accusez de cas que l'on appelle privilegiez non Royaux, doivent être instruits conjointement par les Juges d'Eglise & seculiers, selon les Edits de France, qui certainement n'a point été ignoré par Mornac: tels sont l'Edit de Moulins du mois de Fevrier 1580. *art.* 22. la Declaration donnée à S. Germain en Laye au mois de Frevier 1678. celle du mois de Juillet 1684. l'Edit du mois d'Avril 1695. *art.* 38. & *ibi* du Perray, & la Declaration du 4. Fevrier de l'an 1711. Voyez Bornier sur l'Ordonnance du mois d'Août 1670. pour les matieres criminelles *tit.* 1. *art.* 13. Loyseau, des Ordres, *chap.* 9. *num.* 26. & *suivans*, sur-tout *num.* 43. & 44. où il examine la question: Si les Parlemens peuvent fair executer les Prêtres à morts sans degradation precedente.

188. Après avoir justifié pleinement que nos usages sont à peu prez conformes aux dits Edits de France, ce qui est un fait dont Zypæus *loco supra citato* a convenu & deu convenir malgrê luy, reste à examiner la question de droit, *An valeat consuetudo, quod Clerici aliquot in casibus apud secularem Judicem criminaliter conveniantur?*

189. Sur quoy on est content de se rapporter à le doctrine de Covarruvias Autheur favori du Rescribent, & qui decide la question à l'endroit même cité par le Rescribent, *scilicet tom.* 2. *Pract. Quæst. cap.* 31.

190. *Vir ille prudentissimus, qui Concilio Tridentino interfuit, posquam sua secunda conclusione docuisset, quod exemptio Clericorum in rebus temporalibus & in criminalibus non sit Juris Divini, sed mere positivi, addit* num. 5. *se hanc ob rem opina-*

ri,

(a) Quocirca recte id observavit recens Orator his verbis: *Perinde ut ha leges observantur, ita stare Imperia, vel prolabi solent.*

ri, aliquot in casibus posse per consuetudinem legitime praescriptam, hanc exemptionem Clericorum restringi ac limitari, quia consuetudo mixta procedens a tacito consensu Clericorum & Laicorum maximam vim habet, etiam in his, quae Ecclesiastica sunt; &c.

191. Le Rescribent pour encore meux le mettre à couvert de toute poursuit, affecte aussi de vouloir se prevaloir des Decrets du Concile de Trente *Sess.* 13. *de Reform. cap.* 8. & *Sess.* 24. *de reform. Eccles. cap.* 5. où l'on a reservé la connoissance & decision des causes criminelles au seul Pontife, contre les Evêques accusez d'un crime atroce.

192. A quoy il suffit de repondre que ce renvoi à la Cour de Rome, même pour crime atroce, a été rejetté, étant un ancien privilege de ce Pays, que personne ne peut êrre jugé en premiere instance hors dudit Pays, quand même il y consentiroit. Damhouderus *Prax. civ. cap.* 124. *num.* 28. *& ibi* Tuldenus dont on trouve la preuve complete dans un petit Traité *de Censuris* composé par le Suppliant, *cap.* 5. §. 4. Voiez la Coutume de Luxembourg *tit.* 1. *art.* 2. *&* 3. & l'Arrêst de Charles VI. Roy de France du 7. Juin 1456. imprimé *fol.* 607. du 2. tom. de la nouvelle édition du Traité des libertez de l'Eglise Gallicane enrichi par les notes de Lenglet du Fresnoy, Knobbaert *ad Jus civile Gandens.* 192. *Rub.* 1. *art.* 11. *Observ.* 6.

193. *Sed hic latet anguis in herba.* Le but du Rescribent, en se comparant aut Evêque, tend à vouloir jouir de leurs immunitez & exemptions.

194. Il y a en France un Arrêt du Conseil d'Estat du 26. Avril 1657. & une Declaration du Roy du même jour confirmative de ce même Arrêt, par lequel est ordonné, que les immunitez & exemdtions acquises aux personnes des Cardinaux, Archevêques, & Evêques du Royaume, seront inviolablement gardées; & au cas qu'ils soient accusez de quelque delit, même du crime de leze Majesté, que leur procès sera instruit & jugé pour leurs personnes par des Juges Ecclésiastiques. Voiez Bornier a la fin de l'art. 13. de laditte Ordonnance de l'an 1670.

195. Si le Rescribent étoit Evêque, l'on seroit obligé de luy porter le respect que merite l'ordre Episcopal, & l'on feroit pour lors peu de cas de ce qu'il y ancora à present de gens en France qui refusent d'acquiescer à cette Declaration, avoir jamais été enregistrée. Voiez Wicquefort, de l'Ambassadeur & ses fonctions, *liv.* 1. *sect.* 9.

196. Mais il ne s'agit pas ici d'un delit commis par quelque Evêque, il s'agit uniquement d'une lettre remplie d'injures attroces fort approchante d'un libel diffamatoire contre la personne du Suppliant, pour avoir été le défenseur de la Jurisdiction Imperiale & Royale, laquelle lettre par le caractere de l'Auteur qui est Conseiller Ecclesiastique du premier Tribunal de Justice de ces pays, cause du scandale public, & tend au renversement de Loix fondamentales de l'Estat: qui sont tous cas de souveraineté, privilegiez & reservez à la seule connoissance du Souverain, *ut apposite ad casum.* Fevret, traité de l'Abus, *liv.* 8. *ch.* 2. *n.* 7.

197. Parmy quoy l'on espere d'avoir demontré que le Conseil d'Estat n'a pu faire autrement, que de commettre ladite cause au jugement de ce Conseil, & que la declinatoire proposée pur le Rescribent n'est soutenable d'aucun chef.

198. Il s'agit presentement de rencontrer les points restants de l'écrit du Rescribent, puisqu'il a plus que suffisamment contesté en cause, pour y être fait droit en definitif.

199. Le Rescribent avoue d'abord que les Fiscaux ont agi criminellement a sa charge dès le commencement de l'an 1701. Il declare que l'Archevêque, l'Internonce Bussi ont été ses patrons, & il n'hesite point d'affirmer que son livre n'auroit été reprouvé de personne, à cause qu'il en auroit été quitté pour avoir dû s'absenter pendant trois mois du Conseil, sans avoir été condamné aux depens de la poursuite.

200. En un mot, il chante victoire, parce que l'on n'a pas conduit la victime sur le bucher.

201. Et pour verifier une victoire si chimerique, *testes mortuos invocat.*

202. Il agiroit de meilleure foy, s'il s'en rappportoit à la renommée publique & à quelques Seigneurs du Conseil d'Estat seuls témoins oculaires d'une affaire qui a fait tante de bruit, & si peu d'honneur au Rescribent, que l'on voit avec surprise qu'il ose encore toucher cette corde.

203. Apres quoy pour tirer son epingle du jeu, en rendant les Joints en cause odiux au S. Siege, il fait deux remarques qui ne peuvent proceder que d'un esprit fertile à tourner les choses de tal biais qu'il luy plaît, *pro commoditate causae quam sustinet; sed qui quod vult, dicit, quod non vult, audit.*

204. Il s'est trouvé fortement pressé, lors qu'on luy a reproché que sa lettre du 8. Novembre 1718. n'est qu'une tissue d'injures qui n'ont aucun rapport, ni liaison avec ce qui fait l'unique matiere ou sujet de la même lettre.

205. Cette reproch luy a été d'autant plus sensible, qu'il se trouve pour la même raison sans appuy, ni protection, dont il s'est si bien trouvé autrefois.

206. Car l'on ne craint point de se tromper lors que l'on pose en fait que cette lettre n'a été regardé par ceux qui ont eu connoissance de ce qui a precedé, que pour une piece moins mauvaise que celle qu'il avoit écrite quelque tems auparavant.

207. Il est donc de l'interest du Rescribent de donner à quel prix que ce soit, une nouvelle tourture aux choses pour contenter le public.

208. Qui trouve que c'est agir imprudemment & contre jugement, que de vouloir s'efforcer a detraire une loy fondamentale de tous les Estats qui professeur nôtre sainte Religion, & d'attaquer sans menagement un Docteur son ancien Confrere, pour avoir fait des commentaires sur cette même loy longues années avant la promulgation de la Bulle *Unigenitus.*

209. Et cela sans autre raison, qu'en vuë (à ce que pretend le Rescribent) d'exhorter le troupeau qui lui a été confié comme Vicaire Apostolique de Bois-le-Duc, à l'acceptation de la même Bulle.

210. Pour raprocher ou combiner ces deux periodes de sa lettre, & donner quelque couleur à un discours qui n'a ni ordre ni suite, il rimarque dans son écrit de Replique.

211. Premierement, que les Fiscaux se joignent au Sr. Van-Espen comme protecteurs de sa doctrine, par laquelle il enseigne que les Bulles dogmatique telle qu'est la Bulle *Unigenitus* n'obligent point le sujets Catholiques, & qu'ils ne peuvent point les accepter avant qu'elles ayent été placetées par le Roy, ou par ses Conseils.

212. Sa seconde remaque consiste en cette illation, que le Sr. Van-Espen, & les Fiscaux joints à luy, en protegeant sa doctrine, favorisent & protegent les Academiciens ses disciples, & les Protestants contre l'acceptation de ladite Bulle.

213. Les Conseiliers Fiscaux pour se mettre à couvert d'un trait si hardi, disent qu'ils ont l'honneur d'être au service du plus grand du plus pieux de tous les Princes Catholiques, qui a toujours été le protecteur, conservateur, & executeur de ce que l'Eglise enseigne & ordonne.

214. Et comme ce Grand Prince à la decharge de sa conscience a chargé ses Ministres de cette protection.

215. Les Joints en cause protestent, qu'il n'ont rien plus à cœur, en qualité de fils obeïssants à l'Eglise, & en acquit de leur ministere, que d'entreprendre la défense de l'autorité de nôtre S. Pere, lors que les choses se font dans l'ordre, & sans donner atteinte aux droits de tous les Souverains, de tous Royaumes, & de tous le peuples, & aux maximes les plus inviolables du Gouvernement.

216. Il est connu à toute la terre que le Pape ne peut rien faire executer dans les païs, qui ne sont pas sous domination temporelle, sans une permission expresse *verbo vel reipsa & facto* du Prince regnant; c'est cette permission que nous connoissons parmy nous, sous les noms de *Placet* & *Visa*, & que l'on connoît en France sous les nom de lettres d'attache, & alleurs les noms l'*exequartur* & de *pareatis.*

217. Et l'on se sert de la voye de retention des decrets la Cour de Rome, jusques à ce que cette permission soit accordée, & quelquefois de lettres de cassation, au cas que l'execution soit faite avant que ladit permission ait été obtenue, *Thul. ad Damhouderum, prax. civ. cap.* 124. *num.* 21. *lit. T.*

218. Cette permission n'est pas seulement requise & necessaire, lorsque l'on veut faire executer une Bulle de nôtre S. Pere, mais aussi lorsque l'on veut faire recevoir un Synode Provincial, par ce qu'il appartient à Sa Majesté de sçavoir quelles loix on pretend etablir en ses Estats: dont on trouve la preuve dans le Recueil de M. Du Laury, *Arr.* 122. & 159.

219. Quoiqu'il y a sur ce point une intelligence ou harmonie parfait entre le Sacerdoce & l'Empire, cependant le Rescribent dans un age avancé (lors qu'il croit de n'avoir plus de graces à attendre de nôtre très-Auguste Maître) traite de nouveauté dangereuse, & d'entreprise temeraire sur l'autorité du S. Pere, tout ce que le Suppliant a enseigné touchant la necessité de la permission Royale, & sous un faux zele de religion: heurte contre les premiers principes de la Religion même.

220. Laquelle inspire à tous les hommes que l'établissement de deux sortes de Puissances, la Spirituelle & la Temporelle, a pour objet & pour une fin commune, le bon ordre des Estats Catholiques, & le maintien de la tranquilité publique du Gouvernement.

221. Et bien loin que le ministere de l'une de ces deux Puissances engage ceux qui l'exercent, à la moindre chose qui puisse blesser leur devoir envers l'autre, cette même fin commune les oblige au contraire à se soutenir mutuellement.

222. C'est cette obligation precise qui lie le Rescribent plus que tout autre, en sa qualité de Vicaire Apostolique de Bois-le Duc, & de Conseiller du Gonseil de Sa Majesté Imperiale & Catholique.

223. En cette qualité, il ne luy est pas permis d'ignorer, que les divers usages du Gouvernement dependent uniquement de la Puissance temporelle, & laquelle n'en est comptable qu'à Dieu seul.

224. Si la défense de ses droits est naturelle & permise à tut le monde (ce sont les paroles de Ferdinand, surnommé le Catholique, Roy d'Espagne & de Naples, dans une lettre qu'il écrivit à son Vice-Roy le 22. Mai 1508. inseré dans le Recueil de celles de Louïs XII. Roy de France *tom.* 1. *pag.* 109. *& suiv.*) il importe bien plus aux Rois, qu'à nul autre, d'y estre exacts & severes, parce que pardessus l'obligation où ils sont de la conservation de leur Estat & dignité Royale, il leur importe fort aussy de tenir leurs subjets en paix par l'administration d'une bonne justice & par un bon Gouvernement.

225. Le Rescribent a donc mauvaise grace d'accabler d'injures le Suppliant pour avoir défendu ses mêmes droits, longues années avant la promulgation de la Bulle *Unigenitus*, & ainsi dans un tems qu'il n'en étoit point question.

226. L'Auteur *De jure Belgarum*, mort passé plus de 40. ans, n'étoit-il pas du même sentiment?

227. Pourroit-on aujourd'hy décrier sa mémoire du Chef de ceux qui s'opposent à la Bulle *Unigenitus*, & le faire passer pour leur fauteur?

228. Après-tout, pourquoi tant d'invectives contre la personne

sonne

ſonne du Suppliant au ſujet de ſa doctrine ſur la neceſſité du *Placet*, puiſque le Reſcribent ſe trouve à la fin forcé par la force de la verité de convenir.

229. *Regem Catholicum voluiſſe obſervari ſtylum ſolitum, qui eſt quoad Bullas dogmaticas, ut cum tales acceperit Miniſter Apoſtolicus, eas deferat ad Cubernatorem Belgii, qui eas communicat cum Conſilio Sanctiori, in quo diſpicitur num Bulla illa nihil contineat quod repugnet Praeminentiis, aut Juribus Regiis: quale cum nihil in ea invenitur, ſubmittitur ab eodem Conſilio ad Mineſtrum Apoſtolicum ejuſdem Conſilii Secretarium, qui communicatam Bullam reſtituit & illius uſui relinquit, qui deinde ad Epiſcopos illam deſtinat, a quibus in Diœceſibus publicatur.*

230. *Hunc, & non alium uſum & praxim eſſe in Belgio quoad Bullas dogmaticas, fidem faciunt Regeſta Conſilii Sanctioris.*

231. *Hac & non alia ſi intenderit Doctor Van-Eſpen, in Belgio non habet adverſarium.*

232. Si le Reſcribent avoit compoſé ſa Replique *animo & calamo magis tranquillo*, il ſe ſeroit ſouvenu qu'il a cité dans ce même écrite la page 122. du livret *de Publicatione Legum*, & qu'il en a extrait ce paſſage.

233. *Quod intentio & Regia mens fuerit, Bullas dogmaticas non eſſe publicandas, niſi prius in Conſiliis Regiiss viſa fuerint & ut tales recognita, quod in effectu coincidit cum ipſa placetatione.*

234. Duquel paſſage ſe voit evidemment que le Suppliant n'exige autre choſe que ce que le Reſcribent avoue ſe devoir obſerver, *in quibus Doctor Van-Eſpen in Belgio non habet adverſarium.*

235. A ſçavoir que les Bulles des Papes & les decrets des Conciles ſoient vus au Conſeil Privé, & qu'il ſoit ſignifié au Miniſtre Apoſtolique, ou autres qui en ſollicite la publication & execution, que Sa Majeſté y conſente, étant fort indifferent ſoit qu'il conſte de la permiſſion du Prince par Lettres patentes, comme cela ſe pratique en matiere beneficiale, & contentieuſe entre Parties; ſoit par un ſimple *Viſa*, ſoit de bouche par un Secretaire ou autre perſonne publique. L'on n'ignore point que Zypæus en convenant de l'oſage, le fait paſſer pour une opinion qui ne ſeroit fondée ſur aucun Edict du Souverain: mais la Sanction pragmatique de Philippe II. de l'an 1574. & autres Edits poſterius imprimes derriere les Coutumes de Namur, *pag.* 215. 216. 217. 218. 219. & 220. juſtifient le contraire: auſſi étant aſſuré qu'il n'auroit pû obtenir la permiſſione de faire imprimer ſon Livre à Anvers lieu de ſa reſidence, & où il étoit Official, il s'eſt aviſé de le faire imprimer à Cologne, l'an 1620. & 1624. ce qui n'a point empeché que ledit Livre n'ait été défendu per reſolution du Conſeil de Brabant, comme conſte par la reſcription dudit Conſeil à l'Infante Iſabelle de l'an 1628. & par l'avis reſervi le 25. Fevrier 1644. par le Chef-Preſident Rooſe, où il dit qu'il avoit diverſes reſolutions, dont l'inſcription étoit de la main du Cardinal de Granvelle, pour juſtifier la neceſſité du *Placet* en toutes matieres; & que Zypæus s'eſt abuſé (pour n'avor jamais été en aucune charge qui l'auroit obligé de prendre inſpection des chartres du Pays) quand il dit, *nequidem in Conſilio Brabantiæ videri aliud eſſe formulare Placiti quam pro Bullis beneficialibus*. Lib. *juris Pontif. nov. tit. de Conſtitutionibus, n.* 2. & 5. étant au contraire veritable, comme dit le Chef Preſident Rooſe, que le *Placet* eſt requis pour toutes les matieres dont l'execution pourroit intereſſer les prerogatives du Roy, les loix du Païs & droits des inhabitans: c'eſt vain que Zypæus ſe perſuade que cette Sanction de l'an 1574. n'auroit point été publiée; car il ſuffit en tout cas qu'elle ait été publiée; car il ſuffit en tout cas qu'elle ait été envoyée à tous les Conſeils pour y eſtre enregiſtrée, puiſque *Sa Majeſté a pluſieurs fois trouvé plus expedient en matiere de Placet, de faire etendre ſon intention à ſes Officiers par Lettres circulaires, que par Edictis publics deſquels l'execution pourroit être achoppée étant prinſe à contre-tems par la Cour de Rome, dont les exemples de ce ſiecle, ſignamment ceux de Milan & de Veniſe, ont aſſez fait connoître la ſuite & dangereuſe conſequence, de reveiller les Edicts par publication, quoy que très-juſtes, fondez en raiſon, & pratiquez en tout tems en ces Pays & ailleurs*. Ce ſont les mots de le Conſulte du Grand Conſeil du 9. Juin 1661. inſerée dans le Recueil de du Laury. *Arr.* 78.

236. L'on croit convenir de propoſer ici un cas en matiere beneficiale, où le *Placet* eſt requis de l'aveu du Reſcribent.

237. Poſons que le Prince auroit demandé de Sa Sainteté la collation d'un benefice pour un des ſes Sujets, & que ce benefice lui auroit été conferé per Sa Sainteté aux inſtantes prieres dudit Prince, qui de ſuite auroit ordonné par un ſimple decret que le pourvu par Sa Sainteté fût mis en poſſeſſion dudit benefice: faudroit-il en ce cas que le même pourvu obtînt encore de ſon Prince des Lettres Patentes de *Placet*, avant de pouvoir prendre poſſeſſion de même benefice?

238. Certainement que non, puiſque les inſtantes prieres, le conſentement & le mandat dudit Prince, valent bien un *Placet*.

239. Ce qui prouve que l'on peut dire du *Placet* & du *Viſa*, ce que nos Juriſconſultes ont dit *de aditione & pro harede geſtione, qui ſunt duo modi acquirenda hareditatis; & hi modi ut nominibus, ita & reipſa inter ſe diſtincti ſunt, ſaltem diſtinctionis cauſa in diverſo genere ponuntur: quamvis nihil obſtet verborum ſignificatio, quominus qui pro harede ſe gerit, dicatur adire, & qui adit, pro harede ſe gerere; & ideo noſtri hac aliquando confundunt. Ita* Vinnius *ad* §. 5. *Inſt. de hered. qualit. & different.*

240. Il faut donc conclure, que le Reſcribent a rempli bien des pages inutilement au ſujet de la matiere du *Placet*, & qu'il a fait bien des vacarmes mal à propos & ſan raiſon.

La montagne en travail enfant une ſouris.

Parmi quoy les Suppliant & jonts en cauſe perſiſtent avec demande de dépens.

Implorant, &c.

Etoit Signé, COLOMA KEYAERTS.

A P O S T I L L E.

Soit fourni, du 9. de Decembre 1720.

DEDUCTIO JURIS ET FACTI

Pro ZEGERO-BERNARDO VAN-ESPEN J. U. Doctore, & Sacror. Canonum Profeſſore, SUPPLICANTE:

Contra Ampliſſimum D. PETRUM GOVARTS *Vicarium Apoſtolicum Sylvæ-ducenſem, & Conſiliarium in Magno Conſilio Regio, INTIMATUM.*

SUPPLICANS, revolvens librum, cui titulus, *Acta Eccleſiæ Mechlinienſis anni* 1718. *circa Bullam Unigenitus*, reperit pagina octava exemplar Reſponſi D. Intimati ad Epiſtolam Excellentiſſimi ac Reverendiſſimi D. Archiepiſcopi Mechlinienſis, in quo Supplicans ſe videt traductum, tamquam qui non ceſſet auctoritati Pontificiæ ejuſque Conſtitutionibus quotidie arrodere, necnon doctrinam ſuam tamquam *novum fermentum*, quo ut purgetur fœcundum Belgii Seminarium Univerſitas Lovanienſis, optandum eſſet.

Cum vero Supplicans videret hanc atrocem contra perſonam & doctrinam ſuam calumniam unice ſuum fundamentum habere in his, quæ pro tuendis indubitatis Juribus, & auctoritate Suæ Cæſareæ & Catholicæ Majeſtatis ſcripſerat, immo & hæc per latus Supplicantis manifeſte impeti; cenſuit Supplicans Libellum ſupplicem exhibendum Suæ Cæſareæ ac Catholicæ Majeſtati in ſuo Conſilio Status, quo expoſuit hanc injuriam & calumniam in Supplicantem conjectam unice ob propugnata in ſuis Scriptis Jura Suæ Majeſtatis, concluſitque, quatenus Sua Majeſtas injungere dignaretur D. Intimato, *ut præfatam injuriam Supplicanti illatam revocet, aut famam læſam reſtituat eo modo, quo Suæ Majeſtati juſtum & æquum videbitur.*

Viſo & lecto hoc Libello in Conſilio Status die 12. Julii anno 1719. per Apoſtillam marginalem eidem appoſitam die 13. ejuſdem remiſit Supplicantem pro complemento juſtitiæ ad Magnum Conſilium Suæ Cæſareæ Catholicæ Majeſtatis.

Perſpicientes autem hujus Conſilii Status perſpicaciſſimi Senatores, hanc injuriam, cujus reparationem Supplicans poſtulabat, originem ſuam habere ex eo, quod Supplicans jura Suæ Majeſtatis tueretur, immo ipſis perſpicuum eſſet injuriam hanc Supplicanti illatam manifeſte tendere in violationem & enervationem jurium & præminentiarum Suæ Majeſtatis, per litteras ad Magnum Conſilium mandarunt, ut Ampliſſimi DD. Conſiliarii Fiſcales ſe jungerent Supplicanti pro tuendis juribus Suæ Majeſtatis.

Conformiter ad prædictam Apoſtillam Libello Supplicantis appoſitam, & præfatas litteras, Supplicans una ſibi adjunctis Ampliſſimis DD. Conſiliariis Fiſcalibus obtulit Libellum ſupplicem huic Magno Conſilio, in eodem concludens prout concluſerat in Libello Conſilio Status oblato.

Domini vero Juncti pro tuendis juribus Suæ Majeſtatis concluſionem ampliantes concludunt: *A ce que ladite Lettre ſoit biffée & tracée hors dudit livre; qu'il ſoit interdit à tous & un chacun, de quelle condition & qualité qu'il ſoit, de s'en ſervir pour établir des maximes nouvelles, qui ſappent les Loix fondamentales de l'Etat, & à tous Libraires & Imprimeurs di vendre ou débiter laditte Lettre, à telles groſſes peines & amendes, que la Cour trouvera bon d'arbitrer, &c.*

Huic Libello reſpondit D. Intimatus per modum Advertentiæ.

Huic Scripto per modum Replicæ reſponſum fuit per Supplicantem & Ampliſſ. DD. Junctos; oſtenſumque fuit, quam inepta & futilis ſit exceptio declinatoria per D. Intimatum propoſita, quam vana ſit gloriatio de confecto & publicato libro, cui titulus: *Certamen pro Immunitate Eccleſiaſtica locali*. In quo libro præter obfirmatum animum Jura Regia impugnandi, & Supplicantem injurandi & calumniandi, de quibus ipſe etiam D. Intimatus quaſi triumphabundus gloriatur, nihil ſolidi reperitur.

Unum hic addit Supplicans, ne nimium de taciturnitate & ſilen-

silentio Suplicantis D. Intimatus exultet, nequaquam silentium hoc provenisse, quasi Supplicans hoc opus D. Intimati adeo solidis fundamentis innixum crederet, ut illud de facili subverti non posset, sed quod illud indignum refutatione judicaverit.

Ut enim candide fateatur Supplicans, cum primum in manus ejus incidit *Certamen* illud, nec indignitatem operis & publicam de eo indignationem adhuc perspectam haberet, indignatus de tam enormi & perniciosa Juris Regii violatione, ad refutandum hoc Scriptum se accinxit Supplicans, & pene ad finem perduxerat; dum tandem perspexit hoc opus non nisi apographis & mutilatis quibusdam fragmentis ex Decreto Gratiani desumptis esse refertum, ac insuper intellexisset palam hoc opus contemptui haberi, atque sub pulveribus delitescere, & Typographi granaria gravare;

Ut propterea Supplicans manum e tabula retraxerit, veritus ne refutatio hujus insignis operis, aliquorum curiositate excitata, opus suum e pulveribus resuscitaret, crediditque Supplicans satius esse Jus Regium circa immunitatem localem vindicare & exponere speciali aliqua dissertatione, nulla nec dicti *Certaminis*, aut ejus Auctoris facta mentione.

Dictæ Replicæ D. Intimatus opposuit prolixum & confusum Scriptum sub nomine *Persistentiæ & Advertentiæ*, in quo sub prætextu Immunitatis, & Exemptionis personalis, se a jurisdictione hujus Magni Consilii subtrahere conatur; multaque miscet, quæ animum ejus in tuendis Juribus sui Principis parum proclivem demonstrant, repletque Scriptum suum multis parergis causam principalem non tangentibus, sed potius ad causam involvendam & obscurandam adinventis, quin & sensa Supplicantis in alienum sensum contra ejus mentem detorquere conatur.

Huic Scripto abunde solideque responderunt per suam Duplicam Amplissi. DD. Consiliarii Fiscales Supplicanti juncti in hac causa pro tuendis Juribus & Præeminentiis Cæsareæ & Catholicæ suæ Majestatis, in quantum per latus Supplicantis perspexerunt Jura & Præeminentias Regias everti & impeti.

Proinde id unum sufficiet Supplicanti, ostendere per ipsum nihil esse assertum aut scriptum, nisi quod Juribus & Præminentiis Regiis plane conforme est.

Ac proinde doctrinam, & asserta Supplicantis non posse ut *novum fermentum* publice proclamari, atque Supplicantem tamquam quotidie arrodentem Pontificiæ auctoritati traduci, nisi una indubitatis Juribus & Præeminentiis Regibus hæc nota inuratur.

Cum autem Scriptum D. Intimati exaratum sit summa confusione, omniaque sine ullo ordine immisceat, censuit Supplicans hoc suum Scriptum in quatuor capita dividendum.

Quorum primo respondetur ad ea, quæ pro sua exceptione declinatoria, & ejus fundamento, sive Immunitate Sacerdotum in Causis personalibus, signanter criminalibus, adduxit Intimatus.

Secundo capite satisfit his, quæ doctrinæ Supplicantis de necessitate Placeti Regii super Bullis Pontificiis notanter in materia dogmatica Intimatus opponit.

Tertio capite expenduntur ea, quæ contra doctrinam Supplicantis de Jurisdictione Principis præsertim criminali in hoc Scripto per Intimatum adducuntur.

Quarto denique capite explanantur quæ de prohibitione Romana operis Supplicantis (cui titulus: *Jus Ecclesiasticum Universum*) scribit Intimatus, quæque inde perperam concludit, adjectis quibusdam parergis ad invidiam Supplicantis impertinenter adductis.

CAPUT I.

Respondetur ad ea, quæ pro sua Exceptione declinatoria, *& ejus fundamento, sive Immunitate Sacerdotum in Causis personalibus, signanter criminalibus, adduxit Intimatus.*

ARTICULO 57. suæ Persistentiæ sive Replicæ dicit D. Intimatus: *Quod non possit ac debeat contestari coram hoc Magno Consilio super criminali & clamosa hac actione, quam Clarissimus D. Van-Espen instituit.*

In primis novit Intimatus Supplicantem nullam contra D. Intimatum actionem coram hoc Magno Consilio instituisse, nisi ex Judicio Cæsareæ & Catholicæ suæ Majestatis in suo Consilio Status, a quo per Apostillam Libello Supplicantis appositam pro complemento Justitiæ tamquam Judicem competentem hujus causæ Supplicans missus fuit.

Adhæc novit indubie Consiliarius Regius, ex conclusione per Libellum supplicem capta judicandum esse de specie actionis.

Conclusio autem a Supplicante per Libellum Consilio Status oblatum, ac postmodum huic Magno Consilio cum eadem plane conclusione conformiter ad Apostillam marginalem exhibitum, hæc fuit: *Humillime supplicans, quatenus dignetur præfato Vicario Apostolico Sylvaducensi, ac Consiliario in Magno Tuæ Majestatis Consilio Petro Govarts injungere, ut præfatam injuriam Supplicanti illatam revocet, aut famam læsam restituat eo modo, quo Sacræ Tuæ Majestati justum & æquum videbitur, quod faciendo, &c.* Quæ hic species actionis criminalis, quam D. Van-Espen contra Intimatum instituit?

Ignoratne forsan Consiliarius Magni Consilii, quod *Judicium dicatur criminale, quo agitur ad publicam vindictam, sive sit ex delicto imponenda pœna corporalis ad commodum publicum, sive sit imponenda pœna pecuniaria applicanda Fisco.*

Judicium vero dicatur civile, *quando agitur ad commodum privatum, sive causa descendat ex delicto, sive ex contractu*, uti loquitur Julius Clerus in Practica criminali, §. *finali*, *lib.* 5. *quæst.* 1.

Porro ex conclusione per Supplicantem capta evidens est, Supplicantem nequaquam ad vindictam publicam, sed unice ad reparationem suæ propriæ famæ conclusisse, eo modo quo Suæ Majestati id fieri justum & æquum videbitur. Quæ conclusio, cum unice rendat ad interesse privatum Supplicantis, nullam vel speciem habet actionis criminalis.

Immo tametsi Supplicans simpliciter conclusisset pro reparatione suæ famæ ad palinodiam sive revocationem injuriæ per Intimatum faciendam, hæc nihilominus conclusio civilis esset, utpote quæ non instituitur, *ut vel corpori pœna infligatur, vel quidquam applicetur Fisco, sed tantum ut honori & æstimationi ejus, qui læsus est, consulatur.*

Ita post Mynsingerum & Andream Gail loquitur Arnoldus Vinnius ad §. 10. *Instit. de injuriis.* Addi potest & Zypæus in Notitia Juris Belgici *tit. de injuriis, num.* 3. notans moribus obtinuisse, ut *palinodia exigatur, quæ reparationem famæ spectat, adeoque* Civilis est.

Nescit proinde Suplicans, qua specie Consiliarius Regius Doctor Juris pro fundamento suæ exceptionis declinatoriæ asserere potuerit, quasi per Supplicantem coram hoc Magno Consilio contra Vicarium Apostolicum instituta esset actio criminalis.

Sed & hoc satis mirari nequit Supplicans, quod in hujus fundamenti probationem adducere non vereatur factum & exemplum defuncti Archiepiscopi Mechliniensis, cujus Vicarius Generalis aliquando fuit D. Intimatus: quod *art.* 60. proponit his verbis: *Etiam ab aliquot annis quinque Sacerdotes nominantes se Theologos Belgas ausi sunt offerre Libellum supplicem Consilio Privato contra ipsum Illustrissimum D. Archiepiscopum Mechliniensem defunctum, quo postulabant reparari prætensas injurias sibi illatas per quamdam ipsius Deductionem contra ipsos Serenissimo Duci Bavariæ exhibitam, concludentes ut Archiepiscopus eas revocaret.*

Quinque illi Sacerdotes, de quibus Intimatur, fuerunt Gummarus Huygens, S. T. D. & Præses Collegii Hadriani VI, Lovanii, Lambertus Baërts Canonicus & Plebanus Mechliniensis, Rumoldus Bacx Canonicus & Plebanus Antuerpiensis, Erasmus Van Geet Canonicus Graduatus & Pœnitentiarius Ecclesiæ Cathedralis Gandensis, & Guillelmus Vande Nesse Pastor S. Catharinæ Bruxellis.

His præclarissimis Viris affinxit per atrocem injuriam & calumniam D. Intimatus in quodam Libello, cui titulus: *Certamen*, &c. quasi ipsi Archiepiscopum Mechliniensem convenissent *criminaliter* coram Consilio Privato.

Hanc, aliasque calumnias contra hos aliosque Sacerdotes Belgas per Intimatum in citato *Certamine* injectas, ad instantes preces horum Sacerdotum refutavit Supplicans in Libello, cui titulus: *Concordia Immunitatis Ecclesiasticæ, & Juris Regii*, &c. in quo ostenditur, quod nulla vel in speciem hi Sacerdotes actione criminali convenissent coram Consilio Privato Illustrissimum D. Archiepiscopum Mechliniensem.

Hoc verum est, quod D. Archiepiscopus anno 1669. obtulisset Duci Bavariæ tunc Belgii Gubernatori Libellum contra prædictum Guillelmum Vande Nesse, in quo illum de variis enormibus excessibus accusabat, adjuncto eidem Libello scripto, cui titulus: *Deductio Processus criminalis Pastoris S. Catharinæ & adhærentium ipsius*; qua non tantum dictus Pastor, sed & prædicti quatuor Sacerdotes variis enormibus excessibus notantur, atque tandem concluditur:

Nunc Suæ Majestati & suis considerandum relinquitur, quid ab ejusmodi Presbyteris exspectandum sit, quem reverentiæ & obedientiæ erga suos Principes sensum inspirabunt subditis, quibus tam perniciosa præbent seditionis & rebellionis exempla. Si Lutherus & Calvinus, & primi illorum sectatores compressi fuissent initio, Europa adhuc tota Catholica foret, nec in Statu visa essent mutationes, nec tot Provinciæ a legitimo suo Principe separatæ.

Quid evidentius, quam quod hi Sacerdotes per suum Libellum supplicem, quem Consilio Privato obtulerunt, postquam copiam præfatæ Deductionis nacti fuerant, nulla vel in speciem actione criminali D. Archiepiscopum convenerint? Conclusio enim ipsorum erat de verbo ad verbum prout sequitur:

Supplicant humillime S. M. ut declarare non gravetur dictas denuntiationes, accusationes, & terminos injuriosos, quæ D. Archiepiscopus Mechliniensis allegat & profert tum in dicto suo Libello, tum in Deductione, quæ Libello jungitur, esse abusiva, ficta, & veritati contraria, ac proinde mandare dignetur, ut dictus Libellus & Deductio lacerentur, aut saltem dictæ injuriæ accusationes & termini injuriosi deleantur & expungantur, ea ratione qua Majestas Vestra expedire judicaverit, vel aliter, cum expensis & damnis; quod faciendo, &c.

Evidens in primis est, quod hi Sacerdotes per hunc Libellum supplicem Consilio Privato oblatum unice intenderint se ab enormibus excessibus, de quibus coram eodem Consilio per Archiepiscopum erant denuntiati & accusati, purgare, & innocentiam suam probare conati sint, id unum concludendo ut fama ipsorum per injurias sibi impactas enormiter læsa reparetur eo modo, quo Majestas Sua expedire judicaverit.

Quæ hic species actionis criminalis contra D. Archiepiscopum? Enimvero ob Archiepiscopi reverentiam, nec ad palinodiam concludere voluerunt, uti ex eorum supra exhibita Conclusione patescit, ut falso proinde asserat Intimatus eos supplicasse, ut Archiepiscopus *injurias revocet.*

Adhæc evidens est, hos Sacerdotes per Libellum supplicem pro-

proprie non convenisse Archiepiscopum coram Consilio Privato, sed potius D. Archiepiscopum Libellum cum Deductione Consilio Privato offerendo & postulando, ut in hos Sacerdotes tot enormium scelerum reos animadverteretur, coram hoc Consilio convenisse, sive accusasse, & ut reos puniendos detulisse.

Sacerdotes vero intra terminos defensionis omnibus jure naturali permissæ se continentes coram eodem Judice & Tribunali, coram quo erant accusati & infamati, innocentiam suam probarunt, & famæ reparationem prætendunt; quo quid æquius justiusque?

Verum est, huic Sacerdotum Libello licet iterato interpellatum D. Archiepiscopum non censuisse respondendum; sed & verum est, Consilium Privatum ipsum ut contumacem declarasse per sequens Decretum: *Sua Majestas decernens seclusionem intentam per Apostillam de 11. Martii præteriti admittit Supplicantes ad probandum facta per ipsos allegata, parte ad hoc prius citata.*

Quæ hic per D. Archiepiscopum opposita exceptio declinatoria titulo Immunitatis Ecclesiasticæ personalis, quam sibi fingit Intimatus? Num forsan per exceptionem hanc prætendisset D. Archiepiscopus impedire hos Sacerdotes, quominus defensionem suam instituerent coram eodem Judice, coram quo per ipsum D. Archiepiscopum de variis excessibus & criminibus erant denuntiati? Aut forsan Judicem voluisset declinare ut incompetentem ad declarandum hos Sacerdotes esse innocentes, ad quem tamquam Judicem competentem examen & decisionem hujus causæ detulerat, & privative spectare dixerat? Quid hic stultius & ineptius?

Nihil proinde ex hoc Archiepiscopi facto & exemplo pro fundanda sua exceptione declinatoria titulo Immunitatis personalis exsculpere potest D. Intimatus: sed hoc potius discere debuisset, Archiepiscopum non dubitasse, quin hæc Immunitas cessaret, dum de violata auctoritate & potestate Principis per Sacerdotes quæstio est, & de hac violatione rei aguntur.

Ex his itaque & hoc inferre poterat D. Intimatus, Immunitatem sive exemptionem Sacerdotum a foro sæculari in causis criminalibus sibi etiam ex judicio Archiepiscopi in præsenti causa non posse suffragari, quandoquidem de violata Jurisdictione & auctoritate Principis quæstio sit.

Interim D. Intimatus, ut exceptionem suam declinatoriam aliquo colore firmet, plura ex prædicto suo *Certamine* pro asserenda omnimoda Immunitate Clericorum in causis personalibus præsertim criminalibus transcripsit, quibus abunde & solide in sua Duplica responderunt Amplissimi DD. Fiscales, atque pro tuenda Cæsareæ suæ Majestatis auctoritate probarunt omnem hanc immunitatem Clericorum procedere & dependere a voluntate & benignitate Principum tacita, vel expressa; eamque pro temporum & locorum varietate & conditione restrictiorem vel extentiorem fuisse & esse.

Hoc & una annotarunt Amplissimi DD. Juncti, quorumdam Auctorum, quorum auctoritate hanc Immunitatem adstruere studet, sententiam in alienum sensum detorsisse, notanter Didaci Covarruviæ, quæ ut præcipuum hujus Immunitatis Patronum reclamat.

Insuper recte notarunt, perperam D. Intimatum pro asserenda sua exceptione declinatoria titulo Immunitatis impedisse Synod. Trid. *Seff. 24. cap. 5. de Reform.* ubi præscribitur forma procedendi contra enormium criminum reos; reflectentes Synod. Trid. in hoc Decreto specialiter agere de Episcopis, non autem de Sacerdotibus, licet titulo Vicariatus sive Apostolici, sive Episcopalis, vel Capituli Sede vacante, curam & regimen exercentibus, charactere tamen Episcopali non insignitis, qualis est D. Intimatus.

Observarunt quoque per dicti Concilii Decretum *Seff. 25. cap. 20. de Reform.* quod ad nauseam recantat D. Intimatus, nullatenus auctoritatem aut jurisdictionem Principum quoad causas criminales Clericorum restrictam esse: una tamen notantes, quod nonnulli e Patribus Concilii Tridentini, ac præcipue Legati Pontificii, aliique Episcopi Italiæ tentarint, ut quædam circa Jurisdictionem & Potestatem Principum quoad causas & Personas Ecclesiasticas reformationis Decreta Patribus proponerentur; sed ab hac resolutione tandem recessum fuerit ab summam & unanimem omnium Principum per suos Legatos oppositionem.

His addere liceat studium & conatum Legati Apostolici pro extendenda hac Clericorum Immunitate in causis criminalibus, & oppositionem Oratorum Principum, ac signanter Cæsareæ & Catholicæ suæ Majestatis Caroli V. prævie ante *Seff. 14. de Reform.* sub Julio III.

Hujus conatus & oppositionis testem habemus omni exceptione majorem Franciscum De Vargas, qui tamquam Consiliarius & Assessor Francisci De Toledo Oratoris dictæ Suæ Majestatis eo tempore, quo hæc contigerunt, Concilio Tridentino intererat, & tuendis Juribus Suæ Majestatis intendebat.

Hic itaque in litteris datis 26. Novembris 1551. e Concilio Tridentino ad Episcopum Atrebatensem sive Cardinalem Granvellanum, eo tempore in his Provinciis Caroli V. primum Ministrum scribit, per Legatum Summi Pontificis Concilio præsidentem inter articulos Reformationis in proxima Seff. 14. proponendos fuisse quinque articulos exemptionem Clericorum & Immunitatem Ecclesiasticam concernentes, quorum quartus hic erat: *Nemo Laicus cujuscumque dignitatis, prætextu cujuscumque privilegii vel consuetudinis, contra in sacris Ordinibus constitutos etiam in actionibus criminalibus procedere potest.*

Scribit autem De Vargas, quod hisce articulis magna fuerit facta oppositio, ac præsertim per Franciscum De Toledo Oratorem Regis Catholici, ob præjudicium inferendum Jurisdictioni Regiæ in puniendis atrocibus criminibus Clericorum, si hi articuli per Concilium probarentur, & signanter per articulum 4. qui, ut scribit De Vargas, in verbis esset *d'une consequence fort prejudiciable, surtout à Sa Majesté & à ses Royaumes. Nous avons en Espagne des Ordonnances, des Privileges, des louables & d'anciennes Coûtumes, que cette pretention du Legat attaque & renverse même. Elle est contraire encore au stile, & à la maniere de proceder qui ont toujours été, & qui sont encore en usage dans les Conseils Royaux & dans les Chancelleries. On y connoit par exemple des tous les violences, on cite, on bannit de Royaumme les Ecclesiastiques qui troublent la tranquillité publique, qui s'opposent à l'exercice de la Jurisdiction Royale, qui ont commis des crimes enormes sans être punis, qui contreviennent à l'Ordonnance de Madrid, où il est defendu de donner des Benefices aux etrangers, ni des pensions sur les Benefices, qui entreprennent sur les Droits & sur les Prerogatives du Royaume, qui font enfin plusieurs choses semblables. Cette maniere de proceder se doit appeller plûtôt conservation, defense, protection de l'Etat & des ses privileges, qu'entreprise de la Jurisdiction Royale sur les immunités Ecclesiastiques.* Hæc Epistola integra habetur in libello, cui titulus: *Lettres & memoires de François De Vargas ... touchant le Concile de Trente &c.* editionis anni 1699. *pag.* 207.

Cum igitur nec in hac Sessione propter Principum oppositionem quidquam de Immunitate Clericorum in causis criminalibus a Patribus Concilii Tridentini decretum legatur, solide concluditur, perperam auctoritatem dicti Concilii pro asserenda hac immunitate toties reclamari.

Constat insuper ex eadem Epistola Francisci De Vargas, ab antiquo receptum fuisse non tantum in Regno Galliæ, sed etiam in Ditionibus suæ Cæsareæ Majestatis, ut Clerici in causis criminalibus coram Principum Auditoriis convenirentur, dum de infractione Jurium suæ Cæsareæ Majestatis rei aguntur.

Consequenter D. Intimato, qui in hac causa reus agitur de violatione Jurium Suæ Majestatis, non potest suffragari immunitas Clericorum in causis criminalibus.

CAPUT II.

De necessitate PLACETI *super Bullis Pontificiis præsentim dogmaticis ante earum publicationem.*

PRIMUM ac præcipuum punctum, de quo Intimatus in Epistola sua ad D. Archiepiscopum Mechliniensem die 8. Decembris 1718. conqueritur, & quo tamquam *novo fermento* Universitatem Lovaniensem purgandam optaret, concernit doctrinam Supplicantis de necessitate Placeti Regii super Bullis Romanis, signanter Dogmaticis, quod in sua Epistola his verbis expressit: *Non desunt tamen* (in Universitate Lovaniensi) *aliqui, præcipue ii, quis non cessat illi* (auctoritati Pontificiæ) *arrodere, & etiam in hisce circumstantiis publice suggerere, quod neque moderna Constitutio* Unigenitus, *neque ulla alia Bulla, licet dogmatica, Catholicos obligent, antequam a Consiliis Regiis sint placetata.*

Fatetur Supplicans, se in Tractatu suo de Promulgatione Legum Ecclesiasticarum, quem anno 1712. publice edidit, sustinuisse & sustinere, ac occasione data publice suggerere, solam Bullarum aut Rescriptorum promulgationem more solito per affixionem Romæ in locis solitis factam insufficientem esse, ut ea mediante Bullæ & Rescripta Pontificia Belgas obligent, atque apud eos vim legis obtineant: sed necessariam esse earum promulgationem per singulas Provincias rita & more in his consueto, ut hac promulgatione populus & communitas vigore hujus promulgationis in certam & auctoritati publicæ innixam notitiam devenire queat.

Illud quoque fatetur Supplicans se sustinuisse, & sustinere nullam Bullam, nullumque Rescriptum Romanum, aut aliud quidpiam posse in Provincias aut ditiones supremi Principis ab extra inferri, & in modum legis per Provincias publicari, antequam Princeps per se vel per Ministros suos ad id designatos notitiam ejus habuerit, & publicationi consensum suum dederit, sive per litteras *Placeti*, sive per *Visa*, sive, ut alii loquuntur, *Pareat*, vel *Exequatur*, quæ omnia in unum incidunt, & unum significant, Principem accepta notitia Bullarum seu Rescriptorum, in earum publicatione consentire.

Et sane aliud per *Placetum* non intelligi indubie novisse debuit D. Intimatus, quandoquidem ignorare non potuit ipse, qui jam pridem in Gymnasio SS. Trinitatis Lovanii Grammaticam professus fuerat, *Placetum* derivari a verbo *Placere*, adeoque per *Placetum* id unum significari quod per verbum *Placere*.

Itaque Bullam placetari sive Placito Regio muniri idem sonat, quod Regi sive Principi Bulla placet.

Dum igitur Supplicans requirit, ut Bullæ etiam Dogmaticæ ante earum publicationem sint a Principe sive ejus Consiliis placetatæ, id unum vult & sustinet, ut Bullæ ante earum publicationem a Principe seu ejus Consiliis fuerint visæ & examinatæ, & examine facto *Placetum* sive consensus Principis super earum publicatione accesserit.

Nec aliud Supplicantem per *Placitum* seu litteras *Placeti* intellexisse cognoscere potuisset D. Intimatus, si pacato animo legisset prædictum Tractatum Supplicantis, quem se legisse fatetur *articulo* 35.

Et

Et quidem Supplicans ſub initio hujus Tractatus, ubi de Placeto Regio incipit, *parte 2. cap. 1. §. 1.* præmittens, cur litteræ, quibus conſenſus Principis indicatur, dicantur hic in Belgio Litteræ Placeti, hæc habet: *Vocantur Litteræ Placeti, ut ſignificetur, Bullas ſeu Reſcripta per Principem ejuſve Curias diſcuſſa ipſi non diſplicere, ideoque ſibi placere, ut executionem in ſuis Ditionibus obtineant, & effectum ſortiantur juxta morem & ſtylum in ſuis Ditionibus uſitatum.*

Et rurſus *part. 4. cap. 4. §. 5.* aſſeruit Supplicans Conſilii Privati non ſecus ac Brabantiæ firmam & conſtantem fuiſſe ſententiam etiam poſt receptas litteras Philippi IV. *Bullas dogmaticas non eſſe publicandas, niſi in Conſiliis Regiis viſa fuerint, & ut tales recognita, quod in effectu coincidit cum ipſa placetatione.*

Hæc palam evincunt Supplicantem non aliud requiſiviſſe, niſi ut Bullæ Pontificiæ in Conſiliis Regiis fuerint *viſa* & recognitæ, & ut dogmaticæ probatæ, & conſenſus Regius ſive ſcripto ſive verbo legitime innotuerit.

Porro hæc verba D. Intimatus non tantum legit, ſed & tranſcripſit *articolo 47.* ſuæ Perſiſtentiæ.

Itaque D. Intimatus traducendo Supplicantem tamquam *qui non ceſſat quotidie arrodere Pontificis auctoritati, & ejus doctrinam ut novum fermentum* notare, eo quod ſuſtineat ſeu ſuggerat, quod nullæ Bullæ Pontificiæ, licet Dogmaticæ, Catholicos obligent, antequam a Conſiliis Regiis ſint placetatæ, manifeſte ſignificare voluit Bullas Pontificias vulgo Dogmaticas obligare, tametſi in Conſiliis Regiis nec viſæ, nec recognitæ fuerint, neque conſenſus Regius ſive ejus Placetum acceſſerit.

Et revera hoc fuiſſe & eſſe intentum D. Intimati, ex toto contextu Epiſtolæ ac ejus Perſiſtentiæ nequaquam obſcurum eſt.

In primis *art. 47.* agnovit, quod Supplicans aſſeruerit, ſtylum aſſuetum & ſolitum, quam pro publicatione Bullarum Dogmaticarum Philippus IV. in litteris de 13. Junii 1659. ſervari voluit, eſſe, ut Bullæ Dogmaticæ in Conſiliis Regiis ſint viſæ & recognitæ ut tales; atque una recognovit Supplicantem adſeruiſſe, quod hic ſtylus coincidat cum ipſa placetatione.

Verum ſimilem placetationem ſive ſtylum D. Intimato nequaquam placere oſtendit *art. 52.* ibidem aſſerens ſibi innotuiſſe, *quod D. Van-Eſpen ſuſtinere non poſſet, ſtylum aſſuetum & ſolitum, de quo Rex loquitur, fuiſſe talem; ut Bullæ Apoſtolicæ & dogmaticæ non fuerint in Belgio publicatæ, niſi prius in Conſiliis Regiis viſæ fuiſſent, & ut tales recognitæ & approbatæ.*

Rationem Conſiliario Regio plane indignam ſubjicit: *Quoniam ejuſmodi aſſertioni obſtant Regiſtra Epiſcoporum Belgii.*

Quaſi Rex Catholicus præcipiens, ut in publicatione Bullarum dogmaticarum procedatur juxta aſſuetum & ſolitum ſtylum, voluiſſet, ut ejus Miniſtri hunc ſtylum diſcerent ex Regiſtris Epiſcoporum.

Interim ex his manifeſtum eſt, intentum D. Intimati eſſe, ut nec hic ſtylus ſive talis placetatio in publicatione Bullarum dogmaticarum requiratur.

Ulterius poſtquam faſſus eſt citato *art. 47.* Placetum, quod Supplicans requirit, in effectum coincidere cum *Viſa*, ſive quod Bullæ Dogmaticæ in Conſiliis Regiis fuerint viſæ & recognitæ, palam fatetur *art. 91.* ſe in ſua Epiſtola inſinuare: *Quod Bullæ Dogmaticæ, & Bulla* Unigenitus *Chriſti Fideles obliget citra ſimile Decretum.*

Et *art. 56.* dicere non eſt veritus, quod ut Vicarius Pontificis, ipſiuſque Miniſter fidelis, muneris ſui eſſe æſtimaverit, Theologos Lovanii reſidentes, aliumque Clerum ſuæ Diœceſis inferiorem Epiſtola ſua monere, *Ne etiam hoc prætextu* (ſcilicet quod Bulla in Conſiliis Regiis non ſit viſa & recognita ut vere dogmatica) *recuſarent Vicario Chriſti, ejuſque Bullæ debitam obedientiam.*

Quid id illud niſi perſuadere, Bullas dogmaticas Chriſti fideles in Provinciis etiam remotiſſimis a Curia Romana obligare ſine ſpeciali publicatione in ſingulis Provinciis, aut ſaltem earum publicationem fieri poſſe, & ea mediante poſſe conſtringi populum ad earum obſervantiam, ſine ullo ſcitu aut Placeto Principis, ſive priuſquam a Principe ejuſve Miniſtris viſæ & recognitæ fuerint.

Nec mirum videri debet id a D. Intimato attentari, utpote qui in omnibus ſuis Scriptis, ac notanter in utroque Certamine pro immunitate locali & perſonali, admodum generoſum & fidelem patronum pro prætenſis Juribus Curiæ Romanæ ſe oſtentat, etiam cum depreſſione auctoritatis & præeminentiarum ſui Principis.

Notum eſt autem DD. Internuntios jam pridem in hoc collimaſſe, & hodie collimare, ut perſuadeant Bullas Pontificias vulgo Dogmaticas Chriſti fideles ubique obligare, & ad earum obſervantiam conſtringere vigore ſolius publicationis ritu ſolito Romæ factæ, aut ſaltem eas publicari poſſe ſine ulla prævia Placetatione Principis.

Hoc Curiæ Romanæ ſtudium & conatum palam non ſemel recognoverunt Internuntii Bruxellis reſidentes, ac notanter anno 1682.

Eo anno bina Decreta prodierunt a Congregatione Cardinalium, quibus quædam impreſſa proſcribebantur, quæ per Internuntium publicanda miſſa fuerant ad Archiepiſcopum Mechlinienſem.

Conſilium Privatum accepta notitia hujus miſſionis, per litteras de nona Decembris ejuſdem anni ſignificavit, *Bullas aliaſque Pontificias diſpoſitiones dum concernunt materias* DOGMATICAS *exhibendas eſſe Conſilio, ut ab eodem inſpiciantur, ac pro talibus cognoſcantur, priuſquam publicentur.*

Internuntius accepta hujus Epiſtolæ per Archiepiſcopum copia, mox querelas ſuas per Libellum expoſuit Gubernatori Belgii; atque contendit idem eſſe in effectu Bullas dogmaticas eſſe placetandas ante earum publicationem, vel earum publicationem eſſe ſuſpendendam, quoaduſque ſimiles Bullæ fuerint in Conſiliis Regiis viſæ & recognitæ ut tales. Unde rogat Gubernatorem, *ut dignetur rem penitius introſpicere, & facile*, ait, *perſpectum habebit, quod in idem incidit, placetare aliquam Bullam, ac examinare, an ſit dogmatica: utroque enim caſu ſubeſt arbitrio, voluntati ac judicio Miniſtrorum Regis publicatio Apoſtolicarum diſpoſitionum, hæcque ſubordinatio & dependentia tolerari nequit a Sancta Sede in his quæ ſunt mere* DOGMATICA. Integer Libellus habetur in Appendice ſupradicti Tractatus litt. *Y.*

De hoc Curiæ Romanæ ſtudio & conatu etiam probe conſcius Senatus Brabantiæ monendum cenſuit Archi-ducem Leopoldum, ut Placetum Regium, quo permittebatur publicatio Bullæ Urbani VIII. contra librum Janſenii, quæ incipit *In eminenti*, ita limitaretur & modificaretur, ut hac publicatione præjudicium non fieret Suæ Majeſtati circa Jus Placeti: *Parce qu'en ladite Bulle ſe trouvent des clauſes, qui decouvrent ouvertement les deſſein que les Romains ont de ſe décharger de l'obligation du Placet de Sadite Majeſté, & nous obliger à l'avenir à l'obſervance de toutes les Bulles Papales par la ſeule publication de leurs Decrets faite dans la Ville de Rome.*

Hæc Epiſtola iterum integra habetur in Appendice Monumentorum dicti Tractatus ſub litt. *K*, quam Appendicem ſe viſitaſſe fatetur Intimatus *art. 37.* ſuæ Perſiſtentiæ.

Subnectitur & ibidem ſub litt. *L.* Epiſtola Cancellarii ejuſdem Senatus (cujus particulare judicium expetierat Archi-Dux Leopoldus) eumdem ſimiliter monens, ut hæc cautela ſollicite apponatur: *Autrement*, inquit, *il ſeroit à craindre avec beaucoup de ſujet, que par la ſeule publication des Bulles ou Decrets du Saint Siege faite à Rome, on voudroit à l'avenir obliger ceux de ce Pays à l'obſervance deſdites Bulles ou Decrets, ce qu'eſt une forme inuſitée, & laquelle les Romains ont cy devant tâché par pluſieurs fois d'introduire par deça, pour anéantir ledit Droit de Sa Majeſté.*

Sed nec Ordines Statuum Brabantiæ tamquam Patres Patriæ hic ſuo muneri defuerunt, ſupplicaruntque & ipſi Archiduci, ut ita Decretum publicationis modificarentur, ut inde argumentum ſumi non poſſet, quaſi per ſolam publicationem Romæ factam Belgæ conſtringerentur Bullis Romæ ritu ſolito publicatis, prout ipſi Romani per clauſulas in Bulla contentas ſat inſinuabant. Hic libellus refertur in prædicta Appendice ſub littera *N.*

Non mirum proinde, quod Cæſarea & Catholica Sua Majeſtas, ſeu ejus Conſilium Status mandaverit Magno huic Conſilio, ut Conſiliarii Fiſcales ſe jungerent Supplicanti in hac Cauſa ad tuendum hoc jus Principis; cum indubie pateret ex contextu Epiſtolæ D. Intimati, ſtudium & conatum ejus eſſe perſuadere, Bullas vulgo Dogmaticas Belgas obligare; & vim legis in Belgio obtinere, licet nulla Principis Placetatio acceſſiſſet.

Ut hoc ſtudium & conatum ſuum aliquo colore obtegere poſſet, *art. 120.* aſſerit, quod Philippus IV. in ſuis litteris de 13. Junii 1659. voluerit obſervari ſtylum ſolitum, *qui eſt quoad Bullas dogmaticas, ut cum tales acceperit Miniſter Apoſtolicus eas deferat ad Gubernatorem Belgii, qui eas communicat cum Conſilio Sanctiori, in quo diſpicitur, num Bulla illa nihil contineat quod repugnet Præeminentiis aut Juribus Regiis, quale cum nihil in iis invenitur, ſubmittitur ab eodem Conſilio ad Miniſtrum Apoſtolicum, ejuſdem Conſilii Secretarius, qui communicatam Bullam reſtituit, & illius uſui relinquit, qui deinde ad Epiſcopos illas deſtinat, a quibus in Diœceſibus publicantur.*

Addit *art. 122. Hac & non alia ſi intendat Doctor Van-Eſpen, in Belgio non haberet adverſarium.*

Facile crederet Supplicans, quod ſi hæc & non alia dixiſſet, quam quod ille eſſet ordinarius ſtylus in Bullarum dogmaticarum publicatione ſervari ſolitus, ſibi non haberet adverſarium, nec D. Intimatum, nec & ipſum Internuntium ejuſque Patronos, præſertim ſi cum D. Intimato palam in Scriptis ſuis non ſemel declaraſſet, quod Bullæ vulgo Dogmaticæ ante omnem plane placetationem & recognitionem in Conſiliis Regiis factam Belgas, alioſque fideles conſtringerent, modo Romæ ritu ſolito fuerint publicatæ.

Hinc enim & D. Internuntio, ejuſque Patronis ſat perſuaſum eſſet, quod prædicta de ſtylo ordinario ſervari ſolita duntaxat eſſent inſperſa, ut conatus & ſtudium, quod in Scriptis ubique elucet, aliquo colore tegeretur ad evadendam condemnationem hujus Magni Conſilii.

CAPUT III.

Expenduntur quæ contra doctrinam Supplicantis de Juriſdictione Principis præſertim criminali in hoc Scripto per D. Intimatum adducuntur.

D. Intimatus poſt expreſſam doctrinam Supplicantis de neceſſitate Placeti Regii ſuper Bullis Pontificiis vulgo dogmaticis, ſubjungit in eadem Epiſtola, quod Supplicans in ſuo Libro, cui titulus: *Jus Eccleſiaſticum &c.* tit. *De Juriſdictione Eccleſiaſtica* doceat, *Neque Eccleſiæ, neque Epiſcopis ejus propriam eſſe juriſdictionem, ſed precariam duntaxat, qualem Principes ſæculi ipſis crediderunt & conceſſerunt.* Id nec ſub hoc titulo, nec in toto ſuo Libro adſtruxit Supplicans.

Abſit Supplicantem unquam docuiſſe aut aſſeruiſſe, quod neque Eccleſiæ, neque Epiſcopis ejus ulla eſſet propria juriſdictio, ſed precaria duntaxat dependens a conceſſione & benignitate Principis ſæculi.

Quis enim ambigat, quin Eccleſiæ ejuſque Epiſcopis ſit *propria* & non *precaria*, duntaxat juriſdictio ſive auctoritas, quam Chriſtus dedit Apoſtolis, *Marc. cap.* 16. *verſ.* 15. & 16. dum *eos miſit in mundum univerſum prædicare Evangelium omni creaturæ, & baptizare eos*; immo eos miſit ſicut ipſe miſſus fuerat a Patre, deditque eis Poteſtatem ſolvendi & ligandi, quin & pertinaces in criminibus & Eccleſiam audire nolentes a communione & ſocietate fidelium reſcindendi & excommunicandi, aliaque omnia ordinandi & decernendi, ſine quibus ipſa fidelium ſocietas, ſeu Eccleſia ad finem inventum (ſcilicet æternam beatitudinem) pervenire non poſſet.

Hanc ſpiritualem & ſalutem animarum unice ſpectantem juriſdictionem ſive poteſtatem a Chriſto Eccleſiæ, ejuſque Epiſcopis tamquam Apoſtolorum Succeſſoribus eſſe datam, atque ipſis eſſe *propriam* & non *precariam* a conceſſione Principis ſæculi dependentem, pluribus locis in ſuo Opere adſtruxit Supplicans, atque ſignanter *Tom. I. part.* 1. *tit.* 16.

Præterea *Tom. IV. parte* 3. *tit.* 4. *cap.* 1. *num.* 1. notavit Supplicans ex Joanne Morino de adminiſt. Sacramenti Pœnitentiæ *lib.* 1. *cap.* 9. & 10. quod etiam a primis ſæculis, *latiſſime Eccleſiæ auctoritas in puniendis quibuſcumque Laicorum delictis atque in ea inquirendi patuerit.*

Inſuper ex eodem Morino notavit eodem capite *num.* 3. *pag.* 101. quod Epiſcopi tum temporis in omnia crimina etiam occulta inquiſiverint, ac quaſi proceſſus inſtituerint, ut conformiter ad crimina detecta pœnitentias imponerent.

Immo & hoc cum Morino obſervavit Supplicans, Epiſcopos juriſdictionem ſuam tunc in omnia crimina exercuiſſe, *ſacramentali*, ut nunc loquimur, *ratione.*

Licet enim in peccata inquirerent, teſtes audirent, cenſuris aliiſque Canonicis pœnis contra peccatores procederent, tamen hæc omnia unice ad ipſam peccatoris reconciliationem tendebant; immo omnia quæ Epiſcopi circa crimina exercebant, cum pœnitentiæ Sacramento connectebantur, atque ad ipſum forum internum Pœnitentiæ, ſive antedenter, ſive conſequenter reducebantur.

Itaque manifeſte agnovit Supplicans juriſdictionem & auctoritatem a Chriſto Eccleſiæ datam, eamque etiam ſub Ethnicis Imperatoribus independenter ab eorum conceſſione aut benignitate *jure proprio* exercuiſſe.

Sed & hoc fatetur Supplicans, hanc juriſdictionem Eccleſiæ fuiſſe totam ſpiritualem, & ad interna ſive ad animarum ſalutem unice ſeſe extendiſſe.

Hinc & ulterius monuit Supplicans *Tom. IV. part.* 3. *tit.* 11. *cap.* 1. *num.* 2. Sicuti primitus Eccleſia ejuſque Miniſtri adverſus ſceleratos & peccatores non procedebant, niſi cum reſpectu ad forum pœnitentiale, ipſumque forum pœnitentiale ſeu internum non eſſet plane a foro externo & forenſi ſeparatum; ſic nec pœnas Eccleſia ejuſque Miniſtri infligebant, niſi cum quodam reſpectu ad forum pœnitentiale, ut proinde primis undecim circiter ſæculis pœnæ Eccleſiaſticæ potius habuerint rationem pœnitentiarum, quam pœnarum, quemadmodum totis illis ſæculis forma procedendi Eccleſiæ adverſus criminoſos magis ad ipſum Tribunal Pœnitentiæ quam ad forenſe & judiciale referebatur.

Hanc inter proprie dictam Juriſdictionem coactivam Principibus datam, & juriſdictionem improprie dictam, ac mere ſpiritualem Eccleſiæ ejuſque Epiſcopis a Chriſto datam, diſtinctionem etiam ſæculo octavo agnovit & expreſſit Gregorius II. Papa ſcribens ad Leonem Iſaurum Imperatorem: *Vides*, ait, *Imperator, Pontificum & Imperatorum diſcrimen. Si quiſpiam te offenderit, domum ejus publicas & ſpolias, ſolam illi vitam relinquens, tandem vero illum etiam vel ſuſpendio necas, vel capite truncas, vel relegas, eumque longe a liberis & ab omnibus cognatis & amicis ſuis amandas: Pontifices non ita; ſed ubi peccaverit quis & confeſſus fuerit, ſuſpendii vel amputationis capitis loco Evangelium & Crucem ejus cervicibus circumponunt, eumque tamquam in carcerem in Secretaria ſacrorumque vaſorum æraria conjiciunt, Eccleſiæ Diaconia & in Catechumena ablegant, ac viſceribus ejus jejunium, oculiſque vigilias, & laudationem ori ejus inducunt, probeque fame affligunt, tum pretioſum Corpus Domini illi impartiuntur, & ſancto illius Sanguine illum potant; & cum illum vas electionis reſtituerint ac immunem peccati, ſic ad Dominum parum inſontemque tranſmittunt.* Habetur hæc Epiſtola Tom. 7. Conc. General. col. 26. & 27. edit. Labb.

Quamquam Chriſtus eam plane ſpiritualem & internam juriſdictionem ſeu auctoritatem Eccleſiæ ejuſque Miniſtris dediſſe conſtet, nequaquam tamen hujus auctoritatis exercitium tribus primis durantibus ſæculis ſub Principibus ethnicis adepta fuit, ſed id demum ſub Conſtantino Magno ejuſque ſucceſſoribus Chriſtianis Imperatoribus conſecuta eſt.

Hoc & non aliud notare voluit Supplicans, dum *Tom. IV. part.* 3. *tit.* 3. *cap.* 1. *num.* 2. dixit, quod ſicut Eccleſiæ atque Religionis curam crediderunt Principes Chriſtiani ipſis Epiſcopis tamquam præcipuis ejus Miniſtris & Apoſtolorum Succeſſoribus, ita quoque ipſis correctionem eorum, quæ Eccleſiam, Religionem, ejuſque diſciplinam ſpectant, ipſis detulerint, præſertim tamen, ſi quid quod hanc turbaret a Clericis ſeu inferioribus Eccleſiæ Miniſtris fieri contingeret.

Perperam proinde ex his verbis D. Intimatus *art.* 126. 127. & 128. Supplicantem arguit, quaſi auctoritatem & juriſdictionem ſpiritualem, quam Chriſtus Eccleſiæ ejuſque Epiſcopis conceſſit, a Principibus ſæculi accepiſſent;

Evidens enim eſt, quod Supplicans ibidem manifeſte indicaverit eam auctoritatem & juriſdictionem Eccleſiæ competiſſe, eamque Principes Chriſtianos quoad exercitium libenter Eccleſiæ detuliſſe, ſive permiſiſſe.

Cum vero D. Intimatus in ſua ſupra nominata Epiſtola notet, doctrinam Supplicantis, quam tradit ſub titulo *de Juriſdictione Eccleſiaſtica*, evidens eſt, quod Intimatus arguere intendat Supplicantem in eo quod doceat, *neque Eccleſia, neque Epiſcopis ejus propriam eſſe juriſdictionem*, nimirum eam juriſdictionem, de qua ſub hoc titulo de Juriſdictione Eccleſiaſtica præſertim in criminalibus agit Supplicans.

Porro manifeſtum eſt, quod Supplicans ſub hoc titulo unice tractet de proprie dicta juriſdictione criminali, quæ tota externa, quæque ad vindictam & punitionem criminum & malefactorum per pœnas temporales, pecuniarias, vel corporis afflictivas dirigitur, quæ proprie ad *Jus gladii & Imperii* pertinet.

Hanc autem proprie dictam juriſdictionem vindicativam & externam plane diſtinctam eſſe a juriſdictione mere ſpirituali & interna, quam Chriſtus ſuæ Eccleſiæ dedit, ex dictis patefcit.

Priorem namque juriſdictionem a Deo Principibus, eorumque Magiſtratibus una cum Jure gladii conceſſam eſſe, ſat ſe adſtruxiſſe confidit Supplicans. Eamque contra argutias Intimati plurimis ſolidiſque rationibus & argumentis Principibus vendicarunt Ampliſſimi DD. Fiſcales in ſua Duplica.

Hi & una cum Supplicante oſtendunt, quomodo tandem ex Principum benignitate voluntate tacita vel expreſſa aliqua hujus juriſdictionis pars, Eccleſiæ ejuſque Epiſcopis communicata ſive indulta fuerit.

Cum vero tota hæc juriſdictio coactiva & externa Principibus competat, ut ſua auctoritate pacem Reipublicæ & ſubditorum procurent & conſervent, nequeunt eam juriſdictionem Principes ita a ſe abdicare, ut illa abdicatio finem illum, ad quem data eſt, aſſequi non valeat.

Quapropter fatetur Supplicans, hanc proprie dictam externam & coactivam juriſdictionem eo ſenſu etiam hodie a Principe eſſe dependentem, ut ſi intelligat in hujus juriſdictionis a ſe indultæ exercitium quædam irrepſiſſe, quæ pacem & tranquillitatem populi turbarent, aut ſubditis grave nocumentum inferrent, poſſet ea Princeps ordinare, immo & ei limites præſcribere, quibus hiſce abuſibus occurreretur.

Hac poteſtate jam pridem Principes Catholicos etiam noſtros uſos fuiſſe evincunt eorum Edicta, quibus modum & leges præſcribunt Judicibus Eccleſiaſticis in exercitio hujus juriſdictionis contentioſæ & externæ ab iis ſervanda. Ac ſignanter anno 1447. præſcribitur per Philippum Bonum, quod Litteræ Monitoriales, Inhibitoriæ, aliave Mandata Judicum Eccleſiaſticorum exterorum in Ducatu Brabantiæ executionem habere non poſſent adverſus ejuſdem Ducatus incolas, niſi prævie fuiſſent exhibitæ Officiariis & Magiſtratibus ſeptem reſpective Capitalium Civitatum Ducatus Brabantiæ, ſub cujus ditione morabatur is, contra quem Mandata dirigebantur, atque ab illis licentia Mandata Eccleſiaſtica exequendi per Litteras *Patentes*, ut vocant, fuiſſet obtenta.

Hoc ſenſu ſi D. Intimatus dicere voluerit, quod nulla juriſdictio Eccleſiæ ſit propria, ſed duntaxat precaria; quam ei ſæculi Princeps condere voluerint, non refragabitur Supplicans, quantumvis nec hoc ſub titulo de Juriſdictione Eccleſiaſtica, nec alibi in toto ſuo Opere dixerit, quod Juriſdictio Eccleſiæ ſive Epiſcopis duntaxat ſit *precaria*.

Si autem per hoc indicare voluerit D. Intimatus, quod nulla ſit Eccleſiæ aut Epiſcopis *propria* Juriſdictio, ſed duntaxat *precaria*, eo ſenſu, ut Principi liceret eam, quam ex benignitate Prædeceſſorum ſuorum ſive tacita, ſive expreſſa pacifice exercuere Epiſcopi, pro libitu & beneplacito ſuo revocare, atque Eccleſiæ & Epiſcopis adimere, hac nullibi aſſeruit, nec aſſerit Supplicans.

CAPUT IV.

Explanatur, quæ de prohibitione Romana Operis Supplicantis (cui titulus, Jus Eccleſiaſticum, &c.) *ſcribit D. Intimatus, quæque inde perperam concludit, adjectis quibuſdam parergis ad invidiam Supplicantis impertinenter adductis.*

DOMINUS Intimatus ut Operibus Supplicantis, ac notanter Operi, cui titulus, *Jus Eccleſiaſticum &c.* notam inurat, illud tamquam Romæ examinatum, & per Pontificem condemnatum audacter aſſerit *art.* 25.

Quis hæc legendo non crederet librum Supplicantis per ſpeciale aliquod Pontificis Decretum fuiſſe condemnatum?

Non dubium tamen, quin notum ſit D. Intimato, nullum Pontificis Decretum contra librum Supplicantis unquam prodiiſſe aut viſum fuiſſe.

Viſum quidem & ſparſum fuit quoddam folium, quod præferebat Decretum Congregationis Cardinalium S. Officii ſive Inquiſitionis contra hæreticam pravitatem, de *Feria tertia*, cui inſertus erat liber Supplicantis tamquam ab hac Congregatione prohibitus.

Porro ſi D. Intimatus pacate & animo indagandæ veritatis hoc Opus Supplicantis pervolviſſet, diſcere potuiſſet, Decreta ab hac Congregatione emanantia nequaquam Pontifici adſcribenda, eſſe quandoquidem nullam aut admodum exiguam Decretorum ab hac Congregatione emanantium notitiam Pontifex accipiat.

Unde

Unde nec sub nomine Pontificis, sed solius Congregationis Cardinalium prodeunt; immo neque proprie ipsis Cardinalibus, qui libros huic Congregationi denuntiatos nec legere nec examinare solent, Decreta adscribenda sunt, sed Theologis præsertim Regularibus, quibus examen committitur (qui propterea Consultores aut Qualificatores nominantur) e quorum suffragiis & relatione Decreta hujus Congregationis formantur, prout latius exposuit Supplicans *Tom. I. part.* 1. dicti Operis, *tit.* 22. *cap.* 3.

Rursus eamdem hujus Operis condemnationem quasi a Pontifice factam reclamat art. 137. ibidem asserens, librum hunc a Pontifice condemnatum ob doctrinam, quam in sua Epistola, ut *novum fermentum*, quo Universitas Lovaniensis purganda esset, notavit Intimatus.

Credit Supplicans æque ignotum D. Intimato ac Supplicanti, quid in hoc Opere displicuerit Consultoribus aut Qualificatoribus, quibus examen commissum fuit, & ex quorum votis Cardinales processerunt.

Illud equidem Supplicanti indicatum fuit, quid denuntiantem hoc Opus moverit, per Reverendum Patrem D. Elbecque ex Ordine Fratrum Prædicatorum, in quo Ordine ob eximiam suam eruditionem, aliasque suas præclaras dotes primaria munia obiit, ac Romam evocatus ibidem Theologiam docuit, atque per Congregationes Cardinalium in Consultorem & Qualificatorem adhibitus, & nuper hic Prior Conventus Namurcensis defunctus.

Hic per Litteras de 9. Septembris 1702. significavit Supplicanti, quod D. Van-Susteren (tunc Vicarius Generalis Archiepiscopi Mechliniensis, deinde Episcopus Brugensis) ipsi adfuerit 6. ejusdem mensis; atque inter alia verba, quæ colloquebamur, inquit *non dubito, ajebat, Paternitatem Vestram multum occupari etiam a Sacris Congregationibus. Cui ego: Immo, Domine, multum occupor, & non infrequenter Sacræ Congregationes suis mandatis me honorant, ac forte brevi mihi committetur examen* Juris Ecclesiastici Universi *Domini Van-Espen, cum dicatur illud a te jam esse denuntiatum. Tibi autem declaro in antecessum, quod si istius Operis examen mihi committatur, ex mea sententia certo non condemnabitur. Nam ipsum perlegi, & nihil quod censuram mereatur in ipso offendi. Ad hoc ipse mox erubuit, & tantum non obmutuit. Resumpto interim animo, humili voce respondit: Nec nos Librum illum denuntiamus, quod aliquid contineat contra Fidem aut bonos mores; sed quod Jurisdictioni Ecclesiasticæ non satis faveat, immo potius illam impugnet & deprimat; atque inter cætera Jus adscribat Potestati sæculari dijudicandi & resolvendi in dubiis de immunitate.*

Ex his novit Supplicans hoc suum Opus per Vicarium Generalem D. Archiepiscopi defuncti ob id fuisse denuntiatum, quod in eo videretur magis favere huic Magno Consilio quam D. Archiepiscopo, in quæstione quæ tum temporis inter hoc Consilium & Archiepiscopum vertebatur; nimirum cui competeret judicium, utrum crimen commissum gauderet immunitate, an non, adeoque justificandi de immunitate.

Insuper ex his cognovit Supplicans, quod etiam fatente dicto D. Vicario Generali denuntiante in ipso opere nihil deprehensum fuerit fidei aut bonis moribus repugnans, cujus tamen contrarium indicare videtur voluisse Intimatus, dum in sua Epistola relatis duobus articulis, quos specialiter notavit ex Libro Supplicantis, subjungit, & *passim alibi pejora*.

Quæ præterea eodem articulo & sequentibus occasione hujus Decreti garrit, vani clamores sunt.

Quid notius quam per Congregationes Cardinalium passim omnes Libros prohiberi, & in Indicem Librorum prohibitorum referri eo solo titulo, quod jura & præeminentias Principum tueantur?

Id jam pridem notavit Vir Clarissimus Franciscus Salgado in suo Tractatu de Supplicatione ad Santissimum, *parte 2. cap.* 33. *num.* 144. *& sequentibus: Quod assidue practicari videamus circa Libros Catholicorum Auctorum eorum Regnorum tractantes & fundantes Regis Catholici jurisdictionem aut Regalias maxime in rebus Ecclesiasticis sibi competentes, aut de jure, aut indultis Apostolicis, sive etiam immemorabili consuetudine a Sede Apostolica diu tolerata, in Romana Curia prohiberi, & vetari, & ad hoc Brevia Apostolica transmitti ad Inquisitionem supremam Hispaniæ publicanda.*

Adjungit, quod Rex Catholicus *omni conatu, cultu tamen reverenti, huic violentiæ suis Juribus Regalibus & sibi ipsi illatæ occurrat, agnoscens hanc prohibitionem duntaxat tendere ad infringenda sua jura, necnon in grave & intolerabile præjudicium suum, ac proinde impediens talis Brevis executionem ad evitanda scandala, penes se retineat.*

Hanc Romanorum praxim & propositum proscribendi quæcumque similia Scripta sat manifeste prodit Regula septima Indicis Romani, præscribens Inquisitoribus & Episcopis, *expungendas esse e Libris propositiones, etiam quæ sunt contra libertatem, immunitatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam.*

Quid enim id aliud quam juxta hanc Regulam expugnenda esse omnia, quæ ad fundanda Jura Regia in materia Ecclesiastica in Libris aut Scriptis occurrunt?

Scitur enim ea omnia in Curia Romana reputari tamquam libertati, immunitati, & jurisdictioni Ecclesiasticæ adversa.

Quidni igitur Cæsareæ & Catholicæ suæ Majestati ejusque supremis Auditoris tueri liceat doctrina, qua exponuntur Jura Regia, tametsi in Curia Romana Liber ob similem rationem fuisset proscriptus?

Interim ex his manifestius se prodit studium D. Intimati placendi D. Internuntio & Curiæ Romanæ, quo persuadeat Bullas Pontificias, quin & Decreta quæcumque e Congregationibus Cardinalium emanantia obligare omnes Christi fideles, modo Romæ ritu solito fuerint publicatæ, tametsi nec in Consiliis Regiis visæ aut recognitæ fuerint; immo nec per Episcopos ritu solito per Provincias publicatæ.

Nec enim in hac tota sua Persistentia vel verbo indicavit D. Intimatus, Decretum Congregationis, quo Opus Supplicantis prohibitum dicitur, unquam ad Consilium Sanctius, aliudve Regium Auditorium missum esse, multo minus in eo examinatum aut recognitum, vel etiam aliqua legitima auctoritate Ecclesiastica ritu solito publicatum.

Neque id unquam probatum iri confidit Supplicans, cui non nisi privatim aliquid de hac prohibitione innotuit.

Cum igitur nulla sit quæstio super prætenso hoc Cardinalium Decreto, nescit Supplicans, quid sibi velit Intimatus *art.* 143. dicendo: *Ita ut Insinuatus se submittendo in diffammatoria hac causa Tribunali laico, illud faceret via indirecta judicem super hac quæstione*: An scilicet Pontifex male, an bene condemnasset librum & doctrinam Actoris.

De hoc solo quæritur in hac causa, utrum D. Intimatus doctrinam Supplicantis recte proclamet tamquam *novum fermentum*, quo optandum esset ut Universitas purgaretur Lovaniensis. Et utrum similem notam inurendo doctrinæ per latus Supplicantis eamdem notam non inurat Juribus Cæsareæ & Catholicæ suæ Majestatis.

Num forsan credet D. Intimatus, fas non esse Principi, ejusve Supremis Auditoriis Jura sua tueri, ubi vel spargitur aliquod Decretum Curiæ Romanæ, quo proscriptus dicitur Liber, in quo Jura Principis propugnantur?

Frivolum plane est quod dicit *art.* 151. *&* 152. his verbis: Insuper manifestum est, quod Intimatus Epistolam suam non scripserit, nisi zelo & officio Vicariatus sui Apostolici, ut denuo super hac famosa & diffamatoria actione contestari non possit coram Tribunali laico sine maximo Status Ecclesiastici *dedecore*, & totius Ecclesiæ Belgicæ *perturbatione*.

Quo enim zelo Intimatus Epistolam suam scripserit, inquirere non intendit Supplicans: hoc novit, quod zelus, quem pro tuenda & amplianda auctoritate & infallibilitate Pontificia præfert, nullatenus requireret hanc in Supplicantem ejusque doctrinam calumniam & notam.

Quod vero dicit, se coram hoc Tribunali laico super hac quæstione contestari non posse sine maximo Status Ecclesiastici *dedecore*, & totius Ecclesiæ Belgicæ *perturbatione*, non capit Supplicans quid velit.

Num sine *dedecore* Status Ecclesiastici, & totius Ecclesiæ Belgicæ *perturbatione* licebit Vicario Apostolico & Consiliario Regio doctrinam Supplicantis ut *novum fermentum* publice proclamare, & per latus Supplicantis indubitata Jura Principis convellere; & non licebit hanc doctrinam & Jura Principis coram Auditorio Principis vindicare & tueri?

Quidquid enim Intimatus clamet, ut se huic Magno Consilio subtrahat, de immunitate Sacerdotum in causis personalibus præsertim criminalibus, præsenti causæ nec in speciem applicari posse, jam pluribus in hoc Scripto probatum est, solideque adstruxerunt in sua Duplica DD. Consiliarii Fiscales.

Nihil magis frivolum & impertinens, quam ea quibus replet tres posteriores suæ Persistentiæ articulos.

Ut enim probaret, ex justificatione Supplicantis ac ejus doctrinæ approbatione, seu potius condemnatione Intimati, dedecus maximum inferendum Statui Ecclesiastico, & secuturam totius Ecclesiæ Belgicæ perturbationem subjungit *artic.* 153. Siquidem omnes Episcopi Belgici cum ipso Pontifice factis suis & actitatis atque Litteris suis præfatis Actis Ecclesiæ Mechliniensis insertis declarant, quod Bulla *Unigenitus* executionem & observantiam habere debeat, etsi non sit placetata Placito, quale D. Van-Espen cum sibi adhærentibus exigit pro ejusdem Bullæ obligatione.

Quid impertinentius & indignius Consiliario Regio?

Facile credit Supplicans, quod Pontifex & ejus Curia factis & dictis sat declarent, non tantum Bullam *Unigenitus*, sed & omnes quascumque Bullas & Decreta Romæ ritu solito publicata Christi Fideles obligare, licet in Provinciis non sint placetatæ, immo nec ritu solito publicatæ.

Quod ulterius dicat, Episcopos, aliosque Prælatos Belgii, quorum Litteræ Actis Ecclesiæ Mechliniensis insertæ leguntur, factis suis & actitatis declarasse. Bullam *Unigenitus* executionem & observantiam habere debere, etiamsi non sit placetata Placeto, quale D. Van-Espen cum sibi adhærentibus exigit pro ejusdem Bullæ obligatione, non facile credet Supplicans, nescitque qua temeritate & audacia in hisce Prælatis affingere non erubescat.

Noverat enim Intimatus, & in hac sua Persistentia *art.* 48. fatetur, Supplicantem non aliud Placetum requirere, nisi ut Bullæ notanter Dogmaticæ in Consiliis Regiis exhibeantur, ibidemque recognoscantur, num in illis nihil occurrat sub prætextu dogmatis, quod juribus & præeminentiis Principis ejusque Vassallorum repugnet, aut Rempublicam turbare queat.

Quod si nihil simile occurrat, intimetur sive Scripto sive verbo Bullæ publicationem postulanti, Principi placere, ut publicetur & executionem sortiatur.

Sane si Episcopi & Prælati factis suis & actitatis declaraverint Bullam *Unigenitus* executionem & observantiam habere debere, etiamsi non sit placetata ejusmodi Placeto, quale & non aliud exegit Supplicans, viderint ipsi, num Juribus sui Principis tuendis & conservandis sat attenderint.

Hoc dicere non veretur Supplicans, & quod si hoc factis suis & actitatis declaraverint, se a prædecessorum suorum zelo in tuendo hoc Jure Regio plurimum deflexisse, uti ex supra dictis intelligi potest.

In-

Interim quid hi Prælati factis ſuis & actitati declaraverint, & utrum Placitum Regium prævie ad publicationem Bullæ habuerint, vel de eo legitime ipſis conſtiterit, aut quomodo ad promulgationem proceſſerint, inquirere ad Supplicantem non pertinet.

Quid deinde indignius Conſiliario Regio, quam prætendere, quod ex aſſertione Jurium Suæ Majeſtatis, ac notanter Juris *Placeti*, ſequatur legitima Epiſcoporum acta eſſe infringenda?

Si enim Epiſcopi, aliique Prælati, quorum Acta in dicto libello continentur, proceſſerint ut fideles ſubditi & Miniſtri ſui Principis, nihil eſt quod ſuis Actis timere debeant per Principis Jura præjudicandum.

Sed nec ſubditi Principum a debita obedientia & reverentia Pontifici aut Epiſcopis ſuis revocabuntur, ſi ipſis Jura Regia per ſuos Epiſcopos, alioſque Paſtores rite exponantur; ſed diſcent rationabile obſequium eis exhibere, & reddere *quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.* Matth. *cap.* 22. *verſ.* 21.

Finali denique articulo intolerabilem inſcitiam prodit Intimatus, dum concludit; ex juſtificatione Supplicantis ſeu approbatione ejus doctrinæ conſequens fore, nec Bullam *In eminenti* acceptandam eſſe, ſubjuncta hac ratione, quod hactenus non ſit placetata.

Si enim D. Intimato non placuiſſet legere librum Supplicantis, in quo oſtenditur hanc Bullam eſſe ſolemniter placetatam, ſaltem inſpicere potuiſſet libros Edictorum Principum noſtrorum; in quibus *part.* 3. Edict. Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 3. integram Bullam, cum adjuncto Edicto Regio, quo ejus publicatio & executio non tantum permittitur, ſed & mandatur, reperiſſet.

Quid circa Bullam *Vineam Domini*, quam *eodem art.* reclamat, contigerit, aut quem uſum iſtius Bullæ hactenus fecerint Epiſcopi, non eſt Supplicantis inquirere, ſed eorum potius, qui ex officio Jura Regia tueri tenentur.

Ex hactenus dictis perſpectum habebit, ut confidit Supplicans, hoc Magnum Conſilium Supplicantem de neceſſitate Placeti Regii ſuper Bullis & Reſcriptis Romanis id unum fuiſſe aſſertum, Principi Jus eſſe recognoſcendi & examinandi quæcumque Reſcripta aut Bullas, priuſquam per ſuas Provincias publicari aut vim legis obtinere queat.

Nec Jus illud ad ullam Bullarum aut Reſcriptorum ſpeciem reſtringi poſſe ſine totali hujus Juris everſione.

Hoc & perſpectum habuere quicumque de hoc Jure Principis ſcripſere, qui & propterea nulla injecta reſtrictione generatim aſſeruerunt, Jus eſſe Principi quæcumque Reſcripta Romana a Principe ejuſve ſupremis Auditoriis revidendi priuſquam publicari ſinantur, ne alias ſi quædam in certa materia Reſcripta ſeu Bullæ ſine prævio hoc Principis examine & conſenſu publicari poſſent, ſub prætextu & pallio hujuſmodi Reſcriptorum, & Bullarum, ab extra inducerentur nonnulla Juribus & prærogativis Principis ejuſque Vaſſallorum, necnon conſuetudinibus inveteratis Provinciarum adverſa, idque etiam non raro cum ſumma Reipublicæ perturbatione.

Immo credit Supplicans, quod ante Franciſcum Zypæum Officialem & Archidiaconum Antuerpienſem nullus, qui de hoc Jure Regio ſcripſerit, hoc Jus ad Reſcripta beneficiaria, eaque privatis data reſtrinxerit, uti in ſua Analyſi Juris Canonici reſtrinxiſſe videtur hic Auctor, quem & propterea ut ſuum Patronum unicum ad nauſeam reclamat Intimatus.

Verum ſi D. Intimatus attendere voluiſſet, quæ circa ſententiam hujus Auctoris notavit Supplicans in ſuo *Tractatu de Placito Regio parte* 5. *cap.* 3. comperiſſet, quam infirma plane ſint fundamenta, immo & frivolæ rationes, ſuper quibus hanc ſuam reſtrictionem adſtruere voluit Zypæus, immo quod hæc reſtrictio Zypæi plane evertat ſcopum Placiti.

Et quod amplius eſt, vidiſſet D. Intimatus §. 4. quod in hac reſtrictione ſibi non conſtiterit Zypæus; ac notanter in ſuis Conſultationibus; ac nominatim quod Conſultatione decima reſponderit, Moniales non conſtringi aut poſſe conſtringi ad clauſuram juxta Conſtitutionem Pii V. tametſi hujus Conſtitutionis obſervantia etiam in Synodo Provinciali Mechlinienſi præſcriberetur, idque eo ſolo titulo, quod Principis Placito non fuiſſet munita.

Circa ſecundum articulum, quem D. Intimatus ut *novum fermentum* notavit, facile perſpicient Ampliſſimi DD. Senatores, ſolam Juriſdictionem Judicialem & fori externi, quæ eſſe non poteſt ſine aliqua coercitione, ſive ut Juriſconſulti loquuntur ſine mixto Imperio (de qua ſola tamquam vera juriſdictione egit Supplicans *Tom. IV. in* 3. *parte* ſui Operis) eſſe propriam Principi, neque a Chriſto ſimilem Juriſdictionem fori externi, ſive coactivam datam fuiſſe Eccleſiæ ſeu Apoſtolis, ſed ſpiritualem duntaxat, & ſalutem animarum pro ſcopo habentem.

Id & jam pridem etiam Romana Eccleſia ſat patenter recognovit in publico Officio inſerendo Collectæ ſeu Orationi recitandæ in Feſto Cathedræ ſancti Petri hanc reſtrictionem his verbis: *Deus qui beato Petro Apoſtolo collatis clavibus regni Cælorum* animas *ligandi atque ſolvendi Pontificium tradidiſti, &c.* Quæ reſtrictio hodie adhuc occurit in Miſſali Romano typis Plantinianis impreſſo Antuerpiæ anno 1606, ſed in recentioribus tandem per Curiales Romanos ad amplificandam Juriſdictionem Eccleſiaſticam notanter Pontificiam ſummopere intentos, ſublata eſt per ſubſtractionem voculæ *animas*.

Sperat proinde Supplicans ſat probatum, doctrinam ſuam de Placito Regio & Regia Juriſdictione ut *novum fermentum*, quo Univerſitas Lovanienſis purganda eſſet, notari non potuiſſe, niſi una per latus Supplicantis eadem nota notarentur indubitata Jura Cæſareæ & Catholicæ Suæ Majeſtatis.

Ita ſub humili correctione, &c.

Signatum: Z. B. VAN-ESPEN.

LIBELLUS CIVILIS

Exhibitus Magno Conſilio Mechliniæ per PETRUM GOVARTS Conſiliarium ibidem Eccleſiaſticum, & Vicarium Apoſtolicum Sylvæducenſem.

CURIÆ.

EXPONIT reverenter Petrus Govarts hujus Conſilii Conſiliarius Eccleſiaſticus, tamquam Vicarius Apoſtolicus Buſcoducenſis, quod Clariſſimus Dominus Zegerus Van-Eſpen J. U. Doctor, & Sacror. Canonum in Univerſitate Lovanienſi Profeſſor obtulerit huic Conſilio 19. Auguſti 1719. Libellum ſupplicem, cui junxit alium per ipſum prævie præſentatum Cæſareæ & Regiæ ſuæ Majeſtati in ſuo Conſilio Status, Exponenti Vicario Apoſtolico Buſcoducenſi, Archiepiſcopo Mechlinienſi, & Summo Pontifici perquam injurioſum, immo & ipſi Sacræ Cæſareæ & Regiæ Perſonæ, ipſiuſque perſonali ac expreſſo Decreto contradicentem, rejecta & ingrata adulatione; quo ſcilicet exponit, *quod in ſuo Tractatu de publicatione Legum Eccleſiaſticarum ſtuduerit cuique jurisdictioni figere ſuos limites, ut reddantur ea quæ Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo:* nec diffitetur dicto Libello, *ſententiam ſuam in iſto Tractatu traditam de neceſſitate Placiti, ſeu conſenſus Regii ſuper omnibus Bullis, Decretis, Reſcriptis Romanis, immo*, ut additur, *de eadem ſua ſententia gloriatur.*

Ut vero certius cognoſcatur quæ & qualis ſit hæc ejus ſententia, lubet illam colligere ex diverſis & diſperſis in dicto Tractatu expreſſionibus.

In frontiſpicio dicti Tractatus ſeu Libri declarat ſe oſtenſurum, quod Placitum Regium, quod in Provinciis Regiis requiritur ante Bullarum publicationem & executionem, *extendatur indifferenter ad quaſcumque Bullas, etiam* Dogmaticas.

Et parte 5. ejuſdem Libri de uſu Placiti Regii ſuper Bullis dogmaticis *cap.* 1. §. 4. circa finem, ut nullum ſit dubium de quibus & qualibus Dogmaticis loquatur, ita habet:

Cum enim, ut ſupra dictum eſt, Principis officium eſt Reipublicæ tam Eccleſiaſticæ quam Civilis paci & tranquillitati conſulere, eaque omnia quæ turbare poſſent prævenire in quantum ipſa Fides & Religio Catholica ſinit, jure merito Principes contenderunt, Decreta Romana, etiam Fidem aut Religionem ſpectantia ad examen eſſe revocanda & Placito ſuo firmanda, priuſquam per ſuas regiones in modum novæ Legis promulgentur, aut populus ſibi ſubjectus illis adſtringatur, aut ad earum obſervantiam per cenſuras aliave media compellatur: Siquidem, ut docet, Bullæ quantumcumque Dogmaticæ non obligant Catholicos in conſcientia, *antequam Placito Regio ſint firmata*, & ſine eo non poſſunt publicari aut executioni mandari.

Atque iterum eadem *parte* 5. *cap.* 2. §. 4. ulterius pergit & dicit: *Ex hactenus dictis concluditur, Placitum Regium æque requiri ante publicationem Bullarum dogmaticarum quam cæterorum Reſcriptorum, ejuſque uſum ſuper Bullis dogmaticis ab antiquos in Belgio fuiſſe uſitatum, probatur ex auctoritate Joannis Driedonis.*

Ejuſmodi inſolitis expreſſionibus, & univoca Bullarum Apoſtolicarum æquiparatione ſeu æquali earum placetationis neceſſitudinis ſententiam ſuam manifeſtat; in qua, ut dicit, *gloriatur*, quæ nimirum primus & ſolus Doctor Belga oppugnat, & ut ſibi imaginatur vincit ſententiam contrariam Supremi Belgii Principis & ipſorum Pontificum.

Doctoris hujus ſententiæ ſuam contrariam manifeſtavit Philippus quartus, ſecutus proavum ſuum Carolum quintum, alioſque ſuos Prædeceſſores, quando Epiſtola ſua Madrito ad Belgii Gubernatorem miſſa 13. Junii 1659. expreſſis verbis diſtinguit inter Bullas mere dogmaticas, & Bullas conceſſas ſuper materia beneficiali & litigioſa in verbis: *Aiant veu vôtre Lettre du 3. Avril, les plaintes du Nonce de Sa Sainteté .... avec les deux Conſultes du Conſeil Privé & de Brabant joints à vôtre Lettre, attendu même que la matiere dont il s'agit eſt purement Dogmatique, n'eſtant le Placet requis qu'en matiere beneficiale & litigieuſe entre parties.*

Regali huic ſententiæ Doctor Van-Eſpen opponit ſuam contradictoriam in verbis: *Placitum Regis æque requiritur ante publicationem Bullarum dogmaticarum quam cæterorum Reſcriptorum.*

Ad ſententiam vero Philippi IV. contrarium declarantem reſpondit in ſuo Tractatu *parte* 4. *cap.* 4. §. 5. in fine hiſce ver-

verbis: *Atque inde apparet, quod Regi Catholico fuerit obreptum, quando per Nuntium Apostolicum ipsi fuit persuasum Litteras Placiti in Belgio non requiri in materiis beneficialibus inter partes.* Temeraria sane & injuriosa Regalis Decreti interpretatio facta a viro privato!

Post longas partium disputationes, ipsa Regis persona declarat indefinite, *qu'en matiere dogmatique le Placet n'est pas requis*, ut una declaret Placitum in ista materia non spectare ad jura seu prærogativas Regiæ Majestatis: interim D. Van-Espen gloriosus in sua sententia, respondet *Principem errare ex obreptione Internuntii.*

Nec tantum hic sistit Vir Clarissimus, sed ulterius docet, & asseveranter repetit sæpius, *usum* (sunt ejus verba) *super Bullis dogmaticis ab antiquo in Belgio fuisse usitatum:* absque eo quod vel unicum actum, vel exemplum talis usus alleget, vel allegare possit; neque enim Bulla *In eminenti*, neque Bulla *Vineam Domini*, neque alia similis Dogmatica Regio Placito firmatæ fuerunt ante suam publicationem: ut D. Van-Espen etiam ipsis Pontificibus & in facto & in jure sit contrarius.

Innocentius X. per Nuntium certior factus, quod hoc prætextu Bulla *In eminenti* non publicaretur, in forma Brevis scripsit ad Archiducem Leopoldum 11. Novembris 1651. his terminis: *Audiri hoc sine animi horrore non potest; etenim nunquam plane cognitum est ab ullo vel Summo Pontifice, vel Concilio privilegium tale Apostolicæ potestatis destructivum prodiisse, nec aliquis hic audeat Principis temporalis privilegium allegare; quoniam id esset auctoritatem ligandi & solvendi animas a Christo Domino soli ejus Vicario concessam, sibi temere arrogare.*

Et Alexander VII. intelligens remoram fieri publicationi Decreti Pontificii 9. Septembris 1657. eo prætextu (sunt verba Alexandri in sua Sanctione 14. Martii 1658.) *quod in Brabantia Provincia seu Ducatu, non possint talia Decreta publicari, vel executioni mandari sine permissione & Placito; cumque hoc sit* (ut Pontifex prosequitur) *alienum a ratione, pietate ac religione Catholicorum Principum, & præsertim Serenissimi Philippi Hispaniarum Regis vere piissimi, quod Decreta Pontificia animarum salutem, mores ac regimen universæ Ecclesiæ concernentia, non possint in Provinciis publicari, vel executioni mandari sine permissione aut sine Placito, cum certissimum sit potestatem a Christo Domino nostro ejus in terris Vicario traditam, non cadere sub manu Regia.*

Audivit Catholicus Ecclesiæ Protector, & paruit fidelis Ecclesiæ Filius Philippus IV. postquam sæpius per suos Gubernatores mandasset, ut publicaretur Bulla Apostolica contra Librum Jansenii emanata, citra omne Placitum Regium, ut colligere licet ex Copia hic juncta sub littera B.

Tandem auditis Nuntii querelis & sagacissimorum Consilii Privati, & Brabantiæ Consiliariorum Consultationibus, & omnibus, ut Rex loquitur, mature consideratis, & præsertim, *que la matiere dont il s'agit est purement dogmatique, le Placet n'y est pas requis:* ut super hac quæstione inter supremos Sacerdotii Imperii Catholici Principes eorumque Decreta summa sit concordia, quibus dum directe opponit D. Van-Espen suam de Placito sententiam, stimulus ei additur, ut de ea glorietur, quando per eam solus & unicus Belga non tantum ingentem Theologorum & Jurisconsultorum multitudinem oppugnat, verum Principes supremos & ipsos Legislatores. Et quamvis periculum non sit ut hæ veritatis & justitiæ columnæ moveantur per contrariam Viri Acadameci doctrinam, quin non obstante audaci & temeraria ejus sententia, Bullæ mere dogmaticæ in Belgio libere promulgentur sine Regis Placito, veluti & Bulla *In eminenti*, & Bulla *Vineam Domini* jam diu promulgatæ sunt; attamen etiam gloriatur, quod habeat plures discipulos, utriusque Potestatis subditos, qui dum invito Cæsari dant ea, quæ non sunt Cæsaris, ea jura & prærogativas, quas ipse declarat suas non esse, renuunt acceptare Bullas Pontificias, non tantum Bullam *Unigenitus*, sed neque Bullam *Vineam Domini*, etiam hoc prætextu quod placetatæ non sint Placito Regio. Præter alios, hoc etiam prætextu magna pars Cleri Hollandici Pontifici inobediens noluit acceptare Bullam *Vineam Domini*, licet non aliam quam materiam Fidei continentem, ut ipse Exponens expertus est, a Sua Sanctitate missus, ut Vicarium Apostolicum Hollandiæ induceret, ut dictæ Bullæ subscriberet, quod tandem litteris suis ad Pontificem scriptis, & Exponenti Dordraci traditis promiserat; verum paucis deinde diebus Exponentem Hagam-Comitis secutus promissionem hanc retractavit, dicens se in conscientia non posse Bullam hanc agnoscere. Hinc in Hollandia Romanorum Catholicorum illæ lacrymæ, hinc ille Cleri & Catholicæ Religionis ibidem status deplorandus: quare Vicarius Apostolicus, Buscoducensis sollicitus ne aliquando simile accideret Clero suæ Diœcesis, Hollandæ vicinæ & commixtæ, merito 8. Octobris 1718. scripsit Archiepiscopo Epistolam, de qua conqueritur D. Van-Espen, ad quam urgentissima eum movebat occasio; scilicet 29. Novembre 1718. missus ei fuerat Lovanio liber hic junctus sub littera *D.* cui titulus *Statera* &c. in quo *fol.* 6. habentur quorumdam Lovaniensium verba protestantium contra acceptationem Bullæ *Unigenitus*. Primam rationem ejusmodi Protestationis allegant *fol.* 9. hisce verbis: *quod ista propositio a Domino Decano facta, quemadmodum & acceptatio Constitutionis* Unigenitus *violaret jura & prærogativas Majestatis Suæ Cæsareæ & Catholicæ, sine cujus Placito talis propositio & acceptatio fieri non posset.* Quæ ratio generalis est, non tantum ut hi aliique protestantes in vim ejus, ut sustinent, non teneantur, nec possint acceptare, non solum Bullam *Unigenitus*, sed neque Bullam *In eminenti*, nec Bullam *Vineam Domini*, quia non sunt hactenus firmatæ Placito Regio, neque in posterum in Belgio similes Bullæ placetabuntur, prout nunquam placetatæ fuerunt, nolentibus idipsum Catholica Majestate, & Pontificibus, ut constat ex jam allegatis.

Hanc protestationis formam & substantiam docet hos protestantes, aliosque Principum Catholicorum subditos Clarissimus D. Van-Espen sua supra insinuata sententia, in qua, ut ait, adhuc persistit, & gloriatur; quia scilicet docet, quod jure merito contendant Principes Decreta Romana, etiam fidem aut Religionem spectantia ad examen esse revocanda & Placito suo firmanda, priusquam populus sibi subjectus illis adstringatur; immo quod Placitum illud Regium æque requiratur ante publicationem Bullarum dogmaticarum quam cæterorum Rescriptorum, atque illius usus ab antiquo in Belgio fuerit observatus seu usitatus.

Verum, ut supra dictum est, pro ejusmodi usu solus conatus, nullus actus, nullum exemplum, hactenus productum est, nec ullus Princeps Catholicus hactenus sibi arrogavit aut prætendit jus placetandi Bullas dogmaticas Apostolicas tali Placito, quale Dominus Van Espen asserit necessarium, neque in Registris Consilii Privati extat Formulare istiusmodi Placiti.

Verum quidem est, & famosæ notitiæ, quod quando liber Jansenii per Bullam *In eminenti* fuit successive condemnatus per Bullas Pontificias, Populus Belgicus, Consiliarii, & ipsi Episcopi fama & patrio amore Jansenii libri ipsius condemnationi ejusque publicationi acriter restiterint, prætendentes quod earum publicatio fieri non posset, aut populum Catholicum obstringere, antequam Regio Placito foret firmata. Quod cum intelligerent Pontifices, alte conquesti sunt, & inter alios, ut supra narratum est, Innocentius X. in præfatis suis Litteris exclamavit: *Audiri hoc sine animi horrore non potest. enim nunquam cognitum est jus aut privilegium ejusmodi Temporalis Principis Apostolicæ Potestatis destructivum prodiisse.*

Interim altercatio hæc super necessitate Placiti Regii pro publicatione Bularum condemnantium libros & quinque Jansenii Propositiones, diutius continuata & protracta fuit, ardore & animositate non exigua Internuntium inter & Consiliarios Regios, donec partium utrimque rationibus & argumentis Magnatum evocatis & examinatis, causa hæc supremo Regis Judicio decisa est & terminata, distinctione facta inter Rescripta beneficialia & dogmatica, ut ad illa requireretur Placitum Regium, non vero ad hæc. Sententia hæc executioni mandata fuit, & tempore Philippi IV. & Successoris ejus Caroli secundi; idem declaraverat Carolus quintus in suo Edicto (*a*) contra Luterum promulgato in Comitiis Wormatiensibus 1521. anno, per totum præcipue §. 6.

Præfatam distinctionem Philippi quarti examen & placetationem Bullarum dogmaticarum, beneficia, aut ejusmodi Rescripta concernentia, etiam fecit Margarita Belgii Gubernatrix Litteris suis, publicationem Concilii Tridentini urgentibus, quas refert ipse Auctor libri, cui titulus, *Jus Belgarum*, *fol.* 48.

Audet interim Dominus Van-Espen contra rem judicatam Regali & speciali sententia finitam, suppressos Consiliariorum conatus resuscitare, evacuatis eorum argumentis nihil addens præter illud Magistrale: *Rex erravit, Rex fuit deceptus per sub & obreptionem.* Judicet Catholicus orbis, an hoc modo permissum sit Scholasticis & Canonistis illudere Legibus Regiis & Edictis, ut his suppressis, dum non timentur civiles pœnæ, contemnantur Pontificum Censuræ, eorumque sacræ Constitutiones qualescumque, ut hac via filii & membra Ecclesiæ sensim recedant aut avellantur a suo capite: judicent omnes vere Catholici Romani, quo titulo digna sit clarissimi Domini doctrina, utriusque Potestatis Decretis contradictoria utrum dicenda sit sententia gloriosa? An vero insigne attentatum? Dignum pœna Civili & Canonica? Et an hic non apte canit Poeta:

Committunt varii diverso crimina fato:
Ille crucem pretium sceleris tulit, hic diadema.

Ut Doctor & Canonum Professor diadema obtineat, quia contra utramque supremam Potestatem scribit, earumque Sententias redarguit; Consiliarius vero Magni Consilii Ecclesiasticus & Vicarius Apostolicus utrique Majestati juratus & fidelis Minister crucifigatur, quia debitam utriusque Decretorum observantiam urget, quia utriusque auctoritatem defendit: & quod mirandum, propter hoc ipsum D. Van-Espen conqueritur in præfato suo Libello, per D. Govarts honorem & auctoritatem suam esse læsam summopere, ut loquitur, Doctori & Professori Publico pro fructuosa juventutis Academicæ instructione necessariam; quasi pro sua qua gloriatur sententia, in Schola Academica Cathedram Doctoralem & auctoritatem suam vellet anteponere auctoritati Pontificis dicentis enixis verbis, Placitum Regium, quale D. Van-Espen docet esse necessarium, pro firmandis Bullis Dogmaticis esse destructivum Potestatis Apostolicæ; ut eapropter Pontifex doctrinam hanc D. Van Espen condemnaverit, prout jam diu ante, anno 1704. etiam condemnavit librum ipsius, cui titulus, *Jus Ecclesiasticum Universum*, quod constat ex copia hic juncta sub littera *A.* Ex quo licet notare quam sinistre Clarissimus Dominus Libello suo Cæ-

(a) Huic Edicto chirographum suum 8. Maji apposuit Imperator, nec fuit promulgatum fine 26. ejusdem mensis, si Pallavicino fides habeatur. Narrat tamen Fra Paolo promulgatum fuisse 8. Maji. Quidquid fit, constat hoc esse celebre illud Edictum, quo Lutherus fuit proscriptus, seu ut ajunt, *mis au ban de l'Empire.*

Cæsareæ suæ Majestati in Consilio suo Status exhibito junxerit litteras Patris Van-Elbecque ipsi Roma missas 9. Septembris 1702. quasi insinuans quod dictus suus liber Romæ non displiceret, ejusdem censuram occultando.

Concludit interim D. Doctor Van-Espen, ut D. Govarts Vicario Apostolico Buscoducensi & Consiliario in Magno Consilio Ecclesiastico ordinetur, ut *injuriam sibi illatam revocet, & famam læsam restituat*; quia nimirum D. Govarts in responso suo ad Archiepiscopum dato 8. Decembris. 1718. scripsit hæc verba: *Sane famosa Universitas Lovaniensis, universale Belgii Seminarium abundat Doctoribus & Professoribus, æquissimis Pontificiæ auctoritatis ejusque Constitutionum æstimatoribus; interim neque in ea desunt aliqui, præcipue unus, qui non cessat illi quotidie arrodere, & etiam in hisce circumstantiis publice suggerere, quod neque moderna Constitutio* Unigenitus, *neque ulla alia Bulla, licet Dogmatica Catholicos obligent antequam a Consiliis Regiis sint placetatæ, invitis & id nolentibus supremis ipsorum Consiliorum & Belgii Principibus .... optandum est summopere, ut hoc novo fermento purgetur fœcundum Belgii Seminarium Universitas Lovaniensis.*

Ast modo quod D. Van-Espen tradat illam doctrinam certum est, & ipse in suo libello *de hac sua sententia gloriatur.*

Itaque cum Vicarius Apostolicus personam D. Van-Espen non læserit, sed illam ejus doctrinam taxaverit, evidens est in primis, quod tamquam Vicarius Apostolicus hanc ejus doctrinam non taxaverit, quin ipsi Pontifices eam jam ante taxaverint verbis altioribus, ut Innocentius X. scripserit, *eam non posse audiri sine animi horrore .... eamque esse Apostolicæ Potestatis destructivam*: & Alexander VII. dicat, illam doctrinam *subdere potestatem a Christo Vicario suo traditam sub manu Regia, eamque esse alienam a ratione, pietate, & Religione Catholicorum Principum, & præsertim*, ut inquit, *Philippi Hispaniarum Regis*; quapropter non potest Vicarius Pontificius retractare sua dicta conformia dictis Pontificum nisi retractando verba ipsorum Pontificum; & cum etiam ipsi Catholici Principes, præsertim Philippus quartus, rejecerint sententiam D. Van-Espen, non potest etiam D. Govarts tamquam Consiliarius Regius revocando sua dicta, directe vel indirecte improbare decretum seu sententiam Regis, neque dicere cum D. Doctore Van-Espen *quod Rex erraverit, quod fuerit deceptus, &c.* ut D. Govarts cogi non possit, ut revocet prætensam injuriam factam Domino Van-Espen, nisi inferendo veram injuriam Pontificibus & Principibus Catholicis; neque D. Van-Espen ullum jus habet aut auctoritatem, ut hanc suam doctrinam & sententiam uudequaque improbatam doceat suos discipulos.

Ulterius, si D. Govarts palinodia & coactione compelleretur directe vel indirecte retractare sua dicta in præfato suo Responso contenta, tamquam injuriosa prætensæ auctoritati & sententiæ D. Van-Espen, tacite compellitur fovere Lovanienses quosdam, & quoscumque alios orbis Christiani protestantes, eorumque protestationem approbare, qua declarant, quod acceptatio Constitutionis *Unigenitus* violaret jura & prærogativas Majestatis Suæ Cæsareæ & Catholicæ, sine cujus beneplacito talis acceptatio fieri non posset; quæ ratio cum generalis sit, protestatur nullas Bullas qualescumque se posse acceptare sine Regio beneplacito, & proinde prohiberi deberet totus liber, cui titulus, *Acta Ecclesiæ Mechliniensis*, hic junctus sub littera E. in quo totus Clerus Belgicus præcipue Archiepiscopus & Episcopi protestationem suprascriptam nuncupant scandalosam, ac ipsos protestantes refractarios, contumaces, rebelles, &c. quapropter Archiepiscopus non dubitavit Epistolam D. Vicarii una cum aliis adoptare, eamque dicto libro *fol.* 8. (Privilegio Regio impresso in fine) inscribere, ob quem etiam Clemens Papa XI. per Breve suum Apostolicum 15. Januarii 1719. in eodem libro contentum *fol. 7. omnibus eisdem Belgii Episcopis, & ipsi Petro Govarts Vicario Sylvaducensi dedit Apostolicam benedictionem*: ut nec Sua Sanctitas, neque Rex in libro Actorum, aut in dicta Epistola invenerint maledicentiam, ob quam mereretur maledictionem seu palinodiæ improperium.

Prolixius hæc deducta sunt, ut omnibus pateat, quod sive Persona Ecclesiastica sive materia spectatur, sive ipsa causa principalis, tota sit Ecclesiastica, scandalosa & criminaliter instituta, quam instituere non potuit Clarissimus Dominus, & super qua D. Vicario, etsi velit, contestari non licet sub gravi censura, ut latius demonstratum est in scripto Persistentiæ.

Quare quandoquidem Vicarius Apostolicus non scripserit injuriandi animo contra Auctorem, sed contra ejus sententiam novam, inauditam, quæ, ut Pontifex ait, *non sine horrore auditur*, sed in consequentiam functionis & sollicitudinis suæ Diœcesis Acatholicis vicinæ, & pro defensione Pontificii & Regii Decreti, compelletur idem Vicarius vi ejusdem suæ functionis historiam hanc publici juris facere, prout in simili casu fecit libro suo hic juncto sub littera F. nisi Clarissimus Dominus Van-Espen Doctor & Canonum Professor desistat ab hac sua criminali & scandalosa actione, & una desinat de sententia sua gloriari, quod præstabit, ut speramus, majori gloria.

Verum cum supradictis exhibitionibus, & novis factis obstet causæ status exceptionis declinatoriæ & incompetentiæ, recurrit Exponens ad hanc Curiam:

Enixe rogans quatenus dignetur hanc Supplicam admittere tamquam Civilem ad effectum ulterioris corroborationis dictæ exceptionis declinatoriæ, & incompetentiæ per eum propositæ. Quod faciendo, &c.

P. Govarts Vic. Apost. Buscoducensis, & Consiliarius Ecclesiasticus Cesareæ & Catholicæ Suæ Majestatis.

A P O S T I L L A.

La Cour validant cette pour civile, ordonne qu'elle soit montrée à partie pour y dire. Fait à Malines le 19. Janvier 1722.

Signé, *G. N. De Robiano*.

A.

D E C R E T U M

Congregationis Cardinalium S. Officii, quo prohibetur Liber, cui titulus: *Jus Ecclesiasticum Universum &c.*

Feria tertia die 22. Aprilis 1704.

SACRA Congregatio Eminentissimorum & Reverendissimorum DD. S. R. E. Cardinalium in tota Republica Christiana generalium Inquisitorum habita in Conventu S. Mariæ super Minervam, audita relatione & censura facta a Qualificatoribus ad id specialiter deputatis Operis in duobus tomis editi cum titulo: *Jus Ecclesiasticum universum hodiernæ disciplinæ, præsertim Belgi, Galliæ, & vicinarum Provinciarum accommodatum, ex Sacris Canonibus, Jure Decretalium, Synodis potissimum Belgicis, Principum Edictis, & Magistratus tam Ecclesiastici quam Civilis Judicatis depromptum, auctore Zegero-Bernardo Van-Espen Presbytero J. U. D. Sacror. Canon. Profess. in Academia Lovaniensi, Lovanii* 1700. præfatum Opus de mandato Sanctissimi D. N. Clementis Papæ XI. cui relata fuerunt cum prædicta censura eorumdem Eminentissimorum vota, præsenti Decreto prohibet, & damnat, vetatque, ne quis cujuscumque sit status & conditionis, ullo modo, & sub quocumque prætextu iterum imprimere, neque imprimi facere, neque jam impressum apud se retinere, & legere audeat; sed ipsum Ordinariis locorum aut hæreticæ Pravitatis Inquisitoribus statim & cum effectu tradere & consignare teneatur, sub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis. Signatum erat: *Joseph Bortolus* S. Romanæ & universalis Inquisitionis Not. Et a latere: Loco Sigilli. Infra autem habebatur: Die 3. Octobris 1704. supradictum Decretum affixum & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Palati S. Officii, ac in aliis locis solitis Urbis per me *Franciscum Perinum* S. Inquisitionis Cursorem. Inferius autem: Romæ typis Rev. Cameræ Apostolicæ MDCCIV.

B.

LEOPOL DE GUILLAUME *par la grace de Diu Archiducq d'Austriche Ducq de Bourgogne, &c. Lieutenant, Gouverneur, & Capitaine General des Pays-Bas & Bourgone, &c.*

TRES Reverend en Dieu, très, cher & bien Amé. Vous ne pouvez ignorer que jusques à present nous avons au nom & selon les ordres & intention du Roy mon Signeur, rendu tous les devoirs convenables & possibles pour assoupir les controverses, disputes, inquietudes & agitations publiques, qui se sont essevées à l'occasion du livre imprimé à Louvain en l'an 1643. de feu l'Evêques d'Ipres, Jansenius, d'autant que vous avez tesmoigné ouvertement, aussi, bien que les autres Partisans dudit feu Jansenius, que croyez avoir quelque subject de ne pas alors deferer aux Bulles, Brefs & Declarations emanez de Sa Sainteté en ce regard, lesdits partisans pretexans tantost la faulseté de la Bulle, tantost la subreption & obreption d'icelle, puis la nullité à cause de n'avoir esté ouyz, & finalement les authoritez de Sa Majesté mesme, pour le defaut du Placet, & les privileges & usages du Pays, & pour le defaut de la publication dans ces Provinces, & qu'en tout cela vous at este donné, & à ceux de l'Université de Louvain, adherens audit party de Jansenius, l'espace de temps plus que necessaire à faire les remonstrances, tant vers Sa Sainteté que ver Sa Majestè, & en autre pour vous appariser & rendre vostre esprit satisfait des objections que l'on faisoit contre lesdites Bulles, & Brefs, & que tout cela estant ainsi passé, & y ayant esté employé le cours de plus de dix ans, pendant lesquels les ames & les esprits de plusieurs, qui ont voulu penetrer dans ces profondes matieres, ont esté bourelées & agitées de diverses inquietudes, jusques à produire des scandals, & une alteration du repos & de la tranquillité publique, capables de passer à des scissions & factions plus pernicieuses; outre les mesintelligences qui se sont par-là engendrees

rées avec la Cour de Rome, fort prejudiciables au service de Sa Majeste, & au bien publicque dans l'estat & conjoncture presentes des affaires, de quoy ne sera arrive autre chose, si non que le tout ouy, & meurement examiné, Sa Sainteté auroit persisté en execution desdites Bulles, & Sa Majesté aprés pareils debvoirs renduz vers icelle, à diverser fois, son intention fixée & constante estre, qu'en ce sujest seroit rendue une pleine deference aux Bulles & Brefs de Sa Sainteté, en sorte qu' elle demeureroit justement contente, & satisfaite; ce neantmoins en l'acte de publication desdites Bulles vous vous auriez laissé aller à y inserer quelques clauses qui auroyent rendu votre sincerité suspecte à Sa Sainteté & donné occasion aux Ministres de la Cour de Rome de les interpreter autrement, comme contraires & prejudiciables à l'authorité du S. Siege, peut estre au dehors de vostre pensée & intention, dont seroyent descoulées encore des difficultez & controverses toutes nouvelles avec ledit S. Siege, sur ce qu'auriez esté mandé à Rome, pour vous en expurger, premierement en personne, & puis par Procureur, les quelles sont dans une chaleur recente & non moins capables de produire des mauvais effects & intrigues plus indissolubles que les precedentes, n'estant convenable ny raisonnable que par tous ces procedez les affaires de Sa Majesté souffrent & ayent prejudice, ny que le repos & tranquillité publicque en demeure davantage alterée; & attendu qu'au fond il est clair & evident qu'en ce qui concerne la substance, essence, & le principal de la matiere, la volonté constante de Sa Majesté est, que les declarations, definitions & commandemens de Sa Sainteté sorte à un plain & entier effect: c'est pourquoy, à grande & meure deliberation de Conseil & par l'advis de l'Assemblée pour ce ordonnée, nous vous faisons la presente, afin qu'en dedans de le terme de huyct jours vous vous resolviez à une pure, simple, & absolue resignation de vous conformer aux Bulles, Brefs, & Declarations de Sa Sainteté en ce qui touche le fait principal de la matiere, en retractant lesdites clauses & conditions qui ont donné l'ombrage à Sa Sainteté & au S. Siege, & qui à la verité n'estoyent symbolisans, ny compatibles avec la pure, simple, & absolue publication desdits Bulles, qui vous en avoit esté enchargée, avec une declaration que sur ce subject pour la grande reverence que portez du S. Siege, vous n'entendez de soustenir des procedures non plus pardeçà qu'en la Cour de Rome, ains qu'estes prest de complir punctuellement, precisement, & sincerement à toute telle satisfaction que Sa Sainteté desirera de vous; pour ceste occasion non plus ny moins que si vous aviez passé par un jugement rendu, soit en la Cour de Rome, or pardeçà *per Judices delegatos in partibus*. En quoy vous prierez Sa Sainteté de vous faire tenir ses ordres & commandemens pour temoigner reëlement, & par effect une prompte obeissance, la suppliant encore de vous absoudre de l'infliction des censures, puis n'agaires ensuives, constituant en outre Procureur pour en vostre nom renouveller & confirmer pardevant le S: Siege à Rome, ceste vostre simple, nüe, & absolue submission; vous declarans, que moyennant ce, nous continuerons noz soingz & applications envers Sa Sainteté, afin que la satisfaction qu'elle desirera de vous, ou voudra imposer, ne sera publique, ny exterieure, ny capable d'engendre scandale, ou la moindre tasche & soullure à vostre reputation; ny à la dignité qu'avez jusques à present deservy, & soustenu avec tant de merite, voulant esperer que vous ne ferez aucune difficulté de vous conformes à cette nostre intention, & que vous ne donnerez pas subject à Sa Majesté ny à nous de vous abandonner à une cause tant importante à vostre propre repos & conscience. Atant, très-Reverend Pere en Dieux, très-cher & bien Amé, nostre Seigneur vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles le 18. de Juillet 1653. C. *Ho.* vt. Erat signatum: *Leopold*. Infra habebatur: *E. Gottignies*. Encore plus bas: A l'Evesque de Grand.

L'inscription étoit: A très-Reverend Pere en Dieu nostre très-cher & bien amé Evesque de Gand du Conseil d'Etat du Roy Monseigneur.

Le soubsigné Secretaire de son Eminenee Monseigneur le Cardinal Archevêque de Malines atteste que la Copie suscrite après collation faite s'accorde avec l'Original.

A. D. Smet. Secret.

C.

Littera Sua Casarea Majestatis ad Electorem Trevirensem, &c.

REVERENDISSME & Seren. Princeps Elector, & Consobrine Charissime. Ex Dilectionis vestræ Litteris 30. Julii præsentis anni ad Me datis uberius intellexi ea, quæ Dilectio vestra contra Abbatem Monasterii Aureæ Vallis nuncupati in Ducatu meo Luxemburgico siti, & Dilectioni vestræ seu Archiepiscopo Trevirensi in Spiritualibus subjecti, mihi palam facienda censuit, nimirum dictum Abbatem, atque aliquos eidem adhærentes Religiosos instante urgenteque Vicario Generali præfati Archiepiscopatus Bullam Pontificiam, quæ incipit *Unigenitus Déi Filius*, alias in omnibus Provinciis meis Belgicis jamdudum publicatam recipere non modo, verum etiam Formulario Alexandri VII. olim Pontificis Romani contra doctrinam Jansenii subscribere recusasse. Quibus perspectis Dilectioni vestræ celandum minime esse duxi, me debita mandata expediri præcepisse, quæ ad conservandam puritatem Religionis nostræ Orthodoxæ conducere valeant, qui de reliquo Dilectioni vestræ affectum Consobrini amantissimi gratiam ac benevolentiam meam Cæsaream benigne confirmo. Viennæ 16. Octobris 1720.

Dilectionis vestræ.
Bonus Consanguineus
CAROLUS.

CÆSAR ad Electorem Trevirensem.

REPONSE

De Messieurs les Conseillers Fiscaux à la Requete Civile precedente.

MAître Zegere Bernard Van-Espen Docteur en Droit, & Professeur des SS. Canons en l'Université de Louvain; joints à luy, les Conseillers Fiscaux de l'Empereur & Roy, ayants en communication de la Requête presentée à la Cour par Messire Pierre Govarts Conseiller Ecclesiastique en ce Grand Conseil, Vicaire Apostolique de l'Evesché de Bois-le-Ducq, à luy validée pour Civile le 19. de ce mois de Janvier 1722. & les six pieces y enoncées & jointes, disent de debattre la ditte Requeste & pieces d'impertinence, frivolité & autrement *quatenus contra*, & d'accepter à profit ce qu'en resulte à leur avantage, contendant à rejectien, consentant neanmoins qu'elle soit jointe an differend, pour à la decision d'icelluy y estre pris tel egard que de raison, sauf contredits secrets, demandant depens.

Etoit signé: *Colóma. Keyarts.*

APOSTILLE.

Soit joint au Procès, pour à la decision d'icelui y estre pris tel egard que de raison. Fait à Malines le 24. Janvier 1722.

ADDITIONALIS DEDUCTIO

Ad similem prolixiorem pro Z. B. VAN-ESPEN J. U. D. & Sacror. Canonum Professore, SUPPLICANTE:

Contra D. PETRUM GOVARTS *Consiliarium Ecclesiasticum hujus Magni Consilii, necnon Vicarium Apostolicum Sylvæducensem,* *INTIMATUM.*

SUPPLICANS habita communicatione Libelli Civilis, post statum causæ, huic Supremo Senatui per Intimatum oblati, censuit eumdem simpliciter rejiciendum, sibi reservans secretas contradictiones in quantum opus; utpote nihil in hoc Libello allegatum reperiens, quod anterioribus Scriptis per Intimatum non propositum, & per DD. Consiliarios Fiscales, ipsumque Supplicantem abunde non refutatum.

Hoc unum reperitur, Libellum hunc multis parergis ad causam principalem nihil aut parum pertinentibus esse refertum, idque unice ad causam principalem involvendam, protrahendamque, necnon ut suum erga Supplicantem ejusque Scripta inveteratam animi aversionem prodat.

Eam animi aversionem manifestam reddit, dum sub initium Libelli sui, mentionem injiciens Libelli per Supplicantem Consilio Status oblati, hunc pronuntiat *injuriosum Archiepiscopo Mechliniensi, Summo Pontifici, immo & ipsi Sacræ Cæsareæ & Regiæ Personæ, ipsiusque personali ac expresso Decreto contradicentem.*

Quid aliud sane, quam summa animi aversio, extorquere potuit adeo atrocem censuram adversus Libellum, in quo ne unus quidem vel in speciem injuriosus terminus contra Archiepiscopum, vel Pontificem, nedum contra Sacram Cæsaream & Regiam Personam, ipsiusve Decreto contrarius occurrit?

Nihil profecto simile in illo Supplicantis Libello reperisse Consilii Status Senatores, probat ejusdem Libelli ad hanc supremam Curiam pro Justitiæ complemento remissio; probant ejusdem Consilii adjunctæ Litteræ, quibus Senatores significant se ex præfato Libello deprehendisse, quod per eum Supplicans postulaverit reparationem injuriæ, quam famæ suæ ac doctrinæ prætendebat illatam, *Avancé contre son honneur & sa doctrine.*

Significant præterea se ex contextu ipsius Libelli deprehendisse, quod prætensarum injuriarum materia resultet ex Tractatibus, quos Supplicans ad manutenenda Jura Suæ Majestatis publici juris fecit. *Qu'ayant esté remarqué par le contenu de la même Requeste que la matiere desdits pretendues injures prendroient leur origine & resulteroient des Traitez que ledit Docteur auroit rendu publicques pour le maintien des Droits & Hauteurs de Sa M. I. & C.* Quin & addunt, *& son Royal service exigeant, qu'en ce point ledit Docteur soit protegé.*

Ne vero per Supplicantis latus Jura Suæ Majestatis, quæ in ejusdem Supplicantis Tractatibus typo editis asserta & vindicata erant, violarentur; sed contra ut Regia Jura simul cum Persona Supplicantis protegerentur, volunt iidem Senatores, ut Consiliarii Fiscales se in hac causa Supplicanti jungant: *Nous vous ordonnons au nom de Sa Majesté, qu'à cet effect les Conseillers Fiscaux du Grand Conseil se joignent à luy, pour autant qu'il se peut agir de la conservation des dites Hauteurs & de la Jurisdiction souveraine.*

Potuissetne Consilium Status ista huic Parlamento scribere, si Supplicantis Libellum reperisset injuriosum Archiepiscopo ac Pontifici, immo Sacræ Cæsareæ & Regiæ suæ Personæ, ejusque personali ac expresso Decreto contradicentem?

Num Consilium Status dixisset, servitium Regium exigere, ut Supplicans in hac sua doctrina protegeretur, si eam talem agnovisset, qualem Intimatus depingit? Adjungine Supplicanti Consiliarios Fiscales voluisset? *Et son Royal service exigeant, qu'en ce point ledit Docteur soit protegé?*

Interim ex his Litteris discat D. Intimatus causam hanc nequaquam potuisse ad Judicem Ecclesiasticum remitti, sed necessario remittendam fuisse ad hoc Magnum Consilium; quandoquidem, uti perspexerunt perspicacissimi Consilii Status Senatores, in hac causæ deductione & decisione, Majestatis Suæ Jura essent controvertenda; disquirendumque, utrum Supplicans Jura Regia tueri & vindicare volens, ea extra limites extendisset; ac propterea Supplicantis doctrina ut *novum fermentum*, quo Academia Lovaniensis purganda foret, palam traduci potuerit salvis Juribus Suæ Majestatis.

Noverat enim Consilium Status, ad solos supremos Senatus Regios spectare judicium in iis causis, in quibus de supremis Suæ Majestatis Juribus quæstio vertitur, nec ullum Judicem Ecclesiasticum in hujusmodi causa esse Judicem competentem, uti & abunde demonstrarunt DD. Consiliarii Fiscales.

Id autem quod pluribus sequentibus paginis profert Intimatus, ut ostendat quod Supplicans in Tractatu suo *de Promulgatione Legum &c.* asseruerit, Placitum Regium, quod in Provinciis Regiis ante Bullarum publicationem & executionem requiritur, indifferenter extendi ad quascumque Bullas etiam dogmaticas: id, inquam, evincit scopum Intimati fuisse, causam protrahere, cum hanc suam esse sententiam non tantum nullibi negaverit Supplicans, sed & ex sola præfati ipsius Tractatus inspectione patescat.

Hoc unum reflectendum est quod Intimatus, ubi retulit verba dicti Tractatus quæ habentur *parte 3. cap. 1. §. 4. hujus edit.* de suo Immediate addiderit: *Si quidem, ut docet, Bulla quantumcumque dogmatica non obligat Catholicos* in Conscientia *antequam Placito Regio sit firmata.*

Cum tamen Supplicans in toto suo Tractatu ne vel verbo attigerit hanc quæstionem: Utrum Bulla dogmatica ante ejus promulgationem in Belgio factam, vel ante Placitum Regium obtentum, Belgas *in conscientia* obliget; sed hujus quæstionis discussionem decisionemque Theologis permittens, ipse contentus fuerit, tamquam professione Jurisconsultus, adstruere, Bullas etiam dogmaticas ante obtentum Placitum per Belgium publicari non posse, aut vim *novæ Legis* obtinere, nec ipsum populum ad earum observantiam per censuras, aliave media constringi.

Post hæc rursum recurrit D. Intimatus ad Litteras Philippi IV. de 13. Junii 1659. quas in præcedentibus suis Scripti[illegible] ad nauseam usque repetiit, & quibus tum per DD. Consiliarios Fiscales, tum per Supplicantem responsum fuit; atque ostensum etiam post receptas hasce Litteras, usum *Placiti* sive *Visa* super omnibus Bullis etiam dogmaticis illæsum perseverasse.

Itaque unicum illud hic iterum inclamat Intimatus, quod Supplicans, directe contra declarationem Regis, prætenda[illegible] Bullas etiam dogmaticas, nisi prævie Placitum Regium accesse[illegible]rit, publicari non posse in Belgio.

Verum, si verba integra ipsius Epistolæ Regiæ perlegisset Intimatus, riteque expendisset, haud difficulter profecto intellexisset, sententiam Supplicantis eidem Epistolæ nullatenus adversari.

Nam post verba per D. Intimatum relata, in Regiis Litteris subjungatur: *J'ai bien voulu vous faire cette, afin que san[illegible] sortir du stile, & de ce que par de-là s'est accoutumé de fair[illegible] en autre occasions de semblables matieres, vous permettiez que le dit Edict soit publié de la même sorte, que par mon ordre ont ét[illegible] publiée les autres Bulles de Sa Sainteté touchant le Livres de Jansenius.*

Quid evidentius, quam Regis mentem fuisse, ne in publicandis Bullis etiam dogmaticis a stylo in hisce Provinciis servari solito recederetur?

Cum igitur Belgii tunc Gubernator probe novisset, simile[illegible] Bullas secundum consuetum stylum in Belgio publicari non posse, nisi prius per Principem, ejusve Consilia *visæ, examinatæ* & tamquam pure dogmaticæ, nihilque contra Jura Regia continentes, nihil quod aut Patriæ Consuetudinibus receptisque moribus adversetur, aut Rempublicam sive Civilem sive Ecclesiasticam turbare posset inserentes, *recognitæ essent*, idem Gubernator, conformiter ad hunc solitum stylum, Decretum Romanum, de cujus publicatione agebatur, una cum Litteris Regiis misit ad Consilium Privatum, ut ibidem visum, examinatumque, & tamquam mere dogmaticum repertum publicari si[illegible]neretur.

Consilium Privatum, secundum Litteras Regias & stylum usitatum, visum ac recognitum tamquam mere dogmaticum Romanum Decretum publicari posse declaravit, Litteris expeditis, quibus Præses Consilii consuetam signaturam per verbum *Vidit* apposuit, quibusque indicabat Decretum visum fuisse & recognitum.

His Litteris receptis, scripsit Gubernator ad Consilia Regia, mandans ut nullum opponeretur impedimentum publicationi præfati Decreti, eo quod dogmaticum apparet: *Et pour ainsi comme il se void assez que ladite Bulle du dit 6. de Septembre 1657. est de la nature & qualite de dogmatique, nous vous ordonnons, &c.*

Ubi patenter significavit Gubernator, Decretum istud visum fuisse & recognitum ut mere dogmaticum.

Et ne in similium Bullarum aut Decretorum publicatione sed prætextu quod dogmaticæ essent, a solito stylo recedatur, sollicite monet Gubernator, ut non moveatur difficultas super publicatione hujusmodi Bullarum dogmaticarum quæ scilicet *visæ* & tamquam tales *recognitæ* forent, sub hac expressa clausula: *Qui pourroient avoir été vues & reconnues être telles.*

Quid, quæso, manifestius, quam Consilia Regia, ipsumque Belgii Gubernatorem sibi habuisse, quod secundum stylum lo[illegible]tum quæcumque Rescripta Romana etiam dogmatica a Principe ejusve Auditoriis revidenda sint & recognoscenda ut talia, priusquam per modum novæ cujusdam legis in Belgio publica[illegible] sinantur.

Hanc porro revisionem, recognitionemque cum Regia plac[illegible]tatione coincidere, neque aliud genus Placiti Supplicantem [illegible] Tractatu suo requisivisse, toties ab eo & adeo claris termi[illegible] expressum fuit, ut plane cæcus fuerit D. Intimatus, si id ipsi non viderit.

Non ignorat quidem Supplicans, quod solitus ille stylu[illegible] quem Consilia Regia, ipseque Gubernator observari man[illegible]

verant

verant, summopere displicuerit Ministris Curiæ Romanæ, hique eum reputaverint omnino cum Placito Regio coincidere: uti cognoscitur ex Libellis per Nuntium Madriti & per Internuntium Bruxellarum, respective Suæ Majestati & Gubernatori oblatis.

Quos Libellos potuerat legere Intimatus tum in citato Tractatu, tum in Appendice Monumentorum ad eumdem Tractatum per Intimatum toties reclamatum.

Notandum autem præsertim Libellus Internuntii Bruxellis residentis oblatus Gubernatori anno 1682. (qui & integer habetur in dicta Appendice sub littera *Y*) occasione scilicet Epistolæ Consilii Privati ad Archiepiscopum Mechliniensem datæ, qua monebatur Præsul, ne procederet ad publicationem Decreti Congregationis, in quo Theses quædam condemnabantur, priusquam Decretum istud in Consilio visum & recognitum esset.

In hoc Libello palam agnoscit & urget Internuntius, quod si necesse est ut Bulla, quæ dicitur dogmatica, per Consilia Regia ut talis recognoscatur, antequam in Belgio publicari possit, in effectu id idem fit, ac si Placitum Regium requireretur, in verbis: *Dignetur, quaso, Excellentia Vestra rem penitus introspicere, & sibi perspectum habebit, quod in unum incidit placetare aliquam Bullam, ac examinare an sit dogmatica; utroque enim casu subest arbitrio, voluntati, ac judicio Ministrorum Regis publicatio Apostolicarum dispositionum; hacque subordinatio & dependentia tolerari nequit a Sancta Sede in illis, qua sunt mere dogmatica, quaque tantum concernunt puritatem fidei atque animarum salutem.*

Quin immo in eodem Libello Internuntius arguere non veretur Marchionem *De Caracena* Belgii Gubernatorem, quasi Litteris Regiis obstitisset, dum secundum stylum consuetum voluit, & Regiis Consiliis significavit, oportere Bullas vulgo dogmaticas, antequam publicentur, Consiliis Regiis exhiberi, & ab illis ut tales recognosci, in verbis: *Nulla amplius de ea facta fuisset mentio, nisi Dominus Marchio de Caracena Belgii Gubernator litteris* 10. *Decembris* 1659. *datis excessisset mentem, immo attentasset totaliter evertere dictam Suæ Majestatis determinationem, declarando debere placetari Bullas Beneficiales aut litigiosas, & permitti dogmaticarum publicationem, postquam fuerint inspecta & pro talibus cognita.*

Quid mirum post hæc, si D. Intimatus Curiæ Romanæ & Internuntio ob Vicariatum Apostolicum totius obstrictus Supplicantem traducere haud vereatur tamquam qui auctoritatem Sedis Apostolicæ arroderet, & Academiam Lovaniensem *novo fermento* inficeret, hac scilicet ratione, quod Supplicans Bullas dogmaticas publicari non posse sustineat, priusquam in Consiliis Regiis visæ & recognitæ ut tales fuerint, aut Regis consensus accesserit, & de eodem consensu sive per *Visa*, sive per litteras, sive alio quocumque modo constiterit: prout nihil aliud requisivisse Supplicantem in Tractatu suo, per suam præcedentem Deductionem ostendit.

Præterea, si animo pacato dictum Tractatum Supplicantis, ejusque Appendicem perlustrasset Intimatus, intellexisset omnes conatus Internuntii irritos fuisse, & consuetum stylum integrum remansisse, atque inter cætera reperisset, Consilium Privatum per Litteras datas 9. Decembris 1682. Archiepiscopo Mechliniensi inhibuisse, ne ad publicationem Decretorum S. Congregationis Cardinalium, quibus quædam Theses condemnabantur, procederet, priusquam dicta Decreta in Consilio visa essent atque recognita; reperisset insuper, Archiepiscopum receptis hisce litteris promulgationem illorum Decretorum suspendisse, nec prius ad eam processisse quam in Consiglio visa & cognita fuerint; tunc autem demum publicationem permisisse, cum ea visa & recognita intellexerat; prout hæc omnia constat ex Litteris Consilii . . . . Decemb. 1685. quæ integræ reperiuntur in Appendice sub littera X. item ibidem sub littera X. reperisset Intimatus Resolutionem Consilii Brabantiæ, anni 1660. ubi utraque Camera congregata resolutum fuit, quod non licebit ullam Bullam Apostolicam & Dogmaticam promulgare, nisi ea prius in Consilio visa, & ut mere Dogmatica cognita fuerit; quodque si secus fiat, promulgatio cassationi subjacebit. Quam quidem Resolutionem suam Consilium intimari jussit Archiepiscopo Mechliniensi & Antuerpiensi Antistiti.

Ex his evidens est, Consilia Regia, non obstante Libello Internuntii, in ea sententia perstitisse, quod Romana Decreta etiam dogmatica promulgari non possint, priusquam Consiliis exhibita, & recognita, sive, quod in unum incidit, placetata fuerint.

Sed nec hoc sat mirari potest Supplicans, quod Intimatus perscrutato, ut ipse fatetur, ejusdem Libro & Appendice, asserere audeat, Supplicantem ne unum quidem actum exemplumve hujusmodi Placetationis allegasse, cum totus ille ejus Liber & Appendix talibus actis abundent.

Magis autem stupendum, Intimatum persistere in eo, quod in sua Persistentia asseruerat; scilicet Bullam Urbani VIII. quæ incipit *In Eminenti*, ante illius in Belgio promulgationem, Placito Regio firmatam non fuisse; cum, si oculos dumtaxat aperuisset, vidisset utique necessitatem Regii Placiti nunquam adversus prætensiones Curiæ Romanæ magis assertam fuisse, quam occasione hujus Bullæ; uti ostenditur in citato *Tract.* Supplicantis, *part.* 4. *cap.* 3. §. 2.

Quin speciali Decreto Regio, sive Litteris Placiti, Bullam *In Eminenti*, antequam publicaretur, munitam fuisse, Intimatus cognoscere potest ex inspectione Edictorum Brabantiæ, ubi *part.* 3. *lib.* 1. *tit.* 3. refertur Edictum speciale sive Ordinatio Philippi IV. quo non tantum fieri permittitur hujus Bullæ promulgatio, sed & modus præscribitur promulgationis faciendæ.

Immo auctoritate Regia mutatur pœna excommunicationis latæ sententiæ in ipsa Bulla contra transgressores comminatæ, in mulctam pecuniariam, & in pœnam exilii moribus Belgarum convenientiores.

Sed nec executio hujus pœnæ temporalis Ordinariis locorum, aut Inquisitoribus committitur, prout committitur in Bulla: sed Consiliis Regiis, eorumque Officialibus, etiam contra delinquentes Ecclesiasticos, sive Regulares fuerint, sive sæculares.

Ex ispectione item tum Tractatus Supplicantis *part.* 4. *cap.* 3. §. 1. tum Edictorum Flandriæ *part.* 3. *lib.* 1. *Rub.* 6. deprehendere potest Intimatus, Litteras Archiducis Leopoldi, quibus præcipit Consiliis Regiis atque Episcopis publicatione & clausula gravissima in verbis: *Ayans neantmoins trouvé convenir nous declarer, que comme ès dittes Bulles se trouvent apposées sur la fin certaines clauses portantes en substance, que publication en estant fait à Rome, emporteroit force d'obligation non plus ou moins, que si elle avoit été faite en particulier dans un Royaume, Estat, ou Province de la Chrestienneté, ce que n'a jamais ete reçu, admis, ni pratiqué pardeça, ains seroit contraire aux Privileges, franchises, libertez, & anciennes Costumes de ce Pays, nous n'entendons que par la publication presente, qui se fera desdites Bulles, puisse être tiré aucun argument ou prejudice & innovation desdits Privileges, libertez, & Coustumes anciennes, ains qua notre intention est qu au regard de semblables publications soit observé & gardé ce que a été usité & accoustume de tout temps.* Hæ Litteræ Archiducis datæ sunt ad Episcopum Gandensem 28. Februarii 1651.

Quis ad hæc non obstupescet, Intimatum tam asseveranter idque iterato, ausum esse asserere, quod Bulla *In eminenti* nullo Regio Placito ante promulgationem fuerit munita?

Novit Supplicans & ex citato sæpius Supplicantis Tractatu, *part.* 4. *cap.* 3. §. 4. novisse poterat Intimatus, quod ob clausulas Edicto Regio, & præsertim Litteris Archiducis Leopoldi insertas, vehementer commotus fuerit Internuntius, atque ad illius querelas evibratum fulmen Vaticanum adversus prælaudatum Archiducem, sive emanarit Decretum Romanum Innocentii X. cujus hic meminit Intimatus: sed nec eum latere debuit, quod idem Leopoldus Decretum istud Romanum ad Senatum Brabantiæ remiserit, atque ubi ex ipsius Consulta (quæ reperitur in sæpe dicto Tractatu sub littera *P.*) intellexit clausulas tum in Edicto Regio, tum in suis Archiducis litteris contentas, omnino conformes esse juribus ac moribus Patriæ, immo & pro conservandis Juribus Regiæ Majestatis necessarias, Vaticanum illud fulmen quasi ignem fatuum repulsaverit, nihilque immutarit circa prædictas clausulas, de quibus Internuntius conquestus fuerat.

Quantum ad Decretum Alexandri VII. de quo Intimatus, illud nonnisi Decretum fuit Congregationis Card. S. Officii latum adversus Consilium Brabantiæ propter ejusdem Consilii Sententiam, qua cassaverat, & irritam declaraverat tam transmissionem factam per Internuntium Decreti ejusdem Congregationis ad Archiepiscopum Mechliniensem, tum promulgationem per Archiepiscopum citra Placitum Regium attentatam.

Hoc dictæ Congregationis Decretum ab Internuntio signatum & sigillatum nocte inter 12. & 13. Maji 1658. Concellariæ Brabantiæ affixum cum rescrivisset Senatus, de negotio commonuit Archiducem Leopoldum Belgii Gubernatorem; cujus intellecta mente, Decretum illud tamquam nullum & Juribus Regiis contrarium suppressum fuit.

Quæ omnia, si Intimatus veritatem noscere voluisset, facile intellexisset ex *Tract.* Supplicantis, *part.* 4. *cap.* 4. §. 2. & ex Consulta Consilii Brabantiæ ad Archiducem Leopoldum, ibidem sub littera *R.*

Reliqua, quibus hunc Libellum replet Intimatus, profecto vani & inanes sunt clamores atque parerga, sive impertinentia ad præsentem causam, ita ut vix responsum mereantur.

Quid enim sunt quam vani clamores ea, quæ subjungit post relata Decreta Romana sub Innocentio X. & Alexandro VII. de submissione Suæ Regiæ Majestati, Philippi IV. erga Pontificia Decreta?

Nam nequidem verisimile est Decreta ista Romana Philippo IV. unquam innotuisse: cum enim alterum ad Leopoldum Archiducem, alterum vero ab Consilium Brabantiæ transmissum esset; alterum in Registris seu Archivi Consilii Privati, cui Archidux ad se missum communicaverat, & alterum in Archivis Consilii Brabantiæ absque ullo effectu reclusum remansit.

Hoc certum est, nullum Mandatum Regium datum fuisse, ut dicta Decreta Romana executioni mandarentur.

Nimirum clausulæ illæ, quæ tum in Ordinatione Regia, tum præcipue in Litteris Archiducis Leopoldi Internuntium offenderent, quasque Innocentius X. per Decretum suum tamquam libertati & Jurisdictioni Ecclesiasticæ, necnon auctoritati Pontificiæ adversas reprobarat, in utroque illo instrumento integræ remanserunt, prout & hodiedum legi possunt in libris Edictorum nostrorum Principum.

Similiter Sententia cassatoria Consilii Brabantiæ, de qua supra, integra remansit, hodieque in ejusdem Consilii Registris servatur, non obstante quod per Decretum sub nomine Alexandri VII. declarata esset nulla, ac auctoritatis Pontificiæ destructiva eique adversa, & Pontifex sub gravissimis censuris etiam excommunicationis latæ Sententiæ, eam ex Registris eradi mandasset. Neque ullus eorum Consiliariorum, qui ad dictam cassatoriam Sententiam concurrerant, unquam ab inflicta censura absolvi postulavit, etiamsi illi omnes declarati essent excommunicationem incurrisse, & ab ea absolutionem a Romano Pontifice petere jussi.

Quid porro ineptius ad hanc materiam, & ad probandum, quod Bulla Urbani VIII. contra Librum Jansenii absque Placito Regio promulgari debuerit, allegari potest, quam Epistola Archiducis Leopoldi ad Episcopum Gandensem data 18. Julii 1653. hic exhibita per Intimatum sub littera *B*, cum constet, eamdem Bullam biennio ante scriptam hanc Archiducis Epistolam, & placetatam fuisse & promulgatam, uti supra ostensum est.

Neque vero in hac Epistola præcipitur Episcopo Gandensi dictæ Bullæ publicatio, sed arguitur Antistes, quod in publicatione per ipsum ex Regio Mandato facta, quasdam clausulas inseruisset præter mentem Regis, prout ex ipsius Epistolæ tenore manifestum est.

Quæ Intimatus postea de Concordia Sacerdotii & Imperii interserit, deque Litteris iterum Philippi IV. necnon de promulgatione Bullæ *In eminenti* absque Placito Regio, verba & voces sunt, quæ nullam prorsus refutationem aut animadversionem merentur.

Id quod de Supplicante intermiscet, quasi is solus inter omnes Belgas istam de Placito Regio sententiam propugnaret, non potuit nisi animo per inveteratam aversionem contra personam Supplicantis obcæcato scribi; cum totus ejus Tractatus de Promulgatione Legum Auctoribus etiam Belgis eamdem sententiam propugnantibus refertus sit; ubi inter cæteros citatur celeberrimus ille & probatæ auctoritatis Jurisconsultus Stockmannus, qui hanc de necessitate Placiti etiam circa Bullas dogmaticas sententiam probavit, propugnavitque in speciali Tractatu, cui titulus: *Jus Belgarum circa receptionem Bullarum*, quemque occasione Bullæ *In eminenti* evulgasse creditur.

Ea, quibus dein Scriptum suum replet, scilicet de receptione aut promulgatione Bullarum *Vineam Domini Sabaoth* & *Unigenitus*, de earum ob defectum Placiti non receptione apud Clerum & Vicarium Apostolicum Hollandiæ; denique de iis qui Lovanii in Facultate Artium contra propositionem pro acceptanda Constitutione *Unigenitus* a Decano factam protestati fuere, & de extractis ex Scriptiuncula, cui titulus *Statera*; omnia sunt adeo ad hanc causam impertinentia, ut nullo responso digna censeat Supplicans; hæc enim sola quæstio hic agitur, num ob doctrinam, qua propugnatur necessitas Placiti Regii etiam pro Bullis dogmaticis, mereatur Supplicans publice traduci, tamquam qui auctoritatem Pontificiam quotidie arrodere non cesset, & cujus doctrina sit *vetus fermentum*, quo Universitas purganda sit.

Quid porro a Clero aut Vicario Hollandiæ circa prædictas Bullas actum sit, quidve a Decano Facultatis Artium Lovanii circa acceptationem Bullæ *Unigenitus* propositum, & quid tandem in Libello, cui titulus *Statera*, dictum referatur, nullatenus ad Supplicantem pertinet.

D. Intimatus nihil vel apparens, quod in sui defensionem producat, reperiens, nisi quædam verba ex Epistola Philippi IV. data 13. Junii 1659. non cessat ea repetere, & hic rursus, prout in sua Persistentia, tanta cum præcipitantia intrudit, ut non vereatur asserere, per hanc Philippi IV. Epistolam demum sopitas fuisse concertationes illas, quæ Internuntium inter & Consiliarios occasione Bullæ *In eminenti* exortæ fuerant; cum tamen eum latere nec potuerit, nec debuerit, eas plusquam sex annis ante datam hanc Epistolam sopitas fuisse per solemnem publicationem ejusdem Bullæ solemni Placito Regio præmisso factam anno 1651.

Non minus insulse se Intimatus convertit ad Edictum Caroli V. contra hæreses & errores Lutheri, quod integrum habetur *p.* 1. *Ed. ct. Flandriæ l.* 1. *Rub.* 6, *fol.* 88. adeo ut capere nequeat Supplicans, qui fieri potuerit ut Consiliarius Regius in istam sui defensionem allegare id ausus fuerit, quandoquidem ipsummet per Cæsareum Edictum, quo mandatur promulgatio & executio Bullarum Leonis X. contra Lutheri hæreses & errores, usum Placiti super Bullis dogmaticis evidenter probare intelligatur.

Quæ immediate in Libello Civili sequuntur, quasi Supplicans Regiis Edictis & Legibus illusisset, eaque ad contemnendas Pontificum Censuras & sacras Constitutiones, supprimere voluisset, non minus atroces quam vanæ imposturæ sunt.

Censuras enim & Constitutiones Pontificum non contemnit Supplicans, sed eas secundum Regulas Evangelii & Ecclesiæ prolatas, riteque promulgatas summa veneratione complectitur.

Verum Fulmina Vaticana, quæ Curia Romana per Decreta sua & Bullas contra Principes, eorumque Magistratus & Subditos Jura Regia adversus ejusdem Curiæ prætensiones & molimina vindicantes evibrare non cessat, merito nec Principes neque eorum Magistratus aut Supplicans timent, aut venerantur. Prout inter alia locum habet circa Bullam *Cœnæ Domini*, gravissimasque Censuras, quæ singulis annis Feria quinta Septimanæ Sanctæ Romæ contra Principes & Magistratus prætensionibus ultramontanis haud obsequentes vibrantur: & de quibus dici posset cum sapientissimo piissimoque Cancellario Universitatis Gersonio in Tract. cui titulus: *Circa materiam Excommunicationum Resolutio*, *Consid.* 7. quod eas pati vel timere, *esset asinina patientia, & timor leporinus & fatuus*.

Quapropter etiam Consilii Status Senatores non dubitarunt in Litteris ad hoc Magnum Consilium datis monere, quod servitium Regium exigat, ut in hac re persona Supplicantis protegatur: *Son Royal service exigeant, qu'en ce point ledit Docteur soit protegé*. Probe scilicet perspectum habuere providi Senatores, quod ubi Supplicans Opera sua, in quibus Jura Regia vindicantur, ac præsertim Tractatum suum *de Promulgatione Legum* in lucem edidit, fuerit natum fieri, ut Curiam Romanam contra suam personam vehementer concitaret, ejusque gravem indignationem incurreret.

Illa, quæ Intimatus hic iterum repetit de condemnatione Romana Operis Supplicatis, cui titulus: *Jus Ecclesiasticum &c.* jam ante in Deductione ostensa abunde sunt, esse impertinentia. Notandum duntaxat unicum, in Deductione pro *Feria tertia* per errorem positum fuisse *feria quarta* (*a*) qua habita fuisset Congregatio Cardinalium; sed id nullatenus officit iis, quæ ibidem dicta sunt, quia eadem plane forma servatur in Decretis utriusque Feriæ, neque majorem partem habet Pontifex in Decretis sive hujus sive istius Congregationis.

Quod inserit Intimatus de Epistola Patris D' Elbecque, non ob hunc finem annexuit aut allegavit eam Supplicans, ut prætensam condemnationem occultaret, sed unice ut ostenderet quam ob causam Dominus Van Susteren nomine Archiepiscopi Mechliniensis Opus illud Congregationi denuntiasset: prout Supplicans latius in anteriori Deductione exposuit.

Quæ vero in Libello Civili sequuntur usque ad finem, frivola sunt ac denuo repetita. Atque inter cætera, quid magis frivolum proferri potest, quam quod *Vicarius Pontificius non possit retractare sua dicta conformia dictis Pontificum, nisi retractando verba ipsorum Pontificum?* Potius dixisset, non posse Vicarium Pontificium sua dicta retractare, nisi retractando eas Romanæ Curiæ prætensiones & opiniones, quæ ad nil aliud collineant, quam ut existimentur quæcumque Bullæ Pontificiæ, solito more Romæ publicatæ, absque ulla ulteriore in Provinciis promulgatione, omnes per universum Orbem Christianum Fideles obligare. Quam Romanæ Curiæ opinionem stabilire voluisse Intimatum per suam ad Archiepiscopum Epistolam, necnon per Scripta in hac causa exhibita, ostensum est in anteriori Deductione.

Quod addit, etiam ipsos Principes Catholicos, ac præsertim Philippum IV. rejecisse setentiam Domini Van-Espen, neque Intimato tamquam Consiliario Regio licere, revocando dicta sua directe vel indirecte, Decretum Regis improbare; non modo frivolum, sed & falsum est, in quantum asserit sententiam Supplicantis per Litteras Philippi IV. fuisse reprobatam.

Si enim integras litteras inspexisset ac retulisset, evidenter patuisset, quod Philippus IV. per hasce Litteras, nec in speciem Supplicantis sententiam rejecerit.

Nam uti sæpius dictum est, Supplicans duntaxat adstruxit *stylum* in hisce Provinciis in materia Placiti observari *solitum*, quem & Philippus IV. observari voluit.

Stylus autem hac in parte ab antiquo is fuit, ut Bullæ ac Decreta Romana quæcumque etiam dogmatica, & Romæ consueto more publicata, Belgas non obligent, nisi in Provinciis denuo fuerint promulgata, idque prævio Placito sive consensu Regio.

Insuper consuetus stylus habet, ut pro publicandis Bullis dogmaticis quodcumque Placitum seu consensus Regius sufficiat, sive verbo, sive scripto detur.

Denique, ut non requirantur Litteræ Placiti, in forma ordinaria expeditæ, nisi in materia beneficiali & inter partes litigiosa, *qu'en matiere beneficiale, & litigieuse entre parties*; uti & Supplicans late deduxit in Tractatu suo, *part.* 5. *cap.* 3. §. 3. ubi una ostenditur, quare in Consiliis Regiis non extet formulare litterarum Placiti, nisi super Rescriptis Romanis, quæ materiam beneficialem concernunt.

Profecto si D. Intimatus Tractatum illum ejusque Appendicem pervoluisset studio cognoscendi veritatem potius quam carpendi Supplicantem ipsiusque doctrinam, invenisset usum Placiti viguisse jam inde ante tempora Caroli V. etiam circa Bullas dogmaticas, sive quæ salutem animarum concernunt, prout indubie sunt Litteræ *Indulgentiarum*; uti videre est ex Litteris Archiducis Philippi, qui erat Pater Caroli V. quæ exhibentur in citata Appendice sub litt. *NN.* & *OO.*

Si ea, quæ in Libello Civili sequuntur, considerentur; quid iterum frivolum magis ac ridiculum esse queat, quam quod Intimatus terrere velit Supplicantem, minando fore ut nisi Supplicans desistat, compellatur Intimatus hanc historiam publici juris facere? prout in simili casu facit per librum suum hic junctum sub littera *F*.

Summopere porro obstupuit Supplicans ad id, quod sub finem hujus Libelli Civilis insinuatum reperit, idque per seniorem hujus Parlamenti Consiliarium, quasi scilicet exceptio declinatoria, sive incompetentia adhuc superesset, neque lis sufficienter hactenus contestata haberi debeat, postquam causa principalis plene instructa fuit & conclusa, immo & Libellus Civilis oblatus, partique communicatus, in quo quidquid in causa principali ad plenam instructionem deesset, deducitur.

Per isthæc huic Libello Civili, quantum ad ea quæ juris sunt, abunde satisfactum esse, sub humili correctione confidit Supplicans, quoad ea quæ facti sunt persistens in termino per Procuratorem habito.

Signatum, Z. B. VAN-ESPEN.

(a) Mendum illud in hac editione novissima correctum est, *Cap.* 4.

SEN-

SENTENTIA
MAGNI CONSILII
Pronunciata in hac Causa 23. Februarii 1722.

VEU au Grand Conseil de l'Empereur & Roy nôtre Sire le different entre Zeger Bernard Van-Espen Docteur en Droit & Professeur des Sacrés Canons en l'Université de Louvain, Suppliant par Requête presentée au Conseil d'Etat de Sa Majesté Imperiale & Catholique, le 13. de Juillet 1719. envoyée ceans en Justice par Decret dudit Conseil, & par Lettres de Son Excellence de la même date avec ordre aux Conseillers Fiscaux de se joindre au Suppliant pour autant qu'il s'y peut agir de la conservation des hauteurs de Sa Majesté & de sa Jurisdiction souveraine; lesdits Conseillers Fiscaux joints ensuite desdites Lettres d'une part: Messire Pierre Govarts Conseiller Ecclesiastique de ce Conseil, & Vicaire General de Bois-le-Duc, Rescribent, & Suppliant par Requête validée pour Civile du 19. Janvier 1722. sous benefice de laquelle il a exhibé pieces débattues par partie jointe au different par Ordonnance du 24. dudit mois, d'autre. LA COUR rejette ladite Requête validée pour Civile au Rescribent: & faisant droit, le declare dans ses fins declinatoires non recevable ni fondé, & tenant la cause pour suffisament contestée, declare n'avoir été permis au Rescribent d'inserer dans sa Lettre du 8. de Decembre 1718. jointe au different la periode commençante: *Praecipue unus qui non cessat*, jusque à la fin, *comme étant contraire aux Droits, Hauteurs, & Jurisdiction Souveraine de Sa Majesté, injurieuse au Suppliant, & contre la vérité*, en ce que ledit Suppliant dans son Livre, *ad Jus Ecclesiasticum Universum, tit. de Jurisdict. Eccles.* auroit pretenduement enseigné, *que la Jurisdiction temporelle accordée aux Ecclesiastiques par les Princes ne seroit autre que precaire*: fait deffense au Rescribent d'avancer à l'advenir des pareilles propositions & allegations, à peine de plus grande demonstrations: & disponsant sur la conclusion prise par l'écrit du 7. Octobre 1719. ordonne que les termes injurieux, qui se trouvent dans ses écrits d'Advertence & Persistence, seront tracez par un des Greffiers du Conseil en presence des Conseillers Fiscaux aux endroits à designer par le Conseiller Rapporteur de la cause, conformement à se Instructions, Condamne le Rescribent en l'amende de ladite Requête validée pour Civile presentée aprés acte dispositif, & aux dépens du different au taux de la Cour; & resteront les pieces à la Chambre Fiscael. Prononcé à Malines le 23. Fevrier 1722. *Signé*. A. P. VAN ERTBORN.

Insinué par le soubsigné Huissier ord. au Seigneur Conseiller Govarts ce 3. de Mars 1722.

Signé, Ant. Gillis.

ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN

J. U. DOCTORIS ET SACRORUM CANONUM PROFESSORIS

IN ACADEMIA LOVANIENSI

DE NUMERO EPISCOPORUM AD VALIDAM ORDINATIONEM EPISCOPI REQUISITO

RESPONSIO EPISTOLARIS

OCCASIONE

DISSERTATIONIS EXIMII D. DAMEN

S. Th. Doctoris & Professoris in eadem Academia super eadem quæstione evulgatæ.

PRÆFATIO.

NON abs re viſum fuit ſubjunctæ *Reſponſionis Epiſtolaris* &c. editioni verbulum præmittere de *Reſponſionis* occaſione, & Scriptore.

Poſtquam Reverendiſſimi Cornelii Steenovii Archiepiſcopi Ultrajectentis Canonica electio, & ſecuta conſecratio, orbi Theologi, ac Juris Periti non pauci, quin & varii celebres Epiſcopi, Archiepiſcopo de dignitate, quam adeptus erat, per ſcriptas litteras gratulati ſunt. Ex iis, quos temporis circumſtantiæ Potentiorumque metus ſententiam ſuam prodere prohibebant, complures temporis circumſtantiæ Potentiorumque metus ſententiam ſuam prodere prohibebant, complures ſecretius atque etiam apud Amicos quod geſtum erat probabant, & avidius cauſam Ultrajectinam indagare cœperunt, non ſine ſincera erga afflictam & periclitantem Eccleſiam commiſeratione.

Simul ac autem iſtud lucis crepuſculum exoriri, oveſque nobis creditas in novam ſpem erigi, animadverterunt implacabiles Adverſarii, omnes nervos intenderunt, quo ſalutaria conſilia diſſiparent.

Hinc prodiit nuper ſub nomine Hermani Damen Doctoris Lovanienſis *Diſſertatio*, admodum virulenta & omnes moderationis terminos excedens; uſque adeo autem rationum pondere deſtituta, ut fere ad animos non ſatis eruditorum perturbandos concinnata videatur. Acerbiſſime perſtringit ſupra memoratam conſecrationem, eo quod Pontificia confirmatio non obtenta, & ab uno Epiſcopo peracta fuerit. Attamen non ignorans ejuſmodi uſus in gravi neceſſitate non ſemper poſſe exactiſſime ad litteram obſervari, eamque ob rationem quæ hic geſta ſunt apud æquos & partium ſtudio vacuos in partem benigniorem accipiendam, ipſam conſecrationis ſubſtantiam aggreditur. Tres Epiſcopos juxta ipſum jus divinum ad hanc actionem ita neceſſarios ſtatuit, ut niſi Pontificis diſpenſatio interveniat, iſta actio ſit prorſus irrita: & iſtud quidem commentum tamquam probabile, ſeu veriſimile, obtrudere conatur. Neque ſine aſtutia; nam talium ſcrupulorum injectio, populum a ſic conſecratis Epiſcopis poſſet deterrere.

Sed undenam commento, antiquitus ignoto, probationes arceſſet? Idonea ex antiquitate documenta requiri nemo cordatus negaverit. Ipſe interim non alia adducit, quam Epiſtolas Pontificum Anacleti, Aniceti, Damaſi, & Joannis III. quas ſpurias eſſe, & hiſce Pontificibus ſæculo octavo obtruſas, Reſponſio Epiſtolaris invicte demonſtrat, & ut tales ab omnibus Eruditis habentur. Et hiſce Epiſtolis corruentibus omne robur amittunt teſtimonia Leonis III. & Epiſcoporum quorumdam Galliæ, & Germeniæ, qui illis Epiſtolis, ut genuinis veterum Pontificum fœtubus (ſic enim per errorem ſentiebant) unice nitebantur. Rectius autem Diſſertator attendiſſet ad præclarum Symmachi Papæ Monitum, Epiſt. IX. ad Epiſcopos Galliæ ſcribentis: *Quod ſit præter regulam, modo ſit ex juſta cauſa, non infringit regulam, quam ſola pervicacia & antiquitatis contemptus lædit. Nam quamvis a Patribus ſtatuta diligenti obſervatione & obſervanti diligentia ſint cuſtodienda, nihilominus propter aliquod bonum de rigore legis aliquid relaxatur, quod & ipſa lex caviſſet, ſi prævidiſſet. Et ſæpe crudele eſſet inſiſtere legi, cum obſervantia ejus eſſe præjudicıabilis Eccleſiæ videtur: quoniam leges ea intentione latæ ſunt, ut proficiant, non ut noceant.*

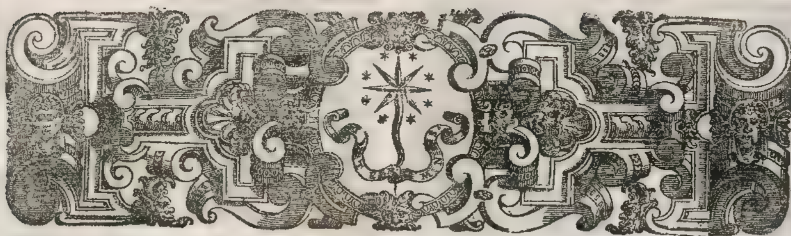
Ita ut in Diſſertatorem apprime quadrent verba Illuſtris Martyris Joannis Fiſſcheri, Roffenſis Epiſcopi, quibus ineptos Diſputatores perſtringit: (*) *Qui rationes invalidas & inefficaces adfert, perinde eſt ac ſi nullas attuliſſet: immo longe ei ſatius fuiſſet ſi nullas adduxiſſet. Cum enim quis ſententiam aliquam nulla fultam ratione producit in medium, ſimpliciter & nudis verbis eam aſſerens, dubitare de illo adhuc poſſumus, num Abditum aliquid ſoliditatis habeat, cui innitatur, quod hactenus non explicuit. Verum qui ſuam opinionem rationibus munit, quæ palam ſunt invalidæ, nulliuſque roboris, profecto ſe ipſum probat hallucinatum fuiſſe, atque fallacibus inductum rationibus, ut ita opinaretur, ſuumque errorem ipſe manifeſtum facit; quando cunctis apertiſſime liquet eam omni ſolida carere baſi.*

Hæc de *Reſponſionis epiſtolaris* occaſione. Auctorem vero quod attinet, plurimis libris, multa ac ſana doctrina refertiſſimis, percelebre ſibi nomen tum domi tum foris acquiſivit. Ætate grandævus eſt, immo octogenarius, ſed in ſenili corpore mentis vigor ad ſtuporem uſque perſeverat. Sacrorum Canonum & Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſtudio ſexaginta annorum ſerie diligentiſſime incubit, inſignem erga Deum religionem cum aſſiduo ſtudii labore conjungens. Præfecturas eccleſiaſticas aut Academicas, pingueſve proventus, nunquam quæſivit; quin & modicam præbendam, quam junior obtinuerat, cum in Lovanienſi Academia ſedem figere decreviſſet, in Virum alium, non ſanguinis conjunctione at meritis ſibi charum, tranſcripſit, abſque ulla temporalis commodi exſpectatione vel reſervatione. Relicta ſibi a Patre hæreditate contentus fuit. Unde non mirum, quod a ſæculi vinculis, ac amore expeditus nec periculis terreri, nec blanditiis abduci potuerit, quo minus intrepide, cum res exigebat, pro veritate & juſtitia loqueretur. Ah utinam tantum juris Profeſſorem divina benignitas nobis adhuc diu conſervet, eique plures ſimiles ſuſcitet!

Plura de Viri Clariſſimi, etiamnum viventis, virtutibus dicere, ſingularis ejus modeſtia me prohibet.

DE

(*) Libro de unica Magdalena.

DE NUMERO EPISCOPORUM

AD VALIDAM ORDINATIONEM EPISCOPI REQUISITO

RESPONSIO EPISTOLARIS

Occaſione Diſſertationis Eximii D. Damen S. Th. Doctoris & Profeſſoris in eadem Academia ſuper eadem queſtione evulgatæ.

Admodum Reverende ac Ampliſſime Domine.

ITTERAS veſtras accepi, a quibus intelligo notam Vobis eſſe Diſſertationem Eximii D. Damen *de Numero Epiſcoporum ad validam Ordinationem Epiſcopi requiſito*: Occaſione cujus ex me ſcire deſideratis, quæ mea ſit ſententia *de Ordinationibus Epiſcoporum per unum Epiſcopum celebratis, præcipue in caſibus neceſſitatis; & an ullam habeat veri ſpeciem, quod juxta Jus Divinum tres Epiſcopi ad tales Ordinationes ita requirantur, ut aliter habendæ ſint irritæ & invalidæ.*

I. Circa quam quæſtionem quid ſentiam, ſufficienter, uti exiſtimo, expreſſi in *Jure Eccleſiaſtico Tom. I. parte 1. tit. 15. cap. 1. hujus edit.* ubi oſtendi, juxta *Canonem IV. Nicænum* Epiſcopi Ordinationem celebrari debere a tribus ut minus Epiſcopis ejuſdem Provinciæ, una cum Metropolitano, ſic ut reliqui, qui forte non aſſiſtant, conſenſum ſaltem in Litteris expreſſum præbeant.

II. De hac Diſciplina ſæculo IV. ſcribit S. Innocentius I. ad Victricium Rothomagenſem Archiepiſcopum, addita de requiſito trium ut minus Epiſcoporum numero, & cæterorum conſenſu Decreti ratione in verbis; *Ne unus Epiſcopus ordinare præſumat*, NE FURTIVUM BENEFICIUM PRÆSTITUM VIDEATUR: *hoc enim*, inquit, *& in Nicæna Synodo conſtitutum eſt atque definitum*. Quaſi diceret: Noluit Synodus, ut Epiſcopus *furtive* in Ovile Chriſti aſcendat; ſed *publice*, id eſt, Eccleſia univerſa, per cujuſque Provinciæ Epiſcopos repræſentata, probante & aſſentiente.

III. Non abſimilem hujus Diſciplinæ rationem, prout ibidem notavi, dedit S. Anſelmus Archiepiſcopus Cantuarienſis in Epiſtola ad Regem Hiberniæ, quæ eſt *Lib. 3. Epiſt.* 147. in qua deplorat invaluiſſe conſuetudinem, ut in illo Regno Epiſcopi paſſim eligerentur „ & ſine certo Epiſcopatus loco con„ ſtituerentur, atque *ab uno Epiſcopo*, ſicut quilibet Presby„ ter, ordinarentur “. Deinde dicit: „ hoc ſacris Canonibus „ omnino contrarium eſſe, qui taliter inſtitutos aut ordinatos, „ cum ſuis Ordinatoribus, ab Epiſcopatus Officio deponi præ„ cipiunt “. Poſtquam autem circa primum abuſum dixit: „ Epiſcopum, niſi certam Parochiam habeat, conſtitui ſecun„ dum Deum non poſſe “: oſtenſitque quam indigna ſit praxis contraria; tum de altero abuſu loquitur in hunc modum: „ Minus quoque quam a tribus Epiſcopis ordinari non debet, „ tum propter multas alias & rationabiles cauſas, quas Epi„ ſtolaris brevitas non admittit; tum ut fides, vita, & ſollici„ tudo ejus, qui invigilare debet, idoneis & legalibus *Teſtibus* „ comprobetur “. Adeoque S. Anſelmus hanc unicam, tamquam præcipuam, cauſam exprimit, quare in Ordinatione Epiſcopi plures Epiſcopi debeant aſſiſtere; ut ſcilicet merita Epiſcopi ordinandi *idoneis Teſtibus* comprobentur.

Ex hiſce confidenter concluſi, nec S. Innocentium, nec S. Anſelmum, Epiſcoporum Ordinationes ſine legitimo Epiſcoporum numero factas, tamquam nullas invalidaſque rejicere; ſed ſolum arguere, eas clandeſtine ac ſine legitima quaſi approbatione peragi; pluriumque Epiſcoporum præſentiam non tam ad validitatem Conſecrationis, quam ad diſcutiendam & comprobandam Ordinationem, requirere.

IV. Hanc itidem de numero Epiſcoporum, ad Ordinationem Epiſcopalem requiſito, ſententiam expoſui in Scholio ad *Canonem IV. Concilii Nicæni* in Tractatu *Hiſtorico-Canonico in Canones* (a).

V. Porro eamdem illam ſententiam, quod nimirum Ordinatio Epiſcopi per unum tantum Epiſcopum celebrata teneat, nuſquam ab ullo alicujus eruditionis Viro hactenus in dubium vocatam, nedum impugnatam legi.

VI. Quapropter miratus fui, cum intellexi in Scholis publicis hujus Academiæ, occaſione Ordinationis Reverendi admodum & Ampliſſimi D. *Cornelii Steenovii* in Archiepiſcopum Ultrajectenſem, eam ſententiam impetitam fuiſſe, quaſi Ordinatio hæc reputanda foret invalida, idque hac duntaxat ratione; quod a ſolo Epiſcopo *Babylonienſi* fuiſſet peracta. Sed id, cum non niſi diſputative in Scholis diſceptatum eſſet, parum me movit.

Verum ubi didici, publico etiam Scripto per Doctorem *Damen* propugnari, quod non tantum ex præſcripto Canonum, ut canonice fiat Epiſcopi conſecratio; ſed & ex inſtituto Chriſti ad hujuſmodi Ordinationis validitatem trium ut minus Epiſcoporum præſentia plane neceſſaria ſit de lege ordinaria; magis obſtupui, vixque factum credere potuiſſem, niſi ipſe ſcriptiunculam inſpexiſſem; & quid Eximius Auctor ſentiret comperiſſem.

VII. Itaque ſub initium ſuæ *Diſſertationis*, inter varias Scholaſticorum opiniones de numero Epiſcoporum ad Ordinationem Epiſcopalem requiſito, hanc tertiam adfert *num.* 3. „ Eorum, „ qui, inquit, cenſent, quod *ex inſtitutione Chriſti*, adeoque *ex* „ *Jure Divino; ad valorem Ordinationis Epiſcopalis de Lege Ordi-* „ *naria requirantur tres ut minus Epiſcopi*, tamquam Miniſtri „ ordinarii & neceſſarii. Et *num.* 8., hanc tertiam, inquit, „ opinionem tamquam ſpeculative veriſimiliorem cum pluribus „ gravibuſque Auctoribus amplector.

Ego autem opinionem hanc hactenus plane improbabilem crediderам, ac propoſueram: unde admodum avidus fui diſcere, quænam in illius opinionis probationem Sacræ Antiquitatis monumenta produceret Eximius Diſſertator.

VIII. Cum enim ſecundum eam opinionem ex inſtitutione Chriſti, adeoque ex Jure Divino, tres ut minus dicerentur requiri Epiſcopi ad validitatem Ordinationis Epiſcopalis; ſciremque nihil vel plauſibiliter tamquam ex Chriſti inſtitutione ſive Jure Divino ad validitatem alicujus Sacramenti requiſitum haberi poſſe, niſi hoc ipſum ex Verbo Dei ſcripto vel tradito haberi monſtretur, dubitare fas non erat, quin ea quæ ad ſtabiliendam dictam opinionem a Doctore Theologo adducerentur, vel ex Sacro Textu, vel ex indubitatis Apoſtolicæ Traditionis Monumentis foret deprompta; ut ita oſtenderetur illud dogma de requiſito ad valorem Ordinationis Epiſcopalis trium ut minus Epiſcoporum numero a Chriſto per Apoſtolos, mediante Verbo Dei ſcripto aut tradito, ad nos perveniſſe.

IX. Obſtupui autem vehementer, quin & indolui, cum vidi in probationem hujus opinionis, in re tanti momenti, a Doctore Theologo hujus noſtræ Univerſitatis, qui inter Seniores & maximis dignitatibus auctus honoratur, primo loco & tamquam pro firmiſſimo fundamento adduci Epiſtolam ſecundam, uti vocat, S. ANACLETI *ad univerſos Galliæ Epiſcopos*, quam ut ſpuriam & inter fœtidas *Iſidori Mercatoris* merces, uno conſenſu omnes rejiciunt Eruditi. Et ſane quis Academicorum non ſummopere doleret, dum videt Doctorem Lovanienſem, eumque ad primarias in Academia & Ec-

(a) Extat citatus Canon IV. Concilii Nicæni *Tom. IV.* hujus editionis.

& Ecclesia dignitates evectum, palam typis vulgata Dissertatione ostendere tantam Antiquitatis ignorantiam, ut similes spurias Litteras, seu fœtidas impostoris alicujus merces, pro sacratis Antiquitatis monumentis obtrudat.

Si enim Tomum primum Couciliorum, quæ nuper edita sunt per Philippum Labbæum, tamquam verum Antiquitatis Monumentorum Codicem inspexisset, mox sub initium invenisset eruditissimam hujus Auctoris observationem, in qua de omnibus hisce Decretalibus Romanorum Pontificum, qui ante Siricium Bi- fuerunt, pronuntiat: Mirum est viris doctissimis Turriano, nio, & quibusdam aliis, in tanta eruditionis Ecclesiasticæ luce probari potuisse Decretales istas Epistolas; a quocumque seu Mercatore seu Peccatore fabricatas, & Antiquis Romanæ Urbis Pontificibus circiter annum Christianæ Epochæ DCCC. *sup- positas*: Adeo enim perspicacibus Viris *deformes* videntur, hoc *fu-* saltem tempore, *ut nulla arte, nulla caussa aut purpurisso*, *cari possint*.

Vel si Lupum nostrum, quem pro sua opinione extollit Dissertator, prout decet, legisset, reperisset, quod eruditus hic Auctor *Tom. IV.* Scholiorum in notis ad Canonem 3. *Dictatus* vulgo *Gregorii* VII. Epistolas illas Decretales, quas passim vocamus Collectionis *Isidori Mercatoris*, rejiciat, tamquam quas aliquis *finxit* sub Antiquorum Pontificum nomine.

Et quidem inter has Pseudo-Decretales nullam reperiri credo, quæ tam multa, tamque evidentia fictionis prodat indicia, quam hæc ipsa secunda Epistola S. Anacleto supposita, & ab Auctore Dissertationis pro primo suo fundamento adducta. Quapropter notat Labbæus speciatim ad latus hujus 2. Epistolæ lacinias aliquot, quas compilator Pseudo-Isidorus ex variis auctoribus Anacleto multo recentioribus congesserat; atque inter ceteras *col.* 525, in fine, observat usurpata esse ab hoc Confictore verba *Ithacii*, qui dudum post Anacletum floruit: *qua*, inquit, *imposturam arguunt Mercatoris*.

Sed si forte huic Eximio Dissertatori non vacaverit, aut non libuerit omnia Opera Lupi, aut Concilia Labbæi consulere: illud sane satis admirari non potui, quod non viderit, quod in ipsa *Appendice*, quam citat de eadem hac Epistola S. Anacleto afficta, dicat ipse Lupus plane in fine: *Scio*, inquit, *nobis objici Litteras* ANACLETI *Pontificis*, *& Apostolicas Constitutiones Clementis Romani*: *verum* APOCRIPHA *sunt illa*, *& modica auctoritatis*; nec *nobis adversantur*.

X. Huic spuriæ Epistolæ adjungere non dubitat Eximius D. Damen similem Pseudo-Decretalem ab eodem Mercatore confictam sub nomine S. ANICETI Pontificis; ad cujus initium, ob plurima falsitatis in ea occurrentia indicia, monet Labbè, *suppositam* censeri a Viris eruditis; atque ad calcem, *col.* 580. *mendacem* esse Consulum notam, sive temporis Epocham, qua Epistola scripta fuisse fingitur.

XI. Post hæc, præclara scilicet & authentica venerandæ Antiquitatis Monumenta, producitur similis ex eadem Pseudo-Isidori Officina improba merx, scilicet Epistola 4. (apud Labbæum 5.) sub nomine DAMASI *de Chorepiscopis*. Hæc Epistola, quæ apud Labbæum extat *Tomo II. col.* 876. stylum Isidorianum plane barbarum & confusum, atque ex recentioribus laciniis sibi haud quaquam cohærentibus proflitum, manifeste præfert. Ad illius latus quoque ibidem videre citatos Canones *decimum tertium* Synodi Neocæsariensis ex versione Dionysii Exigui, & *Sextum* Concilii Chalcedonensis, uti & plura ex S. Leone Papa, quæ omnia Damaso sunt multo recentiora. Denique ad calcem hujus Pseudo-Epistolæ notat Labbæus, *falsam* esse temporis notam; ut proinde & hæc Epistola supposititia inter Isidori merces communi Eruditorum calrelegetur.

XII. Sequitur Epistola Joanni III. afficta, quæ adeo manifesta præfert fictionis argumenta, ut ipse Binius post Baronium dicere non dubitet: „ hanc Epistolam *ab aliquo Impostere* sub „ nomine *Joannis Papa III.* post obitum illius *suppositam* multis „ argumentis ostendi posse “. Prout & Labbæus in nota marginali, *adulterinam*, inquit, *omnes docti censet*. Tomo V. *col.* 823.

XIII. Pergens ulterius Eximius Dissertator *num.* 17. videtur velle ostendere, sibi aliquid de Antiquitate notum: „ Dicunt „ ALIQUI, inquit; duas has Epistolas esse *Damaso* & *Joanni* „ falso attributas „. Optarem vel unum alicujus notæ auctorem produci, qui has Epistolas, post detectam jam a sæculo Pseudo-Isidori confictionem, pro sinceris agnoverit. Sed quid de Epistolis *Anacleti* & *Aniceti*? Innuit Dissertator, eas plene apud omnes pro genuinis & veris Antiquitatis Monumentis agnosci.

XIV. Post hæc subjungit; „ Sed esto id gratis supponere- Ni- „ tur, manet vis argumenti, ex Epistolis illis deducti “. mirum quod ex institutione Christi, adeoque ex jure Divino, ad valorem Ordinationis Episcopalis de lege ordinaria requirantur tres ut minus Episcopi. Rationem addit; Non enim „ vim facio in verbis Epistolarum, quatenus *Damasi* sunt vel „ *Joannis*, sed quatenus LEO III. Episcopi Galliæ & Germaniæ „ sententiam illarum Epistolarum totidem pene verbis adopta- „ runt; adeoque Epistolæ illæ ab his postremis robur & aucto- „ ritatem sortiuntur.

Hinc habetur, id quod a Leone III. fuit rescriptum, & ab Episcopis Galliæ & Germaniæ receptum, fundari in falsis hisce Decretalibus, quæ jam ea ætate Romæ & in Germania & Gallia passim aut authenticæ recipiebantur. Unde nescio, quomodo incidere possit Doctori Theologo, ut ex illo Rescripto Leonis III. & Decreto Episcoporum Galliæ ac Germaniæ probari velit, quod ex institutione Christi, adeoque ex jure Divino ad valorem Ordinationis Episcopalis requirantur tres ut minus Episcopi, de lege ordinaria; ~~idque etiamsi illæ~~ Decretales Epistolæ, in quibus se fundat Leo, falso attribuerentur Pontificibus Romanis Damaso & Joanni. Quomodo enim probatur *ex institutione Christi* fluxisse, quod primam suam originem ex falsis Decretalibus, sæculo VIII. ab impostore aliquo confictis, sumpsisse monstratur?

Cæterum contentionem non mediocrem de *Chorepiscopis* in Gallia & Germania fuisse exortam, atque pro decisione harum difficultatum per Carolum Magnum varias coactas fuisse Synodos, & Arnonem Archiepiscopum Salisburgensem ab Imperatore & Episcopis missum ad consultandum Leonem III. hujusque Pontificis Responsum ab Episcopis Galliæ & Germaniæ probatum scimus: Quæ omnia exhibentur *lib. VII.* Capitularium Regum Francorum *col.* 260. Editionis Baluzii; & compendiose recitantur a Clarissimo hoc Scriptore in præfatione ad Opusculum *Rhabani Mauri de Chorepiscopis*, quæ habetur integra cum ipso Opusculo ad calcem Operum Petri de Marca.

Ex ista autem præfatione Baluzii, atque ex ipso Opusculo Rhabani liquet, nec per Pontificis Leonis Responsum, nec per Episcoporum Decretum hanc controversiam finitam fuisse; sed dudum postea *Chorepiscoporum* causam adhuc susceptam a quamplurimis Episcopis, inter quos fuit & ipse Rhabanus Maurus Episcopus Moguntinus, qui sub idem tempus viguit, & de eo notat Bellarminus *de Script. Eccl.* quod fuerit Vir *aque doctus ac pius*. Et quidem in memorato suo Opusculo acri stylo invehitur in Antistites, qui *Chorepiscopos* ad Presbyterorum ordinem detrudere mollebantur: „ Miror, inquit, „ quomodo isti, qui hanc contentionem movent, Ordinem „ Chorepiscoporum tantum despiciant, ut pene eis *nibil am-* „ *plius dignitati Presbyterorum* tribuant; cum hoc nec novo- „ rum nec antiquorum, nec etiam ipsis Apostolorum dogma- „ tibus consuetudinibusque conveniat, sed in sensu simul ac „ dogmate dissentiat. Claret enim hoc, quod in his non „ ratio & humilitas, sed invidia atque superbia dominentur; „ ita ut dispectis *Cooperatoribus* suis, ipsi soli potentes ac *san-* „ *ctificatione pollentes* videri appetant “ &c.

Quin & in dicto Opusculo contendit Rhabanus, *Chorepiscopos* jam pridem veros fuisse Episcopos, idque auctoritate præsertim *Canonis* 10. *Antiocheni*.

Quidquid sit de hac controversia inter Eruditos ventilata; hoc equidem constat, quod ante exortas sæculo VIII. Pseudo-Decretales nemo inveniatur, qui *Chorepiscopos* dixerit non esse veros Episcopos ob hanc causam, quod ab uno duntaxat Episcopo forent ordinati.

Immo, tametsi spuriæ illæ Pseudo-Isidori Decretales videantur invalidam ordinationem Episcopalem prætendere ex defectu trium Episcoporum, nequaquam tamen sive ipse Leo III. in suo Responso, sive Episcopi Galliæ & Germaniæ in suo Decreto, eam invaliditatem Ordinationis Chorepiscoporum in hunc solum defectum rejiciunt, sed eam decernunt, *quia nec ad quamdam civitatis Episcopalis Sedem titulati erant*, *nec canonice a tribus Episcopis ordinati*.

Unde valde vitiose concludit Eximius Dissertator *num.* 22. *&* 23. ubi ex eo quod Episcopi dicant, *Chorepiscopos* ideo non esse Episcopos, *quia nec sunt a tribus Episcopis ordinati*, infert, quod Episcopi illi patenter adstruant, tres Episcopos ad Ordinationem Episcopalem de Lege ordinaria adeo esse necessarios, *ut sine illis vera Ordinatio esse nequeat*. Eadem enim forma argumenti inferret quis: Cum Galliæ & Germaniæ Episco- „ pi diserte dicant, *Chorepiscopos* ideo non esse Episcopos, *quod* „ *nec sint ad quamdam Civitatis Episcopalis Sedem titulati*, pa- „ tenter adstruunt, Titulum cujusdam Civitatis Episcopalis Se- „ dis de lege ordinaria adeo esse necessarium, *ut sine illo vera* „ *Ordinatio esse nequeant*.

Et quidem S. Anselmus, cujus verba supra retulimus, si totus contextu rite attendatur, vitium Ordinationis Episcopalis potius refert in defectum assignati certi populi vel Ecclesiæ, quam Ordinandus deberet regere, quam in defectum trium Episcoporum.

XV. Quod *num.* 26. adfert ex *Morino de Sanctor. Ordination. part.* 3. *exerc.* 4. *cap.* 2. ubi agit de *Chorepiscopis*, hic discutere non est animus nec opus. Nam, uti diximus, de illis seu de ipsorum Ordinationibus jam pridem fuit, & etiamnum est controversia, Interim quod dicit Morinus „ Episcopum a tribus „ saltem Episcopis ordinandum esse, hancque esse traditionem „ Apostolicam „ non gravate admitti potest: scitur enim, quod saltem a tempore Concilii Nicæni illum Episcoporum numerum ad Ordinationem Episcopalem celebrandam Patres requisierint, etiamsi non requisierint ad validitatem.

XVI. Quod insuper *num.* 27. *&* 28. ex eodem Morino adducit de Concilio *Regensi* seu Regiensi & *Arausicano*, id infra ostendam ex ipso Clariss. Lupo uullatenus probare, quod invalida reputata fuerit Ordinatio Episcopalis ob defectum trium Episcoporum.

Tantum hoc addo, quod Morinus in locis citatis non examinet nostram Quæstionem de numero Episcoporum ad valorem Ordinationis Episcopalis requisito, sed duntaxat an *Chorepiscopi* fuerint veri Episcopi. Negat ipse; & videtur existimare, Concilia Regiense & Arausicanum I. ordinationes per unum aut duos Episcopos factas irritas declarasse: sed idem Morinus *num.* 5. de Patribus Concilii *Carthaginensis III.* & *Arelatensis I.* ait: *Non videntur Patres illi tam severi quam Regienses & Arausicani*. Immo cum ad objectiones respondet Morinus, videtur opinionem Dissertatoris aperte rejicere; nam fatetur *numer.* 14. *in casu extrema necessitatis*, vel certe *magna*, uti vocat *numer.* 15. *Episcopum ab uno Episcopo ordinari posse*; & pro exemplo adducit Ordinationem *Pelagii*

I. qui

I. qui a duobus Episcopis ordinatus fuit, nulla facta mentione de privilegio Ecclesiæ Romanæ, aut dispensatione Pontificia, sed tantum hac assignata causa necessitatis, quod nulli alii Episcopi tum Romæ existerent.

XVII. Denique quod Eximius Dissertator ait *num.* 29. *&* 30. quasi etiam *ratio Theologica, ex ipso Ministerio Ordinationis Episcopalis desumpta*, Episcopi ordinationem per unum Episcopum factam invalidam probaret, eo „ quod tres Episcopi præsentes „ simul applicent materiam ad valorem Ordinationis necessa- „ riam; Quodque duo Episcopi præter principalem adhibean- „ tur, non solum ad majorem solemnitatem, neque ut *meri te-* „ *stes* & adsistentes, sed ut *Ministri* Ordinarii & necessarii " una cum Clariss. Lupo falsum esse infra ostendam.

XVIII. Postquam autem perlegi hunc 2. §. in quo Eximius Dissertator conatus est probare quod *ex institutione Christi ad valorem Ordinationis Episcopalis tres ut minus requirantur Episcopi, tamquam Ministri ordinarii & necessarii*; vehementer obstupui ad Titulum sequentis §. 3. ubi sic legebam: *Ex Dispensatione seu Commissione Sedis Apostolicæ sufficiunt Episcopi duo, vel etiam unicus, ad validam Episcopi Ordinationem*. Quasi, quod prima fronte apparet, vellet Eximius Dissertator docere, quod Romanus Pontifex possit dispensare in eo quod ex Christi institutione, adeoque ex jure Divino ad valorem alicujus Sacramenti requiritur. Hoc autem a nemine unquam assertum fuisse credo, nisi fortasse ab aliquo inter illos Magistros prurientium auribus, quos Concilium Delectorum Cardinalium sub Paulo III., & præcipue Cardinalis Contarenus in altera sua Epistola ad eumdem Pontificem, acerrima censura perstringit, & adulationis quasi idololatricæ accusat. Obstupui, inquam, quia licet D. Dissertator per Titulum §. 2. præferat se probaturum, quod tres Episcopi ex institutione Christi ad valorem Ordinationis Episcopalis requirantur tamquam Ministri *Ordinarii*, tamen omnia argumenta, quæ in illo §. adfert, si quid probent, indubie hoc probant, quod ex institutione Christi numerus ille trium Episcoporum ad valorem Ordinationis Episcopalis prorsus & *absolute* necessarius sit, & non tantum *de Lege Ordinaria*. Et tunc pergit D. Dissertator, ut doceat, Romanum Pontificem in illo numero posse dispensare. Verum ab hac inaudita opinione, qua putaretur Romanus Pontifex in instituto Christi seu jure Divino posse dispensare, aperte tandem alienum se ostendit Eximius Dissertator, in fine §. 4. *num.* 66. postquam ad objectiones respondit, ubi *notandum* dicit, quod *utrumque hoc habeat Christi institutio; tam ut ordinarie tres requirantur Episcopi, quam ut extraordinarie per Commissionem Pontificis duo vel unus sufficiat*.

Itaque Prærogativa hæc dispensationis Pontificiæ in numero Episcoporum ad valorem Ordinationis Episcopalis requisito, secundum Dissertatorem profluxit *ex institutione Christi*, adeoque est *juris Divini*. Inquiramus igitur, an ad id probandum producat argumentum aliquod ex Verbo Dei Scripto vel Tradito: nam Christi institutionem aliter probari non posse, omnes conveniunt.

XIX. Igitur pro primo suo fundamento, *num.* 31. adducit textum BINII ad *Canonem I.* Apostolorum, & ad Pseudo-Epistolam Anacleti *de Ordinatione Episcoporum*. Et quidem præterquam quod omnes norint, exiguam aut nullam esse hujus Scriptoris auctoritatem, utpote qui solummodo Baronium exscribit; nihil plane ex verbis ejus pro exotica sua opinione eruere potest Eximius Dissertator.

XX. Deinde, *num.* 32. ait: „ Eximius P. LUPUS, Facul- „ tatis nostræ Theologicæ suo tempore Doctor Regens, in Ap- „ pendice ad *Can.* 4. Concilii Nicæni, sub titulo: *An Episco-* „ *pi Consecratio facta ab uno Episcopo sit valida?* ita orditur " &c. Quem auctorem tamquam sibi in hac sua opinione insigne fulcrum adducit.

Sane negare nequo, quin Vir iste Eximius, quem intime novi, studiosæ lectionis & indefessæ lucubrationis fuerit, atque in scientia Canonica multum versatus.

Primum itaque examinandum esse judicavi, num hic Eruditus Scriptor assereret, ad valorem Ordinationis Episcopalis, ex Christi instituto, requiri tres Episcopos.

Et quidem fatetur, secundum morem & Canonem Apostolorum, Episcopum a cunctis suis Comprovincialibus aut ad minus eorum tribus ordinari; idque probat signanter auctoritate Concilii Arelatensis I. & Nicæni, quæ statuerunt, ut juxta Apostolicam Regulam Episcopus deinceps ad minus a tribus ordinaretur.

„ Sed mox subjungit valde erudite. Nihilominus & ipsi Apo- „ stoli & eorum proximi successores frequenter etiam soli „ Episcopos consecrarunt. Etenim Tito Cretensium Metropo- „ litæ mandat Apostolus, ut per Civitates constituat Presby- „ teros, id est, ut ipse statim subdit, Episcopos; utique so- „ lus, quoniam post abitum Zenæ & Apollo, quos statim Ni- „ copolim evocabat, nullum penitus collegam in omni insula Titus erat habiturus. Quod ipsum alios quoque Gentium primos Doctores fecisse, ac ob eamdem Collegarum carentiam facere debuisse, referunt fidi ecclesiastici Annales. Reddita per Constantinum Ecclesiis pax exclusit hanc necessitatem, adeoque & eamdem licentiam exclusit primum Arelatensis Synodus, deinde Nicæna, volueruntque juxta Apostolicam Regulam deinceps Episcopum ad minus a tribus ordinari.

„ Nequaquam tamen datam ab uno aut duobus ordinationem „ declarant irritam, aut iterandam. Nullo modo. De futuro „ duntaxat statuunt, proscribentes consuetam hucusque vario- „ rum Episcoporum usurpationem; de factis Ordinationibus „ omnino nihil: ratas relinquunt & inconcussas.

Quod ulterius ibidem probat ex ratione motiva *Nicæni Canonis*, adducta per Innocentium I. ad Rothomagensem Archiepiscopum, uti & ipsi supra notavimus.

Adhæc allato Responso Sancti Gregorii ad interrogata Augustini Anglorum Apostoli super Ordinationibus Episcoporum in Anglia, asseverare non dubitat in verbis: *Diserte dicit* (Gregorius) ADSISTENTES EPISCOPOS NON ESSE *Sacramenti* SUBSTANTIALES COMMINISTROS, *sed* DUNTAXAT TESTES *contra furtivam clandestinitatem; qui Sacram Ordinationem honorent, illi congaudeant, & pro novo Ecclesia sponso preces Deo fundat*. Quod ipsum & S. Anselmum etiam sæculo XI. supposuisse, ex verbis Epistolæ ipsius ad Regem Hiberniæ supra relatis manifestum est.

XXI. Immo ex ipso PONTIFICALI ROMANO luculenter habetur, duos Episcopos præter Episcopum Ordinatorem, nequaquam adesse ut Ordinationis Ministros, sed duntaxat tamquam Adsistentes ipsi Ordinando, & veluti *Testes* Ordinationis: eodem fereritu quo Archidiaconus & cæteri Presbyteri præsentes in Ordinatione Presbyterali Episcopo ordinanti adsistunt.

Quemadmodum enim Archidiaconus ordinandum in Presbyterum Episcopo Ordinatori præsentat; ita quoque, & quidem similibus plane verbis, duo Episcopi Adsistentes Ordinandum in Episcopum Metropolitæ vel Episcopo Ordinatori præsentant.

Præterea, uti ad solum Ordinantem proprie spectat examen Ordinandorum in Presbyteros; ita similiter secundum formulam in Pontificali præscriptam solus Metropolita, vel Episcopus Ordinans, Ordinandum in Episcopum examinat; dum duo, qui adsistunt, Episcopi silent.

Denique sicut Adsistentes Episcopi simul cum Episcopo Ordinatore Capiti Ordinandi manus imponunt; ita quoque Presbyteri præsentes in consecratione presbyterali ordinando imponunt manus.

Verum quidem est, quod Adsistentes Episcopi, una cum Ordinatore manus imponentes pronuncient hæc verba: *Accipe Spiritum Sanctum*; hæc autem aliave verba non proferantur a Presbyteris adsistentibus in Ordinatione Presbyterali: sed, teste Morino *de Sacr. Ordinationib. parte* 2. *Exerc.* 1. *cap.* 1. recens est illa cæremonia: & memorata verba, *Accipe Spiritum Sanctum*, ab Adsistentibus Episcopi nunc pronunciari solita, *nulla ratione dici possunt ad Ordinis substantiam pertinere*.

XXII. Ulterius recte quoque notat Lupus, hoc ipsum, quod Episcopi Adsistentes non sint Ministri, sed solus Ordinator, probari ex *Canone* 2. *Synodi* IV. *Carthaginensis*; cum ibi dicatur, quod *Uno super eo* (ordinando) *fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt, manibus suis caput ejus tangant*. „ Cur, inquit, *unicus* fundit benedictionem? Quia *uni-* „ *cus* est Sacramenti *necessarius Minister*, alii non nisi hono- „ rarii Adsistentes & *Testes*; manusque ab illis imposita est „ *duntaxat cæremonialis*, alioquin & benedictionem deberent fundere.

Neque hic omittendum; quod hoc discrimen inter principalem seu substantialem Ministrum Ordinationis Episcopalis, & reliquos Episcopos Adsistentes tamquam meros *Testes*, notatum sit ab ipso Apostolo Paulo. Nam cum in 1. Epistola ad *Timotheum cap.* 4. significasset illum ordinatum Episcopum *cum impositione manuum Presbyterii*, in secunda dein *Epist. cap.* 1. ait: *per impositionem manuum mearum*. Atque in priorem locum ita commentatur Guilelmus Estius, probatissimus Epistolarum B. Pauli interpres: „ Quæritur, quomodo hic manuum impositio „ tribuatur Presbyterio, id est, Presbyterorum sive Episcopo- „ rum Collegio, cum Paulus in 2. *Epist.* videatur eam sibi so- „ li vindicare, dicens *per impositionem manuum mearum*. Respon- „ deo, inquit, *cæremoniam* quidem impositionis manuum *a plu-* „ *ribus* fuisse adhibitam, sed *solum Paulum* ea peregisse, quæ „ *Sacramento substantialia* erant ". Ita Guilelmus Estius.

XXIII. Plura deinde exempla profert Lupus, quibus suam assertionem confirmet, nimirum Ordinationem Episcopalem per „ unicum Episcopum factam validam esse. Atque in primis „ de „ *Paulino*, inquit, Antiochiæ magnæ Episcopo, jam supra au- „ divimus, quod *Evagrium* successorem *solus* elegerit & conse- „ crarit, atque ita actu uno varios violarit canones. Addit ni- „ hilominus Theodoretus, Paulini ac Evagrii Mastix, Flaviani „ autem eorum adversarii encomiastes, de Ecclesia Romana: „ *Evagrii communionem illa amplexa est*, id est ut verum agno- „ vit Episcopum .... Et Evagrius & Flavianus, uti ad Theo- „ philum Alexandrinum Episcopum scribit S. Ambrosius, mu- „ tuis potius vitiis alienæ Ordinationis, quam suis meritis ful- „ ciebantur: Eorum causa & Romæ & Capuæ & Alexandriæ „ fuit synodaliter tractata & retractata: *de Evagriana tamen* „ *Ordinationis validitate nemo unquam dubitavit*, nequidem ipse „ Flavianus.

Deinde post plura alia exempla in hanc rem adducit Lupus Ordinationem *Armentarii* a duobus tantum Episcopis celebratam. Scilicet, ut enarrat hic Auctor, *Ebredunensi* Ecclesia *Hilarii* primatum refutans, ac longæ per duos ac amplius annos viduitatis pertæsa, per duos Episcopos sibi ordinavit Armentarium Episcopum, propter quod Hilarius Rejensem, sive Regiensem Synodum coegit. Relatis autem quæ in hac Synodo contra Armentarium, ejusque Ordinatores acta fuere, ita concludit Lupus: *Quare clarum est, hanc Synodum de istius ordinationis validitate nihil dubitasse*.

Similiter quoque, relatis iis, quæ in Synodo Arausicana I. occasione Episcopalis Ordinationis per duos duntaxat Episcopos acta sunt, concludit: *Ex quo claret: illam Synodum de ordinationis valere non dubitasse*.

Tandem *Appendicem* finiens asserit, se exempla hujusmodi longe plura adducere posse: *Quare*, inquit, *certum penitus est*,

Episcopum ab uno Episcopo valide ordinari. Est tamen contra Canones, ideoque Ordinatio vitiosa.

Itaque capere nequeo, quomodo D. Dissertator Clariss. Lupum in suæ opinionis Patronum tam confidenter adduxerit; quandoquidem hic in ipsa *Appendice* ad *Can.* 4. *Nicænum*, quam Dissertator citat, tam evidenter, tamque fortiter, absque dubitatione aut limitatione propugnet, & multis auctoritatibus atque exemplis adstruat validitatem Ordinationis Episcopalis per unicum Episcopum factæ, etiamsi aliunde ordinatio contra Canones peracta vitiosa foret.

XXIV. Insuper non intelligo, qua ratione fieri potuerit, ut Eximius Dissertator *num.* 29. adstruere tentarit *ex ratione Theologica, ex ipso Ministerio Ordinationis Episcopalis desumpta*, ad valorem Ordinationis requiri tres ut minus Episcopos; eo quod tres Episcopi præsentes, hoc est duo Adsistentes simul cum Principali Ordinante, materiam Ordinationis necessariam, uti ait, adhibeant; atque inde *num.* 30. inferre, quod liqueat, duos Episcopos præter Principalem adhiberi non ut meros Testes & Adsistentes, sed ut Ministros ordinarios & necessarios: Cum e contrario, si hanc Lupi Appendicem legisset, solidissima ibidem assertum & variis auctoritatibus, ac notanter Sancti Gregorii probatum reperisset, *hos Episcopos* Adsistentes *non esse Sacramenti substantiales Comministros, sed duntaxat Testes*: prout supra latius retulimus.

XXV. Præterea, si memoratam Lupi Appendicem inspexisset, nequaquam *numer.* 24. & 27. pro sua firmanda opinione de tribus Episcopis necessario requisitis adduxisset exemplum Ordinationis Armentarii a duobus Episcopis factæ, tamquam quæ a Concilio Rejensi, seu Regiensi, *Canon.* 2. ut irrita & invalida declarata fuerit. Quandoquidem ipse Lupus ibidem evidenter probet, etiam ex ipsis Actis Synodi, & ex iisdem tamquam indubitatum concludat, *clarum esse, hanc Synodum de istius Ordinationis validitate nihil dubitasse.*

Id ipsum vidisset circa Concilium Arausicanum I. quod adducit *num.* 28. pro fundamento suæ assertionis: Nan & de hoc Concilio sic loquitur Lupus: „Ordinationis hujus *validitas* æque „clare patet ex *Canone* 21. I. Synodi Arausicanæ“. Quod & ibidem ex Actis ipsius non minus solide probat. Simulque intellexisset Eximius Dissertator, quod istud vocabulum *irrita*, aliaque similia in hoc Canone, sicut & in aliis multis, non significent plane idem, quod modo Scholastici per illud significari volunt.

Injuriosum proinde est huic Eximio Viro, in Canonibus & antiquis Ecclesiasticæ Disciplinæ monumentis versatissimo, ipsique imponitur, ubi in patronum advocatur insulsæ opinionis quorumdam, quasi adstruxisset, quod ad valorem Ordinationis Episcopalis ex instituto Christi, adeoque ex jure Divino, de lege ordinaria, tres ut minus Episcopi requirantur, & una resolvisset, quod ex dispensatione Romani Pontificis Ordinatio Episcopalis ab uno aut duobus tantum Episcopis facta reddatur valida.

XXVI. Porro evidens est, Lupum circa Ordinationem Episcopi factam ab uno Episcopo tria resolvisse.

Primum, quod præsentia trium Episcoporum ad consecrationem Episcopi juxta Regulam Canonicam, ac notanter Concilii Nicæni, requiratur; Ordinatio autem Episcopalis, ab uno vel duobus tantum attentata, Canonibus adversetur & sit vitiosa, seclusa scilicet justa necessitate.

Secundum, quod nihilominus hujusmodi Ordinatio, contra Canones facta ab unico Episcopo, prorsus valida sit. Atque hoc in memorata *Appendice ad Can.* 4. *Concilii Nicæni* late adstruit: ubique absque ulla dubitatione aut limitatione asserens validitatem hujusmodi Ordinationis aliunde vitiosæ & contra Canones factæ; nec usquam pronunciat, validam eamdem esse, si Pontifex dispensaverit.

Tertium ac postremum, quod resolvit Lupus, est; quod Ordinatio Episcopalis per unicum Episcopum facta non tantum valida sit, sed etiam ex Pontificia auctoritate dispensatorie a vitio purgari queat.

Unde luculenter patet, quod secundum Lupi opinionem dispensatio Romani Pontificis nullatenus requiratur, ut Ordinatio Episcopalis per unicum Episcopum facta valida sit, sed duntaxat id efficiat, ut talis Ordinatio vitiosa non sit.

XXVII. Certum existimo, Amplissime Vir, Lupum nostrum, quem plures mecum adverterunt, & facile ab iis, qui opera ejus legunt, advertitur, pro suo erga Sedis Romanæ prærogativas asserendas affectu & zelo nonnunquam, ubi de explicandis hisce prærogativis agitur, a Sacr. Canonum ac veteris disciplinæ sensu & notitia aberrasse; hic etiam inconsiderantius dixisse, in initio memoratæ *Appendicis*, Sedem Aoostolicam consuetam *ab ipsis Apostolorum temporibus uti ista potestate* dispensandi, adducta ad id probandum sola auctoritate *Ferrandi* Diaconi, qui, uti ait Lupus, antiquus Canonum collector ex Synodo Zellensi, & Siricii Pontificis Sanctionibus adducit hunc Canonem: *Ut unus Episcopus Episcopum non ordinet, excepta Ecclesia Romana*. Quem iterum Textum adducit in fine suæ *Appendicis*.

Profecto si hic Doctor erga Romanam Sedem nimio aliquo affectu abreptus non fuisset, intellexisset facile, quam parum hoc Ferrandi testimonium, qui demum sub initium sæculi VI. scripsit, valeret asserendum, quod hæc Romanæ Sedis in dispensando potestas a temporibus Apostolorum usitata fuerit, quandoquidem nec ipse Ferrandus de hac antiquitate vel verbum habeat.

Præterea cum Ferrandus, ipso Lupo fatente, prætensum illum Canonem adducat Concilio Zellensi seu Telensi, & Siricii Papæ Sanctionibus; indubie si monumenta ista sollicite examinasset, in neutro eorum reperisset illam Canonis clausulam: *Excepta Ecclesia Romana.*

Et quidem in hoc textu, quem Lupus ex Ferrandi Breviatione desumpsit, nævum esse, omnes passim agnoscunt; & clausulam istam, *excepta Ecclesia Romana*, in nullo codice manuscripto vel typis edito Concilii Zellensis, neque in Epistola Siricii reperiri, uno consensu fatentur Eruditi: eamque a Ferrando adjectam credit *Chiffletius*, & post eum *Emmanuel Schelstratius* in sua *Ecclesia Africana Dissert.* 3. *cap.* 12. Sed & nulli alii Eruditi censent, illam clausulam post tempora Ferrandi adjectam; iidemque fortissimis argumentis adstruunt, istud Concilium Zellense, & Epistolam Siricii esse supposititia. Uti videre est apud Lud. Dupin in *Biblioth. Eccl. Tom.* 2. *pag.* 249. *edit.* 1690.

Sed & etiamsi clausula illa esset Ferrandi, & ipsius Syricii Papæ, inde tamen minime colligeretur, Romanum Pontificem *ista potestate* dispensandi in numero Episcoporum, circa Episcopalem Ordinationem, a temporibus Apostolorum usum fuisse; quandoquidem in ea clausula ne verbum quidem de huiusmodi Dispensatione occurrat, sed duntaxat significetur privilegium quoddam *Ecclesiæ Romanæ*, ut in ea Episcopus ab uno Episcopo ordinari possit; ex quo nullatenus consequitur, quod etiam Pontifici Romano concessa sit prærogativa dispensandi in numero Episcoporum ad Ordinationem Episcopi requisito pro aliis Ecclesiis. Porro quam istud etiam privilegium primis sæculis ignotum fuerit, patebit vel ex iis, quæ dicemus de Ordinatione Pelagii Papæ.

XXVIII. Quæ Eximius Dissertator *num.* 36. & duobus sequentibus adducit ex Fagnano, Viro aliquin in moderna Disciplina, & Decretalibus explicandis non parum erudito, nituntur illis falsis Decretalibus jam supra depulsis. Unde mirum non est, eundem Fagnanum dicere quædam faventia opinioni Dissertatoris, qui iisdem fundamentis nititur. Sed & quædam pro contraria sententia ibidem (de Temp. Ord. ad *Cap.* 7. *nec Episcopi*) intermiscet Fagnanus *numer.* 7. ubi fatetur, quod *unus Episcopus totam perficiat consecrationem, alii vero duo sint Adsistentes*; & dicit hoc *patere ex Pontificali Romano*. Item *num.* 10. relata ex falsis Decretalibus forma, uti vocat, consecrationis Episcopi necessario facienda a tribus, subdit: *posset tamen Papa immutare hanc formam tamquam traditam ab Apostolis*, rationem hanc adjiciens: *Quia non juris Divini est forma*, quomodo cum opinione D. Dissertatoris, ipsique in favorem ejus a Fagnano dictis, conciliari queant, discutiant qui voluerint.

XXIX. Similiter cæteri sive Scholastici, sive recentiores Canonistæ, quos adducit Eximius Dissertator, si quæ pro illius opinione ex antiquitate videntur proferre; duntaxat illa hauserunt ex iisdem Pseudo Decretalibus Isidori Mercatoris: Quare iis refutandis nequaquam judico immorandum.

XXX. Itaque videamus, an §. 4. ubi conatur dissolvere *argumenta opinionis opposita*, aliquid vel plausibile adferat.

In primis conatur respondere ad id, quod a nonnullis adfertur ex *Lib.* 8. *Constitutionum* sub nomine *Clementis cap.* 27. ubi leguntur hæc verba: „Ego Simon Cananæus constituo a quot „Episcopis debeat ordinari Episcopis: sin vero aliquis ab uno „Episcopo ordinatus fuerit, tum is qui ordinatus est, tum is, „qui eum ordinavit, deponatur. Quod si necessitas coegerit „ab uno ordinari, quod propter persecutionem aut aliam caus- „sam plures adesse non possint, afferatur Decretum commis- „sionis plurium Episcoporum.

Quæ sit istarum Constitutionum auctoritas inter Eruditos non convenit, quare nec eas ad firmandam meam sententiam attuli. Interim nescio, quomodo per illud *Decretum commissionis plurium Episcoporum* intelligi velit Eximius Dissertator Dispensationem Romani Pontificis; cum de hac ne vel verbum habeatur, & pluribus post sæculis adhuc Romani Pontifices fassi sint, se contra *Nicænos Canones* nihil posse. Quid autem evidentius quam per illam Constitutionem *Simonis Cananæi* nihil aliud requiri, nisi quod & a Nicæno Concilio est constitutum; nimirum ut Episcopus ab omnibus Comprovincialibus ordinetur; vel saltem, si omnes adesse non possint, cæteri per Litteras consensum præbeant.

XXXI. Id quod adducit *num.* 51. & 52. pro solutione ad textum S. Gregorii, solide refutatum est a Clariss. Lupo, ut supra notavimus. Itemque quod sibi ex Pontificali Romano objicit *num.* 53. jam supra satis pertractatum credo.

XXXII. Quod *num.* 54. circa Ordinationem PELAGII confidenter asserit Eximius Dissertator, animadversionem meretur: supponit enim, Pelagium electum jam fuisse Romanum Pontificem, & in ea qualitate etiam ante suam consecrationem habuisse iurisdictionem Pontificiam; atque ita in Lege de Ordinatione Episcopali per tres ut minus Episcopus circa propriam personam, dispensasse. Sane nescio, quomodo D. Dissertator ignorare potuerit quod omnibus notum est; scilicet eo tempore nunquam aliquem electum in Episcopum, Episcopi nomine appellatum aut tamquam talem recognitum fuisse ante consecrationem. Atque hoc & in Romanis Pontificibus sæculo VII. obtinuisse, quod & in cæteris Episcopis notat *Daniel Papebrochius* in *Propylæo Maji*, seu *Conatu Chronico-historico* ad vitam *Stephani*, qui hodie dicitur *secundus*: ubi narrat ex *Anastasio Bibliothecario*, qualiter hic *Stephanus* electus & post electionem introductus fuerit in Patriarchium Lateranense. Sed, inquit Papebrochius „Athanasius Stephanum hunc, *utpote nunquam ordinatum*, inter „Pontifices non numerat“. Quippe, ut notat idem Auctor Baronius primus est, qui illum Stephanum II. nominat. Et infra, *quod*, inquit, *Pontifex electus & in Patriarchium inductus non prius esset aut vocaretur Pontifex, quam ordinaretur liquet ex electione Archipresbyteri* PETRI . . . . *qui post mor-*

tem JOANNIS V. (quæ plusquam integro sæculo post Pelagium contigit) . . *nusquam tamen ille inter Pontifices numeratur, quia scilicet nunquam processum est ad ejus ordinationem.*

Si hæc ita sint, quomodo Pelagius, tamquam qui ante suam Ordinationem habuisset jurisdictionem Pontificium, uti vult Eximius Dissertator, circa propriam suam personam dispensare potuit?

Sed & aliud hic notandum, nempe quod si genuina esset illa clausula, *Excepta Ecclesia Romana*, quam ex Ferrando post Clariss. Lupum adducit D. Dissertator, nunquam profecto tamquam extraordinaria reputata fuisset Ordinatio Pelagii Papæ per duos tantum Episcopos: quandoquidem, secundum istam clausulam, *Ecclesia Romana* privilegium fuisset, jam ante usitatum, ut in ea Episcopus per unicum Episcopum ordinaretur. Insuper sub tali privilegio, Pelagio in Pontificem ordinando, tanta cura & difficultate per totam Italiam conquiri non debuissent tres Episcopi, cum unicus sufficeret. Nec denique Dissertator ipse debuisset recurrere ad talem exoticam solutionem de Dispensatione Pelagii circa propriam suam personam, cum secundum Disciplinam illius clausulæ etiam per unicum Episcopum fuisset legitime ordinatus.

XXXIII. *Num.* 55. respondere conatur D. Dissertator ad exemplum Evagrii, a solo Paulino ordinati; quasi Theodoreto id referenti fides non deberet adhiberi præ Socrate & Sozomeno, qui contrarium videntur indicare. Sane nescio, an id cuiquam ante Baronium inciderit; apud omnes quippe major Theodoreti æstimatio & fides, quam Socratis & Sozomeni. Unde supra vidimus, quod Lupus exemplum illud ordinationis Evagrii ex ipso Theodoreto absque ulla dubitatione adducat. Item Henricus Valesius, in notis ad hunc locum Theodoreti, ubi dicit Paulinum violasse *Canones*, qui *absque tribus Episcopis ordinationem cujusquam Episcopi fieri vetant*. Notat quidem Theodoretum respexisse ad *Can. 4. Nicænum*, sed ne vel verbo insinuat, eum in hoc puncto historiæ a vero aberrasse. Quinimmo etsi a vero aberrasset, certe equidem patet, tempore Theodoreti validam fuisse habitam Ordinationem Episcopalem per unum Episcopum; cum Theodoreti de Ordinationis Evagrianæ a solo Paulino factæ validitate sententiam, nemo unquam vel verbo in dubium revocaverit; & ipse Theodoretus Paulino, uti ait D. Dissertator *infensus*, nequaquam omisisset illi objicere sacrilegum attentatum Ordinationis Evagrii per eum solum factæ, si tunc temporis existimatum fuisset, *ex Christi institutione*, adeoque *ex jure Divino*, tres ut minus Episcopos requiri tamquam Ministros Ordinarios & necessarios. Nam quod Dissertator ait *dispensatione Sedis Apostolicæ* factum, ut *solus Paulinus* Evagrium ordinaret, somnia sunt atque figmenta.

XXXIV. Quæ autem *num.* 59. ex *Vasquesio*, & *num.* 61. ex *Fagnano* affert pro solutione ad *Can. 1. Apost.* adeo sunt frivola, ut responsum non mereantur. Nam quis, quæso, unquam in animum induxerit, quod Canon ille, dum dicit, *Episcopus a duobus aut tribus Episcopis ordinetur*, sub illis Episcopis ordinatoribus non comprehendat Principalem Ordinantem, prout vult Eximius Dissertator? Profecto nullus inter antiquos Commentatores in illum Canonem de hujusmodi interpretatione vel somniavit.

XXXV. Cæterum inter objectiones, quas sibi format refellendas Eximius Dissertator, non invenio exemplum Ordinationis *Syderii* Episcopi *Palæbiscæ*, qui per unicum Episcopum absque ulla commissione ordinatus, tamquam verus Episcopus agnitus fuit, prout notavi in *Jure Ecclesiastico* loco supra citato.

Quin & notandum, quod etiam Syderius illegitime & *contra omnia jura* a solo Philone Episcopo Cyrenensi, absque ulla prorsus commissione, ordinatus esset, eumdem tamen Syderium S. Athanasius non tantum agnoverit pro valide ordinato, sed etiam illum tamquam *majoribus rebus idoneum* ad Sedem Metropolitanam Ptolemaidæ transtulerit: prout constat ex *Epist.* 67. Synesii Episcopi Ptolomaidæ ad Theophilum Patriarcham Alexandrinum: qui & in eadem epistola necessitatem ordinationis Syderii per solum Philonem, refundit in *formidolosa tempora*, quæ tunc erant, *quibus summum jus*, uti ait, *prætermitti necesse est*; unaque refert, *ideo magnum illum Athanasium id tempori dedisse*.

XXXVI. Sed multum vereor, Amplissime Domine, ne hæc Epistolaris Responsio jam inde justo prolixior sit: unde omitto plura alia hujus §. Dissertationis, quæ nec refutatione indigent.

Illud tamen omittere nequeo, quod adducitur *num.* 66. & supra verbo attigi, nimirum: „ Notandum est, inquit, quod
„ etsi ex institutione Christi ad valorem Ordinationis Episco-
„ pali tres ut minus ordinarie requirantur Episcopi, tamquam
„ Ministri ordinarii & necessarii; summi tamen Pontifices per
„ dispensationem suam nequaquam dispensent in institutione
„ Christi, nec in Jure Divino, neque immutent Ministrum
„ ad valorem Ordinationis Episcopalis a Christo institutum
„ & requisitum, quando pro tribus Ordinationem commit-
„ tunt duobus, vel uni Episcopo: Nam *utrumque hoc habet*
„ *Christi institutio*, tam ut *ordinarie tres requirantur Episcopi*,
„ quam ut *extraordinarie per commissionem Pontificis duo vel*
„ *unus sufficiat*.

Sed quo argumento ex Sacra Scriptura vel Traditione deprompto probat Eximius Dissertator illam potestatem Romani Pontificis *a Christo institutam?* Non existimat illud probandum; sed in fine post responsa ad objectiones *notandum* dicit, tamquam non indigeret probatione. Verum hic merito attenderit Eximius Dissertator ad id quod ipse *num.* 64. hoc est fere immediate præcedenti, ex Morino producit; qui agens contra nonnullos Scholasticos, contendentes quod semper ab eodem debeat applicari materia & pronunciari forma, sic eos redarguit dicens: *in ejusmodi rebus fallacia sunt omnia argumenta, aliunde quam a* Sacra Scriptura, *&* Ecclesiæ Traditione *desumpta*. Itaque donec Dissertator vel ex *Sacra Scriptura*, vel ex *Traditione* probaverit, *Christum instituisse*, quod ad valorem ordinationis Episcopalis de lege ordinaria *tres requirantur Episcopi*, ast *per commissionem Pontificis duo vel unus sufficiat*; non ægre feret, quod omnia ejus argumenta *fallacia* reputentur.

XXXVII. Unicum adfert *num.* 67. simile, uti prætendit, de Ministro Sacramenti Confirmationis: *Nam ex institutione Christi*, inquit, *Minister Ordinarius hic est solus Episcopus; per dispensationem tamen Sedis Apostolicæ, ut definit Concilium Florentinum, extraordinarius illius Sacramenti Minister est simplex Sacerdos. Quare dum Pontifex simplici Sacerdoti dat commissionem confirmandi, non facit ipsum Ministrum Confirmationis, sed ponit duntaxat requisitam a Christo commissionem seu dispensationem* . . . . . & tum *numer.* 68. dicit, quod *similiter quando Salvator noster Ordinem Episcopalem instituit*, &c.

Ubi duo asserit Eximius Dissertator: *Primum*, Ministrum ordinarium Sacramenti Confirmationis esse solum Episcopum: & quod hunc Articulum attinet, libenter agnoscimus definitionem Concilii Tridentini *sess.* 23. scilicet ordinarium Ministrum hujus Sacramenti esse Episcopum.

Secundum, quod affirmat D. Dissertator hoc est, simplicem Presbyterum ex commissione Romani Pontificis esse Ministrum extraordinarium seu delegatum Sacramenti Confirmationis, idque *ex institutione Christi*, qui hanc dispensationem Romani Pontificis tamquam necessariam *requisierit*, ut hoc Sacramentum valide conferatur a Presbytero.

Hoc autem secundum; nempe Romano Pontifici, præ reliquis Episcopis, *ex Christi institutione* concessam esse potestatem dandi commissionem simplici Sacerdoti ad conferendum Sacramentum Confirmationis, a quopiam alicujus notæ Auctore unquam assertum esse, multo minus probatum, nescio. Hoc scio, etiamnum hodie in Ecclesia Orientali simplices Presbyteros, saltem ex generali istius Ecclesiæ licentia sive Episcoporum commissione, Baptizatos in fronte chrismare, sive Sacramentum Confirmationis conferre. Uti pluribus probat Eximius *Farvacques* eruditus hujus Academiæ Doctor Regens, qui & in locum S. Facultatis Clariss. Lupo successit, in Opusculo, cui titulus *Veritas & Charitas de Sacr. Confirm. Cap. 4. Quæst.* 3. §. 1. & sequentibus; ostenditque ibidem hanc praxim Ecclesiæ Orientalis ab Ecclesia Latina, ac signanter in *Concilio Florentino*, nunquam reprobatam fuisse. Atque inter alia id probat ex iis, quæ in ipsa conclusione illius Concilii acta sunt; in qua *Eugenius* IV. Pontifex varias Quæstiones proposuit Græcis, quarum *Sexta* erat: *Quare Pontifices non urgerent Sacra Chrismate, sed Sacerdotes; cum hoc Pontificibus sit datum*. Et statim subditur in Textum Actorum Concilii: *Hæc a Latinis objecta, Mytilinensis canonice* omnia, *legitimeque dissolvit*. Ex quo, uti notat Farvacques, luculenter patet, quod Eugenius IV. aliique Episcopi Latini acquieverint dictæ Responsioni, neque Græcos adegerint ut aliter confirmarent. Patet etiam luce clarius, quod Sacerdotes Græci non confirmarent obtenta, nequidem implicita, dispensatione Pontificis Romani, neque dubitarent quin hæc Romani Pontificis dispensatio sive commissio minime esset necessaria. Et hoc latius prosequitur Eximius Farvacques, solide refutans ea, quibus volunt aliqui ostendere, eam praxim ab Ecclesia Latina fuisse improbatam.

Quin & *Quæst.* 5. *ejusd. Capitis*, quantum & Ecclesiam Latinam attinet, probat ex *Can.* 20. Synodi I. *Toletanæ*, quod *Diaconus* quidem non posset chrismare, *sed Presbyter absente Episcopo; præsente vero, si ab ipso fuerit præceptum*. Et quidem hic agi de Chrismatione Sacramentali probat ibid. §. 3.

Nihil proinde D. Dissertator hinc vel in speciem elicere potest, quo probet numerum trium Episcoporum ad validitatem Ordinationis Episcopalis ita *ex institutione Christi* requisitum esse, ut Romanus Pontifex posset in eo dispensare, eamque dispensationem, Christo sic instituente, requisitam. Præterquam quod in similibus, quæ a positiva Christi Domini voluntate dependent, *fallacia* sint omnia argumenta a pari; quasi quod Christo instituente requiritur ad valorem unius Sacramenti, illico requisitum existimaretur ad valorem etiam alterius Sacramenti. Profecto nisi circa singula ostendatur institutio Christi, *fallacia* omnia reputanda sunt argumenta, præsertim in re summi momenti, ubi de valore alicujus Sacramenti agitur.

XXXVIII. Itaque, Amplissime Domine, discussa hac Dissertatiuncula Doctoris *Damen*, persisto firmiter in ea sententia, quam exposui in *Jure Ecclesiastico*. Neque ullam veri speciem habet opinio contraria, nullumque reperitur fundamentum, quo vel apparenter probabilis fiat, aut ut scrupulus ingeratur de invaliditate Ordinationis Episcopalis factæ per unum Episcopum hoc præsertim tempore, quando tanta luce depulsæ sunt Pseudo-Decretales Isidori Mercatoris. Cum enim hisce solis Pseudo-Decretalibus, tamquam primis fundamentis, opinio illa innitatur, nihilque prorsus ex Verbo Dei seu Scripto seu Tradito adferri queat, quo ostendatur, ex Christi institutione ad valorem Ordinationis Episcopalis ordinarie requiri tres ut minus Episcopos, & ex commissione duntaxat Romani Pontificis unum vel duos sufficere, eadem opinio tamquam absurda atque erronea rejici debet, donec ex S. *Scriptura* vel *Traditione* probetur.

Atque ita etiam Jacobus *Pignatelli*, percelebris Canonista Italus, qui solidissime probat nostram sententiam, idque iisdem fere argumentis, quæ a Clariss. Lupo adferuntur *Tom.* 1.

Consultatione 182. *num.* 8. sine ulla dubitatione concludit, *certum esse, ac extra opinionem, quod præsentia seu cooperatio trium Episcoporum non sit de forma substantiali consecrationis Episcopalis, neque ritus aut solemnitas ejusmodi, cujus omissio actum invalidum reddat*. Et sub finem *num.* 20. adducit Litteras sive Diploma Pii IV. ubi hic Pontifex aperte pro validis reputat Ordinationes Episcopales apud Indos factas ab uno aut duobus tantum Episcopis, etiam sine dispensatione Romani Pontificis, licet eas ut vitiosas habeat & canonibus adversantes: additque Pignatelli *n.* 21. hoc Diploma esse indubitatum atque ab omnibus admissum. Quod autem in *Bullario* illud non inveniatur, mirum non est; cum hujusmodi Litteræ per modum *Brevis* datæ *Bulariis* inseri non consueverint.

Conformiter nullum prorsus dubium, nullusque scrupulus movetur in *Brevi* Romano, de quo in vestris Litteris, circa validitatem Ordinationis *Cornelii Steenovii*, per solum Episcopum *Babylonienſem* factæ; uti & recte ab Amplitudine Vestra observatum est.

Quapropter mirari satis non possum, quod Auctor Dissertationis, nec non ipse Censor Regius, opinionem adeo frivolam & prorsus improbabilem non solum publico scripto audeant defendere; verum etiam ex tali opinione, in re tanti momenti, non dubitent sub vano prætextu quasiviæ tutioris, cum summa confidentia hujusmodi deducere consectaria, quæ possint saltem incautos & simplices perniciosis scrupulis perturbare. Dico *incautos & simplices*, de quibus solis & Amplitudo Vestra idem advertit. Nec dubito quin mecum, Aplissime Domine, satis intelligatis, quam facile temerarius aliquis scrupulorum seminator, sub simili probabilitatis & tutioris viæ prætextu, maligne tentare posset, per multas Ecclesias, etiam aliquas nobis vicinas, simplices & incautos dubitationibus atque anxietatibus replere. Si nimirum amplectens tamquam magis probabilem opinionem de necessitate trium Episcoporum ad validam Episcopi consecrationem ex Christi institutione, simul contenderet saltem verisimilius esse, quod Romanus Pontifex in illo numero trium Episcoporum, utpote a Christo, adeoque ex jure Divino, requisito, non possit dispensare: atque inde ulterius magna confidentia tamquam *invictissimis argumentis ostensum* asseveraret, (a) *Episcopum, ab unico etiam cum dispensatione consecratum, probabilius non esse Episcopum; illumque in praxi non posse sine innumeris damnis, certisque animarum periculis, exercere istius Ordinis proprias functiones; utpote qui confirmabit probabilius invalide, similiterque invalide consecrabit Sacerdotes; qui ab ipso sic ordinati remanebunt probabilius absque omni Ordinis, quo carent, potestate, proponent adorandas hostias probabilius non consecratas; itemque conferrent in Tribunali Pœnitentiæ invalidas probabilius absolutiones*, &c. Considerent illi, quorum interest, quam periculosum sit hujusmodi. Quæstiones, ad substantialia Sacramentorum atque animarum salutem pertinentes, ex opinionum probabilitate, & non ex solidis testimoniis Scripturæ Sacræ, aut Traditionis decidere, prout etiam in præsenti Quæstione advertit prælaudatus Pignatelli. Sed de his nunc fortasse plusquam satis.

XXXIX. An vero dispensatio in *Lege Canonica*, quæ ad Ordinationem Episcopalem canonice celebrandam tres ut minus Episcopos requirit, Romano Pontifici jam olim reservata esset de hoc, uti jam supra insinuavi, nullum prorsus extat vestigium in antiquitate. Nam primis Ecclesiæ sæculis quod & dudum obtinuit, SS. Pontifices Romani palam profitebantur se contra Sacros Canones, præsertim Nicænos, nihil dispensatorie agere posse; utpote contra illos Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos. Unde ridiculum est, quotiescumque in primis etiam sæculis per unum Episcopum Episcopus fuit ordinatus & pro vero Epi copo agnitus, eam validitatem refundere in *dispensationem* aut *commissionem* saltem *implicitam* Romani Pontificis, de qua tunc nemo vel somniabat.

Sed sola tunc necessitas & salus populi excusabat hujusmodi Ordinationes: prout & in similibus rebus, etiam quæ Sacram Ordinationem concernebant, neglecto rigore Canonum, non dubitant SS. Episcopi ea facere, quæ fidelium saluti necessaria videbantur. Quin immo existimabant, facturos se contra spiritum Canonum & mentem Ecclesiæ, si observato Canonum rigore, necessitati Ecclesiæ & saluti animarum non succurrerent.

Hanc porro necessitatem & exigentiam salutis populi fuisse in Ordinatione Cornelii Steenovii, per solum Episcopi Babylonienſem peracta, dubitare non sinunt vestra, Amplissime Domine, jam pridem mihi nota, erga Canones ac notanter Nicænos reverentia & amor, prout etiam summa erga Sedem Apostolicam observantia. Sed & id satis evincunt tot doctrinæ Lucubrationes & Scripta, tum ab Amplitudine Vestra, tum aliis viris eruditis in lucem edita: Quæ si legerentur, ut decet, non dubito, quin satis omnibus appareret, nihil contra Spiritum Ecclesiasticæ Disciplinæ, aut SS. Canonum, vel adversus reverentiam Superioribus debitam, hac in re a Vobis actum fuisse; sed Vos unice præ oculis habuisse, ne Canonum externo rigore servato, a sensu & mente Matris Ecclesiæ recederetis, & saluti populi Vobis commissi haud satis provideretis.

Quin si & Sanctissimo Domino hæc omnia, prout in iisdem vestris Lucubrationibus exposita sunt & probata, ea sinceritate exhiberentur, qua scripta sunt, vix ambigo, quin videret, sibi in hoc negotio esse subreptum, & meliora de Vobis & Ecclesiæ Vestræ statu sentiret.

Cæterum Amplitudini Vestræ, & Amplissimis Collegis Vestris, ex animo atque in visceribus Christi exopto Spiritum Prudentiæ, Fortitudinis, & Charitatis; neque desinam Deum precari, ut per ipsius sanctum Auxilium pergatis pascere eum, qui in Vobis est Gregem Dei, atque cum apparuerit Princeps Pastorum, ab eo percipiatis immarcessibilem gloriæ coronam. Meque precibus vestris enixe commendo, ut Deus non derelinquat me usque in senectam & senium. Saluto ex animo & cum singulari veneratione Illustrissimum Babylonienſem, qui me a paucis diebus urbanissimis litteris dignatus est. Lovanii 4. Junii 1725.

Reverende adm. ac Amplissime Domine

A. V.

Humilimus & devotissimus famulus

Z. B. VAN-ESPEN.

(a) Vide Approb. Dissert.

FINIS TOMI NONI.

ZEGERI BERNARDI
VAN-ESPEN

PRESBYTERI, JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS
ET SACR. CANONUM IN ACADEMIA LOVANIENSI PROFESSORIS

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM

CÆTERAQUE SCRIPTA OMNIA

Decem Tomis comprehensa.

OPUS NATIVÆ INTEGRITATI SUMMO STUDIO RESTITUTUM Episcopis, eorum Vicariis, & Officialibus Ecclesiasticis, ac Laicis Judicibus, Advocatis, Patronis, Parochis, Confessariis, tam Sac. Theologiæ quam Jurisprudentiæ Viris studiosis utilissimum, & apprime necessarium.

EDITIO RECENTISSIMA

Omnibus anteactis longe præstantior, & nitidior, plurimis Tractatibus hactenus ineditis, Litteris, & Monumentis passim suo loco positis, præsertim vero selectis Adnotationibus

CLARISS. DOCT. THEOLOGI, ET CANONISTÆ

JOANNIS PETRI GIBERT

NUPERRIME AUCTA ET ILLUSTRATA,

Adjecto Indice Rerum notabilium totius Operis R. U. J. D. D. ANTONII DE ALTERIIS Pelusiensis Ecclesiæ Primicerii.

TOMUS DECIMUS.

VENETIIS, MDCCLXXXII.
EX TYPOGRAPHIA JOANNIS GATTI,
IN VICO S. RAPHAELIS ARCHANGELI,
SUPERIORUM APPROBATIONE, AC PRIVILEGIIS.

ANTONII CERVONII NEAPOLITANI BIBLIOPOLÆ AD LECTOREM

PRÆFATIO.

NOVISSIMAM hanc ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN editionem, omnia ejus ſcripta complectentem, numeriſque omnibus abſolutam en, Candide Lector, tibi exhibeo, offeroque. Ipſa itaque quam cæteris hucuſque in lucem editis præſtat, ex ſe patet. Laudes adtexere, vel præconia adnectere, ſuperfluum: quiſque enim quamvis animi præoccupatione exutus eammet cum aliis jam cuſis conferre, inſpicere, ac conſulere poterit; indeque contra blaterantes vices noſtras ſuſtinendo cauſam dicat.

Exemplar Gallicanum cæteris auctius, uberius, exactiuſve, uti in præfatione Tomo Primo adfixa monui, pro noſtra conficienda ſelegi. Notas, Monumenta quamplura, necnon D. Giberti Additiones ad unguem tranſcripſi, rerumque ordinem accurate diſtributum ſervavi, nihilque demum quod cuique offendat, omiſi: & a pleriſque mendis typographi incuria ſcatentibus caſtigatam, emendatamque hanc noſtram reddidi.

Quod vero ad poſtremam Venetam attinet editionem paucis perſtringam verbis. Eamdem igitur præ manibus habui, atque accuratè examinandam, diligenterque perſcrutandam Viro optime merito, & litteris apprime verſato, præcipueque omnibus Eſpenii ſcriptis, tradidi; qui, ipſamet inſpecta, & ſtudioſiſſime cum Gallica conlata, non abſimilem ab altera jam edita in lucem prodiiſſe conſtanter adſeruit; immo ad unguem fuiſſe tranſcriptam teſtatus eſt. Fateor tamen lubenti animo, ei, cui præfati demandata fuit cura, oſcitantur e calamo excidiſſe, quod in Veneta editione illi prænotati in Præfatione Tractatus deſiderarentur, quique jam cuſi exhibebantur, Monumenta nihilominus omnia non integre, immo perplura omiſſa, in eadem conſcripta inſpiciuntur; eamque multis capitibus obtruncatam, locis quamplurimis vitiatam, ac depravatam eſſe ſanior litteratorum pars proclamat. Facti, ut iiſdem typographi utar verbis, res eſt. Quiſque igitur utramque conſulendo de rei veritate certior redditus adverſus invidos inſurgat, ſuamque deinde proferat ſententiam.

Notas vero, licet aliena manu adſutas, quaſque in infinitum quiſque augere queat, Doctis ſupervacaneas, indoctis inutiles fore, neſcio qua fronte Typographus aſſerere non dubitavit. Ipſæ enim notæ non aliter adſtruuntur, & cuicumque Operi adjiciuntur, niſi ad ipſius textus, qui aliquam interdum difficultatem, vel quamdam obſcuritatem involvit, explicationem, interpretationemque, vel eruditionis ergo, dummodo conſonæ, congrueque confectæ reperiantur. Tales enim a Viris in litterarum curriculis optime meritis illæ Eſpenianis ſcriptis affixæ reputantur; & ab eruditis, Doctiſque non levis ſed magni ponderis ſemper habitæ fuerunt. Indoctis vero non tam inutiles forent, quam ipſummet Eſpenianum Opus; eo quod nec oculos habent, nec aures, & ad videndum, & ad audiendum quidquid vel doctius, vel elegantius, vel eruditius ſparſim in eo axaratum invenitur.

Additiones quidem a D. Gibert Gallico idiomate conſcriptas, quæ Concordata, leges, & conſuetudines Gallicanas reſpiciunt, quæque huic noſtræ aditioni ſunt adjectæ, non tam utiles quam opportunas, ac neceſſarias adjudicavi; ideoque ipſas juxta Pariſienſe exemplar ad calcem cujuſque Tomi, ut materiarum ordo & ſeries requirebat, adnectere non abs re fore duxi: nam hæc communi omnium ſenſu ad majorem explanationem, claritatemque Eccleſiæ Gallicanæ diſciplinæ, legum, conſuedinumque, necnon Concordatorum, mentem animumque legentium conducunt; & ut de iiſdem, & de Eſpenii ſcriptis a quovis major pleniorque cognitio habeatur. Reliquum igitur eſt, me illam Pariſienſem editionem imitantem hac noſtra noviſſima neminem decepiſſe, quam certe ſi quis omnibus aliis excellere inficias ire audeat, ſibi ipſi illuderet, & lucem Soli negaret.

Ad præfatam noſtram igitur recentem editionem devenio, eamque commodiorem, exactiorem, uberioremque cæteris hucuſque editis abſque ulla hæſitatione eſſe cuique compertum eſt; nam eam a pleriſque mendis vel typographi incuria, vel ejus, cui revidendi cura erat demandata, oſcitantia, caſtigatam, emendatamque, ea, qua, licuit, diligentia reddidi: nec laboribus, nec ſumptibus vel minimum quidem pro eadem conficienda parſi. Gallicam uti uberiorem locupletioremque ſum imitatus, Gibertinas Additiones inſerui, adſtructas notas tranſcripſi, immo quamplurimas, quæ huic noſtræ editioni reſpondent, adjeci remiſſivas ad Jus Eccleſiaſticum Univerſum, & præcipue quum quædam ſcitu digna adnotantur, ac alibi de iis pertractatum eſt. Inſuper Tractatum, qui inſcribitur, *Æquitas ſententiæ Parlamenti Mechlinienſis in cauſa ventilata & deciſa inter Clariſs. D. ZEGERUM BERNARDUM VAN-ESPEN & Reverendiſſimum D. PETRUM GOVAERTS Diœceſis Sylveducenſis Vicarium Apoſtolicum &c.* quique in aliis editionibus, & præſertim in utraque Veneta, deſideratur; & alterum, qui titulum præſefert, *Reſponſio Epiſtolaris de numero Epiſcoporum ad validam ordinationem Epiſcopi requiſito &c.* in nulla alia uſque nunc edita editione, ac etiam in Pariſienſi, quod ſcitur, occurrentem, communi bono excudere curam omnem adhibui, atque inſerui.

Elenchum itidem cujuſque Tractatus vel Opuſculi, ac materiarum occurrentium pro legentium bono unicuique volumini præfigere curavi, & ut ſtatim quidquid Volumen illud complectitur, pateat, & initio quiſquis inſpiciat.

Indicem denique Rerum notabilium tam in Jure Eccleſiaſtico Univerſo, quam in cæteris aliis Operibus ſive Tractatibus occurrentium numeris omnibus abſolutum Viro Eſpenianis ſcriptis apprime verſato, cui conficiendi curam demandavi, concinne elaboratum, accurateque exaratum, hunc tantum Tomum complectentem, adnexui; & pro legentium utilitate uberiorem, auctiorem, exactioremque reddidi; qui non Tomos tantum, paginas, & columnas cujuſque paginæ, ſed & numeros & paragraphos cujuſque Tractatus, Romanis Arabiciſque numeris deſignatus, indicat.

Sequentes notæ, quæ quaſdam difficultates explanant, extra ordinem vagabantur, & in Gallico exemplari poſt Monumenta Primo Volumini adhærent; eaſdem huic Tomo Decimo ſub initio affixi, paginarum numerum, ad quas referuntur, deſignando.

Hæc de Eſpenianis Scriptis, quoad potui, collegi; & exacte Gallicanam editionem, ordinemque in ea tributum, ac methodum ſervatam ad unguem proſequendo, recentem noſtram in hanc formam redegi. Cæterum noſtros hoſce labores, operam, induſtriamque omnem communi bono deſtinatam quiſque proſequi curet, ſtudeatque. Vale.

NOTA

NOTA ELUCIDANS DIFFICULTATEM

QUÆ ORIRI POTEST EX NUMERO IV. Cap. IV. tit. IX. col. 1. pag. 40. n. 4. Primi Tomi hujus editionis.

INFRA scriptus requisitus declarare mentem suam circa quemdam locus Operis sui, quod inscribitur: *Jus Ecclesiasticum Universum*, &c: Parte I. Tit. IX. cap. IV. n. 4. pag. 40. ubi sic legitur: Si VICARIUS *sit in aliqua causa suspectus, providet Capitulum; atque vi Jurisdictionis apud ipsum remanentis de causis suspectationis cognoscit, ut tradit Fagnanus ad cap.* HIS QUÆ 11 *de Major. & Obed. n. 76.*

An scilicet hisce verbis infra scriptus voluerit docere, quod juxta disciplinam & praxim Belgarum Capitulum, Sede vacante, cognoscat de causis suspectationis seu recusationis juridice adversus personam & judicium *Officialis* propositæ?

Declarat, mentem suam nullatenus fuisse istis verbis docere, quod juxta praxim Belgarum Capitulum Cathedrale, Sede vacante, cognoscere possit de causis suspectationis contra *Officialem*, qui Jurisdictione *contentiosam* exercet, intentatæ; Sed duntaxat quod Capitulum cognoscere queat de causis suspectationis propositæ adversus *Vicarium*, qui tantum habet Jurisdictionem in *Voluntariis* & *Spiritualibus*, & qui proprie secundum praxim Belgarum vocatur *Vicarius generalis*; de quo solo hoc capite agebatur.

Neque enim capitulo etiam Cathedrali fas est potestatem *Officialis* ad certas causas restringere, vel modum illi præscribere, quo in Jurisdictionis suæ exercitio procedat; quod tamen Capitulum posse circa *Vicarium*, expresse eodem illo capite notavit infra scriptus; ut proinde vel ex hoc evidens sit, infra scriptum unice de *Vicario* in spiritualibus hic agere voluisse.

Ulterius nunquam incidit vel dubium ipsi infra scripto, quod *Officialis* a Capitulo semel constitutus posset pro arbitrio revocari: hoc tamen circa *Vicarium* non ita certum esse ibidem indicavit.

Igitur quod ex Fagnano loco citato adduxit infra scriptus, unice adhibuit, ut etiam per auctoritatem illius Canonistæ probaret, Jurisdictionem *Vicarii*, nimirum in *Voluntariis*, dependentem esse a Capitulo, penes quod ipsa semper radicaliter remaneat: quamquam Fagnanus praxim Italiæ secutus *Vicarium* & *Officialem* confudisse non ignoretur.

Neque sane aliud infra scripto incidere unquam potuisset; cum notorium sit, secundum consuetudinem & praxim Belgarum capitula Cathedralia, Sede vacante, nullum habere Episcopalis Jurisdictionis contentiosæ exercitium, nullum Tribunal aut Forum contentiosum, neque Curiam, neque Ministros, puta Promotorem, Apparitores, aut similes, saltem in ordine ad strepitum Forensem: quia licet quædam capitula habeant similes Ministros, eos habent, ut exerceant quamdam Jurisdictionem non *contentiosam*, sed *correctionalem*: idque duntaxat in illos sibi subditos, qui de gremio Ecclesiæ suæ existant.

Quin licet Episcopus constituat suum *Officialem*, tamen praxis Belgio notoria habet, ut causa suspectationis contra *Officialem* allegata non deferatur ad Episcopum decidenda, sed juxta jus commune ad arbitros a partibus eligendos.

Ita declaratum Lovanii hac 13. Novembris 1726. erat signatum Z. B. Van-Espen J. U. D. & Prof.

EDI-

EDITORIS NOTÆ IN CONCORDATA GERMANICA

QUÆ REFERRI DEBENT

Ad paginam 56. col. 1. cap. 2. n. XIII. sub num. VI. in Nota.

PRIMI TOMI HUJUS EDITIONIS.

Espenianorum Operum Editor promiserat Dissertationem in Concordata Germaniæ, habita 19. Martii anno 1448. Nicolaum V. summum Pontificem inter & Fredericum III. Imperatorem; at propter rationes, quas referre supervacaneum foret, notas quasdam dissertationis loco duntaxat subjicit.

I. Quidem notandum est in istorum Concordatorum paragrapho *de cæteris*, ob variam cujusdam parentheseos positionem difficultates varias procreari. Sic autem legitur in novis Cleri Gallicani commentariis tomo undecimo, pag. 1818. *col.* 2.

„ De cæteris dignitatibus & beneficiis quibuscumque, „ sæcularibus & regularibus vacaturis, ultra reservatio„ nes prædictis (majoribus dignitatibus post Pontifica„ les in cathedralibus & principalibus in collegiatis Ec„ clesiis exceptis) de quibus jure ordinario providetur „ per illos inferiores, ad quos alias pertinet; placet „ etiam nobis quod per quamcumque aliam reservatio„ nem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam di„ spositionem sub quacumque verborum formula per „ nos vel auctoritate nostra factam vel faciendam; non „ impediemus nos quominus de illis cum vacabunt de „ Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, & De„ cembris mensibus, libere disponatur per illos, ad quos „ eorum collatio, provisio, præsentatio, electio, seu „ quævis alia dispositio pertinebit, reservatione, alia„ ve quavis dispositione, auctoritate nostra factis, vel „ faciendis, non obstantibus quibuscumque ".

Pro varia ratione collocandi prædictam parenthesim, variæ nascuntur difficultates circa collatorem, qui conferre debet majores dignitates, quæ post Pontificales in cathedralibus Ecclesiis primum locum obtinent. Sunt Canonistæ, qui contendunt post hæc verba *Ecclesiis exceptis* claudendam esse parenthesim; & ea videtur esse opinio Auctoris novorum commentariorum Cleri Gallicani; porro qui ita sentiunt, arbitrantur penes esse summum Pontificem in quocumque mense jus disponendi de majoribus dignitatibus, quæ post Pontificales in Cathedralibus primum locum obtinet.

At sunt alii Canonistæ, qui ulterius parenthesim collocant, scilicet post hæc verba *ad quos alias pertinet*. Qui hanc parentheseos positionem vindicant, hi contendunt collationem majorem dignitatum post Pontificales esse penes Ordinarium, aut penes Capitulum quod eligit.

Sunt qui nullam agnoscunt parenthesim; revera in textu autographo & primigenio non comparet parenthesis; at ejus defectus nedum minuat difficultatem, videtur illam magis augere.

Ubinam igitur collocanda est parenthesis? nescio.

Nec nostrum inter eos tantam componere litem.

Hac de re consuli possunt scripta, quæ duo litigantes Canonici de Præfectura Ecclesiæ Cameracensis sibi invicem opposuerunt; hi autem Canonici sunt D. De la Verdure de Gaverelle ex una parte, & ex altera D. Robertus Filamaurice: uterque scripta pro jure suo defendendo publici juris fecit septem abhinc annis neuter sua causa cecidit: adhuc sub judice lis est, ut creditur.

II. Quæritur utrum sint quædam in Galliarum Regno civitates, in quibus circa modum beneficia conferendi, Concordata Germanica observentur.

Respondeo: Vel agitur de civitatibus, quæ Imperio Germanico obnoxiæ erant, quando Concordata habita sunt; vel de civitatibus, quæ tunc huic imperio esse desierant, aut numquam fuerant obnoxiæ, vel agitur de civitatibus, circa quas dubium est, an tum ad Germanici Imperii dominium pertinerent.

Si de civitatibus, quæ Imperio obnoxie erant, quando Concordata inita sunt, agatur; arbitrantur Canonistæ in iis observari Concordatorum executionem, modo suarum prærogativarum conservatio a Rege Galliarum promissa civibus fuerit, aut restituta.

Si quæstio tantum sit de civitatibus, quæ ad imperium neque mediate neque immediate pertinebant, fatendum est penes omnino esse Galliarum Regem, ut iis Concordatorum observationem permittat, vel recuset. Videndum igitur est utrum jus ea observandi concesserit, vel ab ejus prædecessoribus concessum fuerit.

Si tandem quoddam adesse videatur dubium, an eo tempore, quo facta sunt Concordata, istæ civitates fuerint jure legitimo obnoxiæ Imperio Germanico, aut an Concordata libere acceptaverint; tunc ut nulla difficultatis ratio habeatur, concedere solet summus Pontifex Bullam, quæ privilegium, quod idiomate Gallico *Indult ampliatif* nuncupant, complectitur.

Ea responsio clarior fiet verbis Domini Talon, quæ ex una ejus orationibus causidicis desumpta sunt (*Tom.* 1. *du Journ des Audien. l.* 3. *ch.* 89. *ed.* 1678.) Ecce viri doctissimi contextus.

L'Empereur & les Princeps d'Allemagne, ne voulant pas etre de moindre condition que les François traiterent avec le Pape Nicolas V. & firent le Concordat Germanique l'an 1447. (a) *Et parce que l'Eveche de Metz & le pars Messin n'a jamais ete une province d'Allemagne, etant assis au deçà du Rhin, sinon en consequence de l'usurpation qui en avoit ete faite le Pape par sa Bulle de* 1450. *declara l'Eveche de Metz etre compris dans le Concordat Germanique & cette Bulle s'appelle un Indult ampliarif, dans lequel Concordat Germanique le Pape se réservant la provision aux Benefices la moitie de l'annee, il consent que l'election ait lieu pour les Eglises Cathedrales & Metropolitaines, & promet de ne point user de reserves & graces expectatives, qui empechent les Ordinaires en la liberte de leurs fonctions dans les mois qui leur sont delaisses.* Huc usque. Orator facundissimus D. Talon, cujus oratio plurimam lucem effundit in loca, quæ in Concordatis Germanicis obscuritatem quamdam involvunt, quare non pigebit eam pervolvisse.

Sexta Augusti anno 1672. ea quæstio agitata est in Senatu Metensi, an Concordata Germanica in Diœcesi Tullensi observari debeant; an vero Concilii Tridentini decreta, quæ Beneficiorum collationem spectant, in eo Episcopatu recepta fuerint. Ut innotescat quid hac de re dictum fuerit, consulantur quæ collegerunt Auctores Diariorum Palatii, in fol. tom. I. p. 290. &c. edit. Paris. 1701.

III. Inquiret fortasse nonnemo, an Protestantes Concordatorum Germanicorum rationem aliquam habeant?

Respondeo; Protestantes Germanicos ab eorum jure quoad omnes articulos recessisse. Quippe ubi de jure canonico litigant, confugiunt ad pacem, quæ *religiosa* vulgo dicitur, aut ad Imperii recessus, qui eam stabiliunt, vel ad pacis VVestphaliæ instrumentum in iis momentis, quæ de rebus Ecclesiasticis agunt. Quid de Concordatis Germanicis sentiant Protestantes, referunt Schilterus in calce *institut. juris canon.* Linkius in *differt. de Concordat. nat. German.* Bohemerus in *jure ecclesiastico Protestantium, tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. *de Constitutionibus, p.* 146. *&c.* & *litteræ intercessionales* ad Leopoldum Cæsarem directæ an. 1703. apud Fabrum, tom. 9. p. 774.

I N-

(a) Rectius sentiunt, qui ad annum 1448. Concordata Germanica referunt. Consule Corpus Diplomaticum a viro erudito Dumont collectum, Tom. I. pag. 164. col. 2. ad notam secundam.

INDEX RERUM, ET CAPITUM.

CAPUT PRIMUM.

APPENDIX MONUMENTORUM.

TRA-

TRACTATUS DE RECURSU AD PRINCIPEM.

CAPUT PRIMUM.

De auctoritate & obligatione Principis protegendi Subditos, notanter Ecclesiasticos, contra violentias Judicum Ecclesiasticorum.

§. I.

Principis est protectionem suam Subditis oppressis impendere.

IDEO Principes super Regna & populos a Deo præcipue constituti sunt, ut Subditos infirmiores *vim* & *injuriam* patientes vindicent, ac adversus potentiam protegant. *Si videris*, inquit Rex Salomon, *Ecclesiastici cap.* 5. ℣. 7. & 8. *calumnias egenorum, & violenta judicia, & subverti Justitiam in provincia, non mireris super hoc negotio: quia excelso excelsior est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alii*; ut (si priores *judicio violento & subversa justitia* egenos oppresserint) hos protegant, ac in illos animadvertant. *Et insuper*, si & hi defecerint, *universa terra Rex imperet servienti*. Hinc Rex David prædicens *Ps.* 71. ℣. 12. 13. 14. felicitatem futuri Imperii Regis Salomonis, ait: „ Humiliabit „ *calumniatorem*, liberabit *pauperem a potente*, & *pauperem cui* „ *non erat adjutor* . . . *animas pauperum salvas faciet* ... *ex*... „ *iniquitate redimet animas eorum* : *& honorabile nomen eorum* „ *coram illo*.

Cum autem ejusmodi violentiæ & oppressiones non valeant reprimi nisi validiore manu & pœnarum metu, Deus Principibus tanquam Ministris suis gladium commisit; de quo monens Apostolus ait: *Si malum feceris, time: non enim sine causa* (Princeps) *gladium portat. Dei enim Minister est, vindex in iram ei qui malum agit*. Rom. c. 13. v. 4.

Si igitur Dei ministri sunt & potestatis divinæ participes, tenentur ipsius exemplo inferiores adversus potentiorum *vim* & *violentiam* omnino vindicare: Deus etenim in eo potissimum virtutem & justitiam suam manifestat, *ut egenos & pauperes de manu potentis eripiat, & adjutorem & protectorem eorum se in tempore tribulationis ostendat*. Ps. 81. v. 4. p. 36. v. 39.

Quapropter Principibus severe præcipit Dominus, *facere judicium & justitiam, & liberare vi oppressum de manu calumniatoris. Jeremiæ cap.* 22. *v.* 3. Ideoque Canon 23. apud Gratianum caus. 23. qu. 5. *Regum officium est proprium facere judicium & justitiam, & liberare de manu calumniatorum vi oppressos*.

Principes etiam Christiani nihil gloriosius, nihil honorificentius duxerunt, quam Regis Regum exemplo oppressorum patres & protectores nuncupari, suaque Tribunalia eis tuta & opportuna asyla præbere. Id quod Magno Constantino adeo sanctum fuit, ut sanctione publica declaraverit in L. *Unica*, Cod. *Quando Imperator inter*, &c. *Quod si pupilli vel viduæ aliique fortunæ injuria miserabiles judicium nostræ Serenitatis oraverint, præsertim cum alicujus potentiam perhorrescunt, cogantur eorum adversarii examini nostro sui copiam facere*.

Id ipsum insitum fuit Clementissimis Principibus nostris Belgii. Joannes Dux Brabantiæ jam an. 1312. per antiquissimas tabulas Legum hujus Ducatus, vulgo *den Landt-Chartre*, sanxit *art.* 17. *Quod Monachi, Moniales, Presbyteri, & qualescumque Religiosi, si quo modo offendantur, ad ipsius Ducis Judices pertineant*, nimirum ut ab injuriis & violentiis liberentur.

Philippus Bonus anno 1451. per Litteras solemnes pollicetur, tam suo quam Successorum nomine *art.* 3. *se vindicaturum quoscumque Subditos Brabantiæ ab omni injusto & indebito Jurisdictionis Ecclesiasticæ exercitio; seque in contraventores severe animadversurum*. Cujus articuli tenorem per alteras Litteras datas anno 1457. renovavit, ejusque exactam observantiam Brabantiæ Statibus inviolabiliter pollicitus est.

Ejusdem articuli observationem Principes nostri in sua Inauguratione solemniter jurejurando promittunt, ac una per 1. art. *Læti introitus* sancte pollicentur *se non permissuros ut nullo modo aliqua vis aut violentia inferatur Prælatis, Abbatiis, Baronibus, Nobilibus, ac fidelibus incolis & subditis Ducatus Brabantiæ; neque laturos ut extra ordinem Juris tractentur, sed effecturos se ut in omnibus tractentur servato Juris ordine*.

Consiliarii etiam Brabantiæ in sua ad Consilium illud assumptione tenentur Statibus hujus provinciæ juramento interposito præfatorum articulorum observantiam promittere.

Pupillorum autem, viduarum, aliarumque miserabilium personarum sub violentia potentiore gementium, est perpetuum etiam his temporibus privilegium, ut adversarios suos ad Curiam Principis, etiam in prima instantia in jus vocent: *ubi nec violentiæ locus datur, nec avaritiæ vitia formidantur, ubi & innocentia profugium, & calumniatores jus possunt invenire districtum*; uti loquitur Theodoricus Rex apud Cassiodorum *lib.* 4. *cap.* 9.

Quæ omnia evidenter docent ad Principem tanquam oppressorum protectorem hoc pertinere, ut Subditos præsertim imbecilliores vindicent adversus *calumnias, violenta judicia, subversionem Justitiæ*; cum ei *sit proprium liberare de manu calumniatoris vi oppressos*.

§. II.

Protectio Principi ita competit, ut eam abdicare nequeat.

SUBDITORUM benigna protectio adeo Principibus est propria, ipsorumque regimini essentialis & necessaria, ut eam nullatenus abdicare possint: non enim ob alium finem Deus constituit Principes, quam ut sub ipsis populus *quietam & tranquillam vitam agat in omni pietate & castitate*. 1. Timoth. c. 2. v. 2.

Per *vim* autem & *violentiam* cum constet publicam quietem & tranquillitatem eo magis perturbari, quo sunt potentiores aut majori auctoritate prædîti, qui *vim* exercent: quis dubitet Principem hanc protegendi & coercendi potestatem, quam simul cum Imperio divinitus accepit, a se abdicare non posse, quin simul & Imperio renuntiet: *non enim sine causa gladium portat; Dei enim Minister est, vindex in iram ei qui malum agit*. Rom. c. 13. v. 4.

Unde jam pridem recte dixit Salgado in *Epilogo prooemiali*: „ *Protectionem & subditorum defensionem* cum ipso *simul Regno* „ ab origine ortam esse, ita ut Regni objectum sit & causa „ finalis: Regnum siquidem (ait) propter *protectionem vi op-* „ *pressorum*, non protectio propter Regnum aut Regem, crea- „ tum est a Rege Regum & Domino Dominantium Deo, ab „ ipsoque supremis Principibus temporalibus datum. „ Unde *Vassallorum defensio* (infert) „ provide meritoque proprium Re- „ gis officium dicitur, attributum naturale inhærens visceribus „ Regiminis, & qualitas infixa ossibus ac substantiæ Diadema- „ tis: ita ut *Regimen* & *protectio* unum sit effectum continens, „ *indissolubile* & *inseparabile*, quæ nec a *Rege tolli possunt, nec* „ *a Regimine* (cujus est anima) *separari, nisi simul & cum Re-* „ *gno eradicetur*, qui de *Regalibus* est in signum competens su- „ premæ Potestatis quam sequitur, sicut umbra corpus, & „ qualitas subjectum. „

Notatque Annæus Robertus *lib.* 3. *Rerum judicat. c.* 1. Principes hanc Subditorum suorum protectionem tanquam primum numerasse sui Diadematis Regalis ornamentum; eique proprie & per eminentiam nomen *Regaliæ* attributum voluisse. „ Hoc jus (pro-

„ tectionis , inquit ,) tanta dignitate commendare voluerunt „ majores noſtri , ut licet nomen *Regalia* generale ſit , multaque ſua univerſali appellatione comprehendat, tamen huic „ uni rei , præter cætera Regii Sceptri jura , eximia quadam, ſpeciali prærogativa , *Regaliæ* appellationem tribuere „ viſum eſt. „

Hinc concludendum cum Franciſco Salgado in *Suppl. ad Sanct, part.* 1. *cap.* 1. *n.* 109. & 110. poſt Cancerium, Covarruviam alioque ibi citatos: *Regalias quæ competunt Regi, in ſignum ſupremæ Jurisdictionis, ut...., per oppreſſos ad eum recurratur, Principem a ſe abdicare non poſſe, niſi Regiæ Sedi renuntiet.*

Principes Belgii ſpeciali titulo ad conſervationem hujus juris adſtringuntur , cum in eorum *Læto introitu* ſeu Inauguratione ſolemni , contractu , etiam jurejurando interpoſito, ſancte promittant Brabantiæ Statibus , ſe Subditos ſuos adverſus omnem *vim* & *violentiam* efficaciter protecturos , ut ſupra oſtenſum eſt.

Jurant præterea ſe perpetuo inviolate conſervaturos *Ducatus Brabantiæ ac ejus incolarum jura, privilégia, libertates, conſuetudines, uſus & inveteratos mores*; ſeque omnino effecturos ne quid ullatenus contra ea attentetur. Porro quomodo ea Subditis ſuis inviolate conſervabunt, niſi eos potenter & benigne contra quoſcumque protegant & ante omnia reſtituant, ſi per *vim* & *violentiam* fuerint ſpoliati.

§. III.

Princeps protectionem ſuam debet omnibus Subditis, & ſpeciatim adverſus Superiores.

PRINCIPEM teneri protectionem ſuam impartiri omnibus omnino Subditis tanquam *Dei miniſtrum & vindicem* , apud quem non ſit perſonarum acceptio , luculenter docent ſacræ Litteræ.

Conſtitutis ſuper populos Principibus, Tribunis & Centurionibus præcipit Moyſes: *Audite illos, & quod juſtum eſt judicate; ita parvum audietis ut magnum; nec accipietis cujuſquam perſonam, quia Dei judicium eſt.* Deut. c. 1. v. 17. & Levit. c. 19. v. 15. *Non conſideres perſonam pauperis, nec honores vultum potentis. Juſte judica proximo tuo.* Et Rex Salomon: *Aperi os tuum muto, & cauſis omnium filiorum qui pertranſeunt: aperi os tuum, decerne quod juſtum eſt, & judica inopem & pauperem.* Prov. c. 31. v. 9. increpatque ſevere Judex Judicum judices illos iniquitatis, qui vultum potentum ſic honorabant; *Uſquequo* (inquit) *judicatis iniquitatem, & facies peccatorum ſumitis? Judicate egeno & pupillo: humilem & pauperem juſtificate: eripite pauperem , & egenum de manu peccatoris liberate.* Pſ. 81. ℣. 2. 3. 4.

Eſt igitur manifeſtum Principes Decreto divino adſtrictus eſſe omnibus omnino Subditis ſine acceptione perſonarum impendere protectionem; & non ſuperioribus tantum adverſus ſubditos, ſed & adverſus ſuperiores adminiſtrandam eſſe juſtitiam ſubditis, dum a ſuperioribus oppreſſi juſtitiam inclamant.

Sane ſi ſubditi non eſſent audiendi adverſus ſuperiores, dum ab iis inique divexantur, bonis ſpoliantur , muniis, officiis , functionibus violente exuuntur; quid aliud per Imperium graſſaretur , niſi ſumma illa calamitas quam deplorat Sapiens in Eccleſiaſte : *Vidi calumnias quæ ſub ſole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem conſolatorem ; nec poſſe reſiſtere eorum violentiæ cunctorum auxilio deſtitutos.* Cap. 4. ℣. 1. 2.

Quinimmo protectio Regia ſubditis impendenda tunc proprie locum habet, cum hi a ſuperioribus opprimuntur. Superiores enim, cum non facile ab inferioribus violentiam patiantur , ſintque ſua auctoritate adverſus eam ſatis tuti, raro adverſus inferiores protectione indigent. Ubi e contrario inferiores *præſertim* imbecilliores ſe adverſus vim ſuperiorum defendere nequeunt, niſi excelſiori & potentiori manu adjuti.

Hinc merito ſtatuit Canon 23. Cauſ. 23. qu. 5. *Regum officium proprium eſt præbere auxilium iis qui facilius opprimuntur a potentibus.* Immo vult Canon, *ut non ſolum non eripiant, ſed ne patiantur quidem per ſuam conniventiam ab aliis contriſtari.*

Ad quod exſtimulari debent magnanimitate fortis & ſancti Viri Moyſis, *qui cum vidiſſet quemdam injuriam patientem , vindicavit illum, & fecit ultionem ei qui injuriam ſuſtinebat.* Act. cap. 7. v. 24. de quo ita Ambroſius apud Grat. d. C. Can. 7. qu. 3. *In depellenda injuria lex virtutis eſt. Qui enim non pepellit a ſocio injuriam, ſi poteſt, tam eſt in vitio, quam ille qui facit. Unde S. Moyſes hinc prius orſus eſt tentamenta bellica fortitudinis: nam cum vidiſſet Hebræum ab Ægyptio injuriam accipientem, defendit.* Exod. cap. 2. V. 12.

Tenentur itaque Principes potentem ſuam manum benigne & facile, quinimmo ultro ſic oppreſſis porrigere; quo fiet ut adminiſtrando juſtitiam, pacem publicam conſervent , ac ita Imperium ſuum & Thronum ſtabiliant. *Rex* enim *qui judicat in veritate pauperes*, (inquit Rex Salomon) *thronus ejus in æternum firmabitur.* Prov. c. 19. v. 14.

Etenim ſi infirmioribus hæc denegetur juſtitia, aut non facile adminiſtretur, omnia in Imperio ſuſdeque verti neceſſe eſt . *Remota* enim *juſtitia, quid ſunt Regna*, ait magnus Auguſtinus , *niſi magna latrocinia? De Civitate Dei*, lib. 4. c. 4.

Ut mirum non ſit? ſi vel ob hanc cauſam Regna a Regibus auferenda eſſe Dominus Dominantium edixerit; *Regnum a gente in gentem transfertur propter injuſtitias.* Eccleſiaſticus c. 10. v. 8. Animadvertit etiam eruditiſſimus Vir Salgado *de Regia Protectione*, præl. 1. num. 46. *in pluribus divinarum Litterarum locis legi, ſapiſſimè Dei potentiam curaſſe, Regna eriri, mutari, & interire, Regeſque dejicere, alios creare & vocare, ut ab aliorum tyrannide & oppreſſione populum tueantur & liberent.*

Quare recte dixit Joſephus Seſe *de Inhibit.* c. 8. §. 3. num. 58. *Quod Principes de jure divino & humano poſſint, immo teneantur ad conſervationem pacis & tranquillitatis Reipublicæ Chriſtianæ tollere violentias & oppreſſiones omnes.*

Ad ipſum igitur (Principem) *omnes promiſcue....vi oppreſſi pro auxilio & defenſione naturali merito confugiunt, ut propulſetur , tollaturque & levetur violentia... ſine quo recurſu magnas turbationes, injurias & ſcandala tota Reſpublica univerſalis pateretur*, Salgado in *Epilogo proœmiali*, de protect. Reg.

Certe Principes noſtri hanc ſuam protectionem in *Læto Introitu* ſic ſpondent & jurant, ut ad *omnes* Ducatus incolas & ſubditos pertineat (a). Vide ſupra.

§. IV.

Protectio Regia etiam impendenda Clericos,

CLERUM omnem tanquam membrum & partem Reipublicæ, Principibus ſubjici, expeditum eſt. *Omnis* enim *anima* (teſte Apoſtolo ad Rom, 13. v, 1.) *poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Etiamſi Apoſtolus ſis*; (ait S. Chryſoſtomus ad hunc locum) *ſi Evangeliſta, ſi Propheta, ſive quiſquis tandem fueris, neque enim pietatem ſubvertit iſta ſubjectio.* Et Theodoretus: *Sive ſit Sacerdos aliquis, ſive Antiſtes, ſive monaſticam vitam profeſſus, iis cedat quibus ſunt mandati Magiſtratus.* Idem in hunc locum Apoſtoli ſcribit *Œcumenius*. Hinc hujus ſubjectionis S. Bernardus Epiſt. 42. ſerio admonet Henricum Archiepiſcopum Senonenſem: „ Intelligitis quæ dico: Cui honorem, honorem. *Om-* „ *nis anima*, inquit, *poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*: ſi om- „ nis, & veſtra; quis vos excepit ab univerſitate? Si quis ten- „ tat excipere, conatur decipere. „ Fateturque S. Gregorius Magnus Pontifex Romanus lib. 2. Epiſt. 61. *poteſtatem ſupra omnes homines Imperatoribus* (quos Dominos ſuos vocat) *cœlitus datam eſſe; ſeque juſſioni eorum ſubjectum eſſe.*

Quid plura? Romanos Pontifices agnoviſſe Principes *Dominos* ſuos eſſe, adeoque *juſſioni* eorum ſubjectos, evincit *Liber diurnus Romanorum Pontificum* in lucem editus per Joannem Garnerium Jeſuitam, in quo quæ agenda Pontifici præſcribuntur, ac capitis 1. tit. 1. continet *Indiculum ſcribendæ Epiſtolæ ad Principem.*

Superſcriptio: *Domino piiſſimo & ſereniſſimo, Victori ac Triumphatori Filio, amatori Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti ill. Auguſto, ill. Epiſcopus ſervus ſervorum Dei.* Et ſubſcriptio ejus: *Piiſſimum Domini Imperium gratia ſuperna cuſtodiat, eique omnium gentilium colla ſubſternat.*

Cum igitur totus Clerus Principibus ſubſit, evidens eſt ei æque impendendam eſſe protectionem ac laicis; omnibus enim Subditis, ut §. præcedenti oſtenſum, eam tenetur Princeps impendere.

Immo, ut recte advertit Salgado *de protectione Regia*, prælud. 2. n. 72. *Defenſio Regia potius convenit Eccleſiæ, & Eccleſiaſticis perſonis, quam aliis, quia arma non ferunt.* „ Quam protectio- „ nem (ait in *Epilogo proœmiali*) omni jure naturali, Divino „ & poſitivo, tam Canonico quam Civili, (& conſuetudine im- „ memoriali , præl. 3.) Rex ſupremus exhibere *adſtringitur* „ Vaſſallis *oppreſſis*, non ſolum laicis, *ſed multo fortius Eccleſia-* „ *ſticis perſonis*, tum tanquam *Dei Miniſtris & majori defenſione* „ *indigentibus*, non utentibus materialibus armis , ſed ſpiritua- „ libus tantum , nempe lacrymis , jejuniis , orationibus , car- „ niſque maceratione , & ſui ipſorum abnegatione , nec non „ modeſtiam & charitatem profitentibus; tum etiam , quia ſunt „ pars populi, membra & cives Reipublicæ temporalis. „ Quod multis auctoritatibus adſtruit *prælud.* 11.

Hujus muneris Regalis ſedulo & frequenter Principes admonuerunt ipſi Epiſcopi, ac Summi Pontifices, S. Leo Magnus ad Cognominem Auguſtum Epiſt. 125. *Debes incunctanter advertere Regiam poteſtatem tibi non ſolum ad mundi regimen , ſed maxime ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam , ut auſus nefarios comprimendo , & quæ bene ſunt ſtatuta defendas , & veram pacem his quæ ſunt turbata reſtituat.* S. Gregorius Magnus ad Mauritium Auguſtum Epiſt. 6. lib. 7. *Omnipotens Deus Pietatem Veſtram pacis Eccleſiaſticæ fecit eſſe cuſtodem.* Concilium Pariſienſe ex quatuor Provinciarum, nempe Rhemenſis, Senonicæ, Turonicæ & Rothomagenſis Epiſcopis anno 829. celebratum, lib. 2. cap. 2. *Cognoſcant Principes ſæculi Deo debere ſe reddere rationem propter Eccleſiam quam a Chriſto tuendam ſuſcipiunt : nam ſive augeatur pax & diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes , ſive ſolvatur , ille ab eis rationem exiget , qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit.* Extat apud Gratianum *Can.* 20. *Cauſ.* 23. *qu.* 5.

In Benedictione etiam & Coronatione Regis, dum Epiſcopus Regi gladium tradit , ſic loquitur in *Pontificali Rom.* „ Accipe „ gladium in defenſionem *ſanctæ Dei Eccleſiæ* divinitus ordina- „ tum .... ut in hoc .... vim æquitatis exerceas, molem ini- „ quitatis exerceas , molem iniquitatis potenter deſtruas , & „ *ſanctam Dei Eccleſiam*, ejuſque fideles propugnes ac protegas, „ nec minus *ſub fide falſos* quam Chriſtiani nominis hoſtes exe- „ creris ac diſpergas. „

Recte proinde dixit prælaudatus F. Salgado ; *Quod Principibus Chriſtianis, a Deo, Sede Apoſtolica & Romanis Pontificibus, ac Legibus poſitivis commendata eſt protectio Clericorum & Eccleſiarum. Præl.* 5. *n.* 205.

Neque poſſent Principes quietum & tranquillum conſervare Imperium, niſi una pacem Eccleſiæ (quæ *in Imperio eſt*, ut loquitur Optatus Milevitanus *lib.* 5.) cuſtodiant, adeoque & vim & oppreſſionem auferant, quam Clerici aliæque perſonæ Eccleſiaſticæ patiuntur.

Cum

(a) In ſuam quoque fidem Imperatores Germani recipiunt quodlibet corporis Germanici membrum, pupillos, viduas, &c. ut conſtat Capitulationibus Imperialibus, quibus in ſua inauguratione ſuum chirographum ſubſcribunt.

Cum enim Deus gladium commiserit non Ecclesiæ, sed tantum Imperio, debebunt Clerici qui protectione indigent, æternum gemere & manere oppressi, si Principis non sit eis ope illius gladii sui succurrere.

Ex Bulluga igitur recte advertit Salgado *de Protectione Regia* præl. 2. n. 77. *Manus Regia murus est Ecclesiæ, pax Clericorum, salus populi, vita Vassallorum, caput subditorum, tutor Reipublicæ, propugnaculum & præsidium Christianæ Religionis.*

Tenentur igitur supremi Principes singulariter Clerum omnem potenter protegere adversus omnem vim & violentiam, & quibuscumque tandem, sive inferioribus, sive superioribus ea inferatur; idque non solum ut subditorum Protectores & Reipublicæ Rectores, verum etiam ut supremi Ecclesiæ Advocati & Defensores, ac pacis Ecclesiasticæ custodes & vindices.

Quod benignissimi nostri Principes probe scientes jam ab anno 1312. sanxerunt *Monachos, Moniales, Presbyteros, & qualescumque Religiosos, si quomodo offendantur, ad ipsius Ducis Judices pertinere*, ut ab injuriis & violentiis liberentur. Et in *Lato* eorum *Introitu* in manibus Abbatum, qui Statum Ecclesiasticum repræsentant, solemni juramento pollicentur *se non permissuros ut ullo modo aliqua vis aut violentia inferatur Prælatis, Abbatiis*, &c. ut supra §. 2.

§. V.

Obtentu Exemptionis a foro sæculari non potest hæc protectio Clericis negari.

PROTECTIO Regia, quam oppressis Clericis deberi præcedenti §. ostendimus, eis negari non potest prætextu quod a foro sæculari eximantur.

Hæc enim exemptio, quam *Privilegium fori* communiter appellant, a Principibus Christianis, Clericis indulta fuit in eorum favorem, ut nempe a forensibus judiciis exempti, liberius Domino vacarent, & eorum causæ per *Deo amabiles Episcopos* (*a*) quam celerrime finirentur.

Cum autem ea quæ in favorem inducta sunt, non debeant vergere in præjudicium & damnum eorumdem, evidens est quod hæc exemptio eis non auferat jus implorandi protectionem Regiam, qua valeant sese defendere adversus *vim & violentiam*, quam a Superioribus & Judicibus Ecclesiasticis patiuntur. Quod solide probat F. Salgado *de Protectione Regia*, præl. 1. n. 91. & seqq. ubi in terminis ait; *A temporali jurisdictione deducta fuit exemptio Clericorum .... quæ inducta fuit ad utilitatem Cleri & Ecclesiæ, non ad ejus ruinam, damnum & detrimentum, prout contingeret si per violentias gravatus, & vi oppressus a Judicibus Ecclesiasticis, non haberet recursum ad Regem & Principem temporalem, ad cujus exhibitionem tenetur jure naturali & divino, quod inviolabile est.*

Adeo ut Princeps, qui protectionem subditorum a se abdicare nequit, concedendo exemptionem Clericis a foro sæculari, eos neutiquam excludere potuerit a protectione quam eis vi muneris exhibere tenetur, cum semper maneant membra & cives Reipublicæ.

Clerici, inquit Cardinalis Bellarminus, *præterquam quod Clerici sunt, sunt etiam cives & partes quædam Reipublicæ politicæ*. Lib. 2. de Clericis cap. 28. Et Anton. Anselmo Curiæ spiritualis Antverpiensis Fiscalis ad Edictum perpet. art. 5. §. 26. *Clerici*, ait, *dicuntur cives, & veniunt appellatione civium.*

Neque hæc exemptio Clericorum sic competit Ecclesiæ, quin supremus Princeps qui eam benigne indulsit, possit eamdem restringere, mutare, ac ejusdem legitimum usum præscribere, ubi commune bonum id exegerit; uti etiam eos non raro fecisse constat. Manet enim semper apud illos summa potestas ordinandi, statuendi & agendi, quæ ad subditorum & Reipublicæ commodum, secundum Deum judicaverint expedire.

Hoc etiam advertere juvat, tantum abesse ut per recursum hunc ad protectionem Regiam jurisdictio aut exemptio Ecclesiastica aut a Clericis lædatur, aut a Rege impediatur, ut eadem potius hac ratione egregie juvetur & conservetur.

Clerici enim unice conqueruntur de abusu jurisdictionis, seu de *vi & violentia* quam Judices Ecclesiastici inferunt, non judicando secundum Juris ordinem ex præscriptis Legum & Canonum: Principes vero suprema sua auctoritate *vim* illam reprimunt, notant ac cassant, atque ita Judicem *reducunt ad viam justitiæ & tramites legitimos*, ut loquitur Jos. Sese *de Inhibitionibus*, cap. 4. §. 3. n. 69.

Nihil hic in alterutra parte reprehensibile; nam & Clerici utuntur jure suo, quo sese adversus vim licet defendere: Reges autem auctoritate Divina, qua eis *potestas tollendi violentias inter Ecclesiasticas personas, & ab Ecclesiasticis Judicibus illatas, competit*. Salgado *de Protect. Reg.* præl. 3. n. 96.

Cæterum Clerum Belgicum nunquam existimasse hunc recursum esse contra suam exemptionem aut jurisdictionem, patere potest ex iis quæ supra memoravimus agi in Inauguratione Principis. Siquidem ipse *Status Ecclesiasticus* ibi Principem adstringat, ut non deneget Clericis supremam suam protectionem, quoties illam contra *vim qualemcumque* imploraverint, utque eorum jura, privilegia, libertates inviolate conservet, efficiatque omnino ne quid ullatenus contra ea attentetur.

Comprobavit & facto suo hunc recursum dictus *Status Ecclesiasticus*, dum jura sua & privilegia infringi & lædi sensit.

Sic anno 1648. cum in Belgio Internuntius quamdam commissionem Reverendissimo Namurcensi dedisset ad visitandum Monasterium Gemblacense exemptum & immediate Sanctæ Sedi subjectum, dictusque Reverendissimus virtute hujus visitationem attentasset directe contra jus dictæ exemptionis, cum nec Internuntius dandi ejusmodi commissionem haberet potestatem, nec dictus Antistes facultatem instituendi sua auctoritate visitationem; Brabantiæ Prælati attendentes jurata sua privilegia in persona Abbatis Gemblacensis infringi, remque mali esse exempli, sese eidem Prælato conjunxerunt *pour faire casser de l'autorité du Conseil de Brabant ladite Commission avec tout ce qui s'en est ensuivi, constituant à cet effet le Procureur Vanden Driessche, pour faire les debvoirs & poursuites à ce appartenantes conjointement avec ledit Prélat de Gembloux*. Habentur procurationis acta sub litt. *A*.

Ad instantiam Leodiensium anno 1709. in Urbem evocantur terna Universitatis Lovaniensis Supposita sub pœna suspensionis, ac etiam revocationis privilegiorum eidem Universitati concessorum; idque aperte contra notissima jura *de non evocando*.

Brabantiæ Status Patriæ Patres huic infractioni cupientes occurrere, ut antiquissimum jus patrium, salvum & illibatum custodirent & ad posteros transmitterent, ex communi deliberatione Bruxellis habita 14. Novembris 1709. Recursum ad Principem ultro instituerunt, postulantes ut Officio Fiscali Brabantiæ mandaretur *d'agir & de rendre les devoirs convenables pour faire reparer cette nouvelle atteinte donnée aux Droits & Privileges cy-dessus mentionnés, soit par voie d'Arrêt sur les biens appartenants auxdits Chapitres de Liege en ce Païs de Brabant, ainsi que cela a encore été pratiqué dans des cas pareils cy-devant; soit par telle autre voie que Sa Majesté trouverait bon de lui ordonner*. Habetur Supplica sub litt. *B*.

§. VI.

Ostenditur oppressos Clericos jam olim purioribus Ecclesiæ sæculis recurrisse ad Principes, non solum tanquam ad supremos protectores, sed etiam tanquam ad ipsius Ecclesiæ & Legum custodes & vindices.

EXEMPLA innumera eaque præclara suppeditat Historia Ecclesiastica; e quibus elucet Pontifices ipsos, Episcopos, Presbyteros, Monachos constanter ad protectionem Regiam recursum instituisse adversus *vim*, & Judicum Ecclesiasticorum *violenta judicia*. Tantum aberat ut hoc pacto immunitatem & Jurisdictionem Ecclesiasticam lædi existimarent: noverant quippe *Regiam potestatem* (ut loquitur S. Leo Magnus, tuendæ auctoritatis Pontificiæ & Ecclesiasticæ studiosissimus) *maxime ad Ecclesiæ præsidium* (Principibus) *esse collatam, ut ausus nefarios comprimant; quæ bene sunt statuta defendant; verum pacem his, quæ sunt turbata, restituant*; depellant *perversores juris alieni*, &c. in *Epist.* 125. alias 75. ad Cognominem Augustum.

Utque a Viro maximo & vere Apostolico initium ducamus, qui sub initium sæculi quarti floruit; cum primum Ecclesia libertatem nancisceretur, a magno, inquam, Athanasio: sanctissimus hic Alexandrinus Episcopus a Judicibus suspectis, inimicis & recusatis absens & inauditus per insidias a Synodo Tyria condemnatur, & Episcopali dignitate dejicitur.

Ab hac aperta Canonum Legumque violatione per Judices Ecclesiasticos illata Constantinum Augustum provocat, & subsidium Imperatoriæ tuitionis implorat; qui & causæ ejus cognitionem suscepit, eo quod Athanasius de *vi* contra jus omne & fas illata conquereretur; ordinavitque Episcopis omnibus qui Synodum Tyri absolverant, ut indilate ad Prætorium suum sese conferrent.

Hujus rei fidem facit Rescriptum Constantini apud Athanasium Apol. 2. *Magna libertate*, inquit, *nihil aliud postulavit* (Athanasius) *quam ut vos huc evocare jubeam, quo vobis præsentibus, quæ per vim passus esset, conqueri posset. Quod cum mihi æquum & temporibus meis congruum videretur, scripto vobis denuntiatum volui, ut quotquot Synodum Tyri absolvistis, sine omni tergiversatione ad Prætorium nostræ Clementiæ conveniatis, re ipsa quantum severitatis integritatisque sit in vestris sententiis coram me ipso declaraturi.*

De hoc facto S. Athanasii scribens Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis ait: *Ex Athanasii Libellis & Rescripto Constantini apertissime constat Athanasium existimasse, in his angustiis liberum esse afflicto subsidium tuitionis Imperatoriæ implorare, & Principis partes esse, ut prospiciat an vis ulla contra præscriptum Legum & Canonum illata sit*. Lib. 4. c. 11. *de Concordia Sacerdotii & Imperii*. Idem hoc loco advertit nominatissimus ille Baluzius Tutelensis.

Initio sæculi quinti, exurgente hæresi Nestoriana, quæ B. V. Mariam Dei Matrem esse negabat, varii religiosissimi Presbyteri, qui contra repullulans hoc pravum dogma invehebantur, facultate concionandi privati sunt, plurimique Monachi misere a Nestorio Episcopo Constantinopolitano divexati.

Adversus hujusmodi oppressiones Basilius Diaconus & Archimandrita, Thalassius Lector & Monachus aliique recurrerunt ad Imperatores Theodosium & Valentinianum; eisque querelas has cum graviter exposuissent, sic urgentissime supplicant: „ Vestra, inquiunt, Majestas efficiat ut sacra & Œcumenica „ Synodus primo quoque tempore huc coeat; quo hac præsente Christus sanctissimam Ecclesiam uniat . . . illud etiam obnixe precamur ac petimus ... ne *quidquam deinceps in quemquam illi* (Nestorio) *liceat, nisi primum Orthodoxæ Fidei veritas enucleetur* ... Rogamus proinde ut magnificentissimi Præ-

(*a*) His vocibus ac titulis, *per Deo amabiles Episcopos*, usi sunt Constantinus, Theodosius, aliique Imperatores Christiani, ubi contentionum, quæ inter Clericos nascebantur, moderatores & arbitros Præsules fuerunt.

„ fecti novæ Romæ providentia *compescantur ii qui adversus Orthodoxos insurgunt*, & sub prætextu quod se defendunt, ut ajunt, non paucis *insultant; donec ea omnia quæ ad fidem pertinent, componantur* .... Hæc Supp. extat apud Labb. *Tom. III. col.* 425.

Eodem sæculo cum Flavianus Constantinopolitanus Episcopus in suo Synodo *Eutychetem* ejusque hæresim condemnasset; Dioscorus Patriarcha Alexandrinus *Eutychetis* patrocinium suscepit, imperravitque a Theodosio Augusto ut convocaretur Synodus Ephesina secunda. *Dioscori* autem & Chrysapii Eunuchi malis artibus & potentia hæc Synodus in *Latrocinium* desiit.

Ut autem S. Leo Magnus omnia in hac Synodo per tumultum & tempestatem judicata fuisse cognovit; ipse Pontifex maximus ad Theodosium Augustum recurrit, eumque obtestatur, ut Synodum aliam generalem ac legitimam intra Italiam congregari jubeat, datis ad ipsum litteris in hæc verba: „ Ecce ego, Christianissime & Venerabilis Imperator, cum consacerdotibus meis .... obsecramus .... *ut omnia in eo statu esse jubeatis, in quo fuerunt ante omne judicium, donec major ex toto orbe Sacerdotum numerus congregetur*. „ Hinc paulo infra prosequitur: *Omnes* partium nostrarum *Ecclesiæ*, *omnes* Mansuetudini Vestræ cum gemitibus & lacrymis supplicant *Sacerdotes*, ut quia & nostri fideliter reclamarunt, & eisdem Libellum appelationis *Flavianus* Episcopopus dedit, generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultra sit, vel in Fide dubium, vel in charitate divisum ... *Epist.* 40. *alias* 25. „

Generalem Synodum, quam sanctus Leo instantissime postulaverat, *Chalcedonem* congregavit *Marcianus*, defuncto Theodosio. In hac Synodo videre est Monachos, Presbyteros, Episcopos, recurrentes ad Imperatorem Marcianum, protectionem & justitiam adversus Judicum Ecclesiasticorum violentias urgentissime implorantes.

Actione 1. ita supplicat Eusebius Episcopus Dorylæus Religiosissimis & Piissimis Imperatoribus Valentiniano & Marciano: „ Intentio & propositum est Clementiæ Vestræ, universis quidem sibi subditis providere, & manum porrigere omnibus injuste *oppressis, præcipue tamen fungentibus Sacerdotio*: in hoc Divinitati placentes, a qua Vobis imperare & dominari sub sole hoc donatum est. Ergo, quoniam *multa & dira & contra omnem consequentiam Fides quæ in Christo est, & nos sumus perpessi a Reverendissimo Dioscoro Episcopo* Alexandrinæ magnæ civitatis, *adimus Vestram Pietatem, supplicantes justitiam promereri*." Apud Labbæum *Tom. IV. col.* 95.

Sanctissimæ Tyriorum Ecclesiæ ex priscis & immemorabilibus temporibus a sanctis Canonibus certa definita erant jura, *tum in Ecclesiastica administratione, tum in ordinationibus*. Ejusmodi jura Eustathius Reverendissimus Episcopus Berytiorum civitatis ... violare conatus fuerat & in se transferre, etiam *detrimento* Reverendissimo Photio Episcopo Tyriorum *comminato*. Adversus hanc oppressionem & novitatem recurrit Reverendissimus Photius ad prælaudatos Imperatores. „ Obsecro, inquit, provolutus vestris pedibus, ut sanciat Cœleste vestrum Imperium, ut *omnia quæ primitus a sacris regulis attributa sunt prædictæ sanctissimæ Ecclesiæ integra maneant*: si quid vero contra *antiquitatem* memoratus (Eustathius) vel quivis alius, qui cum eo faciat, aggressus sit; *id irritum sit & vanum, nec ullam vim habeat*. „ Act. 4. col. 541.

Reverendissimus Bassianus Ephesiorum Episcopus violenter & tumultuarie ab ipsis Sacerdotio fungentibus e Sede Metropoli dejectus, alio intruso, iisdem Gloriosissimis Imperatoribus supplicationem exhibet, quam ita exorditur: *Omnis salus violentiam patientium, post Deum vestra tranquillitas est, præcipue autem Sacerdotum Christi*. „ Quapropter ... supplico Vestræ Pietati, & provolvor divinis vestris sacratisque vestigiis, quatenus sancire dignetur Vestra Cœlestis Potestas ... ut *cognitio fiat* ... hoc insuper sancire Vestram Divinitatem exoro, *ut nulli liceat vexationem aliquam mihi inferre, donec ad finem perveniant ea quæ inter me & adversarios meos aguntur*. „ Act. 11. col. 685.

Reverendissimus Eunomius & omnis Clerus Nicomediensis Metropolis sanctæ Dei Ecclesiæ Catholicæ, eosdem Imperatores perpetuos Augustos expostulant: „ Deus Vobis, inquiunt, Regnum & omnium rerum Imperium (ut omnes gubernaretis) ad salutem orbis terrarum *& pacem sanctarum Ecclesiarum*, juste donavit. Quapropter ante omnia & per omnia, Piissimi Christi Amantissimi Principes, pro Orthodoxæ & saluberrimæ Fidei dogmatibus cogitatis, tam hæreticorum fremitus extinguentes, quam pia dogmata ad lucem deducentes. Unde prosternimus nos Majestatis vestræ vestigiis, *ut jubeatis arceri injustitiam quæ adversus nos a Reverendissimo Episcopo Nicæno Anastasio est præsumpta*; quatenus valeamus congrua Christianis pace fruentes sine intermissione *Mysteria divina perficere* .... Solus enim hic per cupiditatem opprimere nos & conturbare cœpit. „ *Act.* 13. *col.* 708. (*a*).

Hæc exempla sufficiant (innumera enim habet Historia Ecclesiastica) ut appareat ipsam Ecclesiam ipsis purioribus Ecclesiæ sæculis, facto ostendisse, Clericis jus esse reccurrendi ad Principes adversus Judicum Ecclesiasticorum *violenta judicia*, ipsamque urgentissimis verbi Principes interpellasse ac invitasse, ut se promptos erga eos ostenderent protectores & vindices.

(a) Qui circa exempla quæ allata sunt, plura voluerit, adire poterit D. Van-Espen Tom. III. *Dissert.* in Concilium Chalcedonense, *cap.* 2. *ad convocatione & actis hujus Concilii*.

Adeo ut sanctus Leo, Pontifex vere magnus, in Epistola ad Cognominem Augustum vel eo titulo ipsum *inter Christi Prædicatores digno honore numerandum* existimet, necnon *Apostolorum ac Prophetarum* dignum Consortio. *Epist.* 125. alias 75.

§. VII.

Superiores & Judices Ecclesiastici non raro sua potestate graviter abutuntur.

CUM in hoc Tractatu agatur de violentia quam Superiores & Judices Ecclesiastici in suæ jurisdictionis exercitio committunt; operæ pretium erit pluribus aliis monumentis demonstrare, non raro contingere, ut illi sua potestate & auctoritate enormiter abutantur: neque verum esse, sicut quidam superstitiosa velut credulitate præoccupati existimare videntur, quæcumque Superiorum facta approbanda, neque adversus superiores unquam inferiores esse audiendos; quasi eo ipso mortales ab omni vitio eximerentur, quo in sublimitate collocantur, cum vel tunc maxime *dominandi libidini* exponantur. Unde & ab hoc vitio vel ipsi Eugenio Papæ tantopere S. Bernardus metuebat. Et celebris Cajetanus S. R. E. Cardinalis non dubitat asserere: *Potest persona Papæ tyrannice gubernare, & tanto facilius, quanto potentior est*, 1. 2. qu. 39. art. 1. ad 2.

Prima Synodus OEcumenica anno 325. cum jam pax Ecclesiæ data esset sub Constantino Magno, Nicææ congregata, apertissime supponit quosdam inordinata Episcoporum passione immerito de Ecclesia ejici seu excommunicari. Mandat etenim *Canone* 5. singulis annis in unaquaque Provincia bis Synodos fieri, ut communiter omnibus simul Episcopis Provinciæ congregatis, convenientius *examinetur*, vel *requiratur numquid vel pusillanimitate* (aut legit Isidorus *aliqua indignatione*) *vel contentione, vel aliqua ejusmodi Episcopi acerbitate*, (aut juxta lectionem Dionysii *alio quolibet Episcop. vitio*) *congregatione pulsi sunt seu* (juxta Isidorum *excommunicati*.)

Certe Historia Ecclesiastica infinita commemorat exempla etiam sanctissimorum Virorum, qui odio aut invidia Superiorum & Judicum suorum Ecclesiasticorum inique & violenter censuris aliisque pœnis Ecclesiasticis fuere afflicti, oppressi, & *de congregatione Ecclesiæ expulsi*: immo sanctus Augustinus qui primis & purioribus Ecclesiæ sæculis vixit, jam tum ait: *Horum plura fuisse exempla, quam credi posset*. Lib. de vera Religione, cap. 6.

Atque hæc bonorum Virorum oppressio, quæ a Canonum neglectu, ac violato Juris ordine promanat, facile causa fuit, quod sæculo sexto Imperator Justinianus, ut hanc Judicum Ecclesiasticorum licentiam cohiberet, tamquam gloriosus Ecclesiæ Protector, sanctione publica edixerit in verbis: *Omnibus Episcopis & Presbyteris interdicimus segregare aliquem a sacra Communione, antequam causa monstretur propter quam sanctæ Regulæ hoc fieri jubeant*. Hac etiam comminata pœna: *Qui vero aliquem (præter hoc) a sancta Communione segregare præsumpserit; modis omnibus a Sacerdote, sub quo constitutus est, separabitur a Communione quanto tempore ille perspexerit, ut quod injuste fecit, juste sustineat*. Novell. 123. *cap.* 11.

Quanti autem Ecclesia hanc Justiniani Novellam fecerit, eruditis notum est, ac ostensum fuit in Tractatu nostro *de Censuris*, cap. 2. §. 5.

De hac Episcoporum *præsumptione* ita loquitur sæculo septimo Synodus Hispalensis sub S. Isidoro:

„ Sexta actione comperimus, Fragitanum Cordubensis Ecclesiæ Presbyterum *injuste olim a Pontifice suo dejectum, & innocentem exilio condemnatum*. Quem rursus *ordini* suo restituentes, id *denuo* adversus *præsumptionem nostram* decrevimus; ut juxta priscorum Patrum Synodalem Sententiam nullus nostrum sine Concilii examine quemlibet Presbyterum vel Diaconum dejicere audeat. *Nam multi sunt qui indiscussos potestate tyrannica, non auctoritate Canonica damnant. Et sicut nonnullos gratia favoris sublimant; ita quosdam odio, invidiaque permoti humiliant, & ad levem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant*. „ Qui Canon relatus in Corpus Canonicum extat *Caus.* 15. *q.* 7. *Can.* 1.

Incredibile dictu, quantum procedente tempore abusus Jurisdictionis Ecclesiasticæ creverit. Maxime ubi *Romana Curia* (amplificandæ potestatis studiosissima) incepit in dies magis magisque Episcoporum jura invadere, causas quaslibet ad se evocare, & Conservatores, ut vocant, in Provinciis constituere. Incrementum maximum adjecit, quod Episcopi contentiosam Jurisdictionem Officialibus committerent, de quo jam sæculo XII. alte conquerebatur Petrus Blesensis Epist. 25. *Officiali* Episcopi Carnutensis amico suo intimo inscripta, quem propterea obtestatur ut cito hoc *Ministerium damnatissimæ vacillationis* omitteret.

Quot & quanta hinc mala promanarint in utrumque Statum, quamque tristis esset rerum facies sub initium sæculi XVI. facile intelligitur e *gravaminibus centum*, quæ Sacri Romani Imperii Principes ac Proceres in Comitiis Norembergensibus anno 1523. ad instantiam Hadriani VI. Pontificis vere maximi, & de reformatione serio cogitantis, tradiderunt Francisco Cheregato ejus Ablegato.

Horum gravaminum art. 10. ita habet: „ Cum *Romæ* quispiam etiam laicus, interposito juramento asserit, se non sperare justitiam apud Judicem competentem in Germania assequi posse, *protinus ad tale juramentum admittitur, ac citatio ei contra partem adversam decernitur. Sicque processus a Judice ordinario ex Germania Romam, nec Judice interpellato, nec parte adversa monita protrahitur; inde juramenti prætextu, nec fori declinatio, nec ulla admittitur probatio, etiamsi plane doceri*

„ *posset*

,, *posset auctorem illum pejerasse*. Quæ res si altius radices ageret, nec principiis resisteretur; *omnes* tandem *causæ* ad Romanæ Curiæ tribunal devolverentur, *Ordinariique universi* sua privarentur jurisdictione. Quod non solum contra *omnem justitiam*, sed etiam *intolerabile foret*.

Art. 11. ,, Item est & aliud *Judicum Papalium*, per quos æque *ordinaria* attenuatur jurisdictio genus, quos *Conservatores* vulgo vocant . . . si (coram eis) vocati in jus ire recusaverint, *ii contra jus ac fas Excommunicatione* licet *nulla feriuntur*, cujus rei *innumera* adduci possent exempla.

Art. 34. ,, Item Romæ cæterisque in locis per Archiepiscopos ac Episcopos, aut certe eorum Ecclesiasticos Judices, *multi Christianorum ob causas profanas, ob pecunia denique ac turpis quæstus amorem excommunicantur.*

,, Art. 55. ,, Archipresbyterorum quoque *Officiales*, ut plurimum sunt indocti inhabiles, insuper & scurrilibus moribus nihil pensi habentes, nihil aventes quam pecuniam.

Art. 58. ,, Insuper & alias *ob plures causas illicitas*, a Judicibus Ecclesiasticis contra personas laicas emittuntur citationes ac *monitoria*, quamquam tales Judices *publica etiam testante fama, indubitanter* perspectum habeant *vocatos ita in jus ad ditionis suæ terminos minime pertinere, illosque ad ordinarium jus remittendos fore*; quod ipsum quoque Laicorum subjectis non ferendis modis grave onerosumque est.

Art. 68. ,, Accidit etiam nonnunquam, quod viri & mulieres coram *Officiali*, seu *Ecclesiastico Tribunali*, ut *delictorum ac scelerum sontes, sinistro rumore deferuntur*, ac non prius per Sententiam innocentes declarentur, quam ubi se jurejurando purgaverint, qua purgatione facta, in pristinum æstimationis statum restituuntur. Et quamvis tam *sinistre denuntiatis* incommoda, damna, impensæ eam ob rem perpessæ, merito refundi deberent; nihilominus tamen *innocentes ipsi* in dictæ restitutionis fidem, *Officiali Ecclesiasticove Judici*, duos aureos cum aurei quarta parte, pro absolutoriis litteris *nequaquam necessariis*, numerare coguntur.

Art. 70. ,, Item licet complures sint causæ ita promiscuæ Jurisdictionis, ut secundum jura communia, apud Ecclesiasticos atque Civiles Judices agitari & puniri possint; sæpiuscule tamen evenit, ut cum Civiles Judices, concessam sibi hac in re provinciam & jurisdictionem administrare atque exercere velint, quod idipsum ne faciant *per Judices Ecclesiasticos sub excommunicationis pœna eis interdicitur prohibeturque*. Quod si diutius præstare deberet, brevi *Ecclesiastici Judices* a *Civili Magistratu, ejusque jurisdictione quascumque etiam causas eximerent, suaque assererent ditioni*; id quod Cæsareæ Majestati, cæterisque Imperii Romani membris *grave est & intolerabile.* "

Gravamina & abusus intolerabiles, quos tum a *Curia Romana*, tum a *Conservatoribus*, tum a *Judicibus ordinariis* passa fuit Germania, etiam & Belgium nostrum suo damno expertum est.

Et quidem de oneribus ac oppressionibus, quibus Belgæ per *Curiam Romanam* supra modum fuere afflicti, conqueruntur Serenissimi Principes Maximilianus & Philippus in binis Edictis, altero de 17. Septembris anni 1484. altero de 20. Maji 1497. atque inter alia, hæc commemorant:

Que par autres provisions de la dicte Cour de Rome, que l'en nomme Monitoires Penaulx, plusieurs, sans estre ouyz; ont esté contrainctz, à eulx departir de leurs benefices, esquels ils avoyent bon droict, ou en avoient joy longuement.

Que les autres faisoient en vertu de Rescritz par eulx obtenus en la dicte Cour de Rome attraire & citer. en premiere instance hors de nos Pays aucuns pourveux en iceulx benefices, par Nous ou aultres Collateurs d'iceulx, aussi au prejudice des Ordinaires; pour lesquelles choses ont esté fournies & emportees grandes & excessives sommes de deniers hors de nos dictz Pays: au tres grand appovrissement d'iceulx, & de nos subjects.

Que depuis aucuns s'avanchoyent de plus en plus (en contrevenant directement à nos deffenses) obtenir semblables Bulles & Rescritz, & certains Monitoires penaulx de la dicte Cour & aultres contenans grandes peines & censures à l'encontre de nos subjectz, les aucuns non ouyz en leurs deffenses, & autres adjournez hors nos dicts Pays en premiere instance: contre les droitz, haulteur & prerogatives, franchises & libertez de nous & de nos dictz Pays, & a la grande foulle de nos dictz subjectz. Extant part. 1. Edict. Fland. lib. 1. rub. 8.

Ut autem hujusmodi abusibus, oppressionibus, & vexationibus indebitis occurreretur, severe inhibitum fuit tum Ecclesiasticis tum Sæcularibus cujuscumque conditionis & status, ne ullas Bullas, Processus, Sententias aliasque Provisiones Apostolicas seu Romanas exequantur, aut exequi patiantur, idque sub pœna exilii, aliisque severioribus ad exemplum aliorum, nisi prius examinatæ, *Regioque Placito* rite fuerint munitæ.

Quod ad *Conservatores* attinet, hi sua facultate adeo abutebantur indies, & *Ordinariorum* jurisdictionem tantum imminuebant, ut Archidux Belgii Princeps, de communi subditorum bono sollicitus, cupiens eos gravi & intolerabili illo onere liberare, omnes omnino *Conservatorias* in perpetuum abrogarit anno 1500. Edictum extat *part. 1. Edict. Fland. lib. 1. rub. 8. & part. 1. Edict. Brabantiæ lib. 1. tit. 1. cap. 18.* adeo ut nullæ amplius hic in Belgio *Conservatoriæ* supersint, unica pro Universitate Lovaniensi excepta, quæ per speciale Edictum certis sub conditionibus fuit continuata. Habetur *part. 3. Edict. Brabantiæ lib. 3. tit. 5. cap. 8.*

Quam etiam ipsi *Ordinarii* Judices Ecclesiastiei sua abuterentur jurisdictione, elucet e variis Edictis, quæ optimi Belgii Principes pro recto ejus usu, ut oppressionibus & indebitis vexationibus metam ponerent, ediderunt, quæ hic commemorare nimis longum foret. Quantum enim jurisdictionis Ecclesiasticæ abusus excrevisset, vel ex eo solum evincitur, quod Status Brabantiæ inter quos *Ecclesiasticus* primum locum tenet, se ut Patres Patriæ obstrictos crediderint efflagitare anno 1451. a Philippo Bono solemnes Litteras; quibus sancte optimus ille Princeps pollicetur tam suo quam Successorum nomine art. 3. *se vindicaturum quoscumque subditos Brabantiæ, ab omni injusto & indebito jurisdictionis Ecclesiasticæ exercitio: seque in contraventores severe animadversurum.* Cujus etiam articuli observationem, Principes nostri, in sua inauguratione, solemniter jurejurando promittunt; ut latius supra *cap. 1. §. 2.* observatum est.

Atque hæc sufficiant, ut cunctis plus satis sit manifestum, quam multipliciter, quamque intolerabiliter Superiores & Judices Ecclesiastici sua abuti possint jurisdictione ac potestate, adeo ut hunc §. merito concludam verbis sæpe memorati Francisci Salgado: ,, *Cum Judices* (Ecclesiastici) *tot intolerabiles violentias & oppressiones suæ Majoritatis & Jurisdictionis* occasione committant; *justissime multo fortius* poterit Rex illis resistere, & oppressis naturalem defensionem præstare, cujus proprium officium est. " *Præl. 4. part. 1. cap. 1. n. 192. de Protect. Reg.*

CAPUT II.

De Recursu Clericorum ad Principem pro tollenda violentia, quam in sua possessione patiuntur a Judicibus Ecclesiasticis per Censuras via facti inflictas.

§. I.

Quis sit finis seu scopus Recursus Clericorum ad Principem?

SCOPUM hujus Recursus jam a 200. annis exposuit celeberrimus Covarruvias, Episcopus Segoviensis, in hac parte minus suspectus, utpote qui Concilio Tridentino summa cum laude interfuit. ,, In hac Regia & Castellana Republica, inquit, illud observantissimum est & diu obtinuit a tempore, quod memoriam hominum excedit; posse ab his, qui *a Judicibus Ecclesiasticis vi & Censuris opprimuntur*, Regios Auditores & Consiliarios, qui apud Regia suprema Prætoria litigantibus jura reddunt, omnino adiri *ut vim auferant, & compellant Judices Ecclesiasticos ab ea inferenda cessare.* ,, Pract. qq. cap. 35. num. 3. Idem observat Josephus Sele J. U. D. agens de hoc Recursu in Tractatu *de Inhibitionibus*, cap. 4. §. 3. num. 69. & post ipsum celeberrimus Franciscus Salgado *de Regia protectione vi oppressorum*, Præl. 5. num. 194. & 195. ,, Rex aut Regius Senatus (dicunt) non se intromittit in his oppressionibus . . . . ut causam definiat quæ ad se forsan non pertinet, sed . . . . *ut vim repellat, propulset, & oppressum sublevet & Ecclesiasticum quodammodo reducat ad viam justitiæ & tramites legitimos.* "

Præterea recte advertunt quod ,, hæc sæcularis potestas, cautio & provisio *contra violentiam & oppressionem Judicum Ecclesiasticorum* non jurisdictionem impediat Ecclesiasticam, non usurpet . . . . *sed pro quiete subditorum, pro tranquillo statu Provinciæ, pro æquitate retinenda, pro injuriis & oppressionibus reprimendis interponatur.*

Itaque scopus hujus Recursus is unicus est, ut Princeps sua auctoritate *violentiam*, quam subditi sui infirmiores & nominatim Clerici a Judicibus Ecclesiasticis patiuntur, comprimat; atque adversus hos infirmioribus protectionem suam impertiatur: ut ita tranquilla & quieta consistat Respublica, & Ecclesiastica disciplina conservetur illæsa.

§. II.

Frequentior & usitatior hodie species hujus Recursus est imploratio Interdicti retinendæ possessionis, *sive*, Unde vi, *cui successit remedium quod hodie vocatur* Manutenentia.

NIHIL adeo notum est quam quod in dies Pastores, Canonici, Presbyteri, aliique Clarici ad Tribunalia Regia recurrant, ut protegantur ac manuteneantur in pacifica possessione suorum Beneficiorum, jurium ac functionum iisdem annexorum, dum in eadem per Judices Ecclesiasticos *violentis censuris*, aliove modo turbantur *via facti*.

Neque hæc species Recursus jam recens adinventa est, verum hic in Belgio est antiquissima. Etenim inter præcipua remedia quibus *Judices Regii ab* omni memoria *usi* fuerunt *ad tuenda subditorum jura* adversus *Censuras* Judicum Ecclesiasticorum, jam a duobus fere sæculis Senatus ac Magistratus Belgici commemorarunt *Provisiones Regias adversus viam facti, provisions en cas de voie de fait*; ut constat ex notis, quas circa annum 1565. miserunt ad Margaretam Parmensem Belgii Gubernatricem super publicatione Concilii Tridentini; quæ nec permissa decretaque fuit, nisi hoc remedio salvo & intacto remanente.

Provisio autem Regia quæ hic imploratur, hodie nota est sub nomine *Judicii Possessorii*, quod & *Manutenentia* appellatur.

Porro hæc species *Judicii Possessorii* successit *Interdicto* Uti possidetis *sive* Unde vi; id quod jam pridem a nominatissimo illo Flandriæ Pragmatico Judoco Damhaudero observatum est, in *Praxi rer. civilium, cap. 41.*

Interdicto, inquit, Uti possidetis, *hodie successit Judicium possessorium, quod* Manutenentia *appellatur; quæ possessorem pacificum in possessione sua conservat.* Deinde subjungit: *Est igitur* Manutenentia *quadam provisio, immo verius quoddam Principis*

vel

vel Consilii sui beneficium, quo aliquem pacificum possessorem, *metuentem tamen ex ea ejici aut exturbari, in eadem sua quieta possessione tenet, servat & quasi sua* manu tenendo, *sua auctoritate tuetur.*

Ex quo infert n. 2. *Unde & aptum ei, licet recens, vocabulum est inditum, quod possessor in possessione sua per Principem* manuteneatur *& in ea manere jubeatur, cum interdictione omnium qui ad hanc quietam possessionem contradicere velint, & id donec per Justitiam alius potius jus habens inseratur, & manutentus iterum ejiciatur.*

Deinde num. 4. ostendit Judicio huic possessorio nequaquam obstare quod Judici sæculari non liceat se rebus spiritualibus immiscere; *quia*, inquit, *in isto casu immiscet sese rebus spiritualibus, nec spirituales res tractat, nec exercet; sed tantum, quod est* mere sæculare *dum lites, contentiones & turbationes a sua Republica subditis arcet & prohibet. Unde dicunt Franci, quod Judex sæcularis optimo jure possit decernere & dare hanc provisionem & per eam cognoscere de materia Beneficiali: quia licet Beneficium & Beneficii functio sit mere spiritualis & ad spirituales potissimum spectans, tamen tranquillitatis Reipublicæ defensio sæcularis est.*

Cum itaque, juxta Damhauderum Rex ejusque Senatus per *manutenentiam* protegat subditos adversus violentiam, ut quietam conservet Rempublicam, eosque, *quasi sua* manu tenendo *sua auctoritate tueatur* in pacifica eorum possessione: certe existimavit hanc provisionem esse *Protectionis Regiæ* speciem non infimam.

Hinc etiam Doctores omnes de *Protectione Regia* tractantes, atque Regiis Senatibus cognitionem de *violentia* etiam inter Ecclesiasticos asserentes, huic *protectioni* adscribunt tanquam illius speciem *judicium possessorii*; unde & Salgado *de protectione Regia, Prælud. 3. num.* 175. tenet consuetudinem cognoscendi de *violentia* inter Ecclesiasticos in ordine ad eamdem regia auctoritate tollendam, esse approbatam in Bulla Martini V. relata per Guidonem Papæ *Decis.* 1. idque quamvis hæc Bulla solum loquatur de consuetudine immemoriali, qua Rex Galliæ *de possessorio* cognoscebat; nullatenus enim dubitabat, quin hæc cognitio *de possessorio* eadem esset cum illa qua Reges cognoscunt de *violentia* in ordine ad protectionem suam subditis largiendam.

Ex quo manifeste sequitur quod sicut subditorum protectio non ex privilegio aliquo Principibus competit; sed ipsis propria est, ac eorum Regali officio naturaliter & essentialiter inhæret; adeo ut nec abdicare nec ab ipsis avelli possit, ut supra *Cap.* 1. ostensum est, ita pariter & *manutenendi* potestas, jure Regali, non positivo ad ipsos pertineat, nec a juribus Majestatis divelli aut abjici quoque modo possit.

§. III.

In hoc Judicio Manutenentiæ ante omnia requiritur pacifica possessio.

QUANDOQUIDEM scopus seu finis Manutenentiæ, sive judicii possessorii, is præcipuus & unicus fere sit, impedire ne Clericus *via facti*, id est per violentiam turbetur, ejiciaturve e pacifica sui Beneficii possessione; evidens est hanc speciem Recursus ad Principem seu Magistratum institui non posse, nisi implorans protectionem Regiam probet prius pacificam suam possessionem; quandoquidem unice prætendat protegi in sua pacifica possessione, e qua *via facti* seu per violentiam deturbatur.

Itaque ante omnia hanc speciem Recursus instituens tenetur docere de pacifica Beneficii sui possessione, ut a Principe queat contra violentiam & turbationem *facti* in pacifica hac possessione manuteneri, & contra vim seu violentiam protegi.

§. IV.

Quid hodie requiratur, ut quis adipiscatur possessionem Beneficii?

NOTUM est quod juxta modernam disciplinam Beneficia Ecclesiastica pene redacta sint ad normam Feudorum, sive eorum institutionem & collationem, sive possessionem spectemus, uti notavit Petrus Gudelinus in Tractatu *de Jure Feudorum parte 2. c. 9. n. 2.* Ubi enim monuit *quod investitura civilis Vassallum quidem, mox Dominum faciat, tribuatque ei possessionis ingrediendæ facultatem; sed eum possessorem non constituat, priusquam is corpore rem apprehenderit*; tum subjicit: *In quo similis illa* (investitura *civilis*) *institutioni seu investituræ, quæ fit de* Beneficiis Ecclesiasticis. *Quippe per hanc Clericus quidem jus in Beneficio acquirit, sed nondum possessionem, donec in eam separato actu fuerit inductus*, Cap. Per tuas ☩ de Donationibus.

Recte sane hic reflectit Gudelinus institutionem in Beneficiis Ecclesiasticis non esse absimilem quoad effectum, investituræ Vassalli, quam *civilem* dicimus: certum enim est, quod quemadmodum Vassallus per hanc *civilem* investituram constituitur Dominus Feudi; ita quoque Clericus per investituram, quæ hodie dicitur *Institutio Canonica* (sine qua Beneficium haberi non potest *Cap. 1. de Reg. Jur. in VI.*) acquirat jus in Beneficio sive *verum titulum Beneficii*, qui quodammodo respondet dominio Feudi, quod per solam investituram *civilem* acquirit Vassallus.

Præterea quemadmodum hæc investitura *civilis*, licet Vassallum non constituat possessorem, necessario tamen præmitti debet, eaque per ipsum a Domino directo accipi, ut queat corporalem Feudi possessionem ingredi seu apprehendere; ita pariter, quamquam Clericus per investituram quam *Institutionem Canonicam* dicimus, non adipiscatur corporalem Beneficii possessionem; eam tamen non potest apprehendere seu adipisci, nisi etiam prius per *Institutionem Canonicam* titulum Beneficii acceperit.

§. V.

Per Institutionem Canonicam Clericus adipiscitur plenum & perpetuum jus in Beneficio, non secus ac Vassallus constituitur plenus Dominus Feudi per investituram Civilem.

QUEMADMODUM Vassallus nullum jus reale seu Feudale acquirit, priusquam per Dominum directum fuerit investitus, ut minus per investituram quam vocant *civilem*; tametsi ex contractu aut pacto jus aliquod personale ad consequendum Feudum acquisierit, uti passim notant qui de Feudis scripserunt; ita nec Clericus tametsi per præsentationem Patroni aut nominationem jus aliquod quod *ad rem* dicitur, sive personale, habere censeatur, nullum tamen *jus in re* seu titulum Beneficii adipiscitur ante adeptam institutionem auctorizabilem sive Canonicam; de qua loquitur Pontifex in dicto *Cap. 1. de Reg. Jur. in VI.*

Hæc porro institutio æquiparari potest investituræ Feudali, quæ *civilis* vocatur, & per quam Vassallus ipsum jus Feudi adipiscitur (*a*).

Per hanc enim institutionem Clericus verum titulum Beneficii adipiscitur; unde & hæc institutio dici solet *institutio auctorizabilis* sive *tituli collativa*, ac ipse Clericus per eam proprie illi Ecclesiæ tanquam ejus minister adscribitur, ut in ea functiones sui Beneficii obeat.

Quinimmo per hanc institutionem *tituli collativam* Clericus constituitur verus beneficiatus, omniaque jura ipsi Beneficio seu titulo annexa assequitur.

Hinc ulterius concludunt Canonistæ Clericum sic institutum, posse Beneficium tanquam sibi proprium cum alio Beneficio permutare, illudque juxta modernum stylum in Curia Romana in favorem alicujus resignare.

§. VI.

Per Institutionem Canonicam Clericus adeptus Beneficium Parochiale, vel etiam Canonicatum, habetur ut verus Parochus, vel Canonicus.

INSTITUTIONEM *auctorizabilem*, quæ juxta modernam disciplinam præcedere debet institutionem quam vocant *corporalem*, constituere ipsum Clericum verum beneficiatum, sive per eam ipsi conferri titulum Beneficii, indubitatum est, atque post alios plures notat Prosper Fagnanus *ad Cap. Cum Ecclesia* ☩ *de causa possess. & propriet.*

Hinc & dici solet institutio *tituli collativa*, estque hæc sine qua Beneficium obtineri non posse pronuntiatur in *cap. 1. de reg. jur. in VI.* atque coincidit cum ipsa collatione Beneficii.

Ulterius hinc consequens est, omnia jura annexa ipsi titulo Beneficii simul per hanc institutionem in ipsum Clericum institutum transire, una cum titulo.

Certum quippe est, quod Clericus adeptus Beneficium per institutionem Canonicam tituli collativam, proprie constituatur beneficiatus, sive Beneficium obtineat; titulus quippe in jure reputatur pro ipso Beneficio; quare idem significant institutio *tituli* collativa, & institutio *Beneficii* collativa.

Unde & hodie nihil frequentius quam passim haberi & reputari Episcopos post receptam confirmationem Pontificiam, Parochos & Curatos, Canonicos, &c. post acceptam institutionem Canonicam, tametsi nondum missi fuerint in possessionem.

§. VII.

Beneficiati, notanter Parochi, per institutionem auctorizabilem seu Canonicam consequuntur jus exercendi functiones Beneficio annexas jure proprio & ordinario.

PRÆCEDENTI §. notatum est per institutionem Canonicam seu auctorizabilem & tituli collativam, Clericum sic institutum consequi verum titulum Beneficii, omniaque jura titulo annexa.

Hinc evidenter consequitur, quod Clericus ita institutus & titulum Beneficii adeptus vigore ejusdem tituli adipiscatur jus exercendi functiones, quas hic titulus, seu Beneficium quod datur propter Officium, requirit.

Hinc ulterius unanimi consensu concludunt Canonistæ, Clericum has functiones titulo annexas exercere jure proprio seu jure tituli.

Immo dicere non dubitant, quod e. g. Parochus nisi proprio nomine & vigore tituli sui curam animarum exerceat, vere Parochus non sit. Hinc inter requisita ad Ecclesiam Parochialem, sive Beneficium Parochiale, numerant Canonistæ, ut possessor ejusdem exerceat curam animarum *nomine suo*, & *non alieno*; uti videre est apud Hieronymum Gonzalez *ad Reg. 8. Cancell. Gloss.* 6. *num.* 40. & ibi citatos.

Unde provisus de Parochiali Beneficio etiam reputatur pro *Prælato*, estque *perpetuus* ac *proprius* ille *Sacerdos* qui habet *jurisdi-*

(a) Hæc comparatio in mentem revocare posset quid Beneficii nomine antiquitus intelligeretur. *Res Ecclesiæ* (inquit D. Gibert *tom. 3. tract. de Benef. p. 59.*) *in feuda concedebantur tam laicis quam Clericis; eaque feuda sicut & alia Beneficii nomine donabantur.*

risdictionem ordinariam intra Parochiæ suæ limites, *& a quo solo licite Sacramenta suscipiunt* Parochiani.

§. VIII.

Beneficiati, præsertim Parochi, per Institutionem Canonicam Beneficium seu titulum assecuti, consequuntur jus perpetuum ad functiones exercendas titulo annexas.

CLERICOS per qualecumque Beneficium certæ adscribi Ecclesiæ, atque ita vocari ad *ministerium* isti Beneficio annexum, planissimum est: omne enim Beneficium datur *propter* officium.

Cum autem Clericus utpote supra candelabrum constitutus ut luceat, præ cæteris teneatur adimplere hoc Apostoli monitum, 1. *Cor. cap.* 7. *v.* 20. *Unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea* permaneat: hinc constantissima fuit Ecclesiæ disciplina, ut, dum quis e Clero ad certam Ecclesiam fuisset vocatus, eique adscriptus, in ea permaneat *ubi suis fungatur muneribus*: quam antiquam disciplinam novissima Synodus OEcumenica inhærendo vestigiis sexti Canonis Concilii Chalcedonensis innovavit, *Sess.* 23. *C.* 16. *de Ref.*

Hinc dum erecta fuerunt Beneficia, eorumque tituli Episcoporum auctoritate instituti, eadem ad mentem Ecclesiæ constanter *perpetua* fuerunt habita: hoc nempe sensu, ut qui vigore Beneficii in titulum erecti certæ Ecclesiæ tamquam ejus minister adscribitur, in ea permaneat, & vita durante in *ministerio* perseveret.

Cumque inter Beneficia emineant *Curata*, signanter *Parochialia*, quibus certi circumscriptique populi animarum cura alicui e Clero committitur, quem regat & pascat; mirum quam Ecclesia fuerit sollicita, ut hæc præ cæteris *perpetua* essent; utque Ecclesiis Parochialibus, non mercenarii, non *amovibiles*, sed proprii, sed *perpetui* Pastores assignarentur eisdemque *incardinarentur*.

Hinc dum labentibus sæculis, *enormis quadam consuetudo contra* Canonicas Sanctiones *invalesceret, ut ponerentur in Ecclesiis conductitii Sacerdotes* Vicarii temporales, ut deplorat anno 1225. Synodus Moguntina *Can.* 12. statim & hæc & plures aliæ Synodi sese tanto malo efficaciter opposuerunt.

Sic anno 1233. Synodus Biterrensis *Can.* 11. præcipit Parochiales Ecclesias tenentibus, ut *suis Diœcesanis Episcopis, Rectores seu* perpetuos *Vicarios . . . . . ad easdem Ecclesias repræsentent*; & Can. 12. *vult & districte præcipit, ut* quælibet *Parochialis Ecclesia* proprium *habeat &* perpetuum *Sacerdotem*.

His normam dederat Synodus Lateranensis sub Innocentio III. quæ statuit, ut si Ecclesia Parochialis fuerit annexa majori dignitati, hancque obtinens nequeat personaliter eidem deservire, *tunc in eadem idoneum &* perpetuum *habeat Vicarium* Canonice *instituendum*. Extat *Cap.* 30. ✠ *de Præb. & dignit.*

Cumque nihilominus in variis Ecclesiis passim Vicarii amovibiles collocarentur, Concilium Tridentinum, *Sess.* 7. *C.* 7. *de Ref.* cupiens huic malo prospicere, mandat Ordinariis locorum sollicite providere, ut in Beneficiis *Curatis*, quæ aliis Ecclesiis vel Monasteriis quibuscumque perpetuo unita sunt & annexa, per idoneos Vicarios etiam *perpetuos*, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur.

Et *Sess.* 24. *C.* 13. *de Ref.* volens populum *in certas propriasque Parochias* distingui, una statuit *ut Episcopi unicuique suum* perpetuum *peculiaremque Parochum assignarent*.

Cujus Œcumenici Concilii Decreta, & nominatim quidem ea quæ de bonorum Pastorum constitutione vel assignatione agunt, Philippus II. Regio suo Placito confirmavit, ac eorum executionem injunxit gravissime; ut constat ex litteris datis ad Belgicos Senatus, quæ extant *tom.* 2. *lib.* 1. *rub.* 2. Edictorum Flandriæ.

Itaque juxta *Canonicas Sanctiones* Regia auctoritate firmatas Parochialia Beneficia debent præ cæteris esse *perpetua*, ut scilicet Parochus, suæ præficiendus Ecclesiæ, verum habeat titulum sua natura & institutione *perpetuum*. Estque hæc concors Canonistarum sententia.

Unde ut Vicarius *perpetuus* ad mentem Tridentini dicto Cap. 7. deputetur, prius auctoritate Episcopali erigi debet Vicaria *perpetua*, ut jam pridem resolvit Sacra Congregatio teste Fagnano ad *Cap. Ad audientiam* ✠ *de Rescript. n.* 100.

Ex qua tituli præsertim Parochialis *perpetuitate* per se fluit naturaliter & necessario jus ad functiones Pastorales exercendas, *titulo* annexas, in Parocho æque esse *perpetuum* & stabile, quam sit ipse titulus, ut e supra deductis jam inde patet.

Etenim dum *Canonica Sanctiones* singulis Parochiis de *perpetuo* Parocho providere voluerunt; certe non eis de *perpetuo* stipite, de cane *muto*, Pastore *otioso* & *dormiente* prospicere animus fuit; sed de cane *latrante*, sed de Pastore *vigilante & gregem pascente*.

Id apertissime expressit Synodus Tridentina dicto *cap.* 13. Ubi enim præcepit unicuique Parochiæ *suum* perpetuum *peculiaremque Parochum* assignari, mox addit, ut *eas cognoscere valeat, & a quo solo licite Sacramenta suscipiant* Parochiani.

Et citato *cap.* 7. ubi agitur de Vicario *perpetuo* deputando Beneficia Curatis aliis Ecclesiis unitis, ait, ut *animarum cura laudabiliter exerceatur*: quibus autem hæc *cura* commissa est, tenentur *præcepto Divino*, ut eadem Synodus declarat. *Sess.* 23. *C.* 1. *de Ref. oves suas agnoscere: pro his Sacrificium offerre; Verbique Divini prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere . . . & in cætera munia pastoralia incumbere.*

Synodus itaque Tridentina volens juxta præscripta Canonum unicuique Parochiæ per Episcopos assignari perpetuum *peculiaremque Parochum*, manifeste ut indubitatum habuit, quod Parochus ille *perpetuus* eadem perpetuitate seu quamdiu est Parochiæ Præpositus, posset commisso sibi gregi hæc *munia Pastoralia* impendere; ad quod etiam, vi curæ animarum sibi impositæ, tenetur *præcepto divino*.

Pulchre etenim Parochiis per *perpetuos* Parochos fuisset provisum, siquidem non a *titulo* Parochiali, sed a *functione* Parochiali e titulo promanante essent per Episcopos ad nutum amovibiles.

Certe si ipse titulus vi cujus fungor munere Pastorali, est indubitate perpetuus; etiam & ipsum jus fungendi hoc munere, quod profluit ex hoc titulo eique naturaliter inhæret, æque censendum est perpetuum ac ipse titulus.

Ex quo recte deducunt Canonistæ quod omnia quæ Parochis aliisque Beneficiatis competunt jure *ordinario* sive jure sui tituli & Beneficii, æque censeantur perpetua atque ipse titulus: neque magis his juribus Parochum aliumve Beneficiatum sine juris ordine ad beneplacitum Superioris posse vel in totum vel in partem privari, aut ab eorum exercitio via facti suspendi, quam ipso titulo seu Beneficio spoliari.

Exempli gratia, quia hodie Archidiaconatus judicatur esse dignitas *in titulum* Canonica institutione conferri solita, deducunt Canonistæ, Archidiaconum functiones sui muneris exercere jure proprio sive jure sui tituli; neque his magis, quam ipsa dignitate pro nutu Episcopi, ordine Juris neglecto, exui posse, uti post plures citatos tenet celebris Fagnanus ad *Cap.* Ad hæc ✠ *de Officio Archid. ibidem n.* 31. referens opinionem Innocentii dicentis, *Archidiaconos & similes ideo dici Vicarios Episcopi, quia exercent ea quæ etiam ad Episcopum pertinent; sed tamen non esse tantum Vicarios, sed* certa dignitate *potiri*: *adeo ut* propterea *removeri non possint ad libitum Episcopi, nec ipse pro suo velle illorum* officia *exercere*.

Dein citatis pluribus antiquis Canonistis Innocentio consentientibus, ex eo quod *Archidiaconus* sive *Vicarius non ab Episcopo assumptus, sed datus* a Jure, infert, *& sic non est* amovibilis, *sed habet Vicariam* perpetuam *annexam ex privilegio Canonis quod in totum vel* in partem *a quoquam Pontificum convelli vel mutari non potest*. num. 32.

Hinc manifestum est Canonistas deducere inamovibilitatem Archidiaconi tam quoad Officium quam munia & jura eidem competentia, ex eo quod Archidiaconatus ex privilegio vel consuetudine sit dignitas annexaque Vicariæ *perpetuæ*; atque ita Archidiaconus munera Officii exerceat jure *ordinario* seu *jure suæ dignitatis* & Vicariæ *perpetuæ*.

Si hæc de Archidiaconis, tanto potiori jure eadem statuuntur de *Parochis* seu *Curatis*; qui, ut cum pio illo Cancellario Gersonio loquar, *sunt in Ecclesia minores Prælati &* Hierarchæ *ex* primaria institutione Christi, *quibus competit ex* statu *jus prædicandi, jus Confessiones audiendi, jus Sacramenta Ecclesiastica . . . ministrandi*, &c.

Quique, utpote habentes *jurisdictionem ordinariam*, de jure communi operarios sibi assumunt necessarios, curam animarum eisdem concedunt: approbatis ab Episcopis pro concionibus & Confessionibus consensum præbent, ut hac facultate in suis Parochiis utantur, &c.

Hinc quid etiam vulgarius quam distinctio inter Presbyteros sive Regulares sive Sæculares, qui ex simplici approbatione & Episcopalis delegatione prædicant, Confessiones excipiunt, &c. & Presbyteros qui ea auctoritate pollent vigore suorum titulorum quibus annexa est animarum cura; unde & Curatorum nomen sortiuntur.

Quis nescit priores, ut perpetuum titulum, cui jus hæc munia obeundi est annexum, possidentes, posse ea facultate, uti mere precaria, ab Episcopis, si ita coram Deo judicaverint, privari: non ita posteriores, qui jus illud potestate *propria* ratione tituli vel Beneficii quod obtinent, exercent; atque ea ratione hac Episcopi speciali *approbatione* non indigent, ut disertissime etiam distinguit Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 15. *de Reform.*

Quam distinctionem utpote in jure fundatissimam nuper etiam insecutus est celeberrimus Clerus Gallicanus, dum Regi Christianissimo auctor fuit Edicti quod anno 1693. evulgavit, & Parlamenti calculo probatum est. Cum enim art. 11. declaratum esset, quod datam licentiam Presbyteris sæcularibus & Regularibus ad excipiendas Confessiones vel ad tempus vel sine temporis limitatione possint Episcopi, etiam ante elapsum terminum, revocare ex causis quæ ad eorum notitiam post concessam facultatem pervenerint, quasque non tenerentur exprimere, statim sequenti articulo declarat *sub articulis præcedentibus non comprehendi* Curatos *sive sæculares sive Regulares, qui concionari & Sacramentum Pœnitentiæ in suis Parochiis administrare possunt.*

Constat itaque Beneficiatos, præsertim Parochos, per institutionem Canonicam Beneficium seu titulum semel assecutos una consequi plenum & perpetuum jus ad exercendas functiones omnes eidem *titulo*, signanter *Parochiali*, annexas.

§. IX.

Beneficiorum perpetuitas facit, ut his sine Judicis competentis Sententia, servato Juris ordine lata, legitimi eorumdem Possessores privari nequeant.

NON solum Parochialia & Curata Beneficia, verum etiam simplicia quæcumque, ut veri Beneficii naturam habeant, debere esse *perpetua*, unanimis Canonistarum est doctrina.

Hinc natura Beneficiorum exigit, *ut non conferantur ad certum*

tum tempus, *sed* perpetuo, *seu* ad vitam *ejus cui confertur*, uti post alios loquitur Hier. Gonzalez ad *Reg. 8. Cancell. Gloss. 5. n. 11. addens hoc esse* proprium *Beneficiorum*.

Unde & Beneficium Ecclesiasticum communiter definitur: „ *Jus* perpetuum *Officii alicujus spiritualis certa in Ecclesia obeundi*, adjunctis fructibus, sive reditibus *huic Officio* assignatis. (*a*)

Cum itaque Beneficiatus vi institutionis tituli, ut perpetuus *Minister* adscribatur certæ Ecclesiæ, ut in ea ad vitam suis fungatur Officiis spiritualibus, ut & *superiori* §. etiam observatum fuit: hinc indubitatum est, quod, nec ab ea removeri possit invitus, nisi Judicis Sententia declaretur ob legitimam & Canonicam causam suo gradu & ministerio excidisse.

Sic e. g. sæculo XI. decernit Concilium Nemausense Præside Urbano II. Can. 9. *Sacerdotes quando regendis præficiuntur Ecclesiis, de manu Episcopi curam animarum suscipiant, ubi in tota vita sua Deo* deserviant, *nisi Canonico degradentur officio*.

„ Ut ergo quis, inquit Officialis Antuerpiensis Zypæus, *Beneficio privetur*, *&* Delictum *requiritur*, cui *illa a Jure pœna* sit imposita, *C. Inventum 16. q. 1. c. 1. & ibi Glossa de cappellis Monach. in 6.* illudque manifestum: *C. Nos in quemquam 2. q. 1.* nec Judici creditur id sine actis asserenti: *C. Si tantum. C. Placuit 6. q. 2.* denique ut *ordo Juris servetur* . . . nec enim sub fiducia Magistratus fieri quidpiam *contra Jus* permittitur.“ Estque hæc communis Jurisperitorum & Pragmaticorum sententia.

Certe neminem Beneficio Ecclesiastico aut alia re quapiam posse privari a Judice Juris ordine prætermisso, evincit *titulus XIII.* ※ *de Restitutione spoliatorum*, cum hujusmodi Judex pro *spoliatore* habeatur: estque in hac re celebre Responsum Alexandri III. Cantuariensi Archiepiscopo. Extat *ibidem cap. 7.*

Sic autem sonat: „ Conquerente nobis Renaldo Clerico, accepimus, quod ipsum *Ecclesia* de Wefort *sine Judicio spoliasti*. Quia vero jam non decet honestatem tuam Clericos tuæ jurisdictionis sine *manifesta* causa & rationabili *suis Beneficiis* spoliare quibus teneris paterna provisione consulere: mandamus, quatenus, si est ita, prædicto Clerico præfatam *Ecclesiam* cum reditibus inde perceptis restituas, & *in pace eam possidere* permittas. Restitutione autem facta, si quid adversus eum *super præscripta Ecclesia* proponere volueris, coram Exon. Episcopo delegato a nobis, per te, vel per sufficientem responsalem tuum cum eodem R. *ordine judiciario* poteris experiri.

Immo licet crimen aut delictum per Beneficiatum commissum esset tam grave, quod pœnam privationis induceret *ipso jure*; notissimum tamen est eum non posse e possessione Beneficii amoveri invitum, nisi prius Judici *judicialiter* probetur, crimen hoc ab eo fuisse commissum; & dein sententiam commissi criminis *declaratoria* subsequatur.

Et quia Vicarii ad regimen Ecclesiarum Parochialium unitarum deputati de jure debent esse perpetui, ideo nec hi nisi per Judicem a suis Vicariis sive titulis amoveri possunt; uti patet *Cap. 3.* ※ *de Officio Vicarii*, ubi respondet Pontifex Vicarium institutum non posse *ab Ecclesia removeri*, vel *assignata* ipsi *portio* minui; *nisi aliquid committat, propter quod per* Judicem *in Vicaria sit* vel *Beneficio* condemnandus. (*b*)

Ex quo post Glossographum statuunt Canonistæ, etiam *Vicarios perpetuos non posse removeri*, *nec privari*, *nisi ex* legitima *causa*, *ac per Judicem* competentem: sicut aliis citatis docet Fagnanus ad dictum *cap. 5. num. 28.*

Cumque *Jus* ad functiones spirituales, præcipue Parochiales, æque sit *perpetuum* ac *titulus* beneficialis, ex quo hoc *Jus* manat, ut superiori §. demonstratum est, ita non magis quis his functionibus quam ipso titulo, sine Judicis competentis legitima Sententia privari ullatenus potest; quemadmodum id tum ex *eodem* §. tum e textu hujus liquidissime patet.

Et profecto, quid aliud est dicere quod quis *Beneficio Ecclesiastico* privari non possit, quam quod privari non *possit jure* officii *alicujus* spiritualis *certa in Ecclesia obeundi*? Quid enim est *Beneficium Ecclesiasticum*, *nisi jus perpetuum* officii *alicujus* spiritualis *certa in Ecclesia obeundi*? Et quid est *Curatum*? Nempe quod *adjunctam animarum curam habet*.

Nec immerito decreverunt Ecclesiæ Canones in depositione, privatione aut suspensione Clericorum, præcipue autem Parochorum, ordine Judiciario, *auctoritate Canonica*, & non ex arbitrio Episcoporum, *potestate tyrannica*, procedi: nam ut jam pridem deploraverit Concilium Hispalense II. Can. 6. „ *Multi* sunt qui *indiscussos* potestate tyrannica, *non* auctoritate canonica *damnant*: & sicut nonnullos gratiæ favore sublimant, ita quosdam odio, invidiaque permoti humiliant, & *ad levem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant*.“

Utque huic *præsumptioni* occurrat, statuit Concilium juxta illius temporis disciplinam, ut *juxta priscorum Patrum sententiam nullus nostrum sine Concilii examine dejiciendum quemlibet Presbyterum vel Diaconum audeat*. Apud Gratianum *C. 15. q. 7. c. 1.*

§. X.

Qua ratione Parochi curam animarum dicantur ab Episcopo accipere?

A Primis Ecclesiæ sæculis servatum est, ut singulis Episcopis portio quædam orbis, quam Diœcesim vocamus, divisa sit, quam regeret, & cui quæ salutis sunt, fideliter ministraret, juxta illud S. Cypriani de Episcopis loquentis: *Singulis Pastoribus portio gregis fuit adscripta, quam regat unusquisque & gubernet*. Lib. de unit. Eccl.

Postmodum aucta Fidelium multitudine, cum unus Episcopus non sufficeret regendæ portioni gregis sibi concreditæ, cœpit singulorum Episcoporum portio sive Diœcesis dividi in minores partes; singulisque præfici cœperunt distincti Presbyteri, qui tanquam minores Prælati eas regerent, cum quadam tamen ad Episcopum, totius Diœcesis caput, & superiorem Prælatum subordinatione.

Porro sicut nullus seipsum in Episcopum potest eligere aut Ecclesiæ ministerio applicare, seu sibi *honorem sumere*, *sed tamquam Aaron a Deo vocari* debet; similiter nec inferiores Presbyteri propria auctoritate curam Parochiarum suscipere, aut iis sese unquam ingerere potuerunt, sed ab aliis vocari & applicari debuerunt.

Uti vero circa formam vocationis & applicationis Episcoporum (quæ per electionem & confirmationem fieri consuevit) varia fuit pro varietate temporum & Ecclesiarum disciplina, ita & circa vocationem & applicationem inferiorum Presbyterorum sive Parochorum.

Hoc unum firmum mansit & constans, ut nec Episcopus nec Presbyter curæ animarum applicaretur sine ejus qui in Hierarchia Ecclesiastica superiorem obtinet locum, auctoritate.

Sic olim Episcopi sine sui Metropolitani, & hodie sine Romani Pontificis approbatione seu confirmatione, curæ animarum non applicantur. Presbyteri vero non obstante mutatione quacumque, quæ circa electionem, aut præsentationem vel collationem intervenisse potuit, absque auctoritate & approbatione Episcoporum, vel qui eorum auctoritate funguntur, Parochias regendas suscipere aut earum spirituali & Pastorali regimini ingerere sese nunquam potuerunt.

At vero Episcopi, ubi auctoritate vel Metropolitani, vel juxta modernam disciplinam, per confirmationem Romani Pontificis regimini & curæ alicujus Ecclesiæ seu Diœcesis applicati fuerint & adscripti, vi hujus applicationis sine alia nova commissione jus & auctoritatem regendi in spiritualibus populum illius Ecclesiæ, assequuntur; atque hoc sensu dicitur jurisdictio & potestas Episcoporum esse juris divini, sive immediate a Christo. Quia licet per homines in Episcopos eligantur & Ecclesiis applicentur, ubi tamen sunt electi & Ecclesiæ canonice applicati, jure divino & ex Christi institutione habent potestatem regendi populum sibi commissum.

Simile & in Parochis contingit. Hi enim non secus atque Episcopi, hominum ministerio eliguntur, & suis applicantur Ecclesiis: aut ubi semel electi & auctoritate Episcoporum certæ Ecclesiæ tanquam *perpetui peculiaresque Parochi* sunt adscripti, immediate vi solius applicationis, sive (ut hodie loquimur) *dationis tituli Parochialis*, consequuntur jus & auctoritatem populo sibi credito omnia ad animarum salutem necessaria ministrandi, Atque hoc sensu etiam Curatorum potestas immediate a Deo & ex Christi institutione esse censetur.

Quemadmodum enim Episcopi *Apostolorum* successores sunt, ita & Pastores *Discipulorum* successores reputantur; *Status* Curatorum, inquit pius Gersonius Cancellarius Parisiensis, *succedit statui 72.* Discipulorum *Christi quoad Legem novam*, *& figuratus est in antiqua Lege per Levitas; ac proinde status* Curatorum est de institutione Christi & Apostolorum *Tract. de Statibus Eccles. consid. 1.*

Hinc & *consid. 12.* secutus Facultatem Theologicam Parisiensem ait: *Domini* Curati *sunt in Ecclesia minores Prælati &* Hierarchæ *ex* primaria institutione Christi, *quibus competit* ex statu *jus prædicandi*, *jus confessiones audiendi*, *&c.*

Itaque Curati dicuntur curam animarum, aliaque ad eam spectantia ab Episcopo accipere; quia nimirum per Episcopum, prævio ejus examine & approbatione, Ecclesia Parochialis eis assignatur, & eorumdem auctoritate tamquam *proprii* Presbyteri eidem intitulandi sunt & *incardinandi*; uti juxta modernam disciplinam Episcopi, auctoritati Romani Pontificis confirmantis, Ecclesiam sive Diœcesim regendam accipiunt, & eidem adscribuntur.

Verum dum jam canonice Ecclesiam regendam Presbyter ab Episcopo suscepit, & obtenta ab eodem cura animarum, tanquam proprius Pastor intitulatus est; tum eam (non secus ac Episcopus Diœcesim suam) jure proprio & tanquam illius Ecclesiæ minor Prælatus possidet, & in spiritualibus administrat.

Hinc & Presbyteri Parochialibus Ecclesiis præfecti jam pridem

(a) Cum Beneficia ex natura sua sint perpetua, in eo differunt ab Officiis in titulum non erectis, quæ sunt tantum commissiones ad nutum committentis revocabiles. Igitur quia precario possidentur, auferuntur neglecto ordine judiciario. E contra Beneficiarii, cum Beneficia suo nomine veluti rem propriam possideant, iis privari non possunt, nisi culpa sua debite probata, hanc privationem meruerint, & per judicium canonice datum dejecti fuerint. Nonnulli tamen sunt Parochi regulares, qui prædicta perpetuitate non gaudent in casibus, in quibus permittitur Superioribus eorum Generalibus illos revocare, ubi adest consensus Episcopi, in cujus Diœcesi eorum Beneficia versantur. Hæc Parochorum revocatio fit vel in salutem revocandorum, vel in commodum Congregationum. Hi casus exponuntur in Constitutionibus aut Decretis illarum Congregationum, explicantur quoque in Litteris Patentibus, quibus in his casibus eximuntur Regulares Parochi a Regiis Ordinationibus, quæ executioni mandant Canones, quibus statuitur ut Curati sint perpetui & inamovibiles.

Quæ ad hanc exceptionem pertinent quantum ad usum Galliæ, habentur in edit. nova Commentariorum Cleri Gallic. *tom. 3. a p. 790. ad pag. 830.* Ibi leguntur Litteræ Patentes concessæ Superiori Generali Canonicorum Regularium Congregationis Gallicanæ, & Litteræ Patentes datæ Abbati Præmonstratensi,

(b) Eo loci agitur non de Vicario simplici qui ad nutum revocari potest, sed de Vicario perpetuo, qui etiam vulgo dicitur Parochus. Dicitur tamen Vicarius propter Parochum primitivum, cujus vices agere censetur.

dem dicti fuere Presbyteri *Cardinales*. Sic legitur in Capitulis Synodalibus a Waltero Episcopo Aurelianensi anno 858. promulgatis *capite* 2. *Ut per Archidiaconos vita, intellectus & doctrina Cardinalium Presbyterorum investigetur*. Ad quæ verba ita notat Ludovicus Cellotius e Societate Theologus *n.* 5. *Cardinales Presbyteri sunt addicti & incardinati Ecclesiis in quibus moventur quidem ut omnibus provideant; sed ita tamen ut ab illis non moveantur. Et quia cardo rerum omnium præcipua pars dicitur, præcipui & primarii earum Ecclesiarum Presbyteri sunt, quos Parochos seu Curatos dicimus*.

Et similiter in *cap.* 2. ✠ *de officio Archipresbyteri* injungitur Archipresbytero *ut provideat vitam Sacerdotum Cardinalium*, quos antiquus Glossographus vocat Sacerdotes *principales*: & in nota marginali ex Antonio Augustino dicitur, *Sacerdotes Cardinales hoc loco, non Urbis tantum Romæ, sed aliarum etiam Civitatum primos interpretamur; quibus tituli, id est, Parochiæ committuntur*.

Conformiter ad hæc docent Canonistæ, *quando distinctæ sunt Parochiæ, & in qualibet Parochia adest proprius Rector, tunc Episcopus non est Rector totius Diœceseos, sed solius Ecclesiæ Cathedralis; & Prælatus super omnes suæ Diœcesis Rectores*. Ita post *Hieronymum Gonzalez* ad Regul. 8. Cancell. Gloss. 6. num. 83. loquitur *Augustinus Barbosa* de officio Parochi, art. 1. cap. 1. num. 22.

Nequaquam ergo Prælati & Parochi reputandi sunt *Vicarii* Episcoporum, quasi eorum potestas sit vicaria seu delegata, pro Episcoporum arbitrio revocabilis; sed tanquam inferiores Prælati seu Pastores una cum Episcopo, *jure proprio*, populi curam gerentes, cum quadam tamen ad Episcopos Hierarchica subordinatione. (*a*)

Licet enim Parochi tanquam proprii Presbyteri regentes commissum gregem merito inter ordinarios Prælatos & Hierarchas numerentur; tamen, & illud scitur, Episcopos, *qui in Apostolorum locum successerunt, ad Hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & positos a Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei*. Synodus Trid. *sess.* 23. *de Ordine, cap.* 4.

Quare & Episcopi, ut præcipuum & superiorem locum in ordine Hierarchico tenentes, prævaleat superioritate & auctoritate in Parochos tanquam inferiores Hierarchas, atque eo titulo possunt in eorum mores inquirere, Ecclesias Parochiales visitare, ac perspicere num cura animarum laudabiliter exerceatur, defectusque, si qui irrepserint, corrigere & supplere: attendentes semper ad hoc Principis Apostolorum ad Episcopos monitum: *Pascite qui in vobis est gregem Dei .... non ut dominantes in Cleris, sed forma gregis facti ex animo*, 1. Epist. Petr. cap. 5. ℣. 2. & 3.

Verum nequaquam titulo hujus superioritatis & auctoritatis possunt Episcopi pro suæ voluntatis arbitrio Parochis adimere aut interdicere in totum vel in partem curam animarum, cum eam non ad nutum & arbitrium ipsorum exerceant, sed nomine *proprio* & *jure suo*: quare nec ipsis invitis obtrudere possunt operarios, qui in eorum Parochiis ullas functiones Pastorales exerceant; ut & nuperrime hic Lovanii resolutum & in Consilio Flandriæ judicatum est. Utrumque Instrumentum hic annectitur sub c.

Nulli enim Prælato aut Superiori vel Judici fas est quemquam Beneficiatum in suo Beneficio, aut ejus exercitio, ad libitum impedire, vel ejusdem jura invadere. (*b*)

Sed si Episcopi quempiam existiment minus recte animarum curam gerere, adeo ut a Pastoralibus muniis secundum Canones suspendendus sit aut privandus: tum, sua auctoritate & superioritate legitime utentes, Pastorem hunc, non pro arbitrio quasi *dominantes in Cleris* removeant aut deponant, sed juxta Ecclesiæ Canones, primo monitionibus & suavioribus mediis cum eo agant ut ministri Christi, Superiores & Patres: quæ si non proficiant, tum tandem ut Judices, sed non nisi coacti, & servato Juris ordine.

Episcopi ipsi, licet præcipuum in ordine Hierarchico locum obtinentes, etiam Diœcesim suam regunt cum quadam ad Episcopum Romanum & suos respective Metropolitas Hierarchica subordinatione: sed num ideo sese *Vicarios amovibiles* credent, qui ad nutum & arbitrium functiones Episcopales exercent? An Jura sua Episcopalia ab eis propterea invadi sinent? An ideo existimabunt sese ad libitum Romani Pontificis posse deponi, excommunicari, interdici vel suspendi ullatenus? Nequaquam profecto.

Non enim arbitrio Romani Pontificis aut suorum respective Metropolitanorum subjacent, sed *Canonibus*, sed *Legibus*; atque ex eis debent judicari & tractari.

Eodem jure & ipsi tenentur uti erga suos Parochos, qui una cum ipsis *sollicitudinem gregis Domini perceperunt, & in Sacerdotali ministerio, secundi Ordinis & Dignitatis locum possident*; ut loquitur Riculfus Suessionum Episcopus in Constitutione sua cap. 1. Extat *Tom. IX. Concil. General. col.* 416.

Ex his facile intelligitur qua ratione Parochi dicantur curam animarum accipere ab Episcopis: quodque in exercitio ejusdem nullatenus dependeant a nutu & voluntate Episcoporum, sed eam exerceant *nomine proprio, non alieno*; adeo ut ea in nulla parte possint privari, nisi servato in omnibus Juris ordine, eam pœnam commeruisse probatum fuerit & Sententia definitiva declaratum.

§. XI.

De Institutione Corporali, sive Missione in possessionem.

VIGENTE pristina Ecclesiæ disciplina, quæ titulos Beneficiorum seu ipsa Beneficia ab ordinatione sive collatione Ordinum non sejungebat, sed Clericos per ipsam ordinationem certis Ecclesiis alligabat, ut in illis tanquam earum Ministri functiones susceptorum Ordinum obirent, incognita erat *Institutio auctorizabilis* seu *tituli collativa* separata ab ipsa Ordinatione, de qua in præcedentibus, uti & *ea* quæ hodie vocatur *corporalis, seu missio in possessionem*.

At postquam circa seculum XI. erecta fuere Beneficia, eaque a collatione Ordinum separatim conferri cœperunt; una invaluere *Institutio auctorizabilis* sive *tituli collativa*, & quæ hodie dicitur *Missio in possessionem*, quæ quodammodo respondet *solemni investituræ*, per quam ipse Vassallus mittitur in possessionem ipsius feudi.

Quemadmodum autem in præcedentibus notatum est *Institutionem auctorizabilem* pene per omnia coincidere, quod effectum, cum investitura feudali quæ solet vocari *Civilis*, & per quam Vassallus constituitur dominus & proprietarius feudi; ita quoque *Institutio corporalis* seu *missio in possessionem* respondet *investituræ feudali* per quam ipse Vassallus inducitur in possessionem realem & personalem ipsius feudi.

§. XII.

Quid per hanc institutionem seu missionem in possessionem consequatur Beneficiatus, puta Parochus?

IN præcedentibus observavimus Vassallum per investituram ut vocant *civilem* constitui dominum seu proprietarium ipsius feudi; atque ad hujus exemplum attenta moderna disciplina, Clericum per *Institutionem auctorizabilem* huic investituræ respondentem, constitui quasi dominum & proprietarium Beneficii, sive adipisci verum titulum Beneficii cum omnibus juribus ei annexis.

Cæterum uti & supra observatum est, Vassallus per eam investituram non constituitur in possessione, sive non intrat in possessionem feudi; similiter & Clericus per hanc institutionem non intrat in possessionem, sed in eam per novam institutionem, sive investituram induci debet.

Porro quemadmodum Vassallus per *inductionem in possessionem* nullum novum jus in re feudali acquirit, seu duntaxat ei datur quasi auctoritas eo jure libere utendi; ita quoque Clerico jam *instituto*, sive canonice de Beneficio proviso, per *immissionem in possessionem* nullum novum jus accedit, sed duntaxat introducitur in possessionem, ad eum effectum ut queat personaliter jus & ea quæ illi annexa sunt exercere. Quod vel eo apparebat in Clerico potiori jure, quam in Vassallo requiri, ne Clericus propria auctoritate exercitium harum functionum assumendo, videretur, non vocatus ut Aaron, honorem Sacerdotii sumere.

Quandoquidem Beneficiatus per *immissionem in possessionem*, adinstar Vassalli, consequatur liberum exercitium Beneficii per *Canonicam institutionem* acquisiti, hocque exercitium unice consistat in actuali & libero exercitio seu usu functionum spiritualium, quæ Beneficio sunt annexæ, quæque constituunt *officium*, propter quod Beneficium datur; evidens est, quod pacifica Beneficii possessio consistat in pacifico & libero usu officii, sive functionum, quas ipsum officium necessario exigit.

Et sane immissionem in possessionem Beneficii unice dirigi ad functiones spirituales seu Ecclesiasticas Beneficio annexas, libere obeundas, evidenter probat forma qua, spectata moderna disciplina, Beneficiati in possessionem mittuntur.

Missionem hanc in possessionem juxta modernam disciplinam per omnia pene coincidere cum *solemni investitura* feudali, jam ante notavimus.

Quod etiam pridem pulchre notavit *part.* 2. *cap.* 6. prælaudatus P. Gudelinus dicto tractatu: ibi enim assignavit *num.* 1. rationem cur hæc investitura fiat porrectione hastæ vel alterius signi corporei; nempe, quia *maxima & præcipua pars feudorum in honoribus & imperiis & similibus juribus consistit; quæ cum incorporalia sint, nonnisi signo aliquo corporeo tradi, capique possunt*: monuitque *n.* 2. *quod, ut varia sunt feudorum Vassallorumque genera, ita sint varia quæ in singulorum investituris adhibentur: quæ quidem*, inquit, *significant jus & potestatem quæ una confertur, feudove annexa est*.

Tum, his latius expositis & singulorum feudorum simbolis explicatis, tandem *n.* 12. advertit observandum *investituram non esse actum juris feudalis proprium, sed ejus in plerisque aliis usum esse, veluti in translationibus rerum censualium apud Scabinos, &c.*

Ostenditque *num. sequenti*, quod *in sacris Inaugurationibus* similis per symbola investitura locum obtineat, hæque institutioni Clericorum in Beneficiis correspondeat. *De institutione* (ait) *quæ fit in Archidiaconatu, Præpositura, aliisque Beneficiis Ecclesiasticis, per symbolum annuli, libri, aut alterius cujusvis rei, dubitandum non est: cum hujusmodi institutioni expresse in libris Juris hoc nomen Investituræ tribuatur*; Cap. *Cum olim*

(*a*) Ea constans extitit Theologicæ Facultatis Parisiensis doctrina: quippe ann. 1408. cum Joannes de Gorello Minorita in Thesi quadam propugnasset *Curatos non esse de Christi institutione*, ab eadem Facultate compulsus est ut hanc opinionem his revocaret verbis: *Dico nunc ultranea voluntate veritates quæ sequuntur: Domini Curati sunt in Ecclesia minores Prælati & Hierarchæ, quibus competit ex statu jus prædicandi, jus confessiones audiendi*, &c. Eamdem palinodiam ann. 1429. cecinit Joan. Sarazin Dominicanus, auctoritate Facultatis Parisiensis compulsus.

(*b*) Quid in Galliis peragatur, ostendit Declaratio, quam ann. 1689. dedit Ludovicus XIV. Galliarum Rex Christianissimus.

olim 12. ✠ *de Sententia & re judicata*, Cap. *Ex ore* 2. ✠ *de iis quæ fiunt a majori parte Capituli.*

Hanc formam immiſſionis, prout hodie uſitata eſt, latius proſecutus ſum *in Jure Eccleſ. part.* 2. *ſect.* 3. *tit.* 9. alias 26. *cap.* 2. atque *num.* 11. notavi, quod immiſſio in poſſeſſionem requirat, ut cum ipſa pronuntiatione formæ quædam externa ſymbola realiter adhibeantur, per quæ appareat quod proviſus *poſſeſſionem* accipiat; unaque obſervavi hæc ſymbola externa pro conditione Beneficiorum & locorum conſuetudine, varia eſſe, prout ibidem ex Petro Rebuffo aliiſque plura adhiberi ſolita annotavi.

Ex his autem manifeſtum eſt omnia hæc externa ſymbola, *in inſtitutione corporali* Clericorum ac ſignanter Parochorum adhiberi ſolita, ſignificare jus & obligationem obeundi ea, quæ *Officio* propter quod Beneficium datur, ſunt annexa; ut proinde evidens ſit hanc *immiſſionem in poſſeſſionem* unice reſpicere munia & functiones per Clericum, puta Parochum, vi ſui Beneficii Parochialis obeundas.

Itaque quemadmodum Vaſallus per ſolemnem Inveſtituram, quæ fit adhibitis ſymbolis externis, immittitur in poſſeſſionem omnium jurium feudo annexorum, ita quoque Beneficiatus cenſetur per eam accipere poſſeſſionem pacificam Beneficii, & omnium Beneficio annexorum, ſive liberum exercitium eorum, quæ officium propter quod datur Beneficium, requirit.

Ex hactenus dictis concludendum eſt, Beneficiatos per inſtitutionem Canonicam ſive auctorizabilem, accipere verum & perpetuum titulum ſui Beneficii, necnon ea omnia quæ eidem annexa ſunt.

Deinde ea omnia vi hujus Inſtitutionis ipſis jure ordinario ſive jure ſuorum titulorum competere.

Præterea quod vi inſtitutionis corporalis ſive immiſſionis in poſſeſſionem, conſequantur poſſeſſionem omnium eorum jurium quæ ipſi titulo annexa ſunt.

Hinc ulterius concludendum eſt, quod Beneficiati, puta Parochi, poſt acceptam poſſeſſionem Beneficii in jure obeundi has functiones, ſive explendi officium propter quod datur Beneficium, non magis impediri & turbari queant, quam in ſuis titulis vel Beneficiis Parochialibus; ſive quod non minus jure perpetuo ac proprio competat ipſis Beneficiatis jus dictas functiones obeundi, quam jus retinendi & poſſidendi ipſum titulum ſeu Beneficium.

His ſufficienter demonſtratum creditur in quo conſiſtat pacifica poſſeſſio Beneficii, quæ primum fundamentum ſubminiſtrat pro obtinenda protectione Regia, quæ hodie vocatur *Manutenentia.*

Porro ideo operoſius quam neceſſe erat expoſui naturam poſſeſſionis pacificæ Beneficiorum Eccleſiaſticorum, eo quod præcipue agamus de illa *facti via*, qua Beneficiati per *illegitimas cenſuras* ſuis functionibus interdicuntur, aut ab eiſdem ſuſpenduntur.

Ut ita clarius intelligeretur, Beneficiatos hujuſmodi *cenſuris* in pacifica poſſeſſione ſuorum Beneficiorum realiter *via facti* turbari; cum hæc poſſeſſio proprie conſiſtat in actuali exercitio earumdem functionum ſpiritualium: ut e ſuperius expoſitis jam vel talpa videat.

Atque adeo eos æque adverſus hanc *facti viam* ac adverſus quamcumque aliam, plane poſſe Regiam *Manutenentiam* & protectionem implorare.

Eoſque ſub Regia *Manutenentia* ſeu *protectione*, adverſus ejuſmodi *viam facti* conceſſa, libere poſſe pergere ac continuare in poſſeſſione ſeu uſu & exercitio earumdem functionum ſpiritualium, in qua iſtiuſmodi *violentis cenſuris* fuerant turbati; de quo articulo latius in decurſu.

Id autem ſingularius præſtiti circa Beneficia Parochialia & Curata, eo quod adverterem Parochos, etſi *minores Hierarchas*, hodiedum tam leviter, *ob rationes animum moventes*, vel etiam *proviſionaliter* ſuſpendi a functionibus ſuis Paſtoralibus, quo indigne rediguntur ad ordinem ſimplicium Clericorum qui has functiones tantum jure mere *precario* exercent; qua agendi ratione ipſa *Hierarchia Eccleſiaſtica* non parum perturbatur; qua ſemel concuſſa, omnia ſuſdeque vertere a beneplacito Superiorum Eccleſiaſticorum jam omnino dependebit.

Cæterum exponendo ſuperius *modum*, quo poſſeſſio Beneficiorum Eccleſiaſticorum acquiratur, nequaquam mens fuit ita eum definire ſeu arctare, ac ſi non alio modo ſeu forma poſſeſſio acquiri queat: ſcitur enim, cum modus iſte tantum diſciplinam concernat, eum, pro locorum & temporum varietate, ac conſuetudine varium eſſe poſſe.

§. XIII.

De Officiis Eccleſiaſticis, & eorum pacifica poſſeſſione.

NOTUM eſt Officia, quæ natura ſua certum & determinatum tempus durationis non habent, paſſim reputari perpetua, præſertim moribus noſtris: eo nempe ſenſu quod eorumdem poſſeſſores, vita durante, iis ſine cauſa legitima, eaque probata, privari, aut in eorum exercitio turbari nequeant.

De hoc uſu teſtatur Bugnionius de Legibus abrogatis *lib.* 1. *Satyra* 1. ſcribens, quod Leges ſancientes, ut omnes Judices poſt adminiſtrationem depoſitam, quinquaginta dies in certo loco permaneant, non obtineant in Gallia, quod Officia & dignitates illic ſint perpetua, id eſt, penes eos remaneant, qui ea in Republica gerant, quoad vitam agunt.

Idem dudum ante ipſum teſtatus fuit antiquiſſimus ille Pragmaticus Guillelmus Benedictus in elaborato ſuo Commentario *ad Cap. Rayn.* verbo *Duas habens filias*, atque *num.* 38. „ Nec „ Officia vacare dicuntur, *niſi in tribus caſibus*. Scilicet morte „ naturali, aut civili; puta renuntiationem, vel forefacto, ſi „ deliquerit in officio, vel aliter ex quo privari officio mereatur: quo tamen caſu *antequam priventur, audiri debent in ſuis* „ *defenſionibus*; adeo quod ſi *ſine cauſa & pro ſola voluntate* „ *deſtituerentur*, eis ſuccurreretur per remedia Juris ordinaria „ etiam poſſeſſoria. „

Ad citatum Bugnionii textum hanc adjecit notam Libertus Chriſtineus: „ Idem in Belgio obtinet moribus noſtris, illic „ enim *Officia ſunt permanentia*: & ita in Suprema Brabantiæ „ Curia judicatum 15. Julii anno 1647. cum Toparchæ quidam „ Officiarios ad nutum revocare & ſine cauſa prætenderent, „ cenſuit Curia *illos in Officio retinendos* quoad vitam, niſi tamen illis abutendo, ſeſe inhabiles redderent. Quod poſtmodum „ 30. Aprilis 1649. ejuſdem Curiæ reſolutione cautum eſt. „

Sic ut tres tantum ſint caſus, quibus hujuſmodi Officium ad alium transferri poteſt: videlicet per mortem Officiarii, per illius voluntariam renuntiationem, & per delictum. Ita VVameſius olim hujus Academiæ Anteceſſor primarius. *Conſil. Can.* 301. *n.* 7.

Quinimmo etiamſi hujuſmodi Officia, quæ natura ſua ad certum tempus non ſunt limitata, darentur etiam ſub hac expreſſa clauſula *uſque ad revocationem noſtram*, nequaquam tamen ea ad libitum ſine cauſæ allegatione & probatione revocari poſſent: „ nam *hujuſmodi reſervatio* (inquit VVameſius *dicto Conſil.* „ *num.* 9.) quamvis revocationi viam aperiat, liberam tamen „ revocandi poteſtatem & arbitrium non continet, ſed limitatam & juſtificatam, quemadmodum non minus *perpetuum* dicitur Officium, ſi ad beneplacitum, ſeu quamdiu concedens „ voluerit, concedatur: quamvis enim hoc caſu propter adjectam clauſulam hanc, revocabile effectum ſit Officium, non „ tamen poteſt pro nutu & lubito voluntatis revocari; quia a „ mera voluntate & arbitrio non dependet. „

Idem inter innumeros alios docet nominatiſſimus Stockmannus *deciſ.* 91. *n.* 3. „ Etſi collationibus Officiorum, ait, clauſula hæc inſeri ſolita ſit, *quamdiu placuerit*, ejus tamen non „ aliam vim aut ſignificationem eſſe ſciunt omnes, quam ut „ ab arbitrio regulato, ut loquimur, ſeu boni viri arbitratu id dependeat, hoc eſt quamdiu mihi juſta cum ratione „ placebit ſeu placere debebit: novum enim non eſt *placitum*, *arbitrium*, *voluntatem* reſtringi ad id quod rationis, „ quodque juſtum & æquum eſt. *Lib.* 7. *de Contrah. empt.* Cicero *in Paradoxis*. *Quid eſt*, inquit, *libertas? Poteſtas vivendi ut velis; nemo autem vivit ut vult, niſi qui recta ſequitur,* „ *qui rationi obtemperat.* „

Idipſum probat paſſim multorum Capitulorum aliorumque Corporum uſus, quorum Officiales reputantur perpetui; eo nempe ſenſu quod ad nutum non ſint revocabiles, quamquam annis ſingulis teneantur ſua Officia reſignare & eorumdem petere continuationem, ut & hujus Almæ Univerſitatis Lovanienſis conſtans praxis obſervat.

Hanc clauſulam in Regno Galliæ ſic pariter intelligi jam dudum teſtatus eſt prælaudatus Guillelmus Benedictus *dicto loco*, & paſſim tradunt illius Regni Pragmatici.

Quod circa Officia ſæcularia moribus noſtris obtinere diximus, idem & in Officiis Eccleſiaſticis locum habet. Hinc Kintſchotius *Conſ.* 84. tradit Vicarium Eccleſiæ Collegiatæ & Parochialis, de facto & ſine cauſæ cognitione amoveri a Capitulo non poſſe, quamquam Bulla Unionis ipſius Paſtoratus factæ Capitulo expreſſiſſimis terminis contineat ad Capituli *nutum poni & amoveri poſſe qui curam animarum exerceat*: „ nam, inquit, „ ſicuti Officiales perpetui *ſine cauſa* revocari aut deſtitui a „ ſuperiore non poſſunt; ita neque ii, qui ad beneplacitum „ vel nutum conferentis ſunt inſtituti. *Ita egregie Alex. in L.* „ *Principalibus D. Si certum petatur fin. per L. Si Juriſperitos D.* „ *De excuſat. tutor. & ibi Bad. Bart. in L. De pupillo §. Si quis* „ *ipſi in* 3. *quæſt. D. de novi oper. nuntiat. late* Capit. *Deciſ.* „ *Neap. L.* 116. Ea enim verba, *ad nutum tuum*, *beneplacitum* „ *tuum*, *vel judicio tuo*, *arbitrio*, *menti*, *ſenſui*, *conſcientiæ* „ *tuæ*, &c. liberam revocandi vel deſtituendi libertatem non „ important, ſed ad arbitrium boni viri referuntur: ita ut „ *ſine cauſa*, ejuſque *apud Judicem cognitione*, *nulla deſtitutio* „ *aut amotio fieri poſſit.* „

Cum itaque Officia Eccleſiaſtica, etiam ea quæ *ad nutum* conferentis ſunt conſtituta, cenſeantur perpetua, atque adeo eorundem poſſeſſores ea non poſſideant mere *precario*, ſed vi tituli, ſaltem conſuetudine *perpetui*, quo privari non poſſunt niſi ex cauſa legitima, eaque probata; ſequitur quod functiones huic titulo annexas etiam non *precario*, ſed jure *proprio* exerceant, atque ita nec iis ad nutum privari queant, ſeu in earum pacifica poſſeſſione aut actuali exercitio turbari *via facti*.

Quemadmodum enim §§. præcedentibus ex perpetuitate *tituli* Beneficii Eccleſiaſtici oſtendimus perpetuitatem *Juris* ad functiones ſpirituales ab hoc *titulo* dependentes; ita quoque ſtatuendum, jus ad functiones ſpirituales Officio Eccleſiaſtico annexas eſſe *perpetuum*.

Et quemadmodum ibidem oſtendimus pacificam poſſeſſionem Beneficiorum Eccleſiaſticorum conſiſtere in ipſo uſu ſeu exercitio functionum ſpiritualium *Beneficio* annexarum; ita pariter nunc facile quis inde, tanquam per exemplum intelliget pacificam Officiorum Eccleſiaſticorum poſſeſſionem etiam conſiſtere in ipſo exercitio functionum iiſdem annexarum.

Hinc ſi e. g. Officio alicui Eccleſiaſtico ex fundatione ſit annexum onus ſeu munus annuntiandi in certa Eccleſia verbum Dei, excipiendi ibidem Fidelium confeſſiones, aut aliter aſſiſtendi Paſtorem loci in cura animarum; illudque a Paſtore vel Eccleſiæ Rectoribus ſit debite recognitum, necnon Epiſcopali auctoritate approbatum: non poterit poſſeſſori legitimo hujuſmodi Officii Eccleſiaſtici ad *nutum* revocari facultas ſeu poteſtas ad ejuſmodi functiones ſpirituales, aut ille ab eiſdem ſuſpendi; ſed ſolum ex cauſa legitima, eaque probata.

Quia

Quia has functiones non exercet mere *precario*, sed *vi Officii* ab ipso Ordinario approbati, atque adeo sicut invitus non potest ad libitum a suo Officio amoveri aut in pacifica sua possessione *via facti* turbari, ita nec in functionibus, in quorum exercitio ipsa pacifica possessio proprie consistit.

His fundamentis innititur Responsum, quo anno 1701. à J. U. Doctoribus Almæ Universitatis resolutum fuit, quod Archiepiscopus non posset Vicario Ecclesiæ Finis-Terræ Bruxellis auferre seu revocare approbationem ad confessiones & conciones usque ad revocationem concessam. Habetur hæc Resolutio sub *D.*

C A P U T III.

De violentia & facti via, contra quam pro manutenentia seu protectione ad Principem Recursus instituitur.

§. I.

Qui Regiam protectionem vel manutenentiam adversus vim & facti viam implorat, debet de ea docere.

CUM in hoc Recursu imploretur Protectio Regia adversus *vim & facti viam*, petaturque, ut ea per Regem propulsetur; debet Clericus qui protectionem inclamat, de *vi* illata docere, & Princeps ad quem hujus examen pertinet, de ea cognoscere: *aliter enim nec poterit protectionem interponere, nec vim tollere; quia oppressus recurrens ad Regem pro tollenda violentia sibi illata, debet de ea docere.* Ita Salgado *de Supp. ad SS. 1. par. cap. 1. n.* 148. *& seqq.* plures in hanc rem citans Doctores.

Non est opus pluribus confirmare rem evidentissimam; si enim *violentia* vel *facti via* non subsit, vel de ea Judici Regio non constiterit, causa & finis hujus *Recursus* deficiunt.

Violentia autem seu *facti via* de qua hic proprie agimus, est illa quam Superiores & Judices Ecclesiastici cognoscendo, decernendo vel judicando committunt; nempe dum *non servato Juris ordine* procedunt, ac ita pacificum possessorem spoliant sive in sua possessione turbant.

Adversus quam *facti viam* æque ac adversus alias violentiæ species etiam comparata sunt *judicia possessoria*. Neque enim magis, immo minus Superioribus & Judicibus quam aliis pacificum possessorem spoliare seu *via facti* turbare licet.

De quo usu, inter cæteros, testantur Auctores *Annotationum ad Decisionem Matthæi de Afflictis*, signanter ad *decis.* 24. asserentes, quod possessores Beneficiorum recte agant apud Judicem laicum judicio possessorio, *dum Judex Ecclesiasticus procedit parte non audita, Juri ordine non servato, aliam partem spoliando, sive sua possessione destituendo, & sic ut privatus procedendo, & non ut Judex;* quo judicio id tantum agitur, ut protegantur hi in sua possessione, qua inique & per violentiam fuerant exspoliati, sive *via facti* turbati a *Judice Ecclesiastico*.

Quin Zypæus Officialis Curiæ Ecclesiasticæ Antverpiensis postquam asseruit Beneficiatos suis Beneficiis privari non posse nisi ob *delictum*, illudque *manifestum*, & cui talis *a jure* pœna sit imposita, idque *servato Juris ordine*; statim monet quod si secus a Judice Ecclesiastico quid attentetur, tum oppresso Recursus pateat *ad Tribunalia secularia ad vim arcendam*.

§. II.

Judex Ecclesiasticus non procedens juxta præscripta Legum & Canonum, violentiam infert, & via facti progreditur.

JUdex Ecclesiasticus omnino tenetur secundum formam per Leges & Canones præscriptam, sive servato in omnibus Juris ordine procedere. Si vero neglectis hac via ordinaria, & ordine a Jure præscripto progrediatur, censetur *via facti* procedere, & *vim* inferre: nam *quod contra Legem est, id violentum est.*

Id jam pridem sat dilucide expressit Franc. Zypæus Officialis Diœcesis Antverpiensis, dum & in *Notitia Juris Belgici* ait: „ In Brabantia illud pridem receptum est ex Testamento Henrici III. Ducis anno 1260. & læto Introitu secutorum Principum *artic.* 1. Ut *nemo via facti, sed ex Legibus & judicio tractari debeat.* Et artic. 1. novi Regulamenti 12. Maji 1422. „ sancitum, ut quilibet maneat in sua possessione, *donec per Sententiam Judicum competentium evincatur.* " L. 2. de causa possess. & propr. num. 7.

Certe si Judex non citatum, non auditum, non defensum, ipsa natura prohibente, condemnet: si recusatus, renitente jure, se in Judicem erigat: si pendente appellatione, Legibus & Canonibus reclamantibus, procedat: vel si aliter ordinem Juris violet; quis non videat Judicem hunc *via facti* procedere; & læsum seu condemnatum *vim pati*?

Immo Episcopi in Concilio Hispalensi II. sub S. Isidoro Canon. 6. relato in Corpus Canonicum caus. 15. quæst. 7. can. 1. alte declarant, hujusmodi processum etiam *tyrannidem* fore. „ Multi, inquiunt (Episcopi) sunt qui *indiscussos* (Presbyteros) *potestate tyrannica*, non *auctoritate Canonica* damnant. „ Et sicut nonnullos gratia favoris sublimant, ita quosdam „ odio invidiaque permoti humiliant: " & *ad levem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant.* Qui Canon manifeste pro indubitato habet fundamento Episcopos teneri adversus Presbyteros procedere *auctoritate Canonica*, id est juxta præscripta & Statuta *Canonum*, ex quorum *auctoritate* eos judicare debent. Ita ut si aliter procedant Episcopi adversus Presbyteros, censendi sint eos *potestate tyrannica* damnare utpote qui destituti Canonum auctoritate nonnisi proprio arbitrio & libitu ad instar tyrannorum progrediuntur.

Adeo ut in illo Canone *auctoritas Canonica* directe opponatur *potestati tyrannicæ*, sicut *ordo Juris* opponitur *via facti*; eo usque ut quidquid non procedit ex *auctoritate Canonica*, *potestas tyrannica* sit, vel juxta hodiernam phrasim, quidquid non *servato Juris ordine* attentatur, pro *via facti* & *violentia* reputandum sit.

Sane, nunquam violenta magis & manifestior est *vis*, quam dum quis sua auctoritate & potestate quæ in bonum ac levamen subditorum concredita est, in eorum abutitur ruinam; & despotice pro beneplacito procedens per eam imbecilliores opprimit, & functionibus, muniis, & Beneficiis spoliat.

Non immerito proinde de hac violentia agens Eruditissimus Salgado præl. 4. eam *n.* 184. ita describit: *Est damnosa quadam, injuriosa & violenta oppressio, naturalis defensionis impeditiva, per Judicem illata.* Et ibidem enumerans differentias quæ inter hanc & alias violentiæ species intercedunt, observat, quod *illa a privatis committantur, hæc a Judicibus tantum: illa extra Judicium in bonis, hæc in processibus, & in Judicio, inter cognoscendum jurisdictionis prætextu.*

Existimat prælaudatus Auctor post Guid. Papæ, Rebuffum pluresque alios, ab ipso dicto prælud. 4. citatos, hujusmodi Judicem, *Lege Juliæ de vi publica teneri.* Etenim L. 7. Digest. habet: *Lege Julia de vi pulica tenetur, qui cum imperium, potestatemve haberet, civem Romanum adversus provocationem necaverit, verberaverit, jusseritque quid fieri, aut quid in collum injecerit, ut torqueatur.* Item *L.* 10. *Is qui potestatem, imperiumve habebit* (aliter) *quam ei jusserit, decernat, imperet, faciat.*

Etenim cum violentia hæc à persona publica, & per abusum publicæ potestatis, contra ipsam naturæ legem, quæ omnibus defensionem concedit, inferatur; „ merito *vis publica* „ æstimatur: estque cæteris violentiis *major* & *atrocior*, cum „ sub securo, & *superioritatis* ac *jurisdictionis* prætextu, facillime deliberari potest ad ejusmodi *vim* inferendam. " Salgado *de Protect. Regia, prælud.* 4. *n.* 192. ex quo ibidem infert, quod „ cum *Judices* tot intolerabiles violentias & oppressiones suæ „ *majoritatis* & *jurisdictionis* occasione committant; justissime „ *multo fortius* poterit Rex illis resistere, & oppressis naturalem defensionem præstare. "

Est hæc ipsa Judicum Ecclesiasticorum violentia, adversus quam Principes nostri præcipue protectionem etiam Clericis sibi subditis addixerunt; dum jurejurando promiserunt, se eos *ab omni injusto & indebito Jurisdictionis Ecclesiasticæ exercitio vindicaturos: neque laturos ut extra ordinem Juris tractentur; sed effecturos se, ut in omnibus tractentur servato Juris ordine.*

Porro si Judex Ecclesiasticus *servato* quidem *Juris ordine* processerit; sed tamen odio, invidiaque vel favore motus innocentem condemnet: insignem quidem committet injustitiam; sed non censebitur, proprie loquendo, inferre violentiam seu *via facti* procedere. Obtinet enim tunc commune axioma: *Qui jure agit, non turbat.*

Adeo ut hoc casu non sit locus recursui de quo hic agimus. Sed sic gravatus tum sibi alio, ut v. g. appellationis, remedio, consulere debebit. Unde quantumvis fuerit iniqua lis quæ alicui suscitatur, ut bonis, Beneficiis, muniis privetur, quorum justam & pacificam habet possessionem; si legitime citetur coram competenti tribunali; si habeat omnem sese defendendi facultatem; si ordo Juris per omnia servetur; si post hæc per corruptum Judicem condemnetur injuste: ei certe fit injustitia; sed proprie loquendo vis non infertur, seu non intervenit *via facti*. Nam etsi sententia ratione *materiæ* seu *causæ* iniqua est, justa tamen secundum formam reputatur.

Verum si idem ille citetur coram Tribunali incompetente, vel nullatenus citetur; vel si ejus Judex alioquin competens, sed debite recusatus, non obstante recusatione procedat; si nolit testes audire, examinare probationes, cæteraque Juris præscripta observare; & ita Sententiam pronuntiet; erit manifesta injustitia, attentatum *via facti*, vis publica; quæ recursui ad *protectionem* vel *manutenentiam* Regiam; viam præbet.

§. III.

Judex Ecclesiasticus, infligens etiam censuras non servato Juris ordine, via facti *procedit, & violentiam infert.*

CErtum est juxta modernam Ecclesiæ disciplinam & receptam praxim, nullam proprie dictam censuram infligi posse, nisi per Judicem, sive per eum cui competit jurisdictio fori externi Ecclesiastici.

Porro sicut Judex huic foro præfectus in omnium causarum instructione & decisione non potest ad libitum procedere, sed astringitur servare receptas fori leges, & præscriptum ordinem Juris, ut præcedenti §. notatum est; ita & in hac censurarum materia ad hoc forum pertinente eumdem ordinem servandum ipsi esse nullus dubitat.

In quo quandocumque committitur defectus aliquis substantialis, *certum est*, ait Suarezius e Societate Theologus, *censuram non solum esse utcumque injustam, sed prorsus invalidam; quia Sententia ipsa nulla est, & Sententia nulla nullum potest producere effectum.* De Censuris *disp.* 4. *sect.* 7. *n.* 2.

Quemadmodum autem Judex Ecclesiasticus *vim* infert, & *via facti* procedere censetur, dum subverso Juris ordine progreditur, ut dicto §. præcedenti notatum est; ita pariter Judex Ecclesiasticus *insignem violentiam* certo committet, dum prætermisso Juris ordine in materia censurarum servando, attentat *via facti*, non *auctoritate Canonica*, ad censuras prosilire. Ut mirum non sit, si hujusmodi Judicem etiam *Tyrannidis* incuset

prælaudatus Canon relatus apud Gratianum *Caus.* 15. *qu.* 7. *Can.* 1.

Quod satis liquebit, si vel tantillum consideretur gravitas & atrocitas effectum Censuræ Ecclesiasticæ: nam ut nihil dicatur de censura *Excommunicationes*, quæ cordatis Christianis ipso mortis supplicio terribilior videtur, *Suspensio*, itemque *Interdictum*, præterquam quod opprobrio publico censurarum exponant, eique insignis infamiæ notam inurant, etiam privant eum exercitio ordinis, atque ita inutilem reddunt & ineptum ad status sui munia peragenda, quæ pœna sicut Patribus & Conciliis admodum gravis visa est, ita & ex ea mœror animi & inopia ac afflictio corporalis consequi solent; quæ non raro in propinquos totamque familiam redundare videas.

Quinimmo quis satis perpendat aut concipiat mala & scandala, quæ ex afflictione & oppressione boni alicujus Ecclesiastici, vel innocentis in Communitatibus, Parochis, Urbibus, Provinciis, in ipsa Ecclesia & Statu ordinarie exoriuntur?

§. IV.

Quis ordo juxta modernam disciplinam in materia Censurarum sit servandus?

CUM *Censura Ecclesiastica* sit pœna publica, eaque admodum gravis & infamans, ut ex deductis §. superiori, facile intelligi potest, & indubitatum est, processum, prævie ad prolationem sive sententiam censuræ instituendum, esse criminalem; atque adeo in ejus instructione formam processus criminalis esse observandam: cujus si prætermittantur *essentialia*, censura, ob non servatum ordinem Juris, erit prorsus *nulla* & *invalida*.

Primum autem essentiale hujus, sicut & omnis processus, est ipsa Judicis *competentia*; quia quidquid a Judice *incompetente* decernitur, est ipso jure, defectu potestatis seu jurisdictionis, nullum & inane. Hinc *Seb. Vanitus* in Tractatu *de Nullitatibus processuum ac sententiarum*, agens *de nullitate ex defectu Jurisdictionis*, ait, quod hic defectus *maximus* sit, immo *irreparabilis & insanabilis*, & *propterea* monet *ab ea valde precedendum esse*.

Basis vero & fundamentum processus criminalis est *prævia informatio*, quæ *præparatoria* dicitur, Judicis auctoritate facta super delicto commisso, ut *juridice* ipsi de crimine constet: quæ informatio capienda est per Promotorem Curiæ Ecclesiasticæ, ad quem ultionem criminis pertinet postulare.

Ita communiter Doctores & Pragmatici omnes, cui consonant Statuta Curiarum Ecclesiasticarum Provinciæ Mechliniensis, quibus statuitur cap. 1. *de Prmotoribus*. *Omnia & singula delicta ad Jurisdictionem Ecclesiasticam spectantia investigabunt, & ut puniantur, prosequentur.*

Capta juridice *informatione præparatoria*, tum plane requiritur ut Promotor, oblato libello Judici, de crimine commisso conqueratur, & ejusdem ultionem petat ac prosequatur; nihil enim hic Judex nisi Auctore instante & urgente, decernere potest.

Oblato libello, & visis informationibus præparatoriis, e quibus formatus est; si ex iis resultet fundata suspicio criminis, tum Judex tenetur decernere Decretum *citationis* ad onus Rei; quod & Reo juxta Curiarum Statuta ac praxim, legitime insinuari debet.

Quæ quidem *citatio* adeo processui criminali etiam est essentialis, ut ejus omissio processum omnem reddat nullum & invalidum; adeo ut nulla auctoritas, nulla necessitas hunc defectum supplere possit: cum ipsum naturæ jus eam præscribat. Hinc Nicodemus Princeps Judæorum increpando Pharisæos qui Christum condemnabant inauditum, sic ait: *Numquid Lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognoverit quid faciat?* Joan. 7. v. 51. Quare *Seb. Vantius* agens dicto Tractatu *de nullitate defectu citationis*, ait quod *defectus & nullitas illinc proveniens inter alias omnes potentissima sit*. De necessitate hujus citationis pro validitate cujuscumque Censuræ latius egi in singulari Tractatu *de Censuris Ecclesiasticis*, cap. 5. §. 3.

Sic legitime decreta ac insinuata *citatione*, requiritur omnino ut citatus habeat facultatem & locum sese defendendi, necnon exceptiones suas proponendi; utque in processu de cætero observentur solitus ordo judiciarius & solemnitates consuetæ. *Nam satis non est* (inquit Vantius dicto Tractatu cap. 13.) *ad validitatem Sententiæ, quod a Judice suo, inter partes legitime comparentes, seu citatas lata fuerit; quoniam si solitus Judiciorum ordo necessarius omitteretur, vel etiam propostere fieret, ex hoc Sententia redderetur nulla.*

Additque quod *ordo Juris etiam in causis, quæ Romani Pontificis Judicio deciduntur, servari debeat . . . & in quocumque Judicio . . . & inter quascumque personas . . . ac etiamsi essemus in notoriis. Et nullitas hæc*, prosequitur, *ex defectu processus adeo est relevans, ut Sententia hac ratione nulla per Judicem appellationis reformari non possit, sed duntaxat pronuntiari nulla.* Hæc *Vantius*, plures in hanc rem citans Auctores.

Præterea cum Censura Ecclesiastica sit *pœna ordinaria* eaque gravissima, non potest ea imponi ex *processu summario* & *cognitione summaria*; „ *sed ea*, ut recte advertit Zypæus, *solemnem* „ *& plenam cognitionem* requirit, quæ instituenda est dum con„ tra aliquem *ordinario punitio* intenditur. „ *Tit. de Accusat.* in Analysi Juris novi.

Deinde ubi jam Reus de crimine convictus est legitime, illudque adeo est grave ut *Censuram Ecclesiasticam* promereatur, tum ea debet proferri *in scriptis* & *causa* nominatim *expressa*, juxta dispositionem Juris Canonici in *cap.* 1. *de Sententia Excommunicationis, Suspensionis & Interdicti in* 6. quæ sic statuit:

„ Quisquis *excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, & causam excommunicationis expresse conscribat, propter* „ *quam excommunicatio proferatur. . .* Si quis Judicum hujusmo„ di Constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem „ unum ab ingressu Ecclesiæ & divinis Officiis noverit se su„ spensum. . . *Et hæc eadem* in *suspensionis & interdicti* Senten„ tiis volumus observari. “

Et hæc quidem omnia observari essentialiter debent in omni *Censurarum Ecclesiasticarum* Sententia; sive fuerit Sententia *declaratoria* Censuræ *ipso jure* contractæ, sive Sententia *inflictiva* Censuræ per modum *meræ pœnæ*, unice ob delictum commissum; aut instar *medicinalis*, ob contumaciam in crimine, ut quis ab eo resipiscat & Ecclesiæ obediat.

Etenim nulla *Censura* infligi potest nisi ob delictum enorme, de quo quis prius convinci *judicialiter* debet antequam Sententia *Censuræ Ecclesiasticæ* possit proferri: nemo enim ratione delicti puniri potest, nisi prius de eo sit *legitime* convictus.

Porro notandum quod dum Censura Ecclesiastica instar *medicinalis* in quemquam profertur, quæ & proprie sub nomine *Censuræ* venit; quod, inquam, Judex cum absolute teneatur præmittere *monitiones Canonicas*; quia Censura illa tantum proferri potest in *contumaciam*: nam principaliter tendit ut *contumacia* frangatur, qua quis in crimine pertinaciter hæret, ut ita ab eo resipiscat & Ecclesiæ obediat.

Verum ut quis de *contumacia* convincatur, & de ea legitime Judici Ecclesiastico constet, qui *caute providere* tenetur ut *in* Censura *ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis fuerit & medentis*, cap. 1. de Sent. Excomm. in 6. decreverunt Ecclesiæ Canones, ut præmitteretur *monitio Canonica*, quæ & *competens*, item *juridica* appellatur. De natura hujus monitionis etiam ago *dicto Tractatu de Censuris*, *cap.* 3.

Atque hæc *prævia monitio* pro *validitate* Censuræ adeo est necessaria, ut nullo casu prætermitti queat, ne quidem sub prætextu quod *contumacia* sit *notoria* uti post Suarezium observat Marius Alterius Tom. II. disp. 7. n. 2. *Intelligi enim non potest*, inquit, *quo pacto possit esse contumacia notoria contra Ecclesiam, si non fuerit monitus*: estque res hæc clara & indubitata. Inter cæteros, si lubet, consuli possunt Martinus Navarrus in suo Manuali *cap.* 26. *n.* 159. Stephanus Avila e Societate Theologus *de Censuris parte* 3. *disput.* 3. *dub.* 1. Anton. Diana, *parte* 5. *tract.* 9. *resol.* 55.

Nec tantum ante inflictionem Censuræ debet previe essentialiter præmitti *competens* monitio; sed præterea requiritur, hujusmodi monitionem fieri auctoritate & nomine ipsius Judicis; *Ratio est manifesta*, ait Suarez disp. 3. sect. 11. n. 1. *Quia admonitio talis esse debet, ut si quis non pareat, contumax & inobediens existat: quod esse non potest, nisi admonitio auctoritate Superioris facta sit.*

Neque simplex juridica monitio sufficit, sed ea fieri debet sub expressa comminatione Censuræ; *scilicet nisi intra tale tempus resipueris vel satisfeceris, talem Censuram incurres*, v. g. suspensionis; debetque ille qui monetur *exprimi nominatim*.

Cujus monitionis exemplar tum Reo seu parti legitime insinuandum est: *Monitiones*, inquit D. Du-Casse Officialis Condomensis, fiunt in scriptis & *vigore mandati Superioris, quod intimatur parti opera Apparitoris Curiæ, qui relicta ipsi parti copia de facta admonitione per suam relationem ad calcem Originalis appositam sufficienter constare facit*. In praxi Jurisdict. Eccles. Tom. I. cap. 11. n. 3.

Debentque hæc omnia fieri Promotore instante & postulante, ne Judex motu proprio decernendo, sustineat personam Judicis & partis.

Notandum quod cum in causis criminalibus seu pœnalibus cadat *provisio*; ita nec in hac materia Censurarum possit *provisio* decerni, cum ea quoque criminalis & pœnalis sit.

In causa quidem mere civili quandoque pendente lite provisio decerni potest. Supponamus duos litigantes de proprietate aut possessione, v. g. domus, contendere: auditis partibus, res controversa in toto vel in parte, *provisionaliter* quandoque adjudicabitur, aut potius credetur illi qui jus habet apparentius; verum sub idonea cautione de restituenda re cum fructibus & emolumentis, si Sententia definire cum fructibus & emolumentis, si Sententia definitiva succumbat; & ita supponitur res semper plane reparabilis.

Sed hæc plane remota sunt a causis criminalibus & pœnalibus. Accusatur quis de crimine, & ut puniatur condigne, postulatur: quomodo hic super *pœna* imponenda decerni potest *provisio*? Qua enim justitia is qui forte insons est, condemnaretur? *Provisio* namque supponit rem dubiam, & Sententia definitiva aliter forte judicandam.

Decernendo enim *provisionaliter* pœnam in quemquam, jam ex nunc certum & irreparabile damnum Accusato infers eo ipso tempore, dum, sic decernendo, ipsemet supponis, dubium & incertum adhuc esse an ille, quem pœna affligis, reus sit; illumque Sententia definitiva forte declarandum insontem.

Omnis etenim pœna natura sua est afflictiva, ita ut semel illata non sit amplius reparabilis, ac proinde in eam non potest cadere *provisio*. Deinde pœna inflicta, judicium criminale terminatum est: *Non* enim *vindicabis bis in idipsum*, nec *ut sæpius de ejusdemque hominis admisso quæratur* Jura permittunt. *L.* 6. §. *fin. ff. Naut. caup. stab.*

Profecto, pœna *provisionaliter* inflicta, ad quid ulterior causæ cognitio serviet? An forte ut per Sententiam definitivam declaretur eam bene maleve inflictam; vel Reum pœnam majorem promeritum? Quid judicaretur de sæculari Judice, qui Reum ad publicam fastigationem & stigmatis inustionem condemnaret *provisionaliter*? postmodum nempe disceptaturus an pœnam illam promeritus fuerit, an vero non mereatur majorem, scilicet in patibulum agi. Quis Judicem hunc de tyrannide & inhumanitate barbara non merito comdemnaret?

Atque

Atque adeo indubitatum eſt, nec Cenſuram Eccleſiaſticam *proviſionaliter* decerni poſſe; nam omnis Cenſura ſemper eſt pœna, eaque publica, ſive fuerit *contumaciæ*; ſive *criminis*.

Quamquam & valde abſonum & ineptum ſit *Cenſurarum* aliquam vocare *proviſionaliter*; cum ideo non minus revera ſit *Cenſura Eccleſiaſtica*.

Nam Cenſura *medicinalis*, quæ & proprii nominis eſt *Cenſura Eccleſiaſtica*, non aliter infligitur niſi *per proviſionem ſive interim*, eo quod non feratur, *niſi duratura, donec Reus ſatisfaciat, ſive donec reſipiſcat*.

„ Cenſura, inquit Suarezius, præcipue fertur ad reprimen- „ dam contumaciam, & ut homo a culpa recedat; *ideoque non* „ *poteſt habere alium terminum niſi donec recedat ab illa*. „ Diſp. 25. ſect. 1. num. 3.

Ideoque ſive addantur illa verba *per proviſionem, ſive interim*, hæc nihil mutant de natura ipſius Cenſuræ; quia in effectu nihil ſignificant, *niſi durationem Cenſuræ donec ſatisfaciat, & Reus a contumacia reſipiſcat*, quæ in omni Cenſura includuntur.

Atque adeo, ſi *Cenſura* fuerit inflicta, prætermiſſo ſubſtantiali ordine proceſſus criminalis; non propterea minus erit *nulla*, quod Judex Eccleſiaſticus eam *proviſionalem* vocaverit; nec minorem *vim & facti viam* includet, qua quis in quieta ſua poſſeſſione turbatur; ſed majorem e contra, cum talis Judex ſic magis ſuam inhumanitatem & tyrannidem manifeſtet; ut e ſupra deductis patet.

Immo Decretum Cenſuræ Eccleſiaſticæ, *proviſionalis* nuncupatæ, ex ſe prodit quod contineat meram *facti viam*; cum notiſſimum ſit Judices Eccleſiaſticos neminem poſſe *proviſionalibus Decretis* e ſua poſſeſſione dejicere, aut in ea turbare: receptiſſimum enim eſt unumquemque in ea permanere debere, donec legitima eorum Sententia, ſuper *petitorio* lata, evincatur.

Porro Cenſuram Eccleſiaſticam turbare quemquam in ſua poſſeſſione, ex hactenus deductis planiſſimum eſt.

§. V.

Non deferens appellationi legitime interpoſita, violentiam infert, & facti via procedit.

INTER eſſentialia ordinis judicialis, non poſtremum eſt ipſa Judicis non ſuſpenſa ſeu non impedita juriſdictio; cum Judex nullum poſſit juriſdictionis actum valide exercere, ſuſpenſa ſua juriſdictione, ſeu juriſdictionis exercitio; quamdiu enim ea ſuſpenſa manet, ſine juriſdictione cenſetur eſſe.

Notiſſimum autem eſt, primum appellationis effectum eſſe ſuſpendere juriſdictionem Judicis a quo appellatum eſt, „ quod- „ que examen & cognitionem cauſæ, in qua appellatum eſt, „ ad appellatum ſeu provocatum Judicem transferat; uti poſt „ alios loquitur & probat Wameſius, in Commentario de „ Appell. ad *cap. 1. num. 1.*

Additque „ non tantum transferri quoad principale nego- „ tium, ſed etiam quoad ejus acceſſiones: item quod Appel- „ lantem a juriſdictione ejus qui judicavit, eximat. “

Si ergo poſt interpoſitam legitime appellationem Judex *a quo* Cenſuras infligere præſumat, hujuſmodi Cenſuræ non tantum erunt injuſtæ, ſed prorſus *nullæ & invalidæ* ob defectum juriſdictionis in Judice, & defectum eſſentialem ordinis judiciarii.

Hinc Suarezius de Cenſuris *diſp. 28. ſect. 5.* agens de modo ſervando in ferenda ſuſpenſione, ait num. 3. „ Oportere ..... „ præſertim ut ſuſpenſio non feratur poſt interpoſitam *appella-* „ *tionem*; quia erit *nulla*, ut eſt communis ſententia .... *de-* „ *fectu juriſdictionis*, quæ per *appellationem* ſuſpenditur. “ Idipſum uno conſenſu tradunt Canoniſtæ ad *cap. 37.* ✠ *de Appell.* ubi in terminis reſpondit Pontifex, quod *poſt appellationem excommunicari non poſſunt*: & *ad cap. 40.* ✠ *de Sententia Excommunicationis*; ubi Pontifex æquiparat Sententiam Excommunicationis latam poſt legitimam appellationem interpoſitam, Excommunicationi, *in cujus forma intolerabilem errorem fuiſſe patenter expreſſum* probaretur; qualem excommunicationem *ipſo jure* nullam eſſe nemo dubitat.

Quinimmo Cenſuræ poſt interpoſitam appellationem ita ſunt *ipſo jure nullæ*, ut etiam *deſerta aut iniqua declarata appellatione*, non convaleſcant, uti loquitur Wameſius loco citato *n. 4.* & evidenter probatur in *cap. Licet, de Sententia Excommunicationis* in 6.

Cum itaque per legitimam appellationem Judicis ſuſpendatur juriſdictio, omniaque quæ, ea pendente, attentat, ſint ipſo jure nulla & invalida; certum eſt Judicem *vim* inferre, & *via facti* procedere, dum Canonibus & Legibus inhibentibus, contra Appellantem proſequitur, & eum contra protectionem Legum ac Canonum gravat; qui hoc defenſionis remedio gravatis, gravarique metuentibus conſulere voluerunt.

Quinimmo cenſet Bartolus hujuſmodi violentiam, *vim publicam* eſſe, *Officiale*, ait, *qui non admittunt Appellantes, tenentur hac lege* (Julia de vi publica,) *& condemnati erunt infames*. Ad d. L. ff. idem tenet Salgado *de protectione Regia vi oppreſſorum*, præl. 4. plures in hanc rem citans Auctores *num.* 189. Quibus addi poteſt Zypæus Officialis Antuerpienſis Conſultat. 3. de Appell. *Adeo*, inquit, *odioſus eſt Appellationis contemptus, ut ſi provocantem Judex verberaverit, juſſeritque quid fieri, de vi publica teneatur*. L. 7. ff. *ad leg. Jul. de vi publ.*

Cum autem Regi, ejuſque ſupremis Auditoris incumbat quaſcumque violentias tollere, „ ad ipſum Clerici merito „ confugiunt (ait Salgado in epilogo procemiali) ut propul- „ ſetur, tollaturque & levetur *violentia* ſibi illata a Judice „ Eccleſiaſtico denegante *legitima appellationi* delationem, ſuam- „ que Sententiam indebite, & jure reluctante, exequente, „ ſuis bonis ſpoliante *Appellantem*, *carcereque & cenſuris* ini- „ que plectente, *uſurpando Superioris Juriſdictionem*, & privan- „ do oppreſſum naturali defenſione, ne poſſit ad Superiorem „ recurrere pro medela ſuæ iniquitatis & injuſtitiæ.

Et *cap. 6. n. 19.* recte probat, quod ad hanc protectionem implorandam, ſufficiat ſola denegata delatio appellationi, ſine ulteriori proceſſu aut attentato; „ quod ex denegata delatione „ juſtæ appellationi, manifeſte deducta dicitur Judicis delibe- „ ratio aut determinatio, vim cum effectu inferendi; ac pro- „ pterea, & quod ipſa denegatio ſit violentiæ pars integra- „ lis, & principium *violentiæ* ſufficiens ad auxilium & Re- „ giam protectionem invocandam. „ Et *num. 94. præl. 3.* ait, „ quod Judex ſæcularis eam protectionem concedere teneatur, „ etiamſi ſciret *appellationem non eſſe receptam a Superiori Eccle-* „ *ſiaſtico, cum tamen eam de jure debeat recipere*. Et declara- „ tum ita fuiſſe teſtatur *de Afflict.* in procemio Conſtitut. Reg. „ *ſub n. 61.* „

De hac protectionis ſpecie pluribus agit in dicto Tractatu Franciſcus Salgado, quem etiam inſcripſit *de Regia protectione vi oppreſſorum appellantium a cauſis & Judicibus Eccleſiaſticis*. Aſſeritque *parte prima, c. 1. n. 5. frequentiori* modo ad Regem ejuſque Tribunalia recurri, ad tollendam hanc *violentiam*.

De eadem protectionis ſpecie agit nominatiſſimus Covarruvias, *Pract. qq. cap. 35.* teſtaturque *hunc forenſem uſum non tantum in Caſtellanis Regis Hiſpaniarum Ditionibus & Principatibus, ſed & apud Gallos, alioſque Chriſtianæ Reipublicæ ſæculares Principes eſſe receptiſſimum*. De quo generali uſu etiam teſtatur Martinus Navarrus ad cap. *Cum contingat* ✠ *de Reſcript. Remed.* 3.

Et omnium pene Catholicorum Regnorum, citatis Auctoribus, eumdem uſum ubique receptum docet Salgado *Prælud.* 3. *n.* 159. *& ſeqq.*

Enimvero, ab omni memoria etiam hic in Belgio Recurſus obtinuit ad Regia Conſilia, adverſus violentiam quæ infertur per non delationem legitimæ appellationi.

Cum anno 1639. Superior Generalis Capituli VVindeſemenſis Sententiam tuliſſet adverſus Petrum Marcum Maſtelyn Priorem Monaſterii Septem-Fontium, iſque ab ea appellationem inſtituiſſet; dictus Generalis, cum quibuſdam ejuſdem Ordinis Prioribus non deferens appellationi, *ipſo facto* Florentium de Nipholts in Priorem dicti Monaſterii conſtituit. Cum autem hujuſmodi attentatum cum Brabantiæ Juribus & Privilegiis, ac nominatim cum Læto Introitu non conſiſteret, propinqui ejus per Libellum ſupplicem conqueſti ſunt apud Supremum Brabantiæ Senatum, qui per Sententiam in contradictorio latam ultima Auguſti 1640. „ declaravit quod redintegratio „ proviſionalis dicti Prioris locum teneret ac ſuum ſortiretur „ effectum, donec & quouſque in materia Appellationis per „ Judices Eccleſiaſticos Sententia definitiva aliter fore t ordina- „ tum: quodque dicti Religioſi tenerentur interim agnoſcere „ præfatum Maſtelyn ut legitimum Priorem dicti Monaſterii „ Septem-Fontium, „ Ita conſtat e Conſultat. dicti Senatus ſub *E.*

Praxi huic Belgicæ ſimillimum eſt quod de Luſitana teſtatur Hieronymus de Cevallos Hiſpanus, Nobilis Decurio, in *Tractatu* quem ineunte decimo ſeptimo ſæculo conſcripſit *de cognitione per viam violentiæ in cauſis Eccleſiaſticis, & inter Perſonas Eccleſiaſticas*. „ Apud noſtram Rempublicam Luſitanam „ Supremi Prætorii, ſæculares Judices, Eccleſiaſticos inhibe- „ re conſueverunt, *ex inveterata & immemoriali* conſuetudi- „ ne: litteraſque, quas *tuitivas deappellantes* paſſim nuncupa- „ mus, conceſſerunt; *quoties* contra Clericum, aut Benefi- „ ciarium, aut contra Laicum, (dummodo cauſæ cognitio „ ad Eccleſiaſticum pertineret) lata foret Sententia per *Eccle-* „ *ſiaſticum Judicem*; & per Laicum ſeu Clericum aut Benefi- „ ciarium *appellatio* ad Romanam Curiam eſſet *interpoſita, nec* „ *admiſſa*: hoc enim caſu *ſolent oppreſſi ab Eccleſiaſticis Judici-* „ *bus ad Supremos Judices*, tamquam ad ſacram anchoram con- „ fugere, qui tranſmiſſa & oblata coram ſe actorum copia, „ & patefacta injuſtitia denegatæ *appellationis* ad Romanam „ Curiam, cui propter Summi Pontificis auctoritatem erat de- „ ferendum, has litteras *oppreſſis* indulgent, *ne Appellatione* „ *pendente de ſua amoveantur poſſeſſione, ſed interim ea pacifice* „ *fruantur, longeque repellunt omnem ab his injuriam, Eccleſia-* „ *ſticis Judicibus inhibentes ne contra hos Appellantes, Eccleſia-* „ *ſticis Cenſuris, aliiſve pœnis procedant*. „ Hæc Cevallos, qui hanc *laudabilem conſuetudinem, Legibus & Pragmaticis Regiis comprobatam* etiam in aliis Regnis Catholicis, adductis variis Auctoribus, vigere aſſerit.

Appellanti enim legitime (concludit) *Eccleſiaſticus Judex vim inferre dicitur, cum excommunicatum denuntiat . . . quam ob rem mirum non eſt, ſi Regis imploret auxilium pro vi & injuria repellenda, ad quem Reipublicæ quies, & ſubditorum conſervatio ſpectat.*

§. VI.

Contemnens Recuſationem propoſitam, vim infert, & facti via procedit.

QUEMADMODUM poſt interpoſitam debite appellationem ſuſpenditur juriſdictio Judicis *a quo*, ut §. præcedenti notatum eſt, ita & per Recuſationem ſuo tempore, debitaque forma propoſitam, ſaltem quouſque de cauſis recuſationum ſecundum formam & ſtatuta Canonum fuerit judicatum: *Judices ... recuſati* (inquit Chriſtineus) *a judicando arcentur ...*

donec

donec arbitri cognoverint an causa recusationis legitima sit . In Decisionibus Belgicis *vol.* 5, *lib.* 3. *decis.* 181. *n.* 4.

Unde etiam in Decretalibus unus idemque titulus est, *de Appellationibus & recusationibus*, ut recte advertit Altcserra ad *cap.* 61. hujus tituli: *Appellatio & recusatio* , inquit , *eodem jure reguntur, quoniam utraque est provocationis auxilium; quod eo juvat, ut declinetur examen Judicis. Unde bis titulus est de Apell. & Recusationibus.*

Hinc concorditer concludunt Doctores, ,, quod sicut per appellationem, ita & per recusationem Judicis suspendatur ejus jurisdictio, ne possit in causa in qua recusatur, ad aliquem actum procedere; & si processerit, processus sit *nullus* : uti loquitur Andreas Tallensis in *Paratitlis Decretalium* , *ad titulum de Appell.* §. 18. *n.* 1. monetque §. 19. *n.* 5. ,, quod Judex recusatus non assimiletur ei a cujus interlocutione duntaxat est appellatum, sed ei qui post appellationem ab interlocutione, per Judicem provocatum, facta est *inhibitio* ulterioris prosecutionis; quasi, ut ibi hominis, ita hic *inhibitio* sit juris: constat autem omnia acta post inhibitionem esse *ipso jure nulla* . " *Cap. Non solum* , *de Apellat. in* 6. Idipsum iisdem pene verbis tradit VVamesius ad *cap. Cum speciali* 61. *de Appell.*

Et Petrus Rebuffus in suo Tractatu *de Recusationibus art.* 6. ait, hodie indubitatum esse, ,, quod Judex post recusationem propositam, non possit de principali cognoscere; & si cognoverit, *processum esse nullum*, quia recusatus omni jurisdictione privatus censetur: ideo quidquid postea facit, censetur facere tamquam privatus non habens jurisdictionem ,, Idipsum latius prosequitur Hieronymus de Cevallos dicto Tractatu *de cognitione per viam violentiæ*, *qu.* 14. notans num. 28. *Ratam* sic sæpius judicasse.

Suntque acta pendente Recusatione adeo *nulla* , ut licet etiam postmodum per Arbitros declaretur causa recusationis insufficiens, & causa ad Judicem recusatum remittenda , tamquam non sufficienter probatum suspectum , nequaquam tamen convalescant ; ut post Glossam in cap. *Judex*, verbo *Proponatur* , *de Off. & pot. jud. del. in* 6 hodie communiter docent Doctores.

Porro sicut Judex non deferens legitimæ appellationi censetur *via facti* procedere, & *violentiam* inferre , ita quoque Judex qui non obstante recusatione se in Judicem erigit, & contra recusantem progreditur, *vim* facere & *via facti* agere censendus est

Hinc supra citatus Hieronymus Cevallos dicta *q.* 14. ut indubitatum tradit, violentiam illatam a Judice procedente post propositam *recusationem*, æque præbere recursum ad Consilia Regia, ac attentata post interjectam appellationem.

Estque hæc violentia eo atrocior, quod ipsum naturæ jus lædat. Rationi enim & æquitati naturali repugnat, ut quis coram suspecto Judice litigare cogatur. ,, Etiamsi (inquit Covarruvias *Pract. quæst. c.* 26. *in princip.*) nulla humana lex hac de re fuisset, in specie statuta, *ratio ipsa* facillime ostenderet, eorum judicia nobis fugienda , omnibusque modis avertenda fore: quos propter odium , inimicitiam , aliamve causam, suspectos habemus. " Quare recte advertunt Vulteus *de judic. lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 190. & Mynsing *Cent.* 3. *observ.* 63. nihil alicui accidere posse gravius aut luctuosius, quam sub Judice suspecto litigare.

Hinc Ammianus Marcellinus, inter violentias quas Valentinianus Imperator exercuit, & hanc recenset, quod justis querelis insuper habitis, homines cogeret coram Judicibus suspectis, litigare. ,, Ad hanc (inquit) inclementiam illud quoque accedebat *dictu dirum & factu* , quod si quis eum adiisset, judicium potentis inimici declinans , aliumque sibi postulans dari ; hoc non impetrato, ad eumdem quem metuebat ; licet multa prætenderet justa, remittebatur. " Ita lib. 27. *Rerum gest. cap.* 7.

Itaque & hæc quoque violentia & oppressio viam protectioni Regiæ pandit, quam & Principes nostri Belgici semper benigne concesserunt. Sic anno 1666. cum Episcopus Iprensis non obstante *recusatione proposita* in qua jam modo ad delectionem Arbitrorum deventum erat, procederet adversus Dominum ac Magistrum Joannem Leesane, eique comminatus esset *suspensionem a divinis*; Consilium Flandriæ, tam dicto Episcopo, quam ipsius Officiali ac Promotori interdixit ulterius progredi vel attentare, sub pœna 200. aureorum coronatorum: cumque his non obstantibus Episcopus comminatam *suspensionem a Divinis* attentasset decernere, præfatum Consilium dictæ *Censuræ* Ecclesiasticæ *effectum suspendit*, iteratoque Episcopo interdixit quidpiam ulterius attentare, sub pœna quod comminata 200. aureorum mulcta ad executionem deduceretur, ac insuper ipsius bonis temporalibus manus Regia injiceretur. Ita constat e Decreto hic annexo sub F.

Sic etiam anno 1707. Supremum Brabantiæ Consilium manutenuit Pastorem S. Catharinæ in urbe Bruxellensi in pacifica possessione sui Pastoratus omniumque eo pertinentium , adversus *suspensionem a functionibus Pastoralibus* per Archiepiscopum Mechliniensem *via facti* inflictam , idque post *iteratam suæ Personæ recusationem seu suspectationem propositam* . Habetur Sententia sub G.

Atque adeo & hic idem agitur quod superiori §. agi diximus, dum Judex *pendente appellatione* progreditur. Nempe & hic pariter Judices Regii provident, ne oppressi , *recusatione pendente* , de sua moveantur possessione , sed interim ea pacifice fruantur, longeque repellunt omnem ab his injuriam , Ecclesiasticis Judicibus inhibentes ne contra hos *recusantes* , Legibus & Canonibus reclamantibus , per *Censuras Ecclesiasticas* aliasque pœnas procedant.

Judex enim *recusatus* , inquit Cevallos dicta q. 14. *procedens in causa post recusationem* , *vim facit & partem gravat* ,

§. VII.

Judex Regius cognoscens de violentia, non cognoscit de causa principali, nec de justitia Appellationis aut Recusationis.

JAM sæpe in præmissis , cum Didaco Covarruvia , Josepho Sele, Francisco Salgado, aliisque, diximus, hujus recursus ac Regiæ protectionis unicum scopum & finem esse, *vim repellere, propulsare, & oppressum sublevare; & Ecclesiasticum quodammodo reducere ad viam justitiæ & tramites legitimos.*

Quare Judex Regius nequaquam cognoscit de causa principali, sed unice de forma & ordine processus, sive de vi & violentia seu oppressione: id est solum inquirit, an Judex Ecclesiasticus *via facti* , an vero servato Juris ordine processerit. Si reperiat, Juris ordinem fuisse servatum, remittit conquerentem ad Judicem suum. Si vero cognoscat , eo non servato , fuisse *via facti* processum, *sublevat oppressum* ; & Judicem *Ecclesiasticum reducit ad viam justitiæ & tramites legitimos*; nihil decidendo de causa principali , quæ integra relinquitur juxta *ordinem Juris* judicanda Ecclesiastico Judici.

Sit itaque Clericus qui apud Judices Regios conqueratur , quod Censura Ecclesiastica perstrictus sit per eum , cui non competit Jurisdictio fori externi Ecclesiastici, vel per Judicem extraneum, vel quod ita perstrictus sit absque prævijs informationibus præparatoriis , sine præcedenti citatione, omissa competenti monitione Cannnica , &c,

Quid hic agat Judex Regius? Nequaquam inquiret , aut decernet, an Clericus ille meritus fuerit Censura perstringi; sive an sufficiens subfuerit causa, ut tam gravi pœna afficeretur, in quo sita est causa principalis : sed tantummodo cognoscet, an Censura illa prolata fuerit a non habente jurisdictionem fori externi Ecclesiastici; an a Judice extraneo; an omissis informationibus præparatoriis , citatione , monitione Canonica , &c. quæ res , ut in Jure loquimur , *facti* sunt , & certo certius ad cognitionem Principis pertinent. Hæc autem ubi Judicibus Regiis constiterint , adeoque & querelas veritate niti apparuerit , tum illi protectionem Regiam seu manutenentiam adversus hujusmodi *violenta judicia* potenter concedent .

Qua concessa , si competens Judex Ecclesiasticus credat Clericum illum revera mereri ut Censura Ecclesiastica perstringatur, ei integrum manet adversus eum procedere, & de causa principali judicare, dummodo id faciat servato per omnia Juris ordine; a quo si denuo deflectat, & ita *vim* inferat , Judicem Regium sibi rursus merito resistentem inveniet.

Similiter dum protectio Regia imploratur adversus Judices Ecclesiasticos procedentes post interpositam appellationem , vel propositam recusationem , nequaquam Judices Regii cognoscunt de *justitia* appellationis aut recusationis , sed tantummodo de *vi* & *violentia* quæ a Judicibus Ecclesiasticis infertur uti ubi de illa constiterit, eam auferant, & oppressum protegant.

,, Viso processu (ait Covarruvias, *Pract. Quæst. cap.* 35.) & visis actis causæ, *tantum* illud agetur , an juste ille Judex deferre noluerint appellationi: nec enim (prosequitur Auctor) Regii Consiliarii cognoscunt *de justitia appellationis* ad Summum Pontificem deferendæ , ad hoc ut ab illis Sententia confirmetur vel revocetur, sed *tantum* ut *tollatur vis* illa quæ a Judice Ecclesiastico injustissime fit Appellanti ; dum eum *Censuris* Judex *opprimit* pro executione Sententiæ, quæ nondum transivit in rem judicatam pendente appellatione ad Summum Pontificem proposita , cui tenebatur Judex omnino deferre juxta Canonicarum Sanctionum decreta, " Idipsum monet Josephus Sele *de Inhibitionibus cap.* 8. §. 3. *num.* 70. & Franciscus Salgado *de protect. Regia* , *præl:* 5. *n.* 100. qui *num.* 200. ait cum Martino Navarro, Judices Regios solummodo pronuntiare, *Judicem Ecclesiasticum vim fecisse vel non fecisse in eo quod appellationi partis non detulerit.*

Et *num.* 208. ita loquitur : " *Tantum* ad *violentiam* tollendam adhibetur cognitio extrajudicialis, *an appellatio suspendat vel non*, ut *violentia* Judicis detegatur, ob negatam debitam delationem appellationi , cujus cognitio , *an justa vel injusta sit* , tam appellationis quam Sententiæ Superiori Ecclesiastico præservata remanet. ,, Recteque advertit *n.* 211. ,, quod *admissibilitas seu non admissibilitas appellationis respectu Judicis a quo* , *sit quid facti* .

Si visis actis compertum sit quod justa fuerit appellatio , quodque Judex ei non deferendo *vim* inferat , ,, tollitur illa *vis* & injuria quæ adversus sacros Canones & auctoritatem Sedis Apostolicæ fit Appellanti ad eamdem : & præcipitur illi Judici quod apellationi deferat , & absolvat excommunicatum, omniaque acta post appellationem retractet, ac reducat in eum statum in quo erant tempore appellationis & Sententiæ , " ait prælaudatus Covarruvias loco citato , ac multis prosequitur Salgado dicto Tractatu.

Item obtinet , dum Recursus instituitur adversus Judicem procedentem post propositam recusationem. Neutiquam enim Judices Regii judicabunt de ipsa recusationis causa , quæ *ad Arbitros juris* pertinet ; sed unice cognoscent num Judex Ecclesiasticus , procedendo post recusationem , *vim* intulerit : notatque prælaudatus Hieronymus Cevallos Tract. *de cognitione per viam violentiæ* , *qu.* 14. *n.* 24. ,, quod Judices Regii in hoc casu habeant causæ cognitionem , an recusatio sit justa vel frivola, cum sine hac cognitione articulus *violentiæ* examinari non possit. ".

Suppone ergo Judicem Ecclesiasticum fuisse recusatum; hunc autem Judicem , pendente causa recusationis indecisa , procedere adversus recusantem , eumque *Censuris Ecclesiasticis* perstrin-

stringere; Recusantem autem ad Senatum Regium recurrere, eo quod prætendat per hanc denegatam recusationi delationem & inflictas aut cominatas Censuras, sibi *vim* inferri: Senatus Regius non judicabit aut definiet ipsam causam recusationis, quæ ad Arbitros juris pertinet: sed unice cognoscet an dicta recusatio legitime & debito tempore fuerit interposita; item an causæ recusationis in libello allegatæ, videantur sufficientes & legitimæ, si coram *Arbitris juris* possent probari esse veræ. Ita ut Judex non deferendo recusationi, sed adversus recusantem procedendo, & ad Censuras prosiliendo, *vim* intulerit, & via facti processerit.

Quam ubi constiterit intervenisse, eam tollet, oppressum manutenendo proteget, & Judicem Ecclesiasticum ad *tramites legitimos* reducet; cui tum integrum erit, si velit, juxta Canones ad electionem Arbitrorum procedere, qui de recusationis causa cognoscant.

Ex his elucet Judicem Regium cognoscendo de *violentia*, nequaquam cognoscere de causa principali, nec de justitia appellationis aut recusationis: ac per consequens eum nullatenus usurpare Jurisdictionem Ecclesiasticam, sed unice cavere ne Judices, ea jurisdictione, quemquam de sua possessione pacifica amovendo *via facti*, aut aliter abutantur in subditorum oppressionem. (*a*)

§. VIII.

Judex Regius cognoscere debet de violentia, eumque in finem acta causæ ad se deferri mandare potest.

CUM *violentia* sit causa & fundamentum hujus Recursus, quam eum instituentes petunt propulsari, debet Judex Regius, ut eam tollat, & oppresso prospiciat, de *vi* cognoscere, necnon de iis omnibus, sine quorum cognitione articulus violentiæ examinari non potest.

Cumque id plenius cognosci interdum possit ex ipso actorum causæ inspectione, potest Judex Regius mandare ut acta causæ ad se deferantur.

Sic modo vidimus *cap.* 1. §. 6. Constantinum Augustum ad æquissimam *postulationem* S. Athanasii Episcopi Alexandrini de *vi* conquerentis, mandasse Episcopis omnibus qui Synodum Tyri absolverant, ut indilate ad Prætorium suum sese conferrent, *reipsa quantum severitatis integritatisque sit in vestris sententiis, coram meipso*, inquit, *declaraturi*.

Hoc jus Regium multis adstruit Franciscus Salgado *de protectione Regia, parte* 1. *cap.* 2. & *num.* 96. ait: „ Actorum „ originalium exportationem, ad effectum cognoscendis ex eis „ an violentia facta sit, fieri posse licite per Principem tem„ poralem probant Octavian. *Decis. Pedement.* 30. *num.* 18. „ *versic. Non enim, ante fin. num.* 25. & Bobad. *in polit.* „ *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 139. Gutierr. *in Pract. lib.* 1. *quæst.* 20. „ *num.* 7. Cœned. *Can.* 45. *sub num.* 3. *versic. Observandum* „ *tamen est.* "

Ipse Covarruvias Episcopus Segoviensis idipsum etiam agnoscit *Pract. qq. cap.* 35. Citata enim Lege Regia qua modus præscribitur, qui in tollendis violentiis, per Judices Ecclesiasticos illatis, a Senatu servandus est, subjungit: „ Nam ubi „ lis agitur apud *Judicem Ecclesiasticum* etiam inter *Ecclesiasti*„ *cos*, qui per Sententiam condemnatus appellavit, Judexque „ non vult deferre appellationi, & ideo pro executione mul„ tis afficitur censuris & gravaminibus, conqueritur simplici „ querela coram *Regiis Auditoribus*, ex eo quod non defera„ tur appellationi, quam ad Sedem Apostolicam proposuit: „ tunc sane statim ex sola simplici querela dantur Litteræ Re„ giæ, quibus *præcipitur* Tabellioni sub *certa pœna*, quod in„ tra breve tempus *mittat ad Curiam acta causæ & proces*„ *sum*: " & rogatur Judex Ecclesiasticus ut absolvat excommunicatum ad aliquot dies qui sufficiant missioni & examinationi processus; quod si contumax Judex sit, dantur secundæ Litteræ, ac tandem tertiæ, & id agere cogitur *pœnis* quibusdam.

§. IX.

Forma processus in causa hæresis eadem, quæ in aliis causis criminalibus.

NON raro evenit in Ecclesia Dei per quasdam nimis carnalium hominum factiones & machinationes, viros bonos & orthodoxos, ut hæreticos accusari, vexari, & ut pestem publicam haberi, antequam de hæresi legitime fuerint accusati, multo minus de ea convicti aut condemnati.

Quo quid possit magis esse ab omni æquitate & ratione alienum? Ipsa enim natura dictat, neminem inauditum & indefensum condemnandum esse. Quasi vero crimen maximum, quale est hæreseos crimen, ab hac communi naturæ lege foret exceptum; magisque liceret inauditum & indefensum, hæreseos aut schismatis condemnare, quam furti, homicidii, latrocinii, perduellionis aut alterius cujusvis criminis.

Quantum id vel ab ipsis Romanis, sub densissimis gentilitatis tenebris constitutis, esset alienum, luculenter demonstrant Actus Apostolorum. Et quidem *cap.* 24. & 25. Principes Sacerdotum & Seniores accusant Paulum tamquam *hominem pestiferum & concitantem seditiones omnibus Judæis in universo orbe, & auctorem seditionis sectæ Nazarenorum, qui etiam Templum violare conatus sit ... postulantes adversus illum damnationem*.

An Portius Festus Præses, homo gentilis, Paulum de tantis criminibus, ab ipsis Principibus Sacerdotum & Senioribus accusatum, & quæ in ipsam Rempublicam redundabant, communi defensionis auxilio indignum judicat? Audiamus hominem gentilem respondentem: *Non est Romanis*, inquit, *consuetudo damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat, ad abluenda crimina*.

Hac consuetudine Romana imbutus Pontius Pilatus, minus iniquus erga Christum Dominum extitit, quam ipsis Pontifices, Sacerdotes & Doctores, Senioresque Judæorum, divinam Legem veramque Religionem profitentes. Hi enim cum Christum Pilato tradidissent, vellentque ut Præses ille Romanus, nixus verbo ipsorum, & judicio, eum sine cognitione causæ neci daret, dicentes: *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum*; renuit constanter Pilatus cæco modo judicium eorum exequi, voluitque accusatum prius audire, & singula accusationis capita de more examinare.

Optandum foret ut spiritus istorum Sacerdotum & Scribarum Synagogæ, quemadmodum & vitia Pharisæorum ad nos non transissent: itemque ut inter Judices laicos Christianos quidam in hac parte non essent imperitiores & infeliciores quam Pilatus. Sunt enim sæpe quidam Judices nimis creduli, qui sub vanæ alicujus Religionis obtentu, passionibus Clericorum cæco modo inserviunt, atque oppressioni innocentium & justorum condemnationi cooperandi manifesto periculo se exponunt; vel qui, etsi cum Pilato passiones Accusatorum, & Reorum innocentiam agnoscant, deficiente tamen quæ in Judicibus requiritur virtute, cedunt iniquitati, & spe vel metu commoti etiam dicunt, *Quid est veritas*? diligentes magis gloriam hominum quam gloriam Dei, & Judicis supremi stantis in medio eorum, & Judices dijudicantis.

Verum enim vero nunquam Juris ordo & Canonum Legumque præscripta diligentius & exactius sunt observanda, quam dum de crimine *hæresis* agitur: eo quod non raro contingat, opiniones quasdam, aut traditiones humanas, ne dicam, superstitiones, ab indoctis aut cupidis hominibus disseminari & obtrudi pro articulis Fidei; ac quosdam ut hæreticos tractari, qui vere Catholici sunt, ut ex S. August. aliisque adnotatum est, *in Jure nostro Ecclesiastico universo, tom.* 2. *part.* 3. *tit.* 4. *cap.* 2.

Ita Pontifices Judæorum & Pharisæi Christum iniquissime persecuti sunt tamquam Legis divinæ eversorem, eo quod curasset hominem Sabbato. Sed his opponebat se Nicodemus homo ex Pharisæis Princeps Judæorum, allegans idem legis naturalis dictamen, præscriptum *Deut. cap.* 17. *Numquid*, inquiebat, *Lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognoverit quid faciat*? Jo: cap. 7. v. 51. (*a*)

Quapropter a sæculo quarto Arcadius Imperator merito sanxit, pro hæreticis non esse habendos, neque pœnis in eos decretis puniendos, *nisi qui a judicio Ecclesiasticæ Religionis & tramite, detecti fuerint deviare*; id est, probati sint a judicio Ecclesiæ, in causa Religionis deviare.

Hæc æquissima juris naturalis regula, quæ neminem puniri patitur, nisi causa monstretur propter quam Leges Canonesque hoc fieri jubeant, semper sanctissime fuit observata: speciatim autem a tribus Generalibus Conciliis, in causis Arii, Nestorii Eutychetis.

Cum Constantius Imperator hortaretur Liberium Papam, ut *communionem nefariæ*, (verba ejus sunt) *impii Athanasii dementiæ repudiaret*, prætexens, quod *hoc recte se habere censeret totus terrarum orbis, & eum sententia Concilii ab Ecclesiastica communione segregandum judicasset*; respondit Liberius: „ *Judicia* quidem *Ecclesiastica*, o Imperator, *summa cum æqui*„ *tate* fieri debent. Quapropter si tuæ Clementiæ ita visum „ sit, *Judicium haberi jubeto*. Et si Athanasius videatur *dam*„ *nationem* commeruisse, tum *Sententia*, prout *ordinis Eccle*„ *siastici formula* postulat, contra eum pronuntiabitur: *nam fieri*

„ *non*

(*a*) Eo loci observandum est id quod P. Barre Cancellarius B. Genove... & Universit. Parisiensis retulit de Appellatione ab abusu, in Tractatu ...storico, cujus hic est titulus: *Histoire de l'Appel comme d'abus*. En ejus ...ontextus: *La qualité de protecteurs de l'Eglise ne donne pas aux Souverains ... droit de faire des loix sur les Matières spirituelles; mais elle leur impose ... obligation de faire exécuter celles que l'Eglise a faites. C'est sur ce fons... ment que les Magistrats reçoivent les Appels comme d'abus interjettes de ...entences que les Juges d'Eglise ont prononcees sur des Matières spirituelles: ... usurperoient une autorité qui ne leur appartient pas, s'ils recevoient les ...ppels comme d'abus, lorsque la Sentence contre laquelle l'Appellant se ...urvoit, n'est pas evidemment contraire aux Loix de l'Eglise; parce que ...ans ce cas il s'agiroit de l'interpretation des Canons, laquelle n'est pas ... la compètence des Magistrats. L'interpretation d'une Loi depend de ce... qui a l'autorite de la faire: mais lorsqu'il est clair que les Canons ont ... violés, les Magistrats en France pretendent qu'on peut alors appeller com... d'abus, qu'ils peuvent recevoir ces Appels sans mettre la main a l'en...soir; parce qu'ils servent l'Eglise pars leur Arrêts, & qu'ils la font ...ompher des contempteurs de ses loix. Les Appels comme d'abus font au...rd'hui très-communs en France; & la décision du démèle en est ordinai...ent plus prompte*. Hactenus P. Barre: argumentum illud clare pertracta... ad normam Jurisprudentiæ Gallicanæ in præfato Opusculo.

(*a*) Ista lex extat consignata *Deut. cap.* 17. *v.* 1.

„ *non potest , ut quemdam condemnemus , de quo non factum* „ *sit Judicium .* „ Ita Theodoretus , *Histor. Ecclesiast. lib. 2. cap. 16.*

Similiter S. Joannes Chrysostomus *ante causæ cognitionem* , aliquem ut hæreticum damnare *hauquaquam justum esse ducebat* , uti testatur Sozomenus *lib. 8. Histor. Ecclesiast. cap. 14.*

Hinc de Dioscoro qui Concilio Ephesino secundo præsederat , ita ad S. Leonem Papam conqueritur B. Theodoretus Episcopus Cyri : „ Alexandrinorum Antistes (Dioscorus) me „ quoque *absentem* calamo similiter jugulavit , *nec in jus voca-* „ *tum , nec præsentem accusatum , nec interrogatum* de Dei ac „ Salvatoris nostri Incarnatione *quid sentiam* . Et homicidas „ quidem , ac sepulcrorum effractores , alienarumque nuptiarum „ invasores , non prius condemnant Judices , quam vel ipsi ob- „ jecta crimina confessione sua firmarint , vel ab aliis aperte „ fuerint convicti . Nos autem hic in divinis Legibus enutritus „ triginta mansionibus distantes condemnavit ut voluit . „ Inter Epistolas Leonis *post Epist. 47. nov. Edit.*

Hæc pluribus ex Histor. Ecclesiast. confirmare exemplis non foret difficile , nisi ipsa rei evidentia sufficeret . Non tamen abs re erit ostendere uno alteroque exemplo quantum etiam Belgium nostrum semper fuerit alienum ab inhumana illa quorumdam opinione , existimantium suspectos de hæresi aut schismate , omni favore ac communi Justitiæ patrocinio esse indignos ,

Anno 1477. in Urbem evocatur a Sixto IV. per litteras Romæ datas 2. Junii , Theodoricus Tulden Cœnobii Parcensis Abbas , idque ut de *læsa auctoritate Sedis Apostolicæ* coram ipso causam diceret : *Volumus* , inquit Pontifex , *& sub Excommunicationis latæ sententiæ pœna mandamus , ut infra terminum duorum mensium a receptione præsentium computandorum , nostro conspectui te præsentes ; alioquin scias te privationis periculo subjacere .*

An Abbas ille de tanto crimine , quod hæresi non inferius æstimatur , accusatus , habeatur indignus , ut gaudeat juribus & immunitatibus Patriæ , quæ Belgarum *evocationem* proscribunt , & unumquemque in sua Provincia judicari servato Juris ordine volunt ? Nequaquam profecto . Ut enim hæc *evocatio* Maximiliano Archiduci innotuit , memor juramenti sui , ultro severe inhibet Abbati , ne *evocationi* morem gerat . *Vobis* , ait , *districte præcipimus & mandamus , ne eam ob causam extra Patrias nostras vos absentetis ; immo statim visis præsentibus ad Nos veniatis .*

Eadem die ad Pontificem litteras mittit , & civilibus verbis citationi intercedit , addens : *Si denique vestra Sanctitas causam cognoscere cupit , eam ut committat alicui in his partibus Prælato , viro probo , partibus non suspecto , &c. nec ut secus agatur , facile ferre potero .*

Cumque nihilominus insisteret Pontifex , alteras ad ipsum scribit Maximilianus prioribus graviores . „ Si Abbas , ait , „ cujuspiam delicti reus , animadversione qualibet dignus existimetur , non adversabor quin Apostolicæ Sedis honoris ratio in hoc habeatur , dummodo *Judice in partibus* dato idoneo „ & neutrali , id *Juris ordine compertum sit* . Quod *sic æquum* „ *sustineo , ut frustra secus aliquid a me exigatur adjuvante Do-* „ *mino , &c.* „

Anno 1554. Episcopus Leodiensis requirit Reginam Hungariæ Belgii Gubernatricem , ut ipsi tradat quemdam Joannem de Bollant de hæresi notatum , & ad ejus requisitionem in Brabantia captivum constitutum . Respondit Gubernatrix per litteras data ultima Martii ejusdem anni , se id nullatenus posse præstare , cum per *Lætum Introitum* expresse prohibeatur illos captivos e Brabantia educere ; verum quod hic in Brabantia , causa , si vellet , posset examinari ac in judicio judicari , prout Juris ratio dictaverit ,

Utque ad hæc tempora propius accedamus , quot nostris diebus ab Officiis , Beneficiis , muniis , prætextu Jansenismi , Rigorismi ac novitatis exclusi , & *via facti* privati ? Cum tamen post tot motus & tragœdias nullum hactenus ex iis qui sub hujusmodi obtentu denigrati aut vexati fuerunt , viderimus adhuc in Judicio aliquo legitimo & contradictorio fuisse de simili excessu convictum . Unde postquam hæc dissidia consentientibus partibus & suffragante Rege Catholico gloriosæ memoriæ Carolo II. ad Sedem Apostolicam essent delata , & ibidem per deputatos utriusque partis causa esset ventilata , Innocentius XII. ut his malis finem imponeret , æquissimo jure statuit & in Brevi Apostolico ad Episcopos Belgii 6. Februarii anno 1694. dato , eis „ quantum in Domino potest . . . injun- „ git , ne ulla ratione . . . . . quemquam sub hoc prætextu „ repelli ab Officiis , muniis , Beneficiis , gradibus ac concio- „ nibus habendis , vel alia quacumque functione Ecclesiastica „ permittant , nisi *servato Juris ordine* , eam pœnam , quæ viris „ alioquin Catholicis gravissima est , commeruisse probatum fue- „ rit : „ quod Breve per Litteras Regias laudatum ac probatum fuit ; injunctumque omnibus Episcopis , Senatibus ac Tribunalibus Belgicis , ut idem inviolabiliter exequerentur & sancte observarent .

Ex his elucet , quod accusati de hæresi aut schismate iisdem juribus gaudeant ac cæteri , qui de aliis criminibus accusantur , quodque adversus eos æque servato Juris ordine , ac adversus cæteros procedi debeat : neque minus eis adversus *vim & violentiam* , quam aliis concedendam esse protectionem Regiam .

Quæ omnia egregie confirmantur in Consulta supremi Brabantiæ Senatus data 13. Aprilis 1696. ad Serenissimum Bavariæ Electorem super Regiis mandatis in causa *Rigorismi & Novitatis* .

In hac enim dicunt quod antequam possit agi adversus prætensos Rigoristas ac Novatores , ante omnia requiratur *regula auctoritate Ecclesiæ roborata , per quam discerni possint Maximæ quæ tamquam novitas aut Rigorismus fugiendæ sunt* , cum ipsi Superiores Ecclesiastici non conveniant in quo Rigorismus aut novitas sita sint , atque ita periculum sit , *ne invidiosis istis nominibus traducantur viri innocentissimi & vitæ sanctitate prædicti* .

Quod *tamen adhuc Justitia postulabit , ut nemo rigorismo & novitate infectus habeatur , nisi prius de eis convictus fuerit juxta ipsam mentem SS. Patris nostri Innocentii XII. quam in causa simili explicuit per Breve suum* (de quo supra) *ad Episcopos Belgii , ubi illis* „ quantum in Domino potest injungit . „ Tum relatis verbis ejusdem Brevis suprapositis ita prosequitur :

„ Nobis , *Serenissime Dux* , videtur nihil magis Apostolicum , „ nihil magis *Justitiæ & æquitati* consentaneum dici posse : „ ideoque credimus nos omnino secure sequi posse Ducem tam „ certum , qualis est is qui est caput Ecclesiæ visibile , quique „ hic non docet nos *aliud* , quam quod *aliunde nobis incum-* „ *bit* , & ad quod nos *constringit tum conscientia nostra , tum* „ *juramentum solemne* quod in ipso Officiorum nostrorum in- „ gressu præstitimus ; nimirum , *non condemnaturos nos aut pu-* „ *nituros quemquam nisi propter delicta aut facta quæ declarata* „ *fuerint criminalia , & nisi de his deinde singulatim convictus* „ *fuerit* .

„ Eo magis in re tanti momenti E. V. Celsitudinis auxi- „ lium nobis implorandum est (ut nempe procuret regulam „ auctoritate Ecclesiæ firmatam de qua supra ,) quod frequen- „ tes qui occurrunt casus doceant , inter ipsos Superiores Ec- „ clesiasticos non convenire , quid pro *novitate* aut *rigorismo re-* „ *prehensibile* habendum sit ; constet bene multos , qui eo præ- „ textu a cura animarum , prædicatione verbi Dei , aliaque „ functione Ecclesiastica repulsam tulere , *post rigorosum coram* „ *aliis Synodalibus examen ostendisse doctrinam suam puram* esse , „ suæque repulsæ rationem non esse nisi phantasma . „ Habetur Consulta sub litt. *H.*

Sed quid opus est plura exempla adducere ut ostendatur , nunquam in Belgio locum invenire posse atrocem illam opinionem , quæ in actione hæresis aut schismatis tollit *naturalem & ordinariam defensionis & judicii viam* : cum nihil notius sit , quam quod ob illam solam causam Belgis jam olim sacrum illud Tribunal Inquisitionis , & nomen fuerit intolerabile , & in hodiernum usque diem , ejusdem memoria & nomen sit in execratione ,

§. X.

Confirmantur hactenus dicta exemplo S. Ludovici .

MERITO hoc caput concludimus illustri exemplo S. Ludovici Francorum Regis , quo præclare stabiliuntur quæ hactenus dicta sunt . Refertur ex *Joinville* teste oculato apud nominatissimum Historicum Claudium Fleury *l.* 85. §. 20. Rex ille vere sanctus & magnus , in pleno Cleri Gallicani Conventu anni 1263. interpellatur omnium nomine ab Episcopo Altissiodorensi Guidone de Mellot : O Rex , inquit , Prælati hi omnes Majestatem tuam commonitam volunt , quod religionem pessumdari sinat . His verbis exterritus Rex , crucis se signo muniens aiebat : Quid causæ , edissere , o Episcope . Resumpsit hic : Quod excommunicationes viluerint : Ecclesiæ facere satis hodiedum nullus curat ; mori quisque excommunicatus mavult , Hinc Majestatem tuam voce una obsecramus , ut Dei , salutisque suæ memor , Prætoribus aliisque Justitiæ Ministris præcipere dignetur , ut bonorum apprehensione seu confiscatione ad absolutionem petendam cogant eum qui per annum & diem in excommunicatione sorduerit . Respondit Rex : Id perlibenter decernam erga eos qui Ecclesiam aut proximum læsisse *a Judicibus meis detecti* fuerint . At replicuit Episcopus . Non est illorum Judicium *de iis quæ apud tribunalia nostra agitantur* , cognoscere . Reposuit Rex : *Non alio* , quod petis , *pacto faciam* ; rationi enim , addebat , dissentaneum foret , si a me constringerentur ut absolvi se faciant , qui ab Ecclesiasticis damnati sunt *inauditi* , seu *indefensi* . (a)

CAPUT IV.

De effectu Judicii possessorii seu Manutenentiæ , ubi una occurritur objectionibus quæ in contrarium adducuntur ,

§. I.

Quis sit hujus Judicii effectus ?

EFFECTUS judicii possessorii præsertim *retinendæ possessionis* quod nunc *manutenentia* nuncupatur , proprius & unicus est , pacificum possessorem in sua possessione adversus violentas facti turbationes quaslibet defendere ac manutenere , donec in petitorio per Judicem competentem *servato Juris ordine* , suæ possessionis jure excidisse declaretur , ut bene peritissimus ille Flandriæ Pragmaticus J. Damhauderus advertit *in Praxi rerum civil. cap. 41.*

Post-

(a) De forma processus in causa hæresis consuli possunt , quæ referuntur in Gallicis observationibus D. Gibert. Porro istæ observationes in fine secundi Tomi hujus editionis , 3. *part. tit. 4. des délits Ecclesiastiques , Ch. 2.* reperiuntur .

Poſtquam enim monuit *interdicto uti poſſidetis hodie ſucceſſiſſe judicium, quod manutenentia appellatur, quæ poſſeſſorem pacificum in poſſeſſione pacifica ſervat*, ſubjungit ſtatim : „ Eſt igitur *Manutenentia* quædam proviſio, immo verius quoddam Principis vel Conſilii ſui beneficium, quo aliquem *pacificum poſſeſſorem* metuentem tamen ex ea ejici aut exturbari, in *eadem ſua poſſeſſione quieta tenet, ſervat & quaſi manutenendo ſua auctoritate tuetur*. Unde & aptum ei, (infert num. 2.) licet recens, vocabulum eſt inditum, quod poſſeſſor in poſſeſſione ſua per Principem *manuteneatur* & in ea permanere jubeatur, cum interdictione omnium qui ad hanc quietam poſſeſſionem contradicere velint, & id, *donec per Juſtitiam alius potius jus habens inſequatur*, & manutentus iterum ejiciatur. "

Idem obſervat Zypæus in *Notitia Juris Belgici*, ubi *art. 1. novi Regulamenti 12. Maji 1422.* „ ſancitum ut quilibet maneat in ſua poſſeſſione, *donec per Sententiam Judicum competentium evincatur:* unde forte Diplomata Romana, quibus aliquando jubetur, ut quis amoto adverſario in poſſeſſionem mittatur, ſalva poſtmodum penitiori inquiſitione, huc non penetrant ; ſed in poſſeſſione manutenetur, qui communi jure debeat eam retinere. " *Lib. 2. de cauſ. poſſ. & propr. n. 7.*

Judicium autem illud poſſeſſorium introductum fuit primo „ in favorem *Juſtitiæ* & *Juris*, *præcipue eorum* qui aliquando, vel ex quorumdam *malitia*, vel ex *iniquis dilationibus* aut *ſuſpicionibus* ex ſuis Officiis, Beneficiis & poſſeſſionibus cum magna ſæpe injuria & dedecore exturbantur. " Ita Damhauderus *cap. 33. n. 2.*

Qui & finem alterum in favore *pacis ac tranquillitatis publicæ* ponit *cap. 41. n. 4.* Poſtquam enim dixit huic judicio non repugnare *quod Judex ſæcularis non debeat ſe immiſcere rebus ſpiritualibus*, rationem allegans ait ; „ Quia in iſto caſu non immiſcet ſeſe *rebus ſpiritualibus*, nec *ſpirituales res* tractat, nec exercet, ſed tantum quod eſt *mere ſæculare*; dum *lites, contentiones, & turbationes a ſua Reipublica ſubditis arcet & prohibet*. Unde dicunt Francis, quod Judex ſæcularis optimo jure poſſit decernere & dare hanc proviſionem, & per eam cognoſcere de *materia beneficiali*; quia licet ipſum *Beneficium* & *Beneficii functio* ſit *mere ſpiritualis* & ad *ſpirituale* potiſſimum ſpectans, tamen *tranquillitatis Reipublicæ defenſio ſæcularis eſt*. "

Ejuſmodi rationem inter alias allegat Joannes Grivellus J. U. D. in Senatu Dolano Conſiliarius ac Sereniſs. Archiducum Alberti & Iſabellæ a Conſiliis intimis & a Libellis, *Deciſione 128. n. 8.* ut oſtendat dictum Senatum merito judicare „ de *omni* poſſeſſorio tam in ſpoliatione facta inter *Clericos* quam inter Laicos, & tam in ſpoliatione rerum *mere ſpiritualium* quam temporalium & profanarum : pertinet enim, ait, ad curam Judicum ſæcularium, *ſubditos ſuos* ab *omni violentia* & *injuria* defendere. Atque ita non pati, *quemquam* ſua poſſeſſione ſpoliari. " *Can. Regum, C. Princeps 23. qu. 5.*

Illud ipſum jam a 200. ferme annis obſervavit laudatiſſimus Covarruvias, *Pract. qq. cap.* 35. Poſtquam enim monuit, „ *juſtiſſime* Judices Regios, qui Prætoriis aſſident, & inibi *jura partium* Regio & ſupremo nomine *tutantur*, extraordinarie tractare cauſam poſſeſſoriam in qua de poſſeſſione Beneficii diſputetur; " mox ſubjungit : „ ad *effectum ut quieta Reſpublica ſit, ne fiat alicui injuria & violentia, aut indebite poſſeſſione quam obtinet, expolietur*. "

Effectus itaque Judicii *poſſeſſorii*, quo quis in pacifica poſſeſſione v. g. ſui Beneficii manuteneatur, is eſt: Beneficiatum in ea adverſus quamcumque vim & facti viam ſervare, defendere ac protegere, donec & quouſque per Sententiam definitivam Judicum competentium in *petitorio* latam evincatur ; adeo ut manutentus interea liberum & pacificum Beneficii ſui uſum habeat. Quo pacto & vis omnis, Legibus & Canonibus inimica, procul repellitur ; *oppreſſus* efficaciter protegitur, & publica tranquillitas potenter conſervatur.

§. II.

Manutenentia etiam cadit, & quidem præcipue, ſuper poſſeſſione functionum ſpiritualium & ſacramentalium Beneficio annexarum.

MANUTENENTIA non ſolum cadit ſuper ipſo Beneficio ſeu Beneficii titulo & temporalibus ei annexis, ſed etiam ſuper functionibus & exercitiis quantumvis ſpiritualibus & ſacramentalibus inde dependentibus ; ſeu quod idem eſt, per manutenentiam conſervatur & protegitur poſſeſſor, non in quieta & pacifica poſſeſſione ipſius Beneficii & temporalium ei annexorum, ſed vel maxime in pacifica poſſeſſione & libero uſu functionum & exercitiorum ab eodem Beneficio dependentium.

Beneficii etenim pacifica poſſeſſio potiſſimum conſiſtit in pacifico & actuali libero exercitio ſeu adminiſtratione ipſius Beneficii, quemadmodum pacifica poſſeſſio rei temporalis in libero illius rei uſu ſita eſt: Adeo ut is qui turbatur in quieto ac libero exercitio ſui Beneficii, tum vel maxime turbetur in ipſa pacifica poſſeſſione ipſius Beneficii, ut ex deductis *cap. 2.* liquidiſſime patet.

Porro Beneficii exercitium præcipue ſpectare functiones ſpirituales & Eccleſiaſticas illi annexas indubitatum eſt. Quandonam enim v. g. Paſtor cenſetur exercere quæ Beneficii ſunt, niſi tum præcipue, dum verbum Dei annuntiat, Miſſarum ſolemnia celebrat, fidelium confeſſiones excipit, parvulos baptizat, Matrimoniis aſſiſtit, aliaque Sacramenta adminiſtrat, aut Paſtoralia munia obit? Nam ideo conſtitutus eſt Paſtor.

Temporalia enim, ſive jus ad illa, *conſequenter* ſolum ad ipſa ſpiritualia ſeſe habent; functiones autem ſive Officium ſpirituale & Eccleſiaſticum ipſius Beneficii eſſentiale eſt, ac in eo principaliter attendendum, juxta tritum illud: *Beneficium datur propter officium*.

Eſtque jus ad functiones ſpirituales æque perpetuum ac ipſe titulus Beneficialis, e quo jus illud manat: adeo ut non magis quis *via facti* turbari queat in libero exercitio harum functionum, quam in pacifica poſſeſſione ipſius tituli Beneficialis, ut dicto *c. 2.* planiſſime demonſtratum eſt.

Id jam pridem ut indubitatum ac notorium ſuppoſuit præfatus ille Flandriæ Pragmaticus J. Damhauderus ; nempe *poſſeſſorium* non ſolum in Beneficiis, verum etiam in exercitiis ac functionibus ei annexis, ſeu quaſi poſſeſſione eas exercendi, Senatui Regio competere : *Quia licet* (inquit) *ipſum Beneficium & Beneficii functio ſit mere ſpiritualis & ad ſpirituales potiſſimum ſpectans, tamen tranquillitatis Reipublicæ defenſio ſæcularis eſt*. Item: *Poſſeſſorium eſt temporale, licet perſona ſit ſpiritualis, & Beneficii miniſterium ſit ſpirituale*. In Praxi rerum Civil. *cap. 41.*

Hæc eadem concors Doctorum & Pragmaticorum ſententia eſt, dum ſine diſtinctione conſtanter tenent ac docent, *omne poſſeſſorium rei penitus Eccleſiaſticæ, & utrumque ſpiritualis*, Senatibus Regiis competere.

Quod ipſum manifeſte elucet ex Concordato inter Carolum V. Cæſarem ex una, & Epiſcopum Leodienſem ex altera parte, anni 1541. ita enim habet *titul. 3. num. 13.* „ In *cauſis mere Eccleſiaſticis*, ut puta beneficialibus, *ſacramentalibus*, decimarum Eccleſiarum non infeudatarum, *juris funerandi*, *anniverſariorum ſepulturæ*, *oblationum*, & aliorum debitorum ad cauſam *ſervitii Eccleſiaſtici*, Judex Eccleſiaſticus etiam contra laicos poterit *cognoſcere in petitorio*. " Ergo in *poſſeſſorio* cognoſcere poteſt Judex laicus, juxta communem regulam, quæ notorie per hanc exceptionem firmatur. Ut quid enim hic adderetur *in petitorio*, ſi & *poſſeſſorium* ad Judicem Eccleſiaſticum in his cauſis mere Eccleſiaſticis quoque ſpectaret?

Nec quidquam obſtat quod *tit. ſequenti* qui inſcribitur, *De poſſeſſoribus Beneficiorum & aliorum Jurium ſpiritualium*, non fiat mentio *ſacramentalium*; ſed unice dicitur „ *poſſeſſorium* : recuperandæ & retinendæ quæſtio & cognitio ſpectabit ad Judices ſæculares privative, ſive agatur de poſſeſſorio *Beneficiorum, decimarum, juris patronatus, & aliorum jurium nempe ſpiritualium*, ut in dicto ſummario hujus tituli. "

Nam *Beneficiorum*, *decimarum* & *juris patronatus* hic tantum per modum exempli fit mentio, quod clauſula *vel aliorum jurium* manifeſte denotat.

Et ſi quis inde vellet eruere quod in *ſacramentalibus* non cadat manutenentia, ex eo quod titul. 4. non fiat mentio *ſacramentalium* ; ille idem deberet contra manifeſtam veritatem inferre quod manutenentia cadat in cauſis *jurisjurandi*, *anniverſariorum*, *ſepulturæ*, *oblationum*, *&c.* quia nec horum etiam jurium ulla fit mentio eodem illo tit. 4. licet conjunctim cum *ſacramentalibus* commemorentur tit. 3.

Regula eſt, quod *in Cauſis mere Eccleſiaſticis Judex Eccleſiaſticus cognoſcat in petitorio*, & *Judex ſæcularis in poſſeſſorio*. Ea quæ utrique huic regulæ ſubduntur titul. 3. & 4. ſolummodo per modum exempli adducuntur, ut elucet ex particulis *puta* & *vel* : atque inter has Cauſas mere Eccleſiaſticas computantur æque *ſacramentalia* quam *Beneficialia*. Si itaque ſuper *beneficialibus* cadat manutenentia, quidni & ſuper *ſacramentalibus*?

Quod autem, juxta laudatum Concordatum, manutenentia etiam cadat ſuper functionibus Beneficio annexis, id quoque inde manifeſtum eſt, quod dicto tit. 4. dicatur: *Manutentus... in adminiſtratione Beneficii, & fructuum perceptione remanebit*. Adminiſtratio enim Beneficii quæ a fructuum perceptione ſecernitur, haberi non poteſt niſi per actuale ac perſonale exercitium functionum Beneficio annexarum.

Deinde dum abſolute dicitur quod *poſſeſſorium Beneficiorum*, nulla facta diſtinctione inter *ſpiritualia* & *temporalia* eis annexa, ſpectet ad Judices ſæculares ; quid hoc aliud ſignificat, quam quod ad hos Judices ſpectet *poſſeſſorium juris perpetui officii alicujus ſpiritualis certa in Eccleſia obeundi, & percipiendi fructus ſive reditus huic officio aſſignatos*? Ita enim Beneficium definitur.

Profecto ſi poſſeſſorium Beneficiorum limitetur quoad jus percipiendi certos reditus vel proventus, quare vocatur poſſeſſorium *juris ſpiritualis*? Nonne jus tale multum *ſpiritualitatis* habet? Verum ideo Beneficia proprie inter *jura ſpiritualia* computantur, propter *jus perpetuum* quod Beneficium tribuit, obeundi *ſpirituale* aliquod officium.

Præterea quandoquidem, ut §. præcedenti ex prælaudato Damhaudero notatum eſt, judicium hoc *poſſeſſorii* introductum ſit, tum *in favorem eorum qui aliquando ex iniquis delationibus aut ſuſpicionibus ex ſuis Beneficiis cum magna ſæpe injuria & dedecore exturbantur*, tum *ut turbationes a Republica arceantur, & tranquillitas publica ſervetur* ; evidens omnino eſt, illud judicium non minus extendere ſe ad tuendam publicam poſſeſſionem exercendi functiones Beneficio annexas, quam ad ipſius Beneficii poſſeſſionem.

Neque enim minori cum *injuria* & *dedecore* pacifici poſſeſſores turbantur *via facti* in pacifico ac libero uſu functionum Beneficii : nec minores inde oriuntur in populo *turbationes* & *contentiones*, quam dum violente turbantur in pacifica poſſeſſione ipſius Beneficii. Quare etiam Regis officium eſt, non minus illam atque hanc violentiam potenter arcere, & pacificum poſſeſſorem contra quamcumque *vim & facti viam manutenendo ſua auctoritate tueri*.

Quod & notoria & quotidiana praxis confirmat. Quotidie enim videmus Paſtores manuteneri in quaſi poſſeſſione per ſe concionandi ac fidelium confeſſiones audiendi, adverſus Fra-

tres Mendicantes, dum per eos in dictis functionibus pure spiritualibus turbantur, prætextu Stationum, aliove colore. Item videmus Canonicos manuteneri in functionibus Beneficiis eorum annexis, Episcopos denique in jure dandi curam animarum Decanis Capitulorum, visitandi monasteria, &c. quos omnes libere & pacifice sub Regia protectione & manutenentia has functiones & similes sine ullius contradictione continuare ac obire videmus.

Accedit quod turbatio in pacifica possessione exercendi functiones Beneficio annexas, frequenter secum trahat turbationem in temporalibus. Quid enim v. g. notius quam Parochum in *Pastoralis officii* possessione *via facti* turbatum, simul etiam temporali utilitate privari, puta oblationibus & honorariis, quæ in Sacramentorum administratione fideles christiana charitate Pastoribus largiuntur?

Deinde quamvis violenta turbatio in libero usu functionum a Beneficio dependentium nullam secum traheret turbationem in temporalibus, non minus propterea adversus illam turbationem manutenentia Regia foret concedenda. Nam quis ignorat manutenentiam concedi in possessione jurium omni emolumento temporali vacua, puta jurium honorificorum Patronis, Pastoribus primitivis, &c. competentium? Aut quinam, quæso, fructus temporales annexi sunt juri concionandi, fidelium confessiones audiendi, &c. in quorum jurium libero exercitio pacificos possessores manuteneri supra notavimus?

§. III.

Judex Regius in hoc judicio possessorio nequaquam cognoscit de re mere spirituali aut sacramentali, nec de validitate & sufficientia causæ Censurarum.

QUANTUMCUMQUE Censuræ & functiones Beneficiis annexæ sint spirituales, atque ideo videantur exemptæ a Jurisdictione sæculari, nequaquam tamen possessio rei spiritualis ejusque violenta turbatio spirituales sunt, sed meri facti, nihil spiritualitatis includentes, *Possessio enim*, inquit Lex, *res facti, non juris est*, Digest. de acquir. vel amitt. poss. L. 1. §. 3. Atque eo fundamento nititur constantissima Belgii praxis, quæ etiam ubique gentium passim obtinuit, nempe, *hodie sæculares Judices*, teste Christinæo, *cognoscere de omni possessorio judicio etiam Beneficiorum & rei Ecclesiasticæ*: in quam rem omnium nationum citat Auctores. *Lib.* 3. *cap.* 7. ad Bugnionium.

Idipsum notavi in Opusculo quod inscrisi (a) *Concordia Immunitatis Ecclesiasticæ & Juris Regii*, cap. 2. §. 1. ostendique ibidem, hoc Jus speciatim in Belgio non solum ex consuetudine immemoriali, sed etiam ex Principum Edictis ac Ordinationibus, nec non Concordatis privative spectare ad Judices Regios, eisdemque in hodiernum diem sedulo fuisse conservatum.

Sic Joannes Grivellus *dicta decis.* 128. *num.* 7. *& seqq.* postquam monuit Senatum Dolanum & omnia Regia inferiorum Judicum Subsellia in Burgundiæ Comitatu a tempore immemoriali *judicare de omni possessorio retinendæ & recuperandæ etiam in Clericos... & tam in spoliatione rerum mere spiritualium, quam temporalium & profanarum*; hanc subjungit rationem: *Est enim spoliatio aliquid facti mere temporalis, etiamsi de re penitus Ecclesiastica agatur, quo fit ut ejus cognitionis capaces sint Judices sæculares, etiam inter Ecclesiasticos, ut post Bart. Jas. & alios docet Merach.*

Similiter prælaudatus Flandriæ Pragmaticus J. Damhauderus in *Praxi rerum Civil. c.* 41. *Neque*, inquit, *repugnat, quod Judex sæcularis non debet sese immiscere rebus spiritualibus; quia in isto casu non immiscet sese rebus spiritualibus, nec spirituales res tractat, nec exercet; sed tantum quod est mere sæculare ...* nempe *possessorium est temporale, licet persona sit spiritualis & Beneficii ministerium sit spirituale. Et nullum possessorium dicitur spirituale.*

Eodem modo loquuntur, inter cæteros, Andreas Gail. *lib.* 2. *observat.* 35. & Mynsingerus *cent.* 2. *observat.* 67. qui etiam citat *Innocentium, Joannem Andream & Ant. de Butrio.* „ Nec est „ inconveniens, inquit Guido Papæ, quod respectu ejusdem „ rei petitorium sit spirituale & possessorium temporale, cum „ nihil commune inter se habeant.

„ Sunt enim *res & possessiones temporales*, ut loquitur (Gra„ tianus) sub imperio & potestate Principum, quos etiam ob„ tinuit de *interdicto possessorio* cognoscere, quamvis de *re spi*„ *rituali* vel de *Beneficiis* agatur. „ Ita Joannes a Costa ad *l.* 2. *Decret. tit.* 2. *de foro competenti.*

Ut autem clarius intelligatur, Judices Regios in hoc judicio possessorio nequaquam assumere judicium *rei spiritualis*, puta de *ipsis functionibus Pastoralibus vel Sacramentalibus*, aut de *ipsa Censurarum Ecclesiasticarum causa*; sed unice de ipsa possessione, ac ejus violenta turbatione cognoscere; quæ res, ut in Jure loquimur, *facti* sunt, & nequaquam spirituales, sed temporales: ponamus, exempli gratia, Pastorem vel Canonicum a suo Beneficio vel functionibus eidem annexis, per *Censuras* suspensum aut interdictum; ponamus itidem sic suspensum aut interdictum ad Senatum Regium recurrere, ut manuteneatur in pacifica possessione seu quasi possessione sui Beneficii & functionum eidem annexarum, eo quod prætendat se ejusdem *Censura* opprimi ac *via facti* turbari. His casibus Regius Senatus nequaquam judicabit, aut cognoscet, num Pastor ille vel Canonicus bene an male functiones Beneficio annexas exerceat; sed judicabit de hoc facto minime spirituali, nempe de pacifica possessione obeundi functiones Beneficio, jure ordinario, annexas.

Ulterius Judex Regius non mandabit Prælato aut Judici Ecclesiastico, ut coram eo declaret causas ob quas Censuras tulit: neque judicabit aut cognoscet, num causæ illæ sint satis graves nec-ne, ad infligendam ejusmodi Censuram; (quamquam etiam non difficile sæpe foret perspicere hujusmodi causas esse fictas & studio adinventas ad innocentes opprimendos & bonos divexandos) immo nequidem inquiret, an ulla extet causa: hæc enim *judicium possessorium* non tangunt; de quo hic agimus; sed inquiret solum de hoc facto minime spirituali, nempe an Judex ille Ecclesiasticus ad Censuram, *prætermisso Juris ordine*, sive contra auctoritatem Canonicam prosilierit, ac ita processerit *via facti* sive *potestate tyrannica* (ut loquitur Concilium Hispalense supra *cap.* 3. §. 2. citatum) quæ Recursui ad Regium Senatum viam pandit.

Ubi autem Senatui de dicta possessione, necnon de turbatione constiterit, Pastorem illum vel Canonicum in pristina ac pacifica possessione Beneficii sui atque imprimis functionum quantumcumque spiritualium ab eodem Beneficio dependentium, *manutenendo* defendet ac proteget.

Ex quo liquet, judicium possessorium seu manutenentiæ nequaquam versari circa rem mere spiritualem aut intrinsecas Censurarum causas, sed unice circa res facti, & externam Judiciorum Ecclesiasticorum formam, quæ sunt res temporales.

Certe *violentia* seu *via facti* turbatio in exercitio functionum spiritualium & Sacramentalium non magis *spiritualis* est, quam *furtum* rei sacræ ac ipsius SS. Sacramenti.

Nullus autem dicet, Judicem Regium de re *spirituali* cognoscere, eo quod judicet de furto in *re sacra* commisso.

§. IV.

Judicium possessorium nequaquam impedit Jurisdictionem Ecclesiasticam, sive Judicem Ecclesiasticum judicialiter, auctoritate Canonica, adversus Beneficiatos procedentem.

IN principio Capitis secundi ex Josepho Sese & Francisco Salgado notatum fuit, Protectionem Regiam, cujus species est *Manutenentia*, nequaquam *impedire Jurisdictionem Ecclesiasticam*.

Certe ex iis quæ hactenus de judicio possessorio dicta sunt, manifeste liquet, Senatum Regium, per *Manutenentiam* id unum cavere ne Judices Ecclesiastici jurisdictione sua abutantur in oppressionem subditorum.

Etenim quamdiu Judices Ecclesiastici procedunt *judicialiter*, juxta receptas fori leges & præscriptum ordinem Juris, sive *auctoritate Canonica*, Senatus Regius se nequaquam intromittit.

Hinc, si legitimo hactenus possessori lis moveatur, ob defectum tituli aliamve causam spectantem ad judicium petitorium; si citetur coram Judice competente; si omnia cum ipso *servato Juris ordine* peragantur, nullatenus adversus hujusmodi judicialem turbationem Judex Regius *manutenentiam* concedet, cum unice Beneficio manutenentiæ velit occurrere *via facti*, ac adversus eam pacificos possessores defendere.

Similiter si Pastor aliquis vel Canonicus de mala conversatione vel perversa doctrina *judicialiter* suspectus, conveniatur criminaliter per Promotorem coram legitimo Judice: quamdiu omnia *servato juris ordine* peragentur, juxta Leges & Canones, non habebit Pastor ille vel Canonicus quod conqueratur apud Senatum Regium, nec adversus hujusmodi legitimum processum poterit via *manutenentiæ* sibi prospicere; cum hic non turbetur *via facti* in sua possessione, sed *judicialiter & via juris*: sic enim ipsi non infertur *violentia*, dum juxta formam Juris omnia peraguntur.

Verum si Judex Ecclesiasticus deflectat a via ordinaria Justitiæ; atque ita procedat *via facti* adversus hujusmodi Pastorem vel Canonicum; tunc judicio possessorio via aperietur, quod ubi *plene* fuerit evacuatum, integrum denuo erit Ecclesiastico Judici adversus Pastorem illum vel Canonicum *judicialiter* juxta formam Juris procedere.

Unicus etenim effectus hujus judicii possessorii seu manutenentiæ est, manutenere ipsum possessorem in sua possessione tam quoad spiritualia quam temporalia suo Beneficio seu officio annexa, contra turbationem facti, nempe quoadusque *servato Juris ordine* in petitorio eadem possessione ipsum excidisse vel privationem promeritum esse fuerit declaratum.

Immerito igitur hic conquerantur Judices Ecclesiastici, quasi recursus Clericorum ad protectionem Regiam multis foret perfugium ad declinandas punitiones, quas propter crimina, excessus, per pravas doctrinas essent promeriti. Neque enim Judex Regius sese hisce causis ullatenus immiscebit, quamdiu Judex Ecclesiasticus contra hujusmodi Clericos procedet via Juris: quinimmo ut ostendat se nullatenus velle impedire legitimum processum Ecclesiastici Judicis adversus Clericos, nunquam impertit protectionem suam sive manutenentiam, nisi pro eo tempore quo violentia Judicis Ecclesiastici contra Clericum perdurat.

Nam si Judex Ecclesiasticus post datam jam manutenentiam, velit procedere secundum Juris ordinem, & Clericum in sua possessione prius via facti turbatum, in ea pacifice permittere quoadusque de crimine aliove excessu fuerit legitime convictus in petitorio; tum Judex Regius nullatenus prætextu concessæ manutenentiæ Judicem Ecclesiasticum in hoc illius processu impediet, sed relinquet semper *petitorium* integrum, ut etiam per hoc evacuetur ipsum *possessorium*, prout infra exemplo aliquo ostendi poterit.

Certe æquum & justum est ut condigne puniantur Ecclesiasticorum crimina; sed non minus æquum & justum est, ut hoc ser-

(a) Opusculum istud extat Tom. IV. hujus editionis.

ſervato Juris ordine atque auctoritate fiat *canonica*; immo ut hic ordo Juris, præcipue in *Cenſurarum* inflictione, obſervetur exactiſſime; idque eo magis neceſſe eſt, quod dum quis Cenſura Eccleſiaſtica per Sententiam Judicis competentis ſemel perſtrictus eſt legitime, in eo ſtatu miſerrimo permanere debeat, donec Sententias tres obtineat conformes, quibus Cenſura illa retractetur ſeu reformetur.

Licet enim ab hac Sententia appellationem interiiciat, ea ſolummodo effectum habebit *devolutivum*, nam appellatio in materia *Cenſurarum* non habet effectum *ſuſpenſivum*; adeo ut hac Cenſura percuſſus, in eo ſtatu interea (nempe uſque ad finem vitæ) non obſtante appellatione, permaneat.

Procedant itaque caute, & ſervato Juris ordine, Eccleſiaſtici Judices adverſus Clericos, eorumque crimina ſic inſequantur ac puniant: & Judex Regius nullum eis adferet impedimentum, ſed econtra auxilium præbebit ſuumque porriget brachium, ut quam celerrime eorum judicata debitæ executioni mandentur.

Judicia Eccleſiaſtica præcipue adverſus Clericos magna æquitate & maturitate fieri debent, & ab eis omnis *dominatus* procul abeſſe, utpote Epiſcopis, ſummopere inhibitus: *Reges Gentium* dominantur, ajebat Chriſtus Dominus noſter ac Magiſter ad Apoſtolos Epiſcoporum prædeceſſores, vos *autem* non ſic. *Luc. cap.* 22. *v.* 25. Cui *dominatui* ut occurreret efficaciter, ſæpius laudata Synodus Hiſpalenſis ſtatuit, ut nullus Epiſcopus Presbyterum vel Diaconum ſolus ſine Synodali *Judicio* damnare auderet. *Epiſcopus*, inquit Synodus, *Sacerdotibus ac Miniſtris ſolus honorem dare poteſt*, ſolus auferre non poteſt.... *qui profecto* nec ab uno damnari nec uno judicante poterunt honoris ſui privilegiis *exui*; *ſed præſentati* Synodali *Judicio quod Canon de illis præceperit definiri*. Apud Gratianum. *Cauſ.* 15. *q.* 7. *c.* 1.

Porro ad hunc Judicum Eccleſiaſticorum *dominatum* ſiſtendum, eoſque intra legitimos Juſtitiæ limites continendos, efficaciſſimum ac paratiſſimum eſt Judicii poſſeſſorii remedium: quod auxilium & remedium niſi *adverſus Judices Eccleſiaſticos*, ut in ſimili loquitur Covarruvias, *adhiberetur*, *graviſſime opprimerentur innocentes a Judicibus Eccleſiaſticis*.

§. V.

Judicium poſſeſſorium non impedit exercitium juris correctionalis Epiſcoporum.

QUEMADMODUM per *manutenentiam* non impeditur juriſdictio Eccleſiaſtica, ita nec per eam obex ponitur juri & poteſtati Epiſcoporum corrigendi & emendandi mores Paſtorum, Clericorum, aliorumque curæ eorum commiſſorum.

Minime enim intendunt Conſilia Regia fovere malos mores & corruptam diſciplinam, ſed unice præcavere ne Epiſcopi titulo *viſitationis* aut *correctionis* pacificos poſſeſſores *via facti* & violenter turbent in poſſeſſione ſuorum Beneficiorum aut functionum eiſdem annexarum.

Certe Epiſcopi habent poteſtatem Diœceſim viſitandi, mores corrigendi, eaque ordinandi quæ pro ſuorum emendatione & ſalute neceſſaria videntur: provideque a Concilio Trident. ſtatutum fuit, ad amputandas incorrigibilium & malevolorum tergiverſationes, quod *nec in his, ubi de* viſitatione *aut* morum correctione *agitur, exemptio aut ulla inhibitio, appellatio ſeu querela, etiam ad Sedem Apoſtolicam interpoſita, executionem eorum, quæ ab Epiſcopis mandata; decreta aut judicata fuerint, quoquomodo impediat aut ſuſpendat. Seſſ.* 24. *cap.* 10. *de Reformat.*

Verum tunc etiam tenentur Epiſcopi ſeſe continere intra *correctionis* terminos, neque proſilire poſſunt ad *pœnas ordinarias*, quæ infligi nequeunt niſi proceſſu plenarie inſtructo: quod & Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum die 23. Aprilis 1565. ut refert Zypæus in Analyſi Juris novi *tit. de Accuſat.* in verbis: *Epiſcopus non poteſt imponere in* viſitatione *pœnas* ordinarias, *ſed tantum extraordinarias, quæ magis* morum emendationem & correctionem, *quam* delicti vindictam *reſpiciant*.

Correctio enim (ut ibidem recte advertit Zypæus) reſpicit politiam, quam qui curant, magis exequendo quam judicando & cognoſcendo procedunt. Ita Ædiles Romani pro politia curanda conſtituti, ſi quid obvium eſſet quod eam offenderet, e medio tolli, frangi, emendari jubebant, magis facti quam Juris rationem ſervantes. Igitur correctio illa fit ſine forma aut figura judicii, ſola veritate inſpecta, & olim ſine ſcripto, & ut nunc Abbas procedit contra Monachum, Pædagogus contra Diſcipulum; & hodie in dies videmus fieri in viſitandis per Prætores & Magiſtratus viis & aggeribus, qui in loco oculis ſubjecto mox decernunt & exequuntur.

Tum idem Zypæus *num.* 9. ita concludit. *Ergo correctioni locus maxime eſt in viſitationibus, dum Epiſcopi, ſicut Æditui Magiſtratus, civitatem vel Diœceſim obeunt, & quidquid inordinatum inveniunt, reformant, nec ordinarium modo procedendi ſervantes, ita non niſi correctiones, non* pœnas ordinarias *infligentes; hoc enim fieri non poteſt, niſi* proceſſu ordinarie inſtructo.

Nam, inquit, ex proceſſu ſummario & cognitione, uti convenit Judicibus pedaneis, non poteſt imponi pœna ordinaria; *ſed* ea ſolemnem & plenam cognitionem *requirit, quæ inſtituenda eſt, dum contra aliquem* ordinaria punitio *intenditur*.

Hinc Epiſcopus ſi inter viſitandum reperiat Paſtorem quem ob mores malos aut perverſam doctrinam etiam exiſtimaret a Divinis aut Paſtoralibus debere ſuſpendi; poſſet quidem ei extraordinariam pœnam imponere, quæ morum correctionem & emendationem reſpiceret, ſed nequaquam in eum *ſuſpenſionis* pœnam decernere.

Suſpenſio enim eſt pœna ordinaria, eaque publica & graviſſima, quæ ſolemnem & plenam cognitionem requirit, & ſervato Juris ordine debet imponi. Quo facto, ſi ſuſpenſus ſe gravatum ſentiat, poteſt haud dubie ſibi adverſus illam via appellationis apud Superiorem Eccleſiaſticum proſpicere, uti dicta Cardinalium Congregatio judicavit, & refertur in Declarationibus ad præcitatum *cap.* 10. Concilii Tridentini *Seſſ.* 24. *de Reform.*

Verum ſi Epiſcopus *via facti* & extrajudicialiter, id eſt, ſine *ſolemni & plena cognitione* & ſine *judiciario proceſſu* ad ſuſpenſionem illam proſiliret, atque ita Paſtorem in pacifica ſuarum functionum poſſeſſione *via facti* turbaret; certiſſime ea ſuſpenſio eſſet invalida, & Paſtori ita afflicto liberum etiam foret protectionem Regiam *via poſſeſſorii* implorare, quo in ſua poſſeſſione manuteneretur, donec *ſervato Juris ordine* probatum fuerit ipſum hanc ordinariam & graviſſimam ſuſpenſionis pœnam ſecundum Statuta Canonica meruiſſe: prout latius deductum eſt in Caſus Reſolutione plurium J. U. Doctorum & Advocatorum, quæ habetur ſub littera *I.*

Et profecto, ſi Epiſcopis liberum eſſet titulo *viſitationis* aut *morum correctionis* ad Cenſuras Eccleſiaſticas aliaſque pœnas ordinarias, non ſervato judiciario ordine, procedere, abſque eo quod ſic gravati ſibi poſſent conſulere *via poſſeſſorii*, jam facile ipſis foret jus *manutenentiæ* omnino eludere, & tantum non e medio tollere expeditiſſimum illud adverſus *viam facti* remedium: quo ſemel ſublato, quis dicet quantum calamitatis & turbarum Reipublicæ impendeat?

Etenim quid facilius eſſet Epiſcopis quam, dum quoſdam odio, invidiaque permoti vellent humiliare, tum *viſitationem* inſtituere, & ſub prætextu *morum correctionis* decreta ſuſpenſionis & interdicti adverſus eos ferre, quos via ordinaria Juſtitiæ convincere non poſſent?

§. VI.

Senatus Regius, manutenendo Parochum adverſus Cenſuram via facti *latam, non dat ipſi poteſtatem Clavium aut Curam Paſtoralem, atque adeo non apponit manum ad Thuribulum.*

ANTEQUAM Senatus Regius manuteneat Paſtorem in quaſi poſſeſſionem functionum Paſtoralium adverſus Cenſuram Eccleſiaſticam, puta *ſuſpenſionem a Divinis & Paſtoralibus functionibus* inflictam *via facti*, duo præcipue diſcutit & examinat.

Ac primum quidem num Paſtor ille ſit in pacifica & Canonica poſſeſſione ſeu quaſi poſſeſſione dictarum functionum Paſtoralium, ſive Beneficii ſui Parochialis.

Dein, num in eadem poſſeſſione *via facti* fuerit turbatus; id eſt an ſuſpenſio illa fuerit inflicta extrajudicialiter, non *ſervato Juris ordine*; quæ eſt *via facti* Legibus & Canonibus improbata & ſpecialiter per Breve Innocentii XII. ad Belgii Epiſcopos datum die 6. Feb. 1694. atque per Principes ad Senatus Regios tranſmiſſum, ut idem accuratiſſime obſervaretur.

Priuſquam ergo Senatus Regius huic Paſtori manutenentiam concedat, ipſi legitime conſtitit eum hactenus fuiſſe in pacifica & Canonica ſui Beneficii Paſtoralis & functionum ab eodem dependentium poſſeſſione.

Nullatenus igitur Senatus manutenendo Paſtorem in quaſi poſſeſſione functionum Paſtoralium, dat, aut dare prætendit curam animarum, aut jus aliquod functiones Eccleſiaſticas exercendi, quod antea non competeret manutento: ſed unice declarat eum manutenendum ſeu conſervandum in Canonica & pacifica poſſeſſione, in qua hactenus fuit, ſui Beneficii & curæ animarum, functionumque & jurium ad illam pertinentium, idque contra turbationem facti, qua, *non ſervato Juris ordine*, ſua poſſeſſione fuit dejectus.

Curam enim animarum & jus exercendi functiones ad eam ſpectantes accepit Paſtor auctoritate Eccleſiæ, quando juxta Leges ab Eccleſia præſcriptas prævio examine & Canonica inſtitutione, Eccleſiæ Parochiali tanquam ejus proprius ac peculiaris Parochus fuit adſcriptus & incardinatus; ut ſupra *cap.* 2. demonſtravimus.

Hanc curam animarum & auctoritatem obeundi functiones ipſi annexas, ut ſunt Sacrificii oblatio. Verbi Dei prædicatio, peccatorum abſolutio, aliorumque Sacramentorum adminiſtratio &c. exercet Paſtor aut alius Curatus *jure proprio* ac *ordinario*, quod ei vi *tituli* competit & quo nullatenus exui poteſt aut privari, niſi per Sententiam ſervato Juris ordine latam, ut eodem *cap.* 2. oſtenſum fuit.

Etenim hujuſmodi Paſtor qui per *ſuſpenſionem*, non *ſervato Juris ordine* latam, afflictus fuit; nequaquam per illam, ut falſo ſemper ſupponitur, Officio Paſtorali aut jure exercendi functiones ab ea dependentes privatus fuit, aut privari potuit; cum talis *Cenſura*, mere conſtans *via facti*, prorſus *nulla* ſit & *nullius effectus*: ut ſupra *cap.* 3. probatum eſt.

Quid ergo, inquies, Cenſura iſta effecit? Nihil profecto, niſi quod per eam extrajudicialiter turbatus fuit in pacifica poſſeſſione ſui Beneficii & curæ animarum, functionumque ad illam ſpectantium, adverſus quam *via facti* turbationem, æque ac adverſus quamcumque aliam illi licuit petere manutenentiam.

Non enim magis licet Epiſcopo, aut Judici Eccleſiaſtico, per ejuſmodi Cenſuram turbare Paſtorem in dicta pacifica poſſeſſione; quam id liceat cuivis alteri per quamvis aliam violentiam.

Immo nulla *vis* eſt atrocior, nec turbarum magis ferax, quam ea, qua quis *via facti* in pacifica functionum Eccleſiaſticarum poſſeſſione turbatur *illegitimis Cenſuris*, ut ex §. 3. *cap.* 3. luculenter patet.

Et certe quinam tandem illi ſunt qui ex iniquis delationibus *aut* ſuſpicionibus *ex ſuis* ... beneficiis, *cum magna ſæpe injuria & dedecore exturbantur*, & in quorum favorem hoc *poſſeſſorium*

præcipue introductum asserit Damhauderus, nisi Beneficiati qui per judices & Superiores Ecclesiasticos, *non judicantes*, *neque quod verum est cognoscentes*, nimium facile Censuris Ecclesiasticis, *via facti*, percutiuntur?

Ex quibus evincitur, quod Senatus, manutenendo nomine Regis Pastorem, adversus *suspensionem a Divinis & Pastoralibus functionibus via facti* inflictam, in pacifica & Canonica possessione earumdem functionum, nullatenus ipsi tribuat potestatem Clavium aut curam animarum; neque enim hic magis censendus est eam dare, quam dum Pastorem manutenet in possessione concionandi & fidelium confessiones excipiendi adversus Fratres mendicantes aliosve, dum per eos in his functionibus turbatur.

Certe nihil aliud hic facit Senatus, quam Pastori adversus *vim majorem*, Regiam protectionem & salvaguardiam impartiri, ut hoc protectionis auxilio, adversus omnem ulteriorem *violentiam* munitus ac securus, valeat libere & tuto uti jure suo, & functiones suas Pastorales, Divinas & Ecclesiasticas (in quarum actuali exercitio Beneficii possessio proprie consistit) continuare, unde *vi* detinebatur. Adeo ut manutenentia in exercitio harum functionum nihil aliud sit, quam manutenentia in ipsa possessione sui Beneficii Parochialis. Et quemadmodum Senatus manutenendo Pastorem in possessione sui Beneficii, nequaquam censetur ipsi conferre Beneficium, ita nec censendus est dare ipsi potestatem exercendi functiones illi annexas, dum ipsum manutenet in exercitio seu possessione earumdem functionum, in quarum exercitio, ut jam dictum est, ipsa possessio Beneficii proprie consistit.

Absit ergo ut Judices Regii hic deterreantur ab adimplenda muneris sui parte nobilissima & prorsus indispensabili, qua tenentur & oppressos protegere, & pacem publicam, atque Ecclesiasticam conservare disciplinam; ut, inquam, inde deterreantur per commune illud, quod hic ineptissime allegatur: Quasi hoc foret *manum thuribulo apponere*. Cum e contrario hoc unum agant & provideant, ut legitimis Ministris sua thuribula per *vim* & scandalum non eripiantur, *omniaque honeste & secundum ordinem fiant* in Ecclesia Dei & Christi. 1. *Cor. cap.* 14. *v.* 40.

§. VII.

Hæc Praxis Belgica rebus judicatis confirmatur.

ERE erit hactenus dicta quibusdam exemplis roborare; ut rebus judicatis constet, Belgicos Senatus constanter manutenuisse Canonicos, Pastores & Vice-pastores aliosque in usu & exercitio functionum suarum spiritualium ac Pastoralium, etiam adversus Censuras Ecclesiasticas via facti & nulliter inflictas.

R. D. Joannes Vernimmen Canonicus sæcundæ fundationis Divæ Gudulæ, necnon Pastor, & fundator minoris Begginagii in urbe Bruxellensi, exercuerat pacifice ab anno 1642. omnes functiones Pastorales signanter concionando & confessiones excipiendo usque ad annum 1658. quo per Actam de die 16. Septembris Illustrissimus Archiepiscopus Mechliniensis, *ex causis animum ipsius moventibus, revocavit dictam ejus facultatem concionandi & excipiendi confessiones in sua Diœcesi*.

Dictus J. Vernimmen censens se hac extrajudiciali revocatione turbari in dicta pacifica sua possessione, a Supremo Senatu Brabantiæ litteras manutenentiæ petiit, quas etiam quoad *hanc suam possessionem, necnon exercitium suarum functionum Pastoralium*, obtinuit 24. Septembris 1658. Habentur sub *K*.

R. D. Paulus Crabbe Pastor, in Lovenjoul & Pellenbergh Diœcesis Mechliniensis in Brabantia, sustinens, se suspensione quapiam aut interdicto a Pastoralibus, seu Divinis, aliisve mediis, *via facti* turbatum in pacifica sui Pastoratus possessione, ex parte Amplissimi Vicarii Generalis Mechliniensis, Archipresbyteri Ruralis, Deservitoris, Editui, aliorumque, eos omnes vigore *litterarum manutenentia* citari fecit coram supremo Brabantiæ Senatu: a quo post solemnissimam contestationem obtinuit Sententiam 12. Octobris 1670. qua dictus Senatus ipsum manutenet in possessione & usu Pastoratus de Lovenjoul & Pellenberg: interdicendo iisdem Citatis, ne eum imposterum in ea, ullo modo, amplius turbent aut inquietent, sed e contra functiones suas Pastorales pacifice possidere sinant cum fructibus, commodis & emolumentis inde dependentibus: in quem finem idem Senatus tollit seu levat interdictum quod tulerat 21. & 30. April. 1667. ad instantiam dictorum Amplissimi Vicarii & Archipresbyteri Ruralis; quo, pendente lite, Parti inhibuerat quidquam attentare circa prædictas functiones Pastorales. Habetur hæc sententia sub *L*.

Anno 1697. Suprema Hannoniæ Curia manutenuit Pastorem Braniæ Comitis in exercitio *functionum Pastoralium* adversus *interdictum ab omnibus functionibus Clericalibus aliisque in dicta Diœcesi* (Cameracensi) *obeundis*, quod Officialis Curiæ Spiritualis Cameracensis ad requisitionem Promotoris decernere attentaret. Acta hujus Causæ infra §. 3. *cap. VII.* latius commemorantur.

Eodem anno R. D. Van Eesbeke Cortraci Pastor, electus Plebanus DD. Michaelis & Gudulæ Bruxellis hujus Plebaniæ possessione capta, ab Archiepiscopo Mechliniensi curam animarum petiit, quam ei negavit, prætextu quod prævie a Reverendissimo Tornacensi consensum, quem *Exeat* appellamus, obtinere teneretur. Dictus Plebanus existimans se hac agendi ratione turbari in pacifica possessione suæ Plebaniæ, cum ita ab ejus libero exercitio detineretur, recursum pro manutenentia ad Supremum Brabantiæ Senatum instituit, quam etiam 22. Martii 1698. per Sententiam obtinuit in verbis: *La Cour faisant droit, maintient le Suppliant dans la possession de la Plebanie de Saint Michel & de Sainte Gudule dans cette Ville, ordonnant ensuite au dit Sr. Insinué* (l'Archeveque) *d'ôter tout trouble & empeschement qu'il fait au Suppliant en lui refusant la charge d'ames, sous prætexte* d'Exeat *ou de consentement de l'Evêque de Tournay*. Extat Sententia sub littera *M*.

Anno 1707. Supremus Brabantiæ Senatus manutenuit Pastorem Sanctæ Catharinæ in urbe Bruxellensi in pacifica possessione sui Pastoratus, omniumque eo pertinentium, adversus præcipitem *suspensionem a functionibus Pastoralibus* per Mechliniensem Antistitem mere *via facti* latam. Extat Sententia sub *N*. (*a*)

Anno 1721. Flandriæ Curia manutenuit Dominum ac Magistratum Hadrianum Van Loo Vice-Pastorem & Capellanum Ecclesiæ Parochialis Sancti Jacobi Gandavi, in jure, possessione, & sesina exercendi in dicta Ecclesia *functiones Baptismatum Parvulorum, funerum Mortuorum, cæterasque functiones Vice-Pastorales*, cum fructibus & emolumentis inde dependentibus. Habetur Sententia sub *O*.

Eodem anno Supremus Brabantiæ Senatus manutenuit Eximium Dominum Franciscum Martin S. T. D. necnon Canonicum Sancti Petri in Universitate Lovaniensi in possessione dicti Canonicatus; ac una declaravit ipsi liberum esse donec & quousque *exercere functiones ab eo dependentes*: præcepitque Venerabilibus Decano & Capitulo (qui dictum Canonicum prætextu cujusdam *Excommunicationis* Choro excludere volebant) iis sese conformare. Habetur Sententia sub *P*.

Anno 1722. Magnum Mechliniense Consilium manutenuit Joannem Carolum Leydecker Presbyterum beneficiatum Capellaniæ S. Sebastiani, & Vicepastorem Ecclesiæ Metropolitanæ S. Remoldi Mechliniæ, in possessione & sesina dictæ Capellaniæ & Vicepastoratus, necnon functionum Vicepastoralium, fructuum & emolumentorum inde dependentium. Extat Sententia sub *Q*.

Quoad hanc Sententiam illud observandum est, in eadem a manutenentia ideo excipi functiones audiendi confessiones & concionandi, quod finito harum functionum facultatis termino, dictus J. C. Leydecker in jure audiendi confessiones & concionandi turbatus fuerat per Illustrissimum ac Reverendissimum Archiepiscopum, qui ei renovationem seu continuationem hujus facultatis negaverat: qui tamen Archiepiscopus ad litem hanc non fuerat vocatus, sed solum Capitulum; adeoque tantum manuteneri poterat quoad cæteras functiones Vicepastorales, in quibus eum dictum Capitulum turbaverat, amovendo eum a Vicepastoratu *via facti*. (*a*)

§. VIII.

Demonstratur, Epistolam S. C. E. Bavariæ Maximiliani Emanuelis Ducis & Belgii Gubernatoris datam ad Senatus Belgicos 7. Novembris 1695. nequaquam huic judicio possessorio obstare.

NIHIL hodie dum frequentius opponitur Recursui Clericorum ad Principem & Senatus Belgicos, pro manutenentia in pacifica possessione Jurium mere spiritualium, adversus *facti turbationes* a Superioribus & Judicibus Ecclesiasticis illatas, quam Epistola ad eosdem Senatus missa anno 1695. per suam Celsitudinem Electoralem Bavariæ Ducem, tum Belgii Gubernatorem; quæ sic habet: *Nous vous interdisons serieusement de resevoir, vous meler, ny proteger aucune instance ou pretention que l'on voudroit former pardevant vous, soit à titre de possessoire ou autrement contre les Dispositions & Ordonnances que les Evêques Diocesains pourroient avoir faits ou feroient cy-après pour cause de doctrine & mœurs des dits Ecclésiastiques.*

Verum hæc Epistola supradicto Clericorum Recursui perperam opponitur. In primis ex toto contextus hujus Epistolæ (quæ hic annectitur sub *R*.) liquidissime patet, eam subreptitie & obreptitie per nimiam & continuam importunitatem fuisse extortam.

Expositum siquidem fuit, Senatus Belgicos titulo *possessorii* impedire competentem Episcoporum & Diœcesanorum auctoritatem in fidei & morum causa, impediendo effectum Statutorum in hac causa ab ipsis editorum.

Sub hoc falsissimo exposito Senatibus prælaudatis inhibitum fuit hujusmodi admittere Recursum, nempe *contre les* dispositions & Ordonnances *que les Evêques ou Diocesains pourroient avoir faits ou feroient cy-aprés pour* cause de doctrine & mœurs *des dits Ecclesiastiques*.

Dictum expositum falsissimum esse & studio excogitatum ad imponendum, vel jam inde liquidissime elucet ex iis quæ deduximus superioribus §. 4. & 5. ex quibus demonstrativis patet argumentis, *judicium possessorium* nequaquam impedire Jurisdictionem Ecclesiasticam aut exercitium juris correctionalis Episcoporum.

Dein notissimum est, Senatus Belgicos nequaquam protegere, aut protexisse titulo *possessorii* aut aliter ullos Ecclesiasticorum Recursus *contre les* dispositions & Ordonnances *que les Evêque ou Diocesains pourroint avoir faits pour cause de* doctrine & mœurs *des dits Ecclésiastiques*.

Nominentur, quæso, hæ *Dispositiones* & *Ordinationes*, adversus quas Senatus Belgici protexerunt horum Ecclesiasticorum Recursus: dicatur, *ubi*, *cur*, *quomodo*, *quando* hi recursus fuerint instituti.

Sa-

(a) De recursu ad Principem pro manutenentia pertractatum fuit in Opere quod Gallico idiomate an. 1708. in lucem prodiit. Hujus Operis est titulus: *Défense de la Justice, de la Souveraineté du Roi, de le Sentence du souverain Conseil de Brabant, & du Droit des Ecclesiastiques dans la cause de M. Guillaume Vande Nesse Pasteur de Sainte Catherine de Bruxelles, &c.*

(b) Circa quæstiones quæ actenus agitatæ sunt, non erit superfluum consulere Tractatum de Censuris Ecclesiasticis, *cap.* 8. §. 4. 5. & 6. Extat ille tomo IX. hujus editionis.

Sane Recurſus Clericorum ad Principem non debet inſervire ut impediantur *Diſpoſitiones* & *Ordinationes* Epiſcoporum in *cauſa Fidei* & *morum Eccleſiaſticorum*, dummodo hi procedant, *canonice*, & *ſervato Juris ordine*.

Verum æquiſſimum eſt remedio hujus Recurſus impedire & providere, ne Epiſcopi, prætexu *fidei* & *morum*; præſumant Eccleſiaſticos *poteſtate tyrannica* opprimere, & *via facti* in pacifica poſſeſſione ſuorum Beneficiorum, Jurium & functionum inde dependentium, turbare.

Dum Eccleſiaſtici hujuſmodi in caſibus pro remedio *manutenentia* ad Senatus Belgicos Recurſum inſtituunt, nequaquam ſeſe opponunt *Diſpoſitionibus* & *Ordinationibus* Epiſcoporum in *cauſa fidei & morum* editorum.

Sed unice conqueruntur, ſeſe per Epiſcopos alioſve Superiores Eccleſiaſticos per *violentiam* & *viam facti* turbari in pacifica poſſeſſione ſuorum Beneficiorum aut Officiorum Eccleſiaſticorum, Juriumve & functionum iiſdem annexarum, contra Canonum Legumque præſcripta: quæ duo quam maxime diſparata ſunt, & toto cœlo diverſa.

Iniquiſſimum profecto eſſet ut Recurſus e. g. inſtitueretur ad impediendum effectum ſanctiſſimarum *Diſpoſitionum* & *Ordinationum* OEcumenici Concilii Tridentini, in cauſa *Fidei & morum* editorum, Regiaque auctoritate munitorum.

Sed licitumne propterea erit Epiſcopis, prætextu harum ſanctiſſimarum *Diſpoſitionum* & *Ordinationum* (quæ certe majoris ſunt ponderis quam illæ quas ipſi in particulari faciunt) Eccleſiaſticos pro beneplacito opprimere & diſturbare deſpotice?

Si Eccleſiaſtici in has *Diſpoſitiones* & *Ordinationes* impingant graviter, agant Epiſcopi adverſus eos *auctoritate Canonica*, non *poteſtate tyrannica*.

Hinc etiam æquiſſimus Pontifex Innocentius XII. æquiſſimo ſuo Brevi dato ad Epiſcopos Belgii 6. Februarii 1694. & per aliud de 29. Novembris 1696. confirmato, non modo ipſis inhibuit ſub hujuſmodi prætextu quemquam a ſuis functionibus ſpiritualibus, *non ſervato Juris ordine*, ſuſpendere; verum ipſis, quantum in Domino poſſet, mandatis ſuis injunxit, ut ne quidem *ulla ratione quemquam vaga accuſatione & invidioſo nomine* traduci aut nuncupari *ſinerent, niſi prius ſuſpectum eſſe* legitime *conſtaret*: nec quemquam ſub hujuſmodi prætextu *repelli ab Officiis, Muniis, Beneficiis, Gradibus, ac Concionibus habendis, vel alia quacumque functione Eccleſiaſtica permitterent; niſi* ſervato Juris ordine, *eam pœnam, qua Viris alioquin Catholicis graviſſima eſt, commeruiſſe* probatum *fuerit*. Quorum Brevium exactam obſervantiam Senatibus Belgicis injunxit graviſſime Carolus II. glorioſæ memoriæ per Decretum ſuum datum 11. Februarii 1700.

Porro ſi Epiſcopi, neglecta hac via ordinaria, progrediantur non *ſervato Juris ordine*; quæ eſt *via facti*, his Brevibus, necnon Legibus & Canonibus tam graviter improbata: procul dubio poſſunt & tenentur Senatus Belgii admittere Recurſus Eccleſiaſticorum, qui *poſſeſſorie* adverſus hujuſmodi *viam facti* ad ipſos inſtituuntur; quo Judicio, nihil de *Fide* aut *moribus* eorum judicantes, eos ſolummodo manutenent in pacifica poſſeſſione, tam quoad ſpiritualia quam temporalia ſuis Beneficiis ſeu Officiis annexa, contra turbationem *facti*; puta, manutenent Canonicum in functionibus Canonicatus, Parochum in muniis & exercitiis Paſtoralibus, quoaduſque *ſervato Juris ordine* in *petitorio*, hiſce functionibus, ob delictum in *Fide* aut *moribus* excidiſſe fuerint declarati.

Intenderunt quidem Superiores & Judices Eccleſiaſtici occaſione hujus Epiſtolæ, licet ſubreptitie & obreptitie obtentæ, impedire hos Clericorum Recurſus; ſed in vanum. Conſtat enim, Senatus Belgicos æque poſt hanc Epiſtolam ac ante, manutenuiſſe Eccleſiaſticos in pacifica poſſeſſione ſuorum Beneficiorum & functionum mere ſpiritualium & Sacramentalium inde dependentium adverſus quamcumque *vim & facti viam*; nihil morantes quidquid in contrarium clamarent, cauſam eſſe mere ſpiritualem; agi de ipſa Fide, de morum correctione, de poteſtate clavium, de cura animarum, de Cenſuris Eccleſiaſticis, atque adeo a Judice laico manum thuribulo apponi, & his ſimilia.

Hujuſmodi, inquam, varios clamores & terriculamenta nihil curarunt Senatus Belgici, certi in *judicio poſſeſſorio* non de *jure*, ſed de *facto* quæri: hocque Judicium eſſe *protectionis Regiæ* ſpeciem nobiliſſimam, quam Rex a ſe abdicare nequeat, niſi una Regno renuntiet, tradatque ſubditos ſuos voluntati & oppreſſioni Superiorum & Judicum Eccleſiaſticorum.

Atque eo ineptius prædicata S. C. E. Epiſtola (gratis etiam dato quod non foret ſubreptitia & obreptitia) Clericorum opponitur probatiſſimo Recurſui, qui *poſſeſſorie* ad Senatus Belgicos inſtituitur: quod hac Epiſtola ne quidem agat de Paſtoribus, Canonicis, Beneficiatis aliiſque Clericis titulum perpetuum poſſidentibus; ſed unice de *Concionatoribus*, & *Confeſſariis, des Prédicateurs & Confeſſeurs*.

Et quinam porro *Concionatores* & *Confeſſarii* (quorum facultas reputatur *mere precaria* & *ad nutum* revocabilis) recurrunt, quæſo, *poſſeſſorie* ad Senatus Belgicos? Idque ad impediendum *Diſpoſitiones* & *Ordinationes* per Epiſcopos in cauſa *Fidei* & *morum* circa *Concionatores* & *Confeſſarios* editas?

Adeo ut hæc Epiſtola unice ſit extorta per meram calumniam, ad faciendum fucum, & aliquo quæſito colore curſum Juſtitiæ ordinarium impediendum; reſpiciatque caſum qui in Belgio hactenus non eſt viſus.

CAPUT V.

De Remediis Caſſationis.

§. I.

Quid ſit Caſſatio, & quibus caſibus locum habeat?

EXPOSUIMUS hactenus naturam *Regiæ proviſionis* qua pacificus poſſeſſor conſervatur in quieta ſua poſſeſſione, adverſus turbationem facti quamlibet: hoc porro capite agemus de alia *proviſione Regia* hodiedum uſitata, qua Princeps cum *ſubditorum jura* tuetur, tum Regiam ſuam dignitatem, necnon leges ac Canonicas ſanctiones vindicat & conſervat: hæc autem proviſionis ſpecies conſiſtit in *remediis Caſſationis*.

Quibus ſcilicet reſcinduntur, annullantur, caſſique ac irriti declarantur prætenſi actus juriſdictionis incompetenter per Superiores & Judices Eccleſiaſticos attentati, in præjudicium ac diminutionem ſupremæ juriſdictionis Principis, Eccleſiæ Canonum, necnon Legum ac conſuetudinum Patriæ; inhibeturque omnibus ſubditis ne quam rationem eorumdem actorum ullo modo habeant.

Vir clariſſimus Paulus Chriſtinæus in *deciſionibus Belgicis*, ſignanter 43. 44. 45. & 46. dilucide expreſſit in genere caſus, quibus quidem olim hic in Belgio, *tamquam ab abuſu* interponebatur appellatio; verum hodie *commutata forma*, pro *caſſatione* aliove ſimili remedio; ad Principem ejuſque Conſilia Recurſus inſtituitur. Nempe, *ſi quid Pontifex Reſcriptis ſuis jubeat, faciat aut moliatur quod illicitum de jure foret, vel contrarium Canonibus vel Concordatis*.

Item cum ab Archiepiſcopis, Epiſcopis eorumve Officialibus cæteriſque Judicibus Eccleſiaſticis ... notorie aliquid tentatum eſt in profanæ juriſdictionis perniciem, aut Edictorum Principalium, ſanctorumve Decretorum priſcæ venerandæque vetuſtatis ... Libertatum Eccleſiæ, vel Privilegiorum Patriæ.

Verbo, *quoties Eccleſia abutitur ſua juriſdictione notorie .... vel uſurpat cognitionem ſpectantem ad Judicem laicum.*

De quibus cauſis *ſolent ſuprema Conſilia* (teſte Chriſtinæo) *tam in Francia quam in Belgio cognoſcere*, ac *corrigere & reformare illud in quo abuſus commiſſus eſt*.

Teſtatur etiam Zypæus, quod dum per Eccleſiaſticos quidquam attentatur *adverſus juriſdictionem Principis mediatam vel immediatam, illiuſque jura Regia aut Patriæ privilegia*, quod, inquam, pro horum tuitione, *uſus immemorialis hic caſſationes invenerit* lib. 2. tit. *de ordine cognition. Reſp.* 2. *n.* 6.

Nec immerito de hoc *Caſſationis remedio* dixit Hubertus Loyens ſupremæ Brabantiæ Curiæ Secretarius, in Tractatu quem de eadem Curia conſcripſit tit. 29. quod *ſit abrogatio, ſive reſciſſio; cum nimirum aliena juriſdictio inique minuitur, aut eluditur*.

§. II.

Caſſatio etiam ſeſe extendit ad Cenſuras Eccleſiaſticas.

CUM Superiores & Judices Eccleſiaſtici æque, immo periculoſius poſſint minuere aut inique eludere ſupremam Principis Juriſdictionem, necnon ſanctiora Decreta & Jura Legeſque Patriæ, per *Cenſuras Eccleſiaſticas*, ac per alios quoſcumque prætenſos Juriſdictionis actus; haud dubie etiam ad *Cenſuras Eccleſiaſticas* hoc *Caſſationis remedium* ſeſe extendit.

Principis enim eſt ſupremam ſuam Juriſdictionem, necnon Leges ac laudabiles Patriæ & Eccleſiæ Libertates vindicare ac conſervare, adverſus quaſcumque etiam Eccleſiaſticorum, conceſſa ſibi abutentium poteſtate, uſurpationes, exceſſus & attentata. Et ad hoc quidem Principes noſtri ſpecialius obſtringuntur vi juramenti ſolemnis in ſua Inauguratione præſtiti.

Ponamus igitur e. g. Belgam aliquem evocari Romam ſeu alio extra Provinciam, ac ſic evocatum excipere de Judicis incompetentia, eo quod extra provinciam in jus vocari non poſſit.

Vel ponamus, Nuntios aut Internuntios Pontificios in Belgio, ſe in Judices erigentes, quemdam coram ſe citare aut alium juriſdictionis actum exercere; ſicque citatum vel gravatum de nullitate proteſtari, eo quod notorie nec Nuntii nec Internuntii ullum Tribunal hic in Belgio habeant, nec juriſdictionem valeant exercere.

Vel ponamus, Paſtorem aliquem urgeri ab Epiſcopo ſuo vel Judice Eccleſiaſtico, ut acceptet Bullam non admiſſam: hunc autem opponere id ſibi non licere, Legibus Patriæ diſtricte prohibentibus ne ullæ Bullæ promulgentur vel executioni dentur ante debitam admiſſionem.

Ponamus inſuper, his non obſtantibus adverſus eos, tamquam prætenſe contumaces, Cenſuram Eccleſiaſticam decerni.

Quis non videat ejuſmodi *Cenſuras* ferentem manifeſte attentare, ſua poteſtate abutendo, ſeu ejuſdem limites excedendo in oppreſſionem ſubditorum Principis; hacque *Cenſura* ipſum jus Principis ejuſque juriſdictionem, necnon Patriæ ſacratas Leges & Canonicas Sanctiones aperte violari atque contemni?

Nullum itaque dubium eſt quin Princeps, aut ejus nomine Conſilia, poſſint ejuſmodi *Cenſuram*, utpote ex ſe caſſam & invalidam, caſſare nullamque declarare; tum ut Princeps poteſtate ſibi divinitus data juriſdictionem ſuam tam enormiter læſam, itemque ſacros Canones vindicet; tum ut pacem publicam & Eccleſiaſticam libertatem conſervet; necnon oppreſſos cives ſuos protegat atque defendat.

In quam rem notari meretur, quod jam pridem intrepide aſſeruit magnus ille ac pius Gerſonius Doctor Theologus & Can-

cellarius Pariſienſis in *Diſcuſſione illius aſſertionis*. *Sententia Paſtoris etiam injuſta timenda eſt & tenenda*. Ubi ſic aſſerit: „ *Stat*, aliquas Sententias Paſtoris vel Papæ non eſſe *tenendas*, immo nec *timendas*: veluti ſi Sententia contineat *errorem intolerabilem*. Et hoc *multiplicìter* poteſt evenire; cum Paſtor ... immo Papa ... poſſit *abuti ſua poteſtate*. „ V. g. „ Si ſententia in *præjudicium juſtæ libertatis* ... ut ſi *excommunicare velit illos qui ſuo Regi & ſuis Edictis rationabilibus obediunt*. Notavit hæc Innocentius ..... & habetur fundamentaliter ex infallibili Lege Divina & naturali.

„ Rex poteſt ſe *tueri* contra procedentes in eum vel ſuos, *occaſione prædicta* ſicut *contra volentes uſurpare poſſeſſiones temporales Regni ſui*.

„ Rex idem *debet protegere ſubditos ſuos*, ſi *præmiſſorum occaſione*, & propter *obedientiam* ſibi factam pati habeant & *aſſumere cauſam in ſe*, & ſub hac *protectione* ſubditi tam ſæculares quam *Eccleſiaſtici* debent & poſſunt in *quiete* vivere. „

Neque obſtat quod ille ſolus poſſit ſolvere, qui ſolus poteſt ligare: quod Princeps ut neminem valet *Cenſura Eccleſiaſtica* ligare, ita neminem ea ſolvere; quodque tota hæc auctoritas privative pertineat ad Eccleſiam.

Etenim id totum verum eſt, dum quis eſſet valide *Cenſura* perſtrictus ac ligatus; ſed hic agimus de *Cenſura* lata per *abuſum* notorium poteſtatis Eccleſiaſticæ, in præjudicium ac contemptum ſupremæ Juriſdictionis, necnon legum ac Patriæ conſuetudinum, quæ conſequenter nequaquam ligat, & cujuſmodi *abuſioni* non eſt obtemperandum, & ut prælaudatus Gerſonius *dicto loco* notat. Ita ut Princeps eam *caſſando* nequaquam aſſumat poteſtatem *ligandi* aut *ſolvendi*, ſed unice tueatur *Regiam dignitatem, libertatem Eccleſiaſticam ac jura ſubditorum*.

„ Dum Principes (inquit Choppinus *polit. lib. 3. c. 1. n. 17.*) jure Magiſtratus nonnunquam *explorant reſcinduntque Præſulum Acta vel Geſta* in contemptum veteris Eccleſiaſticæ Diſciplinæ, aut ejus quam habent in profana jura auctoritatis; id *recte* faciunt, quaſi ſacræ *politiæ legumque cuſtodes*, qua in parte ſublata eorum Majeſtate ac poteſtate, *publicum Statum collabi neceſſe eſſet*. „

Neque aliquem offendere debet verbum *caſſare*, quaſi illud ſupponeret *Cenſuram* ſubſiſtere: nam nihil aliud importat quam *caſſum*, id eſt inane, declarare.

Et revera dum Conſilia Regia, nomine Principis, *caſſant & annullant* Decreta vel ſcripta, quibus hujuſmodi prætenſæ *Cenſuræ Eccleſiaſticæ* comprehenduntur; nihil aliud faciunt quam eorumdem Decretorum, quæ in ſe *caſſa* ſunt, memoriam abolere, ſeu declarare, ea habenda eſſe ac ſi nunquam emanaſſent; ita ut nulla eorum, quæ in hujuſmodi Decretis ſeu ſcriptis continentur, in ulla re habenda ſit ratio: vel ſi libet loqui more Gallorum, unice declarant *abuſum Juriſdictionis Eccleſiaſticæ* interveniſſe.

Atque hoc modo providetur, ne hujuſmodi Decretis Eccleſiaſticis ſubditi Principis & cives boni inique divexentur, & ne Regis jura, Eccleſiæ & Regni Status periculoſe turbentur: quæ merito timenda eſſent, ſi ejuſmodi Decreta ſeu ſcripta, licet in ſe *caſſa*, ſubſiſterent impune.

Neque hoc *Caſſationis remedium* novum eſt, ſed ab ipſis Eccleſiæ initiis notum, atque ab ipſis Pontificibus laudatum. In Synodo Epheſina ſecunda Sanctus Flavianus Epiſcopus Sacerdotali & Epiſcopali dignitate per vim privatur, variique alii Epiſcopi violento judicio deponuntur, contra Leges & Canonicas Sanctiones. Beatus Pontifex Leo Magnus, his intellectis, ad Imperatorem Theodoſium II. Auguſtum recurrit, ut ſupra notavimus; & adverſus Legum & Canonum ſubverſionem protectionem inclamat Regiam: defuncto Theodoſio, ita ad Marcianum Auguſtum ejus Succeſſorem idem Pontifex ſcribit: *Sequens* (Synodus) *in prædicta Civitate* (Epheſina) *non poteſt vocari Concilium quod .... Veſtra Clementia amore veritatis Catholicæ adfutura, aliud ſtatuendo caſſavit, glorioſiſſime Imperator*. Epiſt. 73.

Paſchaſinus aliique *Vicarii Sedis Apoſtolicæ*, de eadem Synodo Epheſina rurſus ad Tranquilliſſimum & Chriſtianiſſimum Principem conqueri ducentes neceſſarium, ſic poſtulant: „ Deprecamur piiſſimum & Chriſti amantiſſimum noſtrum Imperatorem, quatenus & *pia Lege ſanciat, neque Synodum illam, quæ poſt primam in Epheſo facta eſt, nominari, neque quidquam quod in ea actum eſt, tenere*. „

Ex quibus locis innoteſcit, ipſum Pontificem Maximum, ſuæ tamen auctoritatis tenaciſſimum vindicem, agnoviſſe & facto ſuo oſtendiſſe Principes hac divina pollere auctoritate, ut Acta, etiam Synodalia, Judicum Eccleſiaſticorum, contra Leges & Canonicas Sanctiones decreta, quibus & ipſa Epiſcoporum depoſitio & eorum Sacerdotalis privatio comprehenditur, valeant *caſſare*: vel, ut dicti *Vicarii Sedis Apoſtolicæ* loquuntur, *pia Lege ſancire, neque Synodum* talem *nominari, neque quidquid quod in ea actum eſt, tenere*.

Non eſſet difficile, hoc jus Regium ulterius pluribus ſtabilire, niſi ipſa rei evidentia ſufficeret, & id modo præclare præſtitiſſent viri celeberrimi, ac inter cæteros Hieronymus de Cevallos Tract. *De cognitione per viam violentiæ*: Franciſcus de Salgado Tract. *De protectione Regia vi oppreſſorum*; necnon in altero *De ſupplicatione ad Sanctiſſimum & de retentione Bullarum*: Arnulphus Ruſæus in Tract. *De Regalia*: Carolus Fevretius in Tract. *De abuſu*: necnon nominatiſſimi Pithæi *in probationibus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ*; qui licet variis nominibus utantur, non tamen eamdem ſignificant. Juvabit nihilominus, ſi idem Jus Regium a receptiſſima praxi confirmemus ac ſtabiliamus.

§. III.

Inveteratus Belgii uſus Caſſationem ad Cenſuras extendit.

SENATUS Belgicos ab omni memoria uſos fuiſſe remedio *Caſſationis* adverſus *Cenſuras Eccleſiaſticas*, dum *exceſſus & abuſus* id poſtulabant, jam a ſæculo teſtati ſunt Senatus & Magiſtratus Belgici: ut plane evincitur e Notis quas ſuper publicatione Concilii Tridentini circa annum 1565. miſerunt ad Belgii Gubernatricem tum Margaretam Parmenſem. In his enim Notis, inter *præcipua auxilia* quibus adverſus *Cenſuras* protegatur, tum Regia Dignitas, tum libertates & jura ſubditorum, *remedia* commemorant *caſſationis*. Neque aliter Concilii Tridentini publicationem, niſi his *remediis* ſalvis, decretam fuiſſe noſcitur.

Hunc conſtantem & inveteratum uſum etiam anno 1628. præclare vindicavit Senatus Brabantiæ in Conſulta ad Archiduciſſam Iſabellam, occaſione *Caſſatorialium* ab eodem Senatu conceſſarum, in quaſdam Monitoriales *excommunicationis*, omniaque inde ſecuta ac ſecutura; quas in Belgio Internuntius plane incompetenter & nulliter decernere attentarat.

Item anno 1708. in alia Conſulta idem præſtitit occaſione Decreti Romani, quo inter alia hujus Senatus Conſiliarii *Cenſuris* declarabantur irretiti, qui quomodolibet cooperati fuerant Sententiæ dicti Senatus, qua Archiepiſcopo Mechlinienſi idem Senatus præcipiebat, ut quaſdam ſuas *monitoriales* litteras ad Paſtorem Sanctæ Catharinæ Guillelmum Vande Neſſe tranſmiſſas, caſſet & annullet; omnibuſque tam Eccleſiaſticis quam ſæcularibus perſonis injungebat, ut *Cenſuris* in prædictis litteris *monitorialibus* præfati Archiepiſcopi appoſitis & comminatis, nullatenus obediant, eaſque nullius efficaciæ reputent. Extat hæc Conſulta hic ſub lit. *S*. Illa ad Iſabellam habetur ſub *C. in Appendice monumentorum* Tractatus noſtri *de Placito*; (*a*) in qua ita loquitur Senatus occaſione ſupra ictarum *monitorialium* quas in Belgio Internuntius decernere attentarat:

Nous avons trouvé neceſſaire pour la conſervation de la hauteur Roïale de Sa Majeſté, authorité de ce Conſeil, Privileges & Franchiſes de ce Pays d'y pourvoir de remede dont de touttems on s'eſt ſervi en ſemblables occurrences, decernant Lettres de caſſation contre l'indue publication & execution des dits Monitoires à la charge de ceux qu'il appartient, & ſuivant ce qu'on trouve préſcrit & ſtatué par les Edits & Ordonnances de ces Pays.

Ac inter alia quibus factum ſuum vindicat Supremus Senatus, hæc habet: *Il ſuffira*, Madame, *citer quelques* (Exemples) *nouveaux & dont la mémoire eſt encore toute fraiche, comme celui .... des Peres Auguſtins de cette Ville, pour le Fils du Conſeiller Maes leur Religieux, qui furent excommuniez par le P. Prieur des Chartreux, commis par Sa Sainteté pour exploiter certaine Bulle Papale, a' laquelle ils ne voulurent obeir: & fut la publication de l'Excommunication à leur Requeſte caſſée, & leur Egliſe, qui avoit enſuite d'icelle été ſerée, ouverte, & le Service Divin qui avoit ceſſe, repris & continué comme auparavant.*

Un autre des Peres Minimes qui ne voulurent admettre certain Ordre venu de Rome, à faut de Placet, par Ordre du Sereniſſime Archiduc de glorieuſe mémoire.

A ces exemples de ce Pays de Brabant, on ajoute encore un tout nouveau de Flandres, à ſçavoir une Excommunication de l'Evêque de Bruges qui a été caſſée par le Conſeil de Flandres; & le dit Evêque s'en étant plaint au Conſeil Privé, icelui lui a ordonné par lettres cloſes, de renvoyer la dite Excommunication.

His addi poteſt Sententia Magni Conſilii Mechliniæ lata nuperrime menſe Septembri anni 1722. de qua ſequenti Capite latius. Hac Sententia ita decernitur in verbis: *La Cour declare les Lettres monitoires & Decret de l'Excommunication du 12. Novembre 1721. cy mentionneés, & tout ce qui eſt enſuivi, nulles & de nulle valeur, incompetemment decernées, attentatoires à la juriſdiction de Sa Majeſté, & contraires aux Loix fondamentales de ces Pays. Fait defenſe à Maitre Charles de la Ramée Curé de Fumay de s'en ſervir ou prévaloir, à peine de cinq cens écus d'emende.*

Pluribus exemplis hæc res confirmari poſſet; ſed uſus adeo inveteratus & notus pluribus non indiget. E re tamen erit in ejus commendationem oſtendere hunc uſum Belgicum plane conformem eſſe aliorum Regnorum praxi, ſignanter Galliæ, Hiſpaniæ & Germaniæ. (*b*)

§. IV.

Eadem Praxis in Gallia & Hiſpania viget.

CAſſationis *remedia* adverſus *Cenſuras* incompetenter attentatas etiam in Regno Galliæ eſſe uſitata, notiſſimum eſt: immo hanc conſuetudinem inter *libertates Eccleſiæ ſuæ* referre non dubitant Galli, uti videre eſt apud Pithæos in Probationibus Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ, ubi caput ſextum inſcribitur: *Monitions & excommunications de diverſes ſortes, declarées abuſives.*

No-

(a) Extat iſte Tractatus Tomo IX. hujus editionis.

(b) Eſpenius addere potuiſſet uſum hunc a Venetis quoque obſervari. Hujus praxeos exemplum proſtat erudiendæ poſteritati in diſſidio quod ineunte ſæculo decimo-ſeptimo inter Paulum V. Summum Pontificem & Rempublicam Venetorum concitatum eſt. Legantur ſcripta quæ de eo negotio tum a Bellarmino, tum a Scriptoribus Venetis elaborata ſunt.

Notatque Fevretius hujus Regni Practicus peritissimus, Tractatu *de abusu cap. 2. lib. 1. n. 11.* quod forma qua super appellationibus tanquam *ab abusu* pronuntiatur, sit: *Qu'il a eté mal, nullement &* abusivement *fulminé, decreté* & *appointé; que tout ce qui a eté fait, est* casſé, revoqué *&* annulle.

Multa quidem in hanc rem adduci possent exempla: verum hoc memorabile unum adducemus, quod dicto Cap. 6. refertur *num. 21. & 22.*

Anno 1626. Episcopus Virdunensis Franciscus a Lotharingia (*de Lorraine*) publicaverat quasdam *Monitoriales*, quibus sub pœna *excommunicationis* ipso facto incurrendæ, reparare monebantur omnes & singuli, qui quidquam attentaverant super bonis, ædificiis, juribus, jurisdictione, reditibus, & proventibus Ecclesiarum, aut Monasteriorum.

Ab his *Monitorialibus* Procurator Regius appellat tanquam *ab abusu*: mandatque Senatus Regius per provisionem, ut dictæ litteræ *Monitoriales* tanquam indebite & contra formas ordinarias factæ tollantur, præsensque Arrestum in locum earumdem *Monitorialium* affigatur, ne quis illius ignorantiam prætexere queat.

Episcopus hujus Arresti & Affixionis conscius, mox dictum Procuratorem tanquam Jurisdictionis & immunitatis Ecclesiasticæ manifestum infractorem, declaravit *excommunicatum*, & Sententiam excommunicationis publicavit: inhibens omnibus suis subditis cum dicto Procuratore Regio jam *excommunicato*, communicare sine sua speciali licentia.

Ab hac rursus *excommunicationis* declaratione appellatum fuit tanquam *ab abusu*; prodiitque 13. Februarii 1627. Sententia a Senatu Regio in verbis: *Avons* casſé, *sevoqué & annullé les actes des pretendus* Monitoire *&* Excommunication, *signé François de Lorraine, comme abusifs, scandaleux, remplis d'impostures, & faux faits*, prejudiciables a l'authorité du Roy, repos & tranquillité publique, *& ordonné que les dits actes des pretendus* Monitoire *&* Excommunication, *seront lacerés & brulés en la place publique de cette Ville par l'executeur de la haute Justice; & que si des dits actes il se trouve quelque cose d'escrit & mis és registres & Greffe du dit Evêche, il en sera tire & osté, ou tellement rayé & biffé*, que rien n'en puisse paroitre, ou estre leu a l'avenir: *avons fait & faisons inhibitions & defenses à toutes personnes, de quelque qualite & condition qu'elles soient, de retenir aucune copie des dits actes pretendus* Monitoire *& excommunication; ainsi leur enjoignons de les apporter par devers nous, vingt-quatre heures apres la prononciation du present Arrest, pour être* supprimés; *mesmes a tous Curez, Vicaires & autres Ecclesiastique de les recevoir, publier, ou souffrir publier, sous poine d'être punis* comme criminels de leze Majesté.

Ex his elucet, etiam Regios Galliæ Senatus cassare & annullare Acta prætensæ *excommunicationis* alteriusve *Censuræ* attentatæ per abusum Jurisdictionis Ecclesiasticæ, in præjudicium Regiæ auctoritatis, pacis ac tranquillitatis publicæ, ne eorumdem Actorum ulla supersit memoria, aut eorum ulla habeatur ratio. (*a*)

Quod Hispaniam attinet, meretur hic notari, quod præfatus Fevretius lib. 1. cap. 2. n. 16. refert e Francisco Salgado de hujus Regis Praxi, dum recurrentes ad Regem *Censuris Ecclesiasticis* afficiuntur; quam cum Praxi Galliæ convenire ibidem testatur: „ Ils pratiquent aussi en Espagne, *inquit*, que de l'„ instant qu'on s'est pourveu par Recours au Conseil du Roi, „ le Juge ou le Commissaire *in partibus* pour l'execution des „ Rescripts Apostoliques ne peuvent plus passer outre, ains „ doivent deferer à l'opposition, ou à l'appel, jusques à ce „ que le Conseil du Roi ait retenu ou renvoié la cause.

„ Que s'ils entreprennent au prejudice de l'instance de passer outre a quelque execution verbale ou réelle, *le Conseil* „ casse *cette procedure comme faite par attentat*: même en cas „ que le demandeur eût obtenu à la Rote des Lettres executoriales, aprés le Recours formé contenant *clause d'excommunication* contre ceux qui voudrient empescher l'execution „ des Rescripts Pontificaux.

„ *Les Juges Royaux d'Espagne n'y ont point d'egard*: au contraire ils font saisir & les impetrans & les porteurs des „ Bulles, les privent de leurs temporalités, s'ils sont beneficiers, ou s'ils sont laicques, les banissent des Etats du Roi „ d'Espagne, s'ils se rendent contumaces, *cum crescente contumacia crescere debeat & pœna, L. Relegati in fine, de pœnis*: „ *aggravant enim* violentiam, comme dit Salgado *c. 20. par. 2.* „ *num.* 37. quia Regi per contemptum suæ Jurisdictionis illuditur, & Senatus auctoritatis detrahitur.

„ Et par ainsi le Juge Ecclesiastique en Espagne ayant les „ mains liées, *pendente Recursu*, tout ce qu'il fait est *nul*, & „ les *excommuniés per hujusmodi litteras executoriales* pro non „ excommunicatis habentur, comme l'assure le même Salgado.

§. V.

Conformis est Praxis Germaniæ.

EAMDEM praxim eumdemque usum etiam vigere in Germania evincunt exempla illustria Augustissimorum Imperatorum Josephi I. gloriosæ memoriæ & Caroli VI. feliciter regnantis.

Anno 1707. die 27. Julii Clemens XI. ediderat Bullam aliquam, qua prætendebat non solum annullare concordiam quamdam initam super hybernis stationibus Militum Germanorum in Ducatu Parmæ & Placentiæ, verum etiam confirmare seu publicare *Ecclesiasticas Censuras Sedi Apostolicæ reservatas*, contra Cæsareos Ministros, Commissarios, Milites, &c.

Imperator Josephus I. advertens hanc Bullam *non ad defendendam hæreditatem Domini, sed ad* Jura Imperialia *super Ducatibus Parmæ ac Placentiæ porro* usurpanda *tendere*, seque *a Lege Divina & humana, recta ratione, Gentium jure & aliis justitiæ pietatisque principiis* moneri ad *suorum & Imperii Jurium defensionem*, non dubitavit, *habito* tamen prius *Consiliariorum suorum arcanorum totiusque Consilii Imperialis Aulici scrutinio, consultis etiam extraneis præstantibus Theologis, Canonumque & Legum Civilium peritis*, pro suorum atque Imperii Jurium tutela, per Diploma Viennæ datum 26. Junii 1708. solemnissime præfatam Bullam Pontificiam *cassare, annullare, abolere, irritam & injustam decernere*, unaque *inhibere omnibus ac singulis Ecclesiasticis ac sæcularibus ipsius & Imperii Vassallis, Ministris ac subditis .... sub gravissima*, inquit, *nostra & Imperii indignatione, omnium bonorum confiscatione, corporalique pœna, ne quam rationem ejus, quod in adducto scripto* (eadem Bulla) *continetur, in* ulla re *habeant; sed districte mandamus, ut nostris Jussibus & Ordinationibus constanter & debite pareant, dum vicissim protectionem nostram clementiamque Cæsaream fidelibus ac obedientibus impertiri non intermittemus*. Habetur sub littera *T.*

Cum interregni tempore sex Doctores Ecclesiastici Facultatis Juridicæ Coloniensis contra jus & fas incompetenter Recursum instituere attentassent ad Dominum Nuntium Coloniensem nunc Cardinalem Bussi, adversus paulo ante electum Decanum, Doctorem Gasparum Josephum Huygens, ab eoque impetrassent *Decreta quadam comminatoria & executiva* excommunicationis adversus eumdem: S. Cæsarea & Catholica sua Majestas post Solium Imperiale conscensum, ex Juris Constitutionumque Imperialium præscripto, *Decreta præfata* excommunicationis, *utpote ex se nulla & invalida*, cassavit, *annullavit, abolevit, nullaque declaravit: ac insuper memoratorum sex Doctorum Ecclesiasticorum universos temporales reditus* in pœnam temerarii Recursus, *sequestrari jussit*, per Mandatum Viennæ datum 31. Jan. 1713. Habetur sub littera *V.*

Tanti Principis exemplo, ex cujus auctoritate & nomine Senatus Belgici nunc feliciter Jus dicunt & Justitiam administrant (*a*), in hujus Juris praxi & exercitio confirmari debent iidem Senatus; itemque exstimulari ad facile & benigne oppressos subditos adversus *Censuras illegitimas* potenter protegendum.

CAPUT VI.

De Immissione in Ecclesiasticorum temporalia.

§. I.

Princeps coactiva in Ecclesiasticos pollet potestate.

POSTQUAM egimus de *Judiciis possessoriis*, itemque de *Remediis cassatoriis*, reliquum est ut nunc agamus de *mulcta impositione*, vel etiam *confiscatione*, aut *Immissione in Ecclesiasticorum temporalia*, quando excessus & abusus id postulant: quo remedio Princeps ejusque Consilia, Judicata sua, adversus Superiorum & Judicum Ecclesiasticorum resistentiam, debite mandant executioni; eorum vim cohibent, ac una eos in officio atque intra legitimos justitiæ limites continent.

Quin Rex hac potestate coactiva in Ecclesiasticos polleat, nullum est dubium; & naturaliter ac necessario sequitur ex iis quæ supra Cap. 1. latius deducta sunt.

Cum enim ibidem ostensum sit, Principes ad hoc a Deo positos ut subditos, præcipue Clericos, tanquam infirmiores, adversus *vim & violentiam* potenter vindicent ac protegant, signanter, dum hæc ab ipsis Superioribus & Judicibus Ecclesiasticis infertur, ut ita tranquillam ac quietam conservent Rempublicam, res per se loquitur, Principes hac potestate coactiva pollere.

Violentiæ etenim & oppressiones præcipue Superiorum reprimi nequeunt, nisi validiori manu & pœnarum timore. Hinc postquam dixit Apostolus, *omnem animam*, adeoque & omnem Clericum Principibus subjici, mox monet: *Non enim sine causa* gladium *portat: Dei enim Minister est*, vindex in iram *ei qui malum agit*. Rom. c. 13. v. 1. & 4.

Hanc potestatem in Principibus Ecclesia etiam semper agnovit, dum eos *pacis Ecclesiasticæ custodes, Canonumque vindices Fidei orthodoxæ defensores, Ecclesiæ Tutores, Propugnatores ac Protectores* constanter appellat, eisque ob oculos serio ponit, *Regiam potestatem* ipsis *maxime ad Ecclesiæ* præsidium „ esse collatam, „ ut

(a) Ubi agitur de Judicio lato in causa *appellationis ex abusu censurarum*, id exoptare possunt Galli Præsules, ut quod art. 35. Edicti dati mense Aprili 1695. præscriptum fuit, a Judicibus diligenter observetur. Id autem statutum est. *De procéder aux jugemens des appellations comme d'abus, avec tant de diligence & de circonspection, que l'ordre & la discipline Ecclésiastique n'en puisse etre alterée, & qu'au contraire elles ne servent qu'à les maintenir dans leur pureté suivant les saints Décrets, & à conserver l'autorité légitime & nécessaire des Prelats, & autres Superieurs Ecclesiastiques.*

(a) Hæc scribebat D. Van-Espen an. 1724. quo tempore Carolus VI. Imperator Belgii Austriaci Princeps erat supremus.

„ ut ausus nefarios comprimendo, & quæ bene sunt statuta „ defendant, & veram pacem his quæ sunt turbata restituant." Qua enim ratione *ausus nefarius* compriment; *quæ bene sunt statuta* defendent; *veram pacem his quæ sunt turbata* restituent; nisi *gladio* illo seu potestate coactiva, *in defensionem Sanctæ Dei Ecclesiæ divinitus ordinato*?

Hinc jam pridem quatuor Provinciarum Episcopi in Concilio Parisiensi relato apud Gratianum *Can.* 20. *caus.* 23. *quæst.* 5. *anno* 829. hujus Regalis potestatis & auctoritatis meminerunt. „ Principes seculi, inquiunt, nonunquam *intra* Eccle„ siam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem *potesta*„ *tem* disciplinam Ecclesiasticam muniant. Ceterum intra *Ec*„ *clesiam* potestates necessariæ non essent, nisi ut quod non „ prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas „ *hoc impleat per disciplinæ* terrorem. Sæpe per regnum terre„ num cæleste regnum proficit: ut qui intra Ecclesiam positi „ contra fidem & *disciplinam Ecclesiæ* agunt, *rigore Principum* „ *conterantur*; ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ humilitas „ exercere non prævalet, *cervicibus superborum* potestas Prin„ cipalis imponat, & ut venerationem mereat, *virtutem po*„ *testatis impertiat*.

§. II.

Principes hac coactiva potestate semper usi sunt.

PRINICIPES hac divina utentes potestate ab omni tempore, pro exacta Canonum Legumque custodia, pœnas adversus infractores, etiam Clericos, decreverunt; ut ita pacem & tranquillitatem publicam in Ecclesia & Republica manutenerent, quæ ab inviolata Canonum, Legumque observantia omnino dependet.

Hujus rei exempla innumera exhibet Codex Justinianæus, ac nominatim *l.* 4. Auth. *Presbyteri*, Auth. *Interdicimus*, & *l.* 31. *de Summa Trinitate*, item *l.* 2. *de Episcopali Audientia*, & *l.* 2. *Ne sanctum Baptisma iteretur*.

Et ut nihil dicamus de aliis, quæ ex Codice Theodosiano, itemque ex historia sive sacra sive profana adduci possent, idem quoad Belgium nostrum, testantur Edicta nostrorum Principum, ac signanter de 12. Septembris 1485. de 20. Maji 1497. de 1. Augusti 1521. de 17. Julii 1526.

Ac quidem illud de 1. Augusti 1521. pro inviolabili ejus observantia continet in verbis: *En* contraignant *& faisant* contraindre *a l' entretenement & observation d' icelle* Ordonnance, *les Eveques, Officiaux Scelleurs, Scribes, Promoteurs & autres Officiers des Cours spirituelles . . . par saisissement & mise en votre main de tout leur temporel, & par toutes voyes deues & accoustumees*.

Notanda est ratio quam Carolus V. æternæ memoriæ in præcitato suo Edicto die 17. Julii 1526. allegat, qua se motum dicit, hoc Edicto providere, *pœnis coactivis*, inter cætera, adversus vehementes quosdam declamatores Monachos, aliosque, qui e suggestu occasione Lutheranæ & aliarum hæresum inconsiderate deblaterabant; nempe, quod *ipsi ad honorem & laudem Dei omnipotentis* specialiter incumbat, manutenere *sanctam Fidem, Statuta, & Ordinationes Sanctæ Ecclesiæ Romanæ*, seu in eorum observantia suos conservare subditos.

Eadem Regalis auctoritas & potestas apparet in Litteris Regiis pro exacta Concilii Tridentini executione ad Episcopos & Senatus Belgicos datis 24. Julii 1565. his etenim hæc duo caventur, primo ut dicti Senatus advigilent & attendant *non seulement sur les Seculiers, mais aussi si les* gens d' Eglise *feront chacun en son endroit leur Office, selon les* Canons *&* Decrets *du dit S. Concile*. 2. Quod si contingat ipsos Archiepiscopos, Episcopos, cæterosque Ecclesiasticos muneri suo deesse adimplendi præscripta dictorum *Canonum & Decretorum*; eos potestate Regia ad id compellendos, *soit* par saisissement de leur temporel, *ou par telle autre vois deve & raisonnable que sera trouvè au cas apartenir*.

§. III.

Hæc Principis potestas sese etiam extendit ad Censuras Ecclesiasticas.

CUM communis tranquillitas nunquam periculosius funestiusque perturbetur quam per præcipites *Censuras*, quas Ecclesiastici, pro dominandi libidine, nonnunquam leviter & inconsiderate infligunt; non ut defendant hæreditatem Domini, aut indisciplinatos corrigant, sed ut jura Regia invadant, supremam Potestatem vilipendant, viros bonos vi opprimant; etiam remedio *Immissionis* in eorum *temporalia*, aliisque pœnis coactivis Principes eorumve Consilia usi sunt, ut hunc abusum comprimant; Judices Ecclesiasticos impediendo ad ejusmodi Censuras præcipites convolare, vel etiam ipsis præcipiendo ut nulliter latas revocent, ac ita proprium factum in *temeritatis pœnam* destruant ac cassent.

„ Licitum est Principi (*inquit Joannes Parisiensis*) abusum „ gladii spiritualis repellere eo modo quo potest etiam per gla„ dium materialem, præcipue ubi usus gladii spiritualis vergit „ in malum Reipublicæ, cujus cura Regi incumbit; aliter enim „ gladium sine causa portat. *Tractatu de Potest. Reg. & Pap. cap.* 21. *ad* 37.

Neque rem claram pluribus elucidare opus est: ad quid enim utilis esset adversus violentas Censuras ad Principem Recursus, si hac non polleret potestate? *Si hujusmodi pœnarum comminatio* (inquit laudatissimus Salgado) *Principi permissa non fuisset, inutilis foret Regii recursus invocatio; quia raro aut nunquam desisteret Judex a semel illata violentia*. In Tract. de *Protect. Reg. Epil. Proœm.* Verum hoc Jus Regium perpetua praxi conservatum ostendemus.

§. IV.

De Praxi Belgica.

JUdices Regios hac auctoritate ab omni memoria in Belgio usos, ut Censuras impedire possint, vel ad revocandum cogere Ecclesiasticos remedio immissionis in eorum temporalia, quando excessus & *abusus id postulant, jam plus quam a sæculo testati sunt Senatus ac Magistratus Belgici in Annotatis ad *Sess.* 25. *Conc. Trid. c.* 3. *de Reform.* quæ compendio exhibet Antonius Anselmo in *Triboniano Belgico* cap. 32. necnon vir ille undequaque maximus Petrus Stockmans in *Jure Belgarum*.

Testatur etiam Bertrandus Loth Dominicanus apud Duacenses Doctor Theologus in Resolutionibus Belgicis *Tract.* 2. *art.* 9. *n.* 16. quod Arthesiani ad eumdem Concilii Tridentini locum, in sua consultatione annotarint, *quod Judices laici semper arrestarint bona temporalia Episcoporum & generaliter omnium Judicum, Officiariorum, & personarum Ecclesiasticarum, cujuscumque dignitatis & conditionis fuerint, ad impediendas eorum Censuras, interdicta, excommunicationes, & revocandas illas quæ per ipsos declaratæ & executioni mandatæ fuerunt, quando ipsi laici Judices id expedire judicaverit*.

Quamquam nihil magis authenticum adferri possit, quo antiquissimus ille ac constans usus, necnon eum vindicandi intrepidus Consiliorum zelus comprobetur; e re tamen erit pro conservatione hujus perpetui usus quædam exempla domestica referre, quæ absoluto Concilio Tridentino contigere; ut ita eluceat, eum usum etiam post illud Concilium perseverasse ac conservatum fuisse sedulo.

Anno 1618. quædam Anna de Bilhé ejusque Fratres, proles Caroli de Bilhé, *Litteras Monitoriales* cum clausula *sub pœna excommunicationis* ad finem revelationis (quarum meminit Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *c.* 3. *de Reform.*) impetraverat in Curia Romana, easque Officialis Archiepiscopi Mechliniensis 31. Aprilis ejusdem anni, per Parochos & Concionatores in Civitate Bruxelensi publicari fecerat.

Cum autem hujusmodi *Litteræ Monitoriales* nec ante, nec post Concilium Tridentinum hic fuissent receptæ, easque Officialis publicari mandasset sine prævio *Placeto Regio*: indilate ad instantiam Officii Fiscalis expeditæ fuerunt per Consilium Brabantiæ die 5. Maji *cessatoriales* factæ executionis & publicationis dictarum Litterarum *Monitorialium*; injunctumque expresse & severe inter cæteros *Officiali Mechliniensi, Plebanis, Pastoribus & Vice-Pastoribus, qui præfatam Bullam & Mandatum publicarant, sub gravibus mulctis, etiam injectionis manus in temporalia bona*; ut *præfatum Mandatum dicti Officialis ac subsecutam publicationem ejusdem & quidquid inde dependet, suis sumptibus, damnis & interesse cassent, revocent & annullent, pœnisque caveant a similibus imposterum attentandis sub gravioribus pœnis*.

Quibus peractis Internuntius Apostolicus jussit Consiliarium & Procuratorem Generalem Brabantinum, qui dictas Cassatorias impetraverat, Litteris suis die 28. Junii 1672. affixis ad valvas Ecclesiarum 30. sequenti, citari infra trinum biduum coram Auditore suo, ad ibidem defendendam præfatam Cassationem, & probandum quod non incidisset in Excommunicationem. Alias contra ipsum pronuntiandum Decretum *Excommunicationis*, illudque in forma publicandum.

Quod inauditum attentatum cum directe offenderet tum supremam Principis & ipsius Brabantiæ Senatus auctoritatem, tum Privilegia & Patriæ consuetudines, præmemoratus Consiliarius ac Procurator Generalis 3. Julii a Brabantiæ Senatu petiit ac obtinuit Litteras cassatorias *dictæ citationis ac affixionis cum omnibus inde secutis ac secuturis*; ad onus præfati Domini Internuntii, ejus Autoris, dicti etiam Officialis, aliorumque omnium Ecclesiasticorum, *cum licentia injiciendi manus in bona eorum temporalia*. Binæ hæ Litteræ cassatoriæ extant in Appendice Monumentorum Tractatus nostri *de promulgatione Legum Ecclesiasticarum*. (a).

Anno 1652. intendebat Archiepiscopus Bisontinus procedere ad executionem cujusdam Sententiæ *Excommunicationis*, quæ ei demandata erat per Auditorem Generalem Cameræ Apostolicæ, idque ad indebitam instantiam Henrici Otthevin.

Archidux Leopoldus, tum Belgii Gubernator, hujus *rei* habita certa informatione a Senatu Dolano, litteras scripsit ad memoratum Archiepiscopum, „ à fin qu' il tienne en état & „ surseance l' execution de la Sentence d' excommunication, „ dont il seroit chargé par l' Auditeur general de la Cambre „ Apostolique.

Cumque Archidux timeret, ne eo non obstante dictus Henricus Otthevin præfatam Sententiæ *Excommunicationis* executionem urgeret, vel etiam ipse Archiepiscopus Bisontinus ad præfatam executionem ultro prosiliret, dictum Senatum de ea re certiorem reddidit per litteras die 9. Octobris 1652. ac una in sequiorem casum monuit: „ Si avant qu' il (*Henry Otthævin*) „ ne cesse, vous pourrez saisir son bien & les revenus de sa „ prebende, estant de votre ressort, memes proceder à la vent „ d' iceux: comme aussi en cas que le dit Archevéque persi„ steroit de ne vouloir surseoir la dite execution, de proce„ der au saisissement des biens de son Evéché." *Habentur hæ litteræ sub* X.

At-

(a) Extat iste Tractatus Tom. IX. hujus editionis.

Atque ex iis quæ supra cap. 3. §. 6. relata sunt, patet, Consilium Flandriæ an. 1666. arcte interdixisse Episcopo Iprensi, ne in præjudicium instituti ad Regem recursus & propositæ recusationis procederet ad comminatam *suspensionem a divinis sub pœna ducentorum aureorum coronatorum*. Cumque hac interdictione non obstante Episcopus ad *suspensionem* prosiluisset, præfatum Consilium per Decretum 21. Martii 1668. dictæ Censuræ effectum suspendit, iteratoque Præsuli inhibuit, ne quid ulterius attentaret, sub „ pœna, quod comminata 200. aureo„ rum coronatorum pœna decerneretur, ac insuper ipsius bo„ nis temporalibus manus injicerentur. "

Utque ad hæc tempora propius accedamus, supremus Brabantiæ Senatus per Sententiam latam 27. Octobris 1707. manutenuerat Pastorem Sanctæ Catharinæ in urbe Bruxellensi, in pacifica possessione sui Pastoratus omniumque eo pertinentium, adversus violentam ac præcipitem suspensionem a functionibus Pastoralibus per D. Archiepiscopum Mechliniensem, nullo servato Juris ordine *via facti* inflictam.

Atque ob Archiepiscopi resistentiam pro executione hujus Sententiæ, Arresta in proventus Episcopales vigore ejusdem Sententiæ, necnon specialis Senatus facultates, fuerant injecti. Archiepiscopus horum habita notitia, ad onus dicti Pastoris emisit litteras Monitoriales, quibus ipsi districtissime præcipit, ut præfatam Sententiam tamquam invalidam & irritam habeat, nec in vim ejusdem Sententiæ ullum actum committat: deinde ut dicta Arresta a potestate laica in proventus Archiepiscopales injecta levari curet: demum ut formulario Alexandri VII. juxta Clementinam, *Vineam Domini sabaoth* (quamvis hactenus nullatenus placetatam) subscribat, idque intra novem dies sub pœna *Excommunicationis* ex nunc pro tunc incurrendæ.

Brabantiæ Senatus censens hujusmodi attentatum novam esse inventionem, qua & prærogativæ Regiæ & Consiliorum auctoritas & subditorum Jura funditus ad Ecclesiasticorum arbitrium convellerentur ac tollerentur, ac directe Patriæ Legibus & libertatibus, necnon publicæ quieti adversari; 24. Februarii 1708. Decretum ad instantiam Procuratoris Regii tulit, in verbis; „ Ordonnons à l' Archevêque de *casser & annuller le* „ *dit Monitoire* & tout ce qui en pourroit suivre, & d'en fai„ re apparoître endeans trois jours, à *peine de provision ulte-* „ *rieures*; & sans prejudice de ce, interdisons à tous nos su„ jets, de tel état & condition qu'ils puissent être, *Eccle-* „ *siastiques* ou seculiers, de publier, faire ou laisser publier la „ dite *Censure* comminée en aucune maniere, directement ou „ indirectement. Defendons aussi à nos sujets de tel état ou „ condition qu'ils puissent être, *Ecclesiastiques* ou seculiers, „ *d'obeir à la dite Censure comminée, & à ce qui pourroit s'* „ *ensuivre, d'y deferer ou d'y avoir egard en aucune manie-* „ *re*, à peine que les contrevenans à l'une de toutes ces cho„ ses seront punis comme *infracteurs de nos droits & baute-* „ *urs, & perturbateurs du repos public*. Declarons que les *Su-* „ *perieurs de tous les Ordres*, & tous autres devront être re„ sponsables pour la contravention de ceux qui leur sont sou„ mis. "

Illud in hac causa attendi meretur, quod Brabantiæ senatus ob rei gravitatem, utque efficacius Archiepiscopi *vim* sisteret ac paci publicæ prospiceret, consultum duxerit, tum Consilium Status commissum ad Regimen Belgii, tum Status Brabantiæ de iis per litteras reddere certiores.

Ad quas nomine Regis rescripsit Consilium Status: " Nous „ avons reçu & vu ce matin ce que vous nous avez averti „ par votre lettre d'hier au sujet de la requête, qui vous a „ été presentée par notre Procureur General pour le maintien „ de notre authorité & de votre jurisdiction, au sujet du mo„ nitoire & commination d'excommunication de l' Archevê„ que contre le Pasteur de Sainte Catherine Vande Nesse; nous „ vous dirons, que vous pourrez en user comme vous & les „ autres nos Consaux sont accoutumez de faire en tels & pa„ reils cas. "

Statuum autem Brabantiæ Deputati ita respondent: „ Nous „ ne pouvons manquer de vous faire savoir, que comme les „ Seigneurs & Etats (*de Brabant*) ont toujours combattu „ avec zele & à toutes forces pour le maintien des loix fon„ damentales, des immunitez & des privileges de ce Pays con„ tre les entreprises deraisonnables & inouës de la Jurisdiction „ Ecclésiastique & autres, nous sommes votre coté, vous as„ surans que nous y donnerons la main bien aise de voir, „ que vous en avez fait de meme de tout notre pouvoir.

Ex quibus elucet hanc Brabantici Senatus agendi rationem tum a Belgii Moderatoribus, tum a Patriæ Patribus (adeoque & ab ipso Statu Ecclesiastico) multum fuisse commendatam ac comprobatam.

Quo prudenti Senatus moderamine, dictæ *Monitoriales* remanserunt inanes; & tranquillitas publica, jam periculose perturbanda, stabilita ac conservata fuit.

His addere lubet exemplum novissimum Magni Mechliniensis Consilii. Archidiaconus Faminiensis plane incompetenter ad instantiam Pastoris Oppidi Fumacensis attentarat *excommunicare* Magistratum ejusdem Oppidi occasione contentionis inter ipsos exortæ super proprietate domus a Pastore inhabitatæ ejusque appendicum; idque notorie in formalem contemptum & vilipendium supremæ auctoritatis ac jurisdictionis Suæ Majestatis, necnon Legum fundamentalium Patriæ; ut latius exponitur in Decreto sub littera *T.* quod ad instantiam Procuratoris Regii tulit 19. Julii 1722. præfatum Magnum Consilium; quo decernitur in verbis.

„ Le tout quoy consideré & rapport fait, les Chambres „ assemblées la Cour declare les *Lettres monitoires* & *Decret* „ *d' Excommunication* du 12. Novembre 1721. cy mentionnées „ & tout ce qui est ensuivi, *nulles & de nulle valeur, incom-* „ *petemment decernées, attentatoires a la Jurisdiction de Sa Ma-* „ *jesté & contraires aux Loix fondamentales de ces Pays*. Fait „ defense à Maitre Charles de la Ramée Curé de Fumay *de* „ *s'en servir ou prevaloir, à peine de cinq cens sous d'amend;* „ *luy ordonne de le faire retracter endeans le mois, & de fai-* „ *re constrer aux Conseilliers Fiscaux de l'avoir ainsi effectue,* „ *pendant le dit terme, à peine d'ulterieure provision*. *Ordon-* „ *ne* que cette soit leue, publiée & affichée au dit Fumay & „ Revin: accorde au Remonstrant lettres d'adjournement „ personnel à charge du dit Curé avec clause d'annotation & „ *saisissement de son temporel*. "

§. V.

Conformis est Praxis Germanica.

GERMANIAM eodem jure uti quo Belgium, satis evincunt exempla illustria Augustissimorum Imperatorum Josephi & Caroli VI. quæ supra §. 5. §. 5. retulimus.

In priori enim videmus Augustissimum Imperatorem Josephum inhibentem *omnibus & singulis Ecclesiasticis* . . . . sub gravissima ipsius & Imperii indignatione, *omnium bonorum confiscatione, corporalique pœna*, ne quam rationem *Ecclesiasticarum Censurarum Sedi Apostolicæ reservatarum* in illa re habeant.

In altero Clementissimus Dominus Rex noster ac Imperator feliciter regnans Carolus VI. *Decreta* quædam *excommunicationis utpote ex se nulla & invalida cassat*.

Sex Doctorum Ecclesiasticorum Facultatis Juridicæ Coloniensis, *universos temporales reditus in pœnam temerarii recursus* ad Nuntium Coloniensem instituti *sequestrari jubet*.

" De reliquo iisdem . . . . præcipit & injungit, quod Acta „ omnia coram dicto . . . Nuntio producta repetant, & una „ cum Decretis hujus causæ inde emanatis retractari faciant ... „ sin secus comminata pœna cum debito rigore contra ipsos „ ad executionem deducetur.

§. VI.

Idem usus viget in Regno Galliæ.

GALLORUM praxim conformem esse huic Belgarum & Germanorum usui, notius est quam ut probari debeat. E re tamen erit ex innumeris exemplis pauca commemorare.

Joannes *Du Quesne* Presbyter obtinuerat in Curia Romana quasdam Monitoriales & Censuras adversus Franciscum *Charmolue* Presbyterum Canonicum Collegiatæ S. Audomari, easque exequi curaverat per quemdam cursorem & executorem Presbyterum earumdem Censurarum; idque contra præscripta Pragmaticæ Sanctionis, Regiarum Ordinationum, & Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

Ab his omnibus tamquam ab abusu appellat dictus *Charmolue* ad Regium Parlamentum, a quo die 27. Augusti 1502. prodiit Sententia, qua declaratur: *Qu'il a esté mal fait, procedè & fulminè, executè, admonestè & inhibè*: ac una injungitur tam ei qui has censuras obtinuerat, quam qui eas executioni mandarat, „ a faire casser, revoquer & annuller les dits Cen„ sures, monitions & fulminations & tout ce que s'en est „ ensuivy; & faire bailler l' absolution a leurs propres cousts „ & depens, tant au dit Appellant, qu'au Doyen, Prevost, „ Chanoines, & Chapitre de la dite Eglise S. Omer, & tous „ autres qu'il appartiendra & qui pourroient estre compris „ esdits monitions, fulminations & Censures, & d'en certi„ fier la dite Cour dedans le lendemain de le saint Martin.

Cumque præfatus *Charmolue*, adversus quem dictæ Censuræ fuerant executioni datæ, antea obtinuisset Sententiam manutenentiæ pro dicto Canonicatu S. Audomari, etiam, eadem Sententia, mandatur „ a laisser jouyr & user le dit Charmo„ lue appellant, des dites Chanoinie & Prebende, fruits & „ revenus d'icelles, selon la Sentence de maintenuë per lui „ obtenuë contre le dit Du Quesne le vingt neuvième Avril „ l'an mil cinq cens.

„ Et outre fait la Cour defenses aux dits Prevost, Doyen, „ Chanoines & Chapitre, de non obtemperer aux dites Cen„ sures & fulminations, & de ne cesser le divin Service soubs „ ou au moyen d'icelles. *Annectitur Sententia sub litt.* Z. *quæ* „ *etiam extat in* probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallica„ næ *cap.* 6. *n.* 8. *folio* 202.

Anno 1503. septima Septembris similis lata fuit Sententia in favorem Jacobi *Damoncourt* Præpositi ac Canonici S. Justi Lugdunensis, & Regii Procuratoris Generalis ei juncti, appellantium a quibusdam citationibus, excommunicationibus, interdictis, fulminationibus aliisque Censuris Ecclesiasticis, per quemdam Petrum *Filiolier* Presbyterum impetratis, executioni datis ac publicatis.

Qua Sententia Curia declarat: " Qu' il a esté mal & abusi„ vement fait & procedé aux dites citations, fulminations, „ publications, & Censures: *ac ulterius condemnat dictum* Fi„ liolier *Presbyterum* a les faire casser, revoquer & annuller „ a ses propres cousts & depens, & de ce avoir fait, certi„ fier la dite Cour.

„ Et sont defenses faites au dit (*Filiolier*) & tous autres „ qu' il appartiendra, sur peines de cent marcs d'or a appli„ quer au Roy, de ne soy aider ne user doresnavant de tel„ les Censures, fulminations, ne autres contraires & dero„ geans aux SS. Decrets & Ordonnances Royaux: & aux „ *Pre-*

Prevost & Chapitre de la dite Eglise de S. Just de n'y obeir ne obtemperer ; & leur sera fait commandement par le dit Sieur & la dite Cour , aux peines que dessus , de permettre & souffrir le dit Damoncourt assister au divin Service & autres actes & droits qui lui appartiennent à cause de ses dites Prevoté & Prebende , &c. Annectitur Sententia sub *AA.* & extat dicto loco *n. 9. fol.* 203.

Anno 1645, Archiepiscopus Burdigalensis excommunicaverat Jurates Oppidi S. Macarii , causa obedientiæ Regi & Justitiæ per eos præstitæ, necnon quemdam Regium Apparitorem; ac una Oppidum interdicto Ecclesiastico supposuerat , injunxeratque Vicario perpetuo Sacelli S. Martini , ubi de more Missa Parochialis celebrabatur , ut SS. Sacramentum extra Oppidum ad Ecclesiam Minoritarum transferret.

Ab his omnibus tamquam ab abusu appellatum fuit ad Parlamentum Burdigalense: quod , audito Regio Procuratore Generali , tulit 20. Martii 1645. Arrestum in verbis: *La Cour a ordonné & ordonne que sur les dites appellations comme d'abus , les parties viendrons plaider au premier jour , & que dans trois jours apres la signification du present Arrest , le dit Archevêque de Bourdeaux donnera l'absolution* ad cautelam ; *aux denommez & compris dans son Ordonnance du dit jour neuviéme du present mois , levera la suspension & interdit porté par icelle ; & en cas de refus y sera contraint par la Cour , ainsi qu'il appartiendra.*

Quarta subsequentis mensis Aprilis Parlamentum ad instantiam Juratorum dicti Oppidi & præfati Apparitoris Regii , aliud Arrestum tulit , in verbis : *La Cour a octroyé & octroye defaut à l'encontre du dit Deffendeur* (l'Archevêque de Bourdeaux ;) *& pour le profit d'icellui a declaré & declare qu'il a été mal , nullement & abusivement procedé en la citation , interdit & excommunication dont est question ; a ordonné & ordonne , que dans trois jours le dit Defendeur ou en son absence ses Vicaires Géneraux casseront , revoqueront & annulleront le mandement de la citation , le dit interdit & excommunication ; autrement & à faute de ce faire dans le dit delay ; & icelluy passé , ils y seront contraints par saisie de leur temporel ; & autrement procedé ainsi qu'il appartiendra.*

Undecima autem ejusdem mensis Aprilis præfatum Arrestum confirmatum fuit , injunctumque Vicario perpetuo S. Martini , ut *functiones Pastorales exerceret* in dicto Oppido S. Macarii , & ad Altare Parochiale S. Martini in Ecclesia S. Salvatoris , decretumque quod ad hæc constringeretur *immissione in ipsius bona temporalia* ac aliis mediis opportunis , prout Curia judicaret expedire , ac una permissum ut præsens Arrestum una cum præfato Arresto die 4. Aprilis ad loca publica affigeretur. Annectitur hic sub *BB.* & extat dicto loco *n.* 23. *fol.* 221.

Hic repetere juvat Sententiam memorabilem latam adversus Franciscum a Lotharingia Episcopum Virdunensem anno 1626. de qua superiori capite §. 4. commemoravimus. Ubi enim Senatus Regius cassavit & annullavit quamdam excommunicationem per præfatum Episcopum notorie attentatam in detrimentum Regiæ auctoritatis ac tranquillitatis publicæ ; prosequitur Sententia: *Et pour reparation de tel attentat , commis par icelluy François de Lorraine Evêque de Verdun , ordonnons qu'il sera mené sous bonne & sure garde en la Ville de Paris , pour satisfaire Sa Majesté : & jusques à ce , le revenu de tous ses benefices , & autres biens , mis sous la main du Roy , & regis par Commissaires ; comme aussi tous les offices de temporel de l'Evesché & Comté du dit Verdun , & autres benefices , seront exercez sous la main du Roy selon la forme qu'il sera par Nous ordonné : Condamnons le dit François de Lorraine Evêque du dit Verdun a dix mil livres d'amende envers Sa dite Majesté.*

§. VII.

Usus Regni Hispaniæ conformis est.

HISPANIAM hoc etiam jure uti , testes inter cæteros sunt nominatissimus Franciscus Salgado & celeberrimus Covarruvias : prior in elaborato suo Tractatu *de protectione Regia , Epil. proœm.* Ubi enim monuit recte recurri ad Protectionem Regiam adversus Judicem Ecclesiasticum , qui *violentis Censuris* Sententiam suam inique conatur exequi adversus appellationem interpositam , „ tum , inquit (ubi Senatores de vi cognoverint) „ expeditur provisio , quam *Judici Ecclesiastico* intimatam statim „ prout jacet adimplere , & obedire tenetur cum effectu , non „ verbaliter tantum : alias expeditur *oppresso* secunda jussio cum „ *comminatione amissionis , originis & bonorum temporalium , quæ* „ *comminatio & multa* exequitur (a) in eum , si ulterius pro„ tervus fuerit & inobediens : *cum Ecclesiastici teneantur omni„ no obtemperare Mandatis Principum . Quod si hujusmodi pœna„ rum comminatio* Principi permissa non fuisset , inutilis foret „ Regii Recursus invocatio , quia raro aut nunquam desisteret „ Judex a semel illata violentia. "

Alter qui & fuit Episcopus Segoviensis *Pract. Quæst. cap.* 35. *num.* 3. agens de pœnis quibus Judices Ecclesiastici constringuntur dum *vi* & *Censuris* subditos opprimunt , ac ab ea inferenda cessare compelluntur , ait : „ Adversus *Clericos & Eccle„ siasticos Judices* illa est frequentissima *pœna* comminatio , quæ „ fit *ad amissionem rerum temporalium* , quas obtinent in his „ regnis , & deinde quod censebuntur extranei ab eisdem. "

Quod si quis , ut monet ibidem , *contendat a Principibus sæcularibus hanc tollere potestatem , statim non quidem sero comperiet experimento manifestissimo , quantum calamitatis Reipublicæ invexerit.*

Hic vero forensis usus (inquit idem Covarruvias) *non tantum in his Castellanis Regis Hispaniarum Ditionibus & Principatibus , sed & apud Gallos , aliosque Christianæ Reipublicæ sæculares Principes est receptissimus.*

Atque ita ex deductis hoc capite manifestum evadit , Judices Regios jam pridem ubique usos fuisse *remedio immissionis in Ecclesiasticorum bona temporalia* , aliisque coactivis , dum excessus & abusus id postularunt : idque vel ad impediendas eorum *Censuras* , vel ad interdicendum & efficiendum , ut si jam latæ essent , nulla earum in ulla re habeatur ratio ; vel etiam ut ilmet constringant Censuras suas (quamvis in se nullas & cassas) in temeritatis pœnam cassare & annullare , ac ita proprium factum destruere : quo magis reprimantur , ne quid hujusmodi attentent imposterum. *Quand les Gens d'Eglise* (inquit supremus Brabantiæ Senatus in Consulta circa negotium Pastoris S. Catharinæ Bruxellis) *se sont emancipez a surpasser les bornes de leur autherité . . . . les Princes & leurs Conseils n'ont pas seulement cassé & anneantiz leurs Censures , mais ils ont aussi obligez de les revoquer & casser eux mêmes par saisie de leur temporel & autres voies de contrainte plus rigoureuses , ainsi que les Ecrivains de toutes les Nations Catholiques remarquent par plusieurs exemples.*

§. VIII.

Non refragatur Synodus Tridentina in iis quæ hoc capite asserta sunt.

QUOD Synodus Tridentina habet *Sess. 25. cap. 3. de Reform.* nequaquam adversatur iis quæ superius deduximus ; verba sunt : *Nefas sit sæculari cuilibet Magistratui prohibere Ecclesiastico Judici , ne quem excommunicet , aut mandare ut latam excommunicationem revocet , sub prætextu , quod contenta in præsenti Decreto non sint observata ; cum non ad sæculares , sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.*

Quia ut recte monet Franciscus Salgado *Pral. 5. nu.* 226. *sub tanta verborum generalitate non est comprehendendum tam salubre remedium , & charitativum subsidium , miseris & oppressis specialiter a Jure Canonico ex ratione & principiis juris naturalis & divini permissum , longo usu immemoriali conservatum ; super quo cum Tridentinum nihil specialiter inducat , sed generaliter potius disponat , hanc limitationem a Jure approbatam debet accipere.*

Et *num.* 231. *Cum Concilium Tridentinum generaliter loquatur , nullo modo intelligitur nec disponit de hoc specialissimo Juris remedio & recursu , nec talis defensionis facultas , omni jure Principi competens , comprehenditur sub tali Decreto .* Quod multis citatis Auctoribus latius prosequitur.

Sic etiam Hieronymus de Cevallos *Tom. II. quæst. pract. qu.* 897. observat , quod præfatum Tridentini Decretum non obtineat , quando Judex sæcularis *cognoscit per viam violentiæ in casu legis Regni ; quia tunc de jure & consuetudine talis cognitio pertinet ad Judices Regios , & illud dicitur proprium officium Regis Jure naturali concessum.*

Certe cum Judices Ecclesiastici tam intolerabiliter *vi* & *Censuris* non raro subditos opprimant , atque Princeps omni jure *divino* & *naturali* teneatur oppressos protegere , nequaquam censendum est Concilium Tridentinum vel cogitasse Magistratibus Regiis interdicere , quominus *violentas Judicum Ecclesiasticorum Censuras* prohibeant aut ad revocandum cogant.

Hujus rei testem habemus omni exceptione majorem celeberrimum Covarruviam Episcopum Segoviensem , qui dicto Concilio , eo ipso tempore interfuit , & ob singularem doctrinam , virtutem , ac spectatam integritatem inter alios delectus , ut *Reformationis Decreta* conficeret , atque ita optime de mente Synodi instructus ac persuasus : hic tamen vir constanter asserit *Pract. quæst. cap.* 35. *num.* 3. in verbis : „ Illud observantissimum „ est . . . . posse ab his , qui a *Judicibus Ecclesiasticis vi & Cen„ suris opprimuntur* , Regios Auditores & Consiliarios , qui apud „ Regia suprema Prætoria litigantibus jura reddunt , *omnino* „ adiri ut *vim auferant & compellant Judices Ecclesiasticos ab ea* „ *inferenda cessare.*

„ Quod si quis (prosequitur) contendat a *Principibus sæcu„ laribus hanc tollere potestatem , statim* non quidem sero com„ periet *experimento manifestissimo quantum calamitatis Reipubli„ cæ invexerit.* "

Quis igitur sibi in animum inducat Synodum Tridentinam præfato suo Decreto , *hanc potestatem* voluisse a *Principibus tollere* , atque ita *Reipublicæ maximam invehere calamitatem* ?

Quod ex eo etiam confirmatur quod eadem *Sess. 25. cap.* 20. Sancta Synodus Principes reddat memores , eos a *Deo* constitutos esse *sanctæ Fidei Ecclesiæque Protectores* , adeoque ipsos hortetur ut ea in re officium suum sedulo præstent , *quo cultus divinus devote exerceri , & Prælati cæterique Clerici in residentiis & officiis suis , quieti & sine impedimentis , cum fructu & ædificatione populi permanere valeant* . Id quod certe Principes præstare haud possent , si ab eis *hanc tollere potestatem* Synodus voluisset ; ut ex supradictis plus satis manifestum est.

Ne tamen illius Decreti occasione , præjudicium huic Regiæ *potestati* contra mentem Synodi ingereretur , Margareta Parmensis Belgii Gubernatrix ex communi Magistratus ac Senatus Belgici Consulto , ut eam illæsam conservarent , sedulo in Tridentini publicatione providit præcavitque ; ut supra demonstratum est.

Adeo ut , tantisper etiam supposito quod Tridentinum huic Regiæ potestati voluisset derogare , equidem hic in Belgio vim & effectum eatenus non haberet . Cum *Reformationis Decreta* (quorum præcitatum constituit *cap. 3. Sess.* 25.) hic admissa non fuerint nec publicata , nisi salva in omnibus hac Principis potestate & auctoritate.

Hinc & post Tridentinum idem usus in hac parte perseveravit , ac perpetua praxi usque hunc diem constanter fuit observatus , ut constat ex toto hoc capite.

Ad rem omnino facit quod Petrus de Marca Archiepiscopus Pari-

(a) Verbum *exequor* hic passive usurpatur , licet deponens sit natura sua.

Pariſienſis a Rege Ludov. XIV. deſignatus dicit ex ſententia Majorum circa Decretum Concilii Lugdunenſis in Gallia relatum in collectione libri ſexti Decretalium, *cap. Quicumque*; quo *idem* ferme decernitur, ac præcitato Tridentini Decreto: „ Voluerunt (inquit) Decretum quoad *illas Cenſuras* vel „ *excommunicationes* locum habere, quæ *nulla* non eſſent. Si „ enim quia aut a Judice non competente latæ, aut alio ma„ nifeſto vitio *nullæ* eſſent, *cum Excommunicationum vires neque* „ *nomen obtinerent*, non exiſtimarunt in iis ſpeciebus Decreto „ Concilii Lugdunenſis Magiſtratus Regios deterrendos eſſe ab „ aſſerenda Juriſdictione Regia, ſi opus eſſet. Deinde *bona capi* „ dixerunt, non præciſe ut reſcindatur Excommunicatio, ſed „ ut ab injuria Regiæ auctoritati facta ceſſetur, unde per con„ ſequentiam Excommunicatio diſſolvatur. *Lib. 4. c. 19. de con-* „ *cordia Sacerdotii & Imperii.* "

Hinc etiam ex continua praxi, antequam Judices Regii cogant Epiſcopos & Judices Eccleſiaſticos, *Immiſſione in eorum temporalia* aliiſque mediis coactivis, proprias Cenſuras caſſare, annullare, aut revocare; primo & ante omnia declarant, eas fore *nullas & nullius effectus*, *incompetenter & via facti attentatas*, *Regiæ poteſtati*, *Legibus Patriæ*, *paci publicæ contrarias*, *&c.* ac tum demum in conſequentiam, ob temeritatis pœnam, *Caſſationem* ipſis ordinant.

CAPUT VII.

Plane liberum eſt Eccleſiaſticis ſub Regia protectione continuare Functiones ſpirituales ſui Ordinis ac Beneficii, non obſtante *Cenſura*, utpote ex ſe nulla.

§. I.

Cenſura Eccleſiaſtica non ſemper palam & in foro externo ſunt ſervandæ.

EPISCOPOS alioſque Superiores Eccleſiaſticos, utpote non impeccabiles, *poteſtate tyrannica* non *auctoritate Canonica* procedentes, damnare non raro, & opprimere Clericos per *violentas Cenſuras*, ſubſtantiali ordine judicii prætermiſſo, ex ſupra deductis manifeſtiſſimum eſt.

Nec minus apertum hujuſmodi Cenſuras, cum ſint non ſolum injuſtæ, ſed prorſus etiam invalidæ, & nullæ, nec hominem ligare, nec in foro externo ſemper obſervandas.

Erat (inquit intrepide prælaudatus Cancellarius Univerſitatis Pariſienſis Gerſonius (*aliquas Sententias Paſtoris vel Papæ & ſuorum Commiſſariorum non eſſe tenendas*, *immo nec timendas*, *& hoc in multis caſibus*.

Primo, *ſi Sententia lata ſit poſt appellationem legitimam*, *ut notavit Innocentius III. in Epiſtola ad Archiepiſcopum Senonenſem*.

Similiter Alexander III in Reſcripto ad Archiepiſcopum Eboracenſem, quod extat *cap.* 16. ✠ *de Appellationibus*, quo eidem Pontifex mandat, ut *Presbyterum*, *pro eo quod poſt excommunicationem contra appellationem factam divina cantavit*, *nullatenus inquietet*; *ſed ad eum ſtatum reducat omnia*, *in quo erant tempore emiſſæ appellationis*.

Cujus ratio in eo præciſe conſiſtit, quod hæc *excommunicatio* eſſet *nulla* defectu *juriſdictionis*, quæ per *appellationem* erat ſuſpenſa, ut ſupra §. 5. *cap.* 3. ex Suarezio, aliiſque notatum fuit.

Obſervantque VVameſius necnon Gloſſographus conformiter ad præfatum Reſponſum Pontificis, quod ob hanc *nullitatem*, ejuſmodi Cenſura *excommunicationis judiciali retractatione non indigeat*, *nec abſolutionem requirat*; quod, ſi ea perſtrictus *divinis ſe immiſceat*, *non contrahat irregularitatis vitium*, nec *ſi poſtea celebret ſit puniendus*, quodque *non rimedio appellationis indigeat*.

Ex quibus etiam ſequitur, quod communicantes cum ejuſmodi *de facto* excommunicato, non incidant in aliquam Cenſuram, ut aperte decidit Pontifex in *cap.* 55. ✠ *de Appell.* ubi Senonenſes Canonicos, qui Decano ſuo communicaverant, tametſi Archiepiſcopus poſt appellationem ipſum *denuntiaverat devitandum*, *inculpabiles judicavit*, *qui* (inquit Pontifex) *ſaniori ducti conſilio communicaverunt eidem*, *ut appellationi ad nos interpoſitæ magis quam denuntiationi ab Archiepiſcopo factæ deferrent*.

Marius Alterius de Cenſuris ſimiliter infert ex *nullitate* Cenſuræ, quæ reſultat ex omiſſione *citationis* & *auditionis*, quod ejuſmodi *Cenſura* utpote *nulla*, *nullum impedimentum afferat*, *quominus geſta per obſtrictum Cenſuris valeant*.

Revertamur ad Gerſonium. *Secundo*, inquit, non eſt *tenenda*, immo nec *timenda* Cenſura, *ſi contineat errorem intolerabilem*, *ut notavit idem* (Innocentius :) *& hoc multipliciter poteſt evenire*, *cum nullus Paſtor vivens in terris*, *immo nec Papa*, *ſit impeccabilis*, *quando poſſit abuti ſua poteſtate*, *cum circumdatus ſit infirmitate*; ac inter alios caſus hunc allegat: *Si ſententiet in præjudicium juſtæ libertatis* .... *ut ſi* (inquit inter cætera) *excommunicare velit illos qui ſuo Regi & ſuis Edictis rationabilibus obediunt*. *Notavit hæc Innocentius ubi prius & habetur fundamentaliter ex infallibili Lege Divina & naturali*.

Hæc Gerſonius in *Diſcuſſione illius Aſſertionis*: *Sententia Paſtoris etiam injuſta timenda eſt & tenenda*, quam quidam ſe gerens pro Commiſſario Papæ poſuerat in ſuo proceſſu publico, additque Gerſonius quod *hæc* aſſertio *reddat Aſſertorem ſuum* in fide ſuſpectum; *& ita communiter ad judicium fidei rationabiliter evocandum*, *qui compellendus erit*, *vel ſe* exponere, *vel* revocare; *vel ſi pertinaciter renuerit*, *relinquendus ſit juſtitiæ ſæculari*. Monueratque paulo ſuperius, quod jura quibus inniti videtur hæc aſſertio, *non dicant quod* Sententia Paſtoris ſit tenenda; *quia longe aliud eſt dicere*, *quod Sententia aliqua ſit* timenda *& quod ſit* tenenda; *quia* tyrannica iniquitas *etiam* timeri *poteſt*, *ſed non* teneri *debet*, *immo* contemni *vel perſequi*.

Cenſuras Eccleſiaſticas *violento judicio* & *juſtitia ſubverſa* prolatas palam in foro externo poſſe contemni, magnus ille Gerſonius etiam alibi manifeſte docet, nempe in *Reſolutione circa materiam Excommunicationum*. Ubi enim monuit *Conſid. prima* ex communi Juriſtarum ſententia, quod irregularitas contrahatur, *dum aliquis excommunicatus* ſe immiſcet Sacris, *in* contemptum Clavium.

Tum *Conſideratione nona* monet quod contemptus Clavium non incurratur *in* multis *caſibus quibus Papa mandato non* obeditur, *dum ſcilicet* abutitur enormiſſime & ſcandaloſiſſime poteſtate ſua in deſtructionem, non in ædificationem, *ſicut tamen dicit Apoſtolus* 2. Cor. cap. 13. v. 10. *ideo poteſtatem datam eſſe*. *Tum inter alia exempla hoc ponit*: Si Papa vellet in ſervitutem abjectam Clerum cum ſuis bonis redigere & juribus ſuis ſpoliare ſine cauſa; *Quis* (*inquit*) *diceret iſta debere* tolerari? *Quis non cenſeret poſſe dici Papæ*: *Cur ita facis*? *Quis non aſſentiet*, in faciem ſibi reſiſtendum?

Et *Conſideratione quinta* aperte dixerat: „ Quandoque *meri*„ *torium* & *honorificum eſſe Eccleſiæ poteſtati*, quod Prælato abu„ tenti ſua poteſtate, *in faciem reſiſtatur*, cum appoſitione in„ culpatæ tutelæ, quemadmodum *reſtitit* Paulus Petro. " Rationem præmiſerat, nempe quod *contemptus Clavium* magis inveniatur in tali Prælato *abutente ſua poteſtate*, *quam in non obediente*.

Appoſite hic etiam notari poteſt quod habeat *Conſid.* 7. in verbis: „ *Contemptus Clavium* debet inveſtigari *ex poteſtate le*„ *gitima & uſu legitimo poteſtatis* illius qui præcipiendo *ex*„ *communicat* vel *irregularitatem* comminatur. Alioquin Præ„ lati poſſent inducere *qualemcumque* vellent ſuper illos *ſer*„ *vitutem*, *ſi ſuis Sententiis iniquis & erroneis ſemper eſſet* „ *obediendum*. Et ita patet, quod hoc commune dictum: *Sen*„ *tentia Prælati vel Judicis etiam injuſta timenda* eſt, indiget gloſ„ ſa: alioquin non eſt generaliter verum, ſi timenda dicatur, „ quia eſt ſuſtinenda, nec repellenda; immo in caſu *pati* il„ lam; eſſet *aſinina patientia & timor leporinus & fatuus*. "

Atque ex his patet magnanimitas hujus Viri: talis enim non erat anima quæ moveretur quibuſdam inanibus & quæſitis coloribus *obedientiæ* & *ſcandali* quibus hodie Religio injicitur, ut quibuſcumque Cenſuris, quantumque manifeſte ex ſe nullis & inanibus pareatur. Quo fit ut intoleranda ſervitus in Eccleſiam introducatur, qualis nec inter gentes audita fuit, quamque patres noſtri nec ferre voluerunt nec potuerunt: atque ita vera Eccleſiæ libertas tollitur & Clavium abuſus penitus fovetur.

„ *Contemptus Clavium* (inquit, *Conſid. duodecima*,) dicendus „ eſt *magis foveri* quam tolli, dum *debentes abuſui Clavium re*„ *ſiſtere* dividuntur inter ſe, & impediunt ſe, vel per *ſtultitiam* „ vel per *ignaviam*, ne communi conſenſu fiat ambulatio in Do„ mino, dum alii *favent abuſibus*, *alii tollere* volunt. Veritas „ eſt quod omnis via favorabilis & humilis tenenda eſt cum Sum„ mo Pontifice, dum male informatus fert per ſe vel per ſuos „ injuſtas Sententias, quod *deſiſtat & reformet*: ſed ſi nihil pro„ ficit humilis ſedulitas, *arripienda eſt virilis & animoſa liber*„ *tas*. "

Nec deſunt exempla ſanctorum Virorum, qui hac virili & animoſa libertate uſi, ejuſmodi Cenſurarum ſententias palam neglexerunt, ut oſtenditur in Tractatu noſtro *de Cenſuris Eccleſiaſticis cap.* 8. §. 7. quibus aliorum quoque doctrina & ſanctimonia illuſtrium Virorum, ut Cypriani, Athanaſii, Chryſoſtomi, &c. addi poſſunt Geſta præclara.

Conſtat igitur Cenſuras non *auctoritate Canonica*, ſed per abuſum notorium Juriſdictionis Eccleſiaſticæ nulliter inflictas *palam* poſſe contemni ſive negligi: nam, ut inquit ex Gregorio Magno idem Gerſonius: *Non debet is pœnam ſuſtinere canonicam*, in cujus *damnationem non eſt canonica prolata Sententia*. In *Diſcuſſ. dicta Aſſert.* & ut ſcribit Gelaſius Papa apud Gratianum *Can. Cui eſt*, *Cauſ.* 11. *qu.* 3. *Cui eſt illata Sententia deponat errorem*, *& vacua eſt*; *ſed ſi injuſta eſt*, *tanto eam curare non debet*, *quanto apud Deum & Eccleſiam ejus neminem poteſt iniqua gravare Sententia*. *Ita ergo ea ſe non abſolvi deſideret*, *qua ſe nullatenus perſpicit obligatum*.

§. II.

Cenſura ex ſe nulla ad ſummum ratione ſcandali *in foro externo ſervanda eſt.*

A REGULA generali ſuperiori paragrapho ſtabilita unice excipitur caſus, nempe quo ex contemptu Cenſuræ, quantumvis *nulla*, verum *ſcandalum* merito timeretur.

Eſt enim conſtans tam Theologorum quam Canoniſtarum ſententia, Cenſuram Eccleſiaſticam, neglecto eſſentiali ordine Judicii, & per abuſum Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, contra præſcripta Legum & Canonum latam, poſſe tamquam nullam & invalidam contemni, ac ne quidem in foro externo ſervandam eſſe; niſi forte ſervanda foret ratione *ſcandali*, quod occaſione talis contemptus oriretur in populo, propterea quod populus neſciens Cenſuram eſſe *nulliter* & *invalide* inflictam, facile exiſtimaret a non obtemperante Cenſuræ, ipſam *Clavium poteſtatem* vilipendi.

Contemptus non eſt dicendus, inquit Gerſonius *Conſid.* 4. „ *intervenire* contra præceptum aliquod Prælati, quando mani„ feſte & notorie Prælatus *abutitur* in hujuſmodi præcepto *Cla*„ *vium poteſtate*, & hoc dum ſcit & cognoſcit ille qui non „ obedit, nec aliunde generat in ſe vel in aliis *ſcandaloſum* „ *contemptum Clavium*; quoniam in hoc *talis non eſt inobediens* „ *Clavium poteſtati*, *ſed erroneo Clavium abuſui*. "

Hine *si scandalum quacumque ratione cesset, & innotescat aliis qualitas Sententiæ, cessat obligatio.*

Ita post Navarrum de hac Censura tractans Suarezius e Societate Jesu Theologus, de Censuris *disp. 4. sect. 7. num. 16.*

Qualitas autem Censuræ potest populo innotescere, ac ita scandalum tolli, per *informationes idoneas*, ut observat Gersonius *Consid. 11.* quibus *si nolit acquiescere*, ipse jam erit *judicandus de scandolo non dato, sed accepto, hoc est de scandalo Pharisæorum & ex malitia, non pusillorum & ex simplicitate vel ignorantia.*

Verum cum merito *vis major* timeatur ex parte Superiorum Ecclesiasticorum, si eorum Censuris quantumvis *violentis* non pareatur, nisi superiori & fortiori manu quis fuerit munitus, non sine causa protectio Regia imploratur, ut in exercitio spirituali & Ecclesiastico, libere & tuto, sine ulla specie *contemptus Clavium* quis valeat continuare.

„ *Contemptus Clavium* (ait Gersonius *Consid. decima*) non „ semper invenitur apud illos qui nedum non obediunt *Sententiis excommunicationum promulgatis* per Papam vel suos; sed „ etiam *non est judicanda esse apud illos qui per potestatem sæcularem adversus tales prætensas Sententias tueri se prosurant*. Lex enim naturalis dictat ut possit vis vi repelli: *constat* autem quod *tales excommunicationes* non debeant dici „ jus, sed *vis & violentia contra quam fas habet liber homo* „ vel animus *se tueri*. “

Idem tenet Gersonius in *Discussione* superius memoratæ *assertionis*: ubi enim monuit, certissimum esse quasdam Sententias Pastoris vel Papæ non esse *tenendas* nec *timendas*, ut si *excommunicare vellent illos qui suo Regi & suis Edictis rationabilibus obediunt*; postea addit, quod „ Rex *debeat protegere* „ subditos suos, si *præmissorum occasione*, & propter *obedientiam* sibi factam *pati* habeant, & *assumere causam in se*, & „ *sub hac protectione subditi tam sæculares quam Ecclesiastici debent & possunt in quiete vivere*. “

Est igitur constans magni Gersonii sententia, Ecclesiasticos, adversus Censuras *nulliter* latas tamquam adversus *vim & violentiam*, Regia protectione munitos libere ac quiete posse, quinimmo debere, functiones suas spirituales continuare, non obstantibus ejusmodi *Censuris*.

Certe cum Censura ex se nulla, adversus Canonum Legumque præscripta lata, unice servanda sit in foro externo ratione *scandali*, quidni sub potenti Principis, Canonum, Legumque custodis protectione & manutenentia, liceat Clericis functiones Ecclesiasticas spirituales & Sacramentales libere continuare? cum, ut supra manifeste ostensum est, Principis officium ac debitum sit, oppressos Clericos adversus Censuras *violentas & via facti* inflictas potenter protegere, eosdemque in juribus & muniis suis quantumcumque spiritualibus, in quibus turbabantur, efficaciter manutenere.

Etenim si *tali* Censura innodatus, ab ea ad judicem Ecclesiasticum appellationem instituisset, isque eam nullam & invalidam declarasset; nullus est qui dubitet quin ille functiones suas Ecclesiasticas libere posset resumere, eo quod legitime constaret auctoritate publica, de nullitate Censuræ, atque ita cessaret *scandalum* quod alias timebatur.

Igitur quoties oppressis Clericis protectio Principis conceditur adversus Censuras Ecclesiasticas *violento judicio & subversa justitia* inflictas, toties illis pariter licebit functiones spirituales resumere & continuare: eo quod, dum jam debite publica auctoritate constabit eas fuisse nulliter latas, *scandalum* pariter sit cessaturum, quod ex non observantia seu contemptu timebatur: siquidem & ad Consilia Regia, ut ex deductis liquide constat, cognitio de ordine & forma talis processus, necnon de legum infractione certissime pertineat.

Atque hic opponere desinant, quod effectus Censuræ Ecclesiasticæ sisti aut tolli nequeat, nisi per potestatem Ecclesiasticam, cum *sit ejus solius solvere cujus est solius ligare*.

Etenim hic agimus de Censura ex se nulla & invalida, quæ proinde nullius est effectus: adeo ut si ea perstrictus *Divinis se immisceat, non contrahat irregularitatis vitium, nec ullum impedimentum afferat quominus gesta* per ipsum *valeant*, neque *remedio appellationis judicialique retractatione indigeat, nec absolutionem requirat*, ut superius notatum fuit.

Addit VVamesius, quod ejusmodi Censura nulla *admittat declarationem Judicis, quod, qui sic de facto excommunicatus fuit, excommunicationis vinculo non sit vel fuerit ligatus.*

Princeps igitur ejusque Suprema Consilia *cassando* Censuras ex sese nullas, cassas & irritas, vel adversus eas manutenendo Ecclesiasticos, nequaquam sistit aut tollit Censuræ effectum: sed unice adversus *vim & violentiam* (ut cum Gersonio loquar) protectionem Regiam impartitur efficaciter. Declaratque tamquam ordinis judicialis, necnon Canonum & Legum vindex & custos, quod Censura, *via facti*, seu non servato juris ordine per abusum potestatis, sit lata nulliter; ac consequenter *sic de facto excommunicatum, excommunicationis vinculo non esse vel fuisse ligatum*.

His addi potest quod *contemptus Clavium*, ut superius cum Gersonio observavimus, *debeat investigari ex potestate legitima & usu legitimo potestatis illius qui præcipiendo excommunicat*. Adeo ut *contemptus* non inveniatur non obediendo Censuræ, sed eam contemnendo, si non sit lata *potestate legitima*, vel *usu legitimo potestatis*: spectat autem certo ad potestatem laicam, ut jam sæpe repetitum est, cognoscere ac declarare, an Censura aliqua *potestate legitima*, sive competente nec impedita; item an *usu legitimo* potestatis, seu secundum præscripta Legum Canonumque, & servato Juris ordine fuerit inflicta. Quod dum ita esse hac auctoritate publica constiterit legitime, nullum omnino *scandalosum* in populo *contemptum Clavium* esse metuendum, evidens est.

Atque ex his etiam patet nequaquam necessarium esse injungere Judicibus Ecclesiasticis *revocationem* Censuræ ex se *nullæ*, ut ea perstrictus possit resumere ac continuare functiones suas spirituales. Dum enim hoc mandatur, unice id fit in temeritatis pœnam, ut ita Judex Ecclesiasticus constringatur proprium factum destruere, quo magis metuat rem ejusmodi in posterum attentare: potestque interea oppressus, & *vim* passus ante *revocationem* factam libere in suis functionibus procedere.

Quinimmo quandoque Consilia Regia, postquam *revocationem* ac *cassationem* Judicibus Ecclesiasticis injunxerunt, etiam sub pœnis rigorosis expresse interdicunt, ne interim ulla ejusmodi Censurarum habeatur ratio; jubentque functiones, quantumvis spirituales interea continuare, ut nos docent exempla Capite superiori relata: id quoque patet ex agendi ratione quam Venetorum Respublica observavit in dissidio, quod ineunte 17. seculo ipsam & Paulum V. inter se commisit.

§. III.

Res ab exemplo confirmatur.

OBSERVAVIMUS §. 1. hujus Capitis non deesse sanctorum Virorum exempla, qui virili & Christiana libertate usi, in foro externo minime observarunt *Censuras* per abusum Jurisdictionis Ecclesiasticæ inflictas: nunc expediet pro confirmatione eorum quæ superiori §. stabilivimus, quædam commemorare magnorum virorum gesta, qui sub *protectione Regia* functiones Ecclesiasticas continuarunt, non obstantibus *Censuris* nulliter & *violenter* inflictis; quibus deinde pro conservatione hujus legitimi usus in Belgio nostro bina exempla domestica addemus.

Anno 335. magnus Athanasius in Synodo Tyria a Judicibus inimicis contra jus & fas, violento judicio, absens damnatur, & Episcopatu abdicatur.

Adversus tamen vim & Judicum Ecclesiasticorum violentiam Constantinum provocat & protectionem inclamat, qui & causæ ejus cognitionem suscepit, ut supra *c.* 1. §. 6. etiam notatum fuit.

In Athanasii pulsi & ejecti locum alium factionis suæ Episcopum deligere jam parant Eusebiani & Ariani. Verum Constantinus sceleratos a tali ausu coercet, quia oblatorum Tyri criminum convictus non fuerat Athanasius.

Mortuo Constantino Augusto, Constantinus Junior cui Galliæ forte obvenerant, Athanasium adhuc potentia inimicorum exulem remittit Alexandriam, datis ad populum Alexandrinum litteris, quibus virum summis exornat laudibus: aitque ideo a Constantino Patre in exilium missum, quod periculum esset, ne inimicorum insidiis interceptus periret; in animo fuisse Patri virum remittere in Ecclesiam suam, sed fato præoccupatum, quod in optatis erat exequi non potuisse. Data fuit Epistola Treviris die 15. kalendas Julias, id est 17. Junii an. 338.

Accepta Athanasius redeundi venia Alexandriam contendit; & sub hac potenti protectione, suopte nutu & sententia Sedem repetit, non exspectato Synodi alterius judicio. Idque cum ingenti populi lætitia necnon cum maxima Ministrorum Clericorumque jubilatione, qui eam exinde diem inter faustissimas computarunt.

Ex his patet S. Athanasium existimasse, factoque ostendisse, liberum esse Episcopo per violentum judicium Episcopatu abdicato, Cæsarem appellare, & sub ejus potenti protectione Sedem Episcopalem repetere, non exspectato alterius Synodi judicio.

Sanctissimus Constantinopolitanus Archipræsul Joannes Chrysostomus, in Synodo cognominata *in Quercu*, ad simplices quorumdam querelas, a Judicibus recusatis condemnatur inauditus & Episcopatu deponitur, atque ad ejusdem Synodi postulationem vi urbe pellitur. Sed mox altera die ab Imperatore revocatus; Constantinopolim, triginta stipatus Episcopis, repérit, atque ad instantissimas populi preces functiones resumit, continuatque.

Quod ita Sedem Episcopalem repetiisset S. Chrysostomus non exspectato majoris Synodi judicio, quo Sedi restitueretur, nunquam ei in crimen versum fuit nisi ab inimicis infensissimis; qui ipsum *vi* deposuerant, & ex eo ansam arripere intendebant, ut eum jam denuo condemnarent securius, ac si in Canones Antiochenos impegisset.

Verum horum Canonum nullam rationem habere voluerunt cæteri Episcopi, ut nec S. Innocentius Papa, qui S. Chrysostomum ut innocentem semper habuit, & ejus communionem sincere coluit.

In Synodo Ephesina secunda S. Flavianus Episcopus Sacerdotali & Episcopali dignitate privatur violenter, nulla habita ratione recusationis propositæ adversus Dioscorum Synodo præsidentem, variique alii Episcopi violento judicio & subversa justitia deponuntur.

S. Leo Magnus certa horum habita notitia, ad Theodosium Augustum recurrit, petitque suo & Consacerdotum nomine quam instantissime, *ut in eo statu esse jubeat, in quo fuerant ante omne judicium, donec major ex toto orbe Sacerdotum numerus congregetur.* (*a*).

Credidit itaque sanctus Pontifex Principis esse Episcopos protegere & manutenere in Sacerdotali & Episcopali dignitate, qua violento Judicum Ecclesiasticorum judicio fuerant privati? Episcoporumque esse sub ea protectione functiones continuare, donec aliter in majori Synodo, seu (ut hodierna phrasi loquar) in *petitorio*, fuerit ordinatum.

Inutile foret rem evidentissimam pluribus ex Historia Ecclesiastica petitis exemplis confirmare. Atque hæc quæ retulimus,

---

(a) Consulantur quæ hac de re erudite exposuit D. Van-Espen, Tom. VII. Disser. in Conc. Chalcedonense, *Cap.* 2. de *actis & convocatione* ejusdem Concilii.

mus, eo majoris ſunt ponderis, quod purioribus Eccleſiæ ſæculis contigerint, contineantque factum ſanctiſſimorum certe ac maximorum Eccleſiæ Virorum.

Pro conſervatione tamen hujus perpetui uſus in Belgio unum alterumve exemplum quod, abſoluto Tridentino, contigit, addemus.

Circa annum 1628. Patres Auguſtinianos Conventus Bruxellenſis *excommunicaverat* P. Prior Carthuſiæ, commiſſus a ſua Sanctitate pro executione cujuſdam Bullæ Papalis, cui obedire renuebant: ac conſequenter *eorum Eccleſia clauſa fuerat & a divinis ceſſatum*.

Hujus Excommunicationis publicatio ad requiſitionem dictorum Patrum per Conſilium Brabantiæ *caſſata* fuit, & *eorum Eccleſia aperta, necnon Officium divinum reſumptum ac continuatum ut ante*. Ita teſtatur Senatus in Conſultis anni 1628. de quibus *cap.* 5. §. 3.

Aliud exemplum idque recentius ſuppeditat nobis Curia Suprema Hannoniæ anno 1697.

Manutenuerat dicta Curia 6. Auguſti hujus anni R. P. Renon in poſſeſſione Paſtoratus Braniæ Comitis adverſus R. P. Grauvvez; ac ita manutentus *functiones Paſtorales* exercebat.

Decima quarta ejuſdem menſis D. Officialis Curiæ Spiritualis Cameracenſis, ad libellum Promotoris, injunxit P. Renon ut infra octo dies peremptorie doceat, qua poteſtate dictas *functiones* exerceat, *ſub pœna interdicti ab omnibus functionibus Clericalibus aliiſque in dicta Diœceſi obeundis*.

Præfatus P. Renon horum habita communicatione reſpondit ſe ad id non teneri, adjudicato ſibi per Sententiam Senatus Regii poſſeſſorio.

Procurator Officii replicuit ejuſmodi reſponſum frivolum ac impertinens eſſe, cum non eſſet quæſtio, num a Senatu Sententiam obtinuiſſet, ſed unice an præfato Decreto Domini Officialis paruiſſet: concluſitque ut comminata *interdicti* pœna, ut minus proviſionaliter, decerneretur; quam & D. Officialis decrevit.

Hac proviſionali *inhibitione* ſentiens ſe dictus P. Renon in adjudicato ſibi poſſeſſorio ſui Paſtoratus turbatum, recurrit ad Senatum Regium, qui viſis & examinatis ejus ac Procuratoris Libellis, aliiſque actis & actitatis coram D. Officiali, declaravit 28. dicti menſis Auguſti: *Que la Sentence de cette Cour rendue le 9. de ce mois, adjugeant le Poſſeſſoir de la Cure de la dite Ville de Braine au dit Pere Renon, doit ſortir ſon plein & entier effet, juſques à ce que par la Sentence definitive ſur le petitoir autrement en ſoit ordonne.*

Cumque hac Sententia non obſtante, dictus P. Renon in exercitio functionum Paſtoralium denuo vexaretur, majoremque vim ab Archiepiſcopo ſuo Judiceque Eccleſiaſtico metueret, eo quod in exercitio ſuo Paſtorali pergeret; iterato ad Senatum recurrit, qui viſo illius Libello, decrevit 15. Octobris 1697. cum parte communicandum ut intra octo dies reſpondeat: *pendant leſquels les piéces reſteront au Greffe, interdiſant cependant au Pere Grauvvez & tous autres de faire aucune fonction Paſtorale audit lieu, & de troubler en icelle le dit Pere Renon, à peine d' y être pourvu ulterieurement; au ſurplus la Cour prend le dit Pere Renon ſous ſa protection.* Acta hujus cauſæ habentur ſub litt. CC.

Atque hæc ſufficiunt, ne Tractatus hic nimium excreſcat.

Hæc autem praxis Belgica non ſolum commendanda ac conſervanda eſt, ex eo quod congruat vetuſtiſſimis Geſtis maximorum ac ſanctiſſimorum Eccleſiæ Principum, ſed inter cætera etiam notiſſimo uſui hodierno Regni Galliæ; qui uſus inter *libertates* Eccleſiæ Gallicanæ etiam refertur.

Etenim ſi uſus ille, libere ſine contradictione, in maximo iſto Regno continuetur, quidni & in Belgio noſtro continuandus ac ſedulo conſervandus? Quod ut magis eluceat, §. ſequenti obſervabimus cui fundamento hic uſus innitatur; oſtendemuſque & Belgicum eidem omnino inniti.

§. IV.

Fundamentum uſus Eccleſiæ Belgicæ ſupra expoſiti non differt a fundamento cui praxis Eccleſiæ Gallicanæ in hac parte innititur.

VIR perquam eruditus Ludovicus Hericourt, Parlamenti Pariſienſis advocatus, in ſuo Opere quod inſcripſit, *Les Loix Eccleſiaſtiques de France*, agens cap. 22. de *effectu* Sententiæ Judicis ſæcularis, qua *Cenſura* declaratur *nulla* ſuper appellatione *tamquam ab abuſu*, ſic habet n. 52. „ Quand les „ *Cours ſouveraines* ont juge qu'il y a *abus dans les procedures*, „ *ſur leſquelles une excommunication* a été prononcée, cette ex„ communication ou toute autre *Cenſure* tombe *d'elle-même*, & „ *on n'eſt point obligé de ſe pourvoir pardevant le Superieur Ec*„ *cléſiaſtique pour en obtenir l'abſolution.* „

Quibus ſubjungit: *Ce n'eſt pas que les Juges laïcs dans ce cas prétendent abſoudre de l'excommunication, ny s'attribuer un pouvoir, qui ne dépend que de la Juriſdiction Ecclésiaſtique, mais en qualité de conſervateurs de la diſcipline de l'Egliſe, ils declarent nulle la procedure: & cette déclaration emporte avec elle la nullité du Jugement.*

Ex hac praxi Eccleſiæ Gallicanæ ſic exhibita & adhuc vigente habetur, primo quod Sententia Judicis ſæcularis qua *Cenſura* declaratur *nulla* ſuper appellatione *tamquam ab abuſu*, iſtum ibi *effectum* habeat, ut Cenſura illa perſtrictus libere poſſit continuare functiones ſpirituales & Eccleſiaſticas ſui ordinis vel Beneficii, *ſine prævia Judicis Eccleſiaſtici abſolutione*.

Habetur ſecundo, quod dum Judices ſæculares tamquam Eccleſiaſticæ diſciplinæ conſervatores *proceſſum* ſuper quo excommunicatio aut alia Cenſura prolata eſt, declarant *nullum*, ſeu in eo *abuſum* interveniſſe, hæc *declaratio* per ſe inferat *nullitatem* Sententiæ excommunicationis, alteriuſve Cenſuræ.

Habetur tertio, quod poſita talis Sententiæ nullitate, *ipſa Cenſura* prætenſe inflicta jam *per ſe corruat* & reputanda ſit quaſi non fuiſſet.

Habetur quarto, quod hoc caſu Judices ſæculares nequaquam *excommunicatum abſolvant*, aut *ſibi arrogent poteſtatem aliquam ab Eccleſia dependentem*.

Eodem plane fundamento hic proceditur in Belgio, dum Cenſura informis & per ſe invalida per Regiam Sententiam *caſſatur*, aut adverſus Cenſuram *via facti* latam *manutenentia* Regia conceditur.

Quod ut magis eluceat, non abs re erit hic primo adducere cauſas quas num. 47. exprimit laudatus Auctor Gallus, e quibus *nullitas* Cenſuræ promanat, & ratione cujus appellatio *tamquam ab abuſu* in Gallia interponitur; ſic autem ait: *La Cenſure eſt nulle, quand elle a eté prononcée par un Juge incompetent, pour des affaires dont il ne devoit point avoir de connoiſſance.*

Et quand on a manqué à obſerver les formalitez preſcriptes par les Canons & par les Ordonnances.

His fundamentis quoque unice innititur *caſſatio* & *manutenentia* in Belgio uſitatæ adverſus *Cenſuras* vel a Judice incompetente, vel contra Juris ordinem inflictas.

Etenim ſi Cenſura infligatur per *Judicem incompetentem*, vel *propter negotia quorum cognitionem non habet*, aut adverſus *Principum Edicta & placita ac Patriæ leges*, tum *caſſationis remedia* ordinarie adhibentur.

Si vero Cenſura *non ſervato Juris ordine*, ſeu *omiſſis formalitatibus præſcriptis*, infligetur *via facti*, remedium poſſeſſorium ſci. *manutenentiæ* adverſus hanc extrajudicialem & *facti* turbationem obtinet.

Porro dum Judex Regius hic in Belgio *caſſationem* aut *manutenentiam* his caſibus adverſus *Cenſuram* concedit, ſimiliter non prætendit *abſolvere excommunicatum, aut ſibi arrogare poteſtatem aliquam ab Eccleſia dependentem*; ſed hoc unice in effectu agit, ut nomine Principis tamquam ſupremi Moderatoris Reipublicæ, tamquam cuſtodis ordinis judicialis & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ, declaret excommunicationem fuiſſe latam *incompetenter* vel *contra Juris ordinem via facti*, ſeu proceſſum ſuper quo lata eſt, eſſe *nullum* & *abuſivum*: quod quidem in caſu *caſſationis* facit ſemper aperte ſeu expreſſis verbis, in caſu vero *manutenentiæ* facit ut minus tacite & virtualiter.

Quæ declaratio ſicut ſecum trahit nullitatem Sententiæ Judicis Eccleſiaſtici, ita quoque facit ut excommunicatio aut alia Cenſura per ſe corruat: eodem plane modo, quo id fieri in Gallia vi appellationis *tamquam ab abuſu* declarant illius Regni Pragmatici.

Cum itaque conſtet, quod *caſſationis* & *manutenentiæ* remedia hic in Belgio ex eadem cauſa, qua appellatio *tamquam ab abuſu* in Gallia, ſint uſitata, eodemque omnino nitantur fundamento, eumdem præciſe effectum etiam habere debent: adeo ut hic in Belgio æque liceat ſub beneficio Sententiæ Regiæ, qua Cenſura informis & per ſe invalida *caſſatur*, vel ſub Regia *manutenentia* adverſus *Cenſuram via facti* latam, continuare functiones ſpirituales & Eccleſiaſticas ſui Ordinis vel Beneficii, ſine prævia Judicis vel Superioris Eccleſiaſtici abſolutione.

§. V.

Regia protectio adverſus Cenſuras via facti *latas hodie Eccleſiaſticis magis quam olim eſt neceſſaria.*

PROTECTIO Regia adverſus Cenſuras violentas eo magis eſt hodiedum neceſſaria, quod remedia omnia quibus Eccleſia proſpicere voluit huic Clericorum oppreſſioni, penitus vel exoleverint vel reddita ſint inania; adeo ut Clerus ſub Eccleſiaſticorum Superiorum oppreſſione deberet æternum gemere, niſi protectio Regia in hac parte manſiſſet ſalva & illæſa.

Nicæna Synodus, OEcumenica prima, advertens Superiores Eccleſiaſticos *ſæpe*, ut loquitur S. Gregorius Papa, *in ſolvendis ac ligandis ſubditis, ſuæ voluntatis motus, non cauſarum merita ſequi*, ſtatuit *Can.* 5. ſingulis annis in unaquaque Provincia bis Synodos fieri, ut communiter omnibus ſimul Provinciæ Epiſcopis congregatis, convenientius *examinetur*, vel *requiratur numquid vel puſillanimitate* (aut ut legit Iſidorus, *aliqua indignatione*) *vel contentione, vel aliqua ejuſmodi Epiſcopi acerbitate* (juxta lectionem Dionyſii *alio quolibet Epiſcopi vitio*) *Congregatione pulſi ſint* (ſeu juxta Iſidorum) *excommunicati*.

Æquiſſimo hoc Statuto duo cavebantur. Primo, impotens Epiſcoporum in Clero dominandi libido continebatur, cum bis in anno rationem de ſua adminiſtratione Synodo eſſent reddituri. Secundo, ſi quis e Clero Epiſcoporum contentione vel indignatione eſſet de Congregatione pulſus ſeu excommunicatus, conquerendi apud Synodum bis in anno facultatem habebat, ac juſtitiam adverſus Epiſcopum merito expectabat.

Sic anno 619. in Hiſpalenſi Concilio ſub S. Iſidoro *Actione ſexta* Fragitanum Cordubenſis Eccleſiæ Presbyterum injuſte olim a Pontifice ſuo dejectum, & innocentem exilio condemnatum, *rurſus Ordini ſuo* auctoritate Synodi *reſtitutum* videmus.

Cujuſmodi Cleri oppreſſioni Synodus deſiderans inpoſterum proſpicere efficacius, eadem Actione ſtatuit: *Ne quis, Epiſcopus, ſine Concilii examine quemlibet Presbyterum vel Diaconum dejicere audeat.*

Poſtquam enim dictum Fragitanum *Ordini ſuo* reſtituit, ita Synodus proſequitur: *Id denuo adverſus præſumptionem noſtram decrevimus; ut juxta priſcorum Patrum Synodalem Sententiam, nullus noſtrum ſine Concilii examine quemlibet Presbyterum vel Dia-*

co-

eorum dejicere audeat. Nam multi sunt qui indiscussos potestate tyrannica, non auctoritate Canonica damnant: & sicut nonnullos gratia favoris sublimant, ita quosdam odio invidiaque permoti humiliant; & ad levem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant. Episcopus enim Sacerdotibus ac Ministris solus honorem dare potest, solus auferre non potest.... Qui profecto nec ab uno damnari, nec uno judicante poterunt honoris sui privilegiis exui: sed præsentati Synodali judicio, quod Canon de illis præceperit diffiniri. Extat apud Gratianum *Caus. 15. qu. 7. Can. 1.*

Si hæc priscorum Patrum sanctissima Statuta illæsa permansissent, oppressi Clerici per Episcopos suos, *Censuris Ecclesiasticis* misere divexati, non tam frequenter opus habuissent ad protectionem Regiam Recursum instituere. Sed his æquissimis Decretis, usuque Synodorum penitus abolitis, unicum illud *Recursus* remedium ipsis salvum & reliquum remansit.

Maxime quia hodie post inductam modernam forensem formam in forum Ecclesiasticum causæ Clericorum non in communi sive synodice examinantur & Censuræ contra Clericos proferuntur, sed soli Episcopi per se seu eorum Officiales causas examinant & absolvunt, ac Censuras infligunt.

Et ideo etiam facilius audent Prælati, quod non habeant quas nunc formident pœnas Canonicas, quas Ecclesia statuerat adversus eos, qui temere & contra præscripta Canonum, ad Censuras prosilirent.

Si quis Censura inique prestrictus, suisque muniis, officiis ac bonis spoliatus ad remedium *ordinarium* hodiedum vellet recurrere; nullum ei superesset quam *Judicum Synodalium* apud Internuntios Apostolicos postulatio.

Sed quam hæc via sit inexplicabilis & longa, ita ut quis citius vitæ, quam viæ hujus finem attingat, ignorat nemo.

In primis enim non infrequenter Nuntii vel Internuntii Judices denegant juste eos postulantibus, maxime iis qui Regi, qui patriæ fideliter addicti sunt.

Vel si Judices concedant, non eos in *forma ordinaria*, sed quos volunt designant, idque interdum post longas & multas difficultates, atque ita quandoque quis coram suspecto Judice causam dicere cogitur, nisi velit *recusationis remedio* causam in longum protrahere, seque expensis exhaurire.

Verum si nunc Judices in *forma ordinaria* obtineas, novum quam raro ab ipsis justitia adversus Superiores signanter Episcopos possit expectari; quam enim persona potentum & in dignitate eminentiori constitutorum imponat & reverentiam injiciat, nullus ignorat.

Adde quod hodiedum *Judices Synodales* ab ipsis Episcopis statuantur, qui quos volunt eligunt, atque hoc pacto illos sibi multum obstrictos habent, Ubi olim ex præscripto Tridentini in Synodis deligebantur, indeque *Synodales* dicti.

Tandem si jam intrepidos consequaris Judices Synodales, qui *non honorantes vultum potentis*, decernunt quod justum est, & judicant inopem & pauperem; equidem tres Sententias conformes habere te oportet, quas antequam obtineas, vitæ finem facile attinges.

Atque ita fiet ut bonis, officiis, muniisque per Censuras violentas a Superiore spoliatus, qui tamen ante omnia venit restituendus, in perpetuum mansurus sit jure suo privatus *via facti* & inique oppressus, si ad remedium *ordinarium* recurrere cogatur.

Ex his itaque patet quam hodie oppressis Clericis necessarius sit, adversus Superiorum suorum *vim & violentiam*, Recursus ad Regiam Protectionem, quam qui eis occludere conantur, nihil minus quam omnem Justitiæ administrationem eis impedire moliuntur; ut adverti *Tom. IX.* in Opusculo quod inscribitur, *Concordia Immunitatis Ecclesiasticæ & Juris Regii, cap. 2. §. 4.*

Ex his intelligitur, quam sit optandum, immo pene necessarium, ut Clerici postquam per Recursum ad Principem impetrarunt efficacem ejus protectionem, generose pergant in functionibus suis in quibus per illegitimas Censuras vel aliam viam facti fuerant turbati.

Nam alioqui Superiores Ecclesiastici videntes Clericos sic manutentos in suis functionibus non pergere, eatenus Censuris obtemperare, quantumcumque eos inique opprimant, etiam non obstante concessa ipsis protectione Regia, non multum erunt solliciti ordinem Juris ac Canonum Legumque præscripta observare, cum æque finem suum attingant, sive via *facti*, sive servato Juris ordine processerint.

Atque ita per ignaviam quorumdam Clericorum, dum *plus subsunt quam oportet*, Ecclesiasticus ordo subvertitur ac perturbatur penitus. Adeo ut merito pius Parisiensis Cancellarius jam pridem dixerit, *quandoque meritorium & honorificum esse Ecclesiæ potestatis, quod Prælatos* (abutenti sua potestate) *in faciem resistatur cum appositione incutpatæ tutelæ, quemadmodum restitit Paulus Petro.*

CONCLUSIO.

In qua una ostenditur quod Ministris & Senatoribus Regiis non liceat deserere aut subterfugere causam Recursus, ob comminatas aut vibratas injustas Censuras.

IN hoc Tractatu abunde probatum esse credimus, Principes, eorumque supremos Magistratus nequaquam sibi assumere auctoritatem aut usum Clavium, quas ad solvendum aut ligandum peccatores Christus Apostolis, eorumque Successoribus commisit; neque Jurisdictionem, aut immunitatem Ecclesiasticam convellere, dum admittunt Clericorum ad se Recursum contra violentas, & via facti inflictas, aut comminatas Censuras: sed id unice sibi vendicare Principes, eorumque Magistratus, Judicum Ecclesiasticorum comprimere, atque oppressis contra similes violentias protectionem suam impertiri.

Insuper & illud sufficienter probatum credimus, hanc protectionem non laicis duntaxat, sed & Clericis tanquam membris Resp. & subditis Principis esse impertiendam, ipsumque Principem hanc ipsis sine injustitia negare non posse immo ipsi a Deo potestatem esse concessam usumque gladii commissum, ut oppressis contra violentias potentiorum succurrat, eosque de manu potentis liberet, de qua obligatione jam pridem serio Principes monuit Ecclesia in Conciliis: *Cognoscant*, inquit, *Principes sæculi Deo debere se reddere rationem propter Ecclesiam, quam a Christo tuendam susceperunt: nam si vel augetur pax, & disciplina Ecclesiæ, sive solvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit.*

Quin & ostendimus, Principes eorumque Magistratus huic Ecclesiæ monito obsequi, dum Clericis ad se contra & violentas & via facti inflictas Censuras recurrentibus largiuntur protectionem; quandoquidem id unum agant, ne violentiam amoveant, & Judices Ecclesiasticos ad tramites illis in proferendis Censuris per Canones seu Ecclesiam præscriptos reducant: ac per consequens se *custodes & vindices Canonum*, atque *protectores oppressorum* demonstrent, ac ea ratione probent se non immerito gloriosis hujuscemodi nominibus ab Ecclesia compellari.

Proinde cum Principes, eorumque supremi Magistratus in admittendo hoc Recursu, & concedenda postulata protectione nobilissimam sui muneris partem sibi a Deo impositam, & de qua ipsos tam crebro & serio monuit Ecclesia adimpleant; nihil adeo manifestum, quam Censuras contra Principem, ejusque Magistratus ob admissum hunc Recursum, & datam protectionem vibratas aut comminatas esse plane injustas, irritas & inanes, ac ut tales ab omnibus habenda, & aperte spernendas.

Hinc & ulterius concludendum per hujusmodi Censuras Principem aut ejus Magistratus nullatenus coram Deo ligari, sed potius ob impletum officium apud Deum mereri; prout latius deduxi *Tom. IX. Tractatu de Censuris, cap. 8. §. 1.* quibus hic addimus, quæ de hac sic inflicta censura jam pridem scripsit Guillelmus Arvernus Episcopus Parisiensis, *de Sacramento Ordinis, cap. 12.*

„ De hac (communione interiori Sacramentorum & societate Sanctorum atque justorum) nemo dubitat, quin solum peccatum ab ea separet, & ea privet, nec unquam cogitatum fuit ab Ecclesia Dei, quod Magistratus Ecclesiasticus potestatem illam in hac haberet. Ista enim potestas esset in destructionem. Excommunicare enim secundum hanc intentionem, esset Corpus Christi mysticum, quod ex sanctis atque justis fidelibus constructum est atque compactum, trucidare, atque membratim lacerare. Hoc esset & vitam gratiæ, quam de communione & societate membrorum de Spiritu Sancto viventium vita gratiæ communicant vel contrahunt, extinguere, vel auferre. Hoc esset Prælatos vel Judices Ecclesiasticos, qui præfati corporis membra esse debent, gladio in ipsum corpus prænominatum, & in ipsam Matrem sanctissimam Ecclesiam inaudita crudelitate sævire. Potestas enim sic excommunicandi in manu Prælati esset in manu filii ad jugulandum spiritualiter Patrem spiritualem, Christum Dominum, & trucidandam Matrem Ecclesiam, & gladius esset datus uni membro ad concidendum corpus. Hæc autem insania nunquam ascendit in cor hominis sani capitis, nec ipse Omnipotens sic excommunicare potest, non ex defectu potentiæ, seu penuria, sed ex abundantissimæ bonitatis justitia. „

Præterea circa Censuras contra Principem ejusque Magistratus ob hunc admissum Recursum aut datam protectionem comminatas aut emissas, & hoc speciale notandum, eas non tantum esse injustas, sed & insuper mirum in modum non tantum Ecclesiam, sed & ipsam Rempublicam natas esse turbare.

Quid enim magis solitum Rempublicam turbare, quam dum ipsi Judices a Principe constituti pro administranda justitia in eo exercitio per Censuras impediuntur? Ut & propterea jam pridem etiam per Principes severe interdictum fuerit Judicibus Ecclesiasticis contra Magistratus Civiles per Censuras procedere, etiam eo prætextu, quod hi jurisdictionis suæ limites excederent, uti latius ostendi etiam per Edicta Principum nostrorum in *Tractatu de Censuris, cap. 2. §. 5.* quibus hic addere licet verba Supremi Senatus Brabantiæ in Consulta data anno 1708. occasione Censurarum Decreto quodam Romano comprehensarum adversus dicti Consilii Senatores ob admissum Recursum, & datam protectionem contra Censuras via facti inflictas; una reddens rationem cur similes Censuræ contra Principes ejusque Magistratus vim habere nequeant. Verba eorum sunt:

Peut-on concevoir rien de moins équitable que ce Mandement?... C'est abuser visiblement des Censures de l'Eglise & de l'autorité d'où elles partent, & rendre l'un & l'autre meprisables. Nous ne devons pas, Sire, nous engager dans un long discours pour prouver par un nombre de citations ennuyeuses, que les Officiers de Votre Majesté ne peuvent encourir aucune Censure pour tout ce qui regarde la fonction de leurs charges; ce sont des maximes certaines qui ne peuvent être revoquées en doute, & qui n'ont pas besoin de confirmation; elles sont passées pour loy dans tous les Royaumes Catholiques, pur ce qu'ils exercent une partie de la Royauté qui est la Justice, de laquelle ils ne doivent être divertiz ny empêchez, pour ne point troubler la Police publique, qui leur est commise; & par ce que les Officiers & les Magistrats partes corporis Principis sunt; *& comme les Princes ne sont pas sujets aux Censures à l'égard de leur temporel ni de leur puissance, les Magistrats n'y sont pas sujets non plus à l'égard de l'exercice de leurs charges: d'autant que la Justice qu'ils administrent, est une partie de la puissance des Princes qui leur est confiée.*

Ex his evidens esse non dubitamus, sat persuasum fore Principi ejusque Ministris, ob admissum ad se Recursum, & ob datam protectionem Clericis oppressis per violentas & via facti in-

inflictas Censuras, nullatenus coram Deo se reos constitui, adeoque nec ea de causa esse timendas: neque creditur, quod Magistratus Civiles ab admittendo hoc Recursu, vel concedenda protectione, per comminationem similium Censurarum sint deterrendi eo intuitu quod per eas coram Deo ligarentur, & ex Ecclesia censerentur ejecti.

Verum, secuti metus imminentis mortis corporalis, aliorumque malorum temporalium, homines infirmos frequenter terrere, & a tuenda veritate & justitia retrahere, aut ad consentiendum falsitati & injustitiæ inducere solet; ita & metus excommunicationis incurrendæ, tametsi injustæ, sufficiens est, ut homines in charitate Dei, & spiritu fortitudinis, & fide æternorum bonorum non omnino radicatos & fundatos, faciat a veritate ad falsitatem, & a justitia ad injustitiam declinare, atque hominum mandatis & violentiis potius quam Deo obedire, ut vel comminatas Censuras evadant, vel a vibratis se liberent.

Immo nonnunquam contingit, ut homo Christianus simplex & rectus, sed in Fede & Religione non plene instructus plus timeat excommunicationem, licet injustam, quam mortem corporalem, faciliusque metu incurrendæ excommunicationis, quam amittendæ vitæ temporalis in tentationem induceretur, & a justitia excideret.

Quam enim homini vere Christiano durum esse non solet, quod se videat reputari etiam ab his qui Ecclesiæ Ministri sunt, tamquam impium, & indignum omnis cum Deo commercii, & ut membrum putridum a societate Sanctorum, ne eam inficiat, resecandum!

Quapropter Christus suos discipulos, & in ipsis omnes Christianos adversus tentationes & persecutiones ipsis ob sui nominis confessionem, & muneris sui adimpletionem imminentes, præmunire volens, etiam hanc speciem persecutionis palam denuntiavit: eamque, si ipsius velint permanere discipuli, ipsis obventuram, his verbis exposuit: *Absque Synagogis facient vos.* Id est, ut rectet notat cap. 135. ad hæc verba Jansenius Gandavensis in sua Concordia Evangelica *alienos a Sinagoga, aut excommunicatos.*

Notat deinde in citata Concordia cap. 78. quod *extra Synagogam fieri, apud Judæos esset alieni interdici commercio & consuetudine reliquorum Judæorum, ut non liceret ei ingredi cum reliquis Synagogam aut Templum, & omnino alienus esset ab omni Judæorum Congregatione, quod apud Judæos summæ ignominiæ habebatur, quomodo apud Christianos habetur* Excommunicatio.

Sane credibile non est Christum hanc persecutionis speciem quasi præcipuam & maxime timendam, idque in ultimo, quem habuit ad Apostolos jam iturus ad Patrem, sermone, tam serio suis Discipulis & in his omnibus Christianis, prædixisse, nisi scivisset ob eam plurimos fidem, veritatem & justitiam deserturos: ac propterea ipsos merito adversus hanc tentationem esse præmuniendos.

Et sane ut hanc Christi prædictionem Spiritus sanctus firmaret, voluit & in ipso Evangelio nobis describere, quomodo non tantum homines vulgares, sed & ipsi Principes metu hujus ex Synagoga ejectionis a confitenda veritate retracti fuerint.

Testatur enim sacer Textus Joan. 12. vers. 42. *Quoniam ex Principibus multi crediderunt in eum*, id est, Christum est Messiam corde credebant, miraculorum magnitudine & multitudine convicti; *sed propter Pharisæos non confitebantur, ut e Synagoga non ejicerentur*, inquit sacer Textus: hoc est, metu Pharisæorum palam Christum tamquam Messiam confiteri & agnoscere non audebant, ne ab illis, vel per illorum importunam sollicitationem e Synagoga ejicerentur.

Addit autem Evangelista causam, quare hi Principes metuere (ait citatus Jansenius ad cap. 114. Concord. Evang.) *fieri aposynagogi, hoc est excommunicati fieri, & ejici e Synagoga*: Quia, ait, dilexerunt magis gloriam hominum, *hoc est gloriam apud homines*, quam gloriam Dei, *id est gloriam apud Deum, & quæ a Deo obtinetur. Sicut enim ignominiosum apud homines judicabant* (*pergit Jansenius*) *ejici e Synagoga, ita gloriosum in Synagoga versari, maxime sibi, qui cum essent Principes in Synagoga honorabantur, & primas obtinebant cathedras. Hanc ergo gloriam, quam non solum admittebant, sed etiam multum diligebant, ne amitterent, confiteri quod credebant, metuebant.*

Hic attendant Magistratus an ipsis non conveniant ea, quæ de his Principibus pronuntiat hic Spiritus sanctus, qui cognoscentes innocentiam & oppressionem ad eos recurrentium & propter metum offendendi Judices & Prælatos Ecclesiasticos, ne e Synagoga ejiciantur, id est excommunicentur, non audeant oppressos protegere; & per consequens an de ipsis dici nequeat, quod de his Principibus affirmat Evangelista: *Dilexerunt enim magis gloriam hominum, quam gloriam Dei.* Joann. cap. 12. v. 43.

Quis enim ambigat, quin idem sit conoscere justitiam & innocentiam, & eam tamen propter metum injustæ ejectionis e Synagoga sive excommunicationis, & mala sive incommoda temporalia, quæ eam consequi possent, non audere palam confiteri, & administrare, quam *credere in Christum*, qui est ipsa justitia & veritas & *propter Pharisæos non confiteri*, prout asseritur de illis Principibus; ac proinde non minus veraciter de illis, quam de his dici queat: *Dilexerunt enim magis gloriam hominum quam gloriam Dei.*

Et quid aliud est non administrare justitiam infirmioribus & oppressis ex timore amittendi *gloriam hominum*, quam eamdem negare, aut invertere ob temporalia, aut munera quæ expectantur a potentioribus, vel avertenda incommoda ex justitiæ administratione obventura, atque ita his applicari merito possit, quæ Deus adversus perversos illos Judices pronuntiat, qui per munera oculos suos excæcari patiuntur. *Deut. cap. 16. v. 19. & Ecclesiastici cap. 20. v. 31.*

Deinde utinam serio recogitent Magistratus Civiles, quibus usum gladii sive auctoritatem comprimendi violentias, & liberandi pauperem de manu potentis Principes commisit, quod dum eas non comprimunt, reddant ipsos Judices & Prælatos Ecclesiasticos procliviores ad consentiendum etiam injustis prætensionibus Superiorum, qui nonnunquam volunt *dominari fidei* fidelium, & *dominari in Clero*: immo & ipsos Ecclesiasticos quodammodo cogant, ut veritatem cognitam impugnent, aut saltem eam populo maxime necessariam palam & aperte proponere non audeant ex metu injustarum Censurarum, contra quas vident sibi omnem protectionis viam esse occlusam.

Hic vero obtinet illud quod jam pridem dixit magnus ille ac pius Universitatis Parisiensis Cancellarius Joannes Gersonius in Tractatu cui titulus, *Circa materiam Excommunicationum Resolutio; consideratione 5. quod contemptus Clavium magis inveniatur quoad culpam in Prælato taliter, ut præmittitur, abutente sua potestate, quam in non obediente.*

Quin & concludit: *Est quandoque* meritorium & honorificum *Ecclesiæ potestati, quod tali Prælato in faciem resistatur, ut Paulus Petro.* Quod latius prosecutus fui *Tom. IX. in Tractatu de Censuris, cap. 8. §. 7.* ubi una notavi, quod non minimam perniciem inferant Ecclesiæ, qui fidelibus imprimunt talem ideam de Censuris etiam latæ Sententiæ, quæ hodie quasi ex stylo omnibus Ecclesiasticis mandatis inseri solent, præsertim Curiæ Romanæ, quasi eædem sic timendæ essent, ut ob eas cæco modo omnibus similibus mandatis obedire oporteret.

Merito attendent Magistatus quid contingerit Principibus his, qui dilexerunt *magis gloriam hominum*, quam *gloriam Dei*, quod cum hac brevi ac mortali vita amiserint gloriam hominum; & gloriam Dei non fuerint assecuti: & dum hic e Synagoga hominum ejici formidarunt, e Synagoga sive societate Sanctorum in æternum fuerint ejecti.

Idipsum contigisse parentibus cœci nati non obscure idem Joannes Evangelista innuit *cap. 9.* ubi & horum parentum erubescentiam in confitendo Christum, necnon rationem hujus erubescentiæ allegat: Interrogati a Pharisæis quomodo *nunc videret* filius eorum, erubuerunt & timuerunt fateri Christum filio ipsorum oculos aperuisse, sed responderunt: *Quomodo autem nunc videat, nescimus; aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate, ætatem habet, ipse de se loquatur*; ℣. 21.

Ratio occultatæ veritatis, & negati responsi subjungitur: *Hæc dixerunt parentes, quoniam timebant Judæos. Jam enim conspiraverant Judæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra Synagogam fieret; propterea parentes ejus dixerunt, ætatem habet, ipsum interrogate.* ℣. 22. 23.

Hac erubescentia & timiditate parentum enarrata, & constantiam & fortitudinem filii eorum jam corporaliter illuminati singillatim recitat sacer Textus, eumque ob eam in Christi confessione constantiam e Synagoga fuisse ejectum asserit: *ejecerunt*, ait, *eum foras*, id est, extra Synagogam. ℣. 34.

Nunc quid ipsi post hanc ejectionem contigerit videamus: *Audivit Jesus quia ejecerunt eum foras. Et cum invenisset eum, dixit ei: Tu credis in Filium Dei? Respondit ille & dixit: Quis est, Domine, ut credam in eum? Et dixit ei Jesus: Vidisti eum; & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait: Credo, Domine; & procidens adoravit eum.* ℣. 35. 36. 37. 38.

Hæc exponens Augustinus *Tract. 44. in Joann.* ait: Illi pellunt, excipit Dominus: magis enim quia expulsus est, Christianus factus est..... *Denique jam facie lota cordis & mundata conscientia, agnoscens eum non filium hominis tantum, quod ante crediderat, sed jam Filium Dei qui carnem susceperat*, ait, Credo, Domine. *Parum est*, Credo; *vis videre qualem credat?* Procidens adoravit eum.

Non dubium quin Senatores, aliique Magistratus pro justitia agonizantes, eamque intrepide profitentes, & pro muneris sui debito administrantes, si ob eam e Synagoga, sive ab externa Fidelium Communione per injustas Censuras ejiciantur, etiam illis pellentibus, excipiendi sint a Domino, & e Synagoga malignantium ejecti in societatem Sanctorum sint admittendi: quod ex animo magnanimis Magistratibus exoptando, finio verbis Sapientis: *Pro justitia agonizare pro anima tua, & usque ad mortem certa pro justitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos* Ecclesiast. cap. 4. vers. 33.

APPEN-

APPENDIX MONUMENTORUM.

Instrumenta quæ Gallico idiomate in hac Appendice leguntur, eo duntaxat idiomate retulerat Espenius in editione quæ an. 1725. prodiit in lucem; at versa in linguam Latinam ea exhibet editio Coloniensis anni 1729. Hanc versionem simul cum suo autographo edendam esse judicavimus, ut qui linguam Gallicam non callent, possint in Latina interpretatione Monumentorum sensum intelligere, ac de eorum auctoritate judicare.

A.

Interdictio contra Illustrissimum Episcopum Namurcensem & Internuntium volentes visitare Monasterium Gemblacense.

AB infrascriptis Brabantiæ Prælatis admonitis de quadam commissione data a Domino Internuntio Reverendissimo Domino Episcopo Namurcensi ad visitandum Monasterium Gemblacense exemptum & immediate subjectum Sanctæ Sedi, & quod dictus Reverendissimus Dominus Episcopus vigore dictæ commissionis vel alias attentarit visitare dictum Monasterium directe contra jus dictæ exemptionis dicto Domino Internuntio nullam habente potestatem dandi similes commissiones, nec dictus Dominus Reverendissimus Episcopus attentandi hanc visitationem auctoritate sua, communi consensu, cum in hoc agatur de eorum interesse ratione sequelarum & mali exempli de infractione Privilegiorum datorum Prælatis Brabantiæ & confirmatorum juramento suæ Majestatis sub ejus festivo Introitu, congruum judicatum fuit ut partes se jungerent causæ & declararent cum Prælato Gemblacensi, ad curandum auctoritate Consilii Brabantiæ, dictam commissionem cum omnibus quæ inde sunt secuta cassari, constituentes in illum finem Procuratorem Vanden Driessche ut debita officia præstaret & prosecutiones ad hæc pertinentes conjunctim cum dicto Prælato Gemblacensi, pollicentes se gratum & ratum habituros omne id, quod fuerit actum & gestum per illum Procuratorem in illum finem & effectum antedictum. Bruxellis 28. Septembris 1648. *Erat signatum*, Petrus Abbas de Vlierbeeck, Franciscus Robertus Abbas de Villers, Franciscus Carolus Abbas Grimbergensis, F. Libertus Abbas Parchensis, F. Joannes Abbas Heylessemensis, F. Servatius Abbas Averbodiensis, F. Augustinus Abbas Tongerloensis, & VVinandus de la Mardelle Abbas Sanctæ Gertrudis.

LES soubsignez Prelats de Brabant estant advertis de certaine commission donnée par le Seigneur Internonce au Reverendissimo Seigneur Evesque de Namur pour visiter le Monastere de Gembloux exempt & immediatement subject au S. Siege, & que le dit Reverendissime Seigneur Evesque en vertu de la dicte commission ou autrement s'est avancé de visiter le dict Monastere directement contre le droit de la dicte exemption, come n'ayant le dict Seigneur Internonce nul pouvoir de donner semblable commission, ny le dict Seigneur Reverendissime Evesque aucun droit d'entreprendre cette visitation de son autorité; ont de commun consentement pour l'interest qu'ils y ont à cause de la consequence & mauvais exemple, & pour ce qu'il y va de l'infraction des privileges donnez aux Prelats de Brabant & confirmez par le Serment de Sa Majesté à sa Joyeuse entrée, trouvé convenir de se joindre en cause avec le Prelat du dict Gembloux pour faire casser de l'autorité du Conseil de Brabant la dicte commission avec tout ce qui s'en est ensuivy, constituant à cet effect le Procureur Vanden Driessche pour faire les debvoirs, & poursuites à ce appartenantes conjoinctement avec ledit Prelat de Gembloux, & promettans d'avoir pour agreable tout ce que par icelluy Procureur sera fait & besoigné à ce regard & à l'effect avandict. Fait à Bruxelles le 28. de Septembre 1648. & étoit signé : *Pierre Abbé de Vlierbeeck, François Robert Abbé de Villers; (a) Franciscus Carolus Abbas Heylessemensis; F. Servatius Abbas Averbodiensis; F. Augustinus Abbas Tongerloensis; (b) & VVinandus de la Margelle Abbas Sancta Gertrudis.*

COPIA

Annotationis seu notæ scriptæ ad marginem Supplicæ præsentatæ Consilio Brabantiæ ex parte Reverendorum Prælatorum conjunctorum in causa cum Prælato Gemblacensi.

Contra Abbatem sancti Anastasii & Episcopum Namurcensem.

Relatione facta in plena Camera, Curia permittit Supplicantibus ut pugnent de sub & obreptitiis Litteris hic mentionatis, visitationem exinde ortam tamen interdicens interim Internuntio tum Episcopo Namurcensi, ne quidquam attentent. Actum 26. Octobris 1648. munitum Sigillo Domini Cancellarii & subsignatum G. V. Gindertalen.

COPIE

De l'Apostille couchèe sur la marge de la Requete prèsentèe au Conseil de Brabant de la part des Reverends Prèlats etans joints en cause avec le Prèlat de Gembloux.

Contre l'Abbé de S. Anastase & l'Evêque de Namur.

Rapport fait en pleine Chambre, la Cour permet aux Suppliants de debattre de sub & obreption les Lettres cy mentionnées, & la visitation ensuivie, interdisant cependant, tant à l'Internonce que à l'Evesque de Namur, de ne rien attenter. Actum 26. Octobr.s 1648. Paraphé du paraphe de Monsieur le Chancelier, & soubsigné, G. V. Gindertalen.

(a) L'Abbè de S. Michel a signè après en la Congregation.
(b) Item, l'Abbè de Diligem n'etant aussi present.

Re-

B.

Répresentation des Etats de Brabant touchant l'infraction des Loix fondamentales du Pais par l'evocation des trois Suppots de l' Universitè de Louvain.

AU ROY EN SON CONSEIL D'ETAT.

LES Souverains Princes aussi bien que les Etats de ce Païs & Duché de Brabant ont de tous tems eu un soin si particulier de la conservation de l'ancien droit & Privilege du même Pais de non evocando *& des autres Droits & Privileges accordez sur leur demande par les Saints Pontifes à l'Université de Louvain, que toutes les fois que ces Privileges eussent receu la moindre atteinte ils s'y sont opposez avec toute la fermeté possible, & entre autres contre ceux du Païs de Liege, qui par un esprit de jalousie ont travaillé de temps à autres à eluder la Jurisdiction du Conservateur des Privileges de l'Université de Louvain, & par-là à rendre infructueux le droit de Collation des Benefices dans le Païs & Diocese de Liege, competant à la Faculté des Arts dans la même Université, ainsi que cela se voit clairement par la deduction cy jointe : & comme cet esprit de jalousie pour ne pas dire d'usurpation a recommencé à agir de nouveau au regard du Doyenné de Condroz conferé au Professeur Vande Velde, d'une Prebende en l'Eglise de Saint Lambert à Liege conferée au Sr del Hougne & une autre en l'Eglise de Saint Pierre à Liege, les quels trois pourveus par la dite Faculté des Arts se trouvent citez à Rome sous peine de suspension, & même de revocation des Privileges de la dite Université à la demande ou sollicitation de ceux de Liege en prejudice des Sentences que le dit Conservateur des Privileges a rondues en leur faveur, nous jugeons qu'il est de nôtre devoir d'avoir nôtre recours à l'autorité de Vôtre Majesté.*

La suppliant très-humblement qu'il lui plaise de donner les ordres à l'Office Fiscal de Brabant d'agir & de rendre les devoirs convenables pour faire reparer cette nouvelle atteinte donnée aux droits & Privileges cy-dessus mentionnez, soit par voyes d'arrêt sur les biens appartenants aux dits Chapitres de Liege en ce Païs de Brabant, ainsi que cela a encore été pratique dans des cas pareils cy devant, *soit par telle autre voye que V. M. trouvera bon de lui ordonner. Nous sommes avec un très-profond respect, Sire, de Vôtre Majesté les très-humbles, très-obeissans & tres fideles serviteurs & sujets, les Prelats, Nobles & Deputez des Chefs Villes representans les trois Etats de vôtre Pais & Duche de Brabant. Par Ord.* Signé, *Vande Broeck.*

De nôtre Assemblée Generale tenue à Bruxelles le 14. Novembre 1709.

Representatio Statuum Brabantiæ super infractione Legum fundamentalium Patriæ per evocationem trium membrorum vel ministrorum Universitatis Lovaniensis.

REGI IN SUO CONSILIO STATUS.

INDEPENDENTES Principes æque ac Status hujus Patriæ Ducatus Brabantiæ omni tempore ita tuiti fuerunt antiqua jura & privilegia ejusdem Patriæ *de non evocando*, & alia jura & Privilegia concessa ad eorum petitionem per Pontifices Universitati Lovaniensi, ut quotiescumque hæc Privilegia vel minimum perstringerentur, se opposuerint omni constantia possibili, & inter alios contra Leodienses, qui spiritu zelotypiæ interdum conati sunt eludere Jurisdictionem Conservatoris Privilegiorum Universitatis Lovaniensis, & ita reddere inutile jus collationis Beneficiorum, in patria & Diœcesi Leodiensi competens Facultati Artium ejusdem Universitatis, sicut apparet ex deductione hic addita: & cum hic spiritus zelotypiæ ne dicam usurpationis iterum inceperit agere respectu Decanatus Condrusiæ, collati Professori Vande Velde, Præbendæ in Ecclesia S. Lamberti Leodii collatæ Domino del Hougne, & alterius in Ecclesia S. Petri Leodii, qui tres provisi per dictam Facultatem Artium, citantur Romam sub pœna suspensionis, immo revocationis Privilegiorum dictæ Universitatis ad petitionem & sollicitationem Leodiensium, in præjudicium Sententiarum a dicto Conservatore Privilegiorum latarum in eorum favorem, judicamus de re nostra esse ut recurramus ad Vestræ Majestatis auctoritatem.

Supplicantes humillime, ut dignetur mandare Officio Fiscali Brabantiæ, ut agat & ita efficiat quatenus hæc nova perstrictio illata juribus & Privilegiis hic supra mentionatis, sive via arresti in bona pertinentia ad Capitula Leodiensia in hac Patria Brabantiæ, ut fuit adhuc practicatum antehac in casibus paribus, sive alia via pro beneplacito Vestræ Majestatis reparetur. Sumus cum profundissimo respectu Vestræ Majestatis humillimi, obedientissimi & fidelissimi Servi & subditi, Prælati, Nobiles, & Deputati a Civitatibus repræsentantes tres Status Vestræ Patriæ & Ducatus Brabantiæ. Ex mandato. Signatum, Vande Broeck.

De nostra Convocatione Generali habita Bruxellius 14. Novembris 1709.

C.

R E S O L U T I O

Juris utriusque Doctorum Lovaniensium circa Missionarios.

CAS PROPOSE.

CASUS hic fuit propositus Gallice, ut sequitur: *Quelques Evêques des Païs-Bas envoyerent des Missionaires la pluspart Religieux dans des Paroisses Catholiques avec le pouvoir d'y prêcher, entendre les confessions, & exercer autres fonctions pastorales.*

L'ON DEMANDE,

1. Si l'Evêque peut obliger un Curé, qui veut & peut exercer toutes ses fonctions par lui-même, à recevoir des Missionaires dans sa Paroisse?

2. Si l'Evêque vient à vouloir contraindre un Curé par menaces de Censures à recevoir lesdits Missionaires; s'il n'est pas permis au Curé de s'adresser à son Souverain en lui demandant maintenu dans sa charge, &c.

CASUS POSITIO.

NONNULLI Episcopi Belgii mittunt ad Parochias Catholicas Missionarios, plerumque Religiosos, cum facultate ibidem prædicandi, audiendi confessiones, & alias functiones pastorales exercendi.

QUÆRITUR,

1. An Episcopus possit obligare Parochum, qui vult & potest has omnes functiones per se exercere, ut Missionarios istos ad suam Parochiam admittat?

2. Si eveniat ut Episcopus cogat Parochum per comminationem Censurarum, ut prædictos Missionarios recipiat, an non possit Parochus recurrere ad Principem petendo ab illo manutenentiam in suo munere, &c.

R E S O L U T I O.

Viso & examinato casu, censent infrascripti, Episcopum non posse mittere Presbyteros, sive sæculares, sive regulares, ad aliquam Parochiam ad concionandum aut alias functiones Pastorales obeundas sine consensu Parochi, notanter si Parochus, uti in casu supponitur, sit sufficiens ut functiones Pastorales per se obeat, & per se obire velit.

Certum enim est, totius Parochiæ curam spiritualem sive animarum Parocho incumbere, eique vigore hujus curæ spiritualis jus esse functiones ad curam illam spectantes per totam suam Parochiam exercendi; quemadmodum post divisas Diœceses singulis Episcopis jus exercendi functiones Episcopales competit privative ad exclusionem omnium aliorum in suis respective Diœcesibus.

Unde jam pridem *Joannes Gersonius* Universitatis Parisiensis Cancellarius dicere non dubitavit in *Tractatu* suo *de Potest. Ecclesiast. Cons.* 12. „ Domini Curati sunt in Ecclesia minores „ Prælati & Hierarchæ ex primaria institutione Christi: qui„ bus competit ex statu jus prædicandi, jus confessiones au„ diendi, jus Sacramenta Ecclesiastica secundum exigentiam sui „ status & Parochianorum ministrandi, &c. „

Hoc ipsum evidenter supposuit Synodus Tridentina *Sess. 24. de Reform. cap.* 13. ubi mandat Episcopis, „ ut pro tutiori ani„ marum eis commissarum salute, distincto populo in certas „ propriasque Parochias; unicuique suum perpetuum, peculia„ remque Parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, & a „ quo *solo* licite Sacramenta suscipiant. „ Nihil evidentius quam Synodum supponere, Presbyterum singulis Parochiis præpositum esse specialem & unicum, qui populum hujus Parochiæ noverit, & specialem ejus curam gerat, ad quem ipse populus *tamquam perpetuum & peculiarem Parochum* recursum habere debeat, *& a quo solo licite Sacramenta suscipiat.*

Hinc Parochi dicti fuere jam pridem *proprii Presbyteri suarum Parochiarum*, item *Presbyteri Parochiales, & Curati.*

Immo communiter tradunt Canonistæ, quod, ut quis sit Curatus, requiratur inter cætera, quod tamquam *Prælatus suo nomine singulariter ad regimen Parochialis Ecclesiæ & populi assumatur,*

uti loquitur post alios *Stephileus* in *Tractatu de Gratiis expectat. pag.* 47.

Ulterius concludunt Canonistæ, quod Presbyter Parochiæ præfectus, quem Parochum dicimus, totius illius districtus curam spiritualem seu animarum, ita exclusive ad omnes alios *proprio jure* sustineat, ut dum in Parochia adest proprius Parochus, tunc „ Episcopus non possit dici Rector seu Parochus totius „ Diœcesis, sed solius Ecclesiæ Cathedralis, & Prælatus super „ omnes suæ Diœcesis Rectores: „ quemadmodum post *Hieronymum Gonzalez* ad Regulam 8. Cancellariæ Gloss. 6. n. 83. loquitur *Augustinus Barbosa* de Officio Parochi, part. 1. c. 1. n. 22.

Cum igitur Parochus jure sui Beneficii Curati curam animarum obtineat per totam Parochiam, consequens est, quod eodem jure exercitium functionum ad curam animarum spectantium ipsi competat, sive quod jure proprio, sive jure sui Beneficii omnia ad curam animarum spectantia per totam suam Parochiam exerceat,

Immo ex his concluditur, possessionem Beneficii Curati proprie consistere in actuali exercitio curæ animarum, sive functionum ad eam curam spectantium.

Unde dum Parochus excluditur a cura animarum, sive a functionibus eam concernentibus, censetur a functionibus sui Beneficii Curati excludi, non secus ac Canonicus vel alius Beneficiatus habetur perturbatus vel impeditus in possessione vel quasi possessione sui Canonicatus seu Beneficii, puta si Canonico ingressus in Chorum ad psallendum Officium Canonicale negetur.

Non dubium proinde, quin Episcopus mittendo Missionarios per Parochias, qui uti in casu proponitur, in hisce Parochiis Sacramenta administrarent vel concionarentur, non consentiente, sive invito Parocho, transferat exercitium functionum Pastoralium in similes Missionarios, atque ita jus obeundi hasce functiones jure proprio & titulo Beneficii Curati competens dictis Missionariis communicet, & Parocho pro parte adimat, quin ipsum in possessione sui Beneficii impediat & turbet. „ Legati (inquit Zypæus *tit. de suppl. neglig. pastorum*) „ & „ Superiores Ecclesiastici quarumcumque facultatum vigore non „ possunt ordinem Hierarchicum turbare, ita ut in prima in„ stantia Ordinariorum functionibus se immisceant, nisi ad sup„ plendam eorum negligentiam. „

Et licet Episcopus juxta antedicta dici possit *Prælatus* super omnes Ecclesias Parochiales suæ Diœcesis, atque eo titulo Ecclesias Parochiales visitare queat, & inquirere, num omnia rite peragantur ad curam animarum spectantia, defectusque, si quos repererit, corrigere & supplere: nequaquam tamen jure suæ Prælaturæ potest Parochum in possessione sui Beneficii turbare aut impedire; quandoquidem certum sit nulli Prælato aut Superiori vel Judici fas esse privare Beneficiatum suo Beneficio aut ejus possessione, nisi servato Juris ordine eam privationem meruisse probatum fuerit.

Quandoquidem igitur in casu proposito dicatur Missionarios per Episcopos mitti ad eas Parochias, quarum Parochi sunt sufficientes ad curam animarum debite sustinendam, functionesque ad eam spectantes per se obire velint, sequitur quod Episcopus Missionarios mittendo ad functiones Pastorales in similibus Parochiis obeundas, non consentientibus Parochis, ipsos Parochos in possessione curæ animarum seu sui Beneficii turbare censeatur.

Unde recte notavit *Cardinalis de Luca Disc.* 27. *inter Miscellanea n.* 3. & 7. „ Quod ubi Parochus idoneus est & vult præ„ dicare per se ipsum, eo casu Episcopus non possit alium de„ putare; ut pluries declaratum fuit per Congregationem Con„ cilii, & præsertim scio, (*a.t*) ita post hæc scripta fuisse „ declaratum sub die 13. Septembris 1670. „

Conformiter ad has declarationes Cardinalium non ita pridem judicatum fuit in supremo Consilio Brabantiæ pro Pastore Assecano, contra quemdam Fratrem Ordinis Sancti Dominici prætendentem vigore specialis mandati Archiepiscopi Mechliniensis concionari invito Parocho, qui per se ipsum concionari volebat.

Verum quidem est, quod juxta Clementinam *Dudum*, *de sepulturis*, Fratres mendicantes etiam non vocati a Parochis, nec ipsorum licentia petita vel obtenta possint in Ecclesiis Parochialibus prædicare vel proponere verbum Dei, si Episcopus vel Prælatus Superior per eosdem Fratres prædicari mandaret.

Sed, uti recte advertit Zypæus Res. 4. de *Parochis*, id intelligi debet de casu, quo Parochus vel per se prædicare non vult, vel solus cum iis qui curam animarum sustinent, instructioni populi insufficiens est, & adjutorium irrationabiliter recusat. (*a*)

Ulterius monet Zypæus in dicto Responso num. 7. non sufficere licentiam *generalem* ab Episcopo datam Fratribus mendicantibus, ut hi, recusante Parocho, queant in ejus Parochia concionari ad sensum dictæ Clementinæ; sed requiri post petitam & recusatam a Parocho licentiam *speciale mandatum Episcopi* nam *& illud*, ait, *causa, cur Parochus dissentiat, cognitionem exigit.*

Cum enim juxta Zypæum Episcopus ad sensum Clementinæ possit duntaxat mandare Fratribus mendicantibus, ut sine licentia Parochi in Ecclesia Parochiali verbum Dei annuntient, dum Parochus irrationabiliter consensum suum denegat, merito addidit Zypæus: *& illud causa cur Parochus dissentiat, cognitionem exigit.* Id est, legitime cognitum sit utrum Parochus irrationabiliter consensum suum deneget.

Itaque etiam juxta hanc dictam Clementinam Episcopus, nec sæculares, nec regulares Presbyteros mittere potest, qui in Parochiis verbum Dei annuntient sine consensu Parochi, nisi prius servato Juris ordine cognitum fuerit Parochum irrationabiliter consensum suum denegare.

Quinimmo quoad hanc posteriorem partem, qua permittitur Episcopo aliquem ex Fratribus mendicantibus mittere ad annuntiandum verbum Dei, ubi constiterit Parochum irrationabiliter consensum suum denegare, videtur huic Clementinæ derogasse Concilium Trid. *Sess.* 21. *cap.* 4. *de Reform.* quo decernitur, *ut in omnibus Ecclesiis Parochialibus vel Baptismalibus, in quibus populus ita numerosus sit*, ut unus Rector non possit sufficere Ecclesiasticis Sacramentis administrandis & cultui divino peragendo, cogant Rectores vel alios, ad quos pertinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda & cultum divinum peragendum.

Proinde Concilium Tridentinum detulit Parochis assumptionem Presbyterorum, qui ipsis in administrandis Sacramentis & divino cultu peragendo ob numerositatem populi judicantur necessarii, & in casu non assumptionis Episcopi Parochos cogere possunt.

Itaque etiam in casu, quo Parochus adjutorium Presbyterorum irrationabiliter recusaret, assumptio sive electio dictorum Presbyterorum non Episcopo, sed Parocho defertur; quando quidem velit Concilium, ut in casu, quo Parochus sit defectuosus in assumendis Presbyteris, qui judicantur necessarii ad administrationem Sacramentorum & cultum divinum peragendum, tunc Episcopi cogant Parochum, ut necessarios Presbyteros sibi adjungat.

In Gallia praxis habet, ut Episcopi ad Parochias certis temporibus mittant Presbyteros, quos Missionarios vocant, ut in istis Parochiis verbum Dei annuntient, & confessiones excipiant. Sed notandum hos Presbyteros Missionarios præcipue comitari ipsos Episcopos in ipsa visitatione, in qua Episcopis esse in adjutorium in annuntiando verbo Dei & confessionibus excipiendis; deinde hos Missionarios non secus ac Presbyteros, quos in Belgio Stationarios dicimus, certis designatis temporibus, de consensu saltem tacito ad Parochias solitos accedere, ibidemque verbum Dei annuntiare, ac confessiones excipere. Quapropter sicuti Fratres Stationarii solitas suas Stationes censentur consentiente Parocho continuare, quamdiu Parochus eorum operam non recusat, vel non declarat se velle functiones Pastorales iis etiam diebus per se obire; ita quoque dicti Presbyteri Missionarii censendi sunt solito tempore ad Parochias de consensu Parochi accedere, & verbum Dei annuntiare, quamdiu eos tamquam Missionarios recipit & functiones Pastorales more solito exercere permittit.

Interim indubitatum est, praxim hanc Gallicanam Episcoporum Galliæ mittendi Missionarios ad obeundas certis temporibus functiones Pastorales parum conformem esse Concilio Trid. quod expresse mandat, ut Parochi per se verbum Dei populo annuntient; & ubi negligentiores esse Episcopi repererint, eos cogant per se officio fungi, vel si eos ob numerositatem populi vel Parochiæ latitudinem insufficientes populi instructioni aut Sacramentis administrandis esse perspexerint, eosdem cogant, ut sibi Sacerdotes adjungant, qui necessarii judicantur ad annuntiandum verbum Dei, Sacramenta administranda, & cultum divinum peragendum.

Per hanc autem Presbyterorum missionem tantum abest, ut Parochi conformiter ad mentem Concilii Tridentini, necnon exigentiam Pastoralis sui officii excitentur, ut per se functiones ad curam animarum spectantes obeant, & populi instructioni incumbant, ut e contrario per hanc missionem Parochi, qui per se suas functiones obire volunt, impediuntur, & negligentiores ac qui per alios eas exercere amant, in suis negligentiis foventur, utpote parum solliciti per quos suis ovibus verbum Dei præbeatur, modo ipsis de lana ovium nihil decedat.

Unde & experientia docet, Parochos negligentiores, & qui more mercenariorum magis attenti sunt, ne sibi aliquid de lana ovium decedat, quam quale & per quos pabulum spirituale ovibus subministretur, has Missiones & hodiernas Fratrum mendicantium Stationes desiderare & admittere.

AD SECUNDUM.

CENSENT infrascripti, Parochum in casu proposito posse Regiam protectionem sive manutenentiam petere, si Episcopus via facti, sive neglecto Juris ordine, per Censuras cogat Parochum recipere Missionarios ad functiones Pastorales, sive ad curam animarum spectantes obeundas in sua Parochia, ipso invito, & per se obire volente.

Uti enim in Responso ad primum Quæsitum probatum est, Parochus in possessione vel quasi possessione sui Beneficii Curati turbatur, dum in exercitio suarum functionum via facti & per violentiam impeditur.

Porro certum est, non tantum Laicis, sed & Clericis patere recursum ad Principem aut ejus Regia Auditoria ad tollendam violentiam.

In primis enim scitur, nullum esse Regi adeo proprium officium, quam a potentiorum oppressione & violentia imbecilliores liberare, eisque Regiam suam protectionem impertiri. Unde ad Reges & Principes proprie respicit monitum illud Jeremiæ cap. 22. v. 3. *Facite judicium & justitiam, & liberate vi oppressum de manu calumniatoris.*

Ad

(a) Ad hunc sensum exponi debet Arrestum quod 14. Julii an. 1700. a supremo Senatu Parisiensi obtinuit Cardinalis Noallius. Scilicet ad Eminentissimum Prælatum delatæ fuerant querelæ adversus Nicolaum Coignet S. Ro[illegible] Parisiensis Parochum: conquesti fuerant Parochiani de incuria Pastoris & penuria Confessariorum; post varia monita Pastori data, quæ ab ipso neglecta fuere, tandem *vim*, ut ajunt, *Justitia* Cardinalis Noallius rogat Nicolaum Coignet ut Sacerdotes ab Archiepiscopo missos in sua permitteret Parœcia audire Confessiones, sicuti Arresto supremæ Curiæ decretum fuerat.

Ad quæ verba reflectens S. Hieronymus, ait: *Regum officium proprium, facere judicium & justitiam, & liberare de manu lumniatoris vi oppressum.* Apud Gratian. Caus. 23. qu. 5. c. 23. Unde recte notavit *Franciscus Salgado* in suo *Tractatu* de Protectione Regia, *part.* 1. *prælud. num.* 310. Quod cognitio de vioentia & oppressione subditorum eorumque defensio & protectio *n competat Regibus supremis privilegio Summi Pontificis; sed ex iris naturalis instinctus, ratione & principio. Naturale officium , ait, propriumque Regis officium inhærens regimini, a quo avelnon potest.*

Regi enim Deus gladium, ejusque usum commisit ut pœnaum timore violentiam malorum comprimat, & ab eorum vientia innocentes vi oppressos liberet. *Non enim*, teste Apostoi; *sine causa gladium portat: Dei enim minister est, vindex in am ei, qui malum agit.* Rom. cap. 13. v. 4.

Cum non Laici duntaxat; sed & Ecclesiastici seu Clerici, liet speciatim in sortem Domini vocati; sint membra Reipuicæ, Regumque subditi; utrisque debetur hæc Regia protetio; uti recte monet citatus Salgado loco allegato; prælud. 2. 76. *Rex*, ait, *tenetur tam Clericos & Ecclesias; quam Laicos eri; cum sint pars, membra, & cives Reipublica temporalis, qua b tutela Regis est.*

Quod si hæc violentia inferatur ab ipsismet Judicibus Eclesiasticis, à quibus contra aliorum Injustitias & violentias proegi deberent; tunc vel præcipue ipsis Regia protectio neceslaria erit: nam uti recte reflectit præfatus Salgado *prælud.* 4. *um.* 102. *Cæteris violentiis hæc; quæ a Judice fit, major est & trocior; cum sub securo & superioritatis ac jurisdictionis prætextu scillime deliberari possit ad hujusmodi vim inferendam.*

Et nonnullis in hujus sui asserti probationem adductis concluit: *Igitur cum Judices tot intolerabiles violentias & oppressiones sub majoritatis & jurisdictionis occasione committant, justissime multo rtius potest Rex illis resistere, & oppressis naturalem defensionem astrare, cujus proprium officium est.*

Ulterius Indubitatum est, coactionem per Censuras esse speiem violentiæ, ac proinde adversus hanc violentiam non minus c cæteras violentias Regiam protectionem implorari posse; umque implorantibus ubi de hac oppressione constiterit, negad non posse.

Et quidem testatur, qui a ducentis & amplius annis scripsit, celeberrimus Jurisconsultus Didacus Covarruvias *Pract. Quæst. ap.* 35. *n.* 3. Quod *in Regia & Castellana Republica illud observantissimum sit, & diu obtinuerit, à tempore quod memoriam hominum excedit, posse ab his qui a* Judicibus Ecclesiasticis & vi Censuris *opprimuntur, Regios Auditores & Consiliarios, qui apud Regia Suprema Prætoria litigantibus jura reddunt, omnino adiri, ut* vim *auferant, & compellant* Judices Ecclesiasticos *ab ea inferenda cessare.*

Hic vero forensis usus (addit idem Auctor) non tantum in his Castellanis Regis Hispaniarum ditionibus, & Principatibus, sed & apud Gallos, aliosque Republica Christiana sæculares Principes est quidem receptissimus.

Verum quidem est; penes Principem ejusque Auditoria proprie non esse auctoritatem ferendi Censuras, utpote dependentem a potestate Clavium, quæ a Christo Ecclesiæ ejusque Ministris concredita est; nec Principi ejusve Auditoriis jus esse cognoscendi & judicandi de justitia inflictæ Censuræ; sed & illud verum est, Judices Regios, dum adversus inflictas Censuras recursum admittunt, nequaquam velle cognoscere & judicare de ipsa injustitia Censuræ, sive utrum Episcopus aut Judex Ecclesiasticus sufficientem causam habuerit infligendi hanc Censuram, sed duntaxat de violentia, quæ per Episcopum seu Judicem Ecclesiasticum facta prætenditur.

Id ipsum notavit Covarruvias loco citato; postquam enim retulit usum Regnorum Hispaniæ circa recursum ad Tribunalia Regia ob recusatam delationem Appellationi interpositæ, expresse monet, *quod* Consiliarii Regii non cognoscant de justitia *Appellationis ad Summum Pontificem deferendæ, ad hoc ut ab ipsis Sententia confirmetur, vel revocetur*; sed tantum ad hoc ut tollatur vis illa, *quæ a Judice Ecclesiastico injustissime fit Appellanti, dum eum Censuris Judex pro executione Sententiæ, quæ nondum transivit in rem judicatam, pendente appellatione ad Summum Pontificem, opprimit.*

Vel, uti loquitur Salgado de Protect. Regia *part.* 1. *cap.* 1. *prælud.* 5. *n.* 194. *Judex Regius duntaxat cognoscet de violentia, ut ubi de illa constiterit, auctoritate Regia,* vim properat, propulset, oppressum sublevet, *& Ecclesiasticum quodammodo reducat ad viam justitiæ & tramites legitimos.*

Ita responsum Lovanii hac 16. Julii 1721.

Erat signatum:

A. Bauwens J. U. D. & Antecessor Primarius.
Z. B. Van-Espen J. U. D. & Professor.
J. A. Brenart de Corbeeck J. U. D. & Professor Primarius.
L. Hacquius J. U. D. & Prof. Ordinarius.

DECRETA

Data a Consilio Flandriæ cerca Supplicas ibidem præsentatas a Domino Dominico Marecaux Sacerdote Pastore in Maucron Diœcesis Tornacensis, contra Jesuitas qui tamquam Missionarii missi ad ejus Parochiam a Vicario dictæ Diœcesis cum potestate ibidem concionandi, excipiendi confessiones & exercendi alias functiones Pastorales, prætendebant id facere sine ejus consensu.

I. DECRETUM.

OMNIBUS visis fiat commissio manutenentiæ Ecclesiasticæ in forma cum mandato Baillivo Consuli & Scabinis de Moucron, ut ita efficiant ut ex neutra parte turbetur quies publica; quo casu desuper informabunt sine mora Officium Fiscale, Actum 13. Junii 1721. *J. B. Michel.*

II. DECRETUM.

Omnibus visis, & speciatim declaratione Supplicantis volenis ipsemet concionari, & fungi functionibus Pastoralibus, Curia interdicit Missionariis præfatis ne fungantur ulla functione n Pago de Moucron, omnia provisionaliter & sub cautione, usque ad diem condictam, scilicet undecimam Julii proximi; parte audita juridice, aliter ordinetur. Actum hac 26. Junii 1721. *J. B. Michel.*

III. DECRETUM.

Omnibus visis hæc cito ostendatur parti, & postea adjungatur commissioni manutenentiæ, ad dicendum pariter die assignata per citationem 26. mensis præteriti; nihilominus Curia iterum nterdicit dictis Missionariis ne ulla functione Pastorali fungantur in Parochia de Maucron; sub pœna ulterioris ordinationis contra ipsos: & mandat Superioribus dictorum Missionariorum t curent hanc interdictionem observari sub pœna mulctæ 200. florenorum ad emolumentum Majestatis Imperialis & Catholicæ, accipiendæ ex eorum temporalibus sitis sub ejus dominio, n quem finem hæc & præcedens correctio insinuabitur per primum Officiarium Justitiæ ad hoc requisitum. Actum hac prima Julii 1721.

Helias.

DECRETS

Donnez par le Conseil en Flandres sur les Requestes y presentées par Sieur Maitre Dominique Marecaux Prêtre Pasteur à Maucron Diocese de Tournay, contre les Jesuites qui en qualité de Missionaire envoiez à sa Paruisse par ceux du Vicariat du dit Diocese avec le pouvoir d'y prècher, entendre les confessions & exercer autres fonctions Pastorales, pretendoient de le faire sans son consentement.

I. DECRET.

LE tout vû fiat commission de maintenue Ecclesiastiques in forma, *avec ordonnance aux Balieu Bourgemaitre & Eschevins de Moucron de prendre un soin particulier à ce que le repos public ne soit troublé par l'une ou l'autre partie; en quel cas ils en advertiront incessamment l'Office Fiscal. Actum le* 13. *Juin* 1721. J. B. Michel.

II. DECRET.

Le tout vû, & nommement la declaration du Suppliant de vouloir prêcher & faire les autres fonctions Pastorales lui-même, la Cour interdit aux Missionaires cy mentionnez de faire quelque fonction dans le Village de Moucron, le tout par provision & sous caution jusques au jour servant, qui sera le 11. *du mois de Juilles prochain, partie oüie en jugement, autrement soit ordonné. Fait ce* 26. *de Juin* 1721. J. B. Michel.

III. DECRET.

Le tout vû, soit cette promptement montrée a partie, & puis jointe à la commission de maintenuë pour y dire pareillement [illegible] *jour designé par l'appoitement du* 26. *du mois passé; neanmoins la Cour interdit autres fois aux dits Missionaires de faire aucune fonction Pastorale dans la Paroisse de Moucron, à peine d'ulterieure ordonnance à leur charge: & ordonne aux Superieurs des dits Missionaires d'effectuer que la dite interdiction soit observée à peine de forfaire une amende de* 200. *florins au profit de Sa Majesté Imperiale & Catholique, à recouvrir sur leur temporel gissant sous sa domination, à quel effect cette & la sous-correcton precedente sera insinuée à la bretesque par le premier Officier de Justice à ce requis. Fait ce premier Juillet* 1721.

Helias.

D.

RESOLUTIO

Circa casum Pastoris Finis-Terræ Bruxellis.

CASUS.

CONFORMITER ad Concordata, leges & conditiones præfatas, præsentatus & electus est unus ex quinque Cappellanis ad Vicariam, qui ante erat approbatus cum clausula *usque ad revocationem*, cui etiam Plebanus contulit jurisdictionem juxta conditiones ante expressas. Sic electus cepit possessionem. Cæterum notandum, quod Vicarius sic electus a populo soleat haberi ut Pastor, & ab omnibus passim, etiam ab aliis Pastoribus habeatur & vocetur Pastor Finis-Terræ; habet quoque Vicarius domicilium particulare prope Ecclesiam pro se & Coadjutoribus suis, quod a plebe haberi solet pro domo Pastorali, quam juxta Concordata tenetur dictus Vicarius inhabitare.

QUÆRITUR,

I. An Archiepiscopus possit Vicario præfato revocare approbationem *ad revocationem* antea concessam?

II. An casu quo Archiepiscopus revocet approbationem, vel auferat jurisdictionem, per appellationem a Vicario interpositam suspendatur effectus?

RESOLUTIO.

Ex terminis Concordatorum & conditionibus sub quibus Vicarius de quo in casu instituitur, constat Vicarium hunc non posse dici perpetuum eo titulo, quo dicuntur perpetui illi qui possident Vicarias Parochialium Ecclesiarum, auctoritate Ordinariorum, in titulum veri Beneficii Parochialis erectas, quique institutionem ab Archidiacono & curam animarum ab Ordinario, non secus ac veri Pastores & Beneficiati accipiunt.

Verum attentis conditionibus hujus Vicariæ in casu expressis, apparet hanc Vicariam reputandam esse perpetuam, eo sensu quo passim officia omnia, quæ ex sua natura certum & determinatum tempus durationis non habent, reputantur perpetua, præsertim nostris, eo nimirum sensu, quod eorum possessores, vita ipsorum durante, iis sine causa, eaque probata, privari aut in eorum exercitio turbari nequeant.

De hoc usu testatur Bugnyonius *de Legibus abrogatis lib. 1.* scribens, quod leges sancientes, ut omnes Judices post administrationem depositam quinquaginta dies in certo loco permaneant, non obtineant in Gallia; eo quod officia & dignitates illic sint perpetuæ; id est penes eos remaneant, qui ea in Republica gerant, quoad vitam agunt.

Ad hunc textum Bugnyonii hanc notam adjecit Libertus Christinæus. *Idem in* Belgio *obtinet moribus nostris; illic enim officia sunt permanentia. Et ita in suprema Brabantiæ Curia judicatum 15. Julii anno* 1647. *cum Toparcha quidam Officiarios* ad nutum *revocare & sine causa prætenderent, censuit Curia illos in officio retinendos quoad vitam, nisi tamen illis abutendo, sese inhabiles redderent, quod postmodum* 30. *Aprilis* 1646. *ejusdem Curiæ Resolutione cautum est.*

Quin & si ejusmodi Officia quæ natura sua ad certum tempus non sunt limitata, darentur etiam cum clausula *usque ad nostram revocationem*: ea tamen ad libitum & sine causæ allegatione & probatione auferri non posse post alios docet Wamesius *Consil. Can.* 301. *Nam* (*ait* num. 9.) *hujusmodi reservatio quamvis revocationi viam aperiat, liberam tamen revocandi potestatem & arbitrariam non consituit, sed limitatam & justificatam.*

Id ipsum probat passim multorum Capitulorum aliorumque corporum usus. Quorum Officiales reputantur perpetui, eo sensu, quod nec ad nutum revocabiles sint, tametsi annis singulis sua officia resignare & continuationem petere teneantur; uti & hujus Universitatis constans praxis observat etiam quoad officium Secretariatus, quod annis singulis ad manus Universitatis reponi debet, & ejus peti continuatio; & tamen perpetuum esse nemo dubitat, ea nimirum ratione, quod sine causa justificata auferri non posset.

Quod circa officia sæcularia moribus nostris obtinet, in officiis Ecclesiasticis quoque habet locum. Hinc Kinschotius *Consil.* 83. in terminis docet, Vicarium Ecclesiæ Collegiatæ & Parochialis ad libitum Capituli destitui non posse, tametsi in Bulla unionis ipsius Pastoratus factæ Capitulo expressum esset, quod Vicarius, a Capitulo deputatus ad curam animarum, *ad Capituli nutum* amoveri possit. *Nam, ait, sicut Officiales perpetui sine causa revocari aut destitui a Superiore non possunt, ita neque ii qui* ad beneplacitum *vel* nutum *conferentis sunt constituti. Ita egregie Alexander in L.* Principalibus, *D.* Si certum putatur & *per L.* Si jurisperitos, *D.* de excus. Tutor. *& ibi Baldus & Bartolus, late Capit. decis. Neapolit.* 116. *Ea enim verba* ad nutum tuum, beneplacitum tuum *vel* judicio tuo, libertati tuæ, arbitrio tuo, menti, sensui, conscientiæ tuæ, *&c. liberam revocandi vel destituendi libertatem non important, sed ad arbitrium boni viri referuntur, ita ut sine causa, ejusque apud Judicem cognitione, nulla destitutio aut amotio fieri possit.* Hactenus Kinschotius, qui ibidem plures Doctores id sentientes allegat.

Porro si attendantur rationes, quæ perpetuitatem officiorum moribus nostris, ac notanter in Brabantia induxerunt, videbitur eos & in hac Vicaria militare.

Prima ratio inducendæ hujus perpetuitatis Officiorum fuit, quod qui ad similia Officia assumuntur, suam vivendi rationem familiamque instituant & ordinent, ac si vita durante in his Officiis essent permansuri, eo quod passim similia Officia possidentes, ea per totam vitam retineant.

Inordinatum autem atque publice perniciosum visum est, ut subito & ad nutum ac beneplacitum aliquorum privatorum, idque frequenter, ex inordinata quadam passione potius, quam justa causa homines deberent totam suam vivendi rationem familiæque suæ institutum mutare; idque non raro cum propria totius familiæ totali ruina. Hæc ratio, & hujus Vicariæ, de qua quæstio, perpetuitatem suadet; Vicarius enim, uti in casu narratur, domum particularem habet, ibique familiam instituit, omniaque sic disponit, ac si ad vitam remanendum esset: & per consequens inordinatum atque injustum esset, ut hoc suum vitæ institutum ad beneplacitum alterius sine causa mutare cogeretur.

Secunda ratio perpetuitatis Officiorum quæ de sua natura ad certum tempus non dantur, petitur ex infamia, quam remotio a similibus Officiis secum trahere nata est. Cum enim passim similia Officia possidentes, ad vitam in his continuari soleant, vulgusque ea pro perpetuis habeat, natum est fieri ut remotio ab his Officiis secum trahat publicam aliquam infamiam, populoque ingerat opinionem, hujusmodi remotionem ob male administratum Officium fieri, ut recte notavit famosus Jurisconsultus Carolus Loyseau *Tractatu de Officiis lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 26. scribens: *D'ailleurs c'est une chose bien certaine qu'on ne peut ôter l'Office à un homme sans luy ôter l'honneur; car outre que c'est luy ôter son rang & luy faire faire les pas d'écrevisse, & le faire devenir d'Evesque Meusnier, comme on dit, il n'y a point de doute que le commun peuple qui est coutumier de juger & interpreter tout en mal, croira toujours que celuy qui aura été depouillé de son Office, aura fait quelque faute qui ait donné sujet à cette destitution.* Dubitari nequit quin hæc ratio in hac Vicaria militet. Evidens enim est non sine publica nota removeri aut deponi, qui, uti in casu supponitur, a populo sibi commisso verus eorum Pastor creditur, & ut talis suspicitur, quemque ad vitam suam Parochiæ sive Ecclesiæ Præfectum supponunt, ut proinde, dum intelliget Vicarium, quem pro suo Pastore reputat depositum, credat hanc depositionem non contigisse sine notabili culpa ipsius depositi, præsertim ab Episcopo quem facile populus supponet ad similia non sine gravi causa prosilire, quod in præsenti casu evidentissime locum habet ob rationes expressas in Acta suspectationis hic juncta, qua dictus Vicarius coactus est suum Episcopum recusare.

Tertia hujus perpetuitatis ratio peti potest ex incommodis, quæ amovibilitatem Officiorum consequi solent. Dum enim sciunt se ad nutum & beneplacitum aliorum omni momento amovibiles, magis solliciti sunt ut sibi de alia conditione stabili provideant quam ut Officio sibi commisso satisfaciant, neque amant se totos Officio rite obeundo impendere, studia, vitæque rationem eo dirigere, quando nequaquam securi sint, ne, quantumvis recte Officio suo fungantur, ab Officio ad beneplacitum alterius subito deponantur.

Denique passim contingit, ut qui Officio suo recte fortiterque & sine respectu humano fungi voluerit, multorum invidiam & indignationem incurrat, quam sæpe temere possent qui ad nutum sunt amovibiles, quique timor natus est plures ab Officio recte adimplendo retardare.

Quin hæc ratio in Officiis Ecclesiasticis, quibus cura animarum annexa est, quale est hæc Vicaria, præcipue obtineat, non ambiget qui attenderit, quod ob incommoda ex amovibilitate Vicariorum Ecclesiarum Parochialium, Concilia, & notanter Concil. Trident. *sess.* 7. *cap.* 7. *de Reformat.* ordinarint ut in Ecclesiis Parochialibus unitis Capitulis aut Monasteriis provideretur per Vicarios *perpetuos*.

Hæc igitur Vicaria, licet non sit in titulum Vicariæ perpetuæ erecta, nec consequenter sit verum Beneficium Curatum sive Parochiale, nihilominus reputanda est perpetua sive ad vitam Vicarii eo sensu quo passim Officia moribus nostris, ac præsertim Brabantinis perpetua reputantur, ut nimirum sine justa causa eaque probata possessores inviti illi privari nequeant.

Ex hac perpetuitate Vicariæ ulterius concluditur Vicarium non posse, vita sua durante, a Vicaria sine causæ allegatione & probatione privari, aut in ejus pacifica possessione, functionibusque ei annexis impediri aut turbari.

Cum autem Vicaria hæc ex sua institutione habeat annexam curam animarum, vi cujus tenetur Vicarius excipere confessiones suorum subditorum, eisque annuntiare verbum Dei, sequitur ex ipsa Vicariæ perpetuitate, quod in his functionibus obeundis impediri aut turbari sine causa probata nequeant.

Hinc perspicuum fit, nec revocationem approbationis ad excipiendas confessiones aut concionandum huic Vicario sine causæ allegatione & probatione eripi posse.

Hac quippe revocatione in usu suæ Vicariæ *via facti* ad solum beneplacitum Ordinarii impediretur & turbaretur, cui perpetuitas Officiorum directe contrariatur.

Sed reponet Ordinarius: Vicarius ab Ordinario curam animarum aut jurisdictionem non accepit, neque in qualitate Vicarii ad confessiones audiendas aut concionandum approbatus fuit, aut duntaxat existens Presbyter sine ullo titulo Beneficii aut

Ot

Officii quod curam animarum habet annexam, simpliciter approbatus fuit ad confessiones excipiendas & concionandum cum clausula usque *ad nostram revocationem*; quæ approbatio cum ad libitum Ordinarii fuerit revocabilis priusquam Vicariam accepisset, & jam & post eam acceptam revocabilis permansit; præsertim quia hanc Vicariam sine collatione aut institutione vel approbatione Ordinarii, a Capitulo accepit, jurisdictionem a solo Plebano Matricis Ecclesiæ obtinuit.

Sane quidquid sit, an facultas ad confessiones audiendas & concionandum data cum ea clausula etiam simplici Presbytero nullum Beneficium aut Officium Curatum obtinenti sine causa & ad libitum, quando id sine infamia fieret, revocari queat, nec-ne, quod non pauci in dubium vocant, nullatenus tamen casui præsenti accommodari posset.

Licet enim daremus approbationem datam Presbytero, de quo in casu, ad libitum, id est sine expressione causæ revocari potuisse, priusquam Vicaria ei collata esset; nequaquam tamen inde consequens est eum ad libitum & sine allegatione & probatione causæ revocari posse, postquam Vicariam seu Officium natura sua perpetuum accepit.

Per hanc quippe revocationem ipsum Presbyterum via facti privaret realiter Vicaria & Officio natura sua perpetuo, vel saltem in pacifico ejus usu & functione impediret; quod perpetuitati officiorum repugnat, uti ex hactenus dictis patescit; quod non contigisset, si facultatem excipiendi confessiones aut concionandi revocasset, dum nullum adhuc Officium obtinebat.

Neque conqueri potest Ordinarius, quod sine suo consensu approbatio quæ erat ad nutum & beneplacitum revocabilis; fiat irrevocabilis & perpetua ad vitam per assumptionem hujus Presbyteri ad Vicariam. Cum enim per Concordatum anni 1643. Archiepiscopus voluerit ut e Presbyteris Oratorii ab Ordinario approbatis unus esset constituendus Vicarius in Ecclesia B. Mariæ Finis-Terræ, idque vigore alterius Concordati; sequitur quod Capitulum assumendo juxta tenorem Concordatorum unum e quinque his Presbyteris *approbatis* ad hanc Vicariam, etiam ipsa approbatio vigore ejusdem Concordati ab Ordinario probati, sortita sit naturam hujus Vicariæ; sive quod Ordinarius consentiendo, ut unus e Presbyteris illis simpliciter approbatis, a Capitulo constitueretur Vicarius, una consenserit, ut si approbatus acciperet hanc Vicariam secundum naturam hujusmodi Vicariæ, quæ est ut sit ad vitam perpetua, etiam consenserit ut hujusmodi approbatio sufficeret ad dictam Vicariam obeundam; cum nihil aliud vi dicti contractus & conditionum requiratur.

Ex quibus omnibus concluditur ad primum, quod Archiepiscopus non possit præfato Vicario auferre seu revocare approbationem antea concessam ad revocationem. Ad secundum, quod si Ordinarius revocet approbationem aut limitet jurisdictionem, ab ejusmodi revocatione vel limitatione possit appellari etiam quoad effectum suspensivum.

Ita responsum Lovanii hac 24. Octob. 1701.

Z. B. Van-Espen J. U. D. & Sacror. Can. Prof.

H. De la Hamayde J. U. D. & Antecessor primarius.

J. Herys J. U. D. & Prof. Ordinar.

De Loneux J. U. D. & Sacror. Can. Prof. primarius.

E.

C O N S U L T E

du Conseil de Brabant sur l'affaire du Prieur de Sevenborren ou Sept-Fontaines.

MONSEIGNEUR.

Nous avons examiné, & veu la Requête presentée à Vôtre E. de la part de quelques Religieux Chanoines Reguliers du Cloître de Sept-Fontaines; & l'avertissant de ce qui est du fait y mentionné, & du sujet pour lequel il y a eu empêchment donné à l'execution de la Sentence rendue le 6. du mois de Decembre 1639. contre Pere Marc Mastelyn Prieur du dit Cloître, par le General du Chapitre de Windessem, dirons sous trèshumble correction, qu'ajant le dit Pere Prieur appellé de la Sentence contre lui rendue par le dit General, & desierant entre ouy en sa justification, & defense, par devant le Juge Ecclesiastique, si est ce, que non obstant la dite apellation interjettée, le dit General avec quelques autres Prieurs du même Ordre a ipso facto *établi Frere Florentius de Nipholts, un des Supplians pour Prieur du dit Cloître, sans vouloir en aucune maniere deferer à la dite appellation, dépossedant le dit Pere Mastelyn de la dite charge de Prieur, ce qu'étant parvenu à la connoissance des plus proches parens d'iceluy Mastelyn, ils se sont en vertu des privileges de Brabant, & notamment de la joyeuse Entrée rendus plaintifs par Requête à ce Conseil le 4. du mois de Janvier 1640. contendant afin, que pour n'avoir le dit General deferé au dit appel, la dite destitution & deportement de Prieur en la personne du dit Mastelyn fut cassé & annullé, & suivant ce declaré, que le dit General, & tous ceux à qu'il appartiendroit, l'auroient à reconnoître pour Prieur du dit Cloître du moins par provision, & jusqu'a ce qu'en la dite matiere d'appel autrement seroit ordonne; laquelle Requête aiant été communiquée aux susdits General & Prieur aians donné la dite Sentence, le procès s'est formellement emeu & instruit jusq'a Duplique: du quel aiant été fait rapport en plein Conseil, & les merites de la cause d'une & d'autre pars examinez & considerez, a été declaré par Sentence rendue le dernier d'Aoust 1640. que la reintegration provisionelle du dit Prieur tiendroit lieu, & sortiroit son effect, tant & jusqu'a ce qu'en matiere d'appel par les Juges Ecclesiastiques par Sentence diffinitive autrement seroit ordonné, & que les dits Religieux auroient cependant a reconneître le dit Mastelyn pour Prieur legitime du dit Cloître de Sept-Fontaines, comme ils ont depuis fait; & entendons que le dit Prieur au Chapitre General dernierement tenu y a eté declaré & reconnu pour tel, non obstant que parties sont par le dit Juge Ecclesiastique admises a preuve des faits par eux respectivement presentès en la dite matiere d'appel; moyennant quoy esperons avoir satisfait aux commandemens de V. E. a laquelle baisons très-humblement les mains, prians Dieu de la conserver. Bruxelles 22. Juin 1643.*

CONSULTUM

Concilii Brabantiæ circa negotium Prioris in Sevenborren vel Septem-Fontium.

D O M I N E

Examinavimus & vidimus Supplicam præsentatam Vestræ Excellentiæ ex parte aliquorum Religiosorum Canonicorum Regularium domus Septem Fontium, & eam admonentes de his quæ ad rem faciunt vel factum spectant, simul & rationem quare Sententia lata 6. Decembris anni 1639. non sortita fuerit executionem contra Patrem Marcum Mastelyn Priorem dictæ domus, per Generalem Capituli VVindessemensis, dicemus salva humillima correctione, quod cum dictus Pater Prior a sententia contra se lata per dictum Generalem appellasset, cupiens audiri in sua justificatione & suis defensionibus coram Judice Ecclesiastico, nihilominus non attenta dicta appellatione acceptata, dictus Generalis cum aliquibus aliis Prioribus ejusdem Ordinis *ipso facto* constituit Fratrem Florentium de N. unum ex Supplicantibus in Priorem dictæ domus, depellendo seu a possessione detrudendo ab officio Prioris dictum Patrem Mastelyn nulla attentione facta ad dictam appellationem, de quo informati agnati propinquiores ejusdem vigore Privilegiorum Brabantiæ, & speciatim festivi Introitus, querelas suas per Supplicam ad hoc Consilium 4. Januarii 1640. detulerunt postulantes, cum dictus Generalis nullatenus obsecutus fuerit dictæ appellationi, dicta destitutio & depositio Prioris in persona dicti Mastelyn cassetur & annulletur, & insuper declaretur eumdem a dicto Generali & ab omnibus quorum erit esse agnoscendum in Priorem dictæ domus ad minimum provisionaliter, donec in materia præfata appellationis aliter ordinetur. Hæc Supplica communicata dictis Generali & Priori, lis formaliter mota & ventilata fuit usque ad Duplicam: quo relato in pleno Consilio, & meritis ex utraque parte examinatis & ponderatis, declaratum fuit Sententia lata ultima Augusti anni 1640. redintegrationem provisionalem dicti Prioris habere locum & sortiri effectum suum, tamdiu & donec aliter in materia appellationis a Judicibus Ecclesiasticis Sententia definitiva ordinaretur & statueretur, & dictos Religiosos interim agnituros in legitimum Priorem domus Septem-Fontium dictum Patrem Mastelyn sicut fecerunt; & intelligimus dictum Priorem in Capitulo Generali nuper habito fuisse declaratum & agnitum talem, licet a Judice Ecclesiastico partes sint receptæ ad probandum facta ab iisdem respective præsentata in præfata appellationis materia. His mediantibus speramus a nobis factum fuisse satis mandatis Vestræ Excellentiæ, cui humillimam salutem dicimus, Deum rogantes ut ipsam conservet. Bruxellis 22. Junii 1643.

D E-

F.

DECRETUM CONSILII FLANDRIÆ

Contra Episcopum Iprensem procedentem pendetę recusatione.

Celsis ac Potentibus Domini Consilii Flandriæ.

DOMINUS ac Magister Joannes Leensane exhibet Curiæ; quod a Sua Majestate obtinuerit Apostillam hic junctam de data 17. Martii 1668. qua Curia auctorisatur ad disponendum super petitione Supplicantis, *ut suspensio a divinis ad onus ipsius lata teneatur in suspenso*: & cum in Curia Libellus Supplicantis adhuc existat,

Rogat, ut super petitione Supplicantis Curia dignetur disponere. Quod faciendo, &c. *Bogaert Pr.*

Aen Hooge ende Mogende Heeren van den Raede in Vlaenderen.

HEer ende Meester Joannes Leensane gheeft den Hove te kennen dat hy van syne Majesteyt heeft vercregen de medegaende Apostille in daeten 17. Maerte 1668. daer by t' Hof is geauthoriseert om t' ordonneren op Suppliant versoeck dat de *Suspensie a divinis* t'synen lasse gegeven soude moghen vvorden gehouden in staete, *ende soo t' Hove noch is rustende Suppliants Requeste ten dien effecte gepresenteert,*

Bidt dat t' Hof soude gedient vvesen op Suppliants versoeck te ordonneren, t' VVelche doende, &c. Bogaert Pr.

APOSTILLA.

Curia, omnibus visis, ac memor Libelli ex parte Supplicantis Suæ Majestati exhibiti in *materia oppressionis*, huc missi, ad disponendum desuper per Decretum de data 30. Martii 1666. quo Curia ad eumdem finem auctorizata fuit in quantum necesse foret, una cum ulterioribus Ordinationibus in finem & cum Decreto provisionalis relaxationis de 2. Aprilis subsecuti, insuper etiam cum pœnalibus Decretis ad ipsum executioni mandandum, & quod ulterius hac in causa actum fuit, cum provisionibus Justitiæ concessis ad onus Godefridi *Sanctus* adversus Supplicantem Promotoris officio functi, Litteris citatorialibus Cappellani Reverend. Episcopi Iprensis Ægidii Molarcha, ac ulterioribus Officii functionibus occasione attentatorum & excessuum de quibus in lite actum est, ac nominatim reflexione habita super Ordinatione de 26. Junii 1666. qua, ad querelas Supplicantis quod præfatus Episcopus *in præjudicium Recursus sui in prædicta materia oppressionis & recusationis suæ personæ* (in quo jam inde fuerat processum ad nominandum arbitros) comminatus esset à Divinis suspendere & ad eumdem finem citari mandasset; Curia provisionaliter suspendit processum coram dicto Episcopo de quo quæstio, ac interdixit tam ipsi quam Officiali suo ac Promotori, ulterius progredi, & omnem viam facti sub pœna 200. aurearum coronarum committendarum; viso insuper Decreto Suæ Majestatis de 17. currentis, quo Curia iterato auctorizata est ad disponendum super petitione Supplicantis in hoc facta; & omnibus perpensis in *pleno Consilio*; Curia relaxat Supplicanti commissionem attentati cum *clausula suspensiva effectus suspensionis hic memoratæ*; & iterato Interdicto ipsi Episcopo quidquam ulterius attentandi sub pœna Decreti mulctæ comminatæ 200. aurearum coronarum & arresti bonorum ejus temporalium. Actum 21. Martii 1668. Signatum, *H. D'HANE.*

APOSTILLE.

T' Hof al gesien ende memoratif synde van de Requeste by den Suppliant aen syne Majesteyt gepresenteert in materie van oppressie *albier gesondem om daer over te disponeren by Decreet van den* 30. *Maerte* 1666. *vvaer by het Hof ten selven eynde geauthoriseert is gevveest voor soo veel als noot soude moghen vvesen, benevens de voordere Ordonnantie tot ende met het Decreet van de Provisioele staekinge van den tvveeden April daer naer, voorts oock van de penaele Decreten om het selve ter executie te leggen ende t' gene voorder in de saecke ghedegen is gevveest mits de provisien van Justitie verleent ten laste van Godefridus* Sanctus *teghen den Suppliant gedaen hebbende het officie van Promoteur, de beschryfbrieven van den Capellaen van den Eervveerdighen Bisschop van Iperen Ægidius Molarcha ende de voordere devoiren van Officie ter oorsaeken van de attentatenende excessen ten processe geroert, ende namentlyck gelet op de Ordonnantie van den 26. Juny 1666. vvaer by op de clachte van den Suppliant, dat den voornoemden Bisschop* in prejudicie van syn recours in de vvorsz. materie van oppressie *ende van* recusatie van synen persoon, *vvaer inne alreede voorts geprocedeert vvas tot het noemen van arbiters, hem gecomineert hadde* te suspenderem a divinis, *ende doen dagen ten selven effecte, het Hof by provisie in staete gehouden heeft de proceduren voor den voorsz. Bisschop dies questie roert, ende geinterdiceert soo aen hem als aen synen Officiael ende Promoteur daer mede voorts te vaeren, mitsgaders alle voordere vvegen van feyten op pene van te verbeuren de somme van 200. goude Croonen, gesien boven dien t' Decreet van de Majesteyt van den 17. deser, vvaer by het Hof andermael gheauthoriseert is, omme te disponeren op het versoeck van den Suppliant in deser gedaen, ende op alles geleth in* vollen Raede, *t' Hof accordeert aen den Supplian* commissie van attentaet met *clausule van staet van het effect van de suspensie* in desen gheroert, *ende iterative interdictie aen den Bisschop van iet voorders t' attenteren op peyne van het Decretement van de gecommineer de boete van 200. goude Croonen ende saisissement van syn temporel. Actum den 21. Martii 1668. Onderteekent,* H. D' HANE.

G.

SENTENTIA CONSILII BRABANTIÆ

Pro Manutenentia Pastoris S. Catharinæ Bruxellis.

Dominus Guillelmus Vande Nesse *Pastor S. Joannis in Molenbeke, & S. Catharinæ in hac Civitate Bruxellensi, Supplicans.*

Reverendissimus Dominus Archiepiscopus Mechliniensis *Insinuatus.*

VIso in Supremo Suæ Majestatis Consilio Brabantiæ Libello supplice Supplicantis ibidem exhibito 31. Augusti 1706. quo declarabat, dicto Consilio notas esse difficultates sibi antehac causatas a Domino Insinuato, insuper quomodo vi Litterarum Regiarum *de Cachet* ibidem junctarum sub num. 1. sibi insinuatarum 22. Januarii 1704. ex hac Patria discedere fuerit coactus; deinde evenerit, quod hyeme præterita cum permissione Curiæ sibi concessa, occasione morbi Matris suæ in hanc civitatem ingressus, atque desiderans præfato Domino Insinuato exhibere suam reverentiam & obedientiam, præsentaverit eidem Libellum supplicem junctum sub num. 2. sperans hac sua submissione conciliare animum dicti Domini Insinuati, & eo usque permovere, ut prædictas Litteras *de Cachet* cessare facere dignaretur; & revera Libellus ille supplex in manus Domini Insinuati traditus per Dominum Consulem Bruxellensem, adeo ei placuerat, ut ad petitioni Supplicantis annuendum nihil aliud requireret, quam ut Sup-

Heer *Guillelmus Vande Nesse* Pastoor van S. Jans tot Molenbeke, ende S. Catharina binnen dese Stadt Brussele, Suppliant.

Syne Hooghvveerdighedt den Heere *Artsbisschop van Mechelen*, Geinsinueerde.

GHesien in Syne Majesteyts Souvereynen Raede geordonneert in Brabant, die Requeste by den Suppliant aldaer gepresenteert de 31. Augusti 1706. by de vvelcke hy te kennen gaff, dat aen den voorsz. Raede bekent vvaeren de moeyelyckheden hem voor desen aengedaen door den Heere Geinsinueerde, midtsgaerders hoe dat hy uyt krachte van Koninckl. ke Brieven van Cachet *aldaer gheveoght n. 1. hem geinsinueert op den 22. Januarii 1704. hadde moeten vertrecken uyt desen Lande, vvaer naer het ghebeurt vvas dat hy in den voorleden VVinter met permissie van t' Hof, hem vergunt ter oorsaecke van die sieckte van syne Moeder, synde ghekomen binnen dese stadt, ende vvillende aen den voorsz. Heere Geinsinueerde bethoonen syne eerbiedinghe ende ghehoorsaemheydt, hadde aen den selven gepresenteert Requeste geveoght n. 2. hopende door dese syne submissie te versoenen 't gemoedt van den voorsz. Heere Geinsinueerde, en soo verre te beveghen, dat het hem soude gelieven de voorsz. Lieve van* Cachet *te doen cesseren, ende inder daedt dese Requeste aen den Heere* Gor-

Borghemeester van Brussele, hadde hem soodaenight, dat hy om de vraege van den Suppliant toe te staen, niet anders en vvas versoekende dan dat den selven afflegghende alle saecken hem niet raekende, sigh teenemael soude besteden in de functie Pastoreel: doch het ghevvenst gevolgh vvas verhindert gevvorden door den Heeree Vicarius Generael van Susteren, den vvelken ter occasie van de voorsz. Requeste, ende enetvvyffelt door de directie van de Paters Jesuiten, hadde aen den Suppliant ghesch reven den gevueghden Brief sub num. 3. hem daer inne houdende preciéselyck suspect in materie van Religie, van vvelcke suspicie hy sigh soude moeten Canonyckelyck ende authentickelyck expurgeren met de Antvvoorde op 46. Interrogatorien vervult van cavillatien op de maniere aen den Suppliant ten hooghsten injurieus, ende tegens het expres Breve van Innocentius den XII. annex num. 4. geapprobeert door Syne Coninckly che Majesteyt Carolus den II. glorieuser memorie, ende by desen Hove gelaudeert in de Consulte aen Syne Hoogheydt 13. April 1696. vermits Syne Heyligheydt by het selve Breve de Bisschoppen van't Nederlandt hadde vermaent ende gepreschreert de maniere op de vvelcke sy aengaende het Formulier van den Eedt moesten vortsgaen, ordonnerende ten eersten, Datse tegen alle en een ieder, van vvat staet, graet en conditie sy zyn, die door eene temeraire verstoutinge de vyf Propositien (*van Jansenius*) in de Ordonnantien van Innocentius X, en Alexander VII. alsoo verdoemt publiekelyck oft particulierelyck, 't zy in de Scholen, 't zy in de Sermoonen mondelinx oft schriftelyck, sich vermeten sullen hebben voor te staen, sy tegen de selve moeten voorts gaen, nochtans onderhoudende d'ordre van't Recht. *Waer naer vervolgde Syne Heyligheyt:* Daerenboven vvy hebben geoordeelt te moeten aen U E onse Broeders bevelen, gelyck vvy bevelen door dese, dat gy volgens U E saeght moedigheyt en voorsichtigheyt, door die macht met de vvelcke ghy door de Apostolycke Ordonnantie gevvaepent syt, de onderteeckeninge van 't Formulier of den Eedt soo in't vverck stelt, dat in den voorsz. Eedt te vraegen uliedem iver en liefde ten hooghste uytschyne, op dat niemants fame onvvettelyck gequetst en vvorde, noch occasie gegeven en vvorde aen lasteringen en opspraken. *Eyndelyck pr[illegible] Syne Heyligheyt d[illegible] rechtveerdighen r[illegible]:* Ten lesten om uyt te blusschen de verschillen der Theologanten, de vvelcke nu over lanck tusschen hen op geresen syn, vvy belasten door dese onse tegenvvoordige bevelen aen U E onse Broeders, soo veel als vvy inden Heere konnen, dat gy op geender maniere en sult verdragen dat iemant door die onbepaelde beschuldinge en hatelyken name van Jansenistereye sal bekladt oft genoemt vvorden, ten zy dat eerst vvettelyck sal gebleken syn dat hy suspect is van eene van die Propositien geleert oft gehouden te hebben: noch dat ghy niet en sult toelaeten, dat iemand op dit pretext sal vervvorpen vvorden van Officien, Ampten, Beneficien, Graden, en prediken, oft van eenige andere geestelyke bedieninge, ten zy datmen onderhoudende d'ordre van't Recht sal betoont hebben, dat hy die straffe, die anders aen Catholyke mannen seer svvaer is, verdient heeft. *T vvas autem evident dat de[illegible] rechtveerdighe Pauselycke Ordonnantien geensins en vvaeren geobserveert gheveest in den Suppliant te verklaeren suspect in materie van Religie, gelyck den [illegible] Vicarius Generael halde derven doen, ghemerkt den Suppliant niet alleen geene der verboden vyff Propositien van Jansenius oyt hadde geleert, noch schriftelyck, noch mondelinx, noch publieck, noch in't [illegible] gemeyn, maer oock de selve drymael affghesvvoren volghens het Formulier van Alexand. den VII. en syn volck geleert contraire aen de voornoembe dolinge, [illegible] dat het ten uytersten impertinent vvas aen hem als pretenselyck suspect voor te houden de voorsz. 46. Interrogatorien, ende hem daer op te vvillen doen antvvoorden, ende aldus hadde hy,* re infecta, *vveder moeten vertrecken naer syn ballinghschap, uyt het vvelck hy aen den Heere van Susteren halde gesonden d' Antvvoorde gheveegt n. 5. met de vvelcke den selven niet voldaen zynde, hadde den Suppliant in syn ballinghschap moeten blyven, tot dat de krachtvoorsz. Brieven van Cachet vvas komen te verdvvynen door de veranderinge van d' heerschappeye over dese Landen, onder faveur van de vvelcke den Suppliant op den 3. Junii 1706. t'savonts nauvvelyckx zynde gearriveert binnen dese Stadt, soo hadde men hem s anderendaechs smorgens door den Promotor van't Geestelyck Hoff, van vveghens den Heere Arts-Bisschop geinsinueert den gevueghden Brief num. 6. [illegible] by den Heere Geinsinueerde feytelyck voortsgaende in het voorbegonnen vverck van synen Vicarius Generael sonder eenige formem van Recht, hadde ondernomen den Suppliant te suspenderen van alle Pastorele functien, met vvederroepinghe van de faculteyt van prediken ende biechthooren, &c. vvaer inne men sagh directelyck gecontravenieert te zyn aen het voorsz. Breve van Innocentius den XII. ende den Suppliant tegens alle Recht ende redene geinfameert tot groot schandael van syne Parochie ende van dese gheheele Stadt, ende alomme elders [illegible] de voorsz. suspensie ruchtbaer [illegible] gevvorden, naedemael by het selve Breve 't vvelck men alleen konde aennemen voor geplacetteert in dese Landen door de Coninckelycke Approbatie soo stryctelyck belast vvas aen de Heeren Bisschoppen;* datse op geender manieren en souden verdraegen, dat iemandt door die onbepaelde beschuldinge en hatelyken name van Jansenistereye soude beklad oft genoemt vvorden, ten zy dat eerst vvettelyck soude gebleken syn, dat hy suspect vvas van eene van die Propositien geleert oft gehouden te hebben: noch en souden toelaten dat jemandt op dat pretext soude vervvorpen vvorden van Officien, Ampten, Beneficien, Prediken, oft eenige andere geestelycke bedieninge, ten vvare dat men onderhoudende d'ordre van't Recht soude betoont hebben, dat hy die straffe verdient hadde. *Vvel [illegible] den Heere Geinsinueerde, 't [illegible] Syne Heyligheydt geordonneert vvas te beletten, [illegible] uyt vvercken,* sonder eenige ordre van t'Recht te onderhouden, *teghens den Sup-*

pliant

plicans, depositis omnibus negotiis ad se non pertinentibus, totum se impenderet functionibus Pastoralibus. Verum optatus successus turbatus fuit per Dominum Vicarium Generalem Van Susteren; qui occasione prædicti Libelli supplicis, & indubie directione Patrum Jesuitarum, Supplicanti scripserat Epistolam junctam sub num. 3. eum in illa tenens præcise suspectum in materia Religionis, a qua suspicione se canonice & authentice expurgare teneretur Responso ad 46. Interrogatoria repleta cavillationibus modo Supplicanti summe injurioso, & contra expressum Breve Innocentii XII. annexi sub num. 4. & approbati a Sua Regia Majestate Carolo II. gloriosæ memoriæ, & laudati ab hac Curia in Consulta Suæ Celsitudini 13. Aprilis 1606. cum Sua Sanctitas eodem Brevi Episcopos Belgii monuisset & præscripsisset modum quo circa Formularium juramenti deberent procedere, ordinandi in primis, *Ut contra omnes & quoscumque cujuslibet status, gradus, & conditionis existant, qui ausu temerario ... quinque propositiones* (Jansenii) *si damnatas in Constitutionibus Innocentii X. & Alexandri VII. publice vel privatim, tam in Scholis, quam in Concionibus, verbo vel scripto defendere præsumpserint, servato tamen Juris ordine procedant.* Post quæ prosequebatur Sua Sanctitas: *Præterea Fraternitatibus vestris injungendum duximus, prout per præsentes injungimus, ut pro vestra pietate & prudentia, facultate illa, qua per Constitutionem Apostolicam muniti estis, ita Formularii subscriptionem, seu juramentum ad praxim reducatis, ut in exigendo juramento prædicto zelus & charitas vestra eatenus maxime eluceat, ne cujus fama indebite lædatur, aut detractionibus & murmurationibus locus detur.* Finaliter præscribebat Sua Sanctitas hanc justam regulam: *Denique ad extinguenda Theologorum jam pridem inter se excitata dissidia, Fraternitatibus vestris, quantum in Domino possumus, præsentibus nostris mandatis injungimus, ne ulla ratione quemquam vage isto accusatione & invidioso nomine Jansenismi traduci aut nuncupari sinatis, nisi prius suspectum esse legitime constiterit aliquam ex his propositionibus docuisse, aut tenuisse; nec quemquam sub hoc prætextu repelli ab officiis, muneribus, beneficiis, gradibus, concionibus habendis, vel alia quacumque functione Ecclesiastica permittatis, nisi servato Juris ordine eam pœnam, quæ viris alioquin Catholicis gravissima est, commeruisse probatum fuerit.* Erat autem evidens quod hæ justæ Pontificiæ ordinationes nullatenus observatæ fuerint in declarando Supplicantem suspectum in materia Religionis, prout prædictus Vicarius Generalis facere ausus est; cum Supplicans, non solum nullam quinque damnatarum propositionum Jansenii unquam docuisset, nec scripto, nec ore tenus, nec in publico, nec in communi, verum etiam easdem tertio abjurasset secundum Formularium Alexandri VII. & populum suum docuisset contrarium præfato errori, ita ut summe impertinens esset ei tamquam prætense suspecto exhibere suprascripta 46. Interrogatoria, eumque velle cogere ad desuper respondendum: atque ita, re infecta, reverti coactus fuerat ad exilium e quo ad Dominum Van Susteren miserat Responsum junctum num. 5. quo cum ei non esset satisfactum, coactus fuerat Supplicans in suo exilio permanere, donec vigor supradictarum Litterarum *de Cachet* evanuerat per mutationem supremi dominii in has ditiones, cujus favore Supplicante 3. Junii 1706. vesperi vix reverso in hanc civitatem, postera die mane ei per Promotorem Curiæ Spiritualis ex parte Domini Archiepiscopi insinuabatur Epistola juncta sub num. 6. qua Dominus Insinuatus via facti procedens in cœpto opere sui Vicarii Generalis absque ulla forma Juris attentaverat Supplicantem suspendere ab omnibus Pastoralibus functionibus, cum revocatione facultatis concionandi & confessiones audiendi, &c. in quo videbatur directe contraventum esse præcitato Brevi Innocentii XII. & Supplicantem contra omne jus & rationem infamatum cum magno scandalo suæ Parochiæ & totius hujus civitatis, & quorumcumque locorum ad quæ rumor prædictæ suspensionis pervenerat; quandoquidem eodem Brevi, quod unice acceptari poterat ut placetatum in hisce ditionibus Regia approbatione, tam stricte mandatum esset omnibus Episcopis: *Ne ulla ratione quemquam vage isto accusatione & invidioso nomine Jansenismi traduci aut nuncupari sinant, nisi prius suspectum esse legitime constiterit aliquam ex his Propositionibus docuisse aut tenuisse, nec quemquam sub hoc prætextu repelli ab officiis, muneribus, beneficiis, concionibus habendis, aut alia quacumque functione Ecclesiastica permittant, nisi servato Juris ordine eam pœnam commeruisse probatum fuerit.* Multo minus Dominus Insinuatus, quod ei a Sua Sanctitate mandatum fuerat impedire, ipse poterat exequi, *nullo servato Juris ordine,* adversus Supplicantem prædicta suspensione, profecto magis ingiuriosa & scaddalosa, attenta Pastorali qualitate quam possidebat *jure acquisito*, quam si ipsum aut quemvis alium repulisset ab aliquo Pastoratu aut Ecclesiastica functione *jure nondum quæsito, ed acquirendo, juxta illud: Turpius ejicitur quam non admittitur hospes:* notanter in circumstantia qua Supplicans liberatus ab oppressione sua & Litteris *de Cachet* pridie reversus fuerat ab exilio suo, magno cum gaudio suorum Parochianorum, qui desiderabant Pastorem suum videre restitutum in suis functionibus, & ardenter intermissas instructiones Christianas, quibus se rursum privatos invenerant per hanc præcipitatam & scandalosam suspensionem, quæ occasionem præbuerat judicandi, suprascriptas Litteras a *de Cachet* a Domino Insinuato fuisse procuratas, qui alioqui una gaudere debuerat, quod Dominus Pastor a priori oppressione liberatus, reversus esset ad Parochiam suam: ulterius quod longe aberat, ut de Supplicante constiterit *legitime* in conformitate supra præscripti Brevis, *quod foret suspectus docuisse aut tenuisse aliquam ex damnatis quinque Propositionibus*, ut *nequidem* sive judicialiter, sive extrajudicialiter, sive amicabiliter, aut alio modo ex parte Domini Insinuati monitus fuerit, multo minus convictus alicujus erroris aut malæ doctrinæ: & quod plus erat, quando post dictam suspensionem Supplicans rogaverat rationes

ob

ob quas suspectus haberetur ; responderat prædictus Vicarius Generalis Van Susteren, se rationes daturum cum juridice requireretur, ut constat ex declaratione sub num. 7. consequenter prædicta suspensio facta fuerat, antequam legitime constaret de prætensa suspicione, vel probatum erat *servato Juris ordine*, Supplicantem pœnam ejusmodi suspensionis commeruisse, quod tamen præscripto *Brevi* requirebatur, cui etiam repugnabat forma compositorum artificio Interrogatoriorum, super quibus præfatus Dominus Van Susteren prætenderat, Supplicantem debere affirmative respondere, cum in præcitato *Brevi* præscriberetur regula charitatis, *ut in exigendo juramento*, & ejusmodi formulis) *zelus & charitas Episcoporum eluceat, ne alicujus fama indebite lædatur, aut detractionibus & murmurationibus locus detur*; ubi e contra petito responso, *quæ vere erat purgatio canonica, & per quam quis notatur infamia*, dabatur materia inimicis Supplicantis aliisque malevolis hominibus eum calumniandi ac si fuisset infectus erroribus & hæresibus, & ideo meritus fuisset pœnam exilii, prout jam inde plures fingere & ubique spargere ausi sunt cum detractione & læsione honoris Supplicantis; proinde D. Van Susteren debuerat fuisse contentus responso quod Supplicans ei miserat, utpote conformi iis quæ secundum tenorem sæpe dicti *Brevis* tantum poterant ab eo requiri: consequenter contra ejusdem tenorem non erat etiam permissum Domino Insinuato post reditum Supplicantis insistere prædictæ purgationi Canonicæ super propositis Interrogatoriis, & sub prætextu satisfactionis non sufficientis, eumdem præcipitanter *& nullo servato Juris ordine* suspendere a Pastoralibus suis functionibus, cum revocatione facultatis confessiones audiendi & concionandi, prout Dominus Insinuatus fecit absque ulla præcedente paterna monitione, correctione, vel declaratione, quod Supplicans Epistola sua num. 5. exhibita non satis se explicuisset, absque ulla prævia citatione aut comminatione pœnæ, sine informatione præparatoria per Officium capta super delicto, quæ tamen erat fundamentum omnis processus adeo necessarium, ut ejus omissio nullum redderet totum processum, etiam casu quo reus crimen esset confessus; absque eo quod Procurator Officii actionem intentasset libello continente puncta gravaminum, absque expressione ullius articuli fidei super quo Supplicans posset esse suspectus. Atque hæc omnia ita acta fuerant per Dominum insinuatum postquam tertio recusatus fuerat ob rationes adeo capitales ut supra, & tertio requisitus ad eligendum Arbitros qui causam recusationis deciderent, quod hactenus noluerat, & interim se gerebat ut Judicem, & quidem modo tam irregulari, dans per hoc signa evidentia aversi a Supplicante animi sui, & ansam credendi quod cum Litteræ *de Cachet* exspirassent; hæc Sententia, ut succederet in locum Litterarum, concertata fuerat cum Patribus Jesuitis, quorum consilio, ministerio & spiritu Dominus Insinuatus & Vicarius ejus Generalis Patribus illis addictissimi totaliter se gubernari sinebant, & qui Patres verosimiliter non facile obliviscentur, quod Supplicans eos a concionando & catechizando in Ecclesia sua & Parochia gratias agendo jamoverat, & varias lites adversus eos sustinuerat super functionibus Pastoralibus, quibus se immiscere non poterant, secundum suam in Belgium admissionem: alias nulla erat ratio tenendi Supplicantem suspectum in materia religionis, & sub hoc affectato & calumnioso prætextu eum suspendendi a suis functionibus Pastoralibus; maxime cum, postquam inimici ejus initio sui exilii eum Decreto publico sub n. 8. proclamari curaverant per totam Diœcesim Leodiensem tamquam suspectum de hæresi, & quod eam ob causam cum aliis quibusdam factus exul e Belgio, ab omnibus fidelibus evitari deberet *tamquam in effectu excommunicatus*, ipse Supplicans ejusque Parochiani super eo, moderno Pontifici Clementi XI. conquesti fuerant Epistola juncta sub nu. 3. & 10. & Sua Sanctitas hoc modo informata de integritate fidei Supplicantis, suprascriptum Leodiense Decretum prompte revocari & annullari curaverat, prout patebat ex Acta revocationis juncta nu. 11. Dominus autem Insinuatus hæc non ignorans, equidem volebat Supplicantem tenere suspectum de hæresi, ut eo prætextu aliud medium inveniret, quo subsisteret effectus Litterarum *de Cachet*. cum jam annullandæ forent reviviscente privilegio *Læti Introitus* Principum Belgii, in cujus præjudicium coacti fuimus pati introductionem similium Litterarum, quas secundum famam publicam & violentam præsumptionem Dominus Insinuatus una cum Patribus Jesuitis procuraverat, atque in locum earumdem Litterarum successerat prædictum Decretum suspensionis, quod equidem attentatum contra formam Juris & pure via facti non poterat etiam subsistere cum privilegio *Læti Introitus*. Ulterius Decretum nullum erat alio ex capite, notanter ex eo quod Supplicans in omnibus causis ipsum quomodolibet concernentibus ab anno 1696. Dominum Insinuatum suspectaverat per Actam Notarialem sub num. 12. ob rationes ibidem expressas, & quod hæc suspectatio fuerat renovata & pluribus rationibus confirmata per aliam Actam sub n. 13. unde subsecutum fuerat, quod Dominus Insinuatus animadvertens jurisdictionem suam in Supplicantem esse suspensum per primam suspectionem de 17. Maji 1696. cum recognosceret rationes allegatas esse veras, ac proinde adversus Supplicantem nihil attentare posset qualitate Judicis, assumpserat partes accusatoris vel denunciatoris, eum accusando Libello supplici Aulæ præsentato ac si induxisset Nationes & Cives hujus civitatis, ut non consentirent Impostæ unius quadrantis in singula pocula cerevisiæ, donec Sua Majestas revocaret Decreta contra Jansenistas. Atque hoc Libello supplici remisso ad hoc Consilium ut de eo cognosceret, & judicaret, Dominus Insinuatus aut ejus Vicarius Generalis nescientes producere vel minimam probam, ac defectu illius timentes in hac causa succumbere, petierant & obtinuerant ab Aula

pliant by de voorsz. suspensie, zynde in der daet meer injurieus ende schandaleus, aengemerkt de Pastorele qualiteyt vvaer mede den selven becleedt vvas door 't Recht 't vvelck hy nu hadde, *als vvel dat men hem ofte jemandt anders soude hebben gerepelleert van eenige Pastorye oft Ecclesiastique functie* in de vvelcke hy noch geen recht en hadde, maer stont het selve te bekomen, volgens dese spreuke: Eenen gast vvort met meerder schande uytgejaeght, als niet ontfangen: *behoudelyck dat in d'omstandicheyt das den Suppliant cesserende van syne oppressie ende brieven van* Cachet *gereverteert vvas s'daeghs te voorens uyt syn ballinschap tot groote blyschap van sine Parochianen, die verlanghden van haeren Pastoor te sien herstelt in syne functien, ende van hem te hooren de geintermitteerde Christelycke Leeringen, vvaer van sy haer vvederom geprivecrt hadden gevonden door die geprecipiteer de schandaleuse suspensie, vvaer uyt men redennen hadde gehadt van te oordeelen dat de voorschreven brieven van* Cachet *vvaeren besorghet gevveest door den Heere Geinsinueerde, den vvelcken anderssints sich mede hadde moghen verheughen van dat den Heere Pastoor verlost zynde van de voorighe oppressie, vvas vvedergekeert naer syny Parochie, zynde voorts verre van daer dat ten regarde van den Suppliant soude zyn gebleken* vvettelyck *in conformiteyt van het voorsz. Breve*, dat hy suspect soude vvesen van eene van die vyf Propositien geleert oft gehouden te hebben, *dat hy* nequidem, *'t zy extrajudicilyck metter minnen ofte anderssints van vvegens den Geinsinueerde oyt vermaent vvas gevveest, vel min geconvinceert van eenige dolinge ofte quade leeringe: vvat meer vvas, alsvvanneer hy naer de voorsz. suspensie hadde versocht te vvetende redenen vvaer om men suspect vvas houdende, hadde den voorsz. Vicaris Generale Van Susteren geantvvoort die redenen te sullen geven alsvvanneer hy in rechte soude vvesen, relaes totte verclaeringhe sub num. 7. Vervolghens vvas de voorsz. suspensie geschiet, sonder dat alnoch vvettelyk consteerde vvan die pretense suspicie, ofte dat geprobeert vvas* volgens ordre van Recht, *dat den Suppliant de pene van alsulcke suspensie soude verdient hebben, gelyck het selve nochtans verheyscht vviert by het voorsz. Breve, vvaer tegens oock vvas strydende de forme van de gestudeerde Interrogatorien, op de vvelcke den voorsz. Heere Van Susteren hadde gepretendeert dat den Suppliant soude hebben affirmative t'antvvoorden, gemerckt dat by het voorseyde Breve geprescribeert vviert den regel van liefde*, dat in den eed te vragen (en diergelycke Formulieren) den iver en liefde der Bisscoppen soude uyt-schynen, op dat niemants fame onvvettelyck soude gequetst vvorden, oft occasie gegeven aen lasteringen en opspraken; *daer ter contrarien door de gevraeghde antvvort*, de vvelcke vvaerachtelyck vvas enee Canonike purge, en door de vvelcke jemant infaem gemaeckt vvort, *materie vviert gegeven aen des Suppliants vyanden, ende andere quaetvvillige menschen vaan hem te calumnieren als oft hy besmet vvaere gevveest van dolinghen ende ketteryen, ende daer voore verdient hadde de pene van syn ballinschap; gelyck veele van doen af hadden derven fingeren ende uytstroyen by detractien ende quetsinghe van syne eere: oversulcx hadde den voorsz. Heere Van Susteren hem behooren vernoeght te houden met d'antvvort hem aan den Suppliant toe gesonden, als zynde conformaen t'gene van hem maer mochte versocht vvorden op den voet van het meergemelt Breve, vervolghens en vvas het in teghendeel van 't selve ooch niet gepermitteert aen den Heere Geinsinueerde naer des Suppliants vvedercomste alnoch t'insisteren totte voorsz. purgatie op de voorgehouden Interrogatorien ende onder pretext van geene suffisante voldoeninge hem precipitantelyck*, en sonder eenige forme van Recht *te suspenderen van syne Pastorele functien met vvederroeppinghe van de macht van bicht te hooren ende te predicken, gelyck den Heere Geinsinueerde hadde ondernomen sonder eenighe voorgaende vaderlycke vermaeninge, correctie ofte monitie, dat sen voorsz. Brief geexhibeert num. 5. niet en vvas genoechsaem explicatief, sonder eenige voorgaende citatie ofte comminatie vvan pene, sonder Informatie preparatoir by het Officie genomen over het delict, die nochtans vvas het fondament van alle Judicature soo necessair dat by faute van dyen de geheele processus nul vvas, oock in cas 't feyt door den Criminelen vvas geadvoeert, sonder voorgaende aenstellinghe van actie door den Procurator Officii ende dat uyt de authoriteyt van den Rechter by libel inhoudende de pointen van belastinghe. sonder eenen artickel van Religie uyttedrucken, in den vvelcken den Suppliant soude suspect zyn. Ende dit alles vvas soo geschiet door den Heere Geinsinueerde die drymael zynde gerecuseert om soo capitaele redenen als boven, ende drymael versocht zynde te comen totten keus van Arbitres om de suspectatie te doen decideren; 't selve tot noch toe gevvygert hadde, ende interim bleef voortsgaen als Rechter ende dat noch op soo ongeregelde maniere, doende in dyer voeghen blycken dat syn gemoet tegens den Suppliant bleef afgekeert, ende doende gelooven, dat tervvylen de geprocureurde Brieven van* Cachet *niet meer en conde vvercyen, die suspensie inder selver plaetse geconcerteert vvas met de Paters Jesuiten, door vviens raedt, ministerie, ende geest den Heere Geinsinueerde met hunnen geaffectioneerden Vicarius Generael t'eenemael viert geregeert, ende velcke Patres vaerscheynelyck niet licht en souden vergeeten dat den Suppliant hun van predickendende catechiseren in syne Kercke ende Parochie hadde afgedanckt ende tegens hun gesustineert verscheyde processen over Functien Pastoreel, in de vvelcke, sy sich niet en vvermochten te bemoyen, volgens hunne admissie in Nederlant, anderssins en vvas daer geene redene van den Suppliant suspect te houden in materie van Religie ende op dit versocht calumnieus pretext hem te suspederen van syne Pastorele functien, naerdemael als vvanneer desselfs vvanden hem in t'begin van syn ballinkschap hadden by publieck Decreet sub num. 8. door de geheele Diocese vvan Luyck doen proclameren als suspect van ketterye, ende dat hy om die oorsaecke verjaeght zynde neffens andere uyt dese Nederlanden moeste van alle Geloovige gevlucht vvorden als* metter daedt geexcommuniceert, *hy Suppliant ende desselfs Parochia-*

rochiallen daer over aen den teghenvvoordighen Paus Clemens den XI. gedoleert hadden by den aldaer gevueghden Brief sub n. 9. & 10. ende Syne Heyligheyt daer uyt gepersuadeert vvesende van desselfs oprecht geloof, hadde het voorsz Lucaer Decreet promptelyck doen revoceren ende annulleren gelyck quam te blycken uytte [illegible] Revocatie daer af zynde sub num. 11. Ende den Heere Geinsinueerde sulcx niet hebbende geignoreert hadde den Suppliant even vel vvillen suspect houden van kettery om op pretext van dyen uyt-te-vinden eenen anderen middel voor [illegible] dat soude behouden vvorden het effect der Brieven van Cachet, *vvanneer de selve souden comen t' onderblyven door de herlevende Blyde Incomste der Princen van dese Landen, in vvelcker prejudicie men hadde moeten lyden d' invoeringe van sulcken Brieven besorght volgens de gemeyne fame ende violente presumptie door den Heere Geinsinueerde met de Paters Jesuiten, ende alsoo vvas in de plaetse van de selve Brieven gesuccedeert het voorsz. Decreet van suspensie, d' vvelck evenvvel als geattenteert buyten recht ende by puerel feytelycheyt, oock al niet konde bestaen met die Blyde Inkompsten: daer en boven vvas het selve Decreet bevleckt met nulliteyt uyt anderen hooffde, namentlyck uyt dien dat den Suppliant van in den jaere 1696. den Heere Geinsinueerde in alle saecken hem eenighsins raeckende gesuspecteert hadde by de Acte Notariale daer van zynde sub num. 12. om redenen daer by vermelt, ende dat dese suspectatie vernieuvvt vvas, ende met meerdere redenen geconformeert by andere Acte sub num. 13. vvaer van het gevolgh vvas gevveest, dat den Heere Geinsinueerde sien de syne jurisdictie over den Suppliant gesuspendeert door de eerste suspectatie van den 17. May 1696. vermidts hy herkende de vvaerheyt van den geallegeerde redenen ende oversulckx als Rechter niets en vermochte te attenteren tegens den Suppliant, hadde aen-genomen de partye van Accusateur ofte Denunciateur metten selven te beschuldigen by Requeste te Hove, als oft hy hadde ondernomen de Natien ende Borgers deser Staet te beletten hun consent in den [illegible] van t' oorten op den pot bier, tot dat Syne Majesteyt soude revoceren de Decreten tegens de Jansenisten, d' vvelck verstaeden zynde ter kennisse ende judicature van desen Raeds, al vvaer den Heere Geinsinueerde, ofte desselfs Vicarius Generael niet hebbende vveten voor te brengen de minste preuve, ende by gebrecke der selver vreesende in saecke te succumberen, hadde te Hove versocht ende bekomen Interdictie aen desen Raede tegens den voortganck van de begonste saecke in date 7. Januarii 1697. doch de [illegible] naerderhandt gelicht gevvorden op des Suppliants Requeste, vvas den selven Suppliant by sententie geabsolveert gevveest, als geensints plichtigh aen de feyten van die calumnieuse beschuldinge, gelyck van alles quamp te blycken uyt de stucken aldaer gevoeght sub num. 14. 15. 16. ende 17. Dit niet te min den voorsz. Heere Geinsinueerde, hebbende voorgenomen des Suppliants uyterst verpletteringhe hadde in 't eynde van 't voorsz. Jaer 1696. te Hove gepresenteert eene naerdere Requeste meer injurieus als de voorgaende, daer by de Eervv. Heeren G. Huygens S. T. D. President van 't Paus Collegie tot Loven, L. Baerts Plebaen van Mechelen, N. Bacx Plebaen van Antverpen ende N. Van Geet Plebaen tot Gent, ende den Suppliant teghens alle vveten van de Geestelycke immuniteyt, voor de vvelcke den Heere Geinsinueerde in alle andere occasien sich voor zeleus gedraeghen hadde, vvaeren aengeclaeght ende beschuldight van verscheyde capitaele delicten van seditie ende rebellie, de selve noemende Cheffs van de geconspireerde, die niet passende op henne eere ende respect ende gehoorsaemheyt die men aen den Coninck, ofte Syne Hoogheyt schuldigh vvas, noch op hunne conscientie, vvaeren publieckelyck gerevolteert, dat sy door de Staeten van Brabant hadden vvillen ruineren d' Authoriteyt van den Coninck ende van Syne Hoogheyt, ende in een van hunne Memorialen de Coninck accuseerden van onrechtveerdigheyt ende meyneedigheyt, hy noemde de geaccuseerde Priesters Rebellen, Muytmeerders, Gerevolteerde, ende gaff eyndelyck voor Conclusie te kennen, dat sy souden moeten vvorden getracteert op de selve maniere ende pene die Luther ende Calvin verdient hadden, gelyck breeder te sien vvas in de voorseyde Requeste ende Deductie gevoeght num. 18. Inder daet by aldien de feyten van alsulcke beschuldinge vvaerachtigh vvaren gevveest, de selve en konden niet geexpieert vvorden als door de doodt van de Geaccuseerde; maer naer dat Syne Hoogheyt hadde believen de saecke te verseynden totten Secreten Raede, ende aer volgens de vyf Geaccuseerde hadden gepresenteert die Requeste sub num. 19. soo hadde den Heere Geinsinueerde; uyt de communicatie der selver bevindende syn ongelyck ende confusie, in plaetse van daer op te antvvoorden sich laeten versteken: maer alsvvanneer die Geaccuseerde volgens stiel van den gemelden Raede souden gaen procederen tot afstedinge van hunnen tuygen om daer door te bekomen Sententie, den Heer Geinsinueerde hadde sulcx by verscheyde middelen vveten te beletten. Ondertusschen het consteerde uyt het gepremitteerde, dat de suspectatien geproponeert by den Suppliant ganschelyck gefondeert vvaeren, ende vvaer toe hy noch meerdere redenen soude hebben bygebrecht, in soo verre het aen den Heere Geinsinueerde beleeft hadde te komen totten keuse van Arbiters, om voor de selve volgens de Canonicke Rechten die materie van suspectatie te laeten decideren, d' vvelck hy alnoevvel tot dry reysen over dien keuse geinterpelleert vvesende hadde gevveygert, ende hebbende alsoo tacitelyck gecondescendeert in de gemelde suspectatie, die andersins oock bleve van cracht, en vermochte aen hem in geen voorvallende saecken ten regarde van den Suppliant hem draegen als Rechter; tervvylen volgens Canonicke Rechten de suspectatie ten minsten soo veel cracht hadde als een appellatie. Nochtans hadde den Heere Geinsinueerde hem [illegible] tot verscheyde judiciele acten, ende soo veele attentaten in prejudicie van de voorsz gefondeerde suspectatien, namentlyck in September 1703. alsvvanner by ter occasie van de Evasie van den Eervv. Pater Quesnel uyt den kercker Archi-Episcopael had-*

Aula Interdictum de data 7. Januarii 1697. quo impedirent Consilium prosequi in causa incepta. Hoc Interdicto postmodum levato ad Libellum supplicem Supplicantis idem Supplicans per Sententiam fuerat absolutus utpote nullo modo reus factorum quæ in hac calumniosa accusatione continebantur, prout omnia patebant ex Actis annexis sub num. 15. 16. 17. Quibus omnibus non obstantibus Dominus Insinuatus intendens totalem Supplicantis oppressionem sub finem prædicti anni 1696. exhibuerat Aulæ alium Libellum supplicem præcedente magis injuriosum, in quo contra omnes leges immunitatis Ecclesiasticæ, pro qua in omni alia occasione se admodum zelosum ostenderat, denuntiat & accusat Reverendos Dominos G. Huygens S. T. D. Præsidem Collegii Pontificii Lovanii, L. Baert Plebanum Mechliniensem, N. Bacx Plebanum Antverpiensem, N. Van Geet Plebanum Gandensem, & Supplicantem, tamquam reos diversorum criminum capitalium seditionis, rebellionis, eos nominando duces conspirantium, qui nulla ratione habita proprii honoris, aut respectus & obedientiæ Regi & Suæ Celsitudini debitæ, aut propriæ conscientiæ, publice rebellassent, auctoritatem Regiam & Suæ Celsitudinis per Status Brabantiæ pessumdare attentassent, & in quodam suo Memoriali Regem injustitiæ & perjurii accusassent; nominando eos Sacerdotes rebelles, refractarios, seditiosos, & finaliter concludendo declarabat, eos tractari debere eodem modo, & subire easdem pœnas quas Lutherus & Calvinus meriti fuerant, prout amplius videri potest in dicto Libello supplici cum deductione juncto sub n. 18. Profecto si crimina hujus accusationis vera fuissent, eadem non nisi accusatorum morte expiari poterant; sed postquam Suæ Celsitudini placuisset rem illam remittere ad Consilium Privatum, eique consequenter Libellum supplicem sub num. 19. signatum obtulerant quinque accusati, Dominus Insinuatus communicatione Libelli habita, in quo injustitiam & confusionem suam deprehendebat, tantum abfuit ut illi responderet, quin potius se moræ condemnari permiserit: sed dum hi accusati jamjam processuri erant, juxta præfati Consilii stylum, ad testimoniorum suorum depositionem, Dominus Insinuatus per diversa media impedire istud apprime noverat. Interea ex præmissis constabat, suspectationes a Supplicante propositas omnino solidas fuisse, hisque ulteriores rationes Supplicans addidisset, si Domino Insinuato libitum fuisset ad arbitros devenire, a quibus juxta Jura Canonica suspectationis materia decideretur, quod, quamvis tertio ad istam electionem interpellatus, recusaverat, & cum tacite ita consensisset suspectationi suæ, alias etiam validæ, nullum Judicis Officium in ulla incidenti re erga Supplicantem exercere idem valebat: cum suspectatio juxta Jura Canonica tam multum roboris ut minimum haberet, quam appellatio: Dominus Insinuatus processerat tamen ad varios actus judiciales, & multa attentata in prædictarum validarum recusationum præjudicium, præsertim in Septembri 1703. dum occasione evasionis Reverendi Patris Quesnel e carcere Archiepiscopali, ipse mandavit domum Pastoralem Supplicantis sine ullo Justitiæ ordine, & contra omnes ejus leges perfringi armata manu turmæ militum, & quatuordecim aut quindecim satellitum, famulorum, &c. & magnorum malleorum, bombardarum, aliorumque instrumentorum, attentavit eumdem capere, insuper ejusdem & famulum & ancillam conatus est apprehendere, unice ad dandum testimonium veritatis, ad quod perhibendum nec postulati nec citati prævie fuerant, sicut eumdem in finem sine ulla præcedenti citatione aut recusatione testimonii pro veritate, etiam apprehendi jusserat Reverendum Dominum Georgium Verschuren, qui publice tamquam nefarius & scelestus inter clamores satellitum vel famulorum vociferantium hanc executionem jussu Suæ Majestatis fieri, per plateis captivus deductus fuerat ad Palatium Archiepiscopale, illic parvo cubiculo inclusus, exploratis a Domino Stevens ejus factis, ibidemque captivus ultra menses duos detentus sine ullo ad eum accessu, sine igne, solatio, vel adjutorio, negato ei Advocato & Procuratore, aliisque mediis Juris, repugnantibus omnibus legibus, atque Justitiæ Regulis, & non obstante suspectatione contra Dominum Insinuatum ab annis duobus vel tribus facta a captivo, & nondum decisa, neglecta etiam ejusdem iterata appellatione ad Sanctam Sedem super processu isto irregulari & violento, quæ omnia unice eo tetenderant ut invenirentur aliqui apparentes prætextus, vel materia suspicionis, quod Supplicans reus fuisset evasionis Patris Quesnel e carcere Palatii Archiepiscopalis. Sed nihil minus: nam Supplicans, qui metu attentandæ via facti apprehensionis, vel alterius injustæ tractationis pro diebus quatuordecim successerat, postmodum reversus, & audiens Dominum Insinuatum non obstantibus duabus prædictis suspectationibus procedere in sumendis Informationibus ad onus Supplicantis, & consequenter Judicis Officium assumere, facileque inveniri baculum, dum canem verberatum volumus, se in Ecclesia sua continuerat; postridie recias Supplicans hora undecima citatus fuerat ad comparendum hora tertia postmeridiana in prædicto Palatio Archiepiscopali, & deponendum de præfata evasione Patris Quesnel. Sed ille suspicatus se apprehendendum si compareret, si vero non compareret se ob contumaciam suspendendum a functionibus Pastoralibus, in animum suum induxerat per Notarium Vander Elst rogare Advocatum Pierson tamquam Commissarium Domini Insinuati, vel Officialem, an citatus esset tamquam reus, an vero tamquam testis, adjungens se in primo casu inhærere, & renovare duas anteriores suspectationes, & si tamquam testis citatus foret, se paratum ad præbendum veritati testimonium, protestans nihilominus velle se audiri *in loco tuto*, partim quia tentarant eum apprehendere, partim quia prospiciebat ex exemplo Domini Verschuren quempiam capiti ad dandum testimonium, qui nec requisitus, neque

citatus, neque refractarius fuerat; sed prædictus Commissari-
us Pierson similis postulationis Actam Notarialem admittere
noluerat, cumque præfatum Notarium indebite tractasset, co-
actus fuit Supplicans Commissarium, etiam in auditione testi-
um, pariter suspectare, uti patebat ex Acta hic sub numer.
20. adjuncta. Interim Supplicans injuste excipi metuens, in Ec-
clesia sua morari quatuor mensibus debuit, quantum poterat,
adimplens Officium Pastorale: verum considerans famam suam
læsam post publicam domus suæ invasionem, ideoque viam Ju-
ris ingredi statuisset tam pro reparatione honoris, quam pro si-
milium & secuturorum insultuum præventione, quem in finem
postulari jusserat per dictum Notarium Vander Elst copiam om-
nium actorum in Rotula contra apprehensum Dominum Ver-
schuten habitorum, quæ ei negata fuerat, dictumque Suppli-
canti fuit, aliud illi esse expectandum, si vellet ita progredi,
quod duobus postea mensibus impletum fuerat per insinuatio-
nem Litterarum *de Cachet*, quas hostes ejus ex Gallia in has
Regiones invexerant, postquam nullam accusationis materiam
reperissent, quam illum secundum Juris regulas accusarent: Do-
minus Insinuatus hac occasione, in qua non tantum jurejuran-
do firmatus *Lætus Introitus* harum Provinciarum, verum etiam
personalis immunitas Ecclesiastica infringebatur, nulla ratione
flecti potuit, neque reiteratis Supplicantis postulationibus, ne-
que ejusdem Amicorum & Parochianorum obsecrationibus, ut
auctoritatem suam apud Regem pro tollendis ante dictis Litte-
ris *de Cachet* interponeret, quamvis iisdem sæpe declarasset se
nihil ad onus Supplicantis habere, sed ad rem prorsus illici-
tam post allegatas superius suspectationes, nempe ad suscipien-
das Judicis partes, & jurisdictionis actus contra Supplicantem
exercendos, magno zelo & præcipitatione processit Dominus
Insinuatus, Supplicantem, sedecim horis ad Civitatem rever-
sum, declarando in materia Religionis suspectum, & statim
suspendendo ab omni functione Pastorali. Cumque hoc sine ul-
la Juris forma factum fuisset, & sine prævia actionis institutio-
ne, vel convictione, multo minus Supplicantis condemnatione,
immo omissis requisitis Canonicis monitionibus, sic totus ille
processus aliter haberi non potuit, quam ut notoria oppres-
sio, & pura violentia, contra quas subditos tam Ecclesiasticos
quam Laicos protegere, Regis erat officium: insuper quod Sup-
plicans via facti turbaretur in pacifica Pastoratus sui possessio-
ne per prædictam attentatam suspensionem, atque ejusdem
exercitio privaretur, cum violento hoc medio, habeatur,
quamvis præsens, ut exul e Parochia sua, in eodem vel pejo-
ri statu, quam ante fuerat per Litteras illas *de Cachet* consti-
tutus; quare cogebatur ad hoc Consilium recurrere Supplicans,
ut Regia protectione & custodia contra prænominatam oppres-
sionem & violentias, & similes insultus muniretur, insuper ut
manuteneretur in possessione Pastoratus S. Joannis in Molenbe-
ka, & S. Catharinæ intra hanc Civitatem, cum omnibus ad il-
lum pertinentibus, tollendo omnes perturbationes, & impedi-
menta per Dominum Insinuatum injecta, inhibendo eidem, ne
tamquam Judex quidquam contra Supplicantem attentaret in
præjudicium præfatæ protectionis & custodiæ: cumque legiti-
mæ suspectationes propositæ nondum essent decisæ, totam
earum materiam Dominus Insinuatus relinqueret definiendam
per Arbitros utrinque electos, vel alias per impartiales Judi-
ces Ecclesiasticos contra Supplicantem procederetur in confor-
mitatem Brevis Papæ Innocentii XII. a Rege Catholico appro-
bati, *aliasque salutariter cum expensis*, & in casum commu-
nicationis, interim & provisionaliter fieret prædicta interdi-
ctio, & in causa de triduo in triduum procederetur. Visa
quoque Sententia inter partes lata 13. Octobris 1706. quibus
Consilium jungens duos Supplicantis Libellos civiles, cum scri-
ptis innominatis Domini Insinuati contra illos in lite prola-
tis, Advertentiam habens ejusdem Domini Insinuati de 14. Se-
ptembris prævie ut exceptionem declinatoriam, eamdemque
rejiciens injungebat eidem Domino Insinuato intra alios octo
dies respondere, & contestari sub pœna seclusionis & juris,
condemnans Dominum Insinuatum in expensas ideo factas jux-
ta taxationem & moderationem: Viso insuper Libello suppli-
ci a prænominato Supplicante oblato die 8. hujus currentis
mensis Octobris eum in finem, ut Curia per antedictam Sen-
tentiam, comminatam pœnam decernens, & Dominum Insi-
nuatum seclusum declarans, justitiam super copiis administra-
ret, ideo Curia facta prius relatione in Consilio, antequam
jus dicat, mandat Supplicanti ut debite insinuet Domino In-
sinuato memoratum Sententiam die 13. Octobris anno 1706.
latam, pariter & Libellum supplicem in lite propositum, ut
&c. Visa consequenter primarii Huissiarii relatione factæ Insi-
nuationis 10. hujus, insuper Advertentia & alia posteriori Do-
mini Insinuati Advertentia respective exhibita & appostillata
die 22. & 24. ejusdem mensis; pariter & posteriori Libello
Supplicantis Curiæ oblato, in quo exponebat, se illic cogi ad
sustinendam litem contra memoratum Dominum Insinuatum in
materia manutenentiæ & protectionis Regiæ, in qua per Sen-
tentiam die 13. Octobris anno 1706. datam rejecta ejus exce-
ptione declinatoria præscriptum fuerat, de principali intra
aliud octiduum sub pœna seclusionis & juris contestari, quod
ipsi insinuatum tunc fuerat in ædibus Procuratoris sui De
Hulder; cumque Consilio placuisset injungere Supplicanti, ut
illud Domino Insinuato iterato communicaret, Supplicans die
10. hujus faciendum illud curaverat, ut fidem facit rela-
tio, super quo Dominus Insinuatus exhibuerat Advertenti-
am, quæ facta relatione in Camera jussa fuerat communicari
22. hujus, quod hactenus factum non fuerat, cum tamen intra
spatium bis 24. horarum fieri debuisset sub pœna non exhibitio-
nis, & quod jus diceretur super copiis, juxta 78. articu-
lum Regulamenti de 6. Martii 1691. Et cum consequenter di-

hadde sonder eenige ordre van Justitie ende tegen alle vveeten van
de selve met gevvaepende handt van eene Compagnie van soldaeten
ende veerthien à vyfthien Dienaers, Knechten, &c. ende gevvelt
van groote haemers, musketten ende andersints doen innebreken het
huys Pastoreel van den Suppliant, geattenteert, den selven te ap-
prehenderen daer-en-boven getracht te vangen synen knecht ende di-
enstmaeght, enckelyck om te geven getuygenisse vande vvaerheyt
sonder daer toe versocht oft gedaeght te zyn gevveest, gelyk hy ten
solve eynde sonder eenigh voorgaende daegement ofte refues vande
vvaerheyt getuygenisse te geven, oock hadde doen vangen den
Eervv. Heere Georgius Verschuerent, die als fiel en schelm publi-
eck tusschen het roepen vande dienaers oft kenechten, dat dese Exe-
cutie vvas geschiedende van vvegens syne Majesteyt, vvas over de
straet gevangen geleyt geveest naer het Paleys Archiepiscopael, al-
daer, gesloten oene kleyne caemer, zynde door den Heere Stevens
in syne sacke gevisiteert gevvest. ende vvas aldaer gevanghen ge-
houden boven de tvvee maenden sonder eenigh acces tot hem aen jo-
mandt tegeven, sonder vier, trooest ofte eenige hulpe, hem zynde
gevvorgert Advocaet ende Procureur ende andere middelen om sich
in recht te konnen defenderen, contrarie aen alle VVetten ende Re-
gels van Justitie, ende nier tegenstaende de suspectatie tegens den
Heere Geinsinueerde van vvegens den Gevangene tvvee à dry jae-
ren te verens geschiet, ende alnoch hangende indecis, oock onaenge-
sien dessels iterative appellatien tot den Heyligen Stoel, over desen
irregulierem ende gevvelt daedigen handel, alle de vvelcke eeni-
ghlyck, hadde getendeert om te vinden eenige apparente preteх-
ten, ofte materie van suspicie, dat den Suppliant plichich soude
zyn gevveest in d evasie van den Pater Qu snel uyt d.n kercker
van het Paleys Archiepiscopa l. Verre van da.r d n Suppliant
die uyt vreese van feytelyke gevanckenisse ofte and re onrecht-
veerdige mishand ling n sich voor vi.rth. n da gen hadd g r.tire-
ert, zynde vvederg com n end. hoorende dat den H. re G insinue-
erde voorts ginckt niet teg nstaend de voorsz. tvve susp ctati n,
met t nem n informatie tot laste van den Suppliant ende dies ol-
gens, sich als R chter te vvill n draegen, en datmen liebe eenen
stoch z ondt alsm n den bont staen vvilde, hadee sich onthouden
in syne Kercke: da ghs naer syne vvederkomste vvas d n Sup-
pliant ten tvvelff uren geciteert gevveest om tegens dry uren naer
no n te compar r n in 't vvorsz. Pal ys Archi.piscopa l ende te
d.pon ren over de voorsz. Evasie van den Pater Qu snel: maer
by vves nde in achterd ncken van ingevalle van comparitie te
vvorden gevangen, ende niet comparerende in contumaciam te vvor-
den gesuspendeert vande Pastorele bedieninghen, hadde goede gevon-
den aen den Advocaet Pierson als gestelden Commissaris van den
Heere Geinsinueerde ofte synen Officiael te laeten afvraegen door den
Notaris Vander Elst, oft hy vvas gedaeght als plichtigh ofte vvel
als getuyge, byvoegende dat hy in den eersten gevalle inhercerde en-
de vernieuvvde syne voorige tvvee suspectatien, ende in dien men
hem hadde gedaeght als getuygen, dat hy berret vvas getuygenisse
van de vvaerheyt te geven, protesterende niet-te-min dat hy vvil-
de verhoort vvorden in loco tuto, *soo om datmen hem hadde ge-*
tracht te apprehenderen als om dat hy sagh in't exempel van den
Heere Verschueren, dat men jemandt quamp te vangen om getuyge-
nisse te goven, die noch versoche oft geciteert vvas gevvest noch re-
fractair; maer den voorsz. Commissaris Pierson en hadde de Nota-
riale acten van alsulcken affvraeginge niet vvillen aenveerden, en-
de vermits hy den Notaris hadde onbehoorlyck getracteer, soo vvas
den Suppliant genootsaecke gevveest hem Commissaris mede te suspe-
cteren, oock in 's verhooren van getuygen, als quamp te blycken by
de aldaer gevoegde Acte sub num. 20. Ondertusschen hadde den Ver-
thoonder door vreese van onrechtveerdige mishandelinge moeten blij-
ven vvoonen in syne Kercke ten tyde van vier maenden, doende
syne Pastorele functie soo veel 't hem mogelyck vvas, maer be-
merkende dat syne reputatie bleve gekrenckt t'sedert de publicke
invasie van syn huys, ende oversulcx geresolveert hadde inne te
gaen den vvegh van Justitie soo tot reparatie van syne eere
als om te voorcomen diergelyche ende voordere resulten, ten
vvelcken eynde hy door den Notaris Vander Elst hadde doen
af vraegen copye van de Acte ter Rolle gehouden tegens den
gevangene Heere Verschueren, de vvelcke hem vvaere gevvey-
gert gevvest, ende men hadde den Suppliant aengeseyt dat
hy vvat anders hadde te vervvachten in dien hy soo vvil-
de voortgaen, d avvelck tvve maenden daer naer volbrocht
vvas gevveest door d Insinuatie der brieven van Cachet *die*
syne vyanden aldus uyt Vranckryck hadden inne ge ioert in dese
landen, naer dat sy geen stoff en vonden van hem ergens by
vvege van recht te konnen beschuldigen, sonder dat den Heere
Geinsinueerde in die g legentheyt alvvaer niet alleen die besvvo-
ren blyde Incompste deser landen, maer oock de personnele Immu-
niteyt Ecclesiastique vvierde geinfringeert sich hadde laeten bevve-
gen, noch door de gereitereeke Supplicken van den Suppliant, noch
door d instante gebeden van dessels Vrienden en Parochianen,
om ten minsten t' employeren syn crediet by den Coninckth tot
het vvegnemen der voorsz. Brieven van Cachet, *niet te-*
genstaende dat hy hun menichmael hadde verclaert niet te heb-
ben tot last van den Suppliant, maer 't gene den selven He-
ere Geinsinueerde naer de voorge allegeerde suspectatien niet en
vermochte te doen, te vveten sich alnoch te draegen als Re-
chter ende t' exerceren jurisdictionele acten teghens den Suppliant,
in sulcx t' attenteren vvas synen iever ende promptitude onge-
meyn gevveest, met den Suppliant naer sesthien uren te syn ge-
revetteert in de stadt, te veclaeren suspect in materie van Re-
ligie en aenstonts te suspenderen van alle Pastorele functien,
Ende gelyck dit geschiet vvas sonder eenige forme van Re-
chte, ende sonder voorgaende institutie van Actie ofte Convictie,
veel min des Suppliants condemnatie, selfs sonder te hebben laeten
voorgaen de gerequireerde Canonicke monitien, soo en konde al-
len desen handel niet anders aengesiens vverden als voor eene
notoire

notoire oppressie ende pure violentie, vvaer tegens aen syne Majesteyt toequamp de protectie van syne Onderseeten soo Geestelycke als Wereltlycke, behalvens dat door de voorsz. geattenteerde suspensie den Suppliant oock feytelyck gestoort vviert in de paisibele possessie in syne Pastorye, ende gehouden uytte bedieninge der selver, vvordende by desen tortionairen middel, alhoevvel present, gehouden als gebannen uyt syne Parochie even eens oft arger als hy te vooren vvas gevveest door die Brieven van Cachet, *redene dat hy genootsaeckt vviert synen toevlucht te nemen tot desen Hove, oodtmoedelyck biddende gedient te vvesen, den Suppliant te nemen onder de Conincklycke protectie ende sauvegarde tegens de voorsz. oppressie ende feytelyckheden ende andere diergelycke, mitsgaedes hem te mainteneren in de possessie der Pastorye van S. Jans tot Molenbeke ende S. Catharina binnen dese Stadt met allen 't gene daer toe behoorde, affdoende alle troubels ende beletselen hem daer inne gedaen door den Heere Geinsinueerde, met interdictie aen den selven, van als Recnter iet tegens den Suppliant t'attenteren in prejudicie van de voorsz. protectie ende sauvegarde, ende van de geproponeerde devvettige suspectatien, alnoch indecies haegende, den Heere Geinsinueerde geheel de materie van de selve te laeten decideren, door Arbiters van vvedersydts te kiesen, ofte andersints voor onpartydige Rechters Apostolicque tegens den Suppliant t'ageren in conformiteyt van het Breve den Paus Innocentius den XII. geapprobeert by syne Majesteyt,* aliasque salubriter cum expensis. *Ende in cas van communicatie, interim ende by provisie die voorsz. interdictie, ende dat in saeke soude vvorden geprocedeert van dry tot dry daegen: Gesien oochet Vonnis tusschen partyen gevvesen den 13. October 1706. vvaer by 't Hoff voegende de tvve Requesten Civiele des Supplicants mette ongeintituleerde geschriften des Heere Geinsinueerde daer tegens gedient totten processe, houdende de Advertentie desselfs Heere Geinsinueerde van den 14. Septembris te vooren voor exceptie declinatoir, ende die selve affslaende, ordonneerde aen den selven Heere Geinsinueerde binnen alsdoen andere acht daegen t'antvvoorden ende te contesteren op pene van versteken ende recht, condemnerende den Heere Geinsinueerde in de costen hieromme gerasen ter taxatie ende moderatie: Gesien alnoch de Requeste by den voorsz. Suppliant gepresenteet den 8. deser loopende maent October, ten eynde dat 't Hoff decreterende de pene by den voorsz. vonnisse gecommineert, ende houdende den voorsz. Heere Geinsinueerde voor versteken, gedient soude vvesen recht te doen op de Copyen, vvaer op 't Hoff naer voorgaende rapport in den Raede, alser recht te doen, ordonneert aen den Suppliant behoorelyck te doen insinueren aen den Heer Geinsinueerde den voorgemelden Vonnisse van den 13. October 1706. mette Venue en Cour in saeke gedient hebbende om &c. Gesien dienvolgende den relaese van den premier Huissier der gedaene Insinuatie op den 10. deser, mitsgaeders d' Advertentie ende naerdere Advertentie des Heere Geinsinueerde respective gedient ende geappostilleert den 22. ende 24. der selver maendt, als oock de naerdere Requeste des Supplianis den Hove gepresenteert, daer by te kennen gevende, dat hy aldaer genoodtsaeckt vvas in Proces te staen in materie van maintenue ende Conincklycke protectie tegens den voorsz. Heere Geinsinueerde, vvaer inne by Vonnisse van den 13. Octobris 1706. affgeslagen zynde syne exceptie declinatoir, vvas geordonneert gevveest ten principalen te contesteren binnen andere acht daegen op pene van versteken ende Recht, d'vvelckhem alsdoen vvas geinsinueert gevveest ten huyse van synen Procureur de Hulder, ende alsoo 't Hoff goedt gevonden hadde aen den Suppliant t'ordonneren van 't selve andermael te doen insinueren aen den Heere Geinsinueerde, hadde by sulcx doen doen op den 10. deser, uyt vvylens den Relaese daer aff zynde, vvaer op den Heere Geinsinueerde hadde gedient van eene Advertentie, de vvelcke naer voorgaende rapport in Camera, vvas belast gevveest met communicatie den 22. deser, sonder dat de selve communicatie tot noch toe vvas gedaen, niet tegenstaende datse hadde moeten geschieden binnen tvveemael 24. uren, op pene van gehouden te vvorden voor niet gedient ende Recht gedaen op de Copyen uytvvysens den 78. article van den Reglement van den 6. Martii 1691. Ende vvant dienvolgens de selve Advertentie gehouden vviert voor niet gedient, ende den Heere Geinsinueerde tot hier toe niet hebbende voldaen aen den voornoemden vonnisse, daer van alsnu notoirelyck vvas versteken, keerde sic den Suppliant andermael totten Hove, ser oodtmoedelyck biddende gedient te vvesen, decreterende de pene gecommineert by den voorsz. 78. article van den voorsz. Reglemente van den 6. Meert 1691. ende houdende alsoo de voorsz. Advertentie voor niet gedient, alvolgens insgelycx decreterende de pene gecommineert by den voorsz. vonnisse, ende houdende den voorsz. Heere Geinsinueerde voor versteken, ende Recht doende op de Copyen* cum expensis: *Gesien eyndelyck het Vonnis ad accordandum daer op gevolght den 25. deser met het Verbael in conformiteyt van dien gehouden voor Commissarissen van den voors. Raede den 26. daer naer, alvvaer compareede den Procureur Charliers met den Suppliant in persoon om te aenhooren de middelen van accorde by de Heeren Commissarissen te proponeren partye daer toe gedaeght per Primarium als quamp te blycken by den relaese, ende mits de niet comparitie van den Heere Geinsinueerde versocht deffaut & pro openinge van den tvveeden lede van den Vonnisse, vvaer op t' Hoff naer voorgaende Rapport in den Raede gedaen, mits de non Comparitie van den Heere Geinsinueerde, hadde aen Charliers geaccordeert het versocht deffaut, & pro openinge van den tvveeden lede van den Vonnisse, Op alles geletht, t' Hoff decreterende de pene gecommineert by den 78. article van het Reglement van den 6. Martii 1691. houdt de Advertentie ende naerdere Advertentie des Heere Geinsinueerde voor niet gedient, dienvolgens decreteert de pene gecommineert by den vonnisse van den 13. October 1706. ende houdende den gemelden Heere Geinsinueerde voor versteken van antvvoorde, recht doende, mainteneert den Suppliant in de Pastorye van de Pastorye van S. Jans tot Molenbeeke ende van S. Catharina alhier met allen 't gene daer toe behoort, ordonneert ende vervolgens aen den voorsz. Heere Geinsinueerde te doen cesseren alle troubelen ende beletselen ter contrarien, condemnerende den selven Heere Geinsinueerde in de costen hier omme geresen getaxeert ter somme van dry hondert een en tachentich guldens acht stuyvers eenen halven, daer inne begrepen het Rapport ende Exles Aldus gepronuntieert binnen dese stadt Brussele den 27. Octobris 1707. Ende vvas onderteeckent,* Bodry.

...cta Advertentia haberetur tamquam non exhibita, & Dominus Insinuatus huc usque non satisfaciendo prænarratæ Sententiæ, jam notorie ab eo esset secusus, Supplicans iterato recurrebat ad Consilium, humillime rogans, quatenus decernere dignaretur pœnam comminatam per articulum 78 prædicti Regulamenti de 6. Martii 1691. & habendo dictam Advertentiam pro non exhibita; & consequenter decretando etiam pœnam prædicta Sententia comminatam, ac habendo Dominum Insinuatum pro secluso, jus dicere super copiis *cum expensis*. Visa denique Sententia *ad accordandum* desuper subsecuta 25. hujus, cum Verbali eidem conformi habito coram Commissariis prædicti Consilii die 26. sequenti, ubi comparebat Procurator Charliers cum Supplicante ad audiendum concordiæ media a Dominis Commissariis proponenda, citata ad hoc parte per Primarium, ut patebat ex relatione: Et cum Dominus Insinuatus non comparuisset, petebat Charliers causam declarari desertam & *pro* apertura secundi membri Sententiæ. Super quibus Curia, prævia relatione in Consilio facta, attenta non comparitione Domini Insinuati, concesserat Charliers Actam desertationis, & pro apertura secundi membri Sententiæ. Visis omnibus Curia decretando pœnam comminatam articulo 78. Regulamenti de 6. Martii 1691. Advertentiam & ulteriorem Advertentiam Domini Insinuati habet pro non exhibitis: consequenter decretat pœnam in Sententia de 13. Octobris anno 1706. comminatam, habensque præmemoratum Dominum Insinuatum ut seclusum a responso; & jus dicens, manutenet Supplicantem in possessione Pastoratus S. Joannis in Molenbeka, & S. Catharinæ in hac Urbe, mandans consequenter Domino Insinuato ut cessare faciat omnes turbationes & impedimenta in contrarium, condemnans eumdem Dominum Insinuatum in expensas ob hoc causatas, & taxatas ad summam 380. floren. 8. assium & medii, comprehensa relatione & executorialibus. Ita pronuntiatum in hac Urbe Bruxellensi 27. Octob. 1707. Et erat signatum, *Bodry*.

H.

C O N S U L T E

Du Souverain Conseil de Brabant a S. A. E. de Baviere Gouverneur General du Pais-Bas, au sujet des contestations de doctrine excitees dans le Pais sous le nom de Rigorisme & de Nouveaute.

MONSEIGNEUR.

Nous avons reçu en deu respect la Lettre de V. A. E. du 4. du mois de Novembre, sur ce que pour le maintien de la pureté de nôtre saint Foy, il est d'une necessité precise de faire cesser & supprimer toutes les doctrines & opinions nouvelles ou de Rigoristes qui ont ete introduites pais quelques annees ença, & qui ont été semées & passees dans le public par des Ecrits & Livres de ces Novateurs, & Imprimés injurieux & scandaleux contre les Evêques & autres Superieurs Ecclesiastiques: partant nous aurons à faire retirer par l'Office Fiscal tous les Livres & Imprimés qui contiennent quelques-unes desdites nouveautes en matiere de doctri-

C O N S U L T A

Supremi Brabantiæ Senatus ad Serenissimum Bavariæ Electorem, (a) Gubernatorem Belgii, super Regiis Mandatis in causa Rigorismi & Novitatis.

SERENISSIME PRINCEPS.

Debita cum reverentia accepimus Electoralis Vestræ Celsitudinis Litteras 4. mensis Novembris datas, quibus monemur ad conservandam sanctæ fidei nostræ puritatem omnino necessarium esse, ut cessare jubeantur supprimanturque doctrinæ omnes & opiniones novæ aut Rigoristarum, quæ quibusdam abhinc annis introductæ sunt, & in publicum disseminatæ ac divulgatæ per Novatorum illorum scripta a libros, impressaque injuriosa ac scandalosa adversus Episcopos aliosque Superiores Ecclesiasticos: hinc curandum nobis esse, ut per Officium Fiscale retrahantur Libri omnes & Impressa, quæ aliquas e dictis

(a) Huic Principi nomen erat Maximilianus Emmanuel.

ctis novitatibus in materia doctrinæ continent; item a nobis prohibendi, ne quod ex illis vendatur, distribuatur, aut introducatur in hanc regionem; præstandum etiam a nobis auxilium Episcopis ac Prælatis, quo possent ad hoc indigere, quotiescumque illud a nobis postulaverint; atque a nobis jubendum, ut per dictos Fiscales advigiletur exactæ earumdem Litterarum observationi.

Nihil magis nobis, Serenissime Dux, cordi est quam sanctæ nostræ Fidei conservatio, & eorum quæ illi contraria sunt suppressio. Parati erimus semper non solum Litterarum illarum mandatis obedire, eorumque executionem curare; sed & sanguinis, vitæ, ac bonorum nostrorum sacrificio ea tueri. Quem in finem prorsus necessarium est accurate instructos nos esse, quas doctrinas & opiniones habere debeamus pro novis aut Rigoristarum, & quas personas pro Novatoribus, una cum Scriptis & Libris ipsorum injuriosis & scandalosis adversus Episcopos & alios Superiores Ecclesiasticos: quæ quidem cognitio nobis, & omnibus hujus Ducatus Brabantiæ incolis, eo magis necessaria est, quod in hoc usque tempus non audiverimus fuisse quemquam legitime accusatum, nedum convictum, tamquam caput, adhærentem, aut participem doctrinæ ejusmodi, & opinionum novarum vel Rigoristarum, aut quemquam tueri voluisse Scripta & Libros legitime prohibitos; dum interim per Regna & Respublicas vicinas non cessant quidam hasce Provincias Majestati suæ Catholicæ in Belgio obedientes depingere, quasi plenæ forent Novatoribus & Rigoristis sanctæ nostræ Fidei adversariis. Quod sane eo gravius & molestius accidit populis, quod id redundet in zelum illorum ardentem, quo & servare desiderant fidem quam Majestas sua illis custodivit, & tueri existimationem quam constantia sua & inviolabili inter innumeras turbas & adversitates firmitate acquisivisse se credunt, nulli eos populo in Orbe universo quoad reverentiam & obedientiam erga Sedem Apostolicam, aut quoad religiosam doctrinæ orthodoxæ observationem cedere debere: & si interea ideæ falsæ, quas conantur quidam sub vago & confuso Novatorum prætextu animis imprimere, pergant schismata generare, etiam inter consanguineos, affines & familias, hominesque innumeros, Ecclesiasticos & sæculares, totaque adeo corpora; ignorantibus omnibus in quo novitas aut Rigorismus, de quo se vicissim accusant, situs sit; nec sine periculo, ne invidiosis istis nominibus traducantur Viri innocentissimi & vitæ sanctitate prædici, ipsæque filiæ, ut illarum commodis & existimationi noceatur. Interest profecto, *Serenissime Elector*, pietatis ac magnitudinis Suæ Majestatis & Electoralis Vestræ Celsitudinis, non pati ut diutius istis tenebris implicati maneamus, usurpenturque nomina ista injuriosa, quæ turbant ac miscent ubique omnia, priusquam sciatur cui aut ad quid applicanda sint, & quid vere significent; quo fit ut dum malum detectum non est, non possimus ad remedium illi afferendum concurrere. Ubi autem detectum fuerit, fixaque fuerint Decreta, decisiones, aliæve regulæ, quibus Rigorismi & novitatis rei discernantur, tum adhuc justitia postulabit, ut nemo iis infectus habeatur, nisi prius de iis convictus fuerit, juxta ipsam mentem SS. Patris nostri Innocentii XII. quam in casu simili explicuit per Breve suum ad Episcopos Belgii: ubi illis, *Quantum in Domino potest, injungit, ne ulla ratione quemquam vaga accusatione & invidioso nomine traduci aut nuncupari sinant, nisi prius suspectum esse legitime constiterit* de eo de quo accusatur; *nec quemquam sub hoc prætextu repelli ab officiis, muneribus, beneficiis, gradibus, ac concionibus habendis vel alia quacumque functione Ecclesiastica permittant, nisi servato Juris ordine, eam pœnam, quæ viris alioquin Catholicis gravissima est, commeruisse probatum fuerit.*

Nobis, *Serenissime Dux*, videtur nihil magis Apostolicum, nihil magis justitiæ & æquitati consentaneum dici posse; ideoque credimus omnino secure sequi nos posse Ducem tam certum, qualis est is qui est Caput Ecclesiæ visibilis, quique hic non docet nos aliud, quam quod aliunde nobis incumbit, & ad quod nos constringit tum conscientia nostra, tum juramentum solemne, quod in ipso Officiorum nostrorum ingressu præstitimus, nimirum non condemnaturos nos aut punituros quemquam, nisi propter delicta aut facta quæ declarata fuerint criminalia, & nisi de his deinde singulatim convictus fuerit. Eo magis in re tanti momenti E. V. Celsitudinis auxilium nobis implorandum est, quod frequentes, qui occurrunt casus doceant, inter ipsos Superiores Ecclesiasticos non convenire quid pro Novitate aut Rigorismo reprehensibili habendum sit; constet bene multos, qui eo prætextu a cura animarum, prædicatione verbi Dei, aliave functione Ecclesiastica repulsam tulere, post rigorosum coram aliis Synodalibus examen ostendisse, doctrinam suam puram esse, suæque repulsæ rationem non esse nisi phantasma; id quod Sanctissimus Pater noster eo usque significavit, ut non tantum benignitate & satisfactione prorsus singulari quosdam acceperit ex iis qui tamquam de numero Novatorum illorum & Rigoristarum ubique lacerabantur, sed etiam in illorum favorem scribi jusserit ac mandari Nuntiis suis & Internuntiis, ut promotionem illorum protegerent.

Quapropter iterum iterumque vehementissime rogamus, ut Electoralis Vestra Celsitudo amore Fidei illius Catholicæ, quam gloriosi ipsius Majores a tot sæculis inter medias hæreses & naviculæ Petri agitationes propugnarunt, dignetur nobis regulam auctoritate Ecclesiæ roboratam procurare, per quam discernere possimus *maximas*, quæ tamquam novitas aut rigorismus fugiendæ sunt, & earum sectatores condemnare: dum officio nostro non deerimus in his studiosissime investigandis

ctrine; que nous aurons aussi à défendre qu'il s'en vende, distribue, ou introduise aucun en ce Pays; que nous aurons à donner aux Evêques & Prelats l'aide & assistance, dont ils pourroient avoir besoin au même effet, toutes les fois que nous en serons requis de leur part; & que nous aurons à faire veiller par lesdits Fiscaux à l'observance ponctuelle du contenu de la dite Lettre.

Il n'est rien, Monseigneur, *qui nous soit plus à cœur que le maintien de nôtre sainte Foy, & la suppression de tout ce qui y est contraire. Nous serons toujours prêts de non-seulement obeïr aux ordres portés par la dite Lettre & de les faire executer, mais encore de les soutenir par le sacrifice de nôtre sang, vie & biens. A quelle fin il est d'une necessité necessitante, que nous soions précisement instruits quelles doctrines & opinions nous devons tenir pour nouvelles ou de Rigoristes, & quelles personnes pour Novateurs, avec leurs Ecrits & Livres injurieux & scandaleux contre les Evêques & autres Superieurs Ecclesiastiques; cette connoissance nous d'autant de tant plus importante & à tous les inhabitans de ce Duché de Brabant, que jusqu'à present nous n'avons ouï qu'aucun auroit été legitimement accusé, beaucoup moins convaincu, pour chef, adherent, ou participant de semblable doctrine, & opinions nouvelles ou de Rigoristes, ni qui auroit voulu soutenir des Ecrits & Livres duement défendus, quoique neanmoins on ne cesse par tous les Royaumes & Etats voisins de decrier ces Provinces obeïssantes à Sa Majesté en ce Païs-Bas, comme si elles fussent remplies de Novateurs & de Rigoristes contraires à nôtre sainte Foy, avec autant plus de peine & de déplaisir pour les peuples, que cela rejalit contre le zele ardent qu'ils ont de se maintenir en la Foy que Sa Majeste leur a conservée, & dans la reputation qu'ils croient d'avoir acquis par leur constante & inviolable fermeté parmi une infinité de troubles & de revers, d'être autant respectueux & obeïssans au S. Siege & religieux observateurs de la doctrine orthodoxe, qu'aucun peuple de l'Univers: quoique cependant les fausses idées qu'on tâche d'imprimer sous le vague & dereglé prétexte de Novateurs, ne laisse pas de produire bien de divisions, même entre des parens, alliés & familles, & une infinité de personnes Ecclesiastiques & Seculiers, jusqu'à des corps entiers, sans sçavoir en quoi consiste la nouveauté ou rigorisme dont ils s'entr'accusent, non sans peril, qu'on puisse se servir de ces mots odieux vers des personnes tres-innocentes & de sainte vie, même vers des filles, pour embarasser leur interêt & reputation. Certainement,* Monseigneur, *il y va de la pieté & grandeur de Sa Majesté & de celle de V. A. E. de ne souffrir qu'on demeure plus long-tems envelopé dans ces tenebres, & qu'on se sert de ces mots injurieux, qui mettant le trouble & le desordre par tout, avant que de sçavoir à qui, ne à quoi ils sont applicables, & sans en sçavoir la vraie intelligence, nous rendent ainsi impraticable le concours du remede par la non découverte du mal: après la quelle découverte, & après qu'il y aura des Decrets, Decisions ou autres régles, par où l'on pourra discerner les coupables du rigorisme & nouveauté, il sera de suite encore de la justice que personne n'en puisse être tenu pour taché, avant que d'en avoir eté convaincu, selon même l'intention de nôtre Saint Pere le Pape* Innocent XII *dont il s'explique en pareil cas par son Bref qu'il a fait expedier aux Evêques du Païs-Bas; par lequel il leur enjoint autant que ce peut dans le Seigneur, de ne permettre en aucune maniere, que l'on se sert d'accusation vague, ni d'une imputation odieuse pour decrier ou designer qui que ce soit, à moins que par des preuves legitimes il ne soit certainement suspect de ce dont on l'accuse; & qu'aucun sous ce pretexte ne soit éloigné des Charges, Emplois, Benefices, Degrés, ni du ministere de la Predication, ni d'aucune autre fonction Ecclesiastique que ce soit, avant que par des procedures judiciaires & dans les formes du droit, on ait prouvé qu'il s'est rendu digne de cette peine très-rude d'ailleurs à des personnes Catholiques.*

Il nous semble, Monseigneur, *qu'il ne se peut rien dire de plus Apostolique ni de plus juste & plein d'equité: nous croions partant qu'avec toute sureté nous pouvons suivre un guide si certain que celui qui est Chef de l'Eglise visible & qui ne nous marque au cas qui s'offre rien d'autre, que ce que d'ailleurs est de notre obligation, à laquelle nous obligent nos consciences, & le serment solemnel que nous avons prêté à l'avenement de nos Charges, sçavoir de ne condamner ni punir personne, que pour des mefaits ou pour des actions qui soient declarées criminelles, & qu'ensuite cette personne n'en ait été convaincue en individu. Nous avons autant plus de sujet d'implorer le secours de V. A. E. en une occasion si importante, que les occurrences frequentes font voir que les Superieurs Ecclesiastiques ne conviennent pas même entre eux de ce qu'on doit reputer pour Nouveauté ou Rigorisme blamable, & que bien des gens qui en cette vûe ont souffert des rejections pour des charges d'ames, des Predications & autres fonctions Ecclésiastiques, ont après des examens rigoureux subis pardevant d'autres Synodaux, justifié que leur doctrine etoit pure, & que le motif de leur rejection ne consistoit qu'en phantôme: ce que notre S. Pere le Pape a aussi si avant fait connoître, que non-seulement il a reçu avec une benignité & satisfaction toute particuliere quelques-uns que l'on dechiroit par tout comme du nombre de ces Novateurs & Rigoristes, mais qu'il a encore fait écrire en leur faveur, & charger ces Nonces & Internonces de proteger leur avancement.*

Nous revenons partant autrefois reiterer nos trés-instantes prieres à ce que V. A. E. par l'amour de cette Foy Catholique que ses glorieux Ancetres ont soutenue depuis tant de siecles au milieu des heresies & des agitations de la barque de S. Pierre, soit servie de nous procurer une regle authorisée par l'Eglise, par laquelle on puisse discerner les maximes qu'on doit fuir pour Nouveauté ou Rigorisme, & condamner ceux qui en seront les sectateurs, lorsque nous ne manquerons d'en faire la recherche la plus exacte &

le

le châtiment le plus severe, outre l'assistance que nous donnerons avec plaisir aux Ecclesiastiques qui pourront en avoir de besoin à cette fin, & outre la proscription que nous ferons des Ecrits & Livres que nous trouverons tachés de ces maximes, pendant qua generalement nous n'accordons la permission d'en imprimer que sur le pied des Ordonnances qui nous en ont été envoiées. Nous sommes, Monseigneur, *&c. Etoit paraphé Ro. vt.* Signé, *Boudry.*

Bruxelles ce 13. Avril 1696.

dis & feverissime puniendis; præterquam quod & cum gaudio auxilium daturi sumus Ecclesiasticis, quibus ad hoc eo opus fuerit, simulque proscripturi Scripta & Libros quos *maximis* illis infectos deprehendemus, generatim interim nullam eos imprimendi veniam concedentes, nisi juxta Decreta quæ super eo nobis missa sunt. Sumus, *Serenissime Elector*, &c.

Bruxellis 13. Aprilis 1696.

I.

RESOLUTIO

In favorem cujusdam Pastoris suspensi sine pravia citatione aut monitione.

CASUS POSITIO.

EPISCOPUS N. instituit Visitationem Canonicam in Parœcia N. per unum e suis Vicariis Generalibus.

Idem Episcopus, examinato seu viso Processu verbali visitationis, & audito Vicariatu, inter cætera quæ in prædicta Parœcia observari deinceps voluit & mandavit, plura injunxit Pastori Pagi, prout videre est ex verbis ipsius mandati jussu Episcopi Pastori insinuati.

Verba mandati Pastorem concernentia sunt hæc sequentia:

Et pour les griefs & causes importantes rèsultantes audit Procès-verbal de visite, en conformité de la Declaration du Roi, de glorieuse memoire, Louis XIV. en date du 15. Decembre 1698. pour l'établissement des Seminaires, registrée en son Parlement de Flandre, le 6. Février ensuivant, nous ordonnons au Sieur N. Pasteur de N. de se retirer pendant le terme de trois mois dans le Seminaire Archiepiscopal de Cambrai, pour y vacquer aux exercices de pieté, & recevoir les instructions salutaires & requises au Ministere Pastoral, sous la conduite d'un Directeur éclairé qui lui sera designé par le President dudit Seminaire, demeurant cependant le dit Sieur Pasteur interdit de l'exercice des saints Ordres & des fonctions Pastorales à commencer du jour de l'intimation de nôtre présente Ordonnance, après le quel temps de retraite, avant de pouvoir être rétabli dans les saints exercices & fonctions Pastorales, il se presentera devant Nous ou nos Vicaires Generaux, avec les témoignages requis audit Sieur President, & pour etre entendu sur ses dispositions & recevoir les advis salutaires, tant sur sa conduite, que sur les conditions requises pour gouverner avec fruit les ames qui lui sont commises.

Ordonnons aussi au dit Sieur Pasteur de jeûner tous les Vendredi & de reciter les sept Pseaumes de Penitence trois jours par semaine, pendant le temps qu'il demeurera dans le Seminaire; laissant au surplus à la prudence du President, à lui imposer les autres œuvres meritoires qu'il jugera convenir.

Notandum 1. quod Pastor, de quo agitur, nunquam ab Episcopo aut ab alio ejus nomine, monitus fuerit de excessibus vel excessu quos vel quem commisisset.

Notandum 2. quod Pastori communicata non fuerint illa quæ fortassis aliqui ex Parochianis in visitatione contra Pastorem deposuerant, quamvis Pastor ea sibi communicari petiisset a Vicario Generali ad visitationem istam peragendam deputato.

Notandum 5. quod Seminarium ad quod Pastor ab Episcopo ire cogitur, sit extra ditionem Principis, cui tam Episcopus, quam Pastor subsunt.

QUÆRITUR.

1. *Utrum decretum istud sit validum?*
2. *Utrum non prabeat viam recursu ad protectionem Rigiam.*
3. *Utrum Episcopus possit subditos Principis dimittere ad Seminarium sub ditione alterius Principis.*

RESOLUTIO.

VIso & esaminato casu supra posito, censent infra scripti Decretum sive Mandatum Episcopi contra Pastorem, de quo in casu, multis ex capitibus esse nullum & invalidum.

In primis ex contextu Mandati habetur, non tantum Pastori ob prætensos aliquos defectus impositam esse pœnitentiam in Seminario Cameracensi spatio trium mensium peragendam, sed & insuper gravissimam ei inflictam esse Censuram, nimirum suspensionem ab exercitio sacrorum Ordinum & functionum Pastoralium in verbis: *Demeurant cependant le dit Sieur Pasteur interdit de l'exercite des saints Ordres & des fonctions Pastorales, à commencer du jour de l'intimation de nôtre présente Ordonnance.*

Ulterius ex contextu Mandati manifestum est hanc suspensionem sive interdictum esse prolatum tamquam Censuram Ecclesiasticam sive pœnam medicinalem ad correctionem: quandoquidem etiam post peractam pœnitentiam per tempus præfixum trium mensium mandet Pastori ut priusquam resumere queat exercitium sacrorum Ordinum aut functiones Pastorales, debeat se præsentare cum testimonio Præsidis Seminarii Episcopo aut ejus Vicariis Generalibus, ut hi dispiciant quæ sit post exactam pœnitentiam & persolutam pœnam ejus dispositio: quæ notorie significant suspensionem sive interdictum per modum Censuræ ad correctionem fuisse inflictam, non autem per modum simplicis pœnæ propter delictum commissum; quia dum infligitur ut pœna commissi delicti, suspensio sive interdictum, persoluta pœna, ipso jure cessat & sine ulteriori examine super dispositione sive conversione, ille qui delictum commisit, potest functiones, a quibus fuit suspensus, resumere.

Cum igitur in casu proposito inflicta fuerit Censura, nullusque ordo judicialis fuerit servatus, vel hoc ex capite Mandatum sive Decretum, quantum ad hanc Censuram, omnino est invalidum & nullum.

Indubitatum enim est nullam Censuram valide ferri posse, nisi servato ordine judiciali: *immo quandocumque in Sententia est defectus substantialis ordinis Juris, certum est* (*ait Suarezius* de Censuris, disp. 4. sect. 7. num. 2.) *Censuram esse non solum utcumque injustam, sed prorsus invalidam; quia Sententia ipsa nulla est, & Sententia nulla nullum potest producere effectum.*

Quandoquidem autem in casus positione asseratur, Pastorem nec fuisse citatum nec monitum, ante prolatam in ipsum Censuram prædictam; indubitatum est in prolatione Censuræ esse manifestum defectum essentialem ordinis Judiciarii; inter omnes quippe convenit citationem esse essentiale & substantiale requisitum ordinis Judiciarii, immo Sebastianus Vantius in suo speciali Tractatu *de Nullitatibus*, dicere non dubitavit, nullitatem ex defectu citationis resultantem esse omnium *potentissimam*, scilicet ad reddendum processum irritum & latam Sententiam omnino nullam.

Hinc scribit Marius Alterius in suo opere *de Censuris*, etiam Sententiam declaratoriam quod aliquis reciderit in Censuram, non posse fieri sine citatione, & antequam audiatur, & contumax judicetur: & si fiat absque ulla citatione & auditione, est ipso jure nulla, & nullum impedimentum adfert, quominus gesta per obstrictum Censuris valeant.

Alter defectus ordinis Judiciarii in prolatione Censuræ resultat ex non facta monitione Pastori. Indubitatum enim est, ad validitatem Censuræ necessario requiri præviam monitionem: quia (ait Suarezius *disp. 4. sect. 7. num. 5.*) si nulla monitio præmissa sit, nec contumacia præcedere potest, & consequenter nec vera & sufficiens causa Censuræ, & ideo talis Censura semper est nulla ex defectu causæ. Constat præterea ex ipso textu Mandati sive Decreti Episcopi nullam specialem causam hujus inflictæ Censuræ in Sententia sive Decreto esse nominatim expressam, quod tamen in omni Censura requirit Concilium Lugdunense sub Innocentio IV. *in cap. 1. de Sententia Excomm. in 6.* in verbis: *Et causam excommunicationis expresse conscribat, propter quam excommunicatio profertur.* Declarat autem *hac eadem* (quæ circa Sententiam excommunicationis decrevit) *in suspectionis & interdicti Sententiis velle observari.*

Dicit quidem Episcopus quod ad hoc Mandatum seu Decretum processerit visis gravaminibus resultantibus ex Processu verbali visitationis: *Et pour les griefs & causes importantes resultantes du dit Proces-verbal de visite.* Sed vel hoc solo titolo hujus Decreti nullitas & invaliditas habetur. Notum quippe est, nec ullus vel parum in iure peritus ignorat, Processum verbalem visitationis esse actum extrajudicialem neque in visitatione judicialiter procedi. Proinde dum Episcopus exponit quod processerit ex Actis visitationis sive Processu verbali visitationis, hoc ipso agnoscit Censuram aliasque pœnas in suo Decreto prolatas fuisse omisso omni ordine Judiciario; atque ita Decretum hoc continet manifestum errorem sive defectum.

Episcopus enim visitando non procedit ut Judex sive judicialiter, sed potius æconomice, corrigendo quæ correctione indigere viderit, ut post alios recte advertit & notavit Franciscus Zypæus Archidiaconus & Officialis Antuerpiensis in sua Analysi Juris novi *tit. de accusat. num.* 9. ubi in primis notat quod valde differunt correctio, Judicum summarium, Judicium ordinarium... *In visitatione*, ait, *Diœceseos si quid Episcopus corrigendo ordinat, per appellationem non suspenditur.... Correctio respicit politiam: quam qui curant, magis exequendo, quam judicando & cognoscendo procedunt... igitur correctio sit sine forma aut figura judicii... ergo correctioni locus maxime est in visitationibus, dum Episcopus sicut ædilitii Magistratus Civitatem vel Diœcesim obeunt, & quicquid inordinatum inveniunt, reformant, nec ordinarium modum procedendi servantes, ita nonnisi correctiones, non pœnas ordinarias infligentes. Hoc enim non potest fieri nisi Processu ordinarie instructo: nam & summarius Processus, & cognitio, uti convenit Judicibus pedaneis; ita etiam ex eo pœna ordinaria non potest imponi, sed ea solemnem & plenam cognitionem requirit, qua instituenda est, dum contra aliquem ordinaria punitio intenditur. Unde & in visitatione nonnisi clara & liquida emendantur, alia ad Judicium ordinarium remittuntur.*

No-

Noverat id indubie Episcopus mittendo Vicarium suum Generalem nulla jurisdictione instructum ad visitandum Parochiam Pastoris, de quo in casu; noveratque per consequens Processum verbalem visitationis per hunc Vicarium confectum, non esse nisi actum extrajudicialem; verum in mirum, Episcopum ex sola acta visitatione extrajudiciali processisse ad pœnas ordinarias, qualis indubitanter & sine ulla controversia est suspensio sive interdictio Pastoris ab exercitio sacrorum Ordinum & functionum Pastoralium.

Denique si in visitatione Episcopus ejusve Vicarius quidquam emendandum aut corrigendum a Pastore reperisset, super eo Pastorem munere instar veri Patris spiritualis debuisset.

Certum enim est, visitationem unice ad emendationem & correctionem subditorum institui debere: idque, ut ait Innocentius IV. *in cap. 1. §. Sane, de Cens. in 6. per salubria monita nunc levia, nunc aspera, juxta datam sib. a Deo prudentiam diligenter intendentes.*

Cum igitur in casu proposito Episcopus ejusve Vicarius super nullo defectu in visitatione Pastorem monuerit, evidens est hanc in Pastorem nunquam monitum aut citatum pœnam perperam esse decretam.

Et quis judicare poterit, Episcopum ejusve Vicarium visitando intendisse instar veri patrisfamilias emendationem seu correctionem subditorum, qui defectus, quos emendare deberent, nec significare, nec super iis eos monere sollicitus fuit?

Ad secundum respondetur, Pastorem, de quo hic agitur, posse contra hunc Episcopi processum habere Recursum ad Regiam protectionem.

Cum enim nullus ordo Judicialis in hac Sententia sive Decreto Episcopi fuerit servatus, sed omnia extrajudicialiter contigerint, Pastore nec citato, nec audito; non tantum Sententia sive Decretum nullum & invalidum, & tamquam tale per Superiorem declarandum, sed & insuper præbet viam Recursui ad protectionem Regiam; quandoquidem enim Pastor nec auditus nec citatus fuerit, censetur via facti in pacifica possessione sui Beneficii Pastoralis per suspensionem sive interdictionem ab exercitio sacrorum Ordinum & functionum Pastoralium violenter turbatus: quæ violenta turbatio indubitanter præbet viam Recursui ad protectionem Regiam, quæ unice ad hoc tendit & impenditur, ut violentia subditis Regis illata comprimatur & tollatur.

Nec minus Regia protectio impendenda subditis, sive Laicis, sive Ecclesiasticis, (violentia ipsis fiat per Judices, seu Sæculares, seu Ecclesiasticos, quam si hæc inferatur per privatos, uti multis probat & ostendit Franciscus Salgado, *de protectione Regia, parte 1. cap. 1. Præludio 4.* Concluditque *n. 192.* *Igitur si Judex infert vim, poterit legitime oppressus ad Regem confugere, ut vis illa propulsetur, & vim passus protegatur & defendatur: cæteris etenim violentiis (vis) quæ a Judice fit, major est, & atrocior, cum sub securo & superioritatis ac jurisdictionis prætextu, facillime deliberari potest, ad ejusmodi vim inferendam.*

Ad tertium, quandoquidem in caso proposito Pastor supponatur legitime incorporatus & affixus per institutionem Canonicam Beneficii Parochialis Diœcesi sub ditione Principis, fas non fuit Episcopo eum ad agendam pœnitentiam mittere ad Seminarium in alterius Principis ditione consistens.

Episcopus enim non potest subditum Principis, qualis censendus est hic Pastor, e propria sua ditione ad ditionem *Extranei* Principis dimittere; hæc enim dimissio species quædam est relegationis, quam ab Episcopo seu Judice Ecclesiastico infligi non posse indubitatum est: multisque post Renatum Choppinum in Commentario ad Leges Municipales Andegavensium *lib. 1. cap. 39.* probat Carolus Fevretius de Appellatione tamquam ab abusu *lib. 1. cap. 4. n. 11.* notans ibidem: Fas esse Episcopo, Sacerdotes *extraneos non beneficiatos* ob malam conversationem de sua Diœcesi dimittere ad proprias: eo quod juxta Canones Clerici teneantur singuli in suis propriis Diœcesibus deservire, nisi (ait) per Beneficium legitime alteri Diœcesi sint incorporati.

Et sane cum Principes non permittant ut Subditi sui, sive Sæculares, sive Regulares, a suis Superioribus sub alterius Principis ditione morantibus visitentur sine eorum consensu, indubie eadem ratione nec permittendum, ut Episcopi Subditos mittant ad directionem Superiorum alterius Principis, a quibus subinde instructiones contrarias regimini & interesse sui Principis accipere possunt. Ita responsum Lovanii hac 4. Junii 1720.

Z. B. Van Espen *J. U. D. & Sacror. Can. Prof.*

A. Bauvvens *J. U. D. & Prof. Ordin.*

Infrascripti Advocati Supremi Brabantiæ Senatus visis casu, quæstionibus, & Responso Clarissimorum Dominorum Van-Espen & Bauvvens Juris utriusque Doctorum in Universitate Lovaniensi, suprapositis, sunt ejusdem opinionis cum dictis Doctoribus præconsultis ob rationes & auctoritates in eorum responso allegatas. Et est apud nos, non minus quam in Gallia, illæsa & usitata hac in parte Regia Protectio, licet aliis terminis utamur in ea re quam Galli. Actum Bruxellis hac 6. Junii 1720.

A. Descartes. H. Van Hanevvyck. B. Bodry. J. De Svvert. J. B. de VVilde 1720. Van Baren 1720. F. Lion. J. De Plecker. R. C. Svvarts.

K.

MANUTENENTIA

Concessa R. P. Joanni Vernimmen Presbytero Oratorii in possessione functionum suarum Pastoralium.

PHILIPPUS Dei gratia, Rex Castellæ, Leonis, Arragoniæ, &c. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ &c. Primo omnium Apparitorum sive Satellitum nostrorum habenti potestatem executioni mandandi in hac nostra Ditione & Ducatu Brabantiæ ad hoc requisito, salutem. Recepimus Libellum supplicem Domini Joannis Vernimmen Canonici secundæ Fundationis S. Gudulæ & Pastoris minoris Begginagii in hac nostra Civitate Bruxellensi, continentem quomodo ipse in sua prædicta qualitate Pastoris ab anno MDC. quadragesimo secundo usque modo obiverit omnes functiones pastorales, nominatim prædicandi & audiendi confessiones; & quod sic sit in bona & valida possessione; & quamvis in illa non deberet turbari, nihilominus factum est ut Reverendus Dilectus noster & Fidelis Pater in Deo Archiepiscopus Mechliniensis resolverit se ad unam Actam de data 16. mensis currentis Septembris (apparenter per aliquam subreptionem) qua declarat se, ob rationes animum suum moventes, revocare facultatem concionandi & confessiones audiendi in sua Diœcesi, Supplicanti competentem, cujus Insinuatio ei facta est die 18. sequenti: ita ut Supplicans se turbatum inveniat (non sine notabili scandalo) in supradicta bona & valida possessione exercendi omnes functiones Pastorales, non solum contra omnia jura, sed specialiter contra Privilegia hujus ditionis Brabantiæ, ubi nemo extra ordinarium cursum justitiæ condemnari potest, multo minus inauditus & absque prævie probatis sufficientibus rationibus possessione sua dejici, prout in suprascripta Acta ne minima quidem ratio continetur, neque Supplicans ex parte Illustrissimi Domini unquam monitus fuit: ideo ad nos recurrit, humiliter supplicans pro Litteris nostris manutenentiæ in forma in eum finem. Quapropter, hisce consideratis, tibi significamus & mandamus per præsentes te auctorizantes quatenus, si tibi constiterit de possessione & exercitio præscriptarum functionum Pastoralium, atque una de turbationibus & impedimentis Supplicanti causatis, ut supra scriptum est, in quantum sufficit hoc casu, citato ad hoc Archiepiscopo Mechliniensi prædicto & omnibus aliis quos ad hoc citare oportebit, & si ex parte Supplicantis fueris requisitus, in eum diem, horam & locum opportunum & quibus judicabis convenire, suprascriptum Supplicantem in prædicta possessione & exercitio dictarum functionum Pastoralium (ex parte nostra teneas & manuteneas, teneri & manuteneri facias, expresse & stricte ex parte nostra mandando præfato Archiepiscopo Mechliniensi & omnibus aliis quibus opor-

MAINTENUE

Geaccordeert aen E. V. Joannes Vernimmen Priester van het Oratorie in de Possessie van syne Pastorale bedieningen.

PHilips by der gratie Godts Coninck van Castillien, van Leon, van Arragon, &c. Aertshertoge van Oostenryck, Hertoge van Bourgogne, van Lotryck, van Brabant, &c. den iersten [illegible] onse Deurwaerder ofte Boden macht hebbende exploicteren binnen desen onsen Lande ende Hertoghdomme van Brabant, hier op versocht saluyt: VVy hebben ontfangen de supplicatie van Here Jan Vernimmen Canoninck der tweede fondatie van S. Goedelen ende Pastoir vant cleyn Beggynhof binnen dese onse Stadt Brussel, innoudende hoe dat hy in syne voorsz. qualiteyt van Pastoor van in den jaere 1642. tot nu [illegible] gedaen heeft alle functien Pastoral, namentlyck van predicken ende Bicht-hooren, ende [illegible] daer af is in goede deughdelycke possessie; ende alhoewel hy daer [illegible] en [illegible] behooren geturbeert te vvorden, soo ist nochtans dat den Eerw. onsen Lieven, ende getrouwen Vader in Gode den Aerts-Bisschop van Mechelen hem begeven heeft tot eene Acte in date den sesthienden [illegible] loopende maendt van September (apparentelyck door eenige surprise) vvaer by hy verclaert om redenen syn ghemoet movercn-de [illegible] te wederroepen de macht van te predicken, ende Bicht te hooren in syne Diocese, den Verthoonder toe commende, vvaer aff d'insinuatie gedaen is op den 18. daer naer naer aen denselven, sulckx dat hy Verthoonder hem daer door (niet sonder merckelyk scandael) geturbeert vindt in sijne voorsz. goede deughdelycke possessie van te doen alle functien Pastoral, niet alleenelyk tegens alle rechten maer oock besonderlyck tegens de privilegien van desen Lande van Brabant, alvvaer niemandt buyten den ordinarissen cours van Justitie en kan gecondemneert vvorden, veel min ongehoort, ende sonder voorgaende bevvys van genoechsaeme redenen gestooten vvorden uyt syne possessie, gelyk in de voorschreve Acte geene de minste reden en staet bekent, noch den Verthoonder van vvegen syne voorsz. Eervveerdigheyt oock nimmermeer vermaent gevveest, vvaer omme keerde hy hem tot ons ootmoedelyck biddende om onse opene Brieven van Maintenue in forma daer toe dienende: VVaeromme soo eest dat vvy desen aengesien u ontbieden ende bevelen daer toe commit erende by desen dat soo verre u blycke van de possessie ende gebruycke van de voorschreve functie Pastoral, mitsgaeders van de turbatien ende beletten hem daer inne gedaen alsoo voorschreven is, soo veele des genoech sy, ghy in dyen gevalle daer, toe geroepen den voorschreven Aerts-Bisschop van Mechelen ende allen andere daeromme sullen behooren geroepen te vvorden, ende gy des van vvegen des voorsz. Suppliants sult vvorden versocht, tot alsulcken daege, ure, ende plaetse, als dat behooren sal, ende ghy den beschyden siet, den voorsz. Suppliant in de voorsz. syne possessie, ende gebruycke van de

de voorsz. functie Pastoral van onsen t'vvegen houal, ende mainteneert, doet houden ende mainteneren, doende expres endé scherps bevel van onsen t'vvegen aen den voorsz. Aerts-Bisschop van Mechelen, ende allen anderen dyen dat behoorem sal, ende des van vvegens als voeren sult voordon versocht, dat sy den voorsz. Suppliant van de voorsz. functie, midesgaeders van de vruchten, ende profyten daer tot behoorende, inder vuegen, ende manieren boven verhaelt, peyselyk ende vredelyk doen ende laeten possesseren, ende alle beletselen, ende turbatien de voorsz. Suppliant daer inne gedaen, terstont ende sonder vertreck costeloos, ende schaedeloos afdaen, ende repareren, ofte doen afdoen ende repareren, ende hem verdraegen den voorsz. Suppliant daer inne meer te turberen ofte molesteren in eenigr manieren, den selven Aerts-Bisschop van Mechelen, ende allen anderen dyen dat behoiron sal daer toe op dats noot sy bedvvingende by ende met alle behoorelycke vvegen, ende manieren van bedvvange daer toe dienende, ende ingevalle van oppositie, vvygeringe, oft vertreck, daeght d'opponenten te compareren t'eenen sekeren gelegen daege voor onsen seer Lieven, ende getrouvven Cancellier ende Luyden van onsen Raede geordonneert in Brabant, om daer die redenen van hunder oppositie, vveygeringe, oft vertreck op te doen, ende te verclaeren, t'antvvorden, ende in der saecken voorts te procederen, soo behoeren sal, onsen vvorsz. Cancellier, ende Raedts-luyden ten voorsz. daege overschryvende t' gene des gy in desen sult hebben gedaen, de vvelcke vvy ontbieden, ende bevelen dat sy partyen gehoirt goet, cort, onverrogen recht doen, ende expeditie van Justitie, vvant ons alsoo gelieft. Ghegeven in onse Stadt van Brussel den vierentvvintigsten September 1658. vvas gheparapheert, &c. leeger stont: By den Coninck in synen Raede, Onderteeckent J. Nauts, ende vvas gesegelt met syne Majesteyts grooten segele, onder uythangende aen enckelen parckementen sterte, gedruckt in roeden VVasse.

oportebit, & ut supra fueris requisitus, ut supra memoratum Supplicantem prædictas functiones exercere & fructibus atque emolumentis eisdem annexis, eo modo quo supradictum est, pacifice frui permittant, & omnes turbationes in iisdem Supplicantis causatis cum omni damno & interesse indilate amoveant & reparent, vel amoveri & reparari faciant, nec Supplicantem in iisdem deinceps ullo modo turbari aut molestari permittant, eumdem Archiepiscopum Mechliniensem & omnes alios ad quos pertinebit, ad hoc compellendo, si opus, omnibus opportunis juris remediis in eum finem: Et in casum oppositionis, recusationis aut protractionis cites opponentes ut compareant certa die convenienti coram Dilecto & fideli Cancellario nostro & Consiliariis Consilii Brabantiæ, ad ibidem rationes suæ oppositionis, recusationis aut protractionis allegandum, & declarandum, respondendum, & in causa ulterius procedendum, quemadmodum oportebit, Cancellario nostro & Consiliariis prædicta die rescribendo quod hac in re egeris, quos monemus eisque mandamus, ut partibus auditis prompte jus dicant & justitiam administrent, quia Nobis ita placet. Datum in Urbe nostra Bruxellensi die 24. Septembris anno 1658. &c.

L.

SENTENTIE

Van den Sourverynen Raede van Brabant tusschen Paulus Crabbe Pastoor van Lovenjoul, en Pellenberg Suppliant en Vervverver van de eene syde, ende de Lant-Deken van het District van Loven, Deservitor, Kerk-Meester, Meyer ende Schepenen van Lovenjoul, ende die het Vicariaet van het Aertsbisdom van Mechelen, Geinsinueerde en Supplianten by Requeste van den 21. ende 30. Avril 1667. en 23. Julii 2669. van de andere syde.

Carel by der gratie Godts, Coninck van Castilien, van Leon, van Arragon, &c. Aerts-hertoge van Oistenryck, Hertoge van Bourgoigne, van Lotryck, van Brabant, &c. Doen te vveten dat gesien ende gevisiteert vvel ende in't langhe in onsen Raede geordonneert in Brabant 't voorsz. proces dervoorn. partyen soo ende gelyck 't selve is geinstrueert, ende op al vvel ende rypelyck geleth, met oock geconsidereert 't gene des men in desen behorde te consideren, vvy by goede ende rype deliberatie van den Raede interinerende de bevelen begrepen in d'opene brieven van Maintenue des Impetrans vandens 17. Meert 1667. houden einde mainteren den selven in de possessie ende gebruyck vande Pastoryen van Lovenjoulende Pellenberg, verbiedende de Geinsinueerde hen daerinne meer te turberen, ofte molesterem in eeniger manieren, dan ter contrarien alle beletselen te vveiren ende den selven de voorsz. functie Pastorael vredelyck te laeten possederen, ende volghen alle de vruchten baeten ende proffyten daer tee behoorende, behoudelyck dat aen de selve gecort sal vvordent de legaele portie, ende onderhoudt van den Deserviteur tot effective openinge vande respective theenen van partyen inclus, lichtende tot dyen d'interdictie verleent op de Requeste der Geinsinueerde ende Supplianten van den 21. ende 30. Aprilis 1667. verclaerende dat daermede de voordere conclusient met ende over de selve Requesten genomen comen te cesseren, verclaerende insgelyck de voorsz. Geinsinueerde ende Suppliant en niet ontfanckbaer in den versuecke gedaen met hunne voors. Requeste van die 23. July 1669. condemnerende deselve in die hellicht vande costen, de andere hellicht om redene compenserende. Ende des T'oirconden hebben vvy hier aen doen hangen den Segel die vvylen onsen Heere ende Vaeder, die Godt genadigh zy, gebruycht heeft in desen Landen van herrevvaerts-over, den vvelken vvy gebruycken sullen tot dat den onsen sal vvesen gesneden. Gegeven ende alsoo gepronuntieert tot Brussel den 12. Octobris 1670. ende van onse Rycken het sesde. Sub Ghindertaelen.

SENTENTIA.

Supremi Consilii Brabantiæ inter Paulum Crabbe Pastorem in Lovenjoul & Pellenberg, Supplicantem & Impetrantem ex una parte, & Archipresbyterum Districtus Lovaniensis, Deservitorem, Æedituum, Pratorem; & Scabinos dicti Lovenjoul, & illos qui sunt de Vicariatu Archiepiscopatus Mechliniensis, Insinuatos & Supplicantes per Supplicas de 21. & 30. Aprilis 1667. & 23. Julii 1669. ex alia parte.

Carolus Dei gratia, Rex Castellæ, Leonis, Arragoniæ, &c. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, &c. Notum facimus, quod bene & ad longum visa & examinata supra memorata lite in Consilio nostro Brabantiæ, inter utramque partem, prout eadem instructa est, & omnibus mature consideratis quæ in hisce consideranda erant; Nos matura Consilii deliberatione confirmantes mandata in Litteris manutenentiæ Impetrantis expressa de 17. Martii 1667. *eumdem manutenemus in possessione & functionibus Pastoratus de Lovejoul & Pellenbergh*, interdicentes Insinuatis eum in eo *ulterius ullo modo turbare aut molestare*, sed e contra omnia impedimenta amoveant, & eumdem *prædictas functiones Pastorales pacifice exercere permittunt* cum omnibus fructibus & emolumentis eisdem annexis, detracta tamen portione legitima ad sustentationem Deservitoris usque ad realem apertionem & publicationem testimoniorum utriusque partis inclusive, levantes insuper interdicta super Libellis Insinuatorum & Supplicantium emanata 21. & 30. Aprilis 1667. declarantes hisce mediantibus cessare conclusiones ulteriores per dictos Libellos captas; similiter declarantes, Insinuatos & Supplicantes in petitione sua prædicto Libello de 23. Julii 1669. facta non esse receptibiles; condemnantes eos in medietatem expensarum, aliam medietatem ob rationes compensantes. In cujus rei fidem hisce appendi jussimus sigillum quo Dominus & Pater noster, cujus Deus misereatur, usus est in hisce Belgii Provinciis, quo utemur donec nostrum sculptum fuerit. Datum & ita pronuntiatum Bruxellis die 12. Octobris anno 1670. & Regnorum nostrorum sexto. Sub, *Ghindertaelen.*

M.

MANUTENENTIA

Concessa Plebano S. Gudulæ Bruxellis in possessione sua Plebaniæ & functionum ejusdem.

Dominus Petrus van Eesbeke S. Theologiæ Licentiatus, Supplicans.

D. Archiepiscopus Mechliniensis, una cum D. de Ranvv Deservitore Plebaniæ sanctorum Michaelis & Gudulæ in hac Urbe Bruxellensi, Insinuati.

VIso in supremo Brabantiæ Consilio Suæ Majestatis Libello supplice a Supplicante ibidem exhibito 5. Octobris 1697. in finem ut placeret dicto Consilio Supplicantem manutenere in possessione prædictæ Plebaniæ SS. Michaelis & Gudulæ, & consequenter præfato Domino primo Insinuato mandare ut omnia impedimenta in contrarium quibus Supplicantem tenebat extra pacificum exercitium & functionem suæ Plebaniæ, atque etiam in privationis juris sui via facti, cessare curaret, prout in dicto Libello amplius deductum est, similiter dilationem ipsi concedendi curam animarum sub prætextu quod Supplicans prævie deberet obtinere veniam & permissionem a Domino Episcopo Tornacensi ad deserendum Pastoratum civitatis Cortracensis, & quod consequenter eum admitteret ad prædictas functiones & liberum exercitium memoratæ possessionis Plebaniæ, & ei concederet quidquid necessarium foret in eorum finem: & alias contra ea omni meliori modo providere, ut hæc novitas, volendi subditos harum Provinciarum dependere a voluntate alterius, eosque obligandi ad transeundum de una Diœcesi ad aliam in qua ipsis provideretur, ut obtineant ad hoc consensum & permissionem istius Episcopi cujus Diœcesim deserere intendunt, non introducatur in magnum præjudicium eorumdem subditorum, ac notanter juris Patronatus Suæ Majestatis & vassallorum ejus tam Ecclesiasticorum quam secularium, omnia *cum expensis*; & in casum communicationis aut remissionis coram Dominis Commissariis, concedere interim dictam ordinationem: super quo Libello supplice placuit Consilio remittere Supplicante coram Commissariis dicti Consilii parte ad hoc debite citata; Viso insuper alio Libello supplice Supplicantis de 15. ejusdem mensis Octobris, ad obtinendam permissionem citandi D. Deservitorem in diem præfixam ad, &c. Similiter Verbali habito 16. sequenti, ubi Procurator Charliers junior pro Supplicante proponens repeti curabat contentum prædicti Libelli Supplicis, & concludebat prout in eodem cum expensis, & ut dicto Domino Deservitori interdiceretur quidquam ulterius attentare ultra id quod concerneret purum exercitium functionum Pastoralium, *ubique cum expensis*: Visa etiam Advertentia in scriptis & ulteriori Advertentia D. primo Insinuati una cum Advertentia Domini secundo Insinuati, contenta in Verbali de 18. dicti mensis cum responso verbali Supplicantis desuper subsecuto; similiter Sententia interlocutoria de 24. ejusdem mensis, qua Curia interveniente Officio Fiscali, tenens Advertentias Domini primo Insinuati & secundo Insinuati pro exceptione declinatoria, easque rejiciens mandat dictis Dominis Insiuatis intra triduum respondere & litem contestati respective contra Libellum Supplicantis de 5. Octobris 1697. & contra ejus conclusionem captum Verbali de 16. sequentis sub pœna seclusionis, & quod jus dicetur super iis quæ in Curia fuerint reperta: Visis ad hoc ulterioribus Verbalibus inter partes in causa habitis, & notanter illo die 19. Februarii proxime lapsi, in quo prædictus Charliers, quandoquidem Procuratore DD. Insinuatorum se non conformassent Apostillæ de 14. præcedenti, petebat decrelari pœnam supradicta Sententia comminatam, & jus dici super iis quæ in Curia reperirentur: & defectu satisfactionis, omnibus consideratis, Curia decretans pœnam comminatam per præscriptam Sententiam de 24. Octobris 1697. & tenens Insinuatos ut seclusos a responso, jus dicens manutenet Supplicantem in possessione Plebaniæ SS. Michaelis & Gudulæ in hac civitate; mandando consequenter Domino primo insinuato, ut amoveat omnes turbationes & impedimenta quæ Supplicanti causavit denegando ipsi curam animarum sub prætextu deficientis *Exeat* seu consensus Episcopi Tornacensis, quibus mediantibus cessat contestatio inter Supplicantem & secundo Insinuatam: condemnans DD. Insinuatos in expensas propterea factas sub debita taxatione & moderatione prædicti Consilii. Actum in hac civitate Bruxellensi die 22. Martii 1698. Signatum, *Bodry*.

Heer Petrus van Eesbeke Licentiaet in die Theologie Suppliant.

Den Heere Aerts-Bisschop van Mechelen midtsgaeders Heer Petrus de Rauvv Deservitor des Plebanie de HH. Michael en Gudula binnen dese Stadt Brussele, Geinsinueerde.

GEsien in syne Majesteyts Souvereynen Raede geordonneert in Brabant die Requeste by den Suppliant aldaer gepresenteert den 5. October 1697, tenderende ten eynde den voorschreven Raede geliefde gedient te vvesen hem Suppliant te mainteneren inde possessie deer voorsz. Plebanie vun de HH. Michael, ende Gudula, ende al volgens aendem voornoemden Heere jersten gedaeghde t' ordonneren dat hy alle beletselen ter contrarien met de vvelcke hy den Suppliant uyt het paisibel geniet ende functie deer voorschreve Plebanie vvas houdende, soude hebben te doen cesseren, ende voorts oock de feytelychke prevatie van syn recht in dee voorseyde Requeste breeder vermelt, mitsgaeders de vveygeringhe vam hem te geven de sorge der zielen, onder pretext dat den Suppliant alvoeren soude moeten bekomen oorlof ende permisse van dee Heere Bisschop van Doornick om syne Pastorye der Stadt Cortryck te verlaeten; ende dat hy hem alvolgens tot de voorschreve functie ende liber geniet dee voornoemde possessie in de gemelde Plebanie soude hebben t'admitteren, ende te geven al vvat hem daer toe nootsaeckelyk vvas t ende andersints daer tegens op de beste maniere te voorsien op dat de nieuvvigheyt van d' onder saeten deser Provintien te vvillen doen dependerem van den vville van andere, ende van hun, om van d'eene Diocese, ofte Kercke te mogen gaen in aene andere, in dee vvelchesy voorsien vvierden, te vvillen obligeren van den Bisschop, vvierden, te vvillen obligeren van daer toe te moeten bekomen de permissie ende consene van den Bisschop, vviens Diocese ofte Kercke sy sochten te verlaeten, niet indegrongen en vvierden tot overgroote prejudicie van de selve ondersaeten, ende naementlyck van het recht van Patronaet van syne Majesteyts, ende desselfs vassaelen, soo Geestelyke als vverylcke, met costen, ende ingevallen van communicatie ofte renvoye voor Heere Commissarissen interim de voorrschreve ordoanantie, op vvelcke Requeste aen voorn. Raede vvas gedient ghevveest den Suppliant te verzenden voor Commissarissen van den voorsz. Raede, partie daer toe behoorelyck gedaeght synde. Gesien alnoch de voorsz Requeste des Suppliants vanden 15. der selver maent October, ten eynde van permissie om den voorsz. Heere Deservitor tegens den daege dienend oock te mogen doen daegen om, &c. Verbael dien volgende alaer gehouden den 16. daer naer, alvvaer den Procureur Charliers Junior voor den Suppliant proponerende dede verhaelen den inhouden der voorsz. Requeste ende concludeerde als by de selve cum expensis, ende dat aen den voorsz. Here DeserVitor soude vvorden geinterdiceert yet voorders t' attenteren buyten het gene van raeckende het naeckt exercitie der Pastorele functie ubique cum expens. Gesien oock de schriftelycke advertentie, ende naerdere advertentie des Heere eersten gedaeghde als mede de advertentie des tvveeden Geinsinueerde afgeteeckent ten Verbaele van den 18. dito, mette Verbaele Antvvorde des Suppliants daer op gevolght, midtsgaeders het Vonnis interlocutoir van den 24. vande selve maent, vvaer by t' Hof ter interventie van het Officie Fiscael houdende de advertentien des Heere eersten Ghedaeghde ende van den tvveeden Ghedaeghde voor exceptie declinatorie, ende de selve afslaende ordonneert aen den voorsz. Ghedaeghde binnen als doen drye daegen t' antvvorden, ende litem te contesteren respective tegens de Requeste des Suppliants van de 5. October 1697. ende tegens syne Conclusie genomen ten Verbaele van de 16. daer naer, op pene van versteken ende recht op t' gene te Hove soude bevonden vvorden: Gesien tot dien de vvordere Verbaelen tusschen de voorsz partyen in saecken gehouden, ende naementlyck t' gene van den 19. Februarii lestleden, alvvaer den voorsz. Charliers midts de Procureurs der Ghedaeghde hun niet en hadden gereguleert volgens den Appointemente van den 14.te voorens, versocht decreteringe vande pene by den voorsz. vonnisse gecommineert, ende dat recht soude vvorden gedaen op t' gene te Hove bevonden vvirdt, ende midts de niet voldoeninghe, op alles Geleth, 't Hoff decreterende de pene gecommineert by den Voorseyden Vonnisse van den 24. October 1697. ende houdende de Ghedaegde voor versteken van antvvoorde, recht doende, mainteneert den Suppliant inde Possessie vand Plebanie van S. Michael ende Gudula binnen deser Stadt, ordonnerend dyen volgende aen den Heere eersten Ghedaeghde te vveiren den troubel ende beletsel, die aen selven aen den Suppliant is doende by vvege van aen hem te refuseren de sorghe der Zielen op pretext van het Exeat ofte consent van den Bisschop van Dornick, vvaer mede het debath tusschen de Suppliant ende den tvveden Ghedaeghde compt te cesseren, condemnerende de Ghedaeghde inde kosten hier omme geresen ter behoorelyke taxatie ande moderatie van dee voorsz. Raede. Aldus gedaen binnem dese Stadt Brussellen den 22. Meert 1698. Bodry.

Sen-

N.

Sententia Consilii Brabantiæ pro Manutenentia Pastoris S. Catharinæ Bruxellis.

Vide supra sub littera G. fol. 38.

O.

SENTENTIA CONSILII FLANDRIÆ

Pro Manutenentia Vice-Pastoris S. Jacobi Gandavi.

GEsien 't proces hangende in 't advys van den Hove tusschen Heer ende Meester Adriaen van Loo Onderpastoor ende Capellaen van de Parochiale Kercke van S. Jacobs binnen dese Stadt Heesschere by commissie van Geestelyke maintenue, den Procureur Generael van Vlaenderen met hem gevoegt ter eender syde, ende Heere ende Meester Ferdinand Coolman Pastoor ende Gaspar de Vos Coster der selver Kercke, midtsgaders Jouffrou Theresia Vander Cammen hoir van vuylent Heere ende Meester Joannes Vander Cammen in syn leven oock Pastoor geweest van de meer gemelde Parochiale Kercke d' airementen van de sake over hem aenveert hebbende apud Acta te rolle van den 7. November 1721, Verweerdes versteken van fournissement ter ander.

T' Hof aytende syn advys haudt ende mainteneert den Heeschere in de rechten, possessie ende saisine van in de voorschreven Kercke te doen de functien van 't doopen der kinderen t' assistren in de begravingen ende alle vordere Onderpastorele functien met de vruchten, baten, profyten ende emolumenten daer aen en aen het annex beneficie klevende, ende afdoende de haudt 's Keysers en 's Koninck x aende saeke litigieuse gestelt, interdiceert aen de Verweerders, den Heesschere daer in meer eenigen troebel oft ongebruyck te doen, ende condemneert hun over de schade d' Heesscher geinfereert aen hem op te leggen ende betaelen sulcx als mannen hun dies verstaende sullen estimeren, over de troubel in de boette van dry ponden Parisys s' Keysers en Koninnkx ons geduchter Heere profyte, ende in de costen van den processe ter taxatie van den Hove. Gegeven in de Camer van den Raede in Vlaenderen tot Ghendt den 20. December 1721. J. B. Michel.

VIsa lite pendente in Advisamento Curiæ inter Dominum & Magistratum Hadrianum Van Loo Vice-Pastorem & Cappellanum Parochialis Ecclesiæ S. Jacobi in hac civitate Actore, in materia Ecclesiasticæ manutenentiæ, Procuratore Cenerali Flandriæ ipsi juncto, ex una; & Dominum ac Magistrum Ferdinandum Coolman Pastorem, & Gasparum De Vos Custodem ejusdem Ecclesiæ & Domicellam Theresiam Vander Cammen hæredem defuncti Domini & Magistri Joannis Vander Cammen, dum viveret, etiam Pastoris supra memoratæ Parochialis Ecclesiæ, quæ litem pro eo susceperat apud Acta in Rotula 7. Novembris 1721. Insinuatis sæclusis a responso, ex altera partibus, Curia pronuntians suum Advisamentum manutenet Actorem in possessione & exercitio in eadem Ecclesia baptizandi parvulos, assistendis mortuis sepeliendis, & exercendi omnes alias functiones Vice-Pastorales, cum omnibus fructibus & emolumentis eidem Vice-Pastoratui & juncto Beneficio annexis; & amovens manum ex parte Imperatoris & Regis eidem causæ litigiosæ appositam, interdicit Insinuatis Supplicantem ulterius turbare aut molestare; eosque condemnat, ut restituant omne damnum eidem illatum secundum æstimationem virorum intelligentium, super turbatione, in mulctam trium librarum Paris. Fisco Imperatoris & Regis applicandarum, & in expensas hujus litis secundum Curiæ taxationem. Datum in Camera Consilii Flandriæ Gandavi die 20. Decembris 1721. Signatum, *J. B. Michel*

P.

SENTENTIA SUPREMI CONSILII BRABANTIÆ

Pro Manutenentia Doctoris Martin *in suo Canonicatu.*

Le Sr Docteur *Martin* Suppliant.

Les Venerables Doyen & Chapitre de l' Eglise Collegiale de S. Pierre à Louvain, Insinuez.

VEU au Conseil Souverain de Sa Majesté ordonné en Brabant la Requeste du Suppliant y presentée par Apostille du 9. Septembre 1720. après avoi eu l' advis de l' Office Fiscal, envoye à l' advis des Insinuez, contenante la dite Requeste du Suppliant en vertu de sa Leçon Roiale il avoit été en droit & possession d' un Canonicat & Prebende de l' Eglise Collegiale de saint Pierre dans l' Université de Louvain depuis l' an 1696. sans être jamais troublè dans la dite p ssession & exercice de son Canonicat, comme apparoissoit par la piece y jointe: mais comme le Sr Vanden Steen dernierement Recteur de la dite Université s' étoit donné la peine d' excommunier le Suppliant pendant son dernier Rectorat, par une Sentence non plus reguliere qu' équitable, le Suppliant y avoit toutefois reverendé dans l' exterieur de sa conduite, pour ne pas leser l' authorité des choses jugees, & s' étoit abstenu du Chœur non obstant son appel interjetté de la dite Sentence. Or comme la même Sentence venoit d' être corrigée par Sentence posterieure des cinq Juges de l' Université, & que cette Sentence posterieure étoit même passée in rem judicatam *depuis le 26. Août 1720. comme de ce apparoissoit par la piece imprimée y aussi jointe, le Suppliant seroit en droit de resumer les fonctions de son Canonicat: ce qu' aiant voulu faire le 30. du dit mois d' août, y fut empêché par force de la part des Insinuez comme constoit par les trois pieces pareillement jointes; & comme ces sortes de vexes & oppressions n' etoient permises dans un Etat reglè, & pacifique, il supplioit trèshumblement afin d' être maintenu dans le droit d' exercer les fonctions de son Canonicat susdit, avec defence aux dits Insinuez de le troubler à l' avenir, soit dans les dites fonctions, soit dans la p rception des fruits,* cum expensis: *Veu l' advis des dits Insinuez, le quel après advis du dit Office Fiscal fut chargè de communication au Suppliant, pour y dire à la huitaine: Veu l' écrit de Replique dudit Suppliant, & l' ampliation de Replique d' iceluy servi en vertu de permission, & l' écrit de Replique des Insinuez, ensemble les deux Requêtes Civiles des dits Insinuez du 7. Janvier, & 5. Fevrier dernier, avec les respectifs écrits de raisons d' impertinence du Suppliant y l' encontre servyx, le tout consideré: La Cour à l' intervention de l' Office Fiscal rejettant les Requêtes Civiles Insinuez, maintient le Suppliant dans la possession de son Canonicat; declare que jusques ores il luy est permis d' en exercer les fonctions & de jouir des fruits y appartenans; ordonne aux Insinuez de s' y conformer, condamnant les dits Insinuez ès depens à deue taxation & moderation de la Cour, & ès amendes des deux Requestes Civiles rejettées. Ainsi fait en la ville de Bruxelles le 5. Avril 1721.* Etoit signé, A V. GHINDERT ELEN.

VIsa in Consilio supremo *Suæ* Majestatis erecto Brabantiæ Supplica Supplicantis ibidem præsentata per Apostillam seu notam de nona Septembris 1720. habita relatione Officii Fiscalis, missa ad relationem Insinuatorum, hæc *Supplica* dicti Supplicantis continebat quod vigore Lectionis Regiæ fuisset in possessione Canonicatus & Præbendæ in Ecclesia Collegiata sancti Petri in Universitate Lovaniensi, ab anno 1696. absque quod unquam turbaretur in dicta possessione, & exercitio sui Canonicatus, sicut apparebat ex scripto adjuncto: sed cum Dominus Vandem Steen nuper Rector dictæ Universitatis excommunicasset Supplicantem in suo ultimo Rectoratu, per Sententiam non magis regularem quam æquam *Supplicans* illi quoad exteriora obsecutus fuisset ne læderet auctoritatem rerum judicatarum, & abstinuerat a choro, non obstante sua appellatione interposita a dicta Sententia. *Sed* cum eadem Sententia corrigeretur per Sententiam posteriorem quinque Judicum Universitatis, & hæc Sententia posterior transisset in rem judicatam 16. Augusti 1720. sicut apparebat ex scripto impresso adjuncto, Supplicans esset in jure resumendi functiones sui Canonicatus; quod cum vellet facere 30. Augusti, vi impeditus fuit ex parte Insinuatorum, sicut apparebat pariter ex scriptis ibidem junctis: & cum ejusmodi vexæ & oppressiones non essent licitæ in Statu regulato & pacifico, humillime supplicabat, ut manuteneretur in jure exercendi functiones sui dicti Canonicatus, cum prohibitione facta dictis Insinuatis ne in posterum turbent, sive in dictis functionibus sive in perceptione fructuum: visa avisatione dictorum Insinuatorum, quibus post avisationem dicti Officii Fiscalis fuit mandatum ut jussi communicarent *Supplicanti*, ut intra octiduum responderet: visa Replica *Supplicantis* & ampliatione ejusdem Replicæ vigore permissionis; viso etiam scripto Replicæ Insinuatorum cum duabus eorumdem *Supplicis* de 7. Januarii & 5. Februarii ultimi, cum respectivis scriptis rationum impertinentiæ Supplicantis. Omnibus consideratis, Curia rejiciens ad interventionem Officii Fiscalis Supplicas civiles Insinuatorum, manutenet Supplicantem in possessione sui Canonicatus, declarat quod ei liceat illius exercere functiones & frui fructibus ad id pertinentibus; mandat Insinuatis, ut se Sententiæ conforment, condemnando Insinuatos ad expensas, juxta debitam taxationem & moderationem Curiæ, & in mulctas duarum Supplicarum civilium rejectarum. Sic actum in Civitate Bruxellensi 5. Aprilis 1721. Erat signatum. *A V. CHINDERTAELEN.*

Q.

SENTENTIA PARLAMENTI MECHLINIENSIS

Pro Manutenentia Vice-Pastoris Ecclesiæ Metropolitanæ.

VIso in supremo Consilio Imperatoris & Regis nostri processu inter Dominum Joannem Carolum Leydeker Presbyterum & Benefiarium Capellaniæ S. Stephani, & Vice Pastorem Ecclesiæ Metropolitanæ S. Romoaldi in hac Civitate ex una parte; Præpositum, Decanum & Capitulum dictæ Metropolitanæ citatos, & Supplicantes per Supplicas validatas pro civilibus 11. Februarii & 27. Aprilis 1722. beneficio quarum exhibuerunt scripta ventilata per partem juncta processui ex Mandatis 19. Februarii & 28. Aprilis ejusdem anni ex altera: Visa etiam Ordinatione 20. hujus mensis, & quid inde est secutum, Imperator & Rex reiicit dictas Supplicas habitas pro civilibus, & jus dicens tuetur & manutenet Impetrantem in possessione dictæ Cappellæ & Vice-Pastoratus & functionum Vice-Pastoralium, fructuum & emolumentorum inde dependentium, excepta concione & exceptione confessionum; declarat citatos in suis oppositionibus & conclusionibus contrariis non receptibiles nec fundatos, condemnat in damna & interesse perpessa & perpetienda per impetrantem, in mulctas dictarum duarum Supplicarum habitarum pro civilibus præsentatarum post actum depositivum, & in expensas litis taxandas a Curia. Pronuntiatum Mechliniæ 23. Maji 1722.

Signatum, J. BOGAERTS,

VEU au Grand Conseil de l'Empereur & Roy nôtre Sire le procès entre Maître Jean Charles Liydeker Prêtre Beneficier de la Chapellanie de S. Etienne, & Vice-Curé de l'Eglise Metropolitaine de S. Rombaut, en cette Ville d'une part; le Prevost, Doyen & Chapitre de la dite Metropolitaine adjournez, & Suppliants par Requestes validées pour Civiles le 11. Fevrier & 27. Avril 1722. sous benefice des quelle ils ont exhibé pieços debattues par partie jointes au procès par Ordonnance du 19. Fevrier & 28. Avril de la même année, d'autre: Veu aussi l'Ordonnance du 20. de ce mois, & ce qui est ensuivy, l'Empereur & Roy rejette les dites Requestes validées pour Civiles, & faisant droit guarde & maintient l'Impetrant en sa saisine & possession de la dite Chapelle & Vice-Curé & fonctions Vice-Pastorales, fruit & émoluments en dependans, sauf de prescher & entendre les confessions, declare les Adjournez en leurs oppositions, fins & conclusions contraires non recevables ny fondez, les condamne ès dommages & interêts souffert & à souffrir par l'Impetrant, ès amendes des dites deux Requestes validées pour civiles presentés après acte dispositif, & ès depens du Procès au taux de la Cour. Prononcé à Malines le 23. de May 1722.

J. BOGAERTS.

R.

EPISTOLA REGIS

Qua præcipitur Consiliis Regiis, ne sub prætextu Possessorii *turbent Episcopos in iis quæ doctrinam aut correctionem morum spectant.*

MAXIMILIAMUS EMMANUEL Dei gratia Dux superioris & inferioris Bavariæ, superioris Palatinatus, Comes Palatinus Rheni, Archipincerna Imperii, & Elector Landgravius de Leichtenberg, Gubernator Belgi, &c.

CUM experientia exhibuerit multa contingere inconvenientia in directione negotiorum spiritualium ex eo quod in præjudicium auctoritatis competentis Episcopis Diœcesanis quoad doctrinam & mores Concionatorum & Confessariorum, hi intricassent & curassent retardari effectus dispositionum Episcoporum recurrendo ad Concilia & Tribunalia Justitiæ, & ad media quæ ad id invenerunt titulo possessionis; hanc vobis scribimus ad prohibendum, sicut vobis serio inhibemus ne recipiatis, nec immisceatis vos, aut protegatis ullam instantiam, aut prætensionem formandam coram vobis, sive titulo possessorii, sive aliter, contra Dispositiones & Ordinationes quas Episcopi vel Diœcesani fecisse possent aut ex post facturi essent in causa doctrinæ vel morum dictorum Ecclesiasticorum. Charissimi & dilectissimi, Dominus Deus vos habeat in sua sancta custodia & protectione. Bruxellis 7. Novembris 1695.

MAXIMILIEN EMMANUEL par la grace de Dieu, Duc de la haute & basse Baviere, & du haut Palatinat, Comte Palatin du Rhin, Grand Eschanson du S. Empire, & Electeur, Landtgrave de Leichtenbergh, Gouverneur du Pais-Bas, &c.

L'Experience ayant fait voir qu'il arrive plusieurs inconveniens dans la direction des affaires spirituelles, de ce qu'en prejudice de l'autorité competante aux Evêques & Diecesains aut fait de la doctrine, & des mœurs des Predicateur, & Confesseur, ceux-cy auroient embarassé, & fait slater les effets des dispositions des Evêques par le recours qu'ils ont pris aux Conseils & Tribunaux de Justice, & de l'ouverture qu'ils y ont trouvez à titre de possessoir; Nous vous faisons cette pour vous interdire, comme nous vous interdisons serieusement de recevoir, vous méler, ny proteger aucune instance ou pretension, que l'on voudroit former par devant vous, soit à titre de possessoir, ou autrement, contre les dispositions & Ordonnances que les Evêques ou Diocesains pourroient avoir faits ou feroient cy-après pour cause de doctrine & mœurs desdits Ecclesiastiques. Très-chers & bien aimez, notre Seigneur Dieu vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles le 7. de Novembre 1695.

S.

CONSULTA SUPREMI CONSILII BRABANTIÆ

In negotio Pastoris Sanctæ Catharinæ Bruxellis.

SIRE.

HAbito a nobis honore Vestræ Majestati ad manus extradendi Decretum Curiæ Romanæ de 29. Marti ultimi per nostrum Consultum de 10. mensis Maji sequentis mandat nobis per suam Epistolam de 12. ejusdem mensis, ut mentem nostram cum rationibus demus super materia tam gravi & super media apta & convenientia, ut illi remedeatur; fateri debemus, Rex invictissime, quod quo plus reflectimus super hoc Decreto, eo plures advertimus sequelas quæ tædio possent esse & periculosissimæ consequentiæ, si differatur oppositio attentato tam violento, quod non adeo est tribuendum Curiæ Romanæ, quam tricis Archiepiscopi & ejus assectarum. Experientia tot

AYans eu l'honneur de remettre à Vôstre Majesté le Decret de la Cour de Rome du 29. Mars dernier par nostre Consulte du 10. du mois de May ensuivant, Elle nous encharge par sa Lettre du 12. du même mois de lui donner nôtre advis arraisonné, sur une matiere si importante & sur les moyens propres & convenables à y remedier. Nous devons advouer, Sire, que plus nous reflechissons sur ce Decret, plus nous entrevoyons de suites facheuses & d'une très dangereuse consequence, si on differe de s'opposer à une interprise si violente, que l'on ne doit pas tant attribuer à la Cour de Rome, qu'aux intrigues de l'Archevêque & de ses partisans. Une experience de tant d'années qu'il a été élevé à cette dignigni-

gnité, doit avoir appris à Vôtre Majeſté & à ſes Minyſtres, qu'il ne s'eſt accupé d'autrés ſoins qu'à chercher les moyens d'étendre de plus en plus les bornes de ſon authorité ſur l'affoibliſſement & ſur la ruine même de la Puiſſance Royale. Ce dernier Decret qu'il s'eſt procure à Rome en eſt une preuve, à la force de la quelle l'eſprit ne ſçauroit preſque reſiſter. Il ne s'agit point icy de quelques entrepriſes indirectes, que l'on conduit inſenſiblement, & par des detours, à la fin que l'on ſe propoſe.

C'eſt un acte éclatant de Juriſdiction Souveraine, que la Cour de Rome prétend exercer dans ce Pays & Duché de Brabant, au grand préjudice des droits & des hauteurs de Vôtre Majeſté.

Nous manquerions, Sire, à nôtre devoir, dans un point eſſentiel, & nous degenererions de nos anceſtres, ſi nous ne nous oppoſions à un mal ſi dangerrux avec tout le zele & toute la vigueur dont nous ſommes capables.

Il s'agit de l'affaire aſſez connue de Guilleaume Vanden Neſſe, Paſteur de S. Catherine, dans laquelle nous n'avons rien fait qu'après en aveir donné connoiſſance à Vôtre Majeſté. Et ſi nous avons accorde la protection Royale en rendant Sentence de maintenue en faveur de ce Paſteur, nous ne l'avons fait, Sire, qu'après avoir informé Vôtre Majeſté de la Juſtice & de la regularité de nôtre procedé, & après luy avoir fait connoitre qu'il ne s'agiſſoit que du poſſeſſoir, & que la matiere dans la juſteſſe dans laquelle nous d'avons priſe, pour la ſeparer de celle qui appartient au Tribunal Eccleſiaſtique, etoit certainement de nôtre reſſort, le public en a été convaincu par un motif de Droit qui éclaircit pleinement cette cauſe: nous avons vû, peſé & examiné avec la derniere exactitude tout ce que l'Archevêque y a voulu oppoſer, & nous n'y avons aperçu aucune difficulté raiſonnable; nous avons eû enfin cette ſatisfaction que la Sentence, que nous avons prononcée, a été approuvée & même applaudie de tous ceux dont la prevention n'a point été inſurmontable. Il n'y a, Sire, que l'Archevéque & ſes partiſans, qui ont reſiſté à la lumiere qui a éclairé tout le monde, au lieu d'acquieſcer à une Sentence ſi juſte, conçue avec tant de maturité, prononcée avec tant d'egards, executée avec tant de lenteur, & qui pouvoit pacifier tous les troubles: il a entrepris d'envoyer au mois de Février dernier au dit Paſteur un monitoire, que nous avons trouvé ſi prejudiciable aux hauteurs de Vôtre Majeſté, à l'authorité de ſes Conſeils, aux droits de ſes bons Sujets & aux Loix du Pays, que nous nous ſommes trouvez oblgez de luy ordonner par Sentence du 24. du même mois de Fevrier, de caſſer & annuller ce monitoire, aven defenſe à tous & un chacun de publier, faire ou laiſſer publier la Cenſure y comminée, d'y obeir, ny d'y avoir aucun égard. Cette precaution n'a fait que le rendre plus hardy; ſes gens, au lieu de ſupprimer ce monitoire, l'ont rendu public par l'impreſſion, & l'ont repandu dans le peuple en pluſieurs langues. Nous avens ordonné au Conſeiller & Procureur General de faire inceſſamment les devoirs de ſon office à charge de l'imprimeur & des Diſtributeurs: l'Archevéque ne s'en eſt poins rebuté; mais voyant qu'il n'a pu croubler le publie par ce moyen, il s'eſt addreſſé a la Cour de Rome, qu'il a ſçu ſurprendre avec tant de fineſſe, qu'il en a obtenu le Decret dont eſt queſtion, avec une proptitude ſi grande, q'on a lieu de le ſoupçonner d'en avoir envoyé le proyet tout dreſſé.

Ce Cecret eſt émane du Tribunal de l'Inquiſition qui n'a jamais été reconnu dans ces Païs, non plus qu'aucun autre jugement tranger. Si les Sujets de Vôtre Majeſté temoigerent tant de repugnance à recevoir ce Tribunal, quand on crut de l'introduire dans ces Pays où ils ſont à la main, & où ils pouvent propoſer & éablir leur defenſe à leur aiſe; quelle repugnance n'en aureint-ils pas, de s'y ſoumettre à Rome, où ils ne ſeroient ny interrogez; ny en etat de ſe defendre, mais ſeroient jugez abſens à trois cents lieues de leur ſejour, & depourvus de tout le ſecours qu'ils pourroient avoir, ſi le Tribunal étoit dans le Pays même. Les glerieux Predeceſſeurs de Vôtre Majeſté les en ont preſervés, ils leur ont promis & juré même ſur les ſaints Evangiles, qu'ils ne ſouffriront jamais qu'ils fuſſent évoquez ny traitez devant la Cour de Reme. Nous ne croyons pas, Sire, que pour être devenez à Vôtre Majeſté par un attachement particulier, nous duſſions étrede pire condition que vos autres ſujets. Nous ſommes perſuadés qe Vôtre Majeſté ne permettra pas que pour avoir ſoutenu ſes drots, en acquit de nôtre ſerment, nous ſoyons juges & punis ſans forme de precés, & cela à Rome, où le moindre de vos ſujets n peut être jugé, pour quelque cauſe que ce puiſſe être, enſuit des Loix & Privileges du Pays approuvez par le Saint Siege.

Auſſi lé Saint Pere, que l'on fait parler dans de Decret, ne paroit pas avoir été bien informé: il auroit dû nous écouter, & nous faire demander ſi ce qui étoit parvenu à ſa connoiſſance, étoit exactement vray: c'eſt un des meilleurs uſages qu'il pouvoit faire de l'Internonce qu'il entretient en ce Pays, que de luy ordonner de nous approcher, pour ſçavoir de nous-mêmes la verité d'un fait qui a produit une conteſtation ſi importante.

Si Sa Sainteté avoit pris cette precaution, Elle n'autroit pas ſouffert que l'on inſerât dans le Decret, que la cauſe du Paſteur, dont nous avons pris connoiſſance, appartient à la foy: nous euſſions fait voir & par la concluſion du Curé & par la Sentence qne nous avons rendue, que rien n'eſt plus abuſif, & que nous n'avons fait autre choſe que de maintenir un Paſteur troublé par une ſuſpenſion de fait & contre toutes les formes de droit: ce qui eſt une matiere qui ſans contredit eſt purement temporelle & de nôtre reſſort. Nous euſſions fait connoitre que le Monitoire de l'Archevêque n'alloit à autre fin qu'à faire aneantir nôtre Sentence: qu'il n'y avoit rien en cela qui concerne la foy, & que la religion n'y avoit point de part: mais que c'étoit un attentat ſur les authoritez de Vôtre Majeſté & de ſes Conſeils, qu'on ne pouvoit ſouffrir ſans trahir ſes droits & ſes hauteurs. Sa Sainteté au-

tot annorum quibus ad illam eſt evectus dignitatem, debet Majeſtatem Veſtram edocuiſſe quod nullis aliis rebus magis incubuerit quam inveſtigandis mediis propagandi & ampliandi limites ſuæ auctoritatis ſupra decrementum & ruinam ipſam poteſtatis Regiæ. Hoc ultimum Decretum quod ſibi Romæ extorſit, id evidenter probat, & vix ingenio poteſt illi reſiſtit. Hic non agitur de aliquo attentato indirecto, quod inſenſibiliter & per ambages ad finem propoſitum dirigitur.

Eſt actio manifeſta Juriſdictionis ſupremæ quam Curia Romana prætendit exercere in hac Patria, & Ducatu Brabantiæ, in ſummum præjudicium Jurium & Superioritatis Veſtræ Majeſtatis.

Immemores noſtri officii in puncto eſſentiali, & degeneres a noſtris majoribus eſſemus, ſi nos non opponeremus malo tam periculoſo, omni zelo & vigore quorum ſumus capaces.

Agitur de negotio ſatis noto Guillelmi Vanden Neſſe, Paſtoris S. Catharinæ, in quo nihil egimus niſi prævia notitia Veſtræ Majeſtatis. Et ſi conceſſerimus protectionem Regiam ferendo Sententiam manutenentiæ in favorem hujus Paſtoris, id non fecimus niſi informata Veſtra Majeſtate de juſtitia & regularitate noſtri proceſſus, & ipſi notificato quod tantum ageretur de poſſeſſorio, & quod materia juxta aptitudinem a nobis præconceptam ut ſeparar etur ab ea quæ pertinet ad Tribunal Eccleſiaſticum, eſſet pro certo noſtræ dependentiæ, publico innotuit motivo Juris quo plene deciditur illa cauſa: vidimus, ponderavimus & examinavimus ſumma exactitudine quidquid Archiepiſcopus voluit opponere, nec ullam difficultatem rationabilem advertimus: illa tandem acceſſit nobis ſatisfactio, quod Sententia a nobis lata, fuerit approbata, immo & cum plauſo recepta ab omnibus, quorum præventio non fuit invincibilis: ſolus Archiepiſcopus & ejus aſſeclæ reſtiterunt lumini quod omnibus præfuit: tantum abfuit ut acquieſceret Sententiæ tam juſtæ, conceptæ tanta maturitate, pronuntiatæ tanto reſpectu, executioni mandatæ tanta lenitate, & quæ poterat pacare omnes tumultus, attentavit mittere menſe Februario ultimo monitorium dicto Paſtori, adeo præjudicioſum Superioritati Veſtræ Majeſtatis, auctoritati Conſiliorum, Juribus ſubditorum & legibus Patriæ, ut coacti fuerimus vi Sententiæ latæ 24. ejuſdem menſis Februarii, ipſi mandare ut caſſaret & annullaret illud monitorium, cum prohibitione omnibus facta ne publicaretur, vel quis curaret publicari cenſuram ibi comminatam, nec illi pareretur, neque attentio fieret. Hac præcautione factus eſt audacior; ejus adhærentes non tantum non ſuppreſſerunt hoc monitorium, ſed per impreſſionem publici juris fecerunt & diffuderunt inter plebem variis idiomatibus. Mandavimus Conſiliario & Procuratori Generali, ut ſine mora quæ ſui officii erant adimpleret, ſumptibus Typographi & dividentium: Archiepiſcopus non ideo deſtitit; ſed videns quod per hoc non potuerit turbare publicum, recurrit ad Curiam Romanam, quam tanta cum aſtutia ſcivit ad ſe trahere, ut obtinuerit Decretum, de quo eſt quæſtio, tanta cum promptitudine, ut ſuſpicio nobis ſit ab eo præconceptum, fuiſſe miſſum.

Hoc Decretum eſt de Tribunali Inquiſitionis nunquam agnito in his Patriis, in quibus nullum extraneum judicium aliud agnoſcitur. Si Subditi Veſtræ Majeſtatis tantam teſtati ſunt repugnantiam, dum credebatur introducendum in his Patriis ubi degunt, & poſſunt commode proponere & ſtatuere ſuas defenſiones; ſed quam non haberent repugnantiam ut ſe illi ſubmitterent Romæ? ubi non interrogandi forent, nec poſſent ſe defendere, ſed judicarentur abſentes trecentis leucis a ſua habitatione, & privarentur omni ſubſidio quod poſſent habere, ſi Tribunal eſſet in ipſa Patria. Glorioſi Prædeceſſores Veſtræ Majeſtatis id noluerunt pati; promiſerunt, immo jurarunt ſuper ſancta Evangelia, ſe nunquam paſſuros ut evocarentur & tractarentur coram Curia Romana. Non credimus quod ideo, quia ſumus particulari affectu addicti Veſtræ Majeſtati, debemus eſſe pejoris conditionis quam alii ſubditi. Nobis liquet Veſtram Majeſtatem non paſſuram, ut quia ſuſtituimus jura in vim noſtri juramenti, judicemur & puniamur ſine forma proceſſus, & quidem Romæ, ubi vel minimus veſtrorum ſubditorum non poteſt judicari, de quacumque cauſa agatur, juxta leges & Privilegia Patriæ approbata a Sancta Sede.

Immo Sanctiſſimus qui loquens inducitur in hoc Decreto non videtur bene informatus: debuiſſet nos audire, & curare peti an quæ veniſſent in ejus notitiam, eſſent vera: optime uſus fuiſſet Internuntio quem ſuſtinet in hac Patria, ſi illi mandaſſet ut nos accederet, exploraturus a nobis veritatem facti a quo tam gravis conteſtatio orta fuit.

Si Sua Sanctitas adhibuiſſet hanc præcautionem, non paſſa eſſet inſeri Decreto, quod cauſa Paſtoris de qua cognovimus, pertineret ad fidem: oſtendiſſemus tum ex concluſione Paſtoris & ex Sententia a nobis elata, nihil magis abuſivum eſſe, & a nobis non aliud actum quam quod manuteneremus Paſtorem turbatum per ſuſpenſionem facti & informem in Jure: hæc materia ſine contradictione mere temporalis & noſtræ juriſdictionis eſt. Oſtendiſſemus monitorium Archiepiſcopi ad nihil aliud collimare, quam ut annullet noſtram Sententiam: nihil in hoc verſati quod fidei eſſet, & religionem nullum ibi locum habere; ſed quod eſſet attentatum in auctoritatem Veſtræ Majeſtatis & Conſiliorum, non volens tolerari ſine læſione jurium & Veſtræ ſuperioritatis. Sanctitatis Suæ etiam fuiſſet, ut nos curaſſet per ſuum Internuntium moneri quid in-

venisset in nostra Sententia contra libertatem & immunitatem Ecclesiasticam, in suo Decreto in genere tantum dicendo quod in ea plura sint manifeste contraria Jurisdictioni Ecclesiasticæ; potuissemus docere in hoc, sicut in reliquo deceptam esse, ejus religionem. Parati sumus de probandis, si in particulari nobis ostendatur in quo læserimus Jurisdictionem Ecclesiasticam, sicut statuitur in Concilio Lateranensi, & complacuerit Vestræ Majestati nobis mandare. Convenimus id pessime agi, si impediatur Judex Ecclesiasticus in exercitio suæ jurisdictionis: sed nunquam probabitur, nos causam legitimam dedisse de nobis conquerendi; in hoc credimus econtra nobis esse cur legitime conqueramur, quod non acquiescatur nos injuste accusando in Decreto publico, sed quod procedatur ad talem excessum, ut redintegretur monitorium quod cassavimus, & cassetur omne id quod egimus in illa causa tanta circumspectione, & quidem id vidente & probante Vestra Majestate.

Si Vestra Majestas sollicitaretur ut cassaret Sententiam a nobis latam, certi sumus quod, antequam eo deducenda foret, nobis vellet communicare rationes quibus moveretur ad rem extraordinariam; nobis permitteret ut faceremus nostras remonstrationes, & nihil faceret sine forma justitiæ. Sed hic nihil simile observatur a Sua Sanctitate: hoc absurdum Decretum publicatur, antequam sciatur an cognitio illius quod concernit, potuerit Romam usque pervenire: per hoc Decretum arrogatur sibi jus prohibendi Subditis Vestræ Majestatis, ne pareant Sententiis vestri supremi Consilii, sub pœnis severissimis Ecclesiæ: prætenditur ut omnes qui illas tulerunt, cooperati sunt vel consenserunt, ligentur Censuris; & fit comminatio Judicibus qui eas pronuntiarunt de pœnis rigorosioribus, nisi eas annullent, & nisi sint, ut ita dicam, ipsi destructores propriarum productionum. Potest-ne concipi aliquid minus æquum quam illud mandatum? In illo evertitur funditus jus quod gloriosi prædecessores Vestræ Majestatis conservandi curam gesserunt omni vigore possibili. Si Vestra Majestas patiatur ut illud Tribunal sic fiat particeps supremæ auctoritatis secum, & exerceat sine permissione, sine consilio, sine advertentia, jurisdictionem tam absolutam & despoticam, nihil non habet timendum ab ejus præceptis: eadem cum facilitate prætendet absolvere vestros Subditos & juramento fidelitatis præstito, & disponere absolute de vestris statibus. Demum hoc visibiliter abutitur Censuris Ecclesiæ & auctoritate unde veniunt; & redditur utrumque contemptibile. Non debemus hic multis verbis uti, ut probemus enumeratis citationibus tædiosis, Officiarios Vestræ Majestatis non posse ullam incurrere Censuram pro his quæ sunt ipsorum officii; sunt principia certa, nec in dubium revocanda, immo nec egentia confirmatione; habentur pro Legibus in omnibus Regnis Catholicis, quia faciunt partem Regalitatis, quæ justitia est a qua non debent diverti nec impediri, ut non turbetur politia publica ipsis commissa, & quia Officiarii & Magistratus partes corporis Principis sunt: & sicut Principes non sunt subjecti Censuris respectu sui temporalis & suæ potestatis, ita Magistratus illis non sunt subjecti respectu exercitii suorum officiorum; quia justitia, quam administrant, est pars potestatis Principum quæ illis est commissa: & quando Ecclesiastici excesserunt limites suæ auctoritatis in hoc passu; Principes & eorum Consilia non tantum cassarunt & annullarunt eorum Censuras, sed etiam eos coegerunt ut revocarent & cassarent per occupationem bonorum temporalium & alias vias coactivas rigorosiores, sicut omnes Scriptores Catholici observant per plura exempla.

Hinc Carolus V. æternæ memoriæ volens obviare sequelis periculosis quas secum trahunt tales fulminationes, mandavit & statuit per suum Edictum de 4. Octobris 1540. emanatum pro his patriis, quod Ecclesiastici non possunt uti Censuris aut monitoriis comminatoriis contra suos Officiarios vel Judices sæculares quoad sua Officia.

Hæc Ordinatio tam necessaria pro bono Status fuit corroborata per affixos libellos de nona Julii 1570. & 1. Junii 1587. & per plures Sententias latas tam ante quam post.

Sed hodie Tribunal Inquisitionis omittit illa dicta, prætendit vibrare suas Censuras contra Consilium supremum ob administratam justitiam Consiliario Procuratori Generali Vestræ Majestatis in casu qui concernit superioritatem; & ut exemprio Decreti tam mirandi non possit impediri per petitionem Placiti quod omnes Principes judicarunt tam necessarium pro bono & tranquillitate suorum Statuum, ibidem declaratur *quod affixum in locis solitis hujus almæ Urbis omnes & singulos quos illud concernit, perinde arctet & afficiat, ac si unicuique eorum fuisset nominatim & personaliter intimatum;* & ostenditur per relationem positam ad calcem, quod fuerit affixum & publicatum *ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Palatii S. Officii, ac in aliis locis solitis & consuetis Urbis*, le 10. d'Avril dernier.

Nemo non novit periculosas consequentias hujus clausulæ; & omnes in hoc conveniunt, quod infligat vulnus lethiferum aucto-

roit dû aussi nous faire advertir par son Internonce de ce qu'Ell a trouvé dans nôtre Sentence, contre la liberté, l'immunité & la jurisdictions Ecclesiastique, sans dire en general dans son Decret, qu'il y a plusieurs choses qui y sont manifestement contraires: nous aurions pû faire voir qu'en cela, comme dans tout le reste, on a surpris sa religion. Nous sommes prêts de le faire paroître, quand on voudra bien nous marquer en particulier en quoy nous avons entrepris sur la jurisdiction Ecclesiastique, ainsi qu'il est statué par le Concile de Lateran, & quand il plaira à Vôtre Majesté de nous l'ordonner. Nous sommes bien d'accord que ce seroit très-mal faire que d'embarasser le Juge Ecclesiastique dans l'esercice de sa jurisdiction; mais on ne prouvera jamais que nous ayons donné un legitime sujet de plainte là-dessus; & nous croyons d'en avoir un très-legitime de nôtre côté, que l'on ne se contente pas de nous en accuser à tort, dans un Decret public, mais que l'on se porte à un tel excès que de remettre sur pied le Monitoire que nous avons cassé, & de casser tout ce que nous avons fait dans cette cause avec tant de circonspection, sous les yeux de Vôtre Majesté & de son aveu.

Si on sollicitoit Vôtre Majesté de casser une Sentence par nous rendue, nous sommes assurés qu'avant d'en venir à cette extremité Elle voudroit bien nous communiquer les raisons qui la porteroient à une chose qui n'est pas ordinaire; Elle nous permettroit de lui faire nos representations, & ne feroit rien sans forme de Justice: mais icy on n'en fait observer aucune a Sa Sainteté, & on voit paroitre cet étrange Decret avant même que l'on sçache si la connoissance de ce qui en fait la matiere, ait pu parvenir jusques à Rome; on s'arroge par ce Decret de defendre aux sujets de Vôtre Majesté de deferer a des Sentences d'un de vos Conseils Souverains sous les peines les plus severes de l'Eglise; on pretend que tous ceux qui les ont portées, ou y ont cooperé, ou consenty, soient liez par les Censures; & on menace les Juges qui les ont prononceés de peines plus rigoureuses, s'ils ne les aneatissent, & s'ils ne soyent eux memes, pour ainsi dire, les destructeur de leurs propres productions. Peut-on concevoir rien de moins équitable que ce mandement? L'on y sape par le fond un droit que les glorieux Predecesseurs de Vôtre Majesté ont eu soin de se conserver avec toute la vigueur dont ils ont eté capables. Si Vôtre Majesté souffre que ce Tribunal partage ainsi l'authorité souveraine avec elle, & y exerce sans permission, sans aveu, sans avertance une jurisdiction si absolue & despotique, il n'y a rien qu'Elle ne doive apprehender de ses maximes: avec la même facilité il pretendra absoudre ses bons sujets du serment de fidelité qu'ils lui ont presté, & disposer souverainement de ses Estats. Enfin c'est abuser visiblement des Censures de l'Eglise & de l'autorité d'où elles partent, & rendre l'un & l'autre mepisables: nous ne devons pas, Sire, nous engager dans un long discours pour prouver par un nombre de citations ennuyeuses que les Officiers de Vôtre Majesté ne peuvent encourir aucune Censure pour tout ce qui regarde la fonction de leurs charges; ce sont des maximes certaines qui ne peuvent être renvoyées en doute, & qui n'ont pas besoin de confirmation; elles sont passées pour loy dans tous les Royaumes Catholiques, par ce qu'ils exercent une partie de la Royauté, qui est la Justice de laquelle ils ne doivent être divertiz ny empêchez, pour ne point troubler la police publique qui leur est commise, & par ce que les Officiers & les Magistrats partes Corporis Principis sunt; & comme les Princes ne sont pas sujets aux Censures à l'egard de leur temporel ny de leur puissance, le Magistrats n'y sont pas sujets non plus à l'egard de l'exercice de leurs Charges, d'autant que la Justice qu'ils administrent est une partie de la puissance des Princes qui leur est confiee: & quand les gens d'Eglise se sont émancipez a surpasser les bornes de leur authorité à cet égard, les Princes & leurs Conseils n'ont pas seulement cassé & aneantiz leurs Censures, mais ils les ont aussi obligez du les revoquer & casser eux-mêmes par saisie de leur temporel & autres voyes de contrainte plus rigoureuses, ainsy que les ecrivains de toutes les nations Catholiques remarquent par plusieur exemples.

Aussi Charles Quint d'éternelle mémoire voulant pravenir les suites dangereuses que ces sortes de fulminations ne manquent jamais d'entrainer, ordonna & statua par son Edit du 4 d'Octobre 1540. émané pour ces Pays, que les gens d'Eglise ne pourront user de Censures ou monitions comminatoires contre ses Officiers ou Juges seculiers à cause de leurs Offices.

Cette Ordonnance si necessaire pour le bien de l'Etat fut corroborée par les Placarts du 9. Juillet 1570. & 1. Juin 1587. & par quantité des Sentences rendues tant devant qu'en apres.

Mais aujourd'hui le Tribunal de l'Inquisition passe au dessus de tous ces Edits, il pretend lancer ses Censures contre un Conseil Souverain pour avoir administré justice au Conseiller Procureur General de Vôtre Majesté dans un point qui concerne sa Souveraineté; & afin que l'execution d'un Decret si surprenant ne puisse pas être embarassée par la demande du Placet que tous les Princes Catholiques ont jugé si necessaire pour le bien & le repos de leurs Etats, on y declare quod affixum in locis solitis hujus almæ Urbis omnes & singulos quos illud concernit, perinde arctet & afficiat, ac si unicuique eorum fuisset nominatim & personaliter intimatum: & on fait paroitre par la relation mise au pied, qu'il a eté affigé & publié ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, palatii S. Officii, ac in aliis locis solitis & consuetis Urbis, le 10. d'Avril dernier.

Il n'y a personne qui ne connoisse les dangereuses consequences de cette clause, & que ne doive tomber d'accord qu'elle porte un

une playe mortelle à l'autorité Royale. Il eſt de notorieté publique qu'aucune Ordonnance ne peut avoir force de Loy dans un Royaume, avant qu'elle y ait été publiée dans les formes ; & elle n'y peut être publiée que de l'autorité du Prince, après qu'il aura jugé avec ſon Conſeil, ſi l'Ordonnance eſt utile à ſes Etats, & ſi elle ne porte point quelque préjudice à ſa Juriſdiction, ou au repos de ſes Sujets.

C'eſt la pratique generale, certaine & connue de tous les Souverains Catholiques, qui ont toujours pris cette ſage precaution d'examiner & faire examiner par leurs miniſtres & par leurs Conſeils, les Bulles, Decrets & autres Reſcrits de la Cour de Rome avant qu'on les puiſſe publier, mettre en execution, ou en faire aucun uſage. Votre Majeſtè en eſt en poſſeſſion dans tous ſes Etats, & en particulier dans ceux-cy, tant par le titre de ſa Souveraineté que par un uſage immemorial, dont Philippe le Bon fait mention dans ſon Edit du 3. Janvier 1447. où il ſe plaint de la multiplication énorme des Decrets Eccleſiaſtices, dont ſes Sujets étoient accablez. Et ce Prince attribue ce deſordre à l'omiſſion de cette formalité, parce, dit-il, que ceux qui veuillent profiter de ces Reſcrits, ont manqué de les porter à nos Cours de Juſtice & à nos Magiſtrats pour leur expoſer pourquoy il les ont obtenus, & qu'ils n'ont point demandé leur permiſſion & conſentement comme on l'a pratiqué par le paſſé, conformement à la coutume ancienne.

C'eſt pourquoy ce bon Prince, pour remettre en vigueur cette coutume, ordonne que perſonne n'apporte ou n'execute aucunes monitions Ecléſiaſtiques, ou défences, ou autres mandemens, pour quelque ſujet que ce ſoit ſans cette formalité, à peine de confiſcation de ſes biens.

Philippe Archiduc d'Auſtriche fit la même défence le 20. May 1497. ſous peine de banniſſement. Et le Roy Philippe ſecond en fit auſſi publier un Edit ſolemnel en 1574. Il y comprend toutes les Bulles & Decrets de quelque nature qu'ils fuſſent venant de la Cour de Rome.

L'edit de l'Archiduc de 1497. eſt ſi exprès, ſi general & formel, qu'il n'eſt rien qui en puiſſe être exclus. Nous defendons, dit-il, par ces preſentes à toutes perſonnes de l'Egliſe Seculiers & autres, tant étrangers comme Sujets natif de nos dits Pays & Seigneuries, de quelque état & condition qu'ils ſoient, qu'ils n'exécutent ou permettent executer aucunes Lettres, expectations, reſervations, Proces, Sentences executoriales, ny autres Bulles & proviſions apoſtoliques des Benefices eſtans en nos dits Pays, ſur peine de perdre les fruits & effects d'icelles, & di être bannis hors d'iceux nos Pays & Seigneuries, &c. juſqu'à ce que les dites proviſions & Bulles auront été vues en notre dit Grand Conſeil, & que pour execution d'icelles aurons accordé nos Lettres Patentes de conſentement en forme due.

L'Edit de Philippe ſecond n'eſt pas moins explicatif, en voicy les termes : Deſirant que les affaires Eccleſiaſtiques ſoient conduits, maintenus & reglez ſelon les anciennes Conſtitutions, Canons & Conciles de la ſainte Egliſe, à l'honneur de Dieu & ſalut de nos ames, avons par avis & deliberation de nos principaux Conſaux Souverains & Provinciaux de par deça, ordonné, ſtatué & declaré par forme d'Edit perpetuel, comme ordonnons, &c. que nulles Bulles, proviſions ny autres depêches ou impetrations de Rome, ny des Legats ou Nonces Apoſtoliques, ou revocations d'aucunes graces, Indultes, Privileges tant generaux que particuliers, ny auſſi aucune Sentence, ou executoriales rendues & decretées hors nos dits Pays de par deça, tendant directement ou indirectement au prejudice de cette Republique ou d'aucun tiers particulier, ſe puiſſent admettre, ſortir effet en jugement ou dehors, ny être miſes en execution en iceux nos Pays de par deça, n'eſt que préallablement les dites Lettres, Bulles, Sentences, & autres impetrations ayant ete vûes & viſitees & examinees par Nous en nôtre Conſeil privé, ou en nôtre Conſeil de Brabant, & que les Impetrans ayent obtenu nos Lettres Patentes de Placet à ce pertinentes, ſous peine de perdre l'effect des dites Bulles & proviſions, & d'être bannis de nos Pays, & corrigés à l'exemple des autres.

Auſſi l'on n'a manque de mettré en uſage les maximes de ces grands Princes, & le ſeul exemple du Concile Ecumenique de Trente fait aſſez voir qu'à cet égard auſſi bien qu'en toute autre matiere c'eſt régle generale, que nulle loy de quelque nature qu'elle ſoit, ne doit être publiée dans ces Pays qu'avec la permiſſion de Vôtre Majeſté, & après l'examen qu'en auront fait ceux à qui il appartient de veiller ſur les interéts de l'Etat.

Les glorieux Prédeceſſeurs de Vôtre Majeſté ont toujours été ſi ſcrupuleux ſur ce point, que quoy que ce fameux Concile auroit été celebré a leur inſtance, & à l'intervention de leurs Ambaſſadeur, ils ne le voulurent pas neanmoins admettre dans leurs Etats qu'apres l'avoir fait examiner par leurs Conſeils, & ils ne ſouffrirent pas que la publication s'en fiſſe qu'avec cette clauſe reſtrictive : ſans préjudice de leurs droits, Juriſdictions, hauteurs, preminences & Regales, & ſans innovation des droits de leurs Sujets, Privileges anciens & louables Coutumes de ces Pays ; tenans ainſy pour nulle & ſans effet la declaration du Pape, ubique terrarum cœpiſſe obligare Concilium a Kalend. Maji 1564. etſi ſingulari per Provincias promulgatione non eſſet inſinuatum.

Après cet exemple il n'y a gueres eû d'occaſion plus éclatante, où l'on ait mis en pratique ce droit de Vôtre Majeſté, que dans l'affaire de la Bulle d'Urbain VIII. contre le livre de Janſenius : après dix ans de conteſtation elle fut enfin publiée en ces Pays par ordre exprès de Philippe quatriéme & l'Archiduc Leopold alors ſon Lieutenant & Gouverneur General, fatiguez par les inſtances continuelles des Nonces & Internonces : tant il eſt vray que les Romains etoient ſi fort convaincus de la juſtice de cette loy, qu'ils furent eux-mêmes les ſolliciteurs de ſon execution.

Il s'en fit un Placcart exprès pour cela, que l'Archiduc envoya à ce Conſeil par ſa Lettre du 20. Février 1651. pour y être ema-

ctoritati Regiæ. Publice notorium eſt quod nulla Ordinatio poſſit habere vim Legis in Regno, antequam ibi fuerit publicata in omni forma, & non poteſt ibi publicari niſi auctoritate Principis, cum judicarit cum ſuo Conſilio an Ordinatio ſit utilis ſuis Statibus, & an non inferat præjudicium Juriſdictioni, vel quieti Subditorum.

Hæc eſt praxis generalis & certa ac communis omnium Principum Catholicorum, qui ſemper hanc prudentem ſumpſerunt præcautionem examinandi per ſuum Miniſterium & Conſilia, Bullas, Decreta & alia Reſcripta Curiæ Romanæ, antequam poſſint publicari, executioni mandari vel deduci in uſum. Veſtra Majeſtas hoc tenet in omnibus ſuis Statibus, & ſpeciatim in his, tam titulo Superioritatis quam ex ſuo immemoriali, cujus meminit Philippus Bonus in ſuo Edicto de 3. Januarii 1447. ubi conqueritur de multiplicatione enormi Decretorum Eccleſiaſticorum, quibus Subditi opprimuntur. Et hic Princeps rationem attribuit omiſſioni illarum formalitatum ; quia, inquit, illi qui volunt uti illis Reſcriptis, non tulerunt illa ad noſtras Curias Juſtitiæ & noſtros Magiſtratus, ad exponendum quare illa obtinuerint, & non petierunt illorum permiſſionem & conſenſum, ſicut antehac eſt practicatum, conformiter conſuetudini antiquæ.

Quare bonus ille Princeps ad reducendum ad vigorem illam conſuetudinem, mandat ut nemo adferat aut exequatur ulla monitoria Eccleſiaſtica, prohibitiones, vel alia mandata pro quacumque cauſa, ſine illa formalitate, ſub pœna confiſcationis ſuorum bonorum.

Philippus Archidux Auſtriæ idem inhibuit 20. Maji 1497. ſub pœna exilii. Et Rex Philippus II. etiam juſſit publicari Edictum ſolemne 1584. In eo comprehendit omnes Bullas & Decreta qualiacumque venientia ex Curia Romana.

Edictum Archiducis de anno 1497. eſt tam expreſſum, generale & formale, ut nihil poſſit excludi. Prohibemus, inquit, per has præſentes omnibus Eccleſiaſticis ſæcularibus, & aliis tam extraneis quam ſubditis oriundis in noſtris Patriis & Dominiis, cujuſcumque ſtatus & conditionis, ne exequantur vel exequi permittant ullas Litteras, exſpectationes, reſervationes, proceſſus, Sententias executoriales, vel alias Bullas, & proviſiones Apoſtolicas Beneficiorum in noſtris Patriis, ſub pœna amittendi fructum & effectum illarum, & exilii ex his noſtris Patriis, donec dictæ proviſiones & Bullæ fuerint viſæ in Supremo Conſilio, & ad illarum executionem conceſſerimus noſtras Litteras Patentes conſenſus in forma debita.

Edictum Philippi II. non minus rem explicat his terminis : Optantes ut negotia Eccleſiaſtica regulentur juxta antiquas Conſtitutiones, Canones & Concilia ſanctæ Eccleſiæ ad honorem Dei & ſalutem noſtrarum animarum, ex conſilio & deliberatione noſtrorum præcipuorum Conſiliariorum Supremorum & Provincialium, mandavimus & declaravimus in forma Edicti perpetui, ſicut mandamus, ut nullæ Bullæ, proviſiones, expeditiones aut impetrationes Romanæ, vel Nuntiorum Apoſtolicorum, vel revocationes gratiarum, Indultorum, Privilegiorum tam generalium quam provincialium, aut ulla Sententia & executoriales latæ aut decretæ extra noſtras Patrias, tendentes directe aut indirecte in præjudicium Reipublicæ vel cujuſdam tertii particularis, poſſint admitti vel ſortiri effectum in Judicio vel extra, aut mandari executioni in noſtris Patriis, niſi prævie dictæ Litteræ, Bullæ, Sententiæ & aliæ impetrationes fuerint viſæ & examinatæ per Nos in noſtro Conſilio privato, vel in noſtro Conſilio Brabantiæ, & Impetrantes obtinuerint noſtras Litteras Patentes Placiti hoc concernentes, ſub pœna amittendi effectum dictarum Bullarum & proviſionum, & exilii ex noſtris Patriis, & correctionis ad exemplum aliorum.

Etiam ſemper in uſum & praxim redacta ſunt inſtituta illorum magnorum Principum, & ſolum exemplum Œcumenici Concilii Tridentini ſatis probat, quod quantum ad hanc & omnem aliam materiam ſit regula generalis, quod nulla lex, cujuſcumque naturæ ſit, debeat publicari in his Patriis, niſi cum permiſſione Veſtræ Majeſtatis, & poſt examen illorum ad quos pertinet invigilare bono Status.

Glorioſi Prædeceſſores Veſtræ Majeſtatis ſemper fuerunt tam ſcrupuloſi in hoc paſſu, ut quamvis hoc celebre Concilium fuiſſet ad eorum inſtantiam celebratum, & ad interventionem ſuorum Legatorum, illud tamen noluerint admittere in ſuis Statibus, niſi poſt ejuſdem examen per ſua Conſilia ; nec paſſi ſint fieri ejuſdem publicationem, niſi cum illa clauſula reſtrictiva : Sine præjudicio ſuorum jurium, juriſdictionum, ſuperioritatis, præeminentiarum & Regalium, & ſine innovatione jurium ſuorum Subditorum, Privilegiorum antiquorum & laudabilium conſuetudinum hujus Patriæ; tenentes ita ſine effectu declarationem Pontificis, *ubique terrarum cœpiſſe obligare Concilium a Kalend. Maji 1564. etſi ſingulari per Provincias promulgatione non eſſet inſinuatum.*

Poſt hoc exemplum paucæ datæ ſunt occaſiones evidentiores, ubi practicatum fuerit hoc jus Veſtræ Majeſtatis, quam in negotio Bullæ Urbani VIII. contra librum Janſenii : poſt decem annos conteſtationis fuit tandem publicata in his Patriis juſſu expreſſo Philippi IV. & Archiducis Leopoldi tum temporis ejus Locum-tenentis & Gubernatoris Generalis fatigatorum continuis inſtantiis Nuntiorum & Internuntiorum ; uſque adeo verum eſt, quod Romani adeo eſſent convicti de juſtitia illius Legis, ut ipſimet ſollicitaverint ejus executionem.

Propterea factus eſt expreſſus Libellus affixus, qui ab Archiduce miſſus eſt ad hoc Conſilium per Litteras de 28. Februa-

bruarii 1651. ut ibi emanaret: sed cum Decretum Inquisitionis Romanæ insertum in Bulla prohiberet lecturam libri Jansenii sub pœna excommunicationis ipso facto, interdicti Ecclesiastici, & aliis pœnis etiam corporalibus, quas placeret Inquisitioni imponere, Libellus affixus rejecit has minas pœnarum corporalium, alias statuit, & attribuit cognitionem Consilio & Judicibus Regiis in his terminis: Pro adjudicatione & executione quarum pœnarum temporalium & mulctarum, transgressores dicti Libelli affixi, cujuscumque conditionis & qualitatis, nemine excepto, poterunt conveniri coram nostris Consiliis & Tribunalibus Regiis, quæ solent cognoscere de contraventionibus nostris Edictis & Libellis affixis grammatibus omnia sine præjudicio Jurisdictionis Ecclesiasticæ.

Et ut jura Vestræ Majestatis eo magis protegerentur ab omnibus attentatis, Archidux adjecit in sua Epistola; Insuper vobis declaramus; quod per clausulam finalem insertam in dictis Bullis, continentem in substantia; quod sola publicatio facta Romæ induceret obligationem sine ulla alia publicatione particulari in Statibus & Provinciis Christianitatis; intentio Suæ Majestatis non sit, ut hac in re admittatur ulla novitas, in præjudicium Privilegiorum, libertatum & consuetudinum hujus Patriæ, sed quod in simili occurrentia sit sequendum quod semper fuit usitatum, in cujus securitatem & memoriam illud curabitis registrari hanc cum Libello affixo & Bulla in Actis & Registris publicis vestræ jurisdictionis. Eadem assecuratio sive securitas iisdem terminis continebatur, immo terminis magis expressis in epistola Archiducis ad Archiepiscopum Mechliniensem & Episcopum Gandavensem de eodem dato. Nam ibi dicitur expresse quod dicta clausula vel jus prætensum quod continet, nunquam fuerit receptum in his Patriis, sed esset contrarium Privilegiis, libertatibus & antiquis consuetudinibus hujus Patriæ: non intelligimus quod ex publicatione præsenti, quæ fiat dictarum Bullarum, possit deduci aliquod argumentum in præjudicium & innovationem Privilegiorum & antiquarum consuetudinum. Illa est nostra intentio, ut quantum ad similes publicationes sic observetur quod omni tempore fuit. Hoc Consilium curavit publicari Bullam Pontificiam in forma ordinaria conformiter dicto Libello affixo, & postea etiam Episcopi curarunt publicari in suis Diœcesibus, sed cum illa clausula, quod intentio & voluntas expressa suæ Celsitudinis esset, ut hæc publicatio nullum adferret præjudicium juribus, privilegiis & antiquis consuetudinibus harum Provinciarum.

Internuntius male contentus his clausulis exceptivis, eo devenit ut imprimi & affigi curaverit Decretum de 20. Aprilis sequentis, per quod protestabatur & declarabat illas esse contrarias auctoritati & jurisdictioni Sanctæ Sedis, & libertati ac immunitati Ecclesiasticæ; sustinebat obligationem exequendi omnes Bullas Pontificias vigore solius publicationis factæ Romæ, & annullabat non solum declarationem factam in contrarium in Litteris Archiducis, sed etiam ipsum Libellum affixum emanatum pro publicatione Bullæ. Hoc attentatum temerarium repulsum fuit vigorose ab Archiduce, sicut videtur in mandato quod misit 13. Junii huic Consilio: Nos, inquit, optantes illi malo mederi, & impedire ne tale attentatum contra auctoritatem Suæ Majestatis irrepat inter Subditos ejus in hac Patria, in præjudicium privilegiorum, consuetudinum & antiquæ observantiæ, declaramus nos non velle ut dicta declaratio & protestatio possint & ullo modo innovare vel derogare decretis & declaratis per Libellum affixum & nostras Litteras super eadem materia; inde cassavit ac annullavit quidquid Internuntius fecerat, & mandavit de Typographo inquiri, & omnia exemplaria supprimi; promisit mille florenos denuntianti Typographum, & injunxit huic Consilio ut illud Decretum registraretur in Registris publicis suæ jurisdictionis,

Interea cum Archiepiscopus Mechliniensis & Episcopus Gandavensis exposuissent duplici scripto rationes quas habuissent non publicandi Bullam, & ea ex post non publicata nisi cum clausula supradicta: non minus Curia Romana fuit irritata quam ob publicationem hujus Consilii & Epistolam Archiducis, & ut testaretur suam indignationem, Inquisitio per Decretum de 11. Maji 1651. condemnavit eorum dicta scripta, & eodem tempore eorum publicationem clausulatam, minabatur Censuras & alias pœnas Ecclesiasticas, nisi se sine mora purgarent; hoc Decretum missum per Internuntium ad Archiepiscopos, Episcopos, Abbates & alios Prælatos hujus Patriæ fuit cassatum ab hoc Consilio, cum prohibitione facta unicuique ne illi obtemperaretur.

Curia Romana non ideo abstinuit, sed denuo urit & impulit, ulterius perrexit; hinc Archiepiscopus Mechliniensis & Episcopus Gandavensis nec per se nec per suum Procuratorem comparuerunt; Papa contra illos tulit Sententiam Excommunicationis & Interdicti, & Internuntius adhuc audacior curavit hanc publicari & affigi ad valvas Ecclesiæ Sanctæ Gudulæ. Sed audito hoc attentato a Consilio, non potuit quin iterum annullaret illam Sententiam, & mandaret ut publice laceraretur sicut Libellus diffamatorius, quamvis illius executio suspenderetur quantum ad lacerationem ex mandato Archiducis, victi per sollicitationes Internuntii qui impendit omnem suam auctoritatem ad obviandum injuriæ sibi jamjam inferendæ.

Ecce, invictissime Rex, qualiter gloriosissimi vestri Prædecessores & Consilia egerunt contra attentata Curiæ Romanæ: judicarunt media convenientia ad malo medendum, esse ut illa repellerent via cassationis; judicamus etiam quod minimum quod posset fieri contra novam læsionem illatam per ejus Decretum, superioritati Vestræ Majestatis, juribus, immunitatibus ejus Subditorum, juribus & Privilegiis Patriæ, debeat Vestra Majestas declarare illud Decretum abusivum nullum & sine effectu, cassare & annullare quantum opus est, inhibere omni-

émané: mais comme le Decret de l'Inquisition de Rome inseré dans la Bulle défendoit la lecture du livre de Jansenius, sous peine de excommunication ipso facto, d'interdit Ecclesiastique & d'autres peines meme corporelles qu'il plairoit à l'Inquisition d'imposer: le Placcart rejetta ces menaces de peines corporelles, en imposa d'autres; & en attribua la connoissance aux Conseils & aux Juges Royaux, en ces termes; Pour l'adjudication & execution de toutes les quelles peines temporelles & amendes, les transgresseus de quelque état, condition & qualité qu'ils soient, nuls exceptés, pourront étre convenus par devant nos Conseils & Sieges Royaux qui ont accoutumé de connoître des contraventions a nos Edits & Placcarts, le tout sans prejudice de la Jurisdiction Ecclésiastique, &c.

Et afin que les droits de Vôtre Majesté fussent d'autant plus mis à couvert de toutes entreprises, l'Archiduc adjouta dans sa Lettre; Au surplus nous vous declarons que par la clause finale inserée ès dites Bulles contenant en substance que la seule publication faite à Rome induiroit obligation sans autre publication particuliere ès Etats & Provinces de la Chretienté, l'intention de Sa Majesté n'est pas d'admettre en ce regard aucune nouveauté, au prejudice des Privileges, Libertez & Coutumes de ce Pays, ains qu'en semblable occurrence soit suivy ce qui a été toujours usité & entendu; à l'asseurance & memoire de quoy vous ferez enregistrer cette avec le dit Placcart & Bulles ès Actes & Registres publics de vôtre ressort. La même asseurance étoit contenue à peu près dans les mêmes termes, ou plutost en termes plus exprès dans la Lettre de l'Archiduc à l'Archevêque de Malines & à l'Evêque de Gand de la même date. Car il est dit expressement que cette clause, ou le droit prétendu qu'elle contient, n'a jamais été reçu, admis ny advoué par deça, ains seroit contraire aux Privileges, franchises, libertez & anciennes Coutumes de ces Pays: nous n'entendons que par la publication présente qui se fera des dites Bulles, puisse être tiré aucun argument au prejudice & à l'innovation de ces Privileges, libertez & Coutumes anciennes. Ainsi est nôtre intention, qu'au regard de semblables publications soit observé & gardé ce qui a été usité & accoutumé de tout temps. Ce Conseil fit publier dans les formes ordinaires la Bulle du Pape conformement au dit Placcart, & ensuite les Evêques la firent aussi publier dans leurs Diocéses, mais avec cette clause, que l'intention & la volonté expresse de S. A. S. étoit que cette publication ne portat aucun prejudice aux droits, Privileges & anciennes Coutumes de ces Provinces.

L'Internonce mal satisfait de ces clauses exceptives s'émancipa à faire imprimer & afficher un Decret en date du 20. d'Avril suivant, par lequel il protestoit & declaroit qu'elles étoient contraires à l'autorité & à la jurisdiction du Saint Siege & à la liberté & l'immunité Ecclesiastique: soutenoit l'obligation d'executer toutes les Bulles du Pape en vertu de la seule publication faite à Rome, & annulloit non-seulement la déclaration faite au contraire dans les Lettres de l'Archiduc, mais aussi le Placcart même émané pour la publication de la Bulle. Cette entreprise temeraire fut repoussée avec vigueur par l'Archiduc, comme on voit dans l'ordre qu'il envoya le 23. Juin à ce Conseil; Nous (dit-il) desirant y remedier & empecher que telle entreprise contre l'autorité de Sa Majesté ne glisse parmy ses Sujets en ce Pays au préjudice de leurs Privileges, Coutumes & ancienne observance, declarons de n'entender que la dite declaration & protest puissent en aucune maniere innover & deroger à ce qui a été resolu & declaré par les dits Placcarts & nos dites Lettres precedentes sur le même sujet, ensuit il cassa & annulla tout ce que l'Internonce avoit fait, & ordonna qu'il fût informé contre l'Imprimeur, & que tous les exemplaires fussent supprimés, promit mil florins à ceux qui feroient connoître l'Imprimeur, & enjoignit à ce Conseil, que ce Decret fût enregistré dans les Registres publics de son ressort.

Cependant l'Archevêque de Malines & l'Evêque de Gand ayant exposé par deux Ecrits les raisons qu'ils avoient eues de ne pas publier la Bulle & ne l'ayant pas après publiée qu'avec la clause marquée cy-dessus; la Cour de Rome n'en fut pas moins irritée que de la publication de ce Conseil & de la Lettre de l'Archiduc, & pour en témoigner leur ressentiment, l'Inquisition, par un Decret du 11. May 1651. condamna leurs dits Ecrits, & en même tems leur publication clausulée, les menaçoit des Censures & d'autres peines Ecclesiastiques, s'ils ne s'en purgeoient sans dilay; ce Decret étant envoyé par l'Internonce à l'Archevêque, aux Evêques, aux Abbez & autres Prelats du Pays, fut cassé par ce Conseil, avec defence à un chacun d'y déferer.

Ceux de la Cour de Rome n'en furent point rebuttez, ils ne laisserent pas de repousser tous jours leur pointe: c'est pourquoy comme l'Archevêque de Malines & l'Evêque de Gand ne comparurent point à Rome ny en personne ny par Procureur, le Pape porta contre eux une Sentence d'excommunication & d'Interdit, & l'Internonce eut encor la hardiesse de la faire afficher à la porte de l'Eglise de sainte Gudule. Mais ce Conseil a la vue de cette nouvelle entreprise ne put s'en dispenser d'aneantir aussi cette Sentece, & d'ordonner qu'elle seroit lacerée publiquement comme un libelle diffamatoire, quoy que l'execution en fût suspendue pour ce qui touche la laceration par ordre de l'Archiduc, vaincu par les sollicitations de l'Internonce, qui employa tout son credit pour prevenir l'affront qu'il alloit recevoir.

Voilà, Sire, de quelle maniere les glorieux Predecesseurs de Vôtre Majesté & leurs Conseils en ont usé contre les entreprises de la Cour de Rome: ils ont jugé que les moyens propres & convenables pour y remedier, étoit de les repousser par la voye de cassation; nous estimons aussi que le moins qu'on puisse faire contre la nouvelle atteinte qu'elle donne par son dernier Decret à la Souveraineté de Vôtre Majesté, aux droits, libertez, & franchises de ses bons Sujets, & aux droits & Privileges du Pays, c'est que Vôtre Majesté seroit obligée de declarer ce Decret abusif, nul & sans

sans effet, de le casser & aneantir pour autant que besoin, d'interdire à tous vos Sujets de tel état ou condition qu'ils puissent estre, Ecclesiastiques ou Seculiers, de le publier, faire ou laisser publier en aucune maniere, avec défence d'y obeir, & à ce qui pourroit s'ensuivre; d'y déferer ou d'y avoir aucun égard, à peine que les contrevenante seront punis comme infracteurs des droits & hauteurs de Votre Majesté & perturbateurs du repos public: declarant que les Superieurs de tous les Ordres & tous autres devront être responsables pour la contravention de ceux qui leurs sont soumis. Nous sommes en très profond respect, Sire, &c. De Bruxelles le 16. Juin 1708.

omnibus vestris Subditis cujuscumque status & conditionis Ecclesiasticis & sæcularibus, ne illud publicent, permittant ullo modo publicari, cum prohibitione ne illi obediatur vel obtemperetur, aut illius ullus respectus habeatur: præscribatur pœna quod contraventores sint puniendi sicut infractores jurium & superioritatis Vestræ Majestatis & perturbatores tranquillitatis publicæ; declarans quod omnes Superiores omnium Ordinum & omnes alii debeant respondere pro contraventione sibi subditorum. Sumus in omni respectu, Rex invictissime, &c. Bruxellis 16. Junii 1708.

T.

PROTESTATIO

Seu Decretum Sacræ Cæsareæ Majestatis *Josephi I.*

Contra quamdam Bullam Sanctissimi Domini CLEMENTIS XI.

JOSEPHUS, *Divina favente Clementia, electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Sclavoniæ, &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, &c. Marchio Moraviæ, Dux Luxemburgiæ, ac superioris & inferioris Silesiæ, VVurtemberg & Teckæ, Princeps Sueviæ, Comes Habspurgi, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi & Goritiæ, Landgravius Alsatiæ, Marchio sacri Romani Imperii, Burgoviæ, ac superioris & inferioris Lusatiæ, Dominus Marchiæ Sclavonicæ, Portus Naonis & Salinarum, &c.*

COMPERTUM est omnibus, novissimorumque temporum series demonstrat, quam insigni cura, labore ac sumptum hostes ex Italia ejecti sint, atque huic libertas, quamvis vis Gallica labefactarat, victricibus nostris fœderatisque armis feliciter restituta: ut proinde persuasi omnino fuerimus, neminem potuisse e totius Italiæ Proceribus reperiri, qui non esset gaudium propterea & condignum erga nos amorem gratitudinemque testaturus.

Verum memorare nunc, haud absque justo doloris sensu, cogimur, Ministros Curiæ Romanæ, seu alieni instinctu genii, seu proprii qualiscumque emolumenti fiducia, eo abreptos esse, ut ausi fuerint, ad stuporem Universi, & cum Reipublicæ Christianæ scandalo, sæcularibus in rebus *spiritualia arma* intentare, & scriptum typo impressum in vulgus edere, tenoris sequentis.

Tum sequitur Bulla Clementis XI. de die 27. Julii 1707. qua annullat seu nullam declarat Concordiam quamdam initam super hybernis stationibus militum Germanorum in Ducatu Parmæ & Placentiæ; ac insuper confirmat seu publicat Censuras Ecclesiasticas Sedi Apostolicæ reservatas contra Cæsareos Ministros, Commissarios, Milites, &c. Tum prosequitur Imperator.

NOs habita Declarationis præinsertæ clausularumque ejus omnium ac singularum attenta consideratione, non possumus non graviter inter cætera ex eo commoveri, quod antiquissima nostra & Imperii Romani in Italia, atque inde dependentia Ducatus Mediolanensis jura in Parmam ac Placentiam, velint a Romana Curia, per assertionem dominii quasi ibi competentis, præfidenter convelli, cum plena Historiarum fide, & ipsis Investiturarum per Prædecessores nostros Romanorum Imperatores datarum tabulis, aliisque actibus evidentibus, in hunc usque diem constet, directum, supremum & Majestaticum dominium in præfatam Parmam Placentiamque, non nisi Nobis sacroque Romano Imperio competere, legitimosque Ducatus Mediolanensis possessores desuper investiri. Ostendi profecto nequit, directum hoc & supremum dominium, reservatumque Majestaticum, ab ullo unquam Imperatore abdicatum esse, aut sine expresso ejusdem ac Imperii consensu a Ducibus Mediolanensibus abdicari, cedi, vel transferri, multo minus a Curia Romana valide usurpari, ab eave per Duces Parmenses legitime recognosci potuisse. Innuunt hoc plures historiarum libri, & prolixe simul notant quæ hac in materia pro conservatione Jurium Imperialium non interrupto ordine peracta sint. Neque latet publici status peritos, quantopere Prædecessores nostri, & speciatim Carolus V. gloriosæ memoriæ, Cæsarea sua Imperiique Jura, non curriculo vitæ solum, sed ultimæ etiam voluntatis elogio, sit tuitus testatusque. Et aliunde sat liquet Imperialia Jura sic esse Imperio innexa, ut ab illo, sine totius assensu, nequaquam separari, multoque minus ab invito per *Bullas Pontificias, qualibuscumque fulminum minis refertas*, abstrahi & separari queant.

Irritus idcirco labor fuit, & vix non explosione dignus, quo allegati in supratacta Declaratione Pontifices judicium in causa propria arrogare, & *ope Bullarum ejusmodi* Jura tertiorum sibi asserere conati sunt. Nec certe potest intelligi, quid in mentem Romanæ venerit Curiæ, quando a militia nostra bona Ecclesiæ invadi scripsit, cum sciat aut scire saltem debeat, nostra & Imperii esse feuda, in quæ miles dispertitus est; alimenta quoque vitæ necessaria tantopere per Jus Naturæ ac Gentium privilegiata haberi, ut possint etiam in territorio neutrali tunc potissimum quæri sumique, cum sustentatio in propriam alentis defensionem præservationemque ab ulteriore hostili damno & periculo cedit: quales circumstantias in præsente inveniri casu, & per Canones, leges, rationemque status, ad communia onera ipsummet Clerum pro pace ac libertate stabilienda obligari, nemo est qui non videat, præsertim illa in Provincia, in qua & mos hujusmodi antiquus circa communionem tributorum militarium servatur, & possessiones Cleri Parmensis tam amplæ existunt, ut quartam Ducatus integri partem pene exsuperent. Indignum itaque Clericali felicitate est visum, quod cum alii eguerint, ipsa tenacitatem suam prodere, nec cum Laicis, quamquam instanter a Commissario nostro Imperiali sollicitata, nec ad obolum quidem erogandum, concurrere voluerit; sed pertinaci suo refractarioque inhæserit proposito, quamvis ipse consensus Pontificius pro collectis ad communem necessitatem utilitatemque conferendis, non sine illustri reverentiæ nota in Tractatu per dictum Commissarium nostrum concluso, fuerit reservatus.

Quæ omnia & plura alia quibus tam provide ac juste ex parte nostra procedi placuit, adeo luculenta sunt nostræ æquitatis & muneris Cæsarei legitime exerciti testimonia, ut ex quo Juris fonte *acres istæ superius expositæ Censuræ spirituales* confestim profluxerint, dispicere haudquam valeamus. Fecimus quod nostra & Imperii Jura postularunt, & eo quidem modo fecimus, quem Constitutiones Imperii, illarumque usus dictavere, ac singularis etiam observantia, qua communem Christianitatis Patrem Sedemque Apostolicam extra partium studia prosequimur, desiderare visus est: prout Cardinalis Grimani negotiationes complures, tum pro impetrando superfluo Pontificis assensu, tum ad remonstrandum auctoritatis Ecclesiasticæ, præpropere nimis ac perperam adhibitæ, abusum, non uno loco convincunt.

Observamus exempla in simili collectarum & onerum Ecclesiasticorum genere, sed modo agendi prorsus dispari cum hostibus nostris, ut communem Europæ libertatem infestantibus, & nullo favore dignis; quibus tamen a Romana Curia, vel consensus etiam sæpe contra fas ipsum præbetur subito, vel ita indulgetur conniveturque, ut animositas contraria, qua & Nos liberrime in conspectu totius mundi impetimur, & aperta nostra ac Imperii Jura passim verbis, typis, factisque impugnantur; jam pridem duriorem in nobis motum excitasset, nisi hunc innata bonitas Austriaca & alia momenta intuitu sanctæ Ecclesiæ mollivissent. Et vellemus adhuc ulterius longanimitatem nostram, etsi jam ab origine nostri Regiminis Cæsarei sat lacessitam, lubenter manifestam reddere, *si in omittendis nostrorum & Imperii Jurium defensionibus* longior mora permissa foret, possemusque erga *Deum* & posteros de illa recte excusari: nunc autem, cum in contrarium a Lege divina & humana, recta ratione, Gentium jure, & aliis justitiæ pietatisque principiis moneamur.

Hinc omnibus istis ac singulis innixi, necnon juratæ Capitulationis nostræ Constitutionumque Imperialium memores, adhibito Consiliariorum nostrorum arcanorum, totiusque Consilii nostri Imperialis Aulici scrutinio; consultis etiam extraneis præstantibus Theologis, Canonumque & Legum Civilium peritis, pro nostrorum atque Imperii Jurium tutela.

Declaramus supra insertam sic dictæ nullitatis Declarationem, inanem, irritam, & nullam, simulque Excommunicationem in ea expressam, aut si quæ alia hujusmodi prætenditur; aut prætendi potest, omnino pro invalida reputandam esse; eoque minus hanc subsistere, quo evidentius patet, ejusdem requisita (nimirum peccatum mortale, contumaciam in notabili errore, præviam personarum citationem, &c. defecisse, ac deficere, scriptumque Romanæ Curiæ, non ad defendendam hæreditatem Domini, sed ad Jura Imperialia super Ducatibus Parmæ ac Placentiæ porro usurpanda tendere.

Et cum juxta sanctorum Patrum Conciliorumque mentem, *non illis quibus, sed his a quibus injuste infliguntur, timendæ sint Censuræ*: nos Judici omnis carnis, cordiumque scrutari, omnipotenti *Deo*, sicut & cuilibet mortalium ab affectibus libero,

bero, discernendum atque æstimandum relinquimus quid oporteat de ploratu Cleri sentire, qui tunc aures obturatas habet, cum nostri ac sacri Romani Imperii hostes in Germanicis Italicisque Provinciis, immo in ipsis Pontificum Ditionibus, Ministros *Dei* & Ecclesiæ pro libitu opprimunt, crudeliterque discruciant; in Nos vero & Serenissimum ac Potentissimum Principem Dominum Carolum III. Hispaniarum Regem, ac adversus Neapolitanum Regnum, Sabaudiæque Ducem, tunc primum insurgit, cum Nobis & justæ causæ nostræ tam prospera affulsere sidera, ut ex hostilibus prævalidisque manibus sit cum aliis Italiæ oppressæ partibus Neapolis & Belgium prodigiose ereptum.

Ad perpetuam præterea rei memoriam, tenore præsentium declaramus, & efficacissime, quantum opus est, protestamur, nullum omnino Jus, & multo minus directum supremumque dominium in Parmam & Placentiam Sedi Romanæ a Nobis dimitti, neque dimitti posse; quin potius omnia & singula suprema dominia, quæ in Prædecessorum nostrorum nostrumque præjudicium usurpata sunt unquam, & adhuc usurpantur, quocumque etiam nomine appellentur, Nobis & sacro Romano Imperio firmiter reservamus & confirmamus omni meliori forma ac modo; cunctas possessiones illegitimas & prætensiones, exceptis iis quæ ex magnanimitate & munificentia Cæsarea in antedictam Sedem expressim translatæ sunt, annullando, abolendo & cassando, eoque magis pro nullis, injustis ac invalidis declarando, quo manifestius per se corruit, quidquid Imperatoriæ Majestati, clam palamve, auctoritate propria subtractum est, aut etiam ab Imperatore extra normam debitam alienari nequit.

Solemnissime pariter & speciatim Romanæ contradicimus Curiæ prætensam illam quoad Jura tertiorum bonave temporalia potestatem, quam Bullæ Pontificiæ exercere præsumunt, cum hæ, nec validæ hoc in genere, nec receptæ sint, quibuscumque insigniantur nominibus, & Nos Romanumque Imperium obligare non possint debeantve; neque facultatem nos ullam admittamus, aut tolerare possimus in sæpe fata Curia, quæ cassare vel annullare conetur ea quæ nos vi muneris auctoritatisque nostræ Cæsareæ disponimus ac ordinamus, nullatenus dubitantes, quin Conventus universi Imperii, ac omnes ejusdem Electores, Principes & Status, Vassallique ac Subditi, consilio nobis ac auxilio suo efficace, ubi opus fuerit & ordo rerum demandarit, sint actutum adstituri.

Iterato igitur, & deliberato animo, sanoque & maturo accedente consilio, atque ex plenitudine potestatis nostræ Cæsareæ, hisce publice *declaramus, contradicimus, abolemus, cassamus, & protestamur, ut supra, solemnissimo, quo potest fieri, pacto & modo, annullantes, & irritum injustumque decernentes,* quidquid in sæpius memorato superiore scripto quoad formam aut materiam in præjudicium nostrorum & sacri Romani Imperii Jurium, vel etiam contra *nostros Ministros, Commissarios; Milites, vel alios quoscumque*, exprimitur, aut intellectum videri potest.

Inhibemus quoque omnibus ac singulis Ecclesiasticis ac sæcularibus nostris & Imperii Vassallis, Ministris ac subditis, sive in terris Ecclesiæ, sive in Ducatibus Parmæ ac Placentiæ, sive alibi existentibus, sub gravissima nostra & Imperii indignatione, omnium bonorum confiscatione, corporalique pœna, ne quam rationem ejus, quod in adducto scripto continetur, in ulla re habeant: sed districte mandamus, ut nostris Jussibus & Ordinationibus constanter & debite pareant: dum vicissim protectionem nostram clementiamque Cæsaream fidelibus ac obedientibus impertiri non intermittemus, udorituri idcirco etiam modo debito Parmensem Ducem, ut nullum aliud dominium quam nostrum & dicti Hispaniarum Regis Fratris nostri charissimi, utpote legitimorum Ducatus Mediolanensis respective Dominorum & Possessorum, ratione Parmæ ac Placentiæ recognoscat, cum potissimum etiam abunde in propatulo sit, quod respondere Nobis de nostris & sacri Romani Imperii Juribus non immerito teneatur.

Rogamus denique omnipotentem ac justissimum *Deum*, ut ardentem omnibus & sincerum honestæ, fidæ ac perpetuæ pacis concordiæque amorem instillare, Nobismet autem largiri gratiam dignetur, qua continuo & fortiter, quæcumque ad nos & sacrum Imperium pertinent, tueri valeamus, cum submississima gratitudine totum id, quod Cæsaris est, divinæ Majestati acceptum ferentes, publicaque hac Declaratione, protestatione & reservatione repetita profitentes, circa temporalia Imperii bona & Jura, nihil alteri cuipiam, nisi quod expresso Prædecessorum nostrorum & Imperii consensu munitum est, atque in specie nullum dicti Imperii dominium temporale supremum legitime umquam competere, asseri, aut vindicari posse: iis omnibus ac singulis, quæ secus facta sunt aut reputantur, hisce pro nunc ut ex tunc, & pro tunc ut ex nunc, ac futuris æternum temporibus, quam fieri potest solemnissime, gravissime, firmissimeque contradicentes, vigore Diplomatis hujus manu nostra subscripti, & sigillo nostro Cæsareo muniti, quod dabatur in Civitate nostra Viennæ, die vigesima sexta mensis Junii anno Domini millesimo septingentesimo-octavo, Regnorum nostrorum, Romani decimo nono, Hungarici vigesimo primo, Bohemici vero quarto.

JOSEPHUS.

(L. S.)

Vr. Fridericus Carolus Comes de Schonborn.
Ad Mandatum sacræ Cæsareæ Majestatis proprium.
Franciscus VVinandus de Bertram.

V.

SENTENTIA

Sacræ Cæsareæ & Catholicæ Majestatis CAROLI VI.

Contra attentatum Nuntii Apostolici Coloniensis.

Sacra Cæsarea Majestas Dominus noster clementissimus

EX humillimis, quas sex de Facultate Juridica Coloniensi Doctores ac Professores sæculares, adversus reliquos sex Doctores Ecclesiasticos, ratione recursus ad Dominum, eo tum Nuntium Apostolicum, nunc Cardinalem Bussium, sumpti, exhibuerunt querelis, non sine indignatione intellexit, quem in modum, non obstante quod dicta Facultas, vel a primæ fundationis suæ principio, ita sit instituta, ut ex duodecim, quibus Collegium ejus Facultatis constat, sex solummodo Juribus publice tradendis Professores ordinarii eligantur, iidemque etiam a Magistratu Coloniensi salarium annuum ordinarium recipiant, necnon in subsidium a Cæsarea Majestate, id omne quod pro responsis juridicis, ut & Regalibus, pro jure sigillandi & expediendi solvitur, pro præcipuo relictum habeant. Reliqui vero sex Ecclesiastici, non Professores; sed simpliciter Doctores appellentur, & certis Præbendis primæ Gratiæ Facultati affixis, aliisque a Sede Apostolica tum Beneficiis Ecclesiasticis tum Præbendis secundæ ac tertiæ Gratiæ fruantur fruive possint, eoque intuitu sacros Canones doceant, relationibus autem transmissorum Actorum haud interesse, nec Sententias latas sigillare nec remittere queant, & proinde Decanatus Officii, utpote cujus potissima functio in hucusque adductis consistat, haudquaquam capaces sint: non ita pridem tamen postremo loco nominati sex Doctores Ecclesiastici, cum dictis Professoribus sæcularibus unam passim eamdemque sibi asseruerint æqualitatem, atque ad eumdem Decanatum primo apud Universitatem sese admitti prætenderint, & postquam ibi non fuissent exauditi, contra jus fasque, necnon Statutorum Juratorum Academicorum dispositionem, ad præfatum ejus temporis Dominum Nuntium Apostolicum ibidem recurrere præsumpserint, ab eoque prima vice Decretum Decanatus sequestratorium adversus paulo ante electum Decanum Doctorem Gasparum Josephum Huygen obtinuerint, postmodum vero impetraverint, ut prædictus Dominus Nuntius Apostolicus, appellatione desuper interposita haudquaquam attenta, repetitis mandatis inhibitoriis, eumdem Huygen impetere haud destiterit, sed ut concredita sibi sub juramento sigilla, annales, clavesque ad archivum Facultatis reponeret sub comminata 500. florenorum aureorum pœna jusserit, parvo etiam tempore interjecto, præ primis in eamdem condemnarit. Et cum executio illius Decreti pœnalis Magistratui Coloniensi demandata, speratum effectum haud sortiri videretur, *plane ad Excommunicationem progressus sit, eamdemque valvis ubique affigi curarit*: humillime supplicantes ut Justitiæ remediis ac rescriptis a Serenissimo Electore Palatino, qua S. R. Imperii interregni tempore Vicario, impetratis, Sua quoque Cæsarea Majestas, post Solium Imperiale consensum, inhærere, & Supplicantibus contra Sententias istas injustas a memorato Domino Nuntio latas, ex Juris Constitutionumque Imperialium præscripto subvenire clementissime dignaretur. Cum itaque ex circumstantiis in Supplica adductis & demonstratis abunde appareat, prædictum recursum incompetenter factum, non nisi ad collisionem supremarum Potestatum in Ecclesiasticis & Politicis tendere, & non exiguis incommodis & scandalis viam aperire: hinc altissime dicta Sua Sacra Cæsarea Majestas, iis omnibus a Consilio suo Imperiali Aulico sibi debite relatis, probeque atque accurate perpensis, non modo recursum illum a memoratis sex Doctoribus Ecclesiasticis ad sæpius dictum Dominum Nuntium Apostolicum hac in causa sumptum, severe, cumque indignatione exprobandum, sed & *Decreta ejusdem comminatoria & executiva, utpote ex se nulla & invalida, cassanda, annullanda, & abolenda jussit, prout ea omnia cassat, annullat, abolet, nullaque declarat*, ac insuper memoratorum sex Doctorum Ecclesiasticorum universos temporales reditus, in pœnam temerarii recursus, sequestrari jussit: de reliquo etiam iisdem serio districteque sub pœna amissionis voti activi, *præcipit & injungit, quod acta omnia coram dicto olim Domino Nuntio producta repetant, & una cum Decretis hujus*

causæ

causa inde emanatis retractari faciant, eaque se repetiisse ac retractari fecisse intra bimestre ab harum publicatione, proximo in Concilio Imperiali Aulico doceant; proindeque ab omni posthac ad Nuntium Apostolicum aut Judicem Ecclesiasticum recursu, in ejusmodi causis, abstineant; sin secus, comminata pœna, cum debito rigore contra ipsos ad executionem deducetur.

Signatum, sub S. C. M. Sigillo secreto Viennæ 31. Januarii 1713.

Frid. Carl. Comes de Schonborn.

(L.S.)

J. H. Hayeck de Waldstatten.

X.

DECRETUM ARCHIDUCIS LEOPOLDI

Circa immissionem in bona temporalia Ecclasiasticorum.

Au Parlement de Bourgogne à Dole.

LEOPOL DE GUILLAUME, &c.

T*Rès-cher & bien-amé. Nous avons écrit au Cardinal Trivulce aux fins par vous requises, & à l'Archevêque de Besançon,* afin qu'il tienne en estat & surceance l'execution de la Sentence d'excommunication *dont il seroit chargé par l'Auditeur General de la Chambre Apostolique pour autant que touche la poursuite indue d'Henry Otthevin; si avant qu'il ne cesse,* vous pourrez saisir son bien & les revenus de sa Prebende, *estant de vôtre ressort, même proceder à la vente d'iceux, comme aussi, en cas que le dit Archevêque persisteroit de ne vouloir surseoir la dite execution,* de proceder au saisissement des biens de son Evêché. *Et comme par vos lettres vous donnez à connoitre que le Procureur General du Roy auroit entrepris cette cause, & s'est fait playdoyant par devant le Juge de l'Eglise, nous vous dirons qu'ils s'en eût bien peu abstenir, afin que l'autorité de Sa Majesté & les Privileges de ces Pays ne soient mis en dispute pardevant le dit Juge.*

Atant, &c. de Bruxelles le 9. Octobre 1652. paraphé M. Vt. Signé, Leopol de Guillaume, *Contre-signé,* Robiano.

Ad Parlamentum Burgundiæ in Dole.

CHARISSIMI & dilectissimi, Leopoldus Guillelmus, scripsimus Cardinali Trivultio ad fines a vobis requisitos & Archiepiscopo Bisantino, ut in statu & dilatione teneat executionem Sententiæ excommunicationis sibi commissæ per Auditorem Generalem Cameræ Apostolicæ, quantum concernit indebitam prosecutionem Henrici Otthevin; si non desistat, poteritis occupare ejus bona & reditus Præbendæ, quæ sunt vestræ jurisdictionis, immo procedere ad illorum venditionem, sicut etiam casu quo Archiepiscopus non vellet differre dictam executionem, procedere ad occupationem bonorum ejus Episcopatus. Et cum per vestras litteras insinuatis quod Pro urator Generalis Regis suscepisset hanc causam, & litigaret coram Judice Ecclesiastico, dicemus quod ab hoc potuisset abstinere, ut aut auctoritas Suæ Majestatis & Privilegia harum Patriarum non trahantur in controversiam coram dicto Judice.

Bruxellis 9. Octobris 1652. Chirographum adjectum. M. Vt. Signatum, *Leopoldus Guillelmus*, Contra Signatum, *Robiano*.

Y.

SENTENTIA PARLAMENTI MECLINIENSIS

Contra Pastorem Fumacensem.

S*UR la Remontrance faite par le Conseiller Procureur General de Sa Majesté en son Grand Conseil, de ce que Charles de la Ramée Curé de Fumay, ensuite d'un contrat d'association passé avec plusieurs personnes pour tirer de la pierre d'ardoise, auroit apporté en la societé le très-fond de la maison Pastorale, grange, étables, jardin potager & verger abeutissant à l'Eglise du lieu; à quoy ceux du Magistrat & Communauté se seroient opposés, pretendant qu'on n'y pouvoit creuser sans exposer ladite maison, grange, étables, & jardins ainsi que l'Eglise même à un peril évident de bouleversement, & que d'ailleurs ce fonds & édifices apparriendroient à ladite Communauté, dont les Curés ne seroient que simples usagers; & quoy qu'il étoit du devoir dudit Curé au cas qu'il croyoit d'avoir quelque droit audit fond, ou qu'il pretendoit qu'on y pouvoit creuser & tires des ardoises sans risquer lesdites bâtimens & Eglise, de s'adresser sur ce sujets à Sa Majesté en son dit Grand Conseil, il est néanmoins qu'en mepris & vilipendence de ladite competence & jurisdiction supreme de Sa Majesté, ledit Curé se seroit avisé de traduire ceux dudit Magistrat & Communauté, premierement pardevant le Conseil Aulique de son Altesse Electorale de Treves à Coblence; en second lieu en la Ville de Liege pardevant trois Avocats etablis par Sadite Altesse Electorale pour Conseil & Juges d'appel de Fumay & Revin; & en troisiémé lieu pardevant le Baron de Rosen Archidiacre de Famenne (a) Juge également incompetent, & qui n'a aucune Jurisdiction audit Fumay; que ce nonobstant ledit Archidiacre n'auroit pas laissé de porter d'abord son Decret du 25. Avril 1717. par lequel il ordonne auxdits du Magistrat de laisser creuser par ledit Curé le très-fond de ladite maison, grange, &c. pour en tirer la pierre d'ardoise & autres materiaux existans sur iceux, à peine d'excommunication; ensuite de quoy ceux dudit Magistrat se sont trouvé insinues du Monitoire à la requête de Jean François du Fresne se qualifiant Procureur Fiscal dudit Archidiacre, portant ordonnance de se conformer dans sept jours audit Decret; si non, qu'il seroit procedé aux peines comminées par icelny: duquel Decret & Monitoire Jean Dominique Caitlet lors Bourgurmaitre, & lesdits du Magistrat en auroient appellé comme d'abus, & se seroient addressé audit Grand Conseil par Requête du 17. Septembre de ladite année, sur laquelle auroit été appointé, qu'elle seroit montrée audit Curé; cependant défense à luy de poursui-*

(a) Famensis tractatus, quem Galli vocant *Famine*.

FACTA expositione per Consiliarium Procuratorem Generalem Suæ Majestatis in Supremo Consilio, quod Carolus de la Ramée Pastor Fumacensis post contractum associationis habitum cum multis personis ad extrahendum lapidem tegularem, contulisset in societatem fundum domus Pastoralis, horreum, stabula, hortum olitorium & seminarium arborum, adjacentium Ecclesiæ loci, cui rei Magistratus & communitas se opposuissent, prætendentes quod non posset ibi excavari absque quod domus, horreum, stabula & horti exponerentur periculo evidenti ruinæ subsecuturæ, & quod aliunde fundus ille & ædificia pertinerent ad dictam communitatem, quorum Pastores tantum essent simplices usurarii, & quamvis deberet dictus Pastor casu quo crederet se habere jus in dicto fundo, & prætenderet posse excavari & extrahi tegulas sine periculo dictorum ædificiorum & Ecclesiæ, desuper recurrere ad suam Majestatem in suo Supremo Consilio, tamen in vilipendium dictæ competentiæ & jurisdictionis Suæ Majestatis dictus Pastor tentasset ducere Magistratum & communitatem primo coram Consilio Aulico suæ Celsitudinis Electoralis Trevirensis Confluentiam, secundo Leodium coram tribus Advocatis constitutis a dicta Sua Celsitudine Electorali pro Consilio & Judicibus appellationis de Fumay & Revin, & tertio coram Barone de Rosen Archidiacono Famenensi pariter Judice incompetenti, & qui nullam plane habet jurisdictionem in dicto Fumay; & quod hoc non obstante dictus Archidiaconus suum tulisset Decretum 24. Aprilis 1717. per quod mandato dicto Magistratui, ut permittat extrahi per dictum Pastorem tegulas, & excavari fundum dictæ domus & horrei sub pœna excommunicationis; post quod Magistratui insinuatum est monitorium ad requisitionem Joannis Francisci du Fresne se qualificantis ut Procuratorem dicti Archidiaconi, mandans ut se conformaret spatio septem dierum dicto Decreto, nisi vellet procedi ad pœnas ibidem comminatas: a quo Decreto & monitorio Joannes Dominicus Caillet tum Consul & Magistratus appellassent sicut ab abusu, & recurrissent ad dictum Supremum Consilium per Supplicam de 17. Septembris dicti anni, super qua decretum est ut ostenderetur dicto Pastori; interim ei prohibitio facta ne prosequeretur modum procedendi intentatum, tum coram Consiliariis constitutis ab Electore Trevirensi, tum coram Barone de Rosena Archidiacono Faminiæ, mandans dicto Pastori ut curaret cessare Decreta & comminationes excommunicationis & Litteras Monitoriales decretas per dictum Archidiaconum, cum inhibitio-

ſione illis utendi ſub pœna occupationis ejus bonorum temporalium & ulterioris demonſtrationis ipſius ſumptibus, ſicuti in judicio inveniretur convenire, & Litteræ ſcriberentur dicto Archidiacono juxta originalia, in cujus citationis conformitatem ſcriptæ fuiſſent dicto Archidiacono, per quas monetur de ſua incompetentia: cæterum quod eadem citatio debite fuiſſet inſinuata dicto Paſtori, cui bonum tum temporis viſum parere, uſque adeo ut deſerens perſecutionem a ſe male & incompetenter intentatam coram dicto Archidiacono, ſe contuliſſet ad dictum Supremum Conſilium, & ibidem obtinuiſſet Litteras manutenentiæ, quas cum curaſſet executioni mandari & inſinuari dicto Magiſtratui & Communitati, proceſſus eſſet deſuper motus inter partes, & tamdiu litigatum, ut per Sententiam interlocutoriam de 11. Martii 1719. cum fuiſſent partes declaratæ contrariæ in facto, dictus Paſtor feciſſet ſuas probationes coram Conſiliario Eccleſiaſtico de Coriache, & Magiſtratus ac communitas ſuas contra probationes, ita ut per renunciationem probationibus ulterioribus & exhibitionem reſpectivam ſcriptorum, replicarum, contradictionum & ſalvationum cauſa eſſet depoſita ad ferendam Sententiam diffinitivam, & quamvis non eſſet licitum dicto Paſtori in præjudicium illius conteſtationis & litiſpendentiæ formatis ab illo introductæ coram noſtro dicto Conſilio, denuo recurrere ad alios Judices extraneos, tamen per inauditam prævaricationem præſumpſiſſet reſumere cauſam inceptam coram dicto Archidiacono, ubi rem eo exceſſus deduxiſſet, ut non obſtantibus actibus proteſtationis & reiteratæ monitionis incompetentiæ & litiſpendentiæ tam ipſi quam dicto Archidiacono ex parte Magiſtratus dictus Archidiaconus ad proſecutionem dicti Paſtoris tuliſſet Decretum excommunicationis ad onus Magiſtratus, quam idem Paſtor præſumpſiſſet ex ſuggeſtu publicare tempore ſummi Sacri Parochialis Dominicalis de Paſſione 22. Martii ultimi in ſummum ſcandalum totius communitatis; non eſſet opus notare quantum hæc prætenſa excommunicatio lata in præjudicium litiſpendentiæ contra Magiſtratum functum officio ſuo, vi cujus tendatur impedire ne aliquid fieret in præjudicium publici, eſſet irregularis, ex omni capite nulla & contraria Legibus fundamentalibus harum Patriarum, quæ prohibent Judicibus Eccleſiaſticis ne procedant per Cenſuras contra Magiſtratus & Officiarios Juſtitiæ ob prætenſos exceſſus commiſſos in ſuo Officio, ſed mandant ut recurrant ad ſuam Majeſtatem, ut ibi corrigantur; ita ut exponens non poſſet hæc prætenſa Monitoria & Excommunicationem aliter inſpicere quam attentatum formale contra Juriſdictionem temporalem, viam facti & perturbationem quietis publicæ: quapropter ad obviandum ſequelis periculoſis quæ inde poſſent reſultare, requiſierit ut Curia declararet dicta prætenſa Monitoria, Excommunicationem & omnia inde ſecuta, nulla, abuſiva & injurioſa juribus Juriſdictionis ſupremæ ſuæ Majeſtatis, ejus Magiſtratuum & Vaſſallorum; mandaret conſequenter dicto Archidiacono & dicto Paſtori, & omnibus ad quos pertinebat, illa prompte caſſare & annullare, & donec conſtaret quod hæc præſtitiſſent occupationem eorum bonorum temporalium, & ulterius concederent exponenti ad onus dicti Paſtoris pro exceſſibus & attentatis ab ipſo commiſſis talem proviſionem Juſtitiæ quam Curia ad rem facere comperiret.

ſuivre les procedures intentées tant pardevant les Conſeillers établis par Son Alteſſe Electorale de Treves, que pardevant le Baron de Roſen Archidiacre de Famenne; ordonnant au même Curé de faire ceſſer les Decrets & commination d'Excommunication & Lettres Monitoires decernées par ledit Archidiacre, avec interdiction de s'en ſervir à peine de ſaiſiſſement de ſon temporel & d'ulterieure demonſtration à ſa charge, comme en Juſtice ſeroit trouvé convenir, & que Lettres ſeroient écrites audit Archidiacre ſelon la minute, en conformité duquel appointement leſdites Lettres auroient été effectivement écrites audit Archidiacre, par leſquelles on l'avertit de ſon incompetence: qu'au reſte le même appointement auroit été duement inſinué audit Curé, auquel il auroit trouvé à propos de deferer entierement pourlors, ſi avant qu'abandonnant la pourſuite par luy mal & incompetemment intentée pardevant ledit Archidiacre, il ſe ſeroit addreſſé audit Grand Conſeil, & y auroit obtenu Lettres de maintenue, leſquelles aiant fait exploiter auxdits Magiſtrat & Communauté, procès s'y ſeroit mû entre parties, auquel ſi avant auroit été procedé que par Sentence Interlocutoire du 11. Mars 1719. icelles aiant eté déclarées contraires en fait, ledit Curé auroit fait ſes preuves pardevant le Conſeiller Eccleſiaſtique de Coriache, & ceux du Magiſtrat & Communauté leurs contrepreuves, de ſorte que par renonciation a preuves ulterieures, & par exhibition reſpective des écrits de reproches, contredit & ſalvations, la cauſe ſeroit diſpoſée a y être fait droit diffinitivement, & quoy qu'il ne ſeroit permis audit Curé en préjudice de cette conteſtation & litiſpendence formelle par lui introduite pardevant notredit Grand Conſeil de racourir derechef a des autres Juges étrangers, il ſeroit cependant que par une prévarication inouie, il ſe ſeroit préſumé de reprendre les erremens de la cauſe qu'il avoit ci-devant commencée pardevant ledit Archidiacre, là où il auroit pouſſé les choſes a un tel point d'excès, que malgré les actes de proteſtation & d'advertence reiterées, inſinuées tant a luy qu'audit Archidiacre de ladite litiſpendence & incompetence, ledit Archidiacre a la pourſuite dudit Curé ſe ſeroit avancé de porter Decret d'excommunication a charge de ceux dudit Magiſtrat, lequel le même Curé ſe ſeroit préſumé de publier au Prône de la grande Meſſe Paroiſſiale du Dimanche de la Paſſion 22. du mois de Mars dernier au grand ſcandale de toute la Communauté; qu'il n'étoit pas beſoin de faire remarquer combien cette prétendue excommunication portée en préjudice de la dite litiſpendence contre un Magiſtrat qui s'étoit acquité des obligations de ſon Office, qui l'engageoit a empêcher que rien ne fût fait en préjudice du public, étoit irréguliere, nulle de tous chefs, & contraire aux loix fondamentales de ces Pays, qui défendent aux Juges Eccleſiaſtiques de proceder par des Cenſures contre des Magiſtrats & Officiers de Juſtice pour des prétendus excès commis au fait de leurs Offices, mais leur ordonnent de recourir a Sa Majeſté, afin de les corriger en quoi il auroit failli; de ſorte que le Remontrant ne pouvoit enviſager ces pretendues monitoires & excommunication enſuivie, que pour une empriſe & attentat formel ſur la Juriſdiction temporelle, une voye de fait & trouble du repos public; cauſe que pour prevenir les ſuites dangereuſes qui en pourroient reſulter, il a requis que la Cour fût ſervie de declarer leſdits prétendues monitoires, excommunication & tout ce qui eſt enſuivi, nulles, abuſives, tortionnaires & injurieuſes aux droits & Juriſdiction ſuprême de Sa Majeſté, de ſes Magiſtrats & Vaſſaux, d'ordonner en conſequence tant audit Archidiacre, qu'audit Curé & a tous autres qu'il appartiendra, de les caſſer promptement & les mettre a néant, & juſques a ce qu'ils auront fait conſter de l'avoir ainſi effectué, ſaiſiſſement de leurs bien temporels, & d'accorder au ſurplus au Remontrant a charge dudit Curé pour les excès & attentats par luy commis telle proviſion de Juſtice que la Cour trouveroit au cas appartenir.

QUIBUS omnibus conſideratis, relatione facta & Cameris congregatis, Curia declarat Monitoriales & Decretum excommunicationis de 12. Novemb. 1721. hic mentionata & omnia inde ſecuta, nulla, nullius valoris, incompetenter decreta, attentatoria contra Juriſdictionem Suæ Majeſtatis, & contraria Legibus fundamentalibus hujus Patriæ; fit prohibitio Domino Carolo de la Ramee Paſtori Fumacenſi ne illis utatur ſub pœna quingentorum Imperialium pro mulcta; ordinat ut illa curet retractari intra menſem, & probet Conſiliariis Fiſcalibus quod ita præſtiterit intra dictum terminum, ſub pœna ulterioris proviſionis; mandat ut illud legatur publicetur & affigatur Fumaci vel a Fumai & Revin; annuit remonſtranti Litteras citationis perſonalis ad onus dicti Paſtoris cum clauſula annotationis & occupationis ejus bonorum temporalium. Actum Mechliniæ 19. Septembris 1722. Signatum *A. P. VAN-ERTBORN.*

LE tout quoy conſideré, & rapport fait, les Chambres aſſemblées, la Cour déclare les Lettres monitoires & Decret d'excommunication du 12. Novembre 1721. cy mentionnées, & tout ce qui eſt enſuivi, nulles & de nulle valeur, incompetemment décernées, attentatoires a la Juriſdiction de Sa Majeſté, & contraires aux loix fondamentales de ces Pays. Fait défence a Maître Charles de la Ramée Curé de Fumay, de s'en ſervir ou prévaloir a peine de cinq cens écus d'amende: luy ordonne de les faire retracter endeans le mois, & de faire conſter aux Conſeillers Fiſcaux de l'avoir ainſi effectué pendant ledit terme, a peine d'ulterieure proviſion: ordonne que cette ſoit lue, publiée & affichée audit Fumay & Revin; accorde au Remontrant Lettres d'adjournement perſonnel, a charge dudit Curé avec clauſe d'annotation & ſaiſſement de ſon temporel. Fait a Malines le 19. de Septembre 1722. Signé, A. P. VAN ERTBORN.

Z.

ARREST DE LA COUR

Contre certaines Monitions & Censures emanees de Cour de Rome 1502.

Extrait des Registres du Parlement.

VEU par la Cour les deux défauts obtenus en icelle par M. François Charmelue Prestre, Maistre és Arts, Docteur Regent en Medicine en l'Université de Paris, soit disant Chanoine prébendé en l'Eglise Collégiale S. Omer au Diocese de Therouenne, appellant de certaines Monitions, Censures, & fulminations émanées de Cour de Rome, ou d'aucuns Juges deleguez du Pape, au préjudice & contre les saincts Decrets de Basle, Pragmatique Sanction, Ordonnances Royaux, Privileges & libertez de l'Eglise Gallicane, à l'encontre de M. Jean du Quesne aussi Prestre, impetrant d'icelles Monitions, Censures, & fulminations, & de M. François Cocy Prestre, porteur, & executeur d'icelles, & entremetteur des affaires dudit du Quesne, intimez & defaillans, & tout ce qui a êté mis & produit pardevers ladite Cour par iceluy demendeur, & tout consideré: il sera dit que lesdits deux défauts ont esté bien & duement donnez, obtenus, & entretenus, & que au moyen & par vertu d'iceux ladite Cour a adjugé & adjuge audit demandeur tel profit, c'est à sçavoir que la Cour a declaré & declare qu'il a esté mal fait, probedé & fulminé, executé, admonesté, & inhibé par ledit Cocy, & autres executeurs desdites Bulles, Censures, & provisions de Cour de Rome, & bien appellé par ledit Appellant, & condamne lesdits intimez & defaillans à faire casser, cesser, revoquer & annuller lesdites Censures, Monitions & fulminations, & tout ce qui s'en est ensuivy, & faire bailler l'absolution à leus propres cousts & despens, tant audit Appellant, qu'au Deyen, Prevost, Chanoines, & Chapitre de ladite Eglise saint Omer, & tous autres qu'il appartiendra, & qui pourroient estre compris lesdites monitions, fulminations & Censures, & d'en certifier ladite Cour dedans le lendemain de la saint Martin d'hyver prochainement venant, & aussi à laisser jouyr & user ledit Charmelue Appellant desdites Chanoinie & Prebende, fruicts & revenus d'icelles, selon la Sentence de maintenue par luy obtenue contre ledit du Quesne le vingt-neuviéme Avril l'an mil cinq cent, & outre faict la Cour defenses ausdits Prevost, Doyen, Chanoines & Chapitre, de non obtemperer ausdites Censures & fulminations, & de ne cesser le divin service souls ou au moyen d'icelles, & neanmoins la Cour lesdite defaillans ès despen desdits defants, la taxation d'iceux reservée pardevers elle. Fait en Parlement le vingt-septiéme Aoust mil cinquecent deux.

ARRESTUM CURIÆ

Contra certas Monitoriales & Censuras emanatas ex Curia Romana 1502.

Extractum ex Registris Parlamenti.

VIsis per Curiam duobus defectibus obtentis in illis per Dominum Franciscum Charmolue Presbyterum, Magistrum Artium, Doctorem Regentem in Medicina in Universitate Parisiensi, se dicentem Canonicum præbendatum in Ecclesia Collegiata sancti Ormari in Diœcesi Therouennensi appellentem a quibusdam monitorialibus, Censuris & fulminationibus emanatis a Curia Romana, vel a quibusdam Judicibus delegatis a Pontifice in præjudicium & contra Decreta sacra Basileensia, Pragmaticam sanctionem, Ordinationes Regias, Privilegia & libertates Ecclesiæ Gallicanæ, contra Dominum Joannem etiam Presbyterum impetrantem illarum monitorialium, censurarum & fulminationum, & Franciscum Cocy illarum latorem & executorem, & compositorem negotiorum dicti du Quesne intimatos, visis omnibus quæ producta sunt in dicta Curia per eumdem actorem, & omnibus consideratis; dicetur quod dicti duo defectus debite dati, obtenti & defensi fuerint, & quod virtute illorum dicta Curia adjudicavit, & adjudicat dicto actori tale commodum, nempe quod Curia declararit & declaret quod male factum sit, processum & fulminatum executioni mandatum, admonitum & inhibitum per dictum Cocy & alios executores dictarum Bullarum, Censurarum & Provisinum Curiæ Romanæ, & bene appellatum per dictum appellantem, & condemnat dictos intimatos & deficientes, ut curent cassari, cessare, revocari & annullari dictas censuras, monitiones & fulminationes & omne quod est inde secutum, & curent dari absolutionem propriis sumptibus, tam dicto appellanti quam Decano, Præposito, Canonicis & Capitulo dictæ Ecclesiæ sancti Ormari, & omnibus ad quos pertinebit, qui possent comprehendi in dictis monitorialibus & Censuris, & certiorem faciant dictam Curiam intra diem posteram sancti Martini hyemis proximæ, & ut permittant dictum Canonicum appellantem uti & frui Canonicatu & Præbenda, & illorum fructibus & reditibus juxta Sententiam manutenentiæ per ipsum obtentam contra dictum du Queine 29. Aprilis 1500. & ulterius Curia inhibet dictis Præposito, Decano, Canonicis & Capitulo, ne obtemperent censuris & fulminationibus, & mandat ut servitium divinum vigore illarum non intermittant: condemnat Curia dictos deficientes in expensas illorum defectuum, taxatione reservata Curiæ. Factum in Parlamento 27. Augusti 1502.

AA.

ARREST DE LA COUR

Pour la cassation de certaines Censures.

AUjourd'huy M. Roger Barme Advocat du Roy, a en la presence de Frere Guillaume Paris Confesseur du Roy, recité à la Cour les procedures touchant l'Arrest de la reformation du Prieuré de Poissy, les contraventions faites par le General de l'Ordre des Jacobins, & autres Freres de la Congregation d'Hollande, mesmement les Brefs & Censures promulguées par ledit General, baillées à executer par Frere Adrien de Nully Religieux dudit Ordre, à present prisonnier au Convent des Chartreux par Ordonnance de la Cour. Et ce fait, a dit qu'entant que touche la revocation de Charonnelle Provincial de France, la Cour n'y a point de regard, attendu l'appellation dudit Charonnelle; & aussi que la Cour a pû voir qu'elle estoit faite in odium *des procès pendans ceant, & arrests donnez par la Cour: mais toutefois Charonnelle a releve & obtenu son Rescript à Juges* ad partes, *& à cette cause n'en parle plus. Mais quant aux Censures qui sont scandaleuses, & faites pour empescher l'Arrest de la Cour de ceans, supposé que Frere Adrien qui les a fait executer,* non fuisset in dolo aut culpa, tamen quia aliter Curia non potest suam jurisdictionem exercere, *dit que iceluy Frere Adrien doit demeurer prisonnier, jusques à ce qu'il ait fait casser, revoquer, & annuller lesdites Censures, & en certifier la Cour, & ainsi le requiert; & neanmoins, attendu l'offre fait par ledit Confesseur, par laquelle il promet faire casser lesdites Censures purement & simplement, & apporter absolution,* quatenus opus esset, *ne veut empescher qu'en faisant ladite promesse par ledit Confesseur, que la Cour luy donne un delay d'apporter lesdites cassation & absolution, & cependant élargir ledit de Nully parmy cette Ville de Paris seulement, auquel jour ledit Confesseur apportera en ladite Cour lesdites cassation & absolution, ou en defaut de ce, rendra ledit de Nully prisonnier en la Conciergerie, ou s'y rendra luy-mesme. A quoy ledit Frere Guillaume Paris Confesseur a dit qu'il promet apporter devers la Cour, dedans tel delay qu'il luy plaira donner, cassation pure & simple desditees Cnsures, & absolution,* quatenus opus est, *de nostre sainct Pere le Pape, ou dudit General, ou a de faut de ce, se rendre prisonnier ou ledit de Nully en la Conciergerie, & à ce s'est soubmis & soubmet. Sur quoy le*

DECRETUM CURIÆ

Pro cassatione quarumdam Censurarum.

HODIE Dominus Rogerus Barme Advocatus Regius, in præsentia Fratris Guillhelmi Paris Confessarii Regii, recitavit in Curia processus concernentes decretum reformationis Prioratus de Poissy, & contraventiones factas per Generalem Ordinis Dominicanorum & aliorum Fratrum Congregationis Hollandiæ, pariter Brevia & Censuras promulgatas per dictum Generalem, traditas pro exercitione facienda Fratri Hadriano Nully Religioso dicti Ordinis, nunc captivo in Conventu Carthusianorum ex mandato Curiæ, & hoc facto, dixit quod quantum ad revocationem de Charonelle Provincialis Galliæ, Curia id non attenderet, propter appellationem de Charonelle, & etiam quod Curia potuerit videre esse factam in odium processuum nunc pendentium, & Decretorum datorum a Curia: sed tamen Charonelle obtinuit suum rescriptum ad Judices ad partes, & illa de causa illius non amplius loquitur: sed quantum ad Censuras quæ sunt scandalosæ, & factæ ad impediendum Decretum Curiæ pro nunc, supposito quod Frater Hadrianus qui curavit executioni mandari, *non fuisset in dolo aut culpa, tamen quia aliter Curia non potest jurisdictionem exercere*, dicit quod idem Frater Hadrianus debeat manere in carcere, donec curaverit cassari, revocari, & annullari dictas Censuras, & illius rei certiorem reddere Curiam, & ita requirit, & non obstante oblatione facta per dictum Confessarium, qua promittit se curarurum cassari dictas Censuras pure & simpliciter, & afferre velle absolutionem quatenus opus esset, non vult impedire quominus dicta promissione a dicto Confessario, Curia det moras ad deferendas dictas cassationem & absolutionem, & interim relaxetur dictus de Nully per hanc Civitatem Parisiensem tantum, qua die Confessarius afferet dictæ Curiæ dictas cassationem & absolutionem, vel defectu illius reddet dictum de Nully captivum in carcere, vel ille seipsum illuc conferet. Ad hoc Frater Guillelmus Paris Confessarius dixit quod promittere se allaturum Curiæ intra talem terminum quem dare placuerit, cassationem puram & simplicem dictarum censurarum, & absolutionem quatenus opus est, vel a Sanctissimo vel a dicto Generali, vel illius defectu reddere ca-

ptivum dictum de Nully in carcere ; & ad hoc se submisit & submittit. Desuper facta deliberatione, Curia dedit & dat dilationem seu moram dicto Paris Confessario ad curandum fieri dictam cassationem pure & simpliciter, & absolutionem quantum opus esset, a Sanctissimo vel a dicto Generali, & certificandam Curiam debite, usque ad postridie S. Andreæ proxime venturum, alias & defectu hujus die ipsa elapsa dictus de Nully erit captivus in carcere, vel ipsemet ad carcerem se conferet, quo facto Curia relaxavit & relaxat dictum de Nully per Civitatem Parisiensem hic usque ad dictam diem.

matiere mise en deliberation, la Cour a donné & donne delay audit Paris Confesseur de faire faire ladite cassation purement & simplement, & absolution, si quid opus esset, *du Pape ou dudit General, & en certifier la Cour duement, jusques au lendemain de la sainct André prochain venant;* alias *& à defaut de ce, ledit jour passé, sera ledit de Nully prisonnier en la Conciergerie du Palais, ou s'y rendra luy-mesme; & parmy ce, la Cour a élargit & elargit ledit de Nully parmy cette Ville de Paris jusques audit jour seulement.*

BB.

ARRESTUM PARLAMENTI BURDIGALENSIS

Contra attentatum Archiepiscopi.

Extractum ex Registris Parlamenti.

VISA per Curiam Supplica sibi oblata a Syndico & incolis Urbis sancti Macarii, Stephano Fontebride, Godefrido Bouyer, Stephano d'Arbis, Joanne Belloc, Philiberto Peningault Apparitore Regio, continente quod per Decretum de 4. hujus mensis Curia declarasset quod male, nulliter & abusive esset processum in citatione & excommunicatione decreta per Dominum Archiepiscopum Burdigalensem contra dictos Juratos & Peningault, pariter in interdicto Parochiæ sancti Macarii, [illegible] ut intra triduum dictus Dominus Archiepiscopus [illegible] Vicarii Generales cassarent, revoca[illegible] dictæ citationis, dictum interdictum & excommunicationem, alias defectu hujus, termino elapso, ad illud cogerentur per occupationem eorum bonorum temporalium, & quamvis ter[illegible] expirarit, tamen ad monitionem illis factam Dominus Petrus Caron declaravit quod non vellet obtemperare, ideo requirunt ut dignetur Curia committere aliam personam Ecclesiasticam in dignitate constitutam ad reponendum Venerabile Sacramentum in altari Parochiali sancti Martini, & declarandum dictam citationem, interdictum & excommunicationem nullas & abusivas, & injungere Domino Stephano Gay Vicario perpetuo dicti altaris S. Martini, ut continuet & celebret servitium divinum sicut faciebat ante dictum nullum interdictum ; & quod ad hoc faciendum cogetur per occupationem suorum bonorum temporalium, & omnibus fiat notorium dictam citationem, interdictum & excommunicationem fuisse & esse declaratas nullas & abusivas, per dictum Decretum mandatur ut publicetur sonitu & clangore tubæ, per compita & plateas ordinarias sancti Macarii, & executioni tradetur vi simplicis (dictum); ad hos fines, injungetur omnibus ut auxilium & manum fortem præstent : hæc Supplica monstretur Procuratori Generali Regis, qui requireret quod quia tantum agitur de scandalo interrumpendo, ut ordinaretur ne aliquis timeret excommunicationem de qua est quæstio, quod Decretum declarans abusum & nullitatem illius publicetur in omnibus plateis sancti Macarii, & aliis locis solitis, & exercitium divinum restituatur & continuetur in altari Parochiali ejusdem Civitatis sicut fiebat ante interdictum, & injungatur Vicario perpetuo ut hoc faciat, & sepeliat mortuos in cœmeterio consueto, ad quod faciendum cogatur per occupationem suorum temporalium; pariter Officiariis S. Macarii & omnibus aliis cujuscumque status & conditionis, ut præstent manum executioni Decreti, sub pœna responsionis proprio & privato nomine, & nihilominus dictus Dominus Archiepiscopus debeat satisfacere Arresto antea dato, usque adeo ut temporalia ipsorum debeant occupari & manere sub manu Regia, Signatum, DE LA VIE. Viso etiam dicto Arresto dictæ diei quartæ currentis mensis cum Declaratione & responso dicti Caron Vicarii Generalis de 5. ejusdem mensis, simul actu citationis factæ dicto Domino Archiepiscopo de prima currentis, dictum est quod Curia ordinarit & ordinet, ut Archiepiscopus Burdigalensis & ejus Vicarii Generales satisfaciant Decreto de dicta 4. hujus mensis sub pœnis ab eodem latis, interim quod dictus Vicarius perpetuus sit facturus functiones Pastorales in dicto Oppido S. Macarii & altari Parochiali S. Martini Ecclesiæ S. Salvatoris, ad quod faciendum obligabitur per occupationem suorum temporalium & aliter, prout conveniet ; permisit & permittit dictis actoribus ut curent publicari & affigi præsens Decretum simul cum Decreto dictæ 4. hujus mensis per omnia loca & plateas dictæ Civitatis S. Macarii; injungit omnibus Officariis ut præstent auxilium & manum executioni dictorum Decretorum, quæ executioni mandabuntur vigore contentorum in illis, absque quod accipiant aliam commissionem in forma circa materiam de qua est quæstio. Pronuntiatum Burdigalis in Parlamento, 11. Aprilis 1645.

ARREST DU PARLEMENT DE BOURDEAUX

Contre l'attentant de l'Archeveque.

Extraict des Registres de Parlement.

VEU par la Cour la Requeste à elle presentée par le Syndic & habitans de la Ville de saint Macaire, Estienne Fontebride, Geoffroy Bouyer, Estienne d'Arbis, & Jean Belloc de la dite Ville à present Jurats, & Philibert Peningault Sergent Royal, contenant que par Arrest du 4. de ce mois, la Cour auroit declaré qu'il avoit esté mal, nullement & abusivement procedé en la citation & excommunication decernée par Monsieur l'Archevêque de Bourdeaux contre lesdit Jurats & Peningault; ensemble en l'interdit de la Paroisse dudit sainct Macaire, & ordonné que dans trois jours ledit Sieur Archevesque, ou en son absence ses Vicaires Generaux casseroient, revoqueroient, & annulleroient le mandement de la dite citation, ledit interdit & excommunication; autrement, à faute de ce faire, le delay passé, y seroient contraints par saisie de leur temporel, & bien que ledit delay soit expiré, neanmoins à la signification qui leur en a esté faite, Maistre Pierre Caron a declaré n'y vouloir obeyr, à tant requerent qu'il plaise à ladite Cour commettre autre personne Ecclésiastique constituée en dignité, pour remettre le S. Sacrement à l'Autel Paroissial de S. Martin, & declarer ladite citation, interdit & excommunication nulles & abusives, & enjoindre à Maistre Estienne Gay Vicaire perpetuel dudit Autel S. Martin d'y continuer & celebrer le Service divin, comme il faisoit avant ledit nul interdit, & qu'à ce faire il sera contraint par saisie de son temporel, & afin qu'il soit notoire à tous, que ladite citation, interdit & excommunication sont & ont esté declarez nuls & abusifs par ledit Arrest, ordonner qu'il sera publié à son de trompe par les carrefours ordinaires dudit S. Macaire, & sera executé en vertu du simple dictum; à ces fins, enjoindre à toutes personnes d'y prester main forte. Ladite Requeste appointee, soit monstree au Procureur General du Roy, lequel auroit requis, attendu qu'il ne s'agit que de faire cesser le scandale, estre ordonné aux fins que personne n'aye à craindre l'excommunication dont est question, que l'Arrest portant declaration de l'abus & nullité d'icelle sera publie ès carrefours dudit saint Macaire, & autres lieux accoustumez, & que l'exercice divin sera restably & continué à l'Autel Paroissial de la même Ville, comme il etoit auparavant l'interdit, & enjoint au Vicaire perpetuel de ce faire, & ensevelir les morts dans le cimetiere accoustumé; à quoy faire il soit contraint par saisie de son temporel: ensemble aux Officiers Jurats de sainct Macaire, & toutes autres personnes de quelque qualité & condition qu'elles soient, de tenir la main à l'execution de l'Arrest qui interviendra, à peine d'en repondre en leur propre & privé nom, & neanmoins, que ledit Sieur Archevêque & ses Vicaires Generaux satisferont à l'Arrest cy-devant donné, & jusques à ce, que leur temporel sera saisi, & demeurera sous la main du Roy. Signé, DE LA VIE. Veu aussi ledit Arrest dudit jour quatriesme du present mois, avec la signification & reponse dudit Caron Vicaire General du cinquiésme du mesme mois, ensemble veu acte de sommation faite audit Sieur Archevêque du premier au present mois, Dict a esté que la Cour a ordonné & ordonne, par que tout le jour l'Archevêque de Bourdeaux ou ses Vicaires Generaux satisferont à l'Arrest dudit jour quatriesme de ce mois, sur les peine par iceluy, cependant que ledit Vicaire perpetuel fera les fonctions Curiales audit sainct Macaire, & Autel Paroissial saint Martin de l'Eglise saint Sauveur, à quoy faire il sera contraint par saisie de son temporel & autrement, ainsi qu'il appartiendra. A permis & permet ausdits demandeurs de faire publier & afficher le present Arrest, & celuy dudit jour 4. de ce mois par tous les cantons & carrefours de ladite Ville de saint Macaire; enjoint à tous les Officiers de tenir la main a l'execution desdits Arrests, lesquels seront executez en vertu des dictums d'iceux, sans lever autre commission en forme, attendu la matiere dont est question: Prononcé à Bourdeaux en Parlement, le onziéme Avril mil six cent quarante cinq.

ACTA

ACTA

Judicii possessorii & Regiæ protectionis Supremæ Curiæ Montensis, in causa R. P. Joannis Renon Pastoris Braniæ-Comitis.

SENTENTIA MANUTENENTIÆ SUPREMÆ CURIÆ MONTENSIS,

Inter Castellanum, Mayerum, Scabinos ac Communitatem Oppidi Braniæ-Comitis, & Patrem Joannem Renon Pastorem loci, junctos Capitulo sanctæ VValtrudis Montibus Hannoniæ Supplicantes: & Patres Ludovicum Gravvez aliosque Oratorii dicti loci Intimatos.

Du 6. Août 1697.

R*euen les Procès des Chastelain, Mayeur, Echevins, & Communauté de la Ville de Braine-le-Comte, & Pere Jean Renon Pasteur du lieu, adjoints du Chapitre, de sainte Vaudru à Mons complaindans, du 11. Mars dernier, & concluants qu'il soit declaré que le pretendu changement de Curé ne s'est pû faire, ni l'union de la maison de la Congregation des PP. de l'Oratoire de laditte Ville de l'Institut de S. Philippe de Nery a celui du Cardinal de Berulle, & qu'en consequence* ledit P. Renon soit mainteñu dans la possession de la Cure *contre les PP. Louis Gravvez & autres de l'Oratoire dudit lieu intimez, avec les ecrits & titres servis par les parties en satisfaction de la Sentence interlocutoire du 28. dudit mois de Mars, aussi l'ecrit par le Sr. Conseiller Advocat du Roy; tout consideré, conclu d'adjuger les complaindans en leurs fins & conclusions ensemble aux depens. Vuidé le dit jour.*

De 6. Augusti.

REVISO Processu Castellani, Prætoris, Scabinorum, & Communitatis Urbis Braniæ Comitis, Pater Joannes Renon Pastor loci, & adjuncti de Capitulo sanctæ Waltrudis Montibus Hannoniæ, conquerentes de 11. Martii ultimi, & concludentes ut declaretur prætensam mutationem Pastoris non potuisse fieri, nec unionem domus Congregationis Patrum Oratorii dictæ Civitatis & Instituti S. Philippi Nerei Instituto Cardinalis de Berulle, & consequenter ut dictus Pater Renon manuteneatur in possessione Pastoratus contra Patres Ludovicum Gravvez & alios Oratorii dicti loci intimatos cum scriptis & titulis adductis per partes in satisfactionem Sententiæ interlocutoriæ de 28. Martii dicti, pariter cum scripto Domini Consiliarii Advocati Regii. Omnibus consideratis, conclusum est adjudicare conquerentes in suis intentionibus & conclusionibus pariter cum expensis. Conclusum dicta die.

DECRETUM I.

Latum super Libello per eosdem Supplicantes Suprema Curia Montensi oblato.

Le 9. d'Août 1697.

L*ES Gens de Conseil de Sa Majesté en sa noble & souveraine Cour à Mons ordonnent de faire communiquer la presente a partie, pour avertir ce qui est des pointes cy mentionnées endeans tiers jours: cependant les Peres de l'Oratoire devront recevoir le Pere Renon à la maison comme Curé, à leur defaut le Castelain est autorisé de le retablir, autorisant Procureur ou Facteur de faire les Insinuations, presents hommes de fiefs ou temoins. Fait audit Mons ce 9. Août 1697. Signé,* N. ROBERT.

CONSILIARII Suæ Majestatis in nobili & suprema Curia Montensi mandant, ut caretur fieri communicatio præsentium parti, ad edocendum de punctis ibidem de casibus hic mentionatis intra triduum; interim Patres Oratorii tenebuntur recipere Patrem Renon in domo tanquam Pastorem, ipsis deficientibus potestas datur Castellano ut ipsum restituat, dantes auctoritatem Procuratori vel Factori ut faciat Insinuationes, præsentibus viris feudalibus vel testibus. Actum Montibus 9. Augusti 1697. Signatum, *N. ROBERT.*

DECRETUM II.

Ad Libellum dictorum Supplicantium a Suprema Curia Montensi datum adversus. Officialem Cameracensem, ejusdemque Promotorem.

Extrait du 28. Août 1697.

V*UE la Requeste des Chastelain, Mayeur, Jurez & Eschevins de la Ville de Braine-le-Comte, adjoints du P. Renon, & des Damoiselles de sainte Vaudru, avec la Requeste jointe presentée le 14. de ce mois au Juge Ecclesiastique du Diocese de Cambray contre ledit Pere Renon par le Promoteur de l'Archevêché, & les écrits y servis par les parties*, & l'Ordonnance portée par ledit Juge le 21. dudit mois, interdisant provisionnellement audit Renon les fonctions Pastorales dudit Braine, *le tout par copie, tout consideré;*

Conclu de declarer que la Sentence de cette cour rendue le 9. de ce mois, adjugeant le possessoir de la Cure de ladite Ville de Braine audit Pere Renon, doit sortir son plein & entier effect, *jusques à ce que par la Sentence diffinitive sur le petitoir autrement en soit ordonné. Vuide ledit jour.*

Extractum de 28. Augusti 1697.

VISA Supplica Castellani, Prætoris, Juratorum & Scabinorum Civitatis Braniæ- omitis, adjunctorum P. Renon & Domicellarum sanctæ Waltrudis cum Supplica juncta præsentata 14. hujus mensis Judici Ecclesiastico Diœcesis Cameracensis contra dictum Patrem Renon per Procuratorem Archiepiscopatus, & scriptis exhibitis per partes, & mandato lato per Judicem 21. dicti mensis, interdicentes provisionaliter dicto Renon functiones Pastorales dictæ Braniæ, omnibus non origionaliter, sed per copiam omnibus consideratis;

Conclusum declarare quod Sententia hujus Curiæ lata 9. hujus mensis, adjudicans possessorium dicti Pastoratus dictæ Civitatis Braniæ dicto Patri Renon, debeat sortiri suum plenum & integrum effectum, donec per Sententiam definitivam in petitorio aliter ordinetur. Datum dicta die.

DECRETUM III. SUPREMÆ CURIÆ MONTENSIS

Datum super Libello præfatorum Supplicantium adversus Archiepiscopum Cameracensem, ejus Vicariatum, Patrem Gravvez aliosque.

L*ES Gens du Conseil de Sa Majesté en sa noble & souverains Cour à Mons ayant vû cette & pieces jointes, specialement de Ordonnances de Monsieur l'Archevêque de Cambray & de son Vicariat du*

CONSILIARII Suæ Majestatis in ejus nobili & suprema Curia Montensi, viso hoc & aliis scriptis junctis, speciatim Ordinationibus Domini Archiepiscopi Cameracensis & ejus Vicarii

rii de 4. Septembris ultimi, habito respectu ad Decretum hujus Curiæ de 6. Augusti adjudicandi Patri Renon possessorium Pastoratus Braniæ-Comitis, & alia Ordinatione de 28. dicti mensis continente quod dictum Decretum debeat sortiri suum plenum & integrum effectum, donec per Sententiam definitivam aliter sit ordinatum; mandamus ut hæc communicetur partil, ad præsentandum quod inveniet convenire intra octiduum, quibus durantibus scripta & acta manebunt in Actuario sive Scrinio Judiciario, interim inhibentes Patri Gravvez & aliis ne faciant ullam functionem Pastoralem in dicto loco, & turbent in illis dictum Patrem Renon sub pœna ne ulterius provideatur: insuper Curia in suam protectionem recipit dictum Patrem Renon, & informabitur: auctoritatem damus Factori ad insinuationem. Actum 13. Octobris 1697. Signatum, *N. ROBERT.*

4. Septembre dernier, eu égard à l'Arrest de cette Cour du 6. d'Aoûst, adjugeant au Pere Renon le possessoir de la Cure de Braine-le-Comte, & autre Ordonnance du 28. du même mois, contenant que le dit Arrest doit en sortir son plein & entier effect, jusqu'à ce que par Sentence definitive autrement en soit ordonné, ordonnent que cette soit communiquée à partie pour presenter ce qu'elle trouvera convenir endeans huit jours, pendant lesquels les pieces resteront au Greffe, interdisant *cependant au Pere Gravvez & tous autres de faire aucune* fonctions Pastorale *au dit lieu*, & de troubler en icelle ledit Pere Renon, *à peine d'y être pourvû ulterieurement. Au surplus* la Cour prend ledit Pere Renon sous sa protection, *& sera informé: authorisant Facteur à l'insinuation. Fait le* 13. *Octobre* 1697. *Et signé*, N. ROBERT.

TESTIMONIUM

Seu Declaratio D. VAN-ESPEN Doctoris & Professoris Juris Canonici, de iis quæ acta sunt, dum officiose viseret D. Zypers Consiliarium Concilii Brabantiæ, circa negotium D. Vande Nesse (a) *Pastoris S. Catharinæ Bruxellis.*

INFRASCRIPTUS rogatus dare testimonium veritatis, & ad instantiam Reverendi Guillelmi Vande Nesse Pastoris sanctæ Catharinæ in hac Urbe Bruxellensi, declarat quod die decima Januarii 1708. una cum dicto Domino requirente accesserit amplissimum Dominum Zypers Consiliarium Consilii Brabantiæ (qui præfatum Dominum accerserat,) cœpitque dictus Dominus Consiliarius rursus agere de mediis concordiæ inter Reverendissimum Dominum Archiepiscopum & memoratum Pastorem; atque inter alia dixit sibi aliquot diebus adfuisse Dominum Govaerts Consiliarium Ecclesiasticum in Parlamenso Mechliniensi, & Vicarium Apostolicum Diœcesis Sylvæ-Ducensis, eumque suggedisse pro medio concordiæ, ut Dominus Pastor juraret Formulare Alexandri VII. juxta Breve Innocentiis XII, quodque Dominus Archiepiscopus cum eo deberet esse contentus. Quo audito, mox respondit dictus Pastor se hoc non facturum, eo quod, sive juraret juxta hoc Breve, sive juxta Bullam moderni Pontificis, juramentum semper saperet purgationem Canonicam. Idipsum fortiter asseruit Deponens. Cum autem prædictus Amplissimus replicaret, quod juramentum hoc proponeretur pacis causa per Commissarios Consilii Brabantiæ, qui nullo modo habebant Dominum Pastorem suspectum, & ita species purgationis excluderetur, respondit Dominus Pastor, quod tametsi species purgationis separari posset, nollet tamen juramentum illud sic præstare; quia videretur sic jurando admittere Breve Innocentii XI., & rejicere Bullam moderni Pontificis. Idipsum & Deponens confirmabat. Addebat Dominus Pastor certum se esse quod Dominus Archiepiscopus non esset admissurus hoc medium concordiæ. Reposuit Dominus Consiliarius quod Bulla moderni Pontificis nondum esset placetata & recepta, & consequenter quod onsilium Brabantiæ proponere non possit juramentum juxta hanc Bullam, sed duntaxat juxta Breve Innocentii XII. placetatum & receptum in Brabantia.

Respondit Dominus Pastor se hanc quæstionem de placetatione ingredi nolle, nec ponere differentiam inter Decretum unius Pontificis & alterius.

Cumque Dominus Pastor in hac resolutione persisteret, tandem in ipso egressu rogabat Dominus Consiliarius ut vellemus de hoc medio cogitare; ad quod Dominus Pastor nihil respondit.

Postmodum Deponens amore concordiæ, utque satisfaceret dicto Domino Consiliario, qui pacem mirum in modum videbatur desiderare, & ad eam multoties allaboraverat, eumdem solus accessit die 12. sub prandium, qui asseruit se medium illud in aula Archiepiscopali proposuisse, quodque ipsi responsum esset a Domino Van Susteren, se nolle id proponere Domino Archiepiscopo, nisi prius Dominus Pastor declararet in scriptis se medium illud acceptare, ne postea quam Dominus Archiepiscopus mentem suam aperuisset, ipse resiliret.

Reposuit Deponens quod si post declarationem & consensum Domini Archiepiscopi Pastor acceptare non vellet, res futura esset in eodem statu ut ante. Verum est, respondit Dominus Consiliarius.

Quidein rogavit Deponentem, ut secum acciperet ipsum medium concordiæ, uti die decima fuerat propositum: qui illud tunc ruditer conceperunt, postea, si partes annuerent, limandum.

Monuit autem Deponens iteratis vicibus D. Consiliarium, se non habere commissionem a Domino Pastore hoc medium proponendi, neque se scire an Dominum Pastorem ad id acceptandum posset inducere, sed tamen se sperare. Rogavitque ut idipsum in aula Archiepiscopali referret onsiliarius; quod se facturum promisit.

Eodem die, quid cum Domino Consiliario actum esset, Deponens narravit Domino Pastori, qui mox totum improbavit, rogavitque ut indilate accederet præfatum Consiliarium, eique suam resolutionem & intent onem intimavit. Ubi vero advertit Deponens, quod Dominus Pastor ob varias & graves causas (quas etiam Deponens ipse judicabat veras esse & fundatas) ab hac resolutione non esset dimovendus, accessit die sequenti (13 Januarii) præfatum Dominum Consiliarium inter octavam & nonam matutinam, petiitque quid in aula Archiepiscopali actum esset, Reposuit Dominus Consilius sibi a Domino Van Susteren responsum, quod medium illud propositurus esset Domino Archiepiscopo, & sub prandium allaturus ejusdem resolutionem. Subjunxit Deponens, non esse expectandum responsum, eo quod Dominus Pastor nollet absolute hoc medium acceptare ob graves causas superius enarratas, & signanter quod nollet facere distinctionem inter Decreta unius & alterius Pontificis, atque ita re infecta discessum est. Actum Bruxellis ... Februarii 1708. *Erat signatum*, Z. B. VAN-ESPEN. Hanc suprascriptam Declarationem Deponens prælegit dicto amplissimo Domino Zypers, qui illius contentum verum esse declaravit. Actum die & anno ut supra.

Erat signatum, Z. B. VAN-ESPEN.

(a) In Concordia Immunitatis Ecclesiasticæ & Juris Regii adversus certamen Immunitatis, &c. & in Tractatu de Recursu ad Principem sæpius actum est de causa D. Guillelmi Vande Nesse Pastoris S. Catherinæ Bruxellensis, Dominus Van-Espen rogatus asserere quid de eo negotio dictum fuerit, dum officiose viseret D. Zypers Senatorem Consilii Brabantiæ, edidit declarationem, quæ extat in Gallico opere *Défence de la justice... dans la cause de Mr. Guillelm. Vande Nesse*, &c. Inter hujus operis monumenta, p. 59. 60. ut nihil eorum quæ a D. Van-Espen scripta sunt omitteretur, addita illa est Declaratio monumentis quæ prædicto Tractatui subjecta leguntur; nec alter locus repertus est, qui magis ei conveniret.

IN-

INDEX
RERUM NOTABILIUM

Quæ tam in Jure Ecclefiaftico Univerfo, quam in aliis omnibus ZEGERI BERNARDI VAN-ESPEN Operibus five Tractatibus occurrunt.

Romani Numeri Tomos indicant : Arabici vero priores paginas, fequentes cujufque paginæ columnas, cæteri denique paragraphorum numerum defignant.

A

A B U S U S.

A C A D E M I A.

ACADEMIA LOVANIENSIS.

A C A T H O L I C U S.

ACCEPTIO PERSONARUM.

ACCIDENTIA SEU ACCIDENTALES OBLATIONES.

ACCUSATIO, ACCUSATOR.

ACOLYTHUS.

ACTA.

ACTIO.

ACTOR.

ACTUS.

ACTUS CONJUGALIS.

ADAMUS.

ADJUDICATIO.

ADJUNCTUS.

ADMINISTRATIO ET ADMINISTRATOR.

Vide,

ADORATIO.

ADULTERIUM.

ADVOCATIA, ADVOCATUS.

ADVOCATUS FISCALIS.

ÆDITUI.

ÆGYPTIACI.

ÆLIA.

ÆS ALIENUM.

ÆTAS.

AFFINITAS.

AGAPÆ.

AGNUS.

AGNUS DEI.

ALBIGENSES.

ALEARUM.

ALEXANDER III.

ALTERNATIVA.

AMBITIO.

AMBITUS.

AMEN.

AMOR DEI.

AMORTIZATIO.

AMULETUM.

ANACHORETA.

ANATHEMA.

ANCILLA.

AN-

nos

APOCRISIARIUS.

APOCRYPHA.

APOGRAPHA.

APOLOGIA.

APOLLINARISTÆ.

APOSTATA.

APOSTOLI.

APOSTOLUS.

APPARITOR.

APPELLATIO.

APPELLATIO TAMQUAM AB ABUSU.

APPREHENSIO CORPORIS.

APPROBATIO.

AQUA.

AQUA BENEDICTA.

ARBITER, ARBITRATUS.

Arbi-

BASILICA.

BEGGINAGIUM.

BEGUARDI.

BEGUINÆ.

BEGUINUS.

BELGIUM.

BELLUM.

BELLUM SACRUM.

BENEDICTIO.

BENEFICIUM.

De

BERENGARIUS.

BERTRANDUS DE AGUTIS.

BIBALIA.

BIBLIOPOLÆ.

BIGAMIA, BIGAMUS.

BIRETTA.

BIZOCHIUS.

BLASPHEMIA.

BONA ECCLESIASTICA.

BONA FIDES.

BONAGRATIA DE BERGAMO.

BONAVENTURA (S.)

BONIFACIUS VIII.

BRABANTIA.

BREPHOTROPHIA.

BREVE.

BREVIARIUM.

BROMON.

BRUMA SEU BRUMALIA.

BULLA.

BURCHARDUS.

BURSÆ SEU ALIMENTARIÆ PORTIONES.

CANONES PŒNITENTIALES.

CANONES VULGO APOSTOLORUM.

CANONICUS.

CANONICI CATHEDRALES.

stissi-

CAPELLA.

CAPELLANIA ET CAPELLANI.

CAPILLI.

CAPITATIO.

CAPITULA VULGO HADRIANI PAPÆ.

CAPITULA ISAAC.

CAPITULA TRIA.

CAPITULARIA REGUM FRANCORUM.

CAPITULA REGULARIUM.

CAPITULUM SEU BREVIS LECTIO.

CAPITULUM.

CAPITULUM CATHEDRALE.

CAPITULUM CLAUSTRALE.

CAPITULUM SEDE VACANTE.

CAPTIVUS.

CAPTURA.

CARCER.

CARDINALES.

CARDINALIS PRÆFECTUS.

CARITAS.

CARNES.

CAROLUS MARTELLUS.

CASSATIO.

CASTITAS.

CAUSÆ MAJORES.

CAUSÆ MATRIMONIALES.

CAUSÆ POSSESSORIÆ.

CAUTELA.

CAUTIO.

CÆLESTIUS PELAGIANUS.

CELEUMA.

CELLÆ CAPITULARES.

CELLARIUS.

CENSURA.

CENSUS.

CENTURIONIS.

CEREMONIÆ.

CEREUS.

CESENAS.

CESSATIO A DIVINIS.

CESSIO BONORUM.

Sen-

CLAUDUS.

CLAVES.

CLAUSURA MONIALIUM.

CLEMENS IV.

CLEMENS V.

CLEMENTINÆ.

CLERICATUS.

CLERICUS.

C.e-

CLERUS.

CLIENS.

COADJUTOR.

CODEX JUSTINIANI.

CODICES CANONUM.

CŒMETERIUM.

CŒNA DOMINI.

CŒNOBITA.

COGERE.

COGITATIO.

COGNATIO.

COLLATIO.

COLLATIO BENEFICIORUM.

COLLECTA.

COLLECTA SEU ORATIO.

COLLECTIONES DECRETALIUM ET CANONUM.

COLLEGIA ACADEMICA.

COLLIBISTICÆ LITTERÆ.

COLLUSIO.

COLUMNENSES.

COMA.

COMESSALIA SEU COMISSALIA.

COMITIALIS MORBUS.

COMMATRES.

COMMENDATITIÆ LITTERÆ.

COMMENDÆ.

COMMISSARIUS.

Commiſſarius Epiſcopi intervenire debet cum Parocho redditioni computuum, ſi ipſe Epiſcopus intervenire nequeat. I. 23. *col.* 2. *n.* 8.

COMMISSARIUS S. OFFICII.

Commiſſarius S. Officii quiſnam ſit, & quod ejus officium? I. 130. *col.* 1. *n.* 21.

COMMUNIO.

Communio apud antiquos ſæpe vocatur Sacramentum Pœnitentiæ; & quare? II. 51. *col.* 1. *n.* 5. Unde ortum quod electus Epiſcopus in conſecratione ſimul cum Conſecratore de eadem hoſtia participet? I. 74. *col.* 2. *n.* 22. Quæ fuerit cura Patrum in examinandis circumſtantiis & gravitate peccati, prævia ad receptionem in Communionem? VI. 173. *col.* 1. Quandonam fideles ad Communionem accedere debeant? VII. 115. *col.* 1. De abſtinentia ab uxoribus ante Communionem. *ibid.*

Communio olim dabatur infantibus, uti & hodie apud Græcos, quod Synodus Tridentina non improbavit. II. 25. *col.* 1. *num.* 2. & *ſeqq.* & VIII. 115. *col.* 2. Hodierna diſciplina id non admittit. II. 25. *col.* 1. *n.* 4. Hodie pueri non admittendi, niſi ad uſum rationis pertigerint, & rite ſint inſtructi. *ibid. nu.* 5. *col.* 2. Quomodo pueri ad primam Communionem diſponendi? *ibid. n.* 6. Quid præcipue in illis attendendum. *ibid. n.* 7. Quæ cura adhibenda circa pueros, qui pene ad ætatem convenientem pervenerunt? *ibid. n.* 8.

Communio non danda indignis. II. 26. *col.* 1. *num.* 13. Quam ſollicite hoc ſemper Eccleſia caverit. *ibid.* 25. *col.* 2. *n.* 10. Sancta ſanctis. *ibid. n.* 11. Sæpius monendus populus quâ præparatione accedere debeat. *ib.* 26. *col.* 1. *n.* 12. An & quando illuſio nocturna a Communione impediat? VIII. 12. *col.* 2. Communione publice privandi notorie indigni. II. 26. *col.* 1. *n.* 14. Etiam Communione per modum viatici. II. 29. *col.* 1. *n.* 13. Quinam tales cenſendi? II. 26. *col.* 1. *n.* 15. Non requiritur notorietas Juris. *ibid. num.* 16. Reſolutio Doctorum Lovanienſium circa repulſionem peccatorum publicorum a ſacra Communione. II. 393. *col.* 1. & 2. Reſolutio Theologorum Mechlinienſium conformis. II. 196. *col.* 1. & 2. Peccatores publici repellendi, niſi de eorum pœnitentia conſtet, & ſcandalo ſatisfecerint. II. 26. *col.* 1. *n.* 15. Etiamſi ſacramentaliter confeſſi, & abſolutionis obtentæ teſtimonium habeant. *ibid. n.* 16. Non tantum nominatim in Ritualibus expreſſi, repellendi ſunt; ſed quicumque peccatores publici. *ibid. col.* 2. *n.* 17. Qui *revera* ſunt converſi, ſed quorum nondum nota eſt converſio, *occulte*, non publice admittendi. *ibid. num.* 18. Minus timendum quod hic excedent Parochi, quam quod deficient; & quare? *ibid. num.* 22. *col.* 2. Opus tamen eſt quadam Chriſtiana prudentia. *ibid. n.* 23. Quid de occultis peccatoribus. *ibid.* 26. *col.* 2. *n.* 6. A Communione nemo prohibendus, niſi aut ſponte confeſſus, aut in aliquo judicio nominatus aut convictus. IX. 16. *col.* 1. ſub §. 3.

Communionis negatio in fine vitæ Græcis incognita. VII. 48. *col.* 1. Contraria diſciplina aſſerta in Canone Sardicenſis Concilii, & ratio hujus diſciplinæ vindicata. VII. 47. *col.* 2. Raymundus referens hunc Canonem ad ſui temporis diſciplinam inflexit. VII. 48. *col.* 1. In Codice Romano clauſula perperam addita a recentiori manu. *ibid.*

Communio in quibuſdam Eccleſiis datur damnatis ad mortem. II. 26. *col.* 2. *n.* 24. Priſtina diſciplina adverſatur, & quare? *ibid. col.* 2. *num.* 25. Mos ille apud Gallos abrogatus. *ibidem. in nota.*

Communio infirmorum duplex eſt, una ex devotione, altera viaticum; & earum differentia. II. 28. *col.* 2. *n.* 5. Utriuſque hujus Comminionis ſolus Parochus eſt miniſter. *ibid.* 29. *col.* 1. *n.* 8. Pœnæ decretæ in Regulares occulte deferentes Euchariſtiam ad infirmos. *ibid. col.* 1. *n.* 11. Judicium Doctorum Lovanienſium de occulta delatione Euchariſtiæ ad infirmos per Regulares. II. 196. *col.* 1. & 2.

Vide, *Viaticum*.

Communio ante ſæculum XII. vix unquam extra Miſſarum ſolemnia populo diſtributa. II. 37. *col.* 1. *num.* 11. Contraria conſuetudo a Mendicantibus introducta. *ibid.* Optandum ea diſciplina reduceretur; & qua ratione id fieri poſſit? *ibid. n.* 12. Miſſæ orationes primitus ſic ordinatæ ac ſi aſſiſtentes communicarent. II. 36. *col.* 2. *n.* 4. Parochi merito allaborant, ut populus volens communicare, intra Miſſam communicet. II. 37. *col.* 1. *n.* 7. Oſtendendum populo tempus legitimum communicandi eſſe poteſt Communionem Sacerdotis. *ibid. num.* 8. Orationes ſpecialiter recitantur pro communicantibus in Miſſa. *ibid. n.* 9. Rituale Romanum hanc diſciplinam expreſſit, uti & S. Carolus. *ibid. n.* 12. Retinetur in omnibus Communitatibus Eccleſiaſticis. *ibid. n.* 13.

Communio Paſchalis ex præcepto poſitivo ſola eſt neceſſaria. II. 27. *col.* 1. *n.* 7. & VIII. 156. *col.* 1. Exceptio. *ibid.* Aliquando præceptum fuit, ut fideles ter in anno communicarent. II. *ibid.* 27. *col.* 1. *n.* 3. Concilium Lateranenſe redegit ad minus ad ſemel. *ibid. n.* 4. Hoc probavit Synodus Tridentina. *ibid. n.* 5. Communio Paſchalis in Eccleſia Parochialis facienda. II. *ibid. col.* 2. *num.* 8. Quid de famulis & Domeſticis Monaſteriorum. *ibid. num.* 9. *Arrets ſur ce ſujet, & a l'egard des Penſionnaires des Colleges & des Communautes.* II. 202. *col.* 1. Monendus populus de hac obligatione in Parochia communicandi. II. 27. *col.* 2. *num.* 10. Quid circa hanc rem ſtatutum fuerit? *ibid. num.* 11. Quinam hoc teneantur præcepto? *ibid. nu.* 13. Quodnam cenſeatur tempus Paſchale; & quis poſſit illud prorogare? *ibid. n.* 15. Pœna non communicantis in Paſchate. *ibid.* 28. *col.* 1. *n.* 16. Canonis Lateranenſis & Decreti Mechlinienſis circa hanc rem obſcuritas, ejuſque difficilis executio. *ibid. n.* 17. Parochus non poteſt hanc pœnam ſuam auctoritate infligere, & quare minus quam a Communione reppellere? *ibid. n.* 18.

Communio frequens. Primis ſæculis Fideles quotidie communicabant. II. 26. *col.* 2. *n.* 1. Sæculis poſterioribus Communio rarior eſſe cœpit, & ad eam urgeri debuerunt. *ibidem.* 27. *col.* 1. *num.* 2. Votum fuit Concilii Tridentini, ut Chriſti fideles frequentius ad ſacram Communionem accedant. *ibid. n.* 5. Quid circa hanc rem SS. Papa Benedictus XIV.? *ibid. in nota.* Quæ regulæ ſervandæ pro frequentiore Communione, remiſſive. *ibid. n.* 6. & *ſeqq.*

Communio eſt quaſi pars ipſius ſacrificii. II. 37. *col.* 1. *n.* 10. Sacerdos ſacrificans debet communicare. VIII. 197. *col.* 1. Quæ pœnitentia imponenda illi, cujus negligentia aliquid de ſanguine Domini ceciderit? *ibid. col.* 2. Miſſa primitus inſtituta, ut aſſiſtentes etiam communicarent; ſolique communicantes intereſſe ſinebantur. II. 36. *col.* 2. *n.* 4. & VI. 136. *col.* 2. & 194. *col.* 1. & *ibid. col.* 1. Quomodo diſciplina communicandi ad ſolos Altaris Miniſtros redacta? II. 37. *col.* 1. *n.* 5 & VI. 136. *col.* 1. Optat Eccleſia ut aſſiſtentes Miſſæ Sacrificio etiam quotidie ſacramentaliter communicent. II. 37. *col.* 1. *n.* 6.

Communio ab hæretico non ſuſcipienda. VIII. 89. *col.* 2.

Communio in antiquis Canonibus non ſemper accipitur pro Euchariſtia. II. 28. *col.* 2. *n.* 4. Quid in Canone Ancyrano ſignificetur per communicare ſine oblatione? VI. 136. *col.* 1. Quænam ſit Communio, de qua agitur in Canone II. Laodiceno? VI. 205. *col.* 2.

Communione cum publice privantur indigni, regulæ expendendæ, dum eſt multitudo peccantium, vel perſona, quæ repellitur, multitudinem ſibi habet obnoxiam. IV. 146. *col.* 2. *n.* 12. & *ſeqq.*

Communio Eccleſiarum totius orbis in quo conſiſteret inter ſe? IV. 140. *col.* 1. *n.* 7. Quibus ſymbolis aut teſſeris innoteſceret mutua fidelium Communio? *ibid. n.* 8. & *ſeqq.* & *col.* 2. *n.* 11. Quomodo illa interrumperetur? *ibid. col.* 2. *n.* 12. & *ſeqq.* Aliquando interrumpebatur inter Plebem & Epiſcopum, inter Epiſcopum & Metropolitanum. *ibid. n.* 16. & 17. Hæc Eccleſiarum mutua ſeparatio non erat proprie Cenſura, nec fiebat auctoritate Clavium. *ibid. n.* 13. & 14. Ob abuſus id prohibetur per Synodum VIII. *ibid.* 141. *col.* 1. *n.* 17.

Vide, *Euchariſtia*, *Formata*.

Communionis, qua homines inter ſe communicant, variæ ſpecies. IX. 2. *col.* 1. Alia eſt civilis & politica, alia Eccleſiaſtica. *ibid.* In quo conſiſtat Communio civilis? *ibid.* In quo Eccleſiaſtica? *ibid.*

Communio omnis illa, qua quis ut *membrum* Eccleſiæ agnoſcitur, ex præcepto Chriſti neganda eſt Excommunicato. IV. 142. *col.* 1. *n.* 12. Ab hac Communione Epiſcopus non poteſt repellere ob crimen ſibi ſoli declaratum. VII. 124. *col.* 2. Excluſio Excommunicati a Communione in *civilibus*, eſt tantum Juris poſitivi Eccleſiaſtici. IV. 142. *col.* 2. *n.* 11.

Vide, *Excommunicatio*,

Communio bonorum omnium, vitæ Cœnobiticæ neceſſarium fundamentum & tutela. V. 1. *col.* 2. §. 2. Synodus Tridentina abdicationem & communionem bonorum Regularibus ſervandas proponit. *ibid.* 2. *col.* 1. §. 3 Patet ex Decretis particularium Conciliorum, quod Synodus Tridentina perfectam rerum Communionem propoſuerit. V. 2. *col.* 2. §. 4. & *pag.* 4. *col.* 1. Ex ſententia Concilii Tridentini nemini Regularium licet rem quamcumque, & quavis ex cauſa obvenientem, poſſidere vel tenere. V. 4. *col.* 2. Quam vitæ Communio ſit jucunda & ſuavis, quantaque ex illa virtutum incitamenta profluant? V. 17. *col.* 2. Veram omnium Communionem, univerſa depoſita excludentem, Bulla Clementis VIII. evidentiſſime requirit; & quæ ſit illa Communio? V. 71. *col.* 1. §. 2. Epiſtola cujuſdam Canonici Regularis ad quemdam Religioſum Ordinis Eremitarum ſancti Auguſtini, qua oſtenditur, quam enixe & ſollicite ſanctus Auguſtinus a ſuis Diſcipulis voluerit ſervari abſolutam omnium rerum temporalium Communionem. V. 87. *col.* 1. & 2.

Vide, *Proprietas*; *Peculium Monachi*, *Vita communis*, *Paupertas*.

COMŒDIE.

Vide, *Spectacula*.

COMŒDUS.

Comœdi profeſſio quam ſit vitæ Chriſtianæ contraria? VII. 98. *col.* 2.

Vide, *Hiſtrio*, *Spectacula*.

COMPAGI.

Compagis uti non poterant Diaconi ſine ſpecialis Sedis Apoſtolicæ licentia; & quid per *Compages* intelligendum? VIII. 40. *col.* 2.

COMPENSATIO.

Compenſatio expenſarum nonnunquam licita. IV. 117. *col.* 1. *numer.* 21. Frequentior expenſarum compenſatio Edictis Regiis

a Con-

CONCILIUM AFRICANUM.

CONCILIUM ANCIRANUM.

CONCILIUM ANTIOCHENUM.

CONCILIUM CHALCEDONENSE.

CONCILIUM CAPUENSE.

CONCILIUM CARTHAGINENSE.

Con-

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM.

CONCILIUM IN ENCÆNIIS.

CONCILIUM EPHESINUM.

CONCILIUM GANGRENSE.

CONCILIUM HIPPONENSE.

CONCILIUM LAODICENUM.

CONCILIUM LATERANENSE.

CONCILIUM LUGDUNENSE.

CONCILIUM MILEVITANUM.

CONCILIUM NEOCESARIENSE.

CONCILIUM NICÆNUM.

CONCILIUM PAPIENSE.

CONCILIUM QUINI-SEXTUM.

CONCILIUM ROMANUM.

CONCILIUM SARDICENSEM.

CONCILIUM TRIDENTINUM.

CONCILIUM TRULLANUM.

CONCILIUM TURONENSE.

CONCILIUM VIENNENSE.

CONCIO.

CONCIONATOR.

CONCLAVE.

CONCLUSIO.

CONCORDATA.

CONCORDATA BRABANTIÆ.

CONCORDATA GALLIÆ.

CONCORDATA GERMANIÆ.

CONCORDIA.

CONCUBINATUS.

CONCUPISCENTIA.

CONCURSUS.

CONDEMNATIO.

CONFESSARIUS.

CONFESSIO.

CONFESSIO REI.

CONFIDENTIA.

CONFIRMATIO.

CONFIRMATIO ELECTIONIS.

CONFISCATIO.

CONFRATERNITAS.

CONFRONTATIO.

CONGREGATIONES CARDINALIUM.

CONGREGATIO ORATORII.

CONGREGATIO PASTORUM.

CONGREGATIO CANONICORUM.

CONGREGATIONES REGULARES.

CONGRESSUS.

CONJUGATI.

CONJURATIO.

CONNUBIUM.

CONRADUS.

CONSANGUINITAS.

CONSCIENTIA.

CONSECRATIO, CONSECRATOR.

CONSECRATIO ECCLESIÆ.

CONSECRATIO PUELLARUM.

CONSERVATOR.

CONSISTENTIA.

CONSILIARIUS.

CONSISTORIUM.

CONSTANTINUS.

CONSTITUTIO CENSUS ANNUI.

CONSTITUTIONES VULGO CLEMENTIS SEU APOSTOLORUM.

CONSTITUTIONES ECCLESIASTICÆ ET CONSTITUTIONES PRINCIPUM.

CONSTITUTIONES PONTIFICIÆ:

CONSTITUTUM JUS.

CONSUBSTANTIALIS:

CONSUETUDO.

CONSULTORES.

CONTINENTIA.

CONTRACTUS.

CONTRITIO.

CONTUMACIA, CONTUMAX.

DECLARATIONES CARDINALIUM.

DECOCTOR.

DECRETA PONTIFICUM, SEU DECRETALES EPISTOLÆ.

norum

DECRETUM BURCHARDI.

DECRETUM GRATIANI.

DECRETUM IVONIS.

DEDICATIO.

DEFENSOR.

DEFLORATIO.

DEFUNCTI.

DEGRADATIO.

DEI VEL DII FALSI.

DELATOR.

DESERVITOR.

DESPONSATA.

DEVOLUTIO.

DEVOTIO.

DIACONIA.

DIACONICUM.

DIACONISSA.

DIACONUS.

DIETA.

DIES.

DIGNITAS.

DILATIO.

DIMISSORIÆ, SEU DIMISSORIALES LITTERÆ.

DIŒCESIS.

DIOSCORUS.

DIPLOMA.

DIPTYCHA.

DIRE-

DIRECTIO ANIMI.

DIRECTOR.

DISCIPLINA ECCLESIÆ.

DISCIPLINA MONASTICA.

DISPENSATIO.

dan-

DISTRACTIONES.

DISTRIBUTIONES.

DIVERSITAS.

DIVERSORIUM.

DIVINATOR SEU DIVINUS.

DIVINITAS.

DIVORTIUM.

DOG-

DOS ECCLESIÆ.

DUBIUM.

DUCATUS,

E

EBRIETAS.

ECCLESIA.

ECCLESIA GALLICANA.

ECCLESIA MOGUNTINA.

ECCLESIA PARISIENSIS.

ECCLESIÆ SEU TEMPLA.

ECCLESIARUM CONCESSIO, DONATIO, INCORPORATIO, UNIO.

ECCLESIARUM REDEMPTIO.

ECCLESIASTICUS.

EDICTUM.

EJECTIO AB ORDINE.

ELECTIO.

ELEEMOSYNÆ.

ELOCATIO.

EMANCIPATIO.

EMPHYTEUSIS.

EMPTIO.

ENCÆNIA.

ENCRATITÆ.

ENERGUMENUS.

EPIPHANIA.

EPISCOPATUS.

EPISCOPIUM.

EPISCOPUS.

plina

EPISCOPUS TITULARIS.

EPISTOLÆ PASTORALES.

EXCOMMUNICATIO,

tentiæ

EXEAT.

EXECUTIO.

EXECUTORES.

EXEDRA.

EXEMPTIO.

EXEQUIÆ.

EXERCITIA SPIRITUALIA.

EXILIUM.

EXORCISMUS, EXORCISTA.

EXPENSÆ.

EXPOSITIO ECCLESIASTICÆ.

EXPECTATIVÆ.

EXTRACTA.

EXTRAVAGANTES.

EXTREMA UNCTIO.

F

FABRICA.

FABULOSA.

FACTUM

FACULTAS THEOLOGICA PARISIENSIS.

FALLERE.

FALSARIUS.

FAMA.

FANATICUS.

FANON.

FAS.

FATALIA.

FATUUS.

FAVORABILIA.

FERIÆ.

FERRUM.

FESTUM.

FEUDUM.

FIDEJUSSIO.

FIDEJUSSORIA CAUTIO ET JURATORIA.

FIDES.

FILIUS.

FIRMA.

FISCALE PRÆDIUM.

FLAGELLATIO.

FLAVIANUS.

FLAVIANUS CONSTANTINOPOLITANUS EPISCOPUS.

FLETIO.

FODRUM.

FŒTUS.

FORMATÆ.

FORNICATIO.

FORUM COMPETENS.

FORUM EXTERNUM, ET FORUM INTERNUM.

FOSSATA.

FRATRES DE COMMUNITATE, FRATRES MINORES, ET FRATRES SPIRITUALES.

FREDERICUS I. IMPERATOR.

FREDERICUS II. IMPERATOR.

FREDERICUS AUSTRIACUS.

FRUGALITAS.

FUGA.

Gra-

GRADUS CLERICALES.

GRADUS PŒNITENTIÆ.

GRÆCI.

GRAMMATICA.

GRAHPIARIUS.

GRASSATOR.

HOMICIDIUM.

HONOR.

HONORARIA MISSARUM.

HONORIUS.

HORÆ CANONICÆ.

HOSPITALARII.

HOSPITALE.

man-

IMMUNITAS.

IMPECCABILITAS.

IMPEDIMENTUM MATRIMONII.

IMPERATOR, IMPERIUM.

IMPOSITIO.

IMPO-

INDULTUM.

INFAMATIO.

INFAMIA.

INFANTES.

INFIDELIS.

INFIRMITAS.

INFORMATIO CRIMINALIS.

INFORMATIO PRO DISPENSATIONE.

INFORMATIO SUPER ELECTIONE.

INHUMATIO.

INJUSTITIA.

INNOCENTIUS III.

INNOCENTIUS IV.

INNOCENTIUS XI.

INQUISITIO.

INQUISITIO CRIMINALIS.

INQUISITOR FIDEI.

Ipse

INSCRIPTIO.

INSIGNIA GENTILITIA.

INSTALLATIO SEU MISSIO IN POSSESSIONEM.

INSTANTIA.

INSTITUTIO.

INSTRUCTIO CHRISTIANA.

INSTRUMENTUM.

INSTRUMENTA ORDINUM.

INTENTIO.

INTERCESSIO.

INTERCESSOR.

INTERDICTUM.

INTERESSE.

INTERFECTOR.

INTERNUNTIUS.

INTERROGATORIA.

INTESTITIA.

INTERVENTIO.

INTESTATUS.

INTHRONIZATIO.

INTROITUS MISSÆ.

INVENTA RES.

INVESTITURA.

INVITATORIUM.

INVOCATIO SANCTORUM.

JOACHIM ABBAS.

JOANNES XXII.

JOANNES DUCAS IMPERATOR.

JOANNES VULGO SINE-TERRA.

JOAN-

JOANNES VECCUS.

JOSEPHUS PATRIARCHA CONSTANTINOP.

IRREGULARITAS.

IRRISOR.

ISACIUS ANGELUS IMPERATOR.

ISIDORUS MERCATOR.

JUBILÆUM.

JUDÆI, JUDAIZARE.

JUDEX.

JUDICATÆ RES.

JUDICIUM.

JUDICIUM CIVILE.

JUDICIUM CRIMINALE.

JUDICIUM EXTREMUM.

JUDICIUM POSSESSORIUM.

IVO.

JURA.

JURA FUNERALIA.

JURA HONORIFICA.

JURA PASTORALIA.

JURAMENTUM.

JURAMENTUM CALUMNIÆ.

Etiam

LEO (S.)

LEO ISAURUS IMPERATOR.

LEO IV.

LEPROSARIA.

LEPROSUS.

LEX.

LEX VETUS.

LIBELLI FAMOSI.

LIBELLI MARTYRUM.

LIBELLI PRECUM.

LIBELLUS CONVENTIONALIS, ET LIBELLUS CIVILIS.

LIBERALITAS.

LIBERTAS.

LIBERTATES ECCLESIÆ GALLICANÆ.

LIBERUM ARBITRIUM.

LIBRI APOCRYPHI.

LIBRI CANONICI.

MATUTINUM.

MAXIMI.

MAXIMIANISTÆ.

MAXIMUS CYNICUS.

MEDICIA, MEDICUS.

MEL.

MELECIUS ANTIOCHENUS.

MELETIUS, ET MELETIANUM SCHISMA.

MENDACIUM.

MENDICANTES.

MENDICITAS.

MENDICUS.

MENSA CAPITULARIS.

MENSA S. SPIRITUS.

MENSALIA.

MERCATOR.

MERCATURA, MERCES.

MERCENARIUS.

MERETRIX.

METAPHRASTES.

METROPOLIS.

METROPOLITANUS.

METUS.

MICHAEL CESENAS.

MICHAEL PALEOLOGUS IMPERAT.

MILES.

MILITIA.

MIMUS.

MINISTRI SUBSIDIARII.

MINORENNIS.

MISSI DOMINICI.

MISSIONARII.

MITRA.

MOBILIA BONA.

MODERATIO.

MOHATRA.

MOLINÆUS.

MONACHISMUS.

MONACHUS.

MONASTERIUM.

MONASTICA VITA.

NES-

NESSE.

NEUMA.

NICOLAUS III.

NOBILITAS GENERIS.

NOCTURNUM OFFICIUM.

NOGARETUS.

NOMINATIO ACADEMICA.

NOMINATIO REGIA.

NONÆ HORÆ OFFICIUM.

NOSOCOMIUM.

NOTARIUS.

Vi-

NOTORIETAS.

NOVALIA.

NOVELLÆ.

NOVILUNIA.

NOVITIUS, NOVITIATUS.

NUGÆ.

NUNDINÆ.

NUNTIUS APOSTOLICUS.

NUNTIUS SIVE APPARITOR.

NUPTIÆ.

O

OBEDIENTIA.

OBEDIENTIA, CELLÆ OBEDIENTIARIÆ.

OBLATIO.

OFFICIUM.

OFFICIUM DEFUNCTORUM.

OFFICIUM DIVINUM.

OFFICIUM FERIALE.

OLEUM INFIRMORUM.

OPINIO.

OPPOSITIO.

OPTIO.

OPUS MANUUM.

OPUS SERVILE.

ORARIUM.

ORATIO.

ORATIO DOMINICA.

ORATIO QUADRAGINTA HORARUM.

ORATORIA PRIVATA.

ORATORIUM.

ORDINARIUS.

hujus-

ORDO CARMELITARUM.

ORDO CISTERCIENSIS.

ORDO DISCALCEATORUM.

ORDO EREMITARUM S. AUGUSTINI.

ORDO FRATRUM MINORUM.

ORDO MINIMORUM.

ORDO FF. PRÆDICATORUM.

ORDO PRÆMONSTATENSIS.

ORDO REGULARIS.

Non

PANIS ABBATIALIS.

PAPA.

PAPHNUTIUS.

PAPISSA.

PARANGARIA.

PARANOMARIUS.

PARCUS.

PARENTES.

PARLAMENTUM.

PAROCHIA, PAROCHIALIS ECCLESIA.

PAROCHIANUS.

eum

PAROCHUS.

PASCHA.

PASTOR.

PASTOR PRIMITIVUS.

PATER.

PASSIO DOMINICA.

PATER ABBAS.

PATRES SS.

PATRIA OBEDIENTIÆ.

PATRIARCHA.

PATRIMONIUM.

PATRINI.

PATRONUS, PATRONATUS.

ſunt

lum

PE-

PLANETARIUS.

PRURALITAS BENEFFICIORUM.

PNEUMATOMACHI.

P Œ N A.

PŒNA CONVENTIONALIS.

PŒNITENTIA, PŒNITENTES.

PŒNITENTIARIA ROMANA.

PŒNITENTIARIUS.

PŒNITENTIARIUS ROMANUS.

POSITIONES.

POSSESSIO.

POSSESSOR.

POSSESSORIUM.

POSTULANS AD RELIGIONEM.

POSTULATIO.

POTESTAS.

PRÆBENDA.

PRÆCEDENTIA.

PRÆCONIZATIO.

PRÆDESTINATIO.

PRÆDICATIO VERBI DEI.

Fal-

PRÆEMINENTIA.

PRÆFATIO.

PRÆLATUS, PRÆLATURA.

PRÆMONSTRATENSES.

PRÆPOSITUS.

PRÆSANCTIFICATA.

PRÆSCRIPTIO.

PRÆSENTATIO.

PRÆSUL.

PRÆ-

PRESBYTERA.

PRESBYTERATUS.

PRIMÆ OFFICIUM.

PRIMATES, PRIMATIALES ECCLESIÆ.

PRIMICERI.

PRIMITIÆ.

PRINCEPS.

PRIOR.

PRIORATUS.

PRIORISSA.

PRIVILEGIUM.

PROBABILISMUM.

PROBATIO.

PROBATIO JURIDICA.

PROBATIO MONASTICA.

PROCESSIONES.

PROCESSUS.

PROCLAMATIONES.

PROCURATIO.

PROCURATOR.

PROCURATOR AD LITES.

PROCURATOR, SEU CELLARIUS.

PROCURATOR FISCALIS.

PROCURATOR REGIUS.

PROCURATORES PŒNITENTIARIÆ.

PRODATARIUS.

PROFANATIO ECCLESIÆ.

PROFESSIO.

PRO-

PUBLI-

PUBLICATIO.

PUELLA.

PUERI.

PUERI CHORI.

PUERPERIUM.

PUNITIO.

PURGATIO.

PURGATIO CANONICA.

PURGATIO VULGARIS.

PURIFICATIO.

PURIFICATIONIS D. VIRGINIS FESTUM.

Q

QUADRAGESIMA.

QUADRAGINTA HORARUM ORATIO.

QUÆSTIO SIVE TORTURA.

QUÆSTORES EI EEMOSYNARUM.

QUALIFICATORES.

QUARTA FUNERARIA.

QUASI-POSESSIO.

QUASI-REGULARES.

QUATUOR TEMPORA.

R

RAPTUS.

REBAPTIZATIO.

RECLUSUS.

RECOLLECTIO.

RECONCILIATIO ECCLESIÆ.

RECONCILIATIO PŒNITENTIUM.

V-

Redu-

REFERENDARIUS.

REFORMATIO.

REFORMATIO JURIDICA.

REGALIA.

REGALIA S. PETRI.

REGENS.

REGESTUM.

REGIMEN.

REGINO.

REGISTRATOR.

REGISTRUM.

REGIUM.

REGNUM.

REGRESSUS.

REGULA MONACHORUM.

REGULÆ CANCELLARIÆ.

ſub-

REGULÆ JURIS.

REGULARES.

REINCIDENTIA.

RELATOR.

vertitur

RESERVATIO CASUUM.

RESIDENTIA.

RESIGNATIO.

RESPONSA PONTIFICUM.

RESPONSALES.

RESPONSIO.

RESPONSORIUM.

RESTITUTIO.

RESTITUTIO IN INTEGRUM.

RESTRICTIO MENTALIS.

REVERENTIA.

SACRAMENTUM.

SACRAMENTUM ALTARIS.

SACRARIUM.

SACRIFICIUM.

SACRILEGIUM.

SE-

SEDES.

SEDES APOSTOLICA.

SEDES EPISCOPALES.

SEDES VACANS.

SEGREGATIO.

SEMIARIANI.

SEMINARIUM.

SENATUS.

SENTENTIA.

SENSENTIÆ JUDICUM.

SEPARATIO MARTIMONII.

SEPTUM ECCLESIÆ.

SEPULCRUM.

SEPULTURA.

ctio

SERVITUS, SERVUS.

SEXTÆ HORÆ OFFICIUM.

SEXTUS DECRETALIUM.

SIFRIDUS.

SIGILLATOR, SIGILLUM.

SIGNATURA.

SIGNUM, SEU SIGILLUM.

SIMONIA.

Bene

SYNODUS DIŒCESANA.

SYNODUS PROVINCIALIS.

164.

TESTES SYNODALES.

TESTIMONIALES.

TESTIS.

te-

TORNEAMENTA.

TORTURA.

TRADITIO.

TRADUCTIO.

TRANSACTIO.

TRANSLATIO EPISCOPORUM, PRESBYTERORUM, &c.

TREUGA.

TRIA CAPITULA.

TRIBUTUM.

TRINITAS (SS.)

UBERTINUS DE CASALIS.

VECCUS.

VECTIGAL.

VELAMEN.

VENALITAS.

VENATIO.

VENDITIO.

VENERABILE SACRAMENTUM.

VERITAS.

VERSUS seu VERSICULUS.

VESPERÆ.

VESTIS.

VIA FACTI.

VIATICUM.

VICARIA, VICARIUS PERPETUUS.

VISITATORES.

VITA COMMUNIS.

VITA MONASTICA.

VITIA CORPORIS.

UNCTIO.

UNIO BENEFICIORUM.

res

UNITAS.

UNIVERSITATES.

VOCATIO.

VOLUNTARIUM.

VOTUM.

VOTUM SEU SUFFRAGIUM.

USURA, USURARII.

tum

FINIS TOMI DECIMI ET ULTIMI.

NOI RIFORMATORI
DELLO STUDIO DI PADOVA.

COncediamo Licenza a *Giovanni Gatti* Stampator di *Venezia* di poter ristampare il Libro intitolato: *Zegeri Bernardi Van-Espen: Jus Ecclesiasticum*, &c. osservando gli ordini soliti in materia di Stampe, e presentando le Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 5. Maggio 1778.

(*PIETRO BARBARIGO RIF.*
(*FRANCESCO MOROSINI 2. KAV. PROC. RIF.*
(*GIROLAMO GRIMANI RIF.*

Registrato in Libro a Carte 376. al Num. 1268.

Davidde Marchesini Segretario.

